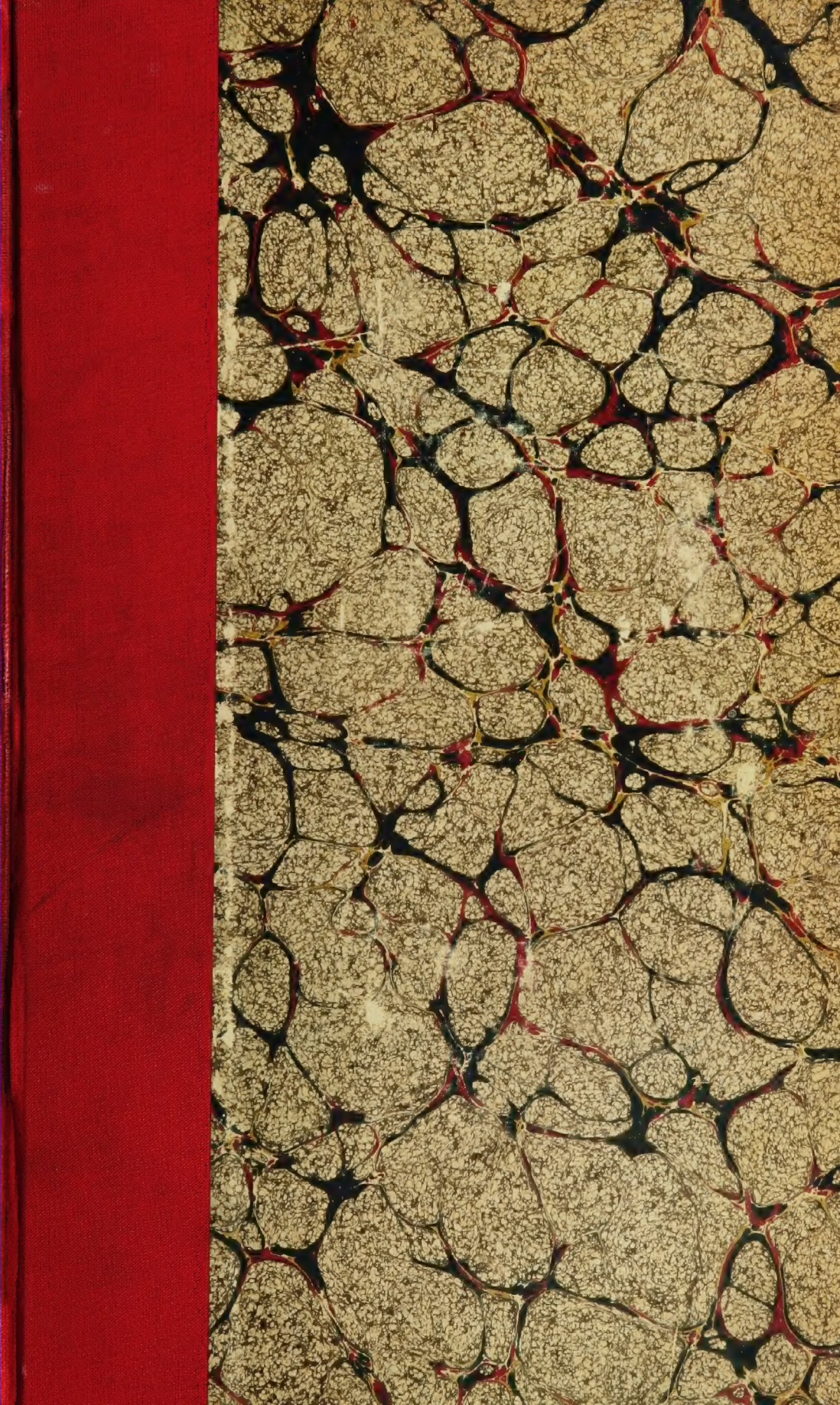

DA

25

M2 W 46 +

V.1

pts 1 + 2

Cornell University Library

BOUGHT WITH THE INCOME
FROM THE

SAGE ENDOWMENT FUND

THE GIFT OF

Henry W. Sage

1891

A.177477

1/6/1904

The date shows when this volume was taken.

JUL 28 1976 S

FEB 6 '77 AG 18

AUG 12 '77 F 26

AUG 22 '78 MR 8

MAY 15 '80 AP 24

JUL 27 1980

All books not in use for instruction or research are limited to all borrowers.

Volumes of periodicals and of pamphlets comprise so many subjects, that they are held in the library as much as possible. For special purposes they are given out for a limited time.

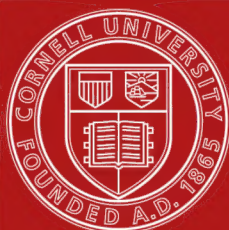
Graduates and seniors are allowed five volumes for two weeks. Other students may have two vols. from the circulating library for two weeks.

Books not needed during recess periods should be returned to the library, or arrangements made for their return during borrower's absence, if wanted.

Books needed by more than one person are held on the reserve list.

Books of special value and gift books, when the giver wishes it, are not allowed to circulate.

S
1/6/04

Cornell University Library

The original of this book is in
the Cornell University Library.

There are no known copyright restrictions in
the United States on the use of the text.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

REPORT

ON

MANUSCRIPTS

IN THE

WELSH LANGUAGE.

VOL. I.

Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.

LONDON:

PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,

BY EYRE AND SPOTTISWOODE,

PRINTERS TO THE QUEEN'S MOST EXCELLENT MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C., and
32, ABINGDON STREET, WESTMINSTER, S.W.; or

JOHN MENZIES & Co., 12, HANOVER STREET, EDINBURGH, and
90, WEST NILE STREET, GLASGOW; or

HODGES, FIGGIS, & Co., LIMITED, 104, GRAFTON STREET, DUBLIN.

1898.

[C.—8829.] Price 1s. 4d.

SALE OF GOVERNMENT PUBLICATIONS.

The under-mentioned Firms have been appointed sole Agents for the sale of Government Publications, including Parliamentary Reports and Papers, Acts of Parliament, Record Office Publications, &c., &c., and all such works can be purchased from them either directly or through retail booksellers, who, under the provisions of the sale agency contracts, are entitled to a discount of 25 per cent. from the selling prices:—

IN ENGLAND:—

For all publications *excepting* Ordnance and Geological Maps, the Hydrographical Works of the Admiralty, and Patent Office Publications:—**Messrs. EYRE AND SPOTTISWOODE**, East Harding Street, E.C.

For Geological Maps:—**Mr. E. STANFORD**, Cockspur Street, S.W.

For Hydrographical Works of the Admiralty:—**Mr. J. D. POTTER**, 31, Poultry, E.C. Patent Office Publications are sold at the Patent Office.

For all Publications *excepting* the Hydrographical Works of the Admiralty and Patent Office Publications:—

IN SCOTLAND:—Messrs. JOHN MENZIES & Co., 12, Hanover Street, Edinburgh, and 90, West Nile Street, Glasgow.

IN IRELAND:—Messrs. HODGES, FIGGIS, & Co., LIMITED, 104, Grafton Street, Dublin.

The following is a list of some of the more important Parliamentary and Official publications recently issued:—

Parliamentary:

Statutes—

Public General, Session 1897. With Index, Tables, &c. Cloth. Price 3s.

Second Revised Edition. By authority. Vol. I. A.D. 1235-1713. Vol. II. A.D.

1714-1800. Vol. III. A.D. 1801-1814. Vol. IV. A.D. 1814-1830. Vol. V.

A.D. 1830-1836. Vol. VI. A.D. 1837-1842. Vol. VII. A.D. 1843-1846.

Vol. VIII. A.D. 1847-1852. Vol. IX. A.D. 1852-1857. Vol. X. A.D. 1858-1862.

Vol. XI. A.D. 1863-1867. Vol. XII. A.D. 1868-1871. Roy. 8vo. Boards.

Price 7s. 6d. each.

Revised Editions. Tables showing subsequent Repeals, effected by Acts of Session 60 & 61 Vict. 1897. Roy. 8vo. 34 pp. Stitched. Price 6d.

Statutes in Force. Index to. Thirteenth Edition. To the end of the Session 58 & 59 Vict. 2 Vols. Roy. 8vo. Cloth. Price 10s. 6d.

The Statutory Rules and Orders revised. Statutory Rules and Orders, other than those of a Local, Personal, or Temporary Character, issued prior to 1890, and now in force. Vols. I. to VIII. Price 10s. each.

Statutory Rules and Orders other than those of a Local, Personal, or Temporary Character. With a List of the more important Statutory Orders of a Local Character arranged in classes; and an Index. Roy. 8vo. Boards. Issued in the years 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, and 1896. Price 10s. each.

Statutory Rules and Orders in force on 1st January 1893. Index to. Price 10s.

Statutory Rules and Orders, 1898. Registered under the Rules Publication Act, 1893. In course of issue.

Acts of Parliament, Public and Local and Private, Session 1897, are now published.

[C. 8667.] CURRENCY. Proposals made by the United States on, Correspondence respecting. Price 2½d.

[C. 8698.] EXPLOSIVES. Testing Coal Mines. Report of Departmental Committee on. Price 8d.

[C. 8732.] BRITISH SOUTH AFRICA COMPANY'S TERRITORIES. Correspondence relating to the Proposed Changes in the Administration. Price 2d.

[C. 8734.] LAND ACTS AND LAND PURCHASE ACTS (IRELAND). Report of the Royal Commissioners on the Working of. Price 4d.

[C. 8761.] PUPIL TEACHER SYSTEM. Report of Departmental Committee on. Vol. I. Price 8d.

[C. 8762.] DITTO. Vol. II. Evidence with Index. Price 4s. 3d.

[C. 8768.] TELEPHONE EXCHANGE SERVICE IN GLASGOW. Report of an Inquiry. Price 2½d.

H.C., No. 129. 1898. LIFE ASSURANCE COMPANIES. Statement of Account for the year 1897. Price 2s. 2½d.

H.C. No. 376. 1897. FOREIGN IMPORT DUTIES in force January, 1898. Returns of. Price 1s. 9d.

MINES. Reports of Her Majesty's Inspectors for the year 1896, with Summaries of the Statistical portion under the provisions of the Coal Mines Regulation Act, 1887; Metalliferous Mines Regulation Acts, 1872-1875; Slate Mines (Gunpowder) Act, 1882. Districts Nos. 1 to 13 (complete). Price 6s. 2d.

MINES in the United Kingdom of Great Britain and Ireland, and the Isle of Man. List of, for the year 1896. Price 2s. 11d.

QUARRIES. Ditto. ditto. ditto. ditto. Price 3s.

MINES ABANDONED. List of the Plans of. Corrected to 31st December 1896. Price 9d.

The following appear periodically, and can be subscribed for:—

TRADE OF THE UNITED KINGDOM WITH BRITISH POSSESSIONS AND FOREIGN COUNTRIES, showing the Quantities and the Declared Value of the Articles.

The Proceedings of Parliament in Public and Private Business are published daily—House of Lords, price 1d. per 4 pp.; House of Commons, 1d. per 8 pp.

TRADE REPORTS of the several British Colonies, with information relative to their population and general condition.

TRADE REPORTS by Her Majesty's Representatives in Foreign Countries, and Reports on Commercial and General Interests.

REPORT
ON
MANUSCRIPTS
IN THE
WELSH LANGUAGE.

VOL. I.

Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.

LONDON :
PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,
BY EYRE AND SPOTTISWOODE,
PRINTERS TO THE QUEEN'S MOST EXCELLENT MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C.; and
32, ABINGDON STREET, WESTMINSTER, S.W.; or
JOHN MENZIES & Co., 12, HANOVER STREET, EDINBURGH; and
90, WEST NILE STREET, GLASGOW; or
HODGES, FIGGIS, & Co., LIMITED, 104, GRAFTON STREET, DUBLIN.

1898.

[C.—8829.] Price 1s. 4d.

A.177477

THE
WELSH MANUSCRIPTS
OF
LORD MOSTYN,
AT MOSTYN HALL,
CO. FLINT.

INTRODUCTION.

THERE are forty-two manuscripts at Mostyn Hall in the Welsh language. One of the most noteworthy of these is numbered 158, and its most noteworthy part are some 550 pages devoted to the history of Henry VIII. and his time.

The author, Ellis Griffith, describes himself as a "soldier of Calais" (fol. 689*b*). He seems to be a native of the parish of Llan Asaph in Flintshire;* at all events he owned property in that neighbourhood (fol. 2*b*), and his History when completed was sent to a friend living at Pant y llongdy, in Gwespur, in the said parish (fol. 689*b*). This inference is also supported by certain peculiarities in his orthography. At what time he left Wales, what he did in London, when he joined the army, these and other particulars concerning himself are probably told in the body of the work. "At the close of the twentieth year of Henry VIII., to wit, on the 27th of January, I entered on my wages (?) as one of the Retinue at Calais,† where I remained, and there I passed the greater part of my life from that time forth, a witness of many things which deserve to be put down in writing. And immediately I had taken the oath at Calais I went over sea to London to fetch my apparel, and to give up the office of custodian of Wyngfield Palace, which I had watched for four, nay, for seven years" (fol. 485*b*). While returning to Calais his ship experienced a terrible storm, and most of the cargo had to be thrown overboard, including the trunks of Ellis Griffith and his fellow passengers. A specialist in the history of the period would have to read the whole of the second half of the manuscript before a final judgment could be pronounced on its value from a purely historical point of view. But a hurried examination shows that the passages where the author writes as an eye-witness are astonishingly numerous, and make his work one which cannot be ignored by future historians of

* Since writing the above we have come across the statement that Ellis Griffith came from "Gronnant Ucha ymhlwyf Llan Hassaph." See British Museum ADDITIONAL MS. 15,034, p. 342.

† "‡ doethum ‡ mewn wlu waedgys [= wnedgys un] o Rettunw Kalais."

e 87130. Wt. 7509.

Henry VIII. and Edward VI. He appears to have moved about a good deal, and to have kept both eyes and ears always open, with the pleasing result that he imparts some personal touch to most of his accounts. He also distinguishes between the gossip of the hour and what specified persons tell him, or what he finds in documents. Sometimes he gives more than one version of an event, and declares that he cannot get "true knowledge" of the matter. His style is simple, direct, graphic, and he appears incapable of taking sides, a wisdom perhaps taught by the times. His sympathies, however, with the weak and oppressed are openly expressed again and again, but always without exaggeration or a trace of passion. Take the following account of the rising in Essex as an example :—

"It is safe to say that the men who laboured in the country to persuade the people to promise a tithe to the king were beset with the same difficulty as those who strove to procure payment from the citizens of London, who set up their backs resolutely against the tax. And yet I often heard many of the citizens say that they were subscribing for the king a large sum of money as a new year's gift which would put an end to the tax. But it was very unlikely the king would accept this. Meanwhile the folk of Lanham [or Lavenham], a town on the borders of Essex and Suffolk, had according to credible witnesses agreed, in common with the men of the towns of Kent, Essex, Suffolk, and Norfolk, to rise at the sounding of bells or an alarum. This matter came speedily to the ears of the Cardinal who, by command of the king, caused artillery harness and sharpened weapons to be sent to Windsor Castle, while the duke of Suffolk and the duke of Norfolk were sent to raise their tenants and serving-men to form an army, both foot and horse, to check the rising and coming together of the commonalty. But before the dukes had mustered all their people, over ten thousand 'fighters' had assembled together in and around Lavenham. These the duke of Suffolk wished to attack and destroy, but the duke of Norfolk would not agree because, of a sooth, the serving-men and tenants had let drop many words which showed their reluctance to fight against their kindred and companions who, they deemed, were suffering from utter

injustice. For this reason the lords fell to talking with their followers. At this time some men came out of the town to a field near, wherein the lords and their dependants were stationed, having charged their comrades left within the town to watch unremittingly what the lords would do unto them and, should the lords be observed to raise an alarm, to set the bells in motion (the clappers of which a rich man in the town had removed).

“ A long conference ensued, and the lords agreed to hear the people’s grievances. Thereupon a large number of them came to meet the lords, and began, with the characteristic indiscretion of the ignorant, to speak all at the same time like a flock of geese in corn. For this reason the lords bade them return, ‘press’ their heads together, and consider whether they would maintain their foolish purpose against the king and his council (against whom they could do nothing except to bring destruction on themselves and their neighbours for ever), or would submit to the king’s grace for violating the law. If the latter, they should appoint one of their number to plead their cause, and show the reason of their assembling together under arms. In order to show their obedience to the king and their repentance for causing a disturbance in the country, they sent sixty of their number in their night-shirts to meet the lords, whom they found ready to listen civilly to their complaints, and to become their keepers and protectors against the king’s ire for breaking the law. This the sixty, on their return, reported to their comrades, who began to babble and shout, every man with his plan. Those who loved strife and disorder more than goodwill and peace protested their preference to die like men in their quarrel with such as were daily* despoiling them of whatever God sent them for the labour of their hands. Others, who loved quiet and peace more than war, wished to fall in

* We have in Peniarth MS. 104, p. 29, a curious reflection of Welsh feeling concerning this dunning for taxes in the following Englynion :—

Treth faith treth nawaith treth newydd
treth fawr
treth a fyan beynydd (*vel* foru a
threnydd)
trethav fil yn i gilidd
treth ar dreth hvd feth a fvdđ

Treth bell treth gastell treth ged treth
gadarn
treth i gadw dieithred
treth garis treth gowired
treth i ladron kryffion kred.

Rob: ap Hugh.

with the suggestions of the lords. After a prolonged talk the majority chose the worse part, and sent certain companions to the town to sound an alarum. These sped thither, showed the will of the men in the field, and a rush was made for the bells. When these were found without their clappers, and the belfries shut, an uproar ensued within the town. At the same time the men in the field, noticing that their comrades in the town did not come forth and that the bells did not sound, began to lose courage and to fear in their hearts that they were betrayed. They, therefore, accorded more quickly with the will of the lords and such gentlefolk of the district as were there on horseback, treating the matter between them and the dukes, before whom as many as sixty of their number appeared in their shirts, bareheaded, and kneeling down. And he whom they elected to tell their tale was a little man, wizened and ill-formed, a weaver by trade. After a brief conversation he, kneeling a short space in front, was asked by the duke of Norfolk: 'Wherefore, and against whom are ye intending to go?' The weaver answered that it was their intention to go to his grace the king to complain of the Cardinal on account of the taxes which he set men one day after another to demand of them, though they had not the wherewithal to pay. And he showed their poverty in so many ways that it were too long to repeat here.

"After various questions and answers the lords asked who was chiefest among them and their captain. The weaver declared that they knew no captain other than Poverty, which caused them to rise and do that which was not lawful for them to do. And no one in the assembly was able to find any fault with the answers which the weaver made to the lords. Indeed, I heard Sir Humphrey Wyngffild, who was esteemed one of the ablest lawyers at Gray's Inn, say that no four of the ablest lawyers in the kingdom, even after a week's consultation, could make an answer so meet as did the weaver within less than two hours' space. And everything was smoothed among the people in that part of the kingdom. The weaver, however,

and thirteen of his fellows were sent to the Fleet, where they were imprisoned till the feast of St. Andrew. Some time after the Cardinal sent for them to appear before him at Westminster, in the Star Chamber, in which I, Elis Griffith, was then and there present. I heard the Cardinal reprove them greatly for the rising and tumult they had caused among the people, the subjects of the king who in his clemency forgave their revolt and pardoned their lives. But they must keep watch over themselves in future, and be obedient to the king and his council, lest punishment overtake them. Finally, the Cardinal commanded them to settle with the keeper of the prison for their meat, drink, and garnish money (*arian carchar*), whereupon the weaver, on his bended knees, stated their case fully, and spake after this manner: ‘Merciful lord, we beseech you, for the glory of God, to hear me unfold the poverty of our lives, inasmuch as we have not, God is my witness, or here or in our country, fourteen shillings in money. And when we return to our homes we shall have no means of providing meat, drink, and clothing for ourselves, our wives and kin, save and except by what we shall obtain by the labour of our hands, if perchance those who were wont to employ us aforetime receive us again; but that which I am greatly in fear of is that they will not, and for this reason we beseech your grace to look mercifully on our poverty.’ And after a ‘long process’ the Cardinal said that the king would pay for their board and lodgment in prison, and the keeper thereof was ordered to give four score pieces and ten of silver to every one of them, and to set them free to go back to their country,” &c. (fols. 478b–80b).

It was evidently a happy thing for these wretched men that Wolsey himself had come from their country, as they probably owed this parting gift to geographical sympathy. We thank Ellis Griffith for this ray of light to relieve a gloomy picture.

There is naturally much about Wolsey. The account of the embassy to France, which left London on the third of July 1527, is a fair instance of his descriptive power, and of his habit of seeing everything with his own eyes as far as possible. The Cardinal, he tells us, spent some xx days in preparation,

and, after receiving the king's warrant to help himself from the treasury at Calais,* sent out word on the eve of his departure—

“that all should be ready with their horses to ride with him at x of the clock on the morrow. He gives orders that his carriage shall pass through the city during the night and next morning. Consequently I was early at Paul's yard . . . watching the carriage being driven at a good pace through the streets, and looking for the Cardinal's own coming, when I heard certain men around me questioning each other if he was going towards Westminster to get a glimpse of the gentlemen waiting for the Cardinal there, and to see him take horse to ride forth on his journey. An oldish gentleman among them answered, ‘Ha, Sirs, you can dine at your leisure and be there in good time enough to see him mount his horse, because he will not start till the planet Jupiter enters into the house of Venus (*yn enttrio o vewn tyy Venus*). This takes place between two and three of the clock, an hour to which he and his astrologers have been looking forward for three months past, under the belief that whatever a man undertakes and begins at this time will prosper better and better.’ Nevertheless, I went from there direct to the palace of the Cardinal, where I remained watchfully seeking an opportunity to speak with certain men of the chamber of the Cardinal who, as the old gentleman had said, put his foot in the stirrup between two and three of the clock in the afternoon, and rode out of his court into the street, where a large number of gentlemen were sitting on their horses, and had kept their saddles warm, most of them, for two or three hours past, awaiting his pleasure (*amynedd*) to set out on the journey. The Cardinal rode through the streets on horseback as a humble prelate, lest the citizens should speak of him as proud. As soon as I saw him on his horse and past Charing Cross, I hurried back to the palace, and there took a boat and rowed quickly along the Thames to Pepper Alley (*beppuralle*) stairs, at the south end of London Bridge, where I landed and reached the street before the front part of the procession had reached that place” (fol. 466b).

* “The king allowed him 1,000 marks a day towards his expenses, as I saw in a certain document” (fol. 467b).

Then follows a description of the procession and its progress to Calais, where the Cardinal "ordered Sir Robert Wingfield, the Deputy of Calais, to bring the keys of the town to him that he might keep them that night. Sir Robert obeyed and sent one of his serving-men to bring the chest of keys from his own chamber to that of the Cardinal's in the 'Staple,' to be placed at the head of the bed." Soon after, the Cardinal entered his room to go to bed but found Sir R. Wingfield there. They chatted a while, then the Cardinal asked why the knight was there. He was politely told that it was to watch the king's keys, which he had sworn to guard. "Besides, my friends in England," said he, "have bound themselves under a heavy forfeit that I shall never neglect the custody of the keys and the town, and I must be excused for spending the night where the keys are kept." After some further talk the Cardinal ordered Sir Robert to take the keys with him to his own palace. We are next told how the Cardinal emptied "the Calais exchequer of every minted coin, and, if we may believe the king's serving-men, filled three waggons with chests containing barrels of gold." Then follows an account of the Cardinal's progress till he meets the French king, and of the mission of learned doctors he had sent on to Paris to discuss the question of divorce with scholars there. When these agreed that "it was clearly lawful for the king to divorce the queen," the Cardinal aimed at bringing about a betrothal between the king of England and the sister[-in-law] of the king of France (fols. 466-68)

"And about Michaelmas they began to talk, both at the court and in London, that the king would divorce the queen. When she heard this from the mouths of the servants she took the matter more seriously than hitherto. And when she saw her opportunity she broke the subject to the king, who, after many high words, bid her set her heart at rest and live merrily for he was resolved to be divorced from her as soon as matters could be arranged. This filled her with heaviness and bitterness. At this time she would come frequently to the apartment of a Spaniard and his wife who had come over with the queen to this kingdom. The man, who was one of the queen's sewers, was named Philip, and the woman was a sort of doctor to the queen as well as a cook to prepare for her certain dishes

after the manner of Spain. To this woman the queen would tell oft and at great length much of her secrets. And at this time I was intimate with master Philip's servants, who had all come from Wales, and who showed me many of the talks the queen had many a time with their master and mistress in Spanish, a language which the men understood and spoke fluently, especially David ap Robert, who had been born at Llangollen." (fol. 469b-70).

Such sources of information naturally show some side-lights not seen in other works. Our author followed the king's love affairs with evident zest, and he was of opinion that Anne Boleyn's discreet conduct intensified the king's eagerness to remove the one obstacle by divorcing queen Catherine. The accounts of the coronation of Anne Boleyn, and of the coming of Anne of Cleves to Calais and thence to England, with Henry running to have a look at her by the way "in a coat of grey velvet with hat of the same material, on which there was a gold chain for a band," present living pictures full of those charming personal touches which makes much of this history the most readable prose in the Welsh language after the *Mabinogion*. We do not merely see the pageantry and hear the huzzas, but we seem to mix with the crowds and learn their mind.

Before we follow our author across the English Channel a few extracts about Wales must be given. "After the dry summer [of 1518] a plague fell on the cattle of Wales, especially in Anglesey, where the animals died at such a rate that the man who owned 100 heads on Lammas day had not one left at Allhallowtide (fol. 449); . . . and there was such scarcity of the material for making bread in the shires of Carnarvon and Denbigh, in Penllyn, in Edeirnion, and thence to Ardudwy, that the inhabitants of these parts fetched corn from such distant places as Derby, and Nottingham, and Lichfield. But the scarcity was also so great in these places that nothing was allowed to be carried away except peas, beans, and a little barley. It was this want of bread which taught the dwellers on the mountains of Wales to become better farmers than their forefathers, and all who had strength and energy set themselves to plough the land, to sow oats and rye, from which they derived much succour and help" (fol. 451b). This lesson

taught by adversity was not lost on the Welshmen. In the 18th year of Henry VIII.'s reign the seasons were so "unnatural from the middle of March to the middle of November" that when the crops had been harvested the ears were found empty, and husks only remained. There was a corn famine in London, "and in many parts of the kingdom a large number of the people could not get enough pea or bean bread to satisfy their hunger, yet several men from Wales told me that there was abundance of bread-stuff in the three counties of Gwynedd, because the men dwelling on the mountains cultivated oats and rye, which flourished greatly that year in the gravelly soils. And this was deemed very wonderful and miraculous at that end of Wales" (fol. 460).

Considerable space is devoted to the quarrels between Lord Feris or Ferrers, Chamberlain of South Wales, and Rhys ap Griffith ap Syr Rhys ap Thomas, who was in the service of the Cardinal and married to the sister of the duke of Norfolk. When Rhys went down to Wales the whole country, we are told, turned out to welcome him. This made Lord Feris envious and jealous, and his aggressiveness led to a personal encounter with Rhys, and their quarrels brought them to the *Star Chamber, "and it chanced that I was present on that day with many others from all parts of the kingdom, when and where I heard the ugliest accusations and charges that two gentlemen could bring each against other—charges and accusations which thousands of poor men would not for any amount of wealth have had brought against them by word of mouth, much less in writing. . . . And notwithstanding the numerous threats of the Cardinal against them I never once heard a word from him in defence of the poor whom both had grievously wronged

* The order of the proceedings in this case was of the following nature. Both parties were summoned before the Court, where "each of them made the most serious complaints and allegations against the other that was possible, not only about the affray (*ffrae*) that had been between them, but in respect of the oppression of the people and the bribery of which each said the other was guilty. And when the Court had listened to their mutual accusations for some time, the Cardinal summoned the case before him into the Star Chamber," where, it is clear, all was heard over again, because it was not till "after a long process of time" that the Cardinal "bade them take up their written evidence (*i hysgruon o gyhudiant*)." Both parties were next censured severely for their misdoings, and Lord Ferrers in particular for his bad temper and want of sense in quarrelling with one young enough to be his son, and whose youth must be his excuse. They are finally dismissed with the command that they were to make peace between their respective followers "and to depart thence by land and water arm in arm to the palace and the Fleet" (fols. 481b-82).

according to the written statements of each about the other” (fols. 481b-82). The death of Rhys ap Griffith was generally looked upon as the visitation of God for the many deeds of injustice and spoliation done by his father, grandfather, and great-grandfather—“For I heard many people from that part of the country [lying between the Tawè and the Towy] say that within 20 miles around the place where old Sir Rhys ap Thomas dwelt there was not in the possession of the poor yeomen (*gwreyng*) any land which, if he fancied it, he did not obtain, either as a gratuity or by purchase, without consulting the owners, who without doubt heaved oft against him, his children, and his grandchildren, ‘heavy sighs’ which, in the opinion of the many, fell on his grandson. Thus do we see the truth of the proverbs exemplified: ‘The children of the unjust are uprooted.’ ‘After haughtiness, a long death’” (fol. 492b). There were troubles also in North Wales. In the course of the years 1534-35 “there was much disorder within the districts of Powys, Kynlleth, and Mochnant. And at this time the king appointed [Rowland Lee] Bishop of Chester* as president of his council in that part of Wales, and gave him and ‘his people’ full authority to administer punishment to those who merited it according to their deserts, and it is said that over 5,000 men were hanged within the space of six years, among whom were certain men of the guard with the king’s liveries on their backs. It was at this time that the bishop made complaint of certain laws and customs† which were observed and upheld in certain lordships and sanctuaries (*nodduariav*) in Wales, and as a consequence the sanctuaries lost their ‘authority’ as places of refuge both in Wales and England from this time forth, except in cases of ‘chance medley’‡ and killing in self-defence. It was at this time also that the king assumed the royalty of every lordship in the kingdom under his government, an act which made it lawful for the king’s officer to fetch a felon out of every lordship in England, if any such had attempted to escape the punishment§ of the king’s law. Moreover on the bishop’s advice

* The Bishops of Lichfield and Coventry were often described as bishops of Chester till the creation of that See in 1541.

† See *Letters and Papers, Foreign and Domestic*, of the reign of Henry VIII., for the year 1536, Vol. X., Nos. 330 and 453.

‡ Compare the elegy to Sion Eos by Dd; ap Edmwnt.

§ See *Areith Wgan*, page 242.

the parliament enacted at Westminster that no man within the borders of Wales should bear a sword or dagger, or bow, or spear, or glaive, or a weapon of any description in his hand either to church, market, shire [moot], hundred [moot], pleadings, court, assembly, or session (*thitting*) under pains of a heavy penalty and imprisonment" (fol. 509b). The writer records with something like a chuckle that Henry was compelled to ask the Welshmen to "rise, take up arms, and come quickly" to his help within a year of passing the above statute.

After Ellis Griffith was settled at Calais we hear more of his difficulties to obtain "true knowledge" of events in this country; he makes Wolsey fall ill and die at Nottingham, but he is not singular in the statement that the Cardinal "took so much physic with his own hand that all his strength was scoured out of him." The accounts however of the embassies that passed through Calais, of the life, doings, plottings, persecutions, and burnings that went on there want no detail. When it was rumoured "about the beginning of February, after Henry was married to Anne of Cleves, that there would be a great war between England and France concerning the tribute," and the duke of Norfolk was sent in hot haste as ambassador to the French Court, Ellis Griffith notes that the duke lands with his spurs on and immediately rides off to Boulogne with his three servants. On his return his grace stays three nights at the Staple palace with the Deputy, Lord Lisle, who complains that over sixty soldiers of the garrison are "outside the Catholic faith," and says that he had often reported this to the Lord Privy Seal in England, asking him for power "to remove and consume" them. The particulars of the burnings at Calais are gruesome reading. Lord Lisle, however, suspects that the Lord Privy Seal sympathises with the heretics, since he set Thomas Brook at liberty, and allowed him to return to Calais, "where he now lives riotously, eating meat on Fridays and Saturdays and fast days." Thomas Brook is summoned before the duke, who thinks the accusers "more to blame for their fault-finding than Brook for eating meat in his weak state of health." Nothing daunted, Lord Lisle complains that none of those who had been sent over to England had been punished by the Lord Privy Seal. "But I do not think that the duke was told that there

was not a man in Calais who would accuse any one of them before the Council."

Lord Lisle, however, expected great things after the duke's return to England. Still "it is safe and true to say that he thought that the duke was long in sending authority to 'winnow' certain soldiers out of the town, and to hang others, for the Deputy had sworn many an oath that he would cut the throats of forty of their number or would cut his own. This was not because any soldier had done any hurt to the Deputy, as everyone can understand since the law empowered him, as I believe, to winnow, hang, or punish such as did ought against the Council of Calais. It is, therefore, safe to say that no one had been guilty of opposing either the Deputy or his Council, or the Council of the king, but according to the general opinion and impression the Deputy was angry because the soldiers did not die faster, as he received twenty or forty florins for the place of every one that died. Aye, he would often accept the money of two or three [applicants] before the soldier lying ill was dead. He was angry with others because they would not lend his lordship money, and did not make presents to his lady" &c., &c. (fol. 542b). All that happened on the other side of the English Channel since the advent of our author into Calais is reported with so much detail that this part of his History cannot fail to add to our knowledge. The second half of the manuscript should be published in its entirety.

The passage quoted in this Catalogue (p. 221) about Owen Glyndŵr roaming at early dawn on one of the mountain slopes, where he meets the Abbot of Valle Crucis, affords the best explanation yet offered of the sudden disappearance of Owen, who shared the superstitions of his age and believed in the "prophecies." Since the Abbot hails him as a "man who has appeared a hundred years before his time" it is clear that he cannot be the promised deliverer of his land from the yoke of the Saxon. His late reverses confirm him in this conviction. He loses faith in his mission, and straightway vanishes from the sight of men like the mists of the Dee with the rising of the sun.

Manuscript 131, though written in verse, has more value as history than as poetry. It shows how hard the Roman

Catholic faith died in North Wales; and the fact that nearly all those who wrote (between 1600 and 1618) in defence of the old faith chose to remain unknown is not without its significance.

The petition of 1594 for permission to hold an Eistedvod is printed for the first time at the end of this Catalogue (p. 293). It is instructive for the light it throws on the manner of conducting this festival in the sixteenth century, when there were no annual gatherings and money prizes as in our day. It cannot be said that any sordid element entered into the contests of those days, for even the silver model of "chair," or "harp," or "crwth," or "tongue" won by poet or musician was not given to the successful competitor to keep, but "remained in the hands of gentlemen not professed in any of those sciences." Members of the Mostyn family were particularly distinguished among these gentlemen, and the "harp" won at the Caerwys Eistedvod of 1568 may still be seen in the Mostyn Hall library. The reference to the *Statute of Griffith ap Kynan* is also interesting. If we refer to the charges of Sion Tudyr* we see one reason for the strong language of the Proclamation, and the necessity for "inventing" something like the Statute of Griffith to put down "rogues and vagabonds." Those who drew up the "Statute," unfortunately for them, forgot that some of the "24 metres," about which it legislates, were not in existence till Griffith ap Kynan had been at rest for three hundred years. It is no wonder, therefore, that the terminology is modern, that there is no mention of the "Statute" in the *Life of Griffith*† and the older known manuscripts.

It is not proposed at present to review the other manuscripts in this first part of the Catalogue, because they contain many

* According to Sion Tudyr, the bards were prone to fabricate ancient pedigrees for upstart families, and to praise all and sundry for a consideration (p. 185b). There is also a much older allusion to "the manner of the bards" differing from that of "History" (p. 63, l. 21). But this is not enough to account for the sad and evil days which Sinawnt Vychan laments as having fallen on the bards (p. 250k). The Lords Marchers and those in authority spoke English; the more influential families in Wales, consequently, gave up speaking Welsh more and more, and thus gradually but surely lost touch with their surroundings, and, therefore, their sympathies with the ancient ways and customs. They could no longer understand the eulogies of themselves, but they did understand that the bards were numerous and their fees grievous. Thus it is that a difference of language raises an impassable barrier, and "barren hate, sour-eyed disdain, and discord" enslave the hearts and minds of men.

† See Peniarth MS. 17 = Hengwrt 406, written in the first half of the xixth century.

subjects in common with manuscripts in other collections. It is therefore thought best to have one Index and one General Introduction in order to facilitate reference and avoid repetitions.

The *orthography* and many of the *special characters* of the manuscripts have been reproduced. The practice of under-dotting *u*, *c*, *d*, *l*, and *t*, to represent the sounds of *w*, *ch*, *ð*, *þ*, and *th*, respectively, will be familiar to readers of *Athravaeth Gristnogawl*,* or the *Grammar** of Griffith Roberts. What we suppose to be the holograph manuscript of William Kynwal shows another method of using the dot.† The fact that *u* ‡ was employed 290 years ago, by John Jones of Gelli Lyvdy, to denote the sound of *ng* will probably cause surprise among students of phonetics; he also wrote *u* and *u* ‡ in place of *ngh* and *mh*. The character *o* is an alternative form of *w* in vellum manuscripts; and *j* and *j* serve to differentiate the semi-vowel in *folo*, *feuan*, *jawn*, &c. from the vowel in such words as *Ivan*, and *ing*. The double use of *v* to represent both the vowel *u* and the consonant *f* = *v* § is calculated to distress those unaccustomed to old books and manuscripts. Though *v* played this double part, initially, as early as the XIIIth century, yet its general substitution for *u* dates from the decay of writing consequent on the rise of the art of printing. The scribes, finding it difficult to distinguish the form of their *u* from their *n*, wrote *v* for the vowel. We also come across other devices between the years 1540 and 1640, such as *û*, *ü*, *ũ*, *ii*, *û*, *v*, *û*, *∇* which all represent the vowel *u*. Other difficulties arise from the use of *i*, *y*, *u*, or *v*, without much discrimination: for example, *i* mae, kary *i* rwy, *y*, Dyw, *u*, elfvð, Gruffvð, trigareð, for the usual *y* mae, karu *y* rwy, *it*, Duw, *u*, elfyð, Griffith, trugareð. When the vowel is obscure, as in unaccented syllables, we meet such extreme variations as *an*-, *en*-, *yn*-, *vn*-wedig. However such vagaries do not occur in the best manuscripts of the XVth century. The

* The practice of overdotting *p* and underdotting *t*, dates after the publication of these works.

† See pages 26-35 of this Catalogue. W. Kynwal grew tired of his own device before finishing the MS.

‡ See pp. 111-13 of Catalogue.

§ In many MSS. a distinction is made in the formation, the consonant being written like an italic *v*, and the vowel with a loop resembling that of script *b*, but bending forward much more. John Jones writes both characters alike, but in some MSS. puts a dot in the angle of the vowel, thus *∇*. The ordinary scribe, however, makes no distinction, hence such strange looking words as *vv*, *vvu*, *vvvð* = *fu*, *fun*, *nfydd*.

orthography of these being a natural growth is at once scientific and historically accurate in all essentials, as well as being much more nearly phonetic than its representative of to-day. The reader of modern Welsh will do well to note and digest the differences. He will look in vain for such uncouth agglomeration of letters as in "*ynŷ ngardd*," "*ynŷ Nghymru*," "*ym mhelllder*," because the *yn* is a proclitic, and consonants should not be doubled in unaccented syllables.* The spurious forms "*ei*," "*ein*," "*eich*," make their earliest appearance in the holographs of Bishop Davies and William Salesbury, and, though introduced into the first editions of the New and Old Testaments, the correct forms *i* (his, her), *yn* (our), *ych* (yours) prevailed in manuscripts for another century, and are still met with in the letters of the "uneducated." If the modern reader† will bear these remarks in mind he will find no difficulty in reading any part of the Catalogue.

Finally, we have much pleasure in recording our warm thanks to Lord Mostyn for facilitating the work of Cataloguing, for placing a considerable portion of the manuscripts in the Bodleian Library, for consulting the conveniences of the writer in many ways, and for much personal kindness.

J. GWENOGVRYN EVANS.

Oxford, January 1898.

* The alternative practice of writing "*yn nghymru*," "*yn ngardd*," "*yn mhelllder*," betrays a hopeless ignorance of the laws of Welsh mutations. If we cannot follow the practice of the MSS. by writing *ynghymru*, *ngardd*, *yniwedd*, *ymangor*, *ymon*, *ymhellter*, &c., why not adopt the example set by Bp. Morgan in his Bible and write *ynŷ-Hymru*, *ynŷ-ardd*, *ym-hellter*, &c. No one dreams of writing "*ang nghydfod*," "*am mharchus*," "*an nbraethol*," yet the cases are precisely parallel, *an* and *yn* being both proclitics and causing the same mutations.

† The South-Walian reader must remember further the "mischievous" and "famous" habit of inserting a *jod* which is practised freely in the northern dialects, not merely after diphthongal syllables, but in such words as *jach* = *ach*, &c. But the *miawn* = *mywn* is probably correct historically. The letter *h* is also much abused in the MSS. written in North Wales and Glamorgan.

BRIEF SUMMARY OF CONTENTS.

Adrian ag Epig, Ymddiān, 75.

Alexander, Ystori Alistys yn kyng-hori, 224.

Areith ȝ. Goch, 114, 140; ȝ. B. Hir, 115; Wgan, 242.

Arms, Coats of, 17, 26-35, 47-8, 52, 115, 125, 139, 148, 212-13, 222, 286.

Astrology, Astronomy, 14, 16, 17, 25-26, 130, 140, 170.

Autograph Manuscripts:

Guttyn Owen, MS. 88, written 1488-9.

Ellis Griffith, MS. 158.

Richard Mostyn, MS. 129, written in 1574.

Dd: ap Jenkin, MS. 159, written 1586, pp. 222-4.

Wm: Kynwal, ? MS. 111, written *circa* 1575.

Syr Tho: ap Wiliam,* MSS. 110 and 204, pp. 23-6, 276.

Roger Morris, ? MSS. 113* & 135, written *circa* 1595, pp. 47-52, 118-9.

David Jones of Llanfair D.C., ? MS. 110 (p. 216, &c.).

Thomas Jones, ? MS. 212b.

Thomas Prys, ? MS. 112, written before 1631.

John Jones, MSS. 131, 133, and 212ⁿ, Pt. III., written 1605-23, pp. 87-97, 100-15, 291.

J. D. Laes, MSS. 130, 165, and possibly, 1, 96 (pp. 25-64), and 211.

Robert Vaughan, MSS. 110 (p. 112, &c.), and 136, died 1666.

R. Jones, MS. 163.

Robin Du o Von, MS. 164.

Bede, 278.

Beirđ, Dull y, 63, 185, their burial places, 25.

Boned y Saint, 54-5.

Botanology, 15.

Bown of Hampton, Ystoria, 119.

Brenin cadarna, Y xxiv., 139.

Breudwyd Grono Du, 25, 105.

Breudwyd Ilywelyn Goch, 23.

Breudwyd Maxen, 24.

British Chronology, 119-21.

Bruts:

Dares Phrygius, 23, 56 (twice), 222.

B. y Brenhineđ, 23, 56 (twice), 63, 222, 277.

B. y Tywyssogion, 57-62, 126, 222.

B. y Saeson, 277.

Cadw Doeth, 140.

Calendars, 14, 16-7, 224.

Cantreds and Commotes of Wales, 25, 115.

Câs-bethè, 23-4, 139; -đynion, 72.

Kerđwrieth, Ilyvyr. *See* Grammars.

Chronicles, 222, 278.

Darogan Beli, 25; Merđin, 104.

Dewis-bethè, 23-4, 95, 134, 139.

Drudwas ap Trefin, 168.

Dwnn, Griffith, 274-5.

Dyved, boundary of, 288.

Eisteđvod, The, 274, 291-5.

Elucidarius, 139.

Fliting poems, 10-11, 88, 143-4, 150, 163, 186-7, 224-6, 280.

Fortune, Wheel of, 14.

Gildas, 278.

* Syr Thomas ap Wiliam, *vel* Tho: Wiliems, physycwr, was a contemporary of Roger Morris. Their handwritings at one period bear a strong likeness. A certain MS. in Shirburn Castle is attributed to Roger Morris: this is from the same pen as Mostyn MS. 113, which is, therefore, wrongly assigned to Thomas Wiliems in this Catalogue (p. 47). T. Wiliems did not, as far as our memory serves us, adopt the plan of underdotting ſ, c, l, &c., except in the case of his transcript of the *Grammar* of Gr: Roberts. *See* Peniarth MS. 62, pp. 120-41.

- Geoffrey of Monmouth. *See* Bruts y Brenhined.
- Grammars, 23, 24, 274.
- Gr: ap Kynan, Statute of, 15-6, 140.
- Guido o dre Vien, 223.
- Gwell, Y xxiv., 71.
- Gwydir Family, History of, 273.
- Heraldry. *See* Coats of Arms.
- History. *See* Bruts, British, Chronicles, and Ystoria.
- History from "Adam to Asclobitotus," 17.
- History of England and Wales, 214-21.
- Holy Grail, 274-6.
- Howel Da, Laws of, 278-9.
- Letters (Annerch, 24, 125), 74, 119-21, 195, 203, 213, 224.
- Lyvyr Berth Du, 46 = MS. 148 (p. 197).
- Lyvyr Brithdir, 101.
- Lyvyr Koch Nanneu, 131-51.
- Lyvyr Gwyn Corsygedol, 151-68.
- Lyvyr Gwyn Hergest, 25.
- Lyvyr Gwyn Rhyderch, 118.
- Lyvyr Gwyrđ, 259-64.
- Lyvyr Havodwen, 222.
- Lyvyr John Middleton, 74 = MS. 147.
- Lyvyr Lynwennu, 111.
- Lyvyr S. Mathews o Ruabon, 212.
- Lyvyr Syr Hir o Gremsuam, 113.
- Lyvyr T. ap Rhys, 105.
- Lyvyr Wm: Middleton, 108.
- Lywarch Hen, 24.
- Mabinogion, 119.
- Martin, Life of Saint, 17.
- Medical, 15-7, 26, 80, 255.
- Maxen, Merđin. *See* Breuđwyd, Darogan.
- Medygon Myđvei, reference to, 15.
- Meters, The 24 Welsh, 138.
- Morgan abad Ystrad Flur, 288.
- Morgannwg, Boundary of, † 287.
- Mostyn Family, Eulogies of the, 18-22.
- Nennius, 278.
- Nicodemus, The Gospel of, 24.
- Owen Glyndŵr, 91, 132, 178, 220-1.
- Palmistry, 14.
- Pedigrees, 17, 47-55, 63, 115-8, 130, 140, 145, 148, 223, 286-90.
- Peredur, 119.
- Planetary tables, 14, 16, 17.
- Planispheres. *See* Rotae.
- Prices of Corn, 69, 70, 88p.
- Prophecies, 100-14.
- Prophwydoliaeth yr Eryr, 104.
- Proverbs, 47, 64-6, 71, 75, 86, 98, 140, 142-3, 223, 276.
- Rotae, 14-17.
- Saints, 16-7, 25, 54-5, 139.
- Salesbury, Wm: 23-4, 48, 50, 275, 295.
- Sheriffs of Cardiganshire, List of the, 223.
- Silvester, Ystori, 223.
- Taliesin, Ystoria, 264; Trioed, 98.
- Tlws, Y xiii., 223.
- Triads, 71, 72, 98, 139, 224.
- Trioed y Beirđ, 23.
- Unlucky days, 16.
- Ymborth yr Eneid, 25.
- Ystoria. *See* Alexander, Bown, Bruts, Chronicles, History.

A LIST OF THOSE POETS WHOSE RESPECTIVE WORKS
ARE PARTIALLY COLLECTED TOGETHER.

D. ap Gwilim, 1, 150, 167-8, 169, 176, 204, 225, 245, 279-86.	J. Dd: Laes, 21.
D. ap ſeuau ap Rhys, 236.	L. Glyn Cothi, 238-40.
D. ILwyd ap IL'n ap Griffith, 241-2.	Lewis Môn, 240-1, 245.
D. Nanmor, 123-4, 228-9.	ILowäen, 232-3.
Dd: Trevor, 238.	Mredyâ ap Rhys, 238.
Deio ap ſeuau Du, 237.	Rhys ap Kadwaladr, 20-1.
Edmwnd Prys, 163-4, 187.	Rhys Jones, 259-64.
Griffith Dd: Du, 129.	Robert ap Ifan, 89-90.
Griffith Grûg, 150, 225.	Robin Du o Vôn, 265-7.
Griffith Hiraethog, 233-4, 251.	Sion Philip, 10-11.
Gutto'r Glynn, 6-9, 172-4, 209, 229-30.	Sion Tudyr, 9-12, 81, 230-1.
Ho: Dd: ap ſ. ap R., 236.	Sion Kent, 47, 85-6.
Ho: Reinallt, 235-6.	Syr Dd: ILoyd, 129.
ſerwerth Vynglwyd, 240.	Thomas Prys, 1, 35-46, 192-3, 256-7.
ſeuau ap Tudyr Penllyn, 122-3.	Tudur Aled, 12-4, 226-8.
ſolo Goch, 178, 234-5.	Tudur Penllyn, 121-2, 236-7.
	Wm: Kynwal, 1-6, 26-35, 153-5, 163-4, 187.
	William ILyn, 224-5, 232.

3 = -ch, -erch, &c., as in *Goch*, *verch*, &c.

|| denotes that the MS. is imperfect and wants what goes before, if placed at the beginning of a line; or what should follow, if placed at the end of an extract.

Asterisks * * * * are used when a portion of a page or of a line is wanting.

() enclose later additions in the MS., and [] insertions by the Editor.

CORRECTIONS.

- p. 23, l. 16. For "by T. W. *before* he began" read "*after* he began."
p. 64, l. 2. For "oed yr argh" read "oed yr argl."
p. 124, l. 33. For "liber est mens" read "liber est meus."
p. 170, l. 21. For "llywia ddawn ieddaw" read "llywia ddawn ieddiaw."
p. 171, l. 9. For "an kerain" read "ain kerain."
p. 171, l. 11. For "kevaidd" read "krvaidd."
p. 224, l. 32. For "circa 1600" read "circa 1620."

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS IN THE WELSH LANGUAGE.

MOSTYN LIBRARY.

MS. 1. CYWYDEU AC ODLEU by Thomas Prys, David ap Gwilim, Wiliam Kynwal, Gutto'r Glynn, Sion Tudyr, and Tudyr Aled. Paper; 18½ × 7 inches; 896 pages; xviii century; bound in white vellum.

Pages 1–18. Blank.

Pages 19–141 contain 106 Cywydeu and 6 Odleu by CAPTAIN THOMAS PRYS, of Plas Iolyn, Denbighshire, who died 1634. These compositions seem to be direct copies of those in Mostyn MS. 112, *q.v. infra*.

Pages 142–194. Blank.

Pages 195–295 contain 158 Cywydeu by DAVID AP GWILIM transcribed from Mostyn MS. 212. (*See below.*) The copy follows the same order as its original, except that it inserts numbers 98, 99, 100 of MS. 212 after number 21. It also omits numbers 39, 60, 78–85, 85*b*, 86, 96, 97, 171–176.

Pages 296–306. Blank.

POETICAL WORKS OF WILLIAM CYNWAL. Pages 307–392 contain poems numbered respectively 1–78 which are transcribed from Mostyn MS. 111, *q.v.* The figures at the end of various poems in MS. 111 refer to the number of the poem in MS. 1. Pages 393–498 contain the following additional poems by W. Cynwal, as well as a few by other writers whose names are appended to their compositions. The poems are numbered respectively:—

79	<i>Moliant Sion Gr: o gefnamlwch yn llŷn</i>
Y Barwnfab or winfaingc
Trwy Eigion byd trig yn benn	a
80	<i>Marwnad Sian merch Morys ap Elistan ap Morys</i>
Rhy fer yw'r oes mewn gloes glau
Enaid Sian garr bron duw sydd	b
81	<i>C. yn dangos lle i priodwyd plant Prys Mostyn o Dalacrau</i>
Y carw gwindraul caer gandraws
AMmod hir yw mam ai tad	c
82	<i>Marwnad Mredydd ap Gronw ap Gr:</i>
Y mann ni bydd llawenydd mwy
Naf ynys nef yw enaid	d
83	Y fun addfwyn fain weddus
Penn feinioes fydd pann fynnych	e
84	<i>Marwnad Owen Gr: o benn Machno</i>
Annodd iawn yn nydd ennyd
Nefoedd ȝ Owain ifange	f
85	Y dewr ifange diryfedd
Am y fort yma a fydd	g
86	<i>Moliant Sr Lewis offeiriad Corwen</i>
Y llên gwirion llawn gariad
Dwy oes na wypom d'eisiau	h

- 87 *Cowydd 7 ofyn bwa 7 Byrs ap Sion Owain dros IFowe Gr :*
Pa wr gorau pur gariad a
Gyrrodd yt fawl o gariad
- 88 Y lleian wych a lliw Nonn b
Ath gar i eitha gweryd
- 89 *Moliant Tomas Wynn o Lann Rust*
Y llew mawr ar gallu mwy c
Wyth einioes a fo ith wyneb
- 90 *Moliant Sion Salbri*
Pa enw uriol paun teiriaith d
7geinoes drwy ogoniant
- 91 *Moliant Sian verch Tomas ap Robert Aeres y ILwyn dedwydd*
Y ddistaw hael weddusdeg e
Am Rossier fawr ymryson
- 92 *Moliant Sr Edwart Pilstwn o Emral*
Pa wr gorau pur geirwir f
A byth ar godiad y boch
- 93 Purdan nâf pardwn affach g
Penn feinioes pann fynno
- 94 *Moliant IFowe ILwyd o IFoxol*
Y llew chwyrn mewn llu a châd h
7t einioes hyd hynny
- 95 *Cowydd i ofyn Caseg gann Sion Powys*
Y llew gwyn a lle i ganu i
Eurnod dwys arnad cisiau
- 96 *Marwnad Alis ferch Wm Mredydd o Lanfair Dole haearn*
ILanfair lle bu'r llawenfyd k
Gwae'r byd gau ar ei bedd
- 97 *Marwnad Sion William*
Cwyno'r wyl nid canu'r wyf l
Ai adel yn hir oediawg
- 98 Pwys hael eu pa sawl cowydd m
Curio mewn purdan cariad
- 99 *Moliant Sion Gruffudd*
Y pendefig paun difost n
A saith einioes ith wyneb
- 100 *Cowydd 7 ofyn Bwa. 7 Sion W^m dros Sr Sion Lewis Ficar
ILann Vffudd*
Y llew trwm a llu tramawr o
A gweddi yn dragwyddol
- 101 *Cowydd 7 Sion Salbri o Ferain pann oedd glaf*
Jesu dy nerth ystyn awr p
Yn gyd a Sêth gadu Sion
- 102 *Moliant Sion Prys o Eglwyseg*
Y pôr gwastad pêr gwestiwn q
Ath ado penrhaith ydwyd
- 103 *Cowydd i ofyn Hwch 7 Domas ap Jëuan dros Jëuan ap Robert*
Pa ryw filwr pur felyn r
7 chwi i chael eych hwch eilwaith

- 104 *Moliant William Eutun o Riwabon*
Y dewr gwrol dur guras
Aur hebawg fôr Rhiwabon a
- 105 *Marwnad Jëuan dylynior*
Duw a roes môr dyrys maith b
Ei enaid draw yno i trig
- 106 Y gwr ar fronu egored c
Ai fodd dduw ai faddenant
- 107 *Cowydd i Sion Eutun or Widdgrig*
Pwy 'n codi paun cadarn d
Dau canoes a duw cenyd
- 108 *Moliant f Sion Lewys ap Evan ap Dafydd*
Pwy yw 'r ustus pur ystod e
Di rus hydd Deiroes Adda
- 109 *Marwnad Sion Salbri o Leweni*
Troes dwr Noë trist or un wedd f
f'r rhain y sydd rhann oes hir
- 110 *Moliant Mr Parri o Dreffynon*
Y gwr gorau gwir gariad g
Ceidwad wyd duw cadwo d'oes
- 111 *Cowydd i ofyn pump ar higain o Hefrod i Ed: Trevor*
gann wyr o Feirionydd a Threfaldwyn
Y ddwy sir mae 'n weddus sôn h
f bawb or rhain be bai rhaid
- 112 *Cowydd f ofyn 8 o gesig gann 8 o wŷr*
Y gwyr llên a gar y llu i
Gwrdd fael cedd gerdd fawl uddynt
- 113 *Moliant Dr Elis Prys*
Pa wr bŷth pwŷ i roi barn k
Cann wŷl bôch yn cynnal bŷd
- 114 *Cowydd f ofyn cleddyf f Robert ap Howel Fychan o Laniwlllyn*
dros Gadwaladr ap Rhydderch
Y llew calonog llawen l
Gyrr weddi ag arwyddion
- 115 *Cowydd f ofyn miliaist f Sion ap Rys Wynn o Langwn*
dros Tomas Cadwaladr
Y llew cain alluawg hydd m
Gwrdd wych uthr gerdd i chwithau
- 116 *Moliant Owain ap Sion o Lann Jwllyn*
Pa eryr glân pur aur gledd n
Bo eich enw Bwbach Wynedd
- 117 *Cowydd dychan i Forgan Eurych*
Pa wr hael yn peri hêdd o
Bidân ber bôd yn eurych
- 118 *Cowydd i Forys Wynn o wydir i ddiolch am Lyfr*
Y llew doeth yn lle ei dad p
Pais dur ârw pôst yryri
- 119 *Moliant Sion Prŷs or dderwen*
Y llew enaid holl wynedd q
Cynal barch candl y bŷd

- 120 *Cowydd 7 ofyn ysgarff 7 ferch Rŷs Wynn ap Dd. Anwyl dros Wm. Mredydd*
 Per yw'r orau per eürawedd a
 7ddi gerdd ewig urddas
- 121 *Cowydd 7 dy newydd Catrin Wynn ferch Hari Salbri a unaed ym llan Ddyfnog*
 Y ty gwynn teg o Wynedd b
 Draw igenoes Dragwn 7âl
- 122 *Moliant Lewys Llwyd o 7âl*
 Y llew gwyr oll ag arial c
 Duw 'r Jessu ai law drosod
- 123 *Cowydd 7 ofyn Clog 7 Wm: Cynwal dros Sion Madog*
 Y gwr sad mewn gramadeg d
 7firwyth o fawl a ffoeth fo *7euan Penllyn*
- 124 *Atteb: Bwriais ymhwys dwys yw dig* e
 Glaw ai cur eb y glôg honn
- 125 *Cowydd 7 ofyn Clog gan Byrs Gruffudd*
 Y dewr enwog da ei rinwedd f
 Deiroes penn rhychor dewrion
- 126 *Cowydd 7 ofyn huling gwely 7 Gatrin Wynn o Ferain*
 Y fun waed 7eirll fanod wedd g
 Dad hir enw dôd hir Einioes
- 127 *Cefais enw cyfa synwyr* h
 Yna y rhawg ir fun ai rhoes
- 128 *C. 7 ofyn Corn 7 William Cynwal dros Rob: Prys o Eglwyseg*
 Y ddau fardd ddioferddysg i
 Gorau mab i garu medd
 Yw Huw llŷn yn holl Wynedd
 Mwy i câr* ddidreiswar draserch * William Cynwal.
 Ddas o fawn noi ddewis ferch
 Pan ddel mwya poen ei ddwyn
W. Llun 7euan tew Sion Philip Howel Ceiriog
- 129 *Atteb: Y gwrdd fardd gwraidd y fowrddysg* k
 Garw i gyd heb un gair gwir
 Fyth i gorn am y fath gerdd *Huw llyn 7 W. Cynwal*
- 130 *C. 7 ofyn 12 o heffrod gan 12 o wyr dros Ed: Wynn o Foelyrch*
 Deuddeg a fu 'n dioddef l
 Dri oi pwyth drwy hap weithian
- 131 *Moliant Tomas Morys*
 Cornor dros oror y sydd m
 Treigl hoff enw triagl ffynniant
- 132 *Moliant Dafydd Llwyd*
 Wrth edrych gwiw ddrych y gwŷr n
 Dewis wr dwy oes hirion
- 133 *Cowydd 7 ofyn hanger 7 Sr. Huw Pyrs dros Tomas Fychan*
 Y llên hael oll un helynt o
 Mr Huw senw meistri synwyr
- 134 *Marwnad Dafydd Maenan, Delyniôr*
 Darfu llawenydd dirfawr p
 Duw gwir enw duw 'r enaid

- 135 *Moliant Sion Llwyd o Lwyn y maen*
Y gwr or Mars geirwir mawr *a*
Ar draws oll or drês allan
- 136 *Marwnad Robert ap Howel Llwyd*
Dig yw brad dygwn bryder *b*
Aeth duw a chydymaith da
- 137 *Moliant Sion Llwyd o Lwyn y maen*
Y gwr or Mars geirwir mawr *c*
Bo yt oes a bowyd hir
- 138 *Moliant Dafydd Llwyd*
Yr oen gwynn o rann gweiniaid *d*
Adwyo mo blwy Dowyn
- 139 *Marwnad Sr Edwart Pilstwn o Emral*
Dirfawr i bawb i derfyn *e*
Oeswr ydiw Sr Edwart
- 140 *Mar. Huw ap Mredydd ap Ieuan ap Robert o Ddôlwyddelan*
Duw a wyr frŷ waed oer fron *f*
Duw a ddug Huw diddig hydd
- 141 *Moliant Morys ap Elisau o Benmorfa*
Yr Eryr gwâr ar warr gwyr *g*
Chwnna 'r beilch hanner y hyd
- 142 *Cowydd J ofyn crîb a drŷch J Domas Gruthor gann Meistres Catrin Salbri*
Y wraig weddw rowiogaid *h*
Drwy foliant adref eilwaith
- 143 *Atteb: Y ty a fydd atto fawl* *i*
Weithian i rhoer ei thŷ yn rhydd *Simwnt Fychan*
- 144 *Cowydd dychan gwragedd*
Mawr yw hap gwr adnapai *k*
Moddion gwael madde ini i gyd *Rhys ap Harri o Ewas*
- 145 *Atteb: O gyrrodd un ar gerdd wann* *l*
El bydd gwbl o bydd gobaith
- 146 Y mab ai glod ymhob gwledd *m*
Ag eiddig ffynneddig ffydd
Oll i wyneb llawenydd *Rich: ap Bow: ap Da: ap Einion*
- 147 *Atteb: Pa ddyn heb gwyn sy 'n dwyn dig* *n*
Yw dyddyn farwnad Eiddig
- 148 *Owdl dychan J^r llwynog*
Madog dynn oediog dinwen, wergest *o*
Dêl yt bob anras fudwas Fadog
- 149 *Marwnad Lowri ap Sion Lewis o Bengwern yn Ifestiniog*
Och Fair byth anair beth ni wn gyngor *p*
Oleugrair ddisglair yn llaw mair amen
- 150 *Owdl foliant J Sion Salbri aer llweni*
Aer marchog torchog wyt erchwyn *q*
drwy fy eurchwedl y doi 'n farchog
- 151 *Owdl foliant J Sion Conwy o Fotryddan*
Gann frau J^r for dewrglau durgledd *r*
Tragwyddol dduwiol y glew wrol glân

- 152 *Moliant Arglwydd Tomas Esgob Llann Elwy*
 Trig arglwydd gwiwrwydd ragoryd *a*
 A thynn hyd yr awr ath enw a drig
- 153 *Marwnad Sion Salbri aer Sr Sion Salbri o Lewent*
 Sion a fu darfu awdurfaeth *b*
 Ni feiddiai yw sydd nefoedd 7 Sion
- 154 *Moliant Simwnt ap Rissart Thelwal*
 Tirion ail Ebron âs obru *c*
 Da draw ym dariaw yn Rhuddlan dirion
- 155 *Moliant Pyrs Mostyn ar y 24 mesur*
 Eurnod iaith hynod ith oes *d*
 A charedig / arferedig / ai 'n anwedig / union nodau
- 156 *Moliant Sion Gruffudd ar y 24 mesur*
 Duw ath âd oediaeth awdur *e*
 A duw 7 waed ir / 7ôn hardd yn hir
 Ar for a thir / aur fur a thad
- 157 *Moliant Rys ap Huw*
 Drwy dduw naf gwiriaf ragorol *f*
 Taria yn dy nerth trwy un duw naf
- 158 Trig hiraeth naws gwaeth yn eigion 'r ais *g*
 Cai loewawd herwydd cludo hiraeth
- 159 *Moliant Sr Rys Gruffudd or Penrhyn*
 Urddas y dyrnas cadenyd a ffarch *h*
 Eurgoed uwch Werddon hir gedwch urddas
- 160 *Moliant William Wynn*
 William aer William reiolwaed Gwynedd *i*
 Cydwaed elw am wr cadwed William Wynn *W. Cynwal*

Pages 499–558. Blank.

CYWYBDEU GUTTO'R GLYNN, pages 559–606.

- 1 *Cowydd 7 Arglwydd Harbert*
 Tri llŷ aeth i Gymru gynt *k*
 Cymru a dry yn dy raid
- 2 *Cowydd mal i bu y maes ym Mambri*
 Dawns o Bowls doe 'n yspeilwyd *l*
 7arilledd uwch no'r llwyth uchaf
- 3 *Cowydd i blas Syr Rissart Herbert*
 A oes un piâs yn Siampler *m*
 A brawd yr 7arll biau'r drych
- 4 *Cowydd 7 Wm. Fychan Siambrlen Gwynedd*
 A adeilio hudoliaeth *n*
 Penn cenedl pennaig Gwynedd
- 5 *Cwynfan am Syr Rissart Gethin Marchog urddol*
 Y mae glaw am a glowais *o*
 Y llew dur oll ai diall
- 6 *Cowydd 7 efan ap Enion*
 Y gwrda o gowirdeb *p*
 Yw tyed fry hyd dydd frawd

- 7 *Moliant Dafydd Llwyd*
Af ddydd sul foddus aelwyd *a*
O goed da ef a' gâd hwnn
- 8 *Er treilio punt yn llundain* *b*
Nath einioes nai ddaioni
- 9 *Moliant Sion Hanmer o Holtyn*
Cwncwerwyr oedd y gwyr gynt *c*
Carwr llai ar cwngewerwr llwyd
- 10 *Cow: ir Cînastr a laddodd farll Warwig yn y maes ymarnet*
Awst y llas ynghastell i *d*
A merch farll ymreichie hwnn
- 11 *Mae 'r tarw mawr or mortmeriaid* *e*
Degced wyd dwg fyd iawn
- 12 *Moliant Robert ap Ffan Fychan &c.*
Robert uwch rhiwiau Aber *f*
Ni bwyf unsul heb fenswn
- 13 *Cowydd y pwrs*
Mawr yw 'r gair am tairodd *g*
ŷr gwr hael ar wraig ai rhoes
- 14 *Mynnwn y mod mewn un mann* *h*
Cwff euraid caffo hiroes
- 15 *Cowydd ir ŵyn*
Deubeth a rêd drwy 'r gwledydd *i*
O dda yn y mars ni ddown mwy
- 16 *Cowydd moliant Howel ap Ffan Fychan o Foelyrch ag i gannol i Groesdy newydd*
Dafydd ô braffwydd broffwyd *k*
ŷw rhoi yn lle'r hên llŷs
- 17 *Cowydd ŷ Howel ap Ffan Fychan pan oedd glâf*
Howel ni chysgaf haesch *l*
Ni chwarddaf oni cherddy
- 18 *Lydan oedd gastell Edwart* *m*
Teulu nef ai talo in ŷôn
- 19 *Dyn wyf doe anafwyd* *n*
Taled duw ni bydd tlawd hwnn
- 20 *Moliant Sr Sion Burch*
Ni chair ustus na christiawn *o*
Dyro i Sion deiroes hydd
- 21 *Moliant S^r Wm. Tomas o Raglan y marchog glâs o Went*
Sal rhugl seilio Rhaglan *p*
Gem ar wyr holl Gymru wyd
- 22 *Moliant Mathew Gôch*
Pann sonier in amser ni *q*
A gair Lloegr ir gwr llow goch
- 23 *Moliant Dafydd Llwyd*
Dafydd mae 'r beirdd yn dyfod *r*
Anhyfryd byd heb dy benn
- 24 *Gynt y rhoed yn gynta rhann* *s*
Ail i mab fo william ynn

- 25 *Moliant Roessier ap Sion Pilstwn o Emral*
 Pwy sy geidwad teirgwlad hŷ *a*
 Teiroes ar iâd Rossier Wyn
- 26 *Moliant Howel ap Meurig Fychan*
 Mawr fu Howel a Meurig *b*
 Aed i farw i dai Feirig
- 27 *Marwnad Harri Dwnn*
 Doe darfu 'r Deau derfyn *c*
 Gadu ei hîl yn goed i hwnn
- 28 *Pwy yw'r mab llên pêr ymhob llys*
 Dann faen Dewi neu Feuno *d*
- 29 *Moliant Sion Edwart*
 Hawdd amawr ir wledd fawr fau *e*
 Hiraeth hagr hwyr ith ddygaf
- 30 *Cowydd J ofyn wdneiff i Ruff: ap Rys dros Sion Hanmer*
 Yn dri ffeth ith wnair Ruffudd *f*
 Tri ffwyth i fastart Ruffudd
- 31 *Sieffrai a yf o sai IFrainge*
 Ceirw 'n y siep ar corn i Sion *g*
- 32 *Tychan J Gutto 'r Glynn*
 Guttyn y Glynn a fu glâf *h*
 J roi arall ywron *Sr Rys*
- 33 *Atteb: Gwae a gynhaliodd i gyd*
 Dann y gist a dwyn ei gân *i*
- 34 *Moliant Gwladus*
 Mae dawn duw ym dyn diwael *k*
 Gware 'r nôs a wna ein gwr ni
- 35 *Cowydd J Sieffre Cyffin*
 Pererin piau 'rowron *l*
 Eb fy annedd ni bwyf yno
- 36 *Bron draw biau 'r enw a drig*
 Ar Elen ai heirioles *m*
- 37 *Cowydd J ddiolch am Fwled*
 Mae eryr holl wyr llên *n*
 Yn arfau muen ar fy medd
- 38 *Marwnad Ilywelyn ap Moel*
 Mae arch yn ystrad marchell *o*
 A chowydd newydd i nef
- 39 *Moliant Dafydd Tomas*
 Dafydd brydydd a browdur *p*
 Y tri yn un 'mlaen traen wyd
- 40 *Marwnad Dafydd Ilwyd o Abertanad*
 I gilio rhag ei elyn *q*
 Trugaredd ir tri gorau
- 41 *Cowydd i wr am fod yn galed wrth y Prydyddion*
 Y du hydyr or Deheudir *r*
 Collest a roist callestr wyd
- 42 *Cowydd J ofyn Helmet gan Wm. Rodri o Holtyn*
 Dyn traws wyd yn dwyn tros fôr *s*
 Ar ai gwisg ir ai i gysgu

- 43 *Tychan 7 Ddafydd ap Edmwnd*
Y mae llwddn yma llednoeth a
Dyfredd fo diwedd ei dai
- 44 *Cowydd 7 Sr Sion Mechain Person llann Drinio*
Duw a roes ym o dir saint b
Siars na mach Sr Sion Mechain
- 45 *7 blas Sr Sion Mechain*
'Tythiodd fôlo at fthel c
Trinio a ato ar annedd
- 46 *Cowydd 7 ofyn Slatas 7 Ddeon Bangor dros Gr: ap Enion*
Rhoi tŷ 'r wŷf frŷ ar y fron d
Mae ymndith am ei mendio
- 47 *Marwnad Einion ap Gr: o lechwedd Ystrad ymhennllyn*
Dwfr Alwen doe fu 'r wylaw e
Fu Einion nef yw enaid
- 48 *Moliant Howel ap Jevan Fychan*
Y gwr ar warr y gareg f
Nid un Pâb onid mab Mair
- 49 *Moliant 5 mab Ilwelyn ap Hwlcyn*
Mae heddiw ym wahoddion g
Main a gwyrth Môn ai gorthir

Pages 607-684 are blank.

CYWYBEU SION TUDUR, pages 685-751.

- 1 *Marwnad Sion Salbri o Rug*
O fyw dâd pa fyd ydyw h
7 gwelom bawb i gilidd
- 2 *Moliant Rossier Mostyn*
A roed er cloi a mawr răs i
Gida hynn ag oed henaint
- 3 *Marwnad y gwŷr wrth gerdd ar pencerddiad*
Twyll fraw bradol tywyllfrith k
Yno ar hynt ni awn ar ei hol
- 4 *Marwnad Sion Gruffudd o Gaerwys*
Y byd hyll ar bowyd hwnn l
Cyrchodd ef ir nef ar naid
- 5 *Cowydd ir byd fal y derfydd pob dyn*
Dis yw 'r byd os arbedwn m
Ar da mwy ond dtw mawr
- 6 *Cowydd ir Cybydd ag ir hael*
Cybydd fab difeddydd dig n
Fab nâf nerth fab nef 'n ol
- 7 *Cowydd ir usuriwr*
Mae un ai barch mewn y byd o
Drwy bawb ag a-fendio ein byd
- 8 *Moliant Sr Tomas Mostyn pann aeth yn farchog*
Y Marchog glân mowrwyh glôd p
Pinagl a thop i Wynedd

- 9 Nos da ir ferch onesta fu *a*
Hi a ladd fab ai hael ddu fain
- 10 Y llwyn ai wisg oll yn wyrdd *b*
Ŷ dal ne o dewlwyn ir
- 11 Mwythus wy dadmaeth serch *c*
Os glân oeddid wâs glân iddi
- 12 *Cowydd ir byd*
Rhyfedd iawn rhyw fodd ennyd *d*
Oll i wyneb llawenydd
- 13 *Marwnad Robert Clidro*
Aeth yn wann darn o dyrnas *e*
Gerau Crythor yngymry
Gorau prydydd a fydd ag a fy
- 14 *Marwnad Sion Salbri aer Marchog Ilweni*
Gwir oeres am gyw eryr *f*
Na bo ef heb nêf yn ôl
- 15 *C. Ŷ gynhori Sion Conwy ifanc y ôfed or henw 'motryddan*
Mae sôn fal Moesen neu fwy *g*
Trwy dduw 'n aer Botryddan wenn
- 16 *Cowydd ir ceiliog bronfraith o Fotryddan*
Ba ryw edn o Baradwys *h*
Nid dyn onid duw yn unig
- 17 *Cowydd y ddylluan*
Gw[n]eüthym oed a Gwenn neithwyr *i*
Noeth dwll fydd nyth dylluan
- 18 *Moliant Elisau a Wm. Ilwyd o Riwedog*
A fynno da fwy no dau *k*
Deinial a gatwō d'eiinioes
- 19 *Canmoliaeth y wraig a Gogan y gwr*
Cerais fun fwyn ei hwyneb *l*
A diawl o goed el ai gwr
- 20 *Ŷ ofyn gun Ŷ Humphre Tomas o Fodlwriddan dros Sion Wynn*
ap Cadwaladr or Rhiwlas
Y gwr ifange arafwych *m*
Dra fo gwnn wrth dref a gwal

CYWYBDEU YMRYSON A FU RHWNG S. TUDUR A SION PHILIP.

- 21 Y Biog rywiog reol *n*
Na ddeled i ymweled mwy *S.T.*
- 22 Yr edn flin ar adain flaenwen *o*
Ymwelaf yma eilwaith *S.P.*
- 23 Y bi wrth fol y berth fwyn *p*
Tro'r min at wr or mynydd *S.T.*
- 24 Y cyw callddadl cwgcyllddu *q*
Arfer min wr or mynydd *S.P.*
- 25 Nos da ir freithglog Biogen *r*
Dwysgwbl ir arglwydd Esgob *S.T.*
- 26 Par un liw y penn loyn *s*
Wttres win tros 'i enaid *S.P.*

- 27 Y bi goeglais bigowglen a
Yw garu nes gyrry yw nol S.T.
- 28 Y biog sariadog swydd b
Trigain hydd i triga 'n hwy S.P.
-
- 29 *Levavi oculos meos* [Ps. 120]
Codaf fy ngolwg hoewdeg c
Ag y bydd dragowydd draw Sion Tudur
- 30 *Quid gloriaris* . Ps. 52 [sic].
Y cadarn treisfarn trowsfalch d
Y sydd beunydd y bo
- 31 *Exaltabo te Domine* Ps. 30
Arglwydd dduw hylwyf haelaf e
Amen heb orffen y bydd
- 32 *Inclina domine aurem* Ps. 86
Arglwydd tād ar ogledd teg f
Helpu a diddanu dŷn
- 33 *Miserere mei deus* Ps. 51
Duw ein iachawdwr creawdr crŷf g
Beunydd felly bydd heb wad
- 34 *Domine Quis habitabit* Ps. 15
Arglwydd pwy ar ogledd pell h
Fella y sydd ag y bydd byth
- 35 *Cowydd 7 erchi ir Prydyddion ganu ir boneddigion a gadel
ir carlied yn garlied*
Gwae ni 'r beirdd gann air y byd i
Mwy o aur siwrl 'mhws Sion
- 36 *Marwnad Sion Wynn ap Wm. Mred. o Lanufudd*
O duw flined fu leni k
Sion Wynn at fessu a wnai
- 37 Cwrs ynfyd cerais unferch l
Ag yn iâch bellach y byd
- 38 Fy ngwineufarch fwng nwyfus m
O lawer seler is Aled
- 39 *Cowydd 7 ofyn gŵydd a ffeged o rynnion dros Rhŷs grythor
i Robt: ap Rys Guttyn grythor*
Robert ap Rys dactlys dōn n
Bettai 'r ych foi bwytai Rys
- 40 *Marwnad Ifan Ilwyd ap Davydd ap Mredydd o Langernyw*
Cwyn a wyddom cawn weiddi o
Aed i nef lwydwyd Ifan
- 41 *Marwnad Syr Ifan Ilwyd o Jal*
Dydd oer fu ar duedd Jal p
Fath y neb aeth fyth yn benn
- 42 *Marwnad Sieffrai Holant*
Y carw gwinau cār Gwynedd q
Os ffarwel Sieffrai Holant
- 43 *Owdl foliant i Syr Tomas Mostyn o Fostyn*
Hir enioes dwyoes blodeuyn ym wyd r
a ro yt einioes / yn ffortiniol

- 44 *Jyrru y Ceiliog Bronfraith yn llatai*
Y Ceiliog brau a'r clôg brych
Difïe 'r nos i 'r dewfron allt *Sion Tudur* *a*
- 45 Serch ar unferch or anfodd
tra y parhao yr henw sef Sioned Wen *b*
- 46 Fyn ewisawl fynwesaur
Rhag ofn Duw rhyw gyfion dâl *c*
- 47 *Cowydd i ddyfalu Naphin*
Y fun weddys fain addwyn
Fy nuw rhawg yw 'r fun ai rhoes *d*
- 48 Cur y sydd cerais hoywddyn
hawdd i gall dihuddo gŵr *e*
- 49 Yma 'r oerais mor wirion
A goelia ferch ag ael fain *f*
- 50 Blaen cariad blîn i curais
Gelyn i dduw galon ddîg *g*
- 51 Y forwyn wych ar fron wen
Ofned Dduw fenaïd dduael *h*
- 52 Blyssiais un blasus annerch
Ar enaïd hon yr un tâl *i*
- 53 *Cowydd i yrry Robin goch (= y Bronrhuddyn) yn llattai*
Yr edn byw ar adain bâch
Dwg ir llwyn degau o'r llÿs *k*
- 54 Olwen gulael lan galon
Darfu wen fwyn dertŷu f'oes *l*
- 55 Y byd towyllfyd dall-fodd
Na meiddio dy geisio gwen *m*
- 56 *Bystl y Bÿd*
Egor nêf wrth lêf araith lafar dyn
Archwn ni gurwn ag fe gorir *n*
- 57 *Awdl i ŵr o'r Gard*
Rhisiart Sion greulon gwrolaeth lloegr oll
Einioes i Risiart nas arhosodd *o*
- 58 *Marwnad Harry Parry ai aer Thomas Parry*
Trafel fydd trwof fal saeth
Duw Wyn aeth a'i Dau enaïd *p*
- 59 Gwae 'r undyn heb gowreindab
Garu mab yn gowir mŵy *q*

Pages 752-798. Blank.

CYWYBDEU AC ODLEU TUDUR ALED, pages 799-826.

- 1 *Moliant Syr Tomas Salbri o Leweni*
Pwy yw blaenor pobl y wenol
A chwi sy benn chwechoes byd *r*
- 2 Ystiwart Rhos n dart rhudd
Odïd byw wedi dy benn *s*

- 3 *Moliant a chyngor i Rossier Salbri aer I Leweni*
Aer I Leweni farll wyneb a
ŷr byd pâr wybod pwy wyd
- 4 *Moliant Sion Salbri o Leweni*
Troes undyn att râs hendad b
Wyth yw 'r dyn ath eura di
- 5 *Moliant IFowc Salbri Deon Ilan Elwy*
Mae gwaed ir yn magu dyn c
Cynhiated hett cain iti
- 6 *Moliant 5 o Feibion Sion Salbri o Leweni*
Pe rhôn torri pren tirion d
Pum arwy hardd fo ei pum rhodd
- 7 *Moliant Robert Salbri o fâl*
Vn dyn a gwaew yn dân i gyd e
Robert na bon awr hebod
- 8 Caru dyn ieuanc arab f
Bagl gol a geiff figail gwenn
- 9 *Moliant Syr Wm. Gruffudd marchog urddol*
Morr llawen mae 'r llu ieuaine g
Dyred ddug y drydedd waith
- 10 *Moliant Syr Edwart*
Vn prelad wyneb Rolant h
Na bo gwyn a byw ganoes
- 11 *Cowydd f ofyn gwalch f S'r Robert ap Rys person Owrtyn
dros William Hanmer*
Pwy a rann gwaed y prenn gwin i
Amgylch haul am y gwalch hwnn
- 12 *Moliant Sion Pilstwn hên*
Pwy a dyf gwaew fal powdr gwyllt k
Ty trigwres tad rhowiogrwydd
- 13 *Marwnad Jewan ap fthael Fychan o Degaingl*
Nid un bwys ag nid iawn bod l
Pedr wyn ai pedwar enaid
- 14 *f ofyn march brith f Ddafyda Iwyl o gygidfa*
Powys lwyd pwy sy wladwr m
Rhag curo 'r ewig hirwen
- 15 Trem ar ferch trwm a rof i n
Forwyn fyw neu farw 'n fuan
- 16 *Marwnad Robert ap Sion fthael o Laneurgain*
Y gwr marw a gâr morwyn o
Dy ddiben yw dydd eb nôs
- 17 *Moliant Mr. Robert ap Rys*
Ar goel undyn mae 'r glendyd p
Hyd dydd brawd diwedd breuder
- 18 *f Rys ap Mredydd am fynd a march yn ei ol &c.*
Pwy biau gwaed pibau gwin q
Adu a roes i dir fâl
- 19 *Moliant Rhys ap Mredydd ai wraig*
Mae d'enw Rhys am dy win rhŷdd r
Itti rhoed cynal ty Rhys

- 20 *Marwnad Dafydd ap Edmund*
 llawdduw a fu yn lladd awen *a*
 Roi paradwys ir prydydd
- 21 *Moliant Syr Rys ap Tomas marchog urddol.*
 Syr Bwn nerth dragwn wrth dranc y dyrnas *b*
 Neu pie am dwysog na wypom d'eisiau
- 22 *Moliant 7 Syr Sion ap Dafydd Abad Glynn Egwestl*
 Euron uwch goron ewch i geurydd *c*
 Euro rhaid ar rhediad
- 23 *Marwnad Sr Tomas Salbri o Leweni [Bart]*
 Gwae holl grêd trymed tromwedd am erchwyn *d*
 am nas ynillym grym sy 'n holl gred
- Pages 827–896. Blank.

MS. 55. ASTROLOGY, A KALENDAR, AND ROTAE: paper; 11½ x 7½ inches; 134 pages; imperfect at the beginning; xviii century; bound in Russia leather.

Page 1. Ilyma beth o natyr y Saith blaned

Page 3. Astrological wheels

Page 4. Ilyma lle ytreithr am yw[*sic*] hwech gradd y ffarfaenn

b. Ilyma Ryol y addnabod bob kwarter or byd y newyddiar lloyad bob amser byth heb ffael.

Page 5. Ilyma ddefni llaw yn wir: llin y bowyd a eil [=eilw] Rai llin y galon y sydd yn dechrey y mynydd y manag fys ag yn mynd Trwy geyder y llaw &c.

Page 7. Ilyma natyrr y planedeu: Sattyrnws y sydd blaned sych oervellog ag wrth hynny gwenwynig yw adrwg achynvigennys atwyll-odyrys ac velly y mae pobl yr y Raifft kanis deni y maent &c. *ending with 7 englynion* wrth natyriaeth y 7 blaned.

Sol venws marcurius mi ai carwn
 a char droya boddva bar

Page 9. Ilyn y dwylo

b. Ilyma y pedwar elment nid amgen awyr tan dayar dwr Sef hynny—Sanguis Colera melancolia flemma: I Sanguis y sydd wresog a gwlyb a melys &c.

Page 11. Ilyma val y mae yn kanly[n] Rohd y ffortyn [=the wheel of fortune] wedi i ffr[i]nto aigwnaethyr trwy gelfyddyd ar heswm pethagros wrth yr hon y gellwch wybed pob peth ar a aller i ofyn weithian mi a ddancosaf yrhai y sydd venwod amerkwch os byddwch ykeiso dim gan arglwydd keiswch yn yr awr wriw ac os gan arglwyddes keisiwch yn yr awr veniw ac fe fydd haw[d] ychwi y gael ych dym[un]iad yr awr gyntaf y nol hanner nos ywr awr gyntaf or dūdd a ffob awr gynifer ysydd veniw affob awr angyniver y sydd wriw yngystal liw dūdd alliw nos. &c.

Page 13. Yrhod hon addengys yroriau kariadu ar oriau anghariadu ond ymgais ar by awr ydechroyech wriad &c.

Pages 14–18. Planetary & other "Tables."

Pages 19–30. A Kalendar

Page 31. Dyma ddangos y lleere diertth

Page 33. llyma ddangos ffordd y vwrw y pasc vyth ar gowydd wrth y prif y flwyddyn ot y fewyn yr diwarnad :
yr vn ved prif rhyf rhwddach
ny ddwyn ebrill o niddiey

Pages 35-37. Two planetary wheels and a table of the 7 days.

Pages 38-134. Blank.

MS. 56. MEDICAL RECEIPTS: An hospitall of the diseased wherein are to be found most excellent and approved medicines as well [as] implaistars of special vertue, as also notable potions or drinckes, and other comfortable receipts both for the restitution, and the bodily health.

Very necessarie in time of Common plague and mortality and for other times, when occasion shall require, newly augmented and enlarged gathered by To: Co: The Lord hath created medicines of the earth, and he that is wise will not abhorre it. Ecclesiasticus, 38. vers 4.

Hefyd y mae yn dangos modd i ollwng gwaed ag i edrych dwfr pa rûw ddolur bynnag a fo ar ddyn iw adnabod wrth liw y dwfr.

Hefyd i mae yn scrifenedig henwau pob math ar ddail yn lladin ag yn saesneg ag yn gymraeg a llawer o blastrau da eraill (p. 12).

Paper; 12 × 7½ inches; xviii century; 82 pages + 24 blank leaves; this MS. is numbered (26) on page 1; bound in Russia leather.

Page 1. Table of Contents.

Page 3. Names of plants, some in English and Welsh, some in Latin and English, and some in the three languages.

Page 9. Y modd i edrych dwr ag arwyddion peryglus nid amgen: fal corn lantarn glan glouwa oill—Y dwr or lliw hwn a arwyddoca y maesa gwaed ar dropsi &c.

Page 12. A description of the book as given above.

Pages 13-74. A large number of the medical receipts are the same as those contained in the *Meddygon Myddfai* (Llandovery, 1861), but the arrangement is different and the wording changed. There are also numerous additions of a later date. For instance: llyma y feddeginieth a gafas y brenin Henri 8 gan wyr o ddysg rhag gwenwyn y chwarren pan fo y plag &c.

It ends with "The receipt of Thomas Jones of England" to cure the "Siattica oer."

Pages 34b, 34c, 50b, and 50c, consist of petty cash disbursements in the year 1668, and do not belong to this MS. "Spent at Bohemia" and "Spent at Caerwys" are frequent items; "Sir Roger [Mostyn]'s man that brought fish from Gloddeth" gets 1/-; and sixpence is spent in the company of "Mr. Thelwall and Mr. Humphrey Wynne."

MS. 78. THE STATUTE OF GRIFFITH AP KYNAN as promulgated at the Caerwys Eistedvod in the 15th year of Henry VIII. Paper; 8½ × 6 inches; folios 1-28 (folios 13-28, which are much injured by

damp, are misplaced before folios 1-12); well bound in leather and lettered on the back "Rheolau y pedwr mesur ar hugian yr amser 'Gryffyd ap Cynan'!" Sixteenth century.

Fol. 1. *Llyma ystatûs Grûff ap Kynan Tywyssoc Gwynedd arr wyr wrth Gerdd Tavod a thant* (rubric).

Bid ysbyd i bawb o voneddigion / a chyffredin vod ystatûs / ar wyr wrth gerdd tafod a thant / yr honn Eisteddvod oedd o vewn Tref gaerwys yn sir y flint yr ail dydd o vis gorffennaf y bymthecved flwyddyn o goroniad hari wythved brenhin lloegr gar bronn Richart ap ho'l ap Ieuan vachan ysgwier o gyd vndeb Syr wiliam Grûff a Syr Roeger Salbri a thrwy berssônol gyngor Grûff ap Ieuan ap ll'n vachan / a thûdûr aled bardd kadeirioc a llawer o vonheddigion a doethion am benn hynny Er gwnaethûr ordr a llywodraeth ar wyr wrth gerdd ac ar i kelvyddyd wrth ordr a geiriav ystatûs Grûff ap kynan, &c.

Fol. 28 ends: Pob dair blynedd y perthyn bod [eis]teddfod a gwys a Rybûdd yn yffair ar farchnad athraethu hynny ir gynnûleidfa vn dydd a blwyddyn i gael ysbas ir disgyblion i ddyysg ac ir graddolion frodûr i * * yvryrio Tavofod a thant.

MS. 88. CALENDAR, A TREATISE ON URINE, LIFE OF ST. MARTIN, AND A BRIEF HISTORY FROM ADAM TO "ASCLOPITOTUS," in the autograph of Guttyn Owen, written in 1488 (p. 62) and 1489 (p. 10). Vellum; $9\frac{1}{2} \times 6\frac{3}{4}$ inches; well bound in white vellum and in very good state of preservation; 98 pages. This MS. formed No. 77 in the Gloddaeth Library. It is also numbered "(9)" on page 3. Pages 3, 4, 8, 86-98 are blank, and pages 1, 2, 5-7 are in a later hand.

Page 1. Concerning the four points of the compass.

Page 2. Ther ben there [=three] perylous mundaes yn the yer &c.

b. Three unlucky days to be born on, and (c.) the three "best daes of any monyth to begin any good worke or tak a fornay vppon."

Page 3. Blank.

Page 4. The Bookplate of the Mostyn family with the signature "Th. Mostyn 1744 No. 77."

Page 5. Astronomical Rotae and tables.

Page 11. Chart showing the different parts of the body to be bled for the removal of different ailments.

Page 12. Planetary table.

Page 13. *Calendar*. The following Welsh saint days are given:—
MIS JONOR: gwyl llwchhaiarn, 12th; gwyl erbin ac elien (a saran), 13th; gwyl faint antwn, 17th; gwyl ffabien affabeſti, 20th; gwyl bawl a dwynwen, 25th; gwyl velangell, 31st. **MIS CHWEFROL**: gwyl fanffraid, 1st; gwyl ddilwar, 4th; gwyl faint agath, 5th; gwyl ddyfnoc, 13th; gwyl valontein (a Meugan), 14th; gwyl bedyr, 22nd. **MIS MAWRTH**: gwyl ddewi arch efgob, 1st; gwyl fiatt efgob, 2nd; gwyl fain grigor bab, 12th; gwyl badric, 17th; gwyl gynnbyrd, 19th; gwyl fain bened, 21st; gwyl vair y gyhydedd, 25th. **MIS EBRILL**: gwyl Richart efgob, 3rd; gwyl dyrnoc ac ambroſ, 4th; gwyl ddervel gadarn, 5th; gwyl lywelyn a gwrnerth, 7th; gwyl vevno, 21st; gwyl fain fïors, 23rd. **MIS MAI**: gwyl fïon o baptys, 6th; gwyl vael a fulien, 13th; gwyl gollenn, 21st; gwyl fain denis, 25th; gwyl velangell, 27th; gwyl erbin gonffesor, 29th. **MEHEVIN**: gwyl degla, 1st; gwyl gwyven, 3rd; gwyl

boniffaf, 5th; gwyl barnabaf, 11th; gwyl fannan, 13th; gwyl drillaw, 15th; gwyl gvrac ac elidan, 16th; gwyl fant lednart, 19th; gwyl wenn vrewy, 22nd; gwyl fevan vedydwr, 24th; (Guyl Melbro) 25th. GORFFENNAF: gwyl bebbic, 3rd; gwyl marthin efgob, 4th; gwyl vrvyl fantes, 6th; gwyl gowair, 11th; gwyl ddoewan, 13th; gwyl faint Margred, 20th; gwyl vair vadlen, 22nd; gwyl armon yn ial, 31st. AWST: gwyl ofwallt, 5th; gwyl fevan pan las i benn, 29th. MEDI: gwyl fanfilin, 1st; gwyl fulien, 2nd; gwyl ddeinioel, 11th; (gwyl gwen Edith), 16th; gwyl vwroc, 24th; gwyl vevgan, 25th; gwyl vihangel, 29th. HYDREF: gwyl filin a garmon, 1st; gwyl ganhaval, 5th; gwyl fain denis, 9th; (guyl Velangel), 16th; gwyl y gweryddon, 21st; gwyl wynnoc a noe, 22nd. TACHWEDD: gwyl griffiolus, 3rd; gwyl gybi, 5th; gwyl fant lednart, 6th; gwyl gynngar, 7th; gwyl dyfiliaw, 8th; gwyl marthin, 11th; gwyl gydwaladr, 12th; gwyl vrufys, 13th; gwyl ddigain, 21st; gwyl glemens, 23rd; gwyl faint Katrin, 25th; gwyl faint Leini efgob, 26th; gwyl gallgof, 27th. RAGVYR: gwyl fain nikolaf, 6th; gwyl vair, 8th; gwyl Lufie, 13th; gwyl dydecho, 17th; gwyl ystyffan, 26th; gwyl fevan, 27th; gwyl y vil veibion, 28th.

Page 26. The human figure with the signs of the Zodiac drawn on it: Pann vo yr heul yny myharen mogel egori y ar y penn nar wyneb ar gwegil nac egori gwythen y penn, &c.

Page 27. Astronomical table.

Page 28. Rota: Tabl yw honn o amravaelion liwiav ar vrin a dyfroedd dynion.

Page 29. The colours of urine and their signification: Dwr melyn val aur purloyw a arweddoka iechyd a llywodraeth dda o gorff dyn, &c.

Page 35. Kyfanfoddir korff dyn or pedwar gwlybwr hynn: fan-gwinus, fiewma, kolera, malingkolia, &c.

b. Wyth rann fydd mewn dyn Y Rann gyntaf yw y ddaiar, &c., ends: Mwyaf meddeginiath yw tynnw afgwrn twin i ar bilionen emennydd.

Page 37. *The Life of Saint Marthin*: Marthin Sant oedd efgob a chonffesor i grift ac a hanoedd a fabaria vn o ddineffydd gwlad panonia ac ynyr eidal tiffin i magwyd ef Ai rieni ef hagen yr yw bod yn beganiaid ann ffyddlon, &c.

Rubric on page 50, col. i.—A chan vod yn Ry hir i ni ysgrivennv kwbl o vuchedd a gwyrthie Marthin ni a ysgrivennwn beth or pethav pennaf o wyrthiav Marthin Mewn byrder Rac blino darlleodron gan bethav Ryhir.

Rubric on page 52, col. ii.—Ac yr yn bod ni yn fon llawer am weithredoedd y kythrel etto mae Rann vawr or ymddivan hwnn yn koffav Rinweddav a gwyrthiev Marthin Ac yn bethav teilwng yw Roddi mewn kof yn fiamp i eraill Rac llaw i ochel drwc. Ends: Eitioes yr hynn a welion ni yn yr amfer a ysgrifennwyd a ni a glowfom ac a welfom yn fikr ev bod yn wir ac yn ddiamau amen.

John trevor a droes y vuchedd honn or lading yn gymraec a gvttn owain ai hyfgrivennodd pan oed[d] oed Krift Mil cccc Lxxxvii o vlynyddoedd yn amfer Hari Seithved nid amgen y drydedd vlwyddyn o goronedigaeth yr vn Hari.

Page 63. Genealogy with brief history from Adam and Eve to Afelobitotus—left unfinished. The arms of Eneas Ysgwyddwynn, Brutus, Albenakus, Lokrinus, Kamber, Brutus darian las, Antonius, Porex, Dyfnwal moel mvd, and Beli are given. *The text begins*. Addaf ac eva vv y ddav ddyn gyntaf a greodd duw ac oi hil yntwy ir hiliwyd yr holl vyd llyma y plant a hiliodd o naddvnt Kaym: sawlinana Abel

wirion Seth a delbora : y Kaim iffod a laddodd abel wirion i vrawd o genvigenn, &c., . . . ends : Ac yna i Kymerth afclopotus y goron ai chynnal ddeng mlynedd yni amfer i dechrevodd y dymestl a wneth diokleifian ymerodr Ruvain ar gristynogion yna y diawayd yr holl gristynogaeth haiach ynyr amfer hwnnw y doeth macfen ac erkwllf yn ddav benn tevlr yr ynys honn o arch y krevlon hwnnw a distryw y temlav a llosgi y llyfrav or yfgrvthyr lan a lladd y gwyr llen ar kristynogion.

MS. 96. CYWYBDEU and ODLEU from the "Gloddaeth Library," mostly eulogistic of Sir Thomas and other members of the Mostyn family; paper; 14 × 9 inches; 564 pages; after 1674—pp. 25–64 are in the same hand as MS. 1; bound in white vellum. The book plate of "Tho : Mostyn 1744 | No. 48" is pasted on the inside of the cover, and "No. 48" occurs also on page 1.

Pages 1–24. Blank.

- 25 *Cywydd marwnad Sr Rissiaert Wynn o Wedir*
 Oer aruthr yw Eryri a
 Oi symud haul fachlud hir *Morys Parry*
- 27 *Cywydd marwnad arall 7 Sr R. Wynn*
 Och och a chanoch inni b
 Wyr eraill yn orwyrion (S^r) *Rhys Cadwaldr*
- 29 *Cywydd marwnad arall 7 Sr R. Wynne*
 Gwae enioes bobl Wynedd c
 y bytho mawl byth Amen *Sion Edwart*
- 31 *Cywydd marwnad Huw Wynn o Fodysgallan Esqr.*
 Amryw gwyn ymro Gonwy d
 Tann yr adgyfodiad fydd *Morys Parry*
- 34 *Cywydd marwnad Sion Mostyn o Faesmynan Esqr.*
 Trwm a gwann tramwy Gwynedd e
 lle i dygodd llaw duw fago *Morys Parry*
- 36 *Cywydd marwnad Will[i]am Salesbury o Rug Esqr.*
 Duw ystyrio dostured f
 A drig iddo yn dragwyddawl *Edward Morys*
- 39 *Cywydd marwnad Sr Sion Carter*
 Beth ragor yw stor neu stâd g
 Yn y ne heb un yn ol (S^r) *Rhys Cadwaladr*
- 41 *Cywydd i gwyno am Tomas Mostyn Esq. adre o Lundain*
 Hiraethodd deutu Gloddeth h
 7 feddiane eich lle a'ch llys (S^r) *Rhys Cadwaladr*
- 42 *Cywydd i erfyn iechy[d] i Mrs. Mostyn o Loddeth*
 O dduw gwraidd gwraidd i gyd i
 Oi teml dwg hwynt ymeth (S^r) *Rhys Cadwaladr*
- 43 *Carol 7 Mrs. Mostyn ar ol gwella*
 Yr hwnn sy'n byw o fewn y byd k
 7 nol llawenydd adre *Sr R. Cadwaldr*
- 45 *Cywydd 7 groesawu Tomas Mostyn Esq. i uwch Mynydd*
 Y llew pur allu parod l
 A llwyddiant yw holl eiddo *Ed. Morys*
- b. *Cywydd 7 ofyn Hogsied o fîr yn galenig 7 Sion Edwart*
 Y gwr enwog gwiw rinwedd m
 A chwchyn at eich iechyd *Ed. Morys*

- 47 *Ymddiddan rhwng y bardd ai awen*
 Fy awenydd fai anoeth *a*
 Drwy gwplad a drig yw plith *Ed. Morys*
- 49 *Cywydd moliant 7 Tomas Mostyn o Loddaiith Esqr.*
 Mi âf ir llŷs, mwyfwy r llwydd *b*
 Llawn dduw fo, yw llwyddo fyth *Ed. Morys*
- 50 *Awdl foliant Tomas Mostyn o loddaiith [in the 24 metres]*
 Llew Gloddaeth bennaeth bennydd *c*
 lle dylai'r glod fod hi a fydd *Ed. Morys*
- 52 *Cywydd y llwynog*
 Dydd da ir llwynog or ogof *d*
 Ifarwel rhaid ym ffo ir allt *Huw Llwyd (Cynvel)*
- 54 *Cywydd cyffes y llwynog*
 Y llwynog a lliw anardd *e*
 Mae swm y cŵn byth ym cylch *Huw Llwyd Cynwal*
- 55 *Cywydd marwnad Mr. Rissart Bwclew . . . a las ar draeth*
y lafain 19 Chwefror 1649
 Mae wylo mae crio croch *f*
 Oer hap i bawb or hepil *Sion Gruffydd*
- 57 *Cywydd marwnad ar ddull ymddiddan ir un gwr*
 Mae tonnau mawr or dagrau dwys *g*
 Wlad Jesu lle dewisawl *Sion Gruffydd*
- 58 *Cywydd 7 ofyn hwch 7 William Sion ap William o Langwm*
gan Morys ap Sion Amhorys or Rhydlydan
 Y gwr uchel ei grechwen *h*
 yn claddu môch mewn clawdd mwy *Edwart Morys*
- 61 *In imitation of Horace's Epode II.*
 Dedwydd yw'r sawl nid ydyw *i*
 Er cyd yn y byd y bo *Sr Rhys Cadwaladr*
- 62 *Cywydd ac Englyn i Sion Edwart*
 Sion ai dy gefn y sydd *k*
 Gwn y rhaid yt ganu a Rhys
 Agoryd genau gwirion, a mygu *l*
 Megys tanwydd irion
 Ag yfed mwy nag afon
 A thyngu yn rhwydd yw swydd Sion *Sr R. Cadwaladr*
- 63 *Cywydd ac Englyn yn ateb 7 Sr Rys*
 Y bardd enwawg bêr ddoniawl *m*
 7 gydio am fi gau dy fant
 Mygaist llefaist a llyfon, gyfaill *n*
 Ag yfed fal eidion &c. *Sion Edwart*
- 64 *Cywydd diolch yr Iaith Gymraeg ir gwir barchedig Dâd*
y Nw Wiliam Lloyd Arg. Esgob Llŷs Elwy
 Hen iaith ydywif nithiedig *o*
 a Daued hyn Duw ai tâl *Edwart Morus*
- 66 *Cywydd arall ir un Esgob by Sion Dafydd alias John Penllyn*
 Yr heniaith eirian hynawd *p*
 I gaer hen y gwr hynod
- 68 *Marwnad Sion Edwart ar ffordd o ymddiddan mewn gweled-*
igaeth nos
 I gysgu'r eis gwascu'r oedd *q*
 Deffrown oll a deffro'wna *Ed. Morus*

- 71 *Marwnad Sion Edwart*
 Cwyno mae 'n hiaith helaith hen a
 Yn f'atdeb yn fyw etto *Sr Rys Cadwaladr*
- b. *Cywydd marwnad arall ar ddull ymddiddan i'r un gwr*
 Coedlwyn oedd cayad-leñ ais b
 Tragowydd y trig awen *Sion Dafydd*
- 73 *Cywydd I Ofyn Cymod y parch: Thomas Mostyn o Loddeth Esqr. 1683*
 Tua Gloddeth fy gwleddoedd c
 I ganu mawl gwyn y mŷd *Ed. Morys*
- 74 *C. Moliant ir parch: Th: Mostyn o Loddeth Esqr. 1683*
 Rhoddais fy mŷd munud maü d
 Teilwng un Duw ai talo *Sion Dafydd*
- 76 *Englynion i'r un Gŵr*
 Del pob dawn uniawn i Annedd Loddeth e
 Gofys wëdd a gefais I " "
- b. Yna 'byddi di yn d'oes y garreg f
 Ag yn gorwedd eusoes &c. " "
- c. Pob pleser ofer afiaith 'edy dŷn g
 Wedi 'del morwolaith &c. " " 1684
- 77 *Cywydd ir Ilêch*
 Mae Craig gadarn a farnaf h
 Seth einioes yw syth wyneb " " 1683

CYWYÐEU by SFR RHYS CADWALDR.

- 78 *C. i ofyn Benthig Ceffyl I Mr. Holland Williams o Gonnwy*
 Y llew pur allu parod [*compare 45 above*] i
 Berw ddadl breuddwydion
- 79 *A trans: of Horace's Ode 22 of Book i. &c.*
 I ddyn ai fuchedd yn dda k
 Dy foliant ti o flaen tês
- b. *Stet quicunque volet potens—Senec: Thyestes*
 Y sawl a gair gadarn fraisg fri l
 yn hen wr ai hŷn yn ol
- 80 *Anfon yr Haul yn genad at y gwir barch: Tho: Mostyn Esq. (Calan 1679)*
 Yr haul têt rheol wyt i m
 I sylfaen i breswylfa
- 81 *Cywydd priodas Robert Wynn o Fodysgallen ag Elin v3 ag aeres Robert Wynn o Gonnwy 1683*
 Gwr oedd hael gwredd helynt n
 Ai gowlaid lawer gwiliau *Sion Dafydd*
- 82 *Dau Englyn I Domas Holland am ddwyn gwartheg i Denantied*
 Cadarn yw teirdarn nid teg ei gostwm o
 Garwa man i gwr mynydd ? *Morys Parry*
- 83 *Englynion i Thomas Mostyn Esqr.*
 Gerwin yw Aniolegharwch p
 Bob ŷn yn Fostyn a fo *Morys Parry person Ilan Elian*

- 83 *Marwnad am Golwyn Thomas Mostyn o Loddeth 1684*
 Rhai a gân rhyw wâg enwir a
 Bowyd a wnaeth byd ini Sr R. Cudwaladr

CYWYBEU by SION DAFYD vel JOHN DAVIES of Penllyn.

- 84 *Marwnad am yr un Colwyn 1684*
 Wrth edrych llewych llawen b
 Un wych oedd yn iach iddi
- 85 *Marwnad Moris [Parry], Person Ilan Elian 1684*
 Yr Awenydd sydd mal saeth c
 Awen i fod yn ei fedd
- 87 *Cywydd Marwnad Charles II. 1685*
 Ilwyn oedd gynt llawen ddigâs d
 Gannoos gael Iago inni.
- 89 *C. i yrru 'r Glomen i annerch Thos Mostyn yn Ilundain 1686*
 Yr Edn lwyd a'r adain lās e
 Yn wir nes delon yn ôl.

Pages 91–294. Blank.

- 295 *C. i Ofyn Cymod Ifan Uychan ap Ifan ap Adda o Bengwern*
 Saint Christoph^r a fu 'n offrw^m f
 Ar fy nghefn er fy nghyfoeth Gutto o'r Glynn
- 296 *Cywydd i Feibion Ifan Uychan . . . oedd Ynghastell y*
Drewen yngharchar drwy roi o Risiart Trevor ap Ed:
ap Dd. ap Edn: Gam
 Duw a roes nid oedd ressyn g
 Amen heb gynddrygedd mwy Rhys goch o Llyn Dyfrdwy
- 297 *Cywydd Marwnad 7 o blant i Ruff. ap Rhys ap Gr: ap*
Madog Gloddaith a fuant feirw yr un wythnos by
Davydd Ilwyd o Nan Conwy Medd Robin Ddu
 Sorri Dduw Bensaer yddwyd h
 Un blaid nef fon blodau ni Dd. Ilwyd
- 298 *Cywydd Moliant Margret v3 Ruff. ap Rhys . . Glotheth*
 (Mae 8 benill ar ol yn y dechreu)
 Nid ai ran fach yn ei fysg (l. 17) i
 Iechyd uwch chwi ai dichon Lewys Môn
- 299 *Cywydd Moliant I Sr Thomas Mostyn, 1599 in margin*
 Y marchog gwyh mawr yw'ch cad k
 Pump a mwy i'r pwmpa i medd Ow. Gwynedd
- 301 *Cywydd Moliant i Sr Thomas Mostyn*
 Y marchog glân mawr yw'ch clôd l
 Pinagl a thop i Wynedd Sion Tudyr
- Cywyddau dros Sian ferch Sr Wm Gruff: o'r Penrhyn a*
gwraig Tho: Mostyn: (a) i ofyn Bwrdd gan Ellis Prys
Dr; (b) i ofyn Hwrdd i Cadwaladr ap Rob. ap Rhys
o'r Rhiwlas Ymhenllyn
- 303 Un gair mwy'n gore i'm oes m
 Call frys ag ewyllys well Gruffydd Hiraethog
- 304 Yr Ustus holl rās Duw sydd n
 I lwn fal y dyn fydd „ „

The text of DARES PHRYGIUS begins: Ac y dywetbwyd hynny 7 lamedon vrenin troya ddyfod llynges o Roec trwy vor Sygn 7 wlad ef (v *Bruts*, p. 4, l. 4). . . . *ends:* Rifedi tylwyth antenor pymkant a dwy vil aeth yny longe ynte Ac velly gidac elenys ap priaf ai vam ai ddwy chworiydd day kant a thair mil o ddynion. Ac velly y tervyna ystori dared yn vyrr am y ssige off troya.

This text agrees in the main with that printed in the *Bruts* (Oxford, 1890).

GEOFFREY OF MONMOUTH: This text is one of the compiled versions (see *Bruts*, p. xvii.), and agrees very nearly with *Brut Tysilio*, in the *Myvyrian Arch. of Wales*. *It ends:* A honno oedd vam gydwaladr Ac || (see *Myvyrian*, p. 474, col. ii., l. 41).

MS. 110. Three WELSH GRAMMARS, The DREAM OF MAXEN WLEDIG, ELUCIDIARIUM, COMMOTES and CANTREDS OF WALES, ASTRONOMI, &c. Paper; $7\frac{1}{8} \times 5\frac{1}{2}$ inches; pages i.-x. and 1-246; bound in vellum; in excellent preservation all but the outer top corners of pp. 7-88; written by Thomas Williams before he began to sign himself Thomas ap William physicwr. Pages 112-114 and 129-130 are in the autograph of Robert Vaughan of Hengwrt, 16th May, 1656; and *Darogan Beli* (page 216) appears to be written by D. Jones [? o Lanvair Dyffryn Clwyd].

Page 1. ILYFR CELFYDYT Y GERDWRYAETH o awdurdawd DAUYD DU athro o Degeingl a Hiradur [*sic*]. (Allan o hen Dext ar vemrwn, p. 30.) Imperfect at the beginning—the text now begins: anghyfiawn, ymadrodd perffeith cyfiawn fyd pryt na bo gwyd ac absen ygyt &c.

First paragraph: Teir ffigur yssyd yn ymadrodd y iawnhau ymadrodd ac y esgussyaw dros gamymadrodd &c. *The treatise ends:* Tri pheth a wna ofer gerd, methu a llygru synnwyr a mwyhau pechodeu. Ac velly y terfyna llyfr celfydyt &c.

Page 31. ILYFR KERDDWRIAETH a wnaeth EINION EFFEIRIAD o WYNNEDD i Syr Rys ap Gruff. ap Howel ap Gruff. ap Ednyfed Vychan yr ynrydedd a moliant iddo ef (p. 70). (Allan o lyfr a scrivenesit ers gwell no chant mlynedd, p. 31.)

Pedair llythyren ar ugaint y sydd nid aingen. A. b. c. d. e. dd. f. ff. g. h. i. k. l. ll. m. n. o. p. q. r. s. t. v. w. y. Or llythyr hyn rrai y sydd vud a rhai sydd dawdd &c. It ends with the usual Tri oedd y Beirdd, like the preceding grammar.

Page 71. *Guttun Owain* a scrifenasai y Dwned sydh yn calyn ai law i hun pan oedh oedran Jessu Grist yn . 1455 . ac i Philip ap Madoc ap Jenuan ap Jorwerth yr scrifenasai ef y llyfr a chyda Mr. W: Salsburi o Rug y mae y llyfr yr awr hon. |

Pa sawl rann ymadrodd y sydd? wyth, nid amgen: Henw, a Rachenw a Beryf, a Rracferyf, a Chyfraniad, a Chysylltiad ac Arddodiad, a Thafodiad, &c.

Ends: Am dolurio oedd danturio

Am oer gurio a mawr gariad.

Yma terfyn Gutvn Owain.

Page 112. *Dewisdrem Davydd ap Gwilim:* Diwrnod eglurloew gorheuloc difrwydrwynt oerfelawg ac amwlith cyfuwchglaer a niwl grwybr ar gychwyn, a gwenhaul yn rhywfanu, &c.

b. *Casdrem Dafydd ap Gwilim:* Nosddydd tywyll-lawn traglaw temestlbraff, llymgraft ogleddwynt, &c.

c. *Breuddwyd Llewelyn goch ap Meuric hen:* Trirhagorawl rwymserch a freuddwydiodd trywyr gynt, yn amser Arthur ar y tair rhianedd teccaf a serchoccaf, a oedd yn ynys Prydein yn yr amser hwnnw, nyt

amgen no ferch Trystan ap Tallwch ar Eysyllt, &c. . . ends : Wele obrwy y rhai a dorrant eu priodasau onys edifarhant, Duw a rotho i ni ras y wneuthur hynny. Amen *Thomas ap William physygyr* 1609.

Page 114. *Dewisbethau Davydd lygat Cwsg oedd yn caru y ferch o Wynedd* : Tyddyn cilgafwrth a hogldŷ hiddyglyd, &c.

b. Ni ludd bonedd fethu : Ni ludd doethineb bechu, &c.

c. 15 *Cynnedd march da* : Tair o ran gŵr : yn hyf, yn falch &c.

Page 115. *Gorchestion*, being a selection of a few lines from D. Nanmor, Da. Hepynt, Hûgh Cae llwyd, J. Rydh. ap Jē. llwyd, Rhys Goch or Eyry [sic], Tho. neu D. Benwyn, D. ap Edmwnt, Morys ap Jēuan ap Eignon, Ho. ap Sr Mathew, Bledhyn du was y Cwd, Cyw Garan, Jolo, and Rees Peñardh.

Page 123. *Annerch llythyr Gruff* : ap Jēuan Il'n Vychan at y Saer o Lan S. Sior : Vymdhirieidgwbl ymgeledhgar gydymeith &c.

Page 125. *Llythyr annerch at verch* : Vy mynychawl garedig eurverch vyingorchymyn attoch bennes gariadferch bleth euraid &c.

Page 126. *Ateb yr llythyr or blaen* : Vymdhiriedgwbl buredic fydhvrawd o dwymneidhrwydh medhylvryd ewyllys &c.

Page 127. *Dewisbethau Dd. Melienydd* : Boreugwaith tawelglær, a byrrwlith ar veillion &c.

Page 128. *Casbethu Jēuan Brydydh hir* : Boreuġwaith tywyllniwl a braslaw pigogdhu &c.

Page 129. The above Dewisbethau and Casbethau repeated in the hand of Robt. Vaughan.

Page 130. *Cas bethau Owen Cyfeiliog* : crynwas heb gamp, crynfarch heb ryggyng, cryn afon heb pont, bardd anigrif &c.

b. *Dewis bethu'r Verch o Wynedd* : Gwisc wyrddliw o ddail coed brigowglas a meillion gamleddwellt ac arianwlith fis Mai, a niwl gwyn goleu &c.

Page 131. *Yma y soñiwn am ffiguræ ai rhannau* yrhai a ymchwelawdd W. S. or lladin ar Groeg ynghamberaec ac wedŷr angwanegû gan Tho: W^{ms} / Schema* sydd sicrawch ar air neu synwyr yn rhagori ar ddeuall y cyffredin. / &c. ends : Interrogatio—Gofyn chwedl :

Beth a yrr blaen byth ar blaid ?

blaenor a byw ei lonaid

Tudur Aled.

Page 163. *The Dream of Maxen Wledig* : Maxen wledic oedd Jmerawtr yn Rufain a theccaf gwr oedh a doethaf a gorau a wedhai yn Jmerawtr ar a fuassai cynnoc ef. dadleu brenhinoedh oedh arnaw &c. ends : Ac y cawsant yn eu cyngor lladh o bob vn blaen tavot y wreic rrac llygrû eu hiaith ac o achos tewi or gwragedh, a dywedyt or gwyr yngwydh gwyr a hyñy rrac llygru eu hiaith, ac o blegyt hyñy y gelwit hwynt gwyr llydaw neu lhetaw, Ac o dhyno y daeth yn fynych y ynys Brydein. A hwn yw brùdhwynt Maxen.

Page 170. *henwae meibion Lhywarch hên* : pyll, Selyf a Sandef. Eithyr Erthyr ac argad tri chennyat aflawen llew araf ac Vrien tarw trin, mechydd, run araf or drud arall kynlluc kyndylic. talan heilin maenwyn maen a madawc a medel. Selyf heilin llaw lliver gwen sawl llvrien.

Page 171. *Evangel Nicodemûs. neu yn hydrach scriûen Nicodemus o herwydh nat erbyniodh yr Ecclwys onid pedwar Eûangel* : Yn yr awr y pechwys Adaf ymparadwys, y gwrthladhwynt o honei wedy y bechawt,

* W. Sals: wedi cyfieithu y llyfr hwn ai gyrrodd i Ruffud Hiraethoc (marginal note),

A lhef a dhodes oe welet yn noeth &c. ends: Ac ar hoño y crogassant yn harglwydh ni Jessu Crist yr iechyt yr ae Creto ydaw, yr hwn y mae enrydedh a gogoniant tragywydh ganthaw. AMEN.

Page 183. Ʒn amser ll'n ap Ʒor' drwyndwn y tywyssawc y gossottwyf y Cantref. oedh ar Cymytæ meddai Tho: Williams.

Dechreu Cantrefoedh Gwynedh ai Cymydæ allan or llyfr gwyn o Hergest. Then follows a list identical (except in orthography) with that in the Red Book of Hergest (see *Bruts*, edited by Rhys and Evans, 1890, pp. 407-412). At the end of this list occurs the statement: *Alhan or hen lyver Gwyn o Hergest a sgrivenwyf yn amser Edw: y . 4 . brenhin lhoecr.*

Page 188. *A list of bards and their places of burial.* Begins: Owen ap Gwalchmei dd. ap Gwilym agladdpwyf ynhal y llychau ll'n goch ar fford y bu farw dd. Nanmor yn y tuy Gwyn ar daf Tudur Alet a Rees Nanmor ynhy'r brodyr ynghaervyrdin &c. ends: Rees Cain Croesos[wallt].

Page 189. *Teulu Cybi Sant:*

Da oedh Gybi ai dheuddec morwyr &c. *Howel Rinald.*

b. *Y saith geuvdyr Saint:* Dewi a Chybi achubant beunydh &c. „ y saith hyn aethant i Ruvain i wedhiaw am law, wedi golli 3 blynedh &c.

c. *Ilwelyn gwawdodyn gwrdd &c.* *dd llwyd ap ll'n ap gr.*

Page 190. Blank.

Page 191. Selections from *Ymborth yr Enaid* (see *Ilvyvyr yr Agkyr*): ac yn berffaith o gariad goruchaf. Ac yn gofalu am yn iechyd ni &c. ends: Ac felly Ʒ teruyna y libel a elwir drych yr ufyddawd yr hwn y sydd ymborth ir enaid. Oed yr arglwyd pan wnaethbwyt y llyfr hwn. M.456. 1456. *O law Guttyn Owain.*

b. Pwy byñac a fyño dyfod i vn or nefolion raddau ysbrydolion a ddywetpwyf fry &c. ends: Y mae hefyd crafter arall i vfudd-dawd ac i fwrw balchder ymdaith byr yw ffordd graff drwy anghyreiffiau. Ef a ddyly dyn a ymddyrohafo * * * *

Page 213. * * * * wrth i goleuhau. Diffic yr haul yw bod y lleuad y rrom ni ai hi &c. Sol sef yw hōno: ends: Luna sef yw hwnw y lleuad gwlib ac oerfeloc a chyffroedic ac danaw y mae lloegr a Chymry ar Alban ac Ewerddon, Ac am hyñy y maent anwastadion ac anghywiriaid oll./

b. Deg cant sydd yn y fil, dec mil yn y lleng &c.

c. Dwy atton a deugain a fydd yn yr wns, deuddec wns yn y moment, 40 moment a fydd yn yr awr &c.

Page 214. Tri hyd y gronyn gwenith sydd yn y fodfedd . 3 . modfedd yn lled y balf &c.

Page 215. *Ilmya freuddwyd Grono ddu o fōn:* Myfi a bair terfyn gelyn gilmant ends: a bradoc gyfilliach a ffeñau a chwydd, a marwolaeth heb gwyn.

Page 216. Bid S. wyddeles yn weddilion &c.

b. Arthur ap Vthyr ap Kustenin ap Kynnfor &c.

c. *Ychydic allan o ddarogan Beli a Taliessin ai cant D. Jones . o hen lyfre.* Gwelais aer dŵr rac caer vanyeri &c. ends: pan dyfo ywain marchawc mechydd yuaeth o dyuydd ked a dyvyddi./

Page 217. *Medical receipts*, such as 'how to make hair long and fine, how to know whether a woman with child bears a boy or girl, how to fix loose teeth, how to make *meddyglyn* from plants, medicine for the ague, &c.

Pages 218-222. Blank.

Page 223. *Astronomi*. Rheol y Sŷr neu Wybryddiaeth : Celvydhyd yw i adnabod rhediad neu hwyl a grym y corph &c. *ends* : Hyn am Astronomi, mae 'n ol son am naturiaeth yr Arwydion ar planedae, a pha vodh y gweithiant yny corph daearol, Hyŷy a berthyn oll i Astrologia, Strwla, ne dhewiniaeth or Sŷr yn yr hwn nyd dâwiol i Christion vod yn rhy ysmala vanwl, neu ry ymgeisgar chwillongar.

E.D. Tho: W./

Mehevin.

Pages 245-246. Blank.

MS. 111. CYWYDEU A PHEIS-ARVEU by W. CYNWAL (in the author's autograph, apparently), from the "Gloddaeth Library." Paper; $7\frac{1}{8} \times 5\frac{1}{2}$ inches; 275 folios; much injured by damp and sadly mutilated in many places; bound in white vellum. The whole consists of eulogies and elegies with the coats of arms (mostly coloured) of the respective subjects lauded or lamented. The arms are placed to the left of the page, and the name of the bearer is written in the margin at right angles to the rest of the writing; in place of the words italicised in the phrase "*a duc yr arwv yma o dad i dad*" the marginal name has been substituted throughout *IN SMALL CAPITALS*.

1 *Kowyd moliant Ric[hard] Greff[yd] o yfionyd a duc arwv COLWYN*—imperfect.

pawb drosto i hvn yn vn jaith a
doed vddyn mewn dedwyddyd (l. 95) * * * *

3 *Title, arms, ll. 1-2, 15-26, and '73 to the end are torn away.*

Gorav / r / mwyaŷ i gariad (l. 3) b
Robert wynn ar drem i dad
or penRyn gwir pwyn Rann gwaed (=l. 71).
A chynau ddivwlch henwaed * * * * *

Folio 5 is torn away.

6 *Elegy to Meistres Elin / hâd Syr Sion * * * / o lys * * * bilstwn hael / died 1572*—(Title, arms, and lines 1-26 are torn away.)

Gwyr Jessv * * * galon i gwr / Robert (l. 27) c
yw mab ai merch y mhob man

7 *Kowyd moliant John Greff[yd] o gefn amwlch yn llyn a duc arwv TRAHAEARN GOCH.*

Y barwnvab orwinvaingk d
Trwy eigion byd tric yn benn

9 *Kowyd marwniad am sian v3 morvs ap Elissav ap morvs a duc arwv OWAIN GWYNED.*

Ryverr yw r oes mewn gloe[s] glav e
Enaid sian garr bronn dwv sydd

11b *K. Mar: am hwr ap John' o lann vendigaid a duc arwv ELYSTAN GLODRYD*—ll. 66-73 imperfect.

Ond beivs yn oed bowyd f
dwv wynn a fo da yw Enaid

- 13b *Mar: Wiliam ap reinalt.* [o * * *] *unyrth ynn lann.* [Vach]-
raith &c.—(The arms and part of lines 1–2 are torn away.)
* * * * gwann chwerwdic Ennyd a
bvra nifer bro nefoedd
- 15b *Marwnad am dd. ap Rys ap dd. ap gwiliam o lwydiarth y*
mon a duc arvav TEGRYN AP KARWED [1]*
Gwae fon a fv gyvanned b
a drwssiodd j dy / r / fessv
- 17b *Moliant Wiliam ap Tudv o Egryn ymhlwyf y bermo*
a duc arvav MARCHVD [2]
Y gwr o hyd garwy hen c
ac Er vn dwe air yn does
- 19b *Mar: am domas ap Rob[e]rt ap Gryff. ap Rys or twyn*
dedwyd a duc arvav MADOC AP MRED [3]
disymwth y daw symvd d
a rodd yr ynnillodd nef
- 22 *Kowyd i dychanv yscraff dal y Kafn ar borth am fy lestair*
trwod j vnyed at Mr Pari ar wyl wenn frewy arvav
EDNOWAIN BENDEW a duc mastr Pari o dad i dad [4]
Mae vn gwr mwy noc Erail e
heb perigl at Mr Parri
- 24 *Marwnad am gatrín trevor v3 John trefor a duc arvav TVDVR*
TREVOR [5]
anwadal yn newidiaw f
duw j hvn aed ai henaidd
- 26 *Marwnad am Edwart ap John Wynn o lann dervel a duc*
arvav RIRYD FLAID [6]
lawer kwyn bid lai r kanv g
Enaid Edwart nodedic
- 28 *Kowyd y dychymic ar dychymic oed merch a dowssai j*
morwyndod yr hwnn nid oed mono yw roi achos j dorri
or blaen &c. a daw i arvav MARCHVD [7]
Y dyn wenn bvr am kvriod h
js mwyn Eigr nas mynagwn
- 28b *Kowyd i ovyn dav vaen lifo gann Edw: ap roesser o vodyl-*
ing yn Riwabon a duc arvav ELIDR AP RYS SAIS [8]
Wrth adnabod lownglod wled i
y glod melwas gwlad maelawr
- 30b *K. i ofyn Rys ap Mred: gan John Tudv prydyd a duc arvav*
LOWARCH HOLBWRCH [9]
y bard jowndrefn bwrð windravl k
Rys yn hwr prys dop yr Rod.
- 32b *K: i roi Rys ap mred: ac j dangos i gynedvav ac i ateb W^m*
Kynwal yr hwn a duc arvav TRAHAERN GOCHO LYN [10]
y bard gwynn Ebrwydd ganiad l
j gyd y Rof [gid a Rys] *Joh[n Tudv]*
- Folio 34 is torn away except a small fragment.
- 34b *Title, arms, and lines 1–16 are torn away.*
ym os da wel dyma ystor (= l. 17) m
araith fwyn gygor ith vardd

* The numbers in square brackets refer to the number of the same Cywyd in Mostyn MS. 1. It is clear that MS. 111 was mutilated before MS. 1 was transcribed, because the latter omits the Cywydeu, which are imperfect in the former.

- 36b *Kow: Kymod Rwg Tomas ap Rober[t] ap gr. ap Rys ai
nai pirs vab j frawd hynaf Robert wynn a dwgant
arvav BLEDDYN AP KYNVYN [11]* a
Ymgynvl y mae gwenwyn
rwyddynt i glyvareddv
- 39 *Kow: Marwnad am Ieuan ap dd: ap Rys ap reinall o
ystryd alvn a dvc arvav OWAIN AP EDWIN [12]* b
Yn ych oed gwann a chadarn
ail Einioes drwy lawenydd
- 41 *K: moliant hūw ap Elis ap harri o ysceifloc yn hegaingl
a dvc arvav EDNOWAIN BENDEW [13]* c
A gano ac awenyd
Enwoc wr kai / n / Egored
- 43 *Mar: am y doctor gwynn a dvc arvav OWAIN GWYNED [14]* d
Dan oval hvd anivyr
ni fv / r / vn nef jr Enaid
- 45 *Kow: marwnad am harri ap Robert ap Ieuan o henlan a
dvc arvav MARCHWEITHIAN [15]* e
Jessv draw Eisslav a droes
doe i degwch dwv ai dygodd
- 47 *Kow: Moliant John Miltwn o Wavnynoc yn hen lann a dvc
arvav ROBERT MILTWN [16]* f
beth yn goel byth a wna gair
aed i sion gael oed y saint
- 49 *Kowyd i domas ap daŵd ap Rys or betws, pann fv glaf
a doedyd i varw, a dvc arvav MADOC AP MRED. [17]* g
Klown chwedl am wr kenedlawc
yw lys wenn j gael oes hir
- 51 *Kowyd i blas Wiliam Klwch o dinbych a dvc arvav
WILIAM KLWCH—imperfect* h
Ac awenyd gwiw annian
a ffedair llofd ar y llys (=l. 38) * * * *
- Folios 52-53 are missing.
- 54 *Title, arms, and ll. 1-36 are wanting*
yno i kae gler gryfder gwraidd (l. 37) i
digonol dvc j Enaid
- 55 *Kowyd i ovyn Elyrch gann John ap Tomas ap Wiliam
or disserth a dvc arvav GRVFF: GOCH O ROS* k
Y gwr ai gorff yn graic ja* * *
Glod helaeth glain nod haelion
- 57 *Kowyd Marwnad Marged v3 rolant Gruff: or plas newyd
y mon a dvc arvav EDN: VYCHAN [18]* l
braw at wlad briwo Tlodion
yno dwv ai henaid aeth
- 59 *Moliant John Wynn ap Robert vychan o lann vfvd a dvc
arvav MARCHWEITHIAN [19]* m
Y lew / n / y ffre lawm o ffirwyth
hap yr Rawc yn hop₄yr Rod

- 61b *Kowyd Marwnad am yr arglwyd domas Escob Iann Elwy a dvc arvav* SYR GRUFF: LWYD [20]
Y bowyd byrr ar byd bach a
Ʒawn barch val y bv / n / y byd
- 63b *Kowyd i ovin 8 o gessic gan John owin o lwydiarth a dvc arvav* KELYNIN [21]
Maith yw son am wyth y syd b
bid i pwyth jr wyth ar ol
- 65b *Kowyd Moliant Wiliam hww arglwyd Escob Iann Elw[y] a dvc arvav* MARCHVD [22]
Ʒ wr ai wlad ar i law c
j wllys o hynn allan
- 68 *Marwnad am Wiliam Koetmor o goet mor yn Iann Iechid a dvc arvav* MADOC AP ƷARDVN [23]
Ʒr byd hvd er bod hyder d
aeth gorav nerth j gaer nef
- 70 *Kowyd Marwnad am hww ap daŷd ap Robert o gaer Rvn a dvc arvav* SYR GRUFF: LWYD [24]
Mae oerwaew hyd y merwvn e
hww i dy ddŷw y ddaeth
- 72b *Marwnad am John ap Robert ap Iywelyn ap Ʒthel o gastel march a dvc arvav* KYNILYN VARCHOC [25]
byrr yw / r / byd bar oer heb wed f
yw wyr hynod hir Einioes
- 74b *Kowyd yn dangos le i priodwyd plant pirs Mostyn o dalakrav a dvc arvav* TVDVR TREVOR—imperfect
Y karw gwindravl kaer gandrws g
Siryfion kryfion kroewvaeth (=l. 64)* * *
- Folio 76 is wanting.
- 77 *Title, arms, and ll. 1-16 are wanting*
ni feiddiais ddoedvd hvd dic (l. 17) h
och or boen yw charv byth
- 78 *Kowyd Moliant John aer y Konwy o vodrydan a dvc arvav* ƷARL KONIAS [26]
davud ai wawd vvvvd Ʒor i
ar rann sion dair Einioes hydd
- 80 *Marwnad am varged v3 Ʒeuan gwraic birs gr: serssiant a dvc arvav* EDWIN (ll. 75-88 are imperfect)
heno gyd gwae hyn ac jav k
ai i dy ddvw dedwydd oedd
- 82b [*Kowydd*] *Marwnad * * * * salbri o * * * * ian*—(The arms and the rest of the title and ll. 1-5 are torn off.)
* * * * * di overed l
Enaid hww sy / n / hy dvw dad
- 84b *Kowyd Marwnad am hari Konwy o Sychdyn yn Iann Evrgain a dvc arvav* ƷARL KONIAS [27]
Kwynwn mae achos kenym m
Ʒ enaid byth dvw ai barn
- 86b *Moliant Rys Iwyd or hob ap dd: Iwyd a dvc arvav* KAD AP GRONW
Er nad gwiw is y kiw kawc n
wrid Tess o ryw y Twyssawc (=l. 64)* * * *

- Folio 88 is wanting. [This folio contains the end of the previous and the beginning of the following Cywydd.]
- 89 Pinagl vhelir a welir (l. 11) a
Gader hwnn yn gyd ar hydd
- 90b *Kowyd i ofyn korn kanv gann Wiliam ap John ap Elis*
o sceifoc a dvc arav EDWIN [28]
Os air Erail a soran b
El am hwnn i Wiliam hael
- 92b *Kowyd Moliant Tomas ap hari aer m' parri a dinas bassi*
a dvc arav EDNOWAIN BENDEW [29]
Pa wr fvangk yn priviaw c
fddo i daw wrth vodd f dad
- 94b *Kowyd i ofyn geifr i blwyf lann odyn ac yn henwi 4 a Rydz*
ap Tomas yn gyntaf a dvc arav FARL DESSMWNT
—ll. 65–72 imperfect
Ple lann wed plwy lann odyn d
a honn allann oi hanwyl
- 96b [*Kowydd M*] *arwnad am * * * * d v3 Robert a dvc arav*
** * * —(The arms have been torn off.)*
O * * * aml bai / r / byd yma e
doeth hwnn dwv aeth ai henaid
- 98b *Kowyd i ovyn bowliav galai gann feuan lwyd o fal a dvc*
arav YNYR o FARL [30]
Pa wr dilwfr parod wled f
tarw knot gwyr kair kant oi gwerth
- 100b *Kowyd Marwnad am John ap Rys Wynn o lann beris a dvc*
arav GRYFF AP KYNAN [31]
Och yr hawc mae kwyn a chri g
a dwv nef ai Enaid aeth
- 102b *Mol: W^m hws arg: Escob lann Elwy a dvc yr arav yma o*
dad i dad ond y Ros ar ssiff a roes yrherodr am i Eni yn
Ros [32]
bu voessen dwyssoc hen hael h
y mater yw kael meitr kaint
- 104b *Marwnad Howel vychan ap dd: lwyd o lann fwlyn a dvc*
arav RIRYD FLAID [33]
Edrychwn da yw / r / jechyd i
na bo ef heb nef a nawdd
- 106b *Moliant i Wmffrai ap hww gwynn or hendwr yn y deirnion*
a dvc arav FARL DESSMWNT [34]
Gwae ni weled heb gredyd k
a fo j hwnn Efo hi
- 108b *Kowydd i dychanv Tylvan oed ymherlan wain brwtwn*
o vwras a dvc arav ARG: BRVWTWN [35]
Y lys gled ffiossoc lan l
draic lem waedd dryglam jddi
- 110 *Kowyd i ovyn March gann robert ap ho' vychan o lann fwlyn*
a dvc arav RIRID FLAID [36]
Pwy lana mhob haelioni m
a firwyth y march a ffeth mwy
- 112 *Kowyd Kariad i wraic a daw j arav MARCHVD*
dyd daed y wenn dowdid wyd n
am a genaïs am gwynedd

- 131 *Moliant rolant pilstwn o garnarvon a dvc arvav S' ROESSER*
PILSTWN HEN [37]
 Kair devraw y karw dewrwych a
 dros enw byd aros yn benn
- 133 *Moliant i ruffvd dauis a dvc arvav S' GRUFF: LWYD* [38]
 Y gwr syd hygar swydav b
 aed ar hwnn dri oed yr hydd
- 135 *Marwnad am John ap Wiliam ap John o sceivioc a dvc arvav*
EDNOWAIN BENDEW
 Mawr na welir mvrn alaeth c
 oi gaer jr llann gann gri / r / llv (= l. 78) * * * *
- 138 *Title, arms, and lines 1-32 are wanting*
 ƒ veilch mon dyna vwlcw mawr (= l. 33) d
 ai ddoe i mewn ƒ dy ddvw mawr
- 139 *Marwnad am John ap Ryderch o dref gaeon y mon a dvc*
arvav KOLWYN
 Mae oer boen gwyr mawr a bach e
 lakio hen waed hwlkyn wych (=l. 32) * * * * *
- Folios 140-1, which contain the end of the previous and the beginning of
 the following poem, are wanting.
- 142 hwn a chwiliodd o choelyd (=l. 29) f
 ƒ gatrín Roe win yn Rad
- 143 *Kowyd j athrod biokys' ac jeuan ap John Pigod o chwibrain*
a dvc arvav PIGOD [39]
 Pann henwer pwy yn hynny g
 wyr gyfion air a gafodd
- Folio 145 wanting.
- 146 yn dy lwyth wrth ddwyn dy lin (=l. 21) h
 yngharw hygar ynghrogen
- 147 *Moliant John Wynn ap Tomas Gruff: o benyberth yn lyn a*
dvc arvav KOLWYN [40]
 Af i lyn i voliannv i
 ac aed j sion gadw oes hir
- 149 *Moliant Ric: Vych[an] ap Rys vych o gors y gedol ap*
Wiliam vych o gil geran a dvc arvav OSSBER [41]
 Pwy yn lyn penn hoi wyned k
 y bid denw ar byd danad
- 151 *Marwnad am Jeuan lwyd ap Rissiat ap Jeuan or benard a*
dvc arvav DD: GOCH AP DD: AP GRUFF: [41]
 Cri llym heb na grym na gwres l
 yw dy ac Enaid Jevan
- 152b *Marwnad am gadwaladr ap Meredyd o ved kelert a dvc*
arvav OWAIN GWYNED [43]
 Mawr kri oer marw kyw / r / Eryr m
 Krist ai dvc Ef j nef nawdd
- 155 *K. Kariad i vz a daw ƒ arvav KADROD KALCH VYNYD* [44]
 byd dyras yw bod hiraeth n
 orav merch ar y mai i
- 156b *Kowyd i ovyn kledyf Gann dauid lwyd ap Mŕed ap gro:*
ap gruff: gethin a dvc arvav MARCHWEITHIAN [45].
 nid bard neb ar ƒowndeb gân o
 vchod gael ƒechyd ac oes

- Dav gywydd kariad i verch a dowssai oed pann ganai y goc ac
a daw j arvav MARCHVD [46]*
- 158b Wy mor wann drist mae / r / ʃaen draw a
doed j goed o daw y goc
- 160 Y goc Edn di goec adail b
ʃ lwyn vnwaith y leni [47]
- 162 *Kowyd i ovyn dav benntan haearn gann John ap Edwart
lwyd o lann ynys a daw or arvav JER: SAIS [48]*
Y llew / n / wyneb lann ynys c
dyn dewr pvr dan dri oi pwyth
- 164 *Kowyd j blas doctor Mevric a dwc arvav KADAVAEI [49]*
Moessen drwy / r / Tad grymvssawl d
daed yw yn hwnn daed yn hen
- 166 *K. j verch a daw j arvav KADROD KALCH VYNYD [50]*
Gofalvs wyf gyfle serch e
a wna Tal a mwyned honn
- 167b *Moliant John Wynn ap Robert ap ʃeuan ap kynuric o
goparleni a dwc arvav MADOC DV [51]*
Kam yw Roi nid kymar hael f
hwnn a fo hen Efo hi
- 169b *Moliant Edwart hws ressefer Gras y frenhines a dwc
arvav KYNURIC AP RIWALON*
Y ryssevr ffres ʃvangk g
avr a gwinoedd wraic annwyl
- 172 *Title, arms, and lines 1-6 are wanting*
a godo / n / nww nis gwad neb (=l. 7) h
Tynn a ffynniant vn ffvnyd
- 173b *Kowyd i ofyn ʃeir Turck gann Edwart ap Roesser liff-
tenant maelor a dwc arvav ELIDR AP RYS SAIS [52]*
bwy val lynn heb ofal lv i
Yn Riwabon awr hebod
- 176 *Title, arms, and lines 17-23 are torn off*
Trwm i veird yw tramwy i von k
vfvdd oedd nefoedd jddaw
- 178 *Marwnad am Edwart lwyd o geli gynan yn ʃal a dwc
arvav SANDE HARD [53]*
beth a dal gwlad groewnad gri l
ʃawn deitl j Enaid atad
- 180 *Marwnad am Elz v3 s' Tomas hanmer Gwraic John aer
Konwy a dwc arvav s' DD: HANMER [54]*
dūw flined byd afonyd m
ʃ Enaid honn yno i Tal
- 182 *Title, arms, lines 1-2, and 17-26 are torn off*
bwrw kav dwn brc kadernyd (=l. 3) n
bid dan ran bod dww / n / i raid
- 184 This folio is wanting, and is followed by folio 194.
- 194 *Kowydd kariad i verch a daw j arvav LOWARCH AP BRAN*
lowri / n / wir jawn voli Er neb o
lowri mawr yw / r / galar mav (=l. 42)* * * *

- 185 *Title, arms, and lines 1-16 are wanting*
arvav Ednyfed ai kerfiaw (=l. 17) a
da wyt ʃ Enaid atad
- 187 *Marwnad am sion sownli o sownli ymhlwyf ymarchwiall a*
dvc arvav (CYNFRIG AP RIWALLON) [55]
Gwae vaelor oi govalon b
ai j dy ddvw dedwydd oedd
- 189 *Marwnad am hww ap Elis ap hari o fronw Eirian yn*
ysceifoc a dvc arvav (VDNOWAIN)
Troea gynt i wyr a gad c
am roi / n / avr ymronw Eirian (=l. 78)* * *
- Folios 191-193, 195-211 are wanting * * * *
- 212 *Title, arms, and lines 1-12 are wanting*
Grymvsswalch a gair moessen (=l. 13) d
oth dai owain ath dvedd
- 213b *Moliant ʃeuaw llwyd o ʃal yscwiar a ddwc arvav YNYR o*
ʃAL [56]
dvw a rodd byd a rydd barn e
Ti ai a honn j oed hir
- 215b *Marwnad m' rys Tomas yscwiar a ddwc arvav ILYWELYN*
VWYTHVS [57]
dwy ryw oes sydd draw i son f
brevwych Enw barch yw Enaid
- 218b *Moliant Elis wynn ap John Wynn ap Elissav a ddwc*
arvav OSSBER AP GWYTHLACH [58]
Ynill gair llü ai gwiria g
dvw / r / ʃessv ai law drossod
- 219b *Moliant sieffrai kyffin o artheryr ymhowys a ddwc arvav*
EINION EVELL [59]
Y karw Rwyged kry Roddgar h
heb oes hir wynebvsv yw
- 221b *Moliant m' Edwart herbart Escwair a ddwc yr arvav*
ywa o dad i dad [60]
Y gwr piav gair powys i
yn lai no dvc laned wyd
- 224 *Moliant John prys or dref newydd ynghydewain a ddwc*
arvav ELYSTAN GLODRYDD [61]
pa vn vwy pwv / n / i vowyd k
sad yn y byd sa di / n / benn
- 226 *Title, arms, lines 1, 15-24, 39-48, and 63-72 are wanting*
hir vywa kvv vv wac gynt (=l. 2) l
wyr o Rys nai aer y Rawc
- 228b *Moliant Gruff: ap John Wynn Obenyberth yn llyn a ddwc*
arvav KOLLWYN [62]
Er bod Tai ar y byd hwnn m
Teiroes yn vn Tros yn ʃaith
- 230b *Marwnad am Wiliam Evtyn o riwabon a ddwc arvav*
ELIDR AP RYS SAIS [63]
Oer yw vessür vü assia n
ʃ aer hael j dop yr Rod

- 232b *Moliant Ho: ap John ap Harri o ysceifoc a ddwc arvav*
EDNOWAIN BENNDEW [64]
 Pann sonion am galon gwyr a
 howel a dows haelled ynt
- 234b *Moliant John Wynn ap Wiliam o ddyffryn melai yn*
llannvair a ddwc arvav Y. PENNWYNN—(3 white boars'
heads on red ground) [65]
 Semiwyd yn gymwys vniawn b
 ƒ chwi Sion a chwe oes hydd
- 236b *Moliant Edwart llwyd or plas ƒs klawdd a ddwc arvav*
TYDVR TREVOR [66]
 Y karw megis kwngkwerwr c
 yn bendefig bawn difalch
- 238b *Moliant John Wynn dekaſ o wreytyn ymangor a ddwc*
arvav ELIDR AP RYS SAIS [67]
 Pwy maelor piav moliant d
 hwnn aed a honn j oed hir
- 241 *Title, arms, and ll. 4-44 are wanting, and ll. 56-58 are*
imperfect.
 Meistres Marged a gredir (=l. 45) e
 Er bw Traws wr byw Trassyth
- 242b *Moliant John Gwtyn o vodylling [y]n Riwabon—(Arms*
torn off.) [68]
 [Duw] ordeiniodd drvd Enyd f
 bid wellwell aer bodylling
- 244b *Marwnad John llwyd ap John ap Wiliam o ysceifoc a*
ddwc arvav EDNOWAIN BENNDEW [69]
 Gwelir gwae galar a gyrch g
 y syn llaw dwv Sion llwyd wych
- 246b *Mar: s' John Salbri o laweni a ddwc yr arvav vchod* [70]
 beth a dal byth adeilad h
 yngolwec dwv ai ngyllion
- 248b *Moliant John gruff: o gaerwys a ddwc arvav EDNOWAIN*
BENNDEW [71]
 Tynned pob hardd vardd a vo i
 a bo i hwnn byw yn hir
- 250b *Moliant hww ap Sion or llannerch rvgoc a ddwc o dv i fam*
arfav KYNN: AP RIWALLON [72]
 ƒ ffydd a wnaeth ƒawn vaeth vū k
 y bo yt hap o bowyd hir
- 252b *Marwnad John aer Konwy o vodryddan a ddwc arvav*
ƒARLL KONIAS [73]
 Kwyn hidl gwae bob kenedlaeth l
 akw Enaid aer konwy
- 255 *Mawliant Mastr roessier pilstwn yscwair a ddwc arvav*
S' ROESSER PILSTWN [74]
 Twyssoc yw oes vū voessen m
 Er allo beilch ƒarll y bych

- 257 *Marwnad Meistres wrssle v3 Wiliam gwddmon a ddwc arav*
WILIAM GWDDMON [75]
 blaenedau Trwbl anedwydd a
 yn i seintwer yn santes
- 259 *Moliant hww gwynn o vodvel a ddwc arav KOLLWYN* [76]
 Mewn llenn avr mae / n / llyn Eryr b
 fessv Rydd oes hir vddyn
- 261 *Moliant ffeuan ap Robert ap ho' ap gruff: o saethon a ddwc*
arav RYS AP TEWDWR
 Yr hydd gwar a haedd gariad c
 dan grynnv oi da yn grinion (=l. 74)* * * *
- 263 This folio, containing the end of the previous and the beginning of the following poem, is wanting.
- 264 nid gwiw mrysson gofion gwael (=l. 17) d
 Tric yn barch Trwy Eigion byd
- 266 This folio containing title, arms, and ll. 1-40 is wanting.
- 267 wyr ffan lan arafwych (=l. 41) e
 yn Roi bavn yn hy / r / bonedd
- 268 *Mar: i rys gruff: M: a ddwc yr arav yma o dad i dad* [77]
 a pla byw wrth gwplhav barn f
 s' rys grvfydd sydd yn sant
- 270b *Moliant Mastr Wiliam gruff: o garnarvon a ddwc arav*
EDN' VACHAN [78]
 y gwr mal jarll grymiol fawn g
 doeth lain nod ath ddeil yn wr
- 272b *Kowydd i ovyn bwrdd gan Risiart ap ffan ap sion ap*
heilin a ddwc arav DD GOCH A[P] DD
 Abram yw oes obrwy mawl h
 byrr ddadl y bwrdd ai adwedd
- 275b y kywydde sydd heb enni yndvnt 245, 247, 249, 251, 253,
 255, 257, 259, 261, 263, 266, 268, 271, 273.

MS. 112. CYWYBDEU AC ODLEU, chiefly by CAPTAIN THOMAS PRICE of *Plas Jolyu*, Denbighshire, INDICES and PROVERBS. Paper; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{7}{8}$ inches; 812 pages. Pages 9-465, 515-519, 552-562, appear to have been written by the same hand, possibly the author, prior to the 31st of March 1631, when the Indices (pp. 573-654) were made. The MS. belonged to "Robert Wynn esquier" in 1639 (p. 1). The following names are also found: "Mr. Hugh Wynne 1643" (p. 787); "Watkin Kljwedog May the 28th 1646" (p. 4); "Margred Price" (p. 157, &c.); "Willam Evin Prois" (p. 283); "William Grvffith 1651" (p. 406); "David Price / John Davies / John Thomas / Hugh Williams," "1717" (p. 571).

2 Gwae fi am geinog &c. *Efwylk ap Edward* i

3 Och trwy i och oedd orfod imi
 Ar na ffrind na char na chwaer *Rob. Vaughan* k

Pages 5-8. *Index to the subjects of pages 162-465, 515-519.*

- 9 Nid geirddwys ond y gwirddwv *a*
a mynd ir nefoedd a men [1]*
- 11 er ferch er anerch enyd *b*
dyn byw oerach dann bared
- 12 †Dwv orvchaf drwy achwyn *c*
gwiw ddwv in ty gweddiwn y tad [2]
- 14 *Owdl i ddangos beia v byd* (in the 24 metres)
Y byd aeth yn gaeth lle gwedd drigioni *d*
aeth gwaith or gyriad ath gaeth oer goron
- 20 llong flin mann gerwin mewn goror *e*
llymrig i min llamwraig mor
- 20 *K. i ferch a hevrodd i chariad i bod yn vffern / n / poeni* [3]
Mae ynghariad am ynghvriaw *f*
yn ifaink i wlad nefoedd
- 24 *Marwnad Elis vaughan pan hevrwyd i ladd fo wrth*
gerdded y nos / [4]
Trist anap troes dwv ini *g*
vnwaith orffwysfa yw enaid
- 29 *Kowydd i ddau wr soredig wrth i gilydd o achos merch* [5]
Y ddav lew iraidd lawen *h*
ych krog i gan ych gwragedd
- 33 Er hwyrdai th ganwaith er gweini *i*
o ddwv i hvn ni ddaw hap (*see also* p. 342)
- 34 *Kowydd i yrry y dyllvan yn genad o lvndain i gymrv at*
wyr y nos [6]
Y dyllvan drvan drwch *k*
hoff o ryw a chan ffarwel
- 39 O daw bvn loewlvn dan bren *l*
y neb a fo aniben
- b. Kowydd i ofyn 4 o gesig i 4 gwr* [7]
pa wyr glan pwy pial / r / glod *m*
bynydd i gowydd ai gaink
- 45 *Kowydd i ofyn par o arfav gwnion i sion llwyd o fal* [8]
Y gwr fyth gorav i farn *n*
yn y drin lyd awr einioes
- 50 *Kowydd i ofyn march i Sr Robert salbri dros Gaven*
gwdmon [9]
Y gwr sydd a gwas iddaw *o*
anrheithiwyd pawb yn Rhvthyn
- 56 *Kowydd i ofyn tabler i dd: salbri o lan Rhavadr* [10]
Y dewr hael lle doer helynt *p*
o fawl a gwawd fil oi gwerth

* The numbers in square brackets refer to the number of the poem in Mostyn MS. 1.

† According to Mostyn MS. 1 there must be leaves missing here, as we have the first line of a Cywydd and the last line of an Awdl. MS. 1 reads :

a Dwv Oruchaf drwy achwyn | *b* Gweddiwn byddwn cyn bedd
Dwv fanwyl cadw f'enaidd. | gwiw ddwv in ty gweddiwn ein tad (107).

- 61 *K: i ofyn march i w^m wyn ag i Elis fychan dros beilin* [11]
Y keirw sy fawr i kariad
tra fo march mewn trefi maith a
- 65 *Kowydd i ofyn dager i sion llwyd o abergele* [12]
Y dewr vchaf o drychant
rhag mor deg yw danrreg di b
- 70 Garwlais o klowais nid klod
gwydd gam yn gweddi oi god c
- b. Kowydd i ofyn gwraig eiddig i domas glyn tros Risiard
Bwblav* [13]
Y karw odiaeth karedig
Yn Reisi ar ben Risiart d
- 74 *Dau gywydd i eiddig am gvro i wraig heb achos* [14]
Dyn wyf yn aros dan wydd
fenaid i minav fanwyl e
- 79 Pa ryw ddialedd prvdd ddolvr
Yn y tir yn anad dyn [15] f
- 80 *K: i eiddig i ddymvno i farw ar frys er mwyn i wraig* [16]
Dw na welwn dan elor
yn weddw er mwyn ffroen eiddig g
- 82 *Kywyddeu atebion rhwng gwr ar keiliog bronfraith am
dori o eiddig lwyn o goed* [17]
Y bronfraith bvr lwysiaith lan
kana yn fâch bellach ir byd h
- 85 Y llaw a dorodd y llwyn
Yn llynn am dori yr glyñ glas [18] i
- 87 Yn rhydd mae kelwydd o koelir
ow gwen pair ddoedyd y gwir k
- b. Kowydd i ofyn hymod i eiddig ag i roi meichiav na thrwblid
mono fo mwy* [19]
Y gwr anwyl gair fñiawn
dial y ferch a dal fo l
- 92 Mae gwragedd gwynedd oi genav
a nad golli i aneidiaf m
- b. Kowydd i anfon y wenol yn genad or werddon i gymrv
at / i / feistres* [20]
Y wenol deg anwyl don
brysia yn llofn ir werddon wyllt n
- 96 *Kowydd i yrry / r / wylan yn genad at y gariad* [21]
Yr wylan deg ar lan dol
briw seliad brysia eilwaith o
- 100 *Kowydd y yrry y keiliog mwyalch yn llattai* [22]
Y fwyalch dan fylchoed
gyw dv doeth ath gadwo di p
- 103 *Kowydd i yrry y Bиден yn llattai at wraig eiddig* [23]
Y biden freithwen fronn
a gwen heb ddiolch yw gwr q

- 107 *Kowydd i yrry y glomen yn llattai at ferch am dorri
or gwr bwyntmant, ag ateb y glomen* [24] a
Y glomen mewn glaswen glog
oni ddelo y nydd eilwaith
- 112 *Kowydd i yrry y chwañen yn genad at ferch lan* [25] b
Y chwañen bach vnion bwr
er vn mab y gwr an medd
- 116 *Kowydd merch a llawer o henwaw merched arno* [26] c
Kwr tost a fydd kariad dyn
henwch a chymrwch i chwi
- 117 *Kowydd i ddangos y gwir am ferched* [27] d
Y gwr fyth a garo ferch
gair om pen ar wen yn wir
- 120 *Kowydd i ddangos mor ffol oedd gwr yn ifank pan roe
bleser i ferch* [28] e
Anap oedd na wypai wr
byddwn hyd i gwn yn gall
- 124 *Kowydd i ferch ni charav wr* [29] f
Oes heddiw yn fyw a fydd
syrr dwv a siwr i dial
- 127 *Kowydd i ddangos twrsneirwydd gwr wrth garv merch* [30] g
Mae fychwyn am fy ffechyd
fo wyr mair ddryked fo / r / modd
- 129 *Kowydd i ganmol merch oi choryn hyd i sowdwl, ond y lle
dirgel* [31] h
Y fvn aravl fain irwen
heb ddial na byw ddwyawr
- 132 *Kowydd atebion rhwng gwr a merch* [32] i
Dydd da vt ferch feinserch fodd
ag och nad aethyt yn gynt
- 135 *Kowydd merch anodd i dallt* [33] k
A ddaw iownles ddi anlwk
addaw a doed ym a ddel
- 137 *Kerais wivferch kwrs vfvdd* l
i glaned ar i gliniav [34]
- 138 *Kerais ferch draw kroes a fydd* m
ni all merch ynill y modd [35]
- 141 *Kerais feinir kwrs fanap* n
ni feddv dwv vfvdd dad [36]
- 145 [*Dau englyn by hwn llwyd o gynddel (in same hand as the rest)
arf vnion hylaw arf fanwydd* o
a dvr yw hoñ a dyrr hydd]
- 146 *K: i ferch am roi gwrach i wr ddvv klanmai y bore* [37] p
Ychwynaf mae trachineb
Yn y mañ a ran reinallt
- 149 *Kowydd i sion salbri o lan rwst ag yw ferch lowri* [38] q
Pwy ywr gwr mewn pvr gariad
llawn raid pvr weddi llanrwst

- 153 *Kowydd i ddangos fal i siomed gwr am i arian pan aeth fo
i dre lwndain gyntaf, rhwng karv merched a chwara
disiav* [39]
Hwyls wr heliais arian *a*
yn odrist mi a ddown adref
- 156 Gwiliwch gweñ seren er sirio *b*
gwiliwch bawb gwelwch y byd
- Kowyddau dychymig*
- 157 Arglwyddes ffraeth gynnes ffri *c*
rhwydda modd y rhodd imi [40]
- b. Kefais gan ferch draserch drai d*
Yn ddiwyll fyth na ddoedwnn [41]
- 158 *Kowydd i ferch aethav yn fvd wrth i chariad* [42]
Gwae le mab a goelio merch *e*
ar ryw dymor i domas
- 162 *Kowydd a ddyvnnodd merch i gael heb fod rheswm yn y byd
yntho* [43]
Kynes ddvll draw kenais ddadl *f*
keiliog y lliidiog mewn llwybr
- 165 *Kowydd i yrry y llymysten yn genad at ferch* [44]
Y llymysten freithwen frig *g*
y dolwyn dyred eilwaith
- 169 *K: i yrry y gleisiad yn genad oddiar y mor i gymrv* / [45]
Y gleisiad hynod gloewsyth *h*
fesv deg ath groeso di
- 174 Rowlllaes sein hoewlaes sy / n / holi *i*
Rowlllaes aeth ir maes a mi
- b. Kowydd i ddangos mor ffyddlon oedd dav gydymaith yw
gilydd* [46]
Deyanisiws dyn oeswyllt *k*
i bath yn vn lle yn byw
- 178 *Kowydd i ferch a beriododd wr chwerw* [47]
ffarwel fvn hoff reirol faeth *l*
trwy ddvw er torri addewid
- 183 *Gras: Kerais ganwaith kwrw gwnias* *m*
o fewn i rwyd e fynn ras [48]
- 185 *Owdl gadarn i Elis vychan* [109]
Pa emprwr milwr molan *n*
nag emprwr a milwr yn lle / r / ymaelon
- 190 Haws yn gv ffynnv hoff yna *o*
haws myn dvw byw / n / hwsmon da
- 191 *Kowydd merch a rwystrodd vn yw chariad i chael* [49]
O ddvw / n / rhad oedd anrhydedd *p*
gwna vn oed i ganv / n / fach
- 194 Y fvn iraidd fwyn araf *q*
na diwedd foes na dydd farn
- 196 *Kowydd i ferch a dorrodd bwyntmant* [50]
Aros i rwyf mewn oerwynt *r*
i wlad dvw a wnelo twyll

- 199 *Kowydd ir dryw i anerch gwyr o lundain* [51] a
 Y dryw bach ar dorr y berth
 yn ddidwrst newydd adref
- 204 *Owdl frwd* [110] b
 Brevddwydiais gwelais fod galar
 gwae ni fry, ddoedyd yn gwau frevddwydion
- 208 *Kowydd ir gog* [52] c
 Och ddw enyd och ddynion
 y gog na ddoethe yn gynt
- 211 *Kowydd i ofyn kleddav* [53] d
 Pa wr yw law piav / r / wlad
 o giod mewn deg o wledydd
- 215 *Kowydd marwnad am Risiard miltwn* e
 Trist yw fyth troes dw i far
 a rhoi nef ir Rain a aeth
- Dav gowydd ateb i gerdd Rys wyn ap Cadwaladr* [54]
- 221 *Rhyfeddod mewn rhyw foddion* f
 hynny sydd o fewn i sach
- 224 *Treigliais a rhodiais ar hyd* g
 ni i affaith tân vffern [55]
- 229 *Kowydd marwnad yw gariad a fv farw* [56] h
 Dw oes arwydd dy sori
 ond hir i mae yn tariaw
- 230 *er ferch er anerch er enyd* i
 ni fyna fod gen fenaidd
- 234 *Dychan am na roddid kleddav am gowydd, i Sr John wyn* [57] k
 Kanes gerdd kyñes i gant
 kyd a chlod hynod i hael
- 237 *Kowydd i ofyn telyn* [58] l
 Y llew iraidd kellweirwych
 wych fawr ran a clyfrinach
- 241 *Pwr fjas am peri y serch yw trysor* m
 pwy ydywr fam paid ar ferch
- 242 *Peri y serch pwr fjas am yw trysor* n
 paid ar ferch pwy ydywr fam
- b. *Kowydd i ofyn kleddav i Sion lloyd o bergelav* [59] o
 Y Rhowiogwalch mewn rhagor
 i gledd ag i sion y glod
- 246 *Kowydd i yrry yr Eryr at brydyddion i neges* [60] p
 Yr Eryr is yr yri
 Dilwyddiant i del eiddig
- 250 *Henwaw y naw Konguerwr* q
 Arthwr Siosswy, bwr Siarls, bydd, ...
 difai Hector a Dafydd
- 251 *Kowydd kymod dros kadwaladr y klystie* [61] r
 Y llew kyfion lle i kofir
 f berthyn i chwi / n / borthawr

- 254 *Kowydd i ofyn kwch* [62]
Y trowyr glan troe wir glod *a*
wrth yn bodd ir aeth yn byd
- 258 *Kowydd dychan i Edmwnd Prys ag i rai or prydiddion a gymerodd bartti eiddig ar i kerddi* [63]
Ryfedd yw / r / byd lle Rwyfyt *b*
a gladdo gwegil eiddig
- 263 *Bywoliaeth helaeth bid haws* *c*
yn feddwon ddigon y ddav
- 263 [*Kowydd ateb by Edmwnd Prys* [64]
Tomas wnias awenwerdd *d*
dwys fawn wyd a dos yn fach]
- 268 *Kowydd i gydymaith ffals* [65]
Mae Brvson gyfion oedd gall *e*
Ha fab am hariad hefyd
- 272 *Kowydd i ofyn iii. kasseg* [66]
Y trowyr natvr ffevank *f*
yng hymrv yn / Regv ai Roes
- 276 *Kowydd i ofyn march dros ffevan lloyd Sieffray* [67]
Y marchog enwog vniawn *g*
yn vffern i mynn offis
- 280 ni cheisia traetha mewn trais *h*
chware ffwl a chwyr i ffais
- b. Kowydd i eiddig* [68]
Dydd da yd gog leisiog laswych *i*
a thaer drik a thorri i drwyn
- 285 *K: / i / yrry y llamhidydd yn genad at Pirs Gruffyth* [69]
Y llamhidydd llym hoewdeg *k*
ras iddo ymado ar mor
- 289 Pwy a mofyn gwyn yn gall *l*
a dv yw gwyn o daw gwall
- b. K: i ddangos hildring a fv ar wr pan oedd ar y mor* [70]
Dylwnais diwael enyd *m*
bei a shipp fl bie shepart [buy a ship I'll be shepherd]
- 293 *Kowydd kymod (i dd: aer pirs o swydd ddimbych)* [71]
Y llew mawr llym / i / wryd *n*
ar eiddoch i roi / i / weddi
- 297 Elin ai gylfin / o' gwaed *o*
hi a dynn i thrwyn dan i thraed
- 298 *Kowydd i ofyn kleddav* [72]
Y karw dewr fal kawr a dwrn *p*
Hydol yw hwn kawn hoedl hir
- 302 *Kowydd i ofyn bad hir o spayn* [73]
Yr Eryr dewr ar wyr dig *q*
dra fo bad wrth dref a bank
- 306 *Kowydd i ofyn dav bustol* [74]
Y Sawdiwr dwys dewr i don *r*
na ddel drwg ni ddial draw

- 311 Yn ol gwyr gwrol / i / gyd a
fyth yn byw gann fethv / n / byd
- b. *Kowydd i ofyn karw dof* [75]
Y gwraidd walch a gerir b
ladd kant o hiliant / i / hwnn
- 315 er rhyfel vchel er achwyn c
yma ddydd ini ymddiddan
- 315 *Kowydd i yrry y kyffyllog at birs greffydd* [76]
Y kyw ir brych akw or bryn d
heb grogi na boddi byth
- 319 *Kowydd dychan i Thomas Hanmer ag i Rys Kain* [77]
Ymkanv i mae kynen e
ar frys i kair ferr Rys Kain
- 324 Er pan adwen ail deiana f
ni alla i mwy ynull merch
- 325 *Atteb by Rys Kain* [78]
Yn gwr enwog a evrir g
llai / r / baych wellhav / r / bvchedd
- 331 Mae math ar ryw gath yn gethrin h
wych wrthiav a wna chwerthin
- b. Hai bladvr a dvr / i / dorri i
os yw yn fadws yn fedi
- c. *Atteb i gowydd Rys Kain* [79]
Barvs fawn brav i soniwn k
os hen mae yn ddrwg / i / synwyr
- 335 *Kowydd i yrry / y / bi yn gennad by Hw Robert* [80]
Y bi edn y gwybodaeth l
och ym edn o chymodir
- 338 *Kowydd atteb ir biden* [81]
Yr edn mwyn iaw n i rodiad m
chwerw margen fy chwaer marged
- 343 *Marwnad Sr. John llwyd o Jal* [82]
Och och boen vwch vwch bevnydd n
yn fach wyr byw och or byd
- 348 *Marwnad Thomas glynn* [83]
Och ddydd farn och ddiwedd foes o
fachwyn aeth i nef vchod
- 354 *Owdl Marwnad John Greffyth* [111]
Dydd brawd am y mrawd mae ymronn p
dyddbrawd or dyrnawd a roed arnaf
- 358 Y gwr a welir yn gorndyn q
wr traws i flair tros y fforth
- 359 *Marwnad llawer o gymdeithion da* [84]
Gwae a rydd nid gwreiddiach r
yn i plith yn vn oi plaid
- 363 *Kowydd gwr wedi passio* [85]
Y byd kaeth heb wadv kwyn s
hyñy a geiff i henaid

- 365 er pann adwen wenn ail anna a
hyn a wyr dwv haner da
- 366 *Kowydd i ofyn kessig* [86]
Yn fwyna / i / gair e fv gynt b
ar oror daun wryrv
- 370 *Marwnad Elis Prys* [87]
Torwyd om perllan taerwaeth c
i lys y nefol fjesv
- 375 Nid oes am / r / oes ymryson / a dwv / d
y gwallys klwyfys ar klai
- b. *Kowydd i ddiolch am ewig ddof i Sr John Konwy* [88]
Y marchog gwych mowrwyh kall e
dra fo hydd ar fynydd fyth
- 379 *Kowydd i / yry gog at owen fychan*
Dydd da yd y gog ar glog lwyd f
a newydd yw hen ewythr
- 382 Gyrr am hww er dwv wr dig g
ynghoch[1] oedd ynghylch eiddig
- b. *Kowydd i ofyn milgi* [89]
Y llew kynes lle i kanwyd h
o gerdd fry a bery byth
- 387 *Kowydd i ofyn gown* [90]
Y llew a grym oll a gwraidd i
am y gown yma a ganwyd
- 391 Y fyn a giriodd fwyneb k
dowch dowch chychwi ai dichon
- 392 *Marwnad Hanibol Prys* [91]
Beth a wnawn byth fawn enyd l
dwv da a eill doed i wllys
- 395 *K: i ddangos fod oed dyn fal pedwar amser y flwyddyn* [92]
Medrais fynych ymadrodd m
i oleini i mi a men
- 398 *Kowydd i yry / r / eos yn genad i gymrv o lwndain* [93]
Yr eos fwyn aeres falch n
dwv maddav bob dim vddynn
- 403 Mae / n / wirion y fronw o fryd o
am hen gast mae hynn i gyd
- 404 dwv dad a cheidwad ar ychydig p
anudon yn anwedig
- b. *Kowydd i yrry y llygoden i gymrv yn genad o lwndain* [94]
Y llygoden llygadwyllt q
i lwndain ar dy lowndvth
- 410 *Kowydd i'r angav* [95]
Blin ywr byd mal blaenawr bach r
a bery byth bvra byd
- 415 *Kowydd i ddangos mae vffern yw llwndain* [96]
Mal i mae nef loewdref lwys s
tan gwyllt fo tani i gyd

- 419 *Kowydd i ofyn march dros Thomas vychan* [97]
Y ddevgar foneddigaidd *a*
ar ffwl i ffernll i ffy *Thomas Prys*
- 425 tachwedd a Ragfyr byrr ar big *b*
gwael vwch fydd gwiliwch feddig
- 425 *Kowydd i yrry r / scyfarnog yn genad at helwyr* [98]
Y bryfes gynes geinach *c*
Oes battent ir ysp[y]tty
- 428 Beth a ddaw lliidiaw nid lles, ... *d*
ai swyddog difiog ar des
- b. Kowydd i ddyfalv / r / spectabl*
Mae / r / ifaink a mawr afaeth *e*
Ragor Rwng y mor ar maes /
- 429 *Kowydd trafferth y byd ar gyfraith* [99]
Anifir mewn fawn ofyn *f*
nag offis mwy nag i vffern
- 434 *Kowydd i ofyn elyrch* [100]
Y mon mae wiriou mowrwyg *g*
i blavo mon am blv mwy
- 441 *Owdl ddychan dibiti syryddion* [112]
Krach swyddog wr llog ar llais anfwynaid *h*
ffei iddew o gred mor ffaidd i grach
- 446 *Kowydd i ofyn kleddav* [101]
Hawdd fawn nis haddav anael *i*
i oes ar dwyn er i fwyn fo /
- 450 *Kowydd i ofyn tarw* [102]
Y gwr doeth gowira dyn *k*
/ i / byrhav ir neb ai rhoes
- 454 Yn ol kael gafael yn gyfan / a thi *l*
fenaidd oll i fynd allan
- 455 *Kyngor yw fab Sion* [103]
Hen ydwyf ym penodav *m*
doro happ i bob dewr hael /
- 460 *Marwnad Pirs gruffydd or penrhyn* [104]
Y byd hen kyn gwybod hav / *n*
oleini yw hael wyneb
- 465 Yrwy yma yn herwa / yn hwyr a borav *o*
dvw dvw gwynn dydi ai gwyr
- 466 *Marwnad William Wynn o llanfair 1632* [105]
Pa ddyn heb weiddi o anap *p*
drigaredd ir dewr gwrawl

Pages 471-4. Blank.

- 475 *Marwnad Mr. wiliam wynn or Ty gwynn yn llan llechid*
Troes duw waiwloes trist alar *q*
att rwysg ar blant ar i ol *Watkin Klywedog*
- Marwnaden Rob: Wynne o Fodyscallan 1691*
- 485 Ond servyll nod ias oerfel *r*
geirwir sy / n / y drugaredd *John dawies*

- 493 Wele dydd wylo a ddaeth *a*
Hylaw räs i law r fesu
- 500 fforget not any good turn dune *b*
and help thy neighbours need
- 501 *Marwnad Rowland Vaughan o gaer-gai 1667*
Twll ywr dydd sy wyll oer dü *c*
llywydd gofodiad llawen *Rees W^m alias Constable Coch*
- 508 Treth haf treth auiaf treth od *d*
ein pain llon an pen llowydd

Pages 511-4. Blank.

- 515 *Marwnad ir ail to or kymdeithion da*
wyf dan glwyd o gronglwyd grin *e*
ag yn bennwyn gwn boeni
er hynn ni fynn angaw fi *Thomas Prys*
- Dwy farwnad i Mr Thomas P[rys] o blas Jolyn 1634*
- 521 Mawr fraw aeth yn hiraethawg *f*
ai alw i fyw ir ail fyd *Huw Machno*
- 527 Och hireth am awen addysc *g*
nawdd rinwedd a nef ir enaid *Edward Prys*

Pages 538-45. Blank.

- 546 *Englyn anfonwyd i Thomas lloyd*
Thomas gyweithas wiw feithydd *h*
Wedd hynod dy ddihoeni *Jno. Vaughan Esqr.*
- 547 *Ateb: Nid haeddawl im fawl am fod* *i*
A drylliaf ei hwyau drewllyd *Jhon Price*
- 549 *Tribaneu: Wrth droi n ol a syn ystyrio* *k*
Pair imi gael r a. fynnes *Escob bangor*
- 552 Dyn glan i ymddidan, yw ddydd, yn araf *l*
yw thŷb i llaeth heb i llo *Thomas Prys*
- b.* Achwyn rhag achwyn yn goeth, yw ochel *m*
eisie bwyd yn swbodia *Gruffydd Peylynn*
- 553 Bwm gan wen seren is irwydd bron *n*
wyth waith or naw waith yn ol *Robin Thomas*

ENGLYNION by THOMAS PRYS.

- 553 Er dy loes ar groes gwir fesu gyfion &c. *o*
- 554 Rys a folant at Rys Kain *p*
am sy wir y messvav
- b.* Arthvr sioswy &c. (*see p. 40 q. above*). *q*
- c.* Heb wedd mae / n / rhyfeddod na theli &c. *r*
- 555 Wrth fabilon afon ddinwyfav isod *s*
ol yn ol yn tylynaw
- b. f* *Sr J^{en} Conwy pan yn glaf oi olwg*
wrth gofio etto wrth ateb ir hael *t*
ar saint mor niwaid ar Sion

- 556 (Recipes to bind broken glass and stones.)
b. er achwyn er kwyn er kynig arni *a*
 ym rodio tyno or tir
- 557 Mil chwechant gwarant oed ner gwyn *b*
 pwr waed hen y pryd hyny
- b.* dy geraint ai braint mewn bri gwen anwyl *c*
 na rhodio llwdlo yn llynn
- 558 [Robart salsbri ffri yn ffres *d*
 o deil a chnwp dalv ich nai *Jon Mowddwy*]
- 559 fal kynydd mewn gwydd yn gwav *e*
 mor digio er llithro r llank
- 560 Rhoi possel ir drel oer drem &c. *f*
b. *Ynglynion ymryson rhwng Mr Pirs gr.* a Mr. T. Prys*
ymhlwmwth ynghylch y mor
 kefaist ras ddyras ddirad / a ffortyn *g*
 oer yw mynd Ryd eira man
 oerach yw mynd heb arian
 hwre drwsio hir draserch
- 562 Wrth geisio devdro mewn didrap *h*
 gwiliwch bawb gwelwch y byd
- 564 *Marwnad sion wyn ab Wiliam 1629*
 Gwrendewch alaith wylo
 yno i orffwys o fewn arch *Edward Prys*

Pages 569–71. Partly blank and partly scribbled over.

- 572 Kyn del rhyfel daw rhyfeddod or mor *k*
 yn y tir mogelwch y tan *Robin ddu*
- b.* Balchder o hyder i hvdo / salfab *l*
 yn i stad fawn stidier *Robin ddu*

PART II.—paper slightly shorter.

Page 573. *Tabl llyfyr kowydde o waith m^r Thomas Prys o Blasolyn*, i.e., pages 575–581 = Index to the subjects of the poems in this MS.

Pages 585–597. *Tabl llyfyr kowydde a gefes / i / n y Berthddv*, which now forms Mostyn MS. 148, pages 1–738.

Page 601. *Dyma dabl llyfyr a raned yn dri llyfyr ag yn dechre y kyntaf gan roi kifri or dalenne ag or kowydde / Mawrth xxxi: 1631*, viz. :—

Pages 601–603. *Y llyfyr kyntaf* =

Pages 609–617. *Yr ail llyfyr* = Mostyn MS. 161, pages 1–434.

Pages 623–625. *Y trydydd llyfyr* = Mostyn MS. 161, pp. 513–683.

Pages 631–644. *Dyma dabl llyfyr kowydde sydd a chayad gantho o barsmant gwyn* :—

Begins : Kowydd i dduw o waith doctor Sion Kemp

Ends : Kowydd arall i Rys ap Mredydd o waith Theodor Alet

* There is nothing bearing this signature in the MS.

Pages 651-654. *llyma dabl o gowydde y doctor Sion Kemp ar y sydd y llyfr ar kaead partsmant Gwyn.*

1 prydv a wna mwva mawl &c.	<i>a</i>
2 Tri oedran hovwlan helynt &c.	<i>b</i>
3 Och gymrv fynych gamfrait &c.	<i>c</i>
4 Y gwr ywch ben gorywch byd &c.	<i>d</i>
5 Digam i gwnaeth dw gymwyll &c.	<i>e</i>
6 fymhwrs melfed fy mherson &c.	<i>f</i>
7 Ryfedd ywr byd rhywfodd beth &c.	<i>g</i>
8 llyma fyd llawn i fedydd &c.	<i>h</i>
9 Ystydio yddwyf was didwyll &c.	<i>i</i>
10 llyma / r / hael lle mae rhaid &c.	<i>k</i>
11 Tydi ddyn tew dy ddoniav &c.	<i>l</i>
12 Ef piav r byd kyd kydnerth &c.	<i>m</i>
13 Gwyn i fyd er gwynfydv &c.	<i>n</i>
14 Yr vn bai er yn bowyd &c.	<i>o</i>
15 Kamair hv kam yw Rwol &c.	<i>p</i>
16 llyma fyd hyd i mae hawl &c.	<i>q</i>
17 Blin y trallod Rod ar hwn &c.	<i>r</i>

Pages 789-811. *An incomplete copy of Griffith Hiraethog's Collection of Welsh Proverbs with a dedication to Richard Mostyn: Att vchelder diledryw foneddigeiddrwydd brytanaidd Mr. Rissart Mostyn Gruff. Hiraethoc yn damvno eiddvno ac ewyllyssio hirhoedl ac vrddas &c. . . . The copy ends: dod fenthig i noeth nis kai drānoeth /*

Blank pages=471-4, 509-14, 533-45, 569-70, 574, 582-4, 598-600, 604-8, 618-22, 626-30, 645-50, 655-786, and 812.

MS. 113. COATS OF ARMS and PEDIGREES in Welsh and English. Paper; $7\frac{3}{4} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 318 pages; well bound in Russia leather; the margins of the top outer corners are injured. "This booke seemeth to have beene compyled aboute the yeere of o^r Lorde . 1572." (p. 177), and is apparently in the hand of Sir Thos Wiliems. See also the entry on page 161. It has the name "William Williams booke / 72 / " on p. 1; and "Richard Euanee" *vel.* "Evannee" on p. 84, &c.

Page 1. *Coats of Arms*: Lyuelyn aurdorchauc a duc arian lep passant pyneb gyfan o aur ai arven or gouls ai gynphon dryu ei afl tros ei gefn tu ai din. / &c.: *ends with the arms of* "Syr Wiliam of Pool."

Page 9. Mam Tvdyr Trefor oedd Rhieingar v3 kriadog freichfraisk Jarll henffordd &c.

b. Arthur a ddoeth ir goron a thyrnasy yn oedran 15 mlwydd Anno D'ni 490 ag a wladychodd deuddeg mlynedd a deigen.

c. Arthurus regnavit 26 annos ab anno 516. *Vide* Ro. Cænalem lib 2. Per. 2. Ed. Pouel.

Page 10. The Coate of armes of Richard Evans of Denbigh &c.

Page 11. The Pedigree of " " "

Page 13. The pedigree of Robert Wynn of Kessalgyfarch (Carnarvonshire).

Page 19. *DOSBARTH ARUEÜ, being a treatise on the origin and utility of COATS OF ARMS, as well as on the signification of colours, birds, quadrupeds, &c., usually quartered therein.* Megis y darparuyd ynn yr oes gyntaf or byd vod henauä ar dynion val i gelit urth hynny i haduabod : a phaüb vely ynn yr oessoed eraïl guedi diliu pan amlhaod y bobyl ar y dayar a chyfodi terfyse a rhyfeloed ym plith yr ordeiniuyt i Ryfeluyr a guyr maur guedi ymdyrchafel meun rhagor o anrhyded ac vrðas aruydion am arvaü yn dñyn megis y gelit i hadnabod huynt ai etifeðion rhac lau &c.

Page 38. Gan darvod traethü am aruydion byuiol meun arfaü belach i mae traethü am aruydion maruolion. Ac or rheini vrðassaf aruyd yu *Croes* Ac or aruyd hunn y guedai traethü ynn gyntaf or deudec amrafael gruys a gair meun arfaü &c.

Page 42. *Arfaü a Tharianau :* Mae rhai yn dñyn i harfaü yn chquarteroc lyfn o amravaelion liuiâu &c.

Page 49. Belach i mae traethü am labelaü meun arfaü y rhai a roir i frodyr ioyaf i dñyn diphrens &c.

Page 55. *Lyma arfaü Brüttanieid o Ynys Brydain :* Brüttüs ef a düc aür Leu goüls passaunt neu sinobl. &c.

Page 60. *Arue pendefigion o lau W. Salisbury from duc Josue vab Nun to Cadualadr Vendigaid and afterwards as follows :* *Guyned*, Gr. ap Kynan ; *Deheubarth*, Rhos ap Theodor ; *Powys*, Bledyn ap Cynfyn ; *Morganuc*, Criadoc ap ðestyn ; *Rhug Guy a Hafren*, Elystan Glodryd ; *Tegengil*, Vchdrud ap Eduin & Eden ouein Bendeu ; *Suyd Dinbech*, Marchud, Breint hir, & Hed ap Moluynoc ; *Tir Môn*, Louarch ap Bran, & Hufa ap Cyndelu. *Arfe*--Mad. ap L'n, Mad. ap Mered', Keñ. ap Riualon, Ouain Cyueilioc, Syr Houel ap Gr., Robt. ap Mered', Rhirit Vlaið, Ynyr o ðal, yr hen Phuc ap Guaruic, Gueryd ap Rhys Goch, L'n ap ðer. dryyndun, Sir Roger Puleston, yr Hammers, Cradoc Harð, Corineus, Kuhelyn o Vochnant, Einion ap Gualchmai, Louarch Goch, Wm Bastard, Harri vap yr Emerodres, Hed Moluynauc, Dyfnual Eigion ap Geraint, Wm Buclei, Rhirid Vlaið luyth Penlyn, ðardur luyth y Lechued, Madoc or Hendur, Marchud, Ednyfed Vychan, Cadugan ap Bledyn, Cynan ap ðago, Sandef Harð, Philip ap ðfor, Gr. ap Houel ap Gr. o Vön, Ier. goch, John Pilstun, Tyguared ap Robt. ap Assur, Houel y Varf o Vrechinoc, & Syr Gr. Luyd.

Page 69. An account of Hüu Mortimer and of Houel ap L'n Vychan o Vrecheinoc and their descendants.

Page 73. Ach ac arfeü Sr John ap Rys marchog vrðol ac vn o gynghoriaid y brenhin ynghymrü.

b. Lanvair ym müelt--Gr. Herbert ap Sir W. Herbert o Golbruc &c.

Page 74. *Brenhinluyth morganuc :* Kriadoc ap ðestyn ap Gurgan ap ðthel &c.

Page 75. Kynvyn ap Gurystan ap Guathvoed *being an account of his marriage, descendants, and their territorial lordships in Powys, &c.*

Page 83. The pettygree of the Rosindales of foxhall, and their armes.

Page 85. *Pedwar Englyn :*

Llaw howel wimel enwog syr mathav

llyfr iachav llaw freithog

Pwyn waetha

Ai dyn a wyr dav wyneb

Ai r dyn ni wyr air da ineb.

Page 86. The pettygree of Richard Evance by his father s mother.

Page 87. Lyma dechreu ystoria o achoed brenhinoed a thuyssg-ion ac ysguieiriaid a boneidigion Cymberu ac ynn ol hynny gwehelaetheu y tair Talaith ac yn gyntaf i traethun o Harri ythfed brenhin Loegr.

Page 90. Tudur ap Gronou ap Tudur ab Gronou ab Ednyfed vychan &c. with an account of his five descendants and the collateral relations of the family.

Page 99. *Pump costoughlyth Cymbery belach* : Kyntaf yu y Blaid rhud or Gest yn Efonyd. Yr ail yu Ada vaur yn neheubarth Y Trydyd yu Alo ymhouys Y pederyd yu Guenouys ymhouys Y Pumed yu Heilin Ysteilphorch. /

b. Tair berr ach Guyned Canteli Vydel, Mabon glochyd, ac Osburn Vydel. /

c. *An account of the children and lordships of Dd ab Ieu. ap Einion and of Cunedu Vledic.*

102 Syr John Gr. ap Syr Thomas . . . ap Ednyfed Vychan.

b. Tri dyn a gyfanheda lys. Bard Kaŷ a bard tant, a bard phithlem &c.

103 Houel Vychan a dd a Gr. meibion Rhys ab dd ab Thos and their descendants.

106 Llyma hennau pymtheck luyth Guyned ac arveu rhai o nadunt.

108 Arveu Elystan Glodrud, Rikart ab Einon, and Houel ab Ieuaf.

b. Eduard ap Ho^l ap Ieu. luyd and collateral relations.

110 *Guehelyth Deheubarth*: Rhys ap Gr. ap Rhys ap Teudur &c.

Guehelyth Kayo : Davyd vongam ab dd. ap Ho^l &c.

111 *Guehelyth Powys* : Gr. maelaur ap Yuain vychan &c.

Guehelyth Arystli : (a.) Houel ab Ieuia ab Yuain &c.

" " (b.) Mered. ab Einion ab Kynvelyn &c.

" " (c.) Yuain ab dd. ab Einion distain ab

" " Ier. &c.

" " (d.) Yuain moel ab Ier. ab Gurgeneu &c.

Guehelyth Kyveiliauc : Gronu ab Ednyfed ab Seisylt &c.

112 *Guehelyth mechain is coed* : Ier. voel ab Ieuia Sais &c.

Gue. Generdinle ar 11 tref Kroesvain : Syr Roger ab Gr. ap Iankyn &c.

Gue. Luydiarth ymhouys : Kelynin ap Rhirid ab Kyncler &c.

Gue. Abertanad ymhowys : Mered. vychan ab yr hen Vered &c.

Gue. Kegidva : Guyn ab Gruff. ap Beli ab Selyf &c.

113 *Gue. Burgeding ymhluy Kegidva* : Ithel goch ad dd. ab mered. &c.

Gue. Yuain : Ier. Vychan ab Ier. goch &c.

Gue. Caer Einion : Gr. ab Mered. ab dd. ab Gr. Vychan &c.

Gue. Ystrad Alun : L'n ab Kynvric evel ap Mered. &c.

Gue. Pulford a mhortun : Sandef hard ab Caradoc &c.

114 *Gue. Kriheth yn suyd Croes Osualt* : Einion Greulon ab Ein. ab Rhirid vlad o Benlyn.

G. y Kaduynfaen ym mechen vuch coed : Gr. dec ab Gr. ab Einion &c.

Guehelyth Keri : (a.) Mered. ab maelgun ab Cadwalon ab Mad. &c.

" " (b.) Randolph ab Ier. ab Talhayarn &c.

" " (c.) Einion ap Ho^l ap Tud^r ab E^a vychan &c.

- G. Meilienyd rhung Guy a Hafren* : Kaduallon ab Mad. ab
 7dnerth &c.
- 115 *G. Elvel is mynyd a Glyn buch* : Ivor hen ab 7er. ab Llyuarch
 ab dinaual o von.
- G. Aber Edu yn Elvael } (a.) Yvain ab Mered. ap Einion &c.*
vuch mynyd } (b.) Cadugon ab Gr. ap Ho! Sais &c
- Guehelyth o Vüelt* : (a.) Rhikert ab Einion ap Gr. &c.
- 116 " " (b.) Y Brych Kadarn a eluid Ein. ab Mered.
 hen &c.
- Gue. Brecheiniauc* : (a.) Trehayarn arg. ab Trehayarn vychan &c.
 " " (b.) Bledyn ab Maynyrch ab drüm benauc &c.
- Gue. Guent* : Morgan ap Ho! ab 7er. &c.
- 117 *Gue. Sainhenyd* : Gr. ab 7vor ab meüric vychan &c.
Gue. Guentluc : Yvain ab Elen v'ch Llyuarch &c.
Gue. Morgañuc : Morgant ab Cradauc ab 7estin &c.
- 118 *Gwyned belach*
Gue. o Veirionnyd : Ynyr vychan ab ynyr ab meüric &c.
Gue. aral o vyned : Elisise ab 7er. ab Yvain Brogeintün.
Gue. Nankony : Ho! Koetmor ab Gr. Vychan &c.
Gue. aral o Vyned : Einion Golwyn Goec ab Ednyvain &c.
Gue. Merionnyd : Yvain ap Brochvaelan ab Ednyfed &c.
- 119 *Gue. Penlyñ* : Meirian ab Leüfodeü ab Rhoet &c.
Gue. dogveilin : Kynvric ab Alaeth ab Elüd &c.
Gue. Rhos : Hoel varfehinauc* ab
Gue. aral o Ardüdy : Bleüdyd ab Caradauc ab 7euanaul &c.
- 120 *Gue. Nannaü* : Llyuarch ap Bledyn a Chadugan &c.
Gue. Edeirnion : Bledyn ab yvain Brogeintün ab Mad. &c.
- 121 *Plant Yvain Gwyned ueithion* : Ierwerth druyndun a maelgun a
 Guenlian | Guladus oed eü mam &c.
- 124 *Lyma y tri le yr aeth arglwydiaeth Gwyned i gogeil nid amgen*
 vn o naünt fü Stratueil v'ch Adeaun ab Kynan &c.
- b. *Meibion Rhodri mawr* and their descendants.
- 126 *Boned Einion ab Gualchmai* ab Meilyr ab Mabon &c.
- 127 *Boned Hufa ab Kyndelu* ab Kynus ab Kilin.
- 129 *Boned Pfan* : Cadugan ac 7er: meibion Llyuarch ap Bran &c.
- 130 *Guyr Pentraeth* : Geraint ab Teguaed ab Kynvaur &c.
- 131 *Boned guyr Arvon* : Kyfnerth Vychan ab Kyfnerth &c.
Luyth Golwyn : Moruyd ac Eginir ac Ednyfed &c.
- 132 *Luyth Hed. W. S.†* Tri meib Hed ab Alünauc &c.
 o. Brychan Brycheiniauc ab Anlech Gorüauc vrenhin 7uerdon &c.
 c. *Gueylgordion Saint* : Tair gueylgord ynys Brydain—Plant
 Brychan B. a phlant Künedä vledic a phlant Cau o Brydyn
 arg. Cüm Caulhyd.
- d. *Plant Cau* : / Dirmic, Kilid, Vstic, Ethymvo &c.
- 133 *Plant Kyndruyn* : Elvan / Kynon / Guiaun &c.
 b. *Plant Brychan* : Kynauc / Banhadled &c.

* "Arf vinioc" in margin in Sir Tho. Wiliems's later hand.

† W. S. stand apparently for William Salusbury, and many additions or variants have W. S. after them.

- 136 *Plant Jaen* : Dirmic / Guynn / Stiaun &c.
b. Plant Iyuarth hen : Gueir / Pil / Laur /
- 137 *Plant vrien ab Kynvarch* : Yuein ab Vrien Rheged &c.
b. Plant Kynvarch oer (ap meiriaun) : Leu / Araun / &c.
c. Plant Keneu ab Coel godeboc : Padarn &c. (and their descendants).
- 138 *Plant Don* : Dogyn verthyr o Arvon / Gwydion &c.
b. Kadugon ab Gr. Dun ab Phylib dordü &c., with an account of the division of the Ph. dordu estate in Traſung byrr.
- 139 *Ach John Hanmer* ap Siankin ap Sr Phylib &c.
- 140 Rhobyn ab morgan ab Jer. Vychan &c.
b. L'n ap dd. ab Jer. ab Mad. dü ab Gr. ab Jer Vychan &c.
c. Ho! ab Jeuan ab Gr. ab Mad. ab Edn. Goch &c.
- 141 Ho! ab Gronu ab Jeuan ab Gronu ap Huna &c.
- 142 Syr Roger o Kinast ab Gr. ab Jankin &c.
- 143 John Eütün ap Jams ab mad. ab Jeuan &c.
b. Ho! ap Rhys ab dd. ap Ho! ap Gr. ap yuain ap Bledyn &c.
- 144 Mam Jankyn decka oed Adles v'ch dd ab Lyuarth Goch o degeingl.
b. Robert ab Jeuan vychan ab Mad. ap Ho! &c.
c. Morys ab Jeuan Gethin ab Madog ab Kyffin &c.
- 145 Jeruerth voel ab Jer. goec ne Jer. vychan &c.
- 146 *Tri maib Düdür Trefor*: Ludycka, a Dingad, a Gronu. &c.
b. Guilim vychan ab Gr. ab Guilim &c.
c. Madog ab Jeuf ab Madog ab Meilyr &c.
d. Jeuan ab Ada ab Jer. ab Jeuf &c.
e. Rhys vychan ap Rhys Gryc ab yr Arg. Rys &c.
- 147 Dd. ab Gr. ab dd. ab L'n ab dd. ab Gronu &c.
- 148 Gr. ap Morgan goch ab Gr. ab Jer. voel &c.
b. Edn. a Huva meibion Kynoric ab Rhiualon ab Dingad ab Tüdür Trevor Ac ynn yr ach honn o D. Trevor alan y mae ymyrsson maur meun lyfrau achoed y rhain a Nynnau ab Kynoric bioed Suyd Gaer a Suyd y Mwythic &c.
c. Madog, ho! a Gr. meibion Mered. ab Bledyn ab Kynvyn &c.
- 149 *Guehelyth Dyffryn Clwyd*: Thos ab Jer. ap Lyuarth / Jer. ab L'n o Geinmeirch / Bledyn ab Jeuan Domoc or Garnequen a chubul o uyr. Sychtün &c.
- 150 John ab Eduart ab dd. ab Ednyved [Gam] &c.
- 151 Rhys ab Mered. ab Yuain ab Ho! da Rhai a dyuaid fod mab i Ho! da ab Cadel a eluid Eduin o Elffled guraic Elystan vrenhin Eduin bioed y dalaith / ac nid yu hynny meun Cronik ynn y byd nac meun lyfr da or hen achoed &c.
- 152 Mastyr Hüu Trygarn a eluid Ho! ab Kyñ. ap Bledyn &c.
b. Plant L'n ap Huklyn ap Ho! ab Jer. dü &c.
- 154 Sr Rys ab Thomas ab Gr. ab Nicolas &c., and collateral relations.
b. Sr James ab Yuain ab Gr. ab Villoc &c.
c. Rhyderch ap Rhys ab Mered ab Yuain arg. y Tyuyn &c.
d. Gr. ap Rhys ab dd. ap Thos ap dd. ap Mered. &c.
e. L'n ab Tüdür ab Guilim ab Einion &c.

155 *Plant Edn. vychan* Gronu & Gr. &c.

b. *Plant dd. vychan ab dd Luyd* : marred &c.

c. John arg. Pouys ap Rhichiart ap Harri &c.

156 *Yvain arg. Glynddyfrduy* ap Gr. vychan ap Gr. or Rüdalt ap Mad. vychan ap Mad. Crüpyl ab Gr. varun guynn ab Gr. arg. dinas Bran ab Mad. ap Gr. Maelor ab Mad. ab Mered. ap Bledyn ap Kynvyn &c.

b. Viliam ab viliam ab Gr. ap Rhobin ap Gr. &c.

c. Yvain ab Tüdr Vychan ab Gülim &c.

d. John Luyd [o Abertanad] ac J̄eu. a Rhobert oed veib. dd. Luyd &c.

157 John ap Ho! vychan ap Ho! ab Gr. &c.

158 *Ach Thomas Domoc a dd. i fraud* ab J̄eu ab dd. domoc &c.

Page 161. Hyd yma ir oed y copi o laŷ Syr John Powys a ysgrifennod ynghylch O.C. 1514 onid hynn y syd rhung y markie yma []. Then follows 3 pages "o laŷ arall."

161 Jankyn ab dd. ab Madog y Crach ab Gronu &c.

b. Rhobert ab Eduart ab Eduard &c.

162 John Luyd ap John Luyd ap Rich. Luyd &c.

b. *Livie* : Liŷ du a ŷnair a gŷm a gaul a chopras val y gŷnair inck. / Liŷ coch a ŷnair o vermilion &c.

164 Syr Eduard Kinaston ab ffancys Kinaston &c.

b. (Dd. ap Howel ap Dd. ap Gr. ap Madog Vychan o wepra &c.)

Page 165. Sheweth how Owen Tudor is descended from Beli Mawr and Rhodri mawr "by Guttyn Owen and Sr John Leias bookes": Bryttaine of whom Kinge Henrie the . 7 . discendeth lyneallie in the . 31th degree &c.

Page 177. *Insignia Britannorum.*

b. This booke seemeth to have been compyled aboute the yeere of o^r Lorde .1572.

Page 178. (The petigree of Richard Evance by his mothers mother by her father syd / &c.)

Pages 179–318. Some account of peers and of those created peers and of their arms from William the Conqueror to the accession of Queen Elizabeth—all in English.

MS. 114. A BOOK OF PEDIGREES; paper; $7\frac{3}{8} \times 5\frac{5}{8}$ inches; considerably injured by damp and imperfect; the folios run 1, 55, blank, 3–38, 40–49, 61, 62, 50–52, (53), and an Index folio (the last two folios are torn, and the right hand third of the leaves are gone) in two distinct hands—A = folios 1–23b; and B = folios 25–51b; circa 1592 (folio 37b); bound in Russia leather.

The following entries are found on the fly-leaf:—"Richard Mansell;" "A Booke off Collecōns or the Brieffer off Petegrees intituled the Gwehelith;" and in rusty ink "John Prichard."

Page 1. Gvehelyth David lloid griffith ap price of llanllawthoge essquier.

SIR GAERFYRDDIN :

3. *Ilanegwad vawr* : lewis gwin ap dd ap gwillym ap feu: glas &c.
- 3b. *Ilanfynydd* : lewis ap Rys ap william ap dd ap Rys ap ffin &c.
- b. *Pwll dyfach* : owein ap m'edd; ychan ap m'edd; ap Ricert &c.
mam owain ap mer: oedd vë; mer: ap kadwgan vantach
ap ffin ap Gr: ap Rudd; ap odel vrych ap *predir beiswyrdd* argloydd
kredigion.
7. *Kaer wedras* : Daudid ap feu: ap gr: ap dauid ap ffe'in voel &c.
9. *Kidwely* : M^r owain vicar llanysmel ap gwallter ap gffim &c.
11. *Gwehelyth maelor* : feu: gethin ap James ap madog &c.
- b. *Gwehelyth trefor* : Adda goch ap feuaf ap Adda vawr &c.
- c. *Gwehelyth maelor seisnig* : ffin ap gr: ap fferwerth voel &c.
- 11b. *Glyn kothy* : Gr: lloid ap dd: lloyd ap gr: ap feu: lloyd &c.
- b. *Hirfryn* : Siors dd: gwyn ap Hoell ap Rydd; &c.
- 12b. *Treflech or bettus* : feu: ap howell ap feu: ap Einon &c.
13. *Abergwyly* : M^r william ap feu: ap m'edd; ap gwillim &c.
- b. *Ilanymdydfry* : Gwillim gwyn ap Einon ap gffim ap Ein: Kest &c
- 14b. *Ilantfonny* : Dd: lloyd ap howel ap dd: ap howel ychan &c.
- 15b. and 22b. *Kaerfyrddin* : Arg: thomas prior Kaerverddyn ap
moris &c.
17. *Jskennen* : Sr John gwyn ap dd: ap feu: ap Henry &c.
- 17b. *Ilanarthney* : Jenkin dd ap John ap gffim vychan &c.
19. *Kynwyl gayo* : M^r morgan ap dd: ap gr: ychan ap feu: &c.
- b. *Kidwely* : Robert ap gr: ap dd: ap einon ap Jenkin lloid &c.
- 20b. *Arglwydd y TYWYN* : John ap Rys ap Rydd; ap Rys &c.
21. *Castell gwis* : John ap Risert wgan ap syr John wgan &c.
23. *Pentre Jevan* : M^r thomas ap owen ap syr James ap ow: &c.
- 23b. *Picktwn* : Mr Wm Phës o pictwn ap m^r John ap syr tho: &c.
24. *Ywch Auron* : David ap gr: dd: ab feu: ap gr: &c.
- 24b. *plant vrien reged* oithen owen a Rin a Rywallon ag elffin a
ffasken a thadail a chindeirne &c.
25. *gwehelyth Jenkin lloyde o gemes* : Hugh lloyd ap tho: lloyd &c.
28. *BRECHON SH'* : Phillipp ap John ap gffim ap dd: ap watk:
llwyd &c.
- 28b. Thomas lloid ap John llwyd ap dd: ap gr: ap John &c.
29. Daudid ap howell ap m'gan ychan ap morgan &c.
- b. *GLAMORGAN SH'* : Il'in ap feu: gethin ap feu: ap lleison ap
Rees &c.
- 29b. *Mab eilfyw* : Owen ap w^m ap Jenkin . . . ap Rydd; ap
tewdwr mawr &c.
- 30b. *M^r Gr: ap Rees* ap S^r gr: ap Sr Rees ap tho^s ap gr: ap nicholas
33. *GWENT* : S^r w^m herbert ap Sr Bis: herbert o Colbrooke &c.
- b. *Gilfach Wenn* : Jenkin ap Rees ap dd: . . . a wnaeth y plas &c.
- 33b. *BRYCHEINOG—Brodorddyn* : Thos vychan ap water vychan &c.
34. *Daudid ap Rees ap W^m* ap Eynon ap morgan vechan &c.

36. *Gwehelyth Sr Gruffith llwyd o WYNEDD* ap Rys ap gr: ap Ednyvett vechan &c.

36b. *Arglwydd Ilewelyn* ap Ier: drwyndwn ap Ow: gwynedd &c.

b. *MERIONEDD*: Ynyr vychan ap ynyr ap meirik &c.

37. *RWNG NEDD AG AUAN*: W^m ap Ienkin ap hopkin &c.

3. *TIR FARLH*: Ievan ap david ap Ienkin a tho^s meybôn howell &c.

c. *Yr Radyr y Morgannwg*: M^r w^m ap Sr Siors ap S^r W^m &c.

37. "PEMBR / 18 martij Ao Eliz: 34 Sessione Quadr' Com' Pembr' these chalenges were putt in by Gelly meyrick esqr. in diuerse syttes betweene him & hugh owens & others deffts for to chalendge Owen Jones & Ievan ap Wm Coroners for advoyding delaies for returning ye Iuries." Then follow the pedigrees of the two sides.

39b. *Y Radyr*: Sioned verch tho^s ap phe' ap Adam vychan A mab y fy yddi Rys ap Adda oddyno y priodes Ieu: ap Ilin ap Kynfryg Arg: yr adyr a morgannwg Ag ef y fy yddi fab a elwid Ieu: Ilin &c.

b. *Trefdegir*: M^r w^m ap m^r Iohn ap S^r morgan ap Sr Iohn ap Ieu: ap Ilin ap morgan ap Ilin ap Ifor &c.

40. *Gwern y Kleppa*: Phillipp w^m ap Iohn ap morgan ap tho^s [ap] Ifor hael &c.

b. *Mechain*: Thos ap Roland ap tho^s ap Sr Iohn ap Ieu: ap Ilin &c.

40b. *Gwehelyth Rees Dd: ap Eynon* ap dd: ap Ieu: blayne &c.

43. *Ilanweini*: Sr Iohn Salbri marchog ap Sr Roger Salbri ap S^r tho^s Salbri ap tho^s hen salbri ap harri salbri ap Rowling salbri.

b. *Gwehelyth Ial*: Ievann ap Ilin ap gr: lloid.

c. *Penllyn*: Iohn ap dd: llwyd ap howell &c.

d. *Kydewain*: Arg: Kedewain pedd m'edd3 ap Robt ap Ilowarch &c.

e. *Kefeiliog*: Ievan blayne ap Ieu: ap koedmor ap Ithel ap meilir ddy.

43b. *Gwehelyth Harri VIII. brenin Iloeger* vab Harry VII. &c.

44b. *Ilyma ffordh yr aeth merched Griffith llewelyn foethis*: Vn oedd Ioned gwraig Nicholas ap phe'. Yr ail oedd gwraig howel melyn o dir gwyr &c.

b. *Gorwst ap Rywalhon* ap Henwyn ap Bleiddyd ap Asser &c. fol. 37.

c. *Ray o blant Arg: Rees*—Gr: ap yr Arg: Rees y mab hynaf &c.

45. *Plant Owein Gwinedd* ynt / Daudi / Rodri / Cadwallon abad Enlli / Angharad. &c.

46. *Byellt a llangamarch ym myellt*—Rydd: ap Rees ap Ieu: &c.

b. *Brechinogg*: Thomas ap morgan ap trahayarn &c.

47. *Tref Faldwyn*: Edward herbert ap Sr Risiart herbert.

47b. *Plant Edward IV.*—Edward V. ag Elizabeth &c.

48. Daudi lloid Blaene ap tho^s ap Ieu: llwyd &c.

BONEDD SAINT KYMRY.*

48b. Dewi ap Sank ap Karedig ap Kynedda wledig a Non verch Gynyr o Gaer gawch oedd y fam. (2) Dochuael ap Ithel ap Karedig ap K. w. (3) Teilaw ap eusilid ap heiddin dun ap Karedig &c. (4) Afan byellt ap Karedig ap K. w. a The[c]fed v'ch degid voel o benllyn oedd y fam. (5) Gwylleu ap Kyngar ap garthaŷ ap Karedig ap K. w. (6) Kynfelyn ap bleyddydd &c. (7) Eynawn vrenin yn llyn

a siriol ym henmon a meynriawn yn y cantref meibion ywain danwyn ap Eynon yrth ap K. w. (8) Edyrn a beli ap Run &c. (9) Deinol ap dynod vryt &c. (10) Kadwaladar vendigaid &c. (11) Asa ap Assawyl benychel a gwenfaeth v'ch Rein o Rieinug y fam. (12) Kyndeirn garthwys ap denydd v'ch leydyn &c. (13) Gorwst ap Gwaeth hen gaer ap vrien ag evronfu &c. (14) Ryan ap eskin ap llwarch hen a lleiddaf yn enlli a baglavig coed alyn ag eleri yn henant a thegfy a thevrian yngredigion iscoed meibion dyngad &c. (15) Cadfan sant yn henlli &c. (16) Henwen a gwyndof hen o lydaw periglawr kattwn ar Seint y fy yn henlli yn vn oes ag hwynt. (16) Kynan ap dochwy a mael a sulien a charawg ag ethrias a llywen a llibab a ddaythant gyda chadfan yr ynys hon. (17) Patarn ap petrun &c. (18) Tydecho ap Envu ddy &c. (18) Rynav ap divng &c. (19) Maelerys ap gwyddno &c. (20) Tegei glasawg y maes y llan a Thrillo yn Ros &c. (21) Kybyd ap Selif &c. (22) Patrig ap gwryd &c. (23) Kattwg sant ap gynlliw ap glywys ap tegid o langadog yn gwent. (24) Kadfarch Sant yn y berveth yn llyn &c. (25) Tysliaw ap brochwell &c. (26) llewelyn or trallwng &c. (27) Gwrnerth sant mab ffin or trallwng kegidfa Ethaiarn yn hedewlyn ymhowys a llwchaiarn ynghedewein a chachayrn yn eiddonydd moibion hy garnael ap gyndrwyn o lystyn wynnan ynghaer einyon. (28) Gwyddfarch yn emod malarus tywyssawg y pwyll. (29) ystyphan mab mawin ap Kyngen ap Kadell deirnlilig. (30) titlglyd a gynodil a meur in a thitno a senevir meibion serdenym frenin o faes gwyddno orgynwis mor a thir gyrch ydaw ym mon a teirnewg yn yffryn clwyd a thyttir yn ddarowen ynghefeilog brodyr oeddynt a meibion Awystyl gloff.

50. *Parke y pratt*: David ap tho^s ap Jenkin ap owain &c.

b. *Sr Edward Stradling* ap S^r thomas Stradling ap Sr Harry &c.

50b. *Wogans of Wiston*: John wogan ap Risiart wogan ap Sr John wogan &c. A few folios follow in a later hand, mostly imperfect.

53. Charles ap George ap James * * * *

54. Wanting.

55. Mam henrie morgan oedd lleiky verch walter ap Jeu: ap Gr. donn./ &c.

56 blank, and 57-60 wanting.

61. merchyll chwaer a thywanwedd verch Amlawdd wledig y mam ./ &c.

b. *Turberville*: Annes verch Sir Paen oedd gwraig Sir John daliber arg. gweble./ &c.

62. Blank.

63. Table of contents—outer margin imperfect.

* This transcript seems to belong to the same archetype as the text of the *Bonhed* in Conway MS. 2, q.v.

MS. 115. DARES PHRYGIUS and GEOFFREY of MONMOUTH, from the Cors y Gedol Library. Paper; $7\frac{5}{8} \times 5\frac{1}{4}$ inches; 137 folios; imperfect and much injured by damp—folios 1–64 are more or less torn especially at the bottom outer corners; xviii century. It bears the name of “William Roland” in three places.

The text of Dares Phrygius agrees with that in MS. 109 and begins: hyny ddigwyddo llawer o dwsog[ion a medd]wl o achil (see Bruts, p. 23, l. 14).

The text of *Geoffrey's Historia Regum Britanniae* belongs to the *Compiled versions* and is in almost verbal agreement with MS. 109 in some parts and with the Red Book version in other parts. The text ends: athrachefn y golled gynta a ddoeth ir brytanied bedwyr a las yn farw a chay a frathwyd yng || (see *Bruts*, p. 224, l. 17).

MS. 116. DARES PHRYGES, BRUT Y BRENHINED, & BRUT Y TYWYSSOGION from the “Gloddaeth Library 93”; vellum; $7\frac{5}{8} \times 5\frac{1}{4}$ inches, having respectively 30 lines (folios 1–141), 23 lines (fols. 142–149b), and 28 lines (folios 150–206b) to the page, with large red initials; xivth century; folios 1–206 (two folios are numbered 138) are arranged wrongly by the binder, who has “shaved” the margins recklessly; imperfect at the end; bound in white vellum. The beginning of sentences, and important names, have been underscored in red, and occasionally letters are patched with red. The first and last page are very dirty and the writing has been retraced in part.

This interesting and important MS. bears the signature of “Perys Mostyn” in a hand of the xvth century (early), and on the same folio (23b) is the entry, “Simonis Thelwalli Plafwardensis Armiger Liber, tefte Guil. Mauricio Lanfilienf. qui hunc totum ad fuum exemplar examinavit. 1660.”

The text of this MS. is in verbal agreement with that re-produced, in 1890, from the *Red Book of Hergest* (cols. 1–376), with the title of *Bruts*. This MS. was written at a stage intermediate between the regular dotting of the *y* and the discontinuance of that practice; the form of the *y* also varies in this as in the British Museum Addl. MS. 19709, which appears to be the penmanship of the same scribe (see facsimile facing page 1 of *Bruts*). The Mostyn MS. is certainly earlier than the Red Book of Hergest, and the fact that identical variations in the orthography occur over and over again in certain passages, points to the one being a transcript of the other. The divisions of the chapters are also the same, and certain slips and omissions are made in the same places. *Brut y Tywyssogion* was written earlier than folios 1–141b.

DARES PHRYGIUS (fols. 1–23b) is complete: the text ends with the words “ef ae nifer” (*Bruts*, p. 39, l. 2, and p. 414, l. 8).

HISTORIA REGUM BRITANNIAE (fols. 24–141b) is also complete, and this text seems to be the archetype of the *Vaticinium* version from the end of the prophecy to the colophon (*Bruts*, pp. 155, l. 26 to 256). Mostyn MS. 116; B. Mus. Addl., 19709; Red Book of Hergest; and Hengwrt MS. 15, appear to be all the vellum copies which agree in the later portion of the *Historia*. For the Red Book “kyt werfŵr,” this MS. reads “kyt oefŵr.” After the colophon there are two entries in the original hand; these have been gall-stained so thickly as to be

only partially legible. The first reads: Neur daruu yfcriuenu y brut hŏn yn gŏbyl drth* | Madaŏc. boet bendigedic vo yr arglŏyd ieffu uab (meir wyry).

The second entry would require much time and patience to decipher, if it can be said to be decipherable as a whole.

BRUT Y TYWYSSOGION (folios 142–206b) is complete all but the final gathering and the text now ends: Ar brenhin a genhataaŏd || (*Bruts*, p. 379, l. 1). The Red Book text has been printed thrice, (1) in the *Myvyrian Archaeology of Wales* (London 1800–7 & Denbigh 1870); (2) in the edition of the *Rolls Series* (1860); and (3) in the Oxford edition of the *Bruts* (1890). As Mostyn MS. 116 appears to be the original of the *Red Book*, the misreadings and omissions of that text, as far as they affect the sense, are appended here, with references to the Oxford edition.

Page. Line.

- 258 5 gŏeith garth maelaŏc
32 Ac y bu varŏ rein vrenhin dyfet a &c.
- 259 19 ŏaturbin || l. 31, kynan nant niuer
- 260 9 rodri o duŏ. Ac yna bu varŏ katweithau. ac y bu
varŏ hywel yn rufein. Deg
25 Ac y bu weith dinneir yn yr hŏn &c.
- 261 16 a morcleis efgob bangor
- 262 18 Ac ychedychŏyt Meuruc
25 hŏel ap ʒeuaf ac y gŏerefgynŏys kyuoeth ʒago.
32 llan wenaŏc
- 263 14 ar yr anifeileit yn holl &c.
32 duŏ ʒeu kyfarchafel. Ac &c.
- 264 11 y bu varŏ Mor ap gwyn . . . porth talarchi
17 Ac y gyraŏd erald eldryt &c.
19 Ac yna y kythroef brian &c.
25 *Omit* "Ac y | huryaŏd . . . vrenhin. Ac"
- 265 6 ap feifyŏ goruchaf vrenhin gŏyned
20 drŏyleŏder or gŏyndyt
- 266 5 y bu varŏ cnut. The *nu* of cnut are transposed on
page 264, l. 32.
14 ryt groes . . . ef. Yn y vlŏydyŏ
17 y bu varŏ hennin [*or* henuin]
- 267 32 Ac y bu varŏ dŏnchach &c.
- 268 4 gyntaf agŏedy hyny trŏy &c.
21 clot|uoruffaf a chadarnaf &c.
22 a hynaŏs ŏrth y kidaŏtwyr
- 269 10 vrŏydyr gŏeunottyŏ rŏg† a ʒywelyn meibon &c.
13 Ac yna y bu urŏydyr llan wnda. Ac yna
17 onys codic. A phan godic ŏe anuod y dialei y
codyant &c.
32 y ʒas trahaern ab caradaŏc vab (y gan†) gruffud.
- 270 11 ap teŏdŏr ŏe teyrnas y gan &c.
19 ac yd yŏpeilyt || ŏulyen yŏcob (l. 21).
26 y gan genedloed yr ynyffed

* *drth* makes no sense, but apparently the first letter is *d*, not *6*. It is difficult to decide whether anything is lost before the word *Madaŏc*—*ŏrth arch Madaŏc* is the only reading that suggests itself as likely.

† Peniarth MS. 20 reads—*rŏg goronw a llywelyn meibon &c.*

‡ Above line, in a later hand.

Page. Line.

- 271 4 Ac a gadarnhaaffant o geftyllt a hoſt tir y brytanyeit
a achubaffant . Ac yna
12 brenhin y brytanyeit yr hŷnn
15 y ymlad a farafinyeit aghyfyeth
17 a gŷlim yn trigyaŷ.
272 2 yna y gŷrthladaŷd
5 yn orŷac heb heniff dim. ac y ffas
7 y freinc a gyffroaffant lu (yn erbyn*) y
273 5 y gan y freinc. a dugant yfreinc y von. Ac
6 a grufud | kyan [sic]. (l. 20) dŷyn aoruc y freinc oll.
32 varŷ rychiuarct†
274 2 ny chaŷffei dyfc gan dyn arall eithyr
4 ac atnadyffaf-nad-is written above line.
13 y gan neb vn varchaŷct
24 o vren|hinaŷl goron y goffodaŷſant
34 Ac yna ydrycheff henri vrenhin ef ar | deilygdaŷt veh
275 8 ar ŷyfc omitted; alŷo yndaŷ (l. 34).
34 a bryg yn erbyn yr hŷn &c.
277 4 heb dybygu cael gŷrthŷynebu gantu [sic].
8 A rei a oed gudedic
22 ae ffenŷi eilweith oe wyr e hun yr hŷn [sic] a
278 14 Ac yn y kyfrŷg. || (l. 30) drŷy dŷyft y kygor.
34 yn gamlyryus ac yny diwed | y barnŷt ygkarchar .
279 3 kedernit a iechyt a didanŷch
26 duhunaŷ y gytymdeithon a galŷ arnunt. Ar
280 3 feren anryfed y gŷelet yn anuon
5 oleuat idaŷ yn darogan
280 19 Ac ymlit or bren|hin yny delis ef ae wyr a anuones
y loegyr yŷ karcharu a hoſt normandi a dodes ŷrth
y medyant . Yny
29 nyŷn py le yd ymgudyffyt yn yr ynys
281 2 a gŷereŷgyn | ygŷlat hyt y nychmoelŷt [sic] yr hoſt
wlat ar grynnodeb
4 dielŷ wimon ar tywot yr tir
7 na aŷŷei baŷb gytbreŷŷylaŷ y | yno
9 ac a adolyglaŷd idaŷ gaffel
13 hyny hyt hediŷ || l. 24 omit idaŷ
33 yna y doeth yr caŷtettŷd oed yn kyŷgu yndi.
282 8 adywedut ŷrth y gŷyr a oedynt allan
11 ymop man. || l. 12, a mab araŷt idaŷ ynteu
283 7 yn erbyn henri vrenhin || l. 16, giŷdaŷt pŷy &c.
26 Ar rei a gilaffant att || l. 27, rei giŷŷyŷt y
33 doeth vehtrut yna. A gŷedy y dyuot ymgynuffaŷ | hŷy
kerdet hyt nos a diffeithaŷ y gŷladaoedd yny vei dyd.
284 7 ac vrddaŷŷaŷl . . . nifer || l. 13, giŷbiaŷ ym pob
12, a dywedi y neb ymgytymdithaŷ ae yŷtryw ef.
24 o gyffled y feint || l. 28, murtarch
285 8 o gadaŷgaŷn ar brenhin y || l. 21, aŷnant heb
24 at y brenhin a wnaeth ac ny lauaffaŷd neb arwein y
genatŷri hyt at y brenhin. Ygkyfrŷg

* Above line, in a later hand.

† The formation of *iu* is not decisive; read *Rycivarch*.

‡ Walter Turrel is not mentioned by name.

Page. Line.

- 285 28 Ac yna yd anuones ricart yfiwart yny ol at vadaŵc y
erchi talu y gwyr awnathoed y kam yr brenhin Ac
yn-teu a ōrthŷnebaŵd hyny ac nys talaŵd.
- 286 34 och carcharu neu ych ſlad neu ych diuetha
- 287 4 da yŵ meibon a nyeint kanyſ otymgetymdeithŵn dim
a chwi || l. 15, Ac abreid
25 meironyd || l. 29, onyd y letyu heb
31 yn dŵyn y bydin gyweir yn kyfaruot ac ŷynt.
- 288 10 y gytymdeithon a aethont y dyfet
19 omit kymeint ac || also heb y kaŵgan l. 32.
- 290 4 yr teruyn hŵnŵ ydeuthant
15 drŷy y tan . ac adaŵ ſorwerth yn y tan . Ac
- 291 6 A gŵedy rac welet or eſcob
29 kyfoeth Madaŵc vab ridit.
32 A gŵadu yn gyntaf aŵnaeth hyt naf gŷydat. Ac
34 A gŵedy rŷymaŵ y gŵr hŵnŵ (anfon) yſpiwyr a wnaeth yno
- 293 23 gŵedy adaŵ idaŵ onadunt kael y tir
- 294 5 Anuon kenadeu aoruc gruffud at y brenhin
6 ae kymert h ef y hedŵch drŷy dalu idaŵ dreth uaŵr.
15 rac ŷyneb yd ymhoelaŵd || l. 19, yſcol-
21 vab rŷy vab teŵdŵr
22 o ſwerdon y dyfet yr hŵn
29 gyt ae gereint . gŷeithen ygŷŷyd. Gŷeithen yn aŵfen
- 296 23 ny thal ewyſtus dyn dim
- 297 12 maredud vab ryderch ap cradaŵc pytheŵnos
14 laŵgam yn aber cofŷy || l. 31, ygŷyr
19 ar y caſtell ap rŷy ae getymdeithon kyrc h
- 298 1 kŷymp dyn || l. 2, chŷydedic o valchder
7 gerenyd a chyfaŵnabot a || l. 11, kymry noc
22 ym yſerin ac ef || l. 25, yr hŵn a adeilaſſei
- 299 6 pebyſlaw awnaethant || l. 8, Anadaſrŷyd
18 A gŷercheitwat || l. 19, ac y gaſſyſſiant
- 300 3 vegys o delŷynt ŷy yn anſynhŷyraŵl drŷy y bont
14 y dygŷydaŵd paŵb a gwayŵar y ſlad
16 or vydin ae tynut || l. 29, yny ſſe aeth
- 301 7 rŷy yn trigyaŵ kanyſ coetir ynal oed
9 deuthant y teruynen y wlat hoſt lu ywein
24 edrych awelyn oleu dynyŵn yn ffo.
28 eu daly yna ymchoelut hyt at || l. 33, hŷſpeilaŵ.
- 302 5 orugant ac ywein heb debygu
20 ef y kynhelis || l. 22, kereinaŵn
27 o ellelŷ verch kediuor
- 303 7 ſſe aelwir kymer ymeironyd
19 A maŵdŷy a hanner penſlyn
- 304 19 o luoed a budug- || l. 26, oe vot yn vrenhin yn
29 y rei a debygit y bot
- 305 12 o ordechat || l. 22, o foynt
25 y kaŵſant gŷar(ch)adŵ
- 306 2 ſlad rei a brathu || l. 8, dracheſyn yar yr aruen
28 ruffud apſulhaern
- 307 4 a wnaeth catwaſſaŵn ac owein
6 y wlat o hono. || l. 12, O achaŵs
17 ſladaŵd catwaſſaŵn ap gr: || l. 27, ar rei y bu-
- 308 26 katwaſſaŵn vab gruffud
- 309 9 y gŷyr aedynt degŷch || l. 14, hardelwyr

Page. Line.

- 310 12 cael y vudugolyaeth yn anrydedus
22 kyn no hynny || 1. 28, hyt y agheu
- 311 15 anaraot || 1. 18, ac nas ofynhaei. Ac gŵedy
22 o gereinaon || 1. 32, y dellis y germanwyr
23 Ac yna y ffas Meibon milo* ffarff henford
- 312 4 y bodes pererinion o gymry || 1. 7, gemaeron.
8 yd atgyweirŷt gaftell golwyn
9 y delis hu o mortemer || 1. 12, yvraot (Aberteiui)
20 gŵr o oet ac aeduet || 1. 25, y gyffegredig gorff
- 313 11 y elynyon ac arueu || 314, 1. 2, omit dim
- 314 21 a diruaŵr luoeffyd || 1. 33, ar dyŵedigyon
- 315 7 a chadwaladyr y ewythr. || 1. 10, y nodyeu
16 arwon vegythyau || 1. 17, omit anregyon a
24 henri vrenhin || 1. 28, yr eglŷf. gŵrthŷynebŵr
30 y bu efcob nicol vab gŵrgant efcob
32 y volyanrŷd . a dŷyŵaŵl y fanteidrŷd wedy
- 316 6 yr egŷf yn gyflaon || 1. 9, y bu diruaŵr
13 gaftell yn ffan rŷtut . . . y ran ef o gere-
- 317 18 y gŵrthladŷt catwaladyr
22 rŷs y bydinoed y penwedie
30 y caftell aberauyn
- 318 1 y loeger ac y gŵledychaŵd holl loegyr. Yny
15 y bu varŵ geffrei efcob ffan daff a roffer† iarff henford
21 Ac ny bu beff wedy hyny hyt
- 319 16 kynuŷtaŵ . . . y lu a mynet hyt yn rudlan. Ac
29 y killaŵd y freinc || 1. 33, ffogeu. A . . . yd he-
- 320 4 ap owein wan drŷy || 1. 23, o dir idaŵ yg-
5 y ffas y prydyd goreu || 1. 12, yŷtrat tywi
- 321 2 at y brenhin y venegi hyny. ac ny mynaŵd y brenhin
beri iaŵn
- 322 8 ŵrth yr vffŷdŷon || 1. 11, y ŷydua yn eglŷs
13 ffŷybelyn ap Madaŵc y vab.
15 ygkatŷryaeth [y]ŷein gŷyned || 1. 17, o wicŵm
- 323 1 ar gelynyon a ymladaffiant ar fo
12 ffŷwarch y ŷyr || 1. 24, ae lloŷgi
25 ar y ffemhiffait || 1. 32, caŷteff aoedynt
- 324 11 y gyt ac ŷynt. Ac
- 325 2 kaer aber dyui† || 1. 32, k. einaŵn yr hon a
15 gŵrthladŷt diemit vab mŵrthach
- 326 11 diemit vab murdarth
30 y ffas a chledyffeu ar diwed y offeren.
32 rickert iarff ffriŷtig
- 327 5 dinas a elŷir ferna || 1. 14, anuon y lythyreu
- 328 3 drŷy adaŵ ffdaŵ drychan || 1. 19, ac y delis robert
- 329 14 yr brenhin yn ol kymryt meiryech. A
16 -geint or rei a etholef. A dywedut nat yr bot
28 gŵedy dyuot gŷyl galixtus
30 yŷgynu y ffogeu aoruc. || 1. 31, Ac o achaŵs
- 330 3 y dir ffwerdon. ac yno y trigyaŵd ef y gayaf hŵnŵ heb
wneuthur argywed y wyr iwerdon. Y
24 y kyfar[u]u wyr ffarff briŷtaŵ ac ef ar y for [sic]

* *Milo* is written over *meibon* in original hand.

† The ff are of a hybrid form and may be read ff. Peniarth MS. 20 reads roffer.

‡ "teui" is written over "dyui," and both are, apparently, in the same hand.

Page. Line.

- 331 3 kyfarchafel. || l. 5, a dores kageu y
 332 2 a haedu ketymdeithaff y brenhin a vei vŷy. Ac val y
 gaſſei yr brenhin ymdiref [*sic*] y rys a vei vŷy
 8 y brenhined yn amryſſon
 30 gaer llion wedy hynŷ. Ac yna o deiffyfyt gyrch a
 gŷereſgyn y freinc gaer ſſion ac y gyr-
 333 2 ac y kadarnhaaſd myŷon || l. 6, or achaſſ honno
 18 Y gŷr yd oed yna yn briaſt gantaſ űladuſ űhaer
 334 8 amryſaelon genedloed gerd arweſt
 336 3 vrat a thŷyſſ ygarec oua. Ac
 337 13 gaerŷyſſalem || l. 15, oed ar helŷ
 338 5 yſtrat meuruc ŷy vraſt
 20 y kymhydeu o pop tu. || l. 32, a helmein a
 339 10 a chyt ac ef || 340, l. 13, megys baed yn whernu neu
 342 3 y doeth y ſaeſſon yn ſſawen drach-
 27 aber teini aſſwed hoſſ kymry
 344 14 Kanyſ meibon gruffud y vraſt
 345 21 ſſeuan vrenhin
 346 1 o pop nerth a rodafant
 16 A gruffud ap kadŷgan pen
 347 2 y peruedwlat ae da hyt ymynyd
 348 3 rys y ſſuoed y gyt ae kedernit
 13 yn mynet at y brenhin
 349 3 ar ſaraſcinyeit ac or ſaraſinyeit nny vrŷydyr
 9 pap y trydyd y tri || l. 17, gyneu ae kyuoetheu
 26 A gorchymun vdunt beri y rys
 350 2 ſaboc ſynyſkal || ll. 12-13, *omit* aoruc rys gryc
 20 marchogŷon y ymlad ac ŷynt
 22 y prynhaŷn y dalu y caſteſſ
 351 14 a diruaŷr amylder
 16 ymaruſſſ ac ef a ſarſſ ſlandrys
 353 12 a anreithaſſant ac arberth dyfet* ar maen clochaŷc
 19 kadŷ y caſteſſ nny erbyn
 354 5 y kymheſſaŷd y trydyd
 355 31 ar ſartraſſeu gantunt a chraſter yr aruſſ
 356 16 a phan gicleu ſſeuan vrenhin
 31 Ac y cladŷt ygkaer oragon ac y cladŷt yn ymyl bed
 357 7 ychen y gan gyt aruſſwyr henri
 26 vdvnt y erchi yr hyny o gytgygor a gytſynaſſant o vn
 vryt ac o vn ewyſſus ar gynuſſ hoſſ gedernit y gyt
 aruſſwyr y gyt y vynet y nerthhau | y caſteſſwyr
 31 yn aruaŷc varaŷc lu
 358 6 aerua ar y freinc
 18 aŷnaeth rodi rydit yr bobyl
 29 o damwein y kymu reinalt
 359 28 ugein gŷyſſyl o roſ apheſuero or rei bonhedicca ar dalu
 idaŷ. Mil o vorceu
 360 8 mordŷaŷd hyt yn freinc || l. 27, damietta
 361 6 uarŷolaeth ar y bobyl nny dinas
 10 y creŷt ar eſcyb
 362 16 hyny y llithraŷd [*sic*] rys ſſeuan
 34 onadunt. ac yna y doeth y ſaraſineit vdunt a ſſad
 ſſawer onadunt. ac yna keithiwaŷ

* A line is drawn through *ac arberth dyfet*, but the ink is paler.

Page. Line.

- 363 16 a diruaôr lyngel y myôn yr tir
 365 31 O dyna o achauſ teruyſgeu a vacyſſit y rôg
 366 33 aber mynyô || l. 16. eſcob llan elyô
 367 30 ymynachlaôc || l. 34, kaer ryagon
 369 28 y geiffaô y gan vrenhin y freine
 370 31 ranaffant y kyuoeth y rygtunt yn deu
 371 25 keffir ynyayales y vanachlaôc
 27 Ac y cauas rys rys vychan
 372 27 ar tei kyfagos yr avonydd
 374 15 o gaer riôyn gan y pap
 375 23 aphadric dyfaôſ
 376 7 gôreic yrys arglôyd ryf ap rys
 28 ſon yſtrong ſeuanc aod vaeli yna
 377 1 lloſges ſon yſtrang yr yſcubaôr o achauſ
 19 Hoegŷr . ae deu vab a brenhin
 378 20 noſ ôyl ſeuau thomas
 21 yna rac eiſſeu drôy gael yn iach y heneideu.
 24 Ac yna y kynuſtaôd yr ſarſt diruaôr lu ac y kyrehaôd
 lundein a thrôy dwyſt y bôrdeiffait yr eniffôd y dref.

The scribe of MS. 116 does not, as a rule, double the consonants where the accent falls; he generally uses *f* to denote *ff* initially, and frequently *ff* to denote *f* finally; *v* is used initially—hardly ever *u*, as in the *Red Book*; initial *b*, *g*, and *m* are correctly dropped after *yn* as *ymlaen*, *ygywned*,* *ymon*; *k*, *p*, *t* are frequently mutated after *yn* as *yghastell*,* *ymhen*, *ynhal*; it is, therefore, quite clear that in such cases the use of the radical was purely artificial in the xivth, and even the xinth centuries; *h* followed by *w* is, as a rule, not gutturalised, as *hwech*, *hwaer*; *h* is occasionally maltreated, as in *henw*, *henniſt*.

MS. 117. GEOFFREY OF MONMOUTH'S *Historia Regum Britanniae*, from the Gloddaeth Library: vellum; $6\frac{3}{4} \times 4\frac{7}{8}$ inches, having 27 lines to the page, with large initials in red and blue alternately; written in the last quarter of the xiiiith century by the same scribe that wrote the BOOK OF TALIESSIN (see *Facsimile*, Oxford, 1896), &c.: the order of pages has been deranged by the binder and now run: 1-138; 2 pages of pedigrees; 139-154; 235-266; 155-234; pages 1-266 and 2 pages of pedigrees are in the same hand; imperfect at the end; bound in oak boards covered with leather. According to a statement on page 150—"Llyma lyvyr davydd ap llewelyn ap Ry[s] vychan ple bynac yr el aly may yn[do] bedeir dalen a faith vgein o ddail," we should have 288 pages, or ten leaves more. It contains the arms and signature of "Tho. Mostyn, 1744, No. 94." No. "(10)" is also on the same paper folio.

The text of this MS. belongs to the Vaticanum Version; pp. 1-154, l. 7, are practically in verbal agreement with the text of RED BOOK OF

* The modern and irrational habit of doubling *ng* where *unaccented*, as *yng mghastell*, *yng Ngwynedd*, is unknown to our MSS. down to 1700, or later.

HERGEST, Vol. ii., pp. 40-155, l. 26 (Oxford, 1890) ; while pp. 154, l. 8, to 266 agree with the text of the Dingestow Court Geoffrey, Hengwrt MSS. 536 and 27 &c. This part is briefer and belongs to an older version than the *Red Book* text—it begins : Ac yna guedy daruot y vȳrdin traethu or anodun proffȳdolætheu hȳn . ryuedu awnaeth paḅb ȳn uaḅr or æ guarandaḅfei meint gordȳfynder ȳfȳnhȳyr aedoethineb. Ac ȳn uḅȳ no neb moli aoruc gȳrtheyrn gordȳfynder ȳfȳnhȳyr æḅȳbot aedoethinab. Kanȳ chlyḅḅfei ef ȳnȳ oes ac naḅ gḅelḅei adȳwetei ȳrȳ doethinab hōnnḅ. Ac ḅrth hȳnnȳ erchi aoruc ȳ vȳrdin menegi idaḅ pȳ diwed æ dȳcei ef of gȳpei. Ac yna y dȳwaḅt myrdin . ffo heb ef rac tan meibon cuſtenhin of gelly. Kanaȳ ar aḅr hon ȳmaent ȳn paratoi eu llogeu. Yr aḅr hon ȳmaent ȳn ymadaḅ athraeth llȳdaḅ. Ac ȳr aḅr hon y maent yn lledu eu hȳlyleu ar y mor yn kyrchu ȳnȳs prydein ends : Ac ar hȳnnȳ yrodes genhyat y[peanda] (R. B., ii., p. 251, ll. 1-2).

II. *The pedigree of (a.)* Ilywelyn ap Gruffyd. mab Ilywelyn. m. Joruerth. m. Owein. m. gruffyd. m. kyanan. m. Jago. m. Jdwal voel. m. Anaraot. m. Rodri. m. Meruyn vrych. gŵr priat. Efyllt. verch kyanan Tindaethŵy. mab Rodri maelŵynâc. m. Jdwal iŵrch. m. Katwaladyr vendigeit. m. Katwallaon. m. Katuan. m. Jago. m. beli. m. Run. m. Maelgŵn gŵyned. *herwyd dull y beird.* Namyn o *herwyd yr Jstoria* Beli oed vab y Eynyan Maelgŵn. y gŵr uu petweryd brenhin ar ynys prydein gŵedy Arthur. &c. &c. is traced back to "Adam son of God."

b. Rys. m. Gruffyd. m. Rys. m. Teóðór. m. kadell. m. Eynon. m.
Owein. m. hywel da m. kadell. m. Rodri maór. m. Meruyn vrych.

c. Madaŋc. mab Maredud. m. bledyn. m. kynuyn. m. Gwerftan. m. Gwyn. m. Gweithuoet. m. Gwinna. m. Gwinano. barbfuch. m. lles. llauedaŋc. m. Corrn|duufas. m. Eorf. m. Kaenaŋc. m. Tegony. m. Tron. m. Gwineu deu ureudbyŋt. m. howyrnleu. m. hoŋ|dec. m. Run Rudpaladyr. m. llara. m. kaŋnar wledic. m. Gloyŋ gŋlat lydan. m. Tenewan. m. llud. m. beli mabr.

d. Katwallaón. a howel ac Eynon Clut. m. Madaóc. m. ȝdnerth. m.
kadogaón. m. Elyftan. m. kuhelyn. m. Merchider. m. Anor. m. Senerys.
m. kadór. m. kador gúenweun. m. ȝdnerth. m. ȝoruert hiraŷaór. m.
Tegony. m. Teon. m. Gwineu deu vreudóyt.

e. Arthur. m. Vthyr. m. kuſtenhin. m. kynuaſr. m. Tutwal. m.
Moruaſr. m. Eudaf. m. kadſr. m. kynan. m. karadaſc. m. Bran. m. Ilſyr
lletieith

f. Nonn mam dewi oed verch y Anna verch vthyr pendragon. Mam Anna oed verch Eigyr Anlaúd wledic.

g. Eight lines follow here, but the ink has completely faded away. The first word appears to be *Bruto*, and the word "infula" occurs in line 4.

MS. 129. POETRY, PROVERBS, PROVERBIAL TRIADS, ETC., from the *Gloddaeth Library*: Paper; 8 x 5½ inches; 328 pages; mostly xvth century; bound in white vellum. This is a composite MS., containing several hands; part seems to be in the hand of Richard Mostyn and to have been written in 1574. The whole might be his common-place book in which others occasionally wrote during his life and afterwards (for some parts belong to the xviii century). Gr: Hiraethog compiled his collection of Proverbs, now in the Peniarth Library (No. 162), for this R. Mostyn, whose love of such literature

this MS. illustrates. 'Richard Moston thonger oweth this booke or pie y lyver yma' (pp. 5 & 32); Richard Mostyn a sgrivenoth hwn oed yr argh 1574 (pp. 71, 100); 'R. M. pier llyver yma A.D. 1574' (p. 102); R. M. me possidet (103). The name of Gregorie Mostyn appears on pp. 249 & 266.

Page 1. Table of Contents of folios 3-76.

3	O heavenly god o father deare, Cast down thy tender eye in heaven a dwelling place.	a <i>Anon</i>
b.	xxx dayes hath September, Aprill, June, and November, b ffebuarie hath xxviii and all the rest hath xxxj. /	b
c.	George hope was batished xxvth of Aprill the syxtene. /	c
	Ann davies was buried Aprill 27 year. /	
4	Or clippan trvan pob trad &c.	c
b.	Yn Eneth ith welais yn wnnach no neb &c.	d
c.	Ymavel mewn Cornel mal ki ameyn ael &c.	e
d.	wrth rodio draw drwyn y goydwig &c.	f
c.	Pop ffrwyth pob tylwyth pob tevlv pob dewr &c.	g
f.	A garo i siad ai gorin yn gyva &c.	h
5	gardd gangoc gwiwgloc ageglwwys &c.	i
b.	Pe bawn marchawc hawc hygar iawn evrglod na brawd na neb ar adwen /	k
6	ir dim a gaffwy o dda ir tiroydd am eirac per mi a wn pwy	l
7	kymer gyllell o gelli or ddager &c.	m
b.	rw i / n / dilid gwen o bryd lan heb rol &c.	n
c.	pen ddelwn ar dalwrn yn wr doeth heb arian fom bwrld i yn anoith pen gawn bwn o gyvoeth myfi oedd y digri doeth /	o
8	gwae ni / r / beirdd genn air y byd mwy o avr siwrl ymhwrs sion	p <i>John Tvdvr</i>
12	dyro di dy dda drwy ervyn gobaith &c.	q
b.	Rodded drwy gired ddyn tragwrol byth &c.	r
c.	Rodded dyn beth or reiddo er iessv &c.	s
d.	Na ddyro dy dda yn ddiwres ar lynn &c.	t
e.	Glaw bras niwl addas ni lvddia vy hynt nar oerwynt nar eira na dwr nev dan i dwrn da im lle dim nim llvdd yma. /	u
f.	duv im tad duw im keidwad duw im ko duw im gobaith &c. v	
13	Kingor y driw ir mab oedd n kary. / fal i royddwn n rrodio hi a fyn i ffris n ddwbwl. /	w <i>Anon</i>
16	y dryw bach taw ath fstledd a does yn iach dros heno / :	x <i>Anon</i>
17	Echnos breiddwyd a welwn ag yn llawen ddigon	y

- 18 Yf hap may answere hope *a*
and hope may haue his hyre
ȝ seeke & cannot haue.
- b.* lle keisia ka fy nakav *b*
lle ka ni fynna finnav
- 19 *English proverbs in rhyme*
- a.* loth to depart byds oft fare well &c. (p. 229). *c*
g. be not two nigarde nor be not two ffree *d*
ffor measure is treasure in euery degree : /
- h.* God is a subsance for ever durable *e*
shall after this lyff of better lyff be sure : /
- 20 Certain sayings of Greck Philosophers in English
- 21 Mis Ionor myglid dyffrin *f*
Keissied pawb weli diddos (*cf.* 99 *infra*) *Anon*
- 25 Serch ar vn ferch ir anfodd *g*
finne agaif a fynno gwen / *Sion Tvdvr*
- 27 Y ddyn fwin o ddawn fonedd *h*
pared vn euraid fi n iach *Tvdvr alet*
- 28 Onyth gaf kvria nid gwiw karv bith *i*
a di vrdde ond o darthiad : / *Anon*
- 29 Ba ynill o bai anerch *h*
derfyd wen dorfod vnwaith *Gruff: ap Jevan*
- 31 Y lleian ddoeth ai lliw n dda *l*
fe mwn a nef im enaid *Bedo brwynllis*
- 32 myn mair bena mia fenacha *m*
oedd yn gwrando ar i lvnio
- 33 dyn wyf n kerdded y nos *n*
dyn deg naw[dd] duw n dy gilch *Dd. ap Edmonde*
- 35 Mai addaw oed hoed hydferch *o*
a diawl i goed el ai gwr *John Tvdvr*
- 38 Y ddav vab a haedde vawl *p*
ai karo a Gaffo gwen *John Tvdvr*
- 41 Ystvdiwn yn wastadwell *q*
gen ddvw lle gwenai r yddewyd *Lewes powell*
- 44 Dis yw r / byd os arbedwn *r*
ar ddim mwv ond ar dduw mawr *John Tvdvr*
- 47 Y fyn bach fwyn i bvchedd *s*
a bar duw y bo r / dial / *Anon*
- 49 Vying win ev farch fwng nwyfvs *t*
yn kynnal ar lan konwy *John Tvdvr*
- 53 lle gwn gael oll i gann gwlad *u*
nos iw fod ynn safadwy *Gruff: hiraethoc*
- 55 Nos da foi / r / fernos dawel *v*
na chysgwn tra fyddwn fyw *dd lloyd ap Wn ap gr :*
- 57 dwyn klwyf yddwyf am y ddyn *w*
och gann ddūw gwynn na fynn fi */ dd / ap gwilym*
- 58 duw dug wr odidoc oedd *x*
o rann duw ir enaid el *William Ulyn*

- 62 Gwaer vndyn heb gowiryndeb *Sion Tudv* / *a*
garv mab / n / gowir mwy /
- 64 Mae kvr ym hob kwr im hais *Anon* *b*
fy nww fv hon fy nehenydd
- 66 Kwrs ifank kerais hoywferch *Anon* *c*
gweithio agobeithio bvn /
- 68 Pen greaddwyd nefoedd gint *d*
rhaf oi warant efo /
Rychard mostyn a sgrivenoth hwn oed yr arglwydd 1574, Año R' Eliz,
xiiij^{to}.
- 71 lle megir yr y derin *e*
llyna fith y flwyn a fin.
- 72 Kam i wen ym gym henv drwy gynwr *f*
blin yw mynd heb lan i modd
- 74 wrth weled mwyned mevnael wich evrwallt *g*
vnwaith agaf ai nath gaid /
- 75 Yr methv r llygad kair mwythe ar llaw &c. *h*
b. Myn y Crwys sv ar y dail gwail he he &c. *i*
- 76 but I whose faith & troth thou hast *k*
or els increase my wo /
- 77 I grant I have offend offende *l*
christ bringe vs all of his mercye mercye / *finis* /
- 78 *The instruction of a christen women :*
Mae kvr a dolvr wedi eiliaw / n / fais *m*
garv gwen ir i gwra. / *Anon*
- 79 Y karw ivank yr afwych *n*
dre vo gwn wrth dref a gwal / *John Tudv*
- 83 *Marwnad Rys ap John o lynn nedd :* /
Pant hyr na welyr ond nos *o*
swydd gwlad sy heddeu gloff
a swydd eglwys sydd ogloff
o bydd vyth wrth ych bodd vo / *Fer' vynglwyd*
- 86 Panddangoso rrw dro rrydd *p*
a llaw fair dros y llafvwr *Jolo goch*
- 89 Y bardd iowndrefn bwrdd windravl *q*
sion tvdr pa sant ydwyd
Rhys / n / hwr prys dop / r / hod *William Ky[n]wal*
- 92 Y bardd gwyn ebrwydd ganiad *r*
William kynwal nae kenyd
awen gwell no nyini i gyd
i gyd i rof gida rys *John tyd'*
- 96 yf that in vertu y^u take eny payne *s*
the payne departelh, but vertues remayne
yf that thou mayst not thou travayle to gett
The things that cause a quiet lyff wrytten by marsyall
- 97 My frende the thinges y^t do attayne *t*
yf you can do better, my frendes set it forth
yf not, use this, & take it well in worthe: /

. . . . the thirde day of februarye in the eighteenth year of the
Reigne of Elizabeth &c. . . .

- b.* gwyth y gwnaeth evrich gwnethvried difai &c. *a*
c. gad dy saisneg feg ir ffalt ar chwedel &c. *b*
 99 mis ionor myglyd dyffryn *c*
 a dderfydd y nydd a nos (*cf.* 21 *supra*)
 101 Aperte cum est mala mulier &c. *d*
b. An Englyn to the earthquake of 1534 *e*
c. Arian a drwsian pob dyraswch byd &c. *f*
d. Gelyn gwydd lwyd ar y lan ywr llwynog &c. *g*
e. Rwy fal ir wy, yrwan yn gvl &c. *h*
 102 duw ai gwir magwir maith iw ghalon &c. *i*
b. "ir pen las gwarddleg mon" 1518. *k*
c. mil a phedwar cant heb ddim mwy &c. *l*
d. Bewtye is a bloson y^t vadeth away *m*
 and vertue is a fflowr y^t doth not decaye
 yf bewtye & vertue in one woman be
 yf she want a housband then send her to me

Ric: Moston / Ric: Mostyn

- e.* duw mynych yr wy yn dymvnaw *n*
 fy mvn fy mod rrwng ych dwylaw
f. Richarde Mostyn pier llyver yma Anno d'ni 1574 A'o RR' Eliz :
 xiiij^{to}.
g. nid oes or byd ond dymchwelyd : / *o*
 103 A recipe "against the plagg" &c. *p*
 104 This ffor your sake have ʒ wrought &c. *q*
b. ʒ am as styll as the stonne &c. *r*
c. ʒn you my choyce ʒ do reioyce &c. &c. &c. *s*
d. nec scio quid sit amor, nec amo, &c. *t*
 105 dyn gwan wyf dan gwyn ofvdd *u*
 del y mvn yn dal i mi *Simwnt fychan*
 106 Y praffgry .dd. or prif weithgreft &c. *v*
 107 digam y gwnaeth duw ai gymwyll *w*
 mab brenin mwy an prynno *dd ddr o hiraddvc*
 110 A certayne man two sonnes he had *x*
 they made good chere / *finis* /
 111 doe kenes y mynwes mor *y*
 Sr Risiart ai ddart o ddvr
 bwckle ydych beñadvr
 avr gleddav mawr arglwydd mon *Klidro*
 114 Mi a wn glod i person glan *z*
 Sr Elis o lan elian
 my line kaer am y ki / *Robert Klidro*
 117 Aeth yn wan darn or dyrnas *aa*
 klidro ail iago alas
 efo rodiai yn brydydd
 koesfain i degaingle bob dydd
 medrws mewn llys a llan
 a difvr yn y dafarn
 ai kythrel o ffalster ffol
 ai llaw iddew ai lladdodd
 gore krythor ynghymrv
 gore bardd a fydd ac a fv / *Sion tudvr*

- 120 *Kowydd i ofyn hwch* : /
 Pwy iwr dvr yn pyrhafr dewredd *a*
 yw dai r. hawc dyro r. hwch *Sion tudvr*
- 123 *Owdwl Ric : Johnes o fwellt*
 Rhisiart sion grevlon gwroliaeth lloegr oll *b*
 enioes i risiart nas arhoesodd / *Sion Tvdv*
- 127 Gvttvn ddr felin ddifoliant was kvl *c*
 gvttn war kettin yn oer i kottech / *Anon*
- 132 Tro yma dy wyneb farglwydd dduw *d*
 ath holl arch (?) ymwlyn *Anon*
- 134 Y ferch ar ael wine fain *e*
 dduw n fach na cheisiwn ddyn fyth *Robert leia*
- 135 O ddrw ond trist oedd nad rhydd *f*
 i dig ym ai dwc ymaith *Gruff: ap Jevan*
- 138 Am wawr lan yr wyf mor lew *g*
 yn weddw ith gair vnwaith gwen *Gruff: ap Jevan*
- 140 Serch a Roes ar chwaer esyllt *h*
 farnv y myw ne farw yn y man /
- 143 *Marwnad dd ap Edmwnd*
 llaw dduw a fv. n. lladd awen *i*
 Roi paradwys ir prydydd *Tvdv Aled*
- 146 Merddyn wyllt am Rvw ddyn wyf *k*
 ai chael o fodd i chalon *Jfan dyfi*
- 148 O ddrw para fyd adaw *l*
 hwyr ar for herwr oi fodd *dd ap Edmwnd*
- 150 Nid nychdod ond gorfod ag eirferch ymado *m*
 o chei y fan iacha fi /
- 151 Mae yn kalyn pob dyn bendigedig duw *n*
 dav angel an hebig
 vn nefol deddfol diddig
 ag vn yskymyn dygin dig
- b.* doeth ywr kristion oda yn gyson &c. *o*
c. dwaid im ir sanffraid yn ffrraith orchest &c. *p*
d. koilia di fardd mae da kilio rrag y nod &c. *q*
e. fyng halon am bron am bryd am henioes &c. *r*
- 152 Jn hope J hould my whole redresse *s*
 Jn hope J will excell /
- b.* Endles Joyfull sport permanent *t*
 to me my hart restore agayne
- 153 Tenne thousande thanks to her J yeald *u*
 that knoweth yt verey well /
- 154 yr gwrtaith fowrdaith ar lafvrdr dol *v*
 fragv a halldv a hav. /
- b.* Gwell i ddyn anhydvn anghradvs taer *w*
 mae n. well avr mewn lle arall /
- c.* A boro i egin yn buryd or gwraidd &c. (also p. 263, c.) *x*
- 155 *Marwnad Mrs. Elin Moston*
 dydd ebrwydd dvodd wybren *y*
 yr vn duw ar enaid aeth. / *Rys Kain 1582*

- 159 Gwelais pan ydychais draw fanwylyd &c. a
b. Ny chaiff 'dyn ronvn ond a rannodd duw &c. b
c. ni thariwn oddiwrthych na thorri ymddiddan &c. c
- 160 *K. dros Rys grythor i ofyn gwydd i Robt. ap R. gyttin*
 Robert ap Res daklvs don d
 bettai . r . ych foi bettai Rys John tudr
- 162 fo gaiff hael i drael a drelïo fyth &c. e
b. Pysgottwr wy yn swr mew'n bais gwtta &c. f
c. Awn a hyn kenin yn kinio y bore &c. g
d. Latin and English couplets. h
- 163 *Y breuddwyd yma a welais i ar noswil santes lusi y*
12 dydd o fys Raggvir ac yn fyng hwsc mia glwn
megis llef yn de[o]ngl . fymreiddwyd . a ffen godais
mi ascryvenais &c.
 Am fy noswaith or gaya i
 yn fyng weli yn ysmala
 sy n . karv duw ya i galon. / Anon
- 180 nid tiflas nid kas koeyswr digllon k
 tynu lyfr oddi tann i law. /
- 181 *Kyngor y bronv[r]aith i wr oedd yn harv merch.* /
 Dowch yn es bendeigion l
 oni welwi dydi eylwaith. /
- 186 Or clippan trvan pob trad or dynion &c. gr. lloyd m
b. or brenin haelwyn hwilwaidd &c. n
c. hai gwn hai filgwn hai fyth &c. o
- 187 mae son fal moesen ne fwy p
 trwy ddvw . n . aer potryddan wen Sion tudr 1579
- 191 *Kynghorion doithion* /
 na amharchia dy dad na bigelydd allawr q
 na chais gellwair ath gas
- 192 *Kowydd merch odieth :* /
 dydd da ir ferch ar did avr fawr r
 knot ar bawb kana yt air byth / Sion tudr
- 194 *Anno R'Eliz 29 . Ao. dni 1587 :* /
 In the moneth of Julie the wheat chestr bushell for 22^s and 20^s
 Comonlie the Rie the bushell for 18 & 19^s the barlie for 17^s y^s
 bushell. / otes a hope of denbighe measure—4^s 6^d
- 195 *A naeth ne draethid yn erbyn merched o waith homer*
 Knawd i wraig o naturiaeth s
 ag ai dial o dan amser /
- 197 Darfv treythv pob tref &c. t
b. if eny man desire to knowe u
 and torne him to a better end /
- 198 Y da a feddo yr kybydd v
 yr hael yr heini ai rhydd /
b. y da a gynyllyr a digon o allv w
 fo gwsq eraill yn i gwasgarv. /
c. Na chymer brvder heb raid &c. x
d. Tri ffeth da difedd a dyfan &c. y
e. Ni chaiff mab ordderch serth som &c. z
f. Kefais a lewais kaf wylofain hir &c. aa

- 199 *Marwnad Mr. Pirs Mostin, 1579* /
 Duw gwyn arydd da i gannyn *William llyn* *a*
 gwaed yr oen i gadw . r. enaid
- 203 Olwen gvlael lan galon *Sion tudr* *b*
 darfv i wen fwyn derfin foes. /
- 205 To voyd & breake the fleames in the prest & stomacke : *c*
- 206 Y Riain wych rry wen wyd *Robin ddu* *d*
 nath gae eiddig ith giddio. /

Page 207. The hope of wheat at denbighe 1587 sould for 12^s & 13^s 4^d (& som for 20^s the hope) the Rie for xj^s thoppe the barlie for x^s thop. *In a different hand* : The hope of wheate at Denbighe for 22^s 1597 The hope of barlie at Denbighe for 18^s vj^d 1597 The hope of [? vete]hes 15^s beanes 22^s.

- 208 Y ddyd ag avr ddoe yn i gwallt *Sion tudr* *e*
 at garl nad dy roi gwen
- 210 kynar fydd kanarfoddyd *dd ap gwilim* *f*
 ni thyr havl vn waith ar hon
- 212 tori kan oed treio konwy *John ap Ho'll* *g*
 garv hon agyrrv iw hanerch
- 214 Awn draw ir llan yn dri llv *Lewes morganwg* *h*
 wrth rayd im henaid Amen. /
- 217 Y tad ar dychrevad chwyrn *Doctor Jo. Kent* *i*
 rrydd ef a chwbbwl yn rraid
- 219 Wele i chwi filgi afaelgar &c. *Tho : Price* *k*
- 220 Myddylio am vrddoli *Sr Jo : leia* *l*
 wrth rayd ym enaid Amen : /
- 222 Y dyn ai frath dan i fron *Lewes morganwg* *m*
 archa vn arch ir Enaid. /
- 224 Or vn bri ar yn bowyd *Doctor John Kent* *n*
 a nef a thrigaredd i ni
- 227 *Kowydd i feibion feuan vychan ap feuan ap adda oedd*
ynghastell y drewn yngharchar drwy roi o Ric: trevor
ap Ed: ap dd ap eddn gam. /
 dw a roes nyd oedd resyn *Rys goz o lyn dyferdwy* *o*
 Amen heb gynddrygedd mwy. /
- 229 English and Latin proverbial couplets. *p*
- 230 Edrech yngharad dan odre fyng wallt &c. *q*
- b. O chollais yngharad wich anian &c. *r*
- c. Syr trystan da iw damkan di &c. *s*
- d. da oedd fair avr evraid agarwn &c. *t*
- e. nid kydpmaeth helaith hoiwlan &c. *u*
- f. di hvlbyl ond antvr fydd dyn yn ifank &c. *v*
- 231 pechod poen waskod pen wisker &c. *w*
- b. na ddatwrdd ar fwrdd fel oferddyn &c. *x*
- c. Rhinweddav llysiav ai llvn ai graddav &c. (& p. 266) *y*
- d. sethrir dyrmyger drem agwedd llysiav &c. (& p. 266) *z*
- e. ymavel mewn Cornel mal ki &c. *aa*
- 231 Sangwyn Complexion : betokeneth Pleasure &c. *bb*

- 233 *Karol o waith Robt. gr: ap howell o ronant a fv farw yn
olvn or kornwyd*
Ond oedd drvan yr ymddithan a
llawer gwas glau di ddoeth allan. /
- 234 fanwyl gyfyrdder odydych was glau, ... b
chwe ellech pea menech fyngolling yn rhedd
236. This page is blank.
- 237 Na fyn was dyrras heb doriad ith feddv &c. &c. c
238 shall distance part our loue &c. d
b. valient Hercules was commanded by omphalie &c. &c. e
- 239 *Englynion to Tobacco and lubricity in later hand.*
(dail gwern, Coed vfern, Ciw diffaith, baw Coed &c.) f
- 240 Y grynva addiva ddyn g
myned heb ffon ir ffron frv. /
b. (kymer ddyske dod ddysk dwad dda &c.) h
- 241 *Derhebion*: Nid Ergys bwyd ond i brofi: nid esmwyth
ymgyflogi: nid twyll twylllo twyllwr
- 242 Rhy dyn a dyr: rhy lawn a gill &c. i
b. Serch. wylo. gwilio o gilwe gwyl ameg &c. k
c. Yr hvn ar gwaidd ling medd yr hen wr doeth &c. l
d. ffei or byd i gyd am gododd o brydd &c. m
e. Y devben a fv ddiball im ennyd &c. n
- 243 *Doethineb gwir dothion.* /
Tri ffeth ni bydd hir bara . Rhydig heb vrddas, kenernit heb
gydwylbod . hir beched heb ydyfeirwch. ends: Tri
kadarn byd: arglwydd: drvd a diddim: /
- 244 *P xxiv Gwell.* / Gwell gwr oi berchi gwell
goddef no gofal. /
- b. *Kof a llythyr*: llythyr a gewdw o
knewd gwarth o fynich gynllwyn: /
- 246 Mae anras dyrras. ar darren ne wb p
ai yr hen ffydd ai r . newydd ir nef. / (also p. 273)
- 247 *Dyrhebion* . / Eira mynydd blin iwr byd
ni wvr neb ddamwayn golvd q
ydiwr ifank digynor /
- 250 Ni fyn merch nai hannerch nai henwi &c. (also p. 317, b.) r
- 251 Kat ferch ierwerth ddyn gerth gain s
kymen yn gofvn kymod / dd: ap gwiliu
- 252 Svr wy dy biban heb svt &c. Dd. ap Edmwnde t
b. Pob llais a gerais pob gwirion &c. Wm llin u
c. fal gwydday yn bynnay ne bevnod &c. Ed: Mailor v
d. pibydd yn magv paban brat &c. Robt. Clidro w
e. os koleth geneth gonell goeg anian &c. x
- 253 Pen oedd saint senedd frevi y
ar ol bregeth ddewi
yn dwyn o bob kyffini / ? Kyffini—glossed Kledi
- 254 Ni bydd byrrach y daith ir gwrando y gwesaneth z
A garo trigaredd gweddied ar alpha / /

255 *G[w]asscarherdd taliesin*

Nid oes vn gair gwir heb voliant ir drindod *a*
na vydd segrv oth vodd oni ddelych ar dy Elor.

b. yscvwaith bardd /

Na ddystyra wr bychan, nag ofna wr mawr *b*
nag ymddiriaid ond i wir dduw /

503 y kyskanawdd Dewi esgob ag y kyscodd Saint Siors Pen sant Kaer lleon

586 y kolles Kadwaladr y Goron.

256 Pa ddaioni benna; Gorrvarch Gyviownder &c. *Taliessin*

b. Gore vn bwyd; bara gore gwaith vn dyn;
gwarchad yn ddiwyd.

257 vynghlyngor : yw ymofyn a doeth; tewi wrth ynvyd &c.

b. Ni thal dim y llafvr ni enillir o hono ddim gobrwy
ends : nid dim heb ddyw. / *Taliessin*

258 Tri ffeth sydd anodd i gael—Taliwr di orwag; my linydd
kowir : tafarnwr heb arddychawnt. Tri ffeth ni na hir
bara, llyff kornant, rrwysc mab gwreng, a than mewn eithin /

260 *Kas ddynion Sele ddoeth* . / dyn ni wypo da, ag nis dysco
. *ends* : dyn a farchnatto bob peth ag ni ffrin ddim /

262 Mi a ddoyda i chwi chweddle newydd *ends* : Yno
i kaid y gwagedd gweddwon ond i gogwyddo.

263 Teach youth to knowe the good ffrom bad *c*
vnborne is better then vntaght. /

b. ffi ar ddim dirvm a dyrrodd &c. *d*

d. Er gwrtaith fowrdaith ar lafvdir dol &c. *e*

264 Dvw kreawdvr nef a davar (also p. 291) *f*
dvw gwin ath law dwc ni ith wledd *dd nanmor*

266c. Y betteni ar senturi sydd ar ryw &c. (also p. 317) *g*

d. Keafais a lewais trwy lawen gymryd &c. *h*

267 Mawr gennym awr ag enyd *i*
i bwrn ai dyko yw bedd. / *Gruff: hiraddog*

270 Mae vn ai barch mewn y byd *k*
drwy bawb ac fo fendiar byd. *John Tudr*

275 *Moliant Pirs Mostyn o Dal acre*

Pob diav mawr pob dim aeth *l*

torred yn ol natvriaeth

Aed eryr hwnt i daren

ar hwiad hwff ir hyd hen

y karw hen akw ar hydd

tvrr i ymaen tv ar mynydd

ar eos lles aeres llwyn

kydlais i waelod koyd-lwyn

ar bronfraith avr berffaith big

glwysfron i fedw glas-frig

ar hedydd awyr hedeg

ar war y dydd ir awir deg

llwybyr y gler lle bo . r . glod

ni ddaw kerdd frevgerdd ar frys

allan lle ni bo yr wllvs

chwechoes roed diw ych iechyd *Lewes Powell*

277 Mawrdyr a roddir irwy ddyn ag avr &c.

m

- 278 Gwilio addoeth arnaf a ffawb aeth i glera a
ni wydde noi hen haner fyng hampe: / *Klidro*
- 280 Roddais ymryd ar hyd yr haf b
noeth i dyn yn eitha dwr. / *Robt. Clidro*
- 282 Gwrandewch i wyrda fal i bwm i yn peskotta c
yn bwrw llam yr olwyn rhynti a ffull heli *Robt Clidro*
- 283 A fyñwch i owdwl kerddor, ni wnaeth irioed gyngor . . . d
ni ddewais ddim yn i kyfer *Robt Clidro*
- 285 *Kowydd odieth o ddiwedd pawb*
Ofer i ddyn i roi yn dda e
ai law yno i lywenydd *Sr dd trevor*
- 288 *Kowydd y kybydd ar hael*
Y kybydd difedvdd dig f
fab a na nerth fab nef yn ol &c. / *John tvdr*
- 290 Ʒn primis kytchen suger 21 lb., &c., &c.
- 291 *For first line see p. 321 below.*
- 293 Astvdio i ddwy was didwyll g
a sw ami Ʒesv Amen / *Doctor John Kent*
- 297 pwy ywr gwr ar power i gyd h
piav bvchedd pob iechyd
oen duw yngod an diango *Raff ap Robert*
- 300 Govalv heb dv heb dal i
pan fynnych fydd penn feinioes *Tvdr Aled*
- 303 Troi llygad o ddiarnad i ddwy &c. k
- 304 *Kowydd Pers moston hyna: /*
Y karw gwindravl kaer gandrws l
amod hir iw mam ai tad / *William Kynwall*
- 307 *Kowydd John Salusbury o ryc /*
y llew o rvg garllaw.r.allt m
aed ar dduw dad dyrddo di *Sion Tvdr*
- 310 Pedwar peth barieth lle i boch ple bynnag n
pob vnawr ymgrovsoch
rrag y kythrel pen weloch
a mellt, agwn a mallt goch
- 311 *Marwnad William Mostyn, 1576*
Y danfono duw yn fynych o
fowyd hir a nef yw tad *William llynn*
- 314 *Kowydd dager i howell ap John ap harrye. /*
Howell eryr hail wryd p
del vwch wawd a diolch hyr *John Tvdr*
- 317c. Bydd gall a deall bob dyn &c. q
- 318 *Resoninge betwyne christ & man. /*
Ʒn the begining I made made man of nought r
then shall you win to me /
- 321 *Kowydd yn erbyn karv y byd /*
Gwn nad da gwaie enaid dyn s
ar dal nef yr adeilwn ni (=l. 54)
a bodd dvw erbyn diwedd / (=p. 291) *Sr dd trefor*
- 323 Aer llepprog Rowiog o RƷw t
fyth ich penpryd hyfryd hƷdd
Hvm: prys, Glochydd Assaph

b. Vn ddengwath a wna deg ends: myrdd
ddengwaith a wna rhiallv, rhiallv ddengwaith a wna bvna, bvna
ddengwaith a wna gaterfa.

c. y kefell o bell heb wad. kvl egwan &c.

324 Pen cl y bvd / i / gid yn bwrs &c.

b. y gwenith iwr gwannyd efrydd

c. Ai dyma / r / . . . lwgwr a logodd &c.

Ric: Gr: d

d. Os darfv ym annwyldad a ffyred o ffyriad &c.

Page 325. *Dau Englyn gan Gr: Phillip* "i ddyn (och waedd!)
yn faedd a fû," *yn hré Ruthin*.

Page 326. The diuision of the Hwndred of Counsild whatsoever
falls vppon the Hwndred the 3d part falls vppon whitford &
Holiwell, the other 2 parts vppon northop kilken Halkin & flint,
as for northop the deuide into 5 parts one vppon flint & liberty &
one vppon krevallweh & one vppon swecthon kellterton & leadbrook
major & one vppon northop & leadbrook minor & one vppon
wepera & gwlfytyn, & the other half vppon kilken & halkyn most
bee deuided in 3 parts one to halkyn & tow to kylken with one
warrant to kylken & tow warrauts to Halkyn the 3d part about
the mowntayn & 2 parts to llan & Elygen y werue.

Page 327. Holiwell Receues one moytie & whitford the other
& in Holiwel the 7th part vppon greenffield.

b. Inclyte Johannes divine et nomine Davis, &c.

f

MS. 130. WELSH POETRY from the "Cors-y-Gedol Library."
Paper; $8\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{8}$ inches; i.-xxvi., and 490 pages; late xviiith and early
xviiith centuries—the larger part appears to be in the autograph of
John Davies, and a considerable number of poems are anonymous;
bound in white vellum.*

Page i. A table of the Anwyl family.

Pages ii.-iii. Blank.

Pages ix., x., xv., xvi. Dangoseg Ilyfr John Middleton Esqr. yn awr
(1767) yn Meddiant Ieuan Brydydd hir, yn cyñwys 364 o ddalennau
yn 4 plyg Tew.

Pages xi.-xiv. A list of Welsh poets alphabetically arranged with
references to pages containing their poems, being the original of the

* Among the numerous marginalia are the following :—Kind Sr This is wth Love
to you hoping you are in good health as I am att present praise be to god for it
I want one favour of your Kindness if you want anny Chool Master In your parts
I wood be very obliged for that favour if you be pleace to give me answer good
Sr who is ready att your Command P. Benjamin (p. 25); Benjamin Johnson of
Brynmawr Dolgelley—Lewis Griffith so sayd Mr Vincent Johnson of Brynmawr—
Edward Rowland his Book 1728 (pp. 24 & 139); David Lewis 1737² (p. 26); Ellis
Humphres his book 1726 (pp. 37 & 139); What Fitts us best is best 'Tis good and
Meet To make our Shooes According to our Feet Lewis Griffith is my true friend
Robert Edwards 1724 (p. 69); Thomas Lloyd of Bryn ada (p. 70); Huntington
Hemeford: Grey | Holland: Hughes (p. 125); William Johnson his book (p. 140);
July 30 Dies 1725 Honored Mother | This is to Let you Know yet that I am In
good health hoping you are In god as I am att present praise be to god for it I have
oneley time to tell you Let | hear for you Dear Mother as Soon as you can I
remaining your most obedient son Vincent Johnson of Brynmawr (p. 355);
Owen Robert of Lanfachreth (p. 357); David Lewis 1737 (p. 365).

above "Dangoseg." These pages (5½ × 4 inches) are beautifully written—date circa 1669.

Pages xvii.-xxvi. Mynegau ne yspysrwydd i gael y gerdd fel y maent yn y llyfr hwn.

Pages 1-16 wanting. These pages contained according to the Index:—

- Cowydd Brut *by* D^d Llwyd Ll.G.
 Creu trin nis cred rhai ennyd &c. (p. 1). *a*
 Cowydd arall—Griffydd awenydd &c. *by* dd Llwyd Ll. Gr. b
 (p. 3).
 Darfu pob gallu or golled &c. *by* Wm Lllyn (p. 5). *c*
 ffon a ddanfones Iesu &c. *by* dd, Ll. Ll. Gr. (p. 11). *d*
 Dall iw r byd o duellir &c. *by* Ho. dd. ap. E. (p. 13). *e*
 Am ei lliw y mae llawer &c. *by* Iolo Goch (p. 14). *f*
 Dau Englyn yn amser y brenyn W^m (p. 16). *g*

17 *Ymddiddan rhwng Adrian ag Epiŷ*:

Adrian a ofynnodd beth iw 'r nef? Epiŷ atebodd. mae peth o ddirgeledig ddeinydd ydoedd &c. *ends*: Adr: Beth a fydd o antextst hyd ddydd y farn? E. 40 niwrnod.

- 21 *Ymddiddan rhwng y Corff ar Enaid*
 Y Corff digall craff i degwedd *h*
 Gowyr fyth boed gwir a fo

- 25 *Moliant ir parch: Gr: Nanney o Nanney*
 Y llew gwyn alluog wedd *i*
 Yr Aerod ai orwyrion *John Davies*

- 28 Nid oes nôd hir oes i ti, Nag escys *h*
 I gysci 'n hu gweddi &c. &c. &c.

Page 29. Proverbial couplets. Pages 31-32 wanting.

- 33 Sic Cambden ex Giraldo. Nec alia, ut arbitror, gens quam Cambrica, nec alia lingua &c.

- 34 *Englynion*: Jesu fi'n pryni fab rhâd &c. &c. *l*

- 35 *Cowydd i ofyn derwen dros Ed. Prys J Ric. Jones*
 Y gwreidd-fab gwar addfwyn *m*
 Tra fo pren derwen ar dŷr *William Phylip*

- 38 Arch anian morfarch mowrfydd &c. *William Phylip n*
b. I dduw: f'escyrn cedyrn codwch, bridd a gwaed *o*
 am fechyd hefyd wyt ti *William Phylip*

- 41 *Ynglynyon y wnaed ar ymadawiad Wm Pugh o faethafarn i fyned ir Mwythŷg*
 Mathafarn gadarn dêg odiaeth foddion *p*
 Naws dilyth nês y deloch. *Anon*

- 42 *Cowydd dros Rees Grythor i ofyn gwydd i aer Perion*
 Robert ap Rŷs dacyls dôn *q*
 Bette r uch foi bwytae Rŷs *Sion Tudor*

Pages 43-44 wanting.

- 45 *Carol Cupyd*
 Iroeddwn nôs-wener yn cymryd f'smwythder *r*
 tra bythwi 'n ymsurio am fy seren *Edward Morris*

- 48 Ni chan mialchen ennid &c. *s*

- 49 Poen anghall na ddeallwn *t*
 Ar llu yno ir llawenydd.

- 51 *Y phiol frech*: At aur bren rwŷ 'n tynni om bro . . . a
A chynydd iw pherchenawg
- 53 Y gwr fyth a garo ferch b
Air om pen ar wenn o wir *Tho: Price*
- 55 *Camolieth gwraig, a gogan iw gwr*
Cerais fyn fwyn i hwyneb c
a d—l i goed el ai gwr *Sion Tydder*
- 57 Caernarfon hên gofion gwyr d
Ar llaw genych iarll Gwynedd *William ILyn*
- 60 Oes barlwr, Oes dwr, Oes dü &c. e
b. ffydd faith a gobaith gan gybydd &c. f
c. Gwenwynddant gilddant ar goedd g
Gwaiw haint a wna daint yn don
d. Prü a gnu ymdru 'n drwch mewn dannedd &c. h

Pages 61–66 wanting. These, according to the Index, contained—

- a. Carol Dd. brophwyd: Dafydd fab Iesu &c. (p. 61). i
b. Cowydd Brut ar y flwyddyn 1655 (p. 65). k
c. Pyntheg Cyneddf march [sic] dda [sic] (p. 66). l

- 67 *Cowydd i yrrî merch yn gennad at Vincent Corbett o ynys*
y maengwyn i ofyn march iddo
Duw 'n rhwydd y Rhiaid addfeindeg m
I gor y defed gwiriest (l. 127).

Pages 71–86 wanting. These, according to the Index, contained—

- a. Englynion i Vincent Corbett (p. 75).
b. The magisterial Pill (p. 76).
c. Englynion ar y synhwyrau by Humphrey dd. Bevan (p. 77).
d. Y Cymro dyscedig derbyn galennig (p. 82). *Ed: Morris* n
e. Dydd da fo ir llwynog or ogof (p. 85)* * * o
87 ||Os ceisio y rwyd llwyddo a gwellhau
ffarwel rhaid ffo ir allt *H. ILwyd Cynfel*

- 88 *Cyffes y llwynog wedi myned yn hen*
Y llwynog ar lliw anhardd p
heb peidio ond llysio hon (l. 82)* * * " "

Pages 91–92 are wanting.

(*Ymddiddan rhwng Natty a chydwybod*

- Gwrandewch ar ddatecuddiad &c.* * *) q
93 ||Rwŷ 'n falch ag yn uchel i rŵ fan mi â i ryfel . . .
Im holi 'n ddioedi am addewydion ? *H. IL. Cynfel*

- 95 *Cowydd yr Oes yma*
Bwriwn llyn ber iw heinioes r
wedi 'r amod yn drymiawn (=l. 72) * * *Tho: ILoyd eifanc*

Pages 97–120 wanting. These, according to the Index, contained—

- a. Carol: Cymru Xstnogol naws dirion &c. (p. 98). *E: Morris* s
b. Gwrandewch ar myfyrdod am dy fais &c. (p. 100). t
c. Farewell to the world, on Jorels M^{rs} (p. 103). u
d. 'Ti geiliog tég eilwad plygeiniol &c. (p. 105). *Tho. ILwyd v*
e. *Ir Bedd*: Wrth ystyried ystori (p. 109). *W^m P^a w*

- f. Cowydd y gwir gyfreth*
Anifer wrth jawn ofyn (p. 113). *T. Price a*
- g. Beth iw Oes dŷn*
Vn modd ar gwelltyn dyfiad ŷr (p. 117). *b*
- h. Englynion i Aeres Nanney, ag ir Plâs* (p. 119).
- i. Penillion o waith William Phyllip* (p. 120).
- 121 *Cyffes Ellisse Sion y gwehydd*
Wrth weled feinïoes egwan *c*
ag yspryd newydd ynddi
- 126 *Cyngor ir Rowndied*
Gwrandd di'r Cydymeth hyn o'thrawieth rowiog . . . *d*
Hwnw a ddaliodd lawer ŷn *Hugh Morris*

COWYÐEU by HUMPHREY DD. AP EUAN.

- 129 *Cerdd Cogio*: 7 ba beth y gwnaed y byd *e*
fe wyr y gwr a wnaeth y gan / beth gogio
- 133 *Llythyr Cymyn*: Att holl Gristnogion y tyr *f*
Rhan llës iel dyna 'r hen llaw
- 136 *I dduw*: Dis iw 'r byd os arbedwn *g*
Ar dda mwŷ ond ar dduw mawr
- 138 Dydi r byd o dwyd ar ben *h*
Duw nêr rhoed hwŷ dynerhau
- 141 Dydd da fo i ti yr llwynog y lleidir wyn lliidiog *i*
mi a glowa faith awydd fatheiad *Edward Morris*
- 144 Mi a weles rai fydde ar chydig yn dechre *k*
yn dowad or gore ag erill im hoes
yn cychwyn a llawer yn myned ar bringder
Cyn bwrw mo hanner i heinïoes
- b.* Nid yn ol wllŷs a chariad marchwrys &c. *l*
- 145 Pwy bynag gorwag a garo ddadwrdd *m*
hireth am gydymeth da
- 146 Wrth graffi 'n fynych edrych foedran *n*
Cymrai grefydd swydd o newydd sŷ ddiniwed
- b.* Bŷm gan Wen seren usirwydd Bron *o*
ddullyn yn ei hên ddillad *? Edw. Morris*
- 147 Cwrs ynfyd Cerais unferch *p*
Ag yn iach bellach ir byd
- 148 Mae ffordd barod i rodiaw *q*
Ai ymswyn dy ddwyn i ddiawl
- 149 Pob perchen annedd enaid inion *r*
Gwell iw cyngor hên nai faeddi
- 153 Drwg foes ag anfoes heb ganffod fy mod &c. *s*
- b.* Na 'ddola dy dda (i) ddyn na ddyro &c. *t*
- c.* Hŷnais dyhŷnais heno, Cwrs dedwydd &c. *u*
- d.* Duw gwyn nâd newyn ar neb, gwareda &c. *v*
- 154 Adrodd y gwir drwy ddwy a gaf *w*
ymrown i droi mawr iw 'n drwg
- 155 Gwae fi cedwais gof cadarn *x*
yn fuw'r fyn, ai 'n farw finnaŷ *Tydder Aeled*

- 156 lle bo Cariad brad mewn bron yn llechi a
Y golwg nid eill gelu
Serch fyddlon y galon gû
- 157 *Carol Cyfflybieth Orië dyn i 4 chwarter y lleiad*
Yr holl Israeliaid, Cenhedloedd Hebræaid b
Amen drwy räs Jesu'n oes oesoedd *Edward Rowland*
- 161 *Marwnad Griffith o Fadryn 1578*
Y gwr gwynn uwch gwyr Gwynedd c
Y sŷ wr fyth Oes hŷ fo *William Ilŷn*
- 165 *Marwnad y parch Gr: Nanney o Nanney Esq' 1689*
Troes duw niwl trist anaele d
Mewn gogoniant y sant sydd *John Davies*
- 170 Och fyd tōst! Och ofid haint
Och heno gan awch hanaint e
Y ho beinydd bōb enaid *William Phyllipp*
- 173 *Mār: S' Tho: Goch cyn i farw, 7 ofyn i ddillad, ai farch*
Ifres i cawn hoff rās cennych f
lle brau i find llwybyr y fendith *Sion Tyddyr*
Na chenwch peidiwch mwy ond pader g
ymlaen rhowiogwyn amal anrhegion

Pages 177–182 wanting. These, according to the Index, contained—

- a. *Cowydd i regi Eiddig*
Y llaw a dorodd y llwyn &c. (p. 177) *Tho: Price h*
- b. Pob dyn a fedd dafod &c. (p. 178) *H. Morris i*
- c. Pob perchen enaid gwrandewch &c. (p. 181) * * * *k*
183 ends: An gwyn fyd i ganu gogoniant. *H. Morris*
- b. *Gogan-gowydd y gwragedd*
Mi gefes i mi gyfoeth
fyth ddilyn y fath ddelwau *Roger Cyffŷn*
- 185 Gwraig sydd anedwydd, medd hên awdwr ffel &c. *J. D. m*
- 186 *Ir drindod: Y tâd or dechreiad chwyryn* n
yn rhwydd a chwbl on rhaid *Sion Kent*
- 187 Y bŷd trist ar bowyd draw o
duw dro gair dy drigaredd *William Ilŷn*
- 189 *Cowydd ar y X gorchymyn*
llawrodd a roes duw i Foesen p
dyscwn ag eirwn bōb gair
Dd. ddu o hiraddug (medd erill Dr J. Kent)
- 191 Myfyrio wrth rodio i rwyf q
'n pair un mab Mair Amen *Dd. ap dd. Llwyd Dolbran*
- 193 *Carol [in disparagement of the Protector]*
Pob ffydd-lon galonne edrychwch ar fryche r
fendithion duw 'n gyfan iw gofio *Hugh Morris*
- Rhiw odlau o hên gywddau, or selected passages.*
- 195 Ascell o bob eden gwisewych
Ar fryn a wnae'r frân yn wych &c. &c. s
- 196 Y feiol er i fwa t
i llais fel breferiad llo
- 197 Carwn dymynwn fy mod u
fedri i chelu ni chael

- 197b. Ar enillais ar naill-law a
Bonheddig irddedig ddyn
- 198 *Am y bád*: Gwylan dinllydan lledwyllt b
dorllwyth o dylwyth i dŵr, &c. &c. &c.
- 199 *Cowydd i ferch ag iŵ mam* c
Yngwynedd y mae niweddi
Holl ddiawl el a hwy ill dwy *Davidd Iloyd*
- 200 *Proverbial lines from the poets*
Mirnio da marw 'n y diwedd d
a dar byd nid â ir bedd &c. &c.
- 201 *Englymion ar y Pader*
Yn tad annerthiaid i ni, An Naf e
Ar grym ar galli ar grâs
- 203 *Marwnad John Prys Ilwyn ynn* f
Darfi am Ben Awdyrfarn
Hoff wrôl braise ffârwel Brÿs *Harry Howel*
- 204 Yn nhu dduw sant nid oes wall g
Escob fŵch ond tasc bychan &c.
- 205 *Marwnad Jane Parry o Hendre fawr*
Duw un wyt yn dwyn attad h
Su 'ole i meistras Holant *Watkin Clywedol* [sic].
- 206 Y Ilwyn ai wyse oll yn wyrdd i
wyth ran serch ir lociw ferch lân *Sion Tydder*
- 207 *Englymion ir D' D[avies]*
Calon a ffynnon hoff enaid k
I chy a Sion wych oes hŷr
- 208 Y chwanen bach inion bŵr l
er un mab y gwr ai medd *Thomas Prys*
- 209 *Cowydd i ofyn siwt o ddillad newydd gan Mr. ffoulkes i*
Tho: Edwards
Y Ddefn o dwf uniawn m
dâl ir hael duwiol ai rhŷdd *H. Morris*
- 211 *Y Gasseg*: f ble yr a blaen yr wyl n
Mae'n dda rhodd Ond ni ddaw rhawg
Robt. dd. Iloyd Krymlyn o sir fôn
- 213 *Ymddiddonion rhwng y bardd ac un gowse adwyth oŵ lŷn*
Mi ath weles da domas mewn gweddol gymdeithas . . . o
Cyfrwydiaid daith fenaidd ith fynwes *Hugh Morris 1688*
- Dau Gywydd i ofyn Bâd*
- 216 Y trowyr glan troe wir glôd p
Ni thrigant od ant ir donn *Tho: Price*
- 217 Am hyn rwy'n gofyn nid gwâd q
wrth yn bodd yr aeth yn byd " "
- 218 *Prophwydolieth*: Deuall y rwyf dall i rai r
Yn brŷdd i fyned on bro *Dd. Iloyd Ilew. ap Gr.*
- 219 *Cowydd i D' Dafis i ofyn march i Tho: ab Will' meir*
Y defein glân dyfn i glôd s
I elwŷ a Sian chwe oes hydd *Humph: Dd: ab Evan*
- 221 Y forwyn dêg fraen dal t
duw sŷl yn d'ymyl ond ŷs *Anon*
- 224 Olwen gulael lân galon u
darfi wen fwyn derfyn f'oes *Sion Tydder*

- 225 *Cerdd y Tair Oes* : Pob perchen einioes nwyfys, a
 7 feddwl hyn yn foddys
 7 blith dy ufol seintie drwy bŵr amode Amen /
- 228 *Englynyion 7 Sion dafydd y prydydd* b
 Na than o aŵethineb, wradwydd
 Syrdod iw ddiod ni ddaw Robert Pryse
- 229 Wrth ofer arfer oer fydd y dynged &c. Lewis Owen c
 b. *Atteb* : Gwir 'r gair purair heb pall, wych awdwr d
 a darostwng o dristwch John Davies
 c. Am bechod mewn nôd a wnest, y prydydd &c. Lewis Owen e
- Page 230. Recipes for curing consumption & cough, for pro-
 voking sleep & a milde sweat, for making "diett drinke" &c. &c.
- 232 Ystyriwch fobl wrth ystori r byd f
 fe wyr ei hyn y fo rhaid
- 233 *Cowydd iw gariad oedd wedi marw*
 Llyma haf llwm i hoiwfardd g
 Breiddwyd am briddo dy dâl
- 234 Cais gareg dêg a dau gi a llwynog &c. h
 b. Ceisiwch amserwch lyfrau messurau &c. i
- 235 Duw tad a fwriade bob peth yn y dechre k
 7 fynd ai nôd arnom iw dyrnas H: Morris
- 237 Y boban yn waŵn unwaith y genir l
 7 daith ei hinan ai disg
- 238 Pan êl dynion yn feddwon faith yn dadwrdd &c. m
 b. A garo morwyn o ddyn gwirion &c. n
- 239 Ceisio un or cussanau o
 a garwn a fynwn fyth Dafydd ab Edmund
- 240 Y fyn wyl iw fy nolŵr p
 ofn hyn iw f'anhinedd Bedo Brwynllys
- Pages 241-2, containing Englynyion y Cusan "Cussanu caru Lliw'r Cwrael"
 &c., are wanting.
- 243 Gwêl ddyn yn dy fowyd pwy bynnag wyt hefyd . . . q
 a dilyn ferch Sion ũs awyr
Will: Phyllip, altered later into *Maurice Rich:*
- 245 *Carol tri Chydymeth*
 Gwrandewch fy myfyrdod mi geisies roi gosod r
 7 gofio'r daith heno rwŷ ith annog
- 249 Duw 'n rhwydd yr hên ddihenydd s
 gyfri rhyngo fi ar farn Hum: dd. ab Evan
- 253 Pe cawn ddeibwn o dda byd yn aur t
 fy hinan yn fy henaint W. Ph.
- 254 *Englynyion i ŵr a gareu wraig i gymydog &c.*
 Rhiw Garwr yn siwr im sydd, or dalaith u
 aed bwried lle fynned fo Anon
 b. Y gymres, a gês, mi a ga a roddes v
 y fyddi am fi heb fod Hugh ab Euan ap Robert
- 255 Meddylied am addoli w
 wrth raid im henaid Amen Dr John Cent
- 257 Y ferch teg i gwedd meddŵn x
 Boen yng wedd bŷn, ne Angau

- Marwnad y Prydydd iw Gariad*
 258 Dyn wyf er doe 'n ei ofyd *a*
 Ben ar fyd a byn ir farn
- 260 Duw oes arwydd dy sorri *b*
 Yn y pwll wrth wyneb hon (l. 44)* * * *
- Pages 261-2, containing *Cowydd Carwrieth* H. Arwystle.
 "Bym anwyl lle bym unnos," are wanting.
- 262 *Marwnad Sr Owain Gwilim*
 Trwm iw'r ia tramwŷ ar ôd *c*
 y trig addisc tragwyddol
- 265 *ŷ henaint*: Dyminais y ffordd heb dim anwyd oer *d*
 A ymdri'n oer draw 'n i wâl
- 266 *Marwnad Joⁿ Salisbury o Rŷg a Bachymbŷd*
 O duw dad pa fŷd ydiw *e*
 Ʒ gwelwn bawb i gilydd
- 269 *ŷ fair*: Morwŷn iw ün lliw an lles gwiriondeb *f*
 Ʒ du dduw lle da i ddyn
- 270 (Nid gwaeth gwaedoliaeth ün dŷn nai gilydd &c. *g*
b. Fe droir y dwr yn siwr drwy siars *h*
 Ni thrŷ gwlad GARIAD oi gwrs)
- 271 Sŷr Richart ai ddart o ddŷr *i*
 Bwcle ydech bennadŷr
 Aur gleddau mawr arglwydd Môn.
- 273 *Ymddiddan Rhung Joⁿ Tydder ai geffyl*.
 F'ŷng wineifarch fwng nwyfŷs *k*
 Ar ais cŷl aros cog (=l. 40)* * * *
- 275 Gwae er undyn heb gowreindab *l*
 Gwae rydd merch a garodd mab
 Garü mab yn gowyr mwŷ
- 276 *Carwrieth*: Hawddfyd ir nos felysai *m*
 un lan i mi dan lwyn aür
- 277 Gwrandewch ar ystyrieth pechadyr wrth synieth *n*
 ti nerthi i reoli ar i elyn *Tho: Ilwyd, Penmaen*
- 280 Derbyn Venws wiwdlws wedd *o*
 ym rhif arogle 'r eglwys
- 281 *Cowydd i fair ar Jesü*
 Y frenhines fron hynod *p*
 A rhediad gwlad Baradwys
- 283 *Gweithredoedd duw ar y saith niwrnod*
 Digam fi duw gymwyll *q*
 mab brenyn mwy an pryno
- 286 *Cowydd ir Apostolion*
 Prydyddi a wna mwya mawl *r*
 Or lle yno ir llawenydd.
- 288 (Griffidd Vaughan lân haelioni mowredd *s*
 Os ceir mind ysgwier mawr) *Lewis Owen*
- 289 *Cowydd yn erbyn annudon ag ofer lyfe*
 Band rhyfedd boen trwy ofyd *t*
 Ʒn dycco oll un duw cü *H. Dd. Evan*
- 292 (Yr annuwiol fföl a ffü poen alaeth) &c. *u*

- 293 Felli 'r Byd ynfyd anferth *a*
 hen ffrîw cŵl Humphrey ai cant
Hum: Dd. Evan Clochydd I Lanbrynmair
- 295 Gwell i waŷn traglân fo'n treiglo goror *b*
 y maen garw ai dalio &c. &c.
- 296 *Y gigfran*: Yr wŷdd ddŷ fawr ar glawr glaŷn *c*
 dewr haeddiant duw ai rhoddo *H. Dd. Evan*
- 300 *A Receipt for the Jaundice.*
- 301 Moliancofi ŷncofo y nod, duw Nêr *d*
 Rymisteg er ymostwn.
- b. Tri o yngyllynion ar y gwynt mawr nos Sadwrn Ionawr*
14, A.D. 1687
 Fa sw'n? dychrynwn, drwch hŷn, Duw 'n Ceidwad . . . *e*
 Yr ŷn duw heddiw iw hwn
- 302 Am ych llythyr (Bennadyr) bydd boenydieth *f*
 y Bogin i bwŷ debyge
- b. Gwell Cardod barod ar ben a rannech g*
 ysprydol difydol fi
- 303 *Engyllynion ar fêdd*
 Finau, fal dithau fi un; dydd, fuw yna *h*
 fri beŷ barn frib yn y bŷd *Wm Phylp.*
- b. Mirsen mew'n Cell ni ellir i chadw &c. i*
- 304 *Englyn i aŷerch gwr Eglwysig*
 Dôs bappiryn gwyn yn geŷad *k*
 ne wna yrri un arall
- 305 *Y prydydd yn ymliw ai awen am i ddeni i wario i amser*
wrth y Gymraeg &c.
 Fy awenydd fai aŷoeth *l*
 drwy gwplâd a drigo iw plyth *Edward Morris*
- 309 Gollwng fi Arglwydd di ai gelli, om poen &c. *m*
- 310 *Carol Cynghorol ar fessyr Triban*
 Pob Cadarn mawr i allu *n*
 aed heibio na wrandawed *Wm Phyllip*
- 312 Pob Cristion ar aned naws dirion ystyried *o*
 7r nefoedd ar jowndaith iniondeg
- 313 Ilyma lle y ddwŷ fi ar ddamwain y gorwedd &c. *p*
- 314 Clowch ddangos rhagorieth rhwng pringder a choweth . . . *q*
 7r fawl ai ogoniant a ganwn *Edward Morris*
- 317 *Engyllynion am seran y gynffon*
 Dwg serch ag annerch ar gân, at Domas *r*
 Cewch anfarfawl fawl fwŷ *Sr Rees*
- 318 *Cerdd y synwyr*
 Rwŷ 'n celi poene calon ai ddwy fron yn rhiddifri *s*
 Rydwŷ 'n gwario f'oes oi ben *Edw: Rowland*
- 320 *Hanes y Bŷd*
 Y Britaniaid hyna trigolion gwlâd Cambria *t*
 a pherffeth llawenydd llawn yno *Ellis ap Ellis*
- 323 Bôb dydd mae celwydd o coelir dynion *u*
 y neb y fae anniben
- 324 fy nuwies gynnes Lodes lon, Ai pharable gwiw *v*
 fawl lliw 'r wylan lwyr eiliodd minwydd masc

CYWYBDEU &c. by JOHN DAVIES.

Pages 325-6, containing the first part of *Cowydd priodas H. Nanney*, "Af i neithior fwyn," &c., are wanting: the first line remaining is—

327 || Goresgynnydd gynnydd gwyth a
ir Siroedd gyda'r Seren

Pages 329-30, containing the first part of *Marwnad Ed. Morris* (1689), "Wyled beirdd eled y byd," &c., are wanting: the first line remaining is—

331 || A dyna'r fañ dañ oer fêdd b
iw Nâf yngolau Nefoedd

333 *Englynion wrth glywed am farwolaeth E[dwart] M[orris]*
Newydd anedwydd in iaith am Edwart c
Ar Awen fyth ir un fañ

334 Y gwr a gaiff garu Gweñ d
fyth iw gwthio'r fâth Gether

337 *Cowydd i ddaui Offeiriad am yfed yn fynych*
Y gwŷr llên rhagor y lleill e
mor hwylus y môr heli

339 *Cowydd i ofyn Cymod yr un gwyr*
Y Gwŷr sydd a gras iddynt f
Na charol buddiol i beñ.

342 *Carol Haf am y flwyddyn 1691*
ffarwel ir Gauaf nychlyd, Ar Gwanwyn yr un ffunydd . . . g
Ar nefoedd yn dragwyddol orseddol orau swydd

344 *Marwnad Edward Moris 1689*
Briw gofid braw a gefais h
glana swydd i gael enw Sant *Hugh Moris*

350 *Cowydd i Sion Dafydd am na chanase i Mrs. Anne Nanney*
merch gyntaf anedig Hugh Nanney 1691
Ai byw Siôn ai biniwn sâl i
wr sal i drothe'r Seler *Rowland Price*

355 *Atteb: Mae gŵr mŵyn am garu merch* k
deued gwell iddo dewi *Joⁿ Davies*

359 *Atteb: Amheu wnes clywch fy rheswm* l
Myn Mair i bôb gair oi gân *Rowland Pryse*

365 *Cowydd i ofyn Morŵyn i Row: Price*
Y rhywiogwalch ŵr hygar m
hoff ryfyg heb i phrofi (*see p. 439*). *Joⁿ Davies*

367 Clwyfŷs afiachŷs wŷ fi, am y feinir &c. , n

368 *Marwnad Ed: Maurice*
O'r Iesu gwyn yn'r oesau gynt o
Amynedd am oen addwyn *c. Rowland Price Esq.*

371 O alar hyñ a welant or gore &c. p

372 *Cowydd i Rob: Edward am na chae blant*
Y bardd hael beraidd helynt q
feindw lân y fi 'n dy le *Gr: Parry*

373 *Atteb: Pa aer glân y pia'r glôd* r
O wir fodd ar y-feddaf *Robert Edward*

- 377 *Atteb*: Y Cowirfardd cū fawr-ddisc *a*
Bo alawnt tēg blant i ti *Gr. Parry*
- 379 *Atteb*: Y da rwydd-fardd dewr add-fwyn *b*
madde i bawb y modd i bū *Robert Edward*
- 383 *Cowydd i ofyn Cwpuwl o fytheid i Tho: Price*
Pwŷ iw 'n gwiwddoeth pŷr gweddawl *c*
fendithion dynion yn dâl *Hugh Lloyd Cynfel*
- 385 *Yr Adar*: Wiliam Philip lem ffelwawd *d*
Nar eryr. dan yr Aran *Joⁿ Vaughan*
- 388 *Atteb*: Y gwalch eiraid glych arian *e*
Mars iw 'n bŷd duw mawr su'n beŷ *Wm Phylip*
- 392 Bym yn llanc ifanc dan ofyn byd rhydd &c. „ „ *f*
Darnau o Gywyddau:—
- 393 Tristach iw Cymru trostyn *g*
naill ai i dduw ai'n llaw ddiawl
- b. Atteb*: Myrfyrio mae'r oferwr *h*
o fewn llif afon ai llâdd
- c. Gittyn y glyn a fi glaf* *i*
y borthes y gormes gynt.
- 394*d* Dafydd o ddyffryn Dyfi *k*
Abad a fyn fwyd iw foch
- e. dy fwnwgl yn dwf iniawn* *l*
a'i ridens or mŷn redyn *D. ap G.*
- f. Pedair Arch ith gyfarcha* *m*
Yn rhwydd a chwbl on rhaid *Dr J. Cent*
-
- 395 *Jr Hobbi Cwtta*: Yr hobi a ddiahebwyd *n*
Garw. drwsd er a gaer drosdo *John Mowddwy*
- 397 *Atteb*: Dydi r bardd wyd awdyr byd *o*
A gâd i mi gadw r March *Richard Phylip*
- 400 Yr Wylan dēg ar lan dŵr *p*
dwr a bâr yn dŷr i bo *Sion Phyllip*
- 402 *Cywydd ymlaid y Bermo*
Sion Phyllip su'n hoff alarch *q*
cawn dwils coch y pwils och pen *John David Jenkin*
- 404 *Atteb*: Fewythr llwyd f'athro lliwdeg *r*
a giddio i hēn gowydd hi *John Phyllip*
- 406 *Mar: am Ast*: Wrth edrych llewych llawen *s*
Un wych oedd yn iâch iddi *Joⁿ Davies*
- 408 *Awdl foliant ir Col: Hugh Nanney o Nanney*
Cornol wyt wrol at euro dynnion *t*
a Chatrin unol i'ch Tŵr Nannau *Joⁿ Davies 1693*
- 412 *C. yr Oen i ymgynghori ag ef, yn erbyn C. y llwynog*
Y gwirionllwn teg rhawnllaes *u*
a rein heddwch ir enaid *Foulk Prys*
- 414 *Cywydd i ofyn Rhees Grythor*
Y Bardd iown-drefn bwrdd windraul *v*
Rhŷs yn hŷ Prŷs ynhop rhôd *William Cynical*

- 416 *Cywydd i roi Rhŷs*
Y Bardd gwyn ebrwydd ganniad *a*
ſ gŷd ir hof gida Rhŷs *Sion Tudur*
- 419 *Cywydd tros Ynyr Vaughan i ddiolch am gleddau i Griffydd*
Vaughan o Gorsygedol, 1688.
Tri oedd hael trwy dda helynt *b*
drwy ſesu llaw dduw drosoch *Joⁿ Davies*
- 422 *Dyriau Cynghorawl ir Ffientŷd*
Gwrandewch arna'n traethi baled *c*
gwna di gyngor Hittyn garpiog *William Phyllip*
- 425 Y gwr a wnaeth y llyged
ar pen ar clustie i glowed *d*
ag yn dy fedd y fori. (Psalm 94) " "
- b. *Cywydd ar farwoleth W. Nanney*
Fe gaed yn y goedwig lath fawr o lwyth Feirig *e*
Mewn gwlad fendigedig i gadw *Hugh Bevan*
- 426 *Henaint* : Tynni ir ail adail ar redeg ſ rwŷ *f*
gar bron y gwr a brynodd *William Phyllip*
- 428 Y forwyn deg firain dal *g*
ath nawdd er y gwr ath wnaeth *Joⁿ Phillip*
- 430 Yr eos dŷg aeres dail *h*
ai cloi medd ai cael im iawn *Rhys Cain*
- 432 *Cywydd Camolieth merch*
Y duwiessau dewisawl *i*
brig cwy'r pwy ni wyr pwy'n iw *Sion Phillip*
- 434 *Carol a wnaed yn amser y Protector 1651*
Pa fyd a gawn weithian sur awyr sy'r owan *k*
oth fendith goruchel gwiriachys *William Phillip*
- 437 Fe ddarfu'r awenydd gan drymder a chystydd *l*
ai farnu fo i farw am i 'feredd *John Wynn*
- 439 *Atteb i Sion Davies yn rhoddi i forwyn* (see p. 365) iddo
Nid adwen ddy'n dwedyd *m*
Cei di'n dda Cadw'n ddiwall *Row: Pryse*
- 445 *ſr Haf* : Gan godi'r dydd Cynta o fai or clauara *n*
Cyn diwedd gwir ffyniant Gorphenna *Edw: Morris*
- 448 *Cerdd merch iw chariad a reportiodd i gwrthod*
Glân rianod clowch ar dafod cwyno hynod ge'i o hŷd . . . o
gañ fwyn gyñar ganiad llafar o riw alar ar ei ôl.
- 450 Fy ffryns am cymdeithion, perffeithlwys pur ffyddlon . . . *p*
ſ ganu it fawl ſesu'n felusol *Thomas Lloyd Penmaen*

CYWYÐEU DUWIOL by DR. JOHN KENT.

- 453 Llŷma fyd llwm o fedydd *q*
ag ymwrthod ar pechod pŵl*
- 454 Gwñ nad ta gwae enaid tŷn *r*
a bôdd duw ar bob [vel ni bydd] diwedd
- 456 Prydd-lawn iw'r corff pridd-lyd *s*
heb orphen amen un mab Mair.

* Attributed also to Iolo Goch.

- 459 Duw 7or y duwiau eraill *a*
o ddifydd er y ddiodeffawdd
- 461 Vn fôdd iw'r hyd cyngyd cêl *b*
rhaf a gaiff nefoedd i gyd
rhaf boenau a rhiw benyd
hyd na lliw nad gwiw'n gwaith
- 462 Doe'n gyfflybrwydd i daw *c*
yn aur yno ir enaid
- 464 Beth a gaiff Cristiw'n or byd, O dir *d*
ag angau yn ddiau y ddaw
- 466 Myfyr i rwy'n ymofyn *e*
gida Mair i gŷd Amen.
- 467 Y gŵr uwchben goruwch bŷd *f*
O dduw ne madde i ni
-
- 468 7 dduw y rwyf weddiwr *g*
rhaf'n lew gida r ffydd newydd
rhaf yn ffêst gida r hen ffydd
ymlowio cair mal y cwn
ym hob pen y mae piniwn
ni sôn am offeren y sul
na chyffes mwy na cheffyl
ni all dduall a ddowaid
ynte yn ffêl etto ni ffaid
gair duw fâb a greda fi *Sion Brwynog*
- 470 *Cywydd yn erbyn Pabyddieth* *h*
Pe da oedd y byd a fy
bau oedd heb i wybyddŷ
beth a dâl ir diofala
bod yn ddall ar byd yn dda
nid yn ddall ffol heb olwg
ond yn ddall drwy ddeall drwg
dyna ddallder arferwyd
delwe oedd well na duw lwyd
ni all angel penfelyn
na llu o saint ddim lles in
a nef iŷ heneidie yn ôl *Gr. ab Evan ab Il'n Vaughan*
- 473 Pwy sŷ beŷ yn passio byd? *i*
yn fâb duw yn dduw yn ddyn *Hugh Lewis**
- 475 *Diharebion sathredig*
Adwyog cae anhwsmon *k*
Yr haf a laddodd yr hwch
- 476 *Darn o gowydd &c.*
Och ddŷn balch heddiw 'n y byd &c. *l*
- b.* Mae balchder llawer yn lliwio iw gilydd &c. *m*
- c.* Rhinweddau llyssiau ai llŷn ai graddau &c. *n*
- d.* O erw i gant i ra gwr &c. *o*
- e.* Gwlych yn ei waed golch yn wyŷ &c. *p*
- f.* Trowch wineb at drychanyn &c. *q*
- g.* Gwyn i fyd rhyd yd lle rhodio, 'r dyn &c. *r*

* Y gwr a drôdd *Perl newn adfyd* yn Gymraeg.

- h.* y ddweto a fynno o fau, Am arall &c. *a*
i. fe y Sion o Fon fenaïd, fwy nag ych &c. *b*
h. Rhiw ddyn ai golyn iw gêg, Ar i ddant &c. *c*
l. Os bym dincerdd chwerwgerdd chwŷth &c. *d*
477 *Cowydd yn erbyn Medd-dod*
Barus iw'n gwlad gwiriad gau *e*
Am bechod medd-dod Amên *Edw: Morris*
479 *Cowydd yn erbyn ofer Lyfon*
Ar ddwŷ Lech ar wydd oi law *f*
di faswedd dy wefussau. *Edward Morris*
482 *Cowydd yn erbyn dilyn Cwrw*
Y Cwrw rhydd Câr yr heidden *g*
a thafarn ddiffaith hefyd *Rich: Phyllip*
484 *Cywydd i ofyn March*
Gida un a geidw Wynedd *h*
Merch dêg be bae march iw dwyn *Tydyr Aled*
486 *Owdwl Moliant i Rich: John greilon o Fuellt—un o wyr*
Gard y Frenhines Elizabeth
Richard Sion greilon gwroeth lloegr oll *i*
einioes i Risiart nas arhosodd *Jo^r Tudor*
489 Mind ai warthege heb fadde ni feiddiodd *k*
crei byd iis nef charybdys a nofiodd
490 *Carol ar fessur triban f ofyn suit o ddillad dros sawdiwr*
gwrol
Yr hael-walch glân Cariadys *l*
fe werth ei gap ei hunan

MS. 131. ILYYR ENGLYNION GELLI LYVDY from the Cors y Gedol Library; Paper; $7\frac{1}{8} \times 5\frac{3}{4}$ inches; pages 3-164 and 1-874; written by John Jones of Gelli Lyvdy between 1605 and 1618, bound in white vellum.

Pages 3-140. Byrdau or Bann kyntaf i bob Englyn or lyfyr hunn, i.e., an Index to the first line of every Englyn.

Page 141-164. Englynion dyçan (Plaints).

Page 1. ILYFR SION AP WILLIAM AP SION O ENGLYNION:

Six Eng: Marwnad Moesen Powel deon

Moesen ber awen or brig / mae eissiaf *m*
gwraidd na dysk a gerdd yn d'ol *Rrys kain*

4 *Six Eng: dychan i Jevan ap morgan a ffwl oedd ef, a dyn*
glwth bwyteig oedd /
Rrvmengawl vffernawl ffyrnig / yw *n*
gyw lettraws i gallatra *Sion Tudor*

6 Gorchymyn at vn wyt wr *o*
i glos bvn heb g—l ysbar. / *Lewis ap Edward*

8 *Dwsing o Englynion iw tri kariadev. /*
Tri gwalch tri alarch tri eryr / tri llew *p*
mewn koed heb illwng vn ki. / *Tair ewig o sir Dinbech*

11 *Mol: Merch: ffr athrod sorod er sorri &c.* *Anon q*

13 Gwae fi gwn godi ym gas &c. *r*

- 14 Dwyn pil ith wegil oth ogan &c. a
 15 *Y Slwt* : ffei garnast fliast fowlyd &c. Sion Tudr b
 17 *Englynion ir Misoedd*
 Mis ŷonawr myglvd dyffrvn . . . c
 a derfydd ynydd, a nos. / Eneirin Gwoudrydd

Page 23. *Englynion ir Eos* by *Sion Tudr*, *W. Kynwal*, *W. Ilyn*, *Richard escob Myniw*, *Rob: Gr: ap ŷeuan*, *Bartholm' Jones*, *Huw Ilyn*, and *Elis ap Rys ap Edwart*.

- 29 *ŷ Domas Gowlldwell escob llan Elwy A.D. 1556*
 ffynon avr eigion, rowiogaidd . . . d
 kad hwnn, ni ddamvnwn mwy. / Sion Tudr

Englynion ŷ Katring ŷvans (30) ; *i Elin Pilstwn o wrexam* (32) ; *i verch* (33)—all anonymous.

- 41 Pyscotwr wy, mewn pais gwtta &c. D. ap Edmwnt e
 b. Melin a glin, ac aelwyd a ffont &c. ,, ,, f
 c. Dwr, tan, awyr, ser, terra &c. ,, ,, g
 d. Pais las, gown glas, rac gloysion &c. ,, ,, h
 42 Penn ddel terfyse, ymyse myrdd &c. ,, ,, i
 b. Devair am gaidair, ac vn / om gene &c. ,, ,, k
 43 *ŷ Domas Crwmwel Arg: Siawnsler penn dorred i ben ef*
 Tair / c / pedair / c / a bair son / yn lloeger . . . l
 . . . doe gidwm, dy goliad yn arglwydd,
 a heno, trymgo tramgwydd
 Crwmwel, heb na sel na swydd Howel ap Gr: ap ŷthel
 50 *ŷr anvdonwyr* : Heddiw o edliw hynn adladd . . . m
 dy well am daenell o dir Huw ap Risiart ap Dafydd
 54 Y vorwyn a vv yn dwyn duu . . . n
 i dy Ddvw lle da i ddyn Anon

Pages 59-78. A series of Englynion of a flyting character between *Gryffyth ap Nicolas*, *Owain Dwnn*, and *Gr: Bennrraw*.

Page 78. Ag velly y terfyna a ysgrifenydd ar ol kyfri lloegr pann oedd oed krist / 1589 / 30 ŷanuairi o goppi a yskrifennasei L'n ap Math / i m^r Edwart ystradling / au : do: 1567 / a minnav ai adyskrifennais o law Rosier Morys / 1605 /.

Pages 79-81. More Englynion by *Gr: ap Nikolas* and *O. Dwnn*

- 82 *Dav Eng: Marwnad Gr: Hiraethog*
 Amberffaith iownwaith enwog . . . o
 Hiraethog hwyr weithiaw kerdd Anon
 84 *Englynion ir blynyddoedd drvdion / 1597*
 Er kaethed gweled prvdd galon gwynfan . . . p
 gwae rrevdyssion trvain
 ar hob yn Rrvthyn ir rrain
 trwy och hagr er tri chweigain (see MS. 129, pp. 194 & 207.)
 Mae / n / gobaith . . .
 y kair yr hob er koron / Simwnt Vychan
 88 Pwr beth a gaiff y dyn i gyd . . . q
 angav yn ddiav a ddaw
Doktor Sion Kent o law Roesier Morys / 1606 /

- 92 Heb lyswyr heb gwyr heb gweirio / y marw *a*
o ddvw deg pa vr am dyge
ai yr hen ffydd ai yr newydd ir ne. / *Hittin grydd 1606*
- 118 *Deg Englyn ir deg gorchymyn*
Geirie/r/ tad gad yn dy go / drwy iniondeb &c. *Anon b*
- 127 *Ƴr anvdonwr* : Nid tiflas nid kas krokysswr / digllon . . . *c*
tynn lyfyr odd i tan ei law *Sion Tvdwr*
- 129 *Englynion dychan i Gr. Hiraethog*
Krikied kyw kaened kykynen / kostrel *d*
kyw chwil y kewch ei weled *Rraff ap Rrobert*
- 136 *Rrobert ap Ƴfan i dri gelyn enaid dyn*
Byd ffel ar kythrel fo i kaid *e*
tri meddig trwy ai meddodd
- 138 *Ƴr haf sych 1568*
Bv loyw/r hin heb law/r / rrawg &c. *W. Kynwal f*
- 142 Elin wedd iesin ddewisol *g*
nad fi dros gof dy ras gwen *Anon*
- 144 *Moliant gardd plas Mysoglen*
ond hardd a vydd gardd a gwaith *h*
ai gwnaeth ar waith kyfraith kor *Rrobert ap Ƴevan*
- 148 *Ƴr Plas newydd a seiliodd Owen Brywtwn yn y kerrig*
llwydion yngolffryn ar dir y Bithels, 1575.
Bendigid Dvw lllirig oll arwydd *i*
Yngowllfryn ynn yn anuedd *Robert ap Ƴevan*
- 149 Ni charav Ddvwiav ni chad *k*
dy ddengair ynnnydd angav *Sion Brwynog*
- 152 *Ƴr vrenhines mari, ag i iarll warwig / ag ir hen offrennev*
Mari yn y Dvwmares / o gelwydd *l*
galwyd yn draetvres
fo wnai wlad a fynnai les
varw honn yn vrenhines
ni wnn i vod o ddefod dda
Dvw/n/ bvr ond yn y bara. /
hirddydd a gaiff ei hvrddas. / *Anon*
- 156 *Ir wawrddydd* :
Dowaid galon donn bob dydd / awch odieth *m*
a llais gwayrddyais gwawrddydd. / *Rrydderch ap Risiart*
- 160 lle i kerais dan f'ais nid yw vydd *n*
fynghariad gwir ddeiad gwawrddydd. / *Robert ap Ƴevan*
- 164 Treffynnon dirion lle da i weryd / klaf *o*
kroyddwr kry ennaint daioni
pair i echrys pvr achri
heb gel ymadel a mi
dro gwiw ras ai drigaredd *Anon*

ENGLYNION by RROBERT AP ƳEVAN :

- 166 Bronfraith periaith or pvr *p*
klav gwiw yw modd keliog main
- 169 Pennaeth yw Sion hap aned / ar dannav *q*
krwth a swm mawr, krwth Sion Mon

- b. *Ʒ Elis ap Rrisiart ap Morys* *R. ap Ʒevan*
 Elis llew dilis lle i delych a
 Gofyn ffonn linon olav
 a roddai help ar rodd hwnn
- 171 *Ʒ Harri ap Dd i erchi kyngrod ne ystyllod dirwyn i Annes*
 Y glain nod pennod hap-iownwydd b
 dwyn swydd yn benna dan ser./
- 175 *Ʒr ddaeargryn /1575/ 26 Chwefrol./*
- 178 Mr. Owain [Briwtwn] glain gwiw aliwn c
 hardd lain o Ednowain wyd./
- Moliant Annes verch Hwv ai phlant*
- 179 Dvw diolched a thaled i etholion d
 a byth wrth ei bodd i bon
- 180 Er kvr a dolvr er dialedd // a phoen e
 am weled lliw dy wiw wen
 kawn sagad mewn kenfigen
- 182 Owain a Hwv, Dvw iawndaith f
 gras Ʒessv gras iaswyn./
- 185 *Moliant plas Bodowyr 1572*
 Glasdy mayn siastys mae/n/ syth g
 batrwn avr yn ei bwtri
- 188 Gwaith tvrnor Tryssor lle i trwsswyd h
 yw y bonedd heb annod
-
- 198 *Ʒr arglwydd lywelyn*
 Dowed wrth Aeron galon galed i
 mai myfi yw Gronw gyfrfab Ednyfed
 pe i bawn byw gid am llyw nis lleddid //
 mor rhwydd // heb waed ar orwydd gyfrwydd gyfred
 Koffa benn perchen parchedic // yw lys
 a las nos nadolic
 koffa y golwyth or Mwythic
 or tan a roddes naid tic
 Dowaid ith arglwydd rhwydd rhwyddwas
 vod llv dvried yn aros
 nad kyfrwydd karv kares
 nid hwy ennyd byd no bys
 Vyngharw gwynn bannoc penhyddgad //
 y llv // llvric Ddvw am danad
 saf ar garn o ddiarnad
 syll ar goed briwgyll rrac brad
- 211 *Moliant Simwnt Vychan i Kloddaith*
 Gloddaith avr oddaith o wreiddion k
 kor odiaeth kaer Evda
 Krevddyn lle mae/r/ ddevddyn dda *Simwnt Vychan*
- 213 *Henwae y brenhinoedd a vv wedi/r/ konkwest*
 Wiliam a Wiliam eilwaith // a Hari l
 Elsbeth ddawn kyfiawn i kas./
Rhys Goch : gwr a henyw o gylch tir Gwent
- 215 Kafod a thafod ac eithafion // m
 e vv well o bell bwyllaw
 ac a vydd rhvw ddydd a ddaw / *Simwnt Vychan*

- 216 Anvdon dynion daw ennyd *a*
 Dvw mawr ni vynn dym arian
 gidar gwir i gadw/r/ gwann./ *Sion Tvdvr*
- 218 Nid oes neb heb i fai./ *b*
 Vo aeth y gwir on tir an tai
 ni wnn fod tafod di fai
 na all draw beidiaw a bai *Anon*
- 225 Nid oes awch einioes ni chad // daioni *c*
 beth yw diwedd pob gweddi
 ond Dvw dy nawdd yn tad ni *Davydd Glyndyfrdwy*
- 250 *Dychan i Ruff: Hiraethoc.* / [also pp. 107; 130; 225]
 Bras frog brav bolloc byrr bowlyd // banel *d*
 bannog brwnt lledynfyd
 bowl yw i gorff bol i gyd
 bwl afradlon balf rydlyd./ *Raff ap Robert*
- 253 Gwrol tragwrol trigaroc // wrol *e*
 ni bv tragwrol na bai trigaroc *Tvdvr Aled*
- 254 *fr hen ffydd ac ir Eglwyssi*
 Kwynwn kwyn wylwn kynw elawr // kann och / *f*
 kawr achwyn vwch allawr
 kwyn am aberth gerth goelfawr
 kwympio/r/ eglwys lwys i lawr./
 ni char Sais och ar y siad
 Yfferen nac Yffeiriad
 mae korff Dvw byw vel i bv./ *Anon*
- 258 Eglwys wych dilewirth diliwiant *g*
 ac yna mi a wela i wedd./
 " *T. Aled*
- 272 Abad mvl brychiad moel broch *h*
 nac a phwrs gwag a Phirs goch
T. Aled
- 279 *fr ddaeargryn 1574:* Mil pvmkant profiant pob rhi // *i*
 a Dvw a wyr i deall./ *Hw Tomas*
- 283 *fr Jevan ap Gr: leia am na chysgei yn yr vn gwely ar bardd.*
 Gwybydd lo trefydd aelie tryfer *k*
 darn arall yn dyrnorion./ *Gvttor Glynn*
- 286 *Moliant y vrenhines Elsbeth*
 Elsbeth gwawr ddifeth gwyr ddoft // gelyn // *l*
 vrddas y dyrnas ai dawn
 aml aeth i honn mal i thad./ *Anon*
- 295 Dydd da yt Sion dirion wyt wrawl *m*
 bytho lwk mab fthel wynt./ *Edwart ap Raff*
- 312 Chware siack a thybacco // a bir *n*
 nawdd Dvw rhac i fwc vo./
- 315 *Rhobert Jevans i ffowk llwyd o lan Cynhafal*
 Dewraidd a mwynaid ym wyd *o*
 dros gyllell dair oes gwelliant./ *R. Jevans*
- 323 *Sion Mowddwy i Hw ap Wm Benet.*
 Pan eloch gwyddoch dan ged *p*
 amlwe krair voi kenmyl kred./ *S. Mowddwy*
- 314 *fr Domas Miltwn: Mae/n/ llanvair vowrair am varwn q*
 bid drvt y byd troiedic./ *Ed. ap Raff*

Ac fal bynn y terfyna y lyfr hwnn y 26 dyd o fis mourt oet krist // 1612 //

328 YR AIL RANN OR LYFR ENGLYNION HUNN.

JOHN JONES.

In this Second part the Englynion are arranged in alphabetical order.

- 357 ' Anodd yw dysgv anoeth, a dysc a
yw mddiddan a doeth : &c. T. Aled
- 359 *f* *Alis* : Ar hynn y gellir mowrhav b
yderyn dyryn diwall bobl Iolo Goch
- 368 Bwm draw yn treiglaw trwy oglais // y byd c
a thew gaiadlwyn a thvy./ Davydd Nanmor
- 392 Terfyn y / 30 / dydd o Ragfyr. 1613.
- 401 Deffro Dwm gidwm gedyrn d
myn Dvw a minne nim dawr Dafydd Nanmor
- 404 Dydd varn dydd kadarn y dydd y kodwn e
ag eilwaith drwy dy galon./ Gwerfyl Mechain
- 422 Devgaint a mil myn dvgain oed Dvw f
a dwy a phedwar vgain
pan las llewelyn pavn lain
Y mvelt kyn term Owain Anon
- 424 Dvw nef Dvw/n/ oref Dvw naf // Dvw/n/evrgledd g
Dvw/n/ arglwydd gorchhaf
Dvw yw y mowyd am daf
Dvw byth nis diobeithaf./ Iolo Goch
- b.* Dvw/n/ parch Dvw/n/ kyfarch Dvw/n/ ko h
Dvw/n/ meddwl // Dvw/n/ madde in dybio
Duw byth ir wy/n/ dy obeithio
nim kair heb Ddvw nef im ko./ Gr. Gryg
- 427 *Adelwyd Klochdy Ilan Drillo yn Rhos nev Dinerth 1552*
- 457 Einion pa Enion, i pinwn &c. T. Aled i
- b.* Er ffrydiav gweliav, gloywon &c. ,, ,, k
- c.* Edrychais hyllais hvl overwyr &c. D. ap Edmunt l
- 465 Garwlin gvr drablin gwrdrwbl &c. ,, ,, m
- 475 Golwyth hvdnwy gwllith hednaid &c. D. ap Gwilim n
- 482 Gwllied bawb bob gwlad i boch o
os lloer las y llawr a wlych
os or gwynt y hi sydd goch
vn wenn sydd o anian sych Gruffydd Hiraethog*
- P. 482, *b.* Gvtto r Glyn pan aeth yn hen aeth yn ddall ac yna y
kymerth abad llynegwestl ef ir vynachloc i dario yno tra vai vyw : ac
ychydic o vlaen i varw ef a gysgodd hyd yn ol hanner dydd ac yno y
deffroes ac y govynnodd ir llank oedd yn i wasnevthv beth oedd hi or
dydd ac a ddyfod yntev i bod hi gwedi hanner dydd a bod yr abad ar
ddiwedd kinio : ac yno y dywad Gvtto pam na chlowswn i y klych yn
kanv : pam na chlowswn i ganv yr organ : sef a attebodd i was : ef a
ganwyd y klych yn ddigon vchel ef a ganwyd yr organ hevyd : chwi a
alleesech i klowed : ac yna y kanodd Gvtto :
Gwae/r/ gwann dav oedran nid edrych// p
ni chwaddl//ni cherdda led y rrych
gwae ni wyl yn gynnilwylch
gwae ni chlyw organ na chlych Iolo Goch

* Attributed to Dd. Nanmor (p. 496) with a slight variation.

- 487 Gyrraist tueddaist vi om tyddyn &c. *IV. Llyn a*
 492 Gvttvn Owain gain gwyr kwynaw &c. *Anon b*
 508 Gore i ddyn gweddyn gweddol // didwyll
 doedyd yn rrysymol
 gair drwc a wna wg yn ol
 gair da a wna gwr diwiol *W. Kynwal c*
 509 Hir ordderchv mvr sen, hir gas &c. *T. Aled d*
 510 Hiri hwyr gwaytha gwas &c. " " *e*
 511 Hyllais pan welais hollwyr ofer &c. *D. ap Gwilym f*
 513 Hanner pais hynn a wyr pawb &c. *D. ap Edmunt g*
 514 *fr sebon* : Hawddvyd ir byd a welson
 golchi yn wyn heb ddim or sebon*
 a chmysev dwr a llvdw
 a golchi yn lan a hwnnw./ *h*
 517 Harddlech a Dinbech pob dor // yn kynnev
 Nankonwy yn varwor./
 mil a phedwarkant im ior
 a thrvgain ac wyth rhagor./ *Anon i*
 526 Hawddamor bob awr bybyrwaith &c. *T. Aled k*
 540 *fr* na vynn Dvw gwynn dygnwaith &c. *Ed: Prys l*
 541 *fr*thael fel gefel a gair &c. *D. ap Edmunt m*
 554 Koffa vn pendefig a las &c. *Iolo Goch n*
 b. Kais winwyn mynydd &c. *DD. Nanmor o*
 555 Knawd fydd i gybydd lle gwibio &c. *S. Vychan p*
 564 Krog a nogiwch yn vwch &c. *D. ap Edmunt q*

Page 565. Davydd ap Gr: ap *ll'n* ap *fr*: Drwyndwn pan ddi-henyddwyd yn Amwythic ac wrth i ddihenyddv y kymeth y kigidd y galon ac ai tafles ir tan ac a neidiodd y galon or tan ac a drawodd y kigidd ar i lygad ac a dynnodd i lygad: a Harri IV. a ysgrifennodd at argl: Grae o Rvthvn i erchi iddo ef trwy ryw ystryw vradychv Owen Glyndwr. / ac yno y gyrrodd arg: Rvthvn at Owain i ddoedv iddaw y byddai yn kiniawa gidac Owain y dydd ar dydd: ac yr atebodd Owain y bydde roessaw wrthaw oni ddygai gidac ef vwch benn dengwr ar hvgain: ac a ddoeth yr arg: yn yr oed terfynedic ac ychydic kwmpceni gidac ef (a gallv mawr yn arfoc tan lech yn dyfod ar i ol) a phan aeth Owen i giniawa ef a ossodes wersyll ar benn brynn i wersyllv tra vyddai Owen ar ginio./ a phan oedd ywain ar ganol kiniaw nychaf y gwelynt y gwersyllwyr lonaid y ddol heb enni o wyr arfoc a[c] y doedassant i *folo Goch* i rvbyddio Owain ac yna y doeth i mewn kanyv didyb oedd ef ac y kanodd ar ddamec yr eng: rhybydd yma ar ostec rhac tybied yr argl: vod twyll ynddo: er bod yr argl: yn dallt traethawd kymraec nid oedd ve yn dallt yn mydyr ni./

Koffa benn a llen a llywenic // lys *r*
 a las nos Nadolic
 koffa golwyth Amwythic
 or tan a neidiodd naid dic./ (*also* pp. 198, 554, and 557)

* Soap was evidently almost an unknown article at the time, judging by the prejudice displayed against it in the preface and Englyn.

- 575 *f* *Dwm Tegid i beri iddo ganv mol: a gwrthod a dychan./*
 kan weddvs velys voliant // i wyrda *a*
 kai ordyr a ffyniant
 ffiedd heb ddoedyd fvant
 yw datkan dychan gan dant
 [*W.*] *Morgan esgob II. Elwy*
- 598 *Lafn glan o arian ai yrru &c.* *D. ap Gwilim b*
b. Lvn pel lun bogel a bigvyd &c. *T. Aled c*
- 600 *Les byd yu/r/ iechyd or goruca &c.* *f. Goch d*
- 606 *Owen Glyn Dwr's rising in 1400, and death in 1415.*
 Mil a phedwar kant, heb ddim mwyr
 pen godes keidwad glyn Dyfrdwy
 a phymthec praff, i saffwy
 i bv Owain hen heb fyw/n/ hwy *e*
- 615 *Eng: ir kornwyd kynta a vv erioed ynghymro y vlwyddyn*
honno y ganed Owen glyn dwr. / 1349.
 Marwolaeth a wnaeth Dwr naf // anwedig // *f*
 pan vv/r/ nodav gyntaf
 mil a thrychant gwarant a gaf
 naw a devgain tytgaf./
- 618 *Mi a welais ddydd ir march &c.* *Ilowarch Hen [?] g*
- 622 *Mae gwr ymwaswyr in mysc &c.* *D. ap Gwilim h*
b. Mwdran mwllgamlam mwllgymale &c. *" " i*
- 623 *Mi ath grerais kredais kriadvr &c.* *S. ffylib/ k*
- 654 *Matcu, Jenuan, Pedyr, Matias &c.* *D. Nanmor l*
- 656 *Mr Bugan meyn lan a lys &c.* *Gr. Hiraethog m*
- 678 *Ni syrthiodd deigr disyrth ach &c.* *D. ap Gwilim n*
- 693 *"f varged Salbri fy nain i mam yn had—John Jones."*
O dei i Lunden, ddyn landeg // i drigo &c. *T. Aled o*
- 697 *O gwely di wr koch kam* *p*
yn ymofyn y gyrnig wenn
dywaid y bod hi yn ochyr glynn
a nod y glo ar y ffenn./ *Owen Glyndwr (!)/*
- 699 *Or swyddav diav wedi devir ir byd &c.* *T. Aled q*
- 722 *Pwm llais nis kerais, llais y koraiad &c.* *" " r*
- 725 *Yn 1541 y llosges eglwys Gylkain.*
- 730 *Pam y bras gwydd las ar lynn &c.* *D. ap Edmwnt s*
- 753 *Rhodiais tre fynnaiss, trwy fannav &c.* *" " t*
- 754 *Rhy ddrwg yw d'englyn ry ddrel &c.* *T. Aled u*
- 756 *Englyn i waets syr Tomas Mostyn, sef yw waets klock*
bychan yw arwain mewn' poked.
Rrvw glekwas dyrras yn taro &c. *Sr Hw Roberts v*
- 765 *Svr yw di bibe heb svtt &c.* *D. ap. Edmwnt w*
- *b. Eng: Marwnad i Sion Eos penkerdd graddol yr hwnn o her-*
wydd tra chas ac ychidic fai a ddihenyddwyd yn swydd
y Wawn am ludd gwr mal y tystiolaetha y cowydd
marwnad a ganodd Davydd ap Edmwnt iddaw, a phan
oedd ef ar yr yscol yn myned yw ddihenyddv ef a
alwodd am ei delyn ac a ddychmygodd gaink o gerdd
ac ai kanodd arni ac a elwir y gaink honno

K a i n k S i o n E o s. /

- Sion Eos yn vnnos a wnaeth // a
 oi ganiad // i gannyn ddwyn hiraeth
 ac ar ol i varwolaeth
 i ganv i Ddvw gwynn ydd aeth. /
- 768 Svl, Gwener, Mercher am warchad &c. D. Nanmor b
- 770 Sandde gyrr y vran c
 odd i ar wyneb dvrn
 kv anwyl i magodd i vam. / Arthur
- 772 Syr Edward Pilstun sy rydain &c T. Aled d
- 783 Tawy tra tawy towyn gwmpas &c. D. ap Gwilim e
- 784 *f* *varged ferch Rys ap Kynrig ap Robert*
 Ti a gai od ai i von f
 basteiod o bys dvon
 a thv o bridd a tho brwyn
 a thanllwyth o eithinllwyn Dd. ap Edmwnt
- 785 Tri heb i geni a ganan &c. T. Aled g
- 786 *Gr: ap Nikolas pann oedd yn vrowdwr ar yr arian dlyssav*
a barodd ir prydyddion vyned pawb or neilltv a chanv
englyn ac na chane neb ar destyn i gilydd: Davydd ap
femwnt a enwodd bob peth a ellid kanv arno val na
allai neb arall ganv i ddim heb ganv ar i destyn ef. /
 Tan awyr llwrf, dwryf daiarfa &c. h
- 794 Tri pheth meun kantir a hoffa &c. Gr: Hiraethog i
- 805 Vy newis beth er yn was k
 merch i estiron a march glas
 a heddiw nid ynt gyfadda Ilowarch Hen
- 826 Ymhedwar prif gas erioed l
 a gyvarvv a mi yn vnoed
 pas // a henaint // haint // a hoed. / II: Hen
- 829 Y bryd, a gyvyd or gwellt &c. T. Aled m
- b. Y vran, ar ddwy hossan vratt &c. Gr: Hiraethog n
- 843 Ym by v kyd baen haelion o
 avar ir byd bod hebddvn
 llawer o blant teg llawen
 a heno rwyf vy hvnan Ilow: Hen
- 846 Ymhedrain rriain yn rriw &c. D. ap Gwilim p
- 870 Yssubub or bobl ansyber &c. " " q
- 872 Ag fal hyn y terfyna y kysefin lyfr Englynion hunn y : 6 : dyd o fis
 Aust oed Crist : 1618 :
- 873 Ag fal hyn y glan derfyna y kyssefin lyfyr Englynion hunn y : 25 :
 o Vaurt : 1640 :

JOHN JONES.

There are englynion also by the following authors on the pages enumerated after their names :—

Anonymous, 84-5 ; 92 ; 124 ; 125 ; 129 ; 131-3 ; 140, 6, 7 ;
 165, 7, 8 ; 173-7 ; 189 ; 191, 6-9 ; 200, 5-6 ; 207-11 ;
 221-2, 4 ; 229 ; 231, 5, 8 ; 244, 7, 9 ; 258 ; 261-70, 3,
 7-9 ; 281, 5, 6, 9 ; 290 ; 300, 2 ; 318, 9 ; 320, 1, 5 ;
 330-40. *Anwyl and Bardd*. See *Lewis and Dwyran*.
Badda, Doctor, 576 ; *Bleddyn was i gwd*, 335.
Beinon, William, 856. *Cwttns*. See *Sion Gt*.

- Byrsinsia* vel Byrshinshaw, Wm., 58 ; 368.
 Davydd Alaw, 252-3 : ap If'n, 82 : ap Howel ap If'n, 719.
 „ ap Robert, 800 : ap Sion, 617 : du o Hiraug, 721.
 „ llwyd ap Gr., 313.
 „ ap If'n ap Gr., 443, 464, 606 ; o Ial, 646.
 „ meredydd, 836 : Veddic, 435, 771.
 Deio ap Iefan ddu, 488 : Dwyrn, Bardd, 481 ; 684.
 Dwnn, Ywain, 61-2, 5, 6 ; 510.
 Ednyfed Vychan, 363.
 Edward ap Griffith, 241.
 „ „ Iefan ap If'n Vychan, 104-6 ; 244 ; 251-2 ; 400 ;
 605 ; 789 ; 832 ; 857.
 „ „ Raff, 297 ; 302, 4 ; 329 ; 461 ; 550 ; 704.
 „ Brwynllysg, 676.
 „ Maelor, 250, 482, 476, 494, 581, 711, 761, 779, 851.
 Edwards, David, 241.
 Einion ap Gwalchmai, 230, 667.
 Elis ap Rrys ap Edward, 109 : Elis Drwynhir, 667.
 Gethin. *See* Griffith and Lewis.
 Griffith ap Ieuan, 505 : ap Nikolas, 61-5 : ap Robert, 40.
 „ „ Ywain Gethin, 406 : Gr. Bannrrow, 62-6.
 Gruffydd, Davydd, 305 : Huw Gr., 705, 770.
 Gwtto moel, 456 : Gwenhwyfar verch Ho'l ap Gr : 530.
 Gwilim ap Sefnyn, 846 : Gwilim Gefin, 223.
 Harri ap Tomas ap Wiliam, 665.
 Hittyn Grydd, 366, 612, 636, 683, 745, 778, 795, 826-7, 833.
 Howel ap Gr : ap Ithel, 409.
 „ „ Syr Mathew, 350, 486, 497, 551, 722, 847.
 „ Bangor, 121-4 ; 466, 491, 503, 592, 671, 712, 869.
 „ Velyn, 806.
 Huw ap Dd. ap. Ithel, 112, 831 : ap Rrys Wynn, 155, 6.
 „ „ Sion, 505 : Huw Griffith, 705, 770.
 „ Kae llwyd, 82 : Huw Madoks, 556, 756.
 Ievan Esgob, 700 : Ievan Ilafar, 126.
 „ llwyd Siaffre, 833 ; Syr Ievan llwyd, 716.
 Ievans. *See* Robert and Thomas.
 Jones, Dd., Vicar Dyffryn Klwyd, 276, ? 291, ? 717.
 „ Owen, 421 : Syr Edward, 628 : Tomas Jones, 610.
 Kyffin, Roesier, 232, 4.
 Kynrig, Dai, 354 : Kynwrig, Hanmer, 103, 358.
 Kynwal, William, 134, 8 ; 330-1, 342, 413, 423, 487, 509,
 517-8, 570, 672, 707, 749, 811, 832, 855, 870.
 Lewis ap Edwart, 139, 192, 452, 755. *See* Rhydderch.
 „ Anwyl, syr, 136 : syr Lewis Gethin, 190, 753.
 „ Manai, 306, 363, 698 : Mon, 703 : *Lewis Pedler*, 767.
 „ y defaid, syr, 135 : Hugh Lewis, 284, 293.
 Llewelyn ap Guttyn, 729.
 Llyn, Wiliam, 133, 309, 568, 574, 744, 797.
 Mathew, Wiliam, 372. *Madoks. See* Huw M.
 Midlton, Robert, 680 ; Miltwn, 58. Wm Midlton, 680.
 Morgan ap Howel, 624 : ap Tudur, 855 : ap Huw Lewis, 736.
 Morvdd Esgob, 202, 228, 370.
 Morys ap Edwart, 272, 496 : ap Iefan ap Einon, 400, 468.
 „ Berwyn, 478, 627, 637, 821.
 „ Kyffin, 559 : Morys llwyd, 561.
 Mostyn, Pirs, 212.
 Owain Meirig, 784 : O. Gwynedd, 322, 626.

- Penllyn, 126. *Thomas Penllyn*, 322.
 Parri, Gabriel, 396 : *Prys*, William, 455.
 Raff ap Robert, 100, 7, 8 ; 225 ; 338 ; 362 ; 376 ; 452, 5 ; 464 ; 472 ; 659 ; 683 ; 694-5 ; 734 ; 741, 4 ; 761 ; 769 ; 855 ; 858 ; 866.
 Rhyderch, syr, 419 : *Lewis Rhydderch*, 346.
 Rhydderch ap Ieu: *Ilwyd*, 247 : *Rikart ap Robert ap Dd.*, 759.
 Robert ap Dd. *Ilwyd*, 377 : ap *Elis*, 86, 108, 371, 845.
 „ „ *Ifan*, 134, 6 ; 756 : *Rob. Ivan*, 126 ; 156 : *Ievans*, 273.
 „ „ *Llewelyn*, 552 : *R. ap Siankyn*, 822.
 „ „ *Klydro*, 355, 480, 701.
 Roberts, Dr *Griffith*, 625.
 Rys ap Dd. ap *Tvdvr*, 98 ; 705, 8 ; 786 ; ? 555.
 „ „ *Einon*, 673, 803 : *Rys ap Harri*, 108.
 „ „ *Sion*, 104-6, 251, 407, 558.
 „ *Dd. ap Ievan*, 709 : *Rys Goch* or *Yri*, 247-8.
 „ *Kain*, 240, 2 ; 309 ; 540 ; 571 ; 595 ; 611 ; 662, 3 ; 677 ; 743 ; 764 ; 807.
 Sian verch John ap *Ithel*, 547.
 Sion ap Dd. ap *Howel*, 135 : ap *Edwart o Lanwddyn*, 309.
 „ „ *Howel*, 253 ; 298-300 : ap *Wiliam*, 688.
 „ *Brwynoc*, 345 ; 412 ; 531 ; 679 ; 868.
 „ *Gwttns*, 378 ; 465 ; 533 ; 838.
 „ *Ilwyd ap Robert*, 713.
 „ *Meirion*, 352 ; 428 ; 720.
 „ *Morys* (1589), 217 : *S. Mowddwy*, 738 ; 796.
 „ *Mredydd*, 201 : *S. Teg*, 652 : *S. Tomas*, 88.
 „ *Tvdvr*, 102 ; 113, 4, 6 ; 138, 9 ; 195 ; 240 ; 421 ; 433 ; 467 ; 500 ; 502 ; 541, 8, 9 ; 568 ; 610 ; 639 ; 696 ; 747 ; 755, 7 ; 806.
 Simwnt *Vychan*, 117 ; 201 ; 274 ; 301 ; 349 ; 353 ; 367 ; 426 ; 487 ; 666 ; 726 ; 731 ; 739 ; 771 ; 811 ; 820 ; 841 ; 859 ; 862, 4.
 Sipyn *Kyvelioc*, 346.
 Thomas ap *Edwart*, Wm., 59, 311. *See Sion*.
 Tomos ap Dd. ap *Rys*, 488.
 „ „ *Madog* (gwas *Henri VIII.*), 708.
 „ „ *Morys*, 499 ; 544.
 „ „ *Sion ap Rys o Aber Chwilar*, 347.
 „ *Grythor*, 100 ; 112 ; 814 ; 829 : *T. Wmffre*, 867.
 „ *Ievans*, 337, 597 : *Sion Cattl*, 195 ; 673.
 Tvdvr *Penllyn*, 799 : *Twm Tegid*, 340 ; 579 ; 627.
 Wiliam. *See Kynwal, Ilyn*.
 „ ap *Iefan*, 418, 9 : 425 ; 725 ; 759 ; 782.
 „ „ *Rys ap Dd.*, 97 ; 353 ; 490 ; 588 ; 627 ; 638 ; 818 ; 848.
 „ „ *Sion Wynn*, 233, 6 ; 240 ; 360.
 Wmffre ap *Howel ap Siankin*, 831. *See Thomas*.
 Williams, Syr *Sion*, 547.
 Wynn ap *Kadwaladr*, *Rhys*, 373, 5.
 „ „ „ *Robert*, 477 ; 871.

MS. 132. MORAL TRIADS, PROVERBS, and POETRY: Paper; $8\frac{1}{4} \times 6$ inches; 118 pages; late xvith century; bound in Russia leather. This is apparently a composite MS., wanting folios 6, 15, 19, 24, 28, 158, 168. Pages 3-44 are marked as folios 4-30; pp. 45-108 as folios 140-73; pp. 109-14 as folios 55-57; pp. 115-16 as folio ?183. On p. 116 we read "Hugh Wynn est verus possessor." Pages 1-12, 117-18, are slightly imperfect.

Page 1. The names of the months in Latin and Welsh, and of "The four wyndes" in English and Welsh.

3 *Illyma driodd Taliessin* :—

Tri pheth sydd anawdd i kael byth—Taeliwr di orwac, melinydd kywir, Tafarnwraic heb arddichwant &c. &c. . . . *ends* : Tri pheth chydymddaith sydd ir diawl—Balchder, Kynfigen, A lledrad. *ffinis*.

- 11 Na waria dy dda yn ddywies ar lyn a
 na chirch lawer wtres
 gwyr rrydrayl a gar rrodres
 gildia lai gwilia dy les
 Treilied tra gried dyn tragwrrol byth
 beth o dda persenol
 er rroi swm yn rrysymol
 nef ni ad eisie yn i ol Anon

- 11 *Diarebion kiffredinal yn kymraic ar rool lleithrene**
 Abl i bawb i gidradd *ends* (p. 44): b
 Y neb a vo a march ar i helw a gaiff venddic march.

45 *De votu (sic) et celibatu clericorum* : Vota reddenda de scriptura docet &c.

- 57 *The twelve signes yn the wealshe metter*
 Hwrdd trwy gyfwrdd, tarw gefell &c. c
 b. Illyma rol i gael yr enydd (=ynydd=shrovc-tide)
 Prif o brifiaw ddaw rryf ddaw ddydd &c. d
 c. Illyma roil i gael y pask*
 Tridiav o svliav y sydd &c. e
 d. Y pedwar engelystor
 Mark ywr llew, glew a glowir &c. f

- 58 *Songes made by famous wealskemen of syndrye shorttes*
 Gwn na ta gway enaid tyn g
 a bodd dwv ni bydd diwedd Sion Kent
 Afrayd i ddyn arbed i dda h
 ar lan yno ir llywenydd Syr dafydd Trefor
 63 Doy yn gyfflybrwydd i daw i
 yn ir avr yno ir enaid Mredith ap Rys
 65 Ty di ddyn tew dy ddoniav k
 i ddyn dim ai ddvw yn ddig Doctor Sion kent
 68 Pryddlawn ywr korff priddlyd l
 heb offen amen mab mair Sion Kent

The following sarcastic Englyn is on margin of p. 69.

- Y gwenith iwr gwan vd efrydd m
 yr efre iwr pwr vd
 pwy a dybie ar fyr enyd
 ir rai yn benn dinn y byd Anon

- 73 Bry fyr ywr byd rry fawr beth *a*
lle cawn amyl ywr llan yma *Sion kent*
- 78 Perigyl rryfel ryfelbwn *b*
eirich i dda i arall *Sion Kent*
- 80 Di gam y gwaith dw gymwyll *c*
duw mercher, myvyr vwr mab || (l. 16).
- 81 || diarbed y gwneth dw ar bab *d*
fin adda o flynyddoedd*
- 82 Yma yr ys yn ymryson *e*
fy nww a roddo nef yu*
- 85 Myddyliaid an vddolic *f*
wrth raid im enaid Amen *Howell Kilan*
- 87 Da doeth o fynnwes dw dad *g*
gwledd i mab arglwydd Amen *Dafydd ap Edmunt*
- 89 Y Tad or dechreval chw[y]rn *h*
yn rrydd a chwbl on rraid *Sion Kent*
- 91 Y Gwr vwehben goriwch byd *i*
yma dw nef maddau i mi *Dafydd ap Rys*
- 93 Vn fodd ywr byd kyngyd kel *k*
hvd a lliw nad gwiw yn gwaith *Sion Kent*
- 96 Ystvdio ddwy was didwill *l*
asw a mi Jeffv Amen—*imperfect.* " "
- 100 Ilyma fyd llwm i fedydd *m*
a rof im kyfaill o rran *Doctor John Kent*
- 103 Be da oedd y byd a fv *n*
a nef in eneidie yn ol *Gr: ap Jevan ap l'len vachant*
- 108 Ym fi i byriodi drwy ddygyn boen *o*
ag ym hoen nef im henaid *Doctor Ellis*

Page 109. The Assurances thought mett by the donnes in tayle of the mano^r of Whittonton to be had—

Jn primis m^r albenye shall make an entrie portionlein in euey parcell in tayle

Jtem sythen the conveyance made by the Erle of Arundell be conteyned in the dede of the gift in tayle, soo as the dede maij not be cancelled without losse of the benyfit of the said comvinantes [^rcovenants] Therfor the donnes in tayle yoynltly or seuerally shall levey a fyne of ther portions to the said albenye or ells shall suffer a recouerie agaynst them seuerally to the use of the said albenye retynying ther senio^r dedes &c.

110 *A poem to Seedanen or Sydanen "Devysed & Sett forth yn commendation of the quenes hyhnes."*

Ffloe statelye Juno samos fro, *p*
ffrom dealos straight dyana go
Sydanen conqueres kyngs wyth quyll
Sydanen governnes states at will
Sydanen scares her foes wyth penne
wythe peace Sydauen connqueres men
Wythe goddes Pandora is her name
wythe me pamphilia is the same

* There is the usual space, but no signature, after these poems.

right wher she is pansophia stawldē,
 yn wales she is Sydanen cald :
 ffrom brutus stome, from dardan lyne &c. &c. *lodwick lloyd*

111 *Another poem to Queen Elizabeth*

O Jovas cheffe yn ryall seat a
 I can but prayse and prayer dysplaye
 Thy spottles lif, neuer to decay . . .
 And egilles quylles at godes will *Meredithe hanmer*

Page 115. De confirmatione : Credit catholica ecclesia, quod sunt
 Apostoli baptizati sunt &c. (11 lines in all).

Page 117. Index istius voluminis Secundi. Page 118. Blank.

MS. 133. PROPHECIES, etc. : in prose and verse. Paper; 8 × 5 $\frac{3}{4}$
 inches; pages i.-xiv., 1-656, and 1-16; bound in Russia leather.
 Pages 1-640 and 1-16 are in the autograph of John Jones of Gelli
 Lyvdy (1606-1623); the other pages are later, and by several hands.
 Pages 477, 524-26, 554-56, 597-601 are blank. Some leaves have
 stuck together, and some chemical in the ink has made the paper so
 brittle in parts that it is in a crumbling state.

i. A vellum leaf.

iii. When James shall seeke a 2^d crowen b
 & this the tenth & last shall be/

v. *A profesie of Tho: Ashadowne written in 1556*

The moone obscured sixtie yeare c
 shall get her light & shyne full cleare

The time shall come that there shall be shewed many strange thinges
 first the preachinge of Traytors From the wch Almighty
 god defend & bringe vs to thy blisse Sweete Jesus/

vi. Sawl sudd a fieser gāntho/ doed unes/ i/ wrando d
 duw a safo gida charles | y Brenin ar frenhines
 a chida /i/ gingor da fo sydd
 yn kadw ffydd drwyr /r/ dernes
 Os Gofyn neb pw y ai gwnelo | mab or ffydd heb failio
 A rhydd y korff /n/ /i/ fflaid | tra vo'r enaid ynddo.

Jhon ap Hugb

ix. The tyme will come as true as the creed e
 of priests & clarkes we shall have no need

*Thus guesseth humphry Tyndal viker of Wellinger of
 his profesie. [London : printed for J. M., 1642.]*

xii. *Prophwydoliath St Tho. Aebecet Archeskob Canterburie*
 . . . a gaed yn hēn scrythyr yn ddiweddar yn Abington trwy
 Dd^r Awlswth : y lilie a gaiff yn lle gore a gaiff entrio /i/ dir
 y llew ends : ag y geiff fyned /i/ dir /r/ Addewid &c.
 vltimo July : 66.

b. *A prophecie found vnder ye church of St Denis in france &
 send by ye popes Nuncio to ye Cardinall Burges 1616.*

1620 Great warres generally throug Italie

1630 There shalbe but one church & on pastor.

xiii. ye profesie of Thomas a Begket in English (see xii. above).

- xiv. When 8 times 8 & 3 times 3 a
 In dust shall lay y^t royall whore
 Distayn^d like y^t old Jane Shore
 & all her brats turned out of dore.
 J. R. to ye sadl shall slide
 & furiously to Rome shall ride
 His principls no longer hide
 The Pope shall have a fatall fall
 & never more trouble White Hall
 Nor Englands people more enthrall
 But he y^t chanceth to survive
 to see the year 85
 shall see ye Land begin to thrive "1674"

ILYFR SION AP WILLIAM AP SION o hen vrediev yr hén veirdd

- 1 Syng e y wille but allas b
 Jngelonde sum tyme was
 Discedunt prospera grata
 Regnorum gēma perata
 Galant is purse penyles
 if hyt be as y gesse.
 per vicos ecce vagantur
 male soluunt quod mutantur./
 7 Oon with another anoon c
 for ful wel he knoweth
 Satagit cōmitterre guerram
 Quanto dolet Anglia luctu./

Y broffwydoliaeth hon a gefais i yn ysgrifenedig ar ddau ddarn o
 femrwn wedi ei hysgrifennu yn deg iawn o ysgrifen
 a elwir Bastart secretaris | Terfyn y / 5 / o vai 1607.

- 14 *Illyma proffwydoliaeth . . . a gefais i mewn hen gronikl*
or eiddo fy ewythr Sion Gruffydd or Brithdir. d
 Tolle caput mortis bis &c.
 15 The time shall come as true &c. (see p. ix. above) e
 16 Cum fuerint anni XXXX. transacti M.CCC. &c.

17 Ar y dydd y gorffwysodd yn arglwydd ni yr ymysgydwa y
 tyrchod ag y llithyr y gwenwyn i'r vn lle . . . ends: Ag velly y
 terfyna ymadrawd y brawt am y byt hwnn, / sef feuan trug y
 daran.

- 19 Byddawt Eryr yn wir ar dir Dewi f
 a Gruffydd a vedd y goron // Taliessin
 21 Ef a ddaw byd yngryt a chyt och i g
 Yna y digwydd y goron mewn kyveiliorni. /
 23 Hoan Borchellan borchellyn llon h
 Y bydd Kymrv yn kymryt allvdion // Merddin Wyllt
 b. Gwyr Gwynedd ar ddyhedd i
 Yn llundain llafar Kymry. / Adda vyras
 24 Lew Prydan yn llundain yn llaith k
 Beli a Gruffydd yn rryt rrydeoedd " "
 25 Dyrogan y vor vorwyn ag o ffraink y daw honno l
 Gwelais morawt ag a doet yspyddvt
 kynann kychwyn lliaws en llvhit nit Taliesin

- 26 Gogyverchais gogyfarcha gogyferchydd *a*
na bwyff im dirwen na molwyff vi vrien./ *Taliessin*
- 29 Orddod vron gorvod kaled a vydd lloygyr *b*
wys heb ffydd dydd drwy dynged
adn a fydd iach rrydd gwared $\frac{1416}{1604}$
- 30 *Proff: y lili* : Lili a vydd yn brenhiniaeth yn y rran vonheddika
or byt, a gychwyn yn erbyn mab y llew nit amgen nor dvk o fflandrys
&c. ends: yna y kyfflownir y proffwydoliaethav./
- 32 *Drogan y llynges drom droch*
[Droch] dwv svl voloch | dwv svl gwrthgroch *c*
mat no yn nia gwr ai gwna
- 33 Pan vo oet Krist mil a phedwar kant a phedwar vgain yr
Ysgotiaid a gyfyd ag a wnan gynawr ends: Y tarw a
vydd marw yn ffaffeth yngalvaria fjesv a ro trvgaredd yw enait amen./
- 36 *Armes Bruttaen faur*
Droganaf i hynn // kad ym hob meryn *d*
armes Bryttayn vechan./ *Taliessin*
- 42 *Proff: Fflour ddylvs a vylodeva a llawer a ddwg o geinkiar*
ag ni bydd brenhinol yr vu o honvnt ends: yn amser y
porchellyn gwedi hynny y kadarna ai gledde biev y dyrnas ar goron
- 45 *Proff: mewn modd arall* : Fflour delis avylodeva ai blodav
a vydd teg a llawer o geinkiev, a phob rryw gaik a ddiflanna heb
ffrwyth brenhinol ends: ag velly i bydd diwedd i tiveddion
lloegyrr i golli i hytiveddiaeth yn dragwyddol amen./
- 48 *Proff: y keiliog* : Galw di y keiliog dariau anedvs o vrvttvs
nit ehetta yderyn yn y byt kyffelib ir keiliog ends:
Erddwch pedyrevwch a byddwch lan *e*
oni vo marw tarw torvoedd llydan./
- 53 Ath gyvarchaf vardd hynaf hinin *f*
glew megis llew yn lladd i elyn *Hinin vardd*
- 54 †Vo ddaw rriain a bair diflannv hil Xpwrssia *g*
ag a adnewyddda i ffordd i Gwlen i nythyd i ddiweddva./ *Taliessin*
- 56 Moch daw byt y gryt yngred uyf anant *h*
a ssaif bit llawen pau ehedant ,,
- 58 Crist fjesv amkv amkydvydd *i*
archent trvgaredd kyn dybedd i ddydd./ ,,
- 60 Pryderawt kevdawt priawt prydain vawr a chwyssawr *k*
ar lawr llawer ochain am galan fonaur
yn ddiiev kyffnot gwedi i orvot yn i arvav *Mer: wyllt*
- 62 Yn ol y lleses y keir mab dall yr hwnn a enir yn // ab// ag a
vegir yn wadd &c. ends: Yna i klywir llais genevev y bobl-
oedd kyn gwelet yr amser rrai ereill o wynvyd an yr ol ddarbet
nid amgen kyn dan pen byd./ 1575.
- 64 *Dyrogan am vain Gwynedd*
Pan gotto main Gwynedd oi gorveddva *l*
ag o Vaelawr vawr ym gywira *Taliessin*
- 66 Koronawg vaban diargel ryvel rrwylf gosgorddion *m*
byddawt naw gwragedd am yr vngwr./

- 67 Koronog vaban droganaf pwyllaf pellenigion *a*
i gost llavyn aer dost post Prydain./
- 69 Kyliwitor gwynt kyliwitor glaw *b*
gylvin gevel gavel llew./ *Taliessin*
- 70 Hoeyan borchell oedd rrait gweiddi *c*
pen devig derwin Duw yw noddi./ *Merddin Wyllt*
- 71 Hoean borchellan handaw di yn awr *d*
nev o helionaeth nyn didolawr./ *Merddin Wyllt*
- 72 Avallen beren bren ail wyddva *e*
llias mab gwenddydd vy llaw ai gwna
- 73 *Pan vo oedran krist 1474*
gwedi llynny y goron vylodevrog *f*
a gwympa rrwng olwyn kerbyd kaer Evyrog *Merddin*
Yn rrydd hyt byth nis diddorwn./
- 74 Gweilch y Gogyledd ai vyssedd y tyvi *g*
pauit tost vv yr penyt dav./
- 75 Mab a gyfyd o abryt wrthaw *h*
ni bydd nos ymwaret o get iddaw./
- 76 Orddot vron orddot gwisgant dair kad *i*
drwy vradwyr a thwyllwir y kyvodiad
pvm bys y sydd ar law | a thair blynedd bychan glaw
gwedi y tair kyn y naw | pum brenhinieth a ddaw
- 78 Dvw a ossodes tervyn pob rryw dir *k*
ag velly y tervyna llynny yn wir $\frac{1476}{1604}$ *Myrddin Wyllt*
- 80 †Oian borchellan na vydd hvrawg *l*
gwell bedd na drwg obeithiawg./ *Merddin*
- b. Crist Jessv gorvchaf i ti y kredaf *m*
Yna yr helpir Owain glain golefaf./ *Taliessin*
- 81 Koronog vaban medd taliessin *n*
Yn yffryn fasbar lle maer tir issel
- 87 †Avallen beren bren diled kynt *o*
nam yn sait ledwag wedi lled kynt / *Merddin Wyllt*
- 88 †Pedwar kynnwrf ar vrys a ddaw ir ynys *p*
pan vo vy llew ar llv dyvrys//./
- b. †Oian borchellan brychini andav *q*
ag ymladd yn daer am ddwy lan dywi " "
- 89 Pan vo kyffro yn y bryn kywaethog *r*
i glwyd vawr ai gwaylod vydd./
- 90 Gwyn i vyd y vedwen ymlymhynnon *s*
a menyeh ar veirch yn varchogion//./
- b. Hoyan borchellan brychwyn breith vron *t*
a chynnwrff yn y twr gwyn a Llundain mewn dychryn
- 91 Pan glywer ————— *u*
ag yna i tyr Llvdain i chalon *Hinin vardd*
- 92 Gwyn i byd gwyndid byddod Beli *v*
bieivydd koron ynys y kowri.//
- 93 Gwedi koder y bedde ymonwent goffre *w*
bid dydd llawen gwedi Dvw nydolig *Taliessin*

† See statement in small type on page 148 and footnote thereon.

6. Harri wedi rrus a ragofn ar agen *a*
ag a ddaw or diwedd ir vn bressen./
- 94 †Koronawg vrenin a ddaw *b*
ai vonedd o dalayth Aberffraw . . .
bid yno gymro i dderbyn alltvdion./
- 95 †Yr hydd ar vynydd offa o awydd ymdaraw *c*
bo niver yn rrydd rryvig dervyn
- 97 †Jth o gyvarchaf vrenin y gorllewin *d*
ag ar bod rriw rrawd o gigvrain//
- 98 †Ath gyvarchaf vrenin am vyd gorvyddin *e*
a gway wynt Sayson pan i gwypon./
- 100 †Ef a ddaw byd anhyffryd i Saeson *f*
rrag maint i gallv ni allant vvddion
Yr hyd vor koed kadarn nis kvddion
na dim ni bydd wrth i boddion
kyvyd o gvdd gwr a wna bvdd yow obeithion
ag ywain vydd i henw henardd gyffrangon
llew glew a glywir i at chwelon
llongav yn ddiav a ddaw i aberon
aberoedd a vydd vyddion
a Chymry yn hy ynghaer vrangon
kaffant wledd kylaedd oi gelynon
Ywain a vv owain a vydd etto
Owain a rydd gwared am dir i Vrython./

101 †Val hyn y dywaid ffevan twrch y dara ffevan y bostol val hyn
y dechrav Y govidion a rrymiant *ends*: yna y kyvyd brenin
or dehav yr hwn a vydd vrddasawl ag a vyn pawb dan yr vn iav ag
a vydd bendigedig./

103 Pun ddel kyffro ar vor havreu vawr ef a gryn llawr llan Llieni
ef a ddaw y blaidd i vays hyfedd i weiddi &c. *ends*: ag arwynt
y goron bonno a geidw heddwch tragwyddol hyd tydd varn yn hyrnas
Loygyr val na orffo tynnv kledde or wain mwy byth / *Taliesin* $\frac{1476}{1604}$

109 *Kyvoesi Merddin Wyllt*

Kyvarchaf ym heleth vrawt a welais i vaeth *g*
ai vonedd o Aberfferaw a vydd dwy vlynedd a naw./ $\frac{1476}{1604}$

111 *Llyma val y dyvot Merddin Emrois am Harri vrenin*: Niueus
quoque senex in niueo equo flumen Pyrouis &c. *ends*: nam
impetum cursus sui in vltiore Hysbania protendet / or in *Welsh*:
Yr hen gwyn ar varch kan welw a drosa avon berydon *ends*:
rrythv i redeg a ystyn i eithavoedd yr Ysbaen./

113 *Llyma broffwydoliaeth yr Eryr pan oeddid yn adeilad kaer*
Mynydd y Paladr: Megis y gwrth ladd y ddraig wen y goch velly
y bwrw y dwyll y wen &c. *ends*: Oddyna y gogoneddvs
ffyniant ef ni ddioddef amrraint na sarhaet yr hwn ni bo tanghy-
neveddvs yr dyruas a ddigwydd.

119 *Dyrogan Merddin Emrys o vylaen Gortheyrn Gorthenav &c.*
†Ac val yd oed Gortheyrn yn eisted ar glau y llyn gwehynedig y
kyvodassant dwy draig o honaw y neill oedd wen ar llall oedd goch
a gwedi dinassaw pob vn oi gilyd o nadvnt &c. *ends*: e gwreid
ar angev a ymchwelant evchwyl a newidier y gweithred a vyd anrry-
vedawg echtywyne digrw||—*imperfect*.

† See statement in small type on page 148 and the next footnote.

145 *Llyma Henway y mae beirdd yn i roddi ar y droganwr a ynnill y groes vendigaid*: Dewi sant ai gelwis ef *Mab y dyn*. St. Tho: o Ganterbyri ai gelwis ef *Brenin y morwyndawd*. &c.

148 Beli yn ynill yn wir dir ystradtewi a
diffaith vrycheiniog a dienwog drefi

b. Pan vo kad ymRrydyn b
ynys prydain gain gyfechwyn /1604/.

Llyma val y terfyna yr holl ddyroganav oedd gwedi i ysgrifenv* yn llyfr *Thomas ap Rrys ap Howel ap Jevan vychan* (lythyren yn llythyren val yr oeddunt yn ysgrifenedig) yr hwn Domas oedd gydyu.aeth a chywely i *Rys Nanmor*.

149 Gwr oedd gynt a elwid Gronwy ddv o Von ag yr oedd y gwr hwnnw yn gwyliad yngwylfa yr hon wylfa a elwid y berffro y Mon ag y doeth adre o[r] wylfa honno yn llyddedig ag erchi a wnaeth baratoi a thany i wely &c. ends: ag yna y kwnyr y Kymrv ag y kloigyr y saeson ag yn yr amser hwnnw tyrnas direol a welir a rryfeddod yn agos./ Ag velly y terfyna *brevddwyd Gronwy ddv o fon*, o gwmwd Twrkelyn o blwyf llan Eleth vrenin.

155 *Brevddwyd Gronwy ddv ar ol llaw Tomas ap Rrys*:

My vi a bair tervyn gelyn i gilblant e
a marvolaeth heb gwyn a drvdanieth heb newyn./ 1604

158 *Chwedl Banistr o Brydain vavr*: Pan vo oet Krist yn barglwydd yn vil a hanner yna y dau / H / aniwair ef a otega bawb a becho yn i erbyn./ Padrig a ddyfod mae o lin / H / y daw / E / a honno a geiddw i morwyndod oni vo marw ag ni vedyddir mewn bedyddvaen./ &c. ends: Wedi/H/ y daw / E / yn vrenin a chwedi / E / M / a goronir agwedi M / E / eilwaith, ar eglwys a ddymchwel yn i hol./

162 *Ymddiddan rrwng Gwenddydd a Merddin*: G. Fanwyl vrawd pa bryd y daw bddydgoliaeth ir Brytanied./ M. Pan vo amlaf y bobyl a gwaethaf i rrol &c. ends: yna y daw Brython yn ddiamav i ymwasg mynydd yr yri ag oi nerth i chwaddwn ag i byddwn digrif *Merddin Wylt* ai dyfod.

166 Droganaf vi brif gad gan geidwad Prydain a brain d
yn gwiliaw a chan kelain a chylanodd heb vedd
digrain
or diwedd vydd | llvoedd gwendyd | llawen vyddant/.

Aida vras

168 Pan enkilio Grvffyth rryfeloedd e
dav dri gida chwech a ddwg Harddlech gan Harri./ *Tal*:

169 Mi a dystiaf yn gyntaf am yr haf hir felyn f
kynvllawg ywr amser Lloygyr ir llew goresgynir./

171 Haf hir wynog kysodog o law beth wedi ef g
am losgi kreiriav ag esgyrn seintiaf a difa llawer or
eglwysav./ *Taliessin*

172 Pan ddol eryr tros vor ai drysor o ddevt h
a haf gwlybyrog heb gog yn kanv
a gwragedd yn greirie ai koryne yn tyfv./ *Adda vras*

173 Bid /S/ Wyddeles yn weddillion i
bid yno Gymro yn kymryd allvdion./ *Merddin*

* Those marked † were not written by Thos. ap Rhys.

- 174 Pont ar Venai kalan Mai ymlaen gwndyd *a*
 ag alltvdion val llif avon llithrant i gyd *Taliessin*
- b. Pan vo rrvdd rredyn }
 pan vo koch kelyn } ai bwiall awchliw *b*
 y daw gwyr llychlyn }
- Gidag Owain Lowgoch }
 ai baladr rryddgoch } Ynghors Vochno./ *Taliessin*
 i gyro Sayson val moch }
- 175 Pan ddigwydd yr abarch y bydd diarborth deifri *c*
 A diffeth Vercheiniog a dienwog trefi *Merddin*
- 176 Y meibion moelion a vydd alltvdion *d*
 yngharchar yn wrn Saeson
 ar Loygrwys diredd y terfynant./
- 177 Edwart yw hwn oedd gwrolaeth *e*
 dir yw Engkil ar hil Henri *Taliessin*
- 178 Dyfydd chwedlav newydd yn amser kog a mai *f*
 a lloygyr heb gyfal o gyfraith y llwynog "
- 179 Eryr a gyfyd bryd ymRython *g*
 blwyddyn y pecha i ffraink ai ffrwyna
 o dradiriaw *Merddin*

180 Ysgotlant a gwyn tynghedfen ag agnef twysawg avr benig
 yr hwn a wisg attaw i hwn bob lle or mor bigilidd &c. . . . *ends:*
 y Brytaniaid ar Ysgotiaid a lliwiant y tadolion dynasoedd yntwy
 a wladychant i gyd yn rwydd dangnefeddys wedi gwrthladdon i
 gelynion hyd ddydd brawd./

182 Merddin a ddyfod y kyfode kath las or Dwyrain gida llew
 a llosgwrn draig ag a wahardd y bleiddiaf lloygyr &c. . . .
ends: yna y daw blaidd o Werddon ag a diria i Aber dav gleddav ag
 a letta i esgill dros Gymrv a lloygr ag yn ol hwnnw y kaiff Kymrv
 heddwch yn dragwyddol./

LLYMA YCHIDIG O BROFFYDOLIAETHAV BYCHAIN AC ERAILL O
 SAESNEG.

- 186 Naw mlynedd rryfedd rryfeddodav &c. *Taliessin h*
 b. Rriain a ddaw rriain ni ddaw &c. *Hinin vardd i*
 c. Kastell Rrvddlan yn dan nim dawrdd &c. *h*
- 187 *Hiare beegineth English Profeseis*
- a. When /E/ is gone the warres shalbe soe greate &c. *l*
 b. Merlin saeth there shalbe a parliment which shall begin
 with beads and end wyth blowes, &c.
 c. In March the lawiers, and after the spiritualitie shall beare
 great ryle in the ende great mischiefe will followe &c.
- 188 There shalbe a wonderows wett Somer &c.
- b. When commeth /M / D / fortie and three score *m*
 manie wilbe wearie of feightinge and will fight no more &c.
 c. A dead man shall arise and take a sworde &c. *n*
- 189 Marke and ye shall see (er it be longe) without anie blame o
 all falshood sett vppe wythout anie shame
 Then England shall full merye bee
 and all the relmes in Cristianitie

192 In that yere when there shalbe a greate counsel in Winter &c.

193 Bvt when the Winter is greene as yt never was &c.

b. A // D // with a double // R R // a bastarde in wedlock borne shall come and thinke the crowne to obtaen but it is not hi that shall hane the beast gaine &c.

194 Will Ambros saith that the red dragon shall cast his foame at Charinge crosse and the most parte o Saxons shalbe destroyed./ Then shall land at Milforde haven the widowe of Callaboure wherat the Brvtes shall crie havoocke and he shall goe to London and beseedge yt three daies &c. &c.

195 When the Beare is muffled and may not bite a
then shall broade foot England wyne

196 *These armes shall prosber in England.*/ A black Crowe of a true line that shall rise in the blood of Kadwaladyr &c.

b. These folowing shalbe slaine./ A king uppon a stonne the red fox his ffrindes &c. &c.

197 When Hempe hath ruled the lande of England then shall yw see therin tribulation, warres &c. &c.

b. When Hempe is come and gone then English men take hede to your selves make your selves readie to warr &c.

198 *The profecye of an holy ankar:* ʒn kinge Egelfredvs tim / Henrico libro sexto./ Englishmen for as much as they are given to dronkenes &c.

199 Gwyr Mon a welyn ar yr vn penrryn b
yna i gossodan wr a elwir Owain
yn vrenin koronawg ar ynys Brydain
ag yna y gwisgir koron am i ben ar bont Ilvndain . .
ag ni bydd Sais byth yn Ynys Brydain nwy
written in 1476; copied Nov. 7, 1604.

207 Dihedd a drossed dros weilgi c
rryfel a vo / val mor dylan / am ben dvlvn./ 1476 / 1604./

209 *Yn ol y llewes y kair mab dall yr hwn y elwir yn / ab / ag a vegir yn wadd ag ai gwaithredoedd gwenwynig a bery yn ynys B. &c. ends :

Mab Mair an rryddhao er y graddav d
a wnaeth iawn am yn pechodav Merddin

213 Therof profficied an holy Anker† &c.

215 Bruti posteritas : Albanis associata &c.

b. When faythe sayles in priestes handes : &c. e

216 *The prophecie of Turquartus:* Out of the East shall come desmale blacke dogge that like a theefe by night shall enter Germanie &c.

218 *Turquartus . . vppon the / 12 / monethes of the yere . 1596.*
ʒn the moneth of ʒanuary the angri heavens doe foretell vppon the lande where moste synn and wickednes do abounde &c.
ends : that wee may singe all holi holi holi to the migtī god of ʒsrael.

* See p. 62 above, but there is "more in this prophecy."

† See p. 198 above—extracted from an old English chronicle belonging to Harri Jones o Lwyn y Kosyn.

226 A proffesi [for the years 1591-1600] that was found in Paris written on a greene marble ston &c. . . . 1591 Navarre Cippres flanders and Germany wilbe devided from the faith &c.

229 Mark Jrland they faull / tyar on and tyar all &c. a

230 *Kyfoesi Merdin a Gwendyd*
Pan vo Owain y Manaw b
gogeled Dvw o Wenddydd.

243 Tri pet a distrywia Loegr: Kynwys dieitred idi // A rydhan karçaror // ac anregu y gur moel. / &c. . . . ends: Ef a wnair kam ar y baglau a symudir ei konglau ir kanol ac a vyd haul ar y bleidiau. / y Bard Cusc

245 Edryç arwydion: pan del argoelion c
a gurtnebu pla a traha y Saesson. / *Taliessin*

247 Kriſt Jëssu keli iti y koelias d
Na bard na difard eytyr duu dofyd *Merdin wylt*

250 Ef a dau byd ef a dau ——— e
a Cymru biau vyd or mor yu gilyd *Robin Du*

258 Duu guynn a roes terfyn pob tir f
a hunnu yu / r / maru a broffuydir *Merdin wylt*

260 Yr anwired pobl a distrywant yr hol dyrnassoed ai hanwired valçder &c. . . . ends: A duu maurt pasc gwedi hynny y byd newyd yr haul, ac yn ol hynny o amseroed nid ymlad Saesson am dir mwy yn hol ynys Brydain, o hyny alan hyd dyd farn. / *Taliessin*

265 Ef a dau riain fain fodussa: g
a bair diflannu hil Saxonia
Ac yno yn dragowyd y byd ei orffuysfa. / *Taliessin*

270 Yd uyf fi yn kaffel oedran Krist yn 1533½ &c. h

273 Afallen beren bur ei blodeu i
felys ei haeron garçarorion greirie. /
Ac ar ei ol ef y dau Owain yn die. /

275 Ef a dau gur moel milioed &c. *M. Wylt k*

276 * * * * * asked Merlyn, when shall the line of the Bryttons be exalted &c. ends: Colchester sayth a queene shal dey in a fylde by the draughte of a bow and the stroke of an arrowe. /

282 The region in the myddle parte of the worlde shalbe moved against the sonne of the lyon that is to say kinge of fflaunders shall come into the land of the lyon &c.

286 *The prophesie of the hermyte from the begininge of the world vpp* The hermyt in the history of Almaen and Marlion in the history of Bryttaen at Sondyforde betweene / v. and 7 wonder in England shalbe seene and between 7 and one all is done. / Marlion cauleth hym a bull of threefould naturs &c. ends: When olde father Bleth the begar can say two creds and haue lybarty to walk & wander wyth his wallet, and mother Symkyn the sage sawles agayn to her beade then prists beware your palets when the postols preching and breking the brede shalbe turned to sacrifice & pray not for soules, then prists wyth a cowntorde shall cover there noi when ij mares shall come out of towre they shall offer sacrifice wyth there owne blod Troy vntryw shall tremble and quake for feare of hym that many hym dredes. /

311 *A professie of all the miserie in general y^t shall fall on England.* Of all the marvellis of Merlyn how hee maketh his mone tak heede of his talkinge & talys wheare hee tells how a lion shalbe ravyshed and to Barwick gone by the Rose &c.

317 There shall a sworde come over the sea wyth a spere and a shilde and a redd lyon &c.

320 In the yere 1553 and onc // such things shall befall adowing and alsoe downn in Bryttaen &c.

324 The pye ꝑ poked and downe shall hee wyth waters that be both styff and boulde &c.

327 The yere / 1558 / and betweene the pertyng of Aprell and not farr from May, the Bull shall depart away &c.

329 Betwixt iiij. and . v. that is to vnderstand a black Crowe shall arise agayne &c.

331 When Rome is removed into England // and every preest hath ye popes power in hand // wilt walter, or walow or ly on ye vegge, for y^t while fean Scotland and ffraunce for then they are fleggen [*sic*].

340 What tyme faulyth. ij. somers in on yere how y^t hee yade me from ꝑ could not wyt./

342 Ould Bryttaen is England / the sumbell ys at Newcastyl &c.

343 The lantern lightneth anonne shall waxe darke, the feren shall wax wonderous warme who shall bere the gayne that daye no man ꝑ tro dot wryght.

346 The Egel shall weryd be of fyghtinge as ꝑ wene &c.

350 The fox wyth honds he shall hunt the fulmyer shall doe a singular in fere what syde of soever he be bent &c.

352 To London the lordes shall wynd, all with that noble kyng when all wars be broght to end &c.

354 When all this worke be brought to end in England shall noe more warr bee, when the black flyet of Norway is com and gone &c. *ends*: littyl mann mett wyth mee tould mee this proffycy in this tale and what yt should bee, god that dra[n]ko both aysell & gawl &c. *Brydlington*

363 In the land of more Bryttaen / shalbe a lorde of grete renome / in whose tyme as bokes sayne / shall be treson in towre and towne &c.

365 Of littell Bryttaen lords fell / shall be joyfull men of this &c.

366 Evangelium Christi circum ciria notantur &c.

367 The myghty man shall shyne that before was shadowyd &c.

371 That the dead shall aryse a kinge whose generatione was of a durne cove and dyd generat hym out of the sea &c.

372 A Bishop beinge noe gentylman shall overcome the crowne for one yere and vse yt as hym lysteth &c.

375 The sonn of mann is called mab y dyn o Dirmon, for the generation of Tudur cam out of the ꝑle of Môn, and in proffysing [*sic*] of hym y^t hee shall kill his mother, & yett haue his mothers blessing &c. *ends*: he shall plant a true religion in vj kindomes make an vniversall p^eace throughout all the world./

John ap Robert Gwyned

377 That an arrowe shall be ye destructione of three lions &c.
Tho: Gwyned & Edw: Powel sayd yt./

378 This is the forshore and the xj generatione of the house of Tydwyrth that shall give armes and Edward shall be his name &c.

W^m ap Gwened ap Edwart sayd yt.

379 A lion shalbe generat out of the bere by the full strength an nature of a dunn cow &c. *Owain laugoç.*

381 To iudge the truth as before hath bynn : a
 soe iudge wee may as that of vs shalbe sene. /
 A thousand five hundred fiftie two and one
 shall these thinges be adoinge and alsoe sone gonne. / . . .
 Ha gentyl talbot beware well thine head
 for sure a greene dragon shall putt thee to dread. / . . .
 A: P: shall rule the king as his lyst any way
 but at last hee shall lose his head for his traytors play. / &c.
Laurentius Minatensis.

386 That age succeding out vppon the hills shalbe better and more prayse worthy, little of our lawes shall yt disanull &c.

388 At Madiburg was found a cronicle havinge these words. / A : 100 : yeare age of the blood of Charles the emperoure &c.

389 Greate and dreadfull mutations of all kindes are at hande, the settinge store by monkes shall perish &c.

390 The kinge shall forsake the men of his church &c.

392 fflower beastes shall binde theyre tayles together, a lion a beare, a hors, and an Antilop &c. . . . ends : E: shall weare the crowne of England but shall not continue longe : / f: shall weare the crowne of England and shall continue longe &c.

395 Therefore arise vpp trew Richard filius but before this shalbe much adoe the bull and the read rose shall stande at strife &c.

396 The Saxons shall be putt downe and declyne and then the truth shall come home agayne &c.

399 The blewe bore with the mullet thorowe England shall ride / &c.

b. The emperoure shall be awakyd as a man fallen into sweete sleep the same shalbe counted of menn as dead &c.

400 When ye gryffon flyeth then the marlyon shall win &c.

finis : per me nameles. /

401 A Bucke shall rise out of the northwest and one insurrectione hee shall mak under whose standard shall be slayne . . the gentyl Talbot &c.

403 Though Pouls was soe long drey that men might wade wyth pysons the tyme will come that they shall flow over all England &c.

404 A Bishop shall have the crowne in governance which never was born to the estate the comons of hym shall ask vengeance &c.

405 Yt was profissied by an Ancres in king Adfyldes dayes that England shall be conquered by the Danes &c.

407 When the prince of Englande shall clymbe vppon the holy place, and sytt one the alter destroyng &c.

409 A best at Milforde haven shall lund, at Rose a battell of barons shalbe in the Hay mor besyde Carmarthen &c.

410 Temes shall runn wyth bloode & the rose female and all her flowers forever shall fawle a dragon shall fle out of the tower &c.

411 When gostlie vnkindnes in a well shall be wroght fortified by / k / all goodnes abused &c.

413 Many lives shall be spent and all for a babe whose name wilbe refused when : k : is transposid to his dignitie &c.

415 Covetous[ness] and lecheri cannot be all still wheare vertue and verginitie hath preheminens &c. *finis per me namelesse.*

N.B.—Urdassaul darleyd mi a ysgrifennais y dryl yma or llyfr (pp. 243–416) allan o hen lyfr o eido m^r Sion Lewis o Llynnwenneu yn sir Vaeshyfaid : y dryl Kymraeg (pp. 243–275) oed wedi ei esgrifennu o law gymreigaidd deg./

Ar dryl Saessonaeg (pp. 266–370) oed gwedi ei esgrifennu o law aru fals . . . y nylc amser Edward VI. ; ac o 371–416 o law arall y nylc amser Mari neu decreuad y vrenhines Esbet ac myfi ai esgrifennais lytyr y lytyr yn ol y law yd ysgrifennessid hi nessaf oc y gelais. 13 Mai 1623.

419 *Cyfoesi Gwendyd a Merdin **

Deutum attad fy mraud, yngnadiet a
ir Gogledd yu gennyf syu pob tud traet
gogledd duu o wendyd.

455 Yr assen luyduen hen ei gen ai grud &c. b

b. Brenin a dau or tir drau c
ar ei droed gogyfoed
gur heru vyd o hiroed
ni car awar henu un or Henrioed.

'Rys bardd bach
(bardd kwsg)

456 Left blank for the insertion of the beginning of a prophecy continued on the next page:—|| Shall shere the fetterloke iij^d parts then shall the power of England abyde at Hardly castell these shall comfort ffrencemen Danes and Scottes and men of Calabyr and the widowe of Calabyr &c.

463 When gostly vnkindness &c. (*see p. 411 above*)

469 ————— brenhinbren a dorri ac a wasgerir ei dail ai geinkiau ai baladr a dros dair eru o dir &c.

471 Val rod yn troi tramaet huyliu d
tralaud med tracymel tretau &c.—*end wanting*

475 Llif a leinu lewis a laweinaid gwenyn gwancec dan baladr aradr ar disgin esgob yn bort ag ar &c.

478 Main maur ir laur mi ai golyngaf &c. e

479 Koronoc vaban dau byd briu breidvan &c. f

480 Haul galed y goleuni &c. g

481 Kyfyd ffair rung y pedair ffynnon h
a nant yn divraint ar dyfred yn gocion *y bardd kwsg*

482 Klydydau gloywon i gleddon &c. i

483 Pump bys syd ar fy lau k
yn ol y pump wedi nau/.

484 My fi a çereais y dissiau a gwedi hynny y dabler &c. l

489 Afalen beren a dyf y nlañ lynn m
lawer ar nis gwyr ai gofyn : &c. *Merdyn wyllt*

490 Kynaur dygnaur am digyfing bortloed . . . n
a lywio pobl ger pibyl *Merdin wyllt*

* Alan o lyfr Mr. Lewis ued a ysgrifennessid alan o hen dext [gan un nas] medrai ei darlain ysgrifened ef yn ffals lawer iawn o ciriau a mi a gerydais lawer ag a edowais le i dodi rai eraill i meyn ar a edowsid alan . 16 May . 1623. —JOHN JONES.

- 492 Pan acwyn llyn luded ayron y deiryd tair çuiored . . . *a*
Y kyfyd y wad i weidi anyfrait sait iait a dau i Wyned./
- 493 Y mo[r]tmeriaid yn heidiau a Cymru yn gadau . . . *b*
el ai huyll ar longeu gadarn valc y deau./
- 496 Yr hol dyrogan aet gan ysgolan: . . . *c*
or mynydoed ar tiroed pob en heb veistyr
i for ywerdon./
- 502 Pan noeter gwybodau y trais y trzenir badwyr &c. *d*
- 503 Pan del guynion gynafon i greigiau &c. *e*
- 504 Hoyan borçelan o borçelyn./ *f*
na çuse un orig dan frig kelyn./ . . .
leu vynglydu blaid vy erçwyn./ *Merddin wyllt*
- 507 Pann vo ugain mlyned a çuecant a çue mil yn derfyn *g*
o deçrau Adaf hyd yr haf hir felyn &c.
- 509 Merdin a dyfod y kyfodeu kat las or Duyrain gida lly
draic &c. . . . *ends*: Yna y dau leu o Ewerdon ac a diria
yn Aberdaugledau ac a letta y esgyl dros gubul o Gymru a Loegr ac
yn ol hunnu y kaiff Kymru heduc yn dragwyddol./
- 514 Byd a dau bryd urt arfeu./ . . . *h*
heduc gwyn gwastad a dau yn dieu./
- 516 Pann del dihafarclu *i*
o bart gleu i Aberhodni . . .
Loegr ir leu y gostyngir./
- 518 Pan vo oedran mab Mair kroyu dec (1460) . . . *k*
ends: ac y dau Ywain ai lu ai vaner i Vanau./
- 519 Krist Jessu am ku am kydvyd . . . *l*
arçant drugared kyn diwed y dyd
- 523 Hocan borçelan morr anryfed . . . *m*
gwedi bod yn hir meun altuded./
- 527 [*Ymddan rung Merdin a Guendyd i çuaer*]* * * ir kened-
loed eraill ac i vrenin Llylyn yn anad yr un a ryfed y diolcaf i bob
un ei wlad ei hun./ &c. . . . *ends*: Pa bet heb yr Eryr, a
wnaet yr Israel canys y Saesson ai dial traha megis y dialassant
drahaf y Brattanniaid gynt./
- 543 Y keilioc mynyc alwed yr eos yn gyflaun ar digrifuc &c. . .
ends: henffyc gwel a bid i ti amodraul anryded, erduc padreuuc
yni vo maru Taru torfoed lydan./
- 553 Y lili a vlodeua ai vlodau a vyd tec, a lawer o geingkau, a
pob ryu gaink idau ef a diwlanna heb fruyt &c.
- 557 Ysmau vi dilad nid lin daearad *n*
Ysmau vi dilad nid gulan kefn dafad
Perffait yu varait iait digelwyd
porffor yu nilad o baradwys wlad o vlodeu gwyd
Mae ym gadair o aur Y naer Sidyd
meun gwenrod yn troi rung tri elvyd./ . . .
Bryton a Gwydyl ac anghyfaith Engl
namyn diwyd gyfeilion neb*

* Unfinished—the rest of this as well as the whole of the next page is left blank.

561 *arnes prydain vechan*

Droganaf fi hynn kad y mob meynn: a
 Kymru ar gywyn a grudust y mrydynn./
 anryded a rinwed | trindod trugared Taliessin

563 *kredo Taliessin (cf. p. 637)*

Crist Jessu keli ytti koeliaf b
 Jeun it helpu Kymru | hy y doedaf . . 1440
 Y nertir Ywain glain goleuaf./

565 Gur a lefair yn y bed :

a dyguyt kynn sait mlyned./ c
 gan ffyd pob eil vyd dadlau./
 Byt a vyd bryt urt—*unfinished*.

569 Ther is nothinge soe frequent in the writings of ye bards then
 ye moule, y Twrch daear y Wadd, y Talpa, which is a type of y^e
 devill that great Antichrist &c.

Ni châr y kythrel melyn / anwar dwrch daear vndyn d
 That swarthie devill ye wilde Mule &c.
 Gryg / r / oes Gwaraig ir Assen
 Gwr ir wadd gore ar wen* &c. &c.

575 *Ulyma broffwydoliaet airon Tyllys*:—Y mae rai yn medyl-
 iau ac yn dyallt druy yr henŷ hynn galu yn Ladin y *ŷymraeg* y
 keillio nid amgen noc arwydokau o honau brenin firaink./ druy
 Gi, dalt brenin Cicilli; druy Le, dalt brenin Kastell; druy vuc dalt
 brenin Paliologu druy Unikorn dalt brenin Loeger, druy goryn dehan
 dalt brenin Teuton druy Eryr dyał brenin yr Almaen, druy yr haul
 ar Loer y pab ar egluys, druy y pelydr y preladaid a gwassnaetwyr
 yr egluys, druy engylion dyniaul dalt urdas y pregetwyr ar rai
 troednoet, druy vrain y rai anffydlonion, ... *ends*: Y petau
 hynn a anfonais i çui dosbartuç çui megis pet a dyleit ei wybot nit
 megis pet a dyleit ei gredu.

LYMA UERSSAU A GAD YN LYFR S^R HIR O GREMSUAM./

582 Kanlan lyuedoc arvoc eirvud &c. e

583 Pan wisgo Loegyrywys
 yn anghynwys / yn ei kylçyn &c. f

584 Brenhinaet yr ysgottiaid a vu gynt ymplit brenhiniaeteyn y
 daear bonhedig a çadarn a çywaetauc &c. *ends*: megis y
 dywaid yr Eryr y *ŷaersepton* y Brutaniaid ar Ysgottiaid a lywiant ei
 tadolion dynassoed ac a wladycant yn danghynefedus gwedi gurtlad-
 ant ei gelynion hyt dyd braut./ syrr hir o gremsvam

589 Pan ođi Rissart heb eñi ehedyn Yryri g
 gleu megis leu yn lad ei elyn./ hinin vardd

591 Dysgogan awen len a herwyd &c. Taliessin h

592 Orđot vronn gorot gwiscan dair kat i
 nac er ariant // dim nis kaffant./ ,,

596 (A prophesie found vnder St. Denis &c.) (see p. xii. b. above)

* Pp. 569-74 are in a different and slightly later hand. Welsh and English are intermixed throughout.

602 ||ei enu, ef a dinessa leu y wirioned ac ar ei veiçiat ef yd ergryn-
ant tiroed ffraink a dreigiau yr ynyssed, yn ei dydiau ef y dan yr aur
or lilium ac or danat, ac o ewined y rai a vrefant y ret yr ariant y
kalanistret a wisgant amliu gunoed &c. *ends* : y gwynhau a ymdorrant
o greulaun cwytedigaet ac a wnant sain y rung y syr. / 4 June 1623.

- 637 Krist Jessu keli, iti y koeliat * *a*
Ti a dygi y Kymru oi kam ir gwir enga . . 1560 . . .
Onid Taliessin nid oes gyfarwyd
- 640 Byduç lawen Kymru benyed Beli
mae/n/ agos eyc term urt ei fynegi (1570) *b*
gwiliuç a weloç gwalç o Henri
a hunnu a wna/n/ Llundain lefain a gweidi. / *Taliessin*

641 *Brúdiau* : Ef a wnaith Panton / ar lawr glyn Ebron &c. *c*

642-50 A running commentary in English on certain passages
in the Welsh prophesies. The name of Lancelot Bulkeley occurs at
the end of p. 648.

651 When here a Scott shall thinke his throne to sett *d*
Above the Circle of the British King
A Bullocke of the Largest breed
Shall fatted bee where sheep now scarce can feed.

653 Nation shall rise against nation *e*
more torments to endure

654 Anglia te prodit tua gens Cum quælibet odit &c. *f*

b. Vo ddaw Gwr a vedd Goron &c. *g*

c. Vaticinium Adamsoni in . . tempore Caroli primi Regibus
e Gallis oriatur Caesar et ex te &c.

655 Y seren gynffonnog sidd arwudd nodidog *h*
ar brenin mewn heddwch ceiff huno

656 William Bulkeley of Coydane gets £2 5 "in full discharge"
29 Novembris [16]59.

b. Anno cui tria sex obruitur rex &c.

c. Mawr ryfel digel daw gelyn dros for &c. *i*

PART II.

ILYFR SION AP WILIAM AP SION O ARAETHEV.

1. *Areith Folo Goch am y rriain ardderchawg* : [K]yfoeth
Rvawn befr vab Drothach wledig oedd Wynedd gynt : a chyvoeth
Brochwel ysgithroc oedd Bywys. / A mackwy serchowg ddeddf
kystvddliw devrvdd las o gyvoeth Rrvawn Befr oedd yn lladrad
garv nebyn rriain o deyrnlwyth Brochwel Ysgithroc &c.
. *ends* : *Arglwyddes heb y gwas pa bryd bydd hynny?*
Pann vo kynn deked ol dwgen ddvgloff yn kerdde tomen y Bala,
ac ol Olwen verch Yspadaden penn kawr yr honn y tyvai pedair
meillionen gwynnion yn olav i thraed pa le bynnac y kerddai hi./

* Cf. p. 563 above.

11. *Ilma araith Jevan brydydd hir* : llawer o bethav gwrthwyneb yswaeth y sydd i serchowgrwydd val y gwyr Jevan brydydd hir o wyllidnech serch, o lesmeirwydd ovyddiaeth yn llesmeiriaw kysgv &c. ends :

gwenn araf, liw gwawn oror

gwenn yw lliw gauv llawer./

Jevan brydydd hir ^a

15. *Ilma araith a wnaeth Sion Tudr i anredyd yr englynion a wnaeth Anneirin gwowdrdd ar y missoedd yn llys Maelgwn Gwynedd* :

Mis Jonor myglyd dyffryn

gnawd kwrw lle bo kerwyn &c. (see above MS. 129)

^b

This MS. ends with the 6th line of the 2nd "Englyn" on page 16.

MS. 134. GENEALOGIES, ARMS, &c. : Paper; $8\frac{1}{8} \times 5\frac{7}{8}$ inches; 84 folios; early xviii century; bound in Russia leather. Folios 3-8 are more or less imperfect, the paper having decayed.

1 and 2. Wanting. 3 and 4. Greater part torn away.

5. *Ilma Enway y Tayr Sir Gwynedd ay kwmvdav ay Trefsydh dinas y gyd ar y sydh ynghymry* :—

Sir Vôn : Kwmvdeu Menai, Malhtraeth, Ilifon, Talybolmon [*sic*], Tindaethwy, Twr kelyn.

Sir Gaer Narfon : Tri Chwmwd Ilŷn, kymyt maen, Gwlogion, Tinllae, yfionydd, Ywch Gorfai, J's Gorfai, llechwedh ycha, llechwedh J'ssa, y kereddyn, Nan konwy.

Sir feirionydh : kwmwd yr dydwy, ystymaner, Pen Illyn, y Deirnon, Tal y Bont, ar Syni.

Owing to the partial decay of the MS. a complete list of "treuydh dinas" and of the "pymplwyth" cannot be made out.

5b. *Pymthec llwyth Gwynedd*—*imperfect*.

6. *Y tair Beriach*—*imperfect*.

Yspysrwydd Gwehelyth holl Gymry :—

Gwehelyth tir Deheubarth (6b), Powys (7), Nanav (7-8), Morgannwc & Gwent (8), Dyfed (8b), Kadellie o gegidfa (8b-10b); llwyth ywch ayron.

10b. *Jach y Pym breninllwyth kymry* : Gwynedd, Powys, Rhwng Gwy a Hafren, Morgannwg, a Deheubarth.

11b. *Jach Pymthec llwyth Gwynedd* : llwyth Mon, Tegaingl, Dyffryn klwyd, Penllyn.

12. *Swydh Ddimbych* : llwytheu J's Aled, Ywch Aled, ywch Dvlas, J's Dvlas// Mon, ardydwy, meirionydh, Arfon, yn Arllechwedh, Nan konwy, kynllaith.

14. Trevor llangollen : Mathe wynn app dd: ap Edw: &c.

14b. *Y Traian*, Swydh y Drewen, Trayan Swydh Groesysswallt.

15. Plant Kynfyn; Plant Bleddyn ap Kynfyn.

15b. Plant Ririd, Meredith, a Chadwgan, meis Bleddyn; Plant madoc a Gruffi meis Mred;

16b. Harry VIII. o ran y kymrv.

17. Ach y gwr y naeth Abergwili.

SIR ABERTEIVI: *Ywch Kerdin*—lle'n ap Gwillim lloyd &c. (17b), Meibion mr Hugh ap lle'n lloyd a phlant David ddy (18) Gwernan (18b), *Llanvair glydoga*—Dd. ap feu: lloyd ychan &c. a meib dd. ap howell ychan (19); *Arglwydd y Tywyn*—Morgan John ap Rees ap Ruddy &c. (20); Ache *Pentre Joan* (20b); Ach Lewes dd ap meredydh (21); *Ywch Avron*—Tylwyth feuan ap Rudd; ap feuan lloyd &c.; & *Gilvach wen*—Sienkin ap Rees &c. (21b); Dd: ap lle'n o Gefn Melgoed; & *Y Tywyn Mawr*—Rudd; ap Rees &c. (22); Ceraint dam Sioned Mathe yn ywch Avron (23); *Gilvach Wen*—Ys Kerdin—*Corrwyys* (23).

SIR GAER FYRDDIN: *Aber Marles*—Sr Harry vab Sr Thomas Johnes (23b); Vychans *Glan towy* (24); Pan oedh oed Krist 1531 y darfu am Mr Rees ap Sr Gruff (24b); Sr Rees ap Thomas (25); *Rhyd Odyn ynghayo*; & *Llan y Krwys* (26b); Gwillim Go; ap Thomas &c. (27b); Sr John Wgan ap sr John wogan o Wgan y Wgan // or Vychans or Harberth o waed dav lidr &c. (28b); *Llan ystyphan*—Rees lloyd ap R. lloyd &c.; and *Aber gwili*—Lewis ap tho: ap John &c. (29); merched Gr: ap Nicholas o Siaen (29b); Plant Gr: ap Nicholas o vabli v; Vredydh ap Henri Dwn ag o v; Sr Thomas Perod (30); *Llan llwni*—David lloyd ap howell &c. (30b); Plant Thomas ap Gr: ap Nicolas (31b); Merched Henry ap gwilim ap Tho^a Vychan (32); Plant Gr: ap kvan (32b); John Lloyd o dywi(?) (33); *Pen Kelhymyl y Kastell Newydd yn Emlyn*—Rees Thomas ap Ow: ap Ow: ap Jenkin lloyd o Gemais &c.; and *Kumwd is Kennen*—G^t ap feuan ll'n ddy &c. (34); Ilvelin Voythys; & *Plwyf y Disserth* (34b); *Llanvihangel bryn baan* (35b); *Porth Amal*—Sr. Rosser vychan vab Mr Wakin Vychan . . o drer Twr &c. (36b); *Llan Gathen*—meib Harry ap Rees dd hir (37b); Games Ryd . . . ap Tho: Ryd hên o Hamtwn Cwrt festys Sir Gaer Fyrddin (39); *Tir Kidweli*—*ysirad Morthyor ym hwlwy llan dyfayloc*—Gr: Dwn ap ow: dwn ap Rob: dwn ap gr: &c. (39b).

SIR FYSYVED—Richard vab Hugh &c. (40b).

SIR VINWY—y *Wern goch*, Dd: ap Wm: Morgan &c.

MORGANWC—y *Koety*, Mr John Gamaidg ap Rob &c. *Tal y liyn*—Hugh ap ho'll &c.; *Tre degyr*—Morgan ap ll'n &c.; *Elvel ywch Mynydd*—Elen v; dd ap Rees &c. (41); *Dywc*—1607—W^m y kynqwerwr y nillodd Loeger // gidac ef y doyth syr Rosser flytz hammon a syr Roger de Londres &c. (41b); Wilcoc twrbil &c.; Sr William Flemin &c. (42b); *Whitne*—Sr James o Whitne &c. (43); *Kil yrw*—Rosser vychan ap Ros: vy: . . . o Hergnest; and *Y dre newydd* (*Y marchmoc*) Merched Ed: Games &c. (43b).

SIR DRE VALDWYN./ Sion gwyn Owain ap Howell vychan (44); *Kastell maen*—Rees ap ll'in &c.; *Herstle*—James Bascertfield (44b); *llin Wennen*—Arg: ll'in W: // John ap gwatkin &c.; *Trer delin*—John Mil vab Henri &c.; Morys or *Mwr* ap dd ap Rees &c.; *Glascwm*—Thomas ap John &c. (45).

ELVEL ywch *mynydd*—Plant Hyw dd ap Lewes; Y Rosseiaid—Sr Rosser ap Rosser hên ap g^t Sais &c. (45b).

TIR GWYR—Gr: ap gr: gwyr &c. (45b).

ARUAU./ *Dyma enwau y kynqwerwyr y rhai yddoith y WLAD FORGANWC av harvav.**

46. Arvav Jarll Clar, Spenser, Jarll Staffart, flemin, gwenn vo, Dalaber, Tuberuill, Gamais, Ystradlin, Butler, Arg: Barclew, Arg: llan Dochav, Began, y Kemaisaid, Maliffant.

* After each name a description of the arms follows.

46b. GWENT : Arvav Sr Thomas Morgan, Gwion Benarw, *syr* Wilcok Wiriot, *syr* Ed: Hasting; Kydifor vawr o *Vlaen Kych*, ll'in mredydd gam o *ddyfed*, Kydifor ap Dinawal o *gredigion*, Meilir ap gwallawc ap gwaith voed o *gredigion*, Bledri ap Kydifor.

47. Arvav *syr* Ed: Crofft, Kydwgan Vawr o *Gydweli*, *syr* William Herbart o *golbrook*, Edwyn, Tydvr trevor, Bleddyn ap kynvyn, Elystan glodrydd, Gwaith voed o *Wynedd*, Marchrydd, Rhyrid Vlaidh, *syr* Tho: Johnes, *syr* Wm. Thomas ap Rudd; ap Rees, Gwilim goch ap tho: ap tho: vychan.

47b. Arvav *syr* Wm. Mathew, *syr* James W^m, John Scudmor, y Rhÿds, yr Adames o *sir Aberteifi*, g^t ap J^euan, gr: gwyr, gr: vab gr: gwyr, Gronwy goch o *sir Gaerfyrddin*.

48b. *Sertain* a arvav *Illoeger ac eraill*:—Ifawcyn ar ffedrlog dros Jork . . . John lloyd o *dywi* . . . Brochwel yscithroc . . . Rees ap Tewdwr, llawdden o *gredigion*, Kynon ap Jago, Gwyddno garonir arg: Mirionydd, . . . J^estyn ap Gwrgan twssoc Morgannwc, Madoc ap Saythydd.

49. PLWY ABERGWILI // *Cwmud Whidigada yn Sir gaer fyrddin*/ Arvav *syr* Aron ap Ynyr marchoc ac Arg: Gwidi gada ac Elved.

49b. Y MATHEUAID—David Mathev ap J^euan ap gr: gethin &c.

b. Plant J^erien ap Kynvarch.

c. Yr ADUR: Sioned v3 Domas . . . a briodes J^eu: ap ll'n ap Cynwric y Radur y Morgannwc.

50. BRYCHEINOC—S^r dauid gam ap ll'n ap ho'll &c.

b. Gwraic briod David Machen Hên oedh Wenllian v3 dd ap Gwi: . . . o Gerniw &c. &c.

51b. *Enwau y nawnyn y diriwyd yn fforest Glyn kothi*:—(1) Gronwy goch *yn fforest y Pencaint*; (2) Madoc ap Saethydd *yn y Illystyn*; (3) J^euan ap J^eroorth ap Tegri *yn y Crofft*; (4) Madoc Velyn ap Madoc ap Saethydd *yn y Brithdir*; (5) Madoc Vychan ap Madoc ap Saethydd *yn yr Esgair verr*; (6) Morwni Vaerwraic *yn y voel Goloroc*; (7) Kynwric vinrwth, *y myarth llwni*; (8) Y lleidr Melyn *y mhwll kynbyd*; (9) Dauydd Mailir *yn yr Esgair hir*.

Rent y Brenhin yn r amser hynny ar y nawnyn hyn am dir y fforest oedd Trigain ar bob vn or nawnyn; sef yw hynny Trigain a dwy bynt.

J^evan Brechva ap J^eroorth a sgrivennodd hyn o gyfrwydhyd &c.

52. Arvav Braint Hir, Hedd ap Molwynoc, March weithian, & Evnydd ap Gwerngwy.

52b. *Ros Gelyn ym Môn*: ll'e'in ap Mred: &c.

53. *Gwehelyth Gwent*: Morgan ap ho'll ap yerorth &c.

56. Plant Kaw, llwarch Hên, Vrien, Gorwyst Ledlwm, a Kynfarch Oer.

56b. Sür John dwn ap gr: &c. ; *Meuenydh*—llwdden ap J^eroorth &c.

57. Hyfaidd Henllyn Arg: Maesyfaidd; Ryn ap gronwy vychan; *Meisgin* meibon y bach ap y gwaith voed//

57b. *Sain Henydd*./ Madoc ap ho' Velyn &c.

b. *Pymthec llwyth gwynedd*: and (61) *Gwynedd*.

64b. *Tre Escob*: Mr Lewes gwyn ap J^enkin &c. ; *Powys*: Thos ap Rees &c.

65. *Comwd hirfryn Ilanvair or Brynn* : Dd: ap ho'l ap Ruddz &c.
 65b. *Aber Kwnric* : Rees Awbrey ap Wm. Awbrey &c. (see 66b and 68).
 66. Phillip Johnes ap gwⁿ ap dd ap gwatkin &c.
 66b. *Brycheinoc dyffryn wysg* : Wm Awbrey ap hopkin &c.
 67. Sr William gr: Chambrlen *Gwynedh* ap syr Wm: ap gr: ap ll'n &c.; *Brychinoc* : John games ap John &c.
 67b. *Merched Gr*: ap ll'in Voythys; plant gwilim ap Ph: ap Elidr ddy.
 68. *Gwehelyth yr Awbreyeid* (cf. 65b and 66b) : Morys Awbrey ap dd ap Morgan Awbrey &c.
 68b. Mr John Phillip ap syr thomas ap Ph: marchog &c.
 69. *Kwmwd hirfryn, Ilanvair or Brynn* (see fol. 65).
 69b. Edward Games ap John ap Morgan &c.
 70. *Tre*: r / *Tur*: William Vychan ap Christor vychan &c.
 70b. *Krug Howel* : Edward Harbart vab Watkin harbart &c.
 b. *Sain Silian* : Lewes gwnter ap tho: ap. Wm. &c.
 71. *Ilannhamwelch* : Sion Walbi ap Rob. Walbi &c.
 71b. *Pencelli* : Richard Harbart ap Mr. Rich: Harbart &c.
 b. Harri Vychan ap Edwart ap tho: &c.
 72. *Syr James o Whitne* ap syr Robert &c.
 72b. Watkin ap Thomas ap Rees ap Lewes &c.
 73. *Aber Hoddni* : Thomas Lewes ap ll'n ap Morgan &c.
 75b. *Elvel ywch mynydd* : Lewes ap dd ap Jeffrey &c.
 76b. *Hanlen y Elvel* : Morgan ap dd ap Jeffre &c.
 77b. *Y Wern goch yn sir Vynwy* : Danidd ap William morgan &c.
 b. *Gorddior Melenydd* : Owen ap gr: ap Mredf &c.
 78. Plant Henri VII.
 79. *Sir Henffordd* : Thomas ap Siarl ap Thomas &c.
 80 & 81. Wanting. 82-3. Index.
 83b. William Lord Compton Lord President . . . is descended from the Waldonns. Richard Walden of Chrich &c. Then follow entries re the Wogans & Cadarns of Prendergast.
 84. Y Kynta wnaeth Tabler yr ioed oedd fferyll &c. . . .
 Gwraic Pylatus a Elwyd Procula o ynys y Bont.
 84b. Blank.

MS. 135. The Romances of PEREDUR, & BOWN of HAMPTON, and the MABINOIGION : Paper; $8\frac{5}{8} \times 6$ inches; 268 pages; end of the xvth century; bound in Russia leather. The name of "Thomas Evans 1607" occurs at the end of the MS. (pp. 265 and 268) in a later hand. Pages 173-4, 266-7 are blank.

The text of this MS. is a direct transcript of the White Book of Roderick (= Peniarth MSS. 4 and 5). That the original MS. was damaged when this copy was made is proved by the blank spaces left in the text of the transcript; peculiarities of orthography are also repro-

duced in this copy in certain passages. The copy follows the system of underdotting d, l, u when these denote dd, ll, and w respectively. The vowel u is over-dotted thus—ü; while u = v; V = W.

1. Efrauc iarł bioed iarlaeth yny Gogleđ a seith meib oed idaŷ ac nyt oe gyfoeth yn benhaf yđ ymborthei Efrauc namyn o turneimeint ac ymladeü a rhyueloed./ . . . ends: Ac yna y treŷis Arthür ae teülü gan y guđonot ac y las guđonot kaer Loyŷ ol./ Ac vely y treythir o gaer yr Enrhyfedodeü./

59. Yn Hamtun yđ oed Jarł a eluit Giun ac aruer a ŷnaeth na vynnei ureic yn y ieneigtit [*sic*]/ A guedy hynny pan ymdreiglaud parth a henaint y gureickaŷ . . . ends: y dŷyn eü heneideü yr nef at dŷŷ./ Eü guylaŷ a orugant y nos honno hyt trannoeth ac nyt oed da gan Gei vrenhin eü clađü ŷyot ymplith dynyon ereil, ef a beris ŷneüthür ysgrin o vein marmor ac pheri y vrenhined ac escyb dŷyn y kyrph yr eglŷys a barassei ef eĥün y ŷneüthür yn enŷ Saint Laurens ac yna y coronaŷyt Gei o goron Mŷmbraunt./ Ac y vely y teruyna ystoria Boŷn.

175. Pwyl pendenic dynet a oed yn arglŷyđ ar seith gantref dyuet . . . ends: Sef gureic a vynnaŷ Kuna [*sic*] verch Wynn Gohoyŷ vab Gloyŷ walł lydan vab Cassanar wledic o dyledogyon yr ynŷs honn./ Ac y vely y teruyna y geing honn yma or mabynnogyon./

202. Bendigeidŷran vab Lyr a oed vrenhin coronauc ar yr ynŷs honn, ac ardyrchauc o goron Lŷndein . . . ends: ac o achauŷ yspadaŷt Vran pan aeth y niuer pedeir deculat a seith vgeint y ŷuerđon y dial paluaŷt Branŷen ac am y ginyau yn hardlech seith mlyned ac am ganyat adar Rhianon ac yspydaŷt benn pedŷar vgeint mlyned.

222. Guedy daruot yr seithŷŷr a dyuedyŷsam ni vĥot clađü penn Bendigeidŷran yny Guŷŷŷvryŷ &c. . . . ends: Ac o achauŷ y carehar hunnŷ y geluit y kyuaruŷyđt hunnŷ mabinogi mŷnŷŷeir a mŷnord./ Ac y vely y teruyna y geing honn yma or mabynogy./

240. Math vab mathonŷŷ oed arglŷyđ ar Vyned a Phryderi vab Pŷyl oed arglŷyđ ar vn cantref arŷgeint yny deheü &c. . . . ends: Ynteü Leŷ Laugyphes a oreskynnŷys eilŷeith y ŷlat ac ay guledyĥŷys yn lŷyđanhŷŷ. A heruŷyđ y dyueit y kyuaruŷyđt ef a vü arglŷyđ uedy hynny ar Vyned | Ac y vely y teruyna y geing honn or mabinogi./ finis.

268. Table of contents in a later hand.

MS. 136. *Robert Vaughan's letter to Ussher, and WELSH POETRY* in the autograph of the antiquary. Paper; 8 × 6 inches; 172 pages; bound in Russia leather. Pages 2, 3 are in a later hand; 1, 5, 7, 13, 17, 19, 21, 23, 25, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, and 44, 80–92 are blank; 9–12 are wanting.

An inquiry into the dates of the death of Maelgwn, the Battle of Arderyth, and the going of Cadwaladr to Rome. The inquiry begins with the following chronicle:—

2. Life of Vortigern to the Battle of Bannesdown where

Arthur fought and overcame the Saxons	-	128 years.
From the Battle of Bannesdown to y ^e Battle of Camlan	-	22 "
From Camlan's battle to the death of Maelgwn	- -	10 "
From the death of Maelgwn to the Battle of Arderith	-	25 "
From Battle of Arderith untill Gwrgi and Peredur were slain	- - - - -	7 "

From the death of Gwrgi and Peredur to the Battle of Caerlegion - - - - -	19 years.
From the Battle of Caerlegion to the Battle of Meigen -	14 "
From the Battle of Meigen untill Cadwaladr y ^e Blessed went to Rome - - - - -	48 "

Starting with the date of the Battle of Camlan as 542, it is shown that Vortigern was *born* in 392; that Bannesdown was fought in 520; that Maelgwn "died to sin and the world" (not a natural death) in 552, because Gildas "speaking of himself sayth he was borne in ye year y^t Bannesdown was faught 520 and that in the 44th year of his age he first published his epistle which denoteth 564 at what tyme he also saith y^t Maelgwn lived & flourished. And in another copie [belonging to Sir Robert Cotton] of the same epistle it is said that Maelgwn when he had reigned 5 years died" "Now having confined Maelgwns death betweene the years 564 . wherein Gildas first published his Epistle and Maelgwn lived, and the year, 570 . wherein Gildas (who survived Maelgwn) died [is] it not probable that the number of yeares from Camlans battell to Maelgwns death, & from his death, to ye battell of Arderith are misplaced, to witt ye one for ye other, as from ye battell of Camlan an^o 542 . to Maelgwns death, if in steade of . x . yeares yo^u reckon 25 . & from his death to ye battyll of Arderith ye said . x . years, it denoteth that Maelgwn died within ye sayd limited tyme & in ye year 567 . & y^a battell of Arderith fals alsoe in its owne tyme, y^t is in the year 577." If from 567 we deduct the "5 yeares raigne" (Gildas and Mat. of Westminster) we find that Maelgwn was crowned in 562 "as Humffrey lloyd in his Description of Britain allegeth out of a British Law book (which I also have seen)" &c. (pp. 3-8).

ARDERITH, 577: "When I thinke of the slight cause—(a larkes nest, being the cause thereof)—of this battell of Arderyd betweene Rytherch, Gwenddoleu & Aeddan, and the battell betweene Ædan mac Gabran the Scottish king and the Picts upon the like cause, and alsoe when I observe the coherence betweene ye names Kintillus, Gabran or Gouran & Ædan the Scottish kings, with Gwendoleu, Gavran & Aeddan the Britaines, I much suspect that some of the acts of these British princes have crept into the stories of those Scottish kings their neighbours, to say nothing of the Acts of the noble Owen ap Vrien father of Kentigern chiefe bishop of the north of Britaine, and of Illew ap Kynvarch y^t upon the sister of king Arthur begat Mordred the trayter and Gwalchmai which may be promiscuously couched in the stories of Eugen then third king of the Scotts and Lotho king of the Picts, who is vntruly sayd to be the father of Mordred and Gwalchmai aforesaid, for it is extant in our British antiquities that Illew and Lotho were distinct persons, but living neere the same tyme. And I thinke this error hath been groundd on the mistranslation of the British history by Geoffrey of Monmouth who calleth Illew one of the husbands of Anna King Arthurs sister by the name of Lotho, whereas in all British copies of that historie he is called Illew and not Lotho, which misinterpreting gave occasion to the Scottish historians and others to thinke that Lotho king of the Picts was father to the trayteur Mordred; whereas wee have yet some British bookes extant & very authentike which mention both and averre that Illew or Leo the sonne of Cynvarch ap Meirchion was the father of Mordred and that Illeuddyn luyddawc o ddinas Eiddyn yny gogledd &c. i.e. Lotho the popular (because he could muster many men) of the citty Eiden in the north, was father to Thameta the mother of Kentigern" (pp. 32, 34).

Gwrgi and Peredur were killed in 584 by Edda Glinmawr (witness "the ancient genealogies of our British Saints") who "was mab Gwyllty dra'ug mab Mwgmawr drefydd mab Osca gyllellfawr brenhin y Saeson y gwr a ymladdawdd ac Arthur yngwaith Vaddon" which the writer equates with Bannesdowne (p. 38)

Vaughan, following Matthew of Westminster and Beda, fixes the battle of Caerlegion in the year 603 and that of Meigen in 633. "Our chronologie reckoneth but 14 yeares from Caerlegion battell to ye battell of Meigen yet it reckoneth 48 years from Meigen to Cadwaladr's going to Rome, and both these numbers . . . make 62 . which being added to ye yeare of the battell of Caerlegion an^o 603 . will manifest y^t Cadr went to Rome in 665. And so our Chronologie though it faileth in ye particular yet it is right in ye generall, for from the battell of Caerlegion An^o 603 . is 30 . yeares to ye battell of Meigen (as *ƒ* have out of Beda proued before) and not 14. And from Meigen to Cadwaladr going to Rome is 32 & not 48 . & 30 & 32 . wil make 62 . as *ƒ* have said before. Moreover Geoffrey Mummuth doth confesse that his going to Britan Armorick & soe to Rome was in ye tyme that the great mortality happened . . . in 665 . . . in prolonging Cadwaladr's life to the yeare 688 . or 689 . and his going to Rome, to pope Sergius his tyme, *ƒ* thinke they had noe other warrant for it but their mistaking Cadwalla the Saxon king of Wessex (who went to Rome at this tyme & died there) to be the same with Cadwalader : whereby they have much confounded his story & brought it to a great deale of doubt & vncertainty." (pp. 40, 42) . . .

"Osguid filius Edelfrid regnavit . 28 . annis et sex mensibus [642-70], dum ipse regnabat venit mortalitas hominum. Catgualater regnante apud Britones post patrem suum, et in ea perijt." Ancient tract.

CYWYBDEU ETC. by TUDUR PENLLYN.

45	O dduw y rhawg a ddaw Rys	<i>a</i>
	a chwery Rhys ni char hwn	
46	Wyr Einion aî ffoñ ffinied y Saeson	<i>b</i>
	iw sessiwn na chyrched	
	ef a delw fyw dialed	
49	<i>Marwnad Mallt vj howel Sele o Nanney gwraig Gr: ap</i>	
	<i>Siancyn o Lwydiarth.</i>	
	F'arglwyddes feistres oedd fyw a difalch	<i>c</i>
	achel a weles'ychel' wiliau./	
52	Blin yw ymddiffin am dda	<i>d</i>
	a thua'r Iflint a thrwy i phlwm	
53	Gruffudd beisrudd Bowsran	<i>e</i>
	a gwin yn Nannau a gaf	
55	<i>ƒ</i> nai'r iarll yr wy'n darllain	<i>f</i>
	cann haf i Wateyn hefyd./	
57	Gwrda gwyech llewych llawir	<i>g</i>
	tal glin Gruffydd Gethin goeth	
59	Wyr Einion ai ffoñ ffinied y Saeson	<i>h</i>
	holl Siessir dystrywied	
	llaw a dyrr' onwydd wyr Einion	
60	Reinallt Nudd Gruffydd goreuffed Bleddyn	<i>i</i>
	a ranno duw i Reinallt	

- 62 Carw serch y cywiriad *a*
dy gar a ddiylch dy gwn*
- 64 Mawr iawn ith gar Meirionydd *b*
a duach ydyw d'ewythr
- 66 *Cowydd i ofyn tarw gan Reinallt ap Gr: ap Bleddyn*
dros Ruff: Fychan o gorsygedol.
Tair annerch attad Reinallt *c*
eryr y Twr er y tarw
- 68 *Cowydd i dd ap Siancyn pan oedd ar herw*
Can nos daed cynnes d'adail *d*
wyth goed a dail ath geidw di
- 70 *Cowydd i Jëuan Gr: ap Siancyn o Lwydiarth*
Clefyd ymrig gwyl Jëfan *e*
cañ nadolig cyñ d'elor
- 71 Y ty ni ffy o ddiar y ffordd *f*
lwyr y rhwng Lowri a Rhys
- 73 *Cowydd cyñod i Fredudd ap Llñ ap Jëuan ap Llñ o*
Eneur glynn
Torrais dydd fal dyn trist dall *g*
a maddeuant am ddeuwyl
- 74 *Cowydd i dri mab llñ Fychan o Jâl*
Tri dyn a gan dyn gan dant *h*
tri hael poed da yr arhon./
- 76 *Awdl i leidr a elwid Gr: ab deicws./*
Gruffydd ti a gei reffyn *i*
triffen march arnad Ruffydd

CYWYDEU by JëUAN TUDUR PENLLYN.

- 93 Y llew vn ddull a Howel *k*
ath âd Wiliam ith dylwyth
- 94 *J Jëu: ap Rob:*
Vn wyt ai arf a wna tês *l*
i hun fo ladd vn ne ddau./
- 96 *Mar: dd: llwyd ab Cad'r a Reinallt ap Gr: ab Bleddyn*
dau wr hwnt fal blodeu rhos *m*
yn ei faddeu nef iddyn
- 97 Yr wynebwr yn abad *n*
poetri r beirdd poet hir y bo
- 99 *Cowydd i Jëuan ap Robert ap Mredydd tad Mred: ap*
Jëuan ap Robert o Wedir
Y barr vchel heb rychor *o*
etto del i ti dalaith
- 101 *Cowydd i Howel ap Siancyn o Ynys y maen gwyn*
Howel enaid hil Einion *p*
pettai 'r byd poed hir y bo
- 103 *Cowydd i dudur Fychan ab Gr: ap Ho: ap gr: derwas/*
Llwyth Ynyr ai wyr oi ol *q*
cawn d'euro cenau derwas

* Attributed also to Rhys Goch ab Dafydd according to a marginal note.

- 104 *Cowydd i 3 mab Sion ab Mredydd o Efonydd*
 Tir a adwyd rhwng tridyn *a*
 tidau aur at y dewrion*
- 106 *Cowydd i Edw: Pilston or Ilai.*
 Edwart gryfach i adain *b*
 ac ystryd ac ecstro aur

ODLEU A CHYWYBDEU by DAVID NANMOR.

- 109 Pann roddai pob rhai nid Rhys a ballai† (l. 51) *c*
 o bu fab i wraig na bwyf fi heb Rys./
- b. Marwnad Rys ap Mredydd arg: y Tywyn*
 Gwae fi om geni'r awr ym ganed *d*
 gwae fi yleni fined i golli—some ll. wanting.
- 111 *Cowydd i domas ap Rhys o dywyn*
 Y cenau'n dwyn canwayw dur *e*
 elych mor hen Walchmai Rhys
- 113 *Marwnad Tomas Arglwydd y Tywyn*
 Duw mawr nef a llawr ef an llas *f*
 truan fu y llef trwy nef a llawr
- 116 *Awdl i dd: ap Tomas ap dd:*
 Braich tir Brychan† briw'r iairll bwrw ran *g*
 Bwriwch ynnau wyr Brecheiniog
- 119 Blin yw hyder o weryd *h*
 bun fwyn a wnel Beuno'n fyw./
- 121 *Cowydd i dd: ap Jewan ap Enion*
 Y blaenaf o bobl Wynedd *i*
 o Wynedd am annedd mwy./
- Y gwr vchel i grechwen *k*
 pe bai Rys pawb ar i ol
- 124 Gwedi ym gau am gerddau gwen *l*
 a del i Rys dalu'r iawn.
- 127 *Cowydd i Abad Ystrad Iflur*
 Y ty o lan Tywi las *m*
 bedwar oed yr abad Rys
- 130-40 Blank
- 141 Yr eglurbaen ar glaerbais *n*
 a dwg wen o dy i gwr
- 142 *Y cae bedw: Eirchiad wyf archiad Ofydd* *o*
 yn arwydd at Wenn or ddol *Attributed also to T. Aled*
- 144 *Cowydd i wallt Illo Rhydderch*
 Illo eurwallt llaw arian *p*
 farw Illo frialleu wallt
- 145 Os heddyw ym diswyddir *q*
 nes cael y ddyn eurwisg honn./
- 146 Gwn y cywydd a ganaf *r*
 vn awr dda ar Wenn or ddol

* Attributed also to "Hywel ap Reinallt."—R. M.

† This and the following five lines form the end of the poem beginning on p. 171. See footnote at the end of this MS.

- 148 *Awdl i Jaspar iarll Penfro*
Eddewid a gaiff.or. ddayar a mör *a*
daroganwr/i dir Gwynedd/
- 151 Mwrog mawr wyrthiog a roes yn Harri *b*
ac yn ymmerawdr y gwna Mwrog./*
- 154 *Ʒ Rys or Towyn*; Rhys orau 'nhir Ʒs Aeron *c*
i Rys faint a roes o fwyd./
- 155 *Ʒ dd llwyd ap dd ap Rhydderch o Ogerddan*
Hawddamawr blaenawr y blaid *d*
a llaw dduw rhag llad i wyr./
- 158 lloegr gron yd Aeron llyna daith *e*
traaul fawr twr a chawr tir Vwch Aerou
- Ʒ Rys o dywyn*
- 160 llys dywyn iarlls deau *f*
cedwid duw ceidwad Tywyn
- 162 Ynghamlan or Brutaniaid *g*
yrru'r tywod or Tywynn./
- 164 Anodā bod hebod yn ynys Dywyn *h*
na bo deheubarth nar byd hebod
- 167 Genau'r glyn Tywyn minteoedd a droes *i*
hyd yr aeth i glod o draeth y glynn
- 169 Rhys wyd flodeuyn rhos haf *k*
y del mis a hoedl Moesen
- 171 Rhys or Fel ynys flaenawr y Sirwern *l*
pan oedai pob rhai fe roddai Rys (l. 50)
O bu /†

MS. 143. A Composite Manuscript from the "Gloddaeth Library," consisting of POETRY and BRUT Y TYWISSOGION: Paper; $11\frac{3}{8} \times 7\frac{1}{2}$ inches; 328 pages; well bound; xvith century. A few leaves are imperfect at beginning and end, and the corners dog-eared. Page 3 has "21," and the part containing the *Brut* is numbered "44" (p. 35). The following names occur: Myfi Dauydd Rhys Gwmrigwr (p. 1); Hic liber est mens Johanes Jones (p. 43); Thomas Proland (p. 79); John Parry (p. 101); John David *vel* Ʒeu: dd: ap Wm: ap Rees, person (p. 213); John Phillipp is my name, &c. (p. 263); and Dd. Mathew, A.D'ni 1573 in a hand apparently slightly later than the MS.

- 1 . gwyn ywn tir nis gwelir fanwylyd &c. *Anon m*
- b. Various scribblings—this leaf is very imperfect.
- 2 Lewis mab o Lys yonedd *n*
Lain Lan beniaith o lin bonedd. *Anon*
- b. *Inventarium bonorum* gr: ap moris de Kilredyn def[uncti]
In primis iij kyne vi yeres old &c.
- c. Pedwar pwyth anwar mewn pythewnos &c. *o*

* Attributed to "Tudyr Aled in one MS."—R. M.

† The catchwords should be "Pann roddai pob rhai"—see p. 109. Apparently pp. 141-72 should follow p. 108, and pp. 109-40 should come after p. 172; the blank leaves (pp. 130-40) would thus come naturally at the end of the MS.

3 Oer oedd weled yrddonen

A chadw ffraink iechyd yw ffrw

Gytto r glynn a

5 & 6 A fragment of a leaf—Heraldic, beginning with Brutus.

7 *A description of the arms of Tûdûr Trefor, Madoc or hendwr, Bleddyn ap kynfyn, Bleddyn ap maynerch, Brûchan brecheiniog, Edward III., Wm Vychan o wynedd, Daid ap Kynan, Dewi ap Sank, Teilo escob, Elian keimat, Yltyd varchog, Hwfa ap kynddelw, llowarch ap bran, Sarddy, Edynowain bendew, Rydid flaid o benllynn*

8 [Py]lstwnn o faylor, Hwfa ap feyrr, Kilenin o bowys, ll'n ap ynyr, Brochwel ysgithroc, Symon ap feuan, Ynyr o nannay, Gr: ap fenkyn, Elystan glodrudd, Kadwgan ap elystan, Syr thomas klandwy, moreiddie warwyn, Kradog vreichfras, Einion ap Kollwyn, ...

9 Jenkin ap ll'n ap gwillim, Gwalchmai, y Kyffinied, festyn ap gwrgran, Arg: y Towyn, Kydyfor ap Selef, S^r Gr: lloyd, Barwn Koedmor, Vrien Reged, Gr: Elidr, Gwaithfoed o gredigion, llowdden, Bledri, Brenin maroc, R. ap tewdwr, Ow: Gwynedd, Bleddyn ap Kynfyn, Gwion benarw, Aeddán o Went

10-11 Kings of foreign countries

12 English Dukes,

13 Wygmor, gwerudd ap R. goch, Maelog Krwm, hwfa ap Kynddelw, llowarch ap bran, Mr Rich: Buckley, stradlinge, y mathyaid, arg: y koytty, y Raglans, y Perots, y Woganes,

14 John ap R. ap fenkyn o Lynn nedd.

b. Bellach y mae traythy am Labelay [labels] mewn arfay, y Rhai a Roddir ir brodûr fangaf, yw dwyn yn ddiffrens, ac yn amrafael, Rynghyn ar etifeddion yr rhain Sûdd yn dwyn arfay kufan.

15 *Kowydd i Sir Roger mortymer*

Syr Rosser assûr oessawr

b

bobol wlstel bob ail ystod

Iolo Goch

17 Dieythr hayl wen es ennyd

c

Duw nichair bywyd ——— *feu: dáy [ap] dd: ap ow:*

18 * * * * * llyn ai lliw * * * * *

d

dyn fain dlos dan fanadl fr/

Robin ddy

19 Dûdd daed vy rhiaín veinwen

e

a nef ith enaid yn ol

? Hari Ho'll

b. Myrddin wyllt am Rûw ddyn wyf

f

Myrddin aeth mawr ddawn i wedd

mewn gwydûr ar mwyn i gydwedd

nid aeth oedd adwyth iddi

y drws oi hol a droes hi

ai chael o fodd i chalon

feuan Dyfi

21 Y vedwen las anfad wallt

g

ai krinaw draw yn y dref

gr: ap Adda

[? Y ddyn] ar Santaidd anwyd

h

dan go an-dyno ni yn day

Guttyn Owain

23 *Ilma' r ymddiddan a elwir Iluhu* [. . . .] *ovudd: Vy* mynnychawl, gûredic eûrferch vngorchymyn attoch vn Benes, gariaderch, Bletheuraid dal gwnlliw, leddef lasdrem, weddusdrwyn, wefûsber, Barablddoeth anadl, llathar ireiddwyn vwnwgl, ... *ends: ar gwyr* ar meibion oli yn scrifenyddion ni ffyrhaent hwy vûth f draythy eich Rhinwedday da chwi,/ Trigiwch yn fâch o dûw ych kadw. Amen.

- 24 Doe gwelais kerais pei kaid *a*
da i tric aur ar benfric byn
Jeuan ap Rudderch ap Jeuan lloyd
- 25 Kefais aurreg vawrdeg vodd *b*
am Sioned vened maen fwy *John wyn*
- 28 Bwries om dyfal galonn *c*
gnawd wenna merch gaunaid mon " "
- 30 Tristach yw kymry trostyn (*also* p. 203). *d*
tref a gwlad am yttor glynn
yn naill ai i ddŵw ai yn llaw ddiawl *Il'en ap gŷtyn*
- 32 Mae llef oer mae llifeirieint *e*
i fon i try fenaidd traw (*also* p. 205) *Gŷtto r glynn*

BRUT Y TYWYSSOGION: the text is imperfect in several places as well as at both 'ends. It is also defective for the years 900–949, a fact which points to its being a copy, immediate or remote, of Peniarth MS. 20=Hengwrt MS. 51. The following extracts will help to illustrate the changes from the older text of Mostyn MS. 116, of which the *Red Book Text* of the *Bruts* is a copy. Compare also Mostyn MS. 159, fols. 144–231.

35 * * * * * || twssog abergelav / 60 mlynedd ac wyth cant oedd oed krift, pann vy varw mael Salacharn o ƿwerddon, dwy vlynedd gwedi kynny i by kad gweithen, i gwrthladdwyd kadweithen, dwy vlynedd gwedi hynny i diffeithiodd honno y glyuuyssie

Blwyddyn wedi hynny i by varw kyan nawdd nifer, Blwyddyn wedi hynny i diffeithiodd kaer efroc, ƿ gann gadvgynt / 3 / blynedd gwedi hynny i by gad brynn onnen &c. (cf. *Bruts*, p. 259).

36 (l. 18) Blwyddyn wedi hynny i by varw aldrŷd vrenin eyas.

Pann oedd oed krift 900 mlynedd i by vrwydyr meibion ƿdwal, a 40* a naw cant oedd i' oed pann losced dyfed ddwywaith, ƿ gann veibion ƿdwal, ƿaco a ƿeuan meibion ƿdwal voel ap anarawd ap Rodri mawr, ag y lladdwyd gan y kenedloedd dwnwallon Blwyddyn wedi hynny i by varw Rodri vab ho'll dda

Blwyddyn wedi hynny i by lladdfa vawr ƿ rwng meibion ƿdwal voel ap anarawd a meibion ho'll dda ap kadell, yn y lle a elwir gwrigyssu gwarth [*sic*] konwy, lle ƿ llas anara[wd] ap gwiriad ap Rodri Ac i diffeithiodd meibion ƿdwal geredigion &c. (cf. *Bruts*, p. 261).

115 Blwyddyn wedi hynny [1154] i by varw Mered: ap grŷff ap Rys ap Tewdwr / arglwydd Karedigiawn ac ystrad tywi a dŷfed / gwr mawr i gydernid ai drŷgaredd ai gyfiawnder / yn xxx vlwyddyn oi oed / yn y vlwyddyn honno i by varw Roesser ƿarll henffordd / yn y flwyddyn honno i by varw Seffre escob llandaf (cf. *Bruts*, p. 318, and Mostyn MS. 116, p. 174—*Catalogue*, p. 60, l. 23)

178 *ends*: Blwyddyn wedi hynny ir aeth y kardinal a legat y pab ymaith o loeger / ac ef ai delis ƿfredric amerawdr ef wedi hynny a dirvawr amylder gid ac ef o archescŷb / ac escŷb / ac abaday a gwy'r ereill echwyssie / a llawer o achos y Rŷfel a oedd|| * * * * *

179 Edwart ai wyr ai drwyr tan *f*
chwant tad ychen coch teg *llowdden*

181 Ewch feirdd o ddinbych i fon *g*
lloi gant vn lliw ag yntay *Deio ap Jeuan dry*

* Note that the text is defective here for the years 901–49, "40" being a scribal error for "50." In the margin "950" is accurately given in the same hand as the text.

- 183 Y lloer wenn lliw eira ynnos *a*
 achael nef dyn wehlan wyd *Ieuan tew brydydd*
- 185 ſeuan fawl winllan weullwyd *b*
 a düw fadday dy feddwl *Master harrye*
- 187 Y vyn ddoyliw od ar vaes *c*
 moes drwy hyrr ir meistir harri *ſeuan tew brydydd*
- 190 Y gwr oydranvs a gredir *d*
 nag aed y mri ac yd mwy *Master harri*
- 192 Master nis amay estrawn *e*
 e gûst aûr yt gwas dewr wyf *ſeuan tew brydydd*
- 195 Tafarnwr wyd wr lle taria dynion *f*
 tirion wynn ddûw ai tro n dda *Dd: Beintiw*
- 197 Krydwst am orfod kredy *g*
 Etto i yfed tiofal *Griff: ap ſeuan*
- 199 Grûffydd y wenydd iawnwych *h*
 dilid y modd yn dlawd mwy *Dd: beintiw*
- 201 Y ddyn ar santaidd anwyd *i*
 dann go an dyno ni. n. day *Y Gyttynn owen*
- 203 Tristach yw kymry trostynn &c. (see p. 30) *k*
- 205 Mae llef oer mae llifeirient &c. (see p. 32) *l*
- 207 *Marwnad gruff: lloyd dd: ap einon*
 Ychel yr wyf ynn ochain *m*
 enaid grûff: llwyd yno *Rys goz or yri*
- 210 Pam ym kaen heb y wenydd *n*
 dy nod par ym glod gann gler *Il'n moel y pantri*
- 213 Illew brwydr vall llaw bredyr *o*
 diried o wr dyred ir ſawn *Rys goch or yri*
- 216 Rhos dy liw Rhûs delûaidd *p*
 a gwynedd vyingogany *Il'en ap moel pantri*
- 218 Dewrddrûd llewelyn dayar ddraig *q*
 awch ymrwydr a chymrodedd *R. goz or yri*
- 222 Y dday gawr wych dda i gwraidd *r*
 day kan oes ai dûko n vn *ſerwerth vynglwyd*
- 224 Maer gwr llen llawn y wenydd *s*
 vilwr hoff i volir haf (l. 8) (*rest lost*)
- 225 Os mon yw ynys y mel *t*
 ywch ywch i del i chwi ych day *John brwynok*
- 228 Adda noe abraham oedd yddy oesoedd *u*
 vy noe klay oer klod *Harri ap rres ap g[y]ttûn*
- b.* ffynon or eigion a roes y brenin &c. *Anon v*
- 229 Y Sir oll a vessûra *w*
 o deifi hud ddûfi ydda
 Rhai dibwyll ai Rhûdûbia
 na chenyd dim ond o chwant da
 lle r maker pob yderyn
 yno i trig vn natûr yn
 ar i hyder i Rhodiaf *Deio ap ſeuan ddy*
- 231 *Englynion o goronicles y brenhinoedd*
 William ail wylliam eilwaith *x*
 Elizabeth dawn kufiawn y kas *Rees ap Harry*

- 232 Pob gwledd pob·armedd pob awr &c. } *Jeuan gr: ap a*
 b. Mi all mab ordderch Serch Som &c. } *Jeuan ll'n ychan b*
- 233 *Mar: Syr Owen:* Trwm ar ia yw tramwyr od *c*
 y tric addûsg tragwyddawl *Wylliam llyn*
- 235 May gwr llen llawn awenydd *d*
 hefyd vo a yn hafog *Signature cut off by binder*
- 238 Rag llen mwyn Rhaid ym gwynaw *e*
 Ar y kynta rekanio *John y koytty*
- 239 lleihav mae chwaraŵ anchweryd &c. *Dd: Mathew 1573 f*
- 240 Dis ywr byd os arbedwnn *g*
 ar dda mwy ond ar ddŵw mawr *John Tûdyr*
- 242 Y drindod heb dylodi *h*
 yn dwyn oll bob dyn i nef *Dd: ap Gwillim*
- 243 Nid bwrdiaw o daw ffn dydd *i*
 a fydd ir neb a fêddwo *Lewys y glynn*
- 245 *f Mr powell o ben yr allt*
 Y gwr kuffon Ragoray *k*
 evrddid von ar dy waed vych *Hugh Arwystle*
- 248 Pond hir na welir ond nos *l*
 pei byrr hir yw pob aros
 o bydd vyth wrth eich boddio *Jer: vynglwyd*
- 250 Arwydd pellynigwydd parch *m*
 Rroed yntay y minay march *Gr: ap Jeu: ll'n ychan*
- 252 ffynnon wych ynion yw chynnig &c. *Morys Mowddwy n*
 b. gay veddwl dwbwl yn dwyn &c. *David ll'en o*
 c. Kûriais och briwiais awch bronn &c. *" " p*
 d. ffarwel ffrîw dawel ffrwd ewyn y dwr &c. *Anon q*
 e. or nef y doythom ynn noeth &c. *r*
 f. mai hi nawr yn awr o nos &c. *" s*
 g. ffarwelied Rhwyddied r ha &c. *S * * t*
- 253 *Englynion ir Eos*
 a. Kerddgar dlos eyos yw sail tŵr kedwyn &c. *W. llyn u*
 b. Blaengar swm klayar klowais &c. *H. llyn v*
 c. Eyos braint koed naint kayadnerth &c. *W. llyn w*
 d. Eiliad mawl ganiad mel gwenyn &c. *H. llyn x*
 e. Kûfaniad ganiad gloyw gynnar &c. *W. Kynwal y*
 f. Kall bynkay . n . amlhay ymhlith pebyllgoed &c. *" " z*
- 254 Gwaer vn dyn heb gowir yndab *aa*
 o gary mab yn gywir mwy *Ann gwynn*
- 255 Kwrs anoeth kûriais ennud *bb*
 keisio mwy ond kasay merch *Sion Tydyr*
- 257 Doeth yw r mab ysprûd a thad *cc*
 gwledd i mab arglwydd *John y Kent*

CYWYBDEU AG ENGLYNION by SYR DAVID LLOYD.

259	Tydi r pwrs ssas Suddan ddruch	<i>a</i>
	mynd dai lwyd mewn tylodi	
262	Dauid ail ſeuan dyvi	<i>b</i>
	arnynt hwy ny bydd mwy meth	
264	(agor dy dy gwenno wych &c. <i>Jno: David</i>)	<i>c</i>
265	Kresso ddyn koeg oylyn Coch	<i>d</i>
	baw etto yd bŵw wyt di	
266	Mae Sion ddiofon ddifeth wr graddol . . .	<i>e</i>
	och wr y dwekwr y dwyn	
267	Yngwynedd mae n yweddi	<i>f</i>
	ar gam y mae i mam a mi	
	haint anynad ywch adwy	
	holl [<i>sic</i>] diawl el a hwy yll dwy	
269	Y vyn ddiwg vwnwgl wenn	<i>g</i>
	a dodrenn ond dyfod adrey	
271	Y gwr tawel kenelfawr	<i>h</i>
	ond addoyth venaid i ddŵw	
274	Y verch ostrud y varchnad	<i>i</i>
	eisier bwyd os arbedy	
276	Y vyn vanol ganolfain	<i>k</i>
	olûgon tinwnion teg (l. 10— <i>end wanting</i>)	
277	Gwael wyf a ffrŵdd ystyddiay	<i>l</i>
	mab beli hael heb law hynn	

CYWYBDEU ETC. by MR. GRIFFITH DAVYDD DŴY.

279	Galw am wr gwiliaw moroedd	<i>m</i>
	dal pwyth i daly happ oedd	
281	(Y llew gwydh ynn llanw gwin &c. <i>Anon.</i>)	<i>n</i>
<i>b.</i>	Kof am vicker lle ych kerir	<i>o</i>
	eythŵr Rhoi ym hewythr hwenn	
283	Y vyn brŵd ychel ryddlom	<i>p</i>
	dann i threm dyn ni thramwy	
285	Dŵw a ennyno dan ennyd	<i>q</i>
	dŵll y beirdd dywyllly byd	
	Amey dydd y mae deyddeg	
	am nad gwenn Rhŵd ychen deg	
	ond dŵw Lwyd yntay ni lydd	
	i dyrnas nef y dewr nydd	
287	Y llew gwine llaw gynnil	<i>r</i>
	llewelyn ynn ymovyn mil	
	llŵn griffith o deyrnydd dad	
	or daw eilwaith i dialwn	
289	A geisio benthig negessay dusged	<i>s</i>
	y neges ai mynagai	

290	Cum capud egrotat totum corpus male valebat &c. <i>R. H.</i>	<i>t</i>
<i>b.</i>	When that of Bodie the uper part, with sicknes for is	<i>u</i>
	prest &c. <i>R. H.</i>	

- 291 Gwae ni r beirdd gann air y byd *a*
mwy o aŭr siwrl ymhws sion *John tydr*
- 294 *Bustl y byd*: Agor nef wrth lef araith lafar dyn *b*
knockiwn ne gyrwn fo agori* *John tydr*
- 297 Mair yw n hyder Rhac perigl *c*
ir nef telir kerdd ni chelir
ynn lle gwelir ynn lliw golay† *Jeu: ap Ryddz ap Jeu: lloyd*
- 300 Ni allaf nid af o dŷ *d*
plwm oer i glog ple maer glaw *Dd: ap Gwillim*
- 301 Dŷdd da ir vwyna r a vy *e*
dros y bod deiroes eb wr *Gr: ap Jeuan l'en vychan*
- 303 Dyn traws vym ynn dwynn tros vor *f*
aur i gwisg y Ra i gŷsgy *Gytto. r. Glynn*
- 305 Tri mab vy i Rodri mewn tremynt i keyd *g*
eisoy s oedd oedran Jēŷū *Anon*
- 306 Nid nes ir vonwes aŭr vaneg golud &c. *dd: l'en h*
b. llyma enway plant yr arg: Rys ap tewdwr:—Griff: &c.
- 308 *llyma Etifeddion yr arg: R. ap tewdwr o gariad wragedd:*
Maelgwn vawr . . Morgan ap Rys . . Kadwaladr Lwgwr y maes . .
Howell sais . . arg: kastell gwis a thalagharn a Sain Kler &c.
- 309 Plant Howell sais ap yr arg: Rys:—Kynan &c.
- 310 Merched yr Arg: Rys o gariad wragedd:—Tangwystl &c.
b. llyma gyneddfay ag anian dyddiay r lloer: Y dydd kynta
or lleyad &c. ends with—y xxv dydd y doeth y diale ir aipht
os merch, kref a braisk vydd ynn ifank.
- Probably one or more leaves of the MS. are wanting between pp. 316 and 317.
- 317 || ni cheisies ond y chwesaeth *i*
a Dŷw eilchwaith ai diolcho *Thomas derllysk*
- b.* Teyrn gwyr ystrad towi *k*
o gwn ney veirch genny vi *Bedo Phillip*
- 318 Y vyn ara vain wryd *l*
byn er dŷw o benyd oer *Howell ap Sion*
- 319 tled. roð. ryð. rad. rwd. rwg. rwt. &c. *m*
- b.* Kyrnig llym trychig llam trweh, ysgerigl &c. *n*
- c.* ffeingrair wenn esgair wisgi trwy gamyn &c. *o*
- d.* ginryk myll gichyrt mall chwrlgireg sy &c. *p*
- 320 [Y k]arw gwyh or kayray gwin *q*
dros ygwnn dair oes y gwyr *William llyn*
- 321 Amal gwm y vrenhinedd *r*
sion ap Rys oni vo prin *Hugh kae llwyd*
- b.* llio eŭrwallt lliw arian &c. *s*
- c.* (Rhoi / i / chred trwy fed ddifawd &c.) *t*
- d.* (Rhoddi / i / fryd / n / hyfryd hoywfr &c.) *u*
- e.* (Syr sion wyrion ymys weryn) &c. *v*

* Middle imperfect. Also on page 418 below.

† Space for six additional lines left above signature, but see MS. 145, p. 35.

- 322 Y ddoy wr arglwyddiaidd *dauid nanmor* *a*
y gadw aylwyd gydwaladr
- 323 Maen Rin geiriay r hen gyrys *Moris ap Ilen* *b*
Rof yt bwyth golwyth y gof
- b. Marwnad sion' eos*
Drwg i neb a drigio ynn ol *dauid ap emwnt* *c*
Oes ynn dyw i Sion eos
- 325 Sion eos ynn vnnos a wnaeth *d*
gany i gannyn ddwyn hiraeth
ag yn ol i varwolaeth
i gany i ddūw gwynn i ddaeth *? dd: ap emwnt*
- 326-28 A great variety of scribblings.
- 327 Arglwydd vrenin nef a llawr &c. *e*
- 328 Kannaid ag enaid i gwr yw meinir &c. (p. 328) *f*
- b. kangwaith i bym mewn kyngyd &c. g*
- c. Doybeth ni vedres gael diben arnynt &c. h*

MS. 144. THE RED BOOK OF NANNEY from the Cors-y-Gedol Library: *Y LLYFR CŏCH o NANNAU a gaeadwyd yn Nhre Ddulun yn flwyddyn 1738 dros Lewis Morris; A thrachefn Ynghaerlleon dros Edw. Parry.*

POETRY:—Paper; $10\frac{1}{2} \times 6\frac{3}{4}$ inches; 896 pages; second quarter of the xviiith century; strongly bound in red leather. Written apparently by one hand; later additions are enclosed in brackets (). The contents are almost entirely poetical, but there is a *treatise on poetical composition* by William Middleton (pp. 274-302) and on *Welsh metres* by John Phillipp (pp. 303-13). This MS. has suffered much from damp. "This book was presented to Griffith Vaughan Esq. The 10th of 7^{ber} [16]78 by his humble Servant Henry Williams of Hendre Vechan" (p. 332). "Griffith Vauchan of Corsygedol, Esq. is the true owner of this booke the 7th of October 1683 In wittnesse whereof I Henry Williams put my hand this day & year Above written" (p. 443). "The Book of Griffith Vaughan of Corsygedol Esq. so says Jo^a Davies (p. 528). The following names are written on the margins: John Simon (p. 67, &c.); David Samuel (p. 103); Ellis Rowland (p. 118); Mary Williams (pp. 147 and 267, 400, &c.); Rees Vaughan (pp. 149; 380); Katherine Nanney of Nanney; Richard Iloyd donodyn Hopod (p. 156); Ellis Wynn (pp. 171 and 187); thomas (p. 380); griffith Williams (p. 391); Evan Griffith (p. 391); Richard Davies (p. 443); Mary Winne (p. 445); Katherin Hooker (p. 485); Henry Garnous (p. 530).

1-11 Title page and table of contents "a gynnnullwyd gennyf fi Wm Morris o Gaergybi ym Môn . Ebrill 1739—Er mwyn yr Anrhydeddus William Vaughan Esqr. un o Seneddwy'r Prydain."

13-14 *Enwau'r Beirdd a wnaethont y Caniadau yn y Llyfr hwn*: these pages as well as 1, 3-11, and 40 are in the hand of Lewis Morris; while 2, 12, 15-39 are blank.

- 40 *Mar: Elisa ab Wiliam Llwyd o Riw waedawg, 1583.*
 Braich a llaw hylaw haeledd a Dorrwyd* a
 Mil hanner gwirier i gywiraw
 A thorwyd oll oll i throed ai llaw *John Phillip*
- 41 *Owdwl Marwnad Mr Morris wy(n) o wedir (1580)*
 Ble ir aeth yn lliniaeth an llywenydd b
 ai fywiol Enaid i nef lvniaeth *John Phillipp*
- 45 A ddwedo gelwydd heb weddio düw c
 fford 7 del i rodio
 O dowyd wir dramir dro
 gwiliad na cheiff i goelio *William llyn*
 Then follows the Paternoster in Greek.
- 46 *Moliant Arglwydd William Esgob llan elwy*
 Arglwydd vchel swydd ywch law saint d
 ior gwleddwin deidiau Arglwydd nodedig *John Phillipp*
 On the inside margin of p. 49 is written : Er gwycheder gryfder er
 grym a mawredd rhaid yw Marw yn gyflym / pañ ddel angau llwybrau
 llym / a llai o chwedl llwch ydym / *Jo^s Davies.*
- 51 *Marwnad Mrs: gwen salbrif or berth ddvfw gwraig Mr:*
grüffuth wyn ap John wyn 1581.
 Dwyn Enaid a chorff dwyn anedd e
 i bü wae ninav heb vn Enaid *John phillip*
- 55 Gwae henddyn go wydyn oediawg }
 gwargül } *rhwyn ai kant. f*
 gwir gas y kywaethawg } *(Tom: John catti*
 Gwae pan orffo rhodio r hawg } *ai canodd i John*
 Ai ben gwyn heb vn geiniawg } *d'd lloyd hen.)*
- 56 Y gog odidog o gerrdd g
 ir karennydd karonawg *Edward ap Rees*
- 57 Dydd da ir wylan leyan lwyd h
 rhwydd di drwch heddwch ir hydd *Dd: lloyd W'n ap gr:*
- 59 *Drogan: Pessawl blwyddyn sü /n/ pwyssaw i*
 vn ddim od ymynedd ddyw *Ivan dyfi*
- 61 *Drogan: Byd angall pey dyallwn k*
 vn o hil yn wahelyth *Robin ddy*
- 63 *Drogan: Bryddwydion beirdd a oedwyd l*
 Tragwyddol 7 trig iddaw *Davyd gorllech*
- 65 *Drogan: Amav /r/ beirdd 7, mae /r/ byd m*
 am Ras mwy mor ymrysson *Harri hian*
- 67 *Cywydd i Owen Glyn Dwr*
(Kefais) Ilfais er na fedrais füdr n
 dos a chymell yr ellmyn
 na weinia gledd owain glyn
 par yn pasg o dir Magsen
 a chwnge west hors hengest hen *Jev: ap Rheth, ap J. llwyd*
- 70 *Kowydd 7 ferch anwadal*
 Rhyfedd iawn rhiw fodd annerch o
 drwy gyffes draw a gaffer *davidd ap Ieuan ap Owen*
- 71 *(Englyn pan oeddyd yn dechre bildio Twr Nannau*
Dechreuad Adeilad ar dir Nannau &c.) p

* The first of 12 existing lines of an Awdl, which apparently ends on the next page. The MS. must be imperfect here, for the next Awdl on page 41 is numbered "20" in the same ink as the text.

- 72 Y dyn a ddwetto air dy chwerw anoeth &c. *Anon a*
- b. *Kywydd i wraig gwr priod*
 mae hawl ag fel dyma hi *b*
 fvn ganaid fwy nag vnwaith *David yorllech*
- 75 *Mar: syr tho: goch cyn i farw f ofyn f ddillad ai farch*
 ffres f kawn hoff ras kenych *c*
 lle brav i fynd llwybr y fendith *John Tudur*
- There are ten lines on margin of 75: (llyma i ddechre :
 Y gwr vrddol geirwirdrys &c.): also an Englyn signed G. P.
 (Or Hienetyd fowyd yn fuan daethim &c.).
- 79 *Moliant Mr thomas prys o blas iolyn*
 Y llew ffaeck gallvawg *d*
 hvd Tal ben mawredd Tylwyth *William Kynwall*
- 82 *Kowydd f ateb Rhys wyn or giler*
 Rhyfeddod mewn rhiw foddion *e*
 hvn y sydd o fewn y sach *Thomas Prüs*
- 84 *Kowydd f ateb hwnnw sv/n / calyn*
 Thomas Prys ddvrgrys ddewrgry *f*
 Y tv yn gwit tan y garnn *Rys Wynn*
- 88 *Kowydd f ateb hwnnw (largely autobiographical)*
 Treiglais a rhodiais ar hyd *g*
 ne i affaith tân vffern *Thomas Prys*
- 89 (Os bu W^m gynt yn daer) &c. (8 ll. attributed to John Davies). *h*
- 92 *Kowydd dychan f rvs wyn*
 Adda hen o ddüw hanoedd *i*
 ith ddydd ni cheif fyth heddwech *Hugh Machno*
- (Anherchaf gyrraf y gan a fedrwy) &c., in margin, signed H. P.,
 and on the bottom half of the page: (Time doth indeed consume
 away/all worldly things without delay) &c., and (Dywaid gweñ Seren
 er Sirio fy mroñ &c., by Joⁿ Davies).
- 96 *Kowydd annerch f Mr Richard pugh persson fv yn aros yn*
Willssir ag i ddymno arno ddowad vnwaeth yw wlad
 Mal llen ymbell o wynedd *k*
 düw nef ath adawo/n/ iach *Richard Phillipp*
- 99 (Dy liw a gerais dy lÿn, dy Enaid) &c. *"Incerti Authoris."* *l*
- (b.) Time cost time lost time lusty I was } *"this was written with m*
 Time did weare my beauty } *an wooden pen"*
 Time passeth away hasty } *(see p. 124).*
 Time and age hath tamed me }
- 100 *Kowydd f anfon y wennol at f feistres*
 Y wennol deg annwyl don *n*
 bryssia /n/ llon ir werddon wyllt *Thomas Prys*
- 103 Kefais gan ferch drasserch drai *o*
 yn ddiwyll fyth na ddwedwn " "
- 104 *Moliant Mr Rvs ap Thomas ag yn y gwrthwyneb*
 E gwnaeth y fran i nvth fry *p*
 bowyd och iaith bid ywch chwech *Feuan Dewlwyn*
- 105 (Ond tÿst yw i mi ganu ffarwel &c. *Joⁿ d'd*) *q*
- 106 *Ymddiddan y mab klaf i lowarch hen*
 Eira mynvdd hoff yw klod *r*
 gan ddiotal ber yw hirnos

- 109 (*Jr Parchedig Griffith Vaughan Esq. 1685*
mae fvor hael mwy-fwy rhydd *Edward Moris* *a*
Rhadau dawn cyd rhedo dwr)
- 110 Y bardd iowndrefn bwrdd windrayl *b*
rhys yngwyr prys dopp y rhod *William Kynwall*
- 112 *Kowydd i roif [sic] rhys grythor*
Y bardd gwyn ebrwydd ganniad *c*
i gyd i rhof gyda rhys *John Tudur*
- 115 *f Rys grythor*: Y newben dyfyd yn ebol &c. *Sion tudur d*
b. (Digiodd a sorrodd seren) &c. "1686." *e*
- 116 *Kowydd i ofyn Telyn i S^r W^m gr[yffydd]*
Kariad merched am kyriay *f*
ni wrddiŵ oedd waeth na ddoe r/vn *Syr Davydd trefor*
- 119 *Ilma ddeuwis bethav gwr, nid amgen* nay frenin yn gyfion, ai
arglwydd yn gadarn &c. . . . ai ddiŵyn drigarog.
b. Ond gwagedd rhyfedd wrid rhos &c. *Richard Philip g*
c. (Einion ag Aron oedd ore gint } *Lewhelin ap Meirick Goch k*
Ar gyntedd Dolgelle } *hen*) who "dyed almost
Pwy s' heiddiŵ yn dŵyn swydd } a 100 years before wyr Ifan or
Ar draws ond wyr Evan or dre } dre was born."
- 120 *Ilma vychedd y gardod*: Saint Awstin a ddowaid am y
gardod mae peth ardderchawg yw hi a gynorthwya y tlawd &c. . . .
ends: eŵn rheitied iddo wrthi wedi kaffo.
- 121 *To the parson of Edern whose service tired him when ill*
Syr Sion fawl vnion aſonydd i swn *i*
Dos ymaith dann rybydd &c. *gr: lloyd*
- b. Englyn ir melinydd siaradys*
Dic Morgan syfrdan i siol melynwas &c. *Sion Phylip k*
- 122 Gwiliwn bawb am gael yn bwyd &c. *Robin ddu l*
b. Taliessin gnawd di lyssiant &c. *Edward ap Rees m*
c. Ar llew arall oi orwedd &c. *Robin ddu n*
d. Adwen weithian gyd Meithoes &c. *david lloyd o*
- 123 Troi i gwlen rhwng tri gwelū &c. " " *p*
b. Owain o rŵfain ywr ion &c. " " *q*
c. Tri gair o arwydd a ddyfod y gwyr frv (1) i doe ddistrowiad
ar y mynachlogvdd ag ar yr eglwyssydd ar priordav ar tav o grefydd
(2) i bydd diystvr kyrenvdd a chyfathrach (8) y daw dial fal i
dowyd y penill hwn :
pan ddel mab y dvn i ddial *r*
ar y sais a rois y drwg sal.
- 124 *Gwr a yrrodd i wraig at ffrind annwyl o henwr llwyd*
Gyrrais fyngwraig na geiriach hyd attad &c. *Anon s*
b. Atteb: I mae darnn gadarn ergydiol &c. " *t*
c. (Ymafel mewn cornel fel ki &c.) *Wm Phylip u*
d. (Glana lluneiddia llun non &c.) *Edmund Price v*
e. (Ir byd tros enaid traws anian &c.) *Rowland Vaughan w*
- 125 (Beth a dâl ir corphin swrth) *R. Vaughan x*
There are several Englynion in English on this page, but the ink
is so pale that they cannot be read easily.

- 126 *Kowydd i ffynon gwen frewi*
Y ferch wenn fvr ychwaneg *Tüdür Aled* *a*
i gorffeno gaer y ffynon
- 129 Chwardd ffwl ai meddwl mewn moddion &c. *Anon* *b*
- 130 *Kowydd i ddesgreibio meddwdod*
Nos da yt win os dotiav wyr *John Phellipp* *c*
nad fi yw nath neidfa mwy
- 133 *Kowydd i oganv gwragedd*
Mia gefais imi gyfoeth *Roger Kyffin* *d*
fyth ddilin y fath ddelwav
- 136 (Gwraig sydd anedwydd, medd hên awdwr ffel.) *J. Davies* *e*
- 137 *Kowydd kynghanedd heb resswm*
gwresog win gras ag einioes *Huw arwystli* *f*
a fo orig oferach
- 139 Rho düw γαλ rhaid yw gwiliaw *Gweryl mechain* *g*
Klo higin cawr μελδιw merch
- 140 Pob rhiw brydydd dydd dioed *Gweirryl mechain* *h*
berth addwyn düw/n/ borth iddo
- 142 *Ʒ ddüw* : Tydi ddyn tew dy ddoniav *sion Kent* *i*
i ddyn a wnai i ddüw/n/ ddig || (l. 10)
- 143-46 Blank leaves inserted when binding, but 4, at least, of the original leaves are missing here.
- 147 *Cowydd i Sion Wyn* (? o *Lyn Ilygwy*)—imperfect
||dechraü/ch/ mawl di chwerw/ch/maeth *John Phyllypp* *k*
a wna hebog ne hobi
- 150 *Marwnad Sion Salsbri o rüg*
O ddüw dad pa fyd ydyw *Sion Tüdyr* *l*
i gwelom bawb i gilydd
- 153 *Moliant gwallt melyn merch*
Y lloer gain lliw eira gweinydd *Sion Phillipp* *m*
rhano Ʒ mi yr hon ai medd
- 156 Y wawr ddwyrain rydd evrwallt " " *n*
heb feinioes i bwy finav
- 159 *Owdwl i gr: vychan o gorsygedol ar y 4 messür ar higail*
Or brig ffrwythiedig wrth hadv *Sion Phillipp* *o*
pvr a fforth qdiaeth per ffrwythedig
- 165 *Ilma gowydd i ddüw ag o enedigeth Ʒessü grist yw gany*
ddüw nodolig *p*
Henffych well henw hoff a chv *Sion Phillipp*
iddo yn dal ddüw nadolig
- 169 *Y xlix. Psalm: owdl gowydd or hen ganiad*
Yr holl bobloedd er ych lles *William Mydltunn* *q*
dan y gwydd yn rrynv.
- 172 Fanwyl gristnogion sy/n/ carv düw/n/ ffyddlon *r*
ag yn y orchmynion yn credy
dyn ai obeth ar y tad / gael rhann oi wenwlad nefol.
Dd: lloyd ap hugh
- 176 *Kowydd cariad perffeth*
Och ddüw pam vychedd heb pwyll *John phylipp* *s*
air gras dwys ar grist Ʒessv

- 180 *Cowydd yn erbyn anwdon ag ofer lyve . 1606.*
 Band rhyfedd boeyn Trwy ofid *a*
 in dycko oll vn düw cv *John phyllipp*
- 184 *Kowydd i forgan hawl*
 Sr Davydd hy edrydd hawl *b*
 a duw ar ai gadawo *Gr: llwyd dd: ap Einion*
- 187 *Ʒ anwdonwr: flalssedd fab anwiredd nerth* *c*
 aed ath gar adwyth gwirion. *Hugh arwystl*
- 189 *Ʒ kybydd ar hael: Kybydd fab difedydd dig* *d*
 fab nwyf nerth fab nef yn ol. *John Tüdür*
- 191 *Ʒ ofyn Tarw dv i Reinallt ap gr: ap bleydd dros gr: vachan*
 Tri annerch atad Reinallt *e*
 ervr y twr er y tarw *Tvdvr Penllyn*
- 193 *Y dabler yn i dyblig* *f*
 i ffwyth er kael i ffoethi *Moris dwyfech ap Ʒeu: ap Ein:*
- 195 *Ʒ daran: Mae gair imi o gariad* *g*
 am ysgar meinwar a mi *D. ap gwilim*
- 197 *Kler o gamarfer a marferant* *h*
 a hwnw a wna diwedd ar faelgwyn gwynedd *Taliessin*
- 199 *Moliant Tvdvr vychan ap gryff ap Howell*
 Llwyth ynvr ai wyr oi ol *i*
 cawn deüro kenav derwas *Ʒeran ab tydyr pennallynn*
- b. In margin: (Pobl y byd enyd 'adwaenan o fär
 fai arall yn fuan
 Ni wyl neb yn ol a wrïan
 hanner i feiau i hunan
 } *Richard Abraham h*
ai cant
as it is thought.)
- 201 *Ʒ ofyn tabler Ʒ Sion gr: ap harri dros Robt ap hugh o bennal*
 Y llew gwyth gallvog wedd *l*
 deyl ryll ni cheiff diawl i ran *John Mowddwy*
- 204 *Moliant Mr Sion ssalbri o Rvg*
 Y llew o Rug garllaw/r/ allt *m*
 aed ar ddüw dad dyrdd(o) di *Sion tüdür*
- 207 *Marwnad Tvdvr lloyd o ial*
 Mawr i pwis düw marw post ial *n*
 dyro nef i deivrn ial *Tvdrr Aled*
- 210 *da i sion hokedion kadarn fowyd byr &c.* *Wiliam llyn o*
- 211 *kerddgar dlos eos iach wiail kedwyn &c.* *p*
 b. blaeyngar swn klayar klowais gwin awe[n] &c. *hüw llyn q*
 c. eiliad mawl ganiad mel gwenvn &c. *W^m llyn r*
 d. kyfraniad ganiad gloyw gynar &c. *hüw llyn s*
 e. eos baint koednaint cayadnerth &c. *W^m llyn t*
 f. kell bynkiav melay ynlith y pillwydd &c. *hüw llyn u*
 g. kanodd eos mewn keinant blethiaday &c. *yr esgob Dd: v*
- 212 *henway/r deiddeg abostl: Dav Iago iawn dro andras &c.* *w*
 b. Meddylia di/n/ dda dy ddiwedd &c. *x*
 c. Y gwr a laddodd y gwas ar hirynt &c. *y*
 d. Dydd da ir heirdd brifeirdd bawb orhain &c. *J. Mowddwy z*
- 213 *Dydd da yt Sion galon ddirgelwawd &c.* *John Phillipp aa*
 b. Dydd da bawb ynt yna bob enyd &c. *Richard Phillipp bb*

- c. rho fawl tragwyddawl drwy ganv &c. *hüw penant a*
d. (rhoed pob vn brennvn i brynv &c. *Edmwnt Prysh) b*
- 214 Y fvn frawd fain araf *c*
ffeinwych yw a ffynv i chael *Davydd lloyd ap hüw*
- 217 *Kowydd kymod Sion pilston hen*
Hen ddelw hon addolynt *d*
pe palle /n/ rhaed pob lle/n/ rhydd *Lewis Môn*
- 220 *Kowydd yn erbyn balchder*—a few lines torn out.
Och ddyw balch heddyw/n/ y byd *e*
* * * * * st bolchwydd ffrom *[John P]hilipp*
- 225 Gwnewch ych part Risiart er vn agan &c. *D. ll. ap hugh f*
b. Pen feddwon dewrion fydd dwywrach &c. " " *g*
c. dwg fenaïd at raid düw tri &c. *Wiliam Phellip h*
d. (Englyn a Thelyn a than ag Afal &c.) *Anon i*
e. (Eich ffrw iach ffraeth / wen wiw a wnaeth) &c. *Jo^a Davies k*
- 226 *f Mr: theodor prys prinsipal yn yr hart hâl yn rrydychen*
Duw or gwirfyd rragorfawr *l*
gartre ym / gwr yt tra fwyf *John Phillipp*
- 229 (Beth a dâl i ddyw gael tiroedd) &c. (*§ ll. on margin*) *R. O. m*
- 231 *Kowydd i Sr: Richard gethin*
f mae glaw am a glowais *n*
i llew dv oll ai diall *gyto /r/ glyn*
- 233 (*Tri Englyn ar wellhâd Gryffydd Vaughan o Gorsygedol*
Gogoniant moliant i Dduw mawr ei radd *o*
a llwyddiant wellwell iddo.) *Jo^a Dd.*
- 234 *f ddun: pand angall na ddyallwn* *p*
or llaw ym er llywenydd *Syr Davydd Trevor*
- 235 Duw na bae'n ni fel i buom &c. (*§ ll. on margin*) *R. O. q*
- 237 *f dduw: Pwy sy ben yn pasio byd* *r*
yn fab düw yn ddüw yn ddyn. *hüw lewys*
- 240 Os dy gael er mael i mi a wneythym &c. *Anon s*
- 241 *f ofyn bwckled i Robart pilston dros Sion Wyn ab Wiliam*
Y gwalch rrydd dan gylch rryddavr *t*
dyry ywch werth ydrych avr *Sion tydyrr*
- 244 *Marwnad thomas vachan or pant glas*
Tored llwyn troed llywenydd *u*
Y karw /n/ ffank ir nefoedd *Wiliam llyn*
- 249–51 are misplaced and follow p. 245:
- 249 Kart gwin ar i min meinwen &c. *W^a philip v*
b. *Kowydd dychan fr flint ai ffibydd*
Doethwn ddywsül diwaethaf *w*
ai ffrwn vaith fal vffernn fydd *feu: ap Tudyr penllwnn*
- 250 Or ddavar i bydd cnawd tvn / Or mor i waed / Or haul i
lygaid &c.
b. *llyma yr hanav y sydd mewn den nid amgen wyth ran &c. :*
Os or ddavar y bydd mwya llesg fydd &c. Os or mor doeth fydd &c.
- 251 Gelyn gwydd ddilwydd îrlân ywr llwynog &c. *gr: hir'og x*
b. a throï gorff yma a thraw a chwyddo r ddwyfoch iddaw &c. *y*
c. Gwell yw yfed . . glasdwr or llymdwr ar llaeth &c. *R. P. z*
d. Duw gwyn nad newyn ar neb gwareda &c. *Anon aa*

- 248 (Ni ddigia doeth er clywed gogan / o ben ffwl) &c. *Joⁿ d'd. a*
b. Dau Englyn: (Gwiliweh Gwen seren er sirio) &c. Tho. Price b
- 249 (Her golden fine tresses her honey sweet kisses) &c. *Joⁿ d'd. c*
- 250 (If thou thinkest best to be a Begger / without bagging money
 call a quart and be hearty / fill thy mouth follow thou me) *Joⁿ D'd. d*
- 252 *Moliant Wiliam hyws esgob llan elwy*
 Pwy ydyw arglwydd pedeirgwlad *e*
 ach esgyn yn archesgob *Hugh Kowrnwy*
- 255 (Awn ymadawn / may / r / da / n rhedeg) &c. *Anon f*
b. (Klyw ryddfan Kwynfan Keinferch) &c. Robert Roberts g
- 256 *Moliant ir archiagon Pys (see p. 271 below).*
 Mawr fy Enw am riw fonedd *h*
 a throi / n / bon A thro / n / henwr *Tvdyr Aled*
- 259 *f ofyn kledday (Syr) sion llwyd o abergelay*
 Y rhowiowgwalch mewn rhagor *i*
 i giedd ag i sion i glod *thomas price*
- 263 Pynkyay afrwydd drwy / r / flwyddyn *h*
 yn dowyll i ni yn deuoedd *Davydd ap gwilim*
- 265 pan friwer / bryder / heb raid &c. *Rees ap Tudor ap W^m l*
b. Kroesso Morys ap Rys wr prydd &c. Tho: John Katti m
c. Ateb: Thomas ail Melwas yn moli &c. n
Morys ap Rys ap hoel cōg
- d. Ateb: ymroi r gyfraith faith ir wy fi &c. Tom John Katti o*
- 266 *Y llaw: Y fvn orav llvn i llaw p*
 Awr yn ol yr anwylyd *Syr Davydd owen*
- 269 *Kowydd a llawer o henway merched arnof*
 Kvr tost a fydd cariad dyn *q*
 henweh a chymrweh i chwi *Thomas price*
- 270 (Di am gwnaethost gwyddost fy / n / rhagwyddawl ddŵw) &c. *r*
b. beth sy / n / cnoi dan droi dwndr wag &c. Edm: Prys s
- 271 *Kowydd Moliant i Pirs archiagon llan elwy*
 Y gwr llen ag farll wyneb *t*
 draw fessv bo dros i ben *lewis Daron*
- 274 *Kopi o lyfyr barddonieth / ne brydyddieth—y llyfyr cynta*
Trwy fyfyrdaud Kapten Wiliam Midleton.
thomas orwin ai printiaudd yn llvndain 1593.
- Annerch at bob athrylithfawr awenyddgar gymro y gañ Wiliam*
Midleton: Gan ddarfod f ddoctor sion Davydd [Rhys] gymeryd
&c. ends: Rydd ir prydydd i gysylltv y mesyrav. Terfyn.
- 303 *A treatise on the 24 metres of Welsh poetry by the Athraw*
John Phillipp
- Tair kainck prydyd[d]ieth y sydd, nid amgen ynglynion cywyddav
 ag owdlav &c. *ends: Ag fal hvn y terfynaf y pedwar Mesur ar hūgain*
 cerdd dafod ai dosbarth yn ol Rheol yr Athrawon [sic] John Phillip.
- 313 Ni ffrisia mewn da, ar dwyn &c. *hugh ab Ivan ab Robt. u*
- 314 Pam y gwatwar meinwar ai min &c. *Anon v*
b. Henwar y gwyr a ddiengodd or gadgamlan O.C. 542:
 sandde brüd angel / rhag i deked . . . Morfran ap jegid &c.
- c. Saith gasddyn düw nid amgen Kain ap adda &c.*
- 315 Oed krift 689 pan fy farw kadwaladr vendigaid &c.
- b. Ilyma iach arthur Arthur ap vthür ben dragon &c.*

316 Chronological items about Adam, the incarnation, Elen's winning of the Cross, &c. St. Ffraid was born A.D. 412; Arthur crowned 416; died 542.

317 *Tri groundwal doethineb*: Mabawl yfienctyd i ddysgy, koff i gadw dysg, Aml synwyroedd i ddatganv dvsg.

b. Dyfnwal moel myd pan vy vrenin a fysyrodd yr ynvs hon &c.

c. Tri hvd y gronvn haidd yn y vodfedd a thair modfedd yn lled y balff &c.

318 *Engn*: "*droganav*": Pymtheg cant gwarant gorav &c. a.

319 *Il'yma henwaw y pedwar brenin arrhigan or rhai a farnwyd yn gadarnaf ag yn wrolaf* &c. Brütüs ap silvs ap ysganvs &c. . . . *ends*: pan aeth arthür i gamlan oed krift oedd xlij a ccccc.

327 Names of men who were the fairest, wisest, strongest, oldest, &c.

328 Concerning Kadwaladr Vendigeid and the conquest of Britain.

329 *Pa wedd i gellir dyallt dvn doeth*: ni ddigia doeth er i Ogannv ag ni falchia er i ganmol &c.

b. Pan bechodd Adda ymharadwys yr arglwydd ai trewis a gwialen a saith gaink arni &c.

c. Marchell Santes verch arwystyl gloff ap kynedda wledig ap gwawr verch goel godebog dyfrydog sant, dier sant, dyrnog sant brodyr i varchell.

330 Düdür sant brawd marchell y sydd yn sant ynheibarth

b. henway y saith gysgadvr a gysgassant ddeiddeug mlynedd a thrygain a thrychant: maxianus, malcus &c.

c. henway y saith merthür penna &c. Sain lassar &c.

331 Tvdvr ap gronw a wnaeth briordy bangor

b. Maelgwn gwynedd y sydd yn gorwedd yn ynvs seiriol a wnaeth brodordy penmon a chlaswrdy kaer gybi

c. Hî ap Jery: drwyndwn a wnaeth manachlog Aber konwy a brodordy llan vaes.

d. The arms of "Kornineus" and of Ilowarch Goch, and the pedigree of the first wife of Il'n ap Jor: Drwyndwn.

e. henway y diwiav ar diwiessav yn y modd y mae llyfraev poets yn ysgrifenu am danvnt. Phebus &c.

333 ELUCIDIARIUS: llyma ymddidan vy rhwng y disgybl ar athro yr hwn a elwir ysydariys sef yw hynv cyfarwyddyd am lawer o bethav diorth. Ag i dywod y dysgybl wrth yr athro: Dowaid ym gyfrwyddyd ysbysol dvallvs am y mab ar tad &c. . . . *ends*: düw . . . an dygo ir llywenydd a bery byth heb drank heb orffen yno i delom Amen.

339 (*J sion ap Rys dai*: Dewr wyd Sion dirion) &c. *Sion Phillipp* b

(*Ateb*: Nid af Sion / arw / dôn / wyr y dai) &c. *R. Phillipp* c

340 *Il'yma gas bethav Jvan brydydd hir*: boregwaith towyll niwl a braslaw pigog &c.

b. *Il'yma ddewis bethav Davydd meilienydd*: boregwaith tawel-glaer a borewlith ar veillion &c.

341 Pvm Oes byd a vy kyn geni krist.

b. Anna vam vair oedd verch i Sakarias &c.

342 *Hyn a vy o frenhinoedd or bryttaniaid*: Eneas ysgwyddwyn Asganivs *ends*: kadvan kadwallawn kadwaladr.

b. (lladd y ci difri odwyd carv myn cirig) &c. Anon d

343 The age of the patriarchs : Adda fy fyw, mil xxx^o &c.

b. *Pwm Brenhinllwyth kymrv* (1) yngwynedd Grvffydd ap Kynan; (2) ymbowys bleyddyn ap kynvyn; (3) Rhwng gwy a hafrenn Elystan glodrydd; (4) y morganwg Kriadog ap festyn; (5) ynyheubarth Rys ap tewdwr.

c. *Pymtheg llwyth gwynedd* : y mon—hwfa ap kynddelw &c.

344 *Ilyma Gregev KADW DDOETH* : Gorav vn bwyd baraf &c.
ends : gorav gwaith vn dvn / gwarchad tü.

The form CATO is correctly given here, and in Welsh poetry of the late xvth and xvith centuries the name occurs in an oblique case as CATTWN. At some later time it was corrupted into CATTWG, identified with *St. Cadoc*, and duly furnished with a Welsh pedigree ! *Doethineb y Cynry* in the third volume of the *Myvyrian* is merely a patchwork based on of the sayings of "DIONYSIUS" CATO.

345 Pwy bynag a gollo i synnwyr nev i madrodd . . yfed Sygvn y briallv . . . iach vydd. Rhag brath neidir yfed süg ysgol vair &c. O myni na bych gwenwynig vf lonaid plisgin wyf o sygvn llysiav a elwir llygaidd krist ag ni fydd hawdd genyd sorri.

346 The number of Adam's sons, and of years it took to build the Ark.

b. Concerning the wives and children of "Lameth mab matüsalem."

347 "Saith ogoniant y corff" a "naw amller [*sic*] yr Enaid."

348 *Ilyma Araith folo goch* : Nid amgen / Makwy Serchawgddeyff kystyddliw devryddlas / o gywaith Rvon befr / Oedd yn lledrad garv &c. . . . ends : cystyddliw o gowaeth Rvon befr.

352 Mary was 15 years of age when Jesus was born &c.

b. (*ŷ Ric. phillipp* : Wrth geissio mwyno a meinwen) &c. *J. ph. a*

353 The "statute" governing the disciples of the Athrawon and pencerddiaid. Disgibl spas heb radd / nid oes nag ar ȝ gylfyd[dyd] neu ar ȝ radd neu ar i rodd / ond barn pencerdd / a ellir gwr wrth gerdd o hono &c. . . . ends : oni ddysg fod yn bencerdd ymhen y Tair blynedd colli gradd disgibl pencerdddaidd.

356 Tri bardd kywydd y sy. (b.) Pedair cerdd raddol y sy. (c.) Pedair Overgerdd y sy. (d.) Trioedd Barddonieth . . . ends : Tri pheth a berthyn ar brydydd elodvori / a digrifhav a gwrthnebü gogangerdd./

360 Hedays ny ffeylliais pob ffos &c. *D^d lloyd ap Wm: b*

b. *ŷ Wm John Thomas pan fu yn yr India* *c*
William Sion dirion hyd awr &c. *huw gruff:*

361 *ŷ Phillip John Thomas o hendre vechan i erchi march* *d*
Vn or Moddion rym addas . . .
dwy Einioes a daioni *Sion Phylib*

365 Moes yn gysan im hannerch . . . *e*
Em Eigr moes yn ȝgain *Dd: ap gwilim*
Four other lines are added in a later hand as in printed copy.

b. *ŷ R. dyfi* : eill kelfydd brydydd a beiriododd merch &c. *S. P. f*

366 *Marwnad a wnaeth Sion Phillip ȝw Athro William llŷn* *g*
Och feirdd Cymry heirdd y rhawg . . .
yn dal yw Enaid Wiliam *S. Phillip*

369 (*ŷ humffrey ap John ap Risiart o gefn haer debutie Sirif*
kyn dy swydd gwiw rwydd gwr iach) &c. *Risiart phylip h*

- b. (*ſ* *Sion* *ſfans* *pan* *oedd* *yn* *ddebuti* *sirif* / *mab* *ſfan* *ap*
W^m powel o lanbedr
 kroeso /i/ r swydd hylwydd yma sion ſfans) &c. *Ris^t Ph: a*
- 370 Dydd da ir llwynog or Ogoſ *b*
 ffarwel rhaid ym ffio ir allt *Hugh Lloyd Cynfel*
- 374 Oes diareb a styriais *c*
 hai praw /r/ byd hwy pery bir *John Phillipp*
- 378 Y genfigen gwan fagiad *d*
 ni wnair hynt o nanavv [*sic*] rhawg *Rich: Phillipp*
- 382 *Marwnad y frenhines Elisabeth*—imperfect.
 Och brydain wych i brodir *e*
 [* * * * *] vn forwyn *? J. Phillipp*
- On margin of 383 are 8 ll. by R. O.—(Os ar Arian mwyna merch) &c.
- 387 *Kowydd yr hobi kwttaf*—imperfect.
 Yr hobi a ddiarhebwyd *f*
 garw drwst er a gair drosto *Sion Mowddwy*
- 390 *Atteb ir keffyl-kwttaf yr hwn yw medd-dod*
 Tydi /r/ bardd wyd awdvr büd *g*
 a gad i mi gadw y march *Richard Phillip*
- On margins of 392–93 are Englynion by *Joⁿ dd*: (Cwttyn aer bregyn) &c.
- 394 Yr wylan deg ar lan dwr *h*
 loyw blü goſſ abl o gyflwr
 dwr fferm Aber y bermo
 dwr a bar yn dir i bo *John Phillipp*
- 397 *Y hyrttie*: Düw sv ben nid oes neb ywch *i*
 yn egr ai pyrſſe /n/ weigion *Simwnt vachan*
- 401 *Kowydd yn erbyn balchder*
 Ond Rhyfedd ban taer ofyn *k*
 edwyn i fai fod yn falch *Hüw Arwystl (Wm Kynwal)*
- 403 *Kowydd i yrv /r/ eos yn genad o lwndain i gymrv*
 Yr eos fwyn aeres falch *l*
 Düw maddav bob dim vddvn *Thos: Price*
- 407 *Kowydd ir ffiol oddfyn brvch or dolav gwyn yn howyn*
 Hawddamor hoff oror ffawd *m*
 A chynvdd yw fferchenawg *Rissart Phillipp*
- 411 *Dychan ir lleidr a ddvg y kwpan*
 Andras ir lleidyrrwas llowrwan *n*
 vn air a syddas anras iddo *Richart Phillipp*
- 414 *Owdwl y gath*: Mae genni Owdwl ffyrnig *o*
 ni ddaw hi mwy i gar kaws *Robin Klidro*
- 418 Agor nef wrth lef araith lafar &c. (*see* p. 294) *S. tudvr p*
- 421 k. k. k: a. a. a/ wyd o Rann *q*
 d. d. d: v. v. v v: n. n. n. n/
 p. p. p: t. t. t t: powdwr tonn
 ll. ll. ll: avr wyd ar y llenn.
- (b.) (Ni wn i pwyl /i warchodd rhywyn | na ffriodwn ferch i gerlyn | *r*
 rhag ofn wrth hir ymrwbio ai fratie | fynd yn garl nytriol fine).
- 422 *Owdl Bachell dre neu Owdl vnos*
 Mab kadr kydwaladr keidw eilydd *s*
 dy glod ywch deg o wledydd *Syppyn Kyfeiliog*
- 425 *Kowydd i ddyn pan golle ifienktyd*
 Nid af ir gelli dan gollen *t*
 Trigen hoes i trigwn *John kent*

- 427 Dŵw kreadwyr nef a davar *Dd. Nanmor* *a*
 dŵw gwyn ath law dwg ni/th wledd
- 429 *Owdwl foliant Sion salbri o Rvg*
 Sion Ervr y gwyr i gid *b*
 Tra gweler y ser treiglaf air sion *Sion tuder*
- 432 Dŵw tad fwy rhad fy rhi &c. *Rich: phillipp* *c*
- 433 *Owdwl dvn oi ddechre hyd i ddiwedd*
 Y baban yn wan vnwaith i genir *d*
 henvdd baban fydd a baban fŷ *Edm: prys*
- 436 (Ni chlowais flas na chlaüar nag oer) &c. *e*
- 437 Afiechyd penyd im poeni *f*
 trwm ir hen yw tramwy rhvch *Jeuan llwyd leiaf*
- (b.) *Englyn ar deiddeg arwydd ynddo.*
 Hwrdd trwy gyffwrdd tarw gefell krank &c. *D. Nanmor* *g*
- 438 Yr Eos deg aeres dail *h*
 ai kloï y medd ai kael ym iawn *Rees Kain*
- 440 Vrddas priodas prydwyn allv dŵw &c. *hugh Arwystl* *i*
- (b.) Trwch wr wyd tra chwerw odl &c. *k*
- 441 Kyfessa wyla mi a welais *l*
 i goffa fessü mia gyffessais *John Mowddwy*
- 444 Ystyriwn gwrs dirion ged *m*
 digon vnn an dygo ni *John Phillipp*
- 448 Klowch son megis kloch sais *n*
 Anvsg oedd am nas gwyddwn *Sr lewys meydwy*
- 449 *Atteb: syr lewis felis i fwyd* *o*
 di fwyd yw dy dü feydwy *Sr phyllip emlyn*
Teir Marwnad i Dafydd lloyd ap thomas a Lanaber
- 452 Saeth hir saith soweth oer fŷ *p*
 trvain or byd trown ir bedd *Tüdür Owen*
- 455 Troes ini byth tros yn -byd *q*
 A gymrai hwn gymro hael *Gruffüth Owen*
- 459 Gwae fi byth o gofio bedd *r*
 i law dŵw aeth le da iawn *John Kain*
- 463 (Eos treia nos trwy nwyf) &c. *Hugh gruff:* *s*
- (b.) (Elisse gore dy egori waelwr / i weled dy frynti /
 nid dyn ynifel wyd ti / dwtiest fod enaid iti) *Hugh gr:* *t*
- 464 *Kowydd dychan ir gwr kanmholieth ir wraig*
 Kerais ddyn fwyn i hwyneb *u*
 A diawl i goed el ai gwr *Sion tüdür*
- 465 (e ga fi ond i gyfarch | gann eiddig fenthig i farch
 ag ni chaf yn ddi wrafn | gann eiddig fenthig i fvn.) *v*
- (b.) (Os kyw kôg bowiog or byd) &c. *Syr Morgan Powell* *w*
- 466 Drwg helynt oedd gynt nid gav *x*
 a nado dyngv /n/-nvdon *hugh ap Richard ap davydd*
- 468 *Englynion on the subjects of the following proverbs:—*
- a. Gwell henffordd na ffordd newydd : *y*
 Gwell henffordd hyffordd llei /r/ hoffych &c.
- b. Nid digon dymvno : Ni cheiff dvn ronvn ond a ranodd dŵw &c. *z*
- c. Gwell dŵw na drwg obaith : Wrth bob ing kyfing kofwaith &c. *aa*
- d. Nid a red a geiff bydd : Gwir yw/r/ ddihareb heb gydd &c. *bb*

- e. Ni wyl ynfyd i fai : Rhiw ddyn nid edwyn mwy no'r dall i fai &c. *a*
 f. Gwell car mewn llys nag avr ar fys : *b*
 gwell i ddyn rhydyn anghariadys &c.
 g. Heb ddŵw heb ddim / dŵw a digon : Duw tad da gariad &c. *c*
 h. Gwell dŵw na drwg obaith : gobeithiwn gwiliwn dirgelwaith &c. *d*
 i. Gwell grod ymhws na disgwyl ar arall : gwell i ddyn iaith vwnv &c. *e*
 k. Meddwl byrr a wna hir ofal : gwiliwech na fyddwech feddal &c. *f*
 l. Gwell ywr maen garw atalio } : gwell i wan traglan fon treiglo &c. *g*
 nar maen llyfn a ollyngo
 m. Kos din tayog fo gach ith ddwrn : Pwy am nâg bynag obwyth &c. *h*
 n. Kvro/r/ kvnn a êl : gwir ywr ddihareb dan gel &c. *i*
 o. Tafod drwg a dyrr yr asgwrn : bid perffaith daraith &c. *k*
 p. Tafod avr ymhen dedwydd : na char ymherweri na chwyth &c. *l*
 q. Gwell vn hwde na dav di a gei : Odid addewid ar a ddawai &c. *m*
 r. Gwell hir wedd-dod na drwg wra : koeliwn ystyriwn bob ystoria &c. *n*
 s. Yr hai a ladedd yr hwch : O falais er trais wr trwch &c. *o*
 t. A ddyko llwy fo ddwg a fo mwy : Y llank a ddyko y llwy &c. *p*
 u. Hawdd kynne tân yn lle taullwyth : bydd gynil eiddil oddeg &c. *q*
 v. Ki chwrnog halog i bais : na char ymrysson na chais air chwerw &c. *r*
 w. Ni cheir y melys heb y chwerw : ni cheir melys dilys mewn dol &c. *s*
 472 *Englyn* : Kred ƒr tad wir gariad ragorion &c. *t*
 b. Dyma lety hv hoewders &c. *u*
 c. Y benglog ddiwair heb vnglod . . . *Dr John Kent "*
 474 *ƒ ofyn march ƒƒ Sr Richard bwkle dros glidro*
 Doe kennes y monwes mor . . . *w*
 a bwrw baw rhyd y byd . . . ? *Rob: Klidro*
 477 *Marwnad y gwyr wrth gerdd*
 Twyllfrav bradog towyll frith . . . *x*
 ond gweddillion dynion da *Rees Kain*
 479 Na werth nef golef er golyd bydol &c. *y*
 480 ffarwel dawel ƒor Dewi . . . *z*
 bv diwedd esgob dewi (1604) *Sr W^m tomas o lan ddyfrwr*
 b. Tristyd ers ennyd ni soniaf . . . *aa*
 vn dŵw gwyn an digonof *Anon*
 481 *Owdwl foliant Elys vychan*
 Pa emprwr milwr molan . . . *bb*
 nag Empriwr a milwr llei /r/ amaelon *Anon*
 485 *Kowydd kyngor ƒ Robert vauchan*
 Y Tirion lain nod dewrwyh . . . *cc*
 rhowiog fodd y rhawg fyddych *Morvs dwyfech*
 488 Ofer pand ofer ir penn doeth &c. *John phillipp dd*
 489 *Y fedley fawr* : Ilef a Roeson llafar weission . . . *ee*
 lle rhoed y fawr fendith *Edmwnt Prys*
 491-2 A fragment only of this leaf is left.

KYWYÐEU RHWNG JOHN PHILLIP A JOHN TUDUR.

- 493 || rhwydd ywr twf rhyddhav/r/tafod . . . *ff*
 na ddeled ymweled mwy *John Tudur*

- 496 *Atteb* : Yr Edn flin or adain flaeinwen *a*
ymwelaf yma eilwaith *John Phillip*
- 499 *Ateb* : Y bi wrth fol y berth fwyn *b*
Tro /r/ min att wyr or mynydd *John Tvdor*
- 502 *Atteb* : Y kiw kalldadl kwckyllddv *c*
arfer min arf or mynydd *John Phillip*
- 505 Nos da ir freithglog biogen *d*
ddewisgwbl ir arglwydd esgob *John tvdor*
- 508 *K. heddwch rhwng Sr Rich: bwckle a mystr Wil'm lewys o fon*
Os Môn yw ynys y mel *e*
ir gwirion a ro gwared *Richart Gruffyth*
- 512 *pull keris* : Perigl ar forbwll myn peris *f*
mann trist yw myned trostaw *John tvdor*
- 513 *ferchi lladd y pavn oedd luttai D. nannor at wen or ddol*
Madyr Ronwyn Ry enwir *g*
Am i own ir ymwanwn *Gr: ap Kynvrig* ne *R^a goz o Ryri*
- 515 Deffro dwm gidwm gedyrn &c. *Gyttor glvn h*
b. Dyfrgrank rryw afank rryfawr &c. *W. Egwad i*
c. braisg brenn ais derwen yn ystorio *h*
oll er düw yn y llawr dwys *Ieuan ap einon*
- 516 Bachembyd borth byd barth bwydav gwressog *l*
bvr enwog i breiniav &c. *Raff ap Robert o lan ynvs*
- b.* Yr Epart sydd yn Newidio boh blwyddyn / o mynwch i wybod
y dydd i bo newid y lleyad gwybyddwch yr epart &c.
- c.* Ofer a glasger [*sic*] yn glyd with arian &c. *Wm Philip m*
d. (Mogel gellwair gair neu egori &c.) *Anon n*
- 517 Y Tribeirdd digeirdd, yn gwridogi &c. *sion kain o*
b. dyfeisiodd keissiodd sion kain &c. *Richard Philip p*
c. heb vngair kellwair kyn i kollo &c. *sion kain q*
d. Os blewyn a dynn na daü &c. *Rich: Philip r*
e. Os estyn a fyn yn faith &c. *sion kain s*
f. Pe im rhwmid mewn tid man &c. *Rich: Philip t*
- 518 Os beya neb fowdwl drwy ysbio bai &c. *Robart Mredeth u*
b. *fadabacko*: Os hwn yw gelyn y golwg ar pen &c. *Dick hwes v*
c. Nid drwg naws mwg nis maga ddolür &c. *Rich: Philip w*
d. Tra fych iach a gwych heb gür &c. *Ed. Prys x*
e. (A garo morwyn o ddyn gwirion &c.) *Anon y*
- 519 Y gwirionllwdn teg rhownllaes *z*
a reni heddwch ir enaid *ffoulk Prys*
- 522 *Dyrie or messur hwyaf*
gwrandewch ar dreith ystyrieth a ffart o gwrs y byd . . . *aa*
dyn tra dalio i fwa i bawb a saitha Saeth
Risiart lloyd gwas Sr J. wyn o wedir
- 524 Ysdyriwch bobl wrth ysdori y byd &c. *Anon bb*
- 525 Dwyreinwynt floeddwynt syflin *cc*
dymyr wiwdeg dim Reidiach *Rich: Phyllip 1615*
- b.* Dyn ydwy yn kydnabod vn düw yn y drindod . . . *dd*
Ameñ a mwynhay trigaredd *Rys Ednyved*

- 528 Gwrandewch dreithy hanes gwraig *a*
 sy waeth na draig ne wiber &c. . . .
 yn iach yw gwr lonyddwch (*Richart ffylib*)
- 530 *Y sarf*: Doe/r/ pryd hwn ir oeddwn i . . . *b*
 ymgarv mi ag Avron *Jolo goch*
- 532 *Y llong*: Anodd ym roi hawddamawr . . . *c*
 pettwn i mynwn y mod " "
- 534 O wael bridd digydd dūw gwyn &c. *Anon d*
- 535 *Marwnad Dd lloyd llyw: ap gruff*:
 Nid af i ddyffrynn dyfi . . . *e*
 bid yw wyrion bedeiroes *howel ap dd: llwyd ap y gof*
- 536 gweddys a medrys ymadrodd &c. *hugh ap feu: ap Robert f*
- 537 kais gyfrif dy brif heb ddim breg . . . *g*
 paladr a gwaladr y gwyr *Gr: hiraethawg*
- b. Dowch gwynedd ir wledd ar lan konwy *h*
 pam y kennwch bawb fyngham
 Yn fy myw ni wyl fy mam fyngwar
 heb gadair arian nosdawch dam *Dd: ap Edmunt*
- 538 *Y tri kostoglwyth* (1) y blaidd rhudd or gest (2) ystinffwrch
 ymhowys (3) Adda fawr y Morganwg
- b. *ŷ wallt merch*: Mae llwyn mae llv yw annerch . . . *i*
 wych ben ar fy mraich i bo *John Phyllipp 1616*
- 541 gwae ddant wyr holant rhyllawn &c. *Gr: ap feu: ll'n f' k*
- b. Kredaf yn nŵ kv radawl . . . *l*
 Amen i delom yno *Edmunt Prys*
- 544 Dvn ydwy yn barod a aned . . . *m*
 er maint y sydd im herbyn *Ieuan Tūdūr owen*
- 546 Gwirddūw gorevddūw a greawdd ddyn &c. *W^m phillip n*
- 547 Gader lles mwynder a llais min &c. *Rich: Philip o*
- b. Rhyfedd yw llwybrwedd y llen &c. " " *p*
- c. heb rent aed i went daw dydd &c. *Rolant Vychan q*
- d. Samson fawr grevlon fyr gwrola &c. *Hugh ap feu: ap Ro' r*
- 548 *Yr Eiddiges*: Mawr genym awr ag ennyd . . . *s*
 i bwrn ai dyko yw bedd *Gruffūth hiraethawg*
- 550 *ŷ ddsy rhinwedde*, o chymri boen fawr *t*
 Y rhinwedd ath galyn, arth boen eiff i lawr
 Plesser mewn drygie, pwy bynnag ai gwneiff
 Y blesser a dderfydd, ar boen a barheiff *H. ap ŷ. ap R.*
- b. fo welir yn igen / y donen yn deg &c. *u*
- 551 *Owdl y lleidr*: budreiddleidr fal neidr y nos . . . *v*
 Ymeth o nef am waith nos *deio ap Ieuan dv*
- 554 Anhercha gyra gwēdi gwared &c. *Elissa ap W^m llwyd w*
- 555 *Marwnad hūgh ap John ap howel o lanvendigaid*
 Och hir lle i keirir, kowiriaid . . . *x*
 Am na ade ddūw yn huw yn hir *W^m llyn*
- 558 Tv /r/ ffyddlon tirion lle i tario &c. *John Philip y*
- 559 Oni weli /r/ ffordd yn Ole &c. *Morys ap J. Wyn z*
- b. *Kowydd yn erbyn dylun kwrv a thafarnnav*
 Y kwrv rhūdd, kār yr heidden . . . *aa*
 a thafarn ddiffaeth hefyd *Ri: Phyllip*

- 563 ai keissio i gario mewn gwynt &c. *J. Ph: a*
b. Ann : howddgar feinwar / ar faneg &c. *Ed: ap ho' ap g: b*
c. beth pe daw riw ddaw / hwyr vddyn &c. *Rees ap Edn'ed c*
d. glana llineiddia / lliw nonn/ *ed: ap howell ap gruff d*
564 gidav dad rhoddiad / pvr Rhwyddwyn &c. *R. Ph: e*
b. Pan for fessv /n/ barnv /r/ byd &c. *Rees ap Edneved f*
c. Koel kynfor ifor / ofydd / idwal &c. *W^m Ph: g*
565 *Pymp Englyn: Šwyddog brau enwog ir brenin &c. Anon h*
566 *Y fantell: Vn llew ifank yn lifon i*
na bae wr hen neb ai rhoes fvan dewhlyn
568 *Marwnad i wraig Sion ap howell vychan o berkyn*
Troes alar byth tros llwr bedd k
ag' o ras hir iw gwr sion John kain
571 *Moliant f Edward llwyd O Lwyn y maen Esq:*
Y llwyd o'n gwlad llwdwn y gloch l
a chyfan barch i vyw /n/ ben Rys Kain
574 *Moliant f Robert lloyd o rhiw goch / Esqr:*
Y gwr addfwyn gwareiddfoes m
yn rhowiog yt rhiw goch Edw: vrien
577 *Kowydd kymod i Sion Edward or waun Esqr:*
Bar trablin a bair Trwblaeth n
awr och dig er chwe dvgiaeth Rys kain
581 *Kowydd moliant Gr: ap Robert vachan*
Pwy sy dirion post dewrwyth o
kynnwys beirdd kannoes f bych Morys dwyfech
583 *Marwnad Mr: John gruff o lôn*
Pa ryw ddiliw prudd alaeth p
fjarll ynys ir llywenydd " "
587 *Marwnad kynta Morys Dwyfech i Mr: Jo: grüff o lôn . 1585*
Pa angav loes pa ing lid q
Taled oi enaid Tilyth Morys dwyfech
591 *f Sion gruff: Och nos och ddwynos och ddydd &c. " r*
b. f Sion kain: Y diflas foelwas a wna fai'n gynar s
Sion cain waeth y brain ar brig grüffydd hafren
c. Moliant Mr: thomas Madryn
Vn gorav düw ann gweryd t
att henaint hwy f tynych W^m llŷn
595 *Marwnad y meistres Siân . . merch Syr Wiliam grüff, 1571*
Anwadal yw anwydau u
Annedd Sian ynhyü ddüw sydd W^m llŷn
597 *Marwnad f Mastr Robert grüff*
Vn düw Oer in davaren v
Y mynwes düw mewn ystad Morys dwyfech
601 *f ofyn bwchled f mastr Robert pilstwnn dros Wiliam ap*
femwnt llwyd f gefnder
Y dyn ir hael dann avr hên w
f ddav bwyth o dda bathawl Morys dwyfech
603 *Kowydd kymod Mr W^m grüff o garnarfon*
Karnarfon hen gofon (wy)r x
ar llaw gennych fjarll gwynedd W^m llŷn

- 606 gwelais ddyn irwyn yn Oeri / n / gwiliad / ai galon yn torri a
na ddoe wenn dan fedwenni / o doe n i cho i haddo hi
- 607 *Marwnad Mr: Wiliam thomas O garnarfon*
Y maes Trwm oi ossod Traw *b*
dvg fyd gwyach ywr degfed gwr *Sion Phillip*
- 611 *Marwnad y marchog Pilstwn Sr John pilstwn . 1551 .*
Troes Oer gwyn Tair sir gwynedd *c*
och och am wr ni chewch mwy *Sion brwynog*
- 613 Gwelais saer rhydaer a deurydd Rychog &c. (? *Ri: llwyd*) *d*
- 614 *Owdl foliant Owain ap Sion O gaergai*
Yr hydd Tragowydd tir a gai *e*
na bo'm awr hebod fy hy[no]d hydd (*Wiliam llyn*)
- 618 *Mar: Mestres Mari vychan merch hari vychan or ddol gav*
Och ddiwedd dyn och ddydd dig *f*
Düw merodr Enaid Mari *Sion Phillip*
- 622 (*Kowydd i bwm mab llewelyn ap hwlkyn o fôn*)
Bid llawen Pawb bod llwyn per *g*
ir hyddod dorchav rhvddavr *Howel kilan*
- 624 *Kowydd kymod 7 Mastr Sion grüffydd o garnarfon*
Bardd wyf fi sydd brvdd 7 fyd *h*
wr dewr 7awn er da'r ynys *Rys kain*
- 627 *K. 7 gattrin Trefor gwraig Sion wyn ap hüw o Langedwyn*
Brevddwyd tost heb arwydd täl *i*
ywch syn ôl / chwi a Sion wyn *Rys kain*
- 630 *K. 7 Mastr Davis persson Mallwyd (ag / n / awr doctor Davis)*
Y Sant 7fangk sy 'n tyfv *k*
gleissiad ar bob Eglwysswr *Edward 7rien*
- 635 *Kowydd 7 Mastr Sion llwyd o Aber llwyfeni*
Pa lew gwâr byth plygwr beilch *l*
yt ti Sion oed dav o Saint " "
- 638 bendith (tad) rhediad mewn rhin &c. " " *m*
b. Tri Englyn : kyfarchaf soniaf yn Siwr &c. Sr Wogan [?] n
- 639 *Kowydd Moliant harri ap 7euan llwyd*
Y llew gwâr allvawg gwyach *o*
hiroes ywch hari a Sian *Ed: 7rien*
- 642 *Owdl i Syr Sion salbri o lyweni*
Marchog avr torchog wyt i *p*
gwyr a meirch a gair marchawg *Edward Vrien*
- 647 *Kowydd Moliant 7 hüw nanav ag foi gwrthododd &c.*
Yr hydd Ewog hardd wyneb *q*
ap hüw bendith ddüw 'n i thai *7evan Tew*
- 651 *Kowydd 7ofyn Rapier dros Robert dylunior*
Yr ych gwynn ar awch genyd *r*
yn i ddig o gig y gwas *gruff: hafren*
- 654 *Moliant 7 Wiliam Wynn o lanfair*
Y gwalch ir dann gylch evraid *s*
wyd o ryw Seth dair oes hydd *Edward 7rien*
- 657 *Moliant 7 Sion llwyd o Aber llwyfeni gwr o gufreth*
Mae vn gwr am enw a gwedd *t*
ag oen fo 7arll gwynn a fydd / " "

- 661 *Mar: gaynor gwraig Ed: Prys v3 W^m llwyd o Riwaedawg*
 Rhyfedd iawn a rhy aflach *a*
 er yn ifangk ir nefoedd *Edward Frien*
- 665 *Mar: Sion hwcks o gonwy gwr i Mrs: Marged o gors y gedol*
 O düw gwynn nid yw gynnes *b*
 Düw fôn fo da iw enaid *Edward Frien*
- 668 *Marwnad gwraig huw gwyn o vodfel*
 Dayar vawr gronn darfü r gwres *c*
 llaw ddüw drossom llvdd dreissiwr " "
- 671 *Moliant f Edward wyn or ceme[s]*
 Yn flaenor mae'n ffor ni *d*
 pe a mawl fawn / pvm mil fych " "
- 674 *Keysiwech amserwech lyfr mesuraü kerdd &c. Ri: Ph: e*
- 675 *Owdl gwyr Caer*
 f Reinallt mae cledd ai roynyn yn graff *f*
 hwythau cân glapiaü cann glëdd *lewys glyn cothi*
- 678 *Marwnad hüw ab Wiliam tüdür*
 Dilawen feirdd dylwn fod *g*
 Ar i ol iw aer Wiliam *Ed: Vrien*
- 682 *Moliant f Elis ap Robert wynn o Sylfaen*
 Mae gwr ni bv filwr fwy *h*
 wyd ait Siob yt Elis wynn " "
- 685 *Mar: Marg^a (gw: gr: ap Evan ap Siankin o syr aber tyfi)*
 Och oered ynn vwch Avron *i*
 hwy yn y byd hwnn i bo *Ed: vrien*
- 689 *Deg Englyn i dâyn loywbryd lan*
 Mewn Eglwys / dñn lwys / dann lenn o sidan *k*
 foliany düw o flaen dyn *Anon*
- 690 *Mae sôn i talem i siot / yn siwr ni wn i pa sût &c. S. tud^r l*
b. Di gyfoeth a noeth iw'n wir dyn &c. S'n ap dd: ap S'cin m
- 691 *Achav: Elsbeth v3 Robert gruff o sir vysyfed / Robert gruff*
 vn or gard ir vrenhines Elizabeth ag oedd vab grüff ap Rys ap
 Robert &c. &c. *ends: Mam Efa yngharad ferch hvgyn holant.*
- 693 *(Codais ymolchais yn Mon cin nawn*
 kiniewias yn kaerlleon
 Prid Gosber yn y Werddon
 pernhawn wrth dan mawn Môn) *Anon*
- 694 *Arfe: Arfe rhys ap tewdur mawr o ddehav barth—llew*
 melyn rampiant maes coch bordr y maes melyn &c. *ends: Arfe*
Elystan glodrydd llew melyn rampiant i wyneb retrogation a maes o
goch, a thri ffenn baedd dvon a maes gwyn quarter y llevad ar benn
pob vn or bavddied.
- 699 *Kowydd Esboniad arr ddameg yn Lüc x*
 O frodyr oll fawr rad rym *o*
 Ynghroes düw ag ynghrist oll *John Phillip*
- 703 *Kowydd kyngor i Owain vychan*
 Pei Seythyd powys weithian *p*
 drwyddyn bawb drwy ddüw yn benn *Owain gwynedd*
- 706 *f ffynonn Lowen: Dwr ffynonn dirion / a dalld &c. Anon q*
b. Risiart Mredydd oedd yn cysgy lle roedd lvniav cythreiliaid
ar y parwydydd oi gwmpas pan ddoeth vn oi gadnabod
ag erchi iddo egoryd.
 Na ddyred / Dafydd yn / ddirieid lle i rwy &c. *R. Mred: r*
c. Ateb: gwnn i ymgroesi / fal grasowl &c. D. P. s

- 707 Dwyn arwydd düw 'n rhwydd / yn yr het &c. *R. Mred: a*
b. Ateb: Beth a dal yt gynal Amcanion &c. D. P. b
- 708 *Marwnad Sion brwynog*
 Och fessü drwy achos draw *c*
 gyd ai saint y gedy Sion *Morys ap ffeuan ap Einion*
- 710 *Kerais Ennyd cwrw Anawdd* *d*
 gwenn iawn fwyn ag ynn Onest *Edmond prys*
- 713 *f forfydd: Hoyw deg Riain am hudai* *e*
 ha ha gwraig y bwa bach *dd: ap gwilim*
- 714 *Kowydd i ferch yn dysyfy barn*
 Serch a rois ar chwaer esyllld *f*
 farnv myw neu farw/n / y mann *Tüdür Aled*
- 717 *Cowydd brwd yn ymofyn ba fodd f llithrodd y gerdd dafawd*
 Och fair deg och veirw digeirdd *g*
 gwirionedd nag avr yna *gr: ap gronwy gethin*
- 719 *Cwynfan gwraig am fod i gwr yn ddig wrthi*
 O ddüw ond trist oedd nad rhydd *h*
 i dig ym ai dwg ymaith *gr: ap ffeuan ap lle'n vychan*
- 721 Y verch wenn fawr i chanol &c. (see MS. 145, p. 728) *i*
- 722 *Marwnad gweryl Mechain.*—"Mechain" is altered later into
 "me(r)ch" and (*Madawg o Aber Tanatt*) added.
 Mis drwg a fv mhowys draw *k*
 Taler i haelder i honn *Gutto'r glynn*
- 724 *Cowydd o ddiodeffaint fessv grist*
 Gorevddüw gwiw a rodded *l*
 praffed gras y proffwyd grym *gwervyl mechain*
- 726 *Cowydd canmholieth y lÿn / cwmwd*
 Ty di lÿn nid dü dy liw *m*
 ag oes ith ddynion f gyd *Morys ab ffeu: ab Eigion*
- 730 *Marwnad Elis prys mab thomas prys o blas folyn*
 Torrwyd om perllan Tavrwaith *n*
 f lys y nefol fessü *Thomas prys*
- 733 *Cow: yn gyrü bytheiaid i ddal gwraig (cf. MS. 145, p. 748)*
 Gwae ni chlyw eddyw iddi *o*
 hai hai hai / ai hi yw honn *Davydd ab Edmunt*
- 735 *Marwnad howel ap llywelyn ap howel a Mallt i wraig*
 Y ddevddyn a ddiwedddwyd *p*
 heb wanhav Meibion howel *Rhys pennarth*
- 738 Y celynlwyn coel fownllwyth *q*
 llef y gwanwynt llwm *dd: ab gwilim*
- 739 *Marwnad Robert o degaingl a fv farw o glwyf y node*
 Y gwr marw a gâr morwyn *r*
 ddavar dy fedd er dy fwyn
 dyn a dorai düw / n / daros
 dy ddiben yw dydd heb nos *Tuder Aled*
- 742 *Mar: Dd: ap ho! o aber ceirlawg a fü farw o glwyf y nodef*
 Briwodd y Tir brevddwyd Tig *s*
 yno tyf enaid dafydd *Tuder Aled*
- 744 *Marwnad hen Domas Conwy o lannelwy*
 Ba herwydd na bai hiraeth *t*
 conwy ffange i nefoedd " "

- 747 O haelder / fy nêr / fy nüdd /^a
ar y sydd ag a fydd fyth [D. ap Gwilim]
- 748 Owldle [sic] a barodd Mr Rolant Vychan 7 gwneythür iⁱ
M^{re} mawnsel oedd yn gwsneythü yn y cwr
gwae galon gwirion A garodd dwynab^b
y galon wrol a glân eüriav Sion tud[yr]
- 751 7ferch: Rhoes y Tad oi stad ysdedwydd o rodd^c
vn a roes 7essu yn Rassüssaidd Anon
- 754 Owld farwnad Rys ab Sion o lyn nedd^d
Vn eissiaiv golav rhag alon
weithian oi eissiaü waeth yn issaf 7erwerth fynghwyd
- 757 A mi / n / glaf er mwyn gloywferch^e
nag wy dioer nag Ederyn D. ab gwilym
- 759 Cowydd i ofyn galy gaseyn^f
Sawl yw o ddyn isel ddad
fendith ddüw fvann daith wedd Edmwnd Prys
- 762 Cowydd i ofyn Siac anap^g
Doed wyr mens ar deid ir mor
dial i guwc diawl ai gwnaeth Robert leiaf
- 764 Cowydd i ofün gualch^h
Pwy tiav llyfrav pob llys
Dros yr hawg deiroes yr hydd howel [ap] Wn ab y ? moel
- 766 Cywydd gwraigⁱ
fy Swydd ys mwy na blwyddyn
ni wnai / r / byd nyni ar benn Darydd ap Edmwnd
- 767 Cywydd y lliain wyneb^k
lle gwnn gael oll i gan gwlad
nes i fod yn safadwy Grüff hiraethog
- 769 Marwnad: Davydd vab gwilym ymy^l
bellach naw digrifach nef Grüff: grüg
- 771 Mar: gr: gryg: Trist oedd ddwyn trais cynnhwynol^m
ir nef gwiw oedd ef y ddaeth Dafydd ap gwilym

CYWYDEU YMRYSSON RHWNG D. AP GWILYM A GR: GRYG.

- 773 Eres i ddavydd Oeryn ⁿ
Angav am Arfav Morfydd grü: gryg
- 774 Cynfydd cerdd bün o vnflwydd^o
tal am i wawd talm oi waith D. ap gwilym
- 776 Gwall dwys niwn ai gwell dim^p
seren brén er i sorri Grüff: gryg
- 778 Graist [sic] y plwy ai grest ai plyg^q
nim dawr gwyn ap nüdd im dwyn D. ap gwilym
- 779 Davydd pann nad y difar^r
Mogel nid mi Rhys Meigen grüff: gryg
- 781 Grüffydd gryg ddirmyg ddarmerth^s
ssyrad fydd sa yr hoyd füm D. ap gwilym

- 783 Marwnad Syr Rissiait hen 7arll Penfro^t
Dawns y bowls doe / n / ysbeiliwyd
7arll oi fab arall a fo Gutto / r / glynn

- 786 *Dau gywydd i ofyn main melin* a
 Y dülwyd baiñ daliad bydd
 a mawr glod am wâr gledion *Morys ab Ifan ab Eingian*
- 789 *Tryssor y manngor y medd* b
 wyth oed yr hain ith iad Rys *Tüdür Aled*
- 791 *Cywydd morwyn Ifange oedd Aeres*
 Y fvn Ifvange fwyn ofeg c
 er düw mawr wared i mi "Ai carodd ai canodd"
- 793 *Cowydd prydydd ni allai glera*
 Myddylio rwyf mav ddolür d
 a thro tra fynych a thrig *Grüffüth cenric coch**
- 796 *Cerais yn fab cwrs iawn vedd foes* e
 cyd naid im enaid a mi *Ifan llwyd or towyn*
- 798 *Cwyn am yr hen gymdeithion* f
 Gwae a rydd nid gwreiddiach
 yn i plith yn vn oi plaid *Thomas Price*
- 802 *Marwnad If Sion philip prydydd ag Athro, 1620.*
 Rhodd ddüw gwyn yw rhwydd ganv g
 y mlaen llei caem lawenydd *Edm: Prys Archiagon*
- 805 *Nag Egor fy nor faen wryd &c.* *J. Ph: iw roi ar i fedd* h
- 806 *Cowydd i ofyn ceyllog bronfraith*
 vn düw gad hwnn ni äd gam i
 a daed yw düw ai dylch *Grüffudd hiraethog*
- 809-96 Blank.

MS. 145. *LLVYR GWYN CORS Y GEDOL.* Paper; $11\frac{3}{8} \times 7$ inches; 766 pages; in good preservation; early xviii century; bound in white vellum. The contents are all poetical, about two-thirds consisting of Elegies and Eulogies of historical interest. Wiliam Cynwal is specially well represented in this MS. which is written in three different but contemporary hands; pages 193-280 are earlier than the rest of the MS., while hands A. and B. are frequently found on the same page. The name of "John Garnons" is the only one in the book.

i.-viii. Index of subjects.

- 1 *If Ddw: M *naeth dwv tad greadvr* h
 Mair a thrigaredd i mab *Master Sion Kemp*
- 3 *If Cybydd: Mae vn o barch mewn y byd* l
 drwy bawb ag fo mendia/r/ byd *Sion Tudur*
- 8 *Oesbraff wyd Siesews ysbryd gwiw ddofydd* m
 da fy i Sioseb dy fyw Siesys *Dafydd ap Gwilim*
- 9 *Nid dwrddaw o (vel) byrddiaw llei) daw vn dydd* n
 a fydd ir neb a feddwo *Lewys Glyn Cothi*
- 11 *Cyngor dwiol Rhys Prichard fcar Llanynddyfri*
 Duw gwyn drymed yw fynghalon o
 ar i penav i fynd ir pwll *Rhys Prichard*
- 17 *Rhyfedd na ffwyllwn / rhyfig na ddaliwn* p
 yna y dielir / pob anwiredd *Dd: Ddu o Hiraddig*

* (Rhys ap Cynrhig goch, 1420, medd y Dr. Davies)

- 22 Pan oedd Saint senedd trefi *a*
na chan ddyn diddym erchi *Anon*
- 23 *Gwasgaredd* [sic] *Taliessin*
Ni bydd byrach y daith er gwrando yfferen *b*
A fynno drigaredd gweddied ar Alpha
- 24 Nid oes un gair gwir heb foliant ir drindod *c*
Na chais fyned i nef er sidan a fflorfawr ||
- 25-26 are missing.
- 27 ||a fo arno haint ai fwrw /n/ hon (l. 3) *d*
y gorffenydh gav/r/ffynon. See MS. 144, p. 126. *Tudur Aled*
- 28 *Bustl y Beirdd*: Clêr o gamarfer a arferant *e*
am gablu fesu ai wasanaeth *Taliesin*
- 29 *Carol ymddiddan rhwng Cydwybod hên a Gorhydri ifanc*
Nos da ir glanddyn ifanc cry / ple cae wr letty heno . . . *f*
ni chei di waeth na minne ||
- 33-34 are missing. See MS. 143, p. 297, for beginning of next poem.
- 35 ||Pvraf wawd tafawd ti fedr *g*
Yu nef telir/cerdd ni chelir
yn lle gwelir / yn lliw golav *Ifan ap Rhydd: ap If: lld:*
- 37 *Carol y Natalig*
Sydd o bobl yn y byd ai bryd ar fod yn llawe[n] . . . *h*
na chawn farw.garw ged nes na gweled fesu || (l. 40)
- 39-40 are missing.
- 41 ||Gwyn dy fyd di y gwann difai pe rhon i rhai ath focio . . . *i*
ag yn crio ar y gwan am gaffel rhan oi weddi [4 ll.] *Anon*
- b.* Crist ai wryd ar y groes yn wir a roes fddewon *k*
dwg dy bobl at dy Saint i gaffel braint angylion *J. Prys*
- 42 *Carol Gwirotta*: llyma wirod Mair yn dyfod *l*
cymred iddo Rowensi ffas *Anon*
- 43 *Carol*: Fo ddoeth Mair wen i dre Fethlem *m*
fo ddoeth ir byd olevni *"*
- 43 Myfur oer yw /r/ ymofyn *n*
gida Mair i gyd. Amen. *Dr Sion Cemp*
- 46 *Cow: yn erbyn braint delwe &c.—Gr: ap Ifan ap ll'n Fychan*
ai cant [sic], *Sion ap Rob: ap Rys* ai cant [sic]
Be da oedd y byd a fv *o*
a nef in eneidie yn ôl
- 49 *Cowydd am ddichellion Stât y byd*
Adrodd gwir drwy ddvw a gaf *p*
ymrown i droi mawr yw /r/ drwg *Ifan Tew brydydd*
- 52 Cyffesaf wylaf mi welais y baych/o bechod a ddygais . . . *q*
i goffa fesu mi a gyffesais *Sion Mowddwy*
- 54 *fr byd*: Dis yw /r/ byd os arbedwn *r*
ar dda mwy ond ar ddvw mawr *Sion Tudur*
- 57 *Psalm xv.*: Arglwydd pwy ar ogledd pell *s*
felly sydd ag i bydd byth *" "*
- 58 *f dduw*: Da yw fesu dywysiad *t*
ar bren croes i brynv cred ||

59-62 These pages are missing.

- 63 *Ymddiddan rhwng y bardd ar benglog*, attributed variously to *Sion Cent*; *ſev: dv ap dd: ap Ow:* and *Gtm ap Sefnyn*
||ddwg i archuddio dy dal a
Y Benglog: Mi a fum nid af mwy i fedd
dvw ni chair bowyd iach ym/ *Dr Sion Cent*
- 64 *Cowydd i goffau talu degwm*
Dynion a roes dw enyd b
o gwnair fo gaiff nef ai gwnel *Dr Sion Kent*
- 67 *ſ dduw: Pwy yw 'r gwr ar power i gyd* c
wm dw yngod an diengo *Raff ap Rhobert*
- 70 *Cowydd i S. Pedr o Rosur ym Môn*
Am yr ũn Sant mawr yw /r/ sŏn d
i nef wen i ni fyned *Lewys Daron*
- 72 *Cowydd i ddelw Crist ym Mangor*
Y ddelw dost ar osteg e
drwy nerth y tair Mair. Amen *Il'n ap Gtm ap Rys*
- 74 *Cowydd i dduw ae ir byd*
Estudio y ddwyf was didwyll f
aswy a mi ſesu amen *Mastr Sion Cent*
- 78 *Cowydd yn erbyn Cybydd-dra y byd*
Yma ir ys yn ymryson g
fy naf a roddo nef yn *Mredydd ap Rys*
- 80 *ſ dduw nef ir addefa &c. See p. 285 below.* h
- 81 *Marwnad Ilywelyn Goch amheirig hŕn*
O Ddvw teg ai ddaed tyn i
prydydd i borth paradwys *Jollo Goch*
- 84 *Owdl farwnad Doctor Sion Gwyn (I.L.D.) . 1574*
Och fron ysgyrrion os gorwedd k
dvw ai cŕr fry dvg ger i fron *Sion Phylip*
- 89 *Moliant Edwart III.*
Edwart ab Edwart gwart gwyr l
doeth mab da dw ith enaid *Jollo Goch*

CYWYBEU AC ODLEU by WILLIAM CYNWAL.

- 91 *Owdl fol: Wm: Hughes Escob Ilnelwy: ar y 24 mesur 1576*
Pwy /n/ dŕd drwy gariad rhagorol m
athro gorav a thrwy garriad
- 95 *Owdl foliant Morys Wynn o Wyder . 1569*
Hydd Gwedir. gedir yn geidwad n
a rydd dw gadarn i hydd Gwedir
- 98 *Owdl far: Elisa ap Morus or Clenenav yn Efsnydd . 1571*
Oer fydd nas a dydd diwedd o
yn ol yn i byw i ail ni bydd
- 102 *Owdl foliant Morus ap Elisau or Clenenau . 1574*
Morus wyr Morus grym wyrion p
a fal Merion ar law Morys
- 105 *Owdl far: Morus ap Elisau ap Morus or Clenenav . 1575*
Gwae Lawr dayar fawr difvrio q
i gyd wrandaw mawl gida /r/ vndvw mawr

- 109 *Owdl foliant Sion Lewys ap Ifan ap Dafydd o Ifestiniog*
Sion pen rhyw Einion rhanwr a
ir Iesu sy hael hiroes i Sion
- 112 *Owdl foliant Rhisiart Davies Escob Dewi Myniw . 1568*
Duw ner cadw biler hil Beli b
eb gvdd ar Iad Nudd a ro dwv ner
- 116 *Mar: Marred v3 Rhys llwyd, mam Dr Elis Prys . 1567*
Duw lwyd aeth rhoi bwyd ir bedd c
ai henaidd aeth draw i law dwv lwyd
- 119 *Owdl foliant Doctor Tomas Iâl Siawnsler Caer Gaint a Deon*
yr Artsus iw groesawi i Wynedd . 1570
Cai ffyniant vwch cant nerth cynffedd d
y del hoff yno hoedd a ffyniant
- 123 *Owdl foliant Mr. Parry Esgwiar o Ddinas Bassi . 1571*
Harri wŷr Harri wewyr hirion e
hynach avr pvrach fo Mastr Parri
- 126 *Mol: Edwart ap Roger ysgwair o Fodyling yn Rhuabon*
Penaeath law helaeth lew haelion f
wedi yn bevnydd ai ceidw yn benaeth
- 129 *Moliant Ifan llwyd Dd: ap Sion o Nant Manach ym*
Mallwyd . 1576
Duw tād rhoes ystad o stvdiaw g
ag iawn ddawn ofyn gan ddvw nefol
- 133 *Owdl foliant pedwar plwyf Cwmwd y llechwedd isaf . 1567*
Y llechwedd Isaf ai holl wchion bobl h
vwch o ddvw Iesu ir llechwedd Isaf
- 137 *Owdl foliant Dr Edmwnt Mevrick Archdiagon Bangor . 1573*
Doctor Meurig trig trwy eigion i
dwg yt air mowredd doctor Meurig
- 141 *Owdl foliant Rhys Fychan Esgr: o Gorsygedol . 1569*
Rhees Fychan taran oror k
oes hwy fo velod i Rys Fychan
- 144 *Owdl farwnad Owain ap John esgr: o Gaergai . 1570*
Yn iach fawr a bach ir byd l
ofer yw /r/ byd gwae fawr a bach
- 147 *Owdl foliant Sion Lewis Owain o Ddolgellav . 1572*
Sion Lewis iorys ail vriel m
yn wr grasvs syth hir groesi Sion
- 152 *Owdl foliant Lewys ap Owain ap Meiric Esgr . 1571*
Tŷr Môn / Bron deg / Bodeon
Lewis Caer ynys Loronig yw n
henwyf, o lawer hŷn fo Lewys
- 155 *Owdl foliant Wiliam Glyn Esgr: o Lynlliwon . 1570*
Glynlliwon hyd hyn yw ty anedd o
aed ar law yn llowiawdr o Lynlliwon
- 158 *Mar: Sian gwraig Tho: Mostyn merch syr Wm: Gr: . 1571*
Hyd neuoedd mae bloedd p
Yn aros evrer / olvd ynifer / yngwlad nefoedd
- 162 *Mar: Elin Argl'es Bagnol merch Ed: Gr: or Penrhyn . 1573*
Gwae Arfon a Môn maenol Arglwyddi q
gwae wan or gvrfa /n/ llŷn ag Arfon

- 166 *Owdl foliant Ifowc Ilwyd o Ifoxol Esgr:* . 1573
Pen Gwynedd mowredd am arial a
pw y /n/ well i einioes pen holl Wynedd
- 169 *Owdl farwnad Wiliam Mostyn Esgr:*
llaw gref duw o nef anafodd Cymrv b
dvw egor dy lys dwg ar dy law
- 173 *Owdl fol: Wiliam Lewys esgr: o Brysaddfed y Môn* . 1572
Bych gyd yn y byd ag y bv Adda c
ti yw enw y byd hyd hyny i bych
- 177 *Mol: Ed: Almor o Faelawr o Bant Jocyn ysgr:* . 1570
Edwart Almor ddr derwen y deyrnas d
y dyry yt eilmodd Edwart Almor
- 179 *Owdl fol: Mr. Edward Mangsel o Forganwg ysgwiar* . 1568
Edwart Mangsel sêl dros haelion e
draw yt am iownswydd Edwart Mawnsel
- 182 *Owdl foliant Rowland Bwclai o Borthamal* . 1569
I Rolant Bwclai i rrwlio f
glain nôd bowioclod Rolant Bwclai
- 185 *Owdl foliant Wiliam Hanmer or Ifenns* . 1569
Duw drosod ir rhod mawr hyder g
er llvdiaw treiswyr llaw ddw trosod *Wm: Cynwal*
-
- 188 *Owdl foliant Rhobert Wynn ap Elisau Bryncyr*
Yr hydd o fionydd cryf vnion h
a ffedair oes hydd fo'ch dydd 'eh dav *Huw Pennant*
- 193 *Marwnad Sian v3 Sïr Wiliam gruffydd*
Anwadal yw anwyddav i
Annedd Sian yn hüy dduw sydd *Wiliam Iljyn*
- 195 *Marnád Dd: ab Jewan (ap Howel) o Lwydiarth ai wraig*
Ni bu fyd /i/ neb o fôn k
rryngthyn /û/ y. vn /n/ y nef *Howel Kilan*
- 196 *Mar: Lewys Ilwyd o gynlhaithwrn. o sir drefaldwyn*
Oes dim olh a rroes dw mawr l
Amen dw ai myñ yw dv *William llyn*
- 198 *Marwnad John Wyn ap huw o fodvel—also p. 518.*
Trawyd oes fal tro dis fü m
Att Jessü nef aed sion Wyñ *Rees Kain*
- 201 *Mar: Sibil (v3 Sir W.) Gr: (gwraig Ow: ap Huw o Fodeon)*
Oer oedh gynt arwydh a gaid n
a gair naf /i/ gor nefoedh *Wm Kynwal*
- Dwy varwnad Sion Smyth (Carnarvon)*
- 203 Yr angae nych ar ing nôd o
Na dim olh ond y duw mawr *Huw ap Ris^t ap Dd:*
- 204 Dû angae taer dynged tost p
eirian ofeg ir Nefoedh *Morys dwyfech*
- 206 *Marwnad Jewan ap Robert Vychan (o Neugwl* . 1569)
Dyn alardrwm dan lwydrails q
egwan wy fi ag ja /n/ fais
dwg /n/ gwalch diogan ged
ith Nefadhaü ath nodhed *Morys dwyfech*

- 209 *Marwnad Tomas Conwy o rryddlan*
Ba herwyd na bae hiraeth *Tūdūr Aled* ^a
Kouwy iſank ir nefoedh
- 211 *Mar: Howel "y farf" (ddv o fon ap ll'n), a Malht (i wraig)*
Y ddeüddyn a dhiwedhwyd *Rhys Pennarth* ^b
heb wanhau meibon howel
- 213 *Marwnad Sion Br[w]ynog*
Dydd hwyr /a/ diwedh hiraeth *Wiliam Ithyn* ^c
pryd Sedh paradwys idho
- 215 *Marwnad Wm: ap Robert a elwyd sersiant y glyñ*
Y Brüd oedh y bwrld äs *Sion Brwynog* ^d
trigaredh ir tarw gwrol
- 217 *Mar: Elin v3 hüw ap Ric' (gw: Robt. Wynne) or Wernfawr*
Beth a dal drwy ofal draw *William Kynwal* ^e
Enaid Elin ydolwg
- Marwnadeu Hüw ap Rissart ap Dd: o gefnlhanfair . 1590*
- 219 Im hoëri /i/ mae hiraeth *Hüw Pennant* ^f
heidhiw /n/ hüy dhüw mae hügh hael
- 222 Pa alar ollh pa waewloes *Huw Machno* ^g
aed /i/ aer hügh oed y rrawg
- 225 Troea fawr tref a fwrwyd *Sion Phylipp* ^h
kadwai /n/ tir kedw enaid hüw
- Marwnadeu ir vnryw wr ai wraig Annes . 1592*
- 228 Gwäe wir fardh ple i gwyr fyrdhiaw *Sion Philip* ⁱ
lhe Annes syn lhaw Anna
- 231 Och lÿn /n/ iach lawenydh *Hüw Pennant* ^k
yn lhyiaeth y lhawenydh
- 234 Llÿn wenn fy /n/ lhawen vnwaith *Rissart Philippp* ^l
vn fyw oi math nef ai medh
- 236 O dhüw jessü dhewisawg *Hüw Machno* ^m
Anfonodh nef /i/ Annes
- 239 *Marwnad Syr Owain ap Gwilim*
Trwm ar ja yw tramwy /r/ öd *Wiliam Ithyn* ⁿ
i trig adhyg tragwydhawl
- 241 *Marwnad Gruffydh Madryn hen*
Y gwr gwyn ywch gwyr gwynedh *William Lhÿn* ^o
sydh wr fyth oeswr a fo
- 244 *Marwnad Margred Salisbri*
Mawr ywr gwyn mawr ir gweiniaid *Huw Machno* ^p
lywenydh yr ail einioes
- 247 *Marnad Sion Wÿn ap Tomas Gruffydh o Benyberth . 1576*
Bü oer adwvth bär ydöedh *William Ithÿn* ^q
ai ar ran düw 'y 'ryn dydh
- 250 *Marwnad Owain Gruffydh ab morys o yfionydd*
Pa ryw dhirnad pryd oerni *Morys Dwyfdech* ^r
breüdeg i fro bäradwys
- 253 *Marwnad morwyn Ifank*
Af o le a fü lawën *John Philippp* ^s
i lÿs yr Angylesau
- 255 *Marwnad Margred Wmffre o gastellmarch*
Troes duw gwyn oer trist gwae ni *Morys Dwyfdech* ^t
Yw henaid gwyn hoewdeg wedh

- 258 *Marwnad Hūw Gwynn Bodvel : Anno : 1606 :*
 Dydh a roes dūw oedh resyn *a*
 lhwydha in feirl l y dhaü / n / ôl *Rhüs Kain*
- 261 *Mar: Tomas Rolant u wnaed yn hir o amser kyn idho farw*
 Mae yn lhyñ i lawer dyn da *b*
 ar gwyn i bawb rrag na bo *Sion Philipp*
- 264 *Mar: Dr Vachan, Arg: Esgob o Lyndain : 1606 :*
 Mawr yw / r / och am wr a wñ *c*
 a ro i ni gymro / n / i ôl *John Philipp*
- 268 *Marwnad Katring ferch william ap Sienkin or Plas newydd*
(yn Arfon, gwraig Risiard ap Robert ap Mredydd)
 ƒ chwi ƒfank o chofir *d*
 da i hyn fo dūw yw henaid *William Kynwal*
- 270 *Marwnad Robert Karreg*
 Gwae ni bawb wrth gowain bär *e*
 ƒessü hael ai ras helaeth *Huw Pennant*
- 272 *Marwnad i Rüs ab Sion o lynneth pan oedh ef mewn*
blinder yn lhyndain ag yn debig i golli i fowyd
 Pand hir na welir ond nös *f*
 o bydh byth wrth i bodh fo *ƒerwerth fyinglwyd*
- 275 *Marwnad Tudur aled gadairfardh*
 Bwriwd vnbarth brad enbyd *g*
 y wlad nef eled / n / jach *Gr: ab ƒfan lhe'n Vauchan*
- 277 *Marwnad Rissiard III. a dyfodiud Harri VII. ir goron*
 Maer goron y mrig Eryr *h*
 Harri sydh hiroes idho *Dd: lhwyd ab lhe'n ab gr:*
- 279 *(Marwnad brenin Harri . 7 .)*
 O rhoed dauar ar Harri *i*
 lhu Rhissiard lhe i roeson—? *left unfinished*
- 280 *Mol: Wiliam ap Wiliam ap Gr: ap Robin Cychwillan*
 Y llew uchel or llechwedd *k*
 dod ddvw / n / borth da da ddyn byw *Lewis Morganwg*
- 282 *Mar: Lowri v3 Wil: Madog, gw: Owen Glyn. Abererch*
 Trueni aeth trwy Wynedd *l*
 i gael wyneb goleini *Morys Dwyfech*
- 285 ƒ dduw nef ir addefa *m*
 drvgaredd a diwedd da (also p. 80) *ƒfan brydydd hir*
- 287 ƒ drafferth y byd am yr hen ffydd ar newydd
 ƒ dduw ir wyf weddiwr *n*
 gair dy fab a greda fi *Sion Brwynog*
- Englynion y 10 Gorchymyn*
- 290 Na chymar vn llvn yn lle y gwirddvw *o*
 na dim a feddo nai dir *Anon*
- 291 Na char gau ddvwiaw *p*
 dy ddengair y dydd angav *Sion Brwynog*
- 293 *Y Pader: Nefol dad llawn råd llowia &c.* *q*
- 294 *Yr Aue Maria: Grasol mair ydwyd dy groesi &c.* *r*
- 295 *Y Gredo: ƒr tād yn wastad estyd i credaf &c.* *s*
- 296 *Y Gredo: CREDU ir wyf bennaf / ir tad gorvchaf / &c.* *t*

- 298 *ſ ofyn Paderau i Farged v3 Wiliam ap Wiliam o Landygai*
dros Sieffrav ap Sion
 Y ferch wyl freichie Olwen *a*
 oed y main ar iâd meinir *Syr Dafydd Trefor*
- 300 *Dioloch am Baderav i Risiart Cyffin Deon Bangor*
 Mae vn ceidwad mewn cadair *b*
 modfeddau meydwy fyddaf *Gytto | r | Glyn*
- 302 *ſ Grist: Y gwr addfwyn gwiw a rodded* *c*
 Pardwn duw rag pvrda dig **Gwervyll Vychan*
- 305 *ſ Feuno: Teg yw synwyr blinlwyr blaidd* *d*
 amen a ffand yno i may *Rhys Goch*
- 309 *ſ Grist: Y gwr eglur ei groglith* *e*
 duw mawr rhag pob dim arall *Sion Brwynnog*
- 312 Duw creawdur nef a dayar *f*
 duw gwyn ath law dwg ni ith wledd *†Mred: ap Rys*
- 314 Tydi ddyn tew dy ddoniav *g*
 i ddyn i dda ai ddvw / n / ddig *Master Sion Kemp*
- 316 Arglwydd duw cylwydd yw celi *h*
 ynwv irioed yno ir ym *Lewis Glynn Kothi*
- 330 *Bustl y byd: Agor nef wrth araith lafar* *i*
 cnociwn ne gvrwn f'agorir *Sion Tvdur*
- 332 *ſ farn: Rhyfedd yw 'r byd rhyw fodd beth* *k*
 llawn llawn o hob dawn a da *Sion Kent*
- 336 *ſ Cyrtie: Duw sy / n / ben nid oes neb vwch* *l*
 yn egr ai pyrsav / n / weigion *Simwnt Fychan, 1594*
- 340 *Byrdra bowyd: Pand angall na ddehallwn* *m*
 ar llaw honno ir llywenydd *Syr Dafydd Trefor*
- 343 *Cowydd i Eglwys Sain Deiniel ym Mangor Fawr pan*
adeiladodd Tomos Scevington hi o newydd†
 Mae / m / Mangor drysor a drig *n*
 pymthecant . . . vgain gida saith hygo *Syr Dd: Trevor*
- 345 *Moliant 4 mab Tudur llwyd ap Gronw o Fon*
 Mynd ir wyf i Dir Môn draw *o*
 Tre yw o Fon tra fwy fyw *ſolo Goch*
- 347 *Mol: Sion ap Robert ap Il'n ap Morgan o Benllech*
 Y paun difalch pendefig *p*
 gen hyn fab gwyn a hen fych *Sion Brwynnog*
- 349 *Moliant Owen Glyn Dyfrdwy*
 Dyma fyd rhag syfryd Sais *q*
 pe mae swydd pymoes iddo *ſolo Goch*
- 351 *Mol: Ro: Salbri (hén) o Lann Rrust brawd Syr Tho: Salbri*
 Masdr Robert rymvs dribwrdd *r*
 teiroes hefyd rysyfwr *Tudur Aled*
- 353 *Marwnad Tomas Conwy o Ruddlan*
 Ba herwydd na bae hiraeth *s*
 Conwy ifanc ir nefoedd " "

* "Verch Howell Vychen o Vechan [sic] ymhowys."

† Attributed also to *D. Nanmor*.

‡ A marginal note states that "The Cathedral Church of Bangor was rebuilt & leded & ye steeple furnish^d. with bells in ye year 1527 by Bp. Thomas Skevington."

- Ddyb varonad i Mr. Tomas Owen o Efonydd . 1584*
 356 O dduw dad ddowad vdw *a*
 yn llwniaeth y llawenydd *Huw Pennant*
 359 Bid nâd llu bŷd nid llawen *b*
 ynfyd ym nef i Domas *Sion Phyllyp*
 362 *Moliant 4 mab Cynfrig Trygarn fab Bleddyn*
 Ef a lwyddodd o Fleddyn *c*
 gwnnach fo i chwithav gannoos *Howel Reinallt*

MARWNADEU SION GRUFFYDD O LŶN . 1585.

- 365 Trwm i lvn traniwy leni *d*
 anheddv i mae yn 'hy dduw mawr *William Cynwal*
 367 Gwlad Lyn lle bv /r/ glod lownaf *e*
 dw lwyd Sion Gruffydd o Lŷn *Sion Phyllyp*
 371 Doe gwae wynedd dig ennyd *f*
 dro gorav i drigaredd *Hugh Machno*
 374 Pa angau loes pa ing lid *g*
 teled oi enaid tilyth **Morys Dwyfech*
 377 Och nôs och ddwynos och ddydd och forav &c. „ *h*
b. Pa ryw ddiliw prvdd alaeth *i*
 iarll Wynedd ir llawenydd *Morys Dwyfech . 1585*
 382 Duw a oeres dayaren *k*
 berl naw sir ir brevlan Sion *Sion Tudur*
 385 Llŷn oedd mewn llywenydd maith *l*
 yn fynych nef yw enaid *Bedo Hafesb*
 388 Y drindod gwyr fod garw fydd *m*
 draw i diriondir dw ar drindod *Huw Pennant*

- 392 *Moliant i Sion Gruffydd o Lŷn . 1559*
 Y llew enwog holl Wynedd *n*
 yt draw ganoes drwy gynydd *William Llŷn*
 395 *Mar: Dorothei Mostyn gwraig Sion Gruffydd o Lŷn . 1597*
 I mae gwaedd trwm i goddef *o*
 i iawn fro aeth i ne fry *Huw Pennant*
 398 *Moliant i räs y frenhines Elsbeth . 1594*
 Duw gadarn fo dy geidwad *p*
 y Gymraes dêg mawr i sdad
 ysdad bell ag ysdod bŷr
 Elsbeth wyt odieth Tudur
 brenhines bŷrwen hynod
 bell ei chlaim am bwyll a chlôd
 bo yt hap a bowyd hir *Edward ap Raffé*
 402 *Mar: Sr Nicolas ap Huw Elis person Llann Elien ym Môn*
 Doe /r/ ae alaeth drwy ddwywlad *q*
 gwledd olav farglwýdd Elien *Tudur Aled*
 404 *Moliant Mr William Gruffydd o Garnarfon*
 Y dewrwyh bost or iach bŷr *r*
 teiroes ar hap yt eryr *Huw Pennant*

* Morys Dwyfech = Morys ap Ifan ap Eington.

- 407 *Marwnad Rhob: Clidro a ladded yn y Deheudir drwy dyb fod gantho fawr gcweth lle nid oedd ond prinder. Na bo gwell i ddihenydd am i weithred ond mwy cludd iach: poed gwir fo. Sion Tudur ai cant, ar vn ffordd ac i bydde Clidro yn canv, a mwy poen a gowse yn gwneuthyr y Co[wydd] yma nag vn ar a wnaethe er moed.*
Aeth yn wann darn or dernas a
gorav prydydd fydd ag a fv *Sion Tudur*
- 410 *Mar: Wm: Tomas o Gaernarfon a lās yn fflanders . 1586*
Tir Cymru /n/ lliwddu aeth pen llās mwstrio b
caem oi ryw vrddas Cymry i werddon *Dd: Goch brydydd*
- 414 *Mar: Catrin Mostyn gwraig gynta Wiliam Glyn llifon.*
Troes cŵr a bair treisio cof c
dvg i nef dan i deg nawdd *Wm Glyn llifon*
- 416 *Moliant M' Roland Fychan mab ac aer S'r Roger Fychan o Dalgarth yn Neheubarth*
Y ciw du 'myse coed a mêl d
ar i oes a ro fesu *Wiliam Ilŷn*
- 419 *Moliant i S'r Tomas Mostyn pan wnaed ef yn Farchog*
Y marchog glan mawr yw'ch glod e
moes dwyn henw Mosdyn hynod
pennod y fowrglod hyd fedd
pinagl a thop i Wynedd *Sion Tudur*
- 422 *Marwnad Rhobert Wyn o Benllech . 1592*
Gwae wlad wen gwae lv dinas f
i bo /r/ tal i Robert Wynn *Sion Phyllip*
- Marwnadeu Wiliam Mostyn . 1576*
- 426 *Mawr wylwn fal mor heli g*
Wiliam yn i ddvwiolaeth *Simwnt Vyehan*
- 428 *Cwyn am wr cenym orig h*
ai fab hynaf fo benaeth *Lewis Powel*
- 431 *Y da a anfono dw /n/ fynych i*
fowyd hir a nef yw tad *Wiliam Ilŷn*
- 434 *Bid o fewn byd a fyno k*
llyna y fann llei mae fo *Sion Tudur*
- 439 *Blin yw dan blaned wenwyn l*
na bo ef heb nef yn ôl " "
- 442 *Cowydd cymod Edmwnd Prys Archiagon Meirionydd*
Y prelad gamp rywolwr m
ywch gann hoes Archiagon hael *Sion Phylip*
- Dwy var: i Morys ap Jfan ap Eingon = M. Dwyfech . 1590*
- 446 *Bardd wyf briw a oddefais n*
am yr hen fardd mae rhew /n/ f'ais
croesawed yw lownged lys
ion dw mawr enaid Morys *Sion Phylip*
- 449 *Gwae Wynedd oll gen waedd ddig o*
nef yw ran hyn fv i rodd *Huw Pennant*
- 452 *Moliant i bennab llywelyn ap Hwleyn o Fôn*
Mi a wn draw mynd ir wyf p
einioes fawr yn ynys Fôn *Rhys Goch Glyn Dwfrdwy*
- 454 *Marwnad Gruffydd Hiraethog*
Duw ir oedd awdvr addysc q
golav nef ir gwiwlan nvdd *Wiliam Cynwal*

- 456 *Marwnad Gruffydd Hiraethog ag ynte yn fyw*
Duw a roes y llif dros y llawr *a*
yn i feddiant nef iddo *Syr Owain ap Gwiliam*
- 459 *Moliant Einion ap Gruffydd o Chwilog yn Yfionydd*
Y post hardd happys dewrddoeth *b*
ar bawb a floedd hir i bych *Gruffydd Gryg*
- 462 *Moliant Jevan ap Einion (ap Gruffydd)*
Pwy sy o ryw / n / passio / r / iaith *c*
saf ith garn sy fyw ath gar *Jolo gogh*
- 464 *Moliant 4 mab Jevan ap Einion*
Ifan ddewr o fewn i ddawn *d*
yn gadernid ir byd byth *Owain (or Ifan) Waed ta*
- 466 *Moliant Madog ap Jevan ap Einion*
Pa wr ar happ pwr y rhawg *e*
bid for ssad bedeiroes hydd *Owain Waed ta*
- 468 *Mol: Sr Howell (y fwyall) ap Gruffith ai wraig*
A welai neb a welaf *f*
a chadw / r / gaer iechyd ir gwr *Jolo Goch*
- 470 *Mar: Madog ap Howel ap Madog ap Ifan ap Eingan*
Mae oer gawdd Mair ai gwyddiad *g*
oi fawr rwyse i nef ir aeth *Howel Reinallt*
- 473 *Moliant ir Frenhines Elsbeth* See p. 398.
Wrth ddarlain coelfain celfydd *h*
gwaed rhwyg bron ichi cadw rhag brad *Sion Tudur*
- 477 *Moliant Doctor Ilwyd a wnaed yn Escob yn Rhuddlan*
Rhwydd diball i rhodd dwy byw *i*
vwch oes hir chwechoes Aron. *Rhys Cain*
- 480 *Mar: Mr W. Tomas o Garnarvon.* See p. 410 above
Y maes trwm i osod traw *k*
dvg fyd gwyh yn / r / degfed gwr *Sion Phylip*
- 484 *Moliant Tomas Madryn*
Vn gorau duw an gweryd *l*
at henaint hwy i tynych *Wiliam Illyn*
- 487 *Owdd foliant Harri Rowlands Escob Bangor*
O wedd aurhydedd rhedant *m*
o iawn bwyll yno awn bellenig *Huw Illyn*
- 490 *C. cymmod rhwng Sr Rich: Bulkley ai Arghwyddes o*
ran iddo drwy waith athrod i gyrry hi o ddiwrtho.
Yr Eryr mawr ar warr Môn *n*
ir gwirion a ro gward *Richard Griffyth o fôn*
- 494 *Owdd foliant Owen ap Sion o Gaergai*
Yr hydd tragowydd tir a gai *o*
na bom awr hebod fy hynod hydd *Wiliam Illyn*
- 498 *Owdd farwnad Sion Wyn ap Huw o Fodfel*
Pa erwin ryflin oer floedd *p*
A grynnai / r / holl fydoedd *Morys Dwyfech*
- 501 *Cow: dychan a wnaeth Sion Gruffydd o Llyn i Forys*
Dwyfech i unethur iddo ac i Forys Davies a W. S.
Sion Gruffydd ais hen graffwalch *q*
oes awch a bwr eisïav'ch bod *Morys ap Jfan ap Eingan**

* fo wnaethai Forys gowydd or blaen dros Forys Davies a Wiliam Spicer o Garnarfon i ofyn cweh gan Sion Gruffydd, yn yr hwn meddai Sion Gruffydd ni ddarfasai iddo osod i lawr ei holl gampav ef, nar gwyr dros pa rai yr oedd yn canv: a hyn oedd achos y cywydd vehod.

- 504 *Marwnad Dafydd llwyd ap Richart o Rosgill . 1598*
 Beth siwraf byth sy wiriach *a*
 or dwr yn iach ar drwn nef *John Philipp*
- 508 *Mar: Marged v3 Humffre 'Amhredydd o Geselgyfarch*
gwraig Wm: Gruffydd Sion o Gastellmarch . 1583
 Troes duw gŵyn oer trist *b*
 yw henaid gwyn hoendeg wedd *Morys Dwyfech*
- 511 *Marwnad Rolant ap Robert o Fylltheurn . 1610*
 Gwae fi wrth gofio awen *c*
 yn fyw / r / ail nef i Rolant *Sion Phylip*
- 515 *Mar: Mari gwraig Wm: Fychan mab Risiart mab Rhys*
 2½ inches are left blank under the above heading by the copyist.
 First existing line :
 dwyn a wnaeth oer sowaeth son *d*
 dwv merodr enaid Mari *Sion Phylip*
- 518 *Marwnad Sion Wyn ap Hugh o fôdfel*
 Trawyd foes mal tro dis fv *e*
 At Jessv nef aed Sion Wyn *Rees Cain*
- 521 *Moliant Dafydd llwyd Abad Glynegwestl*
 Mae / r / henwyr ai meirw / r / heini *f*
 hynaf oll heno wy fi
 tri ag vn trwy wiw gennad *Gytto / r / Glynn*
- 523 *Moliant Huw ap Risiart ap Dafydd o Gefnllanfair*
 Pen tyrfa pwy / n / antvrfawr *g*
 chwi a hon hoedl a chyrydd *Wil: Cynwal*
- 526 *Owld far: Huw ap Sion ap Ho: ap Gruff: o Lann*
Fendigaid yn Sir Feirionydd . 1574
 Och hir lle cerir cowiriaid *h*
 am na adawe ddvw ynn Huw yn hir *Wiliam Lyn*
- 529 *Owld far: Rob't Gr: ap Rob't Fychan o Dalhenbont*
yn Yfionydd . Plas hén
 Diben dirfawr ben darfv / r / byd *i*
 Dvw ban ddoeth diben ei ddydd *Morys Dwyfech*
- 533 *Ymddiddan rhwng y llwynog ar bardd am fyw yn y byd*
 Dydd da ir llwynog or ogof *k*
 ffarwel rhaid ym ffo ir allt *Huw llwyd*
- 536 A few notes in a later hand on *Biblical Geography* : Yn Assia y creawyd
 Adda &c.
- 537-39 Blank.
- 540 *Owld o daith Clidro i Lwdlo*
 A fynwch chwi Owld cerddor *l*
 ni chafodd fawr yn ei cyfer *Robin Clidro*
- 542 *Ymbil am genav milgi i Edward llwyd o Lanelwy*
dros Hw llwyd 1606 Hydref 6.
 Dydd da fynghar howddgar hy *m*
 ymhob rhith yt bendith bid *H. Salesbury*
- 545 *Owld farwnad Cath y Bardd*
 Gwrandewch Owld chwithig *n*
 nid a fi fyth i gar caws *Robin Clidro*
- 548 *Owld fal y doeth y Bardd i Fachymbyd or diwedd*
 (pages 549-50 are misplaced and follow 554).
 Gwlie a ddoeth arna / a ffawb aeth i glera *o*
 Caehir ap Edwin gynt nis medre
 ag ni wyddiad Noe hén kanner fynghampe *Robert Clidro*

- 552 *Owld dychan rhyw Berson caled*
Eurbarch im gyfarch Escob hael addwyn a
einioes ir Escob ai dadwisge *Robert Clidro*
- 553 *7 Crâd: Mai a ddaeth yma i ddŷn* b
dwyn ffan hyd y nefoedd
ffan ap ll'yn fychan, tād Gruff: ap ffan
- 555 A fynnwch chwi owld cerddor &c. *See p. 540 above.* c
- Illyma gywyddav a fv rhwng Edmwnd Prys mestr o gyl-
fyddyd, a Wiliam Cy[nwal] prydydd parchedig: a
chynnyrch y gerdd [a] fv fal hyn. Meistr Prys a
ganodd gyw[ydd] dros Rhys Wynn ap Jefan ap Gr: i
[ofyn] bwa fw gwan gan W. Cynwal, 'rhwn a nacaodd
or bwa fal i mae yn dangos, [yn ol] vnwaith i addo.*
- 557 Cyfarchaf lle caf orchest d
teiaf Rhys ar tir yw hol *Ed: Prys*
- 560 Y carw / n / y maes cry / n / y mwng e
wrth y fi cai i werth o iawl *W. Cynwal*
- 563 O bu feirdd heb ofer ddysg f
y bwa i Rys heb or wâd *Ed: Prys*
- 566 Y carw eglwys careglavr g
gâd ymy fyw / n / gydymaith *W. Cynwal*
- 568 Eirchiad wyf arch wawd ofer h
cariad ym cywira d'air *Ed: Prys*
- *572 Y prelad hap ryw haelion i
oen da i ddvw mae / n / dy ddewis *W. Cynwal*
- 575 Y cowirfardd eu arfod k
a thrafaïs nag wrth ryfel *Ed: Prys*
- 579 Y gwr llên doeth gor llanw dyse l
fwa sicr am fy sieced *W. Cynwal*
- 583 Mae rwyd wiliam wr dilyth m
ar did felly bid ar ben *Ed: Prys*
- 587 Ymofynyd dylyd dyse n
tanfa llwgr tyn fy llygad *W. Cynwal*
- 591 Gwn ddeall gwinwydd awen o
llymwalch mor ddall a Homer *Ed: Prys*
- 594 Y Mud ynom adweinir p
bid towys hap yt oes hir *W. Cynwal*
- 597 Wiliam evrfardd lem arfod q
dydd drvd a diwedd y drin *Ed: Prys*
- 601 Y ddihareb oedd eirwir r
ne âd y gan yn dy gôd *W. Cynwal*
- 604 Croch wyd Wiliam crych d'eiliad s
taera gwas rheitia i ti / r / gôd *Ed: Prys*
- 608 *Yr ail gwrthatteb yn gofyn i Wiliam Cynwal pam na
ddoe i dy Syr Edwart o flaen y ddav ddewisol
farnwyr Symwnt fychan a Sion Phylip.*
Cenais arch lle cawn i senn t
cân a fagodd cenfigen
ymryson mawr a esyd
dygn boen a dig yn y byd

- dylyn gwawd dielw yn gwaith
 dol Gynwal gadel gweniaith
 rhy gv oedd rhowiog i iaith . . .
 rhwygai sail rhy gas eilwaith
 os gwr o nerth nis gwyr neb . . .
 ag os dyn dangos d'wyneb. *Ed: Prys*
- 611 *Y trydydd gwrthattēb yn dangos fal y methodd W. C.*
attēb dym ar y gerdd fal i dylae &c.
 Y bardd vwchel berw ddychan *a*
 brawychvs gais brochvs gan
 dangos ym well os gelli
 dyr'd i faes dewr ydwyf i *Ed: Prys*
- 614 *7 Rob: Wynn o Benllech yn llŷn i ofyn casseg winav*
rygyngawg tros Ris' Ow: ap Wm: o Ardydwy
 Pwy ywr vndyn heb prinder *b*
 Robert Wynn hir barhaed d'oes *Sion Phillip*
- 619 *7 ofyn tarw i Sr Tho: Mostyn dros Gaptē Rich: Gwyn o*
Hirdrefaig ym Môn—folios 627-28 are misplaced after 620.
 Y llowydd mawr gallvog *c*
 Yr hydd avr a rhodd oi werth *Huw Roberts llēn*
- 623 *7 ofyn Bwa i Ddoctor Rolant Bwcle o Sir Fōn dros*
Morys Wyn ap Sion Wyn
 Y brelad iownfab Rolant *d*
 a saif tra fo Bwa a saeth *Gruff: Hiraethog*
- 625 *7 ofyn Miliast i Robert Wyn ap Cadwaladr or Foelas*
dros Sion Wyn ap Cadwaladr or Rhiwlas
 Di annerch ydiw anael *e*
 ni bydd hwn heb fenswn fyth *Will'm Llŷn*
- 628 *7 ofyn alarch ac alarches at Gadwaladr Piers o Faesmor*
dros Sion Owen ap Sion Wyn
 Pwy byw eryr pybyrwyth *f*
 trown fawl tra nofio alarch *Sion Phylip*
- 632 *7 ofyn Moelrhon i Sion Wyn ap Huw o Fodfel dros*
Wiliam Glyn o 'Lynllifon
 Y post ir happus dewrwyth *g*
 ni cheisiwn well vwch Sion Wyn *Hugh Pennant*
- 635 *Cowydd i ofyn milgi i Lywelyn ap Morgan o Benllech*
 Llywelyn a lliw alarch *h*
 am llowrodd im llaw arall *Howel ap Reinallt*
- 637 *7 ddiolch am bavn i Ddafydd ap Tomas*
 Hir hoedl a fo im heryr *i*
 mowrdeg yw'r anrheg a roes *Deio ap Jfan ddv*
- 639 *7 ofyn cruth i Gyttytn Mredydd gan Wiliam ap Dafydd*
 Mae ciw dinerth cydenog *k*
 diles llei bo / r / nydolg *Howel ap Tudur ap Jocus*
- 641 *Cowydd y ceiliog Bronfraith*
 Y ciw eurwise cowiriaith *l*
 ir gwr hwn ar gaer hynod *Hugh Ceiriog*
- 644 *7 ddymyno ir fronfraith wnevthr cyngor H. C. ond dawad*
i Lŷn o waith H. ap R. ap Dd: o Gefn llanfair.
 Y fronfraith gyfiownwaith gan *m*
 was mwynwyth er fy smonaeth *Hugh ap Rich: ap Dd:*

- 647 *Cowydd moliant ir haf a dychan ir gayaf*
 Prudd ydwyf parodd adwyth
 ar foliant yr haf eilwaith *Huw Ceiriog* *a*
- 649 *Cowydd am fod yn esglvso y Beirdd*
 Gwae ni /r/ beirdd gan air y byd
 mwy o avr siwrl ym hwsr Sion *John Tudur* *b*
- 652 *Ʒ ofyn Meini meline dros S. Thomas Gr: (o Benyberth)*
gan ei gefnder Rob't ap Risiart Gr: o Sir Fon.
 Y dulwyd haun daliad bvdd
 a mawr glod am war gledion *Morys Dwyfech* *c*
- 655 *Ʒ ofyn march i Ʒthel ap Robert (o Degaingl Archdiagon)*
 Rho duw mawr y march blawr blwng
 boyd gwir bowyd hir i hwn *Jolo Goch* *d*
- 658 *Ʒ ofyn march i Sion Gr: o Lŷn dros Sr Huw Brwynog*
 Canaf i Benmeistr cannyn
 iddo ef ond e foi dwg *Gruff: Hiraethog* *e*
- 659 *Ʒ ofyn march dros Lewys Syttwn gan Dd: Abat Glynegwestl*
 Pwy sy ben yn passio byd
 dan bwyth devnaw o bethav *Tudur Aled* *f*
- 662 *Hên gerdd i nattrieth y misoedd*
 Mis ionawr myglyd dyffryn
 a dderfydd yn nydd ag yn nos *Aneurin Wawdrydd* *g*
- 664 *hên gerdd : A. wawdrydd ai cant vt puto claruit A. D. 580 (!)*
 Eira mynydd blin yw /r/ byd
 ydiw /r/ ifanc heb gyngor *h*
- 667 *Hên gerdd : Taliessyn ne Maerglaf ap llywarch ne*
Aneuryn wawdrydd ai cant
 Eira mynydd gwyn tir pant
 cysgod bryn gwar a thalar *i*
- 670 *Hên gerdd : sensibly not attributed to any one.*
 Eira mynydd caled grawn
 ymhob diogelwch dâw fydd *k*
- 672 *Ʒ ofyn Bwclled i m^r Rob: Pilstwn dros i gefnder Wm:*
ap Ʒemunt llwyd
 Y dyn ir hael dan avr hên
 i ddav bwyth o dda bathawl *Morys ap Ʒef: ap Enigan* *l*
- 675 *Ʒ ofyn 4 o ýchen gan 4 ewythr dros Rys ap Dd:*
 Pa wyr a gawn yn llawn llythr
 ich nai daw ychen dvon *Tudur Aled* *m*
- 677 *Ʒ ofyn Ceiliog bronfraith ai gaeds [cage] i m^r Huw*
Pilstwn o wrexam dros m^r Ʒfans
 Vn Duw gad hwn ni ad gam
 a daed yw duw ai diyloch *Gruffydd Hiraethog* *n*
- 680 *Prognosticasiwn doctor Powel archesgob Cymrv pen vstvs gwyr*
llén Cymrv. Proctor or ddwy gyffraith clochydd cyff-
redinol dwy esgobeth lanelwy a — a llawer o swyddde
gida hynny fal y gwyr Elis o fottrydan.
 Fo fydd hon flwyddyn ryfedd
 Ag fellv i terfyna
 or llufr hwn y rhan gynta
 chwi a gewch y rhan arall
 o waith y Doctor coegddall
 o hyn hyd wyl-fihangel
 o bydd byw y Doctor Powel *Sion Tudur* *o*

- 687 *C. dros Huw Conwy i ofyn march gan Rys ap Meredith*
Rhodd fraise a gair heddiw fry
Huw Conwy farch hacknai fydd *Robert leiaf* *a*
- 689 *Ʒr hobi cwtta heb fwng na rhawn sef meddw[d]od*
yr hobi a ddiharebwyd
garw drwst er a gaer drosto *Sion Mowddwy* *b*
- 691 *Cowydd moliant i wlad Lŷn*
Ty di Lŷn nid tv dy liw
ag oes ith ddynion i gyd *Morys ap Ʒfan ap Eingan* *c*
- 694 *C. dros Dr Elis i ofyn meini meline gan S. ap Rys o Fôn*
Sir fon wen os rhifwn wyr
cair pwyth y main cair peth mwy *Gruffydd Hiraethog* *d*
- 697 *Ʒ ofyn March i Dd: Abad Aberconwy dros Kynfrig*
Y pen yroed y pan ar liwn
gofyn dy ŵr ar gefn dy orwydd *Tvdvr Aled* *e*
- 699 *Ʒ ofyn March i Dd: ow: Abad A. conwy dros W. Gr: or Penrhyn*
Pwy sy ben Powys o barch
gofyn or Penrhyn y pwyth *Tvdvr Aled* *f*
- 701 *Diolch am fwcled i Lewis Môn*
Caer-lydd fydd a chylfyddydd
ar gledd avr Arglwydd Ʒrien *Rys Nanmor* *g*
- 704 *Ʒ ofyn cylllell Ddafydd ap Howel, cylllell Forestwr i*
dorri carw, Baslart
lle cyfing dvrffing derfyse
os gwyr hon ysgario ydd *Rhys Goch* *h*
- 706 *Ʒ ofyn cledde i Ʒfan Griffith dros Ʒfan ap Robert*
(ap Mredydd) o yffonydd
Vn wyt ai arf a wna tes
e i hwn fo ladd ŵn ne ddav *Ʒfan ap Tvdvr Penllyn* *i*
- 708 *Ʒ ofyn cledde a dagar i Robert Wyn or Berthddd*
dros i gefnder Robert Wyn o Havod y Maidd
Y Gwyn ifanc iawn asael
a dager ith gefnder gwyn *Risiart Kynwal* *k*
- 711 *Diolch am Gylllell hir ne Baslart*
llywelyn eryr gwyr gwydh
o achos fy llawenydhv *Ʒolo Goch* *l*
- 714 *Ʒ ofyn Gwn i Gadwaladr Prys or Rhiwlas dros*
Wiliam lloyd o Benniarth
Mae llaw fawr am holl feirion
Wiliam ai tal annod teg *John Philipp* *m*
- 717 *Cowydd merch falch oi ffrŷd*
Mafanwy liw liod
Mair a drwg mawr ir drych *Madog Benfras* *n*
- 718 *Yr halenwr: Cefais o hoywdrais hydravl*
henw serch y fireinferch fvrn
" " *"* *o*
- 720 *Herber o ddail gwail gwiw*
vn dvw oll bôb dyn i nef
Dd. ap Gwilim *p*
- 722 *Rho duw farf rydew foresc*
lle noeth mwy no llwyn eithin
Ʒolo Goch *q*
- 724 *Ʒr Eiddiges: Mawr genym awr ag enyd*
i bwrn ai dyco yw bedd
Gruff: Hiraethog *r*

- 726 *Cowydd merch a roese i'r bardd gae bedw*
Caru / r / wyf is cwr yr allt a
cae da yr hawg pe caid ai rhoes Dawydd ap Edmwnd
- 728 *Merch feichiog : Y ferch wen fawr i chanol b*
y hi yn y modd hwnw mwy llywelyn ap D'd Fychan
- 729 *C. Merch : O dduw ond trist yw nad rhydd c*
i dig ym ai dwg ymaith Gr: ap Ffan ap W'n Fychan
- 730 *Merch briod : Y ferch fwyaf a gara fi d*
dy gael oedd raid i gelv e
dy ganmol ferch vrddolwaed Tudur Aled
dy fodd dos a dyddiav daed
- 732 *Merch briod : Y ddyn fwyn o ddawn fonedd f*
pared fvn enaid fi / n / iach " "
- 734 *Cowydd yn gyrru y Ceiliog Mwyaleh yn llattai at ferch*
Y prior du per air dwys g
ganv yn ol a genais Huw Keiriog
- 736 *Y wawr feinael avr fonwes h*
tro ym einioes tra mynych " "
- 738 *Y fun dlws benfenaidd lân i*
i gyd ai mawl gida mi Hugh ap Richard ap dauid
- 740 *Cowydd dychan merch**
Clodforais mewn cled faenawl k
gwyl faddev ond gwael fowddyn
- 744 *Cowydd merch a aethe yn lleian ag iw llenn hi*
lle gwn gael oll i gan gwlad l
nes i fod yn safadwy Gryffyth Hiraethog
- 747 *Y ferch wedi / r / glod a fv m*
a roddo i ti wra teg Robin Ddu
- 748 *Merch briod : Gwae ni chlyw eddyw iddi n*
hai hai hai ai hi yw hon Dafydd ap Edmwnd
- 751 *Tri ffeth mawr i tra hoffir o*
o fin hon byddwn fyw yn hwy Ilowdden
- 752 *Cerais dan hûc o eurael p*
or ail nef ar ol yn nyn Howel Swrdwal neu Ffan ap W'n fychan

CYWYBETHU BY DAVYD AP GWILIM.

- 754 *Y Ciliog serchog i son q*
adrodd a ganodd o gerdd
- 755 *Pwyntiav afwydd drwy / r / flwyddyn r*
yn dowyll i ni yn diwedd
- 756 *Y Cylynllwyn coel iownllwyth s*
er llef a gwanwynwynt llwm
- 757 *Hyder i gwelaf hil indeg t*
Ag annerch dy hyn genyd

* Imperfect; ll. 17-18 and 41-42 are cut off by the binder; there is a blank page at the end without signature.

758	My fi sydd devnydd dig i bydda o gwybyddir	<i>D. ap Gwilim</i>	<i>a</i>
760	Dydd da yt gog serchogfwyn dygwn y ferch deg iawn fain		<i>b</i>
762	Cardda was cap [car] ddewiswyrdd nid yfydd neb ond ffor		<i>c</i>
764	Rho Duw yn nŷn rhaid i ni yn ochor y maen ni chara mwy		<i>d</i>

MS. 146. CYWYDEU and ODLEU from the Gloddaeth Library. Paper; $11\frac{3}{8} \times 7\frac{5}{8}$ inches; 510 pages; written mostly in two hands—(a) pages 1–22; 335–406; 410–33 are written in an archaic style in the early part of the xviii century; (b) pages 23–85; 101–33; 151–303 belong to the last quarter of the xviii century: other parts of the MS. are later additions, except the vellum leaf (pp. 305–6). Parts of this MS. are stained and the margins of the pages covered by hand (b) are in many places much injured by damp. Bound in vellum and labelled “Gwaith yr hen feirdd Cynreig.” It bears the names John Rogers (p. 3); Thomas Owen (p. 236); Thomas Edwards of the parish of yfion Llanrwst (p. 307); Robert Williams (pp. 462 and 509); John Davies (p. 508).

Page 1. Drvdwas ap treffin mab bre[nh]in denmark a gafas gan i wraig dri ederyn llwch gwin a hwynt awnaent beth bynag ar a archai i meistr. ag a bwntied maes Rwnge arthvr a drudwas a neb ddyfod ir maes ond nhw ill dav A gyrv i adar or blaen a wnaeth drvdwas a dovydd y kynta addel ir maes ag fel iroedd arthur yn mynd fo ddoeth chwaer drvdwas oedd ordderch i arthvr ag ai Arthur ir maes o wlyys da ibob vn o honvnt ag or di[wedd] fo ddoeth drvdwas ir maes gan dybio ladd or adar arthur yn i arch Ag ai kipiodd yr adar ef ag ai lladdasant ag yn entyrch awyr i adnabod a naethant a disgyn ir llawr drwy nethvr oernad dostvra yn y byd Am ladd drvdwas i meistr ag y mae kaniad adar llwch gwin ar danav a wnaed yn yr amser hwnw i goffav hyny ag o hyny ykafodd llowarch hen y destyn i ganvr englyn hwn :

drvdwas ap treffin trin diwrnawd
gan drallawd ag erddin
adwy awnaeth ef gysefin
adar ai lladdodd llwch gwin

fo gafas drvdwas i drin nod angall
ai dynged yn erwin
vrddol o freiniol frenin
laddodd adar gwar llwch gwin

3. Mil affedwar kant er maint fvr oed
tair affedwar ygaint
pan ddoeth rhisiard gard gowraint
drydedd yn i fforedd faint

b. pynthegekant foliant gorfoledd vnion
onid pymtheng mlynedd
hari wyn hir o wynedd
aeth vwch law talaith a chledd

c. *llyma rinweddav i keiliog* : Myfi a goda fy denydd yrhain a elwir avr fentyll
i gyvro fynghorff i gyffroi fynghalon i wsnevthu dwv &c. *ystyffan fardd*

d. ymhall am honn / ywr dall ar donn &c.

Anon e

4 dydd da ir llwynog or ogof
ffarwell rhaid yw ffo ir alldd

(hugh lloyd) f

7 *Kow: y krasv pan losgodd dd: ap gwilym o dyn i dad*

pell i kerddais i geisiaw
am karthen din drosben draw

D. ap gwilym

8 *Kowydd i ofyn tarw howel ifan ap Rhys gethin*

howel ewybr hil ifan
beth tra theg o bwyth tri tharw *ifan llwyd brydydd*

h

- 11 *Owdl i syr rys ap tomas pan oedd yn glaf marchog vrddol
or gardas avr*
drogan yfran yrwyf hwn i ben a
i oes draw ganoes darogenwch rhys nanmor
- 14 *Y kae bedw: Manylgae fy mvn eilgoed* b
i vn ai tal mewn oed tydd Dd: ap edmwnd
- 15 pwy yw'r gorav piav r geron c
dan i nawdd fenaid i nef Dd: ap Gwilim
- 16 da i llvniodd dūw dvl iownwedd d
amen ag ni ddvnai mwy " "
- 17 kredaf i naf o nefoedd e
amen ag nid rhaid vn mwy " "
- 19 oesbraff wyd iessv ysbryd f
da fv i sioseb dy fyw siessvs " "
- 20 hanfo well i ti henferch g
kymell ana hi r kymod " "
- 21 dyfed a syned am symyd h
i lvddias hoedl fo leddir " "
- 23 || ymddiriedwn / yw fawl kredwn i
fvor gwynedd—*a fragment.* David ap Edmund
- 25 *Englynyon* by deio ap feuan dv pan wrthododd wadd ar nos
ynyddolig / ag i gorfv arno ddyfod i west gan vaint yr
eira. "nid gwir, sypyn kyfeiliog" in hand (a.)
mab kadarn kadwaladr kydwelydd k
a chwedi delych / tra vynyng trig deio ap feu: dv
- 27 *Owdl ir tywyssog llywelyn a las ymvallt*
llas llew ffraw braw bryd addas l
gwenwlad nef poed addef iddaw
gruffyth ap Rynach a llowarch brvdydd y moch
- 30 *Kowydd i Owain tudyr "sy yngharchar ynghaer lvdd"*
Gwddom dewi ag odde m
yn Rydd i benn mynydd mon feu: gethin ap f. ap lleision
- 33 *Barnad howell ap ll'n o von a mallt i wraig*
Y ddevddyn a ddiweddwyd n
heb wanhav meibion howel Rys pēnarth
- 36 Y byd drwg i bedwar bann o
adref i wlad nef yn iach Howel Swardwal
- 39 *Owdl i Rys Wyn: O Arvon ivon ar vrys naf* p
rrvgl glod rrys gorvod rros ag arvon Dd: ap Edmund
- 42 *Owdl i ddavydd o dowyn*
Dewis wyd wr llwyd ar holl wyr q
A roi doed o iessv ner hyd y dewissvd Davydd nanmor
- 46 *Barnad i Rys o dowyn*
Dyn wy ni chais bod yn wych r
dros gof betai deir oes gwyrr Deio ap feuan dv
- 49 dvw dvw i ble ir awn ai dowyn ai ble }
mae yma bla o dridyn }
mae gan rvffydd vevrig y gwdyn }
John owain, sion fvan, o evthyn }
tri a i ddiawl fel trai i ddvlyn }
tri χαίλαε lledr tri lleidr llyn }
(Howel Trawsnewydd
ai kant ymhlas gruffydd
ab dauidd Vychan o
llynn ar nos nyddolig.)

- 50 Pwl vydd kerdd pob overddyn *Dio ap Ieuan du* ^a
dos ir nef dy siwrnai yw
- 54 [B]arnad llekv llwyd
llyma haf llwm i hoyw vardd ^b
A chlikied yn iach lekv *l'n goch ap meyrick hen*
- 59 Owdl i Rys Wyn o Dowyn
Genav r glyn towyn mintioedd ^c
yd yr aeth i glod odiaeth y glyn *Dd: nanmor*
- 62 Barnad merch i Rys Wyn
Aeth hiraeth rrwng bronn a thoryn ^d
y ddai yddyn/i ddvw ddaeth *Dd: ap Edmund*
- 65 ich llys iach llawn/wiw rys i rawn ^e
a gwys a gawn/agos ged
ath vüdd wyth vael/o gvdd yw gael
avr rrvdd wr hael/rrwydd y rred *(Dd: ap Edm:)*
- b. O god that made both sea and land } Per me Hugonem Johnes ^f
giue mee grace to mend my hand
- 66 Henaint anghowraint a hiraeth ^g
llywyo naf hvuo nef i henaint (14) *Dd: ap Gwilim*
- 68 llyfr dwned dyved dyvyn ^h
llywia ddawn ieddaw ddvw yw noddi (15) „ „
- 71 Arglwydd kanon swydd vnnsyd ⁱ
naf mon gloyw ddeon arglwyddiaidd (16) „ „
- 73 Da rred ar i wared nev oror ^h
hwy hvawdl ofwy vo hoedl ivor (17) „ „
- 75 *ŷ Rys Wyn*: [Anodd bod hebod yn ynys dowyn] ^l
|| Or rhai nith garai heb wyth gwirod
ni bo deheubarth na byd hebod *Dd: Nanmor*
- 77 y vvn glaer vwnwgl evraid ^m
(geri ne) gwir yw imi fy mod (19) *Dd: ap gwilim*
- 79 y kylynllwyn kyvylion llwyth ⁿ
gyssylltedig gair brig bron (20) „ „
- 81 *Dros eiddig*: Y mab ai glod ymhob gwledd ^o
Am wen yngod mae yn angall || (21) „ „
- 83 *Y llavyrwyr*: Mair a weryd i wirion ^p
Rai yn arwyr hwyr yu wyr da (23)
gr: ap ho'l ap l'n vychan
- 85 *Barnad syr Rys Ieuanek ab syr Rys Hen ab Gwrff*:
ab Edencuet Vychan (24)
anamyl i chwarrdd bardd barwn ^q
ni Rydech gynt ar adwy *Gwrffydd lloyd ab dd: Capplan*
- 87 *Of the Astrolabye—The conclucons of the astrolabye* (25)
lytell lowys my Sonne, I perceyue well by certayne evidences
thy / abylyte to lerne Scyence, &c. ends: and
if it be after ye middle of ye daye set the degree of the sonne
vpon the west side:
- 101 Gorüchel ddüw golochir ym hob va ^r
Kael ym drigaredd a diwedd da (26) „ *Yspryt düw*
ai dyvot a thaliesin ae kant yn y ddivrekawd.
- 107 Y prelad iownfab rrolant ^s
a saif trafo bwa a sa[eth] *gruff: hiraethog*

- 108 *Kowydd i Meistr Rissart bwkylai*
Pwy biav llyfrav pob llys *a*
dros yr hawk deiroes yr hydd (27) *Owain ap W'n Moel*
- 111 Anodd ym vn hawddamawr *b*
pettwn i mynwn i mod (28) *Jolo goz*
- 115 (da yw bendith bardd duw bendig &c.) *Anon c*
- 116 Meredüdd marw ir ydwyd *d*
hon a gaiff e hyn i gwr (29) *llowdden*
- 118* Deincryd mawr ar led an kerain *e*
a havi a ddattotai hyn *Dd: ab Gwilim*
- 119 karv ddwy kevaidd yw *f*
gydgwsk am bvn lygadgam *Dd: bach*
ap Madog wladaidd (= Sypyn Kyveilog)
- 121 Robert vwch riwiaü Aber *g*
ni bwyf vnsül heb venswn *Gütto r Glynn*
- 123 *Marwnad Thomas (? mab Dd: llwyd), wyr Rhes wyn*
Angav chwerw ing i chwarae *h*
a mair os eirch Morys Wynn *John Phillip*
- 127 *Y pws: Mawr ywr gair am y tairodd* *i*
fr gwr hael ar wraic ai rroes (31) *Gutto / r / glynn*
- 131 Mynwn ymod mewn vn man *k*
kwff evraid kaffo hiroes (32) " "
- 134 *A list of the contents of some manuscript or book:—(1) K.*
Robyn o wa[ith] G. ab Sevnyn; (2) Kowydd y paun o wa: dd:
goch; (3) Kowydd Tarw duy; (4) Kowydd y Tarw Koch o wa: bedo
Philip bach &c. ends with No. 73 (no entry).
- 135 Eniweidion ni wedynt *l*
y mendith i blith iplas *Gwilim ap sefnyn*
- b. RRwyd yngwin rrydeg ener *m*
j pwyth yttwy pethav teg *K[ynvrig] ap dd: goch*
- 136 Vn ni fflyg er ofn a fflaid *n*
arch ychen ar ichweched *Anon*
- 137 Gwyr y tir ai geiriav teg *o*
a gore rroi ir gwr ai rroes *Bedo ffylipp bach*
- 138 Sion vychan hyd forganwg *p*
lliwydd dillad lloy ievaink *Rhes Nanmor*
- 139 Orie hydr yr hedydd *q*
oni el i hobel heibiau *dd: ap Gp'm*
- 140 *Mon: Nos da ir ynys dowell* *r*
a dwy einioes oi dynion *L. Glyn Cothi*
- 141 Ydeilais dy vry ar vryn *s*
na chymmyn am ifun fyth *D. ap Gwilim*
- 142 Y gwr ar war y garreg *t*
nid pab onid mab mair *Gutto r glynn*
- 143 Tydi amner tew dwymnyth *u*
y graig rrag ofn dy grogi *llwelyn ap moel*
- 144 Ro dwy goed rrydeg ydwyd *v*
llawen dal llv owen deiliaid " "

- 145 Modd elw iddwy ym myddyliaw *a*
 or rrai teg deg yn vn dydd *Dd. ap Gwilim*
- b.* *fr brawd llyyd*: Howell vrddedig hoyw walch *b*
 drwssa brag dros i bregeth *follo go3*
- 147 A mi yn glaf er mwyn gloyw fereh *c*
 nog wy dioyr nog ederyn *Dd: ap gwilim*
- b.* Melltith kler llei klower klych *d*
 ffiniwch ar heddwch ir hain *Gruff: ap l'n vychan*
- 148 Kanaid ywr nwyf am kynail *e*
 dy obor vydd dav gowyd gain *D. ap gwilim*
- 149 Y mae llwdwn yma llednoeth *f*
 trwy hafren llowdden ai llvdd *Anon*

CYWYBEU AC ODLEU by GUTTO'R GLYNN.

- 151 Kaliog wyd yn lle i koeliwn *g*
 gador gast^r gidar gostrel *Gutto'r Glynn*
- 153 Devbeth a red drwyr gwledydd *h*
 o dda yn y maes ni ddown mwy
- 155 Sieffrai ayf o saif ffraink *i*
 keirw yn siep ar korn i sion also p. 250.
- 158 dd: o braffwyd broffwyd *k*
 iw Roi yn ller henllys
- 160 Howel ni chyska haiach *l*
 ni chwarddaf oni cherddy
- 163 llydan oedd gastell Edwart *m*
 tevlv nef ai talo in ion
- 166 Mi a evthym i mwythie *n*
 tir fferm gvto ywr fford
- 168 Dyn wyf doe anafwyd *o*
 taled düw ni bydd tylawd hwñ
- 172 Ni chair vstvs na chrystiawn *p*
 dyro i sion deiroes hydd
- 174 *I s[yr] Wm Vychan* o raglan*
 Sal Rügyl seiliaw Raglañ *q*
 gem ar wyr holl gymrv wyd
- 177 *Mathew goch*: Pan sonier in amser ni *r*
 A gair lloegr ir gwr llawgoch
- 181 Dwfr awen doe vür wylaw *s*
 vv einion nef iw enaid
- 182 Davydd mae r beirdd yn dyvod *t*
 anhyfryd byd heb dy beñ
- 185 Gynt yr hoed yn gyntaf rrann *u*
 ail i mab vo William ynn
- 187 Pwy sy geidwad teirgwlad hy *v*
 teiroes ar iad rroesser wynn
- 190 Mawr vv howel a mevric [Vychan] *w*
 aed i varw i dai vevric

* "syr wiliam tomas y gelwid y gwr—y marchog glas o went y galwe rai efo" in a band dated elsewhere 1617.

- 192 doe darvür deav dervynn *a*
gadü hil yn koed i hwn *Gutto'r Glynn*
- 194 *ſ* *ſyr Howel vab Dai ap ſthel* (? o *Lan Elwy*). *b*
Pwyr mab llenn ym hob llys
dan vaen dewi nev vevno
- 196 *ſ* *dd: abad glyn egwest* *c*
Mae eryr ar holl wyr llenn
yn arvað maen ar vy medd
- 198 *Marwnad Ilywelyn Moel* *d*
Mae arch yn ystrad marchell
y rwyl a nef yw i rodd
- 201 *ſ* *ſyr risiart gethin* *e*
y mae glaw am a glowais
y llew dv oll ai diail
- 203 Darydd brydydd a browdwr *f*
y tri'n vn ymylaen tren wyd
- 206 *ſ* *gilio rhac i elyn* *g*
trvcaredd ir tri gorav
- 209 Y dv hydyr or deheudir *h*
kollaist a Roist kallest^r wyd
- 212 Dyn traws vvm yn dwyn tros vor *i*
ar i gwise yra i gysev
- 215 *ſ* *ſeuan ap Einon* *k*
Y gwrda o gywirdob
ſw tvedd vyry hyd dydd vrawd
- 218 Af ddüwssul voddus aelwyd *l*
o goed ta ef a gad hwn
- 220 Er trevlio pvnt yn llvndain *m*
nath einios natbaioni
- 223 Kwngkwerwyr oedd y gwyr gynt *n*
karw /r/ llai ar kwngkwerw[r] llwyd
- 225 Awst y llas ynghastell i *o*
a merch ſarll ym reichie hwn
- 228 Y mae llwdwn yma llednoeth *p*
dyfredd vo diwedd y dai
- 231 Maer tarw mawr or mortmeriaid *q*
decedd wyt dwc vyd iawn
- 234 Tyvodd gwr at ddavydd gam *r*
ſarlleth vwch or llwyth vchaf
- 236 llwyddiant ir tenant or tai *s*
wledd yn iessü llwyddianvssaf
- 239 *Y mesvr hwn* . . . *ni chanwyd or blaen* *t*
Marw ddafydd val saeth im hescyrn
am hyscol pën keirddiaeth
Marw dedryd nanmor devdraeth
Marw dyse holl gymrv o daeth
- b. ſarll esegks* : llwyddiant drwy foliant i dryfailion *u*
vn or Rif yn yr hyfel *Anon*
- 240 Dawns o bowns doe /n/ ysbeilwyd *v*
ſarll oi vab arall a vo

244	Ha[w]dd vyd heddiw i vwydav	<i>a</i>
	hir aeth hagr hwyr ith ddygaf	<i>Gutto'r Glyn</i>
247	<i>fr wd kneiff</i> : yn driffeth ith wnair rvffvdd	<i>b</i>
	triffwyth i vaslart Rüffüdd	
250	Seffray a yf o saif ffraingk	<i>c</i>
	<i>See p. 155 above.</i>	
253	<i>Dychan</i> : Guttvn y glyn a fv glaf . . . i rroi arall y rowran	<i>Syr Rys d</i>
255	<i>f syr Rys</i> : Gwae a gynhaliodd i gyd	<i>e</i>
	dan y gyst a dwyn i gañ	
258	Mae dawn düw im dyn diwael	<i>f</i>
	Gware ynos a wna/n/gwr ni	
261	<i>Sieffre Kyffyn</i> : Pererin piavr owron	<i>g</i>
	heb vanedd ni bwyf yno	
264	A oes vn plas yn siampler	<i>h</i>
	A brawd yr iarll biavr drych	
267	Bronn draw bier enw a dric	<i>i</i>
	ar elen ai heirioles	
270	Deliais o glwyf a dolvr	<i>k</i>
	pren per yr haelder ai roes	
273	Duw a roes ym o dir saint	<i>l</i>
	siars na mach syr sion mechain	
275	Jolo tvthiodd at fthael	<i>m</i>
	trvnio a attor anedd	
278	Roi ty /r/ wyf vry ar y vronn	<i>n</i>
	mae mendith am y maendo	
281	Yngred pe gallwn redec	<i>o</i>
	Ty/r/ beirdd a ffoed hir y bo	
284	Mae im kefyf os pythevynos	<i>p</i>
	Ai gwledd hi a giliodd haint*—end wanting.	
287	Mae vn keidwad mewn kadair	<i>q</i>
	modveddef mevdwy vüyddaf	
290	llys rrydd ym y sydd ansoddav llü daly	<i>r</i>
	lle /r/ hoed lles driod llys rrydd	
293	Prelad ar yn gwlad o glwyd i ddyfrdwy	<i>s</i>
	vn düw ath atto i lowior wlad	
296	<i>odl i dd: ap tomas ap dd: ap ll'n o dyhevbarth</i>	
	llawen wyf implwyf am plas diofal	<i>t</i>
	yw yn maeth an llvniaeth an llywenydd	
297	A ydeilo hvdoliaeth	<i>u</i>
	pen kenedl penaic kwynedd	
300	Tri llü aeth i gymru gynt	<i>v</i>
	kymyrv a dry yn dy raid	

304. "the charges . . spent for my stable" being 4 items of 3/4, 3/-, 5/-, 2/7.

b. Val dyma val iroeddid yn dal Tomlanerch a henwe y gwyr a oedd yn i dala
ardreth ar ben pob vn. deilied Tomlanüch

ardreth gwas y brenin yno . .	pedwarvgain	vi* viij ^d
ardreth John wytmor o dir conach	-	- ij*
ardreth Owen ap Tud: vychan	-	- xv* &c.

* The last seven lines of the Cowydd on p. 166 follow here.

- 305 Hir i bu rüffudd rüddbar
ymgais ni wn i amgen *Rhys goch* *a*
- 307 y mab ai glust ymho[b] glann
lluddia drais llaw dduw dros och—*imperfect* *Lewis mon* *b*
- 309 y rriswr hir i assen
val ais oedd i velwas hen, &c.—*imperfect* „ „ *c*
- 311 silien ith gadw Syr bened
ar wlan degwm y leni *Túdr Penllyn* *d*
- 313 Diwedd hen yw r vargen vav
nag wyn i genfigenwr *Gutto' glyn* *e*
- 315 Mis Jonawr myglyd dyffryn
hi a ddervydd ynydd ag yn nos *f*
- 318 Yr hawl deg ar vy neges
f gynal y morganwg *Gr: llwyd ab dd: ab Einiawn lygliw* *g*
- 321 y karw serch y kywiriaid
dy gar a ddieilch dy gwn *ſeu: ap Tudr penllyn* *h*
- 323 Dart arglwydd herbart baham
vn klo /r/ king edwart yw /r/ herbart hwn *L. G. Cothi* *i*
- 329 *Marwnad Annes merch ssion wynn—imperfect*
Oer yw dylyn ar dalaith
f annes * * * * * *k*
- 332-34 Fragments only of these pages are left.
- 335 *Moliant grvffydd ap nigholas*
grvffydd ar ddevrydd wrawl
gadv arglwydd gardd gridiol *rhys llwyd ap rh: ap rhis'* *l*
- 336 *f S. koetmor (pan vu n Rhvuain 1471 . ef a vu varw 1484)*
a byth wlad heb iaith lydaw
hael pedr ai helpio adref *Ho: reinalld* *m*
- 336c *f ifan amheredydd ap tvdvr o lanfor ymhenllyn*
ystandardd berer arg: herbart yn maes ymanbri
ifan wrol fanerwen
kan y gloch kynig i ladd *tvdvr penllyn* *n*
- 338 *Mar: d. nanmor, deio ap if: dv, tvdvr penllyn ag if: devlwyn*
lladd pen gwynedd o ganav
a gair gobaith faith a fydd *Howel dd: ap ſeu: ap Rys* *o*
- 342 *Marwnad Gwladus verch syr Dafydd gam*
Y seren o efeni
i dewiswn dewysawg *lewis glyn kothi* *p*
- 343 *f ofyn march: tyddyn avr vt a wedda*
tvdvr wyr dvdr wr da
nid oes arian am dani
nis rhydd dyn onis rhoi di *gr: ab ll'n fychan o lysfaen* *q*
- 345 *Kywydd yr owen [= Ywen]*
O gwneithwm er gwraig neithiwr
yno i dof inav dafydd *Dafydd ap Edmond* *r*
- 347 *Kowydd i ofyn heddwch gwyr kaer einion ymhowys*
Addaf pridodd dir pradwys
mwy o bowys im bowyd *lewis mon* *s*
- 349 *Y keiliog: gwae a fo ag arno gvr*
vm gael un dyn im gwiliad *ſeu: gethin ap f. ap lleision* *t*

- 350 *J*owain dwn : y gleisiad fwnwgl asvr *a*
 gael dŵw a gweled owain *howel dd: ap feu: ap rhys*
- 352 *J*dd: ap gwilim o lwydiarth ymon ag i ofvn tymod i fam fo
 awn i wynedd yn vnion *b*
 a mon roed iminav yn.rhydd *tvdyr penllyn*
- 353 *Cowydd i geisio heddwch Sr Edward Stradling*
 Pwy yw /r /vn syr ir prins Harri *c*
 af vnwaith ne ddwyn fenaid *Lewis Morganwg*

CYWYBËU by D. AP GWILIM.

- 355 a mi yn glaf er mwyn gloywferch *d*
 nag wy dioer nag ederyn *D. ap Gwilim*
- 357 gida ag ier i kai dy garv *e*
 i fynydd ni wybudd neb
- 358 y fran dreigl wman draw *f*
 i drais oddiar y kne draw
- 359 kyreh yr edn di aflednais *g*
 er ysmis eres ymyw
- 361 dydd da yt y gog serchogfwyn *h*
 dygwn y ferch deg wen fain
- 363 yr wylan deg ar lanw dioer *i*
 fy nihenydd fydd y ferch
- 364 teg forfydd tegav evrfalch *k*
 kymod liw manod a mi
- 366 kariad ar ddyn anwadal *l*
 barn iawn rhof a gwawn i gwedd
- 367 keisio yn lew heb dewi *m*
 er ai keidw evrog hoywdal
- 368 digio irwyf am ail ewyn *n*
 i gysgod wybr i gysgv
- 369 echenaid wedn aflednais *o*
 evthyr mortfydd im dihydd dyn
- 370 gorllwyn yrwyf ddyn geirllaes *p*
 yn oes bvn ddowod nos byth
- 371 dysgais ddwyn kariad esgvd &c. (ll. 1-13.) *See p. 373.* *q*
- 372 fal i roeddyn fawl rwyddaf *r*
 amen am wlldio fy mvn
- 373 dysgais ddwyn kariad esgvd *s*
 kowir ni mynegir mwy
- 374 kynar fodd kain arfeddyd *t*
 nith yrhavl vnwaith ar hon
- 376 hoywdeg riain am hvdai *u*
 na bvn na dŵw sadwrn byth
- 377 yrwybrwynt helynt hylaw *v*
 debre yn iach da wybren wyd
- 379 mwynddyn dyred ir manddail *w*
 yn rhydd ond ydydd ar dail

- 380 *Mar: dd: llwyd o aber tanad a Reinallt gr: ap bleddyn*
 Dav wr hwnt fal blodav rhos *a*
 yn i faddav /n/ nef vddyn *ſeuau ap tudvr penlllyn*
- 383 *Moliant Reinallt gruff: ap bleddyn*
 Nos da llew onest llawen *b*
 ef a fyth fwyfwy weithian *Howel Cilau*
- 385 *ſ sienkyn amrhed: ap Rhys dv pan fv garcharor yn ffraingh*
 Och wyr am y karcharor *c*
 mair ai dwe or mor i dir *Deio ap ſeuau dv*
- 387 *Grüffvdd beisrvdd bowvsvran d*
 a gwin yn nanav a gaf *Túdúr pennlllyn*
- 389 *Y kelioc: Y krair vwch law /r/ glwydiair gled e*
 desgant holl bradwysgerdd *hwu arwystl*
- 391 *ſ henaint: gwae a fwriodd gof oerwas f*
 ith wlad teg ith weled ti *ieſau brydydd hir*
- 393 *Owld farwnad y prins arthvr*
 llewod orfod dan vn baich *g*
 brwydr llewod briwder lloviawdr *Rhys nanmor*
- 397 *Marwnad gvto r glyn*
 yn iach awen na chowydd *h*
 gwledd ddvw ai arglwyddiaeth *gvtn owain*
- 399 *ſ ofvn march: ymae neithior yfory i*
 y gwyn moel vn gwanwyn mwy *tvdr penlllyn*
- 400 *etto: tri gorwydd er ysblwyddyn k*
 dyro eto ym droterth " "
- 404 *Kowydd y gwalld = ystordyn medd-dod*
 doe gwelwn karwn bei kaid *l*
 da i trig avr ar befrfrig bvn *ſeu: ap Rhys ap ſ. llwyd*
- 405 *dychan i ddvdr penlllyn—imperfect.*
 glau ddvdr gloew wyndodeg *m*
 somai yn ddifai ddwyfoch * * * * *
- 408 *Mar: Harri vij: O rhoed davar ar Harri n*
 harri sydd hiroes iddo *(ſr) Dauudd trefor*
- 410 *Madog amhadog gwr hynaws o*
 kaw[s] tew o laethfain kaws tylwythog *deio ap ifan dv*
- 413 *Moliant gruffydd ap nigkolas*
 Wrth ddechrau am swyddav *p*
 hawdl y fro a hoedl yw frig *Howel dd: ap if: ap rhys*
- 415 *Marwnad Hari sant*
 Hari sant hyf yw r oes hon *q*
 bid dy nai (H:7:) ar y byd hwn oll *Gr: ap dd: Vychan*
- 417 *Y gwirionllwdn teg, rhownllaes r*
 a rein heddwch ir enaid *ffowgk prys*
- 421 *Moliant rhodri ap Owen gwynedd—see also 434.*
 dymgwaddoles dvw dyfyn bwylladoedd *s*
 yn dragowydd anraghedig *gwalmhai ap meilir*
- 426 *Antvron davar antvron*
 Ampryſlef donyef dynyadon *t*
 yn avr goryf yn toſf antvron
 andtvron davar antvron *Howarch prydydd y Moch*

- 429 ardwyraf hael o hwyl aches *Lowarch prydydd y Moch* a
o foli rhodri ryodres
- 434 ardwyreaf naf vt neirtheid b
athro ked bych kydfrawd a saint " "
- 438 *Marwnad Owen gwynedd*
I. ochaf ddvw o ddyfod llaith c
di fvrer vcher ag echwydd *donel ap llosgwrn mew*
- II. Arglwydd grist kvlwydd kalon d
nad mal kerdd ddkvn sein erwin son
- 446 *J feibion owain tudvr a edmwnt iarll ritsmwnt a siasbar*
iarll penfro fasbur dwgk y bedford wedi hyny
y ddevwr arglwyddiaidd e
i gadw aelwyd gadwaladr *Dafydd nanmor*
- 449 *Englynion i bont lan rust 1636*
pont faenwaith dramaith i dramwy f
Ar iawn grefft yn bont wen grair *Jfan John*
- 450 *Marwnad Davydd ap Edmwnt*
y bardd gwell nor beirdd i gyd g
ty dwv a gaiff tad awen *gvtyn owain*
- 452 *kywydd i ysgraff borthaethwy*
y fferi fawr i ffair fon h
porth iessv ir porth weission *syr davydd trefor*
- 454 *kywydd kymod rhys ap einion fychan*
Rhys a gynail rhwysg einion i
nessa i fair a nes a fo *ifan llwyd brydydd*
- 456 *Kywydd i dd: ap siaingkin o gareg y walch*
dwv i gynal dy gynydd k
kymer di o myni mwy *ifan ap gruffydd leiaf*
- 457 *Kywydd i rys amhredydd*
yty ni ffy oddiar y ffordd l
lwyr a rhwng lowri a rhys *tudvr penllyn*
- 459 *Kywydd i ofyn gwregis syr wiliam tomas o raglan*
y ddraig bob arynaig bobl m
ar gerdd ir marchog vrddawl *Rhys goch or yri*
- 462 *Y marchog glas o went—see p. 174 above.*
ssathrodd aer seithradd wryd n
ag ynill y morganwg *ll'w'yn moel y pantri*

CYWYBDEU I OWEN GLYN DWR.

- 465 Mawr o symvd hvd hydvr o
myn fy ffydd ryw ddydd a ddaw *Jolo goch*
- 470 eryr digrif afrifed p
ar glod ir marchog or glyn *gr: llwyd ap dd: ap einion*
- 473 Myfyrio i bvm i farwn q
ag vnllaw yw am gynllaith *Jolo goch*
- 475 Y gwr hir nith gar harri r
dwg ni on rhwym dygn yn rhydd " "
- 477 Kefais er na fedrais fydr s
a chwnkwest hors hinsiest hen *Jeu: ap Ry: ap J. llwyd*
- 479 Addewais yt hynn ddwywaith t
a ffier llys hoff yw /r/ lle *Jolo goch*

- 482 *Moliant ſeuau ap einion ap gruff: o yfionydd*
 Pwy sy o rym paſſio / r / iaith
 ſaf ith garu ſy fyw ath gar *ſolo goch* *a*
- 484 *Marwnad gan gwilim ap ſefnyn yw blant*
 Wrth edrych galarnych gael
 natvr kerdd fy nwyn atvn *gw: ap ſefnyn* *b*
- 486 *Mar: ſeuau gethin ap ſeuau ap lleision yw blant*
 Duw oferglwy da farglwydd
 ith wlad dwv ith weled ti *ſeuau gethin* *c*
- 489 *Kowydd a gad ar fedd gronwy vychan*
 Prvddlawn ydywr korff priddlyd
 heb orffen a men fab mair *Anon* *d*
- 492 *An indecent Englyn.*
- 493 *y mae gair ym o garv*
 hirwallt ir ſawl ai harwain *Dafydd ap edmwnt* *e*
- 496 *ſ * * * ag ir karcharorion ddaliwyd yn y maes ym henal*
 Dydd egr faes Diwedd oer fû
 ar graig fawr yn for groeg fo *Gwilim ap ſeuau hen* *f*
- ſ ſeibion ſeu: vychan ap ſ. ap adda a ſwriwyd yn i karchar*
 498 *Duw a roes nid yw reſyn*
 a men heb gynddrygedd mwy *Rys goch glynn Dyfrdwy* *g*
- 500 *mawr yw dy wrthiav r awron*
 kai glod am ddyfod ar ddav *Gruffydd nanav* *h*
- 501 *K. kymoð: Gruffydd o ddolydd alwen*
 ai kred mae kowir ydywf *Howel Kilan* *i*
- 504 *ſfor ydoedd oi frodaür*
 ſ dy ifor hael i daw *David ap Gwilym* *k*
- 506 *einglynion i ofyn ffaling band*
 owain wyn rofyn o wresawg
 flaenav foth iawn folienir *hvw machno* *l*
- b. englynion i maſtr robert wyn mab ſyr John wyn pan oedd yn*
glaf or klefyd i bv farw
 rhoes dwv tad godiad teg ydyn
 ach rvwm ar nych hir ymaith *hvw machno* *m*
- 507 *englynion anaed i lvn gwr ar farch oedd yn y gwigav*
yngwedir ar gwr oedd hwv machno
 mwynwr yw r garrdwr yn y gwydd
 mawr wych i dwf a march dail *iſan Johns* *n*
- b. Englyn i angharad law arian mam ifor hael*
 hawdd fyd wawn wryd wen eirian ynghaer
 angharad ferch forgan &c. *Anon* *o*

508-509. A series of Chronological Englynion to the Kings of England from William the Conqueror to Edward V., attributed respectively to (1) *gruffydd ap yrynaf koch*, (2) *bleddyn ddv*, (3) *kynddelw brydydd mawr*, (4) *llywelyn fardd*, (5) *dd: y koet*, (6) *madwaith hengrys* [sic] *o ial*, (7) *llewyllyn ap hwoyrnerth*, (8) *gwilym ddv o arfon*, (9) *ssypyn kyfeiliog*, (10) *llygad gwr*, (11) *iſan brydydd hir*, (12) *gwilym ap iſan hen*, and (13) *howel ystoryn*.

MS. 147. CYWYBDEU AC ODLEU from the Cors y Gedol Library. Paper; $10\frac{1}{2} \times 6\frac{3}{4}$ inches; 726 pages; bound in white vellum. Pages 1-554; 559-614; 616-638 seem to have been written between 1599 and 1637; the remaining pages belong to various dates between 1637 and 1686, except pp. 711-725, which belong to the xviiith century. "John Myddleton Esqr is the truw owner of this Book," and the signature of "Anne Towrrbridg" occurs many times (pp. 281, 387, 396, 453, 622, 690, 705, 726); "Robert Parry 1686" (p. 705); "Robert Wynne 1696" (p. 565). The Manuscript seems to have become the property of Jeuan Brydydd Hir, as attested by the following inscription: "Wm Vaughan | Cors y gedol | 1772 | The | Gift of E. Evans."

The dates after some of the authors' names are not reliable: they are only approximate at best.

According to the foliation eight leaves are missing at the beginning.

- 1 || kanmlwydd oeddent hwy yn vnawr *a*
kefyn gweilgi kafnav gwelwgoed *Ithel ddv*
- 2 *Kowydd i bais o vendithion*
Howel wyd syw hael hyd vedd *b*
trevlia / r / wisc trwy lawer oes *Rys goch glyn dyfrdwy*
- 5 *f ofyn Gwnn : Y karw iyfank yrafwych c*
dre vo gwnn wrth dref a gwal 1580 *Sion tudur*
- 9 *Kowydd dros sion ap Edward ap Rys i ofyn wdkeiff i*
gr: ap R. ap dd: ap howel 1480
Y gwr o rys geirwir wyd *d*
el dayrwy yr vold evraid *Gutvn Owain*
- 11 *f howel ap Rys ap dd: ap ho: i ofyn bytheiaid dros dd: ap fcv:*
heliwr wyf hely ar ravael *e*
aed i gar a dav o gwn *Guttyu owain*
- 13 *K. i ofyn gwalch dros John pilstwn i mast hv^m morgan*
Y gwr llen gar holl wynedd *f*
galwaf yr haelaf ai rhydd *Guttyu owain*
- 16 *f dyllvan : llawen nos iav llvniais oed g*
yno i bo am ofni bvn *Syrr Sion leiaf**
- 19 *Kowydd i ofyn milgi dv i lywelyn amhorgan*
llywelyn vnlliw alarch *h*
am llowrodd im llaw arall *howel reinallt*
- 22 *f pws : mawr yw gair am y tair rrodd i*
ir gwr hael ar wraic ai roes *Gutto or Glyn*
- 25 *f ddyfalv / r / klok : kynnar vydd kan arfeddyd k*
nith yr hawl vnwaith ar hon *D. ap Gwylim*
- 27 *Kwydd wil ormes i ofyn dagr 1504*
mae herwr yma i harri *l*
moes dager vrith gostogyn
Rys ap ll'n ap gr: ap Rys o emyl kroesoswallt
- 29 mae vn keidwad mewn kadair *m*
modveddav mevdwy fyddaf *Gutto or glyn*
- 31 *f hardie : duw a weryd i wirion n*
nev yn ardwywr hwyr yn wyrda *Gruffydd ap fcvan*

* "D¹ ap Gwylim medd arall" in B. Simon's autograph.

- 34 Tydi r gwynt tad eira ac od *a*
a chan owdwl ychenidiav *mredydd ap Rys, 1440*
- 37 *Kywydd i gutto or glyn o dybied i foddi fo*
Tristach yw kymru trostyn *b*
y naill i dduw ai / n / llaw ddiawl *ll'n ap guttyn*
- 39 *Atteb : mae llif oer mae lliveiriant* *c*
i von try venaid traw *Gutto or glyn*
- 41 *Kowydd i ofyn y tarw hoch . 1450*
Edwart ai wyr ai drwyr tan *d*
ond chwant tad ychen kochion teg *llowdden*
- 43 *fr kae : ferwarth drvan ddioerwas* *e*
rew ne eira ar vron aravl *folo goch*
- 45 *f ofyn tarw dros gr: vychan i reinallt ap gr: ap bledodyn*
Tair annerch i ti reinallt *f*
eryr y twr er y tarw *Tudur penllyn 1460*
- 47 *fr abad davydd o lan egwystl*
mae poen ym a hap enyd *g*
troi amod y tri ymaith *Gutto or Glynn*
- 50 *f harri gruffydd (o Euas)*
y dv hydr or dehevdir *h*
kollest a roest kallestr wyd " "
- 53 *K. dros Sion eutyn i ofyn korn hela i sieffre koetmawr*
Sieffre a ff ossai ffraink *i*
keirw yn sied ar korn i sion *Gutto or Glynn*
- 56 *K. dros sieffre kyffin i ofyn dav vilgi i Rob: ap fjevan vychan*
Robert vwch rriwiav aber *k*
ni bwyf vnssvl heb venswn *Gutto or Glynn*
- 59 *f ofyn milgi dv : Tyfodd yn rryd tav ofwy* *l*
ddiaink o rrodia ddaiar ? dd: lloyd ap ll'n ap gr:
- 62 *Kywydd i ofyn march i ruffydd pennryn*
y Gwr vngorff ag iorvs *m*
oes dy ddvr dros dy ddewredd *Guttyn owain*
- 65 *f ofyn march dros hww ap mad: i dd: ap mad: ap folyn*
dewrder rroed i wrda rrawc *n*
er i vwyn i roi venaid *Tvdvr Aled*
- 68 *fr bad: doe i bvm mewn man ar lanerch* *o*
ai gweled gwaith gwaelod gwy *hww arwystl*
- 70 *fr pwsr: Tydi amner tew dwymnyth* *p*
y graic rrac ofn dy grogi *ll'n ap moel or pantri*
- 73 *f ofyn wdkeiff dros John hanmer i gr: ap Rys ap tvdvr*
yn driffeth ith wnent rvffvdd *q*
triffwyth i vaslart rvffydd *Gytto or Glyn*
- 76 *Kowydd i ofyn kledde i mathew pilstwn*
y llew main a llaw ymwanwr *r*
bid teiroes yn deinioes di *Gyttyn Owain*
- 78 *Kowydd dros sion ap Elis i ovyn bwkled i sion pylstwn*
yr vrddol a ganmolwn *s*
oes yr hydd dros y rroddwr *Gyttyn Owain*
- 80 yr eglvr havn ar glaer bais *t*
a dwg wen o dv i gwr *davydd nanmor*

- 82 madyn ronwyn ryenwir *Rys Goch or yri 1420* a
yno am wen yr ymwanwn
- 84 *fr llaferwr*: pan ymddangosso rryw dro rrydd b
a llaw vair dros y llavyrwr *Jolo Goch*
- 88 *Y helioc*: y krair vwchlaw'r glwydiair gled c
dysgant holl byradwysgerdd *hw arwystl 1550*
- 92 *f ofyn ysclatys dros s' gr: ap eignion i ddeon bangor*
Roi ty yr wy vry ar y vron d
mae mendith am y maendo *Gytto or Glyn*
- 95 y bengloc wystyn heb vn glod e
ystyr dy ddydd na fydd falch *ll'n Goch ap mevrice*
- 97 Tydi y kariwrech ffwrch ffoawdwr f
dy groisi bryd y groessen *davydd ap Gwilym 1400*
- 99 y Gwyddelyn vydryn vwydrefr g
ys vaw diawl assw fy dy iaith *Jolo goch*
- 103 *Kowydd y Gwregis—rrai ai geilw Kowydd y ddraic*
y ddraic babyl arynaic bobyl h
ar gerdd ir marchoc vrddawl *Rys Goch or yri*
- 107 *Y klaf*: Gwae a vwridd gyverwas i
ith weled duw ith wlad ti *Jevan brydydd hir 1450*
- 110 fyngwinev farch fwngnwys k
yn kynnal ar lann konwy *Sion tudyr 1580*
- 113 *Kowydd dros mredydd ap gr: ap edneved i ofyn march ir*
abad sion (ap Risiart o Lanegwystl)
yr arglwydd rrydd or rroddion l
dros y march deiroes a mwy *Guttyn ywain*
- 116 *Kowydd i ofyn march i fthel ap Rotpert*
pwy in mysc yn pen masgnach m
wrtho ef am diwarthaf *Jolo Goch*
- 120 *K. dros John hanmer i ofyn march i gr: ap R. ap dd: ap ho:*
yr eryr hael o ryw rrys n
yr hydd yw vn or rroddion *Guttyn owain*
- 122 *f ofyn alarch*: howel adda hael oeddwn o
berw /r/ korff a brig koed *Gr: ap howel ap tudyr. 1450*
- 124 *Kowydd wil dafi am feddwi*
y gwr ai sserch ar gwrw p
i hwnnw meddw amen *ali ai kant 1600*
- 127 (Dyfod at Wiliam ap dafydd, ir dref &c.) *Huw Machno q*
- 128 *Medd-dod*: nid bwrdiaw lle daw vn dydd r
a fydd ir sawl a feddwo *lewis glyn kothi*
- 130 *Yr eira*: heiniar aredic hynywyf
devddyn ni bwy hyn no hwy *ll'n' Goch ap mevrice 1400*
- 134 *Mol: Rys (ap Iefan ap ll'n Chwith o Chwifren) a*
dychan i ddikwn (o Bemertwn y Pen Iustus)
o dduw yrrawc a ddaw rrys t
a chwery Rys ni char hwn *Jev: ap T. Penllyn. 1480*
- 136 *f ofyn tarw dros Rydderch ap Rys i sion vychan*
Sion vychan hyd forganwc u
lliwydd dillad lloe iyfaink *Rys nanmor. 1460*
- 140 Y draenllwyn glas vrddassawl v
a cherdd kyn farwed a chi *davydd ap Gwilym*

- 141 *Ʒvor Gwynedd Ʒor Gwinav* *a*
ai kred mae kowir ydwyf *Howel kilan . 1480*
- 143 *Ymgais mynd i drigo at arg: herbart yn lle howel ap dd:*
mawr yw dysk yno maer da *b*
ir venis yraf innav *Gutto or glyn*
- 146 *atted yw nakav: Ryfedd ydiw yr arveddvyd* *c*
o daw rrac hir drigaw hwnn *Hol: ap dd: ap Ʒ. ap Rys*
- 149 *Ymddiddan byhwmaw hwy* *d*
kystal ag ef kais dal gwyl *Ʒolo Goch*
- 153 *anvon a wynaeth rriein verch* *e*
kar imi karv y mae *D. ap Gwilym*
- 156 *Yr havl dec ar vyneges* *f*
i gynnal ymorganwv *Gr: llwyd ap y kaplan . 1460*
- 158 *Ʒ ofyn march: Maestr morgan ef ai vaner* *g*
i gael gan Rys a gwilym *Lewis glyn kothi . 1450*
- 161 *Kowydd i ofyn march (i Ifwv Salbri) deon llanelwy*
pa wr ymhais abram hen *h*
Roed dau yt yr het o Ʒork *gr: ap Ʒev: ap ll'n vychan*
- 164 *Kowydd i ddiolch pwrs i ddeon bangor*
mynwn ymod mewn vn man *i*
kwff evraid kaffo hiroes *gutto or glyn*
- 166 *Kowydd hiraeth am syr Rys*
hiraeth a wnaeth ym neithwyr *k*
ni bydd ar ni bo eiddic *mredydd ap Rys*
- 169 *Ʒ ofyn bwkled dros wmfre kinast i ruff: ap ho: ap Morgan*
y gwr addwyn gwreiddwyh *l*
dy nai ath rodd don ith raid *Gyttyn owain*
- 171 *Kowydd i ofyn Gwalch . 1450*
Pwy biav lyfrav pob llys *m*
dros yr hawv deiroes hydd *Owen ap ll'n y moel*
- 173 *K. kymod rrwng gr: hangmer a Roisier ap sion . 1480*
y ddevgar foneddigion *n*
y rrain fal i bvr hynaf *howel kilan*
- 176 *Kowydd i ovyn dwy gertwain . 1560*
y ddav ossawc ddewissawl *o*
at lwyddiant ai tal vddyn *Wiliam llyn*
- 179 *Ʒ ofyn dav alarch dros Siankin llwyd (? by deio ap Ʒevan dv)*
Tomas ondras y wiwdref *p*
feleirch er dengmeirch y dvv *llowdden*
- 181 *y dabler yn i dyblig* *q*
i phwyth er kael i phoethi *Morys Dwyfdech*
- 183 *Kowydd i ofyn gwalch dros W^m hangmer i syr Robert*
person llan vylling 1490
Pwy a rann gwaed y pren gwin *r*
amgylch havl am y gwalch hwn *Tvdyr aled*
- 185 *Ʒ ofyn march i dd: llwyd ap ll'n ap gr: dros Robert ap Rhys*
Powys lwyd pwy sy wladwr *s*
o chair at y verch hirwenn *Tvdyr aled*
- 188 *Kowydd i ofyn 4 bwkled i 4 mab Elis Eutun dros*
Siancyn ap Howel o Feirionydd
bwriwyd help ar y brvd hyn *t*
bid ar vn bedair einioes *„ „*

- 190 *Ʒ ofyn tarw dv dros arglwyddes or pevtyn i lewelyn*
amhorys ap Rys ap adda o lan gvrig
 Pwy ywr enwog pwr rinwedd
 fydd meirch ag Eleirch a gwin *Kad' ap Rys trefnant* *a*
- 194 *Kowydd i ddyfalw pibydd o sir y fflint*
 deuthwm ddvw sul diwaethaf
 iddi Eilweith na ddelwy *lewis Glyn kothi* *b*
- 195 *K. i ofyn march ir abad o aber konwy dros lewis amhadog*
 Gidag vn a geidw gwynedd
 ferch deg o bai farch yw dwyn *Tvdyr aled* *c*
- 198 balch yw llowdden y leni
 o ymdagv mi ai dygaf *howel sordwal* *d*
- 200 *Atteb : erchais varch dihafarch dv*
 dros i fost ar draws i farch *llowdden* *e*
- 201 *Ʒ ovyn hunger i wiliam gilbert o gaer einion dros*
syr gr: Johnes person aber hafesb
 y Gwr hael a gar helynt
 gann y gwr i vgain gwerth *Ʒeuan tew brydydd* *f*
- 204 hawd amor glwysgor glasgoed
 devddrwyg am i wladeiddrwydd *davydd ap Gwylim* *g*
- 205 *Kowydd i lewis vychan or ysdog*
 lewis vychan ymwanwr
 bod ywch air y hyd ich ol *owen ap llywelyn ap / moel* *h*
- 207 *Kowydd i ovyn korwgl i Sion Evtyn hen*
 meddylio i ddwyn o nwyddiant
 a gwir ddychan fydd Rran rrai *Ʒevan vychan* *i*
- 210 *Atteb : ystod hir ystad hoywrym*
 dros fod yn ddi bysgod byth *Mredydd ap Rys* *k*
- 213 *ILwyr adwyth fū mhell rodiaw*
 klywais gerdd o fewn klos gwydd
 seim oswallt dros y meissydd
 e dyf y main o daf mwy *Rys brychan* *l*
- 215 *Ʒ ofyn karw gan Rys ap gr: ap Aron o veirion*
 dūr yw Rhys i dori Rhôn
 nag or llys nôd rhys ai rhydd *Rys Pennardd* *m*
- 217 *Backws : wrth rodio mydr weithredwr*
 keisiwn nef man kyson oedd *John phylip 1580* *n*
- 220 Düll a thorriad llythyren
 y sydd gan Bithagoras hên
 in düw ir archwn yn dwyn " "
- 223 *K. y deũ beth ar bymthec diball ar ol Marsial ddoeth*
 Gynt yr oedd gnot ar addysg
 y diweddaf or dyddiav *Simwnt vachan* *p*
- 225 Mae yn ai barch mewn y byd
 Vsürieth fâb serth i fant
 fab vsüriwr fab sorianat
 drwy bawb ag fo fendiar bÿd *John Tüdür (1580)* *q*
- 228 Ni allaf nid af o düy
 plwm oer i glog ple mae r glaw *Ʒeuan ap Rys ap ll'n* *r*

- 230 *ſ ofyn Casseg dros Edward llwyd o hartsheath*
gann John a Edw: llwyd o gelli gynan
 Y Gwr hael mawr groiw hoiwlin
 iawn achossion o cheissir *Morys Kyffin* *a*
- 233 *Cowydd yn edliw camarver y beirdd am roddi achav ag*
arfav i iangwyr ac ir iselradd
 Gwae ni / r / beirdd gan air y byd *b*
 Ninnav r beirdd a nawn rai las
 or arddwyr wyr o vrddas
 a rhoi achav rhy wychion
 a mawl i siack mal i sion
 pawb chwit chwat yn lledrata
 penillion prydyddion da
 ai troi i iangwr trvan
 poen trwy freib fal peintio r frân
 asgell o bob edn gweisgwyh
 ar fryn a nai r fran yn wych
 o chaiff swydd dav arwydd dig
 ef ai n hawdd yn fonheddig
 os ir gwan ni roi giniaw
 na chardawd i dlawd oi law
 na chenniog dros i grogi
 fo rydd am âch fowrdda i mi
 kard o law r bardd ai harddai
 llaw r bardd a naeth llawer bai
 dwyn achav ag arfav gant
 oddiar rowiog i ddrewiant
 nawdd ddvw gwyn rhag naddv gwawd
 i rai ni weddai naddwawd
 kanwn ar y faink hynod
 i rai a ryglyddai glod
 mwy o avr siwrl ymhws sion *John Tūdūr*
- 236 *Cowydd i ofyn bwckled gan Mr: Rob: pulstwn o vers,*
dros Wiliam ap Jemwnt llwyd
 Y dyn ir hael dan aur hên *c*
 i ddav bwyth o dda bathawl *Morys ap Jewan ap eignon*
- 239 *ſ ovyn march brith dros lewis bvlvns gan Syr Elis ap*
Richard ap ho: ap Mred: offeiriad—3º Marcij 1577
 Y prelad hael perl y tîr *d*
 a wisgo / n / iork wisg wen wych *John phylip*
- 243 *Yr hâfdûy: Adeilais dûy fry ar fryn* *e*
 na chymvn am i fvn fyth *Daûydd ap gwilim*
- 245 *Cowydd Crynphast, a rhûglgroen*
 val yr oeddwn vawl rwyddaf *f*
 amen: am wlltio fy mên " "
- 246 *mañ gariad mewn magwriaeth* *g*
 mav fygwth am i fagv./
- 248 *Cowydd i ddyfalu Tyllûan a roesai ofn ar ferch*
 Gwn neuthyd a gwen neithwyr *h*
 noeth dwyll i nyth dyllvan./ *John Tūdūr*
- 250 *ſ ddyfalu llong: Anawdd ym ên awddamawr* *i*
 pettwn y mynwn y môd *Jolo goch*

- 252 *Cowydd yn heŵrŵ ar ŷeuan tew brydydd fynd a llawer
mwy noi rann or ŷd degwm oedd ynghyd rhyngtho a
Mr: Harri powel i nai*
Y Gwr oeddiawc a gredir *Mr Harri Powel* *a*
ag ŷd i mi nag aed mwy
- 255 *Atteb: Meistr Harri, dŷli bob dawn* *b*
e gyst avr yt gwas dewr wyf *ŷeuan Tew Brydydd*
- 258 *Kowydd i ofyn kwrtal y llatteies*
Klowch felwas kael vwch foliant *c*
chwithav Roedt dwv vwch wythoes *Edward Maelor*
- 261 *Cowydd i roi kwrtal i Mr: John Trevor Trevalyn*
ag i Mr: John Prys o Eglwyseg, yn llateies
kwrtal korn ym svsial serch *d*
ith nwy oni ddelwy ith nol./ *E. maelor (dros Ja^e Evtyn)*
- 264 *Kowydd atteb i ofyn clomendy i gadw kwrtal y llateies*
y ddav sion ddewis anerch *e*
kymrwch a chedwch i chwi *Owen Brereton*
- 266 *Kowydd oddiwrth Sion Trevor o hiraeth ag annerch-
ion i owen brereton i gar ai anwylyd*
fy ior dewr klav fowrder kłod *f*
feryr dowch adre i fwras/ *Edward Maelor*
- 269 *Ow: Briwtwn yn manegv i feie ef i hvn i S. trefor a*
S. prys drwy fales Mr: W. Mydltton
koelialis hyn klowais anerch *g*
vn twits am i gwaned hi *Wiliam midlton*
- 272 *Testolaeth gowir am arfere Ow: brerton a W. midlton*
y ddeggarw wych ddigriwedd *h*
am ych kowydd sydd mor sal *Eddward maelor*
- 276 *Kowydd damegion owen brerton*
Gwelais fronn glasfawr annedd *i*
na chais ymryson a cherdd *Wiliam Midlton*
- 280 *Nid damegion ond breuddwydion* *k*
Chychwi ddeggar ewch ddegoes
chwechoes foch dwy oes ich dav./ *Edward maelor*
- 284 *K. hiraeth a chariad gan S. trefor i Mr: S. hanmer o hanmer*
Oes dim o ran iesv dad *l*
wyt lan wych at lywenydd *Robert ifans*
- 287 *Kowydd i ofyn bwa i wiliam kynwal*
Kyfarchaf lle kaf orchest *m*
teiaŵ rys ar tir yw ol *Edmwnt prys.*

Yn ol gyry adref y kowydd hwn i gyrodd Wiliam kynwal lythr at Rys wynn i ddangos roi hono fo fenthing y bwa ag os y fo ni chae y bwa dracheŵn fo byrne y bwa gorav ynghaer ag ai gyre i Rys wynn ag arhoeson yr addewid yma ddwyflynedd a hanner oni chyfarfv y m^r prys a wiliam kynwal ag ymliw ag ef os kowsai ef gerdd pam na roe fo y bwa ne gerdd ag nid llythr yn ateb oni bai fod yn gofwn drwy lythyr./

- 291 *Y karw yn y maes kry yn y mwng* *n*
wrthi fi kai werth o fawl/ *Wiliam kynwal*

Gydar kowydd ychod y doeth llythr arall at Rys wynn i erchi iddo fo ddangos y kowydd i m^r prys fal i gallai fo wnevtvtr ateb iddo os mynai oblegid medd wiliam fo raeliodd y m^r prys arnafi dan yn y bwlech yn arythr na yraswn i naill ai bwa ai kerdd pan welodd y masdr prys y llythr y kredodd mai sialeinsio fo ir maes i roedd wiliam ag atebodd

- 294 Obv feirdd heb oferddysg *a*
y bwa i Rys heb or wad *Edmwnt prys*
- 297 Y karw eglvrys kareglavr *b*
gad ym fyw yn gydymaith./ *Wiliam Kynwal*
- 301 Eirchiad wyf archwawd ofer *c*
kariad ym kowira dair./ *Edmwnt prys*
- 304 Y prelad hap ryw haelon *d*
oen da i ddw maen dy ddewis./ *Wiliam kynwal*
- 308 Y kowir fardd kv arfod *e*
athrafais nag wrth ryfel *Edmwnt prys*
- 313 *Cowydd i ganmol Cardwyr a dis-wyr*
y gwyr a wnai yr gair yn well *f*
kerdiwch ag na chiliwch i / *Sion ap howel (1480)*
- 315 Dvw a weryd i wirion &c. *See p. 31 above.* *g*
- 318 Y dyn a sigwyd i av *h*
ath fors gwae wraic ath fedd *Dafydd ap Edmwnt*
- 321 Dafydd fab di fvdd i fod *i*
gad y gastyr gidar gostrel *Gottor glynn*
- 323 Y ddevgar voneddigion &c. *See p. 173 above.* *k*
- 326 *Y Mil-wyr* : pand angall na dvallwn *l*
ar llaw yno ir llywenydd *Syr Davydd trefor*
- 329 *Ŷ ofyn Miliast wenn (i Rob: Wynn ap Morys o Foelas*
dros Sion Wynn ap Cadwaladr o Riwlas)
Di annerch ydiw anael *m*
ni bydd hwn heb fenswn fyth *William llyn*
- 332 *Ŷ ofyn Hwrdd (i Gad: ap Rob: o Benllyn dros Sian Mostyn)*
Yr vstvs oll ras dvw sydd *n*
Ŷ lwdwn fal y dyn (a) fydd./ *Gryffydd hiraethog*
- 336 *Ŷ ofyn dav alarch (i Domas Mostyn dros Rob: ap Iefan)*
Mastr tomas dewr at ymwan *o*
yr haelwawr ai heiriolodd./ *Gryffydd hiraethog*
- 339 *Cowydd i blás Wiliam Edwards or Wavn*
Y llys wen pob lle sy is *p*
falle bai wir felly bych./ *Lewis mon*
- 342 *Ŷ ofyn Cymod gan Ŷeuan vychan ap Ŷeu: ap Adda*
Sain kristoffer a fvn offrwm *q*
ar fyinghefn er fyinghyfoeth *Guttor glynn*
- 345 *Cowydd i ofyn arfav gunnion (dros Wiliam Eutun).*
Y dref ar dor yr afon *r*
dy wr ai gwise fal draig wen *Tvdvr aled*
- 348 *Cowydd i ofyn Cwpl o fytheiaid dvon gwarr-wnnion.*
Yr hoiwfab elwir hafart *s*
Wiliam o ddyse lym i ddart
gann ddiolch am gwn dvon./ *Hwv kae llwyd*
- 350 *Ŷ ofyn keliog coed (i Robert amhorys o Langedwyn*
dros Rhys Fychan o Ardudwy)
Herod wyf hoiw rad afael *t*
egni llew roi gyn lleied./ *Gryffydd hiraethog*
- 353 *Ŷ ofyn nawdd (Elisau a Gryffydd Fychan meib: Gr:*
ap Einiawn ap Gr:) am garv cares or eiddynt
Y gwyr i daryn vn naid *u*
ach bodd yw r ddwyrodd eraill./ *Howel kilan*

- 356 *Ŷ ofyn bŵa a saethav i Syr Lewis person llangatwc*
 kan hawdd fyd kanv ddwyfi *a*
 a dw eilchwaith ai diolcho *Tomas derllysc*
- 358 *Cowydd i ofyn dav faen melin./*
 pwyl oll agair pell igyd *b*
 a roe ddwydorth vrddedig./ *Sion heri*
- 360 *Cowydd i wragedd eiddigvs*
 Bath rvw fodd beth ryfedda *c*
 a fyn yzla fwy noi gilydd *Gwevrfwl achowel fychan*
- 363 *Cowydd i ymwerthod ar Bŷd*
 Dis ywr byd os arbedwn *d*
 ar dda mwy ond ar ddw mawr *Sion Tydvr*
- 365 *Gwŷr Kaer: I Reinallt mae kledd ar groen yn graff* *e*
 ab gryffydd ap bledwyn
 kan hwythav klapiav gann gledd./ *Lewis glynn kothi*
- 369 *lhaddfa ar wŷr Sir Gaer-lleon* *f*
 Wyr einion ai fionn ffynied y saeson
 llaw a dyrr ownnwydd llid wyr einion./ *Tydvr penllyn*
- 370 *Ŷ ofyn Bwckled: Mae yngogledd ymwng gwlad* *g*
 llyna i chael llawenach wyf./ *Sion heri*
- 372 *Cowydd i eiriol cymod rhwng Sr Richard Bwckley a*
Mr Wm Lewis o Brysaddved
 Os mon yw ynys y mel *h*
 vwch vwch i del i chwich dav./ *(John brwynog)*
- 376 *Cowydd yr aradr ar arddwyr* *i*
 y drindod an kyfodes
 kroes dw gwyn kroesed y gwyr./ *Lewis glynn kothi*
- 378 *Dyfrdwy fawr ganawr gynyrch* *k*
 bydd bob pyrnawn yn llawn llif *Madog ap groww gethin*
- 380 *Cowydd yn achwyn ar y Cardie./* *l*
 Ŷe fair llwyr oll im gollodd
 a roe i air da ar warr diawl./ *Hw arwystyl*
- 382 *Y dabler yn i dyblig &c. See p. 181 above.* *m*
- 384 *Y neidr: Mae gwr byth am gowir barn* *n*
 i ffwrn o fwc vfern faith *Wiliam llyn*
- 386 *Ŷ ofyn Cleddyf (i Dd: ap Guttyn o Groesoswallt)* *o*
 Y llew oedd evrlliw i wallt
 ladd dwyfil achledd dafydd./ *lewis glynn kothi*
- 389 *Cowydd i Sr Howel o gastell krikieith* *p*
 A welai neb a welaf
 a chadwr gaer iechyd ir gwr *Jolo goch*
- 391 *Ŷ ofyn Menn (i Ed:Conwy o Fryn Eirin dros Risiart Gr:)* *q*
 Wrth henwi kyfraith anael
 gyrr fenn ith gar o fionvdd./ *Wiliam llyn*
- 395 *Cowydd i fab ynillad merch 1550* *r*
 y ferch fwyn ddadl lygatlw
 nesa ith wraig noswaith ir el./ *hw arwystyl*
- 397 *Cowydd o gam-arferav eglwys-wyr./ (1550)* *s*
 Ŷ ddw yr wyf weddiwr
 gair dy fab a gredaf vi *Sion brwynoc*

- 400 *C. yn canmol telynrawn ag i ddychanv telyn ledr./*
 Ro dw hael rhydav helynt
 y dydd brentisied iw dwyn *Jollo goch* *a*
- 403 *Cowydd i ofyn telyn dros Sion Trevor Tref[alvn]*
gann Siankin gwynn o Lann fdllos./
 Y grymvaswalch gair moessen
 at rwysg farll yt teiroes gwr *Wiliam llyn* *b*
- 406 *Cowydd i ofyn pedwar ychen dvon*
 Pa wyr a gawn yn llawn llythr
 ich nai daw ychen dvon *Tudur aled* *c*
- 410 *f ofyn merch yn rhodd (i Risiart llwyd o Lwyn y*
maen dros Rhobert Tanad)
 Y doeth ddewrwyth da ith dvriwyd
 nim dawr na bo i neithiawr byth *Dd: glyn dyfrdwy* *d*
- 413 *f yrrv 'r glomen i gyrchv Edward Jones o ddiwrth y*
Cyngor adre i groesoswallt
 Y glomen i gael amod
 *Crist gwyn croesed i wyneb *Rhys Cain* *e*
- 417 *f ofyn Mortwari S'r Tho: goch gann Wm Escob Elwy*
 Y gwr vrddol geirwir ddyse
 lle brav i fynd llwybr i fendith./// *Sion Tudur* *f*
- 421 *C. i weddio R. ll. o lwyn maen, ddyfod o frvssel adre*
 Y galon gron glain i gwres
 f dir i dad adre del / *Wiliam llyn* *g*
- 425 Doevthvm ddvw sul diwaethaf &c. *See p. 194 above.* *h*
- 426 Merddin wyllt am rüw ddyn wyf
 merddin aeth mowrddawn i wedd
 mewn gwydr er mwyn i gydwedd
 od aeth oedd adwyth iddi
 y drws yw hol a droes hi
 ai chael o fodd i chalon *Jeuan dyfi* *i*
- 429 *Cowydd i ddiolch am bavn i Tomas tanad*
 Da i bob peth difeth dyfiad
 vn lliw glan oll yw i gloc
 a llwyn o dir meillionoc
 gerdd a gwawd am edn gwyrdd gwyth *Wiliam llyn*
- 432 *Cowydd i ofyn cymod gann Mr W^m gruffydd*
 karnarfon hen gofion gwyr
 ar llaw gennwch iarll gwynedd " " *l*
- 435 Tri oedran hoiwlan helynt
 yn y bedd o diwedd da *Sion kent* *m*
- 437 Y glaer faith wybr eglur fawr
 gowrain benn yn goron byd † *W^m ap sion ap dd:* *n*
- 439 *Moliant Gwen frewy ai ffynnon*
 Y ferch wen fv r y chwanec
 aed yw noffo / r / dyn aflach
 ef ar naill ain farw ain iach
 ynghor yn iork ne ngaer nonn
 i gorffenno gav / r / ffynnon *Tudur aled*
- 443 Nid bwrddiaw o daw vn dydd &c. *See p 128 above.* *p*

* Page 415 appears to be in the hand of Robert Vaughan and page 416 is blank.

† This is equated with *William Kynwal* in a later hand.

- 445 *Cowydd i eiriol kymod rhwng (Rys or Towyn a Gr:
Fychan o Feirionydd 1480)*
Damwain blin ywr byd yma a
ai roi ar iarll penfro ir wyf *Deio ap ifan dv*
- 448 *Cowydd i ymwrthod a balchder.*
Ond rhyfedd mewn taer ofyn b
am faddav yn kam foddion *William kynwal*
- 451 *Cowydd i ofyn gordderch a thelyn—see p. 506 below.*
karv merched am kūriai c
niwr ddūw oedd waeth na ddoer ddyn *syr dd: Trefor*
- 454 Be daf oedd y byd a fv
bai oedd heb i wybyddv d
a nef in eneidie / n / ol./// *Gr: ap Iefan ap Il'n Fachan*
- 458 *Cowydd i Fathav abad y mwythig.*
Mi a ethvm ir mwythig e
tir fferym gvttto ywr ffloed.//// *Gvttor glym*
- 460 *Cowydd i ofyn Crythor yn rhôdd*
Y gwr llen dwc ieirll yn dol f
od a i adwedd da ydyw://// *Gryffydd ap Jevan*
- 463 Gwr klaf ydiw syr dafvdd g
geifr blithion gwnion a gaf
llaeth gafr nid oes lliith gyfryw
y mou i fab o myn fyw
nar geifr fyth nar gwr i fon.//// *Syr dauydd trefor*
- 466 *Atteb i Syr D. Trevor, person o Lann Allgo*
pa berson pwy a byrsiodd h
amen na geifr na mynod *Gr: ap tudyr ap howel o fon*
- 468 *Bost y bardd pan aeth o flaen yr holl ystad ynghladded-
igaeth y twysog lywelyn i roi i geinog offrwm yn gyntaf*
Howel anaeth mab maeth medd i
wrth raid in enaid amen.//// *ieuau ap Rydderch*
ap ifan llwyd o sir Aber teifi o gorff Hari IV.
- 473 kefais i rodd kofvs ras k
am ir hoi ym or hiain *Gwilim ap Jfun hen*
- 475 *Kowydd y seren a dywynodd ywch ben trefilir yn hir
mon pan aned marred v3 dd: vychan ap dd:
llwyd—mam owain tvdur a henain hari VII.*
Am y lliw i mae llawer l
ag ar fav ar chwedl gorfod *iolo goch*
- 477 Ro dwv γαλ raid i gwiliaw m
kaled wyd kelwydd koelien *dd: ap gwilim*
- 479 *Anfon Il'n ap gutun yn llatai at Werfel fychan*
klaf wyf eisie kael y ferch n
ar fol bol y baiol bid *Dauidd llwyd ap ll'n ap gr:*
- 481 *Atteb: kenad wyf a wna kynen* o
iw sorw i was o vrien.//// *llywelyn ap gutun*
- 483 Eirchiad yn siarad y sydd p
oes dalm ai klyw ystlvm kler //// *D. llwyd ap ll'n ap gr:*
- 485 Dafvdd llwyd ofydd y llv q
gwyn i fyd y byd or bedd.//// *llywelyn ap gutyn*
- 487 Da man kyff dewi mynyw r
a dar byd nid a ir bedd *Dauydd llwyd*

- 490 Mae gwr im dirmygv i *a*
arched ben eirchiad y byd.//// *llywelyn ap gutun*
- 492 *Cowydd i ofyn Rys grythor gann Sion Tudr*
Y bardd iowndrefn bwrdd windravl *b*
rrys yn wr prys dop yr rrod *Wiliam kynwal*
- 494 *Atteb: Y bardd gwynn ebrwydd ganiad* *c*
i gyd i rhof gida rrys.//// *Sion Tudur*
- 497 *Ir ormes fwytae'r holl-fwyd.*
klowch son megis kloch sais *d*
anyse oedd ym nasgwydwn.//// *Syr lewys meudwy*
- 499 *Atteb: Syr lewis velys i fwyd* *e*
di fwyd yw dūy dy fevdwy.//// *Syr phylip emlyn*
- 501 *Cowydd dŷn oedd ydifar ganddo briodi gwraig ddrwg*
Mawr oedd hap gwr adnapai *f*
moddion gwael madde i ni gyd //// *Rys ap Hari*
- 505 Doed wyr meius ar deid ir mor *g*
damvnodd vn oi roddion
hūw lewis ap ai roi i sion
dic wyf nato duw i gael //// *Robert leiaf*
- 506 *Atteb dros syr wiliam gryffydd i gowydd p. 451*
Syr dauydd ywenydd wyd *h*
yw bowyd arall o biav *Gr: ap Tudur ap howel*
- 508 Madyn lwynog yn agos i leidrad *i*
dydd a fedr dy wddw fadyd *Rys goch or yri*
- 513 *ŷ Mr: Rissiart llwyd o lwyn y maen*
kroeso r dewr kwrs aurdarian *k*
y dewr llwyd benadvr llv *Edward glyn*
- Dau gynydd ymyrsson rrung S. brwynog a G. Hiraethog*
- 516 Mal mudrwr aml y medrych *l*
yn oes tegaingl nis tigia //// *Gryffydd hiraethog*
- 519 Mae gwr yn magu araith *m*
gwelwch yn dwyn y galon.//// *Sion brwynoc*
- Ymyrsson rrung Syr R. powel fferiad o wrexam ag Ed: maelor*
- 522 kwyno yn wir nid kenv awnaf *n*
trwbl gan nid trebl a geni *Syr Robert powel*
- 526 Pwy sy ar awen ganghenawg *o*
a throed i mendio wrth ras.//// *Edward maelor*
- 528 *ŷ ofyn rrwyd byscotta i ŷe: ap Tydder ap gr: lloyd*
ŷevan dda o fewn i ddydd *p*
a cherdd hwdiwch erddi.// *Meredydd ap Rys*
- 531 *Marwnad Syr ŷevan lloyd o ŷal*
Och ŷessu wir y chwessir *q*
mwy i bris fo /r/ mab ar i ol *Rys kain*
- 534 *Marwnad Tudr llwyd o ŷal*
Mawr yw pwys dūw marw post ŷal *r*
dyro nef i deirn o ŷal *Tudr aled*
- 537 *Marwnad ŷevan llwyd o ŷal*
Dydd oer fu ar duedd ial *s*
fath y neb aeth fyth yn benn./ *Sion Tudur*
- 541 *Kowidd Sion llwyd o ŷal*
Y llwyd arial llew dewrwyh *t*
ŷ chy chwi ssion chwechoes hydd *Simovn vychan*

- 543 *Kowydd i John llwyd o Jal*
 Af yr wyl i vawr olyd
 a chwe einioes ich wyneb *John Tudder* ^a
- 546 *Kowydd y Twr yn Jal*
 Y ddar fraisc o ddarfrysgoed
 a theiroides ir vath dderwenn *Gruff: hiraethoc* ^b
- 549 *J Sr John llwyd iw groeso adref or Werddon ag i*
gwyno iddaw i golled o varwolaeth Sr Thomas
Egerton / 1599
 Jmp ynyr am hap anial
 gras hwnn byth ath groeso / n / benn *Rys kain* ^c
- 553 *Moliant Sr John Lloyd o Jal*
 Y llew gyrradd farll gariad
 llawen wyd yn gannllaw / n / faith (l. 42.) * * * * * ^d
- 555 (*Pennillion "y Coggio"*—(18th century)
 I ba beth y gwnaed y byd
 e wyr y gwr a wnaeth y gan | beth Coggio.) *Anon* ^e

KOWYDEU THOMAS PRYS vel PRICE:

- 559 *J ofyn march i Wm Wyn ag i Elis ap Thomas Vychan*
dros Robt: Peilyn
 Y keirw sy fawr / i / kariad
 tra fo march mewn trefi maith ^f
- 562 *Marwnad Elis ap Thomas Vychan pan heurwyd i ladd*
worth gerdded nos 1539
 Trist anap tro troes duw / i / ni
 vnwaith orffwysfa yw enaid ^g
- 565 Hwylus wr heliais arian
 yn odrist mi a ddown adref ^h
- 567 Y ddau lew iraidd lawen
 ych grogi gan ych gwragedd ⁱ
- 570 Y dylluan drvan drwch
 hoff o ryw a chan ffarwel ^k
- 574 Dên wyse yn aros dân wvdd
 yn kadw Sessiwn mewn koedvdd
 yn y drin hyd awr eirioes ^l
- 577 *Kowydd i ofyn tabler i Dauid Salesbury*
 y dewr hael lle doe / r / helynt
 o fawl a gwawd fil oi gwerth ^m
- 580 A ddaw Jownles ddi anlwk
 a ddaw a doed ym a ddel./ ⁿ
- 581 Kerais ferch draw kroes a fydd
 ni all merch ynill y modd ^o
- 584 *Moliant Sion Salbri ai ferch Lwlen*
 Pwy ywr gwr mewn pwr gariad
 llawn raid pwr weddi llanrwst ^p
- 586 Y vronfraith byr lwysiaith lan
 kana yn fach bellach ir byd ^q
- 588 May fachwyn am fy iechedd
 fo wyr Mair ddryked fyr modd ^r

- 590 Pa wyr glan pwy piavr glod *Thomas Prys* *a*
 bevydd i gowydd ai gainck
- 593 Y karw odiaeth karedig *b*
 Yn rhesi ar benn Risiart
- 596 *f* ofyn march i Robt: Salbri o Rvg dros Gawen Goodmon./
 Y gwr sydd a gras iddaw *c*
 an reithiwyd pawb yn Rvthyn
- 600 Gweddiwn byddwn kyn bedd *d*
 gwiw ddūw in ty gweddiwn y tad
- 603 *f* yrrv y llamhidydd yn gennad at Pys Gr: Esquir
 Y llamhidydd llym hoywdeg *e*
 ras iddo i mado ar mor
- 606 Dylynais di wael ennyd *f*
 bey a ship fl be shepart
- 609 Y chwanen bach vnion bvr *g*
 er vn mab y gwr an medd

-
- 612 Kowydd a wnaeth Roger Kyffin wrth ymadel ai wlad
 Troi mayr Rhod trom i Rhediad *h*
 kyffin kaerfyrddin keir fi *Roger Kyffin*
- 614 dwyfl oedd werssi dafydd a chwechant
 a chwe gwers f ddofydd
 kant a haner llyferydd
 o odlav a salmay sydd *i*
- 615 Cowydd y Caccwn—(18th century)
 Fel i roeddwn gwn gwūfan *h*
 honūs o ddūn hynaws yn ddig *Sion Rotsier*
- 616 Marwnad Capten William Myddelton
 Blin ywr byd blaenor y bêl *l*
 yno i del enaid William * * * *
- 620 Marwnad Alis Miltwn o wenynog
 Mae wylo caeth amla cvr *m*
 gwawr orav a gorwyrion
 * * * * * ar hon last line and signature shorn off. * * * *
- 623 Moliant Sion Miltwn o waynynog
 Y Tê vchel at iechvd *n*
 Ag a ro itt oes gwr y tŷ *Owen Gwynedd*
- 626 Moliant Capten Wm Middelton 1594
 Pwy yw'r gwr pvr /i/ gariad *o*
 oth frest y doeth gorchestion
 Ai gyrrv yn brint gar ein bron
 kelfyddyd o daw byd byth *Edward ap Raffe*
- 630 Cywydd i yrrv y Dolphyn yn gennad at i gefnderw,
 Thos: Wynn o ddyffryn Alet
 Dvdd da'ed na bo diwedd dig *p*
 hylwybr i/ minnav hwylwynt *William Middelton*
- 635 Marwnad Sion Miltwn o Waynynog 1637
 Mae oer alār maer wylaw *q*
 fawn fv /i ran 'n nef fry *Hw Machno*
- 638 Bid fellu o by ond bydd amgenach &c. *Anon r*

- 639 (Meddylion trymion am troes, I wyllo *a*
Dydi a fodlonest dy Dad) *Hugh Morris*
- 640 *Marwnad Wiliam miltwn o wenynog 1637*
O dwgwyn ai da gynid *b*
oeri sir am aer i sion
hiroes yw blant ai wyrion *Davydd nan konwy*
- Marwnadeu Mr: Sion miltwn o waynynock*
- 643 Torai . ddwv . trawodd . wewyr *c*
dwynd . mab . a . thad . kwyniad . kant .
yr . vn . fwyddyn . afwyddiant
os . e . pam . na . ddyge . sion *Signature cut off by binder*
- 645 O dwgwyn dwo gwynedd *d*
ai deg wedd yn llaw dwgwyn
" " " "
- 650 Gwael yw / n / byd gloi yn / y / bedd *e*
yn llaw dwgwyn aeth lle da i wr *Harry Howel*
- 654 Troes dwoer hwyl trist yw rhawg *f*
deiroes ir hvdd dros aer hwn *Sion kain 1637*
-
- 658 Treth faith treth nawaith treth newydd *g*
Treth fawr, treth foru a threnydd
Trethi fil aeth trwu gilidd
Treth treth hyd at feth y fydd *Anon*
- b. Na fydd anfwyn wrth fwyn oth fodd &c./ " *h*
- c. Hwsmonaeth berffaeth sy braf &c. *R. M. i*
- 659 Duw nhâd duw ngheidwad duw nghader *k*
duw lwyd (clw ni) duw lwyd *Roger Miltwn*
- 660 ffor the could in a horse.
b. ffynon marchogion mawr yw y hegni *l*
yn gnwd teg o wyn gnawd honn *Hugh Morice*
- 661 *Jr Bûd*: Duw / n / sylwedd da in seliwd *m*
gwaith da / ar / ben gwaeth duw'r byd *Roger Miltwn*
- 662 Jhon miltwn radlon o ruw *n*
a march siwrr a merch siry * * * *
- Dau Gywydd moliant frowc Miltwn o wenynog*
- 663 Vn miltwn Cofwv da i kaidd *o*
gras duw rhad drwy grist ai rhoes *Harry howel*
- 667 Pur ffynnadwg ffwyfwy fydd *p*
el iw plith au hil ai plaid *Harri howel*
- 668 (Deuben y fûom diball &c.) *Anon q*
- 669 *Cowydd priodas Shion Miltwn o Waenynog*
Eiliad foliant cofiant Cain *r*
oes naw gwell i sion ac An *Harri Howel 1664*
- 673 ffarwell fy Armida fy Alaith am hown *s*
tywelltai fy ewllys vchben ych bedd gorag
Robin winne y midan
- 674 Medical recipes in English.
- 675 *Englynion / i / ddychany Mr: Dryars o ruddlan am ladd*
yskyfarnog o flain beglegwn Mr: John wynne or
gop ai chuddio yn i glos &c.
Poine drwg syn bwi / n / dre yn helayth *t*
a mwya baw yn y byd *Anon*

676 A letter from Roger Myddelton written at his "Lodgeings in the Castle wthin fort St. George 12° January 1658." The letter gives details of being shipwrecked twice and of other narrow escapes, and the writer mentions that he commands 100 white and 500 natives in the service of the East India Company.

- 680 Aeth deuddwr gylerwr maen eglurus brud &c. *a*
b. Oes wehudd / n / unlle mor odieth ar rwude &c. *b*
c. ng wydir bybir fo bibodd y gwely &c. *R. W. y midan c*
d. Marwnad ffowk Miltwn o Waenynog 20 August 1669
Dyma fyd tra enbyd trwch *d*
ir afieth mawr fyth Amen *Matthew Owen*
- 686 *An Elegy to ffoulke Myddleton 20 Augst. 1669*
Shall *f* sing tell me my Muse *e*
or else refuse that fancy
and turne my pen without excuse
to better use than Poetry
to see thy face in glory *dicit H. O.*
- 690 This page has the names of John, Roger, Humphrey, ffoulke, Charles, Samuel, George and Timothy Myddleton.
- 691 *f* gofio pwi oedd y shery* a henwai / r / shonniad a fu
ar / r / * * quest yn y ffwiddyn 1671 Mai / r / 8fed.
py medrwn mynwn im min *f*
Mai / r / Midan yn ymado *Robin Winne y Midan*
- 693 bvr wawd ovdd dy byriodas *g*
i lys y nefol fjesv. / *Tho: Preice.*
- b.* Dydd da ir llwynog or ogof *h*
pharwel rhaid ym pho ir alht (*Huw llwyd Cynwal*)
- 695 *Atteb—Cyngor ir oen: Y gwirion Lwdwn rhownllaes . . . i*
a rein heddwch ir enaid *ffoulke Prees*
- 700 duw ngwlad duw ngariad duw ngerydd *h*
dduw fymswyn i dduw famser *Roger Miltwn*
- 701 Gelfyn mowionyn mwy winog nar sarff &c. *Gr: ap Jev: l*
b. kaeth Rywliad eirad ynn arwain *m*
karchar kaeth yn kyrchyr kwn *Robt: llyn*
- c.* Pwys ffiewtrr, ofer, rhifwn was difiog &c. *Jo: Pieres n*
d. Mewn dyblig nis trig naws dragwn *o*
lle daw / r / ene, lladronaidd *ffol: lloyd*
- 702 Gossod ysydlod megis dilliaf / n / rhwym *p*
berr yw a hir lle bo rhaid *Thomas penllyn*
- b.* Chwynnoc naws bywioc ysbiaw kwn *q*
klwyd goed kaled yw i gwn *dd goch brydydd*
- c.* Daselav dwysav hin desaill trossod *r*
gefel gas gofal i gwn *Roger kyffyn*
- 703 * * * * * gynwys gain† *s*
diau iw i doi owen
drwy ddyn bawb drwy dduw 'n ben *Owen Gwynedd*
(*Rob: Pary ey caint 1686*)

* Mutton Davis o lannerch.

† Imperfect in several places.

- 706 *Dyrieu o gyngor i ferch i geisio gwr Cyn mynd yn hên*
 Mi a fûm gint yn llances hoïw a
 * * * * * altrio—imperfect. * * * *
- 707 *Cowydd diolch Sion Miltwn o Waenynog am Dderwen*
a roes i Eglwys Nanclyn 1691
 Hoff iraidd deffro Awen b
 do do * * * * * dau *ffoulke Wynne o Nanclyn*
- 709 [How to m]ake an exclent Cake.
- 710 A recipe for "all stoppage of the Liuer" &c.
- 711 *Marwnad Mr: Thomas Price*
 Och gwyn gwlad och gan gledi c
 Can ddiball can ei Dduw byth *Thomas Prys Esqr*
- 715 *Marwnad Edward Morys or Perthi Ilwydion*
 Briw gofid braw a gefais d
 Glana swydd i gael enw Sant *Hugh Morus*
- 719 Pont gorwen glaerwen glirwaith e
 Tres ryfedd tros yr afon " "
- 720 *Cywydd i yrru'r Scyfarnog yn gennad at yr Helwyr*
 Y bryfes gynnes gainach f
 oes Battent ir yspytty *Thomas Price*
- 723 *Marwnad Ellis Prys*
 Torrwyd om perllan taurwaith g
 i Lus y nefol Iesu *Thomas Price 1610*
- 725 Hi aeth f'Anwylud, yn Glan gaia, ... h
 ond un llath o llewis ofer *Mr: Lewis Offeiriad*
- 726 Nam blysia gwilia gweli &c. i
 b. Nim cipia un gwrda gywirdeb &c. k
 c. Dedwydd iw i gwr a gymero rybydd l
 fel y gwnaeth oi yfaid

MS. 148. CYWYBŊU AC ODLEU; paper; $11\frac{3}{8} \times 7\frac{5}{8}$ inches; 950 pages; bound in Russia leather. Though this manuscript is the work of many hands, still two are very distinctive:—that on pages 33–70, 145–76, 254–431 is bold, firm, and in black ink, while that on pages 214–15, 448–596, 635–76, 673–87 is more antique in style, feeble, and in very pale ink. Both these hands, as well as those that intervene up to page 692, were written before James Dwn inscribed two Englynion and his name on that page in 1594. On page 710 we are told that "John Bodwrda pie y llever ymma," and page 705 contains the names of John, William, Marget, and Jane Bodwrda. In 1603, Ed: Wynne, and, in 1604, John Wynne, sign their names (p. 336), while pages 171 and 525, attest that "Hugh Wine is the tru honor of this booke witnes by mee John Wine 1647." Other names occur such as, "Hugh Robert ap William" (p. 318); "Mr Hughe Thomas maior of llanrwst" (p. 462); "Richard Wynn" (p. 627); "Gr. lloyd" (p. 705); "Will'm lloyd" (p. 706); "edward Williams" and "Robin Stodart alias Gwenindiw" (p. 711); "John Owen gent: at llenenie" [=Clenenie] (p. 734); "Robtwynne" (pp. 947–48); "Robert Stodart" (p. 948); and "Robert Winne 1622" (p. 949). Pages 17–18, 20–32, 177–80, 432–33, 717–20, 742–936, 946–47 are blank.

1 *Henwae / y / prydyddion / a / wnaeth / y / gerdd kynwysedig yn y llyfyr yma*

5 A table of contents written on vellum.

19 *LYMA LYFFYR MR: ROBERT WYNNE OR BERTH DDU ESQR. : Aer Mr: Hugh Wynne Esqr: wyl Gryffyth Wynne Esq: ap Sion Wynne a'mhredydd o wydir &c.—in a late hand.*

33 Rys a gynnaill Rwysc Einion *a*
nesa i vair Annes vo *Jeuan llwyd Brydydd*

35 Klefychû'n gaeth a wnaethwm *b*
Lowri ai gall lawer gwyl *Tudur Penllyn*

36 *Moliant Wiliam ap Gruffudd*
Mae gwahawdd ym a gohir *c*
i hwn eilwaith hen wilym *Gutto'r Glynn*

38 *Moliant Tomas Salusbury*
Mi a wn lle mae vn llys *d*
oessoedd vnben swydd ddinbych *Tudur penllyn*

40 herod wyf hoewrad afael *e*
egni llew roi kyn lleied *Gruffyth hiraethoc*

43 *Moliant Mredydd ap howel*
Ni ffery stad na ffwrs dyn *f*
bywr y gwr a bair i garv—imperfect. *gvttor glynn*

46 Ef piawr byd kyd kydnherth *g*
gida mair i gyd amen *Doctor Sion Kent*

Moliant Jeuan ap Robt: ap Meredudd

47 Y barr vwchel eb rychor *h*
eto del iti dalaith *Jeuan ap Tudur penllyn*

49 Y rhyswr hir i asen *i*
klochdû holl gymrû ai gwyr *Jeuan ap Tudur Penllyn*

51 Y twr o robert eryr *k*
ar arf wenn eûro'r vonwes *Howel ap Rinalld*

53 hir ibv rffydd rddbar *l*
waywdan vab kynan yn kar
Ymgais ni wn i amgen *Rhes gech o eryri*

56 *Kywydd i Davudd ap Jenkin*
Cannos daed kynes dadail *m*
wyth goed a dŵw ath geidw di *Tudur Penllyn*

59 *Kywydd i Rys ap sion*
Pand hir na welir ond nos *n*
o bydd fyth wrth ych bodd fo *Jerwerth fynghlwyd*

61 *Moliant Robart Salbri*
Mastr Robart Rymys dribwrdd *o*
teiroes hefyd rysefwr *Tudur Aled*

64 *Moliant llyweni llys Robert Salbri*
Y llys teg mawr llesad dyn *p*
pe mwy stor pvm oes derwen *Huw ap dd:*

66 *Marwnad Marred v3 Rys llwyd*
dûw lwyd aeth roi bydd ir bedd *q*
ai henaid aeth draw i law ddûw lwyd *Wiliam Kynwal*

71 Mae vn kvn y min konwy *r*
yw gorff ddwy oes gryffydd wynu *Huw pennant*

- 73 *Kywydd i ofyn grigawn dvr*
Od air i rifo dewrion
os a fy mendith i sion *Robin ddv* *a*
- 75 *Lywc X: O froder oll fawr rad rym* *b*
yng rroes duw ag yngrist oll *Sion ffylib*
- 77 Y tad or dechrevad chwyryn *c*
yn rrydd a chwbl on rraid *Doctor Sion cemp*
- 70 Dvw sy benn nid oes neb ywch *d*
yn egr ai pyrsie . n . weigion *Simwnd fychan*
- 83 *Y byd: Blin yw trallod rrod ar hwnn* *e*
dann oddef yn dwyn iddi *Doctor Sion cemp*
- 86 Ef a wnaeth panton ar lawr glynn ebron *f*
ai tro ai trwydded hyd tydd iultina *Taliessin*
- 88 *Kywydd i bais Howel ap Einion o Goetmor*
Howel wyd fwyn hael hyd fedd
ai chynnfydd ar i channfed *ŷeuan llwyd brydydd* *g*
- 90 *Cowydd i ofyn basslart*
Rrag cyfing dirfing derfvsc *h*
ys gwyr honn yscorio hydd *Rys goch or yri*
- 93 *Moliant dafydd llwyd ap dd: a[p] einion*
Dafydd maer beirdd yn dyfod *i*
anhfryd byd heb dy benn *Gutto 'r . glynn*
- 95 *Cowydd i ofyn basslart gan rffydd ap Rys*
Yn driffeth i rwyd rvffydd *k*
triffwyth dy fasslart rvffydd *Gutto . r . glynn*
- 98 Ilyma haf llwm i hoywfardd *l*
a chliciad yn iach levcv *IL' goch ap meiryg hen*
- 101 *Cowydd i einion ap gr: ap howel ap mred: &c.*
Y post hardd hapvs dewrddoeth *m*
ar bawb a phoed hir i bych *Gr: gryg*
- 103 Creawdr mawr cry awdvr mwyn *n*
gwaë gorff a fo gevog iawn gr: ll'd ap dd: ap ein: llygliw
- 107 Cof am air hyf cam yw . r . rrwol *o*
Dev ryw awen . . sy . n . y byd . . . awen . . grist . . .
awen . . . i gelwydd bvdv . . . prydyddion cymrv . . .
ai fin atteded y fo *y doctor Sion cent nev gemp*
- b. Atteb: Torraist orn taeraist arnaf* *p*
cent a aethost meawn ceintiach *Rys goch yryri*
- 109 *ŷfor hael: O haelder fyner fy nvdd* *q*
ary sydd ara fydd fyth *dafydd ap gwilym*
- 110 *barnad llafar: ŷm kvnydd ŷ mae keny* *r*
enaïd y gwyr ond oi gwn *Richard brydydd brith*
- 113 Er trevlïo pvnt yn llvndain *s*
nath einioes nath ddaïoni *gutto or glyn*
- 115 Ordain ar y deon wyf *t*
bedair gwaith ir pedwar gwyr *gutto or glyn*
- 117 *Marwnad Thomas Salbri 1490*
Trist ir beirdd y troes dvw . r . byd *u*
ty dvw sydd yw tad a Sion *Gyttynn ywain*

- 119 *Marwnad Jarll Penvro 1570*
 Poen yw advyd penyd vawr
 ai fab yn jarll fo byw . n . wr *William llyn* *a*
- 122 *Marwnad Lowri v3 howel a gwraig Rys ap mredydd*
 Dynion Glynn Ebron obry
 tai Rys ai blant ar i hol *Howel Reinalld* *b*
- Marwnadeu i Rys lloyd ap gr: ap Einion vachan or gydro, ac i Angharad i wraig*
- 124 Troes y niwl tros hen aelwyd
 glain avr yn y golav nef *Lewis mon* *c*
- 126 blin yw trin y blaned trwch
 y del ʃ Rys dal i rodd *Rich: ap ho: ap dd: ap Eynion* *d*
- 128 Beth a gwyn byth y gweiniaid
 fry a ʃ nef ar vn naid *William Alaw* *e*
- 130 *K. yn dangos lle rhoes Thomas hen o salbri ʃ dair merched*
 Di alaeth fv dalaith fon
 a byw fo . r . ʃach heb varw vn *davydd ap Edmond* *f*
- 132 *Moliant Sion wyn ap mredydd o wedir*
 Pavn pŵr hael pwy . n . peri hedd
 maith einioes yma ith wyneb *Gryffydd Hiraethog* *g*
- Kywyddau moliant Robert ap Rys*
- 135 Pwy / n / y gwin pann ʃ ganed
 a chav . mhob pwynt chwi mhob peth *Lewis Mon* *h*
- 137 Y llen im oes llawen mawr
 ty bawb yd went ty bob dyn " " *i*
- 139 Y pennaeth hap ʃ wyneb
 koffae ddŵw kaffo ddwyoes " " *k*
- 141 *Marwnad angharad lloyd*
 Tair gawr a wnair llawr yn llwch
 ysy . nghor ʃessv . ngharad " " *l*
- 143 *Kowydd i owain Tudr yngharchar*
 Gwyddwn dewi a goddef
 yn Rhydd i ben mynydd mon *ʃeu: gethin' ap ʃ. lleison* *m*
- 145 *Marwnad Tomas vychan or pant glas*
 Torwyd llwyn troed llawenydd
 Y karw / n / ʃevanke ir nefoedd *William llyn* *n*
- 147 *Marwnad Howel ap llywelyn ai wraig*
 Y ddavddyn a ddiwedddwyd
 heb wannhav meibion howel *Rys Pennarth* *o*
- 149 *Moliant ʃevan ab Einion*
 Y gwrda o gowirdeb
 yw tŵedd fry hyd dydd frawd *Gvto or Glynn* *p*
- 151 *Kywydd kymod ʃuan vychan*
 Sain kristoffer a fŵ / n / offrwm
 ar fynghewn aer vynghyfoeth *Gvto or glynn* *q*
- Kywyddau Moliant rys amhredydd*
- 154 Y ty ni ffy oddiar y ffordd
 lwyr a Rwg lowri a Rys *Tudr Pennllyn* *r*
- 155 Pwy biav gwaed pibav gwin
 a dv a roes ʃ dir ʃal *Tudr aled* *s*

Kywyddeu moliant Mr: Robart ap Rys ap Mredydd

- 157 Ar y tir eroed derwen *lewis daron* *a*
ar pennaf wyt er pann fv
- 160 Argoel vndyn mae / r / gleindydd *Tádvyr aled* *b*
yd ddydd brawd diwedd brevder
- 163 Grúffvdd heisrvdd bowysran *Tudr Penllyn* *c*
a gwin yn nannav agaf
- 165 *Marwnad Annes Wenn o gwchillan*
Oer yw dylyn ar dalaith *Simwnt vauchan* *d*
i Annes weun yno sydd
- 167 *Mon : Nos da ir ynys dowell* *L. glynn Cothi* *e*
a dwy einioes yw dynion
- 169 *Meddwon: fo baid y doethiaid gymdeithion &c.* *Rog: Kyffin* *f*
- 170 *Annerch i syr tomas salbri*
Ystiwart rros a dart rrvdd *Tudyr Aled* *g*
odid byw wedi dy ben
- 175 This page should follow page 146.
- 176 *Marwnad Reinallt Conwy—lines 1-17 only.*
Mae . r . glaw byth mawr o gloi bedd &c. *h*
- 181 *Marwnad Siancyn ap Gwilym*
Dydd ar vaes diwedd oer vû *Gwilym ap Jeuan hen* *i*
am graig vawr y mor Groec vo/
- 183 Mawr ywr dyse yma mayr da *Gutto or glynn* *k*
i venni yr af inav
- 185 Ryvedd ydiw arveddyd *Ho: ap dd: ap Jeu: ap Rees* *l*
o daw Rac hir drigaw hwn
- 187 Mredydd ai yma / r / ydwyd *Gutto | or Glyn* *m*
moes farch ac arch a fo gwell
- 189 Damwain blin ywr byd yma *Deio ap Jeuan dv* *n*
ai roi ar farll penvro rwyf
- 191 Elen aûr llen or llanerch *Gutto y Glynn* *o*
llenn arglwyddes y llanerch
- 193 pa wrol ion pyr i wledd *llowdden* *p*
bavn y gwin yn ben gwynedd
- 195 Tristach yw kymrv trostyn *llywelyn ap guttyn* *q*
tre a gwlad am vtto or glyn
i foddï raeth i draeth heb drai
mae yn y nef am na nofiai
y naill ai dduw ai yn llaw ddiawl
- 196 Na ddadwrdd ar fwrdd fal oferddyn &c. *Anon* *r*
- 197 *Atteb: Mae llef oer mae llifeiriant* *Gátto r Glynn* *s*
i von y try venaid traw
- 199 Chwerddais am ben saïs or sir " " *t*
aeth milwr devddwr ar dydd
- 201 dûw i gynnal dy gynnydd *Jeuan ap Gr: leiaf* *u*
cymer di o mynni mwy
- 203 Rodd fraise a gair heddyw fry *Robt: leiaf* *v*
hvw konwy varch hacknai fydd
- 205 Y gwyr darvû yn vn naid *Howel Kilan* *w*
ach bodd ywr ddwyrodd eraill

- 207 Mae'r goron y mric eryr a
hari sydd hiroes iddo dd: llwyd ap W'n ap Gr:
- 209 Bit ry wan boetri enyd b
bid bwlch ar wybodaŷ byd
y pen oedd vo pan oedd vyw Lewis Mon
- 212 Tir a adwyd rhwng tri dyn c
tidav avr at y dewrion Jeuan ap Tudr penllyn
- 214 Carw serch y cowiriaid d
siancynn arthwr ynn wrth raid
dy gar a ddiylch dy gwn Rhys goch glynn dyfrdwy
- 216 *Marwnad thomas Konwy*
Ba herwydd na bai hiraeth e
konwey ifank i nefoedd Tudr aled
- 219 *Kowydd i gryffyth fychan y saer*
Pwy a wnaeth ond vn pen iav f
twr gwyn bendigid tvw / r / gwaith Tudr Penllyn
- 220 Y llew byw rym lle i bae raid g
bid i chwi barch byd ich byw Morys ap Jeuan ap egn
- 223 Ba ŵr ymbais Abram hen h
ŷ hoed dŵw yt yr het o ŷork Gr: ap Jeu: ap W'n vychan
- Moliant William ap Wm: ap Gr:*
- 225 Af i wynedd i fyny i
William ap wiliam y boch Gruffith hiraethog
- 228 Pa wyr a gais hwpio / r / gwynt k
meirch gan benn marchogion byd Lewys Mon
- 231 Yn penn meisdr piav / n / mwsdriaw l
mato dŵw nad tydi a el Lewys monn
- 233 Y gwr gidag avr gadwyn m
saf o ddiar sy fyw o ddyn Lewis Mon
- 236 *Kowydd i gapdenn Wiliam siambrlenn*
Mynydd yr hawl maen ddv / r / hawg n
onid vn a dav wyneb—? imperfect.
- 239 *Marwnad Sion ab proisier*
Blin ydiw gan blaenedav o
a Roi nef ir hwn aeth Rys goch o lyn dyfr dwy
- 242 *Marwnad Sion wyn*
krochlais vur kriaw awchlym p
ŷessv i nef a ssion wyn Simwnt vychan
- 247 "*Prior wyd ŷvor davŷdd*"
Pwy biaŷ r dyse pawb ar dol q
Yr af inaŷ roi venaid Lewis Daron
- 249 *Marwnad hwo lewys*
fynghoel oedd ar fynghleddav r
hvw hanner nos hwn ai / r / nef Lewys mon
- 252 *Moliant Jeuan ap Robert*
vn wyt ai arf wna tes s
ehvn vo ladd vn ne ddav Jeuan ap Tŷdŷr penllyn
- 254 Myn fenaid may yn fwyneb t
mwyuen ym ai min a wnaeth Morys ap Rys
- 255 *Marwnad Sion ap madog*
Wylofys wy fal aŷon u
a chynnydd or wreichionen Gutto or Glynn

- 258 Torraist orn &c. *See p. 107, b.* a
- 261 *Kowydd i erchi kwrwgl*
meddylio i ddwyf om nwyfiant b
a gwir ddychan fydd rhan rhai *Ivan vyⁿ ap J. ap adda*
- 263 Teimlwr gwy teml ior gwiwrent c
Thommas post a gwanas gwent
bredin brwydr gwin brodir gwent *Gutto or Glynn*
- 266 *Atteb i Ivan vychan*
Ysdod hir wastad hoywrym d
eled i gerdded ag ef *Meredydd ap Rys*
- 269 *Atteb i Mred: ap Rys*
dihareb gwir o hirynt e
i hawl o gwna oyd a hi *Jvan vychan ap Jv: ap adda*
- 272 heiniar adfydig hynwyf f
devddyn ni bwyf hyn na hwynt *ll'n goch ap meirig*
- 275 *Moliant Davydd ap tommas*
hiroydl a fo im heryr g
or lann ynghyfair llan llyr
mor deg yw / r / anrheg a roys *deio ap Jvan dv*
- 277 A welai neb a welaf slightly imperfect h
a chadw / r / gaer iechyd ir gwr *Iolo goch*
- 280 Mawr yw / r / gair am y teirhodd i
ir gwr hwnn ar wraig ai rhoys *Gutto or Glynn*
Och ddvw nad attebwch ddim k
nach gweled yn iach gwilim *hvw kay llwy[d]*
- 286 *Moliant Ivan ap einiawn ap gr: ap howel*
Ivan ddewr o fewn i ddawn l
yn gadernid ir byd byth *Ivan wayd da*
- 282 Y bwbach iach ar gwayw vs m
vehod wythoys fych dithav *Lewis glynn kothi*
- 292 Tri llv aeth trwy holl iaith n
etto i rai a fo trwmm *Lewys glynn kothi*
- 294 iarll hir fo / r / llew o vrien o
na dim mwy ond am Owain *Lewis glynn kothi*
- 297 llwyr o beth lle avr a bwyd p
gwyr da nef a gair da / n / ol *G. or glynn, or G. owain*
- 299 *Awdl farwnad Rys ab Sion*
Vn eisiav golav rhag alon q
weithian oi eisiav aeth yn isaf *Ierwerth vynglwyd*
- 302 dvw sy dda dwys i ddial r
dvw a fedd llys davydd llwyd *Gettyn Owain*
- 304 kwyn o royg kann orevgwyr s
at iesv gwynn tywsog ial *Lewis mon*
- 307 Rych, gnych, wrych, wlych, nych, drych, drist &c. *Anon t*
b. Y tywysog sydd at wasg sias u
ir el ym iarll yr ail maes *Rys nanmor*
- 310 Kronigl yw kynr a glowir v
gwir yw / r / gwir y gair ar gamp *Rys Nanmor*

- 359 Wrth weled kwthwr drwydded kethr *Ierwerth gyrriog* *a*
lle om bodd lle oni byddwn
- 360 *Marwnad Rys, abad ystrad fflwr*
dyn wyf er doe anafwyd *b*
telid dw ni bydd tlawd hwnn *Gutto or Glynn*
- 364 Y llew oydd evrlliw i wald *c*
ladd dwyfil a chledd davydd *Lewys glynn kothi*
- 367 *Moliant meirig ap Rys ap howel o goytmor*
Mawr iawn ith gar meirionnydd *d*
a dvach yw dy ewythr *Tudur penllyn*
- 369 Avr yngharad law arrian *e*
del i gynvrig ag elin
dair oys i roi devryw win *Lewis glynn kothi*
- 373 hawdd amawr nim dawr im dwyn *f*
o chaem enaid vwch mynydd *Ivan deulwyn*
Gwrda gwyech llewyrch llawir *g*
tal glin { grvffydd } gethin goyth *Tudur penllyn*
 { gronw }
- 379 llwyddiant a ffynniant ymddiffynnwr gwyr *h*
i gar Rys ap tewdwr
Edwart ail evdaf / ag wiliam galwaf /
i chwi hoydl addaf / a chyd lwyddiant *Howel swordwal*
- 384 Gway a fwrrio gof oyrwas *i*
ith wlad teg ith weled ti *Ievan brydydd hir*
- 387 Ievan ior gwaywdan gwiwdad *k*
i mi y myw am y myd—3 ll. imperfect. *D. ap Gwilim*
- 388 [yr wybrwynt] helynt hylaw *l*
os gwir mae anghowir hi " "
- 390 doy ddiflav dydd i yfed *m*
fyned at forvydd feinael " "
- 392 Yr hett fedw da ith gedwir *n*
gwaith wyd morfydd llwyd ai llaw " "
- 393 Y llwyn bedw di anedwydd *o*
gwna ddydd rhwng morvydd a mi " "
- 395 My fi a sydd devnydd dig *p*
i byddaf o gwybyddir " "
- 397 A mi / n / glaf er mwyn gloywferch *q*
krek rek nim dawr pei krokid " "
- 399 Gwyl beder i bvm yn edrych *r*
yn anrheg bid teg bid hagr " "
- 401 Ni allaf nid af o dy *s*
plwm oyr ar glog ple mae / r / glaw " "
- 403 Tryan ir dyllvan deg *t*
oddaith ym hob prenn eiddew " "
- 405 Tri phorthor dygyfor dig *u*
koyd briglaes a maes i mi " "
- 408 *Awdl i Vair—partly in Latin*
Mair yw hyder rhag perigl *v*
a budd i holl feirw a byw *Ieu: ap Rydd, ap Jeu: lloyd*
- 413 Teg yw synnwyr blinwyr blaid *w*
amen a ffrand yno y mae *Rys goz or yri*

- 418 May son byth am sy n / y bedd a
 Rys ai byw Rys dan wybr well
 Royd dwv iarth yn yr hett hon *Lewys morganwg*
- 421 *Awdl farwnad Harri VIII.*
 Marwloys gwr ar groys gwir grog b
 o dwv ai waed a geidw Edwart " "
- 425 Over i ddyn fwrw i dda } *Sr. davydd trevor c*
 oll i wyneb llywenydd } o Lanallgo y mon.
- 428 *Marwnad mredydd ab kynfrig*
 doy yngod rhwng dav angor d
 gway ni marw haylioni mon *Rys goz or yri*
- 431 Pwy ai pennod pab vnwaith e
 Mr. Robart . . . ap Rys gwynn (=ll. 1-8—left unfinished.)
- 434 *Moliant edward prys*
 Pwy sy drwddaw post rvddavr f
 now peti lownwerth pwyth laner *Gruff: Hiraethoc*
- 437 kvrig bendefigedig [*sic*] wyd g
 kvrig vo meddig imi *Lewys glyn kothi*
- 440 Pwy na sir ar dir kaer dyf h
 velly ddwv rag vy lladd i *Jerwerth vynglwyd*
- 443 *Moliant davydd llwyd*
 llwybr yr awch lle briwir on i
 o Roed hwnt harri ai tal *Wylliam Egwad*
- 445 Anodd bod hebod yn ynys, dowyn k
 ni bo dehevbarth na byd hebod *Dauidd Namor*
- 448 Y ddevlew o wyddelweran l
 dyro vddyn bydeiroes *tdvr penllyn*
- 449 *Awdl moliant sion wynn*
 Ysgwier croewder cariadog m
 croes dwv a fo ynod crist ai faner *sjon brwynog*
- 453 Dafydd ywn ywenydd ni
 frawd tafydd o fro teifi n
 cymer ddav gwrser am gwn *gwilym ab ifan hen*
- 455 genavr glynn towyn minteoedd o
 ag i cyrch pob rhai . r . tai n y towyn *Dd: nanmor*
- 458 *Moliant Morus, gruffydd, robart, ag Owain Wynn*
 y llwyn mesvr llin moesen p
 pa dras fwy pedeiroes foch *Wiliam lleyrn*
- 461 i reinallt mae cledd ar groenyn yn graff
 ab grvffvdd ap pleddyn q
 canhwythav glapiav gann gledd *lewys glynn cothi*
- 465 wyr enionn ai fionn ffinied y saeson r
 efo delw fyw dialed *Tdvr penllyn*
- 467 *Moliant syr Wiliam or Penrhyn*
 y brad henn ir brytanniaid s
 del ich cof dial ych cam *lewys mon*
- 470 . w . fo fydd fwyfwy feddiant t
 penn ni wedir pwyn ydych " "
- 473 *Moliant gwilym ap gr: ap gl'm ap tdvr or Pennryn*
 twr dann faner yr eryr u
 i glos dwv nag i lys dyn *Rhys goch or ryri*

- 477 rho dw benrhyn freisgwynn frys a
a geidw frinhiniaith gadair *gwilym ap sefnyn*
- Marwnadeu gwilym ap gruffydd*
- 480 rho dwv galonn ddigllon bwyll b
wrth fyngwawr dwv mawr amen " "
- 484 rheg ag enw rhi gogoned c
twr o nef ywr teyrn avr " "
- 486 cefais am oerdras mowr dravl d
gida gras dwv oi gadair " "
- 489 rhad elfydd rho dwv dalfaingc e
onis gwna dwv nis gwna dyn *Rys goch orr ryri*

KYWYDEU MOLIANT WILIAM OR PENRHYN:

- 493 Wiliam penn a lamp ymy f
vwch aros euroch wyrion *Rhobin ddv*
- 495 gwych wiliam ag vchelwaed g
eryr evraid yryri *Cynnwrig ap dd: goch*
- 498 pwyn i wlad penaig i wledd h
vchdr ser iechyd ir sant *Rhobin ddv*
- 501 ydeilo o hydoliaeth i
adeilad tref ar dal traeth
penn cenedl penaig gwynedd *gutto r glynn*
- 504 y gwr ai dy ar y gareg k
a mvr y ty yn y mor teg
evro r gwynn eryr gwynedd *Tvdv pennllynn*
- 507 y mae r avr yma r awron l
nes i eni na sonient *Tvdv aled*
- 510 Y dref ar dorr yr afonn [*Carnarvon*] m
ar dwr hallt ar odre honn
ni ddaw i fanaw nev fon
iarth o lldia r llv wydion
dvr wiliam fal gwydr elienn
dy wr ai gwisg fal draig wen *Tvd[vr] aled*
- 513 morr llawen maer llv ifaingc n
dyred ddvg y drydedd waith *Tvdv aled*
- 517 y gwr mawr a egyr mon o
tir brenin teirbro wynedd *gutto r glynn*
- 520 siambrenn mesbrenn grymvsbraff p
sy fyw ath gais saf ith garn *lewys mon*
- 523 tros gred y troes gair i wr q
mwy na sarff am ynys wyd *Hvw llwyd ap dd:*
- 529 rhaid yw ir beirdd rhodio r byd r
diwedd fo ytt dydd y farn *Mathe brumffild*
- 532 ofer yw gwydd i fwrw gwawd s
indeg ail vn dwv ai gad *dd: pennant*
- 535 camrwysg arglwyddi cymru t
wiliam grvffvdd helm griffwnt
cymro ynn vrddo ynn iaith *dd: llwyd ap ll'n ap gr:*
- 537 prins mawr aer parawns ai medd u
siambrlenn yn gapdenn pob gart *grvff: ap tvdv ap ho'll*

- 540 ifor y glod fy wr glan a
ail ym fych wiliam vychan
yn arfavr gaer ynn arfon
yr wyd fal cwnstabl o ron
ti a ery gael teiroides *dd: ap edmunt*
- 542 blodevawl yw o blaid lan b
pawb a wyr ail pabo wynn
pw yw anrhaith y penrhyn
Wiliam fab wilym yw fo
oeswr yw alw syr wiliam *Cynfrig ap dd: goch*
- 545 rhoddwn wydd addvrn rhwyddwaisg c
a wnai fedd yn nef iddi [*i.e.*, Sian gwraig Wm:] *Lewys daron*
- 548 mae act ar drwm eodor draw d
amen walch yr addvrn mawr *Gwilym ap sefnyn*
- 550 dwyn bonedd dann i benwnn e
da iach ryw y dychrevir
wiliam yw barddlyw beirddlawr
fab gwilym didawl mawl mawr
fab grvffvdd llew gwaewrvdd llym
gwaladr gwndyd fab gwilym &c. &c.
fab adda dw naf fy ner *Rys goch orr ryri*
- 553 Pwy sydd yn hwpio swyddwr f
cawn dalw n benn cenedl byd *Lewys mon*
Kywyddau tuchan i syr Wiliam gan ifan delynior ac
atdebion gan syr davydd trefor &c.
- 556 Y post hael hapvs dvlwyd g
caffom oes yt y cyff mawr *ifan dyllynnior*
- 559 ifan pa syfrdan ysydd h
ynn myned ynn dymennydd
pa farieth pa fyfyrion
aeth gair dy fyned oth go
pa awen fraisgwenn ar frys
a dyfodd ar dy wefys
dy law ar dant a lwfir
a gwaith dy dafod nid gwir
drawr gwaew ar dor dy wraig di *syr dd: trefor*
- 562 y gwr digri gwridowgrvdd i
ond o vn fann nida n foes *ifan dyllynnior*
- 566 Y twr wyd ar torr llydan k
ni ddvg [Wm:] dan i lvrig lan
bechod mwy na dyn bychan
melys yw i fys ai fawd [*i.e.* Ivan's]
difai i ddiawl i dafawd
oni chwitiaf na chotwyf *ifan amhadog*
- 569 Y rhowiogwalch avr hygoll l
ar ddychan yr oedd achos
a wnel y gwr yn ol gwin *ifan dyllynnior*
- 572 hvdol yw r byd a heda m
y siambrlaen sydd sylfaen serch *ifan am hadog*
- 575^{ac} pa rvw addvrn pereiddwych n
y cwnstabl ar parabl per
nid oes rhiain goelfain gr
nas dymvnaist ai mynnv
dy fwrw n iarll dwyfronn avr *ifan dyllynnior*

- 578 er hynn aros yr hanner
llaw grist i groesi r llew grym *ifan ap gruffudd leia* ^a
- 581 llawen fyth ni allwn fod
ymvroedd saint maer ddwy sian ^b
ymangor wenn myn y grog
mae merch a mam y marchog
byd tydd barn boed heddiw bo *Lewys mon*
- 585 *Marwnad syr Wiliam, 1531.*
pa drwmp a ganwyd pa drin ^c
pont oedd a ffenn siambrlen sad
pais dew gwyr post ai gorïad
a gras ar archolle r grog *gr: ap tudwr ap ho'll*
- 589 *Marwnad sian gwraig syr Wiliam*
trvgaredd gwynedd ar gogoned ^d
oes or vn blaid swrn o blant
o sian arglwyddes o went
martha r mars o merthyr mawr
tv sdradling tost yw r vdlef
dod i wraig orav / dwv drvgaredd *Tudwr aled*
-
- Dwy farwnad i Syr Sion Salbri o Lyweni*
- 597 Y blaned heb lawenydd ^e
ffarwel i wr a ffiw lan *John Tudur*
- 601 Troes dinestr tros y dynion ^f
jesu ar saint i Syr Sion *Res kain*
- Dwy farwnad i Mr: Wiliam Mostyn*
- 604 Blin yw dwyn blaned wenwyn ^g
na bo ef heb nef yn ol *John Tudur*
- 607 Bid o fewn byd a vynno ^h
kladder y grymster maith
kladdwyd wyr Madoc Cloddaith
llyma y vann llei mae vo *John Tudur*
- 611 *Marwnad Sion Wyn o wedir 1559*
Rannwyd wely /r/ hen dalaith ⁱ
dwv a roes da yw i rann
ddiliw i ddolwyddelan
dydd y varn dy ddeav vo *John brwynog*
- 614 *Moliant 4 mab John wynn ap mredydd o wedir 1579*
y llwyn messur llin moessen ^k
pa dras fwy pedeir oes fach *Wiliam llyn**
- 619 *Marwnad Ms: elin salbri 1585†*
mawr yw cwyn am wraig hynod ^l
vo rannodd nef ir enaid *John philippes**
- 622 Mae son fal moesen ne fwy ^m
trwy dduw . n . aer Potryddan wen *John Tudor*
- 626 *Marwnad ms: gwenn salbri 1581*
dwyn enaid a chorff dwyn annedd ⁿ
i bu wae ninnau heb vn enaid *John Ph:**

* These poems, apparently, are in the autograph of the poets.

† Mil a hanner | trigain deu ddeg a ffump.

- 630 *Marwnad morys wynn o wedir*
Mae draw /r/ gair am drowyr gynt *a*
llywenydd oll yw enaid *Sion Tudur*
- 634 Pe meddwn sseithbwn ssathgrvc &c. dd: ddv o hiraddec *b*
- 635 *Marwnad gydwaladr ap rhobart 1554*
mwy ni ddichyn dyn ddim daeoni / grym *c*
y mae i wledychiad mal i dichynn *grvffodd hiraethog*
- 639 *Moliant Cydwaladr ap Robt: a sian or rhinclas*
vcho ydd awn vwch y ddol *d*
y ddeuddyn iawn ddyweddi *syr owain ap gwilym*
- 642 *Marwnad elisav mab Wiliam*
gwae ddyn am gvddio i wyneb *rhisiart ap e*
a chaib nawdd ddvw achvbwylf *ho: ap dd: ap eingiawn*
- 645 *Marwnad sion llwyd 1563*
llawer vdfa llwyr adfyd *f*
bo /n/ barch fal i bv /n/ y byd *grvffodd hiraethog*
- 649 *Moliant cydwaladr ai wraig*
yr eryr aeth ar warr ial *g*
wythoes foch dwyoes ych dav *Lewys morganwg*
- 652 Howel ni chysga i haeach *h*
ni chwaddaf oni chwerrdyf *Gutto. r. Glynn*
- 654 Pwy sy geidwad teirgwlad hy *i*
teiroes ar iad roeser wynn " "
- 656 dyn traws fvnn dwyn dros for *k*
ar ai gwisg yra i gysgv " "
- 659 hawddfyd heddiw i fwydav *l*
hiraeth hagr hwyr ith ddygaf " "
- 661 mae eryr ar holl wyr llen *m*
yn arfav maen ar fy medd " "
- 664 pyrerin piav . r . owronn *n*
eb fannedd na byf yno " "
- 665 tyfodd vn o blant tifeth *o*
na bv . r . gwr heb avr ag yd " "
- 667 y gwr arr warr y gareg *p*
nid y pab onid mab mair " "
- 670 af ddvw svl foddys aelwyd *q*
o goed ta i fo gad hwnn " "
- 672 *Moliant hvw conwy o fryn evren*
y brynn ar llwybr ar anedd *r*
y ca enioes hvw conwy *tvdr penllyn*
- 674 *Mol: Morgan ap S. ap ho: ai wraig Elsbeth, m3 hvw Conwy*
Y carw bonheddig cwrol *s*
oes byth vwch a elsbeth wen *ifan llwyd brydydd*
- 676 Thomas andras or windref *t*
ni roddwn ynhyraddvg
fy eleirch er dengmeirch o dvg *dio ap Jeuan dv*
- 678 O dwv mawr wedi . r . awr drom *u*
torwyd bedd nid toriad bas
o lawr teml i roi tomas
da fydd lle mab davydd llwyd
bwrw carw gwych briwo caer gaint

- siawnsler a gwchder y gwyr . . .
 a ddysg er maint a ddysgo
 (neb vyth a wybv fo) . . .
 pwy a wyr farn heb ryw fai
 pann gvddiwyd penn ai gwyddai . . .
 i weled grym i wlad grist *Rys cain*
- 682 *Moliant Mr: grüffudd wynn*
 y siry glwys avr i gledd . . . *a*
 i bo i wyneb ai einioes *John Philip*
- 686 *Englynion i rüffudd llwyd wyr rüffudd wynn*
 impyn per irwyn pvr evrwyd . . . *b*
 aer or ddwyssir vrddasswaed *J. Ph.*
- b.* santes avr vonnwes arr a fv . . . *c*
 llawer ai gwyr lloer hww gwynn *J. Ph.*
- 687 *Catrin wenn o benn y bonedd* . . . *d*
 ar gwaed wiwloer gadwaladr *J. Ph.*
- b.* Oes gledd dwy wynedd dydd daed . . . *e*
 sion wynn kannoes nann konwy *Lewys Morgannoc*
- 690 *K. i ofyn kymod Wiliam mab Syr Wm: or penrhyn*
 karnarfon hen gofion gwyr . . . *f*
 dig o gwyn yw digio gwr
 digwyn yw digio anwr . . .
 ar llaw genych farll gwynedd *Wiliam llyn*
- 692 *teiroes fo deinioes jw dynion: aer hüw* . . . *g*
 bowyd a serch bid i Sion . . .
 groiw ffydd jor wyr grüffydd wynn *James dwenn 1594*
- b.* Glan Sion wyt wyr Sion tras . . . *h*
 bowyd ardal Bodwrda *Rys Cain*
- c.* Grüffydd wyr gruffydd graffwych &c. *i*
- d.* vrddas glan i Sian sy i ennyn &c. *R. Cain h*
- e.* llwyddiant ar ffyniant drwy [. . .] &c. *Rys Cain l*
- 693 *Mr: robart ssalbri o lanrrwst*
 Ni bydd Trafo dydd na dwr na thes . . . *m*
 mi a wn na bv ammw y ni bydd *Tvdwr Aled*
- 698 *Kowydd i ofn celiog bronfraith dros Mr. ffans*
j hww Pilstwn o faelor
 Vn düw gad vn ni ad gam . . . *n*
 A daed yw düw ai diyleh *Gruff, hiraethog*
- 700 *Am ladd or gath y keliog ar y ffordd yni lety*
 büm Herod bo ym hiraeth . . . *o*
 a fo ammen wrth fy modd " "
- 703 *Saer erioed mesurwr wyf* . . . *p*
 gruffydd wyn gwr o ffydd dda . . .
 a gras gan y gwir fessv *Sion Tüdr*
- 706 *Kowydd kymod syr Risiart ai gefnder Wiliam*
 os mon yw ynys y mel . . . *q*
 ar gras fal drigior [sic] grisav
 ywch ywch i del i chwich dav *sion brwynog*
- 711 *dyn tanboeth ynanad &c.* *Anon r*
- b.* Er i wen lawen loyw ewig &c. *R. W. s*

- 712 Robart wynn irwynn erod *a*
 rrrwydd i kaen harddv konwy *Sion mowddwy*
- 713 Pwy ar dafod pŵr difai *b*
 pa wr a fydd heb rriw fai
 oerfel ym er a wnelom
 os bevs ych Rys ab Sion [o lyn nedd]
 avr yn llaw nor hen llevad || (l. 64)—imperfect [*Jer: Vynglwyd*]
- 715 Kaets byssedd rhag gwaith meddig *c*
 yn filenllwyd yn flaenllym * * * *—imperfect
- 716 *Moliant Sion llwyd ap dd. ap sion ab William*
 Y Rywiogwalch mewn rhagor *d*
 kwrw ymladd kroesav amlwg (l. 33)—imperfect
- 721 *Moliant Rys ab Sion*
 Bardd ydwy / n / bryddwydiaw *e*
 dy droi Rys or didro i Rwyd *Jerwerth Vynglwyd*
- 722 Gwrandewch gany / n / fesyrol &c. (4 ll.—imperfect) *f*
- 723 Y ddevwr arglwyddaidd *g*
 i gadw aelwyd gadwaladr *dd: Nanmor*
- Dwy farwnad i mredydd llwyd fab Tŷdvr ap howel*
- 725 Dyn wyfi yn dylyn vn fann *h*
 yn llys dvw mae / n / well istad *Tŷdvr Penllyn*
- 727 Wyth anap aeth i wynedd *i*
 poed ar rann pedr i enaid *Lewis daron*
- 730 llawn fowredd bonedd yn ben &c. *Anon k*
- 731 *Owdl i Tomas ap Risart ap howel*
 ffyniant vrddoniant ar ddynion *l*
 yt ac ar ffyniant poed ta i gorffennych *Gr: hiraethog*
- 734 This indenture made the . . . day of June in the 38 yeare of
 the Raigne of oure Souerange lady Elizabeth . . . between Gruffyth
 wyne of llanrost . . . and A B of maynan &c.
- 735 *Marwnad y gwyn ffank*
 gwaedd ac / i / bawb gweddio / i / bv *m*
 dvw ffessv ai dewissodd *Kad'd'r kessel*
- 738 Oes gledd dwy wynedd &c. See p. 687 (b) above. *n*
- 936 *Gogangerdd ar amryw Achosion owaith prydyddion*
diweddara yr oes hon 1677
- 937 Taw byttain dvfain led ynyd gledren &c. *Ma: Ow: o*
- 938 Nid merch ar lannerch a liniodd christ &c. *p*
Ralph y Gwydd
- b. *Jr Saesnig:*
 faith ddiflas jaith gras jaith grin jaith gwydde &c. *q*
Jo: Edwart
- c. Caerddor nag agor wag ogo o blas [y maelor] &c. *r*
Twm Tegid
- d. Y plas asodwyd ar ddyw Sadwrn ai fwtri &c. *T. T. s*
- 939 Och ith fam letgam lwythgarth nath fygodd *J. R. t*
- b. *Jr Mr: William Williams o Lan St Shior*
 Mae rhyw ddel figel ni faga gariad *u*
 gas ei blwy megis y blaidd *Rees Cadwalader*

- c. Pedwar Englyn i Mr. Walter Price o lan y wern am
fostio cael plant o wragedd eraill heb gael yr vn oi
wraig ei hŷn*
Rhyw garwr yn siwr ym syddl or dalaith *a*
Aed bwried lle fyned fo *Rees Cadwalader*
- 940 *Ŵr Cybydd ar Hael :*
Y sawl a roes yd i sion y clochdydd *b*
ag ysgall a fo ei gasgal *Jo: Edward*
- b. Am ddwyn mawn :*
fy nghanwydd o fynydd i fan yn ddigost &c. *J. E. c*
- 941 *Wrth dyny eithin :*
Tydi Rog o beichiogi y morwyn *d*
mynych y dymvni / fod deithin yn dy — di *Jo: Ro:*
- b. Pa gost y buost or byd yr Eurych &c. J. R. e*
- c. Y dabler hyder hydawl y byd &c. J. Ed: f*
- d. Dychan 7 Sion Edw:*
Teirgwaith yn helaith medd haelion gymry *g*
weithie yn feddw . . . wythen o ddyn weithie yn ddiawl
R. C.
- 942 *Atteb : Dyw farglwydd or deynydd downys lllownwaith J. E. h*
- b. Lleuen flin or dŷ ip dŷ sy ymagy i*
a Gofid yw hymlid hi *R. C.*
- c. 7 Gythreiliaid yn rhith moch a ddoeth o Siglen yn y bettw*
Dyma blas drewgas y drygwr ai nyth *k*
A chenal i foch Annwn *R. C.*
- 943 *Tyred os myned a wnawni i rodio l*
oddiyno yn ddidro ni ddown adre *Will: Thomas*
- b. Atteb : Ow William lan ddiddan yw ddydd jaeth arael . . . m*
Amseroedd y mesyre *Ed: Man:*
- c. Barngyngor ir Canwriad Rob: Prys am i fai cyhoeddys 1655*
Symudaist hydaist ryw hoeden Robert *n*
etto ei gun ne at y go *M. P.*
- 948-50 Various scribblings.

MS. 149. DOSBARTH ARFAU. Paper; $11\frac{3}{8} \times 7$ inches; 356 pages; copied in 1678; bound in Russia leather. Page 1 bears the signature of "Robt. Wynne." Pages 41-50, 58-344, 348-49, 356-66, are blank.

3 *Dosbarth arfau y gopiuid allan or Ilifr a fenthyciais i gan Sion Mathews o Ruabon 1678.*

Pedwar peth a nodir mewn Arfau :—

(a.) Amser cynta yr arfered dwyn arfau pen ddangosodd yr enfys ar ol y dwr diliw &c.

(b.) Iliwiau sydd weddys yw dwyn mewn arfau &c.

(c.) Arwyddion a pha beth a arwyddocant &c.

(d.) Rhof ar hynodi a dospleiddio arfau. Or llywiau oll, pena medd Aristotle yw gwyn a dŷ, canys or ddau hyny drwy gelfyddid y gwneir pob lliw arall, &c. &c.

4 Or Arwiddion a ddugir mewn arfau vrddasach yw y rhai gwrw na rhai benyw. 6. Am adar &c.

5 Am byscod. 6 Rheol ar hynodi arfaû. 7 pethau nodadwy.

6. Amryw euriau Phrenig wedi ei cyfieithu Cressent Iloer ne leuad newydd Rampant Dyfal sefyll ar ei draed ol, &c.

10 Meteloedd ne planedau.

11 Arfau bagad o wyr Brydain :—

(1.) Angharad ach Ithel vayghan M: hanerog gouls ag aur
 llaw aur yn y gouls a llaw gouls yn yr aur.

(2.) Abadau Emwythig M: arian cwpl o sable tri chap or un.

Then follow the arms of Arthur, and other heroes of Geoffrey of Monmouth's Historia from Brutus onward, arranged alphabetically and mixed up with historical personages, 178 entries in all.

25 *Bonedd y Gwyr Gore* sef Gwehelyth Deheubarth, Jerwerth, Powys, Nanney, Morganwg, Dyfet, Cadellig o Gegidfa, Penllyn, Merionydd, Ardudwy, Rhos, Rhyfoniog, Dogfeiling.

28 llwyth Hedd, Marchydd, Hugh Conwy o fryn Euryn, Richard Mostvn o Drelacre.

30 Gwehelyth Caio, Arwystli, Cyfeiliog, Mechain is coed, llwidiarth ynhowys, Abertanad, Cegidfa, Burgednig ymhlwy Cegidfa, Ywain, Caer Einion, Strad Alûn, Pulfford a Mortyn, Kryceth y swydd croes oswallt, Cadwyn faen ymechen vwch coed, Ceri, Meilienydd rhwng Gwy a hafren, Elfel is mynydd a glyn Bwch, Aber Eilw yn Elfael vwch mynydd, o Vuellt, Brecheiniog, o Verionydd, Nanconwy, o Wynedd, Merionydd // *"Guttyn Owain."*

34 Maesmor / Rhobert ap Gr: ap Rhys &c. &c.

40 Hyd yma y mae Gytyn Owain yn ysgrifeny Gwehelyth Dogfeilin.

51-57 Outlines of shields.

345 *At y Gwir Hybarch ddysgedig Athro a ffrif Amgûedd geidwad jaith gymraeg, a chyfrinachau, Ai hên feirdd ai Haddysg Mr Dr Sion Dafis o Fallwyd, Thomas Moris hynaf or Drewn yn erchi Annerch :*

Am eich mawr Boen a thrafael, er fy mwyn I yn sgrifeny cimaint o hanes Gwion Bach a Thaliesyn pan i darllenais fo lawenychodd fy nghalon yn fawr mae yn syrns arswydys genif, ateb ich gofyniad o achos fy meithrin ymblith anghyfiaith, lle mae y rhan fwyaf yn barrottach, i arfer estronjaith afreolys nag jawn berffeithrwydd jaith eu gwlat a chwichwi wedi gwario llawer o Amser yn dwyn allan [y Gymraeg] o fygdarth dywlwni, i amlygawl oleûni wrth vwch ddwywaith gyfieuthy r Beibl yn gymraeg a hefyd gwneythyr Grammar newydd Arni &c. Then follows four pages of allegorical explanation of the persons and incidents in *Hanes Taliessin*.

354. Afallen beren bur ei blode felus Aeron &c.

Y ddaear yn faen ar maen yn bren ar pren yn dân ar tân yn llydw, ar lludw yn ddwr, ar dwr yn ymchoel yn blwm, ag ar hyny y dechre y forwyn or llwyn llwyd, a chweddi y profo hithe Bob Meddeginieth ffamol, dan Brwmstan, yno yr â hithe yn dri dyblig ag felly yr ymsycha hi ei hûn ag eiff i ffrwd yn fâr ddû Gwita medd vn Merddyn Emrys O chlhowch i ddim am y forwyn or llwyn llwyd adolwg nodwch

Yr eiddoch ar eich Gorchymyn oi galon

Thomas Maurice henaf.

MS. 158. A HISTORY OF ENGLAND AND WALES from the time of William the Conqueror to the sixth year of Edward VI., in the autograph of the author, *Ellis Griffith, a soldier of Calais*. Paper; $11\frac{3}{4} \times 8\frac{1}{2}$ inches; 689 folios; bound in oak boards and leather. From the Gloddaeth Library.

The earlier parts of this MS. seem to be colourless compilations from the earlier Chronicles which are often referred to by name, such as Higden's *Polychronicon*,* *Froissart's Chronicle*, *English Chronicle*, &c. He also refers to "Welsh Writing"† and "my authority"; and French writings like *La Traison et Mort de Richard II.*, and Waurin's *Chroniques* seem to have been used. Extracts relating to the fall of Llywelyn, "the last prince of Wales," and to the "insurrection" of Owen Glyndŵr are given below, that historians may judge for themselves of the value of the work. For the reign of Henry VIII. (folios 365-657) the author gives an account of many transactions as an eye-witness. He was more than once present at trials in the *Star Chamber*; he writes at great length about Cromwell, Dr. Barnes, &c. The account of the incorporation of Wales with England is dismissed in three lines. Constitutional history seems to have had no attraction for Ellis Griffith, who loves to dwell on foreign wars. The marvellous, too, has charms for him. Some portions of the work remind one of Grafton, but there is no evidence that the one copied the other.

The first folio is missing and the Preface now begins with folio 2.

|| ac ynn aby l 7 gyuatteb poob gair ynni senttens drwy boob kyl-nyddydd a seiens ar a dreithir ar tauod drwy lethyreu ymhoob faith ar y sydd ynn arueredig oi dywedud yny hran yma or byd A[c] yn enwedig ir kyuriw wyr ac y sydd y[n] huoddy l ag yn wybod | ynn y Lading ar gymraeg Neithyr etto 7r hynn 7r ydwyf 7 yn kyua dde ynn o vy hun nad ydwyf i ynn y matter hwn yma onid ynyrlin modd o gyfflybiaeth / Ac y mae yr ysbardun 7r wneuthud ir march gerdded hredege ne duthio yn gyntt yni vlaen Ne yntte yn gyffelib 7 agallenn / 7r gwyr gwybodol dysgedig i hogi i kyfflyt 7 olymu i penne 7 ysgruienv / yn gysdal i lyunynhau ac 7 berffeithiav vyngorchwyl 7 / yr hwn a ddaruu 7 mi 7 vran-narv yn gwysau mawr balkiog tragwthun i kysswtd Ynn yr hynn nid wyf i ynn kymerud arnnaf amgennach no gwr sympl difas diddysg anwybodol avai ynn kymerud arno vod yn benn fiongwr 7 lywio ac 7 gyurwyddo fiongiaad o wyr o vliaint ac annhrydedd dros vor ftydann, 7 wlad ynn yr hon ni biasai neb o honnaunt twy 7r moed ynn y blaen Ynn yr vn modd 7 daruu 7 mi annaturio dwynn ffawer o bethau nodedig o ysdoriav arddrechion dyledog o bartther dwyrain or hrain ni bv gyswyn am danaunt o vewn kyuru ymysg y kyffredin 7r moed ynn y blaen.

Ac am vy ffauur nid wyf 7 ynn damuno dim, onid ych kredigrwydd ach gair da chwi, A meddwl am y trais ar kam addaruu, i beirs mwrtwn i wneuthud a myui ynn dwyffodrur dan eulun kyuraith ar kam 7 mae i ttuueddionn ef yn i wneuthud a myui yn wastadol / Ac ynn debig yw wneuthud oherwydd nadwyf 7 ynnaby l i ddyuod 7r wlad i ddilin y gyuraith / yr honn gannaglowaf 7 y sydd gwedi mynned ar gyuyrgoff ynghymru / a ffoigyr / onid ir sawl avo kyuoedhog 7 evro dwyllo y gwyr o gyuraidh yr hynn nid ydwyf i yn aby l yw wneuthud / Or achos myui a dolygaf i chwi Roddi ychffauu[r 7 g]eishio vnnioni vyngham i hryngoch chwi Mr Peers Mostun [2b.] y neb megis ac 7 mae gwyr y wlad yn dangos 7 mi aati wneuthud ffawer o help ynnny matter hwn tuac

* Trevisa's translation was also used.

† This "Welsh Writing" is not Brut y Tywysogion, but some source unknown to the writer, and possibly no longer in existence.

att beri 7 mi gaffael vynghyuiownder Ac yn wir peduiasai vatter A viassai vwy nor eiddof i hrwng yr un o honoch chwi ychdeuoedd / nag 7 wr o vewn sir y fflint ar gwr penna o vewn kyuoeth y brenin ynny tu yma ir mor / Myui a vynnaswn gaffel i chwi ateb krynnno / 7e ach kyuiounder amdano / Neithyr val kyntt nid gwiw 7 mi soonn mwy ynny matter Achymerud vyngham ynnoddeus megis yn gosb am vynghamwedde a gaddel i duw dreuynur matter yr hwnn addial vyngham 7 ar i blant ef ai wyrionn oni bydd vddunt ar gymerud ydiueirweh agwneuthud 7awn am danno ynny byd hwn Hyn a ddaruu 7 mi i sgriuenv hrag mynned y matter drosogf ynn fflanhassaph.

Yma ynnol 7 dilyn ar draethawd byr Gronickyl Hoigyr o William bastart normand hyd ynnamse[r] y brenin Edward [vi.] a megis ac 7 bo yn haws 7rdartleawdyr gaffel y kyuriw vatteri ac ysydd yngynhwysol o vewn hyn o laur

A brief Table of Contents follows here, and the text begins on folio 5 :

Ynnesa ar ol alexsandy'r ne hyldibrand, 7 gwnaethbwyd grigori y seithued or hennw ynn baab, ynn y vlywyddyn o oedran krisd mil a lx a xiiij o vlynyddoedd

107b. Edward y kyntta ne Edward goesse ne hegle hirionn a goroned ynn westmynysdyr yn vrenin or dyrnas hon ar y xix dydd o vis awst m. cc. lxxiiij

108. Ynn y vlywyddyn gynnta oi wladychiad ef 7 bu uarw Sioned ne-elsabeth merch shion brenin Hoigyr gwraig Hywelynn tywysog kymru or hon 7 biassai 7do ef vab a elwid dauudd a merch yr hon aelwid gwladus ddu Ac o vewn sertain oamser ynnol 7 marw hi 7r ym kannodd ef briodi merch 7 Seimwnt Mwmmford y mab hynna 7 seimwnt Mwmmford 7arft layssedyr yr hwn a ddaruoeodd 7r brenin henri y iiij dydd 7 ddeol ef aitan or dyrnas ho||n yn dragwydd yr hwn megis ac 7 mae vynghopi i yn dangos aoedd ef ai blant ai dylwyth yn trigo ac ynn aros o vewn tyrnas ffrainck Or man ynnol ymddiuan 7 kydsyniodd ef yn ebrwydd aroddi 7 verch ynn ddyweddi 7r tywysog Hywelynn Ac 7 gyulowni 7 addewid y voo aordeiniodd seimwnt mwmmfordd serttein o longe agwyr mewn harnais Ac aymer mwmmfordd 7vrawd ynn gappten arnaut twy 7 vynnied dros y mor 7 arwedd y verch 7 gymrv Y bwriad aramkan hwn addoeth 7 glust y brenin yr hwn a gymerth y matter yn soredig ynn vn wedig am 7r tywysog ymkan gwneuthud kyuaithrach ai elynn ef or achos 7 danuones ef lethyrann ynn ddirgel att vershiandwyr Brusdo 7 orchymyn vddunt twy gymerud serttein o wyr a fflonge A disgwyl y mor yn ddisgeulus hrag 7 aemer gaffel myned 7 gymru yr hain drwy ysibiwy'r agowsant y gair megis ac 7r ydodd aeymer ac 7denn 7 neth ar i fflongau yn aros y gwynt 7 gymerud y moor Ar yr hwn 7 kyuaruu gwyr Brusdo ac aymer ai nith yr hwn a ddaliasant twy ai hoff bobyl ynn garcharorion Ac ai dugasant twy att y brenin Ynn ebrwydd 7awn 7r hedodd y chwedlau hynn 7 gymru att yrarglwydd Lywelyn yn neb agymerth y matter ynn soredig Ac ynn ysmidwg ac yn amarch mawr Or achos 7 kyuoedes ef lu mawr o wyr mewn haranais Ar hain drwy greulondeb 7r amkannodd ef ddial 7 veuyl ai amarch drwy wneuthud hryuel mawr ar vordoran Hoigyr ynn yr auaelion leoedd drwy ladd a fflongi ac ysbeilio A diuurio* muroedd ymrauaelion gesdyll or tuoedd hwnw 7 loigyr Affan ddanuonai y brenin 7 erchi 7ddo ef beidio y tywysog a archai 7r kenhiadau ddamuno ar y brenin ddanuon 7ddo ef 7 wraig yn vorwyn ac y vo a beidiai Ar hryuel ac awnai 7awn am y dresbas awnaethoeddaï ef Neithyr ynnol hir ymddiuan yr achoshion yma 7 kyuoedes y brenin lu mawr o wyr mewn harnais Ar hain

* di-vur-io, to dismantle.

ƿr aeth Ef ƿ ymkanv disdrowio kymru Neithyr drwy ym huedd ac
 ym[109]bil y pennaethiaid ar gwyrd a bob vn or ddwyblaid y vo a
 wnaethbwyd ynn dda hryngtho ef ar brenin ƿr neb ƿ goruu ar y tywysog
 Roddi deeng mil a deugain o vorkieu ynn iawn ƿr brenin am y dresbas
 awnaethai ef ai bobyl ar vordorau ffogyr Ac ir kaffel priodi eidenn .
 verch Seimwnt mwmfordd Ynn y gyngrair medd y kronickyl seissnick
 ƿ goruu ar yr arglwydd lywelyn wneuthud ffw drwy veichiau a
 gwyddlon ƿr brenin Edwart ar vod ynn vuydd ac yn g[o]wir ƿddo ef
 ac ar ddyuod yw barlement ef pa bryd bynnag ac ƿ danuonai ef ƿ
 genhiadau ai lythyr au yw gyrchu ef ar hof brosses or gyngrair hon a
 beris y brenin ƿ hysgriuenv wynt mewn dwy Endenturs dan selau ƿ
 haruau wynt Ac ynn y modd hwn ƿ gwnaethbwyd pen or anudeb
 yma yr hwn a barhaodd agos ƿ ddwy vlynedd Ac ynn drydedd
 vlwyddyn o wladychiad y brenin Edwart ƿ peris ef alw ƿ barlement yn
 westmynysdr Ynn yr hwn ƿrordeiniwyd deliuro y kyuriw ysgolheigion
 a ddaryddai ƿ tidtio o ffeloniaeth ac wedi ƿ barnu y maruolaeth am ƿ
 tresbas dan gyuraith y brenin ƿ garchar Esgob ƿ mae y kronick seiss[n]ig
 yn dangos wrthod or tywysog ddyuod ƿr par[l]ement hwn megis ac ƿr
 addowsai ef ar i lw megis ac ƿ mae hynn o laur ynn dangos ynn
 blaenn or achos ƿr eginodd anghariad or newydd hrwng y brenin ar
 tywysog Or achos hwn ƿ peris y brenin gadarnhau kasdeff hrudlau
 ynn gadarn a mureodd ag a ffossudd gida gwyr a bittel ynn yr amser
 ƿ peris ef osod gwyr ar waith ƿ edeilad kasdeff ynn dref a elwir y
 flintt Ynn yr amser yma ƿ gwnaeth y tywysog ƿ esgus ar y kyamser
 hwn drwy ddywedud na oddeuai bendeuigion kymru ƿddo ef ddyuod ƿr
 parlmentt Yr hynn a gymerth y brenin ynn lle da ar hynn o amser drwy
 druth gwyrd ac ym bil dauudd vab ƿerwerth* brawd y tywysog y neb ar y
 kyamser yma a oedd yngwasanaeth y brenin Ed[1096.]ward Ac a viasei
 ynn ƿ wasanaether ynn hir o amser ynn blaenn Y neb aoedd yn vawr
 ƿ gymeriad gidar brenin ai gyngor ƿr neb megis ac ƿ mae vynghopi i
 ynn dangos ƿ hroddes y brenin Arglwyddiaeth frottsam yn swyth gaer
 ffleonn ar ddwrduw ƿddo ef ai ettiueddion yn dragowydd drwy ƿ
 wneuthud ef ynn varchog Ynn yr amser yma ƿr ydoedd ymrauelion
 o ffildswyr ynn amyl o dreui a gwledydd o vewn y dyrnas hon yn klipio
 mwnai a math y brenin or achos ƿ peris ef alw parlement ƿ geisio
 gwneuth[ur] hryw dreuyn or ysbail hon yr hynn a oedd ynn y
 chweched vlwyddyn o wladychiad y brenin Edward ynn yr amser ƿ
 kaffwyd ynghwaneg ƿ iijC or iddewon ynn eu og or mater hwn A dau
 sais yr brain off addienyddwyd Ac ynn yr amser yma ƿ peris y brenin
 ai gyngor ysmuddo y Shiawnssri ar Estshieker ar Komuwn Plas arhoff
 gyuraith o wesmysdyr ƿ dref glawdiws megis ac ƿ mae hrai or ffyre
 yn dangos ac ƿ mae hrai eraill or ffyre mae ƿ ymhythig ƿ danuones
 ef esdedduod ƿ gyuraith Onid niwna matter ƿ ba un or ddwy dre ƿ
 danuones ef ƿ gyuraith kanis ƿ maer holl lyure yn dangos na chyn-
 haliwyd y gyuraith yno onid vn term ynn yr hwn ƿ gwnaethbwyd
 ffawer o gyureithiau adeuodau tu ac att vordorau kymru Ac ynn yr
 viijued vlwyddyn o wladychiad y brenin Edwart y kynta ƿ peris ef
 wneuthud ariann maan yr hyn y sydd yw ddywedud dimeiau a ffyrdd-
 lingiav or brain ni biasai er moed or bl[a]jenn ddim or kyuriw Ac
 ynn y ixed vlwyddyn oi wladychiaad ef ƿ kyuodes anghariad hrwng
 y brenin a dauud vab ƿerwerth* neithyr nid ydiw vy awctor ƿ ynn dangos
 dim or achos neithyr ƿ maer ysgrieuu ynn dangos ffuo o ddauudd att
 lywelyn ƿ vrawd ƿ wynedd Ac ar vyrder o ennyd ynn ol ƿ peris y brenin
 gyuodi ffu mawr o bobyl mewn harnais ƿ vnyed ƿ ddisdrowio gwyn-
 nedd ac ƿ ddwyn y tywysog ai v[110]rawd yn garcharorion ƿ loygyr Ac

* The writer has confused Prince Llywelyn with his grandfather.

ywn gappteniaid or siwrnai hon 7 gwnaeth y brenin ddau 7arff nid amgen nog 7arff Swrre ac 7arff Gogledd hwmbar yr hrain A gym-huffodd 7 pobyl ynghyd . Ac addoethant parth a thre gaerlleon yr hynn ni bu anwybod 7r tywysog ac 7 ddauudd 7 vrawd y neb a gyuodes lu mawr o ddireidwyr kymru yr hrain a dywysodd *syrr* dauudd ynn erbyn 7 elynnion . Ar hrain 7 kyuaruu ef megis ac 7 mae vynghoppi 7 yn dangos drwy hir broses Ar y flwmaes yr hwn y sydd yn gorwedd brwng tref Benerlawog athre yr wyddgrig yn yr amser ar lle 7 trewis y ddau lu ynghyd Ag yr ymladdasant twy vattel greulon drwy ladd aniuer mawr o bobyl o bob vn or ddwyblaid ac ynn benna o blaid y saesson or achos 7 ffoes y ddau 7arff 7 dref gaerlleon Ac ynnol 7 ddauudd gaffel ymaes a dal flawer or saesson ynn garcharorion y vo a gymerth *ssyrr* dauudd vab 7erwerth* 7 lu Ac Roddes shidgis wrth gasdeff y flint ac wrth gasdeff hrudllan Ynn yr amser yma 7r ydoedd y tywysog flwywelyn nny deheudir ynn yr amser 7 gwnaeth ef anhraith vawr ar dref aber ysdwyth drwy ddiuorio ymrauaelion dreui a chesdyff eraiff or hrain aoedd yn dal gidar brenin Ac yn y xued vlwyddyn o wladychiad y brenin Edwart y kynnnta 7 peris ef gyuodi fltu mawr o bobyl ynn swydd gaer ac ynn swydd lonkasdyr 7r hrain 7 peris ef ordeinio fltonge yw harwedd wynnt ar hyd y dwr o lyrppwl 7 wynedd vwch konwy a fltu arafl aordeiniodd ef 7 vynnied ar hydd y ttir drwy wynedd 7s konwy 7r vynnied 7 ddisdrowio kasdeff yr Yri ne gasdeff aberkonwy yr hwn a ddaruoedd 7r tywysog ac yw brawd 7 nerthu ai gadarnhau ynn gadar[n] o wyr harnneisiol a muroedd a bittel 7r mann megis ac 7mae vyawdur 7 gwedi 7 ysgruenv 7 doeth y ddau lu yma Ac arlwy mawr o ymrauaelion briannv 7 ymkanv yniif y kasdeff drwy nerth sawtt Ac ynn gydrym ac 7 daruu vddunt wnneuthud hrawd o goed ac o wydd tai agwneuthud hrawd arafl abyrdau 7r wyr 7 seuyff ar ysgraffau Ac ynnol 7r fltanw ddynodd megis ac 7 gefteint[110b.] twy ddyuod ar 7 priannau 7 ysgolio y mur y kapptenniaid addaruoedd 7 nodi 7r sawtt aelwis 7 teulu ac anneidiasant ar y brawdau Ar flugurn gidag wynt y sownio 7rsawtt yr honn addechreuodd ynn fltm ac yn flfyrnig o boob vn or ddau du Neithyr y kronickyl seissnig y sydd ynn danngos na bu y hrowtt gynnta or saesson ynaabyl 7 Roddi digon o waith 7r kymru O bwys dynnodiau yr hrain oddiar y vagwyr 7 goru ar y sawtt gynta or saesson gilio ynnol 7 keuynau pobun ar draws 7 gilidd Ac anneidiasant aflann o ordyr ar y brawd a oedd ynn beffa oddiwrth y muur yr hon gan bwys y bobyl a ssuddodd dan y dwr ynny man 7 bodes y hran vwyaf or bobyl a ddoythai 7 Roddi y ssawt Or achos hwnn 7 danuoness y brenin yng-hwaneg o bobyl 7 gynnal y sidgis or kyuriw bobyl ac a ddaruoedd 7r brenin 7 kyrchu dros y mor o dir gasgoeynn ynn gapptenn ar y rhain 7r ydoedd wr aelwid Sion vesse yr hrain awnaeth lawer o annhraith ac o ddunnustir ar dda a dynion o vewn tir gwynnedd drwy laadd aflsogi ynn dra anbrugarog drwy wnneuthud flawer mwy o ddrwg nog a wneithid ir ynn hir o amser ynny blaen Ac ar hrain 7r ordeiniwyd ymrauaelion briane hroddi sawtt 7r kasdeff o boob tu yn gysdall ai gilidd yr hynn a ganuu y tywysog ai vrawd *syrr* dauudd yr hwn adewis y tywysog ynny kasdeff Ac aaeth aflan o hyd nnos Ac ynn gydrym ac 7r tywysog weled nad ydoedd ef ynn ab[al] 7 gadw y kasdeff arno nemor o ennyd y vo aymkannodd ddiang drwy y fltu 7r mynnydd Ac vefly ar vore-gwaith niwlog y vo a ddiuerodd aflann or kasdeff a ssertein oi bobyl gidag evo Ynn yr amser megis ac 7 mae vynghoppi 7 ynn dangos 7 diengis ef ynn ddiasgen drwy y sidgis Neithyr 7 maer ysdori ynn dangos ddigwyddo 7ddo ef drwy annappa athrychineb gyuaruod A marchog or fltu yr hwn megis ac 7 mae hrai or fltyure yn dangos aelwid *syrr* Edmwnt morttmer ac eraiff a ddengys mae *syrr* Roedgier morttmer

ſ gelwid y vo yr hwn a drewis ar y tywysog ai bobyl ynn glau yr hwn ynnol hir ymladd A drewis y tywysog a chledde deuddwrn ar [111] draws ſ yvnnwgyl or aruod ſ tores ef ben y tywysog o ddar ſ gorf yrhwn megis ac ſ maer kronigkyl seisnig ynn dangos a danuones morttmer ynnanhreg ſr brenin yr hwn ar yr amser yma aoedd ynn bruddlan or mann medd y saeson ſ peris y brenin ſ ddanuon ef ſ gaer ludd A fferi ſ ddodi ef ar drosdenn ar vn o byrth y dinas Neithyr y kronik o gymru y sydd ynn dangos ddyuod o syr ddauudd ai bobyl ynn ddisymwth am benn Morttmer yr hwn a oruu ſddo ado y korf ar penn ar y maes a ffo ar vrys ſ gorff y flu ynn yr amser ſ kymerth syr ddauudd ai bobyl gelain y tywysog yr hwn o vewn serttein o amser ynnol gladdwyd o vewn mynnachlog aberkonnwy o vewn gwyddua ne orweddua ſ daad ſerwerth drwyndwn Ar veedd y neb ſr ysgriuennodd prydydd o gymro y geiriau hynn mewn gwersi mydyr

Yr ymddiffynwr gwrol grymus
 flywelyn y tywysog ar hriolwr molianvs
 Ac o nerth ſ gledde keidwad hrinwedde
 Ac o bob kyuriw ddyn ac o arglwyddi y blodenn
 Yr hwn i angau heb geed
 A dalawdd ſ wir ddled
 Drych tywysogion ac arglwyddi
 Araun ac aravydd on kenedlaeth ni
 O dduwk o dywysog Ac o wyr dyledog
 ſ gadw y gyuraith ar wyrda
 Y vo a vu y kyuiowna
 Ynn y Bedd hwnn meddaf ſ
 i gorwedd tywysog Eglurdeb y goleuni

ſr man ſ doeth prydydd ne vydrwr o sais yr hwn awnaeth y geiriau hyn mewn mydyr ac ai ysgriuennodd wynt ar y bedd y Saesneg

*Here leith of Erwr the pryns yf ye wyl ken
 Thif and Rober & trayttur to Englishmen
 A dym Bronde a Sectte of divers Etyl
 God of welshmen euyr without ysgil
 Ynn slaing the good and leader of the bad
 lastly Rewardid as he deseruyd had
 Of Troians blwde the drostes and not the sid
 A Rwt of ffalssed and kaws of menney yll did

Ymaa ſ mae ynneglur yn dangos na ddyly neb Roddi gormod kreduniaeth ſr un or ddau Nac ſ glod a moliant y kredigion nag ſ ogan ac anglod y gelynnion Ynnol y vuddygoliaeth hon ſ dodes y bren[in] serttein o bobyl ſ gadw kasdeff yr yri a chasdeff hruddlan ar flintt ac ynnol ſ kymerth y brenin ſ shiwrnai ſ Lo[111b.]ygyr Ynn y lle ar amser ſ peris ef alw parlement ynn wesdmynystyr yn yr hwn ſr ordeiniodd ef wneuthud ſ brogklamashiwns ai grio ef drwy hofi loygyr yn dywysog o gymru Or achos ſ kynhufodd dauudd ne syr dauudd vab ſerwerth lu mawr o hofi ddireidwyr kymru Ar hrain ſ gwnaeth ef ddunustyr ac annhraith mawr ar denantiaid y brenin yn gysdal o vewn kymru ac o vewn y gwledydd seisnig or achos ſ kyuodes y brenin lu mawr o bobyl yr hrain a ddanuones ef tu a chymru ynnerbyn y neb ſ doeth syr dauudd ai lu ac ſ maer ysgriven ynn dangos gyuaruod or ddau lu ar vaes garllaw y man aelwir saint Morus ynn ylle ar amser ſr ymladdasant twy vattel greulon ynn y lle ſ kauas y saeson y vuddyg-

* Compare Higden's *Polychronicon*, vol. viii. p. 269, in the "Rolls Series."

oliaeth drwy laadd y hwan vwyaf or kymru A dala syr dauudd yn garcharar Ac ef ynn ffo wedi koffi y maes yr hwn a beris y brenin dori f benn A dauodi y penn ar aelodau f bump or treui penna ynghymru Ynn y vlwyddynn nesa arol hyn yr hynn a ydoedd ynn y xiiued vlwyddyn o wladychiad y brenin Edward gose hirion f gosodes ef wyr ar waith f gyweiro kasdeff flann badarn a chasdeff Aber ysdwyth ynn yr un haff f danuones ef wyr f gaernaruon f edeilad kasdeff fr flc ar man f doeth e vo ai vrenhines or honn f ganned fddo ef vab Ar y ved dydd ar hugain o vis Ebriff yr hwn a beris ef f henwi Edwartt yr hwn a beris ef grio ynn dywysog o gymru Ac a hennwyd ynol hynny Edward o gaernaruon A hwn a vur tywysog kynnnta o sais ar auu argymru.

Ac ynol hyn f danuones y brenin serttein o wyr f wneuthud f brocklamashiwns drwy hoft dywysogiaedd gymru o vewn treui marchnadoedd drwy herawds a flugryn f erchi ac f orchymyn f hoft voneddigion kymru Ar aoedd mewn pwyff ac oedran ddyuod f wneuthud f ffydd ai gwriogaeth ai huuydd dod ai flin dros f tir ai daiar megis ac yw harglwydd daiarol yr hrain megis ac f maer kronick seissnig ynn dangos a ddoeth abad o vn yr hrain a Rwymodd y brenin drwy lw ac ysgriuen danseel battend Ar i bod wynt [112] ai ettiueddion ynn vuudd ac ynn gywir fddo ef ai ettiueddion brenhinoedd fluygyr ynn dragowydd o hynny aflan ac ymddangos ne ymprio gari uron ef ynni barlemant ynn flae[g]yr vnwaith bob plwyddyn ne kynuynyched o amser ac f danuonai ef am dannaunt twy

113 Ynng hylch yr amser yma f dechreuodd gwyr sir gaernaruon agwynnedd vwch konnw[y] Rydwsd a gryngian yn flfed ynerbyn ybrenin ai gyngor ac yn bena yn erbyn kyuriw wyr ac a dowsai y brenin f gadw y treui megis aber konwy achaer Naruon A harddlech ac ynn vn wedig treff gaer Naruon fr hon ni oddeuai y keidwaid f neb or kymru dyuod o vewn y pyrth onid ynn ddaruog A heuaid onid aniuer bychan o honaunt twy o vewn y gaer ar vn waith yr hynn megis ac f mae flure kymru yn dangos auu [113.] drwm a dicflonn flawn gann lawer o voneddigion y gwledydd yr hrain ynnol hir ymddiuan adreuis f pennav ynghyd Ac a wnaethant vwriad f ymkanu ynff y dref ar kasdeff o ddiair y keidweid Ac ynn ddirgel ynttwy a ymgynffasant ac a osodasant f bwysment mewn flwyn o goeft garflaw kaernaruon Ar ddydd gwyl vhel hrai or flure y sydd yn dangos mae ar dduw paase y boref ydoedd hynn f ymkannv taro f vewn y porth gida flfobyl y drefl pan uaint twy ynn mynned adref or Eglwys yrhon ysydd ynn gorwedd & dalwrn o dir gymaint ac ergid sayth or tu aflan fr gaer. Ac velfy f gwnaethant twy neithyr f maer ysdori yndangos dori o honaunt twy f bwysment yn hry gynnar o beth yn gymaint ac frgwyr aoedd ynn gwilio y muur f kanuod wynt a hroddi hrybudd fr porthorion f gadw y porth ynn y gaiad Neithyr valkynt y kymru a drewis ar wyr y dref yr hrain aoedd yn dyuod or Eglwys yr hrain off a ladassant twy henn ac fluanck Ar a odd ynno or saesson ar hynny o amser drwy dori pennau kymaint off or sawdwyr ac a gowsant twy f goddiwes ynn man hwnw A dodi trwynn poob kelain ynni din Ynn yr amser yma fr ydoedd vn a elwid paen tybod ynn dwyn hrwysg vawr yngwynedd dann y brenin yr hwn aoedd yn gwneuthud kam a gorthrymder mawr a gwr bonheddig o wynedd yr hwn a elwid hrys Mriadog yr hwn a gynuffodd lawer o ddireidwyr kymru ynghyd ar hrain f gwnaeth ef lawer o annosdeg a blinder ar baenn tebod ac ar y kyuriw dreui a chedyff ar aoedd dan i gadwodaeth ef ar sawl aoedd yn dal oi barti ef

1146. Ynn y pryd ar amser yma f kyuodes gwr bon heddig o dir gwyned yr hwn a elwid madog yn erbyn y brenin yr hwn a gynuffodd ddireidwyr

y gwladoddd ynghyd arhain ꝥ gwnaeth ef lawer o vlinder ar ddeiliaid y brenin yr hwn a gyuodes lu mawr yr hain a dywysodd ef ꝥ dir gwynedd ynn y drydedd vlwyddyn ar hugain oi wladychiad ef Yn yr amser ꝥ goruu ar vadog ai bobyl ffo o wynnedd ꝥ ynnys voon ꝥr man ꝥ dilynodd ffu y brenin y vo ynn y mann ꝥ kyuaruuant twy ai dau lu ar vaes yn y ffe ꝥ bu vattel greulon hrwng y kymru ar saeson y hain a gauas y ffaw vcha drwy ffadd y hran vwyaf or kymru a dal Madog* yn garcharor yr hwn a beris y brenin dori ꝥ ben ef ai chwarteru ef Ac ynnol y vuddygoliazedh hon ꝥ taricdd y brenin yn hir mon ꝥ osodd y bobyl or gwledydd hynn ar dreuynn ꝥ vyw mewn tynghneuedd a heddwch ac ꝥ wneuthud (ir kymrv) Roddi ꝥ bryd ai hamkann ar ynniff ꝥ bowyd drwy gowirdeb ac ꝥ beidio ai trais Ac ai hrai brenin ynn herwa ac yn ffadratta pawb o ddiari gilidd ynnyr amser nidoedd wr yngwynnedd onnid a vai wiffiad O vewn yr amser yma ꝥ gosodes y brenin serttein o bobyl ar waith ꝥ edeilad treff a chasdeff o vewn ynnys voon ar gwr morua teeg [115] yr hwn y sydd yn gorwedd ar lan menai y dref ar kasdeff a beris y brenin ꝥ hennwi ai alw yn ffirangayg Bewmares sef yw hynny ynn ynn iaith ni y morua teeg Ac o lisenw y gair hwn ꝥr ydym ni ynn i galw hi duw mares Ac ynn y pryd aramser yma ꝥ peris ef gadarnhau hoft gesdyff ardaloedd kymru drwy Roddi priuyledgis abrait searnig ꝥr kesdyff ac ꝥ wyr y treui ynn yr amser ꝥ hroddes ef ꝥ gyuraith drwy ꝥ barlement ꝥr treui seisnig or parth hwnw ꝥ gymru Na chaffai gymro vod yn vwrdeis or vn o honnaunt twy mw no chi ac ꝥddew heuaid ynn yr amser ymaa gwnaeth ef yr actt na bai Rydd ꝥ gymro bwrkasu tir o vewn tyrnas loygyr na ffyrnv ffuniaeth ynn ffoygyr ai ddwyn ꝥ gymrv dann boen dirwy vawr drwy gyuodi ymrauelion gamuaint ar bobyl wynedd yr hainn o Rym y kesdyff a gedwis ef megis affdudion or achos ꝥ goruu annunt twy droi ꝥ bwae ai gweywyr ai haruau ynn geibiau ac ynn hrawiau ac ynn erydyr ꝥ ynniff ꝥ bowyd or ddaiar.

The following extract is taken from the "second year" of the reign of Henry the IV., and gives an account of the "rebellion" of Owen Glyndwr:—

285 Heuaid ynn y vlwyddyn yma ꝥ torres yr argae or hen gaas ar gynuigen a viasai ir ynn hir o amser yn y blaen hrwng ysgwier o gymru yr hwn aelwid Owain glyn dyuyrdwy ac arglwydd hrwthun y neb megis ac ꝥ mae ffyre kymru yn dangos addaliodd owain yn garcharor gar ffaw ffys maes mynnan ynni ffe ꝥr ydoedd yr arglwydd yn kynnal i lys or man ꝥr arweddodd ef yr arglwydd ꝥ vynydd berwyn Ar hyd y goror ꝥr arweddodd ef yr arglwydd ynn garcharor oni gordies yr arglwydd ai gennedyl ar Roddi triffwn maeirch yn aur batho i owain yn arianswn dros yr arglwydd erbynn serttein o ddydd ac amser yr hain megis ac ꝥ maer ffuyr ynn dangos a ddanuoned ar dri march ꝥ gymru att owain yr hwn gwedi ꝥddo ef edrych ar y da aganu y vuan na doedd y ddegued Rann o honnaunt twy yn aur da or achos ynn gydym ac i ywain ddyaffd ymodd ꝥr ydoedd gennedyl arglwydd hruthun ymkanu ꝥ dwyffo ef drwy gyurwysdra Or achos y vo agymertth affan o honnaunt twy kymaint ac a vedrodd ef ꝥ deffol ynn aur da ar ffaff a ddeliurodd ef yr genniad yw dwyn yw meiser dracheuyn drwy Rodd i gorchymyn ar y genniad annerch ꝥ meistyr oddiwrtho ef A dywedud wrtho ef ynn y modd hwn Bid ysbya a diogel ꝥ bawh o honnoch i ar y sydd o byrthynnas ac o gyrennydd ac arglwydd hruthun ac yn vnwedig ir kyuriw wyr ac a vu or kyngor ac or bwriad ꝥm shiomi ꝥ nad ydyff ꝥ am kenedlaeth mor ddi ssynwyr ac na vedrwn i ednabod aur oddiwrth mettel arafl a deffol yr aur da o vysg yr hrai drwg ꝥr vy mod ꝥ am kennedlath yn dlawd o aur Ac ynn gymaint ac ꝥ chwi ryngwattwar

7 ynn y modd hwn myui a dyngaf 7 dduw na offyngaf 7 arglwydd
 h[r]uthun [285b] byth ynn vyw aſſan oi garchar nes yw gennedyl
 ef dalu 7 mi ddau kymaint o aur batthol ynn arianswm drostaw ef
 yr hoſt broſſes yma a ddangossed ir brenin y neb a gymerth mwy
 o lid wrth ywain y neb a gedwis yr arglwydd ynn garcharor 7r maint
 bygwth y brenin ai gyngor o vewu yr amser i gordderchodd yr arglwydd
 verch 7 owain yr hon a oruu ar yr iarll 7 ffriodi hi yny karchar ynn
 yr hwn o vewn ychydig o amser ynnol a vu uarrw ynni garchar yn
 ol maruolaeth y meb 7dannuones y brenin lu mawr o bobyl i ddistrowio
 ywainn yr hwn aoedd ynn ymgadw ymynydd berwyn yng hylch goror
 main gwynnedd Or man megis ac 7 mae ffyre kymrv yn dangos 7
 diulanodd ef o vyse 7 bobyl o herwydd serttein o eirriau a ddynod
 abaad glyn Egwysdyr wrtho ef ar voregwaith yr hwn a oedd wedi
 kyuodi o hir voreac ynn kerdded ar hydd ffethyr bron ac ynn dywedud
 7 blygain yr hwn a gyuaruu ac ywain yr hwn a ddyuod a syr abaad
 chychwi a godasogh ynbryuore nag e hebyr yr abad chychwi a gyuo-
 des yn hryuore o gan mhllynnedd 7e hebyr ywain Ac ynnol opiniwn
 hrai or kymru yvo a goſſes ac a ddiulanodd ymaith o vyse 7 bobyl
 hrag kaffel kywilidd kanis wrth ymadrodd yr abaad yvo a ydnabu
 yn hysbys nad y vo ydoedd yr ywain ir ydoedd ef ynn ymkauv 7
 vod 7r hwn 7r ydoedd 7r brudiau yn addo dwyn koron loygyr or achos
 i koſſes ac 7 diulanodd ef yn ddisdaw o blith i bobyl drwy ordeino
 7 serttain o wyr oi gyurinach gymerud korf gwr a viasai varw y nosol
 hono a dywedud mae 7 gorf ef ydoed hwnnw hrag ovyn 7 neb 7
 geishio ef or ddydd hwnnw aſſan yr hyn a wnaeth 7 wassnaethwyr ef
 drwy gladdv y korf hwn or ttu dehau i Eglwys lan hradydyr y
 mochnant Neithyr hrai eraill or bobyl y ssydd ynn tybiaid yn sickyr
 mae o eishiau arian 7 dalu 7r gwyr o Ryuel 7 diulanodd ef oi mysg
 wynt ynn ymodd yma Ac eraill addywaidd mae marw awnaeth ef ynn
 ddiddowt onid ynn wir Ni wna mater paun or tri modd hwn 7 koſſes ef
 o vyse 7 bobyl yr hain yn gydrym ai ddiulanv ef oi mysg wynt a
 ymadewis ar maes or ffe 7r aeth pawb ar i uan o eissiau kappitten 7
 gyuaruod ai gelynnion ar y maes yr hrain ynngydrym ac vddunt twy
 glywed ddaruod 7 ywain ador maes ynn yr vn modd 7r ymchwelodd
 pawb or saesson ar i kyndneunoedd 7 loygyr

Ac ynn y [286] modd hwn 7 diwedlodd ywain glyn dyuyrdwy yr
 hwn a viasai dan gnwek brenin Ritshart a brenin hari gymaint a
 xij o vlynyddoedd Ac ynn y vlwyddyn yma 7 bu brinn der

a drudaniaeth mawr ar y[r] yd drwy dyrnas loegyrr ynn yr amser 7
 talai ne keſdiai chwartert o weunith o vesur ffundain gymaint ac vn swllid
 ar bymtheg or kyuriw arian ac aoedd yn arverol ymblith pobyl y dyrnas
 ynn yr amser hwnnw ac oni biassai 7 vershiandwyr ffogyrr ddwyn yd o
 Bruwslond ac o leoedd eraill o barthau y dwyrain i loegyrr drwy
 vershiandi y vo viasai law[e]r dyn varw o newyn o vewn y dyrnas hon

The MS. ends: Ar y pumed dydd ar hugain o vis chweffor yn ol
 hyn yr hyn aoedd ynnechreuad y chweched vlwyddyn o dynnashiad y
 Brenin Edwardt y vjed gwedur kwnckwest y kroged s^r Raaf avanne a
 syr meillys parttrish / Ac y torred penne syr thomas arndel Ar [sic]
 syr mychelle sdannop ami bod o gydsent ar duwk o Swmerset yrlain a
 gyffessodd y gwrthynneb wrth gymerud 7 maruolaeth a s^r Raf addynuod
 yn ddilede mae dryll o dir a wnaethai 7ddo ef goſſi 7 hoedyl ac nid am
 gadw kyngor Ewythr y brenin yn gyurinachol

*Da 7 delych di o veddiant Ellis gruffyth: sawdiwr o gallis
 7 vediant tomas vab tomas vab shion / vab gruffydd vychan
 i bantt y ffongdy yngwespur, o vewn plwyf ttan assaph yn
 sir y ffint o vewn Tegangyl*

MS. 159. This MS., which comes from the Gloddaeth Library, contains the texts of DARES PHRYGIUS, BRUT Y BRENHINEDD, BRUT Y TYWYSSOGION, LIFE OF ST. SYLVESTER, THE DEATH OF GUIDO OF VIENNE, etc. Paper; $11\frac{1}{2} \times 8$ inches; 273 folios; written by "David ap Jenkin amhredydd o Vachynnulleth" for Huw Lewis of Hafodwen in 1586-7. On one fly-leaf the number "(29)" occurs, on the other the name "Robert Gethin"; also R. W. M. (fol. 46); Rees Williams (fol. 119b); James Williams (fol. 138); Thomas Johnes and Tho: John Lewys (fol. 143b); Jévan ap William and Jévan ap Rees in the autograph of John Jones of Gelli Lyvdy (fol. 224b); Robert Davies and William Jenkin (fol. 271b); Robert Gethin (fols. 272b and 273b).

Fol. 1. *Hyma ddechrau o vlaen Ene[as * * * *] Sids o droya a rryfeloed[d * * * *] echrau y kronikl // kanys peleas [a oedd vrenin] yn y kastell a elwid pelopeus [a brawt a] oedd iddo a elwid Esson a hwnnw [oedd a] mab iddo a elwid Siasson / a hwnnw [oedd] gariadys gann bawb ar a oedd dann dyrnas peleas ends: Rifiedi tylwyth antenor pymkant a dwy vil // chidac helenys ap priaf ai vam ai ddwy chwiorydd deykant a thair mil o ddynion. Ac velly y terfyna ystori dared am y seids o droaf.*

Fols. 27-141. Bryttaen oraw or ynnyssoedd yr honn a elwid gynt y wenn ynys etc. This text is in practical agreement with *Brut Tyssilio* as printed in vol. ii. of the *Myvyrian Archaiology of Wales*; ends: ac velly i bwriassont arglwyddiaeth y brytaniaid o ddiwrthynt // a hwynte i hwnain yn meddy ar holl loyger dan y delstan y gwr kyntaf or Saysson a wisgodd koron y dernas // ac hynny allan i kolles priawd genedl dernas i henw // ac ni allassont i gael o hynny allan ond yn wastad dioddef kaethiwed y Saysson arnynt // a thwyssogion a vy ar gymry bob ailwers gwedi hynny.

Myvi gwallter archiagon rrydychen a droes y llyfr hwnn o lading yn gymraec.

Ac velly y tervyna y llyfr hwnn yr hwnn lyvr a biav hūw lewis [? ap] Syr morgan or hafodwen ac a sgrifennodd david ap Jenkin amhredydd o vachynnulleth // ac ai dechreyodd y trydydd dydd ar ddec o vis rracfyr ac ai diweddodd y seithved dydd o vis chweffor pann oedd oedran krist mil pymkant pedwar ygain a chwech // 1586 //

A deissif yw genyf 7 ar bob darlleawdr kowraint na veio ormodd ar yr ysgrifened y llyfr hwnn // kyd bod llawer o le beio arno vn achos yw na ddyssges mom horrgraft yn dda agarall yw bod y towydd yn oerfeloc ar meddwl yn rredec yn gynt nar llaw ond bod yr wllys yn dda ar vynyed ac ef i ben.

Folios 141b-142. A list of the English kings from William the Conqueror to James I.

Folios 144-231. This version of BRUT Y TYWYSSOGION appears to be the same as that of Peniarth MS. 20 = Hengwrt MS. 51, and to have been used by John Jones of Gelli Lyvdy when copying Peniarth MS. 213 = Hen: 332. Like those two MSS. the text is defective for the years 900-49, but unlike them the present text breaks off abruptly with the year 1242. The following extracts will help to explain the difference between this text and that of Mostyn MS. 116, the archetype of the Red Book Text of the *Bruts*:

Pan oedd oydran krist chwechant ac vn a ffedwar ygain yr aethl kydwaladr vendigaid y lydaw at alan nai Selef // ac wedi vod yn ymddidan ar angel ef aeth y Ryfain wrth i arch ef // ac yno i gwladychodd y Sayson ynys brydain // a ffym mlynedd wedi vynyed ef i

Ryfain i by varw / pan oedd oed krist chwechant ac wyth a ffedwar ygain y deyddegfed dydd o galan mai // ac yn Ryfain y kladdwyd ef &c.

Wyth gant a thrigain oedd oed krist pann vy varw mael ssalcharn o iwerddon // dwy vlynedd gwedi hynny i by kad gweithien ac i gwrth-la[dd]wyd kadweithien / dwy vlynedd gwedi hynny y diffeithiodd honno eglwyssec blwyddyn wedi hynny i by varw kyan nawdd nifer // blwyddyn gwedi hynny i diffeithiawdd kaer efracw gan gad ygynt / tair blynedd gwedi hynny i by gad brynn onnen &c. (cf. *Bruts*, p. 259).

[897] blwyddyn wedi hynny i by varw aldrūd vrenin eyas

Pann oedd oed krist—900—naw kant i by vrrwydr meibion Eiwal / pedair blynedd a naw kant oedd oed krist pann losged dyfed ddwy waith gen veibion eidwal / fago / ac feuan &c. *The items for the years 900-49 are wanting in the text, but the dates have been manipulated to make the work appear complete* (cf. *Bruts*, pp. 260-61).

The text ends : Blwyddyn wedi hynny i mordwydd [sic] henri vrenin lleeger i beittio ar ol y pasc, ac arfaeth a oric ar vrenin ffraink y tiredd a ddycasai kyan no hynny y vlwyddyn honno i kadarnhayd hynny o gestyll ynghymry i gan vaelgwyn kastell gwrth grygyn, i gan John demynos kastell byellt gan Rosser mortimer kastell mylienydd.

Ac velly i terfyna y llyfr hwnn o groniel y twysogion a sgrifenodd dđ ap Jenkin i hūw lewis o ddyffryn yr hafodwen pand oedd oed krist mil pymkant pedwar ygain a saith ac ai kwplaodd yr ail dydd o vis mai

Fol. 231b. *Arfav kedifor ap dinawol* tair ysgol bachoc o arian yn y Sinobl a chwpwl arian

Plant yr arglwydd Rys ap tewdwr / Gruff: etc.

Fol. 233b. *Illyma enwav kymain ac a fy o siryfed yn Sir aberteifi eriod*

1 Wiliam Vychan.

2 John Wgan uarchoc &c. &c.

Fol. 235. *Illyma ystori Sylvester* gwr da doeth oedd ef ac essgob ssantaidd val i dangosses dūw . . . ends: ac velly ymadawodd ef ar byd hwnn yn gyflawn o rinweddav eglwys dūw ai Saint // ai enaid ef a esgynodd i ychelder y nefoedd // oydran krist oedd yno 320 A velly y terfyna &c. *written by dd: ap Jenkin 11 Feby 1586*

Fol. 251. *Illyma bwngk addamhweiniodd* wythnos a diwrnod kynn nadolic bedair blynedd ar ddec a thrychant wedi geni fessū grist // mewn tref a elwid alesty pedair milltir ar hygain o dre vien yn ffraink ar gyfenw or dydd hwnnw // Gwir vy varw bwrdaes a elwid gwido // Yr hwnn a wnaeth lawer o derfysc a thristwch ar i wraic briod // ac yno kaffel or wraic yni chyngor vyned i dy y brodyr pregethwyr ymddiddan ac hwynt ac ar prior // . . . ac yno i dwad i chyflwr ai gofyd . . . peri a wnaeth y prior ganv kloch wys i wssio yr holl vrodyr yr kabidyldy ym gynghori ac wynt . . . ends: ac velly gwedi hynny y pasc ymwrando am yr ysbryd a wneythant yn y lle hwnnw ac ni chlowad yno ddim o hono / am hynny i kredasont i godi ef i dyrnas gwlad nef yr hwnn i dyko dūw holl gyfoethawc ninav drwy vychedd dragwyddol amen.

Fol. 258. *Hardd pob newydd // anweddys pob hen // Neyadl pob diddos // fach pob kowir // kyfoythoc pob diddlyed // &c.*

Fol. 258b. *Illyma enwav y trithlws ar ddec o vrenin dlyssav ynys brydain // Y kyntaf yw kleddyf Rydderch hael pann i tynnai wr arall ef or wain ef a enynai yn dan oi groes hyd i vlaen . . . ends: y*

trydydd ar ddec yw kawc gwyddno garanir bwyd gwr a roid yndo bwyd kann wr a gaid o honno.

Fol. 259. Tri Ryfel mewn heddwch a bery byth / Nid amgen drygwraic / a dryc dir / a dryc arglwydd // ends: Triffeth yssydd yn amlhav yn y byd kenfigen / a drygioni ac ysgymynod.

Fol. 259b. *llyma ystori alisdys yn kynghorri elixander mawr* o ddŵ dec pann vor llafyr ar pryddder ar y galon anodd o beth yw ir wyneb nai gely nai gyddiaw // ac yno edrych ar wyneb y mab a oric alistotlys ac ydnabod ar gochder wyneb elixawuder vod yndo lid a chyffro // a gofyn a oric ef ir mab pa achos a oedd hynny // ac yno megis mab da difalch dygwyddo a oric ar dal i liniav garbron i athro llyma vynghwyn i am llid nid amgen nam bod 7 vy hvn yn vab 7efank gwann / am tad yn wr henn gwannbrydd darfodedic // a bod i gyfoeth ef yn ddi arddelw ac heb ymddiffn iddaw a bod dared vrenin yn gorchfygy groec &c. . . . ends: nid o gas ar neb i roedd ef mor ffyrf ac mor ffest a hynny // ond er kadw ac ymddiffn i gyfoeth ai wchder ai ffyniant i hvn / ac o drachwant i henw a chlod yr oedd velly.

Fol. 263b. *llyma galandar a elwir torr ymrysson* Sef achos i gelwir ef velly am vod yndo gwrs yr havl a chwrs y lloeyad // ends:

Dav pypm-wyth-nid llwyth ym llaw
vn ar ddec-tri-ar-ddec-trwy ddigiaw
ar ddav wyth-i-loer-a-ddaw
a dod vn wedi deynaw

Fol. 264b. "Y may Daid 7evan dđ lloyd yn disif kel benthig y llyvyr hwn vn haner blwyddyn ac obydd dim ar vyllaw ine o bleser ve vydd parod ychwithe yn wir na llyvyr na chyingor a vo yn vn llyvyr veddw i arno" *in a 17th century hand.*

Fol. 265b.—271a. Kalendar.

MS. 160. CYWYBRED AC ODLEU from the Cors y Gedol Library. Paper; $11\frac{3}{4} \times 7\frac{1}{2}$ inches; 532 pages; slightly imperfect at the corners and edges (pp. 241–276; 511–526); bound in white vellum. The entire MS. is in one hand—circa 1600.

The following names are written in the margins: "John Pughe," "Rowland Kelly," "H. Hughes," (p. 1); "Humfrey Johnes," "Jean Richards" (p. 398); "Richard Evans is my name and tru honre of this book" (p. 410); "Mr. Jeffrey Oldfeild," "Mr. Randle Stodart gent.," "Mr. Harry Vaughan gent.," (p. 412); "William Humfrey," "1663" (p. 421); "Humfrey John" (p. 503).

Y kywyddav ymrysson rhwng owen gwynedd a william llen

1	dŵ a Roe mvr dyrav main	<i>O. G.</i>	<i>a</i>
	diryno dŵ yr einioes		
3	y llys gwydvr lliaws gadarn	<i>W. IL.</i>	<i>b</i>
	i gaer gai at y gwr gwyn		
5	Owain irwalch an evrai	<i>O. G.</i>	<i>c</i>
	gorgi drwg i gaergai draw		
7	y llew deg maes lliidiog main	<i>W. IL.</i>	<i>d</i>
	a gwnaed a gwellhaed y llall		

- 9 Aml yw gwawd ymlaen gwyr *O. G.* ^a
oni chaett yn iach itti
- 12 Gwir yn wir nid garw i neb *W. IL.* ^b
treia dy ras tyrd ir iawn
- Kywyðeu ymrysson rhwng J. ap H. Swardwal a Ilowdden*
- 14 Gorav swydd fal gyrrv saeth ^c
a mine / n / dwyn meinwen deg *Jeuan ap ho: swrdwal*
- 15 Gwir Jeuan fy / r / geiriav genaid ^d
at feinwen llattai fenyw *Ilowdden*
- Y kowydde ymrysson rhwng Sr. L. Meudwy a Sr. P. Emlyn*
- 17 Klowch son megis cloch sais ^e
anysg oedd am nas gwyddwn *Syr lewys meudwy*
- 18 Syr lewys felys i fwyd ^f
di fwyd yw dy dv feudwy *Syr philipp emlyn*
- Y kowydde ymrysson rhwng G. Glyn a Howel dd:*
- 20 mawr ywr dysg yno mae / r / da ^g
i fenis i raf inav *gytto / r / glyn*
- 22 Rhyfedd ydyw ar fedydd ^h
o daw rhag hir drigaw hwnn *ho: dd: ap Jeu: ap Rhys*
- Kyngor ir fronfraith aethe ar gyveiliorn or plas newydd*
- 23 Gwneuvthwm oed yn y koed kav ⁱ
dwys maethdravl yn dysmwythdra *Rythz ap Rhisiart**
- 26 Atteb: y keiliog di dayog don ^k
hap lwys nod ir plas newydd *hvw ap Rys wynnt†*
- Cywyddeu "ynghylch gwenn or ddol"*
- 28 yr eglûrbavn ar glaerbais ^l
a dwg wen o dv i gwr *davydd nanmor*
- 30 Madyn Ronwyn yr enwir ^m
yno am wenn ni a ymwanwnn *Rys goch o ryri*
- Ymrysson am y degwm*
- 31 Y gwr oediog a gredir ⁿ
nag aed i mi ag yd mwy *M^r harri*
- 33 Y meistir uis amav estrawn ^o
e gyst avr yd gwas dewr wy *Jeuan tew brydydd hen*
- Y kowydde ymrysson rhwng dd: ap gwilim a gr: rûg*
- 35 y ferch dan yr avr llathloyw ^p
tri awch saeth fydd browdfaeth bradwy *D. ap Gwilim*
- 36 tryan mor glaf yw davydd ^q
angav am arav morvudd *G. Grûg*
- 37 kynnydd kerdd bvn o vnflwydd ^r
tal am wawd tal vm oi waith *D. ap Gwilim*
- 39 Gwell oedd be bai gyvaill vm ^s
seren brenn er i sori *G. Grûg*
- 40 Griffit i blwyf i grefft a blyg ^t
om dawr gwyynn ab nvdd im dwyn *D. ap Gwilim*

* "O fyfyrion, mon."

† "O fosoglen."

- 42 davydd pam nad ydivar
mogel nid wyf Rys meigen *G. Grûg* *a*
- 43 gryffydd grûg ddirmyg ddarmerth
syrhaed fi syrhoed a fvm. *D. ap Gwylim* *b*
- 45 Gwyrful wawr eiddil Ryddoeth
y prydydd davydd i dad *G. Grûg* *c*
- 46 Aerblank yw gryffydd wyrblvg
rhefr gwydd gad rhoi ar gwr *D. ap Gwylim* *d*
- 47 Davydd ab gwilym ni bv
tristach meddiant pob cantref
bellach naw llawenach nef *G. Grûg* *e*
- 49 Trist oedd ddwyn trais kynhwynawl :
ir nef gwiw oedd ef i ddaeth. *D. ap Gwylim* *f*
- 50 *Kowydd yn canmol chware disie a chardie*
Y gwyr a wnai / r / gaer yn well
chwarevwech ag na choeliwech chwi *Sion ap howell* *g*
- 51 *Kerydd um chware disie a chardie*
Dûw a weryd i wirion
yr arddwyr biav / r / vrddas *h*
ar grawn ar egin ar gras
pwy biav y nef hefyd
llel bon ond llafûrwyr byd
beth yw mameth pob methiant
segyrdd chweinllyd a chwant
yn ardwyr hwyr yn wyrda *gr: ap feu: ap lle'n vychan*
- Kowydde ymrysson rhwng feu: tew a Bedo havesb*
- 53 fymrawd ai yma ir ydych
ath ben mollt ath follt ath fas *feuan tew brydydd* *i*
- 55 *Kowydd i wneythwr kymod rhyngddynt*
heddychwyr heddyw ychod
obrv yw ddwyn bar y ddav *Syr Robert miltwn* *k*
- 57 Brad oedd mal bwriad fddew
a fynnai i hvn yw fwynhav *bedo havesb* *l*
- 59 Ond ynfyd koeg ysbryd kaeth
tynny i ddant om tin oedd well *feuan tew* *m*
- 60 Gwann i rhoed i ganv rhawg
a cherdd fal na chwardd i fam *bedo havesb* *n*
- 63 *Kowydd i ofyn bwa i syr lewis mynach o efenni*
kann hawdd fydd kanv i ddwyfi
a dûw eilchwel ai diolcho *thomas derllys* *o*

KYWYDEU TUDYR ALED:

- 64 folo gynt pob elw a gai
kaisied gvddio kest gwiddon *Tudyr Aled* *p*
- 66 y tri maib at yr yman
maer rhythvn vm ai rhotho *q*
- 68 Powys lwyd pwy sy wladwr
rhag kvro / r / ewig hirwenn *r*

- 70 y dref ar dorr yr afon *Tudyr Aled* *a*
dy wr ai gwisg fal draig wen
- 72 pw y a Rann gwaed prennaw gwin *b*
amgylch hafl am y gwalch hwnn
- 74 Bwriwyd help ar y brŷd hynn *c*
bid ar vn bedair einioes
- 76 pw y / n / rhoi ywch peniaith y rhawg *d*
ado a roes i dir ial
- 78 *Kywydd i davydd abad ystrad marchell*
Pwy sy benn yn passio byd *e*
dan bwyth devnaw o bethav
- 80 *Kywydd i syr Rys ap thomas*
Saint Jorys ai wayw yn taraw *f*
tair bran ond dŵ ar brenin
- 82 Tair annerch a ytt Reinallt *g*
eryr y tir er rhoi / r / tarw
- 83 *Moliant 5 mab sion salbri o lanrhayadr*
Pe Rhon torri prenn tirion *h*
pvm aerwy hen fo i pvm rhodd
- 86 *Kywydd i Mastr Robert ap Rees*
Ar goel vn dyn maer glendyd *i*
hyd dydd brawd diwedd brevder
- 88 *J forys ap Jevan o langedwyn tad Rob: amhorys*
Morys drych y marsdir ychel *k*
nath rann di nath air yn does
- 91 Pie Rhent gryffŷdd ap Rhys
howel pie ynhal powys *l*
howel del ywch hoedl a iechyd
- 93 *Moliant sion ap davydd abad llyn y gwystyl*
Evron ywch goron ewch i gevrydd *m*
evro rhaid ar i rhediad
- 96 *Kywydd i gr: llwyd ap Elissey ap gr: ap eign'*
dŵ a Roes llwyn dros y llail *n*
kyw owain glynn kan y gloch
- 98 *Owdl i Jarll sion grae*
Jarll sion gwayw vnion eginyn *o*
heb enw Jarll ar y penn ol
- 100 *Kywydd i syr Roger salusburie o lyweni*
Aer llyweni Jarll wyneb *p*
ir byd par wybod pwy wyd
- 103 *Owdl farwnad i Sr thomas salbri*
Gwae holl gred trymed tromwedd *q*
am nas ynill grym / sy / n / holl gred
- 106 *Bar: Rhys ap m'edd o hiraethog tad Mr Rob: ap Rys*
Trwm fy lif trem fel afon *r*
del i oes rhwng dwylaw Jevv
- 109 *Marwnad davydd ap edmund*
llaw dŵ a fv yn lladd awen *s*
roi pyradwys ir prydydd

- 110 *Marwnad davydd llwyd ap tydwr o ŷal*
Tros ŷal i troes hevlweun
gar llaw dŵw y gwr llwyd o ial *Tudyr Aled* *a*
- 112 *Mar: howel ap Jenkin o ynys y maengwyn*
llwyn oedd vm mewn lle ne ddaw *b*
fyth o hayach o fath howel
- 114 (*Marwnad Robt: ap Sion o lann Eurgain*)
y gwr marw fo gar morwyn *c*
dy ddiben fydd dydd heb nos
- 116 (*Marwnad dd: vychan o fronnheillog*)
Trvan mor wann ywr einioes *d*
mair i adel myredydd
- 118 *Barnad owen ap meirig o von*
Arfâu dŵw ar fodeon *e*
derbyn hydd dewr bonheddig
- 119 *Marwnad tydwr llwyd o ial*
Mawr yw pwys dŵw marw post ial *f*
dyro nef i deyrn ŷal
- 122 *ŷ verch: Gwae wr a wnai gaer ne wal* *g*
aeth ir bedd ath Rybyddiodd
- 123 *ŷ verch: Gofalû heb dv heb dal* *h*
pann fynych yw penn feinioes

KOWYÐEU AC ODLEU DAVYÐ NANMOR:

- 124 doeth vn mab ysbryd a thad *i*
gwledd i mab arglwydd amen *Davydd Nanmor*
- 126 dysgais yn y modd i diagyn *k*
yn vn dŵw ag yn win da
- 127 *Owdl i ddavydd ap ŷeuan ap eignon*
dewis wyd wr llwyd ar holl wyr brytain *l*
ar roi doed o iesv ner / hyd i dewisvd
- Kowydd ac Odleu i arglwydd y towyn*
- 131 Rys orav yn hir is aeron *m*
i Rys faint a Roes o fwyd
- 132 Genav /r/ glynn towyn finteioedd *n*
hyd ir aeth y glod i draeth y glynn
- 134 Rhys or fel ynys flaenawr / *o*
o by fab i wraig ni bwyf heb Rys
- 135 *Owdl i groessi harri wythved*
mwrog fawr wrthiog a Roes / ynn harri *p*
ag yn emerawdr i gwna mwrog
- 137 *Kywydd i edmwnt a siasbar*
Y ddevwr arglwyddaid *q*
i gadw aelwyd gydwaladr
- 139 *Marwnad arglwydd y towyn*
dŵw mawr nef a llawr ef an llas *r*
tryan fy y llef trwy nef a llawr

- 141 *Marwnad yw gariad*
 Blin yw hyder o weryd *a*
 bvn fain a wnel beyno / n / fyw *Dd: Nanmor*
- 142 dysgais yn y modd i disgyn &c. (see p. 126) *b*
- 143 *Y kússan*: Mynn fenaid mae yn fwyneb *c*
 mwynen vm ai min a wnaeth
- 144 llio evrwallt lliw arian *d*
 farw llio friallew wallt
- 146 *Y kae bedw*: Eirchiad wyf archiad ofydd *e*
 yn arwydd at wenn or ddol

KYWYÐEU GYTTO'R GLYNN.

- 147 *Y pws*: mynwn y mod mewn vn mann *f*
 kwff evraid caffo hir oes *Gytto'r Glynn*
- 148 *Marwnad yr arglwydd herbart*
 dawns o bowls doe in ysbeiliwyd *g*
 iarll oi vab arall a fo
- 150 *Kywydd i Sir Richard gethin*
 Mae glaw am a glowais *h*
 y llew dv oll ai diail
- 152 *Kywydd i ofyn kymod Feuan vychan*
 Sain cristoffer a fy / n / offrwm *i*
 ar fynghewn er fynghyfoeth
- 154 *Moliant meib edward ap davydd gam*
 Yr eryrod eryraidd *k*
 ag enaid pawb o gnawd pvr
- 155 *Kywydd i ofyn korn hela*
 Sieffre firwyth ossai o ffraink *l*
 geirw yn sied gorn sion
- 157 *Ŷ harri dv o evas i ddanod i fod yn mynd yn gybvdd*
wedi bod yn i ifenctid yn hael.
 y dv hydr or deheudir *m*
 kollest a Roest callestr wyd
- 158 *Kywydd i feredydd ap Feuan vychan i erchi march*
 Meredydd yma ir ydwyd *n*
 moes farch ag arch a fo gwell
- 160 *Marwnad Edward ap dd: or wavn isaf*
 llawer nos llew / r / wavn isaf *o*
 fo dŵw nef aed yn i wart
- 161 *Kywydd i abad llanegwestl i ddiolch am gleddav*
 a bweled dros y prydydd *p*
 Mae eryr ar holl wyr llen
 yn arfav mae / n / ar fy medd
- 163 *Mar: howel ap owen o lanbrynmair gorhendad wmfrey*
wynn ap tho: ap himfrey ap dd: ap ho'll ap owen
 kúddiwyd devrúdd katerwenn *q*
 llywenydd oll yw enaid
- 164 *Kywydd i Wiliam herbert brawd Ŷarll penfro*
 dav dir ni newidiwyd vn *r*
 ni bo Ŷarll penfro heb hwnn

- 165 *Ʒ ofyn ysgwl i wiliam o Rodri dros dd: bromffild*
 dyn traws fwm yn dwyn tros for
 ar i gwisg i ra i gysgy *Gytto'r Glynn* *a*
- 167 *Kywydd i Syr Rys ap thomas*
 karaf vrddol kaer fyrddin
 dros i dad a droes dŵw ynn *b*
- 168 *Mol: Ʒeu: ap eignon ap gr: ap ll'n ap kynvrig ap osburn*
 y gwrda o gowirdeb
 yw tvedd fry hyd tydd frawd *c*
- 170 *Ʒ syr Rich: herbart tad syr R. H. o drefaldwyn*
 A oes vn plas yn siampler
 a brawd ir iarll biav / r / drych *d*
- 172 *Kywydd i arglwydd rhaglan*
 Ai gwledd a wnaeth farglwydd wawr
 nid el heb ddwyn y dalaith *e*
- 173 *Kywydd i Ann arglwyddes rhaglann*
 Gynt i rhoed yn gynta rhann
 fal i mab fo wiliam yn *f*
- 174 *Kywydd ir brenin Edwart IV.*
 Mae tarw mawr or mortmeriaid
 degved wyd dwg fyd i iawn *g*
- 176 *Kywydd i ddiolch i ddeon bangor am bedere*
 Mae vn keidwad mewn cadair
 modfeddav mevdwy fyddaf *h*
- 177 *Kywydd i ryw wr o faelor*
 mi a ir wlad lle mae / r / wledd
 gwisg henavr gossawg gwynedd *i*
- 179 *Mar: Rosser vychan ar herbarts a las yn y maes ymambri*
 Tair blynedd rhyfedd fv / r / rhain
 brad dewythr herbart Ʒevank *k*
- 180 *Ʒ S'r Roger kinastr pan wnaed yn farchog*
 Awst i llas fynghastell i
 a merch iarll ymreichiav lwynn *l*
- 182 *Moliant harri dv o evas*
 lle nit da lliw onit dv
 angel dŵw yngwlad evas *m*
- 183 *Marwnad gr: vychan ap gr: apeignon*
 dŵw / r / hen dŵg edwart vrenin
 oes hir ir arglwyddes honn *n*
- 185 *Moliant tre groesosswallt*
 Tyvodd vn o blant difeth
 ni bo / r / gwr heb avr ag yd *o*

KYWYÐEU AC ODLEU SION TYDVR.

- 186 Dis ywr byd os arbedwn
 ar ddim oll ond ar ddŵw mawr *Sion Tydvr* *p*
- 188 *bvstl y byd: Agor nef wrth lef araith lafar dyn*
 knokiwn ne gyrwn efo a egorir *q*
- 191 *Owdl foliant i sion salbri o Rvg*
 Sion eryr y gwyr i gyd sion wrol
 tra gweler y ser treiglaf air sion *r*

- 193 *Kyngor i syr Jewan Lloyd o ial*
Erres iawn er yssenyd
draw yn vstvs oedran næstor *Sion Tudyr* *a*
- 195 *Ŷ Sr John salusburie ar ol iddo friwo y capten owen salbri*
Yr aer mawr ar wyr mawrion
kydoes hir ach kadwo sion *b*
- 198 *Marwnad sion salbri o Rvg esgwier*
O dûw dad pa fyd ydyw
i gwelom bawb i gilydd *c*
- 200 *Kywydd i hûw pilstwn*
pa le sy benn plassav byd
hûw kedwid dûw /r/ keidwad hwnn *d*
- 202 *Pen oedd y prydydd yn amkanv myned i dv ddewi*
foi cynghorodd i farch iddo fyned i plas yng-
wedir at Mr Morys Wynn ysgwier
fyngwinev farch fwng nwyfvs
yn kynnal ar lann konwy *e*
- 205 *K. dros sion wynn ap kadwaladr i ofyn gwnn yw*
gefnder wmfre thomas o fodl withon yn sir fflint
Y karw ifank arafwych
tra fo gwnn wrth dref a gwal *f*
- 207 *Kywydd i ofyn mortwari S^r thomas goz*
Y gwr vrddol geirwir ddysg
lle brav i fynd llwybr y fendith *g*
- 210 *K. cyngor i mastr conwy o fodryddan tad Sr J. conwy*
Mae son fal Moessen ne fwy
trwy ddûw yn aer botryddan wenn *h*
- 213 *Moliant sion lewis owen*
y karw ifank arafaidd
a saith einioes ith wyneb *i*
- Dau gywydd ir gelynen*
- 214 y twr kelyn trik galawnt
parch i honn ar perchenog *k*
- 217 kenais wawd kannes i wydd
na bo glyn heb gelynen *l*
- 218 Olwen gûlael lan galon
darfy wenn fwyn derfyn foes *m*
- 220 *Kywydd i ddiolch i ferch am napkyn &c.*
y fvn weddvs fain addwyn
fynuww rhawg ywr fvn ai rhoes *n*
- 221 *K. merch ir oedd y prydydd yn i charv ag yna hithe*
a garodd vn arall ag or achos honno fo Roed iddo
lawer o ffynn kyll
kwrs ynfyd kerais vnferch
kollais ddyn Rowiog callwenn *o*
kyll a gaf er colli gwenn
kringyll ag irgyll o goed
mangyll a brasgyll breisgoed
ag yn iach bellach ir byd
- 223 *Kowyâd ir llwyn gwiail*
y llwyn ai wisg oll yn wyrdd
wythrann serch loywferch lan *p*

- 224 *Kywydd i ofyn Rhys grythor*
 y bardd fawndrefn bwrdd windraûl
 Rhys yngwr prys dopp y rhod *Wiliam kynwal* *a*
- 226 *Atteb: y bardd gwyn ebrwydd ganiad* *b*
 i gyd i chof gida rhys *Sion tyder*

KYWYÐEU AC ODLEU WILIAM LLŶN.

- 228 *fr neidir a frathodd y march a Roese sion ap hûw ir bardd*
 mae gwr fyth an gowir farn
 i fwrn o fwg yffern faith *Wiliam LLŶn* *c*
- 230 *Marwnad sion ap hûw ap ifan ysgwier 1570*
 y beirddion llei bv vrddas *d*
 dûw saf gidai enaid sion
- 232 *Owdl foliant i Risiart ap hûw ap feuan ysgwier*
 llwyddiant a ffyniant trwy ffydd *e*
 ffyniant a llwyddiant wellwell iddo
- 234 *Moliant ir esgob huws llanelwey*
 Beth orav byth i wrawl *f*
 kaergaint a henaint yn honn
- 236 *Moliant 4 mab sion wynn ap meredydd o wedir*
 Y llwyd messûr llin moessen *g*
 pa dras fwy pedair oes foch
- 238 *fofyn kymod m' Wiliam grûffydd o gaernarvon esgwair*
 kaernarvon hen gofion gwyr *h*
 an llaw genych farll gwynedd
- 240 *fofyn telyn dros sion trevor i siainkin gwynn o lanidloes*
 y grymvs walch gair moessen *i*
 a rhwysg iarll yt deiroes gwr
- 242 *Marwnad Elissav amhorys or klenenav yn yfionydd esgwier*
 * y byd mewn trais heb wedd *k*
 * * dir y nef in meisdir ni
- 244 *Y senn: * * * * enwi kyfraith anael* *l*
 gyrr senn ith gar o fionydd

- 247 *Kywydd i hûw Nannav esgwier*
 y prenn a wnaeth dûw / n / prynnwr *m*
 ir tyrav a ro teiroes *feuan ap howel swrdwall*
- 249 *Kowydd i blas llywelyn fychan o felienydd*
 Y nos i kad mab rhad rhwydd *n*
 oes Noe yn i lys newvdd *feuan ap howel swrdwall*

KYWYÐEU LLWÐDEN :

- 250 howel vnfath hael iownfvdd *o*
 fab llywelyn fwa llifloew
 howel par vm fytheiaid *LLowdden*
- 252 Edwart ai wyr ai drwyr tan *p*
 chwenych nid wy dda chwaneg
 chwant tad ychen cochion teg

- 253 *Kywydd i dri mab owen o lanbryn-mair*
 Ewryn gerdd gidar vn gaink
 trywlys rhwng y tri alarch *Ilowdden* *a*
- 255 *Kywydd i domas ap Rosser ai dri maib*
 mae eryr vm mawr i rodd
 gan gwyl ag yno gwelwyf *b*
- 257 *Kywydd i ofyn dav ychen*
 Bvm yn aredig brig bronn
 na fawr arglwydd ne farwn *c*
- 259 *Kywydd i dd: mathav i erchi ychen cochion*
 duw a Rannodd drwy einioes
 wyrion tywyssogion sydd *d*
- 260 *Kywydd i arglwydd fferis*
 Rhyfel ar barsel or byd
 dreth avr er llywodraeth dda *e*
- 262 *Kywydd i erchi gwalch i Mr Robert whitney*
 Sion bromych sy / n / bwrw yma
 ni fyinn nag ar fy neges *f*
- 263 *Kywydd i ddiolch i Rys ab dd: goch am alarchod*
 y ddav giw oedd wyav gynt
 tri mairch tros elairch y sydd *g*
- 265 *Moliant mredydd ap J[euan] ap m'edd o ystymkegid*
 pa wrol fon pwr i wledd
 bavn gwiw ym yn benn gwynedd *h*
-
- 266 Gwnn gûr er gwenn i goroen
 anffawd i ddyddbrawd na ddaw *llen ap gyttyn* *i*
- 267 *Kywydd i ofyn dwy spectral*
 mefyrio bvm fwrw / r / byd
 ir gottel lle mae / r / gytto *k*
- 268 *Kowydd o ddochan i ddeon bangor achos fo a ddymynasse*
llewelyn ar y deon roi llythr iddo i gael wyna ymodeon
ag aberdaron. ynte a scrifenodd at hûw lewys am roi llen
y ny cyffion am gymhortha heb gomissiwn. ag felly a
ddûg llen lythr yn i erbyn i hynan &c.
 mae doctor i fangor fain
 o chevaux fil gan wiliam *l*
 y pin ar kyffin fy / r / kam
 ir kwd moel lythyr cayad mwy *llewelyn ap gyttyn*

KYWYDEU GRÛFFYD HIRAETHAWG.

- 270 *J ofyn keiliog koed dros Rees vychan o gors y goed ddol*
i Robert ap Morys o langedwyn yn swydd y Wawn
 herod wyf hoyw rad afael
 egni llew roi kynn lleied *Gr: Hiraethog* *m*
- 272 *J ofyn sirken o groen moelrhon i berson derwen dros*
Mr kadwaladr ap Robert
 Syr Robart gair syr bwrw gynt
 yn gyd a hwy nag oed honn *n*
- 274 *Kywydd i ofyn keiliog bronfraith*
 Vn dûw gad hwnn ni ad gam
 a daed yw dûw ai diylch *o*

- 276 *Marwnad y fronfraith, ag i ddychanv herwagath a
ddaeth yw gaets ag ai lladawdd*
Bvm herod bo vm hiraeth
a fo amen wrth fy modd *G. Hiraethog* *a*
- 278 *Kywydd i ofyn gwalch*
Pwy sy trwyddo post rhvddavr
nowpeth lownwerth pwyth laner *b*
- 280 *Moliant Mr Rowland gruffydd or plas newydd*
Bai ar fil ai brvfo yw
rhigal mawr rhowiowglew mon *c*
- 282 *Kywydd i ofyn hwrdd*
yr ystvs oll o ras dŵ sydd
i lwdn fal y dyn fydd *d*
- 284 *Marwnad i Wmffrey ap howell ap Jenkin o ynys y
maengwyn 1545*
Son o fod sy yn i fedd
tros wr tv tryssor towynn *e*
-
- 286 *Yr eira : heiniar adfydig hvnwyf*
devddyn ni bwy hyn na hwy *tte'n goch amheirig hen* *f*
- 288 *Owdl ir gwr o fachellldref*
Cyrcchais ar frys wennlllys wiw
llwyddvab cadwaladr clod baladr clav " " *g*
- 290 *Kywydd y knav im llaw*
da yw nghof am lyfr ofydd
er noblen kneven or knav *ŷeu: ap Rh3 ap ŷ. llwyd* *h*
- 291 *Kywydd ir mab dyrogan*
kefais er na fedrais fydr *i*
a chwnkwest hors hensiest hen " " *k*
- 293 *Mair yw / n / hyder rhag perigl*
a bŵdd yr holl ddynion byw " " *k*

KYWYDEU FOLO GOCH :

- 296 *Kywydd y knav im llaw*
y ferch a wisg yn sientli
nag a syref neges afraid *Folo Goch* *l*
- 297 *Marwnad llewelyn goch amheirig hen*
O ddŵ teg ai ddaed dyn
prydydd ymhorth pyradwys *m*
- 299 *Sr R. Mortmer : Syr Roser assvr aesawr*
ti a ledly clochdy clod
bobl wister bob ail ystod *n*
- 303 *yr aradr : pan ddangosson ffynon ffydd*
llaw fair dros bob llafŵrwr *o*
- 304 *dŵ greawdr nef a dayar*
dŵ gwyn ath law dwg ni ith wledd *p*
- 306 *kyffes : krair kred ked kynydd*
dyro vm gyfraniad / oth wlad ath wledd *q*
- 310 *Edwart III. : Edwart ab edwart gwart gwyr*
yno i doi yn y diwedd *r*

- 312 *Marwnad tydwr ap gronwy ap tydwr ap gronwy vn o*
hynaif yn penllowydd
 klowais ddoe im klwst ddeav *a*
 na hever mwy yn hir Mon *Jolo Goch*
- 313 *Ymddiddan rhwng yr enaid ar corff*
 Ymddiddan bwhwman hwyr *b*
 tir ffyr er rhoi tair ffloring
- 315 *fr tafod*: Y drvan fawd lydan ledr *c*
 gael twyll mynn golevad dduw
- 317 *fr farf*: doe /r/ prŷd hwnn ir oeddwn i *d*
 ymgarv mi ag evron
- 319 *Kywydd i syr howel y fwyall*
 A welai neb a welaf *e*
 a chadw/r/ gaer iechyd ir gwr
- 321 *fr llong*: Anawdd vm Roi hawddamawr *f*
 bettwn i mynwn fynod
- 322 Rho duw mawr y march blawr blwng *g*
 poed gwir bowyd hir i hwnn
- 325 *Kywydd i feibion tydwr ap gronwy o fon*
 Myned i rwy i dir mon draw *h*
 tariaf i fon tra fwy fyw
- 326 *fwain glynn dwr wedi fyned ar ddifancoll a than lech,*
llel dengys y prydydd bart o fanerav hwnn a ddisgwil-
iair beirdd i Rŷddhay kymbry o gaethiwed harri IV.
 Y gwr hir nith gar harri *i*
 dwg ni on rhwym dygn yn rhydd
- 328 *Kywydd i owain ap gryffydd vychan ai lys a hynn oedd kyn*
rhyvel owen, a noda fod Jolo yn hen yr amser hwnw
 Addewais yt hynn ddwywaith *k*
 a ffie/r/ llys hoff ywr lle
- Kywyddeu i owen glynn dwr*
- 331 Myfŷurio i bym farwn *l*
 ag vnllaw yw am gynllaith
- 333 llyma fyd rhag sythfryd sais *m*
 pe mwy i swydd pvm oes iddo
- 334 Prydv a wna mwy mawl *n*
 i beder ddoeth wybodawl
 nef a thrigaredd i ni
- 337 *fwair*: doeth ddŷwies etholes iesv *o*
 a theilwng o beth ith etholes
- 339 Archwn i fair a bair byd *p*
 kawn nef oll kanv i fair

KYWYDEU HOWEL REINALLT.

- 340 Y Rhiaim wych ai rhoi /n/ wenn *q*
 na bych heb a gerych gwenn *Howel Reinallt*
- 342 *Kywydd i ofyn milgi dŷ kydenog gan ffen amhorgan*
 llywelyn fal lliw alarch *r*
 am llowrodd im llaw arall

- 343 *Kywydd i erchi main meline*
 Vechel mab fadog vychan
 kaer dro a chymro / n / i chael *Howel Reinallt* *a*
- 345 *Mar: ho: ap Jenkin ap Jerp ap eigñ o dowyn meirionydd*
 hawddamawr ywch llawr y llynn
 i gadw / r / tai a gwydr towyn *b*

-
- 346 *Marwnad plant y bardd*
 Wrth edrych galarnych gael
 o natûr fynwyn attyn *Gwilym ap Sefnyn* *c*
- 348 *Ymweled a gwilym ap gr: o ben mynydd*
 Rho dûw galon ddigllonbwyll
 wrth fyngwawr dûw mawr amen " " *d*

KYWYÐEU HOWEL DAVYÐ AP JEUAN AP RYS.

- 350 *Moliant Owain dwynn*
 Y gleisiad mwnwgl assvr
 gael dûw a gweled owain *Howel Dd: ap Jewan* *e*
- 352 *Kywydd i erchi gossawg*
 llariaidd farwnaidd frynach
 yfûdd yt wyf a fydd tav *f*
- 354 *Moliant gryffûdd ap nikolas*
 Wrth ddechrau am swyddav son
 arwydd y don o wraidd da *g*
- 355 *Kywydd i Anna fam fair*
 Anna a wnaeth i nynt
 in eneidiaf / n / enwedig *h*
- 357 *K. i hen iarll penfro a fy yn rhoi sits wrth gastell harlegh*
 Os byrr oed dydd os brûd hen
 ef a ar llafn fy iarll hefyd *i*
- 359 *Kywydd Syr Roger vychan*
 Mae perllan ymorganwg
 kair fforest or kyff evraid *k*
- 361 *y dyn vn lliw ewyn llif*
 y ddwy wlad y ddav olwg *l*
- 362 *J vair: Gwr wyf nid rhaid gwarafûn*
 gydoes a hi gida saint *m*

KYWYÐEU AC ODLEU TYDUR PENLLYN.

- 364 *Kywydd i ifan ap gr: ap Jenkin o lwydiarth*
 klefyd ymrig gwyl Jevan
 kann nydolig kynn delor *Tydur Penllyn* *n*
- 365 *Owdl farwnad Mallt vez howel selav*
 farglwyddes feistres oedd fyw
 a chel a weles ychel wiliav *o*
- 368 *Kywydd i ofyn tarw*
 Tri annerch atad Rheinallt
 eryr y twr er y tarw *p*
- 369 *Kywydd i ofyn kymod i fredydd ap iten o enav / r / glynn*
 Torres dydd fel dyn trist dall
 a maddevaint am ddwy wyl *q*

- 371 *Kywydd i Rys ap m'edd o hiraethog*
Y tv ni ffv o ddiar y ffordd *a*
lwyr fo rhwng lowri a rhys *Tudŵr Penllyn*
- 372 *Kywydd i Watkyn vychan o hergest*
ŷ nai /r/ ŷarll ir wy /n/ darllain *b*
kann haf i watkin hefyd
- 373 *Moliant dd: ap Jenkin ap dd: crach*
kannos dayd kynnes dadauil *c*
wyth goed a dŵw ath geidw di
- 375 *Owdl i Reinallt ap gr: ap bleddyn ar ol lladva gwyr kaer*
Wyr einion ai ffonn ffinied y saysson *d*
efo delw fyw dialed
- 377 *Moliant eliza a gr: vychan meib gr: ap eignon*
Y ddav lew o wyddelwern *e*
dyro yddyn bedeiroes
- 378 *Kywydd i gr: vychan ap gr: ap eignon a wnaed pan*
aeth ŷarll penfro ir dŵr yn y bermo
Y karw ifank a evrir *f*
oni ddel owain ddylwyd
- 380 *Marwnad tri o veibion dd: llwyd ap syr gr: vychan*
llwyn gwenwys perllan gwinwydd *g*
tros y tir teiroes yw tad
- 381 *Grŷffydd beisrydd bowysrann* *h*
a gwin yn nannav a gaf
-
- 383 Y ddyn winvaeth vnionvawr *i*
nad fanwyl newid feinioes *ŷeuan ap gronwy*

KYWYDEU AC ODLEU DEIO AP ŷEUAN DV:

- 384 *Marwnad gwilym vychan o frycheiniog*
Och dduw nad yttebych ddim *k*
nach gweled yn iach gwilim *Deio ap ŷeuan dv*
- 386 *K. kymod rhwng gr: vychan a Rhys arglwydd y towyn*
damwain blin ywr byd yma *l*
ai rhoi ar iarll penfro i rwyf
- 388 *Moliant sion ab Rhys o lynn nedd am darw coch*
Ewch feirdd o ddimbych i fon *m*
lloi gant vn lliw ag yntav
- 390 *ŷ fredydd ap ll'n o ener glynn nol diank rhag boddi yn nyvi*
Myredydd llowydd y llynn *n*
ar dy gorff a Roe dŵw gwynn
- 392 *Owdl i feredydd ap llywelyn*
Meredydd ddevrŷdd aron *o*
af ar owdl i feredydd
- 393 *Marwnad lewys ap Rees* o lanwrin*
doeth tri arwydd vn flwyddyn *p*
lewys yn wr o lys nef

* Corrected in margin (in a xviii century hand) into lewys ap "meredith ap ŷeuan vychan."

KYWYÐEU MEREDYÐ AP RYS.

- 395 *Angav*: Ebrwydd i doeth a braidd dal *a*
 drigaredd a diwedd da *Mredydd ap Rys*
- 396 kerais wenn kares hinon *b*
 merch yn rhad a meirch yn rhydd
- 397 Tydi /r/ gwynt tad eira ag od *c*
 a chan owdl o ychneidiav
- 399 Yma yr ys yn ymrysson *d*
 trecha a guis fantais ferr
 a hwnn a geidw /r/ hanner
 fy naf a Roddo nef ynn

KYWYÐEU by SYR DAVYÐ TREVOR.

- 400 *Anwadalwch a thwyll y byd*
 Pand angall na dyallwn *e*
 ar llaw honn ir llawenydd *Syr Dd: Trevor*
- 402 y ddyn sanctaidd a anwyd *f*
 yn vn dyn dwg nine /n/ dav
- 403 *Kowydd i Syr wiliam gr: or penrhyn i ofyn iddo*
vn oi gariadav a thelyn
 karv merched am kvriai *g*
 ni ddawr fyth na ddeve /r/ ddyn

KYWYÐEU AC ODLEU LEWYS GLYNN COTHI.

- 405 *Owdl i sion ap Rhys o lynn nedd*
 Bonedd dwy lann nedd del yn wyn *h*
 nawdd yr angylion ar nonn glyn nedd *Lewys G. Cothi*
- 407 *Moliant henri ap gwilym*
 Jessv gwynn i wisgo art *i*
 mae /n/ twy /n/ waeth mae yntav /n/ well
- 408 *Moliant i ryffydd derwas*
 mi af i yfed y medd *k*
 a dûw ni wnaeth dynion well
- 410 *Mar: thomas ap Rosser arg: hergast a las yn y maes ymanbri*
 Y maes grymvssa o gred *l*
 a dûw eilwaith ai dialo
- 411 *Owdl i Mr Robert whitnai*
 O ddûw pwy ynglan gwy a gai /r/ yrabedd *m*
 kroes dûw gwynn kroessed y gwyr
- 415 *Owdl i ddavydd ap John ap dd: ap hwlkyn*
 Davydd ab sion Rydd o wreiddyn *n*
 ef yw dewi sant o fawd a sion
- 416 *Owdl i lewys ap gwilym o frynn havod*
 Pa dv o gymrv a ddwg vm /lawer *o*
 ag nid el led gwavn oi dûy
- 418 *Owdl foliant i henri ap gwilym*
 Ai kymro /n/ gwreiddio o fewn grym / *p*
 henri ai dylv ar gymrv i gid

- 419 *Owdl farwnad i domas vychan o gyredigion*
 Marchog tir gwenog gwae ddyn gwan *a*
 ar fro / n / i gwyno a fflwyf gwenog *L. G. Cothi*
- 421 *Owdl foliant i 4 mab phylpot ap Rhys*
 Pedwar gwreiddyn dar dyrys i gynon *b*
 o bedwar imp dar erys
- 422 *Owdl i ddiolch am baderav*
 Adeiniog o fardd adwaenyn / wyf *c*
 nag a Roed o droed i oradain
- 423 *Owdl foliant i Ŵeuan ap Ŵten vychan o blwyf nant melan*
 lewys eginyn ydyw Ŵeuan wych *d*
 aed oes ag einioes ir eginyn
- 425 *Owdl foliant i vn o dylwyth y torddvaidd*
 Ŵevan a ffylib dan ior ymrwydr *e*
 meredydd ag ifor
 da a dv ydwyd Ŵevan
- 427 *pwy yw gwraidd maesyfaidd pwy sydd / yn hael* *f*
 hil elystan glodrydd
 howel fab ynyr rhof fydd
 ag yn y gwraidd egin gras
- 428 *Owdl foliant i sion ap Ŵeuan ap Ŵten o gryg eryr*
 Bo : n : llyr krûg eryr iddaw goron / loegr *g*
 ar y gwr gorav o grûg eryr
- 429 *Owdl farwnad i Rys ap davydd o felienydd*
 Val enaid a chorff i feilienydd / Rym *h*
 a dŵw a Ranno da ir enaid
- 431 *Owdl fol: dd: ab gwilym llwyd o Gastell Howel*
 dragowydd davydd mwsgedel a brynn *i*
 na thrwy y gayaf na thragowydd
- 433 *Marwnad morgan davydd gam o lann faes*
 Y pennaeth ym hob bonedd *k*
 ywr barwn doeth garbron dŵw
- 434 *Kywydd ir fflint ag ir pibav*
 doethvm ddŵwsul diwaetha *l*
 iddi eilwaith nadelwy
- 435 *Owdl foliant i Arglwydd herbart*
 dart arglwydd herbart baham / na thorres *m*
 vn clo / r / kinge edwart yw herbart hen
- 438 *Marwnad gwladus verch Syr davydd gam*
 y seren o efenni *n*
 i dewiswn dewysawg
- 440 *Moliant watkin vychan o hergest*
 Mair a Roes nef ymrhessen *o*
 Ŵarll hir fo / r / llew o herast
- 441 *hawddamawr heb vnawr wast* *p*
 ir tir âr tai o herast
 i lew herast el hir oed
- 443 *Breiniol wyd or barwnwaed* *q*
 barwn ystepltnw nos daed
 davydd goch dŵw sydd o gylch
 a Ŵarll hen fych o wr llwyd

- 445 *Owdl i Wm: ap Morgan ap dd: ap gwilym*
 Gwiliam ap Morgan llew gwaywlym / difalech *a*
 ai gaerav mûrgalch rhygarw Morgant *L. G. Cothi*
- 446 *Owdl i drahayarn ap ŷeuan ap Meirig*
 davr vm tryhayarn fyth a drig / im byw *b*
 er dy voli ym, wyr Ririd flaidd
- 448 *Marwnad Risiart vychan arglwydd bleddvach*
 Pregeth i Elen gethin *c*
 ir gwr ai vab fo mab mair
- 449 *Marwnad i syr gr: vychan marchog vrddol, hynaf y*
llwydiaid o gylch y trallung
 drwg ŷawn fydd pob anobaith *d*
 bid ddyn os y byd a ddaw
- 451 *Kywydd a ganodd y prydydd a ddoethe i geisio clera*
a bod heb gael dim
 Gwr da gwych llewych llawir *e*
 heiniwr drwg i gyflwr gynt

KYWYÐEU ŷERWERTH VYNGLWYD.

- ŷ Rys ap sion o lyn nedd*
 452 Bardd ydwyf yn breuddwydiaw *f*
 dy droi Rys or didro i rwyd *ŷerwerth Vynglwyd*
- 454 pa ryw davod pvr difai *g*
 top ag oll ti pie i gyd
- 455 *Moliant Mr tomas gamais*
 Pwy / n / kynnal pennav kanyn *h*
 penn o by benn ar bawb wyd
- 457 *Kywydd diolch ir abad dd: am yrrv gwin ir prydydd*
penn oedd ef yn gla
 y llen addfwyn llonyddfawr *i*
 mair a gai / m / mlaen margam lwyd
 nar byd heb yr abad hwnn

KYWYÐEU LEWIS MON.

- 458 *Mar: ŷeuan ap tten [ap] dd: goch o drefeilir yn sir von*
 Trewis oerfel tros arfon *k*
 or tv de ir tad ŷevan *Lewis Mon*
- 460 *Kywydd i ofyn kymod sion pilstwn hen*
 hen ddelw honn addolynt *l*
 pe palle ynrhaed pob lle / n / rhydd
- 462 *Moliant edwart herbert o dre faldwyn*
 Gwent yw / n / gwbl gnot yn gobaith *m*
 ir a elw teg ir wlad honn*
- 465 *Marwnad i Rys llwyd or gydros*
 Troes niwl tros hen aelwyd *n*
 glaw avr yn golevo / r / nef

* Some lines, which have been "crossed out" at the end of this poem, belong to that on page 469.

- 466 *Moliant Wiliam ? ab gryffydd*
Mae llaw vn am holl wynedd *a*
ni chewch well na chwchwillan *Lewis Mon*
- 467 *Marwnad yr arglwyddes sian [stradling] o blas penrhyn*
llawen fyth ni allwn fod *b*
bid tydd farn boed heddyw fo
- 469 *Moliant Syr Rys ap thomas*
Nos da ir fran is dofr enyd *c*
watt etto bydd hyd dydd barn
- 471 *Mol: Rys ap dd: lloyd ap dd: ap Ryz, hyna Sr Rich: price*
lle bo Ros felly bo Raid *d*
hyd y dvr hwde daraw
- 472 *Marwnad arglwydd powys*
Gwae wlad oer gwilio derwen *e*
llaw ddûw yngod lladd angav
- 474 *Marwnad tydvr aled*
dyn ymddifad heb dad wyf *f*
ag yn llann faes gwinllan fydd
i trig awen tragwydd
- 476 *Marwnad Elissay ap gr: ap eignon 1489*
Bit rywan boetri ennyd *g*
y penna oedd fo penn oedd fyw
- 478 *Moliant Mr Robart ab Rys tad doctor elis*
Pwy yn y gwin penn i ganed *h*
iachav ymhob hawl chwi / m / hob peth
- 480 *Kywydd i vn or herbardiaid*
pie stil powys dalaith *i*
torri clyst y twrk oi law
-
- 482 *Kywydd dûwiol yn erbyn y byd y cnawd ar cythrel*
Gwnn nad da gwae enaid dyn *k*
a bodd dûw yn y bedd diwedd *davydd meifod*
- KYWYÐEU DAVYÐ ILWYD AP LEWELYN AP GRÛFFYÐ.*
- 485 *Kywydd i ddavyd ap feuan ap eignon*
y gwilliad a gaid fal gwynt *l*
gwendid biav / r / byd ar bel *Dd: Ilwyd ap Il'n ap gr:*
- 486 *Y vantell: teyrn ymysg trin a mael* *m*
a chyredd swydd ni chwarrdd sais
- 488 *Marwnad syr grâffydd vychan marchog vrdol*
Am y gwr mwya a gerais *n*
a fû feirw / n / rhaid feryr
- 490 *Kywydd i ddiolch am gledde i watkin fychan o hergest*
kleddav gwnae assav / n / yssig *o*
gwrdd oedd trigaredd iddaw
- 491 *Kywydd i erchi pais i watkin fychan o hergest*
Y gwr dilesg ar dalwrn *p*
vn deigr or dwr bendigaid
- 493 *dyvi wendal dwf indeg* *q*
a bedw irion bedeir oes

- 494 *Kywydd i arglwydd fferis*
y karw vrddol kowirddoeth *a*
bid arglwydd mewn bedw irglos *Dd: ILd: ap IL'n ap Gr:*
- 496 *Kywydd dychan i sion davi am geisio ethrod rhwng*
dd: llwyd ar brenhin
Syrthiodd a gwyrodd i gyrn *b*
a llaw foel kais felly fyw
- 498 *Ŷ harri VII. wedi enill y dernas, ne i arthûr i fab pan aned*
Arthûr benadûr ydoedd *c*
a llaw grist rhag kwn lloegr oll
- 500 *Kywydd i dydecho a llawer o wrthiav yntho*
Mae gwr llwyd yma garllaw *d*
i dvchan at dydecho
- 502 *Marwnad davydd llwyd ap S^r gruffydd vychan a*
foddodd wrth neidio or llong i dir
Trwm fy /r/ koddod ar tremig *e*
ar i ol ef fod llai /r/ wylaw
- 504 Gwae a fwriodd gof oerwas *f*
brûd ar y byd bradwr bas
ith weled dûw ith wlad di
- 506 *F'korff' ar enaid: Brvd y korff ir brawd kv* *g*
ne /r/ gleissiad yn wr glaswynn
-
- 507 *Kywydd ir bad pen aeth y prydydd i brindotta ti ag*
enlli, lle bv agos iddo a boddî
Aethom i fad ddûw sadwrn *h*
pettei /r/ byd poed hir i bo *Ŷeuan ap tydvr penllyn*
- Marwnadeu howel ab sienkin*
- 510 hawddamawr ywch llawr y llyn *i*
i gadw /r/ tai a gwydr towyn *howel Reinalit*
- 512 llwyn oedd vm mewn lle ne ddav &c. (ll. 1-8, see p. 112). *k*

b. Mae kowydd barnad i wmfre ap howel ap sienkyn ymysg kywydde gryffydd hiraethog (see p. 284).

c. *Y dafûlan or kowyddav sydd yn y llyfr hwenn.* This table of contents shows that this MS. is complete.

526-32 *Araith wgan*: Yn yr hen amser gynt, dav wr oedd yn meddian y dwy dalaith, davydd ap owain gwynedd ynhalait h aberffro ymon a hwenn oedd dywyssog gwynedd a rhys ap tewdwr mawr yn halaith dinesfwr *ends*: yna i galwyd penn bonedd gwynedd, a ffenn [ha]elioni ymorganwg, a ffenn gwybodav [ym]howys, a ffenn perchen tyaeth yn neheyrbarth [ac fe]lly i terfyna arait h wgan wawd.

MS. 161. CYWYBDEU AC ODLEU from the Gloddaeth Library. Paper; $11\frac{3}{8} \times 7\frac{1}{2}$ inches; 998 pages; strongly bound in white vellum. This MS., which is a composite one, is divided into four books. The first book covers pages 1-434; the second pp. 435-512; the third pp. 514-942; and the fourth pp. 943-98. These divisions however are somewhat artificial, as the same hand is found in books ii.-iv., but not one of these three is all in the same hand. The year 1558 (p. 387)

seems to mark the earliest date, and pp. 57-432 appear to have been written before 1563 (p. 341). The remainder of the MS. belongs to the middle of the xviiith century. Parts of the first book are stained and injured by damp, and occasionally the text is slightly defective at the corners.

On page 145 is the entry: "sexto die septembris W. ap hughe lewys me possidet Año d'ne 1590 . my age is eight and twentie diwgyl y groig nesa"; see also pages 144, 171; page 111 has "Tho: Salisb"; and page 173 has "Hugh Winne is the true owner of this book &c. 1647."

- 1 Och falais och drais och drin och gofio &c. a
- Pages 2-56, 433, 483-511, 516-28, 699, 705-42, 780-942 are blank.
- 57 *Moliant sr: Wiliam gr: or penrhyn*
[Pwy n i gwlad penaig y wledd] b
[Gweithred ydynfyd a wnel (l. 11)
tir brenhin teirbro wynedd Gyttor glyn
- 59 Dyw krawdwr nef a dayar c
dyw gwyn ath law dwg ni ith wledd Mredydd ap rys
- 61 *Diolch an roi tarw*
ewch feirdd o ddinbych i fon d
lloi gant vn lliw ag yntav deio ap ijeuan dv
- 64 *Moliant Rydderch ap Rys*
fach vchan byd vorgaunwg e
llwydd dillad lloi iwaicck Rys Nanmor
- Mol: gwilim ap gr: or Penryn, siambyrten gwynedd*
- 67 mynvdd yr hayl mayn ddv rawc f
onid vn a dav wyneb lewys mon
- 71 Ro dyn benryn freisklyn frys g
a geidw frenhinawl gadair gwilim ap ssefnyn
- 74 *Kywydd i 4 mab Res ap hoel*
May brie o bendevic dv h
peder hayl ar y pedwar hynn Hoell gethyn o gyllynoc
- 76 *Kywydd i Rys ap Hoell ap Madog*
Yvionydd a vv ennyd i
yna i vrawd a ne i Rys Res Pennard
- 79 *Kywydd i Hoell ap madog ap ijeuan ap eignon*
Y gwr ir a gwarr arrian k
trwy eigion byd tric yn benn fuchko brydedd
- 82 *Kywydd i ijeuan ap eignon*
Pwy ssy o Rym passio r iaith l
saf ith garn ssy fyw ath gar folo goch
- 85 *Kywydd i ijeuan ab einiawn ab gruffydd*
ijeuan ddewr o viawn i ddawn m
yn gydernyd yw byd byth ijeuan wayd da
- 88 *Kywydd i syr howel mab gruffydd*
A welai neb a welaf n
achadwr gaer ieched ir gwr folo goch
- 92 *Y dec gorchymyn*
Na chymmer vn llvn yn lle o
na dim a veddo nai dir
- 93 Y rwyddion ofon i fionydd, &c. See p. 143 below. p

- 94 *Y pader, yr avi maria, y gredo*
Nevol dad, llawn Rad, llowia yn ri a
ir enaid kowir yna
- 98 *Y gredo: Kredv irwyf bennaf / ir tad gorvchaf* b
howyd o newydd / Anniweddar
- 99 *Marwnad Rys ap Tudv ap gronw*
Tebic yw gwynedd meddir c
evrfawl ior wra fal ef *gryffydd gryc*
- 101 do y bryttwn yroeddwn i d
ymgarv mi ac evron *Res goz*
- 105 gwn flinfyd gan fileinfech e
onichan yn iach vnwaith *Howel ap dd: ap y gof*
- 107 fal i royddwn fawl rwyddaf f
ag anerch dy hwn genyd *Dd: ap guilim*
- 110 My fi sydd devnydd dig g
i bydda o gwybyddir " "
- 112 fal yroyddwn gwyddwn gel h
ith nawdd a dyw ith noddi " "
- 114 *Kywydd i harri ac owain yngharchar hardddech*
dydd ar faes diwedd oer fv i
ar graic fawr yn for groec fo *guilim ap Jenuan hen*
- 117 *Moliant am roi baslart*
llywelyn evr gwyr gwyh k
achos fy llawenychv *Jolo goch*
- 121 *Kowydd i ofyn march i Jthel ap Robert*
Ro dyw mawr y march blawr blwng l
boyd gwir bowyd hir i hwn " "
- 124 *Marwnad Jthel ap Robert*
Eres y tores terra m
nog ithel wr vchel i ach " "
- 129 tydi amner tew dwymnyth n
y graig rag ofon dy grogi *llywelyn moel pantri*
- Kywyddu Moliant syr Wm: Herbart o Raglan*
- 131 mawr ywr dysc yno mayr da o
i feni i raf inav *gylltor glyn*
- 134 Ryfedd ydiw arfeddfyd p
ni fvdaf o ne fydol *Howel ap dd: ap Jenu: ap Rys*
- 137 *Jferch: gway evrfab gwiw i arfayth*
roed tyw ir gweddwon rad teg *gr: lld: ap dd: ap ein:* q
- 140 O driffeth i pregethir r
ag ifank wy dra fwy fyw *gr: llwyd ap dd: ap einnion*
- 143 *Jddiolch am ffon i lisa ap Rob: wyn* See p. 93 above.
yrwyddion o fon i fionydd wiwlwys s
odd ddaynteth iddo yntay *Ryccart ap Rydderch*
- 144 *Atteb: Arwyddion i fon a fynen hel* ** t
ysgawen ne wernen ** *lisa ap Robert wyn*
- b. *Tri Englyn marwnad Rys goch or yri*
y maen ddarn kadarn lle kedwi u
brig a bon koel eigion kerdd 1563 *William llyn*
- 145 Klowais doe im klvst deav
gwr gwen gidam gwraig i { *? Kad' ap gr: ne v*
Bedo Airdrem

- 147 *Moliant ffan ap Robert*
y twr o robert eryr *a*
ar arf wen evror fonwes *Howel ap reinallt*
- 148 *Moliant syr Wm: Herbart (o gowlbrwk)*
Or herbart hir ar brvt hen *b*
kroes dyw nef or krisdion wyd *Lewis anon*
- 151 *Moliant tomas ap rys o vryn hevliarth*
yr oen gwar arian i gyd *c*
poyd rwydd gael byw trwy heddwch " "
- 153 *Kywydd i ofyn kymod dafydd llwyd o gaer einnion*
Addaf pridodd pyradwys *d*
mwy o bowys im bowyd " "
- 155 *Kywydd i ofyn kymmod Sion pilstwn o faelor*
hen ddelw hon addolynt *e*
pe pallai ynraed pob lle yn rydd " "
- 157 *Kywydd marwnad Rys Nanmor*
O Jessv bydd eissie bardd *f*
nen bren pob awen pe byw " "
- 159 *Kymrv yn ffres kymeren ffraink*
kwrs ydiw karv sawdwyr *g*
ni bo i gwal heb i gwyr *Robert leia*
- 161 *Moliant Howel ap Jevan koch*
Hawddamawr nim dawr i dwyn *h*
ochlen enaid vwch mynydd *Jevan deulwyn*
- 163 *Kywydd i "erchi alarchod"*
Tomas andras ar windref *i*
fy eleirch er dengmeirch a dvg *deio ap Jevan dv*
- 164 *Moliant 4 mab Tedwr llwyd o fon*
Myned i rwy i dir mon draw *k*
tref yw o fon tra fwy fyw *Jolo goch*
- 167 *Owdwl farwnad greffydd Rydderch o fon*
Troes mor ar Jfor orevfan *l*
trosom i y troes y mor *Morys gethin*
- 170 *Marwnad Dd: ap Gwilim*
Davydd vab gwilim ymv *m*
a thevrn oedd aeth ir nef *Jolo goch*
- 174 gway fine fod tylodi yn ymgytgan pob man a mi &c. *Anon n*
- 175 *Kywydd i owain tydyr yngarchar*
da gwyddom dewi a godde *o*
yn rydd i ben mynydd mon *Jeu: gethin ap J. ap leis'n*
- 177 gwyll bedyr i bym yn edrych *p*
yn anreg bid tec bid hagr *Dd: ap Gwilim*
- 179 yr het vedw da yth gedwir *q*
gwaith wyd morvydd llwyd ai llaw " "
- 181 Y kelynilwyn kyva lownlwyth *r*
gyssylldedic gaer bric bron " "
- 182 doe i royddwn dioer eiddyl *s*
llewpart a dart yn i din " "
- 184 dysgais ddwyn cariad esgyd *t*
kowir ni mynegir mwy " "

- 185 *Kywydd i ofyn tarw i Risiart Lewis*
y llew iownvraint llawen vray *a*
i bwyth a geir ne beth gwell *sir owen ap gwilim*
- 189 Myn venaid mae yn vwyneb *b*
mwynen yna ai min awnaeth *dd: ap edmwnt*
- 191 triffeth mawr i tra hoffir *c*
o vin hon byddwn vyw yn hwy *llowdden*
- 193 kevais vn kovys wener *d*
klaim ar hwn kael yma ai roes *gruff: hiraythog*
- 195 Mab kadyr kadwaladyr kydwelydd *e*
a chwedy delych tra fynych tric *Deio ap Jenuan du*
- 196 *Kywydd ir hardie ai chwrath ai kant*
kefais golled om kredwch *f*
yn sigir fo a gyll y sidged
- 198 *sion moel: doed wyr mens ar deit ir mor* *g*
dial i gynwk a diawl ai gwnayth *Robert leia*
- 201 *Kywydd i gyttyn siencyn ai gi*
mewn lleyad may vn llawen *h*
ys hwy vydd kowydd y bi *llywelyn ap gyttyn*
- 202 Mis Jonawr myglyd dyffryn *i*
a-dderydd ynydd ac ynos *Anon*
- 205 *Marwnad tydyr llwyd o ial*
kwyn orroec gan orevgwyr *h*
at Jessü gwyn twyssoc ial *lewes mon*
- 208 *Kywydd i Rys ap ll'n ap hwlkyn*
y ty kandrws tec gwindravl *l*
ar orwyr hüw ir evrir honn *hoell ap Reinallt*
- 210 *Marwnad tydyr llwyd o ial*
Mawr yw pwys dau marw post ial *m*
dyro naff i deyrn o ial *Tydyr aled*
- 214 dydd da yt y gog sserchowe fwyn *n*
dygwn y verch dec iawn vain *Dd: ap gwilim*
- 216 *Marwnad Hoell ap ll'n o fon a'i briod*
y dleuddyn a ddiwedddwyd *o*
heb wnhav meibion hoell *Res pennardd*
- 220 Ty di ywr haf tad yr hyvie *p*
eilwaith yr haf ai lythyr hardd *dd: ap gwilim*
- 222 *Moliant llys gwilim ap gr: or Penrhyn*
y twr dan vaner yr eryr *q*
i glos dyw nac i llys dyn *Rys goch or yri*
- 224 "*John tydyr oi fodryb*"
medraf mawr garaf em ragorawl *r*
gryddliw yr od graddloer ydych *John tydyr*
- 226 (Croger annoger yn vwch / no lhadron / &c. *D. ap Edm:*) *s*
- 227 doe gwelwn karwn bei kaid *t*
da i trig ayr ar beferfrig byn *Jeu: ap Ryz ap J. llwyd*
- 229 kary i rwy kyryaidd ryw *u*
kytgwsk am byn lygytgam *Jolo goch*
- 231 *Moliant syr rys ap einion*
Eden pasgen wadne pwysgaink *v*
gwawr i dwyssoc gyrdyssayr *Rys nanmor*

- 234 *Kywydd i ofyn hymod Gr: ap dd: ap hoell o Ryg*
(grvffydd o ddolydd alwen) or a
gryffydd o iownwydd inawn
ai kred mae kowir ydwy *Howel kilan*
- 237 *Marwnad Rys ap howel o fon O.C. mil a ffymkant ac |*
namyn vn deigiain ofiawn mis tachwedd
gwae wlad brydd gweled breyddwyd b
na fy ddydd nefoedd iddaw *Mathew brownffild*
- 240 *Marwnad Rydderch ap Rys o dre gayan*
draen i roed drwy anrydedd c
dre gayan yn dra gowydd *John brwynog*
- 243 *Moliant Rydderch ap rys o dre gayan*
y dday ddyn o ddyweddi d
hwn heb wad a honno byth " "
- 245 *Moliant hyw ap Rys*
y karw im oes i kair medd e
i ti einioes hyd henaint *dd: alaw*
- 249 *Marwnad gryffydd llwyd dre gayan*
gwae ni ddar gwynedd arab f
llwyd nvdd yn llaw ddyw nef " "
- 253 *Ŷfon: Nos da ir ynys dowell* g
a dwy einioes oi dynion *Lewis glyn kothi*
- 255 *Kywydd i feib owain tvdvr*
y ddeywr arglwyddiaidd h
i gadw aylwyd gydwaladar *dafydd nanmor*
- 258 *Kywydd ir seren a weled ymon*
am i lliw i mae llawer i
ac arfer chwedel a gorfod *gr: llwyd ap dd: ap cinnion*
- 261 *Owdl farwnad rys ap sion*
vn eissaiy golay rag alon y sydd k
weithian oi eissaiy ayth yn issaf *Ŷerwerth fynglwyd*
- 265 *Ro dyw y galon ddigllon bwyll* l
wrth fyngwawr dyw mawr amen *gwilim ap sefryn*
- 268 *Moliant Wiliam vychan o lan dy gai*
y gwr ai dy ar y garrec m
penn kenedyl pennaic gwynedd *gytto y glyn*
- 270 *Kywydd i Wiliam or pennrryn*
gwych wiliam ac vchelwayd n
eryr evtraid yryri *kynveric ap dd: goch*
- 274 *Kywydd i Margret verch Wiliam ap Wiliam*
Verch wyl vreichie olwenn o
oed y main ar iad meinir *(syrr dd: trevor)*
- 276 *pwv bynac ar a el ar llyfyr yma i fenthic doyd ac ef adyre ac oni ddaw*
ef adyre fymeldith iddo, &c. &c.
- 277 *Moliant mathay goch*
pan sonier in amser ni p
a gair lloeger y gwr lliwgoch *gyttor glyn*
- 279 *Moliant syr rysiart gethin* q
oer oedd weled yrddolion
achadw mawnt achadwayw mawr " "
- 281 (Rych gwych wrych wlych wych drych drist &c. *D. ap G.*) r

- 282 kardda was kar ddewiswyrdl *D. ap gwilym* *a*
nid yfydd neb ond ifor
- 284 *Kywydd pan ddalwyd s' Rissiart gethin ai wyr*
may glaw am a glowais *b*
y llew dv oll ai diall *gytto or glyn*
- 286 meinwen wych hirwen o cherais *c*
a rotho ych byd wrth ych bodd *Anon*
- 288 *Kywydd dychan i Lywelyn dylinior*
eirchiad yn siarad y sydd *d*
os talm ai klyw ystlym kler *dd: lloyd*
- 290 *Atteb : Dafydd llwyd ofydd y llw* *e*
gwyn i fyd y byd or bedd *llyw: ap gyttyn*
- 292 Y ddyn winfayth ddymonfawr *f*
Nad fyn nywidio feinioes *ai karai ai kant*
- 295 *Y Cybydd : llyma yr hawl lle mae raid* *g*
ing ar hynt ir angor hen *Anon*
- 298 Ro dyw ynyn raid i ni *h*
yn ochor y maen ni chara mwy *dd: ap gwylim*
- 301 Ty di y gwynt tad eira ac od *i*
a chan owdyl ychyneidiai *mredydd ap rys*
- 304 *Moliant Risiart kyffin o vangor*
mae vn keidwad mewn kadair *k*
modfedday meydwy fyddaf *gyttor glyn*
- 307 edward ai wyr ai drwyr tan *l*
chwant tad ychen kochion tec *llowdden*
- 310 Torraist orn teiraist arnaf *m*
kent mar aythost mewn kentiach *Res goz*
- 314 *Ʒ ddeon Bangor : deliais o glwy a dolyr* *n*
pren per yr haelder ai roys *gyttor glyn*
- 317 gyttyn y glyn a fy glaf *o*
yw roi i arall yrowron *syr rys*
- 320 gwae a gynhaliodd i gyd *p*
dan y gist a dwyn y gan *gyttor glyn*
- 323 Y gwr addfwyn gwiw a rodded *q*
pardwn duw dat pvrda dic *gwervyll*
v3 hoell vychan o vechan ymowys
- 326 Kwrs digwydd kerais degav *r*
ai llusc i ddial vy llid *dd: ap gwylim*
- 329 y penn yroed y pan ar hwn *s*
gofyn dy wr ar gefn dy orwydd *Tudr Aled*
- 332 Pwy sy ben powys o barch *t*
gofyn or penryn y pwyth " "
- 335 *Ʒ rys ap sion : Pand hir na welir ond nos* *u*
o bydd byth wrth ych bodd i bo *Ʒer: fynghwyd*
- 338 llowrodd a roes i foessen *v*
dysgwn ac eyrwn bob gair } *scriptura 28 Jan. 1562*
Edward ap rys
- 341 *Y gwregys o rodd syr Wiliam o Raglan*
y ddyaic bab or ynaic bobyl *w*
ar gerdd ir marchawc vrddawl *Res goz*

- 344 *Etto* : ssathrodd avr sseithradd wryd *a*
ac ynill ymorganwg *llywelyn moel pantri*
- 348 mae gwr ymwasgwr ymysk &c. *Dd: Nanmor b*
b. kaer lydd fydd achylfyddyd *c*
ar gledd avr arglwydd irien *Rys nanmor*
- 352 *Kywydd i ofyn kylllell i ddavydd ap hoell*
lle kyving dvrving dervysc *d*
os gwyr honn yssgarrio hydd *Res goch*
Dwy farwnad i gruffodd llwyd, ywenydd
- 356 vchel irrwf yn ochain *e*
enaidd gryffydd llwyd yno *Rys goch*
- 360 Pam im ken heb ywenydd *f*
dy nod pair ym glod am gler *ll'n moel pantri*
- 363 *f L. m. y p.*—lliw brwydyr val dechre llaw bredvr *g*
dirried wr dyred i awn *Res goch*
- 368 *Atteb* : Ros dy liw Rys dylayidd *h*
ac gwynedd vyingoganv *ll' moel pantri*
- 371 dewrddrdd lywelyn daerddraic *i*
awch ymrwydyr achymrodedd *Rys goch*
- 375 *Marwnad mredydd ap kynferic o fon*
doe yngod rwng dav angor *k*
gwae ni marw haylioni mon " "
- 378 *Marwnad gwilim gryffydd (o Lanfaes)*
Rad elfydd ro dyw daylfaink *l*
onis gwnel dyw nis gwna dyn " "
- 382 *I Beyno abad* : Teg yw synwyr blinwyr blaid *m*
a men a ffand yno i may " "
387. Anno d'ni Millesimo cccc^o lviii^o quarto die martij
vynyssviad ydiw pwy bynnac a o kopeio y llyfr yma pa bryd bynnac ar i tywll
yr ysgriven honn o gywydde gymeryd o hono ef y boen i adnywyddy
hwynt mewn papyr newydd a bevyd yrydwy vi yn ydolwc ir neb a gaffo y llyfr
hwn i adel ef heb i venthyckio i neb ond gadel ir neb a vynno i ddarllen ef gartre
ac irwyf yn ymkany irsgrivenny kywdde yn y llyfr hwn / o achos da ydynt o
waith yr hen brydyddion ynddiddanweh ac yn ddyskeidieth irrai a ddel yn ol
hyn / ac am hynny y dowaid y lladingwr /
gutta Cadat lipidem non vi sed sepe Cadendo
sic homo fit sapiens non vi sed sepe legendo.
Sef yw hynny y droppyn dwr a dylla y garrec nid o herwydd kryfdwr y dwr
ond o vynyeh ssyrthio ar y garrec / velly i bydd gwr yn ddoeth nid wrth gryfdwr
ond o vynyeh ddarlain llyfrev ac ystoriav.*
- 388 Yr eglyr bavn ar glaer bais *n*
a dwe gwen o dy i gwr *dauid nanmor*
- 389 Madyn Ronwyn Ry enwir *o*
Am i own† yno i ymwanwn *Res goch o Ryri*
- 390 kledd dar wynedd ai drych *p*
augen na cherdd am gynyw chwyryn *Tudvr aled*
- 393 lloer wen lliw eira vnno *q*
achayl nef ddyn wychlan wyd *Jeuan tew brydydd*
- 395 *Atteb* : Jeuan mawl winllan wnlwyd *r*
Nith vynn lliwr ewyn . . . llwyd a hen wyd
a duw vadde yt ty veddwl *Syr harre*

* The above introduction, apparently, marks p. 387 as the original first page of the MS.

† Altered into "wen." See Catalogue, p. 256, r.

- 398 Y vvn eiliw od ar vaes *a*
moes drwy hyrr ir meistyr harri *ſeuau tew brydydd*
- 401 Da mïawn kyff dewi y rnyw *b*
a dar byd nid a ir bedd *dd: lloyd ap ll'n ap gr:*
- 403 May gwr im dirmygy *c*
arched benn eirchiad y byd *lli' ap gyttyn*
- 406 Ddyn fwyn a ddaw yn vnych *d*
os kae vil drwy nas kae vo " "
- 408 gwaer (vn) a ddvc ir ynys *e*
i ddwy gl* * * a ddwg ai law *lewys mon*
- 410 *Gwïlim ap ſefnyn oi blant o vrass[ent] veirw or node*
Wrth edrych galanwych gael *f*
o natvyr vy nwyn attvn *Gwïlim ap ſefnyn*
- 412 *ſuan tew bryd:—*Y gwr oydioc a gredir *g*
nac aed i mi ac yd mwy *Meistr Harri Kydweli*
- 414 *Atteb:* Y meistyr ni ssomai estrawn *h*
ef a gyst avr yt gwas dewr wyf *ſeuau tew brydydd*
- 417 Doe i kevais i gan Riain *i*
nid a na m* * * na dwy *ſeuau day[lwyn]*
- 418 Duw a roes bar dros y byd *h*
gynt y kae veirdd digeirdd don
gynheiliaeth oll gan haelion
a ffvrrwych glod a ffarch glav
a ssidan yn drwssiadav
ac vrddas dec wrdd ystad
ac aür gwyr ac gwir garriad
heddiw per rron yr haeddant
ystad na charriad ni chant
nac golyd naffarch nac elw
nac vrddas enwoc arddelw
na chynheiliaeth Rwyddfaeth Rad
na da wellwell na dillad
hwy pery klod mowlnod maith
no golyd enwoc eilwaith
ar gwr ai medd evrgarw main *ssimwnt vychan*
- 420 Hawddamawr mvreinwawr maith *l*
penrryn gloyw veddyglyn glas *dd: ap gwillim*
- 422 Tri fforthor digyvwr dig *m*
ai wrych gawr wrach ai [gi] " "
- 424 *ſ Ho: Goyttmawr:* Howel wyd wiw hayla hyd vedd *n*
a chynvydd ar nghanved *ſeuau lloyd*
- 426 Sieffrai a yf osai ffraink *o*
(ayth yn) ſied ar korn i ssion *[gu]ttor glyn*
- 429 *Marwnad syr Rys ap Tomas*
Dyn wy ni chais bod yn wych *p*
dros gof betai deiroes gwyr *deio ap ſeuau dy*
- 431 *Mar: ſienkin ap Mre'dd farwn—*See Catalogue p. 170a.
Pwl vydd kerdd pob overdyn *q*
* * * liad y wyf a thylawd iawn (=l. 40) || " "
- 434 klod i dduw gwir ddvw a gerddo a mawl *r*
bychan heb ynddo bechod *Anon*
- b. ſ Wiliam ab ſfan or Rhiwlas*
Wiliam lan abifan nid bas dwg hiroes *s*
yma/n/ hir a fo in haros *Sion Branas*

PART II.

435	Howel winfaeth hael iownfvdd	<i>Howdden</i>	<i>a</i>
	Howel par ym feinhav		
436	Am ysgobion son y sydd	<i>Morys Berwyn</i>	<i>b</i>
	el i hwnn dreillio henaint		
439	Mae llaw fawr am holl feirion	<i>John Philip</i>	<i>c</i>
	Wiliam ai tal amod teg		
442	fal yr hydd ir glennydd glan	<i>Roeger Kyffin</i>	<i>d</i>
	avr i fanwyl o faenan		
445	Vn wyt ai arf a wna tes	<i>Jevan ap Tudr Penllyn</i>	<i>e</i>
	e i hun fo ladd vn ne ddav		
447	<i>I Mr: Pirs llwyd or deirnon</i>		<i>f</i>
	Y gwr dilwgr waedoliaeth	<i>Richard Phylip</i>	
	diolch fydd o dal ywch fyth		
450	<i>I dref Conwy pann oedd y nodav yno</i>		<i>g</i>
	Conwy deg hynod o gylch	<i>John Phylip</i>	
	duw ai nawdd n/ dy nodded		
453	Y Cryf angel kryfangawg	" "	<i>h</i>
	a gwae fyth eiddig oi fod		
456	Dwv / n / rhwydd edn rrvddv ydwyd	<i>Richard Phylip</i>	<i>i</i>
	fydd eiddig nefoedd iddo		
459	<i>Kowydd i ofyn pwys o dybacco i sion Wyn Owen</i>		<i>k</i>
	Y karw gwyn car i gynan	<i>John Philipp</i>	
	iach oed evrawg ich devrvdd		
462	Yr angel ar wyr yngod	<i>Gr: llwyd ap Jfan</i>	<i>l</i>
	da talo dwv yt eilwaith		
465	Am vn a wnaeth mwy na neb	<i>Gr: hiraethog</i>	<i>m</i>
	ai bvm oes ir neb ai * * *		
466	kenad i siarad liw seren awch ofyd &c.	" "	<i>n</i>
467	Sir fon wen os Rifwn wyr	" "	<i>o</i>
	[cair] pwyth y baü kan peth mwy		
469	Yr hydd a elwir Rydderch	" "	<i>p</i>
	i chwi Rydderch ai Roddes		
471	A fynd da fwy no dav	<i>sion Tvdvr</i>	<i>q</i>
	Deinial a gattwo deinioes		
473	Ystiwart rhos ach dart rhvdd	<i>Tvdvr aled</i>	<i>r</i>
	odid byw wedi dy ben		
477	Mae gair i dad am garw dv	" "	<i>s</i>
	derbyn hydd dewr bonheddig		
480	evr wawr nevoddfawr naddfain &c.	<i>Hvw llyn</i>	<i>t</i>
	<i>b.</i> Grvffydd fawl rygorawl gerdd &c.	<i>y kryth bach</i>	<i>u</i>
481	Desyf mae hwn gwnn genych		<i>v</i>
	dwv siarp faethiades wych	<i>Hvw Roberts llen/</i>	
	rodd i gwerth i chwi / r / hydd gwyh		

PART III.

513-15 Table of contents.

Elegies to Gr: Wynn or berth ddu Esqr:

529	Bro Troya brav y trewynt	<i>Rys Cain</i>	<i>w</i>
	huw gwyn yw fwynhav gánoes		

- 533 Mawr wyllof trwm ywr álaeth
a drig iddav /n/ dragwyddawl *huw Pennant* *a*
- 538 Kwynion i ddynion y ddwy wynedd
oll ai i ddwy wynedd ai holl ddynion *huw machno* *b*
- 544 Troes diliw tros y dalaith
vfudd oedd nefoedd iddaw *Morys berwyn* *c*
- 547 Jessu o nef ath lef ath wylofain
ŷ rai amen a Ro ymynedd *William ap Raff* *d*
- 553 ŷr berth ddu /r/ a llv o fro lley
gan fair obr a thal ir gwynn or berth ddv *Sion Phyllib* *e*
- 557 Oeh gynted ir hed yr oes
dig ywr llid ym deigr halld a red " " *f*
- Cywyðeu Moliant i Huw gwynn*
- 562 Mawr ywr gair am eryr gwyn
ai gwna yn ben gwanna yn y byd *Risiart Phyllip* *g*
- 566 Droganwn fynd draw gan foes
ar berthl ddv a fvr barth hen *Wm: ap Ruphe Wynn* *h*
- 569 Y karw brav sad kroewber son
huw gwyn lwyr derfyn ar does *Sion Phyllip* *i*
- Marwnadeu i Mr: Huw gwynn . 1614.*
- 573 O duw fyrred i fowredd
ŷ wynn i aer yn i ol *Huw machno* *k*
- 577 Doe tybiais dowad tiben
Huw /n/ yne sydd heno yn sant *Riciart Phyllip* *l*
- 581 Awn a chwyn heniach winwydd
Oen duw sant yw enaid sydd *Gruffydd Phyllips* *m*
- 585 Pryddfyd tro ar fyd trwy /r/ fal
byrth ne i wynn or berth ddv /n/ ol *Sion Phyllip* *n*
- 589 Mawr beynydd mae oer benyd
ag enaid huw o gnawd hael *Kadwaladr Kesail* *o*
- 594 Mai ochain heb ddim iechyd
i fab gwyn fo byw gañoes *Risiart Kynwal* *p*
- Cywyðeu Moliant i Mr: Huw gwynn*
- 598 Y gwir eryr gorevraid
a ro mab dw i huw hael *Roger Kyffin* *q*
- 601 Y gwynn ar bob gwynn or byd
oi llin nhwy feirl yn i hol *Risiart Kynwal* *r*
- 606 Bv Rwydd iawn gerdd beirddion gynt
krist wyn a wyr kroesi does *Huw Machno* *s*
- 609 *Kywydd i ofyn kledde a dagar i Robt: Wynn*
Y gwyn ffank iawn afael
a dagar ith gefnder gwyn *Risiart Kynwal* *t*
- 613 *Kywydd i Mr: Robt: Wynn pan briododd*
Y gwyn ai drwy gonwy draw
llaw ddvw nef ai llwyddo /n/ vn " " *u*
- 617 *Marwnad Mrs: Gwenn Salbri . 1581*
Sorri o dduw saer y ddavar
ni bydd Gwenn heb ddigonedd *Sion Tudur* *v*

- 621 *Moliant i Mr: Gryffyth Wynne*
Y Sirri glwys avr i gledd a
i bo i wyneb ai einioes *John Phylip*
- 625 *Marwnad Mrs: Gwen Salbri 1581*
Dwyn enaid a chorffe dwyn annedd b
i bv wae ninav heb vn enaid *Sion Phylip*
- Cywydeu Moliant i Mr: Robert Wynne*
- 630 Y Sirri lan berl o wynedd c
ordeiniad yn hir deinioes *Huw Machno*
- 634 Y Sirri gwyn sy wr gwyh d
kodiad hir y keidwad hwn *Risart Kynwal*
- 638 Y Sirri Gwynn sy ar gant e
Oes hir yw gorff Siiri gwyn *Jams Dwn*
- 643 *Kywydd kymod i Mr: Huw Gwyn*
Mae kvr ammwytnt im krymv f
awr o byrth avr y Berth ddv *Rys Cain 1601*
- 647 *Moliant Mr: Robt: Wynne*
Y llew on gwlad llawen glan g
ar y llv byw /n/ iarll y bych *Sion Kain*
- 650 & 952 *Mar: Sion Gruffydd Carnarfon 1608*
Duw biav newid bowyd h
oll enaid y llew vnion *Huw machno*
- 655 Yr wylan fal yr alarch i
a newydd irr mynvdd mawr *Richard Kynwal*
- 661 *Kywydd i Hw Gwynn aer Rob: Wynne*
Os Dvw, i feirdd ys da fydd k
ar y llê fâb iarll a fych *Hw Machno*
- 666 *Marwnad Jemont Wynn*
Tristweh lodd yn nŷdd a/nos l
hynod ŵr yw enaid ef *Richard Kynwal*
- 670 *Kywydd i Hw gwynn pan aned fo*
Duw a roes a da yw /r/ wedd m
a chynnydd fwy na channoos " "
- 675 *Moliant Robert Wyn esgwiair*
Yr esgwiair sy gvach n
ai dravl lân /drwy lawenydd " "
- 680 Aer a welwn arr wiwlwydd o
llwydd kad /llaw ddŵw a i kadwo 1631 *Ric: Phi:*
- 683 Os hael ym hob kwys helaeth p
Hwy bo ir tir Robert wynn *Hw Machno*
- 688 *Mr Wm Wyn o lanfair pan odd yn sirif. 1637.*
Mae swyddwyr grymys heddyw q
Wiliam Wynn hael yma /n/ hen *Wathyn Klywedog*
- 692 *Moliant Mr: Robert wynn or berthv Esqeier*
Y Rhowiog lain hir i glod r
mwy oes draw el i Meister Wynn *Gr: Phyllips*
- 695 *Y ofyn kymod Mr: Rob: Wynn or berth ddv Esg:*
Adda hiraeth a wyddiad s
o dai /r/ gwynn draw i ganv *Watkin Klywedog*

- 700 *Ynglynion cof oedran, bedydd, a gossibion Catherin aeres
ag vnig ferch Huw Wynn or Berth ddv Esgwier. 1653.*
Vñ mil a chwechant iawn moli *a*
perffeth yw geneth Huw Gwynn *Mau: Parry*
- 701 *Marwnad s^r Richard wynne Gwydyr Barronet*
Gwae'r, siroedd cyhoedd i ewyn *b*
Gormod gwaith maith i mi — *left unfinished.*
- 743 *Marwnad Mr: Sion Gryffydd o lyn*
Dydd brawd am y mrawd mae mron *c*
dydd brawd /or dyrnawd / a roed arnaf *Tomas prys*
- 749 *Marwnad Mr: Hanibal Prys*
beth a wnawn / beth iawn Enyd *d*
dvw da all / doed i wllys " "
- 752 *Marwnad Mrs: Marged Grvffydd o garnarvon 1625*
Kri mawr sy / n / y kaerav main *e*
i weled marged amēn *Richard Kynwal*
- 756 *Marwnad Sion Grvffedd o gaernarfon 1608*
mae diliw am y dalaith *f*
o daw koel fydd dwvk Wiliam *Sion kain*
- 759 *Y gwr eglyr i groglith* *g*
dvw mawr rhag pob dim arall *sion Brwynog*
- Marwnadeu Rob: Wynn or berthv qui obiit 23 Febr: 1640*
- 763 *Troes y byd dwys enbyd son* *h*
hynod wr ai enaid aeth *Dd: nan Konwy*
- 767 *Oer iawn i doeth yr vn dydd* *i*
i aer gannoos ar gynnydd *Humphrey ap howel*
- 770 *Doe oer fraw hir drwy r / fro hon* *k*
i bo / r / tal i Robert wyn *Gruffydd Phylip*
- 776 *Mae / r / oer gwŷn am eryr gwaed* *l*
Irwyn Ifor ir nefoedd *Robert Dyf*

Y PEDWERYDD LLYFYR.

- 943 Table of contents.
- 945 *Marwnad Kapten Sion Salesbri o Rêg 1611*
Beth yw gwr bath a gerir *m*
yngolwg dwv ai ang[ylion] *Signature cut off.*
- 952 *Duw biav newid bowyd See p. 650 above.* *H. Machno* *n*
- 955 *Mae diliw am y dalith &c. See p. 736 above.* *o*
- 960 *fr Evddiges: Mawr genym aŵr ag eñyd* *p*
bwrn ai dyko iw bedd *Gryffeth Hiraethog*
- 962 *Marwnad Sr John lloyd o fale*
Y llong yn gaudrell Angôr *q*
iawn a gawn pes bai iawn yw gael *ffowk lloyd*
- 969 *Dwys ym sôn / nad oes ym serch* *r*
vn wych / oedd / yn iach iddi *Gwilim ap Jevan hên*

- 972 *Marwnad Mrs: Margred Tomas gwraig i Mr: Sion Gryffydd o gaernarfon*
 Yr angav / dewr gwnav / dv a
 ddvw dda / drigaredd iddi *Rob: ap Rhys wynn o raeanog*
- 975 Vn dan fayer yn dwyn i fyd *See below MS. 162, p. 101.* b
- 978 *Kwyn am Mr: Hugh Wynne ab Wm: Aer y Graeanllyn*
 Pa lef oer pa lifeiriant c
 i duw ytoedd yw atal *William varghan esquier*
- 982 *Kywydd i ofyn trigaredd i ddvw*
 Gwir advn gvr ydwyf d
 anrhydedd mawredd Amen *Morgan ap hugh Lewes*
- 985 *Cywydd ir questi am dyngv invdon*
 Gwae ni flined tynged tost e
 llin ydem yn llown adwith (l. 10)—not completed.
- 987 *The Epitaphe of dame Jane Stradling first wiffe to Sr Wm: Gruffith composed in Welshe [by] Lewys mon, converted into Englishe meeter by D. G. at the request of Mrs: M. Th: her daughter, 8. Maye 1573.*
 llawen fyth ni allwn fod f
 lle doer angav, lleidr yngod
where dreede full death vncald doth come
theare joy dothe not abyd &c.
 hyd dydd farn bod heddiw i bo. *Lewys Mon*
- 993 *Kywydd i Mr Nicholas Gruffyth*
 Yr hydd hael rhoddwr heleth g
 ple mae/n/ fyw vn rhyw mor hael (l. 22)—unfinished.
- 995 *Marwnad Mr niklas Gruffyth 1615*
 Dvw geidwad ai dig ydwyd h
 bevnydd dw bia i Enaid *Watkin klywedog*

MS. 162. WELSH POETRY, &c. from the Cors y Gedol Library. Paper; $12\frac{1}{4} \times 7\frac{3}{4}$ inches; 122 pages; written between 1598 and 1640; bound in white vellum. The name "Robert Hookes" occurs on page 1, and that of "Will: Maurice" on page 122. Pages 110, 114-15 are blank.

1 a. A medison for the heeringe.

b. Simon Williames and Henry Pryce for two musketes &c.

c. Ni fyn gwen seren siriol wr y dydd &c. *Anon*

2 Casse Debet et casse Credit Anno 1598

14 Despens de Merchandise Debet Anno 1598

17 Sensuyt la specification des despens desbourssez pour compte doliuier le riche a scaoir Anno 1598

18 Sensuyt la specification des menus despens desbourssez pour compte de pierre aux clefs Anno 1598

19 Despens pour compte a $\frac{1}{2}$ auecq Nicolas des champs . 1598

20 Despens faict pour Compte $\frac{1}{3}$ auecq Vincent le boucq.

21 Despens de demesnage par tout Lan 1598

. On spaces left blank on pages 5, 6, 10, 13, 20 and 21 are medical recipes ;
and on page 17:

- Gwerthais ,i, genav gwrthyn wilog a
or ddwy ddiawl ,r, yn yn dda ./
- 22 Table of contents in a late hand.
- 23 Y llwyn ai wisg oll yn wyrdd b
/i/ dal nef /o/ dewlwyn ir *John Tudr*
- 25 Cywydd /i/ yrrv /r/ Bronrhvddvn yn llattai
Y kelloc, brav ar klog brych c
difur nos /i/ dewfron allt ./ " "
- 26 (Sion Roderig oen diddig in dyddiau &c. *R. ? G.*) d
- 27 *Ʒwraig eiddig* : Pevnydd, yrwy yn poeni e
ai ddavarv a ddorwn./ *llowdđen*
- 28 Y tal dan /y/ melved tv f
mi /a/ ga /r/ gore /n/ y llan./ *Tvdr Aled*
- 29 Pwyr, iarlles mewn pvr eirlliw g
feindlos mae /n/ agos fynydd *John Tudr*
- 30 Carv roedddwn gwn gwufan h
lyn amen hon /i/ minav./ *Gottyn bach or park*
- 31 Y fvn deg /o/ von hyd ial i
i ti ddim ond hawddamawr./ *Gruffith ap Ʒevan*
- 33 Y hoer hael /a/ lliw/r/ hevlwen k
ni fyddwn /i/ fyw ddwynos./ *John Tudr*
- 34 dyda, ir verch ar did avr vavr l
knott ar bawb kana it air byth. " "
- 36 Kefais gan ddyn gwrtais gall m
awen fwynach /n/ feinioes ./ *Roger Keffin*
- 38 Ʒselv merch oes le mwyn
ond or vnle mewn draenllwyn n
glas a gwyn dan glos y gwydd *David ap Edmund*
- 39 Gwae a fai /n/ brvdd rach ofn brad
ag /a/ oeres o gariad o
y ddavar ach ysgar chwi./ *Gruffith ap Ʒevan*
- 40 Gwae /a/ vwriodd gof oerwas p
Ʒth weled dvw ith wlad ti *Ʒevan brydydd llys*
- 42 Ba yniff /o/ bai annerch q
dervid wen dy ervod vnwaith *Gruff: ap Ʒevan*
- 43 Yr eglvr Bavn ar glaer bais r
a dwg gwen /o/ dy /i/ gwr./ *Dauidd Nanmor*
- 44 Madyn Ronwyn ry enwir s
am /i/ own yno im wanwn./ *Rys goch or yri*

KOWYÐEU THOMAS PRYS.

- 45 Y llaw a dorodd y llwyn t
yn llynn am dori /r/ glia glas *Thomas Prys*
- 46 Pa ryw ddialedd prvdd ddolvr u
yn /y/ tir yn anad dyn ./
- 47 Dvw na welwn dan elor v
dvw dod wen bvrwen i brig
Yn weddw er mwyn ffroen eiddig

- 48 Dyn wyf yn aros dan wydd *a*
fenaidd /i/ minav fanwyl . / *Thomas Prys*
- 50 Y gwr anwyl gair vniawn *b*
dial y ferch /a/ dal fo . /
- 52 Y chwanen bach vnioh bwr *c*
er vn mab /y/ gwr an medd
- 54 Y fwyalchen dan fylchoed *d*
giw dv doeth ath gadwo di . /
- 56 Y gwr fyth /a/ garo ferch *e*
gair om pen ar wen yn wir . /
- 58 Anap oedd na wypay wr *f*
dall /i/ bawb yw dyll /y/ byd
byddwn hyd /i/ gwn yn gall . /
- 60 Kerais wiwferch kwrs vfvdd *g*
/i/ glaned ar /i/ gliniav
- 61 Y fvn iraidd fwyn araf *h*
na diwedd foes na dydd farn . /
- 62 *Kowydd kymod rhwng Sion lloyd o Jal a W^m milton*
Y ddav lew iraidd lawen *i*
ych krogî gan ych gwragedd
-
- 64 *Kowydd i yrrv /y/ dehevwynt /i/ gyrchv Pirs*
gryffydd or pennrhyn adref 1599
Y gwynt or deav gyntedd *h*
er mair hael irr mor heli / *Hw Roberts*
- 67 *Ymddiddan rhwng yr offeiriad ar llankes*
Heddyw dydd da yt hoewddyn *l*
yn enw dvw yn anad vû *Anon*
- 69 *J veingtid: kanv i rwyf kwyn oyr ofid* *m*
dol /a/ ddol ymadel mwy *Tvdr aled*
- 71 Dydd da ir llwynog or ogof *n*
ffarwel rhaid ym ffo ir allt *Hugh lloyd*
- 74 *Joⁿ tydyr yn dwyn malpai y marchog Sir Sion*
Salbri yn kynghori ei Blant
O daed fal /y/ dywedant *o*
yn iach i wr yn eich ol *Joⁿ tydyr*
- 76 *Ûyma owdl foliant i Mr Willim Wynn o lanfair*
Kanaf ir haelaf pob rhai *p*
a golvd ganroes i glod a ganaf *Richard kynwal*
- 80 *Brevddwyd prydydd i m^r Niklas hookes*
Fal yr oeddwn /gwnn / ganv *q*
drigeinoes /i/ dre gonwy " "
- 83 *Moliant Syr Thomas Salusburi o lyweni*
Ni ferchyg sais farchog svdd *r*
by bae syr am bob seren *Lewis mon*
- 85 *Marwnad Sion Owen o frynn kenrick 1598*
Y Byd tallfvd twyllfyr *s*
nef /i/ Sion, fynewis arcl. / *hugh ap Wm: ap Evgion*

- 88 *Y glomen yn genad at m^r Niklas hwkes.* /
 Y glomen lwydwen loewdeg a
 dwg iownwawd yw dai /i/ gonwy *hw machno*
- 91 *Mar: m^r Tomas Wiliams ap Wm: or Kreddŷn ap S. ow:*
 Mae oer alar / mawr wylaw b
 Yr llynedd wr llawen wych
 Yn llann dudno gymro gwyh
 ag y leni wr glann wedd
 trig mewn llann Beblige [*sic*] mewn bedd
 a fy ddeur ir nefoedd aeth *Richard kynwal*
- 95 Ni rown foliant /i/ ddeur yr tad c
 oi ganv /i/ chwi yr nadolig *Anon*
- 97 *Mar: m^r Richard Wiliams ap Wm: o Aber Konwy 1620*
 briw sy fawr ba ryw ias fwy d
 win a chroeso /n/ iach Risiart *Richard kynnwal*
- 100 Annifyr iawn wrth ofyn
 Nôs a dydd yw einios dŷn e
 gwiliwch mae ffel ych gelyn (l. 38) ||
- 101 *Marwnad Mr John hookes o Gonwy Esqr:*
 Vh dan faych yn dwyo /i/ fydd f
 yn iach Hwkes galon wych hael. / *dros W^m fychan*
- 104 Pob dŷn gwrandawed fel i by yn llanddodged g
 a gaed gan Hŵw holant dros fynd ir mor heli
Rob: lloyd person Gwytherin
- 105 A glywsoch /i/ y kelwydd a lunied o newydd h
 nhw eythyn /i/ afonydd ond eythyn i faynan
- 106 *Atteb: A fynwch i odol hynod i wyr am i medd-dod i*
 am y gwyrr aeth ir perthi na ddelon fyth ir parthe
Owen lloyd o Eghwysvach
- 108 *Odl i Niklas Hookes mab yfienga Niklas Hookes o*
gonwy B.A. i ofyn ffonn 1638
 Niklas mab Niklas mab ner i foddion h
 Niklas mab Niklas mab ner *Morys Parry lleu*
- 111 *Marwnad Mrs Ellisabeth Lloyd graig Mr Sion Stodart*
o Fodidda Mawrth 1. 1640
 Kwyn yn gwlad briwiad yn bro l
 Ddw a ro had da ar /i/ hol *Watkin klywedog*
- 116 When Phebus had drest himself to the west m
 Oh kill me kill me once againe, for I am prepared to die.
 b. Nid koweth mawr ond gwir ffyddlondeb n
 heb fodlonrwydd nid kytvndeb
 heb gytvndeb nid syt dynion
 heb dw heb ddim dw a digon *Anon*
- 117 fy modryb wen dirion ych kystydd sydd gaeth o
 Am gerlyn ni ofynir pen ddelo fo ir dre ,
 b. Yr hayl tra arayl er a drilio byth fo aed beth heb wario p
 Os kyhydd a fydd fo ef a gyll gwnayd ore a galle *Anon*
 c. Yfed ag yfed goig awen ddiffwrwth a ddefry bob kynnen &c. q
- 118 Ow yngwir galon ow, ow, ow, ... r
 ai ymadel ai kymodi. / *Anon*

- 119 glew filwr dialwr dvlvn sion salbri &c. *Anon* *a*
- 120 Eisie kap fy anap fv gael anwyd . . . *b*
 yw hyn o gerdd am hen gap./ *Moysys Powel*
- b.* Mae ordor sôr am serch ag anair &c. *c*
- c.* digiaim mil wyth mil / o / waith maiu gliesion &c. *d*
- d.* A oes yn dyn / n / y byd a feder ddoedyd / i / mi *e*
 par yn fwy / o / ran serch ai mab a merch sy / n / karu.
- e.* honn sydd raid i mi beriodi &c. *f*
- 121 Mae yn rhuf Conwey wyre bonethigion . . . *g*
 fo all / y / gore oddiaro dripio *Anon*
- b.* Os bodlon dynion am adwaynen am fod . . . *h*
 mewn gwall / i / myn / i / golli *Ruther Roberts Clr/*
- 122 Medical recipe in English
- b.* yfwch a byddwch wbodol &c. *Anon* *i*

MS. 163. THE GREEN BOOK, or the POETICAL WORKS of RHÏS JONES of TYDDYN MAWR, and the *Historia of Taliessin*, from the Cors y Gedol Library. Paper; $12\frac{1}{4} \times 7\frac{7}{8}$ inches; 265 pages; bound in green vellum; written by the poet's "own hand on both sides of 1764." Published with the title "Gwaith Prydyddawl y diweddar Rice Jones o'r Blaenau, Meirion." Gan Rice Jones Owen, ŵyr yr Awdur. (Dolgelieu: argraphwyd gan R. Richards. 1818.)

i. Signature of "Wm Vaughan 1764."

ii., vii., viii., x., 213-15, 243-65 are blank.

iii.-vi. Table of Contents.

ix. *Y ILYFR GWYRDD pa un sy'n cynnwys Awdlen, Cywyddau, Englynion a Cherddi; Yn anrheg i'r godidawg a'r dilediaith Gymro Gwilym Fychan o Gors y Gedol a Nannau Ysg' Seneddwr a Chornor y Militia swydd Feirion; a Phenn Ilywydd Cymdeithas y Cymmrodorion yn Llundain.*

O waith Rhys Jones o'r Tyddyn Mawr yn y Brynn Cŏch, o Blwyf Llann Fachreth; yn Ysgrifennedig a'i Law ei hŷn, o bobtu Blwydd yr Arghwydd 1764.

Duw Tâd Holl Alluog, a roddo i chwi Iechyd a hir hoedl, ac a lwyddo y feddoch oll, ac oll y feddoch.

1 *Marwnad Sion Rhydderch y Sywedydd*

Troes Duw Adwyth trist wedi . . . *k*
 I fyw, gyda Duw ei Dad

5 A mi'n hwyr ym minion Hâ' . . . *l*
 Wr diras yr Aderyn

8 Y Gannaid ddoeth ddigynnwr &c. *m*

b. *Priodas Dafydd Gwyn o Daliaris.* See MS. 165, p. 303.

Hawdd ammor i'r tymmor tēg . . . *n*
 A Thangnef, a Nêf, yn ôl

12 *Cywydd i Gwilym Fychan M.P. I erchi 2 drodfedd dros Ifan Sion y Teiler*

Y paun enwog penn Ynys . . . *o*
 A chynnydd Nêf, eich Enaid

- 15 Geneth gronn, dduon, ddwyael *a*
Moi Gwefus, mwy om gafael
- 16 *Dyriau dros Robt: Howel Sion i Grás ei Gariad*
Dŷn wyf fi, sy'n tramwy beunydd *b*
gyda Grás, mi âf i'r Gwely
- 18 *Marwnad Robt: Gryffydd o Dann y Bulch 1750*
Duw a droes gŵr du dros gant *c*
a llwyddiant, well well iddyn
- 22 *Mar: Mrs: Sydney Prŷs, gw: Ho: Fychan o'r Hengwrt 1752*
Pa ofid swrth, pa fŷd sydd *d*
Ddaioni y ddwy Ynys
- 27 *Awdl Deicyn yr Adarwr*
Deicyn, cyw melyn cymmalog *e*
Poen i fliwnau pann fleiniodd
- 30 *Cywydd i ofyn Derwen i G. Fychan, M.P.*
Y Marchog ardderchog ddawn *f*
Awch dilys yn ych Dalaith
- 35 *Eng' i'r Iflagen arian a elwir yn gyffredin y Fwuch*
Wenn o Nannau
Buwch Rymmus, hwylus, at gynheiliaeth *g*
Ni bu Buweh, gann neb o'i bâth
- 37 *Marwnad Morris Wiliam o Geimarch*
Gwele berwyl gwlybyrawg *h*
I'r ail oes, arf ôl Iesu
- 40 *Cowydd i Howel Lewis o'r Helygog I ofyn Berfa drôl*
Y llwdn doeth llydan ei dŷr *i*
Clyw, clyw, tra bwy byw 'n y bŷd
- 44 Y Wenithen wenn ethol *k*
Yn dawel ymwêl, a mi
- 47 *Dyriau Ofer: Dyn wyf fi a fwriodd lawer* *l*
Torri gweigion Gnau sydd ofer
- 50 *Dyriau dros i'r Ifanc i'w Gariad*
Dyn wyf fi o lwynau Gomer *m*
Eitha craff gael gafael arno
- 54 'Rwy 'n cwynfan mewn llann a llys &c. *n*
- 55 *Cerdd y Dant Cribin neu Gwynfan Gwraig*
Genethod gwynnion aethus *o*
I'w goryn du Myun Diawl
- 57 *Englyn Dedwydd a Dedwydden*
Dedwydd, rwydd gelwydd, Golwyn *p*
Gattwo 'n un Guto, a Nêl
- 60 *Iflangell Ysgorpionog i'r Methodistiaid*
Cerddodd, ni pheidiodd gau Brophwydi Baal *q*
Gann eu Twyli i eigion Tân
- 62 Mae'n Nannau seigiau gwresogion &c. *r*
- 63 *I Hugh Fychan o'r Hengwrt, Siryf Meirion 1752*
Yr Hydd dofaidd hardd dyfiad *s*
fôdd enwog ei Feddianau
- 66 *Mar: W. Wynn, Person ll. Gynhafal a Mynafon 1760*
Dwys arwyl Duw a sorrodd *t*
I Dduw anwyl ai ddoniau

- 71 *Maricnad Lewys Dafydd or Goetref a Bronn Wion*
 Ilfeiriant hyll a fwriodd a
 I Llys Duw, aeth Lewys dëg
- 75 *Carol i'w ganu y Plygain ddydd Nadolig*
 Pôb dÿn y fedd deimlad a chalon dychweled b
 Diolchwn na chwynwn ychwaneg
- 77 *Y Farn: Oh! Dduw gwynn, feddyg Enaid* c
 A Nêf i mi, Nâf Amen.
- 84 *Annerch ir Parch: Ifan Ifans offeiriad Llann uwch y*
Illynn, ag i ddyfalu y ddau Gwppan Arian Mawr
Goreuraid yr Hengwrt y rhai a gyfenwyd SYRR
SIMON a SYRR SION
 Ifan weddol, fwyn addas, Perl addysg d
 Syrr Sion yw flynnon fy ffydd, Aur Simmwr
 A Syrr Simon beunydd
 Didwyll Gefeilliaid ydynt
 Dau loyw dëg, diwaelod ÿnt
 A chynnydd i'w perchennog
- 89 *Moliant Catrin unig ferch Robt: Fychan Humphreys o*
Gaer Ynwch ar fesur "Buckle two"
 Deuwch Awenyddau / Yn glau ir golau eu gyd e
 Geill hwnnw ganu yn ei wely / A gaffo feddu'r Fân
- 92 *Y Gannaid Euraid iraidd* f
 Tyrd Law yn llaw ir Llann
- 95 *Cywydd i Sion Grustal Garddwr Cors y Gedol*
 Mae troi Gweff, ni bu meff mwy g
 Sian Grestog, a Sion Grustal
- 99 *Englynion i Ddafydd Elis o Ddolgellau*
 Dafydd, o gynnydd, Gwanas h
 Genwair hardd i fardd ag oferddyn Roist
 A Bendith i blith dy Blant
- 100 *Englynion i Edward Sawdwr a ddalwyd mewn Gwely &c.*
 Mewn gafflach Wits mae yn gyflwr &c. &c. i
- 102 *Cywydd i Sior Tywysog Cymru, mab Sior III.*
 Fy Awen gu fwyn ei gwaith k
 Ym mhlaid y Brutaniaid hen
- 104 *Englyn i ddiolch am Hwrd, tros Sion Dafydd o'r*
Benglog I Robert Puw, o Riw Ogof
 Gŵr llonn, a moddion, meddal, Trugarog l
 Crÿg yw ei dwr, a'r Creigiau a dorrodd
- 107 *Mar: Mrs: Sian Poole, unig ferch y parch: Mr: Anthony*
Poole, o Gae Nêst, a Pherson Mallwyd 1762
 Gwae! fachludd, tann ludd, tynn Laid m
 ffarwel Sian, a pherl y sir
- 111 *Bedd argraff Gr: mab Dd: Gr: o Ynys Gwrtheiyrn*
 Trafaelais trwy orfoledd, yr India n
 Lluch Enddwyn llechai ynddo
- b. *Arall i chwaer y gwr uchod*
 Yma 'n huno, mae un wenn hynawd o
 A chlai, lle bu Mwtlai mân

- 112 *Marwnad Edwart Williams o Benniarth 1762*
 Doe y rhoddodd Duw'r Heddwch *a*
 Da wladwr Duwiol ydoedd
 A thawel fel Angel oedd:
 Ni bu lid na gwrid na gwrês
 Anfwynaid, yn ei Fynwes
 Na Dig, na Rhôch, Brôch, na Braw
 Na Thwrn, amherfffaith arnaw
 Ni wnai Wiliams anwylyd
 Wŷro Barn, er aur y Byd:
 Cyfiawnder ei Fanner fu
 Porth Rhâd, yn pur weithredu
 Draw i Nêf yn dirion ŵr
- 118 *Awdl y Illoi Gwynnion o Nannau*
 Illoi gwerog, merog, mawrion *b*
 Illoi yn digoni holl weiniaid Gwynedd
- 120 *Englyn i Fwch Goch y Councillor Wiliams a elwir yn gyffredin Mwynen Goch o Arfon 1754*
 Buwch grothog, dorrog, dirion; un dethog *c*
 Oed gwaedog a'i Wenn gydwed
- 122 *7 "GASTELL HARLECH" sef Illoeg newydd W. Fychan M.P.*
 Castell, kann tunell, cânt ynod hirlwydd *d*
 Bwrw mae Fwŷg, or Bermo i Fôn Cf. MS. 165, p. 231.
- 123 Y lloer ddoeth lliw y wawr Ddydd *e*
 A'i marw, yn ddi ymeiriach
- 126 *Cywydd i Dd: ab Iago o Dal y Waun*
 Doe'r Bore diwair berwyl *f*
 Bydd wŷch hyd y bŷch yn bôd
- 131 *Awdl ar enedigaeth Aer yn Nannau 1764*
 Croesaw lân, Maban y mawl, cu Rosyn *g*
 Cawn gysgodiad / Rhag trallodiad /
 Mwyn barodiad / mae'n bwriadu
- 138 *Cywydd i erchi Gwnn gan Wm: Ilwyd o Riwedog 1764*
 Y Ilwyd Eryr lled araf *h*
 Hîr gynnyrch i Ior Gwynedd
- 144 *Marwnad John Nannau o Faes y Pandy 1764*
 I Dâl y Llwyn dychryn doeth *i*
 Priododd wlad Paradwys
- 148 *Marwnad Wm: Jones o'r Orsedd Lâs 1764*
 Clywch uchel nâd brâd heb rûs *k*
 Yn dâl i Enaid Wiliam
- 152 *Awdl foliant i W. Fychan M.P. &c. 1764*
 Rhof lamm, at Wiliam ir Tŵr gwyn Nannau *l*
 Drwy wyrth ysbys da Iôr wrth Osbion
- 156 *Englyn i Edwart Hudol ger Maenol Hafhesb &c.*
 Hîr Lwyddiant tycciant tecca, wiw adail *m*
 Yn eich henaint a chynnydd
- 158 *Awdl Dduchan i Sion Grustal 1764*
 Sionyn hên adyn hynodawl *n*
 Wyll pydredig / anrheithiedig /
 A braenedig / braw newidiol

- 163 *ſ erchi ffon Gollen I Domas Dafydd o Benn y Tigi 1765*
Tomas, cu fwynwas, cyfaunedd &c. a
- 165 *I Buw Bodilen am oganu Meirion*
Y ffyrnig ddŷn Uffernawl, gwâg Enaid b
Baw i deulu Bodilen
- 166 *I Huw Fychan o'r Hengwrt i erchi Maran Cŏch 1765*
Huw Fychan lân, ei waneg c
A llwyddiant well well iddo
- 168 *I Ffŏth Newydd Mrs: Gwynn o Nannau 1765*
Gwnaed wrth Nannau glau fawr glŷd d
Amen i berchen y Bŵth
- 169 *Pr Bont newydd ar Wynnion 1765*
Gwyrdd Ogof, tros y gwyrdd eigion llangiws e
Haner lleuad safadwy
A llyfodd yr holl afon
- 172 *Marwnad Lewis Morris o Bennbryn 1765*
Och! oer yw sain echrys hynt f
Nid oes obaith dwys ebweh
Braidd wellhâd, o Bridd a llwch
Balch yw Môn o'i meibion mawr!
Trig pennaeth gwybodaeth byd
- 177 *Pennillion iw canu yn y lloerig Gymdeithas yn Nhafarn*
Drŷs y Nant
Deuwn Frodyr difyr dyfiad g
O naws dewrder Nŏs a Dydd
- 181 *Etto: Nyni loerigion fwynion ynfydion* h
Yn llawen yr un llŵf.
- 182 *Cowydd i ymddiffyn y lloerig Gymdeithas mewn atteb-
iad i Robt: Wiliam o Blwyf llann Gywer 1765*
Dwyre, Enterpia dirion i
Methodistiaid* haid di hedd
Y bo'r mawl ewybr Amen
- 188 *ſr Hoccsied Fir fawr a elwir Tiberiws ynghors y gedol*
Celwrn Bir, cywir Brecciaidd tirion &c. k
- 189 *C. Dublin 1765: Rhodiais lle nid oedd Rhedyn* l
Yn cyrraedd Dyffryn Cariad
- 193 *Y Breuddwyd: Mae geneth wŷch o lendid* m
Peth moel yw llong heb Hwylbren.
- 196 *Y lloer euraidd lliw'r Aeron, Glain y mawl* n
Hwyr ddârparu | edifaru |
O ddwys garu | addas Goron.
- 199 *Bwc a Bêl: Gwir fwyniant gyrraf annerch yn ddiwyd* o
Byw trwy bwyll, boed hir y bŏch
- 202 *Engⁿ y Gist Gŏch, ſef Gr: Williams o Gae Goronwy 1766*
Mae Gryffydd ddefnydd ddiofnus Williams p
A'ch Gywely'n, iach galon
- 205 *Cywydd priodas y Capten Gwynn 1766*
Af ar brange di drange o'm drŷs q
Beithyn tynn, bŷth ond henaint

* This Cywydd contains a savage attack on Welsh Calvinistic Methodism.

209 *Croesaw adre o'r India ir Capten Rhisiart Garnons or
Rhiw Goch 1766*

Oes un Awen heb hunaw a
Foddus or soniarus naw
Cann coron i'r Cwnnewerwr

216 *Ystori ynghylch Taliessin*

Gŵr bonheddig oedd gynt ymhenllynn a elwid Tegit Foel
ends: ac yn ôl hynny y gwnaeth y mâp Ddyhuddiant Elphin, a
Moliant; ac y prophwydodd urddas i Elphin

221 Elphin dêc taw ath wylo b
Ni ddichon neb dy orfod

222 Y gerdd uchod honn oedd y gyntaf a ganodd Taliessin
. Ac yno y gofynodd Gwyddno Geranir iddo; beth oedd
fo, ai Dŷn, ai Ysbryt? Ac yno y canodd ynteu yr hanes sy'n canlyn
Prif Fardd cyffredin / wyf fi i Elphin c
Ni wyddis beth yw Nghnawd, ai Cig ai pysgawd.

224 Pedetrin a wnâf, ac i'r porth y deuaf d
Poet hir ddialedd ar Faelgwyn Gwynedd

225 Ac yno i bu Taliessin o hynny onid oedd 13 oed . . . Ac o
hynny allan y gelwid ef Taliessin benn Beirdd.

226 Goganwawd gyrru, a gwawd difyrru e
A ollwng Elphin, o'i hŷal eurin

227 Culfardd ceisio yr wyf f
O'r Hŷal Eurin

228 Myfi sydd Ddewin g
A'r Faelgwyn Gwynedd

229 Nid hwy y daith er gwrando 'r offeren h
Yngwydd y Drindod, a llu Luwsiffer

230 Na fid esgud dy Law i lwf Anudon i
Na ymddiried i'th fyw, ond i Dduw ai ddisgyblion

231 Benedico Dominus drwy nerth Iesu fab Alpha . . . k
Pen Teyrn Teyrngedd dy drugaredd a archa

232 Pann gotto main Gwynedd o'u gorweddfa l
Ag o hynny allan Saison a ddiflana

233 Goruchel Dduw golochir ymhobfa m
Pwy ond cyfrwys a'u cyfrifa

237 Gwae! a gynmerth bedydd n
Anwyd, ac Eiry, ac Iâ

240 Cyntaf ymluniws, ar lun dŷn glwys o
Gerllaw hên Garthen Cyruaglwys

241 Fe ddaw bŷd, a chrŷd, a chrŷ p
Oni bydd i'r Daroganwr ar i stopio hi *Taliessin*

MS. 164. "CERDD RHOBIN AB HUW a elwir ym mhlith y Beirdd *Rhobin Ddu o Fôn*, wedi ei 'sgrifennu ai Law ei hun wrth erchiad William Fychan Esq: Penllywydd yr *Anrhydeddus Gymdeithas o Gymmrodorion* 1772." Paper; $12\frac{1}{2} \times 7\frac{7}{8}$ inches; 72 pages and 47 blank leaves; bound in green vellum. From the "Cors-y-Gedol Library."

- 1 *Moliant Wmffre Thomas*. "Yn 13 oed i cyfansoddwyd"
 Prydyddion mewn pryd addas a
 Ai blant ar dyfiant bob dydd
- 2 *Moliant Sion Gr: Lewis mab Wm: Lewis o Landdyfnan*
 Y diddig lân Brydyddion b
 Wrol Fab yn yr ail Fyd
- 5 *Marwnad Huw ap Huw* (Y Bardd Coch o Fôn) ir*
 hwn y cefais yr anrhydedd a fod yn ddisgybl
 Clychau Gwynedd clywech Gwynion c
 Lawenydd dedwydd ein dau
- 10 Dos lythyr yn bybyr i ben y Siwrnai &c. d
 b. Taw firsen goegen gegog; taw Huran &c. e
 c. Y dyn o 'mofyn a mi; am Englyn &c. f
- 11 *Englyn i Robt: Jones Fardd ac Yscolydd*
 Bob tro ith gofio ath gyfarch; yr wyf &c. g
 b. Gair annerch o serch ysydd; ir Athraw h
 Ond dewr d'attek tyr'd etto
- 12 Ilyma wynt oerwynt erwin; anwydog &c. i
 b. Ffyddlon yw'r galon gweli, fwyn Seren &c. k
 c. *Ir ffust*: Pren cas anaddas ini; &c. l
 d. Cas daith dra oerfaith drwy Arfon; &c. m
- 13 Mi dybiais coeliais mai Calan, Ionawr &c. n
 b. Fy Ngheidwad Dduw tad wyt ti; &c. o
 c. Wrth chwylio 'n graff a gaffo; ddynan &c. p
 d. Na chwenych fun wych fain wedd, &c. q
- 14 Duw nefel orseddol Sant r
 dyddiau tawel fel a fu
 b. *Annerch i mi gan y Bardd Coch*
 Ith annerch mewn faith union &c. *B. Coch. s*
 O 12 hyd yn 15 oed y canfansoddais y Cantiau aethant heibio.
 Yma y canlyn swrn om Gwaith O'n 15 hyd yn 18 oed.
- 15 *C. a gant Gwilym ab Gwilym o Drefdraeth im hannerch*
 Yr ifanc fardd oreufawr t
 Gwiw bleser, Mwynder Amen *G. ab G.*
- 18 *Attek*: Y Gwr ifange arafwych u
 A harddwch nef ai hurddas
- 21 *Cywydd annerch Mr: Efan Llwyd o Faes y Porth*
 Y Carw enwog cu rinwedd v
 Deled Hedd yn dâl iti
- 23 *Molawd Môn*: Dwyre fy Ngwenydd dirion w
 Wedi cael madael a Mon

* Y Bardd hwn a ddigwyddodd gael Clefyd trwm ac fe ddywedwyd iddo farw ac yn ebrwydd y cyfansoddais y Cywydd [uchod]; eithr erbyn ei orphen mi glywais fod y Bardd yn fyw yn y 15fed Fflwyddyn om hoedran y cyfansoddais y Cywydd.

- 25 *Y Byd*: Pand rhyfedd oedd Arfeddyd *a*
(Ar ol y Farn) yn 'ail Fyd
- 28 Clywais a synnais i, ryw wrthun &c. *b*
b. Trafferthus barus fu'r Byd &c. *c*
c. Duw Sant er mwyniant imi, dwg f'enaid &c. *d*
d. Gormod o ddiod i ddyn, Nid buddiol *e*
Pallu a wna Pwyll a Nerth
- 29 Blinder im hamser o hyd *f*
Myned un ffordd a Minnau
b. Cais egor y ddôr fy mun dda &c. *g*
c. Was da rôl a'th ddistrewlwch &c. *h*
- 30 Duw o'th annedd brudweddawl *i*
b. *Dau Englyn i Ferch am Fremian &c.* *k*
- 31 *Cyffes y Serchogwas*
Fy holl Gymdeithion purion parod *l*
Yn barod hyd y Bedd
Y Canuau nesaf a wnais o'n 18 hyd yn 21 oed
- 33 *Cowydd Cydchwedl rhwng y Bardd ar Garddwr sef*
Wm: Morris o Gaergybi
Croesaw fardd gan y Garddwr *m*
Heb wad cyn yr ymadael
Yma'n rhwydd y mwynwr hael
O fawr ged ffafwr a gâf
dy *Delyn Ledr** ag edrych
Na cheinach yn ei chanol
- 41 *Myfyrdawd y Bardd am ei Gariad aethai i Ynys*
Manaw 1763
Galar or Cwrr bwy gilydd *n*
Liw'r manod, yn dod i dir
- 44 *Cerdd i Ferch ar "Nansi Dawson"*
Och! fi ba beth yw hyn o fyd *o*
F'anwylyd yw fy Neli.
- 46 *Priodasgerdd Abel Fychan y Cigydd o Lansannan—*
ar "Noble Race of Siencyn"
Pob glan wr ifange tawel *p*
Yn *Abel Gwr i Gadi*
- 48 *Dear Chloe come give me sweet kisses*
O Meirian dod imi gusanau *q*
Fodlonir a chydig ym wir
- 49 *Busy curious thirsty Fly*
Sychedig Bryfyn mwth wyt ti *r*
Ni weli monynt hwy nag un
- 50 *Dyhuddiant y Carwr gwrthodedig*
Er bod rhai yn taeru 'n galed *s*
Ond ymolchi mewn Pwll budr
- 51 *Cyffes y Carwr afiaethus† ar "Sawdl Buwch"*
Y llangciau afiaethus *t*
Yn gyfion imi a ga'

* "Y *Delyn Ledr* ydoedd Lyfr o Gasgliad gwerthfawr o hen Ganiadau wedi ei ysgrifenu ar Femrwn gan Mr. W. Morris."

† "Yn 18 oed y gwnais y Gerdd hon."

- 55 *Caniad yr Amser : ar fesur Byrr Dud Andaw*
Y rhai sy' ar hyd y Byd yn bod *a*
Y derfydd am yr Amser
- 59 *Carol Plygain 1764*
Cymmorth Duw i draethu o'm genau *b*
Yn gysurus yn y Diwedd
- 66 *Englyn a gant Michael Evans o Lannerchymedd ban*
lettyfais gydag ef
Y pur Gysgadur cais godi; y Bardd &c. *c*
- 67 *Atteb : Ba froliwr heriwr fal hyn* *d*
Gan ddyrnod, ai gwna'n ddarnau
- b.* Mi fum a'm bwriad am ferch, yn iefange *e*
Ai'n curio fyth y cair fi?
- 68 *Englyn i ofyn Coron gan yr Arglwyddes Stanley i*
brynu Tannau i Sion Telyniwr y Gwyneddigion
Mawr yw Cwynion Sion cr's ennyd *f*
Rhyd y Sir yn rhodio Sion
- 69 *Ŷ Rywun : Bydd cant a feiant ar f'ol, er adwyth* *g*
Gwrysiaf ac ymdrechaf dro
- 70 *Englyn i Borthwas Porth Aethwy*
Dois eisoes o wlad Saeson, a doethym &c. *h*
- b.* Er cymmaint ei braint ai bri yw ILundain &c. *i*
- c. Ŷ Fichael Evans o Lannerchymedd ban oedd afiachus*
'Rhwn biau rhannu bywyd, i ddynion &c. *k*
- 71 *Y Cymmrodorion doethion dethol* *l*
Ai bwriad tyner, or Bryttaniaid
- b. Bedd Argraff Michael Evans*
Corph Michael yn wael ei wedd *m*
Wr dawnus
A roed danaf i orwedd
Trist gweled weithian ei Annedd
Oerddu
(ILon Iwrch a fu)
A ILannerch-ei-fedd

MS. 165. CYWYBDEU relating for the most part to the families of *Nannau* and *Cors y Gedol*, HISTORY OF THE GWYDIR FAMILY, &c. Paper; $12\frac{1}{2} \times 7\frac{3}{4}$ inches; pages i.-x., 1-498; bound in leather. Pages 1-184, and 197-213 were transcribed *circa* 1690 by "John Davies, commonly called John David Laes [see MS. 130], a family-poet at Nannau" (pp. iii. and 497); pages 217-32, 289-95 are in the autograph of Rev. Wm Wynn who died 1760 (p. 295); pp. i.-viii. and 497-98 are in the hand of Lewis Morris of Anglesey; and the rest of the MS. seems to belong to the first quarter of the xviiith century. Pages 1-6 are torn at the upper inside corners. The book plate of "William Vaughan Corsygedol" as well as his signature, dated "Feb: 1737-8," is on inside of front cover.

Pages i., ii., iv., ix., x., 7-8, 33-40, 117-20, 185-6, 191-6, 221, 405-81, and 483-96 are blank.

iii. Title page—Cywyddau Cymraeg &c.

v.-viii. A Table of Contents, giving the first line, the subject, the writer's name, and the page.

- 1 *Cowydd i Howell ap Meirig Uaughan ap Ynyr Uaⁿ a
Meirig lloyd ei frawd o Nannau &c.*
O dduw a'i pechod i ddyn *a*
Nid un o'r Glêr ofer wyf
Adar* llwch gwin ym ydynt
Cân gân eu Prydydd dydd dâ *Gr: Llwyd ap dd: ap Eiⁿ*
- 3 *Cowydd i Feurig Uaughan a davydd ei Fab*
Mawr fû Howel a Meirig *b*
aed i farw i dai Feurig *Gytto'r Glynn*
- 5 *Cowydd i ddiolch i Dd: ap Meirig am Farch*
Bron draw biaŷr enw a drig *c*
Drwy'r llŷs ai dorau ar llêd (l. 60) || " "
- 9 Y mae côf a mi ai cân
mawr gôf ôch Meirig Uaughan *d*
ar ddaŷ sydd urddas iddun " "
- 10 Heiniar adfyddig hoewnwyf *e*
deuddyn na bwi hŷn na hwynt *Il'n gôch ap Meirig hên*
- 12 *Marwnad lleuccŷ Llwyd*
Llyma hâf llwm i hoewfardd " " *f*
a chlickied yn iâch Leuckŷ
- 14 *Cywydd i Howell ap Dd: ap Meurig alias Huw Nanney*
Mawr fû lithr marfolaeathau *g*
Huw Nannau oes hŷy na neb *Tudur Aled*
- 16 *Moliant Gr: Derwas ap Meurig Llwyd o Nannau*
Mi af i yfed y medd *h*
a duw ni wnaeth dynion well *Lewis Glyñ Cothi*
- 17 *Cywydd Tudur Uaughan ap Gr: ap Howell ap Gr: Derwas*
Llŷth ynyr ai wŷr iw ol *i*
Cawn d'euro Cenau Derwas *Ŷeuan ap Tudur Penllyn*
- 19 *Owdl foliant i Ruffydd Nanney I. Esqr*
Bôn gwreiddiau Nannau uwch Naint *k*
Dyro naw einioes i Deyrn Nannau *William Ilŷn*
- 21 *Cywydd i Hugh Nanney o Nannau*
Y Preŷ a rô Duw 'n prynwr *l*
hŷn einioes fo i Huw Nannau *W^m Ilŷn*
- 23 Benidisiŷ Dominus vt Ŷesu fab alffa *m*
Dy Drugaredd a archaf *Tahiesin*
- 25 *Cywydd i geisio gyrru Rich: Philip o Nanney*
Oes diareb ystyriais *n*
hai praw'r byd hŷy perŷ'r bŷr *John Philip*
- 28 *Atteb: Y Genfigen gwan fagiad* *o*
Ni wneir hynt o Nannau r hawg *Richard Phylip*
- 30 *Cywydd i ofyn newid John Philip am Rich: ei Frawd*
Wŷf gennad af ag annerch *p*
Ardudwy rhaid i adel || (l. 106)

* Vultures. See MS. 146, p. 1 above.

- Marwnadeu Huw Nanney a fu farw 1623*
- 41 Aer Gruffydd gemrydd Gymro rhinweddol
i ddileu tristedd ai law trosto *Richard Philip* *a*
- 43 Dyn wyf ar draeth daŵl fôr drud . . .
attad i Nefolwlad fawr " " *b*
- 46 Mawr nych yn hir Meirion aeth . . .
Dyg Duw enaid Huw at hwn *Hugh Machno* *c*
- 49 Dig iw 'n bŷd o gaŵl un bêldd . . .
yn fyw gwn i Nef gynnes *Griffith Hafren* *d*
- 52 Hir beunydd iw rhyw benyd . . .
hyn i Enaid Hugh Nannaŵ *Richard Cynwal* *e*
- 56 Breuddwyd i gant brudded gwêdd . . .
i hun Enaid Huw Nannau *Sion Cain* *f*
- 59 Ddoe i bŷ ddiweddŷ byd . . .
Un a fŷ hael Nêf i Huw *James Dwnn* *g*
- 62 Duw a wnaeth diau ini . . .
ar wyŷ enaid aer Nannaŵ *Sion Clawedog* *h*
- 65 Mawr yw anap Meirionydd . . .
aur breŷ a ffyniant ir brîg *Robert Dyfi* *i*
- 68 *Marwnad Annes v3 Rys Fychan gwraig H. Nanney*
Wylo'r wyf fyth o lawr f'ais . . . *k*
duw ir enaid a rannodd *Richard Philip 1627*
- 72 *Englynion gan Rowland Vaughan o Gaergai i daid ai*
nain Huw Nanney ag Annes v3 Rys Vaughan 1627
Mil chwechant benwant oed hynod . . . *l*
ag achreth Cloch Fachreth fain *Row: Vaughan*
- 73 *Marwnad i Griffydd Nanney 1609*
Arwydd meth a roe dduw mawr . . . *m*
dirion enaid aer Nannaŵ *Richard Philip*
- Cywyddau moliant i'r hen Huw Nanney*
- 76 dŷn a godo Huw 'n gadarn . . . *n*
di ddiwedd fydd hyd ddydd farn . . .
Chweigeinoes ywch yw gynnal *Rhys Cain*
- 78 Pwy iw'r dŷn pur diweniaith . . . *o*
da duw iw fâth dŷaid fô* *John Philip*
- 82 Gweüwn feirdd a gano fawl . . . *p*
accw yn dy stad cawn d'oes di *Thomas Penllyn*
- Cywyddau moliant Huw Nanney ap Gr: Nanney ap yr*
hen Huw Nanney ag ef yn Siryf 1627.
- 84 Duw biaŵ'r byd ai bŷr bwyll . . . *q*
duw a edwyn y didwyll . . .
duw hyŷ ynod Huw nannaŵ *Richard Philip*
- 87 Yr Hŷdd gwyh rhoddiog uchel . . . *r*
ichwi 'n un walch o Nannaŵ *1625 Sion Cain*
- 90 Nodi haelion da hylwydd . . . *s*
Cei air Huw 'mhob cwrr i hon *1627 Gr: Hafren*
- 93 Y gwalch aur i gylch eirian . . . *t*
gader hwn in cadw yrhawg [*1627*] *Hum: ap Howell*

* ir oedd yr hên Lyfr. wedi torri ag nid wneuthym ond dyfalu llawer pennill yniwedd y Cywydd hwn. [J. D.]

- 95 *Esgusawd Sion Watgin rhag bod yn Gwnstabl*
Y pŵr geidwad pŵr gwaedawl a
pennaeth y faingk pŵy nith fawl . . .
dair oes parch dy Wrsip Huw *Watkin Clywedog*
- 97 *Ŵ ofyn March a phâr o ddillad dros Lewis Gwyn*
Gethin i H. Nanney a Lewis Gwyn o'r Dolegwyn
Y ddaugar foneddigaidd b
Ni chais mwy yn achos mawl *Rowland Vaughan*
- 100 *Ŵ Hugh Nanney ag Ellis Llwyd o Rhiwgoch i ofyn*
march dros Hugh Gryffydd 1615.
Y gwŷr yn Saint gwâr ynn sydd c
Gyŷion dirion Gefnderwydd
degoes fo'ch dwyoes eich dau *Richard Philip*
- 102 *Marwnad Sion ail mab Gr: Nanney 1632*
Rhwygydd brîg rhywiogwaed brai d
Yn y Ne Sion Nannau sydd
Dwy farwnad i Wiliam, trydydd mab Gr: Nanney 1636
- 105 *Hir gwynoch awr ag ennyd e*
Nannau awn ninnau iw ol *John Cain*
- 108 *Bid aŵur y byd yma f*
dra fo ar y ddaiar ddyn *Humphrey ap Howell*
- 110 *Mar: Elin trydedd merch Huw Nanney hên a gwraig*
Jo^a Vaughan o Gaergai 1617
Aeth llawn adwyth lle nodai g
gael Sion fal i gwelais i *Richard Philip*
- 113 *Marwnad Jo^a Nanney ap Gr: Nanney*
Gwae lŷ'r Sir gwyl yr oes hon h
Crist Wynn croesed i enaid *John Cain*
- 115 *Marwnad Wiliam mab ifa [sic] Hugh Nanney*
Och! wŷr ystyriwch eich oes i
gwrol ar ei heol hi || (l. 62)
- 121 *Mar: Gr: Nannau ap H. Nannau Hên—His picture is*
at Nanney painted 1632 aged then 44—died 1655.
[Och faith duw graffwaith dug Ruffydd] k
|| Adwythig yw brîg a bron a pherfedd
Ir rhywiog Ruffydd o'r gwyr hoffion *Harry Howell*
- 122 *Moliant Lewis Gwyn o'r Dolegwyn*
Oed y graig uwch deugwr allt l
ai dawn a'i drych Duw'n dy rañ *Rhys Cain*
- 124 *Ŵ ofyn milgi llwyd gan John Vaughan o Gaergai*
dros Lewis Gwyn o'r Dolegwyn
Gweuaf yt hawdd gofiwyd hyn m
doed ith gâr dy odiaeth gi *Rich: Philip*
- 127 *Marwnad John Lloyd or Rhiwgoch*
Och! dduw hael ddiwehilion n
Y Nêf a fo'n i afael *Rowland Vaughan*
- 128 *Marwnad y Frenhines Elizabeth*
Trwm a fŷ troe yma far o
bo yma i Siams bum oes hydd *Richard Philip*
- 131 *Marwnad y twysog Harry mab hynaf James I.*
Cri'n galw byd cronigl o'i beñ p
Coronog cair i enaid *John Philip*

- 134 *Mar: Charles II.*—*Ilŵyn oedd gynt llawen ddi gâs a*
gannces gael Iago inni John Davies
- 137 *Cywydd i Harry VII., neu Arthur ei fab pan i ganwyd*
Arthur penadur ydoedd b
a llaw Grist rhag cŵn Lloegr oll Dd: Ilwyd
ap ll'n Gr: o fathafarn 1480
- 138 *ŷ Edward III.*—*Edwart ap Edwart gwart gwŷr c*
Yno i doi yn i diwedd Iolo Goch
- 140 *Cywydd i Owen Tudur pan oedd Yngharchar*
Gwyddom dewi a goddef d
yn rhydd i Beŷmynydd Môn Ieu: Gethin ap I. ap lleis^a.
- 142 *Moliant y parch: Gr: Nannau 1687*
Y llew gwâr alluog wêdd e
yr aerod o'i orwyrion John Davies
- 144 *Mar: ir un gwr 1688:* *Troes Duw niwl trist anaele f*
mewn gogoniant y Sant sydd John Davies
- 148 *Cywydd priodas y parch: Huw Nanney a Chatrin v3*
Wm Vaughan o Gorsygedol 1690
Af i neithior fŵyn weithian g
ir Siroedd gyda'r Seren John Davies
- 151 *Awdl foliant i Col: Hugh Nanney 1694*
Cornol ŵyt wrol at euro dynion h
a Chatrin unol ich Twr Nannau " "
- 154 *ŷ ofyn newid Milgwn:* *Yr aer difyrr aur dafod i*
galledwyt golled iti Richard Philip
- 157 *ŷ Ruff: Vachan ap Gr: ap Einion o Gors y gedol*
Gryffydd gylch rhydd gwalch rhuddaur k
Oni ddel Owen ddulwyd Tudyr Penllyn
- 158 *Cymod Rhys or Tywyn a Gr: Vachan ap Einion*
damwain blin yw'r byd yma l
i roi ar Iarll Penfro'r ŵyf Deio ap Ieuan dŵi
- 160 *ŷ Elisau ap Gr: ap Einion a Gr: Vachan i frawd*
Y ddaulew o Wyddelwern m
dyro uddunt bedeiroses Tudur Penllyn
- 161 *Tŷ gwyn y Bermo:* *Pŵy a wnaeth ond ein pen iaŵ n*
Tŵr gwyn bendiged duw'r gwaith Tudur Penllyn
- 162 *Mar: Elizau ap Gr: ap Einion o'r Deirnon 1489*
Bid rhŷ wann Boetri ennyd o
peñ oedd i lawb pan oedd byw Lewis Môn
- 164 *Mar: Gr: Va^a ap Gr: ap Eignion o Gors y gedol*
Duw hên dŷg Edwart frenin p
Oes hir ir arglwyddes hon Gutto'r Glynn
- 165 *Cywydd i Reinallt ap Gr: ap Bledodyn or Twr*
Tri annerch atat Reinallt q
Eryr y Tŵr er y Tarw Tudur Penllyn
- 166 *ŷ dd: ap Ieu: ap Ei^a yn ol iddo gadw Castell Harlech*
Y Gwilliaid a gaid fal gwynt r
gwendyd biaŵ'r byd ar bêl Dd: Ilwyd ap ll'n Gr:
- 168 *ŷ Rich: Vachan o Gors y gedol yw groesaw adref*
ar ol i restio dros y wlad
Gŵynedd a fu wâg ennyd s
Rhoddd Duw ai borth rhwydd-deb yt John Philip

- Awdl a chywydd mol: i Rŷs Vachan o Gors y gedol*
- 170 Dedwyddwch didrwch fo d'oedran *a*
 a da i diweddir pob dedwyddwch 1560 William *Ilēyn*
- 173 Gweithio'r ŵyf gwaith arofyn *b*
 teiroles mwy, yt Rŷs Amen 1560 Wm *Iljñ*
- 175 *Moliant Gr: Fychan* o Gors y gedol*
 Mynych i bum i anoeth *c*
 Gad draw'n hir, Gatrin a hwn 1560 *Richard Philip*
- 177 *Marwnad William Vaughan† o Gors y gedol 1633*
 dŷdd rhŷ oer duodd yr hâf *d*
 a thair oes ith aer Risiart *Humphrey ap Howell*
- 180 *Ŷddiolch am gleddyf i Ruffydd Vachan‡ o Gors*
y gedol dros Ynŷr Vachan
 Tri oedd hael trŷy dda helynt *e*
 drŷy Iesu llaw dduw drosoch *John Davies*
- 182 *Moliant Evan ab Einion o'r Hendwr*
 Y gwrda o gywirdeb *f*
 yw tuedd fry, hyd dydd frawd *Gutto'r Glyñ*
- 184 *Moliant Howell ap Siankin o Ynys y maengwyn*
 Howel o gwmsel Gwmsor *g*
 Er chwedl un eiriedd ladd || (l. 18)—left unfinished.
- 187 *Marwnad Gr: Nanney§ or Dolagwyn*
 Mor hynod y nod a wnaeth *h*
 lle Enaid Glan llawndeg wledd *Gryffydd Phyllyb*
- 197 Adolwg, dywaid Wilym [Fychan] *i*
 blin yw goddef y gefyn
 blinach bod hebod na hyñ
 Na'ch gweled yu iach Gwilim *Hugh Cae llŷyd*
- 198 *Marwnad Rys ap Sion o Lŷn nēdd*
 Un eisiau golau rhag Alon y sydd *h*
 weithion oi eisiau, aeth yn isaf *Ierwerth Fynglwyd*
- 200 *Bustl y Bŷd: Egor Nēf, wrth lēf, araith lafar* *l*
 Cnocciwn neu gurwn fe egorir *John Tudŷr*
- 202 *Cywydd i ddygu Ceisio Iesu Grist*
 di hunwn oll down ym nēs *m*
 ai gadw i gyd, gwedi i gael *John Philip*
- 205 *Cywydd yn erbyn Cenfigen*
 Och! ddynion fuchedd anwir *n*
 duw'n ei lle, da ynnill ynn " "
- 208 Duw dŷ nawdd, da ŷyd i ni *o*
 tragwyddol nid drwg weddi *Richard Philip*
- 210 Duw ior llywiawdr, y lluoedd *p*
 dduw byw ar i deaū bō'm " "

* "Grandson of the above Rhys. This G. V. built the front of Cors y gedol in 1593, and the chappel at Llandduwa in 1615 the year before he died. There is there a handsome Monument to his memory—of freestone well preserved to this time 1762."

† "Son of above Griffith. This W. V. married the Heires of Plashen and rebuilt part of that house in 1607, and in 1630 he built the Gate house at Cors y gedol."

‡ "Grandson of the Risiart of the previous poem. This G. V. died unmarried and was succeeded by his Brother Richard who married the Heiress of Sr Evan Lloyd of Bodidrist in Yale."

§ "His picture is at Nanney drawn 1632; aged 22." Cf. p. 121 above.

- 213 *Engⁿ dau Synnied*: An hawddgar feinwar ar faneg *a*
a ddiengest o Nest yn An? *Captⁿ Wm Midleton*
- b. Yn wir hoff Feinir ffynnest *b*
Na roese imi An-ras mawr *Richard Hughes*
- 214 O ddewi iddi addaw ydd oedd &c. *c*
b. Da o Dad i Dad ydi dy Deidiau &c. *d*
c. Dwg Duth didol druth dadl dri dewr Dudur &c. *e*
d. *Englyn i Nannau ar un gydsain, 1738.*
I Nannau wen yn union awn yno &c. *L. Morris Mon: f*
e. Da o had, diwâd da wedi &c. *Ric: Philip g*
- 215 Ai i hon liw Eira bron brigwybr *h*
o Feirdd fyrdd, Gwyrdd yw ei Gwisg.
b. Gwae fi o'm geni am geiniog o Bren &c. *i*
c. *Englyn a wnaeth Huw Morris ar ei Glâf welu*
Meddylion trymion am troes i wyllo *k*
i fynu dwg fy Enaid i *Huw Morris*
- 216 Ymaith foregwaith ir â &c. *l*
-
- 217 *Moliant Sr Ieuan Llwyd o Jal*
Pob byw wrth ei ryw yr aeth *m*
a Duw dad i gadw dy wŷr *William Iley*
- 222 *Mar: Rhisiart Fychan M.P., o Gors-y-gedol, 28 . 3 . 1734*
Ysgafnaidd iefengaidd fu *n*
o'r Bedd i Senedd y Saint *W. Wynn*
- 226 *J^r FAIL ARIAN oreuraid—Rhodd Sr Watcyn Williams*
Wynn i Goleg yr Iesu yn Rhyd-ychen.
Y fol-euraidd Fail eirian *o*
hi fawdd ddŷn, hi feddwa ddiawl
Finnau weddia 'n fynych
Yn f'einioes i na fo'n sych *Wm Wynn**
- 231 *J^r CASTELL HARLECH llong Wm Fychan o Gors-y-gedol*
Gwr oedd fwyn a garriod fawl *p*
y marchog doniog ar d'ôl *Wm Wynn*
ai cant ac ai hy[s]grifennodd yma 1755. Cf. MS. 163, p. 122.
- 233-76. A transcript† of the *History of the Gwydir Family* made early in the XVIIIth century. The text agrees with the printed copies, but gives in addition the Latin originals of certain documents to which references are made. For other transcripts see the Preface of Mr. Askew Roberts to the Oswestry edition (1878) of the *History of the Gwydir Family* by Sir John Wynne, Bart. [born 1553, died 1626].
- 277 *Y Farn*: Dod yn dy nawdd a hawdd hynt *q*
Amen, a Nêf i minnau *Gronwy Owen*
- 283 *Bonedd a chyneddfau yr Awen. Mai 28, 1752.*
Bu gan Homer gerddber gynt *r*
Sant, Sant, Sant, Moliant. Amen. " "
- 289 *Y Farn*: Gwnaed a fynn a gwnaed fawl *s*
annhraethawl ei mawl. Amen. *1755 Wm Wynn*

* "Person Llan-Gynhaval pan oedd yn ieuanc yn Rhydychen ai cant."

† This is the copy mentioned by Rev. Evan Evans in his *Specimens of Welsh Poetry*.

Dwy farwnad i Mr: Wiliam Wynne, M.A., Person

Llann Gynhafal, a Mynafon 1760

- 295 I rae hiraeth i'm hoeri *a*
Yno fyth o hyn o fŷd *Evan Evans*
- 298 Dwys arwyl Duw a sorrodd *b*
I Ddaw anwyl a'i ddoniau *Rice Jones*
- 303 *C: Priodas Dd: Gwynn o Daliaris ag Ann etifeddes Gtm*
Fychan o Gorsygedol a Nannau 1756. See MS. 163, p. 8, b.
Hawdd ammor, i'r tymmor teg *c*
A thangnef, a Nêf yn ôl *Rhys ab Sion*
- 306 *Marwnad Mrs: Gwynn o Daliaris 1767*
Darfu'r hinon, hyd fronnydd *d*
Y fo'n blaidd i'w henaidd hi *Rhys ap Sion*
- 400 *Marwnad Mrs: Wiliam Fychan o Gors y gedol &c. 1768*
Dynoethwyd, diau neithiwr *e*
Fu honno, Nêf i'w Henaidd *Rhys ab Sion*

482. A copy of the *Proclamation of the Caerwys Eistedfod*, 1568.
For the original see page 291 of this Catalogue.

497-98. The authors' names that composed the first part of this
book, and which was transcribed by J. David Laes &c.

MS. 184. THE HOLY GRAIL. Vellum; 12 $\frac{7}{8}$ × 9 inches; 197 folios;* late xvth century; bound in white vellum. The MS. is written in double columns, 32 lines to a column; the front page is rubbed and stained and not easily legible, but the rest of the MS. is in a very fair state of preservation. Folios 2, 4, 5, 76-79, 93, 173, 179-91 are now wanting.

The text agrees with that of Peniarth MS. 11 = Hengwrt MS. 49,† of which it is probably a copy‡ in a modernized orthography. The information in the rubric at the end of the text is precise in several particulars:—

*Sang Royal ae havas ac ae | duc y nef: Nyf amgen . Ga|laath
vab Labnflot dy lac.— | Peredur vab Evroc farll | A Bwrt vab
brenhin bôrt: | Y copi kynttaf a yfgrivennod Mastir phylip
daujd o vnic lyfyr y vrddedic ebythr Trahaearn† ab Ieuan ab Mauric:
Ar llyfyr hōnn a | beris fyr rŷs vab th(oma)s | i eifgrivennu ar y goft |
e hun: § Henô yr ysgolhaic | ae hyfgrivennod . Gwilim vab Iohn vab
Gwilim vab | Ieuan vychan vab Ieuan vab | Eynyon vab Rys | vab
Madoc vab llybelyn | vab kedôgan vab elyftan glodrud:*

* Pan oedd oet krift 1563 yroedd yn y llyfr hwnn onid dalen dau kantt oll (fol. 178) [Gr: Dwinn]. . . ‡ mai yny llyfr hwnn o ddail oll gwedy yfgrifennu xv a naw igain yn wir [Gr: Dwinn] "Nag oes yn awr kans mi prvfais" (fol. 86).

† Edited by Canon Robert Williams, 1876. London: T. Richards.

‡ See *Iolo MSS.*, pp. 324-28 (Llandovery, 1848).

§ The words not italicised are difficult to read, having first been more or less erased, and then crossed out in black ink. The name of Sir Rhys ap Thomas is especially faint. A reference to extract c. on the next page will explain the reason of this erasure, as Gr. Dwinn claims for himself the credit of bearing the "cost of making this book."

There are numerous *marginalia* in the hand of *Griffith Dwnn*. The following throw light upon the history of the MS. :—

a. Pan oedd oed [krist] mil ahanner a pvm mlynedd ar higain 7 dapartodd eneid fyr rys ab thomas ai gorff ddygwyl deilo ag i by heb gladddy bomtheg diwared wrth i radd marchog or gart[er] oedd ef ag a gladdwyd ynghwrt y brödyr llwydon ynghiervyrldin yn annrydeddyf a ffyn bwrwrwyd kwrt i lawr i kyfodwyd i gorff ef ai efgyrn ag i deythbwyd ag ef i eglwyf beder ynghaer vyrddin ag i kladdwyd yno | gryffydd Dwnn ab owein i nai vab i nith verch i gender ai sgrifenodd (fol. 26).

b. Pan oedd o. k. 1502 i dapartoedd eneid owein dwnn ab rrobert dwnn ai gorff ag i kladdyn [sic] yn eglwys vair ynghidweli odd | tyvynw i gapel mair tyhwnt i dwm gryffydd ab mredydd// pann oedd o. k. 1508 i llas gryffydd Ryd ab thomas Ryd ar afon nedd gann ymellidgedig ladron yr hwnn a [o]jedd yn dyfod oi waed ef i hwn (fol. 48).

c. Llyma vy llyfri gryffydd dwnn ap oweyn dwnn ap Robert dwnn yfgwier y gwr a goftoedd gwneythr y llyfr hwnn (fol. 178). Cf. fols. 26, 128, and 132.

d. Pann oedd o. k. 1518 7 gwneythym i gryffydd dwnn ap owein y tv bychan ynryftrad merthyr [ag] 7 dechravais anfeilo y plas nryftrad merthyr [ag yn] 1533 7 reythym i drigio iddo gyntaf mi a gwenllian verch lewyf vymhericd [= wife] (fol. 114). [Yn] 1535 7 dechreyais beri gwneythyr y berllan wrth y plas nryftrad ag 7 dygodd gwr o lann ystyffan a elwid fion mredydd yrigain prenn mwyaf mywn koler kord ar i gefn o blwyf llan ystyffan ir yftrad merthyr (fol. 118). [Yn] 1532 iroedd y dderwen yfydd iwnng ffeneifr y gegin affeneifr yfydd oddyadan drws y tv bychan yny vesfen yr hwnn a welais gr. dwnn ab owein (fol. 120).

e. Pann o. o. k. 1554 iroedd o gywyddav ag odlav gwedy 7 gwneythyr i ryffydd dwnn ab ow. dwnn ynyfgrifenedig mywn llyfr ryffydd dwnn bedwar a thrigain | achywydd i rys dwnn achywydd i harri dwnn a day gywydd i owein dwnn a chywydd ibüw dwnn ag i ddafydd dwnn meibon ryffydd dwnn (fol. 156). *N.B.* —There are 12 extracts from these *Cywyddau* on the margins of this MS.

f. Pann oedd o. k. 1564 iroedd gennyf i gr. dwnn o lyfrau kymraeg mwriion a bychain i myhyn bedwar a thrigain oll i gyd yn jawn (fol. 150).

g. Pann o. o. k. 1537 j dapartodd enaid fyr John teg ai gorff ag i kladdwyd yn eglwyf lann vihangel Aber kywyn lle y kladdwyd y dad ai hynaif or blaen ve vy yn llann devaylog yn gyvrad ag yn brydd gwyl i ryffydd dwnn ab owein ddeng mlynedd nef y enaid (fol. 164).

The following marginalia are in different hands.

(1.) Dauudd Mathe ai pie (fols. 108 and 158) ; O for o fanor o fynydd o gylch | o eigion afonydd | i hennfyn hen fewn dydd | weddi ddidolck ddai ddedydd | per me *Dauudd llywyd Mathew* 1579 (fol. 129) ; Twyllaf nimpriydiaf bradur hollaw | ni thwyllaf dawlwr | towyll waith nid twyll i wr | tolliad hyll twylllo twyllwr | *D. llywyd Mathey* 1593 (fol. 152b).

(2.) Edward Games (fol. 156b).

(3.) An Indenture Betweene Jenkin John thomas of llanybyther in the County of Carmarthen gent: of the one parte and thomas Joⁿ ? ho'll philipe of the parish and Com. aforelaid—20 May 41st year of Elizabeth's reign (fol. 168b). Cf. fols. 170 and 46b.

4. There are also, throughout the MS., *marginalia* in the autograph of *William Salesbury* indicative of the subject matter of the text.

Megys yr oed yr amheroddyr arthyr yny lys a elöit camalot . Nos fadorn fulgöyn : Oet yr arglößyd ieffu grift : Pedair blyned ardec a devgein a phedwar cant . Ac y gýt ac ef yr oedynt o vilöyr 7 vort groñ dec a deugaint a chant : A göedy mynet paöb 7 eisted a nadynt A ruthraö ar vöytta : Nachaf yn dövyot 7 mywn hýt geir bronn arthyr vnben ievank yn arvaöc ef ae varch : Ac yn dögedut wrth Arthur Hanpych gwell amheraödyr Arthyr heb ef Athithav vnben poct da yt [heb] 7r Arthyr : Arglwöd heb y macköy A ytio Lawnflet yma ends :

Ac velly 7 gnottaflant gerdet ar hýt fforestyd diffaith : Ac ny böyттаent onýt göraid llyfiauöed Ac anffaöd galet arnunt : Eissjöes yr oed hýnný yn regi bod vdunt öy . A phan övynnit vdunt pa ham ý bydunt velly : Eöch medýnt öynttau örth ý neb ae govýnnai yr lle ý

beam ninnau . A chŏi Ae gŏybŏdŏch : Ac velly ŷd attebŷnt ŷ taŏp :
Ac velly ŷ bu ŷ marchogŷon hŷnŷ ŷnŷ vuched ŷantaid honno ŷnŷ vuan
vairŏ . Ac nŷ chaffat ganttunt ŷŷ vŷth amgen hŷpŷrŏŷd : A llyua ŷ
chŏi ŷr hŏnn hŷpŷŷaf a gŷlef i ŷ ŏrth lŷs brenhin peleur Ac velly ŷ
tervŷna ŷftŏryaeu Saint Greal.

Then follows the colophon as given above.

MS. 204. A COLLECTION OF WELSH PROVERBS, arranged alphabetically, in the autograph of Thomas ap Wiliam. Paper; $7\frac{3}{8} \times 5\frac{1}{4}$ inches; 170 pages; 1620; bound in Russia leather.

Robert Humphrey's name is written on page 1.

3. *Crynodeb helaethlawn or Diarebion camberaeg gorchestol* : sef yw hynny diarabedh ymadroddion synhwyrgoeth yn yr hwn draethawd y caiff y darlhenydh hygar, yn y wersig leiaf a dybygai rai anghelyfdd na byddai ddihareb : nailh ai rhagorawl rybudh i ganlyn gwrolder a rhinwedh dha : ne eiriol dwyslawn i ochelud beie llesgedh a syrthni.

Yma y gall y cymro glan weled deualh a gwybod, athrylith, diwioldeb, a synwyr natiriol yr hen gymru an henafed ni yn f hen bethau y gallant ymgystadlu ag ŷn gyffrediniaith yn Ewropa, o dhyval ystriw ag astud vvyrdawd. Thomas vap William physycwr gwledig : 1620 :

Pei caffai f cymro glan lyvr or Trioedh arbennig a elhir i wnenthyd ar Geiriadur helaethav ef a allai dhywedyd vod ei ffaith en gymmhen-dhoeth trwyddi.

4. *Ornatissimo viro, prudentia, ingenio, insigni memoria tenacissima predito, doctrinae liberalis, presipue historiarum studiosissimo, antiquario magno : Dño Johanni Wynn de Gwedyr illustri equiti aurato et Baronetto patriæ suæ decori et ornamento, in egenos et pauperes, cibo, pecuniis, et vestimentis munifico ; qui maioribus suis etiam præclaris viris virtute præluxit : Thomas Gvilielmi, phyliatros sanitatem et salutem precatur sempiternam, in christo Jesu Domino et salvatore nostro ; cui etiam hoc literarium manusculum idem auctor dat dicat et dedicat.*

Erasmus Botrodamus a scrivenodh lyvr mawr weirthiawg or Direbion lladin ar groeg, ir hwn i mae yn i alw Chiliades, sev yw hynnu miloedh, ag eto yn y llyvr yma i mae tair Mil a ffum cant ag y chwaneg. gan hynŷ mwynhaed yn cymru ni y trysor hwn./

5 DIARHEBION : CYMREIG :

A achwyno heb achos gw[n]eler achos iddo

A arddo diredd a gaiff Sygonedd ends :

[Ys] drwg y deng hewin [ni f]fortho vn gelv[i]n

Ysgwir y bwrir baril

Diben scwd o bai gwag i seid [sic] See Catalogue, p. 131y.

1620. Yn dhiwetha i mae barnu

•••

170

Ag velly y cyvansodhŷd y llyvyr yma
ad lawdem et honorem Dei optimi
maximi ad vtilitatem proximi
nostri. Soli Deo honor et
gloria in secula secu-
lorum amen.

. T . . W

•
•••
•

MS. 211. GEOFFREY'S HISTORIA, BRENNINED Y SAESON, NENNIIUS, GILDAS, CHRONICLES, and LAWS. Paper; 14 $\frac{3}{4}$ × 9 $\frac{1}{4}$ inches; pages 1-328 followed by about as many blank pages; circa 1685* (p. 279); bound in leather; from the "Gloddaeth Library."

Pages 1-82. *Brut Brenhinedd Ynys Brydain*: Pan yr oedwn yn vnych yn treiglaw medylieu lawer ac am lawer o betheu fy medwla digwydws yn storiau brenhined Ynys brydein ac y bu anryfed cennŷf am draethiant Gildasa Beda mor dowyll ac na choffasant or brenhined a vuant yn ynys Brydain kynn dyvod krist Ynghnawd nac o Arthur nac o lawer o vrenhined a vuant wedi Knawdolieth krist rygawswn inheu ac yr glowswn bot eu gweithredoed yn deilwng o voliant ac yn goffadwy drwy lythyr gan lawer o bobloed ac yn didanwch ganthunt draethu o nadŷnt ar eu didwŷn ar gôf ac val yr oedwn yn esmalhau am hynny e rodes ym Gwallter Archdiacon ryt ychen llyvr kymraec ac yntho gweithredoed brenhined Ynys brydain o vrutus Ac o arch ac annoc yr athro hwnnw kyt gorffei arnaf kynnullaw geiriau estronawl o ardeu eusioes om koediawl ethrylith am priawt binneu vŷ hun y pryderais trossi ac ymchwelyd y llyvr kymraec hwnnw yn lladin kanis pe llaŷnw y llet wynebau o amgylehion eiriau magu blinder a wnae hynny mwŷ na digrifwch neu grynodeb yr ai darlleai kanys blinach oedd dyall y geiriau estronawl na darllain yr ystoria Prydain vawr yw henw yr oreu o ynysoed a elwit waith arall gynt albion, sef oed hynny y wean Ynys &c. . . . ends: Kadwaladr aeth i Ruvain val yr erchis yr angel iddo sef oedd hynny o. k. 683 ac yno y bu vyw bump blwyddin a llawen vu y pab wrtho ac ef ai kadarnhaodd ef ymhlith Saint gleinion ac yno y klavychws ef o orthrw m haint yn y 12ed o vis tachwedd y bu varw ac yr aeth i enaid i Nef 688.

A phan aeth kadwaladr i Ruvain o Lydaw y doeth Ivor ac Ynyr ar tywysogion a vuant ar Gymru ol yn ol a orchymynais i Garadawe o Lan Gadvan vynyhyd oeswr oedd kwnnw ac iddo vo yr adewais y defnydd i ysgrivennu brenhinoedd y Saeson a pheidio ar Kymru kann nad yw ganthynt y llyvr yr hwn a ymchwelodd Gwallter archiagon Rhydychen o Ladin yn Gymraec ac ef ai traethws yn wir ac yn gwbl o herwydd ystoria y dywedigion Gymru ac am hynny yr ymchwelais innu o Gymraec yn lladin holl Ystoria y Kymru ac velly y terfyna holl ystoria Brutus,

82 Weithian yr ysbyswn beth yw swm pob llythyren mewn kyfrif. A: yw pump cant &c.

Pages 83-135. *Ystoria Brenhinedd y Saeson*: Gwedi darvod yr anoddyn vali dymhestlus ar newyn girad a ddywetpwyd uchod yn oes Kadwaladr Vendigaid y doeth y Saeson a goresgyn lloegr or môr bwy gilydd ai chynnal dan bump brenin val y buesynt gynt yn oes Hors, a Hengistr pan ddeolasant Wrtheyrn Gorthenau o dervynau lloegr a rhannu holl loegr yn bump rhan rhyngthynt ac yna y symudasant herwau y dinesydd ar trefi ar kymydau ar kantrefydd ar swyddau ar Rhandiroedd a hevyd er dwyn ar gof yr arwydd bradedic a vu rhyngthynt pan laddasant holl d'wysogion y kymru ar kyllill ymynydd Ambri sef oedd y gair (draweth heure Sexes) am hynny y galwasant randiroedd or gair hwnnw nid amgen East sex, West sex, South sex ends: pan oedd krist 1433 y bu yklypps mawr ar yr haul ac y bu y kynhaiaf mall gwlybyroc ac yn ol hynny y bu dair blynedd drud ar

* There is enough resemblance in the writing of this MS., as well as MS. 1 to that of MS. 165 to suggest the possibility of its being in the autograph of John David Laes.

pedwerydd vlwyddyn ar hugain oi vrenhiniaeth ef y priodes Harry Varged verch brenin Sisil a duc o Vangio ac uddynt y bu vab a elwid Edwart dwysoc ac wedi gwladychu a hono onid hanner blwyddyn deugain y tyñwyd ef oi vrenhiniaeth ac yr urddwyd Edwart ap Richart duc of Iork. *Finis.*

137-211. *Gildas Nennius Eulogium Britanniae Insulae* Authore Nennio Brittonum Historiographo sub Gildæ sapientis larvâ et nomine diu excepto Descripsit ex collatione variorum exemplarium præcipuè Gul: Camdeni Cod. Bibliothecæ publicæ Cantabig. Rob. Cottoni Baronetti Aliorumque aliquot notæ vetustioris Ex quibus etiam tituli historiæ & epistolarum desunt sunt ut et reliquorum Jacobus Usserius Armachanus. Confer MS. Westmonast. & MS. in Regiâ Bibliothecâ adjectum Historiæ Johannis de S. Albano.

Pages 213-220. *Vita sanctissimi atque Doctissimi viri Gildæ incipit.*

Page 221. *Incipiunt Chronica venerabilis Bedæ*: Prima die seculi nascentis fecit Deus Lucem quam appellavit diem &c.

Pages 222-252. *A Latin Chronicle*: Hely sacerdos Añ. xl. Archa Testamenta capta est Brutus Ascanij nepos Britanniam ðnsulam adiit et regnum suum Locrio filio suo tradidit infine vitæ suæ (p. 248) Lewelinus princeps Nortwallie interfectus fuit in bello prope Lanuegh in Buelth iij^o 7d^o Decembris Año Dñi m^occ^olxxxii^o cui vxor sua filia Comitis Simon Estate precedente peperit filiam et pariendo mortua est. Quæ filia postea per Regem Edwardum Cognatū matris suæ una cum nutrice sua capta missa est in Angliam nutrienda, magna morina hominum./ *ends*: Annus 1288 secundo die Aprilis hora nona facta est Ecclipsis solis in superiori parte solis vt videbatur intrans substantiam solis ita quod quasi videbatur sol habere duo Cornua sursum elevata et duravit sic usque ad horam Vesperarum./

Pages 251-252. A few additional entries in Latin.

Pages 253-275. *Annales Cambriae ignoti Authoris*: Anno Mortalitas magna fuit in Britannia per qua Cadwallader filius Catwallauni in minorem Britanniam aufugit.

Anno Rodri rex Britonum obiit./ *ends*:

Anno 1286 Combustio domorum apud Stratam floridam./

Pages 276-277. Additional entries from 1147-1298 *ending*: Huc usque ex Libro vocato Doomesday reservato penes Rememoratorem Dñæ Reginæ in Scaccario Westmonasterij.

Pages 279-318. *Chronicon Cambriae*:* Prima die seculi fecit Deus lucem &c. *ends*: Annus 1280 Lewelinus fil. Grifini occisus est ab Anglis fraude suorum. E. Rex totam Snoudoniâ subjugavit Castrum Aberconvi Edificatum est. Annus 1283 David cum duobus filiis uxore et filiabus capti sunt fraude nepotum. Annus 1286 Combustio Domorum apud Stratam Floridam.

Page 319. *Kyvreitheu Hywel dha*: Hywel ai mab Kadell Brenhin Kymry a wnaeth trvy rat Duv a dyrwest a gwedi can oed eidav ef Kymry yn y thervyn. Nyt amgen petivar Cantref a thrigein Deheubarth. A deunav Cantref Gwyned. A thri vgeintref tra chyrhell. A thrivgeintref Buellt. Ac yny tervyn hunnu nyt neb arnuntvy † Sef yd oed dryc dedueu a dryc Kyfreitheu kyn noc ef &c. . . .

* "Servatur in libro Doomesday penes Rememoratorem Regis Westm., A.D. 1685."

† The dots are so in the MS.

ends : O tri mod y kadernheir gwys. O tyston, neu o vechniaeth, neu o avel. Gwys gan tyston ny wneir pan onynt pan ofynner tir o ach ac etryt. ac o gofynnir tir yn amgen no hynny neu peth arall O gvedir un wys ae thygu; trvy vechniaeth Y kymhellir yr amddiffynavr y atdeb; lle y pallo mechniaeth vn weith neu y tremycker y gwys teirgweith, yno y dylyir kymryt gauael, ac os am tir y byd y ddadyl; y tir a euelir.

This copy of the "Gwentian Code" stops here.

MS. 212. THE POETICAL WORKS OF DAVID AP GWILIM. Paper; $15\frac{1}{4} \times 5\frac{3}{4}$ inches; pages *a-d*, 1-288; written *circa* 1600-30. There are apparently three different hands:—A = poems numbered 1-20 (pp. 1-18); B = poems 22-53 (pp. 19-47); C¹ = poems 55-107 (pp. 48-106); and C² = poems 108-170 (pp. 106-171), and 173-176 (pp. 214-217). Hands A and B have a strong common resemblance, and between C¹ and C² there may be only a difference of time and ink. Poems 48, 171, and 172 are in hands differing respectively from the rest of the MS. and from one another. There are no poems numbered 21, 88, and 162, but two poems each are represented by the numbers 4, 85, and 118, so that the total, 176, is correct. Pages 164-191; 193-213; 218-236; 238-242; 245-279; 281; 283-285 are blank. The following names occur:—Robert Stodart (pp. 192 and 282); Richard Wynni (p. 192); David ap gwilian and William Wynne (p. 282); James Wood and Morgan Donnell (p. 282); Thomas Salusbury and William Stodart (p. 288).

1	Kywydde twf kywiwddoeth	<i>a</i>
	Ni ddily hi imi mwy./	
2	Dyn kannaid donioc kynneddyf	<i>b</i>
	ynyn lygad gloyn gloyw./	
3	Kynnar vodd kain arvoddvyd	<i>c</i>
	Nith yr havl vnwaith ar hon	
4	Heirdd beirdd veyrddyn diledveirw	<i>d</i>
	wrth adail a wrthodais	
4b.	Hoywdeg riain am hv dai	<i>e</i>
	hebddi ni bydda fi byw	
5	Deg nithiad doy y gwnevthvm	<i>f</i>
	gwae vi ni welwn i neb	
6	Ille digri y bvm heddiw	<i>g</i>
	Bedlwyn or koyd mwyn ai maeth	
7	Pwyntie afrwydd drwy / r / flwyddyn	<i>h</i>
	Yn dywyll ini yn deuyoydd	
8	Fal yr oyddwn fawl rwyddaf	<i>i</i>
	amen am wlltio fy mvn	
9	Myfi sydd devnydd dig	<i>k</i>
	y bydda o gwybyddir	
10	Ysgyuarnog ynghartref	<i>l</i>
	anolu vur anwylyd	
11	Fal yr oeddwn ymannos	<i>m</i>
	peidio a doedyd pwy ydiw	

12	Kyrch yr eden diaffednais er ys mis eres vy myw	<i>a</i>
13	Gorllwyn yr wyf ddyn geirllaes yn oes bvn ddyvod nos byth	<i>b</i>
14	Eres i ddavydd oyryn angav am arvav Morvydd	<i>c</i> <i>Gr: gryc</i>
15	Kynnofydd kerdd bvn o vn vlwydd Tal am wawd talym oi waith	<i>d</i> <i>D. ap Gwylim</i>
16	Gwyllt yw ni wn ai gwell dim seren bren er i sorri	<i>e</i> <i>Gr: gryg</i>
17	Grafft y plwyf i grefft ai plyg oni dawr gwyn ap nvdd im dwyn	<i>f</i> <i>D. ap gwylim</i>
18	Dauydd pan nad ydivar Mogel nid mi Rys Meigen	<i>g</i> <i>Gr: gryc</i>
19	Gruffyth gryc dirmyc darmerth syrhad vydd sayrhayd vum	<i>h</i> <i>D. ap Gwylim</i>
20	Gweiruyf wawr eddyl ryddoeth y prydydd dafydd i dad	<i>i</i> <i>Gr: gryg</i>
22	Y lleian ddoeth ai lliw / n / dda fy mvn a Nef im enaid	<i>k</i> <i>D. ap gwylim</i>
23	Hyder gwelaf ail indeg ag annerch dy hvn gennyd	<i>l</i>
24	Fal yr oeddwn gwyddwn gël ith nawdd a duw ith noddi	<i>m</i>
25	Gwyl bedr i bvm yn edrych Yn anrheg bid teg bid hagr	<i>n</i>
26	Yr het vedw da ith gedwir gwaith wyd morfydd llwyd ai llaw	<i>o</i>
27	Y kelynlwyn kyfa lowllwyth gyssylldedig gaer brig bron	<i>p</i>
28	Doe i royddwn dioer eiddyl llewpart a dart yn i din	<i>q</i>
29	Dysgais ddwyn kariad esgyd kowir ni mynegir mwy	<i>r</i>
30	Dydd da yt y gog serchogfwyn dygwn y ferch deg iawn fain	<i>s</i>
31	Tydi yw r haf tad y rhyfig eilwaith yr haf ai lythr hardd	<i>t</i>
<i>b.</i>	Rych, gwych, wrych, wlych, nych, drych, drist, &c.	<i>u</i>
32	Kardda was kar ddewiswyrdd Nid yfvdd neb ond ffor	<i>v</i>
33	Rho duw yn vn rhaid ini Yn ochr maen ni chara mwy	<i>w</i>
34	Kwrs digwydd kerais degav ai llvsc i ddial fy llid	<i>x</i>
35	Hawddamawr mvrenfawr maith penhyn gloyw feddyglyn glas /	<i>y</i>
36	Ievan ior gwaywdan gwiwdad i mi y myw am y myd	<i>z</i>

- 37 Yr wybrwynt helynt hylaw *a*
Os gwir mae anghowir hi
- 38 Dŵe difiav dydd da i yfed *b*
fyned at forfydd feinael
- 39 Y llwyn bedw di anedwydd *c*
gwna ddydd rhwng morfydd a mi
- 40 A mi /n/ glaf er mwyn gloywferch *d*
krekrek nim dawr pei krokid
- 41 Ni allaf nid af o dy *e*
plwm oer ar glog ple maer glaw
- 42 Trvan ir dyllvan deg *f*
oddaith ymhob pren eiddew
- 43 Tri fforthor dygyfor dig *g*
koed briglaes a maes i mi
- 44 Ef aeth heddiw yn ddiwael *h*
Y dŵ leidr y del adref
- 45 Dysgais ryw baradwys gaink *i*
ag yn kael kanv /r/ gaink honn /
- 46 Salm im kof o lyfr ofydd *k*
a dalaf bwyth ffrwyth y ffridd
- 47 Euryches y kae mangoed *l*
ar vcha fy evryches
- 48 Ai llai fy rhan o annvn *m*
Y modwl gwair ai madws
- 49 Vchenaidd wedn aflednais *n*
eithr morfodd nim dihydd dyn
- 50 Rho duw hael rhadav helynt *o*
y dydd brentisied yw dwyn
- 51 Mwynddyn tyred ir manddail *p*
yn rhydd ond y dydd ar dail
- 52 Doethym i ddinas dethol *q*
ar sal fy henwal fy hvn
- 53 Oed am rhiaid addfeindeg *r*
ar niwl maith im anrhaith mwy
- 54 Myfi feddaf ystafell *s*
mair a ro ym wair er i mwyn
- 55 Duw gwyddiad mae da gweddai *t*
a mair i gynnal y mai
- 56 Mawr ywr gelfyddyd a maith *u*
yng lwysgoed angel esgyll
- 57 Yr alarch ar i wiwlyn *v*
teg i benn ti a gai i bwyth
- 58 Yr eryr hardd arwyrain *w*
i dramwy serch drimis haf
- 59 Tydi yr kariwrech ffwrech ffowdr *x*
dy groesi bryd egroesen
- 60 Kynnar fodd kain ar feddfyd *y*
nith yr haül vnwaith ar hoñ

61	Y ferch or fynachlog faen ni chawn fod yn ordderch yt	<i>a</i>
62	Dydd da yt y rhagor forwyn yn was doeth oni ystwytho	<i>b</i>
63	gwae a garodd gwag eiriawl ar hir hawddamor yr haf	<i>c</i>
64	Karû perchen kae arian y gorwedd yn y bedd byth	<i>d</i>
65	Nos da ir fernos dawel trist wy na bai hwy fy hûn	<i>e</i>
66	Er vn verch oerion yw fais na chwemis oni chymyd	<i>f</i>
67	Iluniais oed yn y goedallld er chwaraû na faddau fi	<i>g</i>
68	O frythill fyfr ieuthydd dwg yn chwedlav da gennyd	<i>h</i>
69	Y ddyn fwyn addwyn faenawl o bwyth ir karl boeth ir koed	<i>i</i>
70	A mi ar deg foregwaith vfydd ar ddûw i ofal	<i>k</i>
71	gwedi dyfod a dofi arwch i min ar wrach mwy	<i>l</i>
72	Y fûn araf fain eirian i fyw ag na ddichon fod	<i>m</i>
73	Dodes duw da o dyst wyf Y llwyn ar ben morfudd llwyd	<i>n</i>
74	Gwae ni hil eiddil addaf os gyr mor rhyfyr yw r haf	<i>o</i>
75	¶for ydoedd afradaur yno i rel yn yr aelwyd	<i>p</i>
76	Vfydd serchogion ofeg wyneb y rhwydd-deb ai rhoes	<i>q</i>
77	¶for aur o farwriaeth hir dy gledd heuir dy glod	<i>r</i>
78	Da i rhed ar i wared ne ar oror hwy hvawdl ofwy fo hoedl ¶for	<i>s</i>
79	Henaint anghowraint a hiraeth a ffoen llywyo naf huno nef i henaint Haws kael afalav ar redyn &c. [4 lines].	<i>t</i> <i>u</i>
80	Di dyr deigr difyr ad afael gwawn gredig iawn garw i dygiad	<i>v</i>
81	Doe klowais mi a geisiais gel a roddo duw i rydderch	<i>w</i>
82	llyfr dwned dyfed dyfyn ar windai llywia ddawn iddaw dduw yw noddi	<i>x</i>
83	Dyfed a sommed o symvd mawredd och beunydd i ddydd a ddoeth	<i>y</i>
84	Arglwydd kanon swydd vn sud mor deyrn naf mon gloew ddeon arglwyddiaidd	<i>z</i>

- 85 Oesbraff wyd iessû yspryd gwiw dofydd *a*
da i sioseb dy fyw siesus
- 85b. Da fvr drindod heb dlodi *b*
yn dwyn oll bob dyn i nef
- 86 Pwy yw'r gwr piav r goron *c*
dan i nawdd bob dyn i nef
- 87 Kredaf i naf o nefoedd *d*
Amen ag ni ddunai mwy
- 89 Da lluniodd duw dull iownwedd *e*
Amen ni ddymwnwn mwy
- 90 Ragawr mawr gaer mvr gwyngalch *f*
dwred aur a deryw'r dyn
- 91 Madog ap gruffydd wyddaer *g*
da gvtorn duw ai gato
- 92 Anfon a wnaeth rhieinferch *h*
Kar ym yw karw y mae
- 93 Kosbwr y marwol bechawd *i*
kalon oer ir kûl or nef
- 94 rhoed duw hoedl rhad didlawd *k*
hafod oer hi a fv deg
- 95 Modd elw ydwy/n / meddyliaw *l*
o rai teg deg yn y dydd
- 96 gwae fi na wyr y forwyn *m*
dos dithav frawd i law ddiawl
- 97 Kerbyd lled ynfyd llydanfai ysydd *n*
rhed gwyddydd yfed gwaeddod tefyrn
- b. Dafydd gae merydd gi mall &c. (4 ll.) *Rhys Meigen o*
- 98 Aerblank yw gruffydd eirblyg *p*
rhefr gwydd gad rhoi ar gwr
- 99 Dafydd fab gwilym ymy *q*
bellach naw llawenach nef *Gr: Gryg*
- 100 Trist oedd ddwyn trais kynhwynawl *r*
ir nef gwiw oedd ef ydd aeth
- 101 gwae fardd a fai gyfa iorn *s*
ymendith yn y mowndir
- 102 Deinkryd mawr ar led amkrain *t*
a haul a ddattodai hynn
- 103 Oriav hydr yr ehedydd *u*
onid el i hobel heibiau
- 104 Kannaid yw'r nwyf am kynnael *v*
dy obor fydd dav gywydd gain
- 105 Yr wylan deg ar lanw dioer *w*
fy nihenydd fydd y ferch
- 106 llawen nos fav llwniais oed *x*
yn i byw am ofni bvn
- 107 gwae fab fv gohelyth *y*
ar drws gwichiedig ar dro
- 108 Doe yr oeddwn dan oreuddail *z*
gowne ar gwr y genav

109	bevnnydd yr wyf i boeni oi ddaearv ni ddorwn	<i>a</i>
110	Hawddamor glwysgor glasgoed devddrwg am i wladeiddrwydd	<i>b</i>
111	Yr adlaesferch wawr dlofain wythliw dydd oth loyw dyddyn	<i>c</i>
112	Karv dyn ifank hirweñ adeilad serch er merch mwy	<i>d</i>
113	gidag ieir i kei dy garv i fynydd ni wybydd neb	<i>e</i>
114	Hanfo well iti henferch maint angen meinwen am wr	<i>f</i>
115	Vchel y bvm yn ochi diav yn wir o daw y nos	<i>g</i>
116	soniais feinwar am garv om blaen im hol ffol i ffoes	<i>h</i>
117	Y ddyn megis gwen or ddol dy wedd dos a dyddiae daed	<i>i</i>
118	Y fran dreigl ymwan draw i drais oddiar y kae draw	<i>k</i>
118b.	A mi noswaith nid gwaith gwych ymddiodde /n/ well i mddiddan	<i>l</i>
119	Tydi hyddif y tewddwfr arall a bwyall biav	<i>m</i>
120	A fv ddim ddamwein breiddfyw bolldod brath mab alldud brych	<i>n</i>
121	Kadi dyn ffank ydwyd chwedl ond duw a chadi	<i>o</i>
122	Y dydd o wynfyd eiddig ar y gwanwyn oer gwnawg	<i>p</i>
123	Y gynil ferch ganol fain wylld i <i>lu</i> a melldith ddyw	<i>q</i>
124	Kariad ar ddyn anwadal barn iawn rhof a gwawn i gwedd	<i>r</i>
125	Gwell yn niwedd fforfedd ffug y llw a roes morfudd llwyd	<i>s</i>
126	Morfudd weddaidd anghowir ochai dda o chomeddy	<i>t</i>
127	Twf y dyn tyfiad enid mynwavr fvant ym vnwaith	<i>u</i>
128	A gerddodd neb er gordderch y toroves y korff trvan	<i>v</i>
129	Dwynwen deigr arien degwch ir em wryf roi ymwared	<i>w</i>
130	Klo a roed ar ddrws y ty yma y ryw ag mae rwyd	<i>x</i>
131	Drud yr adwaenwn dy dro ysgwd pan fo gwag ysgil	<i>y</i>

- 132 Ochan fi drueni drwm
dydd gv iw charv o chair *a*
- 133 Devne reiry dyn oreuryw
air chwerw am wr a chorvn *b*
- 134 Ʒe galon bengron bach
heulweñ o seren y serch *c*
- 135 Ʒ serch a roes merch i mi
ai mawl gwynn i fyd ai medd *d*
- 136 Dy gariad deg i goroen
kymmer dy hvn yt fvn fi *e*
- 137 mawr yw r drafael nath welwn
ne ddwyn galarwisg o ddv *f*
- 138 Karv rwyf gwaith hirnwylf gwyllt
ar grog fyw fynnv gwraig fyth. *g*
- 139 Dyddgv liw dydd goleuaf
diystyr gwall awyr llif *h*
- 140 Dyddgv diwaradwydd gamp
fy nyn pryd nath fynno neb *i*
- 141 Teg forfvdd tegav eurfalch
kymod liw manod a mi *k*
- 142 Dyddgwaith dibech oedd echdoe
aha gwraig y bwa bach *l*
- 143 Hawddamawr ddevlawr ddilyth
am hoewddyn yma heddiw *m*
- 144 Tydi 'r bwth tinrhwth twñ
dafydd ach rhoes da foes fv *n*
- 145 Y tafod nid wyd hyfedr
gael iti dwyll mynn gwlad duw *o*
- 146 llyma boen lle mae bevnnydd
y kae fwyd i kyfodes *p*
- 147 Karv dyn lygentv lwyd
a saint roi pardwn i serch *q*
- 148 Y draeinllwyn glas vrddasawl
a cherdd kyn farwed a chi *r*
- 149 prid o swydd prudais iddi
a men ag ni chana i mwy *s*
- 150 Dydd da ir draenllwyn a wynai
oth law ith fath eilwaith fai *t*
- 151 Y mae ym dwlk mi am dyn
addoli fyth ir ddelw fair *u*
- 152 Rodiais er pan welais wenn
k * * t vnwaith kanwaith y kair *v*
- 153 Yr eogwas or eigiawn
ai meddylio gado i gwr *w*
- 154 Gildiais fal gildiwr ar fin
hawdd yf a wyl i hoewddyn *x*
- 155 llvniais oed is mangoed mai
gan y lloer fvn oi llwyr fodd *y*

156	Gwawr bryd o gaer brydur	<i>a</i>
	ag ar llall egor y llys	
157	Digio r wyf am liw ewyn	<i>b</i>
	i gysgod wybr i gysgv	
158	Rhai o ferched y gwledydd	<i>c</i>
	nag iarles mewn gwisg evrlliw	
159	Ni thymbiais ddewrdrais ddirdra	<i>d</i>
	yna gwyr ddiwnaw gwedd	
160	Doe ymherigl y kiglef	<i>e</i>
	am avr o ddyn marw ydd wyf	
161	Y donn beirychlonn grochlas	<i>f</i>
	nam lludd at forfudd f'eurferch	
163	Y ferch borffor i thorvn	<i>g</i>
	tegach yw hono no neb	
164	Rhyhir wyd gyflwyd goflvn	<i>h</i>
	kalon serchog syberw fydd	
165	Vn agwedd oferedd fv	<i>i</i>
	diried ym diweired yw	
166	Gwae fi o gariad gwiw fvn	<i>k</i>
	o lys oddail leisiav oedd well	
167	Keisio yn lew eb dewi	<i>l</i>
	er ai keidw evrog hoewdal	
168	Digwsg fvm am ail degav	<i>m</i>
	gida thi am gad ith oes	
169	Rhidill hudolaidd rhydwn	<i>n</i>
	gida duw i gadwyd ef	
170	<i>Kywydd y krasv pan losgodd D. ap G. o dyn i dad</i>	
	Pell i kerddais i geisiaw	<i>o</i>
	am karthen din drosben draw	
171	Pwy yw r gore pie'r goron	<i>p</i>
	dan i nawdd fenaïd i ne	
172	Davydd y ssydd yn dofyn	<i>q</i>
	kel fvn tra kelwy finnav	
173	Fal yr oedd fawr i hafrad	<i>r</i>
	kafodd y dyn i enaid	
174	Nid oes dychymig y mon	<i>s</i>
	o gyd wall a gad felly	
175	Yr wyfi yn karv dyn	<i>t</i>
	a wnel dwyll ef a dwyllir	
176	Mi a wnaï ag a wnaï	<i>u</i>
	ir keiliog rhedyn kynta fo	

MS. 212^B. PART I.—HERALDRY with coloured illustrations of the coats of arms of the Britons &c., and of the princes of North and South Wales, and also the pedigrees of a certain number of them. Paper; 8×5 $\frac{5}{8}$ inches; pages 1–136 (pages 1–28 which are torn and imperfect have been interleaved), and many others which were curled and torn at the outer margin have been repaired; second half of the

xvith century—possibly in the autograph of Thomas Jones alias *Twm Sion Catti*; bound with parts ii. and iii. in white vellum.

1-4 & 13-18. Mere fragments of these pages remain.

5. A fragment with the name of "RICHARD ADAMS" in the same hand as the MS.

7. Gweithred ffrwy * * * | fferthvnassav y llyfr hwn * * * | dattgan a thraythv gwehe[lyth * *] hynesiavthev y kambe[ry * *] bryttanieid nev droya [newydd ac vellov thoma[s] * * * yngwlad gredigio[un] * * * deliav barth: trwv * * * llyfrav hen athrawion * * * a gweithredoedd: Pendefigion g[wlad] kamber: ac a vyrfyriodd kyssylldiad y llyfr hwn ynghvd . . . pob pennod yni bennod: ne lith yn i lith . . . a ffob plwyf yn i blwyf &c.

9. Y darlleywyr bonedi[gaid * * *] treigl ne hanes * * * &c.

12. Watgin vychan o Hergest married sabell daughter to syr James b. of garfild, &c.

19. || Ef a ddyssgodd y [bob]l i aredig y ddavar yn ol llif noe . . . kam ap noe ar bryttanieid ai galwai ef Hv gadarn, &c. Then follow *Gwehelyth Noe hen* (p. 20), jach * * * ap henwyn (p. 23), &c.

Then follow the arms and pedigrees of Aydaf (p. 30), Maxen (p. 31), Gwrtheyrn ap gwrthenay, (Browghan & Trehayrne ap Enon) (p. 32), Arthyr (p. 33), Vrien Reged (34), Karadog vreychvras (35), Karedig ap Kynedda Wledig & Brychan ap afallach (36), Brochwel yssgithrog (37), and the arms only of Elffin ap gwyddno, Karedig ab Kynedda wledig (38), Kadrod Kalchvynydd, yrion Rheged* (39), (Arg: Rhyes greug), L. of flynt, Madog danwrth (40).

Then follow the arms and pedigrees of Maylgwn gwynedd (42), Kadwaladr vendigaid (43), Rodri mawr (45),† Rys ap tewdwr (48), Gr: ap Kynan (52), Bleddyn ap Kynfyn (54), Jestin ap gwrgant (57),‡ Elystan Glodrydd . . tywssog . . Rwn gwy a hafren a chronigl yn y byd nis adwen yn dwyn kofiadyriaeth am dano eithr jachav ac arfav, &c. (62).

63. *Llyma lle treithir bellach am Jachaṽ ac arfaṽ arglwyddi Kymry*, but the arms only are given of Ilwarch§ ap bran & Hwfa ap Kynddelw (64), Gweirydd ap Rys & Kilmin troyty (65), Gollwyn ap tango & Maylog Krm (66), Nefydd Hardd & Merchydd (67), Marchweithion & Braint Hir (68), Hedd molwynog & Edwin frenin (69), Ednowain benndew, & Eṽnydd ap gwergonwy (70), Owain ap Brodwen, (gr: maylor, madog or hendvr & Reynald Kyng of man) (71), arg: lewelyn Brenin gwynedd & Owyn Gwynedd (72),¶ Edenyvet vychan, da le mar, Tho: ap Rhodri, & gr: ap dd: goz ap gr: ap ll'n ap fer: drwyndwn (73), mathraval, (Ilwarch holbwrech of Rood, bledrws of powis) Sṽ Dd: hanmer, (ho: ap Jeva lord arwystly) (74), ll'n avr dorchog, tydyr trevor, Jthel velyn, hova ap kynverig ap rhiwallon

* The arms here differ from those on p. 34 above.

† Llyma lle treythir am bymp evrbost kymry . . . Rys ap Tewdwr, Gr: ap Kynan, bleddyn ap Kynfyn o bowys, Jestyn ap Gwrgan y morganwg, Elystan glodrydd Rhwng gwy a hafren.

‡ "Brenhiniaeth morganwg a alwent o benn pont Kaer vyrdin i benn pont Kaer loyw. Eithr yn amser Howel dda efo a arddelwodd ystrad yw ac eas, &c. Vellov befyd i dowaid hen lyfr . . yssy ymherchenogaeth mastr Kisiard thomas o Ynys arwed ynglyn nedd . . . mal i mae y kwbl . . yn llyfr teilaw . . awdyr llyfr P. Thomas." See *Book of Llan Dâv*, p. 247.

§ Liwarch ap Bran is an exception. A brief pedigree of him is given.

¶ "Yr ssaison trychion i mae tro medd y mowrddysk a mirthin ywr athro dyw yn ych mysk ary chwith dro ir amser ar vyrdyr y vo *Rob; dy."*

(75), Madog or hendwr, Morgan ap tyrhayarn, Sionas ap gronwy & "koedmors" (77), dd: ap ithel vychan, elidr ap Rys ssais, ssyr hww konnwy & gr: ap ho: ap gr: ap for: (79), Cradog ap Gwendliban (80), Ho: varf veinog, ll'n ap vnyr, Ryddid vlaidd o henllyn & farddyr or llechwedd (81), Trehayrn goj ap ll'n ap Madog ap Ries (82), tryhayarn or rros, einion ap kyhelyn, egin ap kradog, & blaidd ap elvarch (83), cinion ap Jefan ap madog, kadwgan ap bleddyn ap Kynfyn, kadrod hardd ymon & howel koedmor (85), einion effyll o bowys, Kydwaladr ap gronwy argl: bochnant, marchan, & blaidd rhydd or gest (87) Madog ap yrien ofain owynedd, Kynfrig effell, Syr gr: llwyd, & tegwared ap rhobert (89), Madog ap iorwerth, & trystan (90): *henceforward brief pedigrees are given as well as the arms*: Gwaithvoed arg: kredigiawn gwent a gwinfaï ac yr oedd ef yn amser Edw: konffessor (91), Kydifor ap gwaith voed o lan badarn odwin, & Gwerystan ap gwaith voed o bowys (93), Kydrych ap gwaith voed arg: gwinfaï & Edyn owain ap gwaith voed essgob llan badarn vawr (94), Ayddan ap gwaith voed arg: y grissmunt & Gwynn ap gwaith foed arg: trewynn or kastell gwynn yngwent (95), Bach ap gwaithvoed arg: yr yssgynfraith yngwent & llawdden ap for: ap Ychdryd of ywch aŵron (96), Kydifor ap dinawal ap gwynn of gilfach wenn in is aŵron (97) v towyn vnghaerdigion (98).

99. *Brenhiniaeth Dyfed* oedd Rwnge teifi a thowi o lynn Deifi a blaen towi hyd y mlaen tir dewi ac vellv kannol y vrenhiniaeth a oiddid yni gadel yn y porth towyll ynghaer vyrddin

Meŵrvg vrenin Dyfed . . . o honaw ef i mae boneddigion Kydweli . . y dwnns ar kydwgans

101. Tydwai ap Rodri mawr oedd vrenin Dyfed . . i etifedd ef oedd Meyryg koch arg: kayo: (Sr James Williams knight) (102), Hen Merfyn vrych ap Mordaf hael o gil y kwm & Rydderch ap Tewdwr arg: mab elfyw (103), sion benarw kyff kenedl o lan y byddeir (104), Syr Gr: ap elidr o sswydd gaer & gronw goch o langathen ap elidr goch (105), Kydifor vawr ap gwynn ap gollwyn o flaen kvch & bledri ap kydifor arg: gwinfaï kyff kenedl y ffylipps a morganied gwent (107), llwch llawen fawr (108), Gwgan ap gwgan ap blaidd o gastell gwis & gwrwared ap gwilim o Gemais kyff kenedl y bowens a gwy y towynn (109), Syr Elidr ddv o is Kennenn ap elidr ap Rys (111), Crodock of Newton, llwyd of Lanstŵffan & philip ap euor (112), *Tir gwv̄r*—gr: gwvr ap kydifor, & kyradog ap vnvr (113), Cadugan ap plethin (114), Einon ap gollwyn arg: ssaing hennvdd &c. (115), Kydifor ap kydfrych . . a byriodawdd nest* verch madog ap kedrod ap einion ac oi hachos hi i roedd ef yn argl: ssainghenydd . . ai fab oedd ffor pettif &c. (119), Syr rhaff maylor arg: kibwr ymorganwg (120), ffor ap einon kyff kenedl ll'n brenn (121), Mathe ap Jevan ap gr: gethin (122), *missging*: kynfyn vychan o benn llwyn (123), Howel, arg: Kaerlleon a gwevn llwg, ap Jer: ap Owain (124), Syr Morgan ap Mred: arg: llan ym ddyfri a swain kler a chyfoeth Mred: a thre /r/ deigr (125), bleddyn brodssber o sent, Syr John Morgan o dref deigyr & Syr J Laurence de merbury (126), llywelyn ap ffor ap pledri o dref deigr, & vnvr brenin gwent (127), Seissyllt ap dyfnwal arg: gyfeni a gwent genol . . oedd briod a merch gr: ap Rys ap tewdwr, & Adam ap kynaethwy oedd gyff kenedl yr herbardiaid a gwilymaid gwent (128), Bleddyn ap maenarch argl: byrcheiniog (129), Moreiddic warr wynn kyff kenedl kantre sselyf ag arg: maynor — (130), Kniwillin ap Rys goch kyff kenedl ystrad yw ac

* "Henw /r/ nest honn mae fforest yn i ddwyn y merthyr Tydfyl hyd heddiw."—*Marginal note.*

† "Hynn oll a dystiolaytha y Rol vawr o waith morgan abad o ystrad ffyl / hen athro Kyfarwydd."

o hano vo i tyf gwyr penn Ros a llan ofor (131), Owain gethin arg: tal y llynn (132)—*four folios have been cut out here*—then follow 4 pages of the arms of Gaderne, Wodfound, Lord Mountioye, Bateman, Mr Albane Stepnethe, Awbrey, Gannter, Havard, &c.

PART II.—The PEDIGREES of the MOTHERS of some of the principal families in Wales, together with a *description* of their coats of arms. Paper; $8\frac{1}{3} \times 6$ inches; pages 137-78 with the outer margins curled and frayed; second half of the xvth century.

137 *Y LLECHWEDD VCHA: llyma rhol o iache Robert ap Rich: ap Rob: ap Wm: ap Mred: o lanfair fechan*

Mam Rob: oedd *marged* v₃ Tho: o baris, mam Marged v₃ Tho: oedd *Marged* v₃ Rees ap IL'n (138), Mam marged v₃ R. ap IL'n oedd *Marged* v₃ Rees ap Kynwrig.

139 Mam Rees ap IL'n ap hwlkin o vodychen oedd *mali* v. *ŷeu*an lloyd, mam *mali* oedd *gwenhwyfar* v. Veirig llwyd, mam *Gwenhwyfar* oedd *valld* v. Ho: pickyll o vaylor.

141 Mam IL'n ap hwlkyn oedd *erddylad* v. dd: ap *ŷerwerth*, mam *erddylad* oedd *valld* v. madog gloddaith, mam *mallu* = *deili* v. Syr Gr: llwyd o fon, m. *deili* = *gwenllian* v. gynan ap Ow: Gwynedd (142)

143 mam hwlkyn ap ho: = *yngharad* v. ho: ap kynwrig

b. m. ho: ap *ŷerwerth* ddv = *Gwenllian* v. mred benbir

144 m. *ŷer*: ddv = *gwladus* v. ho: ap *ŷer*: ap Kadwgan &c.

b. m. *ŷer*: ap gr: = *Gwenllian* v. Ririd vlaidd

c. m. Thomas o baris = *morvydd* v. tvdr ap gl'm o lys dvlar

145 m. Syr Wm: ap Wm: Vychan = *alis* v. Syr Wm. Dalton.

a. m. *alis* = merch arg: klifford

b. m. W. V^a Siambrlen hen = *sioned stanle* . . . o stanle wltwn

146 m. Gl'm ap griffi = *generys* v. madog ap gronw vychan a mam *generys* = *Mared* v. Rotbert ap *ŷerwarth* &c.

147 m. madog ap gronw vychan = *generys* v. hwfa ap *ŷer* &c.

b. m. Gronw vychan ap gronw = *morvydd* v. meirig arg: Gwent &c.

148 m. gronw ap Ednyfed fychan = *gwenllian* v. yr arg: Rees.

b. m. gr: ap gwilim ap gr: = *yngharad* v. gr: ap dd: ap tvdr &c.

149 m. gwilim ap gr: ap heilin = *gwenhwyfar* v. *ŷeu*: ap gr: &c.

b. m. Gr: ap heilin ap S^r tvdr = merch ywain ap *pleddyn* &c.

150 m. heilin ap S^r Gr: tvdr = *adles* v. Rich: ap Kadwalader &c.

b. m. S^r tvder ap Ednyf: fychan = v. llowarch ap Bran

c. m. Ednyfed vychan ap kynfrig = *yngharad* v. hwfa ap Kynwrig &c., a mam *yngharad* = *gwenllian* v. ywain Gwynedd

151 m. Kynwrig ap *ŷer*: = verch Ririd ap passgen

b. m. Richard ap Rob: ap Wm: = *Katring* v. tho: heid

c. m. Rob: ap Wm: ap Mred: = *Myfanwy* v. *ŷeu*: ap mred:

152 m. Wm: ap Mred ap Rees = *yngharad* v. dd: arg: towyn o gefyn melgoyd

b. m. Mred: ap Rees ap *ŷeu*: llwyd = *elsbeth* v. gl'm ap gr:

153 m. gwilim ap gr: = *Generys* v. madog ap gronw vychan &c. a

154 m. *generys* = *generys* v. Rob: ap *ŷer*:

b. m. Gr: ap gwilim = *Yngharad* v. gr: ap dd: ap tvdr &c.

155 m. gwilim ap gr: hyna ap heilin = *gwenhwyfar* v. *ŷeu*: ap gr: ap madog ddv &c., a m. *gwenhwyfar* = *anes* v. Ow: ap *bleddyn*

156 m. madog ap gronw vychan = *generys* v. hwfa ap *ŷer*:

b. m. Tvdr Trefor *ŷarll* henffordd = *Rieimgar* v. ac aeres llvddoka

- 157 m. gronw vychan ap gronw = *morvydd* v. meirig arg: gwent
 b. m. meirig arg: gwent = *gwenllian* v. ho: vychan &c.
 158 m. gronw ap ednyfed = *gwenllian* v. yr arg: Rees &c.
 b. m. Rees ap feu: llwyd = *marged* v. gr: vychan ap gr: &c.
 159 m. marged = *gwladus* v. gr: ap ho: y pydole &c.
 160 m. ho: y pydole ap gr: ap fer: = *gwenllian* v. ririd flaid &c. a
 b. m. gwenllian = *gwenllian* v. ednyfed ap kynfrig &c.
 161 m. gr: vychan ap gr: [ap dd: goch] = *mared* v. ac aeres tudr ap
 fer: &c. a m. mared = *tanglwyst* v. madog ap Kyfnerth
 162 m. gr: ap dd: goch = *Angharad* v. heilin ap S^r tvdr &c. a m.
 angharad = *anes* v. bleddyn ap ow: brogyntvn
 163 m. madog ap mred: ap bleddyn = *hvnvdd* v. evnydd ap gwerngwy
 &c., a m. hvnydd v. evnvdd = *gwenllian* v. Rees ap marchan
 164 m. evnydd = *elnor* v. ll'n ap dolffin &c.
 b. m. mred: ap pleddyn = *havr* v. ac aeres Gillin ap y blaidd Rvdd
 c. m. bleddyn ap Kynvyn = *angharad* v. mred: ap Ow: ap ho: dda
 165 m. Rodri mawr = *essyllt* v. kyan dindaethwy &c.
 b. m. heilin ap S^r tvdr = *adles* v. rikard ap kadwaladr &c., a
 m. adles = *anes* v. gwyn ap eginir ap kollwyn &c.
 166 m. rikard ap kadwaladr ap gr: ap k. = *adles* v. farll klar &c.
 b. m. S^r tvdr ap ednyfed fychan = *tanglwst* v. llowarch ap Bran
 a mam tanglwyst = *anes* v. Ronw ap Ow: ap Edwin &c.
 a m. anes = *genilles* v. hoedliw ap fthel
 168 m. dd: ap gr: ap ll'n = *Ranell* v. Reinalld brenin manaw
 b. m. gr: ap ll'n ap fer: = *tanglwst* v. llowarch vychan
 169 m. ll'n ap fer: drwyndwn = *mared* v. madog ap mred: a m.
 mared = *swssana* v. gr: ap kyan &c. a m. swssana =
angharad v. ow: ap Edwin &c.
 170 m. feu: llwyd ap gr: ap gronw = *tanglwst* v. gwrgenav y pys
 171 m. gr: ap gronw = *mali* v. madog vychan ap mad: grwm &c.
 172 m. nest v. Hwlkyn llwyd = *nest* v. Kyn: ap Mred:
 b. m. kyn: ap Mred: ddv = *nest* v. fthel vychan
 c. m. nest v. Kynwrig = *yngarad* v. madog ap gronw
 d. m. mred: ddv = *alis* v. grono ap eden: vychan &c., a mam
 alis = *morfydd* v. veirig arg: gwent
 e. m. grono ap eden: v^a ap kyn: = *gwenllian* v. gr: ap gr: ap rys
 173 Mae heddiw ym wahoddion
 at geirw kymydav mon
 main ai gwyrth mon ai gorthir Anon

175-8. A brief description of the arms of the best-known families in North Wales—the last leaf being imperfect and rotten.

PART III.—POETRY. Paper; $8\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{4}$ inches; pages 179-202—of these, 179-202 (=155-68 in original paging) are in the autograph of John Jones of Gelli Lyfdy.

- 179 "To my honored frind Mr John Jones of Gelli lyfdr."
 "To y^e right reverend ffather in God George Lord Bp. of St. Asaph"

Then follow entries with the signatures of John Conway, Wm. Parry, and Henry Kenricke.

181 A note of what moneys I receaued from the Tenants in flint shire Denbigh shire & Anglesey for the yeare ending at Alsaints 1667 . &c.

Pages 180, 182, 184-89 are blank.

190 *Illyma vrevddwyd a ddychmygwyd ac a wnaed mewon mydr ar ddvll araith i gan fhowk llwyd fychan o Henllan : a Risiart vychan a Sion Hws fal ydoeded i mi yn y lle y maent yn adrodd beie a chamwedde y byd hwnn pob gradd yn i gradd or vchaf ir issaf: ac yn y diwedd y mae llef yn dehongly y Brevddwyd.*

Am vi noswaith or gaiaf
 yn vyngwely yn ysmalaf . . . gwelwn vrevddwyd . .
 yr oedd yno rai /n/ kadw hobe . . .
 rhai mawr oedd i brynnv
 a rhai bychain oedd i werthv (l. 218)||—*end wanting.*

THE COMMISSION OF THE CAERWYS EISTEDVOD 1568.

By the Quene.

Elizabeth by the grace of god of England fraunce and Ireland Quene defendo^r of the fayth &c. To our trustie and right welbeloued Sr Richard Bulkley knight, Sr Rees Gruffith knight, Ellice Price Esquio^r docto^r in Cyvill Lawe, and one of our Counsaill in our marches of wales william mostyn, J^euan lloyd of Yale, John Salusbury of Ruge, Rees Thomas, Maurice wyne, wifm Lewis, Peres mostyn, Owen John ap ho^{ll} vaughan, John wifm ap John, John Lewis owen, moris gruffyth, Symound Theloall, John Gruffyth, Ellice ap w^m lloyd, Robt Puleston, harry aparry, william Glynne and Rees hughes Esquio^{rs} and to euery of them, Greeting

Wheras it is come to the knowledge of the Lorde President and other our said Cunsail in our marches of wales that vagraunt and idle persons naming them selves mynstrelles Rithmers and Barthes, are lately growen into such an intollerable multitude within the principaltee of north wales, that not only gentlemen and other by their shameles disorders are oftentimes disquieted in their habitacions / But also the expert mynstrelles and musiciens in tonge and Coſyng thereby much discouraged to travail in the exercise and practize of their knowledges and also not a litle hyndred in their Lyvinges and prefermentes The reformation wherof and the putting of those people in order the said Lorde President and Counsaill have thought verely necessarye and knowing yo^u to be men both of wysdome and vpright dealing and also of Experience and good Knowledg in the scyence / have apointed and aucthorized yo^u to be Commissyoners for that purpose / And forasmuch as our said Counsaill of late travayling in some parte of the said principalite had perfect vnderstanding by credible report that thaccustomed place for the execution of the like Commissyon / hath bene heretofore at Cayroes in our Countie of ffynt, and that william mostyn Esquio^r and his auncestors have had the gyfte and bestowing of the sylver harpe appertayning to the Cheff of that facultie / and that a yeares warning at the least hath bene

acustomed to be geaven of thassembly / and execucion of the like Commis-
syon Our said Counsaill have therfore apoynted thexecucion of
this Commissyon to be at the said towne of Cayroes the monday next after
the feast of the blessed Trynitee which shalbe in the yeare of our Lorde
god / 1568.

And therfore we require and commaund yo^u by the authoritee of
these presentes not only to cause open proclamacions to be made in all
ffayors, markettes, Townes, and other places of assembly within our
Counties of Anglizey Carnarvon, meryonneth, denbigh and fflynt / that
all and euery person and persons . that intend to maynteigne there
lyvinges by name or Colour of mynstrelles, Rithmers, or Barthes, within
the Talaith of Aberfrowe comprehending the said fyve Shires, shalbe
and appeare before yo^u the said daye and place to showe furth there
learnings accordingly / But also that yo^u xx^{tie} xix^{en} xvii^{en} xvi^{en}
xv^{en} xv^{en} xiii^{en} xii^{en} xi^e xjⁿ x^{en} ix viij vij or vi of yo^u, wherof youe
Sr Richard Bulkley, Sr Rees Gruffith, Ellice Price, and w^m mostyn
Esquiors or iij^{ee} or ij^o of yo^u to be of the nomber to repayre to the said
place the daye aforesaid / And calling to yo^u such expert men in the
said facultie of the welshe musick . as to yo^u shall be thought convenient
to proceade to thexecucion of the premisses and to admytt such and so
many as by your wisdomes and Knowledges yo^u shall fynde worthy
into / and vnder the degrees, heretofore in semblable sort to vse exercise
or folowe the scyences and facultes of there professyons in such decent
order as shall appertaigne to eche of there degrees / and as your
discrecions and wisdomes shall prescribe vnto them geaving straight
monycion and commandment in our name, and on our behalf to the rest
not worthy that they returne to some honest Labour and due Exercise,
such as they be most apte vnto for mayntenaunce of there lyvinges
vpon paine to be taken as sturdy and idle vacaboundes and to be vsed
according to the Lawes and Statutes provided in that behalf / Letting
yo^u wytt our said Counsaill looke for advertisement by due certificatt
at your handes of your doinges in thexecucion of the said premisses
forseeing in any wise that vpon the said assembly the peas and good
order be observed and kept accordingly ascertyning yo^u that the said
witfm mostyn hath promised to see furnytur and thinges necessary
provided for that assembly at the place aforesaid Yeuen vnder our
Signet at our Citie of Chester the xxiith of October the nyynth yeare of
our Raigne /

Signed her highnes Counsaill
in the marches of wales.

A PETITION FOR ANOTHER EISTEÐVOD . 1594.

To the Right Honorable the Lord President and others the Queenes majesties Councell in the Marches of Wales.

Right Honorable our Dueties vnto your good Lo: remembred whearas within the principallitie & marches of wales by all the tyme wherof the memorie of man ys not to the contrarye it hath bene founde that for not only the expressinge notifeinge & acerteninge of the truethe of pettidegrees armes & discentes within the same Certayne men there termed Byrdh or as they be termed welshe poetes But also skillfull honest and sober men exercised & brought vpp to plaie on the instrumentes called the harpe and Crowth [and the atcaneaid which doe singe to the instrumentes played by them]* haue bene kept maintegned & suffred to travell emongest the men of worshipp gentillitie & power therin inhabitinge which with their sciences proffessed & learned not only did greatlie repast & recreate the mynde of the same men of worshipp gentillity and power but also by their studie to attayne their skill & sciences were from age to age & tyme to tyme men of greate & certen experience to sett furth pettiedegrees & discentes the better to knowe the trooth in cases of greate antiquitie in question and to sett furth & explayne the language of the same partes the better: and men of excellent good nurture behaviour & modestie to geave example emongest the youtthes to make & instructe them the better nurtured & manered & more hable to serve prince or subiecte And that late prince of wales Grufflith ap Kynan of auncient & worthie memorie did stablishe & sett downe lawes ordinannces & decrees for their continuance and maynteignance that did serve for the purposes aforesaid and to seclude & vtterlie to abrogate from the same sciences all others that weare not of the said allowed & advanced skill sobrietie and good behaviour which his decrees were euer sithence mainteigned in euery honest parte and not abrogated / And the same proffessors in euerie degree from tyme to tyme to move them to attayne to perfeict knowledge had gr[a]unted vnto them seuerall syluer prises as Masters or Doctors of the same sciences as for poetrie the sylver chayre for harpeinge the silver harpe for Crowthinge the sylver Crowth [& for the atcane or singinge the silver tonge]* as a price to be geaven to the best to be by him worne and other degrees gyven to the rest fitt to be in that sort mainteigned/ And other loyterers and drones seeminge to professe the same sciences & not beinge experienced therin but rather to be taken knowen &

* Written above line in blacker ink.

termed for rogues made knowen for rogues & not to be suffered to travaille & chardge the subiectes but ponished if they travayled & driven to laboure for their lyveinge / And whearas those sylver games & prices remayned in the Cuntrey in the handes of gentlemen not proffessed in any of the said sciences and ready to be deliuered to those proffessors maynteinge the same prices (as we be enformed by them) The same proceedinges beinge geiven from some of the Queenes majesties most noble progenitors originallie for mayntenance of the same sciences at furst because the worthier sorte might be advannced & maynteigned & the badd therof repressed & ponished heretofore seuerall Comissions haue bene graunted & directed out by *your Lordship* & executed thone in the tyme of the late kinge Henrie the eighte father to her Majestie and thother at, or aboutes the eighte or nineth yere of her Majesties Raigne that now ys [dureinge the gouvernement of the honourable & worthie knight Syr Henry Sydney then Lord President]† the recordes wherof (as we take) remayne with *your good Lordship* And for that vnder colour of professinge the same sciences many badd vnsobere vndiscreete & vn honest persons, nothing deserveinge in that degree do travaille within the marches chardgeable to her graces subiectes which be not fitt for any thintentes aforesaid And therefore the worthier sorte of theym whom we fynde greate cause & necessitie to cherishe & maynteigne for the purposes aforesaid (because by the multitude of the vnskillfull their callinges & sciences are not studied or regarded) have bene earnest suters vnto vs to signifie the same to *your good Lordship* and-to Crave that the like Comission as the last was maye be adwarded to men of worshipping & experience to call before theym all the persons within wales professinge any of the said sciences musicke or poetrie at a Convenient place & tyme & theers to trie & examine who be worthie to weare & beare awaye the same silver prices & to rewarde theym therwith, & to grace the rest that be worthie to be suffered and fynallie to repress suche as be vnskillfull & leade a roguishe life by that colour that the same maye be knowen accordinge to the auncient vsage within Wales & ponished & driven to laboure vpon with their requestes & suytes & because we fynde the better sort worthie mayntenance & the chardge of the rest veary necessarie to be Cutt of we praye that the same Comission may be graunted accordinge as the last was with provision therin as in former Comissions were the rather because we fynde no chardge therby ensueinge to the subiectes but rather an vnnecessarie chardge Cutt of & the rest suffered to be founde more skillfull & paynfull And so referringe all to *your good Consideracions*

† Written above line by the same hand.

we Committ the same to godes blessing tuicion Dated the xxth daye of
Maye 1594.

Your *Lordship's* most humble at Comandment

Peris gruff' John Conwayne

W. Salusburye

John Conwayne John Gruffyth Johⁿ Wynn of Gwyder

Tno: Price

Ed: Theloald

hugh hookes

ffowk lloyd

Tho: Salusbury

R. Turbridge.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1870 (Re-printed 1874.)	FIRST REPORT, WITH APPENDIX - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Abingdon, and other Corporations, &c. SCOTLAND. Advocates' Library, Glasgow Corporation, &c. IRELAND. Dublin, Cork, and other Corporations, &c.	f'cap.	[C. 55]	s. d. 1 6
1871	SECOND REPORT, WITH APPENDIX, AND INDEX TO THE FIRST AND SECOND REPORTS - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Oxford Colleges; Monastery of Dominican Friars at Woodchester, Duke of Bedford, Earl Spencer, &c. SCOTLAND. Aberdeen and St. Andrew's Universities, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Dr. Lyons, &c.	"	[C. 441]	3 10
1872 (Re-printed 1895.)	THIRD REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Stonyhurst College; Bridgewater and other Corporations; Duke of Northumberland, Marquis of Lansdowne, Marquis of Bath, &c. SCOTLAND. University of Glasgow; Duke of Montrose, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Black Book of Limerick, &c.	"	[C. 673]	6 0
1873	FOURTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Westminster Abbey; Cambridge and Oxford Colleges; Cinque Ports, Hythe, and other Corporations, Marquis of Bath, Earl of Denbigh, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, &c. IRELAND. Trinity College, Dublin; Marquis of Ormonde.	"	[C. 857]	6 8
1873	DITTO. PART II. INDEX - - -	"	[C. 857i.]	2 6

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1876	FIFTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Dean and Chapter of Canterbury; Rye, Lydd, and other Corporations, Duke of Sutherland, Marquis of Lansdowne, Reginald Cholmondeley, Esq., &c. SCOTLAND. Earl of Aberdeen, &c.	f'cap.	[C.1432]	s. d 7 0
„	DITTO. PART II. INDEX - - -	„	[C.1432 i.]	3 6
1877	SIXTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Lambeth Palace; Black Book of the Archdeacon of Canterbury; Bridport, Wallingford, and other Corporations; Lord Leconfield, Sir Reginald Graham, Sir Henry Ingilby, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, Earl of Moray, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde.	„	[C.1745]	8 6
(Re-printed 1893.)	DITTO. PART II. INDEX - - -	„	[C.2102]	1 10
1879	SEVENTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - Contents :— House of Lords; County of Somerset; Earl of Egmont, Sir Frederick Graham, Sir Harry Verney, &c.	„	[C.2340]	7 6
(Re-printed 1895.)	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX Contents :— Duke of Athole, Marquis of Ormonde, S. F. Livingstone, Esq., &c.	„	[C.2340 i.]	8 6
1881	EIGHTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. - - - Contents :— List of collections examined, 1869-1880. ENGLAND. House of Lords; Duke of Marlborough; Magdalen College, Oxford; Royal College of Physicians; Queen Anne's Bounty Office; Corporations of Chester, Leicester, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde, Lord Emly, The O'Connor Don, Trinity College, Dublin, &c.	„	[C.3040]	8 6
1881	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - Contents :— Duke of Manchester.	„	[C.3040 i.]	1 9

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1881	EIGHTH REPORT. PART III. APPENDIX AND INDEX Contents :— Earl of Ashburnham.	f'cap.	[C. 3040 ii.]	s. d. 1 4
1883 (Re-printed 1895.)	NINTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. Contents :— St. Paul's and Canterbury Cathedrals; Eton College; Carlisle, Yarmouth, Canterbury, and Barnstaple Corporations, &c.	"	[C.3773]	5 2
1884 (Re-printed 1895.)	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX Contents :— ENGLAND. House of Lords, Earl of Leicester; C. Pole Gell, Alfred Morrison, Esqs., &c. SCOTLAND. Lord Elphinstone, H. C. Maxwell Stuart, Esq., &c. IRELAND. Duke of Leinster, Marquis of Drogheda, &c.	"	[C.3773 i.]	6 3
1884	NINTH REPORT. PART III. APPENDIX AND INDEX Contents :— Mrs. Stopford Sackville.	"	[C.3773 ii.]	1 7
1883 (Re-printed 1895.)	CALENDAR OF THE MANUSCRIPTS OF THE MARQUIS OF SALISBURY, K.G. (or CECIL MSS.). PART I. -	8vo.	[C.3777]	3 5
1888	DITTO. PART II. - -	"	[C.5463]	3 5
1889	DITTO. PART III. - -	"	[C. 5889 v.]	2 1
1892	DITTO. PART IV. - -	"	[C.6823]	2 11
1894	DITTO. PART V. - -	"	[C.7574]	2 6
1895	DITTO. PART VI. - -	"	[C.7884]	2 8
	DITTO. PART VII. (<i>In the Press.</i>)			
1885	TENTH REPORT - - This is introductory to the following :—	"	[C.4548]	0 3½
1885 (Re-printed 1895.)	(1.) APPENDIX AND INDEX - - Earl of Eglinton, Sir J. S. Maxwell, Bart., and C. S. H. Drummond Moray, C. F. Weston Underwood, G. W. Digby, Esqs.	"	[C.4575]	3 7
1885	(2.) APPENDIX AND INDEX - The Family of Gawdy.	"	[C. 4576 iii.]	1 4
1885	(3.) APPENDIX AND INDEX - Wells Cathedral.	"	[C. 4576 ii.]	2 9

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1885	(4.) APPENDIX AND INDEX - - - Earl of Westmorland; Capt. Stewart; Lord Stafford; Sir N. W. Throckmorton, Sir P. T. Mainwaring, Lord Muncaster, Capt. J. F. Bagot, Earl of Kilmorey, Earl of Powis, and others, the Corporations of Kendal, Wenlock, Bridgnorth, Eye, Plymouth, and the County of Essex; and Stonyhurst College.	8vo.	[C.4576]	s. d. 3 6
1885 (Re-printed 1895.)	(5.) APPENDIX AND INDEX - - - The Marquis of Ormonde, Earl of Fingall, Corporations of Galway, Waterford, the Sees of Dublin and Ossory, the Jesuits in Ireland.	"	[C. 4576 i.]	2 10
1887	(6.) APPENDIX AND INDEX - - - Marquis of Abergavenny, Lord Braye, G. F. Luttrell, P. P. Bouverie, W. Bromley Davenport, R. T. Balfour, Esquires.	"	[C.5242]	1 7
1887	ELEVENTH REPORT - - - This is introductory to the following:—	"	[C. 5060 vi.]	0 3
1887	(1.) APPENDIX AND INDEX - - - H. D. Skrine, Esq., Salvetti Correspondence.	"	[C.5060]	1 1
1887	(2.) APPENDIX AND INDEX - - - House of Lords. 1678-1688.	"	[C. 5060 i.]	2 0
1887	(3.) APPENDIX AND INDEX - - - Corporations of Southampton and Lynn.	"	[C. 5060 ii.]	1 8
1887	(4.) APPENDIX AND INDEX - - - Marquis Townshend.	"	[C. 5060 iii.]	2 6
1887	(5.) APPENDIX AND INDEX - - - Earl of Dartmouth.	"	[C. 5060 iv.]	2 8
1887	(6.) APPENDIX AND INDEX - - - Duke of Hamilton.	"	[C. 5060 v.]	1 6
1888	(7.) APPENDIX AND INDEX - - - Duke of Leeds, Marchioness of Waterford, Lord Hothfield, &c.; Bridgwater Trust Office, Reading Corporation, Inner Temple Library.	"	[C.5612]	2 0
1890	TWELFTH REPORT - - - This is introductory to the following:—	"	[C.5889]	0 3
1888	(1.) APPENDIX - - - Earl Cowper, K.G. (Coke MSS., at Melbourne Hall, Derby). Vol. I.	"	[C.5472]	2 7
1888	(2.) APPENDIX - - - Ditto. Vol. II.	"	[C.5618]	2 5

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1889	(3.) APPENDIX AND INDEX - - - Ditto. Vol. III.	8vo.	[C. 5889 i.]	s. d. 1 4
1888	(4.) APPENDIX - - - The Duke of Rutland, G.C.B. Vol. I.	"	[C. 5614]	3 2
1891	(5.) APPENDIX AND INDEX - - - Ditto. Vol. II.	"	[C. 5889 ii.]	2 0
1889	(6.) APPENDIX AND INDEX - - - House of Lords, 1689-1690.	"	[C. 5889 iii.]	2 1
1890	(7.) APPENDIX AND INDEX - - - S. H. le Fleming, Esq., of Rydal.	"	[C. 5889 iv.]	1 11
1891	(8.) APPENDIX AND INDEX - - - The Duke of Athole, K.T., and the Earl of Home.	"	[C. 6338]	1 0
1891	(9.) APPENDIX AND INDEX - - - The Duke of Beaufort, K.G., the Earl of Donoughmore, J. H. Gurney, W. W. B. Hulton, R. W. Ketton, G. A. Aitken, P. V. Smith, Esqs.; Bishop of Ely; Cathedrals of Ely, Gloucester, Lincoln, and Peterborough; Corporations of Gloucester, Higham Ferrers, and Newark; Southwell Minster; Lincoln District Registry.	"	[C. 6338 i.]	2 6
1891	(10.) APPENDIX - - - The First Earl of Charlemont. Vol. I. 1745-1783.	"	[C. 6338 ii.]	1 11
1892	THIRTEENTH REPORT - - - This is introductory to the following :-	"	[C. 6827]	0 3
1891	(1.) APPENDIX - - - The Duke of Portland. Vol. I.	"	[C. 6474]	3 0
	(2.) APPENDIX AND INDEX - - - Ditto. Vol. II.	"	[C. 6827 i.]	2 0
1892	(3.) APPENDIX - - - J. B. Fortescue, Esq., of Dropmore, Vol. I.	"	[C. 6660]	2 7
1892	(4.) APPENDIX AND INDEX - - - Corporations of Rye, Hastings, and Hereford. Capt. F. C. Loder- Symonds, E. R. Wodehouse, M.P., J. Dovaston, Esqs., Sir T. B. Lennard, Bart., Rev. W. D. Macray, and Earl of Dartmouth (Supple- mentary Report).	"	[C. 6810]	2 4
1892	(5.) APPENDIX AND INDEX - - - House of Lords, 1690-1691.	"	[C. 6822]	2 4
1893	(6.) APPENDIX AND INDEX - - - Sir W. FitzHerbert, Bart. The De- laval Family, of Seaton Delaval; The Earl of Ancaster and General Lyttelton-Annesley.	"	[C. 7166]	1 4

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1893	(7.) APPENDIX AND INDEX - - - The Earl of Lonsdale.	8vo.	[C.7241]	s. d. 1 3
1893	(8.) APPENDIX AND INDEX - - - The First Earl of Charlemont. Vol. II. 1784-1799.	"	[C.7424]	1 11
1896	FOURTEENTH REPORT - - - This is introductory to the following :—	"	[C.7983]	0 3
1894	(1.) APPENDIX AND INDEX - - - The Duke of Rutland, G.C.B. Vol. III.	"	[C.7476]	1 11
1894	(2.) APPENDIX - - - The Duke of Portland. Vol. III.	"	[C.7569]	2 8
1894	(3.) APPENDIX AND INDEX - - - The Duke of Roxburghe; Sir H. H. Campbell, Bart.; the Earl of Strath- more; and the Countess Dowager of Seafield.	"	[C.7570]	1 2
1894	(4.) APPENDIX AND INDEX - - - Lord Kenyon.	"	[C.7571]	2 10
1896	(5.) APPENDIX - - - J. B. Fortescue, Esq., of Dropmore. Vol. II.	"	[C.7572]	2 8
1895	(6.) APPENDIX AND INDEX - - - House of Lords, 1692-1693.	"	[C.7573]	1 11
1895	(7.) APPENDIX - - - The Marquess of Ormonde.	"	[C.7678]	1 10
1895	(8.) APPENDIX AND INDEX - - - Lincoln, Bury St. Edmunds, Hertford, and Great Grimsby Corporations; The Dean and Chapter of Wor- cester, and of Lichfield; The Bishop's Registry of Worcester.	"	[C.7881]	1 5
1895	(9.) APPENDIX AND INDEX - - - The Earl of Buckinghamshire, the Earl of Lindsey, the Earl of Onslow, Lord Emly, Theodore J. Hare, Esq., and James Round, Esq., M.P.	"	[C.7882]	2 6
1895	(10.) APPENDIX AND INDEX - - - The Earl of Dartmouth. Vol. II. American Papers.	"	[C.7883]	2 9
	FIFTEENTH REPORT. This is introductory to the following :—			
1896	(1.) APPENDIX AND INDEX - - - The Earl of Dartmouth. Vol. III.	"	[C.8156]	1 5
1897	(2.) APPENDIX AND INDEX - - - J. Eliot Hodgkin, Esq., of Richmond, Surrey.	"	[C.8327]	1 8
1897	(3.) APPENDIX AND INDEX - - - Charles Haliday, Esq., of Dublin.	"	[C.8364]	1 4

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1897	(4.) APPENDIX The Duke of Portland. Vol. IV.	8vo.	[C.8497]	<i>s. d.</i> 2 11
1897	(5.) APPENDIX AND INDEX - The Right Hon. F. J. Savile Foljambe of Osberton.	„	[C.8550]	0 10
1897	(6.) APPENDIX AND INDEX - The Earl of Carlisle.	„	[C.8551]	3 6
1897	(7.) APPENDIX AND INDEX - The Duke of Somerset, the Marquis of Ailesbury, and Sir T. G. Puleston, Bart.	„	(Ditto.)	
1897	(8.) APPENDIX AND INDEX - The Duke of Buccleuch and Queens- berry, K.G., K.T., at Drumlanrig.	„	[C.8553]	1 4
1897	(9.) APPENDIX AND INDEX - J. J. Hope Johnstone, Esq., of Annan- dale.	„	(Ditto.)	

State Trials, being Reports of the Chief State Trials which have taken place between 1820 and the present time, published under the supervision of a Committee appointed by the Lord Chancellor:—

Roy. 8vo. Vol. I. 1820-1823. Vol. II. 1823-1831. Vol. III. 1831-1840. Vol. IV. 1839-1843. Vol. V. 1843-1844. Vol. VI. 1844-1848. Vol. VII. 1848-1850.

Price 10s. each.

Challenger, H.M.S. A Report on the Scientific Results of the voyage of, during the years 1873-76, under the command of Captain George S. Nares, R.N., F.R.S., and Captain Frank Turle Thomson, R.N. Prepared under the superintendence of the late Sir C. Wyville Thomson, Knt., F.R.S.; and now of John Murray, Ph.D., V.P.R.S.E. Complete in Fifty Volumes.

Price 101l. 15s.

Military:—

ARTILLERY. Field. Service Handbook. 1897.

Price 7s. 6d.

ARTILLERY DRILL. Garrison. Vol. II.

Price 1s.

CAVALRY DRILL, 1898.

Price 1s.

DERRICKS SHEERS AND HOLDFASTS. Handbook of the. 1898.

Price 9d.

INFANTRY. Mounted. Regulations for. 1897.

Price 9d.

MILITIA. Regulations for the. 1898.

Price 9d.

RANGE-FINDING, FIELD. With Watkin Field Range finder and Telemeter. Handbook for.

Price 1s.

RIFLE AND CARBINE EXERCISES. Manual. Firing, and Bayonet Exercises, Firing Exercise for Webley Pistol, and Instructions for Cleaning Arms. 1898.

Price 3d.

SADDLES AND COLLARS, SORE BACKS AND SORE SHOULDERS. Manual of. 3rd Edition.

Price 1s.

YEOMANRY CAVALRY Regulations for the. 1898.

Price 1s. 6d.

Naval:—

DOCK BOOK. Containing Dimensions of the Wet and Dry Docks, Patent Slips, &c., of the World. 3rd Edition.

Price 6s.

Geological:—

SOILS AND SUB-SOILS. From a Sanitary point of view; with especial reference to London and its Neighbourhood. By Horace B. Woodward, F.R.S.

Price 2s. 6d.

COWAL. The Geology of. Including the part of Argyllshire between the Clyde and Loch Fyne.

Price 6s.

Local Government Board:—

ENTERIC FEVER IN ESSEX AND SUFFOLK. Report on, and upon Oysters in relation thereto.

Price 9d.

PUBLIC WATER SERVICE PROVIDED FOR THE COUNTY BOROUGH OF BURY. Report on.

Price 1s.

Home Office:—

EXPLOSIVES. List of. Corrected to 1st January 1898.

Price 6d.

Land Registry. Land Transfer Act, 1875. General Instructions as to the Registration and Transfer of Land; with Act, Rules, and Orders, Fees, and Index.

Price 1s.

Emigrants' Information Office, 31, Broadway, Westminster, viz.:—

COLONIES, HANDBOOKS FOR. 8vo. Wrapper.

No. 1. Canada. 2. New South Wales. 3. Victoria. 4. South Australia.

5. Queensland. 6. Western Australia. 7. Tasmania. 8. New Zealand.

9. Cape Colony. 10. Natal.

Price 1d. each.

No. 11. Professional Handbook dealing with Professions in the Colonies.

Price 3d. each.

12. Emigration Statutes and General Handbook.

Price 2s.

No. 13 (viz., Nos. 1 to 12 in cloth).

Price 2s.

CONSULAR REPORTS, SUMMARY OF. America, North and South. January 1897.

Price 2d.

INTENDING EMIGRANTS, INFORMATION FOR:— Argentine Republic, price 2d. California, price 1d. Ceylon, price 1d. Maryland, price 1d. Newfoundland, price 1d. South African Republic, price 2d. West Indies, price 2d.

Foreign Office:—

AFRICA BY TREATY. The Map of. By Sir E. Hertslet, K.C.B. 3 Vols. Price 31s. 6d.

COMMERCIAL TREATIES. (Hertslet's.) A complete collection of Treaties, &c., between Great Britain and Foreign Powers so far as they relate to Commerce and Navigation, &c. By Sir E. Hertslet, K.C.B., &c. Vols. I. to XIX. (Vol. VI. out of print.)

Price 15s. each.

STATE PAPERS. British and Foreign. Vol. 80. General Index (chronologically and alphabetically arranged) to Vols. 65 to 79. (1873 to 1883.) Vol. 81. 1888-1889. Vol. 82. 1889-1890. Vol. 83. 1890-1891.

Price 10s. each.

Board of Trade Journal, of Tariff and Trade Notices and Miscellaneous Commercial information. Published 15th of Month. Price 6d. Index to Vols. 1 to 14. Price 2s. And to Vols. XV. to XX. July 1893 to June 1896.

Price 1s.

Kew: Royal Botanic Gardens. Bulletins of Miscellaneous Information. Volume for 1896, price 3s.; and Monthly parts, 1897, price 4d.

Liquor Licensing Laws Commission. Minutes of Evidence. Price (per day) 2d.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

REPORT
ON
MANUSCRIPTS
IN THE
WELSH LANGUAGE.

VOL. I.

Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.

LONDON:
PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,
BY EYRE AND SPOTTISWOODE,
PRINTERS TO THE QUEEN'S MOST EXCELLENT MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C., and
32, ABINGDON STREET, WESTMINSTER, S.W.; or
JOHN MENZIES & Co., 12, HANOVER STREET, EDINBURGH, and
90, WEST NILE STREET, GLASGOW; or
HODGES, FIGGIS, & Co., LIMITED, 104, GRAFTON STREET, DUBLIN.

1898.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

REPORT
ON
MANUSCRIPTS
IN THE
WELSH LANGUAGE.

VOL. I.
PART II.—PENIARTH.

Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.

LONDON:
PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,
BY EYRE AND SPOTTISWOODE,
PRINTERS TO THE QUEEN'S MOST EXCELLENT MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C., and
32, ABINGDON STREET, WESTMINSTER, S.W.; or
JOHN MENZIES & Co., 12, HANOVER STREET, EDINBURGH, and
90, WEST NILE STREET, GLASGOW; or
HODGES, FIGGIS, & Co., LIMITED, 104, GRAFTON STREET, DUBLIN.

1899.

[C.—9468.] Price 2s. 11d.

SALE OF GOVERNMENT PUBLICATIONS.

The under-mentioned Firms have been appointed sole Agents for the sale of Government Publications, including Parliamentary Reports and Papers, Acts of Parliament, Record Office Publications, &c., &c., and all such works can be purchased from them either directly or through retail booksellers, who are entitled to a discount of 25 per cent. from the selling prices:—

IN ENGLAND:—

For all publications *excepting* Ordnance and Geological Maps, the Hydrographical Works of the Admiralty, and Patent Office Publications:—**MESSRS. EYRE AND SPOTTISWOODE**, East Harding Street, E.C.

For Geological Maps:—**Mr. E. STANFORD**, Cockspur Street, S.W.

For Hydrographical Works of the Admiralty:—**Mr. J. D. POTTER**, 31, Poultry, E.C.
Patent Office Publications are sold at the Patent Office.

For all Publications *excepting* the Hydrographical Works of the Admiralty and Patent Office Publications:—

IN SCOTLAND:—MESSRS. JOHN MENZIES & Co., 12, Hanover Street, Edinburgh, and 90, West Nile Street, Glasgow.

IN IRELAND:—MESSRS. HODGES, FISSIS, & Co., LIMITED, 104, Grafton Street, Dublin.

ORDNANCE SURVEY MAPS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND.—There are Agents for the sale of these Maps in most of the chief towns. Copies can also be ordered at many Head Post Offices, and through any Bookseller, or from the Director-General Ordnance Survey, Southampton; or, in the case of Ireland, from the Officer in Charge Ordnance Survey, Dublin.

The following is a list of some of the more important Parliamentary and Official publications recently issued:—

Parliamentary:

Statutes—

Public General, Session 1899. With Index, Tables, &c. Cloth. Price 2s.

Second Revised Edition. A.D. 1235–1713 to A.D. 1872–1883. XV. Vols. Price 7s. 6d. each.

Revised Editions. Tables showing subsequent Repeals, effected by Acts of Session 62 & 63 Vict. 1899. Price 6d.

Statutes in Force. Index to. 15th Edition. To end of 62 & 63 Vict. 2 Vols. Price 10s. 6d.

The Statutory Rules and Orders revised. Statutory Rules and Orders, other than those of a Local, Personal, or Temporary Character, issued prior to 1890, and now in force. Vols. I. to VIII. Price 10s. each.

Statutory Rules and Orders other than those of a Local, Personal, or Temporary Character. With a List of the more important Statutory Orders of a Local Character arranged in classes; and an Index. Roy. 8vo. Boards. Issued in the years 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, and 1899. Price 10s. each.

Statutory Rules and Orders in force on 31st December 1899. Index to. Price 10s.

Statutory Rules and Orders, 1900. Registered under the Rules Publication Act, 1893. In course of issue.

Acts of Parliament, Public and Local and Private, Session 1900. In course of issue.

[H.C. No. 97/1900.] **LIFE ASSURANCE COMPANIES.** Statement of Account, 1899. Price 2s. 10d.

[H.C. No. 134/1900.] **COAL.** Tables showing Production, &c. 1883 to 1898. Price 6d.

[Cd. 166.] **AGRICULTURAL RETURNS.** Great Britain. 1899. Price 1s. 4d.

[Cd. 67.] **AGED DESERVING POOR.** Report of Departmental Committee on the Financial Aspects of Proposals; with Appendices. Price 1s. 3d.

[Cd. 167.] **MINES AND QUARRIES.** General Report and Statistics, 1899. Part I. Persons employed, output, accidents, &c. Price 8d.

[Cd. 169.] **RAILWAY ACCIDENTS RETURNS FOR THE YEAR 1899.** Price 3s. 3d.

[Cd. 120.] **INDUSTRIAL ASSOCIATIONS OF THE UNITED KINGDOM.** Labour Department Directory. Price 7½d.

[Cd. 134, 134i 10 and 11].

[Cd. 190.] **EDUCATION.** Directory with Regulations for establishing and conducting Science and Art Schools and Classes. 1900–1901. Price 6d.

[Cd. 196.] **WAR RELIEF FUNDS COMMITTEE.** Report and Treasury Minute. Price 2d.

MINES. Reports of H. M. Inspectors for 1899, with Summaries of the Statistical portion under the provisions of the Coal Mines Regulation Act, 1887; Metalliferous Mines Regulation Acts, 1872–1875; Slate Mines (Gunpowder) Act, 1882. Districts Nos. 1 to 13. Complete. Price 7s. 7d.

MINES in the United Kingdom and the Isle of Man. List of, for 1898. Price 3s.

QUARRIES. Ditto. ditto. ditto. 1898. Price 3s. 8d.

MINES ABANDONED. List of the Plans of. Corrected to 31st December 1898. Price 10d.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

REPORT
ON
MANUSCRIPTS
IN THE
WELSH LANGUAGE.

VOL. I.
PART II.—PENIARTH.

Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.

LONDON:
PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,
BY EYRE AND SPOTISWOODE,
PRINTERS TO THE QUEEN'S MOST EXCELLENT MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C., and
32, ABINGDON STREET, WESTMINSTER, S.W.; or
JOHN MENZIES & Co., 12, HANOVER STREET, EDINBURGH, and
90, WEST NILE STREET, GLASGOW; or
HODGES, FIGGIS, & Co., LIMITED, 104, GRAFTON STREET, DUBLIN.

1899.

[C.—9468.] *Price 2s. 11d.*

INTRODUCTION.

THE Peniarth Collection of manuscripts consists of five hundred and nineteen works in Welsh, Cornish, English, and Latin. Rather more than four-fifths of these formed the well-known Hengwrt Collection, which the antiquary Robert Vaughan, the friend and correspondent of Archbishop Ussher and John Selden, had the rare excitement and gratification of bringing together, with the exception of a few, added later by his heirs and successors, from the Sebright and other collections. By the death of Sir Robert William Vaughan, Bart., of Nanneu, Hengwrt, and Rûg, in the county of Merioneth, the Collection was bequeathed to his great friend, the late W. W. E. Wynne, a gentleman devoted to antiquarian research, a rare paleographer, and a noble example of a cultivated country squire. In 1859 the manuscripts were removed from Rûg to Peniarth, and added to those already there. From 1860 to the time of his death, and more especially after he retired from Parliament, Mr. Wynne devoted a great part of his time to the manuscripts, most of which contain slips of papers with notes in his hand. Mr. Wynne also published a Catalogue of the Hengwrt and Peniarth MSS. in the *Archæologia Cambrensis* for April 1861, July and October 1869, April and October 1870, and April 1871.*

The present Collection at Peniarth is, undoubtedly, the premier collection of Welsh manuscripts, both in extent and in quality. Here we have the oldest MSS. of the Laws of Wales in Latin and Welsh; the oldest versions of the Mabinogion, as well as of the Arthurian and other Romances; the oldest and only perfect copy of the Holy Grail; an early translation of a portion of the Gospel of Matthew; an immense body of poetry ranging from the Black Book of Carmarthen down to the 18th century; Historical works like *Brut y Tywysogion*; and a large number of the theological works current in the Middle Ages. We have here also not only the most

* There are two or three old MS. Catalogues of the Hengwrt Collection at Peniarth. See also *Cambrian Register* Vol. iii., pp. 278-313; *Cymmrodorion Transactions* (London, 1843), Vol. ii., part iv., pp. 403-16; and for the *Penbedw MSS.*, now at Peniarth, see Angharad Llwyd's Catalogue in the *Cymmrodorion Transactions* (London, 1828), Vol. ii., part iii., pp. 49-50.

extensive collection of pedigrees, but by far the oldest Manuscripts with authentic contemporary accounts and references to sources of information. A considerable section of the community takes a most astonishing interest in this subject of pedigrees, and a student not nursed in the firm faith of a descent from a follower of the Norman Bastard, or a Welsh Royal tribe finds himself frequently in a most embarrassing position. The writer has found it difficult to swallow his soup with grace as he listened to a "descendant of Rhodri Mawr wondering" if there was no way of recovering *some* of the family estate, which was so extensive in the year 946. Again the question is constantly asked why Welsh manuscripts are so full and careful of the maternal line of descent. The answer is simple: many of the followers of the Lords Marcher fell victims to Welsh heiresses and widows, and in the excess of their devotion, adopted the descent as well as the estate of their Welsh wives. But it is dangerous to touch on historical evidence, and especially to disturb a fold in the female skirt, which hides many a Brown and a Robinson, descended neither from a Norman nor a Royal tribe, but simply from an unknown adventurer in the train, say, of a Bishop Lee. In the second half of the sixteenth century we find very plain and uncomplimentary references to 'forged' pedigrees, and 'upstart' families. Such strong animadversions, however, tell two ways, for they prove that there were true ideals, and honest compilers of pedigrees, in that as in other times. Still, when a pedigree reaches back beyond the third generation of the time in which it was originally drawn up, unless supported by independent documentary evidence, the work of even the most honest of men cannot be trusted. Take for instance the vellum roll (some seven yards long) of pedigrees at Mostyn Hall, in the hand of Guttyn Owen, a man thoroughly trustworthy as to the matters of his own time, and yet, in that roll certain pedigrees are traced back to 'Adam son of God,' without any conscious sense of the incongruous. It does seem as if reason took its leave of every genealogist, sooner or later. Nevertheless, from the middle of the fifteenth century to the end of the seventeenth, we have the continuous evidence of the manuscripts of successive bards, who were also professional genealogists. When we reflect upon the number of men who are interested in the subject, it is surprising that they do not combine and set about printing and editing

documents, which also contain much useful information. These pedigrees supply many a missing link in the historical poems, and in particular, extend our knowledge of the boundaries of the ancient territorial divisions of Wales.

As stated in the Introduction to Part I. of this Report, it is intended to write a general Introduction when the work of inspection is completed. We shall, therefore, not examine the contents of the present part in detail. But in view of a mistake, repeatedly made by writers on the Welsh Laws, it is necessary to call attention here to one or two points. In consequence of the plan of making* a text from many MSS., adopted in the edition of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, no student has been able to discover the exact contents of manuscript **A**, i.e., the Black Book of Chirk. This is not surprising. Nothing but a full collation of the printed text with Peniarth MS. 29† will enable any one to solve the problem, as the writer found out years ago. A reference to page 359 below, however, will indicate how far, and where the text of **A** is imperfect. Fortunately we are not left to guess at the contents of the missing folios. We have, in excellent preservation, a transcript of **A** in the British Museum Add. MS. 14,931, which is the **E** of the printed text. Mr. Aneurin Owen was shocked at finding **E** “verbatim the same, even to the most glaring inaccuracies, “without any attempt at revision; such inaccuracies as “would be obvious to any but a mere copyist ignorant of the “subject, and who had no other authority before him.” Let us, nevertheless, revere the memory of this one faithful soul who was content to be *a mere copyist*, carefully eliminating the personal equation, and suppressing that inordinate love of “airing knowledge” which impels so many of the “learned” to tamper with texts, to empty themselves in irrelevant comment, and to crowd their footnotes with references they have not verified. Thanks to the enduring labours of one “ignorant of the subject,” we are left in no doubt as to the contents of the Chirk Codex in its original state. And not until the students of the *Laws of Wales* learn to concentrate their attention on the text of **A**

* See note 1 p. 25 of *The Welsh People* by Prof. Rhys and Mr. Brynmor-Jones, Q.C., M.P. (London, 1900.)

† It may interest students to know that this MS. has been collotyped in facsimile by the Clarendon Press, and will be issued, in due time, in the *Series of Old Welsh Texts*. The missing parts are supplied from its transcript, MS. **E**.

(supplemented by its copy **E**) can we ever hope to arrive at any solid results. The contents of the other Welsh manuscripts look like later variants with certain additions, editorial glosses and comments, which may help us to understand late thirteenth or fourteenth century law, but only carry us further away from the 'Law of Howel,' as written in the *Old Whitland Codex*, referred to below in Peniarth MS. 30. Unhappily no one ever saw it, who was "ignorant" enough of the subject to leave us "a mere copy of it." Even manuscript **A** confessedly departs* from the original text, though its language and syntax prove that it is much more of a mere copy than any of the other versions. If students will note that the text of †**E** corresponds roughly with the printed text on pages 2-80 l. 4, 108 l. 6-110 l. 14, 80 l. 5-106 l. 21, 110 l. 19-148 l. 26, [148 l. 27-154 l. 18], 154 l. 18-214 l. 15, 218 l. 15-290 l. 28, 292 l. 5-332 l. 1, [332 l. 2-334 l. 19] of Vol. i., and pages [2-6 l. 5], 6 l. 6-36 l. 17 of Vol. ii., it will be seen that the so-called "Preface to the third Book" is not in the oldest version of the Laws. Indeed it formed no part originally of manuscript ‡**C**, in which it occurs, but was inserted about fifty years later, notwithstanding the editorial assurance that "the two fragments appear to be of the same era." **C** bears the marks of a manuscript re-edited with excisions about the time Edward I. promulgated the Statute of Rhudlan. The early part relating to the Welsh court, as well as many passages throughout the manuscript have been cut out, while five folios have been introduced later, containing some passages found in no other text which is not derived from **C**. It is, therefore, futile to build on such statements as those in lines 7-13 of page 218 of Vol. i.

It is unnecessary to add to the previous remarks§ about the orthography of the manuscripts, which is nowhere intentionally

* It records at least two changes introduced by Bleddyn ap Kynvyn (Vol. i. pp. 166 and 252), while Forwerth ap Madog seems to have collected together and drawn up the *Table of Values* beginning on page 292 of Vol. i. See also Vol. ii. p. 20. "*Breinniau Arvon*" (Vol. i. p. 104) is not in the same hand as the text before and after. The rest of the MS. is not all in one hand.

† Folios 47, 48, 95 and 96 are wanting in **E**, but **A** is perfect at these places, which are enclosed above by square brackets.

‡ British Museum Caligula A. III., folios 149-79, 185-98 written in the second quarter of the 13th century, and folios 180-4 written circa 1284. For the text of folios 180-5, see *Ancient Laws and Institutes of Wales* Vol. i. pp. 214 l. 21 to 220 l. 13, 228 l. 16 to 236 l. 14, and 238 l. 9 to 254 l. 21.

§ See Report on the *Mostyn Manuscripts*, pp. xiv-xv.

changed, or corrected without some indication of the fact, such as the employment of brackets or italics. For whatever departures there may be from the originals, the writer must sadly accept the responsibility, except in those cases where letters have been dropped out and transposed, while the sheets were passing through the press.

It would have been a most agreeable task to trace many of the works to their source, but this would be travelling beyond the scope of the Commission. Some private notes, however, have been utilised, which will account for whatever unevenness of treatment may exist.

A brief summary of the contents of the present part will be found in the pages immediately following. Only the more important subjects are included.

A table of the Hengwrt numbers of the manuscripts examined here will be found on pages 997-8 below, with cross references to the Peniarth numbers. This will enable any one using old catalogues to discover at once if any work he may be seeking is included in this first portion of the Report.

Finally, it is a great pleasure to tender our cordial thanks to Mr. Wynne of Peniarth for doing everything in his power, and that readily and cheerfully, to further the object of the Commission. Access to the manuscripts has been freely given even at inconvenient times. Whenever it was necessary to work at Peniarth, a room was always provided where the inspection could be carried on without interruption, and scores of parcels were sent to the Bodleian Library. Nor must the writer remain silent on the question of personal consideration and kindness received at the hands of both Mr. and Mrs. Wynne, whose hospitality, during many years, has made Peniarth seem to him almost a second home.

J. GWENOGVRYN EVANS.

Oxford.

A LIST OF THOSE POETS WHOSE RESPECTIVE WORKS
ARE PARTIALLY COLLECTED TOGETHER.

<p>Aŋa Vras, 352, 4; 434.</p> <p>Barđ Bach. <i>See</i> Rys Varđ.</p> <p>Bergam, y, 352, 433.</p> <p>D. ap Gwilim, 382-9, 10-1.</p> <p>D. Eppynt, 412, 7; 421, 5.</p> <p>D. Nanmor, 402-3.</p> <p>D. y Nant, 418-9.</p> <p>Davies, Dwn. <i>See</i> John,
and Lewis.</p> <p>Edmund Prys, 768-9.</p> <p>Griffith Philip, 763-4.</p> <p>Gutto'r Glynn, 511, 617-9,
927-30.</p> <p>Huw Arwystli, 531-9, 589.</p> <p>Huw Cae Llwyd, 412-3, 7; 420-2.</p> <p>Howel Kilan, 548-9.</p> <p>Howel <i>vel</i> Huw Davi, 460-5, 621,
637-8.</p> | <p>John Brwynog, 440-1.</p> <p>John Davies, 582; Dr, 611, 3.</p> <p>Lewis Dwn, 592-603.</p> <p>Lewis Glyn Cothi, 470-5, 509-10,
654-9.</p> <p>Lewis Morgannwg, 620-1, 637.</p> <p>Morgan Elvel, 521-4.</p> <p>Owen Griffith, 757-83.</p> <p>Philip, John, 563-4.</p> <p>Philip, W., of Hendrè Vechan,
695-7.</p> <p>Rhys Varđ, <i>vel</i> Barđ Bach, 390,
7, 8; 403-5, 413, 4, 6; 585.</p> <p>Rhys Kain, 466-70, 711-2, 6.</p> <p>Sion Kain, 565, 6; 698-717.</p> <p>Tudyr Aled, 635-7, 659-64.</p> <p>Wiliam Kynwal, 445-7, 768-9.</p> |
|--|---|
-

BRIEF SUMMARY OF CONTENTS.

- Acheu. *See* Boneđ, Llwyth, Pedigrees.
- Adam, *Historia*, 307 (l. 11), 310, 317, 333, 364, 723.
- Adar llwch gwin, 837.
- Adrian ac Ipotis, *Historia*, 335, 731.
- Anarawd, 731.
- Aneirin, a copy of the Book of, 936.
- Ankyr IL. Dewi Vrevi. *See* Llyvyr.
- Anna, the life of, 381.
- Annales ab origine mundi ad Christum, 342, 493.
- Annals at Cambridge, Welsh, 359.
- Annerch, 390, 416, 430, 511, 621.
- Apocryphal Gospels :
 Nicodemus, 310, 723.
 Pseudo-Matthew, 309, 331, 358.
- Areith Gr: ap J., 513, 939; Jolo Goch, 520; Wgan, 454, 491.
- Argoet llwyvein, the battle of, 301.
- Armorial Devices, a treatise on, 783, 824, 921, 986.
- Armorial Devices described, 772, 3; 782, 5; 832, 6; 843, 5; 854, 7, 8; 866, 9; 883; 901; 996.
- Armorial Devices, sketched and coloured, 792-3; 849, 851, 860, 884, 923, 4.
- Arthur ac Eliwlod, 514, 596, 622, 666; Diwed, 844, 921, 954; his remains, 907.
- Arwyđ, y xii, 459.
- Astrology *vel* Astronomy, 324, 325, 338, 340, 351, 353-6; 401, 406, 7; 459, 477, 515, 553; 574, 6; 693, 727, 968. *See* Fortune, Erra Pater, Prognostication.
- Athanasius, the creed of, 311, 335.
- Avallen, 304, 391, 435-6, 580, 611, 862.
- Avyrladen, yr, 309, 330-1.
- Awstin, Sant, 323, 5; 337, 398, 443, 946.
- Autographs—MSS. wholly or partially in the hands of:—*
 Bradford, John, 698.
 Dauyđ, 389-94.
 Dauid ap Meredith Glais, 349.
 David Kayo, 544, 548.
 David Nanmor, 402.
 David esgrivenyđ, 852.
 Davies, Edward, 907.
 Davies of Rhiwlas, J., 902-7.
 Davies of Mallwyd, Dr J., 382, 611, 3; 624, 660, 718, 911, 947.
 Dwnn, Griffith, 470, 654.
 Dwnn, Lewis, 592.
 Edward ap Roger, ? 785, 900.
 Elis, Rev. David, 448, 614, 624, 927, 936.
 Evans, Rev. Evan, 748.
 Evans of Hendre Vorvyđ, T., 942.
 Griffith, Jaspar, 297, 339, 377, 403, 5.
 Griffith Hiraethog, ? 399, 552, 773, 5, 784, 822, 9; 834, 847, 854, 879, 884, 971-90.
 Guttyn Owen, 354, ? 355, 806, 814.
 Gwllim Tew, 399.
 Howel vel Huw Davi, 460-5, 715.
 Huw Arwystl, 532-9.
 Huw Bangor, 995.
 Huw Llŷn, 470.
 Jaco ap Dewi, 624.
 Jeuau ap Rhys, 720.
 Jeuau Brechva, 818.
 Jeuau Llavarr, 544, 561, 971.
 John ap Rys, 862.
 John ap Jvan, 911.
 John Brwynog, 440.
 John Jones of Gelli Lyvdy, 342, 477, 651, 664, 671, 689, 912, 968.
 John W. ap J. of Crŷg Howel *vel* Crŷg Kada, 550.

- Lewis Glyn Cothi, 374, 470-5; ? 654, ? 836.
 Lewis Morgannwg, 822.
 Lhwyd, Edward, 729-30.
 Longforde, Edward, 427.
 Maurice of Ll. Silin, W., 614, 621, 4; 924.
 Middleton, William, 719-20.
 Morris, Lewis, 624.
 Morys, Roger, ? 367, 612, 960, 3, 8.
 Morys, Syr Walter, 865.
 Owen, Aneurin, 297, 300, 371.
 Owen of Kemeis, George, 924.
 Owen Gwynedd, 538, 561.
 Owen, John, 454.
 Philip, J. *vel* S., 562, 715.
 Philip, Richard, ? 619, 715: 937.
 Powell, John, 644.
 Price of Lhanvylhin, T., 727.
 R. T., 891. [? Rich: Thos—cf. 389.]
 Rhys, Dr J. D., 718.
 Rhys Kain, 466, 7; 715, 879, 898, 947, 994.
 Richard ap J. of Scorlegan, 740, 946, 7.
 Robert ap Iwan, 942.
 Roberts, Griffith, 936.
 Roger Kyffin, 561.
 Sâl bri, William, 621.
 Simwnt Vychan, 339, 448, 518, 544, 556, 785, 812, 834, 879, 911, 923.
 Sion. *See* John.
 Sion Kain, 565, 698-715, 924, 994.
 Sion Tudur, ? 432, 477, 544.
 Thomas, John, 698-710.
 Vaughan, Robert, 371, 603, 624, 638, 652, 718, 727, 785, 812, 9; 824, 927, 959, 968.
 William Kynwal, 644, 785.
 William Llŷn, 654, 785, 812, 822, 9; 834, 854, 879, 884, 891, 8; 900.
 William Penllyn, 641.
 Williams, Sir Thomas, 320, 5; 359, 362, 442, 509, 578, 614, 963, 970.
 Williams, Roger, 732.
 Wynne, Rev. Ellis, 751.
 Wynn, Rev. W., 556, 589, 614, 750, 1; 902, 947.
 Berach, y Teir, 500, 785, 8; 825, 859, 867, 923.
 Berthlwyd, 569.
 Beuno, Buchedd, 335, 731.
 Biblical History. *See* Annales.
 Black Book of Carmarthen, 297, 611, 652, 665-8, 969.
 Black Book of Chirk, 359.
 Bleeding, 319.
 Bonedd gwyr y Gogledd, 379.
 Bonedd y Saint, 324, 339, 356, 379, 394, 494, 8, 722, 730, 775, 786, 824, 865, 988, 992.
 Book. *See* Aneirin, Black, Copy, Llyvyr, Taliessin.
 Books, A list of the, of J. Jones, 727; of J. D. Rhys, 732; at Cardigan, 818.
 Boundary measurements, 921, 954-5.
 Bown of Hampton, Historia, 316, 725.
 Brenhin kadarna, y xxiv, 357, 824, 866.
 Brenhinllwyth, y pym, 403, 4; 722, 4; 772, 5; 910.
 British Genealogist, the, 735-40, 961.
 British History, 961-2. *See* Bruts.
 Breuddwyd. *See* Dreams, Grono Du, Paul.
 Brut y Brenhined, 337, 342, 347-50; 377-80; 720, 866, 948, 961.
 Brut y Saesson, 342, 9; 355, 365.
 Brut y Tywysogion, 341-3.
 Brycheiniog, defod yn, 462.
 Bryn y golwg, 973.
 Kad Goŵeu, 613, 670.
 Cadog, Bonedd, 393.
 Kaereu, a list of, 724.
 Kaerwys. *See* Eistedfod.
 Kainc, y xiv, 443, 490.
 Kalendars, 354, 374, 439, 731, 967.
 Kamp, y xxiv prif, 425, 923, 938.

Bards. *See* Prydyddion.

Bardic script, 418-9.

Bedeu, Englynion y, 298, 612, 666, 863.

Cantreds and Commotes of Wales, 395, 732, 825, 911, 952; and Parishes 911-20.

Canu drws y neuad, 401.

Cas bethè, 405, 609, 642, 680, 865, 910, 939.

Cas dynion, 323, 381, 401.

Catherine, the life of St., 310, 336, 358.

Cato *vel* Kadw hèn. *See* Dicta C. celi, ara, 395.

Kerð dannè, 442, 922, 938, 964.

Kerðwrieth, 774, 946, 7.

Charlemagne, the historia of, 313-320.

Chirk, the Black Book of, 359.

Chronicle of Llandegla, 979, 986.

Chronicles, Brief, 356, 363, 396, 582, 623, 693, 724, 5, 6; 753, 812, 844, 7; 851, 865, 872, 955, 9; 977, 980.

Chronology. *See* Bruts, Chronicles.

Clêr. *See* Glêr.

Clyn Rhedyn, y, *i.e.* Senghenyð, 734.

Clywittor, 391, 413, 586.

Commandments, the ten, 396.

Complexion, 381, 459, 968.

Compot manuel, 403, 503, 783.

Copy. *See* Copi o law &c. *infra*.

Corn Brangaled, 911.

Cornish Drama, a, 651.

Koronoc Vaban, 392, 434, 579, 587, 863, 4.

Kostoglwyth, y pypm, 494, 500, 724, 785, 867, 910, 923.

Credoöu, 309, 335: 337: 396: 731. *See* Athanasius.

Creed, the Apostles', 323.

Cromwell's pedigree, 908. *Cf.* 734; 924, 988.

Cromwell, tir, 898.

Cross, the Tree of the, and the finding thereof, 307. 318, 332, 353, 364, 867.

Crucifixion, the, 311, 723. *See* y Groglith.

Crwth, kerð, 922, 938. Crythorion, 922.

Kulhwch and Olwen, 306.

Kwita Kyvarwyð, y, 389.

Kydvod, 553, 955.

Kynawc, llyvyr, 367.

Kynghorion, 312, 324, 355, 422, 487, 864, 939. *See* Cato.

Kynðelw, Odlen, 303.

Kynwal's Grammar, W., 442.

Kyvoesi Myrðin a Gwendyð, 304, 346, 352, 584, 996; *cf.* 353.

Kyvreith. *See* Laws.

Kyvrinach Beirð Y. B., 940.

Kyssegylan Vuched, 325, 335, 731.

Copi o law

Anwyl, Owen, 846.

David ap Wiliam, 676.

D. ap Jankyn Vynglwyd, 881.

David Bentiwr, 845.

David ysgrivenyð, 852.

Edward ap Roger, 845.

Griffith Hiraethog, 881.

Guttyn Owen, 491, 818, 829, 836, 8, 976, 982; yng brogen 906; y maesmor 982, 990; yn vdlvst 982, 3; gida Simwnt, 982.

Hari hen konwy, 982.

Huw Llyn, 846.

Ŷeuan ap H. C. llwyd, 826, 977, 983.

Ŷ. ap Madog ap R., 979, 981, 2, 3.

Ŷeuan, deon Bangor, 852.

John Brwynog, 860, 880, 943.

Jones o Dre Garon, Thomas, 829.

Langford, Risiart, 667, ? 830.

Longforde, Edward, 427.

Lewis y Glyn, 836.

Llwyd o lys Dulas, T., 838, ymoderw 852, 3.

Llwyd, Wmffre, 844.

Morgan Elvel, 982.

Moris ap Ŷ. ap Kincn, 851.

Morys, Roger, 667.

Owen, y person 852; Syr 979; ap Ŷ ap R., 979.

Owen, Sir George, 670.

Powel, ffwk, 837 : Mr. P., 858, 983 :
Dr P., 727 (*cf.* J. P., 477).

Salsbri, Wiliam, 612.

Siams, 833.

Simwnt Vychan, 946-7, 969.

Syr Thomas ap J. ap Deikws, 838,
842, 982.

Wiliam T. ap Edward, 680.

Wiliems, Sir Thomas, 320, 5 ; 359, 749.

Wynne, Edward, 442.

Wyn o lys Dulas, Thomas, 838.

Copio Llyvyr

Aneirin, 936.

Ankyr Ll. D. Vrevi, 731.

Archiagon Merionyð, 983.

Bochrwyd, 983.

Bodeon, hen, 976, 983.

Bodrychwin, 983.

Karpgasgl, 888.

Katrin Owen, 982.

Kasgl o Von, 839.

Kloðraith, 980, 3.

Coch o Hergest, 719.

Crogen, 993.

Kwrt Enlli, 983.

Kwtta kyvarwyð, 688.

David Alaw, 839-40.

D. ap J. ap Hari o Lan arthnè, 990.

David ap Wiliam, 680.

David Vychan, Sir, 836, 976, 7, ? 983.

Diarhebion, y, 978, 983.

Du Caervyrðin, 435, 969.

Dwn, Griffith, 832.

Edward ap John, 848.

Edward ap Roger, 367, 491, 2 ; 828,
842, 5, 8, 9 ; 850, 3, 5 ; 886 ; hir,
881.

Elien, hen berson, 837, 848, 981, 3 :
[? Rys Wyn, 854].

Greal, y sant, 719, ? 983.

Griffith ap D. ap Einon, 819.

Griffith, Jaspar, 688.

Griffith Hiraethog, 787, 829.

Griffith Leia, 853.

Guttyn Owen, 491, 788, 837, 8 ; 843,
9 ; 851, 880, 977, 983.

Gwynn, Gwiliam, 837.

Gwynn, Lewis, 907.

Harri, Mr., 832 ; ? 996.

Harri konwy hen, 973.

Holant, Richard, 842.

Howel ap Ll'n ap Mredith, 977.

Huw ap T. o L. Gynlecyrn, 830.

[Huw] Bangor, 998.

Huw Llwyd kynvel, 751.

Ŷeuan Brechva, 786, 802, 3 ; 826, 831-
2, 880, 893, 978.

Ŷeuan ap Huw kae llwyd, 976, 983.

Jankin, Philip, 839.

Jesus College, 730-1, 740.

Ŷeuan ap Madog ap R., 981, 3.

John ap Mred: or Glyn, 861.

John ap Rys o Risgoc, 842, 982. *Cf.*
Rhys.

J. ap W. ap John, 839, 979, 981, 2, o
sgeiviog 983.

John Brwynog, 983.

John Saer, 842, 976, 7, 8, 9 ; 981, 3.

Lamfforth, Richard, 830, 848, 837.

Lewis ap Edward, 831, 2 ; 838, 9 ;
852, 4 ; 885, 983.

Lewis ap Gr: o L. Gadoc, 829.

Lewis ap Owen, 492.

Lewis, John, 842.

Lewis Mon, 831.

Lewis Morgannwg, 833, 4.

Lewis o L. Gerniw, John, 976.

Llan Egwest, 982.

Llwyd, Griffith, 795 : J., 983.

Llwyd, John, 983.

Llwyd o Lys Dulas ymodeon, 852.

Llywelyn ap Ŷeuan, 839.

Madryn, 851, 2.

Maesmor, Bychan 818, o law G. O.,
982, 981.

Maurice, W., 727.

Morgan Elvel, 826, 8 ; 834.

Mostyn, Pirs, 844.

Mostyn, Syr Roger, 729.

Owen ap J. ap R. o Dreveillir, 847,
o Dimeirchion 979. *See Treveillir*
infra.

Owen, Katrin, 982.

Plas Newyð, 983.

Powel, John, 477.

Powis, Sir John, 963, 983.

Prys Aberhonðu, Mr., 687.

Prys, Syr Johu, 832, 3.

Reinallt ap Morgan, 971.

Rhys Goch or yri, 978, 983.

Rhys Griffith, Syr, 983.

Rhys, John, 846 : o Wenllwg, 833.

- Rich: ap Mred: or Glasgod, 981.
 Robert ap D. ap Gr: 983.
 Robert Ƴachwr, 844, 6; 852, 976, 983;
 yMyvyrian 880; ymhlas W. Wd.,
 857; ap Ƴ. ap ho'l, 989.
 Simwnt, 848, 981, 2, 3.
 Thomas ap Ƴ. ap Deikws, Sir, 775,
 888, 982.
 Treveilir, 823, 8; 853, 880, 8; 983,
 990. *See* O. ap J. *supra*.
 Trevor, John, 795, 870, 977, 9; or
 Hob 844: Trëvor Trevalun 837,
 849; S. T. Trevalun, 850, 870: o
 Drevor, 983.
 Trevor, Robert, 881.
 Tudur Aled, 846.
 Tr / R / 839; Tudr ap R. ap D., 842,
 981, 3.
 Vaughan, Robert, 732.
 Vicar of Ll. Sanffraid, 973, 980, 2.
 William ap Rickert, 851.
 Wynn, John, 802, 826; or Tŵr, 850.
 Wynn Unllawiog, John, 787, 802,
 826.
 Wyn o Wedir, Morys, 831.
 Ynhaures, 858.
 Ystum Kegis, 983.
 Dares Phrygius, 342, 350, 380,
 948.
 Daroganeu, 578 &c. *See* Pro-
 phecies.
 Deaf and Dumb Alphabet, 376.
 Dewi, Buched, 335, 356, 731.
 Dialogues, *vel* Interludes, 428,
 454, 5; 467, 491.
 Diarhebbion. *See* Proverbs; Copi
 o Llyvyr.
 Dicta Catonis, 304, 355, 402, 561,
 2; 581, 9.
 Doethion Rhuvein, seith, 730.
 Dreams, 924; the Interpretation
 of, 353, 968. *See* Grono Du,
 Paul.
 Dwinn = Gethin, 894.
 Dyved, 395, 825.
 Dyvnwal, 748, 954. *See* Laws.
 Edmund, the miracles of St., 329.
 Egypt-iaca. *See* Mary.
 Einon offeirad, 442, 943.
 Eiry Mynydd, 455, 550, 612, 621,
 666, 731.
 Eisteddod of 1523*, the Caerwys,
 503, 554, 782, 921, 938.
 Eisteddod of 1567, the Caerwys,
 745, 823, 906.
 Elen. *See* Cross.
 Eliwlod. *See* Arthur.
 Elphin, Dyhudiant, 401.
 Elucidarium, 323, 335, 731.
 Erra Pater, 437.
 Eryr, Prophwydoliaeth yr, 338,
 380, 639, 863.
 Eryr mawr, yr, 353.
 Extenta, 860-1.
 Farriery. *See* Marchwriaeth.
 Fifteen tribes. *See* Llwyth.
 Folklore, 822, 837, 911.
 Forrest Glyn Cothi, 819.
 Fortune, the book of, 355, 553, 4;
 968.
 Gavel, 969, 977.
 Genealogical table, 961. *See*
 Pedigrees.
 Geoffrey of Monmouth's Historia,
 377. *See* Brut y B.
 Geometry, 921.
 Gereint, 298, 325; the Romance
 of G. and Enid, 306, 316.
 Giants, 724-5.
 Gildas, 337.
 Glêr, y, 844; Cwrs clera, 993-4.
See Prydyddion.
 Glossaries. *See* Vocabularies.
 Gododin, y, 936.
 Gospels. *See* Apocryphal, Ƴudas,
 Groclith, John, Mathew.
 Groclith, y, 307, 318, 331, 358,
 723.
 Greal, Ystoriaeu St., 321, 336, 719.

* The date is wrongly given as 1524 on pages 503, 554.

- Grammars, 347, 399, 400, 425, 8 ; 442-3 ; 772, 4 ; 923, 940, 2, 3, 4, 6 ; 963.
- Griffith ap Kynan, Life of, 339, (cf. 731, 777) ; statute of, 478, 490, 512, 921, 938, 944, 960.
- Grono Du, Breudwyd, 413, 553, 583, 5.
- Gruffut Bola, 312.
- Gwasgargerdd *Taliessin*, 352 ; *Vyrddin*, 325, 392, 586.
- Gwelygordd Seint, teir, 806, 821.
- Gwenvrewi, Buchedd, 357.
- Gwydir Family, History of the, 731.
- Gwrtheyrn to King John, 364, 848.
- Gwyrtheu. *See* Edmund, Meir.
- Hanes. *See* Taliessin, Trystan.
- Hâv hir velyn, yr, 433, 579, 584.
- Hawdd i hepkor, 454.
- Hawys Gadarn, 436-7, 783, 811, 865.
- Hengwrt Manuscripts, Catalogue of, 726.
- Heraldic Dictionary, 970.
- Heraldry, 582, 785, 851. *See* **Armorial Devices.**
- History. *See* British, Buchedd, Brut, Chronicles, Gwrtheyrn, Gwydir, Hanes, Judas, Pilate.
- Howel ap Gr: ILwyd, 373.
- Howel Da. *See* Laws.
- Hu Sant, 323.
- Hyneiv, y xxiv, 312.
- Jeuan *offeirad*, 336, 380 ; *yscolheic*, 320.
- Imago Mundi, 307.
- Inscription, 839, 974.
- John, a portion of the Gospel of, 312.
- Judas, ystoria, 304, 8 ; 319, 333, 723.
- Lapidari, y, 402, 693, 938.
- Laws of Wales, 359-76 ; 721, 5 ; 970 ; Brecheinog, 462 ; Dyffryn klwyd, 729 ; of Dyvnwal, 733, 748, 954.
- Letters, 402, 485, 643, 4 ; 726, 747, 9.
- Lewis Yscolheic, 373.
- Libri, 832. *See* Books.
- Lives. *See* Beuno, Catherine, Dewi, Gwenvrewi, Margaret.
- ILwyth, y Pymtheg, 494, 634, 724, 772, 5 ; 788, 808, 910, 995, (821, 2).
- „ y pym Brenhin —, 494, 724, 772, 5 ; 910 ; 995 ; y *tri* Brenhinllwyth 816.
- „ y pypm Costog —, 494, 500, 724, 785, 867, 910, 923.
- ILuð and ILvelys, 306, (378).
- ILys *vel* plas, pypm, 723, 817.
- ILywelyn's expedition to London, 356.
- IL y v y r*
- Angkyr Ll. Ð. vrevi, 723, 731.
- Cad. 748 : Cadwaladr Wynn, 575.
- Coch Hergest, 313, 5 ; 719 ; 723, 5, 7.
- Coch Talgarth, 323.
- Kynawe, 367, 370 ; *ach*, 730.
- D. Kayo, 544.
- Du Caervyrðyn, 297, 435.
- Du or Weun, 359.
- Edward ap David, 902, 7.
- Edward ap Roger, 367, 785.
- Gr: Llwyd ap Madoc ap D., 961.
- Gwyn Hergest, 385, 727, 844 n.
- Gwyn Rhyðerch 305-16, 324, 667 ; *pien* 727.
- Howel ap Sir Matheu, 961-2.
- Huw Lllyn, 470.
- James Jenkins, 964.
- J. ap D. ap Twna, 979.
- John D. Rhys, 718.
- Jones, Sir Richard, 967.
- Llan Dâv, 730.
- Lewis Gwyn o Drev Escob, 689.
- Llewelyn ap Tudr, 852.

- Llel Gutto, 442.
 Llewelyn y Glyn, 376.
 Longford, 442, 837.
 Morgeneu a Chyvnerth, 371.
 Mostyn, Sir Roger, 729.
 Owen ap G'lim o Dal y Llyn, 654, 7978.
 Phylip of Picton, Richard, 937.
 Rhys Kain, 540.
 Rhys Wyn, person Ll. Dulas, 772.
 Rich: ap John of Scorlegan, 946-7.
 Robert a van, 942.
 Sir T. ap ap Deikws, 775, 982.
 Sir Thom Wiliems, 750.
 Thomas, Escob Ll. Elwy, 829.
 Thomas ap Iwan of Hendre Vorvyd, 942, 963.
 Trevor o Drevalun, 900.
 William Llyn, 822, 9.
 W. Mathew o Landâv, 384.
 y Dynghedven. *See* Book of Fortune.
 y Ty Gwyn, 361, 367.
 Ilyvreu *Iladin* 361, 442; *cardarum*, 774; *hen.* 777 n.
 Mabinogion, 305, 316.
 Mabolaeſu Iſeu Grist, 309, *mabinogi*, 332.
 Maen y Barſ, 972.
 March am Heirchion, 837.
 Marchog, xxiv, 512; *vrđol*, 778; 995.
 Marchog y IFynnon, 859.
 Marchwriaeth, llyvyr, 553, 773.
 Margaret, Bucheđ, 310, 332, 6.
 Marginalia. *See* Autograph MSS.
 Marie, Transitus, 311, 329, 334, 358, 731.
 Martha, Bucheđ, 310 (line 30).
 Matthew, the Gospel of. *See* y Groclith.
 Maxen Wledig, 306, 338.
 Measurements, 353, 944. *See* Boundaries.
 Medical recipes &c., 322, 353, 5, 6; 381, 398, 9; 406, 424, 430, 8; 444, 458, 9; 484, 500, 515, 528-9; 562, 723, 731, 751, 965-6.
 Međygon Myđvei, 726, 731, 751.
 Međ-dawt, 312, 395, 8; 993.
 Meir, Gwyrtheu, 326. *See* Marie.
 Meir Vadlen, Bucheđ, 310 (l. 24), 356, 723.
 Meir Wryr, Bucheđ, 309, 723.
 Meir or Eifft, 310; egiptiaca, 327.
 Merđin a Gwendyđ. *See* Kyvoesi.
 Merđin, prophwydolieth, 333, 8; 380, 434; *verr*, 389, 413.
 Merđyn, wyllt, 580; Merlyn ambrosuis, 555.
 Metres, the xxiv, 428, 438-9, 442, 3; 512, 565, 923, 938, 948; the xxvii, 442.
 Milling, a treatise on, 426-7.
 Moelyrch, 639.
 Morganuwc, 7 cantrev, 395.
 Moruđ Escob, 309.
 Mundi. *See* Annales, Imago.
 Nations, 921, 946, 996.
 Natural philosophy, 339, 401, 968.
 Neithor, 530.
 Nicodemus. *See* Apocryphal G.
 O michti ladi, 594, 613, 668.
 Oian a pharchellan, 298, 304, 391, 2, 3, 9; 436, 580, 1, 2; 862.
 Olew bendigeid, yr, 394, 866.
 Orđot vron, 393-5, 579, 580, 7; 862, 3.
 Owein and Lunet, Romance of, 306, 731.
 Owein Glyndwr, 437, 582, 588-9; 847, 866.
 Owen Varchog, 965. *See* Purdan P.
 Pader, *Gweđi y*, 323; *Pwyll y*, 323, 337, 731.
 Palmistry, 399, 968.
 Parishes of Wales, a List of, 911-20.
 Passion [play], 455. *See* Dialogues.
 Paul, the vision of, 304, 333-4, 364, 396, 581.

Pedigrees, 394, 400, 420, 7; 432, 5, 7; 449-50, 452-3, 9; 470, 7, 479-82; 491-500, 576, 582, 643, 692, 718, 722, 3, 5; 733-40, 8; 769-98, 801-61, 865-902, 940-2, 5, 904-10; D. ap G., 797; Gr: Gryg, 531; Gr: Hiraethog, 979; Ho: ap D., 845; Lewis Morganog, 992; S. Tudur, 792; Tudur Aled, 350, 450, 792; W. kynwal, 797.

Peiryan vaban, 592.

Pendevigeth kymru, 503.

Peniarth, tre, 847.

Penllyn is veloch, 971.

Peredur, Romance of, 306, 317, 334.

Physiognomy, 399.

Pilate, Historia, 308, 318, 723.

Plas, *vel* Llys, pypm, 723, 817.

Posveird, 598, 613, 670, 923.

Powys. *See* Rhandired.

Prognostications, 356, 437.

Prophecies, 351, 7, 9; 389, 394, 409, 432-5, 555, 578-89, 692-3, 862-5, 996.

Proverbs, 297, 325, 340, 359, 361, 412, 8; 550, 723, 937, 978.

Prydyddion, 750, 922, 938, 944, 960. *See* Glêr.

Purdan Padric, 312. *See* O. Var-chog.

Pwyllat Pembrwn, 390.

Red Book of Hergest. *See* Llyvyr Coch H.

Red Book of Talgarth, 323.

References. *See* copy from the *hand* of, and from the *book* of, and *llyvyr*.

Rhandired :

Bledri, Ll'n a Thrahaiarn, 825, 859.

Bleðyn ap Kynvyn, *i.e.*, Powys, Maelor, kyvelioc, arwystli etc., 436, 722, 783, 811, 825, 866, 909, 969, 979.

Kyneða Wledig, 498-9, 806-7.

Ednyvad Vachan, 839, 976, 995.

Elidir ap R. Sais, 981.

Gr: ap yr Arg: Rys, 825.

Ŷthel Velyn, 492, 785, 845, 976.

Ŷthel a Heilin, meib Eunyð, 870, 992.

Llywelyn ap Ŷeuan, 985.

Ll'n ap Madog ap Einon, 969.

Rhys ap Marchan, 845, 973.

Rhys ap Thomas, Syr, 822.

Rhodri tri mab, 731-2; ach, 774.

Rhos and Rhyvoniog, boundaries of, 972.

Rhudlan, Statute of, 376.

Rhyd y Gyvarthva, 911.

Ruthin, old names of 973, Grammar School 749, market, 944.

Salesbury, William, 511, 621, 947.

Saxon Heptarchy, 921, 951. *See* Brut.

Seissyllwg, 825.

Sheriffs, Lists of, 482-3, 609, 696, 798-801, 958.

Sibille and Merlyn, the prophecy of, 396.

Sibli Doeth, 309, 331, 434.

S. & R. Kain, Notes by, 993, 4.

Social Life, 902, 971, 2.

Statutes. *See* Gr: ap K., Rhudlan.

Taliessin, Book of, 300; *Hanes* 458, 664, 670.

Telynion, 922.

Tervyneu, 921.

Tlws, y xiii, 401, 439, 512, 995.

Translators :

Griffith Bola, 312.

Madauc ap Selyv, 311, 4.

Wmfrey Llwyd, 824.

Teir, *vel* Tri. *See* Berach, Gwe-lygord Seint, Brenhinllwyth.

Tri arbennic, y Dec, 623.

Triads, Historical and Mythical, 298, 324, 339, 357, 380, 1; 395, 401, 512, 5; 776.

- Trioed, 398, 458-9, 490, 748, 861.
 Trioed kerð, 324, 347, 381; cf. 923.
 Tribes. See Llwyth.
 Troilus and Cressida, 651.
 Trystan ac Essyllt, Hanes, 596, 613, 669, 920; ach, 859: Trè, 911.
Twenty-four. See Brenhin, Camp, Hyneiv, Marchog, Metres, Wonders.
 Vaughan, Note Book of Robert, 732. See Autograph MSS., Copi.
 Vocabularies, 358, 390, 6, 400, 2; 424, 719, 721, 3, 6, 8; 877, 936, 939-40, 964.
 Winding Sheet, 902.
 Wonders, the xxiv, 396; of Britain, 866, 921.
 Ynys Brydein, Gosodiad, Rhagorè Rhannè, Dinessyð &c., 921, 949-52, 960, 993.

CORRECTIONS.

- p. 310, l. 24. Insert [*Buched meir vadlen*].
 p. 310, l. 30. Insert [*Buched Martha*].
 p. 311, l. 51. For *iaith* read *ieith*
 p. 323, l. 29. For APOSTLE'S read APOSTLES'
 p. 325, l. 49. For *Soulley* read *Sonlley*
 p. 360, l. 28. For *ap Griffith* read *ap Forwerth*
 p. 361, l. 10. For *At the foot of this page &c.* read *A continuation of the elegy to Llewelyn ap Forwerth by D. Benfras. Compare Myvyrian Vol. i. p. 219.*
 p. 475, l. 33. Insert *hww Robert llen* as author's name.
 p. 503, l. 10. For *1524* read *1523*. Also pp. 550, l. 40, and 554 ll. 38, 39.
 p. 543, l. 14. For *Hen. 253* read *Hen. 253⁴*.
 p. 546, l. 44. For *ŷho* read *ŷolo*.
 p. 623, l. 46. For *vnllyiegdio* read *vnllyiegeidiog*.
 p. 654, l. 40. For *Na6b* read *Na6d*.
 p. 775, l. 11. For *seem* read *seems*.
 p. 839, l. 57. For *which may be a mistake for ? Grogen* read *Compare Bodgorgen p. 940 l. 3 from the bottom.*

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS IN THE WELSH LANGUAGE.

PENIARTH LIBRARY.

MS. 1 = Hengwrt MS. 11. **THE BLACK BOOK OF CARMARTHEN.** Vellum; $6\frac{3}{4} \times 5$ inches; in several hands of the xiith and early xiiith centuries; 108 pages; wanting several gatherings; some of the large initials in green have destroyed the vellum, thus leaving holes which make the text imperfect in a few places; half bound in leather.

A facsimile of this, the oldest MS. in the Welsh language, was published in the *Series of Old Welsh Texts*, Oxford, 1888. For a printed Text see W. F. Skene's *Four Ancient Books of Wales*, Vol. ii, pp. 1-62.

"I have an exact copy of this booke writ with y^e very same hand with that on the bottom of . . . the 2d sidee of y^e 24 fol." [= ll. 17-18 of p. 48]. This statement is said to be in the hand of Dr. Humphreys, bishop of Bangor (p. i). Aneurin Owen has written a Table of Contents on p. iii.

The same hand that wrote lines 17-18 of page 48 wrote also the last five lines of p. 79, as well as p. 80, which is hardly legible. It would be interesting to find Bishop Humphreys's "copy" as it might contain the text of the parts now missing in the *Black Book*. If we may trust the orthography of the copyist he had access to some other ancient MS. of the poetry.

The name of Jaspar Griffith occurs in Hebrew characters on page 5, and the modern writing on page 46, *b*, as well as some marginalia are in his autograph. See MSS. 44 and 53 *infra*.

- 1 *A dialogue between Mirtin and Taliessin*
 Mor truan genhyf mor truan . aderyn *a*
 bithaud . kyffredin . Vy darogan .
- 7 *Proverbial sayings*—end wanting.
 Breuduid auelun neithwir yfeluit ae dehoglho *b*
 Ny derliit hael ar nuŷbo . Ny ry del ||
- 9 Devs ren rymawy awen . amen fiat *c*
 Clo kelvid . kant kalan kid . kynvllid greid.
- II. Greid bleit blyghaud . Gretyw detyw durawd .
 gnaud brauduriaeth *d*
 Mufic a gan mul eur orian . man vahanieth
- III. Gveith reith ryflet . gvich ruich ryuet . rinuet reen *e*
 Rac . dac . droflow . Reghid brid bot . Rot cuhelin .

Whether the following awtyl is a continuation of the preceding compositions or a separate one is not clear from the MS. The handwriting is the same.

- 15 iv. Hervit vsten . autyl kyrridven . ogyrven amhad *f*
 Gorpo gvr gulet druŷ tagnevet het o hetiv .
- 17 (*Kym henach doythach ny dwy Yr bybyl heb wybod beth wetwy
 er kymun a ddarllenwy dyallyr llyfyr dy ny dwy . *Anon.*) *g*

* In a xvth century hand. Compare *Four Ancient Books of Wales*, Vol. ii, p. 315.

- 18 Kyvaenad keluit . kynelv o douit *a*
 ARNUN nin cred ni nep . othtremint . trvÿted .
11. Eneid kid im guneit . in aghen digerit *b*
 Amffuinaffeie douit im dodath ar deunit .
- 24 Nac imadneirun nev . rimwardun *c*
 Nif rÿdraeth rÿuetev kÿvoeth ruÿtev douit .
- 27 Tri an reith march inis pridein . Carnawlauc march .
 Owein . mab Vrien . A Bucheflum feri &c. ends : Tri hoev
 etiftir inif pridein . llv agor . m . karadauc . B . A melynlaſ . m .
 kafwallaun mab Bely. ||
- Apparently some folios are missing here.
- 29 Moli duu in nechrev a diuet *d*
 Crist nÿ bu | ve triſt ÿthorſlet .
- 35 Gogonedauc argluit hanpich guell *e*
 Ath uendigaſ de argluit gogoned .
- 36 Arduireave . tri trined in celi *f*
 A lloſci . pimp kaer otyueti . wir .
- 39 ʒn enu domini meu ʒ . voli . mawr ʒ uolaud *g*
 Kadarn bugeil criſt nid adweil . ʒ teilygdau .
- 41 Brenhin guirthvin guirth uchaw yſiit *h*
 ʒſprid glan agleindid indi .
- 46 Adwin caer yſiit ar lan llÿant *i*
 A ſich heul a gulich maelgun .
- b. (Merddin wyllt hagr orwyll haint *k*
 ai fedwen fel ynfyd-was* *II'n ap Cynfric ddu*)
- 47 Gwin ʒ bid hi ʒ vedwen in diffrin guÿ *l*
 Amfer kadwaladir . kert aganhwi .
- 48 Afallen peren per y chageu *m*
 Kenhittor kirn eluch . kathil hetuch a hinon .
- 52 Ojan a parchellan . a parchell dedwit *n*
 ʒ dav y dÿved ryvel iti
- 55 (Yr arglwyd Gorvchaf ior eurgledd gwreichion
 a Gatwo yn da ni Enyd ac a gatwo yn dynion
 Rac ʒ am kav a Gwyddel a Rac . . . kigyddyddion
 Arac . . . a lledrith a Rac bleiddiaſ a lledron
 Rac hwnnakw yn ddrwc Rac kwn kynnddeiriogion
 Rac draic awyr a thwrſ a Rac . . . brythorion
 a Rac hir ddewin Sarff a Rac kerdd Wiliam Sion *Anon.*)
- 63 E Betev aegulich y glav *p*
 tarv trin trugaret itav .
 (Y Beddeu ynÿ morua
 bed beli ab benlli gawr) .
- 70 *Kÿggogion* : Cantreghis wiguiſc amhoen *q*
 nÿthebic drud ʒ treghi . *Elaeth*
- b. Heb coffav duv daun diffrid *r*
 naut duire ʒ rolre feint .
- 71 *Gereint filiſ Erbſin* : Rac gereint gelin kÿſtut *s*
 prid mirein prydein wogoned .

* At the foot of the page in the hand of Jasper Griffith.

- 73 Duv in kýmhorth in nerth in porth in canhorthuy . . . *a*
Tir brycheinave . dy iaun priaud . paup ae gwelhy.
- II. Nev rýdadlas am luith evrgvaf evaf lyvuy . . . *b*
Hyuel guledic . vt gveith vutic . id y guýflv.
- III. Ytharkiveir arpennic penn . o . plant nevuy . . . *c*
Vrten arnav . Rad ac anaw . affav aphlant .
- 78 Affuynaw naut duv diauhev y daun . . . *d*
Affuinaf ar wutnaw . naut .
- 79 (Tra vom kýd keredd . goned kýdimyteith . &c.) *e*
- 81 Dv dy uarch du dy capan . . . *f*
edrich de poen imi gan mor pryued .
- 82 Kýntaw geir a dywedaw . . . *g*
Dýwýccviff wýmpechad am gueithred .
- 84 Mj ae gowinneif y offereid bid . . . *h*
id keiff . pop criftaun . kyrreueint .
- 85 Gvledic arbennic erbin attad . . . *i*
Nam ellug gan llu du digarad .
- 86 Gwledic arbennic . Ban geneife . . . *k*
Rydid imeneid . Reid rýioles .
- 87 Bendith y wenwas . ia dec diyrnas . . . *l*
Maur duv hetiv . moli dývadaaeth .
- 88 Bendith nau toryw new . ir keluit . . . *m*
Ren new rýphrinomue digerenhit .
- 89 Ilým awel llum brin . anhaut caffael elid . . . *n*
kýntaw . a ffuix cluymus march .
- 94 Pa gur ýv y porthaur . Gleuluid . gauaeluaur . . . *o*
Nau ugein kinran . a . ||
- 97 || Meinoeth kiclev lew heid &c. *p*
- b.* Can if coegauc yffi moreurauc . . . *q*
. g . mab lleynnauc vrtas .
- c.* Tarv trin anvidin blaut . . . *r*
Mi . wi . wiv . vintev ýaghev .
- 100 Kýd karhwiue morva . caffaaue mor . . . *s*
och corr dy forrde ými bv ewnis .
- 101 Marchauc a girch y dinas . . . *t*
ný haetaw kabil ní thriglaw .
- 103 *Mar: Madauc mab Maredui . Kyntelb pridit maur ae cant*
Godurýw a glyuaw ar claur maelenit . . . *u*
Trýdit tri diweir teulv .
- II. Kywarchaw im xi . Rad wobeith . . . *v*
Yg goleuad rad . ridid perfeith .
- 106 Seithenhin sawde allan . ac edrychuirde varanres . . . *w*
Rug kaer kenedir a glan . mor maurhidic a kinran .
- 107 *Enwev . meibon . Ujwarch hen*
Tec yd gan ir adaren ar perwit pren . . . *x*
talan teleiste deigir imi hetiv .

MS. 2 = Hen. 17. THE BOOK OF TALIESSIN. Vellum; 7 × 5 inches; pages i–xii, 3–80 wanting beginning, middle and end; written probably at Neath or Margam *circa* 1275; the MS. must have been in its present state for a considerable time as pages 3 and 80 are deeply stained, having evidently been in place of covers long before the book had its present binding. It is curious that all the MSS. written in the same hand are imperfect. Compare for instance Pen. MS. 6, part iv, Mostyr MS. 117, Harleian MS. 4353. Pages vii & ix contain a Table of Contents in the hand of Aneurin Owen, 1809.

A facsimile of this MS. is also included in the *Series of Old Welsh Texts*. See also the *Four Ancient Books of Wales*, Vol. ii, pp. 108–217.

There are a few marginalia: (a) K[yfreith] a fydd ny ddylyr y gwrandaw/. ac ar arall ny ddylyr [y h]atleb &c. (pp. 44–5). [For *dd* the scribe uses the *thorn* character.] (b) [Llym]a enwey y tair prifgeint ar ddech y rai ni ddyly [datk]eniad ga[nu yn d]da wrth [ge]rdd onis [gwy]bydd acha[ws] gida ffob [un] o honunt. &c.

[g]an iedyd gan eleftron	a
ryprynbynt wlat nef adef goreu.	
b. <i>Marwnad y vil veib</i> : Archaf wedi yr trindaot	b
dim uch dim meint am clyho.	
7 <i>Buarth beird</i> : Ed ympeilli t ymbyllat	c
ryprynhom ni an lloc yth ty di vab meir.	
8 <i>Adubyneu T.</i> —Arbyn rin rypenyt yryret	d
kerenhyd a dofyd dydbraot.	
10 Debs duò delwat .g. góledic góaed neirthyat	e
trychan-mil blóydyned namyn vn oric odit buched tragywyd.	
13 <i>Arymes prydein vabr</i> : Dygogan awen dygobryflyn	f
Ymperued eu racwed y difcynnyn.	
II. Dyfgogan Myrdin kyferuyd hyn	g
no mynet kymry yn diffroed.	
III. Mab meir mabr aeir pryt naf terdyn	h
hyt ffrót arlego ffohaor allan.	
IV. Dyfgogan awen dydaò ydyd	i
Ar mynych gennadeu ar geuluyd.	
V. Dygorfu kymry yperi tróy kyfergyr	k
ny byò ny wellyc ny phlyc ny chryd.	
19 <i>Angar kyfyndaot</i> : Bard yman y mae neu cheint a ganho	l
parahaot hyt ffin . ygkynuelò elphin.	
23 <i>Kat godeu</i> : Bwm yn llaòs rith kyn bum difgyfrith	m
ac bydyf drythyll o erymes fferyll.	
27 <i>Mab gyfreu T.</i> —Kyfarchaf ym ren y ystyryaò awen	n
boet ef an duò an duòch attaò or diwed.	
28 <i>Daronby</i> : Dvò differth nefóy rac llanò llet ofróy	o
rac rynaot tan dychyfróy móe. An ren duò an ry amóc.	
29 EN enò góledic nef góludaòe	p
ny wyl gúr ny welas Góallaòe.	
30 <i>Glafrwaot Talieffin</i> . <i>xxiiiij. a tal</i>	
Kennadeu am dodynt morynt anuonaòe	q
efret . orth agaòd y geudaot.	
31 <i>Kadeir T. xxiiiij</i> : Mydóyf Merweryd . molaot duò dofyd	r
adóyn y dragon . daón y derwydon.	

- 33 Golychaf gulôyd arglôyd pob echen *a*
kyn gberyt gorot kymot athi .
- 34 *Kadeir Teyrnnon . ccc.—*Areith abdyl eglur . awen tra mefiur . . *b*
dogyn dôfyn diwerin . dillygem elphin .
- 35 *Kadeir herrituen . ccc.—*REN rymaôyr titheu *c*
kein gardaôt gan wyrda .
- 36 *Kanu y gôynt . ccc . a tal .* Dechymyc pôy yô *d*
yn reni nyn ranher gan luçlucuffer .
- 38 Kychwedyl am dodyô o galchuynyd *e*
yr echôyd . Gorerefein bud oe tat .
- 40 *Kanu y med . xxviii.—*Golychaf wledic pendeuic pob wa . . . *f*
elffinaôc varchaôc medhûrddy ogled .
- b. Kanu y côrôf . xxviii.—*Teithi etmynt gôr a gatôynt gôynt . . . *g*
 Ny digonir nebaôt . heb gyfoeth y trindaôt .
- 41 Teithi etmygant . yn tryffin garant *h*
ynyr ar tir yn wir coch aôr .
- 42 (*mic-dinbych*) : Archaf y wen yduô plôyf escori *i*
Côydyn ygan gefyn llu o garant .
- 44 *Plaen yr eiff . x.c.—*Efrei etuyl ar veib israel *k*
chwechant milôr millet efrei .
- 45 *Traôffganu kyanan garwyn . m . broch*
 Kyanan kat diffret amarlofeif ket *l*
 . . kylch byt goch gôochuan . keithynt dygynan .
- 46 *llath moefen* : O pop aduer y torof uroder dychyfaeraôt . . . *m*
 Geni douyd dyduc perchen lleg egylyon .
- 47 Torrit anuynudaôl tuthiaôl dan yfcaôl *n*
nyt byô or mod meint am gôyr .
- 51 || ygofeiflûys byt . bu deu tec ar wlat gôledychyffit . . . *o*
Digonôynt ôy vod duô kyn gô*c tytwt .
- 52 AR clâôr eluyd y gyftedlyd ny ryanet *p*
Rac pop anuaôs poet yudilif dinaf diffret .
- b. Ryfedaf na chiaôr adef nef ylaôr q*
 A heuyt oe diwet gan duô trugared .
- 53 AD duô meidat duô dofydat dewin trugar *r*
An bôym ninbeu ynef kaereu kynnôyf genhyt .
- 54 Golychaf wledic pendeuic gôlat ri *s*
na bôyf trist criſt am gôadaôl .
- 56 ARôyre gôyr katraeth gan dyd *t*
ny bydif yn dirwen . na molôyf i vryen .
- 57 Uryen yr echôyd . haelaf dyn bedyd *u*
ny bydif ym dirwen na molôyfi vryen .
- 58 Eg gorffowys can rychedôyf *v*
ny bydif ym dirwen na molôyf vryen .
- 59 AR vn blyned ar vn yn darwed *w*
ny bydif ym dyrwen na molôyf vryen .
- 60 *Gôeith argoet llôyfein . Kanu vryen*
 Eboe duô ſadôn kat uaôr auu *x*
 ny bydif ym dyrwen na molôyf vryen .
- 61 ARôyre reget ryſfed rieu *y*
ny bydif ym dirwen na molôyf vryen .

- 62 *yspeil talieffin . Kanu vryen*
Eg gŵrhyt gogyfeirch yn trafferth a
gŵaladyr gŵaed gŵenwlat vryen .
- 63 *En enŵ gŵledic nef gorchordyon b*
teyrned teŵrn tagwedaŵc .
- 65 *Dadolŵch vryen : Lleuuyd echaffaf mi nyŵ dirmygaf c*
ny bydaf ym dirwen na molŵyfi vryen .
- b. Mar: erof : Ymchoeles eluyd val nof yn dyd d*
trugared dydbrat yn vndaŵt heb eiffeu .
- 66 *Madaŵc mur menwyt . Madaŵc kyn bu bed e*
ymplith oer gethern hyt yg waelaŵt vffern .
- b. Marŵnat corroi . m . dayry .*
Dyffynhaŵn lydan dylleinŵ achef f
Gŵyn y vyt yr eneit ae harobryn .
- 67 *Marŵnat dylan eil ton . tal . ae cant*
Un duŵ uchaf dewin doethaf mŵyhaŵ aued g
Creaŵdyr celi an kynŵyŵ ni yn trugared .
- b. Eneit owein ap vryen . gobŵyllit yren oe reit h*
kyt as cronyei mal calet . ny rannet rac y eneit .
- 68 *Echrys ynys gŵaŵt huŵynys gŵrys gobetror i*
hael archaedon gan egylyon . cŵynŵyŵetor .
- ii. *Echrys ynys gŵaŵt huynys gŵryŵ goch yma k*
Ran trugared y wlat ried buched gyfa .
- 69 *Mydŵyŵ talieffin deryd gŵaŵt godolaf vedyd l*
Dymhun a chyfateun athal gŵin kamda . .
diua hun ogoelig .
- 70 *Dygogan awen dygobryŵyn m*
pellenaŵc y luyd llewenyd y vrython .
- 71 *Mar: vthyr pen:—Neu vi luofiaŵc yn trydar n*
Gŵledic nef ygkennadeu nam doat .
- 72 *Kŵin gyfedŵch yamdeulŵch . llŵch am pleit o*
pan ynbo gan geli adef nef dimbi .
- b. Rydyrchafŵ duŵ ar plŵyff brython p*
Nyt diŵyŵyl godi dic ŵrth alon .
- 73 *Trindaŵt tragywyd aoreu eluyd q*
hu bo vvg hynnyd . genhyt gerenhyd .
- 74 *Gŵaŵt lud ymaŵr : Kathyl goreu gogant r*
ergrynaŵ kyleŵtric kaen gan wledic gŵlat anorffen .
- 76 *YN wir dymbi romani kar s*
ŵrth awryyohif katwaladyr gŵeith heinif .
- 78 *Ymarwar llud bychan: En enŵ duŵ trindaŵt kardaŵt kyfrŵys t*
Brythonic yniwif dydyrchefis .
- 79 *Kanu y byt maŵr : Gvolychaf vyn tat . vyn duŵ*
vyn neirthat u
parahaŵt hyt fin ygkynnelŵ elphin .
- 80 *Kanu y byt bychan : Kein geneis kanaŵ . byt vn*
dyd mŵyhaŵ v
ŵy a gynheil y byt trŵy rat yr yŵpryt .
- b. Darogan katwal : Marchaŵc mŵth miŵŵserin ar deu .*
wyneb brŵytrin w
ac arall ar darwein gŵall grein cledyŵaŵt
Ac am lan ||

MS. 3 = Hen. 411 & 408 (=“264 in A. Owen’s Catalogue”).
 AUDLEU by KYNDELW, KYVOESI MYRÐIN, yr AVALLENEU ar OIANEU,
 BREUDWYD PAWL, KYNGHOREU KADW HEN, YSTORIA JUDAS. Vellum;
 Part i, $6\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches (pp. 1-12), written *circa* 1230-50; Part ii,
 $6\frac{7}{8} \times 4\frac{3}{4}$ inches (pp. 17-40), written *circa* 1300; both parts want their
 beginning and end respectively; strongly bound in white vellum.

- 1 *Dadoluch yr argluyd Rys* || daut (l. 34.)
 mal kadarn yn kadw y bryaut *a*
 bulch y gled balch y gledyuaut .
- b. *Ujma yr eyl audyl*
 Cledyfrud gôrwd gur a deffrý *b*
 glyu vyget gleu wgeyl kymrý .
- 2 *Ujma y dryded audyl*
 Kýmry dyffreydyat kymróyn y gywlat *c*
 kymróy kat kas genwyn
 lloegyr ervýt braulyt bruyn .
- 3 *y betwared audyl*
 Brýdýr afken brýyc nēn breýc adef *d*
 peýr prydeyn proſvn yn tangdef .
- b. *Ujma y bymhet audyl*
 Tangnefed am naud am nyferóch rýf *e*
 ny órthyt mab dw dadoluch .
- 4 *y chwechet audyl*
 Dadoluch llachar llacheu gyuarpar *f*
 lleó dragon llýb dreýgev .
- 5 *Y seýthvet audyl*
 Dreýc ehofýn ehang y derfýn *g*
 gbenólat nef góyr adef gwýrýn .
- 6 *yr bythvet audyl*
 Ardóyreaf dreýc fóyr feleýc fer . ardóy *h*
 ýg golev adef nef ýt nodher . *Dywed y dadoluch* .
- 7 *Marunat eynaun vab Madauc vab ydon . a gant kyndeló* *i*
 Kywryffed brydeyn ýfý bryder ym
 lleo doethleo dothyó y amfer .
- b. *Yr eyl audul*
 Amfer ym perchif parch dylud perchen *k*
 dor vreye daun vróyc lofrud .
- 9 *Y dryded audul*
 Llofrud glyó gleudor gor gatwyt *l*
 alythey canab | llóyt .
- 10 *y betwared audul yó honn* *m*
 Lluydesíyt y wud y weyrdon
 un mab maur Madauc vab ydon .
- b. *y bymhet audul*
 Un llofrud prydeyn pryderun y gerd *n*
 yd oed hael tra fu hun .
- 11 *y chóechet audul* *o*
 Hónn oed dýgrýf hael hunn oed digraun gleo
 dywed gof dywet goll eynaun . *Dywed y varunat* .
- b. *Marunat rryyt vleyd ac arthen y vraut . ky[ndeló] a[e cant]* *p*
 ým peryf dy gard oef dygen geynnyat
 awyd neut afluyd neut aflawen .

12 *yr eyl audul.*

Neut aflawen oef neut aflauar dryft *a*
 neut am rygyr kyrd kyt ymarwar || (1.4)

The rest of the MS. is lost. The *v* and *o* of this MS. are hardly distinguishable.
 Pages 13–16 are blanks recently inserted.

PART II. = HENGWRT MS. 408.

[*Kyuoeffi Myrdin a gwendyd ychwaer.*]

- 17 || byt | can gwdoft y yftyr *b*
 pwý wledých gwedy brýhyr
 gogelet duw o wendýd:
- 20 Avallen beren burwen o vloden *c*
 a gwneithur o wýllt gwaflit hirion [?] 15 stanzas in all
- 23 Oyan aborcheflan oed reit gweidi *d*
 y holi brýthon brihnyt a vi:—

25 *The Vision of Paul*: Dŵ ful ýfýd dýd etholedic gan duw ýnryr hwnn y llawenhaa ýr eneidiev ýn vwy noc ýn ý dýdyeu ereiff. A gwybydet bawb panýw pawl eboftol a mihanghel ýdangoffes duw vdunt boeneu vffern. Ac yna pawl aweles gyr broñ porth vffern . deri tanfýt ac wrth eu keigýeu . eneidyeu pecladurieit ýgroc . Rei erbýn blew eu peñ . Ereill erbýn eu pennev . Ereiff erbýn eu breuuantev *ends*: Ar angeladyauawt . pet vei bedeir mil ar dec a deu vgein mil . a chan mil ýn riuaw poenev vffern . a phetwar tauawt haearn y bop vn ný pherheynt ýn riuaw poeneu uffern . Wrth hynny pwý bynnac ohonam aglýwo ýdrygeu hýnn . Ni adýlywn ýmchwelut ar ýn arglwyd duw ni megis ýkaffom ýgýt (ac) ef bucheld dragýwýd hep drang hep orffen . Amen:— See MSS. 14, 15, & 32 *infra*; *Jesus College MS.* 119, &c.

31 *The Counsels of Cato the elder to Cato the younger*: Na dyret ar gýnghor onyth elwir : kýital ýw hýnný ac erchi ýtt : ýlle ygwelych gymrýt kýnghor nat elých attaw . kanýs obyð da dý dýuot ef athelwir idaw . ac odeuý hep yerchi o byd drwc dý dýuot ef ath yrrir ýmeith achewilyd mawr výt hýnný . Byð lan . kýital ýw hýnný ac erchi ýtt uot ýn lan dy vuched rac pechodeu Gwna o dihewýt dý vryt ath gafton ac na wna watwar drwy ýmanhýed a gwenýeith *ends*: Pan wnelych waflanaeth da gwna yn llawen val ýbých garedigach gan ý nep ý gwnelych idaw mal nath alwer koll ýgýfloc . kaný diolchir výt gwaflanaeth drwc awneler drwy dryc naws a gwc a gerwinep . namýn gwna ýn llawen mal ý keffych tal adiolch amdanaw . Dýc dý vryt ac na orffowýs orgýgor hon ac o dygeu da ereiff . canys bucheld hep dýc a hep doethinep agynhebygir ydelw angheu . A thi adýborthly lawer o gymwýnaffeu da ýtt duhv onýt ebreuýgý ýkýnghoreu hýnn . achýt ebreuýgých di hýnn ogýnghorev . nýt mýui nar nep ae rodo ytt aebreuýgý namýn tuhun.

Ar kýghoreu hýnn aelwit KYNGHOREU KADW HEN YN DYSGV KADW YEUVANG Y VAB . Ac ef adywedir ýnwir pwýbynnac ac gatwo ýkýnghorev hýnn na býd eiffiev da arnaw ýnýt být hwnn ac ý keiff nef oý eneit pan el o být hwnn ac nas. dwe anghyghorvýt. Cf. MS. 27 *Part ii, infra*, & *Cat. p.* 140 *supra*.

40 *Ystoria Judas*: Gwr gýnt aoed ýngkaeruffelem aelwit Ruben Ereill ae galwei ýmeon o lin Judas ac o lin yfachar herwyd ereill . a ciborea oed henw ywreic . &c.

Only the first page, which is much rubbed and stained, of this historia remains. *Infra*, see MSS. 5 fo. xi.; 7 p. 237; & 14, p. 161.

MSS. 4 & 5. ILYVYR GWYN RHYDERCH, in two parts bound together in white vellum, and numbered 4 & 5 respectively. This is one of the most important and valuable MSS. in the Welsh language. According to the xvth century numbering of the folios MS. 5 (= fols. 'i-clxxi' [*sic*]) should precede MS. 4 (= fols. 'clxxi [*sic*]-cclxxxxii' = columns 1-348). Folios i, xxvii, xlvii, lii-lvii, lxvi-lxxxiii, cix, ccix-ccxxvi, cxxix-ccxxxii, cxxxxv-cclxvi are wanting, as well as many folios at the end of MS. 4. There are several hands: folios i-li belong to the first, and folios lviii-cxxxvii belong to the second quarter of the xivth century. The *Bown of Hampton* may be as early as cols. 1-236 and 341-348 of MS. 4 which belong to the end of the xiiiith century. Cols. 245-340 are a little later. The MS. is unfortunately considerably stained in parts, and here and there the text is slightly defective at the margins. Parts of MS. 5 are even difficult to read, and parts of MS. 4 are defective,* especially in the case of the Romances of *Owen and Lunet*, *Kulhuoch and Olwen*, and *Ilud & Ilevelys*. Of the *Dream of Rhonabwy* not even a fragment is left.

MS. 4. THE MABINOGION & OTHER ROMANCES. Vellum; $8\frac{3}{8} \times 5\frac{3}{8}$ inches; folios a-d, clxxi-cclxxxxii, bicolumnar and numbered 1-348 respectively -- cols. 193-204, 213-28, 237-44 are wanting. This text, if not the archetype of that in the *Red Book of Hergest*, is certainly from the same original, and there is internal evidence (cols. 327-8) that the scribe of the *Red Book* used this MS.

Folios a-b are blank, and c-d have a table of contents. There are a few marginalia in the hand of Sir Tho: Wiliems; and, also, in what appears to be the hand of Jasper Griffith.

Col. 1. Pwyl pendeic dyuet oed yn arglôyd ar feith cantref dyuet ends: Sef gŵreic a uynnaŵd Kicua uerch Gynn gohoyŵ uab gloyŵ gallt lydan . uab caffnar ōledic o dyledogŷon yr ŷnys hon . Ac uelly y teruyna y geing hon ŷma or mabŷnnogŷon. †pp. 1-25.

Col. 38 Bendigeiduran uab llŷr aod urenhin coronaŵc ar ŷr ŷnys hon ends: A llŷna ual ŷ teruyna ŷ geing honn or mabŷnygi . o achaŵs paluaŵt branŷen ŷr honn a uu trŷded anuat paluaŵt ŷn ŷr ŷnys honn . Ac o achaŵs ŷpadaŵt uran pan aeth ŷ niuer pedeir decŵlat afeith ugeint eiŷerdon y dial paluaŵt branŷen . Ac am ginŷaŵ ŷn hardlech feithmlŷned . ac am ganyat adar riannon ac ar ŷfpŷdaut benn pedŵar ugeint mlyned. †pp. 26-43.

Col. 61 Guedŷ daruot ŷr feithŵŷr a dŷŵedŷffiam ni uchot cladu penn bendigeiduran ŷnŷ gŷnŷrŷn ŷn llundein aŷ ŷŷneŷ ar freine . edrych aŵnaeth manauŷdan ar ŷ dref ŷn llundein ends: A riannon auŷdei a mŷnŷeireu ŷr eiŷŷnn ŷedŷ bŷdŷn kyŷein gueir am y mŷnŷgŷl hitheu . Ac ŷuelly ŷ bu en carchar . Ac o achaŵs ŷ carchar hŷnnŷ y gelŷit y kyuarŷdŷt hŷnnŷ mabŷnogi mŷnŷeir a mŷnord . Ac ŷ uelly y teruyna y geing honn ŷma or mabŷnogi. †pp. 44-58.

Col. 81 Math uab mathonŷy oed arglôyd ar ŷŷned . A pryderi uab pŷll oed arglôyd ar un cantref arugeint ŷnŷ deheu ends: Ynteu lleŵ llaf gŷffes aoreŷkŷnnŷys eiŷleith ŷ ŷlat . ac aŷ gŷledŷchŷŷs ŷn llŷdanhus . aherŷd ŷdŷŷeit ŷ kyuarŷdŷt ef auu arglôyd ŷedŷ hŷnnŷ ar ŷŷned . A ŷ uelly ŷ teruyna ŷ geing honn or mabŷnogi. †pp. 59-81.

* For some of the missing folios see MS. 12 *infra*. See also MS. 111 = Hen. 294, pp. 117-69, which contains a transcript of a part of the missing text.

† Compare the *Oxford* edition of *The Mabinogion*, &c., 1887, at the pages indicated.

Cols. 112-116 *Contain some fragments of poetry, scarcely legible, in later hands, with the signatures John guyn ap hughe Goch. Among the poetry is the following englyn :*

Lle mwyn pryt addfwyn pres addfed dyray dayed gwyr a merched
Pawls nefol plas vn yfed anedd dda gler nevadd glod.

Col. 117 *Peredur* : Efrafc iarll bioed iarllaeth yn y gogled a feith meib oed idaß ac nyt oe gyfoeth yn beahaf yd ymborthai efrafc namyn o tŵrneimeint ac ymladeu a rŵueloed *ends* : Ac ȳna ȳ trewis arthur ae teulu gan ȳ gŵidonot . Ac ȳ llas gŵidonot kaer loȳß oll . Ac velly y treȳthir o gaer yr ynryfedodeu. *pp. 193-243.

Col. 178 *Maxen wledic* a oed amheraðdyr yn rufein . Atheccaf gŵr oed a doethaf a goreu ȳ a wedei yn amheraðdyr or a uu kyn noc ef *ends* : Ar chwedyl hon a elwir breudbyt Maxen wledic amheraðdyr rufein . Ac yma ȳ mae teruȳn arnaß. *pp. 82-92.

Col. 191 *Ilud & Ilevelys* : Y Beli uaßr vab manogan ȳ bu tri meib . llud . a chafwallaßn . a nȳnhȳaß . a herwȳd y kȳuarbȳdyt . petwerȳd mab idaß uu lleuelis *end of fragment* : A gŵedy hȳnnȳ ef a lȳßwȳs ȳ kȳfoeth yn prud ac yn doeth ac yn detwȳd. *pp. 93-4, l. 13.

205-212 *Fragments of the Romance of Owain & Lunet* : || a diffeithwch . a dȳwanu ȳny diwed adneuthum ar ȳ glȳn teccaf or bȳt Ac yr gaer ȳ buaßiam ȳ nos gȳnt ȳ deuthum ȳ noß honno. * * * * 229-236 hȳynt a dȳfot a oruc attunt . Arglȳd heb ȳ gwalcmei llȳma owein wedȳ goruot arnaf i *ends with* : a mynet a oruc ȳ lleß y bresieß ȳ march ȳ orwed hȳt na leuaßiei neb or gaer vȳnet ȳg kȳfȳl ȳ march racdaß adieu oed gan owein na ßelas eirȳoet lle kȳßtal ȳ waßanaeth * * * * *pp. 163, l. 17-169, l. 21 and 182, l. 10-188, l. 23.

245 *Gereint & Enid* : Arthur a deuodes dala llȳs ȳghaer llion ar vȳß . ac ȳ dellis ar un tu feith paßc a phȳmp nadolic . Ar fulgwȳn treilȳgeithi dala llȳs aoruc ȳno *ends* : A thrannoeth y bore ȳ gwahanaßiant ac yd | aeth gereint parth ae gȳuoeth e hun . ac ȳ gwledȳchu o hȳnnȳ allan yn llȳdannus ef ae uilȳriaeth ae wychdra yn parhau gan glot . ac edmic idaß a y enyt o hȳnnȳ allan. *pp. 244-95.

312-348 *Kulhwch & Olwen* . Kilȳd mab kȳledon wledic a uynnei wreic kynmwȳd ac ef . Sef gȳreic a fȳynnȳs goleudyt merch anlaßd wledic . Gwedy y weit genti . mynet y wlad ȳgȳedi malkaßn a geßfȳnt etiued *breaks off with* : Diffeithaß ȳgaer adȳn a vȳnaßiant o tȳßieü . ȳgȳuenȳ yr vn dyd ymphen y vlȳdyn y deuthant y lys arthur a chledȳf ŵrnach gaßr gantunt || *pp. 100-128, l. 12.

The rest of the Romance is lost, and the binder has inserted six blank folios.

MS. 5. IMAGO MUNDI, THE GOSPEL OF NICODEMUS, THE CRUCIFIXION, THE FINDING OF THE CROSS, THE HISTORY OF PILATE & JUDAS, XV SIGNS BEFORE DOOMSDAY, THE PROPHECY OF SIBLI THE WISE, THE GOSPEL OF THE PSEUDO-MATTHEW, THE CREDO, LIVES OF ST. KATHERINE AND ST. MARGARET, MARY OF EGYPT, an account of a series of MIRACLES wrought by the BLESSED VIRGIN and by ST. EDMUND of Canterbury, THE TRIAL OF JESUS BEFORE PILATE, NATHAN SENT TO ROME, THE CREED OF ATHANASIUS, &c., THE PURGATORY OF PATRICK, THE CHARLEMAGNE CYCLE OF STORIES, & BOWN OF HAMPTON. Vellum; $8\frac{3}{4} \times 6\frac{1}{8}$ inches = folios I-L; $8\frac{3}{4} \times 5\frac{7}{8}$ inches = folios LVIII-CLXXI, which are bicolumnar.

A-K Blank folios inserted by binder. C-D Table of contents.

* See note †, p. 305.

ij. *IMAGO MUNDI*—*one folio, containing the first third part of text, is wanting*: || a phob peth a brthgynnepo idab . . * * * ny ellir y douy . Ac yn gangys [a]uon y maent llafvot a thrychant cōuyt * * * hyt . yno y maent pryuet tebic y winck . a dōy vreich vduent a hōech cōuyt * * * hyt . ac or rei hynny y toroga yr eliphant . ac yny tonneu y sodant ends: Petweryd yō yr heul a mōy nūbweith yō nor dayar . a phriabō oleuat yō yr holl syr chwechet yō iouis . a deudec mlyned yō ygylch . A phwy bynnac awelei delō o efuyd ef a allei pan dechreuei hōnnō gōedy dec mlyned arhugaint . ef a allei dywedut proui ohonoei . A llyna dīōed ylyuyr aelōir ymago mundi.

iiij. (*The Gospel of Nicodemus*): [Y]Nyr awyr y pechwys adaf ymparadōys . ygwrthladōyt o honnei wedy y bechaōt . a llef adodes oe welet ynoeth . Ac [o] drugared yr arglōyd y kudyōt | or deil . Ac o rubuchet y kauas edebit . yrodet idab oleō trugared yn dīōed y orffoed . ac odyā ydaeth adaf hyt yglyn ebron y gyt ac eua yōreic . ac yno y diodequaōt laber o lauunyeu thrōy chwys a chyg*oemeint ygallon . ac yno yganet ydab deu vab kayn ac auel athroffi yōlc tu ar daear . Ac yno y gōelei gōreideu y prenn yn mynet trōy ydaear hyt yn vfferenn . ac yno ydadnabu ef eneit avel y vraōt ends: kymerōch prenn y brenin yffyd yn gorōed dieithyr y dinas a gōneōch o honab groc y vrenin yr ydeon . Ac yna y daeth yr ydeon odieithir y dinas a (thori y tryded ran) or traust . ac o hōnnō y gōnaethant croc yr arglōyd . o seith gufyt (yndy) ohyt . athri chufyt yny breich (ar veint) ac y symudhaffiant hy hyt y lle aelōir caluaria . ac ar honno y crogaffiant yn harglōyd ny ieffu grift yr iechyt yr ae cretto ydab yr hōnn ymae enryded agogonyant tragōyd ganthav.

vj. *Y GROCLITH, being a translation from the Vulgate of Matthew xvi, 2-xxviii, 7*. [A] wddawch chwi heb yr ieffu brth y disgyblonn y byd pafc guedy penn y deudyd . ac yrodir vn mab duō y grogy . yna ydymgynnullaffiant tywyffogyon yr offeireit . ahynnafeyit y bobyl hyt yn llys tyōylfauc yr offeireit cayphas y eno . ac ymgygor ar daly ieffu o vrat ae lad . ac yna ydybedaffiant na wedey hynny yn dyd gōyl rac tyfu kynhōfryd yny bobyl . ac eiffoes val ydoeth ieffu yn bethania yn ty symon glauur . y doeth gōreic attab allefftreit o ireit gōerthuaaur genthy . Ac yna ydoed yr arglōyd yn gogōydaō . sef abnaeth hy dineu yr ireit am y ben ends: argluyd heb bynt . cof yō gennyf dyuedut orbraudyr hōnn . ac ef yn vyō . y trydyd dyd mi agyuodaf oveirv . ac vrth hynny arch gadv ybed hyt y trydyd dyd rac dyuot ydisgyblon ae doyn yn lletrat . ac odyā dyuedut ygyuody oveirō . ac yna y byd ykeueilorn dīōethaf gūaeth nor kyntaf . ac yna ydyuaut pilatus yma genuch chōytheu geittueit Euch achetuych mal ygudauch . ac wynteu aethant yn gadarn ykylch ybed . acheitōit ygadv ymaen . ac odyā guaur dyd dyōffil ydoethant meir vagdalen . ameir arall yedrych ybed . ac odyā nachaf diruaur kynhuryf yne daear . kanys agel yr argluyd addisgynnaōd or nef ac adyneffaud ytroy ac ymchuelut ymaen ac yeistd arnav . Kyffelyb oed ywelet y lucheden . ae dillat val yr eiry . ac yna rac y ovyn ef ydechrynnōys y keittueit . ac ydyuydyffiant mal meirv . ac ydyuaut yr agel vrth ygruared . na vit ovyn arnauch . my aon panyō ieffu yr hōn agroget a geiffuch . nyt ydiō yma . ef agyuodes megys ydyōt . douch edrychuch ylle y dodet yndau . Euch yn gyfulum adybeduch ydisgyblon ac y beder yrygyuody . ac ef ach raculaena chuyn galilea yno ygueluch euo megys ydyōt ychuy . Cf. MSS. 7, fols. 204-16 ||, and 14, pp. 79-80.

viiij. *The manner in which Elen found the Cross*: Ac yna yedyōys yr ydeon yn lle dirgel yny daear ygroc y diodeuad crist arney . ac odyā ympen ytryded vlyudyn ar dec ar hugeint a chant guedy diodef

on argluyd ny ieffu grift yny guledychey gur maur anrydedus constans yeno dybyllur y du6 Etholuch yr aur honn o honnauch y niver goreu a uyppo ych dedyf . ac attepont ym or a ouynnof vudunt . [A]c wyntev aethant yn ofnauc dracheuen dan gaentach yrygtunt ehuneyn . ac a detholyffant riuedy mil o 6yr . ac y dugant hyuny at elen . ydoyn tyfolyaeth droftunt or lleill ar eu bot yn gyuaruyd yny dedyf . Ac yna y dyuaut elen vrthunt . guerendeuch chvy vyg eireu . i . a chymeruch yn ach clusteu vy ymadraud . i . Pony dyelluch ch6y yn llyurev yppoffuydi [*sic*] mal yprophuyduyt o diodeuyt crift . Canys yn gyntaf y dyuetpuyt . mab aenir . ac nyt adnebyd yvam o gyt gur . Ac eilbeith ydyuat dauid darogann6r ymolyannev ends : A guedy cuplav or wynvydedic elen pob peth oe neges ygkaerusalem gan ymdiret yn ffyd ieffu grift . yperis ymlit yr ydeon o gylch caerusalem ar nychrettynt . ac eu deol o 6lat iudea . achymeint vu fianteuruyd griacus esgob . ac y ffoynt y dieuyl or lle y bynt truy y6edi ef . Ac heuyt ydiachaei pob ry6 gleuyt or avei ar dynyon . ar wynvydedic elen arodes llauer o rodyon yr esgob santeid h6nn6 . ac ae hedeuis yny tagneued gan rody gorchymyn llauer 6byr a guraged agerint grift . yanrydedu cof ydyd yr h6n y caffat y kyffiegredic groc trydy dyd wedy calan mei . p6y bynnac aanrydo y groc . Ayydant gyurannauc ygyt ameir vam du6 . yn yr oeffi oeffoed tragywydau . Cf. MSS. 7, col. 221 & 14, p. 81.

x. THE HISTORY OF PILATE (For a Latin Version, see *De Pontio Pilato narratio*, Bodley MS. *Laud Misc.*, 633 fol. 95) :—[Y]Nyr amfser gynt yd oed vrenin eres yeno afu achau knautaul amoruyn aoed y heno pila ac aoed verch yvelynnyd aoed yeno atus . ac ohonno ybu vab yr brenyn ae vam agyuanf6des eno ymab oe heno ehun ac eno ythat . ac a dodes arna6 pilatus . Ac wedy vot yn teir bluyd ef . yd anuones pila ef ar y brenyn y tat . Ac yna ydoed mab arall yr brenin or vrenhines . aoed ogyuoet hayach a ffilatus . Ac wedy eu dyuot oll ygyt . yd oed eu dofparth ell dev amryffon yn vynyech o dafu abur6 maen a chaentach o bop vn ohonunt ae gilyd . Ac eiffoes val ydoed vonedigach y mab deduau nor mab aneduau . or rager h6nn6 ydoed wychach ynteu ympob guare . Ac o hyunny yd wh6ydy6s pilatus o gyghoruyn vrth y vraut . Athan gel ylladaud y vraut paub a annogynt y dienydav . Ac eiffoes ymedylyuys y brenin nat oed da deudyblygu wenfired or vn ends : Ac o vraut yrodet dili6 ypilatus yr aghev dybryttaf . Aphan giglev pilatus hyunny yg6naeth ehun ydihenyd ae gyllell ac or aghev h6nn6 yteruynn6ys Sef y6 vygena fford vffern canys avon emelldigedic oed . Ac yno ydoed y kythreuleit yn cartrefuu yn waftat . ar bobyl aoed yno heuyt ny allaffant diodef avlonyduch ydieuyl ambenn ycorff . y gurthlaffant yvrthunt heuyt ylleftr emelldigedic ac y dugant ef y teruynv lofan ygladu . Aguedy gorthrymu y rei hyunny o crmod aulonyduch ydugant 6yntev odyo y vrthunt ae v6ro ymeun pydeu aoed ymy6n mynyd aoed yn lle ydy6edir bot etua y pridoed dieulic yn kymer6i . Ac val hyunny y daruu y pilatus . Cf. MS. 7, col. 231.

xi. ILYMA MAL Y TREITHYR HISTORIA JUDAS (For a Latin version see *De Jvda traditore*, MS. *LAUD MISC.* 633, fol. 97b.) :—[E]F a darl6byt ynebn ystoria bot gur ygkaerusalem a ruben oed y eno . ac a eluyt heuyt olin iren o luyd iudas neu o lin ysfachar heruyd ereill . a gureic aoed idau oed y heno cyborea . a nos6eith guedy bot kyt yda6 ae 6reic kyf6u aoruc hy abreuduyt a6elei ef a 6elit ym heb hy eskor ohonaf ar vab bonhedic . ac avei achau kyuyrgoll kenedyl yfgymyn ends : ac odynd ydymgroges ehunan a chanys codyassef ef yr eglylon yny nef . Ar dynyon yny daear y dieith-

ruyt ynteu oteyrnas yr egylyon . Ar dynyon ae ketemdeithafflaud y gyt ar diemyl yn aŷyr . Cf. MSS. 7, col. 237 ; 14, pp. 161-65.

xib. *Ilma yir arbydon a vydant yn pymthec niewarnabt kyn dyddbrabt . a gauas morud efgob olyureu sein Jeronym . amorud efgob agant yr eglynyon .*

Gwyn guarandav dy synnŷyr . a draetha y llyureu mor lluyr .
gurtheu goleu guelbitor dyrcheuit mor hyt awyr .
Morud meidraul ydeuaŷi . oblegyt duŷ ae dyŷaut .
meynt yr arwydon avyd pymthecuettyd kyn dyddbraut . . .
Vndyd douyd dybyd oll . pobloed plant adaf obell .
amut adrut adrythyll . yn lluyr yny llaun dyall .

b. Sef yŷ rat . yr avyrladen &c.

See Pen. MS. 14, p. 42.

xii. *ILMA PROPHUDOLYAETH SIBLI DOETH* [See *De Sibillis* [*ex Isidori Etymolog.*] LAUD. MISC. 633 (fol. 107b.) & 478, (fol. 1)] :—
Sibli oed verch ybriaf vrenhin ohecube ymam gureic briaf a honno
aoe[d] arnei amrauaelon enŷen . yn ieith roec ygelŷit tyburtina . yn lladin
albunea ends : Ac yna y daŷ llef or nef . corn or goruchelder
praff y odŷrd . ac y byd trift y rei truein yn kŷynaŷ eu pechaut oc eu
amryuaelyon lauryev . Ac yna y dengys y daear vffernaŷl defnyd . ac
yggŷyd yd anŷodir pob peth . ac y bŷrir . ac yna y dyguyd tan brŷntan-
aŷl or nef adŷfyr or vn defnyd . ac ar hynn y teruyna prophuydolyaeth
Sibilla gyt ae breŷlŷyt . Also Red Book, 571a-577. Compare
Pen. MS. 14, pp. 45-57.

xiii.* *Ilma mal ytreithir ovuched meir wryr . ac o vabolyaeth an hargluyd ny ieffu grift . herŷyd mal y yŷcriuŷbys matheu euangyl- yŷtor yn eurey . a sein Jeronym olyuyr matheu ae troes oyeith eurey yn lladin . trŷy adolbŷn y gan chromatius ac elyodorus .*

[Y] Mae chromatius . ac elyodorus eŷgyb yn anvon annerch acharyat
ynyr argluyd . oc eu karediccaŷ vraut wy ygeronym offeirat . nyny
agauffam ganedigaceth meir wryr . amabolyaeth anhargluyd ny ieffu
grift . ymyŷn geŷ llyureu . yn yr rei y guellam laŷer obetheu gurthŷyneb
yn ffyd ny . Ar peithu gurthodedic oll agudyaŷlom . rac rodi o honam
ny yr ancriŷt leŷenyd druy blyc argriŷt ends : A dydgueith
y gelŷis ioŷep attaŷ ymaŷ hynaŷ yago oed hŷnnŷ . ac yderchis idaŷ vyuet
yr ard y gyunullaŷ caul y wneuthur breŷfŷych . Aieŷiu adoeth ygyt ac ef
heb wybot y veir ac yioŷep . Atthrayttoed iago yn kynullaŷ y caul .
neidyŷ ae brathod yny laŷ deheu . ac rac diruaŷr dolur ef e leuaŷd . Ac
ac ef yn diffygyaŷ drŷy wheruder ymadraud adyŷot . guaevy gŷaevi .
yneydyŷ waethaŷ am brathaud ym llaŷ . Jeŷiu oed yn ŷeuyl aryllaŷ arall
pan ggleu ef iago yn lleuein . yredaŷd tu ac attaŷ . Ac y kymertŷ ylaŷ
yny luŷ yntev . ac ny wnaeth dim eithyr hwythu ar y laŷ . Ac yn
diannot y iachaadŷ y law . ac ybu vaŷ yŷarff . Ameir a ioŷep ny wydnt
pa daroed . eithyr klybot llef iago . Yny menegis ieffu vdunt .

xxb. *The Credo &c.* :—[Y]N y mo[d] hŷnn ydyŷgir ydyn pydelw
ydyly credu yduŷ . a charu [duŷ] achadŷ y ydegeir dedyŷ . ac ymoglyt
rac y ŷeith bechaut marŷaul . Ac erbynnyeit ŷeith rinwed yr eglŷys
yn anrydedas . Aguneuthur ŷeith weithret ytrugared yr gobrŷyaŷ
neŷ ends : Ar ny allo gŷneuthur y ŷeith weithret hynnŷ . yn
gorfforaul . Kyghor idaŷ y gan y ŷeint gwnneuthur y ymmp weithret
hynn yn yŷpridaul . Kyghori annoeth . ae leŷŷav . a choŷpi enwir er
ydyŷgu . aphob trift galaruŷ y didanu . Kytt doluryaŷ aguan drŷy ygarv .
athros pob agkyfyeithuŷ . guediaw duŷ ytrugarav .

* This is the Gospel of the Pseudo-Matthew. See Tischendorf's *Evangelia Apocrypha* (editio altera). See also Pen. MS. 14, pp. 58-78, & pp. 116-136.

xxib. *The Life of St. Catherine* :—[O] Argluydi guereundeuch a dyelluch yr hynn alybedir yŷch or wryr vndigeit aelŷir Katrin . merch y vrenhin constantinobyl . Alexander y gelŷir yn llatin . ŷeuang ydechreuadŷ waffiannaethu duŷ . nyt amgen yn oet deunabmlŷyd . pan vuudhaad hi ygŷaffianaeth duŷ ac ymrodes idaŷ oe morbŷynndaut . ŷn alexandria yd oed brenhin agaffaey ar seint yn vaur . Maxen y eno . . . ends : Ac wrth hynny nynheu aadolygun . Ac aarchun y duŷ yr y charyat hy rodi yn trugared yn encittyeu . arodi yn byŷyt nny byt hŷnn yma . megys y gallom dyuot y difed da . acharu duŷ ae waffiannaethu megys y gallom dyuot yr llebenyd tragyŷydauŷ ny deruyd byth yr caryat seint y Katriny . A . M . E . N . Deus Pater noŷter &c.

xxiiib. *The Life of St. Margaret* :—[Y] Wenvydediecaf varget aod verch yteudos . gŷr oed hŷnnŷ breinhyaul nny kyuyamŷŷer hŷnnŷ . eithyr yn diwyll . ac yn adoli geudyŷyeu . Ac nyt oed verch idaŷ namyn margret ehunan . Ifydlauŷ oed hi hagen . achyfulauŷ or yŷpryt glan ends : [M]ŷnhev hagen theotinus adugum ccrff gwynvydedic varget . ac ae goŷfodeis myŷŷn betravt gŷedy chyweirav ac iredeu guerthaur yn anrydedus Diodef hagen a wnaeth hi vis gorffennaf deudec vettyd kynŷn calan avŷt . truy rat arodes yn iachvavdyr ni ieŷŷu grift y gur yŷiŷyd vyv . aphyth a vŷyd vyŷŷ ac ynynhev madeueint oc yn pechodeu . a guir lewenyd didiffic di orffenn . gyt ar tat ar mab ar yŷpryt glann . Amen. *Also Brit. Mus. MS. Titus xxii. Cf. Pen. MS. 14, pp. 101-116.*

xxvj. Petwared vluydynn ar dec wedy diodeiueint yn hargluyd ny ieŷŷu grift wedy daruot yr ideon llebydyav yŷtyphann verthyr . adehol yr ebeŷtyl offinnyev atheruynev iudea truy amryuaelon wladoed y gŷaŷcaruyt ypregethu geireu duv Ald* oed ynnyr amŷŷer hvnnv gyt apheder eboŷtol gvr aelwit Maximus yn ohen diŷgyblonn yn hargluyd ni yr hŷn y gorchymynvŷŷ of keittuadaeth meir vadalenn one folio wanting ends : pry oed y eno . ac nyt attebaud idav dim . namyn dangos llyuyr aod yny lav yn agoret . Ac yn hvnnv nyt oed yn yŷeriuennedic dim namyn y geireu hynn . Ygkof tragywyd y byd gvirion vy llettywyreici . Ac ny byd arnei ofyn clybot druc dyeit braut . Aguedy treiglav holl deil y llyuyr nyt oed dim yn yŷeriuennedic namyn hynny Aphoet truy eiroleŷt y fantes honno ydelom nynheu y vched tragywyd . Amen.

xxviiij. *Mary of Egypt* :—[M]eir or eiffŷt a preŷŷiuylvŷŷ yn tei &c. *See Pen. MS. 14, p. 14.*

xxviiib. Megys yd oed adaf . ac eua wedy gyrru o baradvŷŷ allann . aphan yttoed ef yn lleuein otrugared duv . y kudyvyt eu kywilyd adeil perigonia ends : A hvnnv aelvit tuualkain . a hvnnv avu of . ac awnaeth gyntaf gyeith ohaearn . a choppyr . A thuual kain a vu idav chvaer ahonno aelvit . Naemina. *Cf. MS. 14, p. 165.*

xxx. *The trial of Jesus before Pilate* :—[Y]Nyr vnvet vlwydyn eiŷŷeu ovgeint o amperottraeth ceŷar amperavdyr rufein . ar decuet vlwydynn o tywyŷŷfogaeth herot val herot vrenhin galilea ŷeithueŷt o galan ebrill . Seŷ oed hynny . ychuechet dyd arhugeint o vis maurth . y betuared vlwydyn o conŷulatus ruffi adoethant ar pilatus ynn erbynn ieŷŷu y guhudav o laver o gyhudeiton drvc . ac val hynn y derchreuaffiant . Hvnn hep wynt adafnabuum ni . ac a wdam yvot yn vap yioŷep ŷaer . ae eni o veir ends : a chyt kymerei vi marchogyon i yda ny allaffiant kelu guironed yr daroed . Athyŷtu

* Ald apparently is a scribal error for Ac yd. Compare Vaylt for Val in MS. 47, Part ii, p. 1.

rygyuodi o honav or bed . ac adavedaffant heuyt kymryt yda onadunt ygan yr ideon . vrth hynny annoc yr brenhin na chredet ef ygeluyd yr ideon canys tyftuys ymarchogyon yrygyuodi ef . ac eu bot wynteu yn gyghoruynnvs . Mi aanuoneis arty veddyant ti pob peth or a wnaethpvyt ym dadleu . i . o ieffu hvnnv.

xxxvj. *Pilate sends Nathan to Rome to give an account of the Crucifixion*.—Pann yttoed pilatus o ynys bont yn raglav yn iudea ynydydyeu ydoed amperavdyr tiberius yn rufein . ynyr amfier hvnnv yrodet yr argluyd . Ac ynyr amser hvnnv yd oed medyanus adan yr amperabdyr heuyt yn dinas burdegal . ymbrenhinaeth aquittan . yr honu aalvm ni gwaigwyn . hvnnv aoed wedy ryachup ogranc ywynep hyt y lygat . Ac yna yd athoed dyn o wlat iudea nathan yenv . mab ynavm hylmaelites . y borthmonaeth neu newituryaeth owlat ywlat . ac ovor ygilyd yggoylch ydaear oternyn yteruynn . Hvnnv aanvonadoed yna aryr amperavdyr parth a rufein anryued vu gan yr amheravdyr . adyvedut . Byv yv yr argluyd . pei ryallyffvn ni welet y prophuyt hvnnv . ef a allaifei vy iachau . i . o glauri ysfyd arnaf . Hep y kynnadeu . titus a vaspasian aanuonaffant atat drech yr argluyt A phan dattoded rac bronny yr amperavdyr dodi y enev vrth y drech . ac yn diannot caffel iechyt or clauri aoed arnaf ends : ac yna y gorffvfyfvyys corff pilatus . Canys ymagori aoruc y garrec ac erbyn y corff yndi . Nac odidyvynynd . nac odywaeret ytremino llongeu yr auon honno . y tu arall y kerdant rac eu bodi or ddfyr o enwired pilatus . ac eu tynnv ywaelaut yr hynn ymaent yny ofynnnav * er hynny hyt hediv.

xxxviii. *Transitus Marie*. [M]Ellito was crist efgop egluys fardini . ynn auon annerch yn tagneued crist eu anrededuffion vrodyr ygkrist . yrei aoedynt yn laodicia . Tra yttoedvnn yn kyuanfodi deu weithret ychui . nyt amgen o ffyrd y prophuydi . ac o gnavdolyaeth yr argluyd . onewyd yd yvch ymdeiffyueit am gyuanfodi traethaut yuch avei hyfpys genuch odiwed meir wry megys y kettuis hi y gweryndaut aemorwyndavt &c. : imperfect, the outer half of folio xl. being torn away. ends : Ac yn diannot y kyodes y gyflegredic veir or bed * * * . y datkanu ac y bregethu mawrwyrtheu * * * ac a wledycha yny trindaut perffeith teir per * * * anwahanedic yn oeffeu yr oeffoed Amen.

[Ar llyuyr hwn a ymhoeles Madauc] ab selyf o ladin ygkymraec . y Ruffud ma[b Maredud ap ybein &c.]. Cf. fols. lxxxviijb. & MS. 14 p. 27 *infra*.

xl-xlviij. The text of these folios was, apparently, transcribed direct from Pen. MS. 14, pp. 1-44, which see below.

xlviijb. *The Creed of Athanasius Welshified for Eva daughter of Meredith*.—[M]egys ydymwaillanaethant aelodeu vn corff yn eu kyureideu . val y troet . nev lav yr penn . ar llygat yr troet . velly ydyllant aelodeu duv ym nerthu hyt na bo gwell ar neb ohonunt . vrth hynny . can dyelleis . i . dyuot ti enrydedus eua verch varedut yn damunav caffel credo anathasius fant ygkymraec . Ykymereis . i . arnaf vychedic olannr ytroy ycredo hvnn yn ieith y gellych ti y darllein ae dyall . o heruyd ysynnvyr arodes duv ymi kynny bechvn na chvbyl na pherffeith y traethu peth kyuuah ahynny . nac ywneuthur pet avei wiw yth vreint titheu athanryded . Vn peth hagen adylyy ti ywybot ary dechreu pan troffer ieith yny llall megys lladin ygkymraec . na ellir yn wastat symut y geir yny gilyd . a chyt a hynny kynnal priodolder yr ieith . a synnvyr yr ymadravd yn tec . vrth hynny ytroes i weithu ygeir yny gilyd . Agveith ereill y dodeis synnvyr yn lle y synnvyr . Heruyd mod . Aphriodolder . yn ieith ni . Hynn weithon a gymereis i arnaf ywneuthur yr lles yfprydau . a didanuch yti Pvy bynnac avynho iachav yeneit yn gyntaf peth reit yv idav ef kynnal cret gyffredin yr

egluyſ . Aphuybynnac nys cattuo yn gyuan . ac yn dilvgyr . diogel yv idav ef y collir . Ac y diffruythir yntragyvyd ygorff ae eneit—Efyd weithon gyffredin yv honn . credu ydud ynteir perſonn . ar teir perſon yn vn duv . ac ny dyly nep kymyſeu yperſonnyeit na gwahanu y dvyolaeth ends : [H]onn weithonn yv ffyd gyffredin y criſt-onogyon . aphvybynnac nychattuo yffyd honn yn ffydlavn . Ac yn dylſeoc . ac ny chretto val hynn ny byd idav ymwaret na iechyt y eneit ynn tragwydaul—

[C] *Redo unafafius ſant y geluir yr hynn atraethvryt yma hyt hynn . ar braut gruffut bola ae troes or lladin yghymraec yr caryat eua verch varedud ap ywein ae henryded.*

xlixb. Ilyma yragoreu ageiff yueb a welho corff criſt pan ganer offeren . &c.

2 Ilyma val ydyly dyn tra warandav offerenn . ſefyll ac nat eiſtedho &c.

3 Ilyma enwev ypetvar hynyeif arhugeint . a vydant ger bronu yr argluyd duv yn waitat &c.

4 Pvoet vu adaf . deudegmlyned arhugeint a nav cant Pvy yv y dyn ny anet . adaf ny anet Pvy agladvryt ygkallon yvam . Adaf &c. ends : Paham na chwennychant yr annyeileit kyt guedy yd aruollynt megys &c. Y gvraged doofparthus guedy caffo eil enwi y hetiedu yr hvnn agauffant gynn ohynn a dygant ar gof ac aggyfroant ar ewyllys.

1. Deudec ebeſtyl a kymeraſſant ranneu y byt y pregethu . Peder agymerth rufein &c. ends : Nythal dim y neb dyn eiſſvedic ny allo ymwaret arnav o neb vn geluydyt . Nythal dim yneb tlaut aochelo ygrynnodeb ynnny amſſer.

2. [G]vac efdyn carv dyn arall . a duv guir yny garv ef . ac nachar ef duv . Guae ef dyn whenychu dygvydedic atheyrrnas yn adavedic idav ynteu ac nacheis yhennill ends : Guae dyn gallav y gymodauc . ac na wediav byth dros yneb awnel cam idav.

1b. [A]mryſſon ath gyffelyp . pedrus yv it . Amryſſon ar neb avo moe nothi . ynyvtryud yv it . Amreſſon ac auo is no thi . dielo yv it . [M]eddavt holl gorff dynaul . alogyr ac atreula . ac avloefga ybarabyl . ac a logur ywaet . acavryva y oluc . ac a gynnhyrva ac a vloefca y emenyd . ac a wanhav yr aelodeu . ac a leihaa y synnvyr . Agweithredeu da ycorff a teruyſca . ar corff ehun a teruyſca.

A translation of the opening verses of the Gospel of John followed by a commentary:—[E]n y dechreu yd oed geir . ar geir aoed at duv . a duv oed ygeir . ahynn aoed ar y dechreu gyt a duv . affo peth trydav ef awnaethpuyt . ahap dav ef ny wnaethpuyt dim . ar pet awnaethpuyt yndav ef buched oed . ar vuched oed lleuuer yr dynyon yr [sic] . ar lleuuer alevycha ynn tywylluc . ar tywylluc nys amgyffredaut . Ef anvonet dyn ygan duv . yr hvnn oed yeno Jeuan . hvnn aoed yn tyſt yroi tyſtolyaeth or goleuat &c. &c. ending on fol. li^b. l. 7.

1jb. Folio li. is a mere strip down the inside of the MS. and folios lii.—lvii. are now represented by blank leaves. On folio li^b, line 8, begins a theological treatise in Latin.

lviii. *The Purgatory of Patrick:—*Pvrdan padric ygeloit hōnn . Ybraſt henri yr hōnn lleiaf or myneich Mab vfyd er duv . ac enb yn rod vuydaut yggt achyſſylldedic annerch ygkriſt . Y rac damunedic arglōyd yhenri abbat ofertyſe . yanrydedus tat . clōi . aorchymynnyſaſoch ynn anuon yn yſciuennedic yōch yr hynn adyōdeis yglybot ynn an kytrycholder or purdan ends : Dos tracheuen adiogel

ybit . cany bely yr aruthter abeleift gynt yny mynyd Yntev a gerdbyys yn truan . ac yn trift . Mynhei . na mynhei . ac agymerth eu benndith . ac ynn trift olefc . ef aymhoelað dr[a]chenen yr vn fford y dathoed . heb y voleftu o neb ryð boen orei gynt abellifei . a phorth yr ogof aganas yn agoret . ac yblith ycbuent ydoeth . ac ymenegis vduent yhynt . or pan aethoed yr ogof ymyñ hyt pann deu ymaes ohonei . ac yna yperis yprior yfcriuennv ydambein ef . ac yno ymae yntrigyað hyt hedið .

lxv. (Obitus Eliffe ap Graff . ap Eignon Anno dñi Millesimo cccc lxxxix. Et Aº regni H. vii. quarto.)

lxvb. Later writing and difficult to read. There is here a short Cywydd of 16 lines, ending—

Ganon dlws bun ganneid loew

Dauyd ap Gwilim

lxxxv. **Charlemagne's Expedition to Spain &c.* :—[T]vrpin arch-efcob remys orat duð agñitat getymdeith . charlymaen amheraðyr yn anuon annerch y leoprant dea'y graðndðfyr . Canys adolygeifti ymi ydiðed hōnn afu yn vien yn glaf o greithen vyggðelioed . yfcriuennv yt pa delð yryðlhað y clotuorufaf charlymaen daear yr ysþaen ar galis ovedyant y Sarafinnyeit . ar gðeithredoed enrydedus . ar budugolyaethu molyannus . A edrycheif . i . am llygeit idað ef [P]Ann

* The following parallel passages from different MSS. will clearly indicate their relation to one another:—

MS. 9, fo. 37. Ef a rodes udunt llurygeu ach|chledyueu . ahelmeu . a phob kyfryð arueu or a vei reit ygðafianayth marchogyon . Ac nyt reit ini na gohir na flauur y ganmaðl y rodyon . pan aflo y rodyon ymdangos yn amlðc o helaethder eurodyaðdyr . Eur ac aryant a ychwanegbys yracydwededigyon * * * rodyon hyny . aphðbynnac avynho gýybot meint hyny ef a ell yhun adnabot eu bot yn chalayth yny uedylyo ac yd edrycho maðredicrýd eu rodyaðdyr . A gðedy kymryt arýd y groc ar y hyfgyðeu ybrenhin ay wyrda agymeraffiant eu hynt parth a dayar garufalem .

MS. 7, col. 51. Ac ef arodel vðnt [y lluryg]eu arkeddyfev ar helýmeu ac arueu ereift reit yn arver marchogyon Ac nyt reit gohir yvoli ýrodyon yn wahanretawl pan aftef yn diamheu eu canmawl ofyberwýt eu rodyawdyr ay helaethrwyd Ar nep avynno gwybot beth oed eu meint ýrodyon dyaftef herwýt helaethrwyd eu rodyawdyr Achroefeu agymeraffiant adechreu eu hynt yn llawen gyt ac eu brenhin aorugant parth athir kaerufalef o garyat y gwr adiodefawd yno ar groc .

MS. 5, fo. cxi. Ef a rodes vðunt llurygev . achlenydev . ahelmev . a phob kyfryð aruev or a vei reit yðafianaeth marchogyon . Ac nyt reit yni na gohir na flauur y ganmaðl y rodyon . pan aallo ýrodyon ymdangos yn amlðc obelaethder y rodaðdyr . Eur ac aryant a chðanegbys yrac dyðededigyon rodyon hynny . aphðbynnac avynho gýybot meint hynny ef adiðañ ehun adnabot eu bot ynhehal-aeth yny medylyho ac yd edrycho maðredigrýd eu rodaðdyr . A gðedy kymryt arýd y groc ar eu hyfgyðev . ybrenhin ae byrda agymeraffiant eu hynt parth adayar garufalem .

Red Book of Hergest, col. 607 rodi udunt llurygeu achledyuev . ahelmev ac aruev ereift avei reit ydiwaflu marchaðc|lu . Ac nyt reit gohir y voli y rodyon yn wahanredaðl . pan aftef yndiamau eu kan maðl ofyberbýt eu rodyaðdyr ae haelder oeuf ac aryant ac aruev . Ar neb avynno gýybot yð meint y rodyon . dyaftef eu meint herbýt fyberbýt eu rodyaðdyr . Crðys agymeraffiant ac eu hynt yd aethant gyt ac eu brenhin parth a chaerufalef .

gŵiscaŵ ymdanaŵ ysgynnŵ ar y varch aorue Otuel . a mynet y gyfrôch ar brenin a dybedut ôrthaŵ ar ||

Cf. *RED BOOK OF HERGEST*, col. 436. It is clear that one or two gatherings must be missing from the MS. at this place, and not one folio as indicated by the old numbering, otherwise the story of Otiuel must have been incomplete. The *WHITE BOOK* text is practically in verbal agreement with pp. 1-52, line 33, of *YSTORIA DE CAROLO MAGNO* taken from the *RED BOOK OF HERGEST* and printed by the *Cymmrodorion Society* in 1883.

The Expedition of Charlemagne to Jerusalem and Constantinople,* that is to say, the Adventures with Hu Gadarn follow next :

cx. [P]ann yttoed charlys yggŵylua yfulgŵyn yn Seint ynys ynn gŵiscaŵ coron yvrenhinaeth amy benn Ac yn gŵiscaŵ cledyf yteyrnnaf amy ystlys ar garthaf y gŵiscoed maŵrbeirthaŵc . ar berſon brenhinaŵl . ar anſaŵd vrenhineid ends : A gŵedy o offrymu yr allaŵr ooffrôm teilŵg . rannŵ aorue ykreirev a dathoed gantaŵ y eglŵysſiev freine . A rodi kerennyd aorue yr vrenhines . amadev idi y goddyant æ geŵilyd .

Then we have the following explanation :

cxviii. [H]yt yma ytraetha ystoria a beris Raynallt vrenhin yr ynyſſoed y athro da ythroſſi oweithredoed charlymaen o rôman ynnlladin . Ac amryſſon yvrenhines val ytraethŵyt vchot oll . Ac nyt ymyrrŵys turpin yn hynny kannys gŵr eglŵysſic oed . Arac gyrru arnaŵ beth gorbac nypherthynney ar leindy . O hynn allann ytraetha turpin oweithredoed charlymaen ynryſpaeu . ac o enŵ duŵ aiago eboſtol &c.

Though told "that from here forward Turpin narrates the deeds of Charlemagne in Spain," folios cxviii-cxxxii agree only in subject with chapter xxi of Turpin. The Welsh text† omits all mention of the "women and wine" sent as present, but gives a fuller account of the treachery and the fighting. This part of the text begins :

Odyna ydoeth beligant gŵr enrydedus yngennat ygan varſili at charlymaen y erchi idaŵ dyuot attaŵ ac yntev agymerei vedyd . Ac a eyſtygei oe bendeuigaeth ef . Ac yna ygouynnaŵd charlymaen oe gyghor aŵelir ychŵi bot ynlyiaŵn kymryt marſili yr hŵnn yſſyd yn adaŵ trŵy griſt ends : Ac yna y cannaſſant y kyn ac ar kyn yd ymladaſſant . ac velly y cwplaaſſant y vrŵdyr trŵy y kyn y gnotteit annoc y gŵyr yny vrŵdyr . Ac velly y llas y pagannyeit . ac ychydic o nadunt a diengis a ffoaſſant ar varſli . Ac nyt oed lei eu houyn yno . nac rac bron rolond æ lu . A thra welei rolond wy . ef æe hmyllytaŵd.

Thence forward the text follows the *Turpini Historia Karoli Magni et Rotholandi*, chapters xxii-xxxii, and ends with the following words from Appendix A.

Ac ny dydeu hynny . y kymertſ rei or yſcolheigon corſſ turpin ynn yſgrinn yn enrydedus ac eſcobŵſic am danaŵ Ac ydugant yr gaer ytu arall yron . ac ykladyſſant ynyr eglŵys y mae yr aŵr honn yny enrydedu . Ac ynn kymryt coron yny nef . mal yd haedaŵd o vynyeh laŵeryon lauuryev tra vu ar ydayar ynn dial gŵaet yr arglŵyd griſt . Ac ymae yvarſnat vchŵe y benn o wydyr tec enrydedus . Ac velly yteruynha yſtoria charlymaen oe weithredoed ynnyr yſpaen . Ac ynn llaŵer oteyrnnalloed ereill ynn treulaŵ yuuched amſeraŵl dros uuched dragyŵydaŵl ynn ymlad ynn erbyn pagannyeit . a gelynnnyon an gŵir ni ieſu griſt . yr hŵnn abaratoes idaŵ yntev le yny nef dros ylaaur yny byt hŵnn.

* For the French original see *Karls des Grossen Reise nach Jerusalem und Constantinopel*, edited by Ed. Koschwitz (Heilbron, 1880).

† See *Campeu Charlymaen*, edited by Robert Williams, M.A. (London, 1874), sections lxxxv. to the end. Canon Williams's text is a composite one, and the following analysis may prove not useless to specialists. Sections 1-xx.=MS. 5 ; lxxi.-xxviii.=a hopeless mixture of MSS. 8 & 5 ; lxxix.-xli.=MS. 8 ; xlii.-lxxix.=MS. 5 ; lxxx.-lxxxiv.=MS. 10, fols. 36-38a ; lxxxv.-cxxx.=MS. 5. The references are all to Peniarth MSS. The printed text is not reliable.

cxixviii. *BOWN OF HAMPTON*. [Y]n hamtôn yd oed iarll a elôid Giôn ac aruer abnaeth na vynhei wreic yny ieuieingtid . a gwedy hynny paun ymdreiglaôd parth a heneint y gwregkahaôd . Sef gwreic a vynnaôd gwreic ieuank tu draô y vor . A honno a oyd yn karu gôr ieuank arderchaôc aoed amheraôdyr yn yr almayn . Ac eiffoes yny kyfamfer hônno y kauas hi veichogi o racywededic giôn y gôr priaôd . A ffan rydyun amfer inab aamet aelôid boôn . ar mab hônno a rodet ar vaeth ar varchaôc kyuoethaôc aelôit fabaôth . A gûelet o iariles y iarll yn lithraô i amdrymder heneint y drymygv ay yfcayluffiaô o garyat y[r] amheraôdyr ieuanc* ends: E[u gûylaô a]orugant y nos honno [hyt trannoeth] ac nyd oed da gan gi [urenhin eu] cladu bynt ymplith [dynyon] ereill . ef a beris wneu[thur yfgrin] o vein marmor . apheri [yvrenhined] vrddedic ac efcyb dôn y ky[rff yr eg]lôys a barafiei ef ehun y wneu[thur] yn enô feint laôrens . ac yna y coronaôyt gi o goron mômbraônt . Ac y velly y teruyna yftorya boôn.

MS. 6. Fragments of the *MABINOGION* and of the *ROMANCE* of *GEREINT AP ERBIN*, in four parts; vellum; xiiith century.

Parts i. and ii. = Hen. 540a. Fragments of *BRANWEN* (2 pages) and of *MANAWYDAN* (2 pages); $6\frac{1}{4} \times 5$ inches; circa 1225. The text is practically the same as that of MS. 4 above, but purer. The fact that these two fragments are the earliest known remnants of the *Mabinogion* invests them with considerable interest.

i. *Branwen*. || namŷn afo pen bid bont: mi afŷdaf bont hep ef ends: A dŷfod ar hônno . a gofŷn beth ŷfŷt ema blawd eneid hep ŷ gŷydel. Sef a || †

ii. *Manawyddan*. || ithŷr ŷ llŷf. Sef a wnaeth rei o eu kôn kereded oeu blaen a mŷned ŷ perth uechan oet gar eu llaô ends: porth ŷ gaer awelef en agored ni bu argel arnei ac emeôn ŷ deuth ac ŷ gŷd ac ŷ doeth argan || †

Part iii. = Hen. 540b. A fragment of the *Romance of Gereint* (2 folios); $5\frac{5}{8} \times 4\frac{7}{8}$ inches; circa 1285. The text agrees, on the whole, with that of Part iv. below.

|| Gwelaf heb yr ynteu. Ac yr a ofteker o honad ti nŷ thewŷ dŷ bŷth ends: Mynn llaô arthur nu heb ef mi a uynnaf yawn y gennyd neu * * * * ac am ŷ march . a doŷynder o arueu y am hŷnŷ . . . A thranoeth y bore ŷ gŷabhanyŷfiant ac ŷna yd aeth Ger' parth aê gŷuoeth ehun . ac nŷ bu gŷynnŷt ar Er' . o hŷnnŷ allan.‡

Part iv. = Hen. 59 (numbered also "20"). The second and third gatherings of the *ROMANCE OF GEREINT* (pp. 17-48); $7\frac{7}{8} \times 5\frac{3}{4}$ inches; in the same hand (circa 1275) as the *Book of Taliessin* (MS. 2 above), Harl. MS. 4353, &c. The text was printed in the *Revue Celtique* for 1887, pp. 1-29.

|| y vorŷyn . ywenh' heb ynteu aê llaôuorynyon . Ac ynteu aê Gorchymynnŷs . Eu chwedlŷt ŷy hyt yna . Trannoeth ydoeth Ger' parth ar llŷs . A diŷŷylyat aoed ar y gaer gan wenh' rac y dyuot yn dirybud . Ar diŷŷylyat ends: A thrannceth y gŷabhanyŷfiant ac ydoeth Ger' parth aê gŷyfoeth ehun . Ac ny bu gŷunnyd ar Ereint o hŷnnŷ allan.¶

* The opening column and a half is repeated almost verbally.

† See *Red Book of Hergest*, vol. i, p. 36, l. 25, to p. 38, l. 10.

‡ *Ibid.* p. 49, l. 20, to p. 51, l. 9.

§ *Ibid.* p. 280, l. 21, to p. 282, l. 18; and p. 294, l. 7, to 295.

¶ *Ibid.* p. 261, l. 19, to 295.

MS. 7 = Hen. 3. THE ROMANCES OF PEREDUR, and CHARLEMAGNE, and the "HISTORIES" OF ADAM, the CRUCIFIXION, PILATUS, and JUDAS ISCARIOT. Vellum; $10\frac{3}{8} \times 7\frac{3}{4}$ inches; 67 folios, of which fols. 4-65 are written bicolumnar and numbered 1-244 respectively. Cols. 5-48 are in a hand earlier than the rest of the MS., which belongs to the xivth century.

This MS. once bore the number "69." William ap Madoc vychan; "pan vv varw Rys ap Madoc o . K . M a cccc a tair ar deg ar vgain" (col. 241).

Col. 5 *Peredur*: * ||reit ym wrthaw dof dithev yr bwrđ, yn llawen agroefflaw dŷw wrthŷt . Ac yna y kymŷrth peredur hanner y bwyť ar llynn ar hanner arall aedewis yrvorwyn a ffan darvv idaw vwŷtta ef adoeth ŷnŷdoed y vorwyn ac agŷmŷrth yuotrwy iar illaw Sef ŷdoaut arthur yna kyrcher ŷmi vy march am arveu a mi aaf y vwrw ŷmaccwŷf racwŷť * * * * * cols. 33-36 * * * * * † ŷ tan y eiste . Abwta ac ŷuet . aorugant ac ymdidan ends: *Peredur* dec eb hi coffa di ŷgret aroeiť ŷmi pan rodeiť ŷnnev ithe [*sic*] ŷmaen aberis ŷtt llad ŷravang . Arglwŷdeť eb ynte omtebic i gwir adŷwedŷ amiehe aycoffaaf Ac ŷna ŷ bueť ŷgŷda ar amerodres pedcŷir blyned ardec ac ŷ velly ŷtervŷna kŷnnŷđ paredur ap Efrawe.‡

¶N OMINE TRINO HOC OPFVS INCIPIO.

Col. 49 *Charlemagne's expedition to Jerusalem and Constantinople*: Mal ydoed cyerlmaen duw ŷulgwynn yn ŷeint ŷnys ŷn gwiŷgaw coron vrenhiniawl am ŷbeñ Ac yn arwein cledŷť aryŷŷlys ar warthať ywiŷgoed mawrhŷdic odidawc Ar berŷŷon vrenhiniawl ar anŷawđ vrenhinioid yn hofi ac yn anrŷdedu y kyweirdep yn vwy nor kyweirdep ar anŷawđ yberŷŷon . Ac ymhoŷŷi aoruc wrth y vrenhiniť Agovyn idi ynherwyđ ytybŷgei ef ŷ kretei ŷrŷbuchet hi idaw ef kŷñ no hŷñŷ A welŷei hi neu aglŷŷŷei eiryoet bot neb ryw vrenhin or byť aweđei idaw ygledŷť ay wiŷe ay goron yn gŷŷtal ac idaw ef Hitheu adŷvot wedŷ edrych yn diŷgyvrith arnaw Na welŷei eb hi * * * * * cols. 61-68 § * * * * * ends: Sef val y rañawđ . Y goron drein ar gethŷr ŷŷeint ŷnys Ar gethŷr ar kreirŷeu ereill yeglŷŷŷeu freinc oll . Ac yna ŷrodeť ŷ gerennŷđ yr vrenhiniť Ac ŷmadeuawđ idi ygodyant ay gŷwilyđ yn garedic vvŷđ.¶

Col. 76 HŷT HŷNN YTRAETHA YSTORIA A BERIS RANALLT VRENHIN YR YNŷŷED O RUMANS YN LLADIN. Nŷť amgen noy ymŷŷŷon ef ar vrenhiniť Ac val ydaeth cyerlmaen * * * cols. 77-84§ * * * * * . . . * * cols. 93-6 * * * * * cols. 113-6 * * * * * cols. 125-8 * * * * * cols. 137-40 * * * * * cols. 177-80 * * * * * ends: Ac ymŷen ychŷdic o amŷŷer wedŷ hynny yvv angeť *turpin* archeŷgob merthŷr criť Ac yno y kladŷť ef ynŷr eglwŷs gerŷlaw ygaer yťv draw yroon Ac yno ybđ dalyŷm ac yn yn dyđŷeu ni yŷŷŷmvdŷť ef hŷť yťv hwnt yroon yn eŷgobwiŷe ayrodi ymewn yŷgrin yn anrŷdedus ynŷr eglwŷs wedŷ ||

193 *Ystoria Adaf*: || mawr aeeth arnaw ođybygŷ pan yw tan noed yny ogyłchynŷ ay dat ay rybđŷaŷŷei ef rac hŷñŷ Ac ygroeiť aoruc yntev

* See *Red Book of Hergest*, vol. i, p. 195, l. 18.

† *Ibid.* pp. 219, l. 29-221, l. 25, are wanting.

‡ *Ibid.* p. 221, l. 26-232, l. 6. The gathering in MS. 7 ends here, and the phrase *velly y tervyna* implies that the story ends with this passage, while other MSS. give a second part.

§ Columns flanked by asterisks are wanting. To fill the lacunae see MS. 8, which belongs to the same version. The text of *The expedition to Spain* evidently followed the Latin text, except in Chap. xxi. It omits the description of Charlemagne and the whole of the Otuel. The text is in close agreement in parts with the *Red Book* version. See MS. 5, fo. lxxv.

¶ Cf. MS. 5, folios cx-cxviii.

yna a rodi arwyd yteir vann arnaw Amynet racdaw yn rwyd yny vv ymparadwyf Pwy arglwyd eb y davyd ay hadeila hithev ffelyf dy vab eb yntev Ac yna ydyaffawd d'd nabydei vyw ef hwy no hyñy Ac yna ygelwif davyd attaw hynafyeit affenaduryeit ydinas adywedvt wrthvnt gwerendewch weithion felyf vy mab . i . kanys duw ehvn ay hetholes. *Marw davyd broffwyf.* Ac wedy marw davyd ay gladv yngwydva brenhined yvv felyf yn gwledychv Judea ac yn gorffen ydemyl *ends:* Ac yna ydaeth yr ideon ynydoed ypreñ athori ydrayan ac ohwnnw gwneithyr croc ygrift Nyt amgen oyd yhyt no feith gvvyd yny hyt athri chvvyd yny breich aoed ar drawf ac wynt ay dvgant hyt yffe aelwir caluaria Ac ar hoño ykroegaffant wy fessu grift an arglwyd ni yr yechyt yr ay creto yn yr lwnn ymay anryded agogonyant tragwyd Ac velly ydwot Mathev evangel ystor diodef on arglwyd ni

Col. 204 *Illyma y groclith duw ful y blodev.** A wdawch chwi eb yr fessu wrth y di[s]gyblyon y byd ypaic wedy pen ydevdyd Ac yrodwr mab dyn oy groegi Yna ydymgyunvffassiant tywyffogyon yr efeirieit alynesf ybobbol hyt yn ffys dowyffoc yr effeiryteit geiffaf oed yhenw Ac ymgynor aorugant am daly fessu ay lad ovrat Ac yna ydywedassiant nawedei hynny yndyd gwyl rac bot kynhwrwff yny bobyl Ac eiffioes val ydoed fessu ymbethania yuty simon glawr. Y doeth gwreic athaw allfetreit oireit gwerthvawr genthi *ends:* A fan oed dyd duw ful ydoeth meir vagdalen ameir arall y edrych y bed Ac ar hyñy nyhaf kynwrwff yny dayar dirvawr yveint Ac anghel onef adisgyñawd ac a ††

Cols. 217–20 are wanting. They contained the end of the Gospel account of the Crucifixion and the beginning of 'The manner in which Elen found the Cross,' which is continued on col. 221 thus: || ydydywch . i . yn ymlit deffi awch rieni Ac yn dywedut nat mab fessu ydauw Adarffein ffyvren ych dedyf awnewch ac nyffystffwlch Ac ny dyffwlch adyvot yproffwydi Ni eb wynt adarffewn yn llyvrev ac ay dyallwn. Ac nyt ffawn ytti arglwydes dywedut wrthym ny velfy Namyn govyn di ymi yn eglur hynn aovynych ani aatebwn ytt Ewech ythev etto eb hi Ac etholwch yr athraon goreu awypo atep yn awch dedyf chwi *ends:* Ac wedy kwplev o elen kwbyl oe negefiev yngkaervffielem can yndiryet yn ffyd grift Y peris ymlit yr ideon ar ny grete onadvnt off Ac ev deol ogyrch kaervffielem Ac owlat Judea A chymeint arodet yr ewiracus hwnw orat duw gwedy yvot yn esgob ac yffoei ydievyl or ffe yvydyn oy wedi ef Ac y kaffei bob claf yechyt or ygwediei yr esgob ganthaw Ac yno yd edewis elen ef yntangneved duw achret griit wedy rodi idaw rodyon mawr anrydedus Ac o hynny allan y koffawyt anrydedv crift kyvenw yr dyd ykaffat y groc avydant goronogyon ygýt ameir vam duw yn dragwydawl. Cf. MS. 5, fol. viij.

231 *yfforia bilatus:* Gynt ydoed brenhin turies oed yhenw Ac vu echof kynawdawl amorywn aoed agoi ataw Ac ynñr achos hwnw y kaffat mab Melinid oed tat y vorwn ac atus oed yhenw Aphila oed henw yvorwyn: ffef yrodet yn henw ar y mab o henw y deit ay vam pilatus *ends:* ffef yw dyaff visena fford vffern Ac yno yd oed kythreulit yn wastat yn karterefv Ar bobyl aoed ýno hefyt ay byryaffant odyno rac avlonydwch kythreuleyit Ymewn ryw leffyr emeffidgedic hyt yn emyleu lozan ac yno ybyrywyt ymewn pydew aoed ymewn mynyd gerffaw vffern yn kymerwi o ormod dievyl Ac ymay ýny yno etto Ac velfy y bv damwein pilatus ay oes. Cf. MS. 5, fol. x.

* See MS. 5, fol. vi.

† Ibid. fol. viij, l. 5.

237 *ystoria Judas ysgarioth*: Gwr a oed gynt yng kaerufelem ar vben oed y henw ereiſt ay galwei fimion o lin judaf ac o lin flacar herwyd ereiſt Aciborea oed hyñ ywreic Anofiweith wedy bot kyt idaw aywreic breudwyt aweles y wreic uphan diffroes ends: Ac yna yd ymgroges ehvn ac yrwygawd yvoly ynyaeth yemyſgar yr llawr Ac yna ydarbetwyt yenev canyt oed deilwng amherchi ygenev avvaſſer wrth enev Jeſu grift Ygallon hagen ar gwdwf ar cmyſgar ymedylywyt ybrat yndvnt yny vv godyant gan engylyon criſt achriſtonogyon y dayar Ac am hynny ybyrywyt yntev vfern tragýwyd Ac velly y tervyn &c. Cf. MS. 5, fol. xj.

242 Ytrydydd ebrill dydd dan bren Nac agor na gwegil na thalken haul ynygwayr vyharen gwed[yr] pyſc ydaw ir pen &c., ending on col. 243; cols. 242-43, which belong to the second half of the xvth century, are much stained and difficult to read.

MS. 8 = Hen. 463. YSTORIA CHARLYMAEN.

Part I.; Vellum; 8 × 6 inches; 86 pages, but wanting pages 1, 2, 85 and 86. Page 3 is much rubbed and stained, and it is hardly legible. The writing of Parts i. and ii. is archaic in style, but belongs apparently to the xivth century. Part i. contains the text missing in MS. 7, and is either a careless transcript of it, or of the same original.

3 *Charlemagne's Expeditions to Jerusalem and Constantinople and to Spain*: || nyf i ev molyant yn vynyeh ymay gennyf . i . yr awr hōn medwl yervyn ywch dyvot gyt ami y dayar kaerufielem yny lle ynprynwyt yr gwaet an arglwyd . Ac wedy govvyom bed an arglwyd ymay ym medwl mynet y ovy brenhin korſidinobyl am adwawt yvrenhines . Ac wedy yr ymadrawd hwnnw athervynv y parlymant yd ymbaratoef pawb oy wyrda y ev hynt gynt ar brenhin . A chyt vei aml ev halaf or eidunt ehvn ehelaythder ybrenhin ac ev gorve yn amlach . Ac ef a rodes vdunt y ilurygev &c. ends: Agouñ aorve turpin chwedlev y hwnnw fgrwr or galis eb yntev hep penn arnaw a rodes mein agwýd yr eglwýſſev yny vantawl amwy vv hynny noc aorve obechawt ac ny chawſſam ni dim or cneit . Ac yna divlannv ymeith aorve ykythrevl . Ac yna dyallawd dvrpin marw cyarlymayn . A yago eboſtol oed ygrwr hep penn ac ef bieoved yr eglwýſſev . Ar dýd y gwehaneffynt wynt o vien yd edewſſýnt anvon o bob vn. ||

Part II. A fragment of the ROMANCE OF CHARLEMAGNE. Vellum; 7 $\frac{7}{8}$ × 6 inches; 34 pages, wanting beginning, middle, and end—the first, and especially the last, page is stained and much rubbed.

1 || gev a chledývev a helmev ac arvev ereiſl a vej reit yn arver marchogyon . Ac nyt reit gohir y voli yrodyon O dichawn bernard eb yr hv dwyn yr avyn yvewn y dinaf dýget . Ac yna yd erchif bernard ýcyerlymaen gwediaw yn gadarn y erchi ýduw kwpplav yr hynn ny aſſej ef ýgwpplav . Doſ di yn dibryder eb y cyarlymaen a bit dý ogyt yn duw y gwr nyt oef anwybot idaw Ac ny ellych di ýgwpplav evo ay kwpplaa . Ac yna yd aeth * * * * Agyvýt ýny dwyrein ac adigwýd ýny gorllewin a hi a ymchvel val kynt dracheuyn . In vn agwed ahýnny orlle y doeth mab duw yd aeth idaw dracheuyn . Minheu aymladaſ athydy eb y kawr gan yr amvot hwnn of gwir dy ffýd di val y dýwedý vým bot i yn orchyvygedic &c. (see MS. 7, col. 118, and MS. 8, Part i, p. 5) ends: A fſan yttoedrolant yn mynet parth a glynm mieri Ac yna ydoeth cof vdunt ev gwraged ac ev meiþyon ac ev preſſýwyluaeu || See MS. 7, col. 149, and MS. 8, Part i, p. 64.

MS. 9=Hen. 36. YSTORYA CHARLYMAEN. Vellum; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches; 66 folios; imperfect; written in 1336; half bound.

This MS. is imperfect, and the folios have been misarranged in the binding. They should, according to the text, run:— * * 29-33, 36, * * 27, 1-10, 28, * * 23, 24, 13-21, 38, * * 55, 56, * * 57, * * 37, * * 39-50, 58, * * 34, * * 51, 52, 11, 25, 26, 12, 53, 54, * * 35, 59-64, * * 66; folios 22 and 65 are blank. This MS. is apparently the prototype of the Charlymaen in Pen. MSS. 5 and 10 and in the *Red Book of Hergest*.

This MS. bears also the old number "20," and contains marginalia in the hand of Sir Thos. ap Wiliems.

Fol. 1 gbediað ar yarglloyd aoruc ar gadarnhau y nei oy nerth yhun. Aphan welas y caðr rolond yndyuot attað y yfglyuyeit awnaeth ae lað deheu mal ylleill ae dynnu y ar y varch yrygtað ar goryf. Aphan yttoed yny aruein parth ae gasteil galð y nerthoed a oruc rolond ac ymauel ar kaðr erbyn yvrenant gan ymdirei yn nyð ac ymhoylut yðdyf yny wegil ar yuarch achðympað yll deu hyt y ðaðr y ar y meirch ends: Ac y may y varðnat vðch y benn o wydyr tec enrydedus. Ac y velly y teruyna yltoria charlymaen oy weithredoed yn yr yspayn ac yn ðlawer o deyrnaðfyd ereill yn treulað y vuched amferað dros vuched dragwydað yn ymlad yn erbyn y paganyeit agelynyon an gðir arglloyd ni ieffu grift abaratoes idað ynteu le yny nef dros y lauur yny byt. llymma deruyn o yftoryaeu ycharlymayn brenhin ffreinc oy weithredoyd ef yn yr yspayn yn erbyn y pagannyeit a gelynnynon ieffu grift.

llyma lyuyr?

| aon. yr høn ayfcriuenaðð
 ðeuan yicolheic y gar ay uraðtuayth. Oyt yr arglloyd ieffu grift
 vnic fab duð a anet o veir wyry oyð yny kyuamffer hønno
 nyt amgen M.ccc. xxxviº.

MS. 10=Hen. 46. ðSTORIA CHYARLYMAEN, & POETRY. Vellum; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches; 74 folios; late xvth and xvith century; half bound in leather.

Folios 5-58b contain the *Chyarlymaen* story, but here and there blanks were left which were afterwards written over with poetry. Some of this later writing is so thickly stained with gall as to be hardly legible. Folios 1 and 74 contain fragments of indentures, and 27b, 73, &c., of poetry. There is a representation of Christ on the Cross on fol. 26b.

The following names occur: ðeuan ap rifiard ap ðeu: ap Rys o Abergwili (19b); Gr: ap thos: ap ðeu: ap ll'n goch, thomas bryn Mathias ap Owen (34); tydr thomas ap ðeuan gof o bwli K' (33b.)

Fol. 5 || namyn o gytkam achellweir careat. Ar neb a ganmoleis .i. eb hi heuyt nas henweis y vot yn dewrach nac yn haelach no thi: namyn bot yn vwy y ðwllt ae niueroed nor tau di: Ac yn ol yr ymadrodeon hyny digwydaw ar y glinieu a oruc y vrenhines ac erchi trugared yr brenin fol. 15 is wanting ends fol. 58b: ac eglwys adeilaðfei yno yr wýnuydded veir wyry. hōno aadurnyawd o eur ac areant athlyðfyeu oe newyd a dodreuyon eglwyðfawl. Ac erchi yðfriuēnu yndi. Ac yfgythru ar y parwydyd llythyr ydelw eureit holl yftoryaeu yr hendedyf. Ac yfgythru y neuad ynteu aoed ger y llaw hi val hynny Ac yno heuyt y peris yfgythru yemladeu ef yn yr yspæan ar feith geiuydyt ymlith hýny o anryded gwenwyd a beris ev hyfgythru.—

33b Panit gwañ truañ trymuet pechadur pechodeu aniuer . . .
 Arglywyth naf kyuarwyth an prynawth ni or pren duw
 gwener Gruffuth ap yrrynat

34b Marowolaeth ðullius Cesar ymerodyr rrvain &c.

- 35 *Ends*: A chaffell kyn angeu olew allen *a*
 achymot am jeū kyn ymadaw
 a neuawl orieth arañ drugareth
 achrist or diw[eth] yn dwyñ attaw Amen
Gruffuth ap yrrynat
- 35b Gwae gredo penn gollet pengallv *b*
 O gamre avr i gymrv oll *Ʒ jeuan ap madoc vychan*
- 58b Hywelyn Hefinat diarchar . A llauyn kyn ny bo yawn *c*
 Haur
 gwae gyuly gymraw kyfarwar . goloet grud hyget hygar ||
- 60 E * Gruffuth och or dyth chwerw dv . . . *d*
 [rro]ddet grift yn nevddwr Meibion ac wirion y gwr
Dauydd ap Gwilkw
- 61 Y mab gore or meibion *e*
 Or lliw yflyth yr llv sant *David ap Meredith ap Tudur*
- 62b Tri tec ynardec a dyd ynnogylch *f*
 chwech tec pedwar ar ddec yddyn *Anon*
- 63 Pen sonier in arver ni Am ddawn nev am ddaioni *g*
 D. [llwyd ap gr:] galondit Ʒvor lle dyt i gariat lle wyt Ʒor „
- 63b Examples of Gwawdodyn byrr and Hir a thoddaid
- 64 Marw dd: yfydd yn faeth im esgryn *h*
 Marw dedryd nanmor devdraeth &c. *Gutto y Glynn*
- 65 Ay gwir kwympo gwr [grym]us mal yt yn ymyli vs . . *i*
 Gruffydd yw n kywydd an kaingk
 bu ir gwr bedr egoriat *Ʒeu: Swardwal*
- 66 Ʒ *Gr: Deuddwr*: Ys da ohydd chwareyth chwyrn *k*
 Arrych kat i rai kederyn Gruff . . Vichan
 Ache Milwr deuddwr ardyth *Ho: Kilan*
- 67 Davydd nit vyn gynyth neb | llwyth eryr *l*
 O chair rroi oes ichwi rrawch *Gruffuth Nannav*
- 68 Ʒ *Dd: ap Gr: Vichan*: Dd: lywawdwr dydd deuddwr . . . *m*
 Henaint ywch ddynion hynot *Thomas Morgannwch*
- 69b Dauydd rr . . da vedd ar wyr *n*
 llwyth addwyn vab lew deuddwr
 Eifeiliet Einioes Elen *Dauydd ap Mereduth ap Tudur*
- 71b *Ilyma henwe merchet* . . . *IFelis cariat Gy o warwic &c.* *o*
Ilyma oet Mair vam duw &c.

MS. 11 = Hen. 49. YSTORYAEU SEINT GREAL. Vellum; 9 × 6 inches; 283 folios numbered 1–280; folios 50, 198, 203, 264 are duplicate, and folio 176 is omitted; the end of the xivth century; strongly bound in leather with clasps. See Mostyn MS. 184.

On the fly leaf, at the beginning, occur the names of "Watkin John," and "Hugonem Powell de castell Madock." Under the book plate of "R. WMES. VAUGHAN, HENGWRT," is the name of "John Watkin Ʒeuan his book." At the end of the MS., in an earlier hand, the name of "William John" occurs twice. The marginalia in the MS. are reminiscent of MS. 110 *infra*.

There are also, loose in the MS., several letters from the Rev. Robt. Williams, of Rhydyroeseu, and Thos. Stephens, as well as one from the Rev. John Jones, M.A., *Tegid*, addressed to Lady Charlotte Guest, in which the following passage occurs:

"Mr. [Aneurin] Owen is always welcome to the [Hengwrt] Library, being unlike to the generality of antiquarians, an honest man. Col. Vaughan would be happy for Mr. Owen to point out the MS. to you, and also to permit me to take a

copy of it. If it were copied, translated, and published, the series of the Mabinogion would be complete, and an additional Laurel added to the crown of fame already won by the fair translator of the Mabinogion. I would be delighted to transcribe the Greal for you, and to have no other reward for my pains further than the pleasure of transcribing it. Nevern, Pembrokeshire, June 4, 1847." And yet, this offer notwithstanding, Thos. Stephens, of Merthyr, when writing (Feb. 6, 1860) to congratulate Mr. Wynne of Peniarth on the acquisition of the Hengwrt MSS., urges him to print some of the MSS., "Especially THE GREAL omitted by Lady Charlotte Guest, so she informed me, because she could not have permission to have it copied."

1 Megys ydoed yr amheraŷdyr arthur yny ŷys aelwit camalot nos fadŷrn fulgwynn . oet yr arglwyd ieffu griŷt . pedeir blyned ardec adeugeint aphedwarcant . Ac ygyt ac ef yd oedynt oŷilwyr yvort gronn dec adeugeint a chant . A gwedy mynet paŷb y eiŷted onadunt aruthraŷ ar wŷyta . nachaf yndyot ymyŷn hyt geyr bronn arthur ynbenn iŷuane yn aruaŷc ef ae varch . Ac yn dywedut ŷrth arthur . Hanpŷch gweŷŷ amheraŷdyr arthur heb ef . Athitheu unben poet da itt heb yr arthur . Arglŷyd heb y mackŷy a ytiŷ laŷnflot yma yn vn ŷŷe ends : Agŷedy bŷyta arthur aovynaŷd idaŷ y gyfrangk . ac ynteu ae datkanaŷd idaŷ ual y clywŷaŷch orblaen . Ac yna arthur aberis y yŷgriuennnydyon yŷgriuŷnu eu hanturyeu . Agŷedy daruot gŷneuthur ac yŷgriuennu anturyeu y greal ogŷbyl . wynt aanuonet y ynŷs auallaŷch oe cadŷ .

Ac uelŷy y teruyna y rann gyntaf or greal . nyt amgen nor keis.

PART II.—*Bellach dywedadwy yŷ o rann walchmei . ac o anturyeu y milwyr ual y kyfaruu ac bynt —*

110 ER yŷtorya honn adraetha yŷrth yracwerthuaŷr leŷtyr yr hŷnn aelwir ygreal . yn yr hŷnn yderbynnyeit gŷaet yn creaŷdyr ni ieffu griŷt yny dyd y rodet ef arbrenn y groc yr prynu ybobyŷ ogeithiwet uffern . A ŷoŷeph ae hyŷgrifennaŷd drŷy orchymun angel or nef . kanys duŷ avynnaŷd gŷybot gŷurioned drŷy y yŷgrifennyat ef am y damwein hŷnnŷ . a heuyt drŷy dyŷtolyaeth y gŷyrda . Ac avynnaŷd gŷybot o baŷp drŷy yr vn ryŷ ŷoŷeph . padelŷ ygodefaŷŷant y milwyr gynt poen athrauael yr drychafel cret griŷt . yr honn aatnewydaŷd criŷt drŷy anghew achrocedigaeth . agŷybydet baŷp nat y ioŷeph hŷn yŷ ioŷeph o ari-mathia ŷoŷeph yŷŷyd yn traethu yr yŷtorya honn o achaŷs kenedylaeth marchaŷc urdaŷl da yr hŷnn a vu gŷedy diodeifyeint yn arglŷyd ni . ahŷnnŷ milŷr da vu . kanys gŷyry oed oegorŷŷ . diweir oe vedŷl . ehofyn agaŷtuaŷc o gallon ends : Ac uelŷy ygnottaŷŷant gerdet arhyt ŷŷoreŷtyd diŷŷeith . ac ny bwyteynt onyt gŷureid ŷŷyŷŷeued ac anŷaŷd galet arnunt . Eiŷŷyoes yr oed hynny yn rengi bod udunt ŷy . A phan ovynnit udunt paham y bydynt uelŷy . Ewch medynt ŷynteu ŷrth y rei ae govynei yr ŷŷe ybuam ninneu achwi ae gŷybydwch . Ac uelŷy yd attebynt y baŷp . Ac uelŷy ybu y marchogyon hynny yny vuched ŷanteid honno yny vuant veirŷ . Ac ny chaffat ganthunt ŷy vyth hyŷpyŷrŷd amgen . Ac weldyna ychŷi yr hynn hyŷpyŷŷaf agileŷi y ŷrth lŷs brenhin peleur . Ac uelŷy y teruyna yŷtoryaeu ŷeint greal

280b. **A medycyn for the Colyke and ye Ston* : Take Sange Wermot ŷŷenell, &c.

b. (ŷno y doedŷm yn deudec O veird un ŷy yŷw ar dec
Tri cheilloc trwy uchelwaet Tri denvin gwŷyw tri daŷu gwaet.

Ho ap David ap Rys.)

281. Ne ve Arthur onyt tra ve A tra ve Gore a ve

Wyllyam John

Val e myno den e veydd
llew ap Kenvarch ymor lle daw
Oluen werch ŷpedaden benkawr.

Y grawis yw hon y greal y gwyr
Ac nyd geirei dim gwaemal

Anvonwech a dygwch yn dal
ŷeir y ŷŷeŷŷant yr offiŷŷial.

MS. 12 = Hcn. 202. ELUCIDIARIUM, APOSTLES' CREED, PATER-NOSTER, &c., PROVERBS, TRIADS, POETRY, &c. Paper and vellum; binding measures $9\frac{3}{4} \times 7$ inches; 162 pages + 8 vellum folios placed some at the beginning and some at the end of the MS.*; half bound.

Pages 1-76, 133-162 are on paper. 'Llyfr Hugh Evans yw hwn Anno 1583; (p. 158): pages 77-116 are on vellum and belong to the *Red Book of Talgarth* in the Shirburn Castle Collection: pages 117-132 = folios cclj-cclviij. of Pen: MS. 4.

1. *ELUCIDIARIUM*: Myn owne dere maister in wey of informacyon y beseche you that ye well awnswere to me to all suche questions as y shall aske you in whiche questions y am yet fer from the very trew way of under standing And my furst question schall be this Hit is said that no man can tell what is god ends: *D.* How schall the Jugement be doon *M.* The Jugemente schall be devydid in fowre ordris The fyrste ordre schall be——|| *About a third of the last line as well as a space for three more lines is left blank and the remainder of the MS., (if ever written,) is missing.*

23 *ELUCIDIARIUM*†—*Y discybl ar athro.* *D.* Ef a ddywedir na wyr neb beth yw dwv, ac ef awel[ir] bod yn dywyll addoli yr hwn nis gwyddom (o ddiwrtho) ac wrth hynv o honaw ef y dechrevwn ni, ac yn gyntaf dywaiti imi beth yw dwv. *A.* mi a ddywedaf yt herwydd (cyn belled) val y mae cenad i ddyn i wybot, &c. [p. 77 begins]† eunwired . ar daear a gyfyt yny erbyn yndyd kandared yr arglwyd . amdywedut o honunt 6rth yr arglôyd . kilya y 6rthym . ny mynn6n ni wybot dy ffyrdd di . &c. *D.* Owi or diru6r lewenyd. *M.* Beth bettei ytt lawer o gedymdeithion . yn vn ffynyt ac y dywetpwytt uchot . ponybydei ytti y geniuer llewenyd [end of p. 116; p. 133 begins]: § *D.* Owi or digrifwch ends: y rai gwirion a ddiangassant oddyno a vydd mvr kadarn i grist drwy lewenydd tragwyddawl. Amen.

146 *THE APOSTLE'S CREED*: *Petrus*—credo in deum patrem omnipotentem, &c.

147 *Val hyn y dyweit hv saint o weddi y pader*: ¶ *Hv* sant o seint victor ymparis a dyweit o weddi y pader val hyn . gan ymddiriet yn ddvw y gallwn ni weddiaw val hynn . pater noster, &c. ends: gwynn ev byt y rai tangvoneddvs yn ev calonev . canys y rai hynnv rac wyneb a gerir yn teyrnas nef rac bron crist arglwydd lle mae llewenydd tragwyddawl heb drank heb orffen . Amen.

153 *Val hyn y dyweit saint awstin o weddai y pader* . mawr a ymddiret yw yn ddyn gaffel yr hynn a archo i ddvw nyt amgen dywedvt y weddi yr honn a ddyscawdd yr arg: Jessv grist yr ebystyl . sef yw honno pater noster &c. ends: sef yw hwnnw drwe pechawt . nev drwe boenev dros y pechawt . Amen.

155 *Cas dynion selyf vab davydd ynt y rai hynn*: Dyn ni wypo ddim o dda ac nis dysgo . dyn a achwynno kymeint ae dalv nis gallo ends: Dyn am wneithvr da ohonaw yn ediveiriawc.

157 *dangos pa ddelw y dyellir y tat ar mab ar yspryt glan yn vn ddvw*: kyt bo perffeithyach dwv no chreadvr or byt a hynnv o

* These 8 folios contain a fragment of the prayers said after mass, the order for the visitation of the sick, &c., and part of the Litany. The prayers are nearly the same as in the *Sarum Manual*. See the *York Manual* (Surtees Soc., vol. 63, pp. 44-5, 52-4).

† Compare *Anecdota Oxoniensia*—*LLYVYR AGKYR LLANDEWIVREVI*, edited by Professors Morris Jones and Rhys (Oxford 1894), pp. 3-36, l. 10.

‡ *Ibid.* 36, l. 10-68, l. 17.

§ *Ibid.* 68, l. 17-76, l. 28.

¶ *Ibid.* p. 147-151.

ffyrdd heb rif arnvt . eissioes ni allwn ni na dyall *ends*: haws yw welet a chredv pa wedd y mae y tad ar mab ar yspryt glan yn dair person dosparthvs ac yu vn dw . *finis*.*

159 || pwy sydd yny blaen / ac am hynny y mae kwmpas yn ddi gynvigen / paham y maer poers or tū asay ir eglwys / er mwyn mae tū yr iddlewon yw *ends*: paham y symydir y llyffyr yr tū asay yr allor tra vair yn darllain yr yfengill ac yn kesegry korf krist / achos y addaf dori gorchmynay dūw a myned y yfferne yr tū asay or byd.

A FRAGMENT OF LLYVYR GWYN RHYDERCH.†

117 *Triads*. [Teir gwith balvawt ynys] || prýdein . vn o nadunt a drewis matholŏch ŏydel ar vranŏen verch lyr.

b. Teir neges a gaat o bowys vn o nadunt yŏ kýrchu mýngan &c.

c. *Enweu ynys brýdein yŏ hýnn*. Kýntaf henŏ a vu ar yr ynys hon . kýn noe chael noe chýuanhedu glas merdin &c.

d. *Anrec vrien yŏ hon yma weithon*.

Gogý gogýuercheis gogýuarchaf gogýuerchýd . . .
Ný dalýŏyf yn hen ýmdýgýn anghen
oný molýf . i . vrien : Amen.

118 *Triod yŏ hýnn*. Teir prif riei arthur . Gŏenhŏýuar verch gŏrýt gŏent *ends*: (44) Tri goruchel garcharaŏr ynys brýdein : llýr lledýeith a uu gan eurofwýd ýg karchar Ac ý fef oed ý gŏas hŏnnŏ Goreu vab kuftenin ý geuýnderŏ.

121 *Triod meirch yŏ hýnn*. (45) Tri rodedicuarch ynys brýdein . meinlas march kafwallaŏn ap beli &c. *ends*: (56) Tri budýr hafren . katwallaŏn pan aeth ý weith digoll . a llu kýmry ganthaŏ Calam varch idon ap ner ý gan vaelgŏn.

123 *Boned y feint*: Dewi ap fapt ap keredic ap kuneda wledic . A non verch gýnýr o gaer gaŏc ýmýnýŏ yŏ ý vam . Doguael ap 7th' ap keredic ap kuneda wledic . Caranawc ap korun &c. *ends*: Peblie fant ap maxen wledic . Ac elen verch eudaf ap karaŏaŏc ý vam . Peris fant kardinal oruein.

124 O fýrth·duŏ kalan ar duŏ ŏul: da výd ý gaeaf . A gŏnnŏýn gŏýnnabŏ . A haf fých A gŏin llanneu yn fýnnu . Ar deueit yn llŏýdaŏ . Ac amýlder o vel . Ar gŏrachiot yn merŏi . A thangneued a výd *ends*: Os duŏ ŏadŏrn výd ý prif diŏfýchu a wna ý gŏýd yn ýwlŏýdýn honno . A gaeaf tomlyt . A gŏnnŏýn gŏýnnabŏ . ý gŏin llanneu alauurýant yn vaŏr . Ti adýlýý kadŏ yr hýn mŏyaf a ellych yn wlŏýdýn honno or ffrŏýtheu erbýn ý wlŏýdyn eilweith . canýs drut výd honno.

125 Dý gýghor ath guful yŏ amouýn adoeth . Teŏi ŏrth ýnuýt ýnganlýn a detwyd . ýmoglýt rac dirieit . Ymanheed a hael . Ymoleithio aglŏ . Ýmdihaurchu adrut . kaný didaŏr drut pawnel.

b. *Triod*. Teir vnbengerd yŏ prýdu achau telýn . a chýwarŏýdýt . Tri pheth a gýnnŏil hir direidi ar dyn . drýcyŏni . a drýc annýan . aglýthineb *ends*: Tri melýs být . meth a fýnnu . a phechu Tri chadarn být : arglŏýd a drut . a didim.

* Compare *Anecdota Oxoniensia*—LLYVYR AGKYR, &c., pp. 162-3.

† This fragment is bound in the middle of the *Elucidarium*. The folios are numbered cclj-cclviij, and form part of MS. 4 *supra*. See MS. 111, pp. 117-69 *infra*, for contents of other folios now missing.

126 *Dihaerebjon iſb hyn* . A vo da gan duſ ſs dir . Adaſ maen adaſ mab . Adſc ſr hyd ſr maes maſr *ends* : Vn kam diogi awna deu ne dri . vn arfet auac ſr ſant . Vcher daw gan dryckin .

129 *Seint awſtin adſyabſt hyn ſn wir* . Megſs ſr dſybeſt ſeint awſtin : teſder ſdaear ſſb . vn vil ar dec o villtiroed &c.

b. Ilyma a dſyabſt encit . Ef a uu veu . ſr mae ſn veu . mi ae kolleis . ydſs ſm poeni &c.

c. Ilyma englynſjon dſjdbraſt bellach a
Gwſn gwarandaw di ſſynwſr
a draetha ſr llyfreu mor llſſr
ar ſr mor ſr bo m[a]rw gwſn .

130 *y degeir* : Bendigedic enw vn ſſb or degeir
hael vab meir mawr eidun
gwlatlwſd ae harglſſd ehun .

131 *Gwaſgardſerd verdin* : Gwr a leueſr ſnſy bed
adſgſſt kſn ſeithmlſned / march marw eurdein gogled . . .
am dſywavt wſſſon / mſnſd ſn aber karaf .

132 *Englynſjon gereint vab erbin* .
Panet anet gereint oed agoret pſrth nef *d*
arglſſd molaf ineu ||

The text of the above fragment of the *White Book* was edited by Mr. Egerton Phillimore in *Y Cymrodor* for 1884, pages 123-54.

MS. 13 = Hen. 230. *CYSEGRAN VCHED, ETC.* Paper ; 9 × 7 inches ; second half of the xvth century ; 54 pages ; sewn in a vellum leaf of an old missal.

1 *Yn arglwydd ni ſessv grist a ddyfod wrth i ddysgybllion yn yr Evangel* : Nac ymddarchafwch yn vchel canys a ymddyrhafo ef a ostyngir Ar apostol a ddywaid byddwch vfydd fel i hv ſessſ grist a saint Awstin a ddywaid cosp cristynogawl yw vfyddod *ends* : Ac vn peth sydd raid i gadw yn wastad nid amgen coffau dſw Ef a gyfyd ar ddſw dad yn harglwydd ni ſessſ grist i fab /

12 *Ilyma y drydedd ran o'r llyfr a elwir cysegrlan fuchedd &c. &c. as in MS. 15 below, but ending at the words* : Ac oddyna diolwch ir drindawd gan ddywedyd y geirieu fry nyt amgen / Molyant gogoniant &c. / Cymer hwnw yn echrau y llyfr. See *Llyvyr yr Agkyr Llandewiſreſi*, p. 101, l. 21.

MS. 14 = Hen. MSS. 25 (pp. 1-94) & 13 (pp. 95-190). *THE MIRACLES OF THE B. VIRGIN, and of ST. EDMUND; SIBLI'S DREAM; the GOSPEL OF THE PSEUDO MATTHEW (two versions); the CRUCIFIXION; the FINDING OF THE CROSS; the LIFE OF ST. MARGARET; MERDIN'S PROPHECY; PAUL'S DREAM; the HISTORIA OF JUDAS, OF ADAM, and OF PEREDUR.* Vellum ; 6¾ × 5¼ inches (pp. 1-94) and 6½ × 5½ inches (pp. 95-190) ; 190 pages in various hands ; *a* (pp. 1-42), *b* (43-44), *c* (45-78), *d* (79-90), belong to the middle of the xiiith century, and *e* (pp. 101-190) to the second quarter of the xivth, pages 1, 45, and 101 are rubbed, and more or less faint and illegible—pp. 91-100 are blank ; bound in white vellum.

There are a few marginalia in the hand of Sir Thos. Wiliems and others ; “ per me D(avid?) Thomas ap ſeuau ap gruff. ap edynyvet ” (p. 32) ; “ Hughe Soulley & David Hughes ” (p. 35).

EMAN E DECHREUANT GWYRTHYEU E WYNVYDEDIC VEIR.

1 *e kentaf onadunt or mab idew* : *En dinas en dyd kevodedigaeth er argluyd yd oed holl pobyl crifstionogyon en cravenus o anvynagedic lewenyd . Ac val henne paub er caryat crift en briffiav e tu ar egluyf . Sef yd oed mab idew en e dywededic dinaf hñv en dyfau llether *ends* : Ac odena e bedydýt e vam ar mab ar tylwýth . a holl ideon e dinaf haeach a emohuelaffant ar er argluyd ar volyant crift . Ac urth henne gvedivn ninheu e waredocaf argluydes val e rýdhawf hi e dywededic vab hñv o enyñva e fwrn : hyt ban vo hitheu a deilyngo an rydhav ninheu o flañeu uffern . trwy e hun mab hi an argluyd ni.

Also MS. 5, fol. xlb.

2 **THEOPHILUS* gwr oed en lle argluyd ar gyuoeth gurma escop dinas o cilicia er eil vrenhinaet o wlat perf gur | da e diweirdap . ehelaeth urth anghanogyon . a gwýdw ac emdiveit caredic can baup . ar dyd trae gilyd . e leindit ae gynodep en tyvu en egluyf duw *ends* : A guede llofki e cirograff a chemryt o vicedominus corff er argluyd yd echtýwýngwf e wynep megýf er heul a guedy archvaedu ýchýdic kleuychu a gvanhav a oruc a guedy peñ elinýav rodi e eipryt ac or gyffef hoño neidyav ar grift . Ac ene lle hñv gan uwyaf anryded e cladwýt ar volýant a gogonyant er hollgevoethaue duw.

Also MS. 5, fol. xlb.

6 *En e lle a elwir tumba e mae egluyf wede ry adeilat en anryded mihagel archangel . e lle hñvnv e fýd rwymedic o bop parth idab or eigyaon *ends* : Ac ene diwed e wreic a gerdwf parth ac egluyf e gwynvydedic vihangel archangel y gyt ar bobyl . A phan vynegit er anreýdodeu henne e vrodyr e lle hñvnv e canpwyt e clych wrth henne canorthwýa ditheu ynny . e velýf wýrý veir.

Also

7 Pan doeth *Julian* apofitat amperaudeu en erben perf a cesar hyt yg capadocia ac ene erbyn enteu e doeth escop e gaer honno . Seint basil . Canyf wýnt ry vuestýnt gýnt en eu hyeuenctit en gýt ýcolheigyon gýt a libaninf albro *ends* : Ac val e ret e gvaet or weli loneit e law a gemýrth *Julian* apofitat oe briaut cren ae uwrw en er awyr a dywedut val lýt . Neu rý orvuoft e gur o nazareth neu ry orvuoft . Am vuched anteilwng e tervynwt hñvnv o angheu teilung.

Also

9 Ef a dywedit kyrcu e mor o rollo e týwýffauc kentaf or nordmannýeit ac ýchýdic o niuer ý gýt ac ef or gollewin e vynnv gorefgyr e tir a elwit wedy henne nordmandi . A guedy e dýnot er tir gwneithur or freinc aneirif aerva a dýnot a llu mavr ganthav ýg kylch dinaf carnotum ene lle ýd oed en archeffcop walchelin *ends* : Ac o henne e rodin daall [*sic*] na dele nep or deneon cludaw brawt dýnýaul ene bo duw ehun en dangof e vrawt.

Also in MS. 5, fol. xlii.

10 Ef a damweinnýv gýnt bot *abat manachloc clunei* vsl e darlleir ene vuched ef ae venet gýt ae vrodyr allan or vanachloc ac nýt heb achau . a nachaf lleider en kývaruot ac ef ac ene lle en digwydaw e draet er abat a dechreu y dyghedu en enw duw *ends* : Ac em plith henne ýd erchif er abat týnnv raff ar hýt e gnaut enteu ac wýnteu ae týnnaffant en diabet or kie ar croen ene oed e gvaet ar budred o vewn en llithrav allan . en angreiff e uot en wir benýdýwr yr vn awr honno yd aeth ý eneit oe gorff . ac

* See *Libellus de miraculis B. M. Virginis*, Bodley MSS. *Laud Misc.* 410 (folios 78-93) and 359.

e kerdwŷf ar llewenŷd teŷrnaf nef ene canhebryngei vam e drugared ef. *Also MS. 5, fol. xliij.*

11 Didryuwr oed da ac eglur e vuched . A phob plwyden yg kyvenw nol ganedigaeth meir vam duo y klywei kywydolyaeth nev-aul *ends* : A hoŷo a elwir gwyl veir diwethaf ene kŷnhaef. *Also MS. 5, fol. xlijb.*

12 Conŷtanŷ . i . cuŷtennin . vab conŷtanŷ . amperauder val yd oed vaurŷdic em pob peth arall eiŷŷyoeŷ pennaf a phrudaf oed ef eg kylych diwŷll duw ef a beris adeilat eglvŷf lateran *ends* : Ac ena o goŷŷodeŷ horyeu e wŷnvŷdedic wŷrŷ . ae holl waŷŷanaeth. er hvŷ a dechreuir . Anbych well gyŷŷygreddic ren . ac a berthyn o henne ar e molŷant. *Also MS. 5, fol. xlijb.*

13 Ysgolheic oed gŷnt diheuwŷduŷ ŷr gyŷŷygreddic veir ac o annoc diauwl e dwyllav o veddaut a digvydav e mevn dwuyr ac ene lle e vodi *ends* : Ac ene ŷd erchit er bobŷl gan arwylyant anrydeduŷ e gladu e mŷnwent e ŷeint . Ac e velly e gwnaethpwyŷt. *Also MS. 5, fol. xlijb.*

14 *Meir egiptiaca* a breŷŷwŷllŷuŷ en tei e that deu deng blŷned . Ac odena wedŷ e chŷmell o auŷveirdep e kerdws hŷt en alexandria . Ene wal honno ŷd emrodes e chorŷŷ e buteindra *ends* : E tat zoŷimaŷ clad corŷyn e druan veir A phan ŷtoed en emovalu pa furw e cladei yd anvoneŷ duw llew idav a hvnnv ae cladwŷ urth e orchemen enteu . Ac e velly e bu diwed e ŷanteŷ honno. *Also MS. 5, fol. xxviiij.*

15 Manacheŷ a oed caŷ gan ŷ chuioryd a oed darŷŷtŷngedic idi abadeŷ oed hevŷt . ac nŷ rwŷd idi hitheu henne . canŷf wedŷ e thwyllav o annoc e diauwl a gvander ŷ chnavt e beichŷyogeŷ *ends* : Ac eno e cauŷante mab A guede y veithrin edoeth y lŷf er eiŷcop yv dŷcu en graff . A phan vu varw er eiŷcop e dŷrchauwyt enteu en anrŷdeduŷ ar eiŷcobavl gadeir ene lle e duc e vuched lanhaŷ hŷt e diwed. *Also MS. 5, fol. xliij.*

17 *Archeŷcop oed en twlet gur prud credŷvnaŷ hildeŷonŷ y enw Ac em plith peth oe weithredoed da e carei ac ŷd anrydedei en vavr meir vam duw . ac ene molŷant e gvnaeth llŷvŷr tec oe gverŷndaut hi *ends* : Megŷf ŷd wŷf den i . den vu e gur a vu kŷn no mi en archeŷcop . vrth henne pa ham na wiŷgwn inheu amdanaŷ er hyn a wiŷkei enteu . A chan henne gvŷŷcav amdanav e wiŷe neuavl Ac en ŷd a andanav emwaŷgu ene gŷlch en drachyving ae varw . en diaŷot . Ac o heŷe allan e ketwit e wiŷe honno en trŷŷor er egluŷf. *Also MS. 5, fol. xliijb.*

b. *Manach oed e mevn menachloc en arver o waŷŷanaeth clochŷd . A got oed oe vrŷt *ends* : Ac odena nŷt ar pechaut hvnnv ehvn e peidŷwŷf namen gvaŷŷanaethu hŷt ŷ agheu e duw ac er wŷnvŷdedic veir en diheuwŷduŷ. *Also MS. 5, fol. xliijb.*

18 *Yŷcolheic oed en dinaŷ carnotum ŷŷgavŷn oe annwŷt ac eiŷther mod emrodedic e damunet e gnavt *ends* : A guede dŷrchavael e gorŷŷ odena wŷnt ae dugant er vŷnwent ac ae cladaŷŷant en weduŷ gan arwŷlŷanheu. *Also MS. 5, fol. xliiij.*

19 *Yŷcolheic arall oed a oed ŷavn diheuwŷduŷ ŷ duw ac e veir *ends* : ŷ eneit enteu a gerdwŷ oe gorŷŷ parth a pharadwŷf . e gemrŷt llewenŷd tragŷwŷd val e hedewiŷ e wŷnvŷdedic wŷrŷ idav. *Also MS. 5, fol. xliiij.*

20 lleider oed ae enw oed ebbo A guedy e grogi nachaf en dyuot mam duw en e gennal ae dwy law deudŷd hep dibŷnnv . a hep diodeŷ nep rŷw godŷant *ends* : A guede e

dianc mynet en uanach . Ac odena tra vu vŵw e gvasianaethwí e duw ac yu gyslegredicaf vam ef. *Also MS. 5, fol. xliiij.*

b. E Tat hu abat cluni a gnotaei dateanu o vrawt oe vanachloc aoed y henw gerald . Ac ef etwa yn wr bŵt damunav o honav mynet feint iac . A phan doeth e dŷd y mŷnnei kemrŷt y hŷnt e gerdet y orchŷnyŷgu o ewŷllŷf e gaavt ac y gŷt ae orderch kyŷcu . A phan ytoed ychueric en kerdet ene hynt ends: Ac urth henne e guifguŷ enteu e manachloc cluni a thra vu viw e bu eno en gvasianaethu duw en dihewŷduŷ. *Also MS. 5, fol. xliiij.*

21 *Effeirŷat plwŷf oed ae vuched oed adwŷyn a: nŷt oed ganthav haeach o len ac ny wydyat canu efferen ene bŵt namen vn or arglŷŷdef . nyt amgen . Salue *sancta* parens ends: Ac y vellŷ e perŷf y wŷnvŷdedic veir y angenreidyen yv effeirŷat gan e amdiffŷn oe godŷant . A throŷf e waŷŷanaeth e duc y vuched tragŷwŷd. *Also in MS. 5, fol. xliiijb.*

22 *En Ruvein ŷd oed deu vroder ar neill y enw peder a hvnnv oed archdiagon eglŷŷf bedŷr gur prud a chŷbŷd eiŷŷŷoef . Ac ŷŷtŷphan oed enw y llall a hvnnv oed vrawdŷr ene dinas . ac a duc en gam tritheŷ y eglŷŷf feint lawrenŷ a gard e feint agneŷf ends: Ac a dŷwaut heuŷt val e bei uwy e cretet ŷd aŷi or vuched honno ar ben e deng nie | arugeint wedŷ atverei y dreif. *Also MS. 5, fol. xliiijb.*

23 *Gur oed en llavurŷau tir a chan eredic e kerdei droŷf e briaut terwŷneu ac ar y gŷueirŷau achuanegu tir ereill ends: Ac e vellŷ e diengŷf er eneit hvnnv rac kyŷuŷrgoll tragŷwŷd. *Also MS. 5, fol. xlv.*

b. *En dinaf papiaŷ y manachloc ŷr ŷachwydavŷ ŷd oed manach prior e vŷnachloc honno claeŷr oe emadravd a chamwedauc oe deuodeu ends: A guede vy adnabot em duc genthi e le da. *Also MS. 5, fol. xlv.*

24 *Gvŷreic awelei trvŷ e hun e bot en arwein yŷtandard wedŷ e lliwyav a guaeŷ . Mulierdiŷf oed y henu a beichŷauc oed ends: A guedŷ bot eno enoŷ honno e bu gen ŷachet a chenŷ diodeuei dim gouut erŷoet. *Also MS. 5, fol. xlv.*

b. *Pan gŷrchei amravaellŷon genedloed o achauŷf cael ŷechŷt eglŷŷf e wŷnvŷdedic wŷrŷ ŷg caer ganhorthuŷ o damwein e doeth nebun claf ar neill droet idav en loŷki ends: Ar avr e deŷroef trwŷ drugared vam duw e cavaŷf e troet ry wahanafŷei or kyŷŷvllt y urth er eŷkeir rac dolur wedŷ rŷ etvryt ŷr hen ŷechŷt. *Also in MS. 5, fol. xlv.*

c. Clochŷd oed y mevn menachloc en freinc a garei e da ac a beidŷei ar drvc Ac eiŷŷŷoef nŷt oef nep mor divlin y rŷm yg crenŷd ac nat ŷmlaŷŷio neu nat ŷmillyngo weithyeu ends: a minheu a eneŷf er hwn a wnaeth pop peth a chan henne hi a divlanwŷf y emdeith. *Also MS. 5, fol. xlv.*

25 Porthmon oed ŷg corŷtinopŷl a thewdŷr y enw gur a garei wirŷoned herwŷd y allu . Ef a damweinnŷuŷf eiŷŷŷoef trwŷ lunŷeth duw o lawer o oludoed y vŷnet ar dlodi gormod ends: Dŷwedeiŷf eu hep e delw . canŷf e giŷt a gemereŷf ene traeth e mae gennŷt ŷg kud a dan dŷ ŷwllid hep wŷbot keuei yth wreic ygchvaethach y ereill . Beth wedŷf henne bedŷdyav er idew ar anrŷyded duw ar wŷnvŷdedic wŷrŷ veir. *Also MS. 5, fol. xlvb.*

27 Jvŷticiaŷ amperauder a oed en llŷwŷav kyuoeth ruvein en gentaf en gŷvun catholic odena en greulaun heretic ends: Ac ena e perŷf er amperauder y gŷt ar padriarch gvneithur gwyl veir e canhwŷlleu er hon nŷ wnathoedit kyŷn no henne Ac e vellŷ e kerdwŷf or gaer hoŷo er holl vŷt. *Also MS. 5, fol. xlvb.*

27b. TRANSITUS MARIAE (*see* Tischendorf's *Apocalypses Apocrypha*, pp. 124-136). Melito was crist eiseop eglwýf fardiney en anvon annerch en tagneved crist: yu anrýdeduífyon vrodýr yg crist e rei e fyð en presívyllýav en laodicia . Pan adolykovch chui ými wneithur deu weithret oc vuched e profwyði ac o argluýdiavl gnaudolaeth ae anvon ýwch e mevn llývyr o newyd a cheiflyav hevud diheuruwyd o varvolaeth mam an argluýd ni: ae venegi ý chuitheu e mevn llethyr . vrth henne oc auch deslýf chvi ni atvonvn ý chuý en eicrívenedic e petheu a glyussiam ninheu e gan yeuan eboftol ends: Ac e voli an argluýd ni yesfu grift er hwn a wlledycha ýýt ar tat ar ysprýt glan en drindavt teir person ae en vn duw vndavt en oef eoiefod . amen. *Also Jesus College MS. 119, fol. 69b. Cf. Peniarth MS. 5, fol. xxxviii.*

32 Lleider a doeth e ledrata y egluŷf ene lle yd' oed delw e
wynŷydedicaf wryr veir en dale e mab hi yeffu grist ene barfet . Ac
am beŷ e mab yd' oed coron o eur A phan welef e lleider honno
medŷlyar a oruc e dwŷn *ends* : doddi faeth a oruc ene uwa a
faethu e mab a delw e vam . Ac eiffŷoef eŷtynnv e law a oruc e mab
en erbyŷ e faeth a dale e faeth ene law ac emae hŷt hediw ene dale.
Also MS. 5, fol. xlvb.

EMAN E DECHREUANT GVYRTHYEU SEINT EDMUND
ARCHESCOP KEINT.

33 Mab oed yg kyleh e bedeirbluŷd ardec thomas e henw o leing .
castell dref ar hanner milltir y urth pwntŷnei . A vuaffŷei vlwydŷned
wedŷ cruplau e draet a chŷruachu y geven &c. Also MS. 5, fol. xlvb.

b. En yn dŷd hwnn pan ŷtoed e kwuent en mŷnet er egluŷf ŷ eu graf nachaf guriang or belŷmund ae droet ae efkeir en giŷrrach ganthav . . . ar fŷn bachauc ae en furiŷhav collet eneill droet o ganhorthwy dwŷ fon &c.

34 ER vn dýd hvnnv ar kvuent ar ofper nachaf gurýang monard ý
enw o agof ý pwntýnei . ar tu deheu idav . . . wedv ry gruplaw &c.

b. Gvaring o rodvm a gyruachuf e droet ae efkeir val na allwf teir
 blýned gan achuanec kerdet vn cam heb foñ .ac am hanner dýd e
 dýd e cladwýt edmund ý cauaf hwnnv yechýt eno oe gleuýt.

c. E Braut yean o cabliac'. a oed glaf gorthrwm o gryt e pet-
waredyd a henne en honneit ac en amluc &c.

d. E Braut yeuan di briwn o emyl ponteney dwy villtir y urthi . a doeth kleuyt en vn oe efkeiryen &c.

e. Gwr o leing' . martin y enw a oedet ene boeni o gryt y petwardyd
er gwyl feint lwf &c.

35 Mab o leing aimoth y enw yeuanc o oet a mvl o fynnvyr a vu
vayl ar e lygat afiw teir blyned vegyf na channoed dim o honav namen
y emdivadv ce holl leuver . val y tyfytnt e reeni ar periglavr ar
kymdydogyon ends : A gvyrthyeu anrlyued vu hvñv gan ae
gvelef.

b. E Seithvetŷd wedŷ cladu e fant e duc myneich pontŷnei wedi cwmpli e gveryt a oed ar ŷ ved en kudŷav ŷ ŷfgrin ene daear ac e dinoethaffant ychueric ŷr ŷfcrin . Sef ŷd oed mynach o quincian menachloc o vrdaŷ ciŷtaŷŷ &c.

36 E braut gilbo conuersus o pont'. henwr gorthrum a feif oe genedel . kyn . hanher e vlvýdýn wedy kemrýt abít &c.

37 Wedy bot en honneit gwyrthyeu e fant nachaf gur o ruvein en ddyot eno yeuan oed y henw en rwymedic o gryt e petwaredyd &c.

b. Mab deudeng blwyd o dref ar dwy villtir y urth pontynei . thomas y enw a oedet dwy vlyned ene boeni o gryt e petwaredyd &c.

c. E frŷr johan mynach ac effeiryat o urdaf cistawf a oed cwydyr-wayw endav gveithyeu eny vreichyeu . gveithyeu eny lefneu gveithyeu ereill em pob lle endav &c. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

d. Morwyn oed yn leing' . iaquite y henw a hir gleuyt a vu arnei en orthrwm &c. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

38 Tat e mab a dywetpwyt uchof thomas pan ytoed en er vn dyd hwnnw en dyvot e gyrcu alufen o lyf e gurda &c. *Also MS. 5, fo. xlvij.*

b. E frŷr pyr mynach o quincian a vu glaf dwy vlyned o gryt e petwaredyd . ac o ganhyat y henaf y rodef govunet yr e fant . ac en diannot wedy er ovunet e bu yach. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

c. Bvrgesif o feint prif en emyl escpty avuern mil oed y henw a oedet ene vlinhau en ormod o gryt e petwaredyd &c. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

d. Diw nodolic e cavaf dall y olwe e gan e fant yg gwŷd prior pin menachloc o peitw ends: en er amser hwnnw e menachloc cerlyf en gvneithur visitoryaeth. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

39 Diw gwyl yeuan euangelystwyr yd oed abat pont' . ac abat ioyac ar hwn a yfcriuenwf e gwyrth hwn en menet ar legat freinc ar henne e doeth e metyr gvi faniler brenhin novar &c. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

b. Em plith e gwyrthyeu ereill e dwyauul allu trwy euyrllit e fant ef . e teilynguf llavuryau ychyt em perved e daear yd eglurwf gwyrth tec er hvn a volir ar gof trwy er escobot . Gur oed yeuan e henw o wandurre tref o escobaut sanz . &c. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

41 Gurjang oed gerard y enw o dref tavlat o escobaut sanz a chŷrvach ene gevyn a hep allv troffi y estlyf &c. *Also MS. 5, fol. xlvijb.*

b. Mab o auetol tref o escobaut sanz o gyuagof e pont' . val ar dwy villtir pedyr oed y enw ac a oed arnav gorthrwm heint nyt amgen dirvavr chwŷd en difkynnw oe emyscar yv chuyffigen &c. *Also MS. 5, fo. xlvijb.*

c. Mab yg kylch y bytheng bluŷd yeuan e henw o gastell leing' . aoed arnav heint gvref er hvn a alwn ni etwymyn &c. *Also MS. 5, fol. xlvijb.*

42 En er vn amser hwnnw yd oed gur o awuern en llavuryav ef teir blyned o gryt e petwaredyd &c. *Also MS. 5, fol. xlvijb.*

Lleman y gwyrthyeu a wna feint edmund ac a wnaeth . e deillyon a gaffant eu golwe . e crupleit a gaffant eu pedestric . A llavuryo or heint dygwŷd ar bolwŷt a rydheir . Gwraged avo en llavuryav oc eu heint anyanavl en hwŷ noc y dŷlyoent herwyd annyān a yecheir . O gryt e petwaredyd llawer a rydheir . canys or kryt hwnnw nŷ thykŷa medeginŷaeth corforavl. *Also MS. 5, fol. xlvijb.*

Gerard archeŷcop sanz . Bened . eŷcop avvern . Ac abbadeu o cistawf . o pontynei . o ioyac . o glyn lucerite . o quincian . o menachlog oed o urdaf cistawf a yŷcrivenaŷŷant e gwyrthyeu hŷn . e baup or a vei offdodedic en archeŷcobaut heint . A thitheu argtuŷd trugarhau di wrthŷm ni . Amen. *Also MS. 5, fol. xlvij.*

42 (b.) Sef yv rat yr auyrffaden . Pan dŷrcheuir duw gvir dŷn . deu tri drindaut vndaut vn . tat mab yŷpryt gloŷwbrŷt glan . Yg gleindit rydit rat gvertheuin gwyl y gvelwn grift vrenhin . rwyf nef davn adef dewin yn rith y gvenith ar gvin . OR gvin ar avyrllat rañ ren . y gvelwn goleu gymun . duw ene lun e hunan . donŷauc vuched diwed dŷn .

Dŷn ŷu effeiryat ŷr furveidyav pobŷl awn rac perŷgŷl atav.
 ar maurdoeth medyant ganthav . ar mab rat rung y dwylaw.
 Rvng dwylaw oed tec teilung gvaur gvelet.
 gwyl vrenhin nef a llawr.
 mab llen uch eur llen allaur.
 medyant mwŷn ogonyant maur.
 Maur greduch dawn heduch da . pan weloch verth aberthu.
 nat auŷrlladen hagen hi . duw nef ŷŷef ŷ ŷŷ eno.

Sef ŷu rat ŷr auŷrlladen. *Also MS. 5, fol. xij.*

43 Ef a dywedit bot em parŷf ŷŷcolheic ŷŷcol dihewŷduŷ ŷg gwedieu
 ŷr arglŷŷdeŷ veir . Ac ual y mynychei er eglŷŷŷ ŷd arganvu morwyn
 ŷeuanc gŷnoethauc deccaf or holl vyt . a burw ŷ garŷat ae ferch a oruc
 arnei hŷt na hanbwŷllei ef oe ŷŷw . A guedŷ gvelet o honau nat oed
 kŷfryu vod nac e caŷŷef ef emdŷwedut a hihi nac y beidŷei e cauaŷ enŷ
 gŷngor menet hŷt en twlet e dyŷcu nigromanŷ Ac ena e
 cauaŷ ene gŷghor peidyau ae hoŷl darpar ac emchuelut dracheuen hep
 dim or geluŷdŷt a bŷrv ŷ brydeŷ ae oual ae obeith ar er arglŷŷdeŷ
 veir ends: canŷŷ merch ŷarll oed hi ac en vn etiued idav .
 Ac ŷ gŷt e preŷŷuŷŷŷaŷŷant hŷt eu hangeu . Ac oc eu hetiued wŷnteu
 ŷd ŷŷ etwa en dalŷ er ŷarllaeth honno. *Also MS. 5, fol. xlviii.*

What follows is in a different hand, being two fragments of some other MSS.

45 *SIBILLA'S DREAM*—beginning lost. *This version differs from those in Pen. MS. 5, fol. xij., and in Red Book of Hergest, col. 571a. The first words of the existing text are* || nŷŷ wŷt kemrŷt ac na welŷam ni ac na chŷŷwŷam ends: Ac ena ŷ trŷŷtaa paub gan leŷ e corn od | uch ben en kwŷnav trueni pechaut e bŷt ac en llavurŷeu amrauael ac ena ŷd ŷmdengŷŷ uffern a burv y daear ŷ arnav ac ŷggwŷd ŷr arglŷŷd tŷnnu e brenhined ŷu gwaelavt ac am eu pen e digwŷd or nef ena avon o dan a bŷrwŷŷtan. *Ac val henne ŷ tervŷna breudwyt Sibli.*

58 *Hwn ŷu prol yr eŷgyp.* | Y en caredicaf vraut ŷ ŷeron effeiryat chromatius ac eliodoruŷ eŷgŷp en anvon annerch en er arglŷŷd. *Boned meir wirŷŷ ae ganedigaeth gŷt a henne a mabolaeth yeŷŷu griŷt a gauŷŷam ni en llyvreu kyuarwydyt ene rei ŷd edrychaffam ni llawer o bethau gurth wyneŷ ŷ an fŷd ac a gynullaŷŷam ninheu en gubel rac rodi llewenŷd ŷr antŷcriŷt o gŷŷgaŷt criŷt ends: Ac o dena ŷd aethant hŷt ŷm bethlem ac ŷd oed ioŷeph en ŷ dŷ ŷ gŷt a meir a yeŷŷu . A diwyrnaut ŷ gelwŷŷ ioŷeph e | attav ŷago ŷ mab hŷnaf idau ae anvon ŷr ard ŷ gŷnnull cawl ŷ wneither breŷŷŷŷch ac ||*

The text of this version of the *Gospel of the Pseudo-Matthew*, which begins with the letter addressed to Jerome by Chromatius and Heliodorus, is defective in many places. The pages run 58 * * 59-62 * * * 63-64 * 65-66* 67-72 * * 73-78 * and correspond with pages 33-38, 46-49, 58-60, 63-70, 74-82 of B. Harris Cowper's edition of the *Apocryphal Gospels* (London, 1874). For a complete Welsh text see Pen. MS. 5, folios xiiij-xx and compare pp. 116-36 *infra*.

79 *A fragment of the Gospel of Matthew, Chap. xxvii, 57-xxviii, 7, translated from the Vulgate. See MS. 5, fol. vj. The existing text begins:* || mathia ioŷeph ŷ enw. ac a oed dŷŷgŷbŷl y yeŷŷŷ . hŷt ar pilatus ŷ erchi corŷŷ yeŷŷu . Ac ena ŷd erchif pilatus rodi e corŷŷ ŷdav A guedŷ ŷ gemrŷt ŷ hŷmachludŷŷ ŷ meun llyeŷn glan ac ŷ goŷŷodeŷ ŷ mevn ŷ wŷnwent ehvn . a doraŷŷey or garrec ac a droŷŷef e lech vavr ar druŷ ŷvŷnwent ends: Na vyt arnauch ovyn mŷ a wn y mae yeŷŷu a groget a geiŷŷŷuch . nyt ydiv ema . nev rŷ gŷuodeŷ mal y dywaut . Douch ac edrŷŷuch ŷ lle ŷ goŷŷodadoed ŷr arglŷŷd endav . Ac euch en gŷŷŷm a dŷweduch ŷu diŷgŷblon ef . ac ŷ beder rŷ gŷuody ef allema ŷ bŷd ef vn auch blaen chui ŷg galŷlea . Eno ŷ gŷeluch chui euo mal ŷ dŷwedeiŷ ŷ ŷ chwŷ.

81 *Illyma val y cauas elen luyddawc ach custennin y mab prenn y groc y ronn y dioddeuawd yn harglwyd ni Jessu grist y rom ni yr yn prynu ni arnaei hi.*

Ac em penn edryded vlwyden ar dec ar ugeynt a chant wede dyodet an arglwyd nŷ Jessu grist ene guledychei er anrededuf dywyllyr duw gustenyn gwr mavr ene feithuet vlwyden oe deyrnaf entev yd emgynvllus Kenedel vavr angkyŷeith en baraut y rŷuelv a gwyr ruveyŷn hyt ar avon danubi . . . a phan weleŷ eu llvoŷfogruyŷd ofnav a oruc . . . ar noŷ honno . . . y guelei arwyd croc yr arglwyd grŷŷt wedy rŷ offot en dyruavr leuver . ac en yŷgryvenedic uch penn . En hŷnn e gorvŷdy . A guede guelet o honav er arwyd y perŷ y brenhin gvneithur kyffelyprvyd ygroc a welŷei yn nef . . . ar dyd hŷnnŷ y rodef duw vudugolŷaeth y guŷtennyn vrenhyn trwy nerth e groc llan . A guedy dyvot e breuhin adref y gelwŷŷ holl effeiryet e geudwyweu . a gowyn vdunt huŷ pa arwyd oed hŷnnŷ a phieuod ef . ac nŷt oed o nadunt a allei y attep . . . A phan gyglev y bŷchoded grŷŷtŷonogŷon . . . e doethant ar ebrenhin . y ynegyŷ ydav . . . A guedy caffael or euengŷlev elle y crogeŷŷit er argluid yd anvoneŷ helen y vam y geiŷŷyav preŷn croc . . . wedy henne e doeth elen a llu mavr genthi e dŷnaf caeruŷalem . ac y kŷnnvllus lluoŷŷogruyŷd dyruavr o enwŷraf genedel er ydeon . . . guede eu dwyn y gŷt edŷwaut y vrenhŷneŷ . . . etholuch er auron gwyr a wypo auch dedyŷ ac en graff ac atepoent ym a ovynnyŷf . Ac wŷntheu a enkŷlŷaŷŷant en arŷneiguf y gaentach erygthun ehuneŷn . ac a gauŷŷant o athraon eu dedyŷ ryuedi mŷl . ac eu dwyn ar elen . a dwyn tyŷtŷolaeth arnunt y gwŷdynt ededyŷ . Ac elen a dywaut urthunt Guerendeuch vŷg geirŷeu . achymeruch en auch cluŷtŷeu vi emadrodyon canŷ deelluch en emadrodyon e prophuŷdy pa delu y prophuŷdyt o dyvodedigaeth cryŷt Kynt edŷwedwyt . Mab aenŷr ac nŷt ednebyd y vam kyt gŷr . Ac eilweith dauid yŷcryuennŷd y molyanneu ends : A rac y hovyn e rodaŷŷant indaŷ ydi . . . hvŷ a adwen ededyŷ ae gueithredoed . . . a hithen a deliŷŷ iudaŷ . ac a dywaut urthav . bywŷt ac anghen yŷyd rac dy vroŷ ethol er hŷnŷlhyŷn a vŷnnŷych ae dy vŷw . ae dy varw || Compare MS. 5, fols. viiŷ–x.

The remaining pages (101–190), which belong to another MS. (Hen. 13), are in a hand of the second quarter of the xivth century. This part is imperfect at the beginning and end.

101 *THE LIFE OF ST. MARGARET*—beginning wanting. The wording differs from that in Pen. MS. 5, fol. xxiiŷb., q.v. Page 101 is much rubbed and partially illegible. || aoruc (?) hithen gwyby[d di d]uw er hwnn arodef . . . y gynual uy morwŷndawt na elly di kyfroi yar ford y wirioned yr hon adechreueŷf ends : A minheu yn wir teothimuf uy henw a gymereŷŷ y korff kyŷŷygredeŷ ywŷn-uydedic uargret ac ae dodeŷŷ y mewŷn yŷgrin o uaeŷ awneuthum yn dinaŷ antioŷŷia y mewŷn tŷ wreic da aelwit ŷineleta mŷui auu yn gwaŷanaethu arnei ynŷ karchardy o uara adwuŷr ac ŷynnyeiŷ yn graff yhmŷladeu yn hollawl yn erbŷn y paganyet enwir ac ae hyŷgrueneŷŷ ygwedi uuhun ymewŷn llŷfreu yn gwbyl ac aehanuoŷeiŷ droŷ wynep ygrŷŷtonogaeth . Pymhetyd kalaŷ awŷt ymiŷ gorŷfennaŷ y kwplawd ywŷnuŷdedic uargret yhol weithredoed yn tagneued grŷŷt yr hwnn y mae anrŷded agogonyant agallu amedyan drwy yr holl oeŷfoed Amen.

116 *ILYMA VABINOŷI JESU GRIST* : being the latter part of the Gospel of the Pseudo-Matthew ; imperfect between pp. 122 and 123E. Compare MS. 5, and see LIBELLUS DE INFANTIA SALUATORIS in Bodley MS LAUD MISC. 471, folio 83b–90b. Kymer y map ae uam hep yr angel wrth ioŷep a doŷ yfford ydiŷŷeith yr eiŷŷt . A Joŷep ynteu aeeth mal

ý gorchýmýnnawd ýr angel agwedý dýuot onadunt hýt ýn emýl gogof amynnu gorffowýf ý dígýnnawd ýwýnnýddedic wýry ýar ýmarch ýr llawr ac eisted aoruc adalý ýmap ýeíu ar ýharffet ends : Ac ný lauafei nep uwýta nac ýuet nac eisted ar uwrd na thori bara hynny bendigei ef yn gyntaf ac ony bei ef ýný lle ef aaroit ýný delei . Aphan vynnei ef uwta meir afosep ae urodyr ae ueibion auýdýnt ýný gylch . ýurodyr ýnteuagetwýnt yuched ef ger bron eullýgeit megif llogurn . ac ae houýnheint ef . Aphan gýgei feíu nac noí nac yn dýd eglurder duw a dýwýnnai arnaw . ýr hwnn auuchedokaa ac awledycha ýgýt ar tat ar ýfbryt glan hep drange hep orffen ýn oef oefoed Amen.

136 *Proffwydolýaeth uerdin yw* : Ac ýna ual yd oed gortheyrn gortheneu brenhin ýbrytanýeit ýn eifte ar lan ýgwehýnnedic lýnn hwnn ýnachaf dwý dreic ýn kýuodi ohonaw ar neill onadunt ýn wenn ar llall ýn goch . Ac ýna gwedy eu kýuodi ac eu dýuot ýn gýuagof wýnt ýgýt dechreu girat ýmalad awnaethant ac ellwng tan oc eu hanadýl . Ac ýna ar ý dechreu ý goruu ý dreic wenn achýmeil ý dreic goch ý fo hýt ar eithauoed ý lýnn . Ac ýna gwedy gwelet or dreic goch ý bot ýn wrthladedic haæaeach or lýnn íef awnaeth ýna doluryaw ýn uawr adwýn ý ruthýr ýr dreic wenn achýmeil dracheuýn ýn wychýr ends : Ac wrth hýnný ýkeif ý baed twylledic ý bleid ar arth ac ýd eirch udunt kýweiriaw ý golledigion aelodeu ýdaw ar rei hýnný gwedy gwnelont datleu ac ef ýd adawant ýdaw deudroet adwý gluít alloígrwn . Ac or rei hýnný kýuanfodi aelodeu hwch ýdaw . ahýnný agymer ýnteu.

151 *breadwyt pawl ýw hwnn* . Dýw ful ýfyd dýd etholedic gan duw ýn ýr hwnn ýllawenháa ýr eneidieu ýn uwý noc ýn dýdýeu ereill agwýbýdet bawp panýw pawl eboítol amihangel ýdangoffes duw udunt boeneu uffern . ac ýna ýgwelef pawl eboítol ger bronn uffern deri tanllyt kanghawe ac wrth ýkangheu eneidieu pechaduryeit ýngkroc ends : Ar angel adýuawt pet uei bedeirmil ardec adeugeinmil achanmil ýn riuaw poeneu uffern apheetwar tauawt haearn ýmpenn pob un o honunt nýfferheint ýn riuaw poeneu uffern . wrth hýnný pwýbynnac ohonem ni aglýwo ýdrýgeu hýnn ni adýlýwn ýmchwelut ar ýn arglwýd ni ýeíu gríft megif ýkaíom gýt ac ef buched tragýwýd hep drang hep orffen amen. Cf. MSS. 3, 15, 32, & *Jesus College MS.* 119.

161 *Ystoria Judaf ýw hon* : Gwr aoed gýnt ýngkaruíaíem aelwit ruben ereill aegalwei ímeon o lin Judaf ac olin ííakar lierwýd ereill ahenw ýwreic oed kiborea anoíweith gwedy bot kýt ýdaw ae wreic ý gwelef ýwreic breadwyt Mýui awelwn hep hi eígor map bonhedic ohonofi ac ef auýdei achawf ýgýuýrgolli kenedyl o honaw . Ýí ýígymun adatkan ýw ýteu hep ýgwr ac nýt orat duw ýdwýt ýn hýnný namýn odrýcyfbryt ýn arwein dý íeuthuc ends : Ac arodef ýr arýant hwnnw dracheuýn oediuarwch . Ac ýna ýd ýmgrogef ehun . ac ýrwýgawd ýemyígar ýný aeth ýr llawr . Ac ýna ýd arbedwýt ef kanýt oed deilwng amherchi ýgeneu auuaffei wrth eneu feíu ar galon hagen ar gwdwf ar emyígar ýmedýlwýt ýbrat ýndunt ýny uu godýant gan engýlýon nef achríftonogýon ý daear . Ac am hýnný ý bwrywýt ýnteu uffern hýt dýd brawt. Cf. *Pen. MS.* 5, fol. xi.

165 *Ystoria adaf ýw honn* : En ýr awr ý pechawd adaf ýgwrthladwyt ef obaradwýf am ýbechawt allef adodef ýnteu am ýwelet ýnoeth ac odrugared duw ýkudwýt ef deil . ac orubuchet ýdedewit idaw olew trugared ýn diwed ý oes . Ac ýna ýd aeth adaf ac eua y wreic ýgýt ac ef hýt ýlle aelwit glýn ebron . Ac ýna ýd erchit ýdaw llajuryaw drwý chwyf oe aelodeu a chyngweinieint ýgalon ends : Ac ýna ýd aethant ýnýdoed ýpenn athorri aorugant ýdraean ac o hwnnw

gwneuthur croc ygrift nýt amgen oed yhyt no feith guuyd . athorri cuuyd yn hyt pob breich auydei ar drawl . ac wýnt ae dugant hyt ylle aelwir kaluaria . ac ar honno ykrogassiant hwy jefu grift yn arglwyd ni yr yechyt yr ae cretto yn yr hwnn ymae anrýded agogonyant tragýwyd. Ac yuelly ydyuawt matheu euwangelystor diodef oc yn arglwyd ni. *Ac yuelly yteruyna ystorya adaf:—For a Latin version, see Bodley MS., LAUD Misc., 471, fol. 66-70, col. i.*

180 *YSTORIA BEREDUR* : Efrawc yarll bieuoed yarlleth yny gogleid. A feithmeib aoed idaw . ac nyt oe gyuoeth yd ymborthei ef yn bennaf namyn o dwrmeinieint ac ymladeu arýueloed . Ac yny diwed yllas ef ae chwemeip . Ar feithuet map aoed idaw . ac nyt oed oet ydaw gyrcu brwydyr ac yfef oed yhenw peredur *this fragment ends* : ef adaw y dol ac ar ytu arall yr dol ef awelei kaer nawr allys delediw ac yr llys ymewn ydoeth arandaw yr neuad ef awyl gwr gwynllwyd yn eisted amacwyueit yn amyl yn gyleh achýuodi aoruc pawb yny erbyn ae diarchenu ae rodi y eisted ar neillaw y gwr gwynllwyd affan aethbwyt yuwyta ar neillaw y gwr gwynllwyd yd eistedawd peredur . ac gwedy darwo || See *Mabinogion*, pp. 193-202, l. 17 (Oxford, 1887).

MS. 15 = Hen. 57. *LIVES OF SAINTS, ELUCIDIARIUM*, and other theological treatises and tracts. Vellum; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{3}{8}$ inches; xvth century; in three different hands (*a.* pp. 1-123, l. 1; *b.* pp. 123, l. 2-125; *c.* pp. 127-46); 146 pages, more or less loose, in original limp vellum covers. Pages 1-123, l. 1, of this MS. appear to be a transcript with some additional matter of Jesus College MS. 119, *i.e.* *Illyr Agkyr Ilandewivrevi* (Oxford, 1894), and contain the end of *Gwlat Jewan vendigeit*, which is missing in the Jesus College MS. For the remaining contents see MS. 5 above. Hand *b.* is later.

1 [*Mal yd aeth Meir i nef*]. Melito was krist escob eglwys Sardinei yn anvon anerch mywn tagneved grift oe anrýdeddwlson vrodyr yrei ýsýd yn preffwylýaw yn laodicia ac yn govyn Paham *ends* : Ac a wledycha yny drindawt berfeith teir perfon nýt amgen ý tat ar mab ar ylýrýt glan ac yn vn duw anwahanedic yn yr oes oesfoed.

7 *Illyma prmp rinwed offeren fwl* : Prmp rinwed offeren fwl ýnt yrei hyn kýntaf o honvnt ýw bot hyn hwy ý hoedyl *ends* :

hýt yr wythnos nachward wen.

8 *Illyma vrevdwyd Bawl ebystol* : Dvw Sul dyd etholedic yny yr hwn ý danvones dwv viangel i dangos trwy vrevdwyd ý bawl yr hyn aýdoed yn damvnaw ý welet Sef oed hýnný poenev vfferun Aphan yttoed bawl yn mýnet debýgei ef ýgýt a Mihagel ef awelas geir bron pyrth vfferun Pwy býnac o honom ni aglýwho meint poenev criftonogýon ágkredadwy a llebenýd yr eneidev bvchedawl Ámeint adiodefawd crift yrhom ni ninhev adýlýhem haeddv ý vedýant ef val ý kaffem vvched tragýwydawl yn tarnas gwlat nef Ac ýna ydywat yr arglwyd:—

11 *Illyma yr achos ýdevth bar dwv ýnychplid a methýant ar ych llafvr ends* : hýt ar allawr eglwys peder a phawl yn rvvein oe rybvdýaw amweith fvlyeu Ac veleu

12 *Rýbvd gabriel angel at veir yw hwnn pan disgýnnawd ieffv grift ýny brvhi* : Ef aanvonet Gabriel angel ý gan dwv ý dinas o alilea yr hwn aoes henw nafared *ends* : llyma lawvorwyn yr arglwyd. vit ými herbýd dy eir di Amen.

13 *Illyma euegyl Jevan eboftol*: *Illyma fýnnwýr euegýl Jevan eboftol herwyd ydehal ar fýnhwyr a rodes dwv yr neb ae troes oladin ygkymraec ends*: kanýs ýdýnýolýaeth ef ae eneit aroddet yr holl radev ar holl wybodev yr hwnn ný rodet ý neb eithyr idaw chvn ahýnný yn hollawl.

15 *Illyma ach dewi athalym oe vvched*: Davýd vab fant Keredic vrenhin wledychawd llawer owlýnýded ac oe enw ef ýkauas keredigýawn ýhenw ends: Ac ýgrýmoccoao ý eirawl ýnýnhev geir bronn ýgwir greawdýr ar gaffel trvgared racllaw

Dýwedut ýw hýt hýnn o dalým o vvched dewi ae wyjrthev

Dýwedadwý ýw racllaw o beth o vvched beuno Ae werthev

25 Gwr bonhedic Aoed gýnt ýmpowýs ýný lle aelwir banhenic geir llaw avon aelwit ýnýr amfer hwnnw Sabrina ends: Archwn nýnhev trvgared dwv holl gývoethawe drwý gannhorthwý bevno fant val ý gallom nýnhev gaffel ý gyt ac evo bvched tragýwýd ýnýr oes oeßfwed Amen. *Illyma ach beuno* Beuno vab bvgi &c.

30 *CREDO ATHANASIUS*: *Val hýn ýdigawnn ýtat ar mab ar ýsprit glan vot yn vn dwv nýt amgen noc ýn wir dipedrus* ar rubric hwn a elwir ýn lladin *Qui cunque vlt*: Pwý býnnac a vynnho yachaw ýeneit ae gorff reit ýw idaw ef yn gyntaf peth kynnal fýd gýffredin eglwýs ieffv grift ends: a hýnný agreidir yn wir.

32 *Ýný mod hwn ý dísfgir ydyn pý delw y díly credv y dwv &c.*: Pawl eboftol adýweit na ellir ragkbod ýdvw heb fýd ends: A phob trift galarvs ýdidauv kýt dolvrýaw agwan trwý ygarv athros pob aghýfnerthvs gwediaw ar dwv ý drvgarhaw vrthaw.

36 *Illyma y drydyd ran or llývyr aelwir KYSSERGYRLAN VVCHED aenwir YMBORTH YR ENBIT Ac yndaw ymae teir ran gwahanredawl Ýran gyntaf adraetha am ýgwydydev gocheladwý ar gāpev arveradwy*: Sef yw yr rei hýnný y feith pechodev marwolyon kanys aghev a barant yr eneit &c.

Traether bellach am bob vn ar neilltv Ac yn kyntaf am valchder (2) am aghawrdeb (3) am gynghorvynt (4) am aniwairdeb (5) am lythineb (6) am irlloned (7) am leßget vegys y mae pob vn or gwýdydev yn gyff ýw keingev velle ymae balchder yn gyff y Seith brifwyt.

ii. Traether bellach am y kampev ýspydolyon ýfýd yn wrthwýneb yr gwydydev Seith ýfýd or kampev yn erbyn y feithbriwyt &c:—

Traether bellach am dwywawl garyat drwy yr hwn y kyßýlllder y kreawdyr dwv ae kreadvr dyn ends: Ac velle y tervyna yr eil ran or llýuýr hwn nyt amgen noc o dwywawl garyat.

iii. Traether bellach am y rann arall ogyßegerlan vvched nyt amgen amberlewycvaev amarwhvnev adelont or dwywawl garyat hwn ends:

gwiw ne morewýn gwanec.

Gwanecveit

54 [*Hystorya Adrian ac Ipotis*]. Pwy býnnac a vynnho dífcu doethineb Ac ýspydolyon orcheßtonn gwarandawet ends: Ac yny mod hwnnw y tervynha ymdidan idrian amherawdyr ac ýpotis val ýspýdawl dwv . Amen.

61 *Lucidar*: Mynych yd erchis výtýkýt dísfgyblon ymi ellwg neb rei oovynnei býchein vdvnt ac ný eilleis . i . yneccav rac bot yn pechawt ym kvdyaw yny dayar ýfwllt aorchymnynnwýt ym ýný vo ýllafr hwn yn lles yn yr awr honn Ac yrei adel yn holl wrth hýnný Mi aorchymynnaf Ac aarchaf yr neb ae darlleo wediaw dwv droßioß *Enw y llývyr*

hwn yw LUCIDAR Sef yw hynny golevlŷvyr kanys yndaw ygolevheir amryvalyon dŷwŷllyon bethev Nŷ mynegys ynhev vy enw vyhvn Rac gwallŷgyaw y gweithredoed hyn o genvigen archet hagen ydarlleawdyr yscrivennv ynŷ nef enw yneb ae gwnaeth Ac na dileer yenw oolŷvyr y vvched &c. Gweithret y llyvyr hwn aberthynn ar dwy berfon nyt amgen Ar diŷgybyl yn govyn ac ar athro yn atdeb ends: Dvw ath gyflawnnno tithev orvchaf athro oogouyant y feint A gwelet ohonat brenhin nef yny nef yn anryded Adaoed karvŷalem yn holl dŷdŷev dy vvched Amen.

115 *ŷevan offeirat*: Ilyma lŷuyr aanvones brenhin yr yndia yamherawdŷr conŷtantinobyl &c.

ŷevan offeirat o gyvoeth a nerth dwv ends: Ac ŷbŷdawir yno yn gyhŷt ac y gallem my vwyd Ayl odyno yd awn yn gynlaw ryw vwyt yffyd ym byth . Ac ar hynny y tervyna y llyvyr hwnnw.

123 *A fragment of the Grail story*: Pan ytoed Arthvr ynŷaer llion ŷ dinas ardderchokaf yn y damweinnawd dyfot gwr gwyllwyt enrededdus Ac velly ybvant o wyl ŷevan yn yr haf hyt pethewnos wedy Gwyl viangel A noŷw[eith] yr oed Arthvr heb allv kyŷgv allevat hydref yn llathrv golev ynyr yŷtafell dioer heb ef nev allei mae Gweledigaeth avy[n] dwv ym y Gwelet agwifŷgyaw amdanaw aorve agadaw yde[vlv] yn kyŷgv a mynet odieithyr yllys ar hyt glan wyŷc hynŷ | yr Aber ac yno arganvot llong aorve wedy anguri abat [yn] rwym wrth ytir &c. &c.

127 Y clot ar enreded ar kyfarŷf Atalher ydyn gleŷ gwedy yuudu-golŷaeth a ?etmic ac aberi y ereill gwnuthur y [ky]fryŷ leuder yr kaffel ŷkyfryŷ enreded ar clot ar kyfaros hŷnnŷ a chanys vn o rei penhaf or feint ar ŷanteŷŷeu a diliffaf yn cynhal cret criŷt vu Vargaret Santes &c.

128 *The Life of St. Margaret*: Y Gwynuededicaf vargaret aoed verch yteudos gŷr breinhaŷl bonedic yny kyfamŷer hŷnnŷ . eithyr y vot ynadoli y geudŷyeu . Ac nyt oed idaŷ ef vn verch eithyr Margaret ehun ŷydaŷn oed hi achyŷaŷn or yŷpryt glan ends: Minheu teotenus a dugum corff gwynuededic varget Ac y ninheu madeuant om pechodeu . A gŷr leweuyd didiffic di orfen gyt ar tat ar mab ar yŷpryt glan boet gwir Amen.

138 *The Life of St. Catherine*: Arglŷydi gwerendeŷch adeellŷch hyn adywedaf iŷch or wryv vendigeit aelwir feint Katrin Merch oed y vrenhin conŷtantinobyl yr hŷn aelwit yn ŷadin Alexander . yr honn adechreaŷd oe ieuectit waŷŷanaethu duŷ ends: A ninheu a adolŷgŷn y duŷ yr y charyat hi trugared yn eneiteu . Ac a rodho in yvwyt nybyt hŷn yma megys y gallom dyfot y diwed da acharu duŷ ae waŷŷanaethu megys y gallom dyfot yr ŷŷewenyd ny deruyd yr karyat Seint katrin Amen . Pater noŷter Ac velly y teruyyna.

144 Kyntaf henŷ a vu ar yr ynys hon kyn y chael nae chyuanhedu klas Merdin a gŷedy y chael ae chyuanhedu y vel ynys &c. ends: Sef y delyir y dala ŷrth goron lundein atheir taleith vn ymhenryn Rioned yny Gogled ar eil daleith yn Aberfraw Ar drytyd yn Gernyŷ . Athri Archeŷcopty adylŷei vot yndi vn yn Gaer Gent . ar eil yn Gaer llion ar ŷyŷk ar drytyd yn Gaer Euraŷc yny Gogled . Sef yŷ honno ŷore.

MS. 16 = Hen. 54. A composite vellum MS. made up of several fragments; sewn in old vellum covers.

- Part. i. **PWYLL Y PADER AR GREDO.** $6\frac{5}{8} \times 5$ inches; folios 5-11a; (?) XIIIth century.
 ii. Fragments. $6\frac{1}{2} \times 5$ inches; fols. 13-22b; xvth century.
 iii. **PROPHECY OF MERLIN and the STORY OF MAXEN.** $6\frac{7}{8} \times 4\frac{2}{8}$ inches; fols. 25-45b; middle of the XIIIth century.
 iv. **TRIADS and BONHED Y SEINT.** $6\frac{7}{8} \times 5\frac{1}{8}$ inches; fols. 50-54b; early XIIIth century. This part is a fragment of the Geoffrey of Monmouth MS. at Dingestow Court.
 v. **TRIADS.** $6\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches; fols. 55-57b; autograph of Simwnt Vychan.

"Liber Gilbertus Roberts" occurs on page 55.

Fols 1-2. Table of contents; folios 3-5, 18b-19b, 23-24, 46-49 are blank.

Folio 5. *Pwyll y pader, i.e., a treatise on the Paternoster*: Mal y dyweit feint aufin o eirieu duó . Mawr ymdiriet yó . y gaffel yr hýnn a archer y duw . nyt amgen yn gyntaf dywedut ywedi yr honn adyfgwyf yr arglôyd ieffiu grist . yr ebýtýl . Sef yó hono Pater noſter qui eſt in celif . Pa beth ný rodei ef oe veibýon aerchynt idaó yr hón a rýd yni yn bot yn veibeyon idaó ends . Eſeithuet wedi a dodir yn erbyu godineb . Pan ddywedir . Libera nos a malo . Sef yó pwyll hýnný . Rytha ti nini ywrth y drwc Ac yný ſeint uwýaf y dechreuho yprydaól uryt cael blaſ a regghi bod idi ehun . yný veint hono yn rýdach ac yn llaſenach y tremýcca dýn cnaódawl velýiter . Ac yuelly yný diwed pan vo brýt dýn yn dagnoueduf endi ehun . prýt na chwených hi ddim brýdawl A herwýd hýnný ydywedir yn yr eueggýl . Gwyn eu být y rei taggnoueduf canýf y rei hýnný rac wýneb a elwir yóeibyon y duw .

Hambých well meir llaón o rat yr arglôyd y gýt ath ti . bendigetdic wyt ti yný góraged . A benndigedic yó frwýth dý groth di .

Folio 9. *The CREDO with a commentary.* Yný gredo y mae deudec pónce herwýd rif y deudec ebýtýl y gwýr awnaethant y gredo . Pónce gwahanredaól a wnaeth pob vn o naddunt Pan doeth meibon yr ifrael dróy eurdonen yd erchif ioſue y ddeudegwyr or deudec llóyth kymryt deudeg mein maór o ganaól yr auon or lle y buaſſei tract yr offeirieit yſeuyl dan yr arch yſtauen Trwý y deudec mein . . . yd arwýddockeir y deudec pónce [ef] addýweit yr yprýd glau y parha ffyt achred yn dragýwýtaól . E pónce kyntaf or deuddec Credo i d'ni &c . Sef yw pwyll y geireu hýnný Mi a gredaf yn duó tad hollgyuoethaó &c ends : E pymhet pónce . vitam eternam . Sef yó pwyll hynny . Mi agredaf kael or feint buched o goneó yný nef y gýt a duó Erei a gretont ac a vedýdýr . y rei hýnný a gaſſant nef . ar rei ný chretont ac ný vedyddýr . y rei hynny heb amheu aant yg hýfuýrgoll tragýwýdawl . Expliē tē .

Folios 11, l. 14-11b. The writing here has been retraced, and so badly gall-stained as to be practicably illegible. Folios 12-13 are blank.

Folio 13b. Brytaen oreu or ynyffed yr honn a elwit gynt y wenn ynys yggorllewinawl eigiawn ends : Ac megis y doeth y gormeffoed hynny ni ae damlewychwn racllaw .

Folio 14. Gildas hen broffwyt y brytanyeit a dyweit yn hen yftoryaev y brytanyeit . panyw petwar peth awnaethant yr b. colli ev hanryded &c . *Very badly gall-stained.* For a transcript, see p. 289 of MS. 267 *infra*.

Folios 15, l. 13-16b. These pages are so stained with gall as to be illegible as a whole. The subject-matter is in verse, but written as f in prose. The following lines occur on fol. 16:—

lle mae dadlew y drýdw llydw lleirllie
lle byd vcheldyd ar ychydie
lle mae tylluan gwrach vegyrwan|vic
lle diwen pob unben pwyllie
kyff am benn Adaf. ryff rwygedic.

Folio 17b. Yr athraon y rey agawfiant ac a gadarnaffant | misfoed a dydyeu y vlywydyn. yfyps yw bot pedwar dieu ar dec ar rugeint yny vlywydyn aphwy bynac a fyrtheo yn haint yn vn or dydyeu hynny ny chyuyt byth . a fwy bynac a anet yn vn or dydyeu hynny . ny byd hir y byd byw ends: Tridieu yffyd yny vlywydyn . ny dily vn dyn effwg gwaed yr neb ryw agen na chymryt medeginiaeth . nyt amgen y dyd diwaethaf o ebrill . ar llun kyntaf or kynhaef . ar llun diwaethaf o vis tachwed.

Folio 20. *A fragment ending thus:* Megyf y dywedir yr eryr ymdidan or heng . . . y bryttaneit ar yfcoteit a lywant y tatolyon tyrnaf-foed . Gy a wledychant y gyt yn yvýd tangneuedus . wedy gorthladon y gelynyon hyt dyd braut.

b. *Ilma dechreu profbydolyaet yr eryr:* Mal y gwrthlad y dreic wen y dreic coch y uelly—*what follows is so deeply stained with gall as to be most difficult to read—the text is either much abbreviated or the middle part is lost.*

Folio 22. This leaf, on both sides, has a few lines about the passion of Christ.

Folio 25. *The Prophecy of Merlin with a commentary*:* Pan yd oet gortheyrn en eisted ar lann e llyn guechymyedic y kyuodaffant o honab dwy dreic bwyfuiet a gaffant tagneued . Canyf egan e brenhin e llunyethwyt tagneued er bwyfuiet o achauſ y foreſteu ac urth henne e gorchymynnvi e brenhin torri traet e kwn . *Dynyolaeth a dolurya poen.* Sef oed henne . *Trof boen e keuryu* henne *doluryant e deneon.* Canyf hon oed gyfreith gvilim baſtard . Pwe bennac a ladei ae carw ae baed coet e dallu a wneit idav gan dynnv y lygeit oe bēn . ac nyt oed nep a elei ene erbyn . Canyf kemeint e carei ef aniveileit a chet bei ef eu tat . Ac urth henne foreſt newyd e periſ ef diſtryu trevi a diwreidyab kenedloed yri phreſſwylyav o uwyfuiet ac or achauſ honno poenedic oedynt a lliadyac . ac eiſſyoef ny rodei ef ueſſur yr eu bar wy . Ac o henne e dywedir en gyvvaſn *Denijolaeth a dolurya poen.* Neu a *diodeſ poen.* Canyf e bwyfuiet a gaffant heduch ar deneon a doluryant eu poen ends: *O waſſanaeth ena yd emclbelant†* hep dim ac ene bo caedic e drwf yd emdirgelant yg canholyeu adrian . *En dyrnaut* e palader e lloſgant e moroed ac elwyn yr henbetheu a adnewydhac . E gýnnnyeu a emvriwant o irat chwythyedigaeth a fein awnant em plith e fyr *Ac y velly y tervyna prophwydyolaeth Merdin emreis.*

Folio 39b. *The Story of Maxen Wledig—imperfect.* Maxen wledic oed amperauder en ruvein a thecaf gur oed a doethaf a goreu a wedei en amperauder or a vuaſſei kyn noc ef . Dadleu brenhined a oed arnav diwyrnaut ac a dywaut urth y anwlyeit ends: [Odyna] e medyllyuſ Elen gwneithur priffy[rd o bob] caer idi hyt y gilid ar drauf

* The rubric is illegible, and the gall-stain makes the beginning difficult to read. There is a lacuna in the middle of the prophecy.

† Folio 41 belongs to this prophecy. Read—emclbelant.

enyf brydein o achauſ henne e gelwir wy fyrd elen lluydauc urth e hanvot hi o enys brydein ac na wnaei wyr enyf brydein . y lluydeu maur hene e nep namen idi hi . Seith mlyned e bu er amperauder en er enyf hon . Sef oed devaut [g6yr ruuein yn yr amſer h6nn6] Pa amperauder bennac a dr. ||

Folio 50. *Historical and other Triads*. ||kernyw . A Bytwini efgob yn ben eſgŷb . A charadawc vreichuraſ yn ben henŷf . Arthur yn ben teyrned ym penn rŷonyd ynŷ gogled . A gerthmul wledic yn benn hŷneif . A chŷndeyrn garthwŷf yn benn eſgŷb ends : teir pryf uuch . e . p . brech buwch vaelg6n gwŷned . A thonnllwŷt bwch meibyon eliffer goſgordvawr . A chornillo bu6h llawuroded varvave.

Folio 53. *Bonhed y ſeint* : Dewi . m . ſant . m . kedic . m . keredic m . cunedu wledic ends : Tŷvryda6c ymon . A dŷeuer ŷ motŷuar|ru yn tegeingŷl . A theŷrna6c yn dŷffryn clwŷt . A thudŷr yn dar ewein . ŷg keueilŷa6c brodŷr oedynt . meibŷon hawŷŷtŷl gloff . A marchell eu chŷvaer . A thŷwan6ed verch amlawt wledic eu mam . keida6 . m . enyr g6ent . Madrun merch wertheuŷr vrenhin. || Cf. MS. 45 &c.

Folio 55. *Triads (in the hand of Simwnt Vychan)* : Lŷma henwaw y pedwar marchawc arhvgain Gorav o varchogyon lŷs Arthur ends : Tair gwragedd a gavas pryd Efa A Pholexana v3 hen vrenhin troŷaf kyn deked oedd Efa a hwynt yll tair.

MS. 17 = Hen. 406. THE LIFE OF GRIFFITH AP KYNAN; concerning the FOUR ELEMENTS, the PLANETS, &c.; PROVERBS. Vellum; $7\frac{1}{8} \times 5\frac{1}{2}$ inches; the MS. is now made up of two gatherings of 16 pages each—the original “second” and “fourth” gatherings are wanting, so that the text is imperfect in the middle and at the end; the writing is by the same hand as pp. 1–42 of MS. 14 above, and belongs to the middle of the xixth century; half bound in leather.

This MS. is supposed to have been once at Gwydir, but there is no evidence beyond the fact of its being on vellum. See MS. 267, p. 332 below, which contains a complete text of the Life of Gr: ap Kynan, and MS. 276, which contains a Latin translation. See also *Plas H6n MS.* 26, pp. 75–160, printed in vol. ii of the *Myvyrian*, pp. 588–605 = 721–84.

There is an alternative pedigree of Gr: ap C. at the foot of page 1 in a hand resembling that of Jasper Griffith.

Eman e dechreu historia hen gruffud vab kenan . vab ŷago. En dŷdŷeu edward vrenhin lloegŷr a therdelach vrenhin ŷwerdon e ganet gruffud vrenhin gwŷned en ŷwerdon en dinaſ dulŷn ac ŷg kŷm6t colomcell ŷ magwŷt ŷ lle aelwir ŷg gwŷdelec ŷ6rth colomcell . A tri milltir ŷ6 henne ŷ urth y lle yd oed y vam ae vamvaeth . ŷ dat oed kenan vrenhin gvyned . ae vam oed ragnell verch avloed vrenhin dinaſ dulŷn aphŷmet raŷ ŷwerdon . Ac urth henne bonhedicaf gur oed ŷ gruffud hvŷv o vrenhinŷaul genedel a llinŷoed goruchel . megŷf ŷ tyŷta ac a bonhed y reeni . Canŷf mab oed gruffud ŷ gynan vrenhin . m . ŷago m . idwal . m . eliffed . m . meurŷc . m . anaraut . m . rodri . m . etill . verch kenan o gaſtell dindaethue . m . idwal dere ends : A phan vu honneit henne guŷr gwŷned aphowŷs a gŷtduvnaſŷant y urthŷnebu udunt hep darŷftung . Ac urth henne y mudafŷant arglŷŷdi powŷf nyt amgen cadugavn a maredud y vravt ac eu hanhedeu ganthunt hŷt ar gruffud . Ac ena wedy ||

17 *Concerning EARTH, WATER, AIR, and FIRE* : || pan gerdo y duuyr truy y lleoed gureŷŷaue brŷnnic henne ŷ tŷymna enteu ends :

pan ymdwŷnyco y mor y nof yr morduŷwŷr mal tan temŷstyl adau a phan weler y morvoch yn ymgŷuodi or tonneu henne y kyŷt guŷnt yr awŷr ar wŷbŷr kyffroedic ac a agorant yr awŷr . E dyfred rŷ gerdaŷŷam eŷgynnŷn weithŷon er awŷr.

b. *Or awŷr* : Awŷr ŷu pob peth or a welir en wac or daear hŷt ŷ lleuat or huŷ ŷ kŷnheliir buched paub ends : A dŷwedeiŷ i oll y adan ŷ lleuat y mae en er awŷr ŷ ar henne eglur ŷu hep dŷwŷylluc . Neu rŷ gerdaŷŷam er awŷr eŷgynnŷn troŷtau enteu e tan.

19 *E Tan* yr hŷn ŷ ŷyd petwerŷd deŷnŷd nŷ megir dim endau ŷ dervŷn ŷu or lleuat hŷt ŷ furuaent . a herwyd e mae gloewach atheneuach e duuŷr nor daear ends : Megŷŷ pei etvei edŷn en rot melin yr edŷn eiŷŷyoef oe briaut gŷffro a lavurŷei en erbŷn yr olwŷn ŷ gerdet . ŷ vellŷ ŷ planedeu hŷn yn erbŷn ŷ ŷŷgneu.

20 *Concerning the seven Planets, the "signs of the heavens," and the signs of the Zodiac* : Lleuat ŷu ŷ kŷntaf or planedeu a lleihaf or ŷŷr . a ŷef achauŷ hagen ŷ guelir hi en uwŷ nor lleill urth ŷ bot en neŷŷaf er daear ends : O byd coch ŷ lleuat en betwared megŷŷ lliw eur guŷnnŷyeu a darogan . Of enŷ chŷrrŷeu ŷ byd manneu duon dechreu ŷ miŷ a dengŷŷ e uot en glawawc . Of enŷ pheruod ŷ llaŷnlloneit yn eglur.

b. *Mercurius* ŷu er eil planet crwn ŷu ŷ furiŷŷ &c.

c. *Venus* ŷu ŷ trŷdŷd plane[t] krwn a thanaul a goleu ŷu &c.

d. Petwerŷd planet ŷu er heul ac endi ehun ŷ mae ŷ lleuuer ket pei tywŷll ŷ ŷŷr ereill oll . kumpaf ŷu furiŷŷ tanaul ŷ hannyan . mwŷ wŷthweith nor daear . a hi a rŷd lleuuer yr holl ŷŷr . hoŷ a dygir beunnŷd or duŷrein yr gollewin gan gerdet ŷ furvauen &c. &c. Odena ŷ mae duŷ werthŷt ŷ furvauen . vn ŷ neilltu yr duŷrein ac a welir ŷ gennŷm ni ar llall ene deheu nŷ allwn ninheu byth ŷ guelet . canŷŷ ŷ daear ŷ ŷyd ŷrom a hi . en y rei henne ŷ try e nef val rot enŷ hachel Kentaf ŷŷgŷn ŷu e maharaen llawer o ŷŷr ŷŷŷd endau . herwyd chuedŷl hvnnv ŷu y maharaen ar croen eurin a duc helles troŷ vor ends : E ŷŷr rŷ gerdaŷŷam ac a grŷŷdrasŷam o chuedleu eŷgynnŷn uch no henne ŷŷr ŷ plŷgeint a heul yr heul . ŷ ar ŷ furvauen ŷ mae dŷfred ar gŷffelybruŷd wŷbren yn grogedic ac ŷg kŷlch ŷ furvauen ŷ credir eu bot en damgŷylchŷnedic . Ac o hvnnv ŷ dŷwedir ŷ nef dŷfraul . ŷ ar hvnnv e mae ŷ nef ŷŷprŷdaul anetnebydedic yr deneon . Eno e mae preŷŷŷŷlŷua guedŷ rŷ lunŷethu yn naurad . Eno e mae paraduŷŷŷ paraduŷŷŷeue ene lle ŷ byd eneidŷeu ŷ feint . Hvnnv ŷv ŷ nef a ŷŷcriuenir ŷ greu ŷ gŷt ar daear ene dechreu . Em pell odena ŷ dŷwedir bot nef ŷ neuoed ene lle ŷ preŷŷŷŷlŷa brenhin er angŷŷŷon.

27 *WELSH PROVERBS alphabetically arranged as regards the initial letter.*

Achubeit maeŷ maur adrycuarch
At uei gell ygi menych yd aei idi
Amgeled yki am y kwt halaen.
Annoc dy gi ac na ret ganthau.
Atneu kyhyrŷn gan gath ends .
Gormes ŷtaeauc ar ŷgilid.
Gwir adywaut guiawn gwt.
Gŷffŷmdeith dyn duw ae ran. ||

MS. 18 = Hen. 16 [numbered "23" previously]. **BRUT Y TYWYSSOGION**. Vellum; $6\frac{1}{8} \times 4\frac{3}{4}$ inches; 138 pages; wanting many folios, and the first and last existing ones are partially torn away, but the text of the whole is made complete by the insertion of printed leaves; *circa* 1330; bound in white vellum.

A few pages are much stained and difficult to read. Pages 25–61, l. 5, are in a hand different from but contemporary with pp. 1–24. For a facsimile, see the Rolls Edition of *Brut y Tywyssogion*. The MS. text of pages 1–4 * * 5–8 * * 9–88 * * 89–137 * * = *Bruts* (Oxford, 1890), pp. 270, l. 19–273, l. 17; 276, l. 19–279, l. 25; 281, l. 8–338, l. 7; 349, l. 19–383, l. 32; 384, ll. 7–24.

On p. 48 we find in a xvth century hand "Adam primus homo dampnauit secula pomo qd Huw cae Llwyd"; and the name of "Grace Jones" (p. 3).

The text begins: || y yspeil (bynt yn) llŷr (yn ymyl y dinas. Ac yna y cryna)dd y dayar yn diruabr yn holl ynys prydein. Ac yna y bu varb sulyen efcop myniŷ . y doethaf or bryttannyeit ac arderchaŷc o greuydus uuedh . wedy clotuorufiaf dyfcedigaeth y diŷgyblon achraffaf dyŷc y plŷyfeu y petbar ugeinueth ulŷydyn oe oes . ar unuet eiffeu orgein oe gyllegredigaeth nos kalan ionuabr . ac yna y (torr)et (myniŷ) y gann y kenedloed yrynysfed . ac y bu uabr kediur ap gollŷyn . a llebelyn yuap . aē urodry abahaŷdaffiant gr' ap maredud . ac yny erbyn yd ymladaŷd rys ap teŷdŷr yny urŷydyr yn llann ŷdach . ac y gyrraŷd ar ffo ac yd ymlidyabr ac y delis . ac yny diŷed y lladaŷd *ends:* Y ulŷydyn honno ygkylch dechreu ykanhayaf yd anuones y brenhin rann vaŷr oe lu y von ylofki * llaŷer or ŷlatac ydŷyn llaŷer oe hydeu . Agbedy hynny y doeth ll' at y brenhin yrudlann ac yhedychabr ac ef . ac yna ygŷahodes ybrenhin ef ynadolyc ylundein ac ef aeth yno . ac yno yrodes yŷrogaeth yrbrenhin . agbedy y trigyaŷ pethŷenos yn llundein yd ymhoelaŷd ygymry ac ygkylch gŷyl andras ygellygŷyt yŷein goch ac yŷein ap gr' ap gŷenŷynŷyn ogarchar ll' drŷy orchymyn ybrenhin . ac yna ycauas yŷein goch agan y vraŷt lyŷelyn oe gŷbyl uod cantref lleyn . Yulŷydyn racŷynep gŷyl edŷard vrenhin yrodes edŷard vrenhin ac edmŷnt yvraŷt [elianor y] kefnitherŷ merch fymŷnt [mŷnford y lywelyn] ar drŷs yr eglŷys vaŷr * * * * * oet criŷt pann uu uabr rickert o gaer riŷ efgob mynyŷ duŷ kalan ebrill . ac yny le yntev yd urdŷt thomas di bec yn eŷcop . Yulŷydyn honno y bu uabr phylip goch y trydyd abat ar dec o yŷtrat flur agbedy ef y bu abat nyt amgen enyaŷn ŷeiŷf . ac yn oes lŷonuŷ y lloŷes yvanachloc . (Gŷe)dy hynny nos ŷyl veir y canŷŷylle [*sic*] y cant thomas efcob mynyŷ offeren yn yŷtrat flur . a honno uu yr offeren gyntaf agant yn yr eŷcopaŷt . a dyŷ gŷyl debi rac ŷynep yd eiŷtedaŷd yny gadeir yn eglŷys vynyŷ . Yulŷydyn rac ŷynep y goreŷgynnaŷd dauid ap gr' gaitell pennardlaace ŷyl ŷeint benet abat . y lladaŷd y caŷtellŷyr oll (eithyr) roŷier clifort arglŷyŷd y caŷtell . a phaen games [*sic*] y rei hynny a delis ac a garcharaŷd . Yulŷydyn [rac ŷynep gŷyl] ueir kyheded y goreŷgynnaŷd gr' ap [maredud a rys] ap maelgŷn dref aber yŷŷyŷh [ac y collaŷtant y dref ar caŷt]ell ac a diŷtryŷaŷtant ||

MS. 19 = Hen. 15. **THE BRUTS**. Vellum; $8 \times 5\frac{5}{8}$ inches; 155 folios and a flyleaf containing an analysis of contents; double columns (numbered respectively 5–676) having 46 lines to a column, with large initials in red; imperfect; retraced and badly gall-stained in parts; *circa* 1400; in old leather binding with oak boards.

The text of this MS. is apparently a direct transcript of that part of the *Red Book of Hergest* which was printed under the title of *Bruts* (Oxford, 1890).

Cols. 1-66. *DARES PHRYGIUS*. Cols. 1-4 are missing, but the text is supplied in a xvth century hand and *begins*: Peleas a oedd ynghafell a elwit pelopeus a brawd oedd iddaw a elwit Efon *ends*: Ac ygyt ac elenus uab priaf . ac ecuba . achafandra . ac andromacca . Deucant atheirmil . Ac ueffy y teruyna yftorya dared.

Cols. 67-441. *YSTORIA BRENHINED Y BRYTANYEIT*. Cols. 157-160, 193-196, 317-356 are missing. *The text begins*: Brytaen oreu or ynyffed yr honn aelwit gynt y wenn ynys ygorffewinaöl eigaön . y rög freingk . ac fwerdon *ends*: Ac eiffyoes kywreinyach y gūneynt y faeffon gan gadö eu duundeb a thāgnedef y rygthunt . ac yn diwhyltyaö y tired . ac yn adeilyat y dinaffoed ar keffylt

The few remaining lines are gall-stained so badly as to be almost illegible. Col. 442 was left blank for the usual colophon, which, however, was never inserted by the scribe. John Jones of Gelli lyv-dy wrote on this blank space in 1635.

Columns 445-665. *BRUT Y TYWYSSOGION*: Petwar ugeint mlyned a chwechant oed oet criit pan vu y varbolyaeth uabr dröy holl ynys brydein *ends*: ar dyd hūnnö y gorefigynaöd rys uab maelgūn gantref penwedic . a gruffud uab maredud gymöt meuenyd.

Cols. 658-660 are wanting, but the text of the lacuna is supplied in print.

Dwydeded yb hyt hyn . o vrutt y tywyssogyon . o vrutt y faefon rac llaö.

Cols. 665, 1. 9-676: || Gūedy kadwaödyr vendigeit . agorefigyn or faeffon ynys brydein *ends*: Yna y dywaöt dwnstan anöybo || See *Bruts*, p. 392, l. 20.

MS. 20 = Hen. 51. BIBLICAL HISTORY, BRUT Y TYWYSSOGION, KYVOESI MYRPIN A GWENDYD, and a WELSH GRAMMAR. Vellum; $8\frac{3}{4} \times 5\frac{7}{8}$ inches; xvth century; pp. 1-350; bound in leather.

This MS. is much stained in parts, and the writing has been retraced in many places. The *Kyvoesi* and the continuation of the *Brut* are in hands differing from the rest of the MS. and from one another. The folios paged 101-2, 161-2, are torn and defective, and there is a lucuna after page 70 (A.D. 900-940).

A label on the front cover bears the number "18," and inside is the book-plate of "R. W^{mes} Vaughan, Hengwrt." There are memoranda on the margins of pages 104-5, 138, 144, and on p. 298 we have the date of 1540.

1 *Biblical history from Adam to Peter and Paul preaching at Rome*. Page 1 is so rubbed and stained as to be illegible, and page 2 is not much better. For the beginning of the text, see Pen. MS. 253 = Hen. 441: Yn gyntaf i greawdd düw nef a llawr y ddayar oedd heb ffrwyth yn wac a thywyllwch ar wyneb y dyfwr ac ysbyrdoliaeth yr arglwydd a ddygid ar y dyfroedd &c. There are references to Josephus in the course of the narrative. Page 3 *begins*: ac ef a vv gof aryfgwthyr mwneu ac wrth fein y yrd ef y digrifhaawd iual ac wrth hñny y dychmygawd ynteu keluodyt mufic . deg mlyned ar hugein oed oet adaf pan anet idaw mab arall a elwit abel &c. *ends*: paul eboftol a barnabas a wahanawd yr yfpryt glan wynt y antiochia y dryded viwydyn ar dec o diodef krift ac odyño y doethant y bregethu y gaervsialem at pedyr a yago y viwyddyn rac wyneb ac odyño y doethant y ruvein yn y lle y diodefawd pedyr a phawl yr un dyd y dan nero.

62 Noe hen wedy dilyw a gorffowys y lög anuon y vran o honaw yn gennat y geiffiaw tir &c. &c. *end lost*.

65 BRUT Y TYWYSSOGION: This text is apparently based on that of Mostyn MS. 116, but the wording is changed more or less throughout. It contains certain paragraphs omitted in the *Red Book of Hergest* with which, however, the wording, in more than one instance, agrees

more nearly than with Mostyn MS. 116. It sometimes differs from both, as for example: Trugein mlyneq, ac wyth gant oeq, oed krift pan vv varw maelialacheu . dwy vlyneq, wedy hŷny y gwrthlaqwyd kadweithen [*sic*] . dwy vlyneq, wedy hŷny y diffeithyawq, hōno y glŷnyflic . Blwyqyn wedy hŷny y bu varw kynan nawq niuer * (p. 69, col. a.)

The most noticeable difference in the text occurs in the passage summarising the virtues of the Lord Rhys, after his death in 1197, and where 50 lines in Latin verse are inserted.

Nobile cambrensis cecidit dyadema decoris

Hoc est refus obit cambria tota gemit

wallia iam viduata dolet ruitura dolore

The following continuation in three different hands of a later date is interesting, and as it has never been printed before it is appended here. The text follows the words "kymwt mevenyd." [See *Bruts*, p. 384.]

292 Dŷw ūl ŷ blodeu ŷ torref rwg fŷwelŷn ap grufud ac edward brenhin fŷoigŷr . ar kanhaiaf gwedy henne ŷ doeth ŷ brenhŷn aŷ lu hŷt en rudlan ac er anvones fŷynges hŷt en mon a howel ap grufud ap edneved en dŷwifauc en ev blaen ac wŷnt a gorefŷynaffant von . ac a vanaffant gorefŷgin arvon ac ena ŷ gwuaethpwŷd ŷ bont ar venei ac ŷ torres ŷ bont o tra llwith ac ŷ bodes aneirif or ŷaeŷŷon ac creill a las ac ena ŷ gwuaethpwŷd brat fŷiwelŷn ene clochte en mangor ŷ gan ŷ wŷr ef e hvn . ac ena er edewŷf fŷiwelŷn ap Gruf' dauid ŷ vraud en gwarchadw Gwŷned . ac entev ef a haeth ae lu ŷ gorefŷgin powŷs a buellt ac ef a gorefŷgynaud hŷt en llann gaenten ac o dena ef a anvones ŷ wŷr aŷ diŷtein ŷ gymmrŷd gwrogaeth [col. b.] gwŷr brecheinyauc ac adaw ŷ tŷwŷŷiauc a bŷchydic o wŷr gyd ac ef . ac ena ŷ doeth Roŷŷer mortŷmŷr a Grufud ap gwennwŷnwnŷn a llu er brenhŷn gantwŷnt en direbud am ev penn ac ena ŷ llas fŷiwelŷn aŷ orevgwŷr . dŷw damafius bap pethewnos or vn dŷd kŷn dŷw Nodolic a dŷw gwener oed ŷ dŷd hōnnw . Blwŷdŷn neŷŷaf ŷ honno ŷ dechrewt caŷteŷt aber Conwlar bew mareif . a chaerenarvon . a hardlech . ar pŷmed dŷd diwethaf o viŷ ebrill ŷ ganet Edward caeranarvon† ar haf hōnnw ŷ gorefŷgynnavd y brenhŷn holl wŷned . ac ŷ daeth dauid ap grufud ar herw . ac y kŷmmŷrth ŷ brenhŷn gwŷŷŷon o wŷned . ar canhaiaf gwedy henne y deliŷd dauid ap grufud ac Oweŷn ŷ vab ac ŷ ducpwŷd wŷnt hŷt en Rudelan ŷgharchar ac odena ŷ ducpwŷd wŷnt hŷt en amwiŷhic ac eno [293] y dihenŷdwŷd dauid ap grufud ac ŷ ducpwŷt oweŷn ŷ garchar hŷt en † bruŷtow . Bluŷdŷn gwedy hŷnnŷ† y gwuaeth ŷ bren | feir en moil y widva . ac y peris gwneŷthur torneymant en nerŷn en fŷŷn ac odena ŷ daeth y brenhŷn en orawenŷs hŷurŷd tu a lloigŷr tro vwdugoliaeth . Gwedy henne ŷ bu pedeir blŷned en hedwech waŷtat ar vu tn heb allel dwŷn dŷm ar gof eu hŷt henne . Bluŷdŷn gwedy henne ŷ torres rug brenhŷn fŷoigŷr a Rys ap Moredud arglŷwd ŷ drwŷlŷwn ac ena ŷ doeth fŷu er brenhŷn o gemre ac o loŷgŷr am ben ŷ dryŷŷlŷwn ac ena ŷ bodes fŷhon penlard tywŷŷiauc gwŷr gwŷned ac or diwet drwŷ hir emlad wŷnt a gawŷŷiant ŷ caŷtell a gurru rŷs ap Moredud ar herw.

1290 [D]eg mŷned a phawar [*sic*] vgeŷnt a deu cant a mil oed oeit criŷt pan [col. b.] pan deholed er fŷdeon o dŷrnaf loŷgŷr . enŷ vlwŷdŷn honno ŷ deliŷt Rŷs ap Moredud enghoet mallhaŷn drwŷ dwŷll ŷ wŷr ef e hvnn.

1291 Anno . j° . ŷ bu varw Bevŷs de Clar braut Gilbard fŷaril Clar gorev perŷon en lloŷgŷr oed a chŷuoethocka.

* Compare THE BRUTS, p. 259, ll. 29-31. Rolls edition, p. 14, ll. 1-7.

† The words "y ganet Edward caeranarvon" have been cancelled in the text and written in the margin opposite the p'ace marked † in the following year.

1292 Anno . ij . y bu varw Eýnnon eſcop ſſan Elwý y braud du o nannev y gelwýd ef . a gorev gwr oed achadarnaf en kýunal y eſcobot or awelef neb . en y vlvýdýn honno ýdetholet ſſiwelýn vab ſſiwelýn ab Enýr en eſcop y ſſan Elwy.

1293 Anno . iij . y llaf Geffrey element vſtvs deheubarth ený Gŵvriw en buellt . ac y torref rwg kýmre a ſaefon y gwýl vibangel hŵnnw . ac y bv kynan ap Moredud . A Maylgwn ap Rýs . en bennaf [294] ar deheubarth . a madawc ap ſſywelyn ap Moredud ar wyned . A Morgant ap Moredud ar Morgannwc.

1294 Anno . iiij . y doeth edward brenhýn lloýgýr a ſſu maur y gêmre ac y goreíggýnnawt kemre . ac y delýit Madawc ap ſſywelyn aý vab . ac y delijt kýnan yn henford ac y dihenýdwýt ef . ac en amſer hwnnw er oed gwýr prýdýn a gwýr flandrýs en rýuelu ar loigýr.

1295 Anno . v . ýd aeth y brenhýn aý lu y darýſtwg prýdýn . ac y delijt fýre John baylol brenhýn Prýdýn aý vab . ac y diholat ef or enýs honn.

1296 Anno . vj . ýd aeth y brenhýn aý lu y darýſtwg flandrýs ac y tagnavedwýt wýnt.

1297 Anno . vij . y bu varw Gýlbarð ſarſt ſclar . y gwr bonhedickaf or ſaefon achadarnaf.

1298 Anno . viij . y bu ſſadva vawr ený foch kýre em brýdýn or ylcottýeyt . ac y kochas er heul y dýd hŵnnw en dechrev kanhaif.

1299 Anno . ix.

1300 Anno dñi . M^o . ccc^o . y bu varw ſeuwan ſarſt warant [= Warren].

1301 Anno . j^o . y bu varw pap ruueýn ac ykarcharwýd y cardinalieit em perwf en hir am na detholeint pap . Wiſſiam waleis.

1302 Anno . ij . ſſuigwýd | [*ſic*].

Anno . iij.

Anno . iiij.

Anno . v.

1306 Anno . vj . y torref rwg gwýr prýdýn a brenhýn ſſoýgýr.

1307 Anno . vij . yd aeth Edward brenhýn [295] ſſoýgýr y darýſtwg prýdýn . ac en dýuot odeno en y dref a elwýd bwrch ope* ſandes y bu varw yr arderchawc vrenhýn . y ſeithuet dýd o ſſulius : En er vn vlvýdýn dýw gwýl Mathev apoſtol . vi . kalañ y Marcij . y coronhawt Edward kaer yn arvon y vab entev.

1308 Anno . viij . y dechreuawd Peryſ o Gaueſton ſſywiaw y vrenhýnyaeth vrth y ewýſtýs ef . a drwc vv gan y tywyſogion ereýſt hýnný.

Anno . ix.

Anno dñi . M . cccx.

1311 Anno . j . y ganet edward trýdýd.

1312 Anno . ij . y llaf Perif Gaueſton dýw gwil ſeynt Geruafii & pro[295, col. b.]thaliſ en emyl warwic gwedý y dwýllaw or kaſtel . allan.

1313 Anno . iij . y bu varw ſſywelyn eſcob ſſan elwy . ac y detholet Daudid ap bledýn en y le . noſ wýl ſeuwan hanner haf . ar dýd hwnnw y bu y kýfranc en y | poſſes ac y ſſas Gilbert ieuwanc ſarſt Clar a ſſawer o wyr ſſoýgýr gýd a hýnný . y gan y ſcottieit ac y foaf brenhýn ſſoigyr en gywiludus or kýfranc hwnw.

1314 Anno . iiij . y gyſſeigrwýd dauid eſcop ſſan elwý.

Anno . v.

Anno . vj.

1317 Anno . vij . y bu rýuel ſſywelyn bren.

1318 Anno . viij . y delijt ſſywely bren.

1319 [296] Anno . ix . y bu anyvndeb rwg y brenhýn ar barwnýeit.

* "ope" seems to be a scribal error for "one" = "on" in both the instances above.

1320 Anno dñi M^o. ccc^o. xx. y doeth y barwnyeit en flawn arwawe er kwnfli y lundeyn ac y meneflynt dala y brenhyn a fyre hywe feuwang. Onyd en fleilef ef hythýrev y barwnyeit. Ac entev a wylawd ac a wnaeth ev ewylllyf.

1321 Anno. i^o. y doeth y vrenhines y gasteff ledif ac yne y fludwýd hy y meon. ac y kwynawt wrth y brenhyn. ac am hynný y dechrewawd y rývel rwg y barwneyd ar brenhyn. Ac yna yd anvo[296, col. b.]nes y brenhyn flu am ben y casteff yw dina ac erchi dala Sýre Bartholomeus o bad[de]mere. kanys ef bioed y casteff hwnw. Ac ýno yd aeth y barwnyeit am ben kýuoeth fire hyw ac y goresfýnafiast hoft Morganwc. a gwedy menegý er brenhyn hynný ef a doeth hýt en amwýthic y nodolic hwnw. ac ýno y doeth y rofferieýt en ewýllys y brenhyn. ac y dwcpwýt wýnt engharchar er twr gwýn en flvndeýn. ac y doeth y brenhyn a flu gwýned ganthaw hýt yn henfford ac ýno y bu gwyl veir fawn freýt. ar barw[297]nyeit ac ev flu wynthaw en gaer lowý. A gwely hynný býchýdic y flafaf y barwnyeit brugges. Ac odeno yd aethant hýt bwrtnn ope* trente ac ýno y gwaifarwyt wynth [sic]. ac odeno y doethant hýt em borbrig ac ýno y doeth Sire Andrew o harkley a lludýas y bonf ydwynt ac ýno y flaf farff henffort. ac y delijt farff lonkafter ac y ducpwynt er pwnfreit ew gasteff ehvn encharchar y brenhyn. ac ýno y flaf y ben dýw flvn tranoeth y dýw gwyl benet abat en er un vlwýdýn.

1322 Anno. ij. er ymlidwýt y barwnyeit em pop fle ac y delijt y klýfford. Mwbray. Tyeis. badde[m]ere. a flauwer o rey ereill. ac y flaf ac y flufgwýd ac y kroget. ac ereyff a garcharwýd. er awdeley ar berkeleieit a flawer ereiff a garcharwýt.

1323 Anno. iij. ýperýf fire hywe kaflau y vrenhýnes ay rodý ar lývrey. ac y bu rýuel en wasfwýn ar y brenhyn y vlwýdýn hõno.

1324 Anno. iiij. y detholed farll warant y vynet en dwýflauc flu y wasfwýn. ac er aeth entev gwedy gwyl fant freit hýt em bordeos ae lu.

1325 [298] Anno. v. y daeth y brenhýnes ac edward y mab a farffes warant hýt em barif en ganýhadev y gan vrenhyn fløegýr at brenhyn freýnc. ar nodolic honno y doeth farll warant [= Warren] o vordeos.

1326 Anno. vi. diflew neflaf gwedi dýw gwyl Mihangel y doeth y brenhýnes. ay mab. a farll kent. a roffer mortýmer. a brawd farff bynawt y dir lloigýr en feýnt Edmunde burie. ac odena kyrchu flvndeýn a wnaethant. ac y doeth y brenhyn tu a Morgannwc. a dýw gwyl luc euegýllywr y delijt farff arondel gan vordeifeit amwithic en y vanachloc. [298, col. b.] dýw sul neflaf kýn gwil feýnt Sýmond a Jude y foaf y brenhyn a fire hyw ieuwang drwý hafren y vorganwc o vrufe. ac ýno y delijt fire hyw hen ac y flufgwýt ef. A thrannoeth y dýw gwil feýnt edmunde archeicop y flaf farll arwndel en henford. a thranoeth y dýw gwil feýnt Clement pab y flufgwit fire hyw feuwang. a Sym redyges en henfort. ac y ducpwynt y brenhyn yn garcharawr ganthwýnt. a dýw gwil veir fant freit neflaf y hýn y coronhawt y vab en vrenhyn. trýdýt edward oed hõnnw [299] ac ýno y gwnaethpwit y gyúathrach rýgthaw a merch farll hýnawd.

1327 Anno. vij. yd aeth dýwýfllogýon fløegýr hýt en foreck' gwedy gwyl Gregor bap en erbyn er ýgottýeyt ac ni frwihawt haiach.

1328 Anno. viij. en gýlch y gwyl bedýr en dechreu y kanhayaf y gwnaethpwyt tagneued rwg fløegýr a phrýdýn. ac y rodet merch brenhyn fløegýr y vab brenhyn prýdýn. en y vlwýdýn hõno y perýf roffer mortýmer gofflot kwnfli en falifburie en gýlch kalan gayaf. ac y

* See footnote on preceding page.

maneffynt ffad farff lonkafter . ac ymbleydýaw yn gadarn o bop tu . a o-
[299, col. b.]rugant . adyuot hýt enghaerbrangon ý nodolic honno . ac
en gyleh gwyl bawl abostol ý tagnaueddwýt wýnt en leycefter . a gwedy
gwyl veir ían freit ý goruu ar bordeifeit ffundeýn rei prýnv ev mýnýglev
ereill ev krogý . am nerthau farff long kafter.

1329 Anno . ix . y goruu ar brenhýn ffoigýr mýnet ý freync ýw
wneithur gwriogaeth y vrenhýn freinc . ac y trigawd farff warant en
douer ev arof . a roffer mortimer . ar vrenhýnes en geýnt . en ý vlwýdýn
honno ý goffodet ý torneyment en dwníapýl . en y vlwýdýn honno
gwedy gwyl Gregor bap ý gwnaethpwyt kwnlí en ffundeýn ac ý doeth
ire Edmund de wodeftoc ýr kwnlí . ac ý perýs Roffer mortimer ý dala
a ffad ý ben dýw ffvn trannoeth ý dýw gwyl feýnt Edward vrenhýn a
merthyr . heb wir heb vrawd ýný býd . a thrannoeth ý ffaf ý varchawc
vrdawl fíre Rawf de hermer . ac ereill ffawer a foafiant or wlad . pan
welfant na pherchýt gwr kýfurd a farff keýnt ac ýn ewýthýr ý brenhýn
braud ý dad . ac en gar agof yr vrenhýnef hen.

1330 Anno dñi . m. ccc. xxx . ý ganet mab ý Edward trýdýt en wodeftoc
en kylch kalan mey . en ý vlwýdýn honno ý bu varw ffýwelýn ap boua
archdiagon ffan elwy . gwedy gwyl ffewwan . hanner haf . y vlwýdýn honno
ý duawd traen ýr heul dýw Mawrth dyw gwyl feýn kenelini vrenhýn .
en ý vlwýdýn honno ý delíjt Roffer mortýmer yn Notigham dýw gwyl
luc ý nof ac y ducpwyd hýt en ffundeýn ac ýno ý dýhenýdwýt ef nef
wyl andras . a dýw gwyl feýnt katerýn kýn no hýnný ý bu ý gwynt
mawr [301] y ffýrthawt klochty Gwrexham . ac vn nof kýn nof nodolic
ý bu gwýnt mawr . a thradwy y dyw nodolic . ý vlwýdýn y doeth y
dymmeftyl drwc heb adel ýr hýt aduedu ýný doeth ý gayaf . ac ý bu
ffawer heb vedi býth . ýn ý vlwýdýn honno gwedy ý nodolic ý rodet ý
vab farff arwndel ý dýlehet.

1331 Anno . j . ýnchilch kalanmei ý fýmudwyd en wrexham y
varchnad a oed gynt ar dýwful ý fýmudaw ar difieu o hýnný aflan . yn
ý vlwýdýn honno ý kanhaýaf ý meffurrwyd kyntaf ffedinaf en bryn
eglwis [301, col. b.] en fal . en ý vlwýdýn honno ý gýfodet oed ýmwan
gwyl vihagel en chepp en ffvndein . yn ý vlwýdýn hōno y bu veirw
llawer o wyrda kemre Gronw ap tudýr o von . A thudýr ap Adaf
archdiagon Meirionnyd a Madawc ap llýwelýn y gwr gorew erioed
a vv y Maelor gymraec . nos wyl Mathias apoftel diwet Mis chwef(rawr)
ac y kladpwyd ený eglwys ehvn en grefford.

1332 Anno . ij . gwedy kalanmei y kat corf harald brenhýn lloigýr
ýn eglwyf ffewan yn gaer ffleon gwedy [302] ý gladu mwy no dev cant
Mlyned kýn no hýnný . Ac ý kat ý gorf . ay goron . ay díffat . ay hōffiane
lledýr . Ay ýfpardunef evreit . kýn gýuaet ac ýn gýftal ew harroglev
ar dýd ý cladpwyd wýnt . En ýr vn vlwýdýn ýn gileh gwyl vihangel
ydaeth edward de bailol a býchýdic lu git ac ef ý geisiao goresgýn
prýdýn.

302 (col. b.) *Kyvoesi Myrðin a Gwenityd.* This version follows pretty closely the text in the *Red Book of Hergest* (cols. 577-583) as far as the stanzas referring to Owain, where fresh matter is inserted. The text thereafter is so rubbed in part as to be scarcely legible, but it is clear that this version was about a third shorter than its prototype. The text begins:

Doethum y atatt y y adrawd &c. and the legible part ends:
Merdin dec dawn glot damwein
troit y gwýnt odwýrein
pwý a wledých wedý ýwein.

Taleithiawc vrenin a daw
 aŷ voned o aberffraw
 a vŷd dwŷ vŷlŷned devnaw* . . .
 biat gwr ef a gwŷr ŷdaw† &c.

305 *Welsh Grammar*. This is one of the many recensions of the *Red Book* text. The arrangement is slightly altered and the wording more or less throughout: some of the stanzas illustrative of the metres are also different. The MS. ends with "Trioed kerd," but as pages 349-350 are illegible it is not possible to say whether the text is complete: *Pedeir flythyren ar hugeint kymraec yfŷyd nyt aungen a. b. c. &c., &c.*

MS. 21 = Hen. 50, numbered "16" previously. **BRUT Y BRENHINED** and **THEOLOGY**. Vellum; $9\frac{3}{8} \times 6\frac{1}{2}$ inches; 41 folios—imperfect at the beginning, middle, and end; ? first half of the xivth century—by the same hand as the second part of MS. 7; unbound.

"Charche wŷche a bŷe ŷr lewyr hwn" in a xvth century hand at foot of fol. 22. The shield and arms of Llywelyn, of the Earl of Chester, &c. are drawn at foot of fol. 38b.

Folios 1-39b contain a version of Geoffrey of Monmouth's *Historia* which does not agree verbally with that in any other MS. that is older. *The text begins:* † || erchi idaw eu hamdiffin rac bot yn reit vdvnt rodi tyt o eifeu bwyf A phan giguev vrutus hynny govalv amedŷaw aorvc am ev hamdiffin ac ŷnŷ diwed ŷ kavaf ŷnŷ gynghor dwyn kyrcn nos am benn gwyr groec ac ev keiffiaw velly wŷnt ŷn diarvot acheiffiaw twŷllaw ev gwŷlwŷr ac ev gwerffŷlltŷev. Sef ŷkavaf britus ŷn y gynhor galw ataw anakletus ketymdeith antigonus brawt y brŷhin athŷnnv kledŷf adŷwedut wrthaw ŷnŷ mod hwnn ŷgeiriev hynn.

O dyd waf ievang llyma dervŷnnv dyvvched di ac antigonus arkedŷf hwnn yn dianot ŷlladaf i ŷwch deu benn chwi onŷ wnei di ŷn gywir ffydlawn hynn aarchaf i ends: § A ffan wŷbv vrent hŷnŷ mŷnet aoruc ef odŷno hyt yngkaer exon Adŷvŷnnv ataw yno llawer o britanŷeit achadarnhaev ŷ dinaf ar gaer amenegi vdvnt llad ohonaw ef ŷdewin Ac ŷndiannot anvon kennat argatwallawn ŷdŷwedut idaw ŷdamwein ac ŷ bob lle oll drofwynep ŷrŷnŷf or ŷd oed ŷbritanŷeit ef aanvonef attadvnt ŷdamwein hwnw . ac erchi vdvnt vot ŷn gŷweir o arvev ac ŷn duhvn ŷdyvot ŷn erhŷn katwall' pan glŷwŷnt ŷdyuot Ac yna ||

PART II.—THEOLOGICAL AND OTHER TRACTS.

Fol. 40. Much rubbed and difficult to read—beginning lost.

a. *Am newyn*.—Pam naŷkanyadaŷd duŷ ŷdŷn gwedŷ y bwytaei vnweith g bot heb vwyt wythnos Newyn yw vn o boe . . . pechot &c.

b. *am diwed (hoydyl dyn)*.—A oes dervyn ar hoydyl dyn megys na allo vyw Ef arodes duw y bob dyn pa hyt y dyly vyw &c.

c. *am boyneu y dynyon*.—Ay pechot poenedynyon &c.

d. *am dyfc y meibion*.—Pa achaws y dyfc meibion ynwel no hen dynyon Am vot eu hineir ynewyd yndvnt &c.

* The text is retraced here.

† Skene's *Four Ancient Books of Wales*, vol. ii, p. 228, l. 3.

‡ Cf. *Bruts*, p. 46.

§ *Ibid.* p. 247.

e. *am yr ysgrythwr*.—*ends*: nyt oed or ysgrythwr onýt yr hñy aýgricñwýt ýveibion duw . Ac y may yr eglwýf yn egori vdvnt pob peth cayedic drwý egoryat davyd Ný dichwn ýneibion hñy hagen gwelet na dyall odyallan kanýf carant ac nyf kredant.

Folio 40b. a. *am englylon*.—A oes egýlyon yn cadw ýdlynýon . Y bob kenedýl obob dinas y may englylon ynbennadvreit yn llvnyethv eu kyfreithieu &c.

b. *am y diefyl*.—A výt diefyl ýn pregethv ýdynyon ynwaítat Byd aneirif onadvnt ygkyveir pob gwýt &c.

c. *am olew* (? *ar angeu*).—Beth a rymha olew yrdynyon gwañ . Peth mawr pechodeu agyffeffer ac ny wneler yr eilweith &c. *ends*: Pa awr býnnac ydoto pechadur vcheneit ef avyd yach.

Folio 41. a. *am anghev*.—Ygan ba beth ýdywedir anghau ygan chwerved neu ygan dameit yr aval gwaredic or lle ydoeth anghau. Athriryw anghau yfýd . anghau anamíerawl . . . anghau chwerv . . . ac anghau anyanawl &c.

b. *o angev y rei da*.—Aý argýwed ýrei da eu llad neu eu marw oangheu diffývyt &c.

c. *o anghau yrei drwc*.—Ay llef yrei drwc orwed yn hir yneu gwelyeu kynn eu marw Na lef &c.

d. *o gladedigaeth yrei da arei drwc*.—Ay drwc yrei gwirion nach|aoent eu kladv ygkýflegýr . Nac ef yr holl výt yfýd deinyl yduw &c.

Folio 41b.—a. *am vynnedyant ý lleng ar duw*.—Dýwet ým pa delw ýgwneir ýngylch ýrei da avo marw . Megys y daw gwr | pwýfac aneirif luofogrwyd varchogyon ganthlaw ynerbyn ýwreic bwýf ac y dwe ganthlaw gan ganveu aflewenýd &c.

b. *am baradwys*.—Ay lle corfforawl ýw paradwýf ay ym pa le ýmay nyt lle corfforawl ef &c.

c. *am yrei perffeith*.—A dygir yno eneidieu yreigwirion . Eneidieu yrei perffeith pan ebont oc eu corfforoed adygir yno yny lle. &c.

d. *am yrei amperffeith*.—Ac ýmay yryw dynyon gwirion alywedir o vot ýn amperffeith &c.—*end lost*.

MS. 22 = Hen. 318. GEOFFREY'S HISTORIA REGUM BRITANNIE and the BRUT OF THE SAXONS. Vellum; 9 × 7 $\frac{3}{4}$ inches; pages 1-136, but wanting those numbered 31-50, 65-88, 97-120, 127-130; deeply gall-stained in parts, and a few folios are both torn at the corners and injured by mice; written in 1444 by David ap Meredith Glais; in vellum covers.

Pages 1-133, l. 15, contain Geoffrey's *Brut y Brenhinedd*, which is a transcript of the same version as Pen. MS. 45 (q.v.) with which its opening and closing paragraphs agree. The use of *dd* and *-ion* is common; the change of *-ei-* into *-ai-* as *bai*, *ffraic*, *gwraic*, is pretty frequent, and even *darllain*, *kymaint*, &c. occur; *i* is often used indiscriminately for the preposition, the article, the possessive, personal, and even relative pronoun, as *i r6g i wyr*, *lle i bai*, *mal i bei*, *o bob tford i galler i chaffel*, *yny veint honno i caraf i ti* and *pop peth i kauas yny gyghor*. The plural termination *-eu* is kept throughout.

Bryttaen oreu or ynyfioed &c., as in the Oxford Bruts (see p. 40, &c.), and *ends*: y tywyfogyon avant ar y kymry guedy hynny pob eilwers a Orchmynneis i Caradawc o lan carban vyg kyt oefwr ac idd[o] idd edeweis ddefnydd i yciaruenu o hynny allan Brenhinedd y faction y rei a ddoethant ol yn ol a orchmynneis i wilim o walmyfbyr a henri

hontendefon athewi am y rei kymry kanyt yttiaw gantunt y llyfyr kymraec a ymchoel[ab]d Gwallter archddiagon ryt ychen o gymraec yn lladin yr hwn a draeth[wys] yn wir o weithredoedd y racddywededigyon gymry hynny A hyny oll a [ym]choeles inheu o gymraec yn lladin Ac eilehwil or lladin honno ydd ymchoeles y llyfyr hwn yn gymraec Ac velly y terayna y gweithret hwn.

Llyma ual y terayna ystoria y brenhinedd brytanieit o brutus hyt Catwalidydr bendigeit yr hon a yscreuenawdd dauid ap mereduth Glais.

Pages 133, l. 16–136, contain the beginning of *Brut y Saesson* with the following rubric:—

Llyma ual i dechreu ystoria brenhinedd y saeffon a ymchoelawdd y racddywededic dauid o Ladin yn gymraec oet crist Mil. cccc. xliiij :—Gweddy hynny rannv lloegyr a orugant y faefflon yn pvm ran rygtunt vn onaddunt a gymerth kent yr ail a gymerth Efllex y trydydd a gymerth M'thenerich y pedwerydd or parth draw i humyr y pvmhet a gymerth Engle ac yn ol hwnnw i geilw y faefflon lloegyr yn Engleont Sef yr oedd vrenhin kent o vywn i allu ef archeicob kaer geint ac Eicob Roncestyr ac o vywn brenhinyaeth Efllex yr oedd wilt-fchire, Berchamfchire dorcetyrfchir Efllexfchir Southamptonfchir a holl Gerniw a dyfneint Ac o vywn y vrenhinyaeth honno ydd oedd petwar Efgob nyt amgen Efgob Salyfburi Eicob filicia y rwn aelwir yr awrhon Chichestyr Efcob kaer wynt ac Eicob ryt ychen ac i hwnnw idd oedd ddwy eisteddua y naill yn lloegyr y llall yn kerniw ends : A Gweddy marw haerdeknvt y doeth feint Edward a phedeir blynedd ar hugeynt yteyrnafawdd ynddoeth drwy gywirdeb achyfiawnder yn geredic gan y penadurieit yn vfydd ir tlodion ac yn wareddawc ac yn amddiffynnwr i Eglwys duw clotuawr oedd ynteu mewn mawredd a hwnnw a briodes merch Edwin iarll kent sef oedd honno teccaf ac ardderch ||

Cf. MSS. 27 pt. ii, & 32 infra.

MS. 23 = Hen. 313.* Geoffrey's *Liber coronacionis Britanorum*, in Welsh. Vellum; $8\frac{1}{2} \times 6\frac{3}{4}$ inches; 218 pages, having 28 to 31 lines to the page with large rubric sectional initials and coloured illustrations of the kings mentioned in the text from Eneas to Cadwaladyr Vendigeit; the top outside corners (including part of the text) are injured throughout by mice; late xvth† century (*cf.* the Mostyn Grail MS.); bound in calf.

"Gruffinus Davyes est possessor huius libri de facto." "Llyfr Robert Vaughan or Hengwrt,"—both entries are at the beginning of the MS.

"Per me Hugh ap dd. ap gwillim" (p. 120).

This MS. is evidently a transcript of Pen. MS. 21. Eneas gwedi ymladd [troia] a distriw ygaer ac fga[ni]us i vab gyd ac ef addo[eth]ant ar longeu hyd ywlad a elwir yr awr honn ytali ac aelwid yna yr eidal ac yn yr amfer hwnnw latinvs oed yn vrenin yn yr eidal ar gwr hwnnw a arvolfes enas yn llawen . a phan weles tyrón vrenin rtul hynny kynghorvynnv aoruc wrthaw ac ymlad ac ef a gorvod aoruc Eneas †Sef y kavas brutus yn eu gyngor galw attaw anacletus

* Numbered 17 previously.

† This MS. was attributed to the xivth century in the Catalogue of the Hengwrt MSS., but such forms as *doydut*, *geiriav*, *eneidiav*, *devcid*, *wnelai*, *kwynai*, *ymaith*, *rryddid* are, though sporadic, yet far too common to make it possible to date the MS. earlier than about 1450–75, and it is probably as late as 1500.

‡ *Cf.* first extract from MS. 21 above.

kydymddaith anticonius athynnv yglesdedd allan adywedit wrthaw val hynn.

O dydi was ievang llyma dervynv dy vrchedd di ac anticonius ar cleddef hwnn yn ddianot y lladdaf ych dev ben chwi ony wnei di a archaf i yn ffyddlawn *ends*: Ar tywyfiogion kymry avv wedy hynny yn mediannv holl gymry bob eilwers val y tyfticlaytha vitoria yr tywyfiogion . Ac velly y tervyna yr yftoria honn.

Explicit liber coronacionis Britanorum

Iste liber constat—the rest of the rubric has been so thickly coated with gall as to be illegible.

MS. 24 = Hen. 175. A fragment of BRUT Y BRENHINED. Paper; $7\frac{3}{4} \times 5\frac{1}{4}$ inches; 21 folios, some of which are so badly stained as to be illegible—interleaved throughout; copied from an imperfect text 19th day of November 1477 (fol. 11); sewn, with an old missal leaf for covers.

Tvdvr Aled ap Robt ap Jthell ap ll'n chwith (fol. 65).

Thomas ap John ap howell y pie y llyfyr (fol. 116).

The beginning and end cannot be read, but the following extract from folio 10b will indicate the version to which it belongs.

Val ydaeth maxen rvein odema . Ac em peñ y pym blyned . y kyvodes maxen en syberwyt o amylder eur ac areant . alithrei atav bevnyd o darparv llynges dirvawr . / a chynnvllav holl gedernyt enys brydein vrth darystung freinc : / a gvedy e vynet tros vor kyntaf . edoeth y ledav er honn . a elwir er awr honn brytaen vychan . / a dechrev distryb e bobyl freinc a oed endi . / a gvedy emlad ar freinc . a himbald en dywyssavc arnunt . peryglv ev canmwyaf . a chemryt ev fo . . . Nevv digvydassei ena . hagen himbald ev tywyssavc . a phymthengmil gyt ac ef o wyr arvavc . ry gynnvllassei atav a bop lle ene gylch : / a gvedy caffael o vaxen c veint aerva honno onadunt . yllawenhavv en vawr Canys dihev oed ganthav ene lladet e savl honno bot en havd cael y wlat wedy henne : / ac en henne . galw kenan ataw o dieither e torvoed . ac emdidan ac ef . dan chwerthin val hyn : / lleman hep ef . vn or brenhined kyvoehocaf or freinc wedy y darystung val e mae gobeith ynni o havp or lleill : &c.

MS. 25 = Hen. 305. DARES PHRYGIUS and BRUT Y BRENHINED. Paper; $8\frac{3}{4} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 104 pages—imperfect at both the beginning and end; in three different hands apparently, the earliest being about 1500; unbound.

N.B.—Final *ð*, in this and some other MSS., is represented by a looped d, with the loop extended downward as if d were written without lifting up the pen. This character is represented by *dj* in the text below.

Y llyfyr hwn yw llyfyr Iewys Jones cwstabyll tre escob (p. 29).

Dares Phrygius : || Agamenion a elwis attaw bawb or brenhined ir kwnsli i ymgyngor am y vrwydyr . Menelaus a annoges ar agamenion ar gynnal y vrwydyr *ends* : Alexander a laddawdj Palamedes . . Antilocu . Achel . ac Ajax i gevynder . ac Ajax ai lladdawdj yntav .

Page 14 Y llyfyr hwnn a elwir y brut Nid amgen noe *ystoriaev brenhinedj ynys Brydein* ai henwaw or kyntaf hyd y diwaethaf .

Pann yt oeddwn yn vynyh y treiglaw Meddyliav o bethav lawer y digwyddodj ynstoriaev brenhinedj ynys brydein . ac y bu ryvedj gennyf

am draethiat Gildas . a Beda mor dowyll na choffassant or brenhinod
 a vv yn ynys brydain Ac val yr yt oeddwn yn ysmalhav am
 hyñ i rroddes ym Gwallder archddiagon rryt ychen : llyvyr kymraec ac
 yntho gweithredoedj ynys brydein o vruttus y brenin kyntaf or brytanied
 hyt ar Gadwaladyr ap kadwallawn ap kadvan o amadrawdj hardj wrth i
 datkan . Ac o arch yr athro lwnuw kyt gorffei arnaf gynvllaw ystron-
 awl o arddav ereill . Eisioes om koeddiawl ethrylythr am priawd binnav
 vy hvn j troes o gymraec yn lladin ac i troes y geiriav ystronawl anodj
 i dyallt yn vyrr [A]c wrth hyñ . rrobertt tywysawc Caer loyw
 kanorthwya ym y gwethredoedj hyñ j vot yn gau molwr ym i ddyvot
 yn llwybraidj o ffynhonic Gwallder o aber mynnwy o ganmawl dy
 ddoethineb di Prydain yw henw yr orav or ynysoedj aelwid
 gynt Albyon ends : Ac yna i kymerth emrys y goron ac i
 kavas yn i gyngor vynet am ben Gorththeyrn tv achymry ac wedi i
 ddyvot hyt ynghymry i erging kyrchu kastell gronwy ar ben mynydj
 denarch ar lan gwy avon a ddaw o vynydj elorach Yna i duc
 Eidol farll kaer loyw Hensiest j benn brynn ac yno i torret i benn ai
 gladv a rooi karnedj arno val i gwnaid am ||

MS. 26 = Hen. 133. PROPHECIES, ASTRONOMY, POETRY, &c. in Latin, English, and Welsh. Paper and Vellum; 8 × 5½ inches; 132 pages—imperfect at beginning, middle and end, and some leaves are partly illegible from damp; written for the most part about the year 1456 (p. 83); sewn, in black leather case.

1 A fragment of a prophecy wanting beginning and end : * * * *
 a thauodev y teirw a drychant Mynyglev yrrai a vrewynt a orthrymant
 o gadwynev a henavion amseroedd a newyddant Ar hynny
 y dyrchevir morwyn o gaer y llwyn llwyd i roddi meddeginaeth y hynny
 A hynny a gwedy prover pob kylvyddyt oy hanadyl y hvn ysycha y
 ffynnoniev ar gweddiawdyr Oddyna yny yachao hithev oy yachwyddawl
 vyddyglyn y kymer yn i llaw ddehev llwyn kleddyddon Ac yn y llaw
 asswy Jddi kedernyd niveroedd llvndain ends : Ac avon
 demys a symvdir y waet Perch y kwflev a wahoddir ir neithiorev ac ev
 llef a glywir hyd y ||

15 Lvna prima Adam creatus est Lvna 30 hec dies vana
 est et invalid &c.

19 Sol wzyls thus planet regns ynihe howre of the day or nyght Wo
 so begyns eny werke of ystabylnes Mars he ys a planet full of
 batyll and stryf.

20 De horis planetarum

29 Kywethev y drindawt kyvoethev kywathawc a
 rrac puchant pechodev Gwadan lv elyflu
 hyt vrawt traethaf volawt val diamhev

30 Dyddawt clav elwydd chwetlev gan chwetleydd b
 llo gwyn ar gynnydd val tan mellt maltraeth dygyrchydd &c.
 bergam

b. Corn ymhedyddan corn ymhedeir ban c
 Pob traha treithid dduw ehvan y bergam

31 Diargel ryvel rrrwyf am ddwyllan conwy d
 kynnwryf a ddaw i gaer ddiganwy
 yn wir gwr bievydd tir tyroedd kynann Avv [sic]

- 32 Daroganaf i brigat gan geidwat pridain *a*
 Gwae ef an gwnaeth prydain *Adda vras*
- b.* Arvaeth morwyr orvod ongyr engyr wyddant *b*
 or diweddwyd lloedd gwyndyd lawen vyddant
- 33 Daroganaf awen owain varchawc *c*
 las dolvr i lwfyr a llyr yn lliidiawc &c.
- 34 Meibion moelion a vydd yn alltvdion &c. *d*
b. Eryr a gyvyt bryt ymrython &c. *e*
c. Mi ath ovynnaf gvlvardd eilvardd gorev *f*
 pan vo aerva pan vo tyrva twryf anoddev *bergam*
- 35 Gwilwyr parth pyrth rradlon ay gwyl pan hwylyon &c. *g*
b. Ywain yngarth owain ynghyvarth *h*
 owain gorawen gwyr deherbarth &c.
- 36 Clywiter corn mawr llawr lvdain &c. *i*
b. Amliw blaen coet hoet hvedron &c. *k*
c. Pan alwer gwyr gwynedd nat byw i bonedd &c. *l*
- 37 Daroganaf y rrywynt A hynt i ogledd &c. *m*
b. Corn a byddawr corn a lleffawr &c. *n*
c. Gorovyn gwawr blygain gan devlv ywain &c. *o*
- 38 Dybydd ddygymv ac ymlen cara cat cafat orddot *p*
 Gwac yw cor heb garant parnhawn pa iawn a gafant.
b. Mi ath ogyvarchaf gvlvardd bwyd Alaf *q*
 A rrac gosgrynn gosgordd hyaf.
- 39 || cwhen the cok of northe hath beylde hys nyste *r*
 ʃn ʃosaphat schall he berrede be
Ther yndyth the versis of brytlington.
- 41 Mi ath ovynnaf verddin pa vydd a vyddin &c. *s*
b. Medwitor medd torritor hedd dehedd vwyvwy *t*
 Onith ladd di dduw nith ladd di ddyn
- 42 Taurus corineus ex patris germine brutus &c. *u*
b. propheta vldigan: Cum non nubentur neque nutent tunc
 prohibentur &c.
c. Y marchoc yn arvoc yn erbyn kedev &c. *v*
- 43 Merddin: Mor trvan gennyf mor trvan a dderyw *w*
 gwedy taliessin byddawt kyffredin vy narogan
- 44 Gwasgargerdd Taliesin: Y gwr a lefeyr yn y bedd *x*
 dawn a rymbesynt yny ddel gwynt ar ches
- 47 Kyvoessi merddin: Doethvm j attad y adrawdd *y*
 yny gaer ni wesgrydd gogledd duw o wenddydd
- 56 byd yw hwn bryd wrth gymmvn *z*
 breuddwydawl pawb drwy ehvn
 dav eidion i vn ac vn
 Ac arall ac arall hep yr vn &c.--end wanting.
- 59 *Prophecia viterbue de fortunis anglie:* Mors tibi
 delirum gladium parad undeque dirum &c.
b. krist ʃessv goruchaf i ti y kredaf &c. *Taliessin aa*
c. chwen sonday goth by E d and c And prime by on & too &c.

- 60 Burnys ne battellus brytten yt schall be
 Betwix too kynges for a clere encloos
 A content schall be cryede

63 *Fr Eryr Maur*: Govyn Gwenddydd [i verddin i brawd ac] ydolwyn iddo ado kof pa bryd y dve iddvnt vddyg[oliaeth] ar ol i goristwng or sayson Merddin yn ateb i wenddydd i chwaer yr wyf yn dicgio dy ysmalawrwydd yn keissiauw bddygoliaeth ith genedlaeth di Ac yna y marchoga yr eryr gwr hyt onnuev meigion Ac yno y pair vostrio i holl lvoedd Ac y geilw am i broffwyd o wynedd is kowwy a dyvynnwr meibion i ystavell ac yna y dychyraev y dyvynnwr alw arnvnt ff ap owen ap Gr. a elwir yn gyntaf Gr: ap ho: ap dd: o hil Rodri &c. ends: Pa beth medd yr eryr mawr a wnaeth yr ysrel Modd y gwnaethoch chwthevr bryttaniait ar saesson a ddail trahaa yr ysrael megys y dialassant trahaa ar y bryttaniait gynt.

70 Petrus baldevill de fitalia audinit &c.

71 *Illyma ddyall breuddwyd*[ion herwydd] y lloer: Y dydd kyntaf or lloer o gwely vrevddwyd llewenydd arwyddocka ends: y 30 or lloer o gwely . v . y breuddwyd a welych diogel vydd.

73 *A lymar modd y dyellir y breuddwydion*: Gweled dy vod yn daly adar ynnill yw Gweled adar yn dianc i kennyd kolled yw ends: Gweled kwn yn kyffarth nev yn dyffrathv dy elynnion yn gwnvthvr avles yt ynt Gweled dy daro a haearn kolled yw hynny.

81 Hec sunt nomina illius Regis qui sanctam crucem lucrabitur secundum diuersos Sanctus David vocat eum filium hominis &c. &c.

82 Enwev kledddyddv y milwyr; (2) ff wybod ai mab ai merch vo gan wraig; (3) ff wybod gwan rwng gwraig a merch; (4) 202 atom a vydd yn yr wns a 12 wns yn y moment &c. (5) pan anet crist ar anticrist, a swm y blynyddedd o ddechrev byd.

84 Tri hyd y gronyn gwenith y sydd yn y vodvedd &c.

b. 15750 or milltiroedd hynny sydd or ddaear hyt y llevad &c.

c. Yr hawl y sydd holl olevni o gwbl or holl vydysawd wrth y gyflewyt hi yn y kymhervedd y rwng y ddayar afvrvyaven y vegis y galle hi olevhav y tv vry ar tv yma iddi &c.

85 Y ffvryfaven y sydd yngylch y 4 devynnydd megis y mae blisgyn yr wy yn igvlch y dayar . . a gyvlevhawd yn y pervedd &c. &c.*

87 || Y gwynt a ollyngir or gogofev kvon or dayar drwy dath sych a gyvoto or ddayar i gyffroi yr awyr Devddec gwynt y sydd &c.

b. Gwr doedd a elwid Alfraganus a ddywaid bod yn vwy y seren leiaf yn y fvrhaven nor holl ddayar a rrac i pelled i wrthim a wna bychaned i gweled &c.

88 Diffic y llevad yw bod y deffnyddiev yn vnyawn kymedrawl Regythi ar hawl &c.

b. Saturnvs plaenet sych oerveloc yw Venus gwlyb a gwressawoc yw.

89 Pedwar pedwar a wna wl Sef yw hynny 16 kyfflybion bob rew yw gilydd &c.

* "Cais yn llyfr a scrivenes i o lyfr — Owen" in a xviii century hand.

b. Pedwar amser y vlwddyn yw gwaniwyn a haf &c. . . .
kynnedddev annyan &c.

97 An enumeration of countries ruled over by "Kings," Emperors, &c., with various items such as "Resurrexo Owain Glydwr A°. M.cccc.º Obitus Walteri barlee magistri de halfram 1542 . . Obitus alson Gwyn (?) 1449.

98 Obitus Roberti Trevor . . 1452. Mawrth mis dilys kais ar ddilyt &c. Bellum Henry iii apud Ratsifylde . . cum Hary Percy 1403. Obitus Ow: Glydwr die sancti Mathei Aprili 1415 &c. &c.

101 *The signs of the Zodiac*: Quando lvna est in ariete &c. &c.

108 And howe schale my hert be lyght . . . a
yf hyt may nonowthyrwys by.

111 *A fragment ending*: ef a vydd kyving kyngor y kor gorav. b
Merddin wyllt

b. Koed a leddir koed a gedwir kadarn enwir a geidw i
dir . . . c
dir yn kadarn enwir gadel haiarnolion *Adda vras*

112 S. mused in mydys mekyll towart . . . d
And then thys londe schall bruten be.

117 Lilium regnans nobilissima parte mundi &c.

118 The last kyng of brute was Cadwaladrus &c.

122 When Rome ys removydd ynto Englon and ilk a priste . . e
then the Ryght schall to the lyne of gwladus.

b. Optima medicina pro dolore capitis, with other Recipes in English.

123 Brython kynyddet Saeson heb waret f
Edwart golithret kyn diben i dyrnget &c.

124 dwyvlynedd ar ddyhedd a hanner y drydedd . . . g
katwaladyr yna a ddyvydd . i drais dros elvydd
Achymrv bievydd or mor bwy gilydd . . .
Ac ynnillat y goron ar holl geirydd

126 Maen ir weilgi a henri rac y tri . . . h
Ef a ddaw ir bryn gwyn brenhinedd . . .
brenin y bwch ywr gwalch gwinev . . .
ffrank ai ffrwyna o dra diriaw

127 Meddeginieth dda Rrac Sciatica: (b) etto vn "orchestol."

128 An item, partly illegible, about William ap Jankyn Rector of
(?) Wytyngton; and a prophecy concerning the "eagle."

129 *This is the last saying of Thomas of arsedon*:
whan Rome ys removed yn to Englound . . . i
how he zede vs fro no man cowth tell.

131 When comyns schall vnkurtesly call, Walys . . . k
All the condicion what so the be

MS. 27 Part i = Hen. 22. A CALENDAR by GUTTYN OWAIN. Vellum; 8½ × 6 inches; 16 pages of which the first and last (which is imperfect) are so stained as to be hardly legible; the last quarter of the xvth century; sewn in old vellum covers.

For another copy by Guttyn Owen, see Mostyn MS. 88, pp. 13-26.

MS. 27 Part ii = Hen. 218. **ASTROLOGY, MEDICINE, WORDS OF ADVICE, BRUT OF THE SAXONS**, a brief **CHRONICLE, LIVES OF STS. DAVID and GWENVREWL, BONED Y SAINT, &c.** Paper; $8\frac{3}{4} \times 6\frac{1}{2}$ inches; 130 pages, beginning wanting and some folios are injured by damp and mice; last quarter of the xvth century (? in Guttyn Owain's hand); in vellum covers.

"Gruffyth ap R" is the only writing on page 130. And the following englyn occurs at the foot of page 38 in the original hand:

llawer bran eisie ir brenin heddiw hawdd y gallwn chwerthin

llawer sans llevbais libin ar gro yn do ar y d—.

hadwgan ffol ai kant pan voddes y sayson yn yganwy.

1 Ar mab a aner dan yr arwydd a alwn y tarw sef yw hwnw o haner mis ebrill i haner mis mai kadarn a dewr vydd a gwyech a hygar a chwrtais *ends*: Ar verch a aner dan yr vn arwydd tec a hygar vydj a hawdd gan bawb i charv a dwyvol o veddwl a diwair vydj ond blin a llavrvs a llawer o vlinder avydj rraid iddi i oddef a dolvr oi llygaid a vydd arni mab a aner kall ac ysdronawl allythyrrawl vydj achyredic merch o genir llavar vydj breddwydion a vydan gerth.

13 **MEDICAL.**—*f* *adnabod am glaf gwahan*: O myni *adnabod* beth vo dyn ai klaf gwahan ai na bo par di illwng gwayd arno dyro y gwayd mewn dwr ac os y gwayd a a ir gwaylod iach vydj os tric ar yr wyneb y dwr klaf gwahan vydj *ends*: *Rac dolur o gefn*—Kymer wraidd yr alaw athalch keirch a mel a berw a dod yn blastr wrth dy gefn.

16 *Father's advice to his son*: Pun ysgrivenais im bryd vod y sawl ddion ar gyveiliorn yn ffordd i moylav ai defodav mi a welais vod yn gyngor ac yn gymorthwy ir sawl ai gwarantawai vynghyngorav i darllain heb ddyall ysgevlsvrwydd yw hynny *ends*: del ith gof lle keveist rodj yn dda bydd geredic oth vodj bydj vach yn anvynych.

Cf. MS. 3 p. 31, supra.

17 *Illyma y Kattwn arall*: Kans ydiw duw yn ysbrydol yn y nef megis dywaid proffwydi aysgvthr lan bid anrrydeddus vy mab kv i sef yw hyñy kar dy greawdr *ends*: Pan vych dedwydd bydd ore a gellych wrthvd dy hvn yny byd hwn ac yny nef O myny wybod ardymerav troydd ai diwallodrath dysc lyfr fferyst yr hwn a elwir virgyl O myny wybod ymradd gwyrrvav agwyr pvnne kais lyfr a elwir Lucan O myny wybod kyneddve llysoydj kais lyfr a elwir nasser ac ef a dywaid yt Os da genyt ddysgarv ne ordderchv kais lyfr ovyd yr hwn a elwir naset Os da genyd vod yn dd[o]lyth dysc y llyfr hwn a ehred y pethav aglywych yn hwn Na chais ddwindabaythav duw nai ddirgeleythav kans wyt varwol di govala am beth a berthyno yt erbyn agav.

21 Drwy gyvansodd y trwnk i gellir dyallt beiaf dyn ai beryglav 'ai glwyvvav o bell ac agos yn gynta ni a vynwn ddangos beth yw trwnk pedwar rryw vonedd y sydd iddaw kynta yw svgyr y gwayd a gerdda i leoydd damwyniol *ends*: Obydj y trwnc yn goch ac yn loyw o dddidanav ac yn drwbl i urnaw o chaiff gyvod i vyny byw vydj.

23 *Recipes*—*Rac y man kynhenid, Rac tun kroyn gan arf, Rac ir fflicys, Rac dolur penn, Rac y parlys ac iddw yn y uein gefn, Rac gwayw ynghymal, &c. &c.* *ends*: Val hyn y gwnair antred kymer y betonika ar plantaen a hwn a fydj dda i svugno ac i dyrv ac i lanhav y graith ac i estwng ychwydj.

26 *Val hyñ i rrvwymir iwrch*: *f* vlingo i bedwar troyd &c.

27 *Illyma vrud y sayson ac val hyñ i gwlydychasant* wedi kydwaladr vendigaid a goresgyn or sayson ynys brydain yn saith brenhiniayth i rranasant yr ynys Elly brenin esex killin brenin swsex Edulbright

brenin kent bedwallt brenin ar vlaynav lloygyr Edwin brenin nordd-hwmyrlond Oswallt brenin rrwng trin a dvedd Oswi i vrawd ynte brenin ar yr ysgotiaid ar ffiehdaid ends: Ac velly iroydd saint edwart a wiliam bastart yn gefndyr ac yn gyvyrdyr dwy vlynedj ar bymthee ar hvgain i gwladychodj ac yna gynta i doyth wiliam ir tir ac anrreithiaw a llosgi a goresgyn y wlad aoruc. Cf. MS 22 *supra*.

34 *Prognostications*. Mis ionawr o bydd Mis mawrth o bydj tyranav gwynt mawr ac aml ffrwythev, &c. &c.

b. *Illyma ddiod rruc brech ir iddewon*: Kymer driael y tylodion &c.

35 *The Life of St. David*: Kyredic vrenin a wledychodd kyredigion drwy lawer o vlenyddedd ac o honaw i kavas keredigion i henw a mab a vv iddaw sant oyd i heñw Oddyna i doyth padric hyd ynglyn vweli rrosin ac i myddyliodd ddwyn yno i vywyd hyd i ddiwedd ac angel a ddoyth at badric ac a ddyvodd wrtho gado di y lle hwn ir mab ni aned eto Ac ymhen y deng mlyned ar hvgain wedi hyny val i royd fant ap kyredic yn kerdde i hyn nycha leian yn kyvarvod ac ef a mab a aned iddi a dewi a royd yn henw ar y mab ends: o dduw svl hyd dduw mowrth i bv varw dewi nid ayth na bwyd na diod ymhenav y rran vwya or bobl a hyñy oyd dduw mowrth kynta o galan mowrth i kymeth iesu enaid dewi ir nefoydj gyda buddygoliayth a llywenydy Ac velly iteryna y vvched.

49 *A brief Chronicle*: Blwyddyn eisie o ddav kant a ffwm mil a vv or amser gwnaythbwyd adda oni ddoyth krist yngnawd dyn ends: M a CCC a xiiij i bu laddva ary sayson yn ysgrafing yny gogledd ac i llas kayr M a CCC a xv i rryvelod ff brenn ymorganwe.

51 *Bvchedd mair vadlen*: Mair Vadlen a oyd mor vvcheddol ac i karodj krist hi yn vwya or merched yn nesa at vair i vam ac o herwydy hyñy pob kristion a ddyly anrwyddedduw a mair vadlen ends: Oddyna irayth i orwedj gar broñ yr allor ac yna iddayth i henaid gwynvydedic at yr arglwydy dduw ac i kladdodj yr esgob sant hi gwedi elio y korff glan ac eli gwythvawr ar saith niav nesaf ar ol y kledd-edigayth ef aglywe hawb ara ddey ir eglwys arogle melys sawyrvs gwell noe i klowsai ddyn iroyd a ffob dyn klaf ara ddelai ir kor lle i kladdesid hi a geu holl iechyd Ac yno i kladdwyd yr esgob sant pañ vv varw gar i llaw hi.

60 *St. Silvester on Roman churches*: Saint Silvesder a ysgrivenodj yny kroniel vod yn rrvvain Mil quingente quingie o eglwysi yrhañ vwya orrai hyñy a ddisdrywiwyd yni myse wynt i may saith eglwys brinsmal or priffes mwyaf a rrydid agras agorvchavieth a fanteiddrwydy rrac eraill Y kynta yw eglwys feuan evengylwr &c. ends: yn eglwys braxidys i may tryded ran or piler yr ysgysiwyd krist wrtho yghanol yr eglwys i may iiij Mil o gyrff saint a verthyrwyd Ac yno bob dydj i may CCC mlyned maddevaint ac yniver grwys a thrayan i bechode.

65 *The expedition of Llywelyn to London*: Bid ysbyis i bawb bod ff ap jerwerth drwyndwn yn dywysoc kymrv a merch jeuan vrenin yn wraic iddo ac ef a garodd drigo yn rrefriw a moli mair o drefriw yn vawr a wnai ef ends: ac yna y tynodd ef i wialen ar hyd y pared ac nid oydd yno mwy or llys Ac yna i kerodd ef ari drayd noythion val kynt gyda ff oni ddoyth i gefn tegaingl ac yno i dyvodd kynwric koch o drefriw im gelwir i mair o drefriw am anvones i ith helpio di rrac kayl kywilydd.

67 *Boned y Saint*: Dewi ap sant ap kyredic ap kvneda wledic a non verch gynyr o gayr gawch ymynyw i vam . Docvayl m ithayl .

hayl m korvn m k wledic Teilaw a chynllaw meibion hensych
m hydddw m k m k w Avan bvell m kedic m k m k w a thech-
vedd verch degid voyl o benllyñ i vam Gwynlliw &c.
ends: festin a selvan ymheñmon a llys a chyngrar yn llan gevni
meibion geraint m erbin m kwysdenin gornev m kynvawr m tvdwal m
gwrnw m kadiawn m kyan m evda hir y gwr a vv dwysawe ymlayn
kymrv pañ ayth gida maxen wledic i rvvain a gwyar verch amlawdd
wledic i mam.

Cf. MS. 16 part iv. supra.

70 *Gway hi y ddraic koch kans i diwraid y sydd yn dyvrysiaw*
Y gway hi hyñy arwyddoka y disdryw ar brad a wnayth hors a
hinsieistr pañ ddaliasan wrtheyrn &c.—*being a series of commentaries*
on prophetic utterances—*ends*: Oddyna i gobryn ef ganmawl yr
holl gyaythawc ac y rrwn y gwynvededigion i kyvlyeheir nid amgen
gwedi darvod poß peth o hyñy i gobryn ganmal yr holl gywaythoc sef
oydd hyñny kyrenydd yr arglwydd bab agavos alle yw gladdv y rrwng
y ddav esgob saint nid amgen saint oswallt a saint wlsdan ynghayr
wranon o hwnw i kerdda llnx.

85 *Illyma y xxiij or brenhinoydd kydarna or brytaniaid ac a*
varnwyl yn wrola i gwngkwerio ac i adeilad ac i roi rroddion: Brvtvs
ap silivs ap ysganvs ap ineas &c. *ends*. Kydwaladr vengidaid
a vv ddiwaytha or brytaniaid yn vrenin ac yni amser ef i doyth y vall ar
yrynys a pyrhad vñ vlynedd ar ddec Ac yna i darvv omui a hwnw
vv sant Ac iddo i bv drimaib ivor ac Alan ac idwal iwrech a rrai hyñy a
vvant dywyogion ar gymrv.

87 *Trioeddy Meirch*: Tri marchawelwyth ynys brydain dvr moroyd
march elidir mwynvawr a ddvc seithnyn a hañer arnaw o benllech elidyr
yny gogled hyd ymheñ llech elidir y mon *ends*: Tri ffirif
eddystr y. b. dv hir rrynedic march kyan garwyñ a rrddvron
tvthvlaidd varch gilbert m kad gyffro ac awyddawc vreichir varch
kyhored ail kyan.

88 Ywain ap Mred: ap Tud: ap gronno ap ap mymbyr ap
madoc ap lokrinvs ap brvtvs.

89 Bid graviad gañ iar bid dridar gan lew bid ofnad a gar b
toñ kalon rrac galar B aha byddar b anwadal ehvd *ends*:
O chlywy chwedl b hydaw dy vryd ysgafn gwaith gwarandaw ysgwayth
ail govyn arnaw Navyd var vynyh na chwenych gyfridan na ogan yny
bych kadw dy bwyll twyll na chwenych.

90 Yr amerodr a ovynod ir mab paham i may iownach ymprydio
dduw gwener no dyw arall or wythnos &c.

b. Arthvr ap vthr ap kwysdenin &c.

91 *The Life of Gwenfrewy (imperfect)* Yngorllewin ynys brydain
ymay gwlad a elwir kymrv or naill dv iddi i may tervyne lloygyr ac or
tv arall eigion y mor yni chylchynv a saint gynt yni chyvanheddv ac ir
hyñy hyd heddiw yni thekav o wythiav kyvwlch Ac o eiryf y saint hyñy
gwr da santaidy ardderchoc kyvwlch a elwid bueno a gwedy trymygv
o hono dref i dad agogoniant y byd ir mwyn dvr ef a wnaythbwyd yn
vanach *ends*: y ffynon ar avon a * * * * i merthroliaith hi
hw * * a dynv ir rr gayth y dwr nac ir dim ir ddangos gwyth * *
duw a ffawb a gant gwared oi heiniav yno.

121 Megis y gwrthlad y ddreic weñ y ddraic goch velly i gwrthlad y
goch y wen y ddraic waytha a beta ac o chwythiad i genav o filamawl dan
i llysc yr holl ynys O arenav hwnw i dda man hadav a dwysa dvrnodiaiv
ai gyrn yny dwyrain Oddyna i dda brenis gwenwynic i olwe ac ar i
edrychiad i dechryn ffydj a chrevydj Oddyna y llew a ddynesa ir brenin
&c.

Imperfect and so badly gall-stained as to be illegible in parts.

127 *A vocabulary* . Mordai llysoyd // gogŵn mi a wŵn // maranedd
gewdoydd * * * * berthawc perffraith ysgwyd kledde &c. Imperfect.

128 *Armes dyddbrawd Taliesin ai cant*

Deus dominus deilad gwledic gwlad nerthiad
gway amddireto yn yr hwŵn nid eiddo
mogelwch y bresen * * * * hyd ddienn

Taliesin

MS. 27 Part iii = Hen. 174. APOCRYPHAL GOSPEL, TRANSITUS
MARIAE, LIFE of ST. CATHERINE, the FINDING of the CROSS, &c.
Paper; 8½ × 5½ inches; 110 pages, imperfect in many places; xvth
century; unbound.

1 *The Gospel of the Pseudo-Matthew (wanting beginning and end)* : * * * (3) Dduw drwy Jessu grist Ac wedy myned Jessu or
aiffit pann ydoedd yngalalia yn dechrav y bymthegved vlwyddyn oi oed
ssadyrngwaith yr oedd yn gwarav gyd a meibion ar ganawl eurdonen
Ac yr oedd Jessu gwedy rywnevtur saith lynn a gwnevtur kwndid 7
arwain y dwfr ends: A mair a Jessu ai chwaer gyda hi yr
honn a elwid mair clewffas a rodasai yr arglwydd dduw i Joachym i that
ac anna i mam Am ry offrym honvnt vair vam Jessu yr arglwydd Mair
Klewffe a elwir hevyd Mair o vn henw ar ddiddanwch y rrieni ||

17 || y rrai addeuant ir byt ac eislaw aelodav uduvnt eraill heb
synnwyr eraill yn gyvarthedic eraill yn vyddeir eraill yn ddeillion erill
yn vvdion ends: Wrth hynny gwedi purhaer enaid oi gariad
drwy adnabodigaeth y korff ef a yn wastad i holl synhwyrav ac a
ymwrthladd acham veddyliav knawdol ac a ddarostwng ir ysbryd glan
Ef a gyvyd ar dduw dad yn arglwydd ni Jessu grist i vab ||

29 *Mynediad Mair ir nef*: Molitte was krist esgob eglwys sar-
dine ends: ac ar hynny yn ddiannod y rryddhawyd i ddwy-
law i wrth yr elor Ac eisioes 7 vreichiav a oeddynt ddiiffrwyth Ac
nid oedd heb ddolur Ac i dyvodd pedyr wrtho dyne || See *Llyvyr Aghyr*
Llandewivref, p. 83.

43 *The Life of St. Catherine*: Arglwyddi gwr dewch a dyellwch yr
hynn a ddywedir ywch or wryy vendigedic faint katrin ends:
wrth hynny ninnav a adolygwn ac a archwn i dduw emi chariad hi ac yr
y dyoddeivaint a oddevodd hi ar i chorff glan er kariad tww roddi
trvgaredd 7 ninav a rroddi ynn yn bywyd yuy byd yma val i gallom
ddyvoti i ddiwedd da . amen Poet gwir vo hynny.

57 *Y GROGLITH*: Dioddeivaint yn arglwydd ni Jessu grist herwydd
matheu angelystori nid amgen yn hen gymraec no chroglith &c. . . .
Yn yr amser hwnnw i dyvodd Jessu wrth i ddisgyblon:—

Pam na wyddlawch wi . . mae gwedy deuddydd y bydd y pasc ac i
bradychir mab dyn hyd pan groker ends: A ffian roddynt i
dwyllaw ar ddynton kleivion hwy a vyddynt fach Ac wedy darvod yr
arglwydd Jessu ddywedud wrthvnt wy hynn ef a gymerwyd ir nef nev
ef a esgynnawdd ar nevoedd Ac yno y mae ef yn eistedd ar ddeav dduw
Wyntav yn ddiannod a aethant ac a brygethassant ym hob lle Yr
arglwydd dduw ageu [=ag ef] gyd ac wynt yn kadarnhav ev pregeth
gyd ar arwyddion yni kalyn nid amgen y gwyrthiav ydoedd dduw yni
ddangos drwyddvnt hwy yr ebystyl.

90 *Y lyma vynegi vegys i kavas elen luyddoc verch goel y groes*
vendiged: Ac wedy dioddef on arglwydd ni Jessu grist y kvddiodd yr
eddeon yn lle dirgel yny ddaiar y groc ends: Ac wedi kuvil-
llaw [? kuvlawnu] o elen gwbyl oi holl negessav ynghaeruselem gan
ymddiriaid yn ffydd grist . . . Ar neb a anrwyddo y drindod gan
ymddiriaid i ddioddeivaint Jessu grist ar groc A vyddant gyfrannoc gyd

a mair vam grist yn dragwyddawl orffowys a llywenydd a gogoniant yny nef amen.

109 *Ilma broffwydoliaeth y keilioc*: Galw di y keilioc darian Annedus o vrutus nid cheta ederyn yny byd gyffelib yr keilioc enw y tarw ai gryfder a gerdda at y keilioc Nid ymddengys y gwirionedd or ddaiar heb ryvel Nid ofnhan y kyvion or nef heb i darged Y gras aderir yn ||

MS. 28 = Hen. 7. LEGES HOWEL DDA. Vellum; $7\frac{3}{4} \times 6$ inches; 52 pages, in good condition with the exception of the first and last two folios; last quarter of the XIIth century; in old oak boards binding.

This is the oldest known copy of Howel's Laws, either in Latin or Welsh, and its text is printed in the Rolls edition of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, Vol. ii, pp. 749-814.

"T[here is a transcript of] Howel dda's Laws in Sr Rob[andwriting] in St. Benedict Coll. Library in [Cambridge where there is] also Caradoc of Llan-[carvan's History of the] Pr[inces of] Wales in latine. Archbp. Usher informed Mr. Rob. Vaughan of Hengwrt that there is a fragment of Welsh Annals which some times belonged to St. Davids in Benet Coll. Cambr: this Richard Davies Bishop of that sea A.D. 1568 lent Mat. Parker Archbp. of Canterb: who gave the same fairly written to that Coll."—written on a slip of paper which is pasted inside the end cover.

"D. Rob. Vachani liber Legum Brittanie qui et fideliter transcript: per Guil. Mauricium An^o 1662."

1 *Incipit prologus in libro legum Howel da*: Brittanie leges rex howel qui cognominabatur bonus . i . da . regni sui . f . gwynedotorum . powyfflorum . atque dextralium ends: Eodem modo cum animal adducitur a loco in quo ius de eo haberi non possit: ad locum in quo possit . i . ab agchvereith at keuereyth.

MS. 29 = Hen. 26. Y LLYVYR DU OR WEUN, or *The Black Book of Chirk*, is the oldest copy of the LAWS OF HOWEL DDA in the Welsh language. Vellum; $7\frac{1}{2} \times 5$ inches; 104 pages, imperfect and deranged in the sewing; pages 33-58 are in a hand smaller than the rest of the MS. which seems to have been written about 1200. The rubric initials are quaint and ill-formed. Forms like *dressou, troith, din, neildu, hui, ecchen, bucc, hycc, ryc, pet, pedh, peht, peth, pue, lloe*, testify that this MS. must be a copy of one considerably older, and that Welsh can hardly have been the native tongue of the scribe, whose notion of the value and use of the aspirate in particular is decidedly original even among the few MSS. in the North-Walian dialects. This MS. is the A of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, and it is a matter for regret that its text should not have been reproduced with more care and fidelity throughout. It corresponds with pages 2-80, 108-110, 80-106, 110-166, 254-334 of Vol. i. of the printed text, and with pages 1-20 of Vol. ii. For the lacunae in this MS. see Additional MS. 14931 in the British Museum.

This MS. contains also (p. 31) an elegy to Llewelyn ap Griffith Prince of Wales written at the time of his death on a space left blank by the original scribe; and page 32 has a considerable number of Proverbs in a hand later than the laws.

This MS. has marginalia throughout in the hand of Sir Thomas ap Wiliem, and the following occurs on p. 52:—Myui Tho: wiliem phyfycew a dharlheneis y lhiuer hwnn ag ai heglureis yn hyllythr, oedran Christ 7efu ynol y cawd . 1608.

1 Heuel da uab kadell teuyhauc kery oll auellef ekemry en kam arueru or kefrethyeyu ac adeuenuf atau uy guyr opop kemud eny tehuyokaet epduuar en lleycyon ar deu efcolecyon fef achauſ euenuyt er eſclecyon rac goſſod or lleycyn dym avey en erbyn er eſcrtur lan fef amſer edoythant eno egarauyſ fef amſer achauſ edoyant egarauyſ eno urth delehu opaup bod enyaun (en) er amſer glan hunnu . Ac na guenelhey k(am) en amſer gleyndyt Ac okyd kaghor akyd ſynedyaeth . edoytho[n] adoytant eno er hen kefrethyeyu acſteryafant arey onadunt andaſſiant yreddec arey aemendaſſiant ac ereyll en kubyl adyleaſſiant . ac ereyll oneuuyt ahoſodaſſiant . aguedy hony onadunt ekefrethyeyu auarnaſſiant eu cadu . heuel arodeſ yaudurdaut uthut ac aorckemenuf en kadarn eu kadu en craf . aheuel ar doythyon auuant ykyd ac ef . aofodaſſiant eu hemendyt ar hon kamry holl ar e nep egkemry alecrey heb eu kadu ekefrethyeyu . Ac adodaſſiant eu hemendyt ar er egnat akamero dyofryt braut ac ar er argluyt ay rodhey ydau ar ny huypey teyr kolhouen kefreyth aguerrth guellt adof a pop pedh rey ydynyaul aruer arnau ends : Pop* pekerd telyn adele yka ekeroryon telyn guedj ed emadauocent a telyn rau Amenu bod en kerdaur keſueyaf ay uod en eyreyat . xxiiii . y ober Ac adele opop dohouot or akafoent nac oerchy nac okauaruſ neythaur ran deurur keny bo ene lle of kouyn Sef eu kauaruſ neytyaur xxiiii or neythaur ahyne yr beyrt Ac enteu adele yguafanaet ual gur medyanuſ ar nadunt Rey adeueyt panyu dyn amdy * * * uenhedyc eu kauarc kyfyll . Ereyll adeueyt panyu deruen aladher eu hageuarc ar tref tat pryodaur adeleu dody mantell arnau oyckudyau rac y gulet abod en guaraduyt yn tref tadauc ygulet foruert uab madauc uab madauc eyfyoef adeueyt panyu hun eu kauarch kyfyll yaun . Sef eu hene paquo karr en kyf yr llofrud ||

Elegy to Llewelyn ap Griffith

- 31 Meu volŷ cryſt kely kwlwŷd
 maur volaut dydraut dydramguŷd
 Meith em gunaeth galar ae arwyd arnaff
 my nŷ retennaff adan eafluŷd
 mor trauf w jeſſu amaeſtrygwŷd
 mor treŷſiur aghen an ren ratlwŷd
 mor tryſt yw en byw y bot glaſwŷd deruŷn
 ar grud llewelŷn llew ehagruŷd
 maur peŷr kŷnnŷnŷeyr kŷnnŷf hŷlwŷd
 maur pen kemrŷ wen aekemenruŷd
 maur parch go geuarch gogefrud
 gurrhŷt mae eiſeŷt ebŷt en enpetruŷd
 cam egoruc duŷw otebegruŷd
 ken beŷ truch nae beŷ trychanmluŷd
 kemerrwſ agheu eghefrŷd attau.
 adegŷnt oe lau luoflogruŷd.
 llewelŷn hael dyn hwŷldaun awŷd
 llewŷandŷr guenuŷdŷc guledŷc guladluŷd
 lladaud duŷw arnam nŷ am dwŷn lleŷdwŷt urwŷt
 llaurwŷt eſewŷt ar eſewŷd
 llew en aer llŷw taer am eteirŷwŷd
 lluuŷdeŷ a lŷthrey oe helaethruŷd
 lleŷdŷat uryt en rŷt en rodwŷd ongŷr
 och aguŷr am gur dŷwaradwŷd
 och uaur auurŷr odŷruŷgruŷd
 och ueŷth ep echueith oe obeŷthruŷd
 . och degŷn adogneſ goleuruŷd

och am naf am* nep dýwýtruyd
 och am ner mwner mwnogruyd
 och nof o arof er aruyd
 och dýd adodýw oe tramguyd.
 och duýw odýna gareýdruyd.
 och duyw odýnot en argluyd

Anon.

32 *Proverbs*: Ny kufe duu pan ryth guaret:

dýn arānus neu agauaf:

Hirguetdaut ý ueuel. Hirných ý agheu. Hir oreýfte ý ogan.

42 At the foot of this page there is a short poem which is partly illegible. It is in the same hand as that on p. 31.

VI cat o ragat . . vffgwýd

Guedý echung tec ar carthrefrwyd

Guede llawer gur &c.

MS. 30 = Hen. MS. 12. THE LAWS OF HOWEL DDA. Vellum; $7\frac{5}{8} \times 5\frac{7}{8}$ inches; 82 folios (plus a blank vellum leaf inserted at either end by the binder); bicolumnar and numbered 1-328 respectively; wanting the beginning and end, as well as folios 46-47; XIIIth century; bound in leather.

This MS. does not appear to have been used in the preparation of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*. Its text possibly was the basis of MS. F, though the readings differ in many places. The statement—*Odamheuyr bot pob un or llesoet* a ducpuyt uchot eu bot e | kefreyth hewel edrecher elleureu lladyn ac eno y keffýr* (col. 141)—confirms our hypothesis that the Welsh Laws were originally written in Latin, but with the technical terms left mostly untranslated.

This MS. practically covers the same ground as the printed text on pages 92-104, 110-138, 314-328, 262-270, 216-260, 140-166, 170-198 of Vol. i; and pages 1-20, 28-66, 98-100, 68-76, 94-96, 78-90 of Vol. ii. The pages are given above after the order of the text in the MS., which contains, besides, some passages not in the printed volumes. Apparently the scribe of this MS. used MS. 29 and a Latin text, and edited† and arranged the contents afresh. The rubric initials (cols. 147-304) of this MS. seem to be modelled on those in MS. 29.

Col. 1 || hy adily punt. ac enetrede|weith hy aeyll yfgar heb golly dym oy da ar da agauaf uchot am yguaradwyd ahyn adily herwy ybreinneu. kemeret idy ehun en di keuran heb dym yr gur yny herbyn. [G]ureyc ybrenýn adily rody heb gannyat etrayan adel ydy oduot ybrenyn. [G]ureyc uchelur adily rody heb ygannyat ycrif ay mantell ay penlyein ay efgydeu ay buyt ay dyaut acraun y kell. abenfygyau holl dodreuen. [G]ureyc tayauc adily rody ypenguch abenfygyau ygogyr yn gyn pellet achlewer yllef yar ydom yn galu y erchy yduyn adref ends: *Oderuyd* nabo dym da ydau enteu. ac ena er argluyd en mynnu mab(?)|edyn am edelet cany caffaf er reyth ac en deleet ar ytat er reyth. *Kefreyth* adeweyt am lladrat na deleyr barnu reyth ar nep namyn ar y nep egerro yperchennauc arnau acany gerruf perchennauc ar ymab dym urth hynny na dele mab attep am reyth ytat. *Oderuyd* dale lladrat en llau alldut mab uchelur achen emrody egkefreyth

* Written over *hep* which is cancelled by a stroke of the pen.

† Try ryv llefoet eflyt eg kefreyth heuuel herwyd *LLEUYR EYF GUYN* nyt amgen lles kul lles annyan. lles guéythret (col. 181). It would appear from this paragraph that the compiler of MS. 30 had seen a codex (? original) at Whitland. Cf. MS. 34.

‡ In columns 1-146 the sectional initials have not been filled in.

odydor . ac enteu eylweyth hep uennu emrody ekefreyth . ar lladrat en cemeynt ac y deley enteu bot en eneyt uadeu am danau ac nat ennyd enteu egkefreyth bot er argluyd en mynu.||

Mae yn yllwyer hwnn o ddolennae 78 : sef Lxxvii. Tho: Wiliems physycwr piaw.

On the vellum leaf inserted by the binder at the beginning of the MS. are the following entries : " **Col** = **ēa**. viz. Y Colofnog hen yw enw hwn Neu **Col** = **an** . yw arwyddyn y llyfr hwn (yn Neðfgrawn WM.) am ei fod yn golofnog ai lythyr yn hen anawdd ac y ddieth wrth 'scrifenyddiaeth yr oefoedd diweddhaf . Olim Tho. Guilhelmi Phytic . nunc D. Roberti Vachani de Hengurto . A.D. 1662./

" Hunc coder diligenter cum nostro Alpha et Ior: comparavi, variantes Lectiones et augentes transferendo, Guil. M. Yr un ac 'Alpha yw'r llyfr hwn hyd pag. 48 [= col. 189] . oðyno allan mae'n cyttunaw ac Ior: oðieithyr ychydig Amrafaelion yn y ddau heb law y **Coll**."

The subjects of the sections are inserted in the margins in the hand of Syr "Tho. Wiliems," and there is one page of index, on paper, in the hand of ? Robert Vaughan.

MS. 31 = Hen. MS. 23. THE LAWS OF HOWEL DA. Vellum; $7\frac{1}{8} \times 5\frac{1}{8}$ inches; 64 pages,—end wanting; first half of the xivth century with sectional initials in red and green alternately, and a few of the larger initials floriated; stained, especially the first and last pages, which are illegible in parts; bound in vellum.

The first page has an ornamental bordering enclosing the writing, which is very uncommon if not unique in the case of Welsh MSS. At the foot of the same page the name of "Meredith lloyd" occurs.

This MS. is the R of the *Ancient Laws and Institutes of Wales* and its text corresponds with Vol. i, pages 338-414, l. 17; 416, l. 4-418, l. 20; 420, l. 5-452, l. 13.

1 Howel dda o rat duó mab kadell b[ren]hin kýmry oll awelas y gymry yg kamaruer o gyfreithen a deuodeu . Ac y dy * * * * o teilygdaot bacu . megys archeigob [Mynyw] ac efgyb ac abadeu . A ffrïoreu hýt y lle a [elwir y ty gwyn] ar taf yn dyuet . y ty hónnó aperys ef [y adeilat] o wyal gwýngoll yn llety idaó 6rth [hela pan deljei y dyuet . Ac 6rth hýnný y gelwit ef y [ty gwyn] . Ar brenhin ar gynulleitua honno a [trigaffant] yno trúy yr holl arawys Ac or gynnulleitua honno pan teruýnaó y garawys y dewitfaó y brenhin y dendece lleyc doýthaf [oe wyr] ar vn ýgolheic doethaf aelwit yr athro bleg[ywr]ýt . y luneithaó ac y ýnhóýraó idaó oe [deyr]nas kýfreithen ac aruerod yn prýffeith . Ac yn [neffaf] y gellit y wirioned a iaónder . Ac yd erchis eu hýfgrýuennu yn teir ran . Yn gýntaf kýfreithen y llýs [peu]nýdaó . Yr eil kýfreithen y wlat . y tryded [aruer o] pop vn o honunt . Gwedy hyany yd erchis [gwneuthyr] tri llýfyr kýfreith . vn 6rth y llýs peunýdaó preffóýl y gýt ac ef . Araff y lýt dinefór . Y trydyd y lýt aberffraó . megys y kaffei teir ran gymry . Góyned . powys . Debeubarth aódurdaó kýfreith yn eu plith 6rth eu reit yn wastat ac yn paraó . Ac o gýghor y doýthon hýnný rei or hen gyfreithen agynhalóýt . Ereill awellaóýt . Ereill adileóýt o góýl . Ac a offodet kýfreithen newýd yn eu lle . Ac ýna y kyhóýdes y kýfreithen yr pobýl yn góýl . Ac y kat[darnhaó] y haódurdaó udunt ar y gýfreith honno . Ac y dodet-emelldith duó ar eidaó ýnteu ac vn gymry oft ar y neb nýs kattwei rac llaó megys y goffodet ony efit y gweffiau o gýfunde bglat ac arglóyd ends : yr hórd . heuyt a wanho a bon[loft yndi] ný diwýgir idi llath ýchrýs hagen [yn gýfuch] a thal y phedrein tray chefn . Ar tu [racdi yn g]ýfuch a gwar y ae goffóg ar [hórd hónnó] yndi heb y díffyn idi . A hynny [yw kýfreith] tóýt uor ||

MS. 32 = Hen. MSS. 311* & 8. THE LAWS OF HOWEL DDA, A BRIEF CHRONICLE (in Latin), FROM GWRTHEYRN GWRTHENEU TO KING JOHN, PAUL'S VISION, the TREE OF THE CROSS, BRUTUS SAXONUM, ENGLYNION, &c. Vellum; 8 × 5½ inches; 285 pages (the paginator missed "121"); circa 1380 (pp. 1-224); A.D. 1404 (pp. 225-228); before 1416 (pp. 229-230); and the remainder belongs to the middle of the xvth century; beautifully written,† in good preservation, and well bound in white vellum.

"LIB. TEG, vel. TEG yw Arwyddyn y llyfr hwnn yn Neddfgrawn, W^m. M."
"Alpha & for: nrū, ad hunc Cod. emendatissimū, examinavi ego W M. 1662."

The text of this MS., which is the D of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, is based respectively on B, C, G, and Pen. MS. 30, and corresponds with Vol. i, pp. 1-76, l. 3; 108, l. 7-110, l. 17; 80, l. 9-104, l. 5; 106, l. 23-108, l. 4; 110, l. 19-284, l. 6; 286, l. 2-292, l. 3; 284; 292, l. 5-334, l. 19; 76, l. 5-80, l. 4; and Vol. ii, pp. 2-36, l. 17; 38, l. 22-96. Some passages have been omitted in the printed text of Vol. ii, especially *Teir balaſc vechni* (pp. 197-199). Cf. Vol. ii, pages 340-342.

1 Howel da mab kadeſſ brenhin kymry oſt aweles y gymry yn cam aruer or kyfreitheu : a dyfynnaſd attaſ hyt y ty gwynn ar daf chwegwyr obob kantref yngkymry . Y pedwar o nadunt yn ſheygyon . ar deu . ynyſgolheigyon . Sef achafſ ydyuynnſyt yr yſgolheigyon : rac dodi or ſheygyon petheu a vei yn erbyn yr yſgruthyr lan . Sef amſer y doethant yno : y garawys Ac o gyghor a chytſynedigaeth y doethon y doethant yno : yr hen gyfreitheu a edrychiant . a rei onadunt a adaſiant y redeſ : ac ereiſt a emendanaſiant . ac ereiſt yn gſbyl a dileaſiant . ac ereiſt o newyd aofſodaſiant . A gſedy honni o nadunt y kyfreitheu a varnaſiant eu kadſ . A howel a rodeſ y aſdurdaſt udunt : ac a orchymynnaſd eu kadſ yngadarn ac yn graff : A howel ar doethon a uuant ygyt ac ef a ofſodaſiant eu hemettdith ar honn gymry oſt ar y neb ygkymry a lycerei y kyfreitheu heb eu kadſ . Ac a ofſodaſiant eu hemettdith ar yr ygnat a gymerei diofryt braſt . ac ar yr arglſyd ae rodei idaſ ar ny ſypei deir kolofyn kyfreith a gwerth gwyſt a doſ . ac avei aghen y dynaſt aruer ſrthaſ ends : Pſy bynnac a vynno kynnydu : na charet tripheth yn ormod : gſraic . a meddaſt . a hun . Pſy bynnac a vynno bot yn ygnat . dyſiget yngraff . Gouynnet yn vuyd . Gſarandaſet yn ſſſyr . Katwet yngofyaſdyr . Datkanet ynwar . Barnet yndrugaraſc .

225 Anno . M^o. C.C. xxx anno ante natiuitatem christi (brutus) uenit primo cum progenie ſua de reliquijs troianorum ad iſtam insulam . tunc temporis Albion uocatam . The other items refer to Lucius, Eleutherius, Fflagan and "Diwan," to the Pelagian heresy, to Germanus, to Merlin "coram ſfortigerno . de draconibus," to the coming of Hengist, to Dubricius crowning Arthur, to his death in 612 and the removal of his body from Enlli in 1120, and to King Cadwaladyr.

226. Anno dn'i M^oCC . lxxxij . interfectus eſt leuelinus princeps walie . de cuius morte territi ſunt valenſes ultra modum ⁊ turbati reddiderunt regi anglie omnia caſtra northalie una cum porcinnucula crucis dominice . Cambrice uero dicta . Croes Neide cum multis alijs famoſis reliquijs reddiderunt ⁊ coronam famociſſimi arthuri quondam regis britannie ⁊ ſic gloria walie ⁊ wallencium . Regibus ⁊ magnatibus

* Numbered 4 in ſome previous collection.

† This remark applies only to the Laws, which are in the ſame hand as the *Mabinogion* in the *Red Book of Hergest*.

anglie tranilata est. In sequenti uero anno captus est dauid frater duci lewelinii et apud Amoythie . i . schorouifburi tractus decollatus et truncatus. In 1296 fuit guerra Morgan Gap mereduth In qua omnes wallenses uniuersaliter furrexerunt . et fuit eis ualde utilis. In 1315 fuit guerra Lewelini bren . inter ipsum et glamorganenses suscitata que fuit particularis et non durauit nisi per ix septimanas. In 1321 was the war of the barons, and in 1326 fuit guerra regine Cambrice uero dicta : Reuel eurenines in qua fuit captus Edwardus rex cognomine kairnaruo . cum hugone de spenser et alijs multis magnatibus apud penrefe In Glinrothne . qui ducti fuerant per diuersas partes anglie . et ibidem exterminati . In 1348 the "great pestilence" exterminated "two parts of the Welsh people" ; and in 1361, there was a second plague and a terrible wind which overturned groves, houses, &c. In 1370 and 1375 there was a third and fourth plague A natiuitate a christi usque ad annum in quo modo sumus M^o. CCCC . iii^o. Anno dⁿⁱ M^o. lxxxj^o. Edificata fuit villa de keirdyf sub willelmo rege anglie.

229 Hoes gvrtheyrn gvrtheneu hyt weith vadon ydymlavd arthur ar sayson ac ygorvu Arthur. C . xx . viij . blyned . O veith vadon hyd gamlan ends : Or pan deuth crist yg canab hyd y brdydyr yn erwin . Mil. CC . L . v . Or pan doeth kymry gyntaf y ynys prydyn . yny doeth ieuau urenhin aber ac yny aeth grufut ab ffewelin ygwystyl . ij . M^o. ccccc . xcvj . Or pan doeth cred gyntaf y gymry y gan eletirius pap ynoes ffes ab coel brenhin kymry hyd y vloytyn ||

Here the gathering ends and the rest is wanting. See Pen. MS. 212 = 319, and Red Book of Hergest, col. 1020, &c.

234 Breutwyd Pawl. Reid yb imi urodyr karu digriaboch paradôys . ac ouynocau poeneu uffern y rei auuant dangosffedic y baol ebofotol pan uu yg karchar Duab anynei dangos idab ef nef yny byd hounn ac uffern . ac am hynny yr anuones duab ōihagel yn yspryd yny ulaen . a dyuod a wnaethant y auon uabr . a gofyn awnaeth paol yr angel pby oet enb yr auon honno . a dywedud awnaeth yr angel orthaob ef . Yr auon hon a elwir occyanus yn yr hon ydygydydant fer y nef . ac y gylchyna yr holl dayar ends : Petuei bedeir mil o dynyon yr dechreu byd hyd hediob aphedwar tauod hayarnaol ym pop penn ny orffwyflynt yn dywedud ny ellynt dadcanu un poen o uffernolyon poeneu . Osnokebch garedigyon vrodryr y poen hynny . agonebch da y meint a alloch yr duab . Ac anrydedbch duab ae feint byd pan vo ef yn kynhalyo ym pob gweithred da . ag an dycko yr dragywydaol uuchet.

See MSS. 3, 14, 15 supra.

239 The tree of the Cross. Pby hynnac a uynho gwarandaab a gubyod or wir groc o ba du pan deuth ai o pa bren y gorlleweychaob . a fygyhyd y bu ir y pren . A phby ae duc (y pren y garufsaleme) gouynned imi o gedymdeithaol ystryedigaeth . Ami a dadcanaf y wiryonet . megys y keffir yn yscriuenedic yn lladin . Adaf yn kyffeuin dad ni pan uyrbydyd y maes o paradôys y deuth . . . y dyffryn ebron ac yny diwet galw feth . a dywedud mi athanuonaf y baradôys ad yr agel yfyt yn cadb pren y uuchet dos A chynal yr un fort . las drby yr hon y deuthumi o dyno Ac ynteu aaeth Ac yar yffynnaabn y gweles pren maor a iarfll yg kylch y pren ac ar y pren megys mab newyth eni Ac odyna y dywat yr agel orthaob . kymer y tri gronyn hyn ac a erchis idab [y] dodi dan dauaut y tat pan rei varb or rei y gorffbydydsant teir gyalen Ac yna ydaeth dauid y

arabia . . . y vynyd tabor y gymryt y teir gŷyalen Ac y duc y garuŷalem ac y dodes ymyŷn pŷŷt yny daer . kanyŷ trannoŷ y darparai ef eu plannu . . . Ar bore . . y kawas gwedy gŷreidaŷ y gyt . . . eŷt teir yn vn pren . . . Ac yno y bu y pren hŷnnŷ yn tyfu deu vgeint mlyned Eissoes cŷplau gweith y teml ny ellynt yr holl feiri kaffel vn pren digan yhyt yn holl goet libani y gwneuthur y gwindys . Ac yna vrth vaŷr aghenreit y torraŷiant 6y y racdywededic pren A phan gyfodet y pren y vynyd . a[e] ofŷot megys y dylŷei . y kaffat yn vyrrach o vn cuŷhyt . ac ef yn hŷy gynt noc vn pren o cuŷhyt . Ac uelly y proued teir gweith ac y kaffat yn vyrrach o kuŷhyt pob gweith . Ac o achaŷs . . . y gŷyrtheu hynny y brenhin a erchis dodi y pren yny temyl . . ac erchi y paŷb y anrydedu . . . ac y damwein-ŷys . . . gŷreic eŷted . . ar y pren . Ac y gyt ac yd eŷtedaŷd yd enynnŷys y dillat ac y llocaŷiant . . . Gwedy hynny . . y dodaffant y myŷn dŷfyr . . ŷef . . yn llyn prouedigaeth . Dŷy weith beunydy deu[e]l agel . . y kyffroi y dŷfyr . A phŷy bynhac kyntaf aeŷei yn y dŷfyr . . . iechyt a gaŷŷai . Ac ygyt ac ygŷybu yr idewon y gŷyrtheu hyn : y kymerŷant y pren bendigeit maes or llyn . Ac y dodyŷiant yn pont vn pren ar dyfŷr . . . Ac yno y gorwedaŷd y pren hir o amŷer hynny doeth ŷibli y vrenhines gall y garuŷalem . . . gŷedu barnu ieŷŷu griŷt y agheu . . y dywaŷt un or idewon . . kymrŷch y brenhinbren yŷŷyd yn go[r]wed ar trawys y dŷfyr . A gŷneŷch o hanaŷ groc y vrenhin yr idewon ends : Ac or vn pren yn collet ac o vn ryŷ frŷyŷh yn gyntaf . A megys yn gŷuhanŷyt ni y ŷrth an creaŷdyr o achaŷs gŷreic . velly y kyfuner ninheu a duŷ drŷy rat gŷreic .

251 *Brutus faxonum* : Gwedy kadvaladyr vendigeit a goreŷgyn or ŷaeŷŷon ynŷs brŷdein yn ŷeith brenhinŷaŷth ŷ ranaŷiant or rei ŷ bu yn gŷyntaf . Eŷŷe vrenhin Efex . ŷeŷyn vrehin ŷothŷex . Edŷylbrith vrehin keint . Redŷaŷŷt vrenhin blaen ŷhoeger . Edwin vrenhin northvmbŷylond . Oŷwaŷŷt vrenhin y rŷg trin athued ends : Vn vlŷodyn ar bymthech athrugeint athrychant a . M . oed oet criŷt pan coronaŷŷyt Ricard vab Edwat dyŷyŷŷaŷc y ŷyr ynteu yn vrenhin . y bedŷŷared vlŷodyn oe deyrnas ef y kyuodaŷŷant kyffredin ŷhoeger yn erbyn eupennaduryeit ac euharglŷydi ac y ŷadaŷŷant archeŷcob kaergeint tryŷforŷr y brenhin a Robert halŷs meŷtŷyr creuyd ŷeuan vedythŷr a ŷaŷer o vyr da ereiŷt . y bumet vlŷodyn oe deyrnas ef y crynaŷd y daear yn ŷhoeger achymry || Cf. MSS. 22 & 27 pt. ii, *supra*.

The gathering ends here, and apparently the text is incomplete. Cf. BRUTS, pp. 385-403.

266-269 Two blank leaves inserted by binder.

270 || frŷyŷh a tal aval ena .

Doeth o bren kynhen kyn adef ŷtetrat .

frŷyŷh dŷgŷynwlat hat hentref :

aeth frŷyŷh yr pren prif odef .

ac or pren vchel nen nef

Yr neb a brŷneŷt ar pren crych yn brit

brennhinaŷl brŷt bron eddrych .

digaŷd ditaraŷd eddrych

dogŷnwled heb diued duw vch .

273 *Pump rinwed efferen ŷul* : vn yw bot yn hoŷ dy hoedŷl arvod pob efferen bŷth awrandewych &c.

b. *Rinwedeu gwelet corŷŷt cryŷt ŷŷ hŷyn* : Pan ganer efferen : Maddeu dy vryt amryt ŷ dyd ŷ gwelich &c. . . . ends : O bŷdy hebdi heb laŷŷr arnat heb anghen . hyt yr ŷythnos na chwadd wen.

274 *Y rei hjinn iſſfyd pſomp ſynnſyr y dyn.* Y eneb y vllaſſu . y drſin y arrolgi . y gluſteu y wrandaſ . y lſgeit y welet . y ddſylaſ y deimlaſ.

275 Dyſc vi duw keli kolouſyn iawnwlat nef
naf glanbobyl ardſwyat .
diwann enw dewini | enat
diwael y dwywal rat
rat im gwn dat am gwawr doeth.

276-285 Two blank leaves, and three leaves which were formerly, one at the end of Hengwrt MS. 311, and the other two formed the coverings of Hen. MS. 8.

MS. 33 = Hen. MS. 47. THE LAWS OF HOWEL DA. Vellum; 6 $\frac{3}{8}$ x 3 $\frac{3}{4}$ inches; 186 pages,* the last leaf being the first of a fresh gathering, which is now wanting; early† xvth century, with sectional initials in red and green—those at the beginning of lines being floriated; thickly gall-stained in many parts; bound in limp vellum.

"D. Rob'ti Vachani Lib. LL. qui et fideliter transcript . per Guilhelmū Mauriciū. Anº 1662" (facing page 1).

This MS. is the M of the *Ancient Laws and Institutes of Wales* and its text corresponds with Vol. i, pages 338-340; 344-384, l. 12; 388, l. 10-394, l. 14; 396, l. 25-414, l. 17; 416, l. 4-418, l. 20; 420, l. 5-492, l. 20; 414, l. 18-416, l. 3; 492, l. 22-528, l. 8; 532, l. 1-562, l. 19; 418, ll. 21-25; 562, l. 21-582, l. 2. ||

1 Hſwel da orat duſ ma[b] ka]dell brenhin kſmrſ [oll a] welas ygmſrſ ygk[amar]uer . ogyureitheu a [deuo]deu . Ac o achafſ hſ[nn]y] a dyuynnaſd attaw opob kymhſ[t oe] teyrnas whegwyr aaruerynt oaſd[ur]daſt . ac ygneidaeth . A holl eglwſ[ff]ſyr] yteyrnas aaruerynt o teilygdaſt [bag]leu . Megyf archeſcob mynyſ ac [ef]gyb . ac abadeu . apbrioreu . hſt y lle [a e]lwir y tſ gſynu ar daf yn dyuet . [y] ty hſnnſ aberis ef y adeilat o wal [ſic] g[ſ]ynnſon yn llety idaſ ſrth hely p[an] delei ydyuet . Ac ſrh [ſic] hſnnſ ygell[ſit] ef yty gwſyn . Ar brenhſn ar gyn[nu]lleitua honno atrigſafiant yn[o] trſy yr holl arawſ ywediaſ [du]ſ trſy dſrſeſt perffeiſt . ac y erchi rat adarpar yr brenhin y welſau [ky]freitheu a deuodeu kſmrſ Ac o gyghor y doethon hſnnſ rei or hen gyfreitheu a gynhalaſd . Ereill awellaſt . Ereill a dileaſd ogſbſl gan ofſot kyfreitheu newſd yn eu lle . Ac yna y kyhoedes y gyfreith yn gſbſl yr bobſl . Ac y kadarnhaſd yaſdurdaſt vdunt ar y gyfureith honno . Ac ydodet emelltith duſ ar eidaſ ſynteu . ac vn gymſrſ oll ar y neb nſs kattwei rac llaſ megſs y goſſodet . onny ellit y gwellaſ o gyfundeb gſlat ac arglſyd . . . ends : Perued taradyr keinnaſc kyureith . Ebill taradyr dimei . Nedſf . agſlyſ . acheip . achryman . a chrip . agſelleu . agſdyf . a bilſc . a baſol helyc . a ||

* There are besides 6 paper leaves, both at the beginning and end of the MS., numbered "6" in some previous collection.

† This MS. is written in imitation of a style characteristic of the end of the xiiith and the beginning of the xivth centuries, but the scribe frequently lapses from his model, especially in his ordinary capitals. The writing resembles that of Harl. MS. 958 (the T of the printed text), and the orthography seems to follow that of L.

‡ The outer margin of folio 1, including some of the writing, is cut out.

MS. 34 = Hen. MS. 9. **THE LAWS OF HOWEL DDA.** Vellum; $7 \times 5\frac{1}{2}$ inches; 132 pages, deranged in the binding—end wanting; so badly gall-stained as to be no longer legible in parts—a copy of the whole, however, may be seen in Peniarth MS. 224, which states that this MS. was written by Roger Morys; ? xvith century, but exceptionally well written in ink now pale; bound in limp vellum.

"Ed. ap Rog. ap *John ap Elis Eoton o blwy Riwabon y maelor gymraec pie y llyuer |" (p. 63). "Bod yw Arwyddyn y llyfr hwn yn Neddgrawn W. M. am ei fod gynt yn eiddo Ed. ap Rog. Eiton o Bodyllyn" (p. 1). "Totum comparavi ego W. M. cum nro Lib. for. 1663" (p. 63).

This MS., which is the F of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, is a late compilation, based on Peniarth MSS. 30, 32, 35, and Titus D. II. in the Harleian Collection. It contains readings special to each of the above MSS. though the transcript is not always faithful *verbatim et literatim* to its selected original. It is curious that the Editor of the *Ancient Laws*, &c. should give readings from this MS. in places where the originals were neglected, especially Peniarth MS. 30, cols. 226–328 of which = pages 39–73 of this MS.

The MS. text is practically reflected with certain gaps in the following pages of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*: Vol. i, pp. 218–220, 238–262, and Vol. ii, 2–66, 70–74, 94–96, 78–92, 112–114, 94, 92–94, 118, 66–70, 102, 174–188, 130–160, l. 22.

1 Y llyfr hwn a gunnvllywt or petheu goreu a oedd yn llyfr kyfnerth mab Morgeneu . a llyfr gronwy mab Moridic . a hen llyfr† y ty gwyn . a llyfr gweiran [*sic*] ab ruawn ac ygida hynny or llyfreu goreu a gad yn neuhevbarth a phowys . a gwynedd . Ar llyfr hwn a elwir llyfr prawf yneit . Sef yw hynny teir colofn kyfreith . a gwerth gwyllt a dof ac aberthyn vddunt.

Kyntaf o naddunt yw naw affaith galanaf . Sef yw hynny . mynegi y dyn a ladder yr dyn ae lladdo . A hwnnw . a elwyr dirieid tauavtrud . Eil yw rroddi kyngor oe ladd . Trydydd yw kytfynyaw ac ef . Pedwerydd yw bod yn edrychiat ar y neb . a ladder [*sic*] . Pymed yw kyweithas ar llofrudd . Chwched yw myned ir tref y bo y dyn . a ladder ends: Ac ar gyfreith y dodafi y da a gychwyneif inheu gan dy vod tiheu ath ganhat na dyly hwnnw ymchoelut yth warchadv di trachefyn namyn gan fy mod inheu am || [= Pen. MS. 224, p. 628].

MS. 35 = Hen. MS. 39. "*Лзгурь Кынабс.*" **THE LAWS OF HOWEL DDA**, with a considerable number of Pleadings (Cynghawsed). Vellum; $5\frac{1}{2} \times 4$ inches; 119 folios,—the outer half of folio 1, and practically the whole of original folio 86 are cut out, while folios 50–51, 71–72, 86, 99–100, and 106 are blank; there are besides two blank folios at either end of the MS.; last quarter of the xiiiith century—in two hands, folios 52–70 being in hand after the style of MS. 4 above, and the rest of the MS. is in the same hand as MS. 45 below; the sectional initials are black, excepting those on folios 26–31, which are red; beginning and end wanting; bound in leather.

d. CYN. yw arwyddocaad yr hanner cyntaf ir llyfr hwn yn Neddgrawn W: M. Canys yfgrifenedig yw fal hynn (page 76 *infra*). Ac felly y teruyna llyfr CYNAWC. Arwydd yr eil = rhann yw AD = CYN. Hwn ei gyd a goppiwyd, neu a gymharwyd ar Cyfr. oedd effioes yn fferifenedig, y gann W. Maurice 1662.

* John ap Elis Euton [now Eaton] was at the battle of Bosworth. The name of Edward ap Roger is written in a xvith century hand. Addl. MS. 14967 in the Brit. Mus. also belonged to Edw. ap Roger. † Cf. footnote † to MS. 30, *supra*.

This MS. is the **G** of *Ancient Laws and Institutes of Wales*, but no use was made of the greater part of it, while variant readings were given from later MSS. like **D** and **K** (see Pen. MSS. 32 and 40), which derived a large number of their peculiar readings from **G**. The relation of **G** to **B** (Titus D. II. in the Harl. Coll., Brit. Museum) cannot be decided without a detailed examination, but judging by a few test passages, both must have had a common original, or the scribe of **G** must have used **B**, or *vice versâ*, whichever is the older copy; certain readings are peculiar to the two MSS. and their copies, while **C** (CAL. A. III. in the Harl. Coll., Brit. Museum) must have been used by the scribes of **B** and **G**.

The subject-matter of this MS. may be seen for the most part, though differently arranged, in the printed edition of the *Welsh Laws*. Folios 1-19b and 76b = Vol. ii, pp. 176-182, 186-206, and 210, or Book VIII, part of which is taken direct from this MS., the original apparently of **F**, which supplies the text of the earlier parts of Book VIII.

Folios 20-49 = Vol. i, pp. 112-188; folios 52-70 = Vol. ii, pp. 126-172, but differently arranged; folios 77-111b = Vol. i, pp. 322-334, 314-322, 242-262, 80-108, 262-310; folios 112-119b = Vol. ii, pp. 2-32. Folios 22b-25b, 73-76b, contain repetitions, pleadings, and a few Triads.

Folio 1. || yny la6 Nat aeth yn uach [a dywedet y gyt] a hynny y gwatta Mal y bar[n6 kyureith oreu . ac yna] y dyly yr ygnat barnu y ryg[tunt wynteu .] Ac yna ydyly y brenhin gweftua pob bl6ydy . Sef y6 hynny . punt obob un onadunt . A honno a rennir tri ugeint ar pob tref . A phedeir tref auyd yny uaena6r . Ac yuelly opedwareran p6y gilyd yrennir yny el ar pob er6 or tydyn y r6n . A honno aelwir y punt t6nc Ar goftec6r a dyly y chymett . A chyme || (end of fol. 49b = Vol. i, p. 188, ll. 10-15).

folio 52. [O] Deruid bot datle6 erug deu den am t6r a dayar ac ene d6d kentaf dewedut or haulur y uot en d6d d6wethaf ydau . Ac en d6d coll neu caffael . ac off6d a6 amheuo am henne . emay idau digaun a gu6po O guata enteuh henne feun e6 gadu e prau er perchenauc . ac offenna eprau ardelwet ellall ebenfyce eny 6o dygeffro er haul hono arna6 aguedy henne roder er perchenauc . ac ony ellyr y caffael ef roder adewetto kefreith ene le ef . (See Vol. ii, pp. 126 and 172).

Dextra scriptoris careat grauitate doloris . In nomine dei amen . (fol. 68b, ll. 9-10).

fol. 68b. [O] deruid bot deu perchenauc a damdug da opop vn onadunt en wahanedyc en lau vn den . ac en er vn dathleu faun e6 gadu eardelu idau am pop vn onadunt ends : Trydyn nyt geir en geir ar dym . krefyd6r a torho y profes . a tyft a dycco cam tyftollyaeth . a ll6fyr kynneuodyc . Tri achos y kyll dyn tref ytat . murn . akenlloyn . a brad argluyd . ac na allho ychynhal nay chyllyda6 . (end of fol. 70; fol. 69 contains repetitions of Vol. i, pp. 244-6, &c.)

fol. 73. || dyn y lyfiu ynteu . Reith6r not adylyt6gu bot yn lan H6 y neb y t6go y gyt ac ef . Offatta un g6r onadunt passedic uyd yreith off . Reith6r dinot a dyly t6gu Bot yn tebycaf ganta6 bot yn wir at6ng ends (fol. 76b) : O gwerth dyn anyueil keiffa6c . Bit yneb ae g6ertho ydau ydifpat hyt ym p6n y na6uet dyd . Nyt amgen no thalu y h6ner gwerth yr neb ae pryno or byd Mar6 . ac yuefhy y teruyna H6uyr kynna6c . (See Vol. ii, p. 210).

folio 77. AM LÓGYR YT Y DYWEIT YMA . AM Lógŵr yt . Pob perchen
yt bieu cadŵ y yt . A phob perchen yſgrybyl . bieu cadŵ y yſgrybyl . Ac
vrth hynny y mae iaŵn y paŵb daly ar y yt ends : O deruyd
dŵyn treis ar uorŵyn . . Ac yny treis honno caffel ohoni beichogi ||

MS. 36^A = Hen. 312 or *Bedu*. THE LAWS OF HOWEL DDA.
Vellum; $6 \times 4\frac{3}{8}$ inches; pages i-x, 1-158, of which i-x, 99-110, 127-8,
135-8, 145-6, 153-8 are blank insertions by the binder; after 1282,
but not much later; bound in white vellum.

This MS. is the O of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*,
and its text corresponds with pages 338-50, 404-14, 416-34, 480-92,
414-16, 492-550, 466-68, 550-62, 418, ll. 21-25, 562-70, 418, l. 26-
420, 570-74, 400-2, 480, ll. 4-19, 586, ll. 18-25, 434-40, 128-30,
132-34, 442-44, 448-52, 456-64 of Vol. i.

This MS. belongs to the *Book of Taliessin* type of writing, and was
probably written on the *Glamorgan borders* (? Neath) as evidenced by
a *artho*, a *lather*, a *rotho*, *hyny* (for *yny*), &c. Its date is fixed by the
following passage: Peidiab weithon awnaŵn a chyfreithau llys . kanyt
oes aruer na chrynodeb a honynt *yr aŵr hon* (p. 7). Prince Ilywelyn
being recently dead, the Law affecting officers of the Court is omitted
(Vol. i, pp. 350-404). It is also probable that for the same reason the
other departures were made from the order and arrangement of the older
MSS. Apparently this MS. is the oldest now known of what is called
the *Dimetian code*, and it is a misfortune that it is so imperfect,
especially at the end. Pages 147-152 belong to some other and later
MS.

1 Hywel da o rat duŵ mab kadell tywyſiaŵc kymry oll a welas y
gymry yn kam aruer o gyfreith a defodeu . a dyuynaŵd attab o pob
kymhŵt * oe teyrnas chwe gŵyr a aruerynt o aŵdurdaŵt ac ygnadaeth .
a holl eglŵyſiŵyr y teyrnas a aruerynt o teilygdaŵt bagleu megys arch-
efcŵb mynyŵ . ac efcyb ac abaden . A phrioreu byt y lle a elwir y
ty gŵyn ar taf yn dyfet y ty hŵnnŵ a peris ef y adeilatt ō wyal gŵynnyon
yn lletty idaŵ ŵrth hela pan delei y dyfet . ad ŵrth hynny y gelwit y
ty gŵyn . Ar brenhin ar gynnulleitua honno atrigyaſſiant yno trŵy yr
holl rawys ywediaŵ duŵ trŵy dyrweſt a gŵedi perffeith On
page 31 we have the following reference: ILYFYR KYNAŵC adyweit hagen
bot yn haŵs y gredu ef or dygir y da ef yn lletrat gyt ar llall &c. (see
Vol. i, p. 484). The text ends: Un o tri a gyll y neb a treiffier . ae y
dyn . ae y tir . neu da arall kychwyn huŵl . Ae y vreint . Tri ryw amdiffyn
yſfyd.||

147 The fragment begins: mab arall or wreic or offeiratt ny dyly y
mab agahatt kyn noc ef kyffrannu tir ahŵnnŵ . canys yn erbyn dedyſ
y kahatt . Trydyd yŵ mut cany rodri y neb nyt atteppo droſtaŵ . Ac ny
rodri gŵlat y uut ends (p. 152): A ffan gyfarſſo y
talaŵdyr ac ef . yſpeilet ef oc a vo ymdanaŵ o dillatt . eithyr y pilin
neſiaſ idaŵ a gŵnaet vyly byth hynny gaſſo tal y da y gantaŵ ||

MS. 36^B = Hen. 312 or *Beta*. THE LAWS OF HOWEL DDA.
Vellum; $5\frac{7}{8} \times 3\frac{7}{8}$ inches; 80 pages; late XIIIth century, with sectional
initials in red; now separated from 36^A and bound with 36^C in white
vellum.

That this MS. was never a complete copy, but written to supply the defect of some other MS., may be inferred from the second half of the last line on p. 79 being left blank, as well as the whole of p. 80, which has the catchwords *o tri mod* at the bottom. The calligraphy is very like that of MS. 36^A, but it can hardly be by the same hand. There is no disposition to club or ligature the ll and lh in this MS. The formation of the w, and the absence of the bluish-green initials differentiates it further from 36^A.

The text of this MS., which is the N of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, corresponds with Vol. i, pages 338-40, l. 15; 344, ll. 4-6; 368-74, 392-408, 410-14, 416-18, 420-24, l. 16; 426, l. 16-466, l. 20 (last word).

In nomine trino hoc opus incipio.

1 Hywel da o rat duô mab kadell . brenhin kymry oll a welas y kymry yn kamarnuer o gyfreitheu a deuodeu . A dyuynnaôd attab o pob kymhôt ygkymry whegôyr a aruerynt o aôdardaôb ag ygnadaeth . A holl eglôyfiwyr y teyrnas a aruerynt o teilygdaôb bagleu . megys archefcob mynyô . ac efcyb ac abadeu . A phrioreu . hyt y lle a elwir y ty gôyn ar taf yn dyfet . Y ty lônnoô aperis ef y adeilat o wyal gôynnyon yn lletty idaô ôrth hely pan delei ydyuet . Ac ôrth llynny y gelwit ef y ty gôyn . Ar brenhin ar gynnulleitua honno atrigyaflant yno trôy yr holl grawys y wediaô duô trôy dyrwest perffeith ends: [Tri cham] werefcyn yfyd gôrefcy[n yn er]byn y perchenhaôc oe anuod a heb vraôt . neu werefcyn trôy y perchenhaôc ac yn erbyn y etiuod o' anuod a heb vraôt . neu werefcyn trôy wercheitwat . ac yn erbyn y iaôn dyljetaôc oe anuod a heb vraôt | perchenhaôc yô yneb a no yn medu y dylwet dilys . Gôerchitwat yô y neb ugnynhalyo neu warchatwo dylwet dyn arall o tri mod ||

MS. 36^C = Hen. 312. FRAGMENTS OF THE LAWS OF HOWEL DA. Vellum (pp. 1-74) and Paper (pp. 75-88); 5½ × 4¼ inches; 88 pages, gall stained; late xvth and xvith centuries; bound with MS. 36^B.

This MS. is the Q of the *Ancient Laws and Institutes of Wales* and pages 1-58 correspond with text of Vol. ii, pp. 210-58, 262-78, 302-6. Pages 59-60 = Vol. i, p. 178, l. 29-182, l. 17. Pages 61-88 contain very various fragments of the Laws.

1 Lyma y gyniver ford ygwahana dyn ay da ac y kygain idaô y holi yn gyfreithial lladrad a thrais ac aghyvarayth . eehwyn . ac adnev . a benthic . loc . a chyfnewit . a llefgeth . gwareche . a chechywyn . aghyfraithiawl ends: Ac ef a damwinei bot yn vwy i farhaet . nor hwn y brenin canys o bai gentref yn eiffiev yr brenin oy gwoeth nev a bay yd* * ar ry gafael o honaw yntev gwbyl o vrait yr edling a allai ovin i vrait wrthvnt yny lle na madevhei dim oy vrait pa el i vedv i gywoeth||

59 || kenedyl . melyn . acorret aperllan . ac ny renyr namen ev frwythv . Tyr gorffan ny delyr ev rannv herwyth tethenew ends: os er allvdyon heny a vennant menet yvrth evharglwyth cyn ev bot en priodorian adawent hanner ev da vdvnt ac na trigent wyntev en er enys hon or tvhwn y clawt offa nev or tv hwn er mor . // ac os tramor edhen||

61-4 Some items of account, and excerpts from the Laws.

65 Lyma dechyre llevyr kynawc . Saith yfobawt yfydd dan dewi nit amgen Myniw llandeillaw llan yffmael kyledawc lannffillmael

degyman Cofodedic yw bot Abadav yn yrai hyñy yfsgolheigion &c. (*Cf.* Vol. i, pp. 556-8.)

66-88 *Very various excerpts from the laws ending with* : browdwr o yyrant tir ni chaif werth dros i varn canys ardyreth i dir yw ai wafaneth Yf bait pop browdwr yw irodi brawt rwng dadlewyr onifgwybyd xv niwyrnot cani dyleir gofod oet dadylev yn llai o amfer no hyñy Ac of browdwr ||

MS. 37 = Hen. MS. 31. THE LAWS OF HOWEL DA. Vellum; $5\frac{3}{8} \times 4\frac{1}{8}$ inches; 156 pages (pp. 153-156 being in court hand); late XIIIth century, in the same hand apparently as 35, with very numerous sectional initials and titles in rubrics; partly gall-stained, but complete—the text ending as in the original hand in E in old binding newly covered with pigskin.

MORG. yw Arwyddyn y llyfr hwñ yn Neddgrawn W.M. canys scrifennedig yn y Rhaglith yw fal hynn: "Ar llyuyr hñ herwyd Morgeneu a chyfnerth y uab adigonet." Transcript per W.M. 1662. The name "Hugh Johns" occurs on p. 41. "Robert Vaughan o Hengŵrt a darllenod y llyfr hñ oll. A° 1626." "Ac Aneurin Owen o Nantglyn ae dadygrivodd 1826" (inside front cover in the respective autographs of the writers.

The text of this MS., which is the U of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, is a selected one (see last rubric below) and forms the basis of the "Gwentian Code," in Vol i, pages 620-48, l. 11; 650, l. 24-664, l. 2; 648, l. 12-650, l. 23; 664, l. 3-788, l. 11 = MS. pages 1-120, l. 18. The MS. text of pages 121, l. 2-150, l. 13 = Vol. ii, pp. 2-36, l. 17, and this part is in such close agreement with the corresponding part in Pen. MS. 35 that both must be from the same archetype or the one is a copy of the other. Both MSS. belong to the same school of writing and may be the work of the same scribe. Page 151 = Vol. ii, p. 40, sections iii, and v, and p. 46, section xxiii. For page 152, &c. see below.

1 Hywel da mab cadeñ brenhin kymry awnaeth trŷ rat duò adyrwañt agwedi can* oed eidyab ef kymry y ny chymry. Pedwar cantref athrugeint yn deheubarth. A deunab cantref gbŷned. Athrugein tref trachyrchell. A thrugein tref buellt. Ac yn teruyn hynny nyt geir geir neb arnadunt hŷy A geir yŷ eu geir hŷy ar paŷb: Sef yd oed drŷc dedueu. A dryc kyfreitheu kyn noc ef. y kymyrth ynteu chwe gwyr o bob kymŷt yg kymry Ac yduc hyt yty gwyn ar taf. A feith ugein baglabŷc yr rŷg eŷgyb Ac archeigyb. Ac abbadeu Ac athrawon da ywneuthur kyureitheu da Ac y diot y rei drŷc a oed kyn noc ef. Ac yŷ cadarnhan yny enŷ ehun Ac or niuer hñnnŷ y dewiŷŷyt ydeudec ðeŷc doethaf Ar un yŷcolheic kymhenhaf y wneuthur y k'eu hynny. Sef awnaethant hŷy pan daruu udunt wneuthur y k'eu dodi emeŷdith duŷ Ac un y gynnuŷteitua honno Ac un gymry benbaladyr ar yneb atorhei y k'eu hynny. Ar *LLUYR* hñ herwyd *MORGENEU ACHYFNERTH* y uab adigonet. Ar gwyr hynny oed oreu yn eu hamfer ar cof. A chyfreitheu Trydyd pedwar yŷŷyd pedwar dyn nyt oes naŷd udunt nac yn ðys nac yn ðan rac brenhin. Un o honunt dyn atorho ynaŷd yn un or teir gŷyl arbenhic yny lys. Eil yŷ dyn abyŷtler oe uod yr brenhin Trydyd yŷ cŷynoffaŷc brenhin Pedweryd yŷ caeth.

120-21 *Hyt hyn y traethaffam k'eu ðys A chyfreitheu yr gŷlat. O hyn allan. or damweineu* [rubric].

* The italicised letters and words have been retraced by a late hand on page 1.

Pob kyulaan awnel dyn oe an antod diwyget oe uod . . . ends :
Ac 6rth hynny ny effir kymest da lle ny bo.

150 Oderuyd y wreic dywedut ar 6r na allo bot genti . ac o hynny keiffia6 yfgar ac ef &c. (cf. Vol. i, p. 98, LXVI.).

152 *Hyn ny dilyir credu en tyftolaeth* [rubric].

Kaeth . Mut . Bydar . Ynuyt canh6yna6l . Neu ruthra6c . Neu a uo ieu no phedeir bl6yd ardec . Hael byrffouya6c a treulho y hoft da . A tygho anudon kyhoeda6c . A torho priodas yn gyhoeda6c . Brad6r . Neu alado ydat . Alycro 7a6n uath . Neu awnel cam uath . Adycco da egl6yfic . Neu da araft o egl6ys . A gam uarnho gan y 6ybot . A gytio ag6r araft neu ac anyueil araft . A dycco cam tyftolaeth gan y 6ybot.

Yma yteruyna corff. k' ar damweineu ygyt . Mal y cabffam ni oreu

153-56 O TRi mod y telir drwy dreis / vn yw pan pallo reith y dyn yn gwadu treis . Eil yw pan ballo y amdiffyu yr amdiffynnwr yn erbyn dyn &c.

These pages are so gall stained as to be partly illegible, especially the last page, but the text agrees with Vol. I. p. 464, l. 3-472, l. 2.

N.B.—There are numerous marginalia in a xvth century hand (?).

MS. 38 = Hen. MS. 19. THE LAWS OF HOWEL DA. Vellum ; $5\frac{5}{8} \times 4\frac{3}{8}$ inches ; pages i-iv, 1-138 ; end wanting ; *xvth century ; bound in vellum.

" Liber Joh'is Watkyn Jewan " (p. ii.) in the same hand as " Liber Joh'is Lewis " in many MSS. below. On p. 106 occurs " Nouerint vniuersi per presentes nos howellum thomas de llanvigan in com' Brecon' yoman et dauidem thomas de eadem in com' Brecon' yoman teneri et." See p. iii also.

This MS. is the 1 of the *Ancient Laws and Institutes of Wales* ; its text is apparently based on Peniarth MS.† 36A, and it supplies a portion of the text missing from that MS. The order of the text corresponds with Vol. i, pages 338-40, 344-50, 404-18, 422-32, 502-14, 420-22, 534-50, 466-68, 550-56, 432-34, 484-92, 414-16, 514-28, 556-62, 418, 568-72, 562-68, 572-76, 492-502, 576-86, 370-74, 468-84, 440, 434-62, 464-66, 586, 400-2, 396-98, 462, 588-90, l. 15.

1 Hy6el da o rat du6 mab kadell vrenhin kymry oll . a 6elas y kymry yn kamarueru o gyfreitheu a deuodeu a dyuynn6ys atta6 h6eg6yr o bob kymh6t yghymry a arucrynt o a6durda6t ac ygnataeth . A hollegl6y6yr yteyrnas a arucrynt o teilygda6t bagleu . megys arche6cob myny6 . Ac e6eyb ac abateu aphrioreu hyt y lle a el6ir y ty g6yn yn dyfet . y ty h6nn6 a beris ef y adeilat o 6yal g6ynnon yn llety ida6 pan delei y dyfet y hela . Ac 6rth hynny y gel6it ef y ty g6yn . ar brenhin ar gynnulleitua honno a trigyaflant yno tr6y yr holl ara6ys y 6edia6 du6 tr6y dyr6est perfeith . ac y erchi rat ar darpar y brenhin y 6ellau kyfreitheu a deuodeu kymry . ac or nifer h6nn6 pau deruyna6t y gra6ys . y 6e6iffa6d y brenhin y deudec lleyc doethaf oe 6yr . ar vn yfcolheic doethaf . ael6it yr athro vlegy6ryt y lunyaethu ac y fynh6yra6 ida6 ac y teyrnas kyfreitheu ac aruerod yn berfeith ac yn nefia6 y gellit yr 6irioned a

* This MS. is not so old as it appears ; it is imitative of a style a century older. An orthographical slip like *katt6ai* in the preface could not occur in the xvth century as far as our experience goes.

† Unless it is later than the MS. S, which has not yet been examined.

iaŵnder . ac yderchis y hyferifennu yn teir ran ac y dodet
emelltith duŵ ar eidaŵ ynteu ar hon gymry oll ar y neb nys kattŵai rac
llaŵ megys y goffodet yna ony ellit y gŵellau o gyfundeb gŵlat ac
arglŵyd Peidaŵ ōethon aŵnaŵn a chyfreithen fŵydogyon llya
y brenhin . kanyt oes na reit nac aruer o honunt . a dechreu aŵnaŵn o
gyfreithen gŵlat ends: Y neb avynho llyfiu tyftolyaeth vyŵaŵl
aet yn erbyn y tyfton ar eu geir . Odyna ar eu llŵ athynget nat tyft
kyfreithaŵl arnaŵ ac enbet yr achaw . adyŵedet tygu anudon or tyft
athyftet y deu ōr nat aeth yn tyft yn erbyn yr achaw y llyfiŵyd . Ar deu
hynny gŵrth tyfton ygelŵir a dilis vydant . Galŵ gŵybydyeit aellir yr
amfer y mynho ||

MS. 39=Hen. MS. 38 (numbered "7" previously). **THE LAWS OF HOWEL DDA.** Vellum; $4\frac{7}{8} \times 3\frac{5}{8}$ inches; folios i-iv, 1-78, of which many are misplaced; * circa 1500; in old binding.

Y llyuyr hwnn a beris Ho' ap gr. lloyd y lewys yfegolheic o lann
vynnydd y yfgruennv o ddethol y llyfrev Gorev ac a gauaf ef (fol. 71b).
The manuscripts used were, apparently, **TITUS D. II.** in the *Harleian Collection*, and **PENIARTH MSS. 32 and 35.**

LEW. YW Arwyddyn y llyfr hwn yn Neddfgrawn WM. Nid oes yn y llyfr hwn
ddim ond y 10. nalen cyntaf, nad yw yn Lib. Jer. ab Mad. (IV. b). "Seynt leon
ye pope wret yis letter and fend hit to kyng charlis and feid he y^t berith ye letter on
hym n^e dare he nojt drede of hys enemys to be ouercom, &c. (fol. 74 in early 16th
century hand—the word "pope" is erased).

The text of this MS. was not used by the editor of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, but it corresponds, practically, from folio 12 onward, with Vol. i, pages 214-6, 220-2, 226, 200-4, 126, l. 3-132, l. 4; 116, l. 26-126, l. 2; 132, l. 32-146, l. 27; 156, l. 22-158, l. 20; 162, l. 14-166, l. 3; 244, l. 5-246, l. 20; 252, l. 15-262, l. 2; 80, l. 8-90, l. 3; 170, l. 17-182, l. 23; 204, l. 12-214, l. 15; 314, l. 24-322, l. 10; 432, l. 19-434, l. 26. Vol. ii, pp. 368-70 = fol. 1; pp. 374-8 = fol. 2-4; pp. 352-4 = fol. 4-5; p. 398 = fol. 5b; p. 390 = fol. 5b-6; 400-4 = fol. 6b-8b; 318, l. 29-322, l. 22 = fol. 16b-19b; pp. 168, l. 17-170, l. 10, and pp. 8-10 = fols. 72-4 and 75-7. Folios 10-11b = Vol. i, pp. 294-308, except that the greater part of two folios between 10 and 11 have been cut out. The text of a few passages in the MS. have not been identified.

fol. 1. || orryŵ vod araŵt y deule hynny heuyt adylyir eu kynnal yn
ffys dygynnuŵt ae euteruynu kany ofodet y neb oc auei yn kynnal tir
trŵy weithret obleit iaŵn arglŵyd neu yn gouyn tir a gefit drŵy weithret
gan arglŵyd y ba vod bynnac y keffit ae arwerth ae yghyuarŵs ac yn
rŵbuchet araŵt Attep yn ffys dadleu kŵmŵt neu gantref drŵy nachof
ne detryt megys brehŵr neu araŵt kany offodet y ghŵfreith teruynu iaŵn
arglŵyd ynny rryŵ lŵs honno os y ffys dygynnuŵt * * aymlykaa gwneuthur
gorthrymder megys y dyŵesfŵyt y brennin a dŵly yn diohir gŵaret yr
aghyfreith kany dŵlyir herwyd . kynnal gweithret nŵ effit y wneuthur
yn gyfreithaŵl ends: Ny effir kymell dyn eglŵyfic y ōrtheb
y neb o vaes y fenedd or kameu a dyŵetter . arnaŵ . [T]ri ryŵ vrent
yffyd breint annyanaŵl . a breint ffydd . a breint . tir

* Folios 47-54 should follow fol. 21, and fol. 55, &c. should come after fol. 44.

At the end there is a fragment of a leaf inserted by binder containing farming account for August 1586. One of the items reads: Reping barlie at hen[llys] die sabathi xxvii^o Au[guſti]. ho ell brechfa, John will'm, Will'm John turnor, Gwennlian young — [hired], &c. There are also two similar fragments at the beginning of the MS. (ii. & iii.).

MS. 40 = Hen. 18. THE LAWS OF HOWEL DA, some POETRY and a KALENDAR. Vellum; $6\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches; pages i-vi, 1-252; circa 1469 (p. 233); partially gall-stained, but otherwise well preserved; all sectional initials and titles are in rubrics; bound in leather.

It would appear from a statement in the rubric on page 5 that this MS. is in the autograph of *Lewis Glyn Cothi*, and since the four poems at the beginning are addressed to the lord of Keven Llys, we may infer that the MS. was written for Ieuan ap Philip, "Conſtable."

"KALAN yw arwyddyn y llyfr hwn yn Neddfgrawn WM. totu excripf. vel examinavi ad nrŭ Jor. 1662" (p. vi.)

Pages i-v and 1-2 are blank.

3 Ieuan ap philip ſeuſr ir byt a
 J uelienyd yn ulaenor
 Du a da ydŷt ſeuan.

5 *Illyma gerd ſeuan ap ph. kb[n]ſtabyl heſyn llys Allyma*
i arueu o blegyt iuam a . . . dd . . . let . . . lebyg glyñ
kothi ai kant ac ai hyſcriuenod.
 Pa balh gyſtalh am gaitell b
 Ar gaſtell lybiaſdyr gyſtal.

6 [Y] gſr enſoc or ynys c
 Duſ yn geidbat i ſeuan.

7 [D]yd da ir ōrei[c]da a roes d
 Draſ ym ſin oi llaſ nghefn flys
 Ai chyŷd i uerch ſeuan.

9 *A kalendar* with the following feaſt and Saints' Days. (Rubrics in the MS. are printed here in italics.)

Mis Jonaſr:—1ſt, *Duſ kalan Jonaſr*; 6th, *Gſyl yſtŷt*; 13th, *Gſyl Jlar eſcob a chonffefiaſr*; 19th, G. ſaint ōſtan eſcop; 25th, *Gſyl baſl pan droes ir ffyd.*

Mis Chſeuraſr:—1ſt, Gſyl fant ffret; 2nd, *Gſyl uair y cannŷlleu*; 9th, *Gſyl deilo eſcop . conffefor*; 14th, G. ualentini; 22nd, G. Bedyr yn chſeuror; 24th, G. uathias eboſtol; 28th, G. fant offſallt archeſcop.

Mis maſrth:—1ſt, *Gſyl debi archeſcop*; 12th, G. grigor bap; 18th, G. Edſart urenin; 21ſt, G. Benet.

Ymaſrth mat nit gſat gſedi kyntaf .

G. ſyll y prif neŷdaf

Ar trydyd ſul cyd cŷdaf

J feilir paſc naſd daſc naſ

Mis Ebriff:—2nd, Gſyl uair or aiff; 4th, G. ambros eſcop; 23rd, G. ſaint george; 25th, G. uark . *vengyliſr.*

Mis Mai:—1ſt, *Gſyl phylip a Jago*; 3rd, *Gſyl y groc*; 6th, G. ſeuan borth fladin; 19th, G. dſnſtan arch eſcop; 25th, G[ŷyl] urban * * * *

Mis Meheuin :—11th, *G. barnabas eboftol* ; 15th, *G. giric. A Julite i uam . ef* ; 23rd, *G. Feuan uedydiôr* ; 27th, *G. faint leo * * ** ; 29th, *G. bedyr aphabl*.

Mis Gorffenna :—7th, *G. * * * * ** ; 15th, *G. gebyd* ; 20th, *G. uargret byry* ; 22nd, *G. uair uadlen* ; 25th, *G. Jago eboftol* ; 27th *G. y . vii. cyfgadur*.

Mis Aôit :—1st, *G. bedyr eboftol* ; 10th, *G. labrens uerthyr* ; 15th, *G. uair yn abft* ; 24th, *G. bartholomeus* ; 29th, *G. Feuan uechan*.

Mis Medi :—8th, *G. uair y medi* ; 14th, *G. y groc* ; 21st, *G. uathias eboftol* ; 29th, *G. mihangel archangel* ; 30th, *G. faint Jeron efferiat*.

Mis hydref :—9th, *G. faint denis* ; *G. Luc vengyliôr* ; 28th, *G. simon a Jud*.

Mis Racuyr* :—1st, *G. yr holl feint* ; 2nd, *G. yr eneidieu* ; 11th, *G. saint martin efscop* ; 23rd, *G. clement pab†* ; 25th, *G. saint y katrin* ; 30th, *G. andras . eboftol*.

Mis Tachôed‡ :—6th, *G. saint nicolas efscop* ; 13th, *G. luce . byry* ; 21st, *G. tomas eboftol* ; 25th, *Duô nadolic i ganet ir Jellu* ; 26th, *G. ystyphan uerthyr* ; 27th, *G. Feuan euengylôr* ; 28th, *G. y uil ueibion* ; 29th, *G. tomas archescop†* ; 31st, *G. filuestr bap.†*

21-234 The Laws of Howel Dda, compiled apparently from the *Harleian MS.*, CALIGULA A. III., and *Peniarth MS.*, 32. This MS. is the K of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, and pp. 21-67, 67-126 = Vol. i, pp. 214-334, 110-214 ; pp. 154-165 = Vol. ii, pp. 2-34 with omissions ; pp. 166-170 = Vol. ii, pp. 42-48 ; pp. 147-149, 172-224 = Vol. ii, pp. 98-126 but with many omissions, and changed order of the sections. Pages 126-144 contain a series of triads brought together from different sections of the Laws, some belong to the "Venedotian" and some to the "Dimetian" codes. Pages 225-232 contain matter selected from the Laws and rearranged, ending (pp. 233-234) with the "pleading" (dated the 8th year of Edward iv.), given below.

1 *The text begins* : Hyôel da ap kadell tyôyfloc kymry a dyfynod atto chôegbyr o bop kantref ynghymry oll hyt y ty gôynn ar daf y nyvet . A hynny or gôyr doethaf yny kyuoeth . Y pedôar o nadunt yn lleygion Ar deu yn yfcolheigion . ac fef achos i ducpôyt yr yfcolheigion . rac dodi or lleygion betheu a uo yn erbyn yr yfgruthyr lan . Ac fef amfer i doethan yno . pethfnos a mis or grabys Ac yna i dechreufant y kyfreithieu . Ar hoñ a uai rydrom i chofo o nadunt i lleihau . Ar honn uai ry uechan i hychlanegu . Peth or kyfreith a adaôffian ual i doedynt Peth arall aemendaſſian . Ereill a dileaſſian yn gôbl Ac yna i dodafan emelltith howel da a hynny o doethion ar yr arglôyd a fymutei yr un or k'eu hynny . Namyn gan duundeb kynulleidua kymint ac a uo yno &c. . . . ends : ILYMA GÔYN GALANAS . Ilyma gôyu Feuan ap madoc ap Jankyn ap dd' ap madoc . herôyd bot y deuparth oblait y tat . ar traean o blait iuam Feuan ap dd' yr hônn adoeth Meredud ap ph' . ac aônaeth lleas yr enbedic Feuan hônnô . nit amgen vod no dyuot yr ac dyôdedic M'edud yna digôyl Feuan o veôn bythnos y nadolic . Oet yr arglôyd vrenin edôard bedôyryd gôedi conquest . viii . mlyned i dy Rys ap meredud yn aôr hanner dyd . achyrcu cyrch cyhoedaôc anghyuaôn . trôy lit a bar a gôenôyndra ac anghyuarch ac amarch ir arglôyd ac ir argylôydiaeth ac

* Read "Tachôed."

† "pab" erased.

‡ Read "Racuyr."

ir genedyl . trôy rynn ac ofgrynn a dryaf a goffot achledyf tri aôchaöl bogelgrön blaenllym llifedic aôchaöl tri cupyt yni hyt a llet palyf yn i let yndo . A drychaf a goffot o rac dyôededic M'edud hönö . ar yr enöedic ſeuau . A gôneuthur klais a briô ac yſſic . A chnithiaö gôallt bonöyn . a gôarthrudiaö arleiffieu . athönn ar groen ac ar gic ac ar afgörn . a gôeli egoret . a brath tri nabetyd periglus angheuaöl . a gôaet gellyngedic llithredic colledic . O benn hyt rann . O rann hyt lenn . O lenn hyt lin . O lin hyt troet . O droet hyt laür . A gôneuthur tir yr arglöyd yn ôadlyt trôy amarch ac anghyuarch a mefyl achyöilyd a farhaet alleas a chollet ac eiſſieu ir arglöyd ac ir genedyl . Ac os adef deiffyf i gerth megis i mae i vrait . ſ uraint yô i vot yn vchelör ryd breiniaöl . Ac os amheuir i mae gitac ef ai gorchyöira . Gôerth uchelör trugein morck . deiffyf yr amouynbleit atoch chöitheu y medianuffeit . heröyd na önaeth kyureith ir arglöyd rann o gerth neb . onit trôy beri ir amouynbleit eu öbbyl . A hÿn yô defnyd öbyn yr enöedic öbynöyr hyä . rac yr enöedic M'edud rako yſſyd yn gyndrychaöl.

The original scribe ends here, but five lines are added in a later hand, and the remainder of the MS. is in different hands.

235 ffwnn addanvoneſ iefv

Ar ffon goll offen i gan

Dauit loit.

238 Pöy bynac a farhaho y gilydd, o werin y pedeirgwlat hyn, dehevbarth, gwynedd, powys, lloegyr, &c.

239 Pedwar rwym dadl ynt y rai hyn: yn gyntaf pwy a holych, pa beth a holych, pa veint a holych, pa amfer i holych, &c.

242 Gwerth racddant dyn xxiii, &c.

243 *Ityma yr aögrim mvd ar gorff* . A . yw y vawd . b . yw y bys neffa yr vawd . C yô yr ael . d . yw y dant, &c.

244 and 249 have certain "scribblings," and the other pages are blank.

MS. 41 = Hen. 304. THE STATUTE OF RUUDLAN* in Welsh. Vellum; $5\frac{1}{8} \times 4\frac{1}{4}$ inches; 42 pages—the upper halves of pages 1-8, as well as the inner top corners of pp. 9-26, have been destroyed by rats or mice since 1605 when they were copied—see MS. 224 *infra*; late xvth century; headings and sectional initials in red; bound in white vellum.

"Liber ll'n y glynn" (p. 83), generally supposed to be the same man as Lewys Glyn Cothi. The writing of this MS. is not the same as No. 40 above.

|| Ac weithian ev rwymo ev kyvvnaw oy rat ef [a r]odes drwy y vod . Ac ai hymchwelawd ymhriodolder y arglwydiaeth ehun wrth goron y dyrnas [fal] aelot wrth gorff hyny . gwnawn innev yn dwywawl traethu daear wyned achymry oll . Ac ev hÿwyaw ar anryded amoliant duw ar eglwys a dyledus lowodraeth . A hynny i bawp ar a vo danav * * * * gad[arn ac] yn dragywydawl y[n y]gwla-doeo d hynn allan yny frwyth yd yſgruennir rac llaw . Ni a offodwn vot ſuſtus yngwyned y gynnal llowodraeth a hedwch dros y hwynep Ac y bawp a dalyo wrthynt y rodi iawn herwyd bryvedeu breiniawl yſſyd yn dyſc udunt Ac yn anghyfreith . A ni a offodwn bot ſirvyeyit achwrnerieit . A ragloueyit kymydev dros gymry . Viccwnt

* See *Statutes of the Realm*, Anno 1284, vol. i, p. 55 (London, 1810). Also the *Record of Caernarvon*, p. 119 (London, 1837).

mon . Vicwnt kaer yn arvon . Ac i danaw kantref * * * ends :
Nev ev mwyhav nev ev ffeihav nev ev dyafl mal y bo bot gennym
gynnal y wlat yn dahun diogel kanyys y pynkev hynny ymynnwn ni
arver onadunt o gyfreithiev lloegyr mal y meneic uchot Ac yn
dystoliaeth y hynny i rodaffiam ni yn infelleu arnadunt.

*Ac yn rudlan yd honnet y goffodev hynn duw ful hanner y grawys yn
yr vnnet vlvwydyn ar dec o oet yn brenhiniaeth ni . Ac val hynn y
tereynant y goffodev ar gymry . Ar brenhin a orchymynnwys bot dav
bar o nadunt ym hop kymwt vn lladin . Ac vn kymraec i rybudyaw
kymry rac gwneuthur kam a chymry yny goffodev hynny nac ar
wyntev.*

Explicit liber fin y glyn.

34 Ni dyly kwynwr kiliaw or orffed heb gytvundeb y blait arall.
Cans parot y dyly kwynwr vot Ac amdiffynnwr drwy wadu kam ac
anghyureith yr llys o anuod y kwynwr a dyly kiliaw allan y vedyliaw
os mynn &c. &c. ends : ac o metha yr exceps a mynnv rodi
arall gwadu kam ac anghyureith yr llys o newyd . a hynny a vyd rait
am bob exceps . ffurf farhaet

35 Twelve lines obliterated—Jeffre Robt ai ygrifenodd.

37-41 These pages have a few disconnected lines on them.

42 This page contains sixteen lines in Latin which are scarcely legible.

MS. 42 = Hen. 315 [numbered "22" previously]. **GALFRIDI
MONEMUTENSIS HISTORIA REGUM Britannie.** Vellum; $7 \times 5\frac{1}{8}$ inches;
77 folios; first quarter of the XIIIth century; bound in calf.

This Latin text is practically the same as that printed by Giles in 1844, and the
divisions into chapters and subsections largely agree. The MS., however, omits
"§ 2 ad Alexandrum" on p. 119. On folio 77b there is a list of English kings from
Alfred to Henry III.

fol. 1 **CUM MECUM multa** ꝥ de multis fepi⁹ aīo reuoluēf ī hīstōriam
Regū brittāniē icidēm . ī mirū otuli qd' infra cātionē . q^a . de eīf
Gildaf . ꝥ beda luculnto t^etatu fēcant . nich' de regib; qⁱ añ icarnatōnē
xpi ihabitaūant . nich' ꝥ de Arturo . cet'iq; cū plīb; qⁱ p^o icarnatōnem
fuccesserūt reppīfēm . c ꝥ gefta eoꝝ digna et' nitate laudeī confīraret . ꝥ
a multīf pplīf . q^a ī fcripta iocundē . ꝥ memorit' p̄dicent' ends :
de hīstōria eoꝝ ueracit' editū in honore p̄dictoꝝ p̄ncipū hoc m^o in
latīnū fermonem t^enfērrē cyraꝥꝥ;

MS. 43 = Hen. 317 [numbered "24" previously]. **LIBER HISTORIE
GENTIS BRITONUM**, by Geoffrey of Monmouth. Vellum; $5\frac{1}{2} \times 3\frac{5}{8}$ inches;
172 folios; XIVth century; bound in leather.

This book belonged to John Bates, of Thame, near Oxford.

fol. 1 **Anglia olim Albion dicebatur** ꝥ habet inhabitatores
gigantes ends : Et sic veritas historie de primis habitatoribus
huius terre . *Explicit de gigantibus.*

fol. 5 The History of Geoffrey of Monmouth, without the usual
prologue. The text seems to be much the same as in the preceding
MS., except for additional matter immediately before Merlin's Prophecy
(see fols. 85^B and 87).

In nomine trino hoc opus incipio.

Britannia infularum optima in occidentali oceano inter galliam et hiberniam sita ends: quem de historia eorum ueraciter editum in honore predictorum principum hoc modo in latinum sermonem transferre curavi.

Explicit historia gentis britonum.

MS. 44=Hen. 315 [numbered "21" previously]. BRUT Y BRENHINED. Vellum; $6\frac{7}{8} \times 5\frac{3}{8}$ inches; first half of the XIIIth century; 74 pages having 32 lines to the page, and large red letters floriated with green as initials to the different sections; bound in leather.

This is one of the three oldest Welsh MSS. of Geoffrey of Monmouth's *Historia Regum Britannie*. The first, second, and third gatherings are complete—the fourth, fifth, &c. are bound up with another version in Shirburn Castle MS. 113. C. 18. There is one stray leaf (pp. 73-4) after the third gathering in the same hand, as well as seven folios (pp. 75-88) of continuation in a hand of the early sixteenth century. This is the oldest MS. known of the *Levelys version*, compare *Brut Gr: ab Arthur* in Vol. ii, of the *Myr: Arch: of Wales*.

The name of Jasper Griffith occurs in Hebrew characters on the margin of p. 7.

1 Eneas escwydwn gwedý emlad tro a dýitrýw e kaer [ac esca]-nýs ý vap ý gýt ac ef a ffoes ac ar loghev a doethan [hýt] eg gwlat er eidal . Ac ena ý kýmýrth latýnys vrenýn ef en anrýdedvs . Ac ena e kýghorvynnvs tvrn brenýn rvtýl vrthav ac ed emladvs ac ef . Ac en er emlad hynny e gorvu eneas . ac e lladavd týrn ac e gorefcynnys er eýdal ac ekýmýrth lavýnya merch latýnys en gwreýc ýdað . Ac ena gwedý marv eneas e kavas afcanýs e vrenhýnyaeth ac edeýlvs e dýnas agwyn ar er avon a elwýr týberýs . A map a anet ýdav ac edoter fýlvýs arnav . Ar map hýnný gwedý henný * * * a emrodes en lladrat ý odýneb ac a kýdýs a nýth ý lavýnya ac beýchýogi . Ac ena gwedý gwýbot o afcanýs ýtat ef henný ef aerchýs oý dewýnyon gwýbot pwý oed tat e beýchýogý . Ac gwedý kaffael or dewýnyon gwýbot ho * * * o henný . wýnt a dýwedaffan ýr brenýn ý bot en veýchýawg ar vap [a] ladeý ý vam ae tat . Ac ýgýt a henný a grwýdr[ey] la[wer] ýr oed ac or dýwed a daw ar orwuchel anrýded . Ac ný thwyllys eý dewýnyðdabacth wýnt . kanyz pan dýwu ý thym oe vam ý eghý efcorws ar was . ac ena e by varw ý vam . Ac ena e roded emap arvaeth ac [y] dodet brvtvs arnav ends: Debre ý gýt a mý ep ef hýt en enýs prydeýn . a chýmer coron evrenhýnyaeth eno . Eýdaf brenýn enýs prydeýn ben ew weýthyon a chlawus . ac nýt eýdvna dým namýn kaffael er rýw gwr ýevanc bonhedýc ýr rodý ý vn verch ýdav a theýrnas enýs prydeýn kenthý kanyt oes vn map ýdav . a wledýcho gwedý ef . Ac vrth || * * * * * 73|| brathv edelfflet ac kýmhell ar ffo . a llad or faefflon chwe gwýr a chwechant . a dec mýl . Ac em parth ekýmrý ena ellas Bledrys tewýflavc kernýw e gwr oed pennhaf or kýmry en er emlad hvnnv ends: a dangos ýdav edewýn ed oed ený keýffýav a dothoed ena o damweýn ý edrých ar rannv alvfién ýr aghanogýon . Ac ena ||

75-88 || ai gymell ar fo yn vrathedic a llað oi lv chwegwyr [a] thrugaint adëgmil ac ymharth ý byrtaniait idigwydawð bledri i tywyffawc ends: Ac chwedi gorfowys y vall honno arver oi hendenawt Anvon keniadeu hyt yn germania i vynegi bot ynys brydain yn anfaud yroed hawd i dareftwag hep diin oi chiwdawnt yndi ||

89-92, 95-96. Modern insertions with the name, and a few entries in the hand of Wm. Morris of Llansilin, 1660.

93-4. A folio belonging to MS. 52 below.

Page 93 contains a brief chronicle of events beginning: GLYNDWR—Pan goronet harri vrenin y pedwerydd oet yr 7^{fed} M^occcc excepto duo anno &c.,—the second half of the page is very indistinct.

- 94 o daw teruyfe ymyfe myrd affenn a gannou o gerd
dyn llwyd gadach bach yvr bard Odaw
nid mwy no dvrn kogwrn kerd *dd ap Gwilim*
- b. harddlech a diubech bob dor yn kynnw nankonvy yn
varvor M a cccc ym ior y ffly ac viij rraegor
- c. Y oydd oyd ieffv i hirbarch pen lys ha ayl benna, &c.
- d. Klywch nachwyn am kwy[n]van. Mae yno lid am vn lan, &c.

MS. 45 = Hen. 536 = 29. GROFFREY'S 'HISTORIA BRITTONUM,' the PEDIGREES OF THE SAINTS, and of the MEN of the NORTH, and TRIADS. Vellum; $5\frac{1}{16} \times 4$ inches; pages 6-301, having 25 lines to the page and sectional initials in red; late XIIIth century*; half bound.

Pages 1-5 are missing, and one or more leaves are wanting at the end. The text of the first half agree with that in the *Red Book of Hergest*.

6 || † ryað obob ford y ymchoelut ar y hen teilygdaðt ae rydit . Ac 0rth hynny yd archôn dy drugared -di hyt pan genhetych di udunt hûy preffûylað nny coydyl y foalliant udunt gan rydit Neu ellôg hûy y wladocd y byt y geiffað preffûyluot heb geithiwet arnadunt ends: Ac yna gbedy kynnullað o iuor uab Catwalad' . Ac ini [*sic*] y keuynderô a aflyfiant o longeu hûy adoethant ynys . p . Ac 0yth mlyned a thrugeint ybuant yn ryuelu afaeflon ac ny maðr dygrynoes udunt gan uarwað tymheftyl newyn adaroed idi ffad adiftryô iýberô genedyl ybryttaneit hyt na effyngt gôrthlad gormef y faeflon yôrthunt ac o hynny allan ny elwit hûy yn bryttaneit namyn yn kymry . Ac y gûnaeth yfaeflon yn gaft Cadw duundab trydynt ehun adiwyllað ytired . ac adeilat y kestyff ar dinafloed . ac y uefly y byraffon arglûydiaeth ybryttaneit y arnunt . Ac hûy yn medu hoft loygyr y dan Edelitan yn tywyffaðc arnadunt y gôr kyntaf a wisgûys Coron y teyrnaf or faeflon . Ac o hynny aflan y coffei priaðt genedyl yr ynys eu henô ac eu dyllet . Ac nyf cabfant o hynny aflan . namyn diodef yn wastat keithiwet faeflon arnadunt . Y tywyffogyon auu ar kymry gbedy hynny pob eilwers a orchymynneis i y caradaðc o lan garban uyg kyt oeflûr ac idað y hedeweis defnyd y yscriuenu y ffuyr ohynny aflan . Brenhined y faeflon yrei adoethant ol yn ol a orchymynneis y wilym o walmebyr A henri hontondefon . Athewi arei kymry Canyt ydið gantunt yffuyr kymraec aymchoeles Gwalter archdiagon ryt ychen o kymraec yuffadin . yr hôn a traethûys yn wir o weithredoed kymry . Ac a ymchoeleis inheu oft o kymraec yn ffadin . Ac eilweith y dymchoelet y ffuyr hôn o ladin yg kymraec . ac y uefly yterynha y gweithredoed hyn yma. *Explicit historia brittonum.*

286 *Bonhed feint kymry yffyd yma*: Dewi mab fant . mab kedic . m . keredic . m . cunedu wledic . A non uerch kynyr o caer gaðch y mam ends: Pablic fant yny caer yn aruon . m . Maxen wledic amherawdyr ruuein . Ac helen uerch eudaf y uam. Cf. MS.16 pt. iv.

291 *Bonhed gwyr y gogled yð hyn*: Vryen uab kynuarch . m . meirchaðn . m . goruft letlôm . m . keneu . m . coel ends: Huallu . m . tutûlech corneu tywyffaðc o kernyð . Adywanw merch amaðt wledic y uam.

* Compare the handwriting of MSS. 35 and 37 above.

† Cf. *Bruts*, p. 44, l. 7.

292 *Illyma y ragoreu a geiff y neb awelho corff crist pan gánher offeren . &c.*

b. Trioed arbennic y6 hyn yma : Teir person . y tat . &c. Then follow Pedwar defnyd dyn, Pump synbyr corff, Seith grad yr eglôys . a feith weddi ypader . &c.

293 *Trioed Arthur ae wyr : Teir lleithiclôyth ynys prydein . Arthur yn pen teyrned ym myny6 . A dewi yn pen eigyb . A Maelgûn gwyned yn pen hyneif ends on p. 301, which is scarcely legible.*

MS. 46 = Hen. 27. GEOFFREY'S HISTORIA BRITTONUM in Welsh. Vellum; $6\frac{3}{8} \times 4\frac{3}{8}$ inches; 360 pages, of which those numbered 65-80, 183-6, 241-4, 253-6, 259-60, 269-70, 353-60 are modern insertions on paper; there are 21 lines to the page, and sectional initials in blue floriated with red; second quarter of the xivth century; strongly bound in white vellum.

Bryttaen oreu or ynyfioed yr honn aelbit gynt y6enn ynys yg gollebinagl eiga6n yr6g freinc ac i6erdon ymae goffodedic byth cant milltry yny hyt . A deucant yn y llet &c. (see *Bruts*, p. 40) *the text on vellum ends : Ac byth mlyned adeugeint bedy goruot ogat6all' . y bu yn g6ledychu . ac g6edy yr yf6eit h6nn6 y kleuych6ys cat6all' o heneint ag6ander . ac y bu uar6 . ympymthecuettyd ouis tach6ed . ac corff a i6ryt ac i6eiden g6erthua6r . ac y dodafiant ymy6n del6 o euyd arylun ehun o anyryed gelydyd . achy6reinar6yd . ac y goffodet ar del6 march o euyd uch 6enn y porth—the remainder of the text is from MS. 45, with which the text of this MS. practically agrees.*

MS. 47. A composite Vellum MS. made up of fragments.

Part i = Hen. 27^b, being a fragment of *Dares Phrygius* in Welsh, in the same hand as MS. 46, and consisting of 13 folios, some of which are much injured. Possibly this is the earliest version in Welsh, and its text does not agree verbally with any other known MS.

Part ii = Hen. 540^c. Vellum; $6\frac{1}{8} \times 4\frac{1}{2}$ inches; 28 pages, all gall stained and difficult to read; ? xvth century; sewn.

1 Vaylt yd oed gortheyr gortheneu brenin ybrytannic yn eiste ar lân y llynn . guehennedic llyma dwy dreic yn kynodi or llynn vn wenn ag vn goch a gwedy nesi6u o bob un ar y gilid ymlad ereulon *ends : kerbit y lleuat ag6nh6rua zodiac law awna feithferen feirioel . Noc ymchwel dim gwedy hynny onewyd . Agwedy y cayer y drws yd ymgydd yfer g[wy]nuiededic yn dyw6llwc . yn dyrnawt y paladyr y hennyd ymoroyd aflor yrey hen a adnewydeir . y gwynnoed a ymladant o greulon chwythat a fein implith y f6yr arnunt*

Yma y teruyna profwydolaeth verdin emreis.

11 *Profwydolaeth yr eryr yw hwnn : Megis y gwrthlad y w6n y dreic coch velly yv diwyll y wenn &c.—not easy to decipher.*

15 Yn y vlwydyn y mae pedwar diwyrnawt ar vgeyn o dydyeu gwenwynyc nyt amgen no deudyd y ac vn awr hagen yfyt wenwynic ymob vn a ffwy bynnac a ellyngo gwaet &c.

17 [D]eudec brenin athrugein yfyt dan feuan effeirat y dalu tretheu bob blwydyn y daryfityngant kyn y bwynt grift-yangogon holl . . yaod dannet aroes feuan mynet y ved yr arglwyd grift &c. *ends : Ny daw feuan yr ll6ys namyn kyfnot yr dyd y*

ganet neu ynteu pan wiſdeu goron y vreninyaeth aphan del yr llŷs hono nyt rait idaw na bwyd na diawt ol hynny adyuawt ſeuan wrth emanuel amerawdyr corſtinobyl ac velly y teruyna.

25 Sicut albus expellet &c.—*The outside portion of this as well as the following pages are so thickly gall-stained as to be practically illegible.*

27 Mis ionawr na ladd waet yf tri llymait o win ar dy gythlwng yf gie geiffyr ameddyglyn a ffotes o lyſſied * Mis chweffror arver obwlment &c. end lost.

Part iii = Hen. 540^D, and 411 (pp. 17–32). Vellum; 6½ × 4⅔ inches; 32 pages; xvth century; sewn.

1 [*Cas ddynion.*] Dyn ágretto y baob heb allu o neb ymdiret ydað . Dyn a ymyrro ar bob peth heb . . | o achos. Dyn tra uo ar hedðch agaro ryuel . Dyn a ueio-arall ac yn ynteu chun yn euabð ends : Dyn a dybycko gorout trôy valchder ath thraha . *Ac uelly y teruyna yr ymdidan byr hõnn.*

Llymma y adnabot dyn ar y bynebpriy ac lliw ar rrin a mod y gorff . Ifo o gedymeithas y neb a uo byneb lly* . . ydaw* . . . y neb y bo llygeit keuan kochyon ydað diryeit allidiaðc uyd // y neb y bo llygeit aſien ydað ſef yb hynny llygeit gleiſion maor anghall achalet o anyau vyd // y neb agaeo ylygeit yn vynyeh dan darað y amrauneu y gyt yn vuan fals athbýllodrus uyd // y neb a uo gwynyon y lygeit yn gochyon ſiryf a deor vyd // ends : y neb a dywetto yn vuan ac yn vein fol a druc y ymdygyaſ achwerð uyd *ac uelly y teruyna deall natur dyn.*

5 *The life of Anna* : Yn yr amſer gynt yr oed gôr yngharuſalem a elwit Joachim o lŷth juda ar gôr hõnnð oed vugeil oe deueit ehunan ac ofn duð oed arnað ac nyt oed arnað dim pryder arall eithr kadð y deueit // Gôr kynuoethaðc enrydedus oed a rodi a wnai y degõm æ offrõm yn frõythlaðn y duð ac ny wnai gam y neb // ac holl da bydaðl ar | rannei ef bob blõydyd yn dri thrayan y ran gyntaf a rodei y ueibon ymdieuit a gwraged gwedwon aphererinyon ac ynghenogyon // ar eil ran a rodei y offeiryeit ac yſcolheidgyon // Ar dryded a adei ydað ehun ac y dylõth y dy // ac ual hynny y gõnai ef bob blõydyd a duð oed yn rodi digoned o da ydað hyt nat oed yn yr iſrael neb kyfelyb ydað // Ac nyt oed arnað oedran pan dechreuabð gõnenthur hynny namyn pymthengmlõyð // Aphan oed ugeinmlõyð ef y kymeth Anna verch yíacar yn wreic ydað yr honn a hanoed o lŷth dauyd &c. ends : y lleuuer or nef a breiſũylya ynot ti Enpych gwell ueir llaðn õyt o yr arglõyð y gyt athi bendigeit õyt ymlith y gwraged //

17 *Triads.* // Tri eur hualaðc y .p. Run . m . Maelgõn achatwaladry vendigeit a riallaðn wallt banadlen. Tri gwyndeyrn y .p. Owein m . vryen ends : (70) Teir prif vuðch y .p. brech buðch vaelgõn gõyned athionlõyð buðch meiben oliſſer goigõrduaðr Achornilla buðch laõuroded varuaðc.

26 Teir vnbengerd yſſyd prydu a chanu telyn a chyuarõdyd ends : Tri pheth nys medr namyn doeth ne dedwyd ymadað ac ouered yn amſer apheidað achywira yn amſer a pheidað a gormod meddaðt.

27 Dewiſſeu dyn ynt y varch yn vaðr &c.

31 *Rac gwaetlyn* ; (b) *Llyma ſõyn rac y deirthon* &c. being magical formulæ in Latin.

* Too faint to read.

MS. 48 = Hen. 450. POEMS by DAVID AP GWILIM, and two fragments. Vellum; $5\frac{3}{4} \times 4$ inches; 20 pages + 18 blank leaves in paper; bound.

This MS. has been supposed to be in the autograph of the bard, but it is doubtful if the oldest part can be earlier than 1450. Pages 1*, 2, and 19* seem to belong to the time of Henry VII.

1 *A fragment on the manner commotes, cantreds, and counties in Wales should be governed:* || Yr hwn a geffir y ffurf ynechrav brynedev y fanflieriaeth. A bit rraglowyaet yn y kymydav a wnel i gwallaneth ac ni dilyno yn graff ac yn gywir ac y gyredic ac a rollo i negefiav herwydd y gorchymynno yr vitus ar vikwn vddunt: vikwn [=sheriff] o gaer vyrddin gyd ar cantrefoedd ar kymydav val y bvont gynt &c. &c.

3	Hawddamawr ddevlawr ddilyth	a
	Am hoywddyn yma heddiw	Dd.
4	Toft oyd ddwyn trais gynhwynawl	b
	¶ nef gwiw oyd ef i ddayth	Dd. ab G.
7	Hoyd kas ir hyd y keifiwyf	c
	Plwm a ffals pla am i ffen	Dd.
10	Morvyd weddaid anghywir	d
	O chai mod o chymyddy	"
11	Doy yroyddwn dioyr eddyl	e
	llewpart a dart yni din	"
13	Doy ymperiel y kiglef	f
	Am aur o ddyn a marw ddwyf	"
14	Da i llwniwyd dvl iownwed	g
	Amen nid addvwn mw	Dd ap gwilym
17	Kredaf i naf y nevoyd	h
	Ar bren kroys i bryny kred (l. 34)	

19 *A list of Kings from William the Conqueror to Henry VII.* The duration of each reign is given except that of Henry VII, which, if it was ever written, has been obliterated.

20	Pan el y neidr pa wnawn	i
	¶ gwr liv o gaer lleawn	
	vydd hyn oer ddychryn ddechref†	

MS. 49 = Hen. 302. POETRY by DAVID AP GWILIM. Paper; $5\frac{1}{16} \times 3\frac{7}{8}$ inches; folios 3-173; bound in old parchment; beginning wanting. The MS. is seemingly written in three distinct hands; folios 3-46a (poems 1-43a) are in hand A, which is earlier than 1577; folios 46b-84b (poems 43b-78) are in hand B†; folios 85-157 (poems 79-138) are in hand C. Both B and C were probably written by Dr. John Davies of Mallwyd at two different periods of his life.

* These pages were once numbered 49 and 78 respectively.

† This poem has "Dafydd ap Gwilym" in white paint written against the top lines. Whether or not the poem is complete it is impossible to say, the writing is later than the rest of the MS. and the authorship very doubtful.

‡ Compare hand B with that of Banks' MS. 26. The spellings iaithydd, aiddil, etc., are unlike those of Dr. Davies and tend to show that he did not write the B part; but "Cais yn y llyfr arall" (see No. 67 of this MS.) shows that the copyist had another transcript in his possession, and we know that Dr. Davies's MSS. are designated by A. B. C. D. E.

The MS. bears on the front cover the numbers "xviii." and "2"; on the inside is written "Ellis Price" in two places, and "sum liber Elizii Price Anno Dñi 1577." Also the name of "Ed: Wynne." On folio 102 we find the names of "Richard Davies de Gwernlly" and of "Robert and Margaret Hughes de Caermellur," both in the Commote of Llanrwst [1720]. Other names also occur in the margins.

1	[Gorllwyn ydd wyf ddyn geirllacs]
perydd i gwelir yno
yn oes lvn dyvot nos byth.	<i>a</i>
2	yr wybrwynt helynt hylaw
nit ai ynglyn gwr deongl wyt (l.22)	<i>b</i>
3	[Doe ddifeu dydd i yfed]
tir a gvdd i ddeürvdd ddygn
mynet at vynyn meinael	<i>c</i>
4	y keiliog serchog i son
adrodd a ganodd o gerdd	<i>d</i>
5	gwae vi o gariat gwiw vñ
loywsydd wiw leisie oedd well	<i>e</i>
6	Evrüches y kae mangoet
ar vchaf yr evrüches	<i>f</i>
7	Anvon a wnaeth rleinverch
kar i mi karü i mae	<i>g</i>
8	Y donn benngrychlonn grochleis
nam llüdd at vorvüdd veürverch	<i>h</i>
9	Tyf y dyn tyviat enit
mynweir vñant ym vnweith	<i>i</i>
10	klo a roet ar ddrws y ty
yma yddwyf a mae ddwyf	<i>k</i>
11	hoet kas er hyd y keisiwyf
plwm a ffals pla am i ffenn	<i>l</i>
12	kariat ar ddyn anwadal
barn iawn rhof a gwawn i gwedd	<i>m</i>
13	gweywyr kyveddachwyr kof
y diank rhac y daet	<i>n</i>
14	Plygu rhag llit yr ydwyf
banngamv heb vn gymar	<i>o</i>
15	hydr y gwddost eil indec
ac annerch dy lvn gennyf	<i>p</i>
16	heddiw i gwelaf ddavydd
i theket ac na thykia	<i>q</i>
17	Y verch a gar rüddell vein
na thlawd hwde bvnt ith law	<i>r</i>
18	ny chwsg bvn gidai hvabenn
air mwy vyth er y mwyn	<i>s</i>
19	Ai llai vy rhann o annvn
y mwdwl gweir ai madws	<i>t</i>
20	karv y bvm kyt küriwyf
Shommet vi am ossymmeith	<i>u</i>
21	dy gariat indec oroen
kymmer dy lvn y vvn vi	<i>v</i>
22	Oi o galonn vergronn vach
heülwenn a seren y serch	<i>w</i>

23	Vcheneit wedn afledneis	<i>a</i>
	eitlir morvudd nym dyhudd dyn	
24	Eiddyn ddewissaf serchawc	<i>b</i>
	ar y dyn a oryw dwyll	
25	Y verch borffor i thoryn	<i>c</i>
	tegach yw honno no neb	
26	Vchel yr wyf yn ochi	<i>d</i>
	diav y nyn o daw nos	
27	Y veinverch hwde vanvodd	<i>e</i>
	ath ogyvoet ath gavas	
28	Tydy ehediât tewdwrf	<i>f</i>
	arall a bwyall biev	
29	Dysgais ddwyn kariat esgut	<i>g</i>
	kywir ny mynegir mwy	
30	karv /r/ wyf gweith hynwyf gwyllt	<i>h</i>
	ar groc vvw rynnv gwreic vyth	
31	kerddeis yn gynt hollynt hir	<i>i</i>
	dillyn ym nyth dwyllo neb	
32	da vorvudd sinoblrudd syw	<i>k</i>
	ero vi ai aro vis	
33	llyma bwynt llemae y bydd	<i>l</i>
	henlleidr vnffurf a hynlle	
34	kayev sylldaerynnev serch	<i>m</i>
	le yr wyl liw yr alarch	
35	Gwyl bedr bwm yn edrych	<i>n</i>
	yn anrhec byt teg byt hagr	
36	Y vûn glaer vwnwgl evreit	<i>o</i>
	a geri vû mi vymot	
37	Morvudd weddeidd anghywir	<i>p</i>
	o chai modd o chymmyddy	
38	Gwell eniwet fferfet ffve	<i>q</i>
	y llw a rocs morvudd llwyt	
39	Adarwr o rew dwyrain	<i>r</i>
	havl y dawn boylet ynof	
40	Mev gariat mywn magwriaeth	<i>s</i>
	mev vwgwth am i vagv /	
41	kerddeis o rewn kyleissiev	<i>t</i>
	liuddiodd vi /n/ lle ddoedd y vvn	
42	Y verch a alwn veurchwaer	<i>u</i>
	Rhad a geidw rhydeg ydcedd [ll. 25-46 are in hand B.]	
43	Digiaw ddwyf am liw ewyn	<i>v</i>
	ym hebrwng at em hoywbryt &c.	
	<i>Hyd hyn allan o LYFR MR. WM. MATHEW o Landaf</i> [in hand B.]	
	*Bendith ar enw'r creawdner	<i>w</i>
	† gysgod wybr i gysgu	

Allan or LLYFR GWYN O HERGEST y copiwyd a ganlyn hyd [rhaf 70].

44	Mav aflwyddiant coddiant cawdd	<i>a</i>
	Morfydd lliw goleuddydd llwyd	
45	O frithill fyfr iaithydd	<i>b</i>
	Dwg in chwedl da geunyd	
46	Gwae fi hil Aiddil Addaf	<i>c</i>
	Os gyrr mor rhywyr mae'r hâf	
47	Dyddgu liw dydd goleuaf	<i>d</i>
	Diystyr wallawyr llif	
48	Vn agwedd oferedd fu	<i>e</i>
	Dwywes a marw o'r diwedd	
49	Y ferch anllad a'm gwadawdd	<i>f</i>
	Do do gwyr duw ado dim	
50	Annerch nac annerch gennad	<i>g</i>
	Ar dy gred na ddywed ddim	
51	Ceisiaw yn lew heb dewi	<i>h</i>
	Er ai ceidw eueg hoywdal	
52	Hoywdeg riain a'm hudai	<i>i</i>
	Hebdi ni byddafi byw	
53	Digiais am na chawn degau	<i>k</i>
	Nid gorllwyn gwraig y garllwyd	
54	Digrif fu fyngwaith naithiwyr	<i>l</i>
	Ledratta haf arnaf fi	
55	Cywyddau twf cywiwddoeth	<i>m</i>
	Ni ddyl hi i mi mwy	
56	Gildiais fal gildiwr ar fin	<i>n</i>
	Hawdd yf a wyl ei hoywddyn	
57	Efa fonheddig ddigawn	<i>o</i>
	Nad tros gof Ein wtres gynt	
58	(Dyn cannaid doniog gyneddf	<i>p</i>
	Dyddgu ar gwallt lliwddu lleddf*)	
	Dy wahawdd caw(d)dnawd cu(d)dnwyf	
	fy nyn lygad gloyn gloyw	
59	Ni thybiais ddewdras ddirtra	<i>q</i>
	Yno y gwys difwyno ei gwedd	
60	Deinkryd mawr o led ankrain	<i>r</i>
	A haul a ddattodai hyn	
61	O chan fi drueni drum	<i>s</i>
	Ddyddgu i'w charu o chair	
62	Curiodd anwadal galon	<i>t</i>
	Na serch byth onis eirch bun	
63	Traserch ar wenferch winfaeth	<i>u</i>
	Barf a chyrn hyrfwch arnaf	
64	Ilyfr dwned dyfed dyfyn / ar windaif	<i>v</i>
	llwydd a dawn iddaw duw'n ei noddi	
65	Dyfed a siomed syñud / eu mawrair	<i>w</i>
	Diwyd grair dan dywod gro	

* "Ex per vetuste" and inserted later.

† The second and third Englyn are represented by a blank space in the MS.

66	Da y rhed ar waered arw oror / olwyn	<i>a</i>
	hwy hyawdl ofwy fo hoedl ffor	
67	Credaf i Naf o nesoedd	<i>b</i>
	<i>cais yn y llyfr arall C.1.</i>	
68	Fal yr oeddwn fawl rwyddaf	<i>c</i>
	Amen a wylltiodd fy mŷn	
69	Teg forfudd tegau fawrfalch	<i>d</i>
	Cymod liw manod a mi	
70	Rhyhir wyt ar y gyflun	<i>e</i>
	Calon serchog syber fydd	
	<i>Hyd hyn allan or llyfr Gwyn o Hergest</i>	

Bellach allan o hên Llyfr arall

71	Gwyl Bedr y bum yn edrych	<i>f</i>
	Yn anrheg bid teg bid hagr	
72	Yr het o fedw da y'rh gedwir	<i>g</i>
	Gwaith wyd Morfydd llwyd a'i llaw	
73	A fu ddim ddamwain breiddfyw	<i>h</i>
	Bolltod braff mab alltud brych	
74	Y kelynllwyn coff iawnllwyth	<i>i</i>
	Gyssylltedig ger brig bron	
75	Digwsc fum am ail degau	<i>k</i>
	Gyd â thi a gâd i'th oes	
76	Doe r oeddwn dioer eddyl	<i>l</i>
	llewpart a dart yn ei din	
77	Cerdda wâs cor ddewiswydd	<i>m</i>
	Nid vfydd neb ond ffor	
78	Vfydd serchogion ofeg	<i>n</i>
	Wynneb y rhwydddeb ai rhoes	

*Quæ sequuntur descripta sunt ex vetusto codice
membranaceo scripto circa 1526*

79	Gwae fardd a fai gyfa ei orn	<i>o</i>
	'y mendith yn y mowndir	
80	ffor avr o fawrwriaeth	<i>p</i>
	hir dy gledd heuir dy glod	
81	<i>Mar: Gr: ap Adda ap dd: A° 17 Edw: 3.</i>	
	Rhagawr mawr ger mwr gwyngalch	<i>q</i>
	Dwred avr deryw y dyn	
82	Ef aeth heddiw yn ddiwael	<i>r</i>
	y dv leidr y del adref	
83	fal yr oeddwn gynt Noswaith	<i>s</i>
	Am ei hwyf yr wyl yr wydd	
84	Tair gwragedd a'i gwedd fal gwawn	<i>t</i>
	Ir dyn a fo hyn nâ hi	
85	ŷeuan for gwaewdan gwiwdad	<i>u</i>
	f mi fy myw am fy myd	
86	A gerddodd neb er gordderch	<i>v</i>
	Ac y troes y corff trvan	

- 87 Dwynwen deigr danian degweh *a*
Yr Em wryr roi ymwared
- 88 Dyddgu ddiwaradwyddgamp *b*
y nŷn pryd na'th fyŷno neb
- 89 Dyddgwaith dibech oedd echdoe *c*
Aha gwraig y bwa bach
- 90 Y ferch dan yr avr llathrloyw *d*
Trwyddew serch trwyddaw y sydd
- 91 Hawdd amawr mvreinwawr maith *e*
Penrhyn gloyw feddyglyn glas
- 92 drud yr adwaenwn dy dro *f*
ysgwd pan fo gwag i sgil
- 93 devne r eiry dyn orevryw *g*
Air chwerw am wr a chorvn
- 94 Rho Duw γ. λ Rhaid yw gwiliaw *h*
llvn ascwrn gwddw gwydd
- 95 Rhidyll hvdolaidd rhydwn *i*
Gyda dw y gadwyd ef
- 96 Da ar feirdd a dewr wr fv *k*
Deheubarth nid â hebof *Madog benfras*
- 97 Rhai o ferched y gwledydd *l*
Nag iarlles mewn gwisc evrlliw. /
- 98 lleidr o fewn diras draserch *m*
hir hvn faelgwyn i haros
- 99 Dysgais ryw baradwysgainge *n*
Ac yn cael canv'r gainge hon
- 100 ʒ serch a roes merch i mi *o*
ai mawl gwyn ei fyd ai medd
- 101 A fv ddim ddamwain breiddfyw &c. *See No. 73.* *p*
- 102 Dadlittia 'r diwyd lattai *q*
Ar lliain dv i'r llwyn dail
- 103 Hawddamôr glwysgor glasgoed *r*
Devddrwg am i wladeiddrwydd
- 104 Yr radlwysferch wawrdlofain *s*
wyth liw dydd o'th loyw dyddyn
- 105 Dodes Dvw da o dyst wyf *t*
ʒr llwyn ar ben morfydd llwyd
- 106 Kynnar fodd cain arfeddyd *u*
nith yr havl vnwaith ar hon
- 107 Heirdd feirdd fevrddyn diledriw *v*
wrth adail a wrthodais
- 108 Deg nithiad doe y gwnaethvm *w*
Gwae fi ni welwn i neb
- 109 lle digrif y bvm heddiw *x*
Bedwlwyn or coed mwyn ai maeth
- 110 Pwyntieu afrwydd drwy 'r flwyddyn *y*
Yn dywyll i ni 'n devoedd
- 111 Myfi y sydd devnydd dig *z*
y byddaf o gwybyddir

112	Ysgyfarnog ynghartref Anolo fv 'r anwylyd	<i>a</i>
113	fal yr oeddwn ymaños peidio a dywedyd pwy ydyw	<i>b</i>
114	kyreh yr edn' diaffednais Erys mis eres fy myw	<i>c</i>
115	Hawdd amawr ddevlawr ddilyth Am hoywddyn yma heddiw	<i>d</i>
116	Salm yw nghof o lyfr ofydd A dalaf bwyth ffrwyth y ffridd	<i>e</i>
117	Doe ym herigl y' ciglef Am avr o ddyn marw yddwyf	<i>f</i>
118	Da y llvniwyd dull iawnwedd Amen ac nid rhaid i n mwy	<i>g</i>
119	Gydag ieir y dei dy garv f fynydd ni wybydd neb	<i>h</i>
120	Prid o swydd prydaidd iddi Amen ac ni chana i mwy	<i>i</i>
121	Da fv'r drindod heb dlodi yn dwyn oll bob dyn i nef	<i>k</i>
122	Oesbraff wyd fesu ysbryd gwiw Ddofydd goddefaist fawr benyd (followed by more than 2 blank pages)	<i>l</i>
123	Gwae fi na wyr y' forwyn Ochan bader ond cywydd	<i>m</i>
124	Ni chysgaf nid af o dy Plwm yw ar glog ple mae r glaw	<i>n</i>
125	Rho Duw hael rhydar helynt y dydd brentisieid i'w dwyn	<i>o</i>
126	Hvdol doe fu hoedl Dafydd A theyrn oedd aeth i'r nef	<i>p</i>
127	Triphorthor dygyfor dig coed briglaes a maes i mi	<i>q</i>
128	Yr wylan deg ar lanw dioer fy llihenydd fydd y ferch	<i>r</i>
129	A mi 'n glaf er mwyn gloywferch nac wy dioer nac aderyn	<i>s</i>
130	Tydi y bwth tinrhyth Twn Dafydd a chroes da foes fv	<i>t</i>
131	Gwawr ddyhuddiant y cantref Mi ai maddeva i'm avr	<i>u</i>
132	Y ferch or fynachlog faen Ni chawn fod yn ordderch yt	<i>v</i>
133	Doe r oeddwn dan oreuddail Gowni ar gwrr y genav	<i>w</i>
134	Y ferch a whaeth gwayw dan f'ais Ni ddily hi i mi mwy	<i>x</i>
135	Boreddydd bv mawr eiddvu Bob lliw fel ar behyll avr	<i>y</i>

Jolo Goch

- 136 Cwrs digoll cerais degav *a*
Mvrniai fardd mae arnaf ol [l. 48].*
- 137 Kerbyd lled ynydd llyndanfai y sydd *b*
Rhed gwedd it yfed gwaddod tefyrn*
Dafydd gav merydd gi mall &c. *Rhys Meigen*
- 138 fel yr oeddwn yn myned *c*
vn atdeb a wn etto (l. 20)||

Folios 158-160 are wanting.

Folios 161-165 contain an Index to first lines alphabetically arranged in hand C.

Folios 173b-166b have a list of "Beirdd a Phrydyddion" written upside down the page in hand B.

MS. 50 = Hen. 34. "Y KWTTA CYFARWYDD" contains a large variety of compositions (especially prophetic) in prose and verse, in Latin, English, and Welsh. Vellum and paper mixed; $5\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{4}$ inches; 330 pages, which are to a great extent deeply stained with gall; repaired and bound in oak boards and leather. This MS. has been attributed to Guilim Tew, but the writing is very different from his autograph in MS. 51 = 134; MS. 50 is dated 1425 (p. 62); 1415 (p. 82); 1451 (p. 221); 1456 (p. 311), and as the style of the writing corresponds with these dates it is pretty certain that it was *not* written by G. Tew, but by one "Dauyd" (p. 114), possibly a monk at Neath Abbey.

Pages 13-14, 31-32, 53-56, 63-66, 71-72, 121-24, 141-44, 164, 191-92, 217-20, 239-40, 253-56, 259-62, 265-67, 271-74, 277-79, 285-90, 293-98, 305-10, 315-20, and 323-26 are blank.

"llaw Richard Thomas o lyn Nedd" is found at the foot of pp. 92-3. Other names also occur, viz., "Jeuau Thom[as] porthman" (p. 205); and "Jankin tomas a biav y llyfr hwnn" (p. 164). These three names look like autographs of the first half of the xvth century. Pages 193-216 are by a different hand.

- 1 *Nota Appare quod es; uel esto quod appares.*
When the cocke in the north hath byld hym a neste *d*
This may be callyd a farly & a grete word
- 3 He hath is der & buried in syght *e*
And in the vale of Josaphath men shall hym bor
- Prophecia { Briddlyngton
Banistroy [= William Bannister]
Merlyn
Th. of assheldon
- 4 When rome is remeuyd into england *f*
. . . katwaladyr shall call on kynon the nobyll
And worth vp Walys and worship her loudes . . .
Of lyme & stone thyn howse thow bygge
Jf pou wolt or walwyn or ryg

7 ffor the falling euil . Take the blood of hys lityl fynger that is seke &c.

8 Megys yd oed merdin ddiwarnab y seuyll geyr bronn Arthur y gouynnaab Arthur idab poy a wledychei yn ynys prydein wedy efo .

* Many lines in numbers 94 and 137 are imperfect, the original being clearly defective. The end of 94 as well as 136 is also wanting; a blank space being left in both cases.

Ac ynthen a ddywaot panyó cwhech brenhin or brytannyeit pýy
gwedy hynny saeson yna y rennir lloeger yn deirann||

- 15 Mab Rodri yssydd vyó llawer a glyó y dros weilgi &c. *a*
b. Or gaer ydda maer y maes &c. *b*
c. Brenhin pell y ergit y dywedir am danaó &c. *c*
d. Y seren a gyuyt ar vreuddóyt yn wir &c. *y bardd bach d*
e. Blaen gwayó ryuel yny anel yssyd &c. *e*
 16 Owein yn ditrem a ddaó adref yr eilweith &c. *f*
b. Ef a ddaó yr hydd kyn ymwasc róng deu basc &c. *g*
c. Gwylwyr pyrth lleon a welan pen hýlylon &c. *h*
d. Byr a vydd cochyon ddillat &c. *i*
e. Kynnórf ar vrys adaó yr ynys &c. *k*

- 17 Mi a ddaroganaf y daó briodoraó *l*
 Mabon bronn breisgedd | mebyt yn y ddeóredd
 a wledych wlededd.
 Owein óyr owein kein kynyddet
 ac owein a vydd paó ay gýbydd ac ay gwelant *M. wyllt*

- 18 Pan ddel lloegróys ay kón kyfróys *m*
 A baedd glyndyfúrdý yn rannu r teyrnas

- 19 Gwedy lladder wedy cladder ynghalet vedd *n*
 Pob peth o hynn teir oes ae gwyl.

- b.* Brodyr myón brýdr mal yn brydyon *o*
 Och or gofudi kans ef a ddygóydd ar gleddyf y vraót ehun

- c.* All the townys of kent shall cast vp her key's *p*
 ffór drede of a dede man when they hyryth hym &c.

- d.* Pwy wedy herri vrenhini vrenhin *q*
 Bieuýdd y claó wedy teirgaó trin &c.

- 20 Rin rin ryweriu dyro ddiot y gudyn *r*
 ny bo ar neithaó honn gwedy ni

Illyma pýyllat pembrón.

- b.* Henó a rac enó . berf ac at verf &c.
c. Kerbyt yó charret . Rigot yó pilori . Karedd yó pechaót &c.

- 21 Pan vo gwyr yn walloc a gwragedd kribyoc *s*
 trist kerddaó yn kerddet gwlat . annóyl bugeil a geilwat.

- b.* Ef a ddaó byt . y bydd gwynuyt *t*
 Pont ar venei kyn kalan mei ymlaen gwynuyt
 Ar ddimeí yn gronn . a phelydr onn . heb annóylt . . .
 ywein hawlór a dialór aró y bryt .
 ywein gwedy bien gymry . kymro huuryt .
 dir yó y gwan pob darogan ameu dybyt .

- c.* Eureit yó llaó dduó a llydan . &c. *u*

- 22 Pyn vo vgein mlynedd a wheebant a chwe mil *v*
 o deruyn o ddechreu adaf hit yr haf hir velyn &c.

- b.* Atvydd orn a gwatwar órth ych darpar am ych owein &c. *w*

c. Diruaó annerch dróy ddiwydus garyat vy maóruassaf fydduraót
 gan ddiolch y dduó glybot o honof ych bot yn iach ac yn llawen ac or
 mynnóch chwitheu óybot yóρθ vy sengl vywytt inneu iach oeddón ar
 wneuthuryat y llythr hónn a llawen o blegyt .

- 23 Clewittor y gwyr . Cle . y gwragedd *a*
Clewittor mab dduó ay dat yn y rodidi.
- b.* Clywitor gwynt . klywitor glaó *b*
 ny bystla y bystlóyt ydaó.
- 24 Gyluin geueil gael lleó a wasc ny weskit arnaó *c*
 a ffraythoc o fróytheu a chnau ar deydd./
- 25 Ny ddangossed y neb yn vn pylgeint *d*
 y ddangosset y vyrddin kyn no hencint
 Seith auallen ber a seith vgeint
 olwedd y henó oleuwedd y deint./
- a.* Auallen beren burwenn o vlodeu *e*
 Namyn seith cilweith oc eu hen atneu
- b.* Auallen beren y dyf dra drum *f*
 Gwyn y byt gymry or arofun .
- c.* Auallen [beren] burwen y brie *g*
 26 nyt byf didaón a dieidic .
- d.* Auallen [beren] y dyf yglan nant *h*
 A minneu gan willyon ným atwaynant.
- e.* Auallen beren brenn yssyd vat *i*
 Ac yntheu heddió ual nabóyat
- f.* Auallen beren brenn adueindus *k*
 yt vyddant wyr ramant ridrouanus
- g.* Auallen beren brenn diletyn *l*
- 27 *h.* Namyn seith letwac wedy lletkyn./ *m*
 Auallen beren biboric
- i.* Y talaór gerddaór y gelennic./ *n*
 Auallen beren brenn ny grýno
- k.* ny wna anuoes pan píeudo *o*
 Auallen beren brenn a honneit
- l.* hyt na bóyf gyfrin ac efflleit *p*
 Auallen beren beraf y haeron
- 28 *m.* kenitor corn elóch kathyl heddióch a hinon *q*
 Auallen beren y dyf yn llanerch
- n.* kany bóyf heddió gan eilyó eleirch *r*
 Auallen beren blodeu effllyd
- o.* kyn dyuot ar vy llaó lleith mab gwenddydd *s*
 Auallen beren y dyf yglan auon
- 29 *p.* bóyf gwaś gwynuydic gan wledic orthordon *t*
 Auallen beren blodeu yfplyt
- q.* Saefon ar dy wreid beirdd ar gynnydd *u*
 Auallen beren ar bren lion
- r.* a gwneuthur gwar o wyllt o vallt tirion *v*
 Auallen beren burwen o vlodeu
- 30 *s.* kenadeu o bell wellwell chwedleu *w*
 Auallen beren llen ar brenn briclas
- a.* o freink odit a ddieink yn ddiles *x*
 Oían a parchellan oedd reit gweiddi
- b.* Ac na bo gwaret byth y normandi *y*
 Oían a parchellan na vydd hunabót
- 33 gwell bedd no buchedd ychenaóc || *z*
 || lynn. Atuyt ymórthrin gan vydinaór
 A goreskyn prydein o wirion owein
 ar naill o lundein ae ddiadaór
 neb o haýlonaeth ni ddiolaór./

	b.	Oian <i>Barchellan</i> bydan a vyd	a
		Esgyb anghyffeith diffeith diffydd . 15*	
	c.	Oian <i>Barchellan</i> bychan brychni	b
		ac ymladd yn daer am gaer dywi . 16*	
34	d.	Oian <i>Barchellan</i> brychan brychuras	c
		dirmygit or oe wir alanas . 17*	
	a.	Oian <i>Barchellan</i> neut glas mynydd	d
		kymry a oruydd kein vydd eu dydd . 18*	
	b.	Oian <i>Barchellan</i> neut blodeu ar ddrein gorlas	e
		dileaôr saeson o diryon brydein . / 19*	
	c.	Oian parchellan neut glas kelliâôr	f
		Terwyn gleb gwall hir ef gouynnaôr . 20*	
35		Oian <i>Barchellan</i> a barchell rynni [<i>sic</i>]	g
		dyddâôr ar ddyuet dyuysgi . 21*	
	b.	Oian barchellan andaô di yr eilon	h
		Maban ddrychauat mat y vrython . 22*	
	c.	Oian barchellan dysgaôn die	i
		Katwaladyr løybyr huan a chynan wledic . / 23*	
	d.	Oian <i>Barchellan</i> neum duc annôyt	k
		Gwyr deiuyr a brynaich bir y hoet . / 24*	
36		Oian Bar barchellan mawr eryssi	l
		y holi brython brithuyt a ui . 25*	
	b.	Oian <i>Barchellan</i> a bar . aduant	m
		or pan ddarfo rif mwy nys ryueddant . / 26* <i>Merddin</i>	
36		Peiryan vaban peit ti ath letkynt	n
		poet ef a vo yn diwedd gyda fessu Amen	
38		<i>Gwasgargerdd vyrddin</i> : Gwr a leueir ny bedd	o
		Gwassâœc dywet y wendydd	
		am dyfot gwyllion mynydd	
		yn aber crafnant creuydd†	
		a gwedy kyrn cloer a vydd	
		A mi ddisgoganaf ereiil	
		kyrn a llef kôn penneu flur	
		llan todoch cloch mýnechi	
		hynt ynŷ ddel gynt iaraches	<i>Mýrdin</i>
42		Koronaœc vabon coronaœc vabon	
		diargel ryuel rýydd gofgorddion	p
		y goft yn aerdost poft prydein	<i>Anon</i>
44		Deuthum attat y adraôdd†	q
		Gwascaraœc awel awýr	
		póyll drut a thwyll hyt gredir	
57		y manereu goreu . ar gwiô eiryau	r
		yn ôrthôyneb pla a thra faefon./	
	b.	Gogyuercheis gogyfarchaf gogyuerchydd	s
		vryen reget diwallaôget dylewenydd	
		Nyt elbyf yn hen ymdygn agheu aghen	
		na byddôyf ym dir wen . na molôyf vrien .	

* Thus numbered in the MS., and it is evident that Nos. 4-13 are wanting altogether, as well as the end of No. 13 and the beginning of No. 14.

† See Skene's *Four Ancient Books of Wales*, vol. ii. p. 237.

‡ *Ibid.* pp. 218-232. There are verbal differences throughout, and evidently the two texts are independent transcripts of some older text.

- 59 Oian a barchellan a barchellyn a
 Na chŏse vn oric dan vric kelyn
 Ac hyt yn llundein lleuein a dychryn./
- 60 *Rŏng yr eneit ar korff*: A druan ddyn ddeuryŏ anyan b
 bydd vnych dy gyssul . na vydd gyssan
 Yn y drydydd y bydd gwin a medd
 a hedd mŏynyan Y bergam
- 61 *Kanyat y G.*—Dechymic pŏy yŏ . creat kynŏ dilyŏ c
 yn ren nym ranner . gan lu llucuffer Anon
- 62 A prophecy in Latin for the year 1425
- 67 Bydaŏt ryd yfŏyd gaeth oy gweithrededd . . . d
 gytuot gwedy goruot yn arueu
- b. Bugeil gwarthec kil acharrec yn yŏtymlyn e
 yny darŏ ryuel a vo am benn dilyn . Taliessin.
- c. Edwart yŏ hŏnn gŏnn oet gŏrolaeth f
 dir yŏ enkil hil henri
- d. Ordot vronn goruot gallon dreghi g
 ywein or dŏyrein dir gyfodi
 lleŏ llyŏ llaŏ y wann . darogan pob tra treit duŏ ehunan
- 69 Ordot vronn goruot galet a vydd h
 ddiffryt brython . rac arŏyddŏ
 a brat ŏaŏion ŏeith nym puchet
- 70 Orddot vronn goruot gwynlliŏ adar i
 lloegrŏys ny mynnei mynychŏt chwetleu
- 73 *Waith lluydd*: Ros yn agos a geffydd k
 gweith nŏs dorpo . as nŏs meddo . meddiant nŏ bydd./
- b. Orddot vronn goruot . gŏnn a bucha l
 ketwit ef kynheilyaŏdr nef . naŏdd di draha./
- 74 Orddot vronn goruot gŏnn weith pedŏt m
 kymry kymŏy a guyaŏnet./
- 75 Orddot vronn goruot gŏnn waith treui n
 dyuet a reget rŏy a gŏyni./
- b. Orddot vron goruot ger gorchŏyl mat o
 daruot amser gnaŏt nifer naŏdd ny chaffant./
- 76 Orddot vronn goruot hir alanas p
 yr gwledychu ac yr meddu medel atkas./
- 77 Orddot vronn goruot gorllyŏc banneu q
 drŏy nerth yn tat . gŏraŏl y rat . rodŏyon goreu./
- b. Orddot vronn goruot kyrchan ddiuieu r
 Rac y alon kyt ny byddŏn kas veddlyyeu./
- 78 Orddot vronn goruot galet a vyddam s
 Gwragedd gwalltrŏch &c. *vt supra in principio*
- b. Orddot vronn goruot goruynŏc teirŏ t
 keneis yn y tu . tiryŏn wleddeu./
- 79 Orddot vronn goruot gŏnn waith teiui u
 llywyaŏdr bango kor kynghori
- b. Orddot vron goruot heb rŏy dygymot v
 a rodŏo vy ren ymrif geimyat
- 80 Orddot vronn goruot gŏnn eruynneu w
 ddiffryt brython buont(?) guron bur veddlyyeu Taliessin
- 81 *Policronica** Scripta 7° Jan: anno christi 1445
- 82 Orta & genelogia beatissimi Cadoci* &c.

* So stained with gall as to be difficult to read.

83 *Quondam in quibusdam finibus britannie regionis que demetia nuncupatur quidam regulus nomine Glibusius regnabat Góell6c sortitus esse / Edelic obtinuit Edylgyon / Peul penychen / Seru serunith / Gorae Gorenith . Mar margan / kettil kettweli / Cornonawyl Carnwyllon . metil crucmetil &c.*

84 The pedigrees of Edern, Gwynn annbryn, Brutus, Arthur, Einyon, *Llewelyn* ap gruff: & Elen f3 Eudaf.

86 The pedigrees of the Saints Tedecho, Padern, Catuan, Kybi, Yestyn, Padrie, Beuno, Gannen, ——— Tyssilya6 & Kyndeyrn.

87 Ry6 ewyllus a syrtha6dd ynof y adnabot ystoryaeu y brytannyeit Achos hynny keissa6 llyfreu darogana6l orugum . a chwedy y kaffel mal bytheuat buanllym lla6n ymddeith kr6ydra6 a wneuthum ends: Ryw dirgeledic gedymddaith ydolyga6dd ym drossi man bethau droga6l o ladin franghec a saesnec ynghymraec . A minneu ay kyuatheis &c.

90 *Darogan yr ole6 bendigeit*: Naciens kefniderw peredyr mab Efra6c y marcha6c fyruaf yn y amser ef . a phennaf or vort gronn or amser gyntaf y gossoda6dd Myrddin ynghaer llion ar 6ysc y Morgan6k ends: Ac val hynn yn veddylgar hiraethla6n y duc yr eryr ay holl berteineu at Henri vrenhin loegyr a orchymynna6dd y ga6o yn dda y mysc y tryssor ann6ylaf yn y lle y kauas y trydy Edward dr6y dd6yua6l rybudd y decuet ul6yddyn oy teyrnedd./

96 Assen gorona6c y trabluddya y deyrnasay gytnertha6l anifeilyeit a ddinustyr ends: ay attal yn v6y a wneir o weddieu nac dr6y nerth dynyon.

98 Y lili a vlodeua ay blodeu a vydd tec . ac amyl vydd y cheingeu ends: yn ol hynny y kadarnaf y gleddyf a ymarddel y lili ar holl teyrnas./

99 Pynn ddarffo y geila6c y north wneuthur y n6th . a chynnuall y adar ends: Eisoec ef a deruyna me6n kyfreith ddu6 . Ac yn dyffryn Josaphath pobl ay cladd

Prophecia: *Brydlyt6n, Banystroy, Myrddin, Thomas Arseldon.*

103 Pan yttoedd G6rtheyrn g6rtheneu yn eistedd ar lan y llynn echtywenedic y kyudassant d6y ddreic o heni ends: gwynneu a ymdorant o vrat chwythedigaeth ac a wnant sein r6g y syr. (See *Bruts*, pp. 144-155.)

Ac velly y teruyna Dauy6d.

115*	Orddot vronn goruot gwnn a gassa	<i>a</i>
	onyt ymd6yll athro a r6y draha./	
b.	Orddot vronn goruot g6nn a dderuydd	<i>b</i>
	o lygru kyureitheu . a diua egl6yseu . kas eu d6ydda./	
116	Orddot vronn goruot gwisgan teir kat	<i>c</i>
	nac yr ariant dim ni chaffant./	
117	Orddot vronn goruot g6nn weith teulu	<i>d</i>
	llafur a wnan h6ynt nys meddan yny meddyant./	
118	Orddot vronn goruot rudd geloreu	<i>e</i>
	heb gar heb glyt gan ba6b or byt . kas a6ch bydyeu./	
119	Orddot vronn goruot galet a vydd	<i>f</i>
	krea6dr pob eluydd . kredadun y fydd . ath rydd gwaret./	

* "*Taliessin*" is written at the top of p. 115, and the compositions up to p. 126 are apparently to be attributed to him.

- b. Orddot vronn goruot gelynyon . Rodni a
deholôr oy ôlat . mat pan ddeubi./
- 120 Orddot vronn goruot gûnn a eruyn &c. || b
- 125 || Mynnôy tramôy tir a gollet c
an roddo rydit . a gwledd edmic atwaith Mabon./
- b. Orddot vronn goruot gorwynnâc mynneu d
an rydd gwared . gwedd molyanneu./
- 126 Orddot vronn goruot galet gyrchu e
Noddet an roddo . heb ddyll heb dro drôy wledych[u].

127 *Taliessin a gant kanu . a hōnnô a ddybeit y bydd pymthec
brenhin koronâc o saesson Ar pymth[ec]uet
Henri chbêchet llyma y kanu :*

Daroganaf hynn kat ymob mehyn f
er a vo yn y hammeu dieu y duant. *Taliessin benn beirdd*

131* Gôbyddet pobyl vrutanyeit pan yô seith Cantref yssyd y
Morganbô ends : ar gweithret a wnaeth Edgar ar hynn yn
tryssordy llan daff y mae ynghadô.

132* Nyt hiraeth etgyllaeth gôyn g
Gan dduô ôr yn vyô a vedd *Rys ap dd: ap fer:*

133* *Illyma enweu kymjdeu holl gymry ar kantreui :*
TŒGEINGL kantref *kymôt* Consilld &c. ends : Y DDENA .
Cantref koch yn y ddena hyt gaerloyô

138 Kaldey yô ynys pyr or pyr hōnnô y kauas kastell maenaôr pyr
y enô./

139 Gwilym vab Robert iarll kaerloyô ac arglôydd gwlat vorgan a
holl vorganbô drôy gamwedd a getwis llawer o tiroedd fuor petit or
achaôs y bu ryuel rōng fuor ar iarll &c.

140 Yn amser yr Henri kyntaf o vrenhinedd lloegyr yr oedd Gruffudd
vab Rys vab Teôdôr yn arg . ar vn kymôt kao . . . y petwory[dd]
rann o gantref Maôr yr hōnn a dlyei vot yn eiddaô arglôyddiaeth
holl ddÿuet &c. . . . ends : Pyn welas Gruffyth ballu arnaddunt meddyl||

145 Y maddeuant or pynkeu ar ôl hynn yssydd yn yscriuennedic yn
Ruuein y eglôys veir a elwir *Ara celi*.†

Then follows an enumeration of the number of days' indulgences procured by
the repetition of certain prayers.

147 *Kynetueu meddaôt* : Kynneddueu meddaôt—yn gyntaf y dilea
y cof . y gwasgara y synnhôyr . yd ysgaelussa y meddôl . y distrywa y
deall . y kyffir y chwant . . . y pyla . r . olôc . &c.

148 Teir person . y tat ar mab . ar yspryt glan . Yr vn tri arbennic yr
vn duô yssydd yn y nef &c. &c.

149 *Triads of the Island of Britain* : Tri santeidd Lîny's ynys
prydein . llinys Joseph o armathia . a llinys Cunedda wledic . a llinys
brychan brecheinaôc &c.

b. Tri enô yr ynys honn . kyntaf y gelwit kyn y chaffel clas meityn
A gwedy y chyuanheddu y gelwit y vel ynys . A gwedy y goreskyn o
vrutus y dodet arnei ynys brydein . &c. This series of Triads

* Pages 131-138 have been printed in *Y Cymmrodor* for 1887, pp. 325-33.

† This explains the meaning of *Celi* in Welsh in the phrase "*Duw Celi*," i.e.,
God of Heaven. *Celi* is not Welsh at all, and those who knew its meaning did not
use *Celi* by itself as a synonym for God.

does not agree with either of the three series published in the *Myfyrian Arch. of Wales*, though the text belongs to the first series in that publication. The end is wanting.

161 Petwar prif enryuedd arugeint yssydd yn Ynys prydein nyt amgen : Prenn yssydd yghoet yn . y . p . a thebic yb y gollen . dieithyr bot gŵryt yn hyt y ddeil . Ac yn ddôy geing y mae yn rannu &c. . . . ends : Nant yssydd yn y . p . pŵy bynnac a vynno gwneuthur silltaeren heyrn o ddieithyr aruen deuēt ar haearn — left unfinished.

165 *A Vocabulary of some of old Welsh words with their modern equivalents* : Henweu kystedlydd ynt : kyhauol . kychwior . kyfeissior . kyfeyell &c.

166 *Cronice per quantum tempus mudus durabit secundum opiniones duarum Memorandum quod secundum Eusebium Saracenn in Cronicis suis . et secundum fratrem Columbinn in collacione sua . &c.*

169 *De propheta Joachim*. Joachim dixit in magno libro &c.

b. *De Cronicis Diuersarum materialium* . In principio creauit deus celum et terram &c.

171 Memorandum quod . . . ista Cronica scripta erant m . ccc . liii°. Blwyddyn eisseu o ddeu cant . a phum mil a vu or amser y gwnaethpŵyt Addaf yny ddeuth Crist ygnâb dyn . &c., followed by questions and answers, mostly on Biblical subjects.

176 *De Geometria* quinque pedes faciunt vnum passum &c.

177 *Bryddôyt pabl* : Reit yb yni vroder garu digriuech paradôys ac ofnycau poeneu vffern &c. ends : Ofnokeuech garedigyon vrodyr y poeneu hynny . a gŵneuech dda y meint a alloch yr duô ac anrydeddûch dduô ar seint hyt pan vo ef an kynhalyo ni mewn pob gweithret da . Ac an dycko yr dragwyddaol vuchedd . Amen boet wir.

182 Vn post prif wedy y kyntaf or lloer enidydd o byddy heb pechaât marwaol . arch yth arglŷydd dduô yr hynn a vynnynch a thi ae keffy. &c. ends : Dec vrdweith bonedd budd bendigeit . y . x . dydd or lloer enidydd dechreu ddodi mab ar ddyse . ac ny meth pa geluydyt bynnac vo.

183 *Y llyuyr hŏnn a ddyse y ddyn py ddelô y dyly credu y dduô . a charu duô* . &c. *degeir dedyf yb* : Na vit yt eu dduweu Na chynier enô duô yn orwac . . . Del ith gof gyssegru duô sul enrydedda dy vam ath tat Na lad geluin na wna odineb Na wna ledrat Na ddôc cam tystolyaeth Na chwenycha na thir na thŷ dy gymodaoc na chwenycha wreic dy gymodaoc . nae was nae vorbyn . nae anefeil *seith pechaât marwaol* yr meddighinaethu eneit dyn or seith pechaât marwaol y roddes duô *seith rinwedd yr eglôys* ends : Gŵedy gŵyppo dyn . . rinweddeu yr eglôys ac aruer o naddunt drôy perfeithrôydd Dylyedus yb idaô gybot seith weithret y drugaredd . ae gwneuthur ||

193 God y byd forzeuenysse
at p^e bygynnyng of this masse
In godis name wend pi way
God be ponkit in al hys werkes ||

a

221 *The prophesy of Sibille and Merlyn*. /ffor . to susteyn the forseid prophceye of the right wise and right nobyll Sibyll Merlyn and other | to accordyng so that er the yer of our lord m . cccc . li . be ended &c. ends : There shall a kyng of justyce be borne called Henry . . . and he shall dignifye Gallehaulte and in short tyme he shall doñ all thys.

Llyma ganyadeu y bardd bach . neu Rees vardd

- 227 Y keiloc eilyoc yw lluosydd *a*
meddlyn ay oresgyn dragwydd./ *Rees vardd*
- b.* Geireu meir kywir a chall aphob deall ynŷ lle *b*
yr kenaŷl. ef a vydd hawl ar y blodeu.
- c.* Ef a dŷr mur ŷr hŷr ar ymdaern *c*
Ae roi yn llaw arall kall ny chyll ŷ allu./
- 228 Ef a dring yr ing wedy mawr anghof ar gof yny ddel *d*
ŷŷch benn
Ac a gilia y bwbach gwynndeis or vnbeis or holl bressen./
- b.* Ef a ddaw pererin per y arwŷddon *e*
brŷdr ar vaes glas bas gan saeson
- c.* Dwy vran yssydd ynghedernit lloyger a lidŷant y proved- *f*
igaetheu
Ami a dynnaf ŷ ddreic wenn oddyŷch benn yr holl ddreigeu.
- 229 O* nyt oes am y lluossoedd llaŷ na throet *g*
deu dri gyda hwech a ddŷc harddlech rac henri *Rys vardd*
- b.* Mi a welaf vlaenret llu . r veddŷges *h*
Mi a welaf wlith ymbob dyffryn *R. V.*
- c.* Byt a welir hir hydref ac oedran teruysgeu *i*
a chreuŷddeit vydd o newydd ŷniwedd rŷueleu./
- 230 Heul galet y goleuni ŷleni | y geir hyt ŷyl veir y medi *k*
a Henri ay wyr a gyll tir normandi./
- b.* Amser yr egroes oes yssywedic yr ydic adar aŷ bwŷta &c. *l*
- c.* Sefyll a wnar pebyll wedy wehŷllo. *m*
lle bo henri nyt digri . ay ddagreu yn wylo.
ay elyn gyr y laŷ allawer liaw yn ŷspeilo./
- d.* Pywys a ddengys gweith yr ynysoedd &c. *n*
- e.* Neut breinyawl hudawl hadu ar gychwyn *o*
gwylwŷr ŷ maris a sandwys heb vn dŷn./
- 231 Arwydd tir tywarchen pressen ymrodor enwir aflawen *p*
koch wen ywr lleuat kat ŷmlaen dalen *R. V.*
- b.* Ef a vydd hawdd dewis tri mis [.] *q*
dev ossod manot mynyth a vydd diffeitha
" "
- 232 Yr assen lŷydwen hen y gen &c. *Rys r*
- b.* Teir breiddwyd y brofir y bod yn wir &c. *s*
- 233 mi a ossodaf gyuoeth myŷn ymrysson. *R. t*
- b.* Gracia tempora terra twrf mein mawr *u*
a gŷrch y dadleu ŷmŷmp lle ŷ dechreua./ *Rys*
- c.* Pump nawmil a ddeholant yr estronŷon *v*
had a geisan rwng ŷ kwyseu
- 234 Gruffudd dadouydd dilyd deilyat *w*
gwedy henri llia y llywŷant pob daeoni./
- b.* Dasgubo wnar kymro y vro vreisk y bryd *x*
ac ay symt or lle y bo./
- c.* Prif amser yssydd ŷ ddyn prif ammot *y*
a llydan y goreskyn wrth ysgwydd duw ŷ kerdda./
- 235 Pwy yw duw ae deila penna ywr weddi *z*
golevni o nef yr hydref a gerdda./

- b. Y brythyllot yngheneu y ryd py ryw vyd yssydd yn dyuot. &c. *a*
 c. Llymar gwir llymar gwaret. &c. *b*
 236 Gnawt egin a gwin yn ol gwynt. G. yngwent vynych
 wherthin &c.
 237 Kyvyt fair rwng pedeur fynnon *c*
 arueu yn rrydu ddeu tu y rrydyeu *Rees vardd*
 b. Ef a gyuyt loyó vryt lan *d*
 wyt titheu or deheu dir
 238 (kael gwattwar kynar kael kaynion &c.) *e*
 241 *Fragments* : Anglia te prodit tua gens quam quilibet odit &c.
 242 *Regnabunt* britones albane *gentis* amici *f*
 jsta feras te corde tenis (?) celestia queras versus de fortuna
 245 *Neustria* pisces enutriet *et* augmentacio *vasorum* lupi &c.
 246 *Pronosticacio Armenie* : Cum enorme maioꝝ regis armenie &c.
 250 *Vaticinium aurelianum de leone britonum* :
 Surget leo aurens *et* assumet alas aquile &c. *g*
 251 ʒn pe seson of somer surly who lykes *h*
 pe fare of p^e ferlyes p^t schal fal in hast . . . [1433]
 and ryde into Ron [*sic*] w^t renkes ynow
 257 Ther schall arise in walys a Ravenne which schall haue a
 rede bele &c.
 263 Schall come trewly as yow say *i*
 that all this worl is come to ryȝt
 That many a day so darke hath be
 264 Syr quod Merlyn ther Schall arise a grey catt &c.
 269 When the pellican bygynnyth to fle *k*
 Than madok ys sonnys shall bygynne werche
 And glamorgan they shall spyll
 the blake koc of Landaff he shall dryue adoune
 a retowner is sonne out of bellyng ||
 275 A knyght schall foyde out of englond w^t fuyr at his tayle
 The Capiten of Wente schall be folowyd in to wenllouke and
 ther by a broke he schall be slayne &c.
 276 Ef a gyuyt lluat a llu o veibon &c.
 281 [*Tríoedd*] Dy gynghor ath kyssul yó . amouyn a doeth . tewi
 6rth ynvyt . ymwegelyd rac diryeit &c.
 282 *Seint abstin* a ddyweit am gardot mae peth ardderchafe yó . &c.
 283 *Meddabt* holl gorff dynaól a lógór &c.
 284 *A medicyn for mañ or woman that ys wed or out of mynd.*
In primis dicentur . v . misse &c.
 291 Arwýddon teir hinon yssydd yn dyhuno y gyd &c.
 b. Y gwyndyd bieur byd ar bel &c. *l*
 c. Blin ywr ller keneu kenawl &c. *m*
 d. Pyn vo kyffro ar vro hardd vreni vawr *n*
 ef a gryn llawr llann llieni &c.
 292 Pyn ddel dihauchlu o varelen aber hodni &c. *o*
 b. Hwnt y maer hynt amheua &c. || *p*
 299 || yn llan llyr yn y lle. / *q*

- b.* Byd rýuedd a ddaw a rif ae ammeu &c. *a*
c. Oian barchellan mawr eryssi &c.|| *b*
d. llyma vyt rywedd rvuein ar benn bys &c. *c*
e. Naw kwys anwahardd a erddir ý leni &c. *d*
 300 Vnyawn a llawn or llywenydd &c. *e*
b. Mi a tystaf yn gyntaf yr haf hir velyn &c. *f*
c. Gobeithaw rac llaw y daw llewenyth &c. *g*
d. Mawr eir a geir yn gywir yn y lle y eddewid &c. *h*
 303 Meistrolaeth y byd bywyd buchedd bachan dehonglir &c. *i*
b. Nyt naw ý bwyllaw pellhynt amser &c. *h*
c. Tri chompas y wneir yn lloegr tri ouer tri ofn a ddiskyn &c. *l*
 304 Y maer lan weddi yn gweddu yn y lle y maen &c. *m*
b. Prydein a ddiein ae damwein a ddaw
 ac o vywn ýr naw y daw y deu ywein. *n*
c. Ny ad y keidwad ar ae kytwy &c. *o*
 311 Pan vo Revel yn halgarth &c.
b. Pan vo chwefric gwynn y bydd fork ar dervyn &c.
c. Brenhin pell y ergit a ddewedir am danaó &c. M.C.C.C.C.I.V.J.
 312 A remembrance of terms of diuerse prophecýes that wallyshmen
 fyndyth in her bokys &c.
 321 Hec sunt nomina regis illius sanctam crucem inveniet secundum
 diuersas prophecias autenticas./ Merlinus vocat eum taurum triplicis
 nature &c.
 322 Sex sunt cause propter quas Britones amiserunt coronam
 regni. Negligencia prelatorum . . . cupiditas iudicum &c.
 327 || y troant yn nadredd . yna . y bydd kynddróc y brithyl ar
 llyffan *ends*: Ac yna o gynghor a chedernit y gadó ynys
 brydein y gwise ynteu y goron y hun am ben Beli hir . yna tref beli
 hir y gelwir . gorwynt honno a wastathaa ynys brydein.
 This MS. is said to have belonged formerly to Sir Thomas Morgan of Ruperra
 in Glamorganshire.

MS. 51 = Hen. 134. POETRY, WELSH GRAMMAR, VOCABULARIES, HISTORICAL TRIADS, &c. Paper; 6×4½ inches; 210 pages; mostly in the autograph of Guilim Tew (p. 113); bound in leather.

A portion of the top of every leaf is repaired, and from one to 9 lines are illegible on every page. The MS. has suffered from damp and dirt, and in many parts the ink is faint; it is imperfect at the beginning and end.

"Per me Roger Kyffin de gatheryr" (p. 171). P. 194 has two words in a hand which suggests the autograph of Gr. Hiraethog.

33 *A treatise on the signification of certain physical characteristics, ending with palmistry*: || Gwybydd di vod llesstr y plant ynghylch . y . rrih . megys krochan yn berwi lliw gwynn da yw . lliw rryvelynn . arwydd eissiev &c. &c. . . . Gorav trwyn . kymhedrol . o hyd . a . lled . a . ffroene Mawr. Wyneb . llydan . a chwydd ynddaw arwydd dyn kenttachus ssyrhaedgar &c. . . . *ends*: Oni bydd vn llin

onyd vn yn kyssyllt y byssedd hwy a jr llaw megys dissyvyd vdd O
hyddant lawer o liniev hirgleyd ai lawndravael yn ym ddiffyn i vywyd
Ac velly i tervyna llyr y llaw.

45 kaledvwlch kleddyf Arthur . Angev glas kleddyf vl kassar .
Gwrddoyn kleddyf Siarls durenardd kleddyf Rolant Hawt klyr
kleddyf o liver

- 46 * * * * * lliw dybryd (l. 3) a
llevad vai llywia dy vardd *Gruffudd gryc*
- 49 kayev ssilltrynnev sserch b
le yr wyl liw yr alarch *Dauit ap gwilim*
- 53 Mevanwy lywy liod c
Mair a ro drwe mawr yr drych *Madoc bennvras*
- 56 Edwart ap edwart gwart gwyr d
yno do yny diwedd *Jolo goch*
- 60 Weithon ni thi gyvethir e
Gaer sselem hyd vethlem vaeth (l. 6) ||

63 *A Welsh Grammar in the autograph of Gwilim Tew (c. 1460)*
"written in a hurry with a bad pen." Though the introduction agrees
with the text in the *Red Book of Hergest*, the work is modelled on
some Latin Grammar of the time, especially the part dealing with the
"tabliat" of the verb (pp. 87-113), where numerous examples are given
in Latin as well as in Welsh. The work ends with the words: "isst
mea libra . Amen . amen. Gwilim Tew . a phin . drwe . ar vrys."

114 *Pedigrees*—mostly imperfect. The names of Seissyllt ap
kynvyr, gr. ap hoI, owain ap gr. ap madoc, Einion ap dd. ap Meuric,
Dd. ap einion goch, Jankyn ap Jenuan ap hoI &c., &c., occur.

119 *Illyma hen gymraec* : a selection only is appended.

Ethi	= ysspart- vnev	kymgell	= gwayw	anglas	= cleddyf
		llanvre	= ymladd-	ysstre	= kyvannedd
kadwr	= tarian		vaes	kadvanan	= arvogion
gomynnei	= gorvod	ysste	= hendre	Godrudd	= arvoc
Atgori	= digio	Ragno	= kyngor	koehre	= arvoc
Gwyawr	= gwaed	keni	= kynnil	sseri	= meirch
dychwior	= Gwell	beri	= gweywyr	meirein	= llonydd
Trynni	= kwmpas- sev	kennyn	= ymladdev	lovlen	= beneint
		dindywyd	= kytvndeb	Eryron	= ymladdwyr
Trylaw	= daear	kvar	= kyvoc	prenial	= yssgrin
Trylen	= kad	kwrr	= pais	dyreith	= diffirwyth
kyssgwydd- iad	= Atal	mangar	= kroen	nyved	= nerth
		dissgar	= kas	perideint	= parassant
Blotiad	= kymysc	lletynt	= arvaeth	Talch	= ymladd
Angar	= vffern	Gwibl	= twyll	meiddyn	= mynydd
ssonyllt	= yssgafnev	Rirallu	= Arglwydd	Gwrwmdde	= gwissgddu
karedd	= llid	atre	= diffeth	affwys	= anaf
dyffvrdd	= lladdva	diednic	= panvar	brodedd	= dwbl
llynwys	= Gormes	kysstring	= kyvrinach	mor	= amsser

123 [S]aith grawys y ssydd.

124 *Illyma y beirdd ssaesson* : thomas o gaer gaint // Joñ o
britlington Seint Jonñ veudwy seint thomas o arkelton Bansstori
vynach.

b. *Illyma y beirdd o jaitheu ereill* : melyngul ap gwyddus &c.

125 *Kas ddynion* : Dyn a addevo y Gyvrinach i ffol nev i elyn,
Dyn a ymroddo mewn . anvrddas er vrddas . y . arall Dyn heb dda
gantho &c. &c. *ends* : Dyn a gassao y les er avles i arall.

127 [Arglwydd o lawn swydd un sud Mordeyrn] *a*
Ni (chan vynyhafawd) [wawd weneith]eidd (l. 13)
Naf mon gloyw ddeon arglwydd ddieidd *Dauit ap gwilim*

128 llywelyn a mynn om ynni a grym *b*
hadlesstr dail elessto dulwyd *Ednyved ap gr:*

133 vcheneid rrann gelynn dirrann galar dwys *c*
Gwanas loywber gan vric aber gwen vro gybi
Gr: ap mered: ap dd:

134 prelyad kyvarf brynar vaes *d*
Telyn ni bu ai talai
Deirtud nid mvd yn oed mei
Dewis gwraic dwywes gwragedd *Gr: Vⁿ ap gr: ap edn'd*

139 iaith ar vin ni therwywyt *e*
Oedyawe wyf ydiw i gwerth *Rys brydydd*

143 Philip ap madoc ap jeuan ap jerwerth ap madoc ap meilir &c.

144 [Mynd yr wyf i dir mon draw] *f*
[Ednyved gwilym lym laif (l. 6)
Tref o von y tra vwyf vyw *Fol lo goch*

147 Lllyna le diffeith weithion *g*
y brodyr i baradwys " "

151 O dduw tec ai ddaed dyn *h*
prydydd i borth paradwys " "

155 [*Dyhuddiant Elfyn*] : [Gognawd gyrru] * * * pa gerddor
pan alwer kynan | y ddyvyñv . . . | geir bronn kadwaladr
pa vn a ddyvv | ymlaen marchawglu | pan vv drangk druan
ar gynan ap bran | os ywch brif veirddion o rwyf
kelvyddion &c.
Mi yw taliessin | benn beirdd gorllewin | A ellwng elflin
oi hual aurin *T / kae / k.*

156 "*Kanv drws y nevadd*"
Kulvardd keissied rwy | kadw kamp ni allwy *i*
dyrogan dywetwy | ir ai gwarandawy
poed diffeith vo y diredd | poed byrr vo i vvchedd
poed hir ddialedd | ar vaelgwn gwynedd *T kol k*

158 *A treatise on Natural philosophy*. || Y ffvraven y ssydd
ynghylch y pedwar defnydd val y blissgyn . ynghylch . yr wy a phob
vn o naddvnt yn grwnn megys wy || Kyntaf yw y ddaear . kans tromaf
yw &c. &c. *ends* : kynneddvav anian dyfrlled yw kyssgadur
trymlyoc pydrilyd . llesc pwl | ssynnwyr wynebvras . gwynn i liw
bychan | chwant a mawr i allv Herwydd kydgawd *Ac velly*
tervyna y llyfr hwnn

169 *Hemwaw y trithlws ar ddec | a oedd yny gogledd | nid amgen |*
llen Arthur kledde Rydderch &c.

170 "*Historical*" *Triads** : Porth . aeth . gan yrp . luyddiawe hyd
yn llychlyn ar . gwr hwnnw . aeth yn oes gadial . dy byry | erchi . dy .
gyvor . or . ynys honn . &c. &c. *ends with the Tri*
gwrveichiad ynys prydein ar drydedd edwin vrenin lloegr

* See *Mabinogion*, pp. 297-308.

186 *Henwaw main gwyrth ynt. a natiriav*: Nattur maen. beril yw. troi yn vvan val pe delid lliain Ryngtho ar haul &c.

b. Tair merched a vv i ffn ap fferweth o wladus du &c.

187. *Old vocabulary*—illegible in part: llary=rrein / llywwy=rrieni llogawd = kangell / llawlyw = braicharadr / . . . Mod = lle / Maran = maer / maryan = twyn mor / rrwon = milwr / elifv = gormes / kloyn = kroes kledde / aches = avon / hinioc = trothwy / henlor = gorddrws &c. &c.

194 *A letter*: Vynngeredicaſ gedymdeithes y ddwyf i yni anvon anerch a chariad atoch i a bid hyssbys genyd vod gennyf gyvle aniwed aruod kat mor drugaroc vvost wrthyf tra vvm yn menegi yt vyingovid am hyny mi a vynnaf anvon yt lythr ae ynddo ydd anvonaf ddevbeth yn yssgrivenedic nid amgen parabl a lliw &c. &c. A large proportion of this letter is hardly legible.

209 Mam owain ap gr: oedd Elen verch tho: ap ffn ap yngharat &c.

210 [na ddot] || dy vreich nath arddwrn ar dy vortt &c.—being a fragment of Cato's advice to his son: it is written upside down—the beginning is wanting, and every line is incomplete.

MS. 52 = Hen. 135. POEMS by D. NANMOR and DD. AP GWILIM. Vellum; $5\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{8}$ inches; 44 pages; possibly in the autograph of Dd: Nanmor; bound in cloth.

This MS. is numbered 266 on page 3. Page 19 is blank. The names *ſeuann* ap hoel and *ſeuann* ap einnon occur on p. 5. Parts of this MS. are injured by damp and pp. 40–44 are in part torn, and partly stained by exudation from an old leather cover in which it was once kept.

1–7 These pages bear traces of some persons “trying their pens.”

a. Pan ddarffo i honno i hynyd a
ar garv a gwario iviengtyd
a marwr da y gayaf i gyd
myn Sannan hi a ſa ennyd (p. 5)

b. Glan yw meingan mewn mangoyd b
a manwydd a minne fy yſgafndroyd
y bore i bu riroyd
a ffyrn hawn ir awn ir oyd (p. 7)

8 A dewis wyd wr llwyd ar hollwyr brytaen c
A rroi doed o ſefv ny r hyd i dewifvd Nanmor

12 ſvor ydoedd ovrodavr d
i dai ſvor hael y daw dd: ap Gwilim

15 y mae pob mai diveiced e
Enw gwiwddoeth yno i gweddai ,, ,,

20 Truſty and welbelouyd cofyn ſ hertele recomende me vnto
you ends: Wrytyn at bethkel[art]

21 Rys wyd vlodevynn rros haf f
Y del miſ a boydl Moyſen Nanmor

23 Rys Orav n hir iſaeron &c. (4 lines only). g

24 Ilys dywynn ſarles deav ,, h
kedwit duw keidwad tywyn

27	Ynghamlan or Bryttaniaid	<i>a</i>
	yrwr r twod or tywynn	<i>Nanmor</i>
30	Y kenav n dwyn kannwayw dur	<i>b</i>
	Elych mor hen walchmai Rys	„
31	Anodd bod hebod yn ynys . Dywynn	<i>c</i>
	Ni bo deheubarth na r byd hebod	„
34	[G]enavr Glynn Tywynn minteoedd . a droes	<i>d</i>
	yd yr aeth i glod O draeth y Glynn	„
36	[B]aich tir brychan . briw r ieirll bwrw rann	<i>e</i>
	Bwriwch ynnav . wyr brycheinnoc	„

40 *Ilma Compod manuel* : llyma val ygoffodir llythyrennav yr wythnos ar y managvys &c. &c. Much of what remains of this fragment is hardly legible. For another copy, see MS. 75 below.

MS. 53 = Hen. 172. POETRY, PROPHECIES, a *Drinking Song* (English) &c. Paper; 5½ × 4 inches; 136 pages; after 1484.

This MS. belonged at one time to Jasper Griffith. See foot-note to p. 47 and Willis's Bangor, p. 149. "Broughton, Jasper Gruffins" occurs on p. 19; and Griffith's Moris de llamwnok ? p. 15.

Prophetical compositions by Rys vardd

1	gorwyn ac arweyn kyffryth a wneir
a pheir mewyn (<i>sic</i>) eglwyseu	<i>f</i>
	Heul galet y goleuny yleny a geir hyt wyl veir
y medy a henry ay wyr a gyll normandy	
	hebu a wna pren gwern orn ar ellmyn .
oll y dychlinyr . ny ryfr onyd vn llun
yngene llew tew tei gwielun
gwylwyr ym paris sandwys heb vn dyn .	
3	Arwydd teir tywarchen pressen ym rodyr enwyr aflawen	<i>g</i>
	deu ossot manot mynydd a vidd difetha .	
6	Ɔr assen lwydwen hen y gen ai grydd	<i>h</i>
	. v . ederyn a dyria . anawdd y tarvu hadu a geisant
rwng y klwyfe .	
9	Gruffydd dda davydd dylt . deiliat parch perchennoc
y goron	<i>i</i>
	prif eirchat ywr assen prif seren a scwrnya .	
11	Meir byeir geir da . ac mal y dwat y deweda	<i>k</i>
	llymar keirw yn dyvot llymar not ar y nawvet .	
14	Gnawt egin a gwyn a mugeu yn ol gwynt
Gnawt yngwent vynych chwerthin &c. &c.	<i>l</i>
	Gnawt yn rydhelyc alar a bedd	
15	Gwyr mon a glwant y ar vn pen bryn
naw ygein llywydd heb arch heb ddyvin .
ir traeth ko3 y mon llychlin y tyriyn .
hyd yn aber kwin hwy a holant .
Rac kamwry lloeger ir mor y kyliant .
hyd yn ynys danaoc hwy a hwyliant .
Offrimawl yddvawr y ddewy vyddant .
pecked o ariain y ddewy a roddant .	<i>m</i>

Rac kamwry lloeger ir mor y kylyant .
 A thromgat ywerddon y kyvarvyddant .
 Ac eür yn echwin yr dromgat a roddant
 y aber deü gleddeü dieü y deuant .
 Pan lithro emys leychlyn yr vel ynys .
 yna y bydd treis ar seis a chymro
 yn vrwys lloeger bleit yn y herbyn .
 hwy a gyrchant dengmyl o loeger ac velly y deuant .
 pym myil o dyr ros yn nerth a gaffant .
 Ac Edmwnt * * * * * mor gadarn .
 Naw mil o saethyddyon velly y deant .
 ynglas dewy hwy a gyrchant .
 ac ynglas dewi stableu meyrch ar nos verchergweith
 hwy a ossodant .
 7n hawlfort ar ddyw ieugweith y gosodant
 obob parth y ly lloyger y gosodant .
 A day gledde yn waet hwy a gwelant .
 saeson heb draet hwy a gwelant .
 xv mil o loyger bleid ar draeth ddeü gleddeü y
 gorweddant .
 A chlwyoy ir Edmwnt hwy a gallant .
 Tü ac aber tywi y tynant .
 Ac yn aber tywi tew galanedd a sayson gwyrion yn
 y gorwedd .
 yn füst y gabal ydd ym gablant .
 a thivy yn waet hwy a gwelant
 A ix mil o loeger bleid y lawr a vyddant .
 yn llanymddyffri y kynawant .
 anrec gan gymry hwy ae kaffant .
 Dwy vyl o warthee yr llychllinwyr a roddant .
 Brechinoc ar vrys hwy a goreskynant .
 A hoddni yn waet hwy ai gwelant .
 Ar dinas a ymgeidw mor gadarn
 ac ym hen y teyr withnos oe twill y hynein y kollant . .
 yna y anvagla tan ar ddüw gwenergwyth yn tref aber
 hoddni
 yna y gwrhaa kwbwl o vrechynoc yr gwr a elwyr wein
 a wledycha ynys brydeyn .
 Batel ymon a maen gwnlliw hwy a roddant .
 a ryangoll yn waet hwy a gwelant a ryangoll yn lliwo wisc.
 Morganwe ar vrys atto y dawant .
 yn y castell ko3 ar gerēnydd y kyvarvyddant
 Gwr o dref y twr wrth reid a gaffant .
 yn aber riwr keis llychlin a orddyweddant .
 A chan lychlin hwy a gafant vatel y mon a byrwein
 ymlaen banw
 hid y sarn ddü ymlaen bwch y kŷmynant .
 Batel yn fynnon galabes a ddechryant .
 hŷt yng hasstell bacton y kymynnant
 yn y ryd go3 ar jeithon batel a roddant .
 or ryd go3 ar jeithon hyd y ryd go3 ar gamlan
 ym horth kastell bryn amlwe y dechrynant .
 dwy vylltyr dros defidyawe y kymynant
 yna y seif Erir ar vaen melin ar ddol gwmynot
 ac y hif y wala o waet gwyr a meirch .
 yna y keffyr gawrva gan seis o normandi
 yna batel a reddant yngroes Oswallt

- Batel a roddant mewn tref a elwyr wirxam
 yn holfort y sirtha . ix. mil o loeger bleid
 Ac yna y keir kaer lleon gawr yn ddi ymrison .
 yna y dawant hyd y wold
 yna y kila lloegr bleid yn y hol hyd ynghastell newydd
 ar drin . ac ymdrawant
 yn aber twrch y deuant
 yna y deuant hyd ardal a elwyr kolbrwc .
 yna y daw gwr a elwyr Owein y wledychy ynys brydein .
 Ac yna y gwyskwr y goron am y ben ar bont lyndein .
 Ac . . . y gwysc ynteu y goron y hûn am ben beli hir
 yna tref beli hir y gelwyr .
 Gorwynt hōno a wastatha ynys brydein .
- 25 *Proest taliessin y gelwyr am y brwydreu*
 Ef addaw tri goleuny trwy galon ir awyr a
 tychan a wnar wadd . a chydcladd ar weddwr . nyt arweit
 kael y lan .
- 27 y maer lan weddy yn gweddy yn y lle maer ar ddrisseu . . b
 y may chwedleu y teir ynys yn llewys y kanhadeu .
- 28 prydein addiein ay damchwein c
 Ac yn y lle y gelwyr llindein wein a vydd yn y veddianu . .
 y may tarw yn torry y gadeir .
- b. Meistrolyaeth y byt bywyt bychedd bychan y dehoglr &c. d
- 29 Nyt naw y bwyllaw pell hynt amser &c. e
- b. Tri chwmpas a wreir yn lloegr . tri o ver . tri ofan a f
 ddiskyn
 gwysc eüreit Owein damchwyneû mwynvawr
 a gyvyt bynydd kynnydd oleulawr
 pan vo kyffro ar vro hardd vrenhinvawr.
-
- 32 (*kaspethy seiyf*: Dyn ny wypo dim o da ac nys dysco . . g
 dyn a archu pob dim ar y welo .)
- 33 (Dwirain twym sych medd amdeyrydd h
 Roes lle y rew is y lloer *Res brychan**)
-
- 34 Ef a gryn llawr llanllieni i
 byddan yno dridywarnod yn travodi . mein||
- 35 †Goruchel dûw golochit ym hob va k
 Ar a veddylyeis . ac a ddigoneis . o dreis a da . *Taliessin*
- 43 Meir yw . n . hedyr rac perigyl l
 drwy fenestyr o wawt rester wydyr ./
- 45 *Uyma ir awdl bellach* . Meir ûrddedic ganmoledic . m
 Meir garedic mawr gariadeu
 kerdd ny khelyr . lle y gwelyr . y lliw goleu
 †*Feuan ap Rytherch*

* Pages 32-33 are in a later hand.

† "Rhaf a alwant y gerdd ychod owdl y ddifregwawd eraill ai geilw *Talaith cerdd* Eraill ai geilw *Owdl Cariadoc* sant, ond y mas hen gopi mewn menbrwn lle y gwn i, yn dangos mai *Feuan Athro Mynyw* ai gwnaith hi" [Jaspar Griffith] *Vide Myv. Arch.*, vol. i. p. 76.

‡ Ap *Feuan* lloyd gwr bonheddig o enau'r glyn yn sir Aberteifi yn amser H. 5. Tad y gwr hwn a bienodd y llyfr a elwir *Y Gwyn i Rydderch* [i.e. MSS. 4 & 5 *supra*] ac y sydd yn awr gyda mi. Jaspar. Gr.

- 48 Kreir kred kynnydd . creawdr llù bedydd *a*
 Ath valch diskynnyat . ar dy deheu tat . *Gr: vab*
 vot yn gyfranyat . oth wlad ath wled *Mred: ap dđ.**
- 54 Hirgeu glwth herwth hirosgl *b*
 ywr prol glas oerdras arwdrwsgl
 karned gwed gwall . kornawr mawr mall .
 hwyr gall hirgeu . *Jevan ap Rydderch*
- 60 Ti ddūw addolwn . ti a weddiwn . *c*
 ti addefwn . eiddym ddovydd
 Archwn yn gobeith . yr erchyll y lleith .
 nam llygreir yn veith . vyth tragwydd. / (*Jeu: ap Rodd:*)
- 64 Gwna rwymin dullun dall wyt ac ynvūt &c. *d*
- b. (krist kūn er dy gissegreddic weddi awnaethost di &c. *Dwed*
 hyn deir gweith ac ar bob Gweith dweit bader ac ave maria a chredo.)
- 66 (*To staunche bloode* : ffyrst make a crosse ther as he bleedeth
 wyth thys blessing . Ʒn nomine patris &c.)
- 68 Mae arovin am ryvel *e*
 mawl Ʒ euryawl am lūryc
 Rydyll aer roet y lluric . *Y gutto o bywys*
- 70 (rei or boneddieion a rydd dwi rod achyddyor drydedd *f*
 ond ni welad myredydd yryoyd yntory tyroyd rodd.)
- b. Croes dyw ywch ras a dawn &c. *g*
- 71 As Merlyn seid in hys prophesy that in the bely of a lyones
 schalbe create a blynd worm the whych schall be borne an ape and
 fostyrd a Moll &c. &c.
- 74 Yr wythnos a ddangoswn a. b. c. keffū bys kyvan &c.
 b. llythr sūl yn llaw athro sydd &c.
 c. Ʒas gwyl vathias wrth vydd aed issod &c.
 d. Ʒonawr chwefrawr mawr mawrth &c.
 e. Y llytheren gyntaf o bob mys ||
- 75-76 Torn out all but the inner margin .
- 77 Ebrill tad briallū twf *h*
 Ʒ try r ddaū ar tri ar ddec
 b. *hyd y missoedd* : Vn ar ddec rif dec att ūgain &c.
- 78 *Sikl ir haūl* : Bob wyth ar hūgain be bai &c.
 b. *Sikl y lleuad* : Vn deūnaw dan braw medd brawd &c.
 c. *Modd y gael y prif* : Bwrw a wnawn oed brenin nef &c.
- 79 *prifiaū y lloeraū dygynnwll* : Tri pypm wyth nyt llwyth yn
 llaw &c.
 b. *y gael y mwnas* : Mawrth mai gorffennaf mwhaū &c.
 c. *y gael Ʒdus a chalendas* : Vn dydd y mae r kalendas &c.
 d. *y gaethū priodassaū* : O loer chwefror oer ar eiriaū &c.
- 80 *y gael yr ynyd* : Rif o brifiaū ddaū rrif ddaū ddydd &c.
 b. *y gael y pask* : Tri dyaū o syliaū y sydd &c.
 81 *y gael y grawys ayaf* : Gwedi gwyl lini lanaf &c.
 b. *y riddhaū y priodassaū* : Hilar pask bychan y voli &c.

- c. y pask kynharaf*: Wedyr trydydd coddes ja &c.
d. y gwyliaeu savedic: Kalanmis jonawr istwyll keli &c.
 82 *y myviliae bellach*: Jevan vawr peder jam lawres &c.
 83 *katoreu*: lywssan lwyd wychran nil dechrau &c.
b. Sul y krairiaù: Gwyl Thomas ai dras dryssau &c.
c. Diwarnodau y kwn: Gorffenaif drws haf pedwar &c.
 84 *diwarnodau gwardd gwaed*; Or missoedd y ddoedd ddau ddydd / ym hob mys am waed yn dragiwydd &c.
- b.* Ail gwawn dyn karl awn drwy lwnyaeth &c. *a*
 85 Dyddiau blwyddyn dyn a dŷnant &c. *b*
b. Achossion y delyr ympridiet dŵw Gwener yn vwy no diwarnod arall: dŵw . G . y pechawdd Addaf &c.
- 86 *Y gwenere gwinyon*: y kyntaf gwener o vawrth &c.
b. (naw ygain mlynedd gyu maithin dd ydywd [= ? da y dywod] tal iesin *c*
 je genid ymro gynin brydudd au gūwydd val gwin) *Anon*
c. (y stopi gwayd: yn gynta gwna groes &c.) *Cf. MS. 53, p. 66.*
- 88 Kleddeu a wnaei assei yn issyc *d*
 watkyn . . vychan o raglan ai roes
 llosgy y vorwin or llwyn llwyd
 y dyir kwlen y dawr keyloc
 Gwrdd oedd drygaredd y ddaw *Davydd llwyd*
- 91 Damyno da ym eneid *e*
 heniddio ir wy hyn oedd reid
 y naeth ef oi winyaeth off *Jolo*
- 96 kyn gwannwyn y kywin gwainyaid *f*
 Syr Rys issod gwaer saeson
 Gan weled fyrved y fon
 y gwr enwoc o ronwy
 Ai fon hyr ai gorfen hwy *Dd: llwyd ap tŷyn ap Gr:*
- 99 Ambwyo vydd am bwys *g*
 mawr draw nec ŷmyrred rys
 Penvro y gyd pan vwro gwaith
 A wna yn ynys yn vn iaith *Robyn hwd*
- 103 *De ffratribus et sororibus—a Drinking Song*
 Jhesu lord owr heavenly kyng *h*
 The wych schall be a potell of good ale
 ffurst loke that the cope be full
 Be ye pryst be ye clerk
 ye schall be no bredryn of myne . Explicit .
- 112 Hywel a wnaeth mab maeth medd *i*
 Awen gein gwynedd
 Dyskeis y eang frangec
 Doeth ywr dyse da ieith dec
 Dyelleis da ythreis eithr
 Daet kael petheù dieithr
 a ddengys a bys heb eù
 ffurf y byt fyryf wybodeu
 Ar neit ym eneit Amen *Rydderch ap Jevan llwyd*
- 120 Rywyr medd aysynhwyrei *k*
 Da moes mil y daw mys mei

- Rys vonheddyc a ddigyei
Am gyfflybù maeddù mei *Rys ap Tudyr*
- 122 Och gymry vnyrch gamreith *a*
a heddiw yn ddyhuddir
Ar drei heb na thei na thir
Disgwil y ddym a dysgù
Gobeithaw a ddaw y ddwyf *John kert*
- 126 *Lywelyn* : Gwynedd kavas dy genedl *b*
Gwyn die nyt echydic chw[e]dl
pan las heb gel lywelyn
Dewys gwr oedd dewyssoc yn
Bwriat oedd a brat yddaw
Amwyll drût ymyellt draw
Gobraf y kawssom drafferth
Ac yn ol ny a gawn nerth
Taliessin deu vyrddin veirdd
Ar degwech geirieu digeirdd
Da ar ostec drwy ystyr
yw yn gobeith medd gweith y gwyr
Pan ddel ar kyrn buelin
Or tir draw y tarw ir drin
Ay onvaes mawr yno y myn
Farll eilweyth tir llywelyn
Gwaharddwr ar gwayw hirddeilt
Saeson gwnaet y gwaet ir gwellt
Yna y syrr yn oes harri
y wadd yn ymladd a ni
yn oes hwn pwyllwn yn well
y tyr tan y teir tynnell
pan ddel yr haf hyr velin
Ar gorrvt yn dyvot in
A lledù hwyleu yn llydaw
Ar tes ny ddwywres a ddaw
Ac ir oera geir eres
yr ennein twym or vn tes
Mae arwyddon am rodidi
Gorrvt wrth y not y ni
Y gyt pan gano yn gedyrn
Ganwr ar gaer gylchwr gyrn
yna y bydd tan y manaw
Ar ymwan drût y mon draw
pan ddel dechre ryvel rydd
y kùrir gwyr y keyrydd
ynghaer ae gwyr anghyweint
y briwyr swrn yn aber seint
Gwae or ymliw gwyr amlwc
Gyffin a geif drin a drwc
A chaer dinbùch oe haros
A than ryddlan a ros
Ryvel anwar yndaraw
Ryvedd o diwedd y daw
Rac cleddeu y debeubarth
Rac koler eùr y kilar arth
pan ddel y mab gwyddelyc
A llaw yn ddewr ar llù yn ddyc
Ar gwr hen geir a honyr

- A ovin dervin y dyr
 A chroes dŵw a roes yn rwydd
 Aŵr a wysk ar y yskwydd
 Aŵr ddawlwaet ar y ddeu lin
 wr dewr drŷt y daw yr drin
 Deheu a gyvyt oe gyvin
 y deuith gyda mab y dyn
 Ac yn y ryt gwn y redan
 y tywot gorvot a gan
 A gyrru plant ac wyron
 Ronwen syrth or ynys hon
 yna y kawn ran datavŷd
 yr hen gwyn ae ran o gŷd
 Ar byt a ddaw yn llawen
 Or dywedd y wynedd wenn *Feu: b. hir o vyrrionnydd*
 130 Dŵw varglwydd diovergŷot *a*
 Eva y wnath in ovŷd
 A llwyr ddigassedd a llŷd ||

A series of Political Prophecies.

- 131 Anno d'ni m.cccc. octogesimo quarto *b*
 Draco cum cauda veniet cum Rubia rosa
 A dragun w^t a rede ros p^t ys of grete fame
 A bastard in wedloc boryn schall he be
 p^e crown to optayne he wyll chalenge by name
 but ij xeres & mor pe blew bor schall haue degre &c.
b. **Episcopus non natus generosi corona gaudebit* *c*
 Vt potest dice atgallus sit semper sine ve
 A bysschop p^e crown schall haue in gouernance
 And neuer boryn to p^t astate
 p^e comyns on hym schall aske a vengeance
 ffor he schalbe p^e caws of grete debate &c.
 134 Then schall p^e nobyl prince George *d*
 A virgin tryw he schalbe
 p^t p^e holy cros he schall wyn
 p^e nobyl prince of Jesse
 God . b . h . s . to . h .

136 *For to take fowllis w^t a manes handes*: Take pe syd of henban pe syd of popys and syd of lettuse and p^e syd of hemlockys and bete hem yn a morter &c.||

MS. 54 Part i = Hen. 270. POETRY by D. AP GWILIM, IOLO GOCH, HO: KAE LLWYD, D. EPYNT, RHYS VARD, HOWEL SWRDWAL, Y NANT, &c. &c. Paper; $5\frac{7}{8} \times 4\frac{1}{4}$ inches (pp. 1-178), $5\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{4}$ inches (pp. 179-356), and $5\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches (pp. 357-448); 448 pages; in two cases. Late xvth and xvith centuries.

Pages 21-112 belonged apparently to "Meistr Wilhiam Herbert Gwrser" (see footnote to p. 21) and were written probably before 1484. There are various hands: the poems of Dd. Epynt are (in this and MS. 60) all in one hand; those of H. Cae Llwyd and H. Swrdwal are in another (see MS. 54 part ii); those of Rhys Vardd in a third hand, &c. This MS. like Nos. 55 and 60 belonged to "Johannis lewis" and the peculiar "cramped hand" (pp. 1-20) is found in all these MSS. Pages 1-2, 5-6, 10, 18-20, 113-14, 128, 196, 207-8, 288-89 are blank.

* This probably refers to Archbishop Morton.

- 3 llyma pedwar me[ssur]ar arhygein kyntaf * * * *a*
makym 6n hir: k k k k v t t t k t k t k k k k &c.
- 7 *f* *syrisiart* [= *Syr Risiart*] *herbard*
y dderben o ddaybryd *b*
arver da y byrbryn bycha cbyn [? *Feu.*] *delbryn*
- 8 yreyrewyn arbar cbent [Yr eryr gwyn ar war Gwent] . . . *c*
a 6nayth ar tyr ny ch6arthaf *byrbynllys*
- 11 y dyn a had o no hen *d*
nyd afine ornyadd *Howel dafi*
- 12 tanc ynt wryyon aceid(?) *e*
mi a byth yr*os dyby *byrbyn[n]llys*
- 15 Yr yn veir | meir ym henry *f*
ran oy c6yrth *rrisert*
- 16 Hardd Giliam | arcl6yd raclan *g*
anvon6ch o nef | ceiryng6ch
- 21* *Arthur vap vthr benn drag6n llyfr y kyrbryddyd y6 h6nn.*
pwy bynac a vynno herdd keised yn h6nn ac ef ai keiff yn
dda: ys rryfeddaf kyn6yf bardd vric moriddic
- b. Meistr Wilhiam herbart Gwrsert† *h*
c. wrth hynny Gwyn i vyd a vo da *i*
- d., 25 mynn6n vymod am annedd y mon yn llannerch y medd *h*
& 130 y dyn gwyn dan y ganaid Sy vn ffr6b a san ffraid
- 22 Ymerchi mae [?mad] Eirchiaid *l*
dwys i Gweybryd wisce ayaf *Anon*
- 24 Pyngkiau avrwydd drwyr vlwy[ddy]n *m*
kyvliw gwersyllt gwyllt a gwar "
- 25 kyvlnddelw gogr kyvlawnd ddellt *n*
wrth bryd llwyr vryd y lloer vry "
- 27 Astudio ddwyf was didwyll *o*
asw a mi fessv amen "
- 33 Ni a garwn y gwryd *p*
ar llaw a vedd yr holl vyd
dy vynwes a geidw venaid *G E*
- 36 Am gwal dan y gwyal da *q*
di vyr chwedl i dei vaurchwayr *xiii*. *Dawit ap guilim*
- 37 Yr haul deg ar vynesges *r*
f gynnal ymorgannwg/ . *xv*. " "
- 41 Val yr oeddwn yn myned *s*
addewid gwir vydd oed gwenn . *xvi*. " "
- 43 Kynghorvynt wann vrytaniaid *t*
byw ydiw ef a bid wir . *xvii*. " "
- 46 Keissiau yn le[w] heb dewi *u*
Er ay keidw anrawg hoywdal . *xviii*. " "
- 49 Y veinverch hwde vanvodd *v*
Ath ogyvoed ath gavas . *x[v]iii*. " "

* There are three different handwritings on this page and all three are later than the pages following.

† Courser. The first and second earls of Pembroke were Masters of the Game in Trellek-Chase, &c. (1468-1491).

- 52 Dyddgwaith dibech vv echtoe *a*
A ha wraig y bwa bach *xx* . *Dauit ap guilim*
- 54 Ayth vlvw dros vrig wyth aylwyd *b*
Tegach oedd houno no neb *j* , ,
- 56 Auryches y kay mangoed *c*
Ar vo haf i auryches *ij* , ,
- 59 Clo a roed ar ddrws y ty *d*
yma y ddwyf a may ddwyd *ij* , ,
- 61 Y donn bennglronn grochlais *e*
Nam lludd at vorvdd vourverch *iii* , ,
- 63 Cospwr y marwol bechawd *f*
Ath gywydd jaith ddi gyweir *v* . *Madog Bennvras*
- 65 gwann i wallvn vrawd gwnn wawd wiw *g*
benngamv heb vn gymar *vj* . *Dauit ap guilim*
- 68 Gway vi o gariad gwiw vvn *h*
loywswydd wiw lesev oedd well *vij* , ,
- 71 dysgeis dwyn Cariad essgud *i*
yn wir ni manegir mwy *viii* , ,
- 73 Dyss[g]eis ryw baradwysgeingk *k*
Ac en kayl kanv r geingk honn *ix* , ,
- 75 Kerdda was kayr ddewiswydd *l*
Nid vvydd neb ond jvor *x* , ,
- 78 gway wr er a gai o orn *m*
y mendith yny mowndir *xj* , ,
- 80 Dwynwen deigr arien degweh *n*
yr em wryy .roi ym wared *xij* , ,
- 83 meranwy lywwy liwod *o*
mair a ro drwg mawr ir drych *xiii* . *Madog bennvras*
- 86 hydr y gwddest ail indeg *p*
Ac annerch dy hvn gennyd *xiii* . *Dauit ap guilim*
- 88 heddiw gwelaf ddavydd *q*
j theked ai na thykia *xv* , ,
- 89 kerddeis o vewn kyd leissiau *r*
lluddiodd vi lle ddoedd y vvn *xvij* , ,
- 91 mav gariad mewn magwriayth *s*
mav vwgwth am i vagv *xvii* , ,
- 93 Ef ayth heddiw yn ddiwayl *t*
y du leidr y del adref *xviii* , ,
- 93 drud jawn y gwyddywn dy dro *u*
ysgwd pan vo gwag is gil *xviii* , ,
- 99 Oer gahlonn dan vronn o vraw *v*
llywelyn nyd rrydd ym rrodd ym rrodd wissgaw
gwir vreinawl vrenin Aberffraw
gwenwlad nef oi addef yddaw *xx* . *gr. ap yr yngnad*
- 104 ffbel eon ith alw y ddwyf *w*
Gway ni y marw hi mor hwyr *Johlo, go3*
- 109 llywelyn eryr gwyr gwyh *x*
mi biavr tav mab jor teg (l. 53) ||

115	dragywydd i rrydd y rrot wennwynic y minav i dyrnot drwy gado, dragydydd	<i>David Epynt</i>	a
121	Oen duó oedd yn dioddef Y nydd y varn i ddaŵ i	" "	b
124	Blin o vab i lvn gyfi Gyrr ni allaf yn glafach Gathen bynn y góythi n iach*		c
127	Y sant a las hwnt ai lin &c. (7 lines)		d
129	Róy a Rwy draó a thraó ymdoeth i doethan lhaós pan briber, lhaŵs pan ffoer lhaós ev hymchoel yn ev hymóan	<i>Taliessin</i>	e
b.	Saith meib Eliffer Saithóyr pan brofer &c.	<i>Myrddin</i>	
130	Mab mair ai gadair gaded &c.		f
131	Patter amwyait a u'nych grodo A gano rac eneit hyt angav Gorav gorddyfnait		g
b.	Mab wilym dew ni thewais Bit ith wyneb doeth benaint	<i>Anon</i>	h
133-8†	<i>Proverbs</i> : A. vynno duw ys dir Achub maes mawr a dryc varch A ddyko y got ymborthet o honi Bas pan wahaner hynny.		i
139	Repetitions from page 21 in the same hands duó a digon heb dduó heb ddim mab dd: ap Gr: ap dd: hil Morgan, hil jvor &c.		
140	Annerch a charyad Gennyfi ddj Hocait (?) &c.		
141	Dy dir a gred i dy r groc da vro ych enóid vrycheinioe nad a nglyn eneidiaŵ ngwlad	<i>Ho: cae llwyd</i>	k
145	Ilymar byd lle maer bedydd sens i bost sain sabastyan		l
149	Gogofodd ac a gaf i gad ym hwnn gydám henaíd	" "	m
150	Roes duw wared ynn gwledydd gyda ni moes i gadw n well	" "	n
154	Y dialwr rrwng dwywlad mab vorgan waywdan ydwyd Meredudd val map lludd llwyd nid tref yó onid tra vych	<i>Ho: kae llwyd</i>	o
157	Y groc aúr droedec drydoll fessav wr hael sy ar hwnn†		p
163	llvnyaf ddeall awenydd f gyt yn vendigedig	<i>Rys dyfnwal</i>	q

* Whether this poem ends here is not evident. The few lines which follow are later.

† The order of these pages are reversed in the MS.

‡ This is the last line on p. 162, but whether it is the last line of the poem there is nothing to show.

- 166 Trwyll ebrwydd y trohynt *a*
am knawt yr vedrawt i vam *Ho: ap dd. ap Jeu: ap Rrys*
- 168 Haeleddawc hir vo peryf nyw paro *b*
rrad yngŵlad heb eissiaf
ked kerdd yŵr kannv hōnn ac velly *Taliessin ai kant*
- b.* ys rryveddaf kynn bōyf bardd *c*
hyd angav gorav gorddnaid *Arthur ar eryr ai kant**
- 176 [Y] ddavddyn am ddyweddi *d*
Mab mair a wnair yn nerth *Davydd ap Ieuan d†*
- 179 Pwy bynnac a vynno dyscy kerdd davod dysged y llyfr hōnn yn ddyval.
b. Gl'm ap dd. Gopa [or Topa] ap ll' Thom ap dd. ap Gr. llevky llōytt.
c. hardd pob newydd diddestl pob hen &c. &c.
- 181 Yn gwynnyd i gyd vv gael y ddevddyn *e*
Mae plas yr vrdas ai rym
Yn tyfv tai Jevan ap gwilym
iessu yn maeth as hōn ai myn ||
- 185 amkan kaŵad kad a ōna kyŵeddva *f*
mig a dyf ar ōail mi ai defnyddya &c. *Rrys vardd*
- b.* kad teithi ōeithiav a ōeithiant yn ddrōc o *g*
gynnav mwc yng lan teivi &c. &c. " "
- 186 Dasgvrbo aunar kymro y vro &c. " " *h*
- b. Ilyma y bryffydolyaeth verr a wnarth Merddin gerbronn*
Arthur: Arthur. a ovynnaŵdd i verddin pa saŵl brenin aŵledycha ynys
y kedyrn gŵedy mi om gŵaed i heb ef chōech heb yntav pwy gŵedy
hynny Sais &c. ends: a ffan vo oedran yr arglōydd | ar
ddec a davgain a ffedwar kant a mil ynna i bydd aeddvet holl ddyro-
ganav ynns [sic] brydain a neillvedec. Myrddin ai kant [sic]
190. klyŵittior gwynt klyŵittior gŵagedd *Taliessin i*
klyŵittior meibion am i bonedd *ai kant*
klittior [sic] mab dūw ai dad yn rroddi *od ddj llōyt*
- 193 A hwŷddedic beney a bychan ssynhwyrev &c. *k*
- b. Ilyma vreiddwyd gronw ddu*
Y Gwr dyvyad gradivael *l*
Eglwysig bonheddic hael
Syr lewys Mab hyŵel o lyŵel
vo ōelai dduw val i ddoedd
- 197 O gwnaeth chwyrn gedyrn gawadav *m*
dduaw o ddwywent hyd gleddav
o bennbrwc vo duc bannbri
Edward arglwydd herbard hen
Yn lleŵ yn ōythwell yn lle a ōnaethon *Ho: cae llwyd*
- 202 Gwr wyf nit traid gŵrafyn *n*
a gar yn vwy noc yr yn
gydoes a hi gidi saint *Ho: ap dd. ap Jeu: ap Rrys*
- 209 *Armes: †* Disgogan awen dygobryssyn *o*
gŵnahŷynt gorvoledd gŵedy gŵehyn

* See *Myvyrian*, vol. i. p. 176=130.

† Under this signature is written in a contemporary hand: Dd. ap ywain ap mredydd eva lloyd.

‡ The text after the fourth line differs from that in the *Myvyrian*, vol. i, p. 71 = 61.

a chymod kymry a gŷyr dŷlyn
 gŷyddyl ŷeherddon a gŷyr mou a ffrydyn
 pell bwynt kychmyn yŷrthevyrn gŷynedd
 ef a yrraŷd allmyn y alltvdvdd
 llaith anobaith rrydrygyrchysant
 oes oessav ev trethev nis esgorrant
 yunghoet y mars ym ryn kannwyll
 yn dyŷyll augetdd go gennyn
 kynan yn rragŷan ymhob eisgyn
 ni ŷyŷ ni bellic ni fflyc ni chrydd *Taliessin*

The Prophecies of Rhys Vard

- 228 Ef a ddaw pererin per y arwyddyon *a*
 brŷyer ar vaes glas kas gann Saesson *Rrys vardd*
- 230 llyma vyd rryvedd rrvfain er benn *b*
 llyma lafnev y deav yn dihedd llyma ryfedd ywain
- b.* Naw kwys anwahardd a erddir y leni *c*
 yr ŷythvet yn llet no llv henrri
 ar nawvet a roddet y radd gyfodi
- 232 kyfyd ffair rrŷng pedair ffynnonn *d*
 arvav yn rrydv detv rryddvav
- 233 Yr assen lŷyŷŷenn hen i gen ai grŷdd &c. *e*
- 234 llyma y dydd rryvedda *f*
 gwynt a glaw beth a ddaŷ wedyr gaya &c.
- b.* Mi a yssodaf rad y meŷn y donn *g*
 Mi a ysodaf gyfoeth meŷn ymrysson
- 235 Pan ddel y diafarchlv o varchlenn aber hodni *h*
 daŷan yr gaer lle bv verddin ai chŷaer yn ymchŷerrŷi . . .
 dala Nai vab chŷaer y vchelvaer llvdain
- 237 Pan glyŷo dyŷnaint y keraint yn karŷ kyfodi *i*
 a llvdain yn lleŷain am gelain wenn ai ffen ar lan gŷyli
- b.* brenin mvd or krvd gŷae ai kred &c. *k*
- 238 Gnawd egin a gŷin yn ol gŷynt *l*
 gnaŷt yngŷent vrynych hŷerthŷin
 gnaŷd y yŷain dorri ffŷn
 gnaŷt rrin gan gadarn gnaŷt barn o ben tri dyn . . .
 gnaŷt digofain rrŷng dav wr
- 240 Meistrolaeth y byd byŷyd bychan bŷchedd y dehonglir &c. *m*
- 241 Nevd brainaŷl hvdaŷl hadev *n*
 gŷyllŷyr ym haris sandŷis heb vn dyn
- 242 Arŷydd tir tywarchen pressen ym rodin enwir aflawen . . . *o*
 blodevyn ar ddygŷydd arŷydd yn rryd ychen
 kochŷyn yŷ r llavaŷ kad ymlaen dalen
- 244 mi a archa yr ych gorvchel *p*
 gyrchv kil y rryd a chadŷr byd ni anel &c
- b.* Ef a ddaw gwyllan a bran a brŷnin y ar dvŷŷy . . . *q*
 yny llaŷ ef a ddaw byd o neŷydd
- 245 Pair y sydd parod yŷres y bob gormes &c. *r*
- 246 Mi a ddanvonnaŷ havi a thes ar | Naid *s*
 ac or eirŷ lleŷych yr ych a vŷrŷ krychnaid
- b.* Ef a gair o ddyvry bob addeŷid yn y vrait &c. *t*

- 247 Porthor y gilddor heb e gorri a
 ynghvdd Nid oes vvdd i henri
 na ffarch gan wr march yn y vyw
- b. Mi a anvonnaf vaen a thri mor yndaw &c. b
- 248 Dwy vran y sydd ynghedernid lloegr &c. c
- 249 Efo vydd dadlav y rrwng y dail &c. d
- 250 Efa lvnvdyd y vrevdddyd a gvreiddyn i ddi &c. e
- b. Mi a belaf vlaen rret llù y veddyges f
 mi a belaf flith ym hob dyffrynn
- 252 byd a belir hir hydref a goedran g
 a chrefydd a vydd yn ibedd y rryfelav
- 253 Efa vydd gbedy hynn dervynn a dirvaor ymdaraó . . . h
 dwy adain gyda saith gorddaffaith a ddifydd ddylan hodni
- 255 byd a welir klyd golud vníc mandda &c. i
- 256 efa tri golevni dröy galon &c. k
-
- b. heb dduó heb ddim duó a digon l
- c. Mae Gras ac yrddas i Gerddör &c. m
-
- 257* *Marwnad Robert o "vro veisgygnn . . y morgannwc"*
 Mi a gevais dras [?] a drwc n
 Ni cheisiwn Nef nai threvi
 be gwypwn nas kai hwnn hi Ho: Surdwal
- 260* *Marwnad "Sion ap Rosser gallder gwent"*
 Mawr yw eissav am resswm o
 y pair iessv vab rossier Ho: S
- 263 *Mar: "siankyn wynn . . . Twrbil"*
 Ni charaf vis na chaer vain p
 Aet ar gwr i drugaredd Ho: Surdeval
- 266 *Mar: "gruffydd vab Jevann wyr veuric" o gaer llion*
 krevlawn o wr iawn a rann q
 bo i ruffudd y briffordd J dir nef Ho: Surdeval
 Ar enait hwnn ir vn ty
- 269 *Mar: Wm: iarll Penvro; Ni bo i berchen bwa* r
 Rakw n swydd iork vnos dda
 Bwriat a gwaith a brat gwyr
 banbri ydoedd benn bratwyr
 lolhardiait traeturiait hen
 ynt erioet ant ir wden
 Ar rrif a vv varw hevyt Ho: Sirdwal
 jr nef gyt ac efa i gyt
- 273 ai bród ai rrost bordav rrydd s
 brac gúenyn a bric gúinóydd
 kaner a chadber vychúedel
 kadú gynnoc yn kyd genedl
 gardd vrychan gvreiddvaor achav Ho: ap dd:
 ym yó honno ym heaint ap Jev: ap Rrys†

* This page is rubbed and the readings are uncertain in part.

† Under this signature is written in the same hand *Dd: Llwyd J hynd 6 6*

277 pedŵar kynŵar ar vrys a ddaŵ yr ynys *a*
a hynny a ddiffeithia rŵng wysc a hodni *Rrys vardd*

279 Ef a ddaŵ haf hir velyn ac angav deissyfet *b*
efo biav y ddarogan yn dragybydd " "

280 bwm ivangk di vraŵ llaŵen *c*

wyf bellach hayach yn hen
vynŵallt a vv ddv ryŵ ddydd
mae n gyn iaŵn val Gŵyn gŵaŵn gŵeyudd
maer Grvdd yn Grych ddiŵych ŵedd

Ef a dynŵyd y dannedd

Maer keŵn trefn travael

yn Gam ac ni alla gel

y troet i bob hen i try

yn drŵm wedy dirymy

Ef a hŵpir y Gŵirion

dros y ffordd ar draŵs i ffon

Marŵ yn iangk ŵiŵdrang ŵedd

Myn duŵ oedd orev diŵedd

Maŵr i gŵnan a glan i glod

a bychan i vydd i bechod

Ho: ap rrisiart

284 Duw a mair a myhangel a holl Saint nef ae holl santesev
am nertho ac am katŵo heddiŵ a ffynydd a ffyth hyd yn oes oesoedd
amen poed Gwir ynghardod

b. y prelad gwastad ar Gwin *d*

preladaidd pyr i ladin

syr jon dirion deirent

yn avro gŵyr yn oror gŵent

j theiŵoes i hŵn ni thorir*

287 *llyma ganv y porth bychan*

pedestric a wnaŵ yr porth pan ddevaf *e*

a henŵ dy hendat kynn oi vedyddyd

persson yn iaith followed by 2 blank pages *Anon*

290 prydy aŵnaf mŵyaf maŵl *f*

Mae ny nef vn mann i ni

Yma er ail y mro wyli

am ernest llyma arno *lewys y glynn*

293 Dyw aranno drŵy einoes *g*

dev ddauidd mathev ym oes

wyron tywyssogyon y sydd

llawdden

297 llyma vychedd | mewn plas yr oedd | Anna dec &c.

298 annerch a charyad genyfi dd. ap morgan ap dd. ap jewan ap
dd. to caer. *See p. 180 where the same dd: addresses apparently*

dd: ap ll: ap Brys llwyd

*b. A list of names containing among others: Jewan ap gr. theo / dd
ap gr. go3. / t ho: ffin grothor / Brydydd glyn dŵlais / hŵllyn grothor/
Lang llewys / Rychert ap Reys / Reys go3 y vraed [sic] / dd. Mar-
chianvk / llycv go3 verch ffin ap howell &c. &c.*

299 *Mar: Gwilym Vychan: Am dialedd ryveddaf* *h*

Ar bobl gynt or bibl a gaf

kyntaf am vwyta r aval

yr aeth y byt wrth y bal

vyth ni wyl dy vath yn wr

Ho: Surdeval

* This poem is apparently complete, as it is followed by a blank space. The two leaves following have been cut out.

- 303 Y byt oll i gyt lle gwnn *a*
 Ac i raclan gaerawclys
 Y del swydd yr arglwydd rys
 Gwell arglwydd kymro ym bro om bryt
 No sais ym kyvarch saesnec hevyt
 Ar neb nis karo ni bo ny byt *Ho: Surdeval*
- 307 Ynghemais y mae gleisiat hywel *b*
 Ai glot val yr ot ar wynt
 wyr roppert hyt ar eppynt
 ‡ nanhyfer i fîren
 Yr a bardd yn llwrw i benn
 ‡ gael oesoedd y gleisiat " "
- 310 Am wilym [vychan] doeth ym bylaw *c*
 Ni ddichawn meôn heddychav
 na bo doeth y neb a dav
 Os pwyll kannbyll rac kynnen
 gorav kannbyll yô pwyll penn
 Darllain mann bychan yn ber
 dull hywel dyall llawer
 dwyn oed hir a daôn y tad *Hywel kae llwyd*
- 315 Kerdda was kar ddewisswyrdd *d*
 rragor rac ‡vor a gaf *Dauith ap Gwilim*
*Dd: ho: cae llôyd**
- 318 *Bvarth Beirdd* : Edympeilli edymbôyllat *e*
 y veirdd brython prydest ofer
 ymryorssev ymryorsedd
 Ry brynom ni an lloc ath dy di vab mair *See MS. 2 supra*
- 321 Eryr y sabôyr ar sidan ar aur *f*
 wyr i roser vychan sion
 kryfter i vanner a vynnai
 Sefyll ar draôs afon venai
 Yr wybr ar aôyr ar beryon *David Epynt*
- 326 Dy enwi ddwyf dy annerch dy ofyn *g*
 o dalm arvaeth yd ail morvydd *Dyfnwal*
- 330 Y ddûw diolchaf y ddewi a mair *h*
 a mwrog am henri
 Ai parai tegai a chlydai gyd a chlydwen *Anon.*
- 333 Y sant a las hwnt ai lin *i*
 Ar warr brynn wyr ir brenin
 kynnoc a vo n y kannawl
 Ai arf o daw rrof a diawl *Epynt*
- 337 Blank. Pages 338-51 are written upside down in the MS., thus reversing their order.
- 351 Edwart ap edwart gwart gwyr *k*
 gayr selem hyd bethlem veith *Johlo gos*
- 346 Y dann ewyn ewynnlann wenlas *l*
 Nawdd duw a mair vn dydd mwy *Gr: gryg*
- 342 gwr y sar y groes irwayd *m*
 y gwenwyn oll a gwna n jach *Rys brydydd o dir jarll*

* This name is written in the same hand as the rest of page 317 and under the name of D. ap Gwilim.

352 N[i]clas o vrddas ai ach a
 Ysnelh wynn oes enw lanach
 Jëssv kadw gawr is koet gwent h. Surdeval

356 ap dd llwyd o vlaenev gwent b

b. Proverbs: hardd pob newydd diddestl pob hen; neyadd pob diddos daŋn derwydd yn y olwe; nid bonedd heb dad nid ymgelŋch heb vodryb nid harŋch heb Glefyddev nid kyn-hesrŋydd heb Grys / nid klŋdŋr heb pais nid Toethineb heb len.

The pages which follow, except 393-5; 420-1; 424-31, are written in "Bardic" characters which are widely different from Roman characters. This specimen is unique as far as Welsh MSS. have been examined for this Commission. Some of the contents make it clear why the poet sought the shelter of a little known script.

359 || y hescyrn cyrinon c
 a fob costoc ysceler
 yn cawl ys calwyn y nant ay cant yr cwn

365 Sian[c]yn wyf ab llwelyn d
 roet cwilim y cist er mwyn iesv crist
 siancyn* [sic] bier cist
 ar cist yt bochan mwr vw y boche y nant

370 Y rwy cyleiriach anllat heb ddim or tillat e
 a yn fawr fy siarat fel ry ar sierwm
 rys ab llywelyn ab cwilim
 bit y rys heddv bm [sic] cant eisyddyn ,

375 llys nedd cyfan[e]dd cof enyt f
 y cweler yn calw yr ollyt
 a canwyf wrdd y canon ,

376 wrdd y canon llon y llanwaf o awen &c. , g

377 tomas twr tomas ddieiddil h
 fab y siancyn twrberfil
 berchen llyfyr sifil
 y ellwen* meirch y rytec ,

382 Rys ab sion ab rys | fab siancyn* ab rys i
 cwan fydd morcanwc | hyt yn llantwtwe
 a chylch llancatwe | hyt ar tir y coetv
 a chastell nedd yn falchach | ac aber afan fach . . .
 ac ar y llaw ase | cwnaet ol y fysedd ,

387 neitir vrddic | vw neitir foriddic h
 [a]ch y maester watcin | yn ydd a tan nant

393 Nos dŋy yw ynys dawy l
 Jŋhn* hael awnair nos yn hwy
 Gwlad wyr hi a wy[r] hiraeth
 Nit vnaf wedy einioes
 yw enaid rann ond a roes
 O bydd nef i gyvefin
 ni bydd dŋw heb ddiod win
 Nit ai r vn enaid ar wall
 a bod aŋr mewn byd arall
 val i gwnai a gwestaion
 gwnaed y saint ac enaid Jŋhn. Anon

* This scribe writes *cn* for *nc* fairly regularly. Read *ellwnc*, *siancyn*, &c.

- 396 ef a roes yr abat | ym wn o scarlat *a*
 ac am twrwsydd o ddillat | yr abat wiliam
 tv a llys y twrbil | ar cefen y tv crecwil
 urch y bytwar cwerdd | a my cael ercit *Nant*
- 4 erest yw yt ail melwas | can y maester tomas *b*
 berchen cylaif cwnyas | ta vw cenyf "
- 412 cn * ym * * y forwyn llwn [?] *c*
 ar cwrner cenlas | llwr maester tomas
 cwrner holl forcanwc | vw, cwrner llantvdcw
 a chwerner cwenllywc | hyt yn caer llion
 ar cwrnernt caet | myn tww a cheli "
- 418 vwch no morsatwis | wyr ys ab y y siancyn *d*
 y benbyres arian | a rif bob y seren "
- 420-1 yr vn ai glaim ar wynedd *e*
 424-5 vn dewis wyd myn duw sion *f*
 ac o enwav dec ynys
 vch rann yw achav rys
 siancyn oedd yn govyn gwin
 ynglyn nedd mae wynedd win
 ac ni wnel duw ith elyn
 arnad gael diwrnod gwyn *y guttyn kyrioc*
- 425 Rys wyr i rys wewyr onn a ffawydd *g*
 Rys ap sion llew rys ap siankyn
 sy onwaew praff jon ap Rys *bedyn sioch*
- 428 y gwr a gynail gwerin *h*
 Davydd llawer dioval
 yr grym anillodd ar groes *y guttyn kyrioc*
- 422-3 byle y ceir tor vn essayllt | o cyref cwyddel cwyllt *i*
 cy cochet ar siron | y cnlch [*i.e.* ynghylch] y seren
- 431 be tynsioch teir och † *Dauyd Nant a. k. h*
 wrdd y tair atain hi aedd y hetec* † *John ap Rees ay kant*
- 432 * * hwidd ytiw byrtydd | heb ddillat nwydd *l*
 syr tafydd fychan ail y toctor leison
 yn strat fellete | y cynyxo mvwn ellydd *Nant*
- 436 byle cirbitoloch | cwr yr aneir coch *m*
 tyros y tarw cwallt rvdd | a wna tir yn cyllre "
- 440 mi af at y cwrner† | am arelwydd amner *n*
 cy amlet ar cwlidd | yrswrer tillat fidd
 * * wi cwny blv * * "
- 444 efecir cwelet | y fantell am farcret *o*
 a lliw cwaet caran | ar y fantell ere "
- 448-46 §mae cwin mvwn bibc | o fvwn yr selere *p*
 hwnw vwn llywydd | a cenevch yn llawen "
- 448 §euan vychan ap §euan vwya | gwell yw genvyf gary *q*
 gwilliad | goris deil no gwr o stad *in margin*

* In Bardic characters.

† In Roman characters.

‡ Cf. p. 412.

§ At least one folio is torn off here and the remainder of the poem is written upside down to the rest of the MS.

MS. 54 Part ii = Hengwrt 368^A POETRY by HOWEL CAE LLWYD &c. Paper; $5\frac{3}{4} \times 4$ inches; 32 pages; in a case with MS. 54, Part i, to which it seems to belong.

The Cywyddau of H. Cae Llwyd and of the two Swrdwals are in the same hand as in MS. 54 part i.

- 1 * * * * || brycheinaoC a
 Meibion addöynyön a ddaö
 yh lle feuan yn llyöyaö
 Tyvaeloc rraid dy voli
 par i enaid ir prynör *feuan Sördöal*
- 4 Och dduö nad atebwch ddim b
 'er ych galw ble r ywch gwilim
 ap llywelyn lynn lawn vwrdd
 ap hoöel gyrch etyel gwrdd
 noe i bv n rrannv r henwr *Ho cae llwyd*
- 7 Yn gwynvyd i gyd vv gael y ddevddyn c
 Mae lle wilym a llywelyn
 Y llaw fyvan a holl ovyn
 Er i honn gael ar hönn i gwynn *Howel cae llwyd*
- 11 fmpyn llywelyn llv a welan gar d
 o gorff göilym vychan
 ddeöis etto y deöis yttöyd feuan *Hyöel Kae llwyd*
- 16 Byrr yö r oed börö ir ydöyf e
 Aön i dai feuan ai dir
 Ond duö nef ac yntav n jach *Hyöel cae llöyt*
- 19 Yr eginyn ar gynnydd f
 o einion Sais ynn yssydd
 ieuan yn vab jaön yn vv
 y lliö gwelöyf lleö göilym
 Yn lle i dad yn llwyd ym *Howel Kae llwyd*
- 23 Yr fmpyn hyn brenhinaidd g
 f mae llv n dyblygv ith blas
 i mae teml yma tomas . . . liergest
 höyr i ho göac lle u magöyd
 a hir i bo yn rroi bwyd *Ho: Kae llwyd*
- 26 Mae llaöer rrom a llyöes h
 barhav edn aber hodni *Ho: cae llwyd*

28 *Pedigrees*: Meuric ap dd: go3 f veibion yntav oeddynt
 Rikart | Gr: | Tomas | feuan | dd | merchet &c.

29 Map feuan ap Meuric oedd dd: coedwr &c.

30 Mab Ho: ap briavael oed for: ap Ho: &c.

b. (A recipe "ffor the megrym" in later hand.)

31 *llyma ach gwynnvardd brycheinioc*. heilyn vardd ap Maren
 vardd ap avel ap y drud &c.

32 Meibyon y briavael o verch jvor ortróch Ho: | Gr: | fvor |
 M. . . | Y meibion o arglwyddes llan vriavael yn fforest y ddena |
 Meuric &c. &c.

MS. 55 = Hen. 271. POETRY by DD: Epynt, HO: KAE LLWYD, RHYS BRYCHAN &c. Paper; $5\frac{1}{8} \times 4$ inches; 232 pages; late xvth century; in a case.

This MS. is in various hands, and pages 2, 29-40, 47, 55-59, 61-64, 69-72, 77-87, 97-106, 141-55, 160-67, 179-88, 199-201, 229-32 are in a peculiarly cramped hand which is difficult to read on account of its faulty orthography, its separation of syllables that form words, and the joining of syllables which belong to different words. The poems of Dd. Epynt are all in the same hand in this MS. and in MS. 54. The poems of H. Kae Llwyd are also in one hand. Pages 60, 76, 129-30, 144, 168, 178, 201 are blank. "Liber Johannis lewes" (p. 1), "hwiliam kenwy" and "Madoc ab owen, me'dd" (p. 180).

- 2 A fragment, signed apparently "[f]olo"
- 3 ||dra6 yn blin6yd roi i blaid *Rys brych[a]n* a
y6 yn vis haf nef i John
- 6 Kyfoethoc varchoc o vrychan a gawn b
i gynnal yn rraglan | Syr water &c.
Yn iarll kaf weithion evrllew kyfoethoc *Kae Llwyd*
- 9 *J. Ywain glynn dyfrdwy*
Byd dvdrist bywyd hydravrll c
Y mysc feirl i ymwaisc ef. *Gruffydd llwyd*
- 13 Aeth gwys i benn rrys lle rroessan d
vn a geissio yno gwyssaf. *kae llwyd*
- 17 Mut yw r byt ymhedwar bann e
Os marw huw oes mwy or haf
Ni chan edn ucheneidiaf
Ni adai ddyn wedly ddydd
hywel varw i leferydd
Adar oedd a derw yddvn
kolli dav kae llwyd yw yn
hywel davi ail davydd
Os marw vv eissiaf mawr vydd
vry n aros y varn(?) orav *David Epynt*
- J. meistr biliam, ssiambrlen—*
- 21 Am deyrn i mae deall f
klybet y vab gael klod v6y. *Rys brychan*
- 24 *Her ys the proficy of brednlon [=Bridlington]*
Awaete a wette symmyre wyth a weyndy harvaste &c. g
- 25 Myn yw oll mor mant'ellwn h
son yteiroes aneid rrydd *risiert tthomas dy*
- 29 Y dy hydyr or deheydir i
kolleisd yr oyst kyllestr 6yd. *y gyto ab siankyn y glynn*
- 33 Anhapyss ym am nebasson k
arh6ndel yr heindalyad *hybel kay ll6yd*
- 35 y dial6r ——— mab vorgan ——— l
dab6rdr ev ll kar' tr6 vo *hobel kay llyd*
- 37 Y dydd y by gwedy gwin m
Tri y gydoysi gad iesu *meyryg dd: ap hoel goch*
- 40 pan ytoyddwn | gwedy dyvod &c. n
dd' ab gw n
- 41 || John ap rrosser gler a gly6 i ddaed o
ssy oen p6r fess6 John ap roesser *tomas terllys*
- 47 kyffesaf lan lvn avles val y kaff6yv &c. p
Anon.
- 48 E ddaw dydd x ddewr a doeth q
trioed y garw tryhacarn *Risserd ap Rys*

50 *llyma weddi o vair aelwir Salve Regina &c.*—*Hanpych*
gwell veir vrenhines y drvgaredd yn bywyd an gobeith an digrifweh
&c. &c. *pro anima Rissierd ap Rys.*

51 *llyma y nab geir kyngor*:—*kyntaf yŷ dyro ym tledyon i vn*
geinioc yn dy vyŷyd a hyuny a reingk vymodd yn vŷy no ffei rroddy
ymynyddoedd yn aur ac yn aryann ŷedy beyd varŷ &c. &c.

- 55 yr hieŷn ar y heyrdr *Rys dyfnŷal* *a*
dy loneid ylyŷenydd
- 58 Oys vn droslen dra**y *Anon.* *b*
hŷissyssd dyn eg sstŷei
- 59 (My nis wn nabisswn dn esy ond drwg &c. *thomas meney*) *c*
- 61 Y ferch o nef frychanŷayd *hybel rreinallt* *d*
kyda dyŷ cadŷ y deonn
- 65 y marsiant maŷr i resso *David Epynt* *e*
Os mah rrys om hap ai rrydd
- 69 *f wallder havart*: Ry vynvch lle rhov vn vnt *fan devlŷvn* *f*
On t aros vn ovterŷen
- 72 *A fragment*: gŷen dlos mi ath gerais &c. *Anon.* *g*
- 73 llwyn ai vrie yn llanw y vronn *Rys degannwy* *h*
llywelyn dychryn dy iaith
dy air sy bell dros y byt
- 77 *f mesdr risiart herbart*
May vn a dal mŷy no dey *Jeyan rrayadr* *i*
bor ffrŷŷ am war ber ffrŷ mon
- 80 vn posst prif ŷeddi rchiarch berffeith | trŷy *left unfinished* *k*
deilyngdaŷd y nos gyntaf | y gan eryll &c
- 82 by ry ŷlad a barei ŷledd *brechfa* *l*
yn troi aur yn tri eryr
- 84 Y bar gŷiney brig ŷnyas *Robin ddy* *m*
Ay chŷys a el y chŷjon
- 87 *Fragments.*
- 88 Ryw niklas hir yn kloŷ sydd *Dawidd Epynt* *n*
Enill gair ar ŷaŷn lloegr wenn
- 92 y marchoc o ryŷiogaeth *David Epynt* *o*
Syr Tomas erioet damav
yr ail penn i roi help wyt
- 97 j[m]pvn dey siankvn dros ŷyr morganŷg *Ryss brychan* *p*
sson y kaŷn henŷg siankyn hynod
- 100 *A fragment*: ybray gwrawl bric eyraid &c. *q*
- 101 Torch hon** trŷy yŷch ŷinssor *r*
wrth ŷr mŷyn or merthyr mor
y ssion a nest syn y nef *Risierd brys brydydd*
- 104 yr vn lli an vn llwog *Syr ffylib emlvn* *s*
Ag eilweith ymŷac el yd
- 106 y gŷyn pibydd *unfinished* *t*
y kanyad nebydd Ar y krras gyŷeir
- 107 Yr vrddol o hudolyaeth *Rys dyfnallt* *u*
yrrv hwn ar y heneiat
- 111 Armes a wnæth taliessin *watkyn vjchan* *v*
Duw a rrobert ar hebawc

- 114 Mawr yw n ofn am wr nevol *a*
Doet i hwnn dy duw heno *H Kae llwyd*
- 117 O dduw pwy nglann gwy a gai arabeddi *b*
Maestr robart o hwittnei
ſ lenwi gwin ar lann gwy *lewys y glynn*
- 122 Maestr rossier hyt ymerwyn *c*
yr hydd yw iat yr rawc *ſeuan ap y Gulto*
- 125 ||Duw ir mab o dir y medd *d*
Dyros gyvas drugaredd* *Ho. Surdeval*
- b. Marwnad Dauydd ap Morgan*
- Achwrddeis wyleis pwy sydd heb wyl *e*
pa wan pa varn pa davaru nit wyl (l. 74)||
- 131 ffryssdyo ir byf drôy r fforesst rydd *f*
na vû r vn nef ir enaid *Rys brychan*
- 134 Aml wylaw am lywelyn [ab ſeuan] *g*
yn vyw rrawc a nef ir rrain *Ho: Kae llwyd*
- 136 E vv r tad in gwlad yn glo ac allwedd *h*
n tref ai arfav bid ef ar vab i dad „ „
- 140 Reit yw gadel rôyt goydyp &c. *i*
b. ssisli yôr verch anerchaf &c. (also p. 172) *h*
- 141 brycheiniog bro wych anôyl *l*
A chynydd ar vrycheinioc *ssion y kent*
- 146 pa ôr ormodd or parment *m*
wrth wyn gôent yn erth yngyr *ſerorth rynglwyd*
- 148 Pwy bynac a vyno meddyginiayth rog y gôayô micran keisied
gribe y ssanfref ar ôrmod &c.
- 149 Y dyledoc diledach *n*
O hil ac ôreidd hyôel grach
hyn vy ch nod yn dy dir *hyôel dafi*
- 151 Y gôr o veint gorey vodd *o*
tomas ych teyrnas ych tal
os enkyd o ryô siankin
amhadaôc bych may had gôin
A beir y goyd ddôyn brîg aur (l. 38)||
- 153 graddbarôn oys gôreidd byrach *p*
kayl ytôyoys klotayar *Rys bryan*
- Dau gywydd i sion ap roesser o lanvrynach*
- 154 Oys aur sôn [= swmp] vecis or ser *q*
teir oes hydd hôt dyro sio[n] *yôein ieithon*
- 156 yscwier gwise aerwy gwyn *r*
Ath than iat ath nebidiail *Epynt*
- 160 ampych gôell vrenhines y drycaredd &c. *s*
- 161-62 A fragment on lucky and unlucky days.
- 163 klyweis doe ym klysdeey *t*
na heer mwy yn hir mon *ſolo goch*
- 165 vnô gadarn yn geidôad *u*
mastyr giliam meistyr ar alyôss
pen yr holl vyd pen airll (sic) vych *Robin dd[u]*

* The last two lines—the rest of the poem is wanting.

167 pŷ bynac a vyno meddyginiayth ragŷay6 iddŷng keisio
kath a thori y ffen ay thrayd ay holl didrŷddi | a thrŷy holl
bervedd ay dodi ŷrtho ac ef a fydd iach .

- 169 By Enw i vn dyn a baner or blaen a
heb law ŷon ap Roser
j vyny antur voi Enw yntav Wiliam Egwad
- 173 Pand sir huw yw n dŷw an dewin b
ŷessŷ rrwydd yna yw sir hŷw ddownvs Rys dygannwy
- 176 *Wiliam herbart o rac lan*
yr awdvr hael ar dir hwnt c
Brav iawn yn vyth brenhinn vo " "
- 179 ssŷr tomas gwanas yn gŷyr d
Vychan, taryan antyrŷyr
Am y neidir y may n edrych hybel dafi
- 182 An aml y chŷarp barp barŷn e
Rydŷch nac ymynwch mŷy
Ony rydeŷch gynt ar adŷy gryffyp ab lloyn lŷyd
- 185 gwnayd ŷr or twr ar teir ŷith f
ssion sy ben sseith siens byd Rys bychan
- 189 Y gwr dyfyad gradifayl &c. (a fragment) g
b. llas llew ffrab vn braw brat Addas orchwyl h
penn llywelyn dec dygyn o vraw
jr byt bot pawl haearn drwyddaw
Gwennwlat nef poet addef iddaw llywarch offeiriad
- 196 Mae dyn a wisc am dani i
O cheyff bvn i llvn ai lliw lloadden

199 *An old VOCABULARY*: henw dyw yw baref henw yw
perging | pergin yw arglwydd | gwanar yw arglwydd | gwanas yw
arglwyddes | ffymer yw simue | llvmeirch yw oesstrys | porffor yw
ffelved | ginayrw yw pwrffil | llogawd yw neyadd | myngŷoog yw
gryg | llerw yw arafeiddrwydd | menestr yw tastywr gwin | Awl
yw gweddi | Alwer yw baner | eteth yw llwynogess | llewyn yw
llwynoc | ber yw barkyd | abarv ew bydredd | preidd yw gyr o
warthee | elweh yw ymbil | anaw yw kerddor | osb yw deith[r] | osbyd
[y]w dieithreid | tydwedd yw dayar | gwiba yw llamystan | bitolwss
yw tarw | tesgyll yw tywyll | ffaclawr yw ryfelwr | ffosawdr yw
dyrno[t] kleddyf ney isarn | ffrab y[w] brath ffon ney sayth |
ffrowyll yw vsgwrs | ffacwl yw gwynt | ffelaic yw arglwydd | garthan
yw Ryfel | keimiad yw gwguas dewr | ysswein yw ysgwier | makwy
yw marchoc | baran yw nerth | maranedd yw gwyr llys | hyed yw
bytheyeid | gorhewe yw balchder | dylanw yw toney mor ney ddyfwr |
ays yw taryan | asgrwydr yw hayl oddyar daryan | granay yw
ymraney llygeid | peryfel yw newyn | pollenigion yw dieithreid
allwladydd | penffestyn yw saled || *pedeir gradd llys arglwydd ysydd*
—kyntedd ac radd a meink a lleithig—kyntedd yr . . . iymyn, y radd
yr yscwiereid, y feink yr mŷagwy'eid (marchogyon), lleithig yr teyrnedd ||
kallawr yw yvydden | midlan yw kayth ymladd ballistys | llygyrn yw
goleykwr [=kwyr] | dŷryney yw p[e]lleney | yrdang yw ofn | ellyllen
yw gafar | diarene yw ffol | bloddyo yw ycheneidio | brythweh yw
ycheneidio | allwest yw porfa | arnaes yw darocan | merwerydd yw
ssiarad |

- 202 Ymwannwyr a dyrr dan dariann a
 lewys ai luoedd ymhob mann
 Yno i bo honno heb wahaniat Epynt
- 207 Am y ffydd yn dydd o lynn diol hwnt b
 hopkyn dec pwy ai kai n dol
 Nev ddwyn iddewonn ar ffonn ir ffydd David Epynt
- 212 *Marwnad Morgan (? o Verthyr) ai wraig*
 Trablyddus i try blwyddyn c
 hyn vo r egin o vorgant Epynt
- 216 Rissiat hir ar assur tec* d
 vyth onit af ith wn di "
- 220 *Mar: W. herbart: Mae ofn at rym vynet draw* e
 Barbav hedn aber hodni David Epynt
- 224 Gardd a dyf o gerdd davawt f
 Genyf i wyr i gwnaf wawt
 Pedwar hap kwympet i rrain Tew
- 229 Mi af yr haf y ben rrys g
 ller an bob llu or ynys &c.—the end on p. 232 is scarcely legible.

MS. 56 = Hen. MS. 259. Three fragments of WELSH GRAMMAR, a TREATISE ON MILLING, DRAWINGS OF TOOLS, POETRY, and a POETICAL DIALOGUE. Paper; 6 × 4½ inches; 180 pages; in a case.

There are at least four distinct hands: *a*, pages 1–29, 42–47, ? 55–60; *b*, pp. 31–41; *c*, pp. 61–128; and *d*, pp. 129–80. There are other hands besides. *a* and *b* seem to belong to about 1500; *c* to 1543; and *d* to about 1600.

Pages 54 and 90 are blank except for the inscription "Damyd ap thomas smyth of meisfod" on the latter.

1 *A fragment of a Welsh Grammar† treating of kysyllldiad* (p. 2), dipdon (p. 5), ymadrawd i perffaith (p. 9), Beryf (p. 14), rakhenw (p. 17), ymadroddion (p. 20), mydyr nev brydiad (21), Teir ffigur ymadrawd (p. 22).

- 25 Hwyl gymen yw margen mawl h
 y mae dyn vwyn i hwyneb
 lliw manwawn gar llaw mynydd
 krefft gadarn ohaern hir Anon

28 *Pedair kamp arvgain y sydd ardeniodd dyfnwal moel mvd yn yvort gron i pwy bynag a vyno goruhaviayth* darllain kymrayg ends: a chwerio telyn.

30 surte for dd ap ryse robart ap houel ap tomas richard ap ryse &c. . . . xxvi
 surte for William ap ryse dd go3 &c.

31 *A Welsh Grammar†: dwy ran ymadrodd ysydd henw a berf henw yw pob peth ar a aller i weled nev i glwed nev i deimlo nev a ddoto henw ar beth &c. &c. It ends in the middle of a phrase with examples of adverbs.*

42 *Tair ka[i]ng y sy o gerdd davawt nyt amgen klerwriayth tevluwryaeth affrydyddiayth &c. As examples of metres Englynion*

* It is difficult to decide whether this Cywydd is merely the continuation of the previous one, or a separate poem to the children of Morgan.

† The text of this agrees in substance with that in the *Red Book of Hergest* (cols. 1119–1126), but the arrangement is different.

are given by jer' vychan o arllechwedd, bleddyn llwyd o degyngl, dd. du, gwilim rryfel, ff voylrawn. *Ends*: englyn vnawdyl krwka a fydd pan vo yddav benill vyron yn gyntaf ar penill hir ynddiwaethaf.*

- 48 Yn dinas glas i may glyn &c. a
 b. hyn yw kast ssaith o veichie gruff. ap dd. ap Mred.—vs. vij*d*.
 c. Genealogy of Joha*n* ap Madoc ap harri &c. o geidioc &c.
 49^b and 49^c are so stained by gall as to be hardly legible.
 50 gwared mae dyngen am y diango &c. b
 b. gwladvs v3 vled dyn ap jthel &c.
 c. ystyried popyl cerd bawb aceryn &c. c
 51 anerch yr vn ferch rrieinfodd &c. d
 52 Yr ywen i orevwas e
 gayr mvr ysdrad ffur ai flass
 da duw wrthyd gwynfyd gwydd
 dy dyfv yn dy dauydd
 diwartho duw dy wrthiav . gruff gryc
 55 O gwnevrthm ir gwraig neithwyr f
 golyd dd. ap gwilim
 gwydd y fedd fy gyddfa ym
 syth i gwallt i sevthv gwyr
 ir ywen doyd wen ir dydd
 yno y dof ine dafydd dd: ap jedmwnt
 57 a weles neb a welaf g
 y gaer eglvr ar gereiglofft
 ar gareg rrvdd ar gwr grofft
 hono yw krvgiaith gwaith gwiw
 ar gwr llwyd kadyr baladr ddellt
 yw syr howel magnel melltt
 y ffrwyn ym hen brenin ffraingk . Anon

PART II. 1543.

61 *Seithbeth kuddiedic sy ar velin*†: Rrewi y kafn bychan a llosci y paladr &c.

b. *Saith Cyfeiliorn melin*: Rannv Rrwng pwys a goddaith &c.

62 (All manner of men tow (*sic*) . Proverbs &c.)†

63 Trwm pont pedwar sy o honvn ond ni all bod onit dav &c.

b. (Chorls of Wyroll as he was wonte &c.)

c. Trwm korn tri dav ne vn all vod ar heini a vydd &c.

65 ym halle howsa gadel trwm pont &c.

66 os malu byddi di a dyvod dwr yn ddisymwth ne livo yr avon
 Rraid yw gistwng peth ne hi val yn try vras .

* The text of pages 31-47 agrees fairly closely with that in cols. 1121-1128 of the *Red Book of Hergest*.

† Pages 61-90 contain a kind of Treatise on Milling, and on the duties and ethics of the Miller.

‡ The passages in English are in a different hand on blanks left between those in Welsh.

67. *Drawings of carpenter's tools, agricultural implements, measures* (hob, pec,), ffilol, basced, kist, &c.

- 72 pob gwledd pod (*sic*) annedd pob awr &c. a
 b. di chware di willie di olud &c. b
 c. pe gwypyd vañwylŷd vŷ nolur &c. c
 73 lle hyfordŷ osgordŷ lle r hoffais vŷned &c. d
 b. rwy yn wañach bellaŷ bob awr noi gilidd &c. e
 c. ir kost ir mowrgost ir mael &c. f

74 7 mae ir melinidŷ o gyfloe bedair ffloŷng a Gwisc ai talu ar iiii tal vn bob tymor yn gymhedrol a bwyd a diod a gwely yn y velin a chynnyd ne vorthan a chanhwylle a gwer i iro y velin a gwneithur pob gwaith saer a go gweithwr a thowr &c.

75 hyn sy raid ir melinidŷ i ochlud . . . Dywedud kelwydŷ &c. &c. *ends* : Rwymy y sache | i kodi ar y meirch a chael o baub i mesur kanis y gamp decka ar ddyŷn yw kywirdeb.

91 Dystur tangnevedŷ paub am geilw * * * * * | yr hyn sy yn Rubucho paub gariad perfaith na chwynych ddar byd yn vn modŷ kanis moy no cavoraid* a bair aflonydŷ | kar dy gymydec val ti dy hyn a diolch i deo o glevyt yn gystal ac o jechyd ac edrych ar y tlaud a chymser resyndeb a deo a vwhaa dy veddiant.

92 a chalon lawen bydŷ digri yngrist. 7u anad dim mogel vn peth—na ddyro gredinieth i bob chwedyl newydd—na chred ddyŷm sy angrededun &c. &c.

b. *Copy of a deed dated the 35th year of Henry VIII. [1543], in which the Vicar of Denbigh directs John ap dd. to permit community of pasture in the village of Alington to John Almer of Almer.*

- 93 e mae pynydd mawr a galar | eisie kafel dŷr ir ddyverar . . g vel i gallo sych i thalken | roddi clap a lladde chwannen

94 *Genealogical table* beginning with Edwyn.

- 96 swydd** sy . . yved kair o bydŷ ynhir kred &c. h

b. hir.hiri trigaist hwy yw dŷyŷawr o nos &c. *dd: ap Edm: i*

- 97 Nid rrydŷ ym ddavon vn tro &c. h

b. Ni chair kymar i chwi o lendid l
 7 ynnill dawn ni all dŷwl
 veiddio dywedud i veddŷwl
 glendid sieb yw dŷwyneb di .

98 *Genealogical-table* beginning with Robert lloit

- 99 dŷw an duco yn diweth | i wlad tragwyth ar wleth m
 duw draw guwa yn llawen | gida mair i gyd amen

[probably in the autograph of] *Edwarde longforde*

- 100 duw a digon wiwdon wedd, heb dduw gwyn heb ddigonedd . n

101 This page contains the second half of the lines of the deed beginning on page 92.

102 Sciart presentes et futuri quod nos thomas ap Jollyn goch de alynton in comet de denbight et Johanem ap dd.†

* Written over "digon," which is "crossed out."

† No more was written.

103 *The Rules of Welsh Metres.* The text is practically the same as that in cols. 1127–1133 of the *Red Book of Hergest*.

129 *A DRAMATIC DIALOGUE—Prologue :*

|| yn gwrtais ych arfere a
a distaw ych tafode
fel y klowoch yn gwsneithv
yn ol hyny mae i ch* * * * *

Dramatis personae or datganwyr

136 (1) *Yr yffeiriad*; (2) *Y Gwr kadarn*; (3) *y wraig*; (4) *y Gwas*; (5) *y gymdoges*; (6) *ar osibes*.

yr yffeiriad yn doedyd wrth was y gwr kadarn.

Pwy ydiwr gwr draw gwyh b
maer merched arno yn edrych

The *Gwr kadarn* and the *Priest* are introduced to one another and exchange pleasantries, but gradually the *priest* denounces the world, its good things, and the rich. The *Gwr Kadarn* replies :

pw y sydd yrowan mor fydol c
a chwyhwi y gwyr ysbrydol
o dra chwant modd pryd gwedd
yn piriodi Rhianedd
o chwant perchill a gwydde
ych kymdeithas chwi sydd ore
ag irydych yn rhy drwm
yn drvdwerthv ych degwm
chwi a ddoedwch yn dda dros ben
ag a wnewch ymbell amgen

Then the *Gwr kadarn* falls ill, and the *Yffeiriad* avenges himself heartily ! The *Gwr kadarn* appeals to God and Christ for mercy, and the *Priest* finally prays for his departing soul. As soon as the *Gwr kadarn* is buried the *Gwas* makes love to the widow, marries her and wastes her possessions; she repents—the end is wanting.

MS. 57 = Hen. MSS. 261 and 262. POETRY by DAVID AP GWILIM, and various other authors. Paper; $5\frac{3}{4} \times 4$ inches; 176 pages; in a case.

Pages 1–78 form MS. 261 and belong to the second half of the xvth century; pp. 79–176 form MS. 262 which is in several hands later than 1500. This part is stained and difficult to read here and there. *Grace Jones* wrote her name on p. 78. See MS. 18 p. 3, *supra*, and *Red Book of Talgarth*.

1	[Dysgais ryw baradwys gainc]	d
	Meddei verchet y gwledydd	
	Ac en kael kanur gaink hoñ	dauydd heuyd
2	Cynghoruunt wann brytanyeit	e
	Byw ydiw ef a bit wir	Idem dauydd
5	y uerch anllat am gwadawdd	f
	Do do niwrdduw ado dim	Dauydd heuyt
6	Celennic yw kael annerch	g
	Ar y hyt a eura hi	dauydd
8	Meuanwy lywy liwot	h
	Mair a ro drwc mawr yr drych	madawc benuras
10	Y uerch lygat ruddell vein	i
	Nathlawt hwdev bunt ythlaw	Id goch ap meuric hen.
11	Gwae a gar gwraic gwr arall	k
	Y Croen ar y talken krych (l. 60)	

- 15 Eddull ay pechawt y ddyn *a*
kan gan eb prydydd dydd da *Idem gruffut llwyt*
- 19 Kynwric hut merch anerchgael *b*
ymeir no hir brynv medd *Ding moel*
- 22 Caru o vewn korf vy eis *c*
Gan y gwr a gawn gerydd *y poesnet.*
- 24 Arglwydd rys eryr gwleddrym *d*
Duw ath wnel ditheu yn yach *Gutto ap Jankyn*
- 27 Ymae dolur ym dylenn *e*
Mynediad vymhennadur
Y loygr flwch o loywgwr flur
Rys abat
a marw ydwyf am rodyaw
y glawstr ef ay eglwys draw (l. 64)||
- 31 Af a mawl a vo melys *f*
Or tut yr byf yr tat rys*
Bob gwyl o bawb ay gilydd *Gutto ap Jankyn*
- 34 Roest lew win a rrost lawer *g*
Rys vaer clot rryssynwr cler
Nudd ac festus nedd gastell
ytt einyoes lyfr bryttanyeit *Idem gutto.*
- 37 *Moliant Howel Vychan o Lyn Aeron*
Y mae gwr ym yw garu *h*
Efrawc lwyth iur y glynn *gutto*
- 40 *Mol: Rrys ap Dauyd o vweh aeron*
Seithydd wyf odymsaethaf *i*
Bwar ge * * * * * †
- 44 || * * * * * wyssedd *k*
* * * * * mor hwn ||
- 45 *Mol: ffylib vab wilym llwyd ap gerallt*
Tlos vn anrec taliesin *l*
Gat y arall dyffryn gwyl yw dwyn *Gutto .*
- 48 Bum yn oet bei mwynedus *m*
A gwenn arddrem lawen lus
Y γ * * * on tra veir genti *Jeuan gethin.*
- 52 llithrodd kroes eurvoes aruer *n*
llathrogleu berw llythr eglur
llin meir gan vrig llanw a mor
llun duw y gaerlleon dir *Jeuan bol*
ap Jeuan ap Rys o brysc y byddeir
- 53 Vcheneit wedyn afledneis *o*
Eithr morvudd nym dyudd dyn *Dauyd ap gwillym*
- 54 Gwnn weith o gariat gwen wyl *p*
Gordderchwyr garedd orchwyl
Syr Wilyam . . . o drahayarn
Ac ynny nef y gwnan oet *Gutto.*
- 58 Tydy vanwlurawt didaer *q*
Diweddro keisso yw kael *Syr thomas*

* This poem is in a different hand, but whether it is a continuation of the previous poem, or a fresh one on the same subject, it is not easy to decide.

† The folio (pp. 43-44) containing the last 12 lines of this poem and the beginning of another poem is torn, and the greater half of it is wanting.

- 63 Y newyddlong neuaddlawn a
 verch rys bid vawr y chressaw
 Nyd aeth or (*sic*) (*amen dico vobis quod Ieuan ap gr. goch*)
- 66 Sulgwynn mawl fal gwin a medd b
 Iankyn eginyn gwnedd . . . dewrvab . . . Domas ap dd; . . .
 Osenn dyrchys ynŷ dwyn Am dy wddf (*sic*)
- 68 Gwassvt eingl gwisgat anglaer c
 Gwilym Gyrddvab tomas
 wrth rodyaw werth yr adar *II goch*
- 72 Orddot vronn gorddot *vel* gorvot galet a vydd d
 ac amlyó lloygrwys rydd rewin gollet
 diffryt brython rac arbyddon
 a brut saesson seis nym puchet / *quod Morys goer*
- 74* brenhin ryw ddydd vydd yó vo (?) e
 brytt vrdđ (?) a bryttwyf yddo &c &c.
- 75 Yr havl dec ar vy neges f
 y gynnal y morgannwg *Ieuan ap Gr: Gwent*

·PART II. = Hengwrt 262.

- 79 ||Gorthrech y ssaith oriv yd * * * * * g
 Gwyn i fyd y gwan a vedd
 * * * * * or drúcaredd *Ieuan Rvdd o vorganwc*
- 81 *Uyma mal i gwair diod rac brech yr eiddeon*: kymer yrŷw
 achyribe ssanffraid ac ysscol vair &c.
- 82 *tri chyngor yr yderyn melyn*: na avara am a ddarffo / na
 chyred beth ni allo bod / na chais beth ni ellych icael.
- 83 *y gyvaredd hon y sydd rrac pob klevyd llygaid* rrac cosi artac
 gwlybwr ac ysydd gimin o radav yr hwn a rydd i ddyn i olwe &c.
- 84 *Helynt yr enaid pan el or korff*: Ieuan vengylwr a ddowaid
 hyn yn lle gwir &c.
- 85 ffynon ys ydd ym hyradwys dan von y pren y pechodd adda &c.
b. Moral triads: triffeth a ddwc dyn ineff meddwl glan a cair a
 cweithred dda &c. &c.
- 87 *I dori gwaed gweli nev verath*: kymer y ganwraidd velen &c.
b. I wnerthwr gwallt yn dec ac yn hir: berw ves y fawydd &c.
- 88 Meddylia am ssain panntaseron pan vych yn kyveddach &c.
- 89 *A fragment (10 lines) ending*: oni chair yn iach hiroys *D. ap Edm*:
b. Dywaid ym venaid ir dewi &c. (4 lines only: see p. 103) h
- 90 trvgaroc vrenhinawe vrenhin i
 argylwydd nefawl evrgylw ath vawl
 arglwyddiawl brenhinawl . *Anon.*
- 93 anerch a chariad a mynych orchymyn atochwi ddj ap Ieuan ac
 ervyn ac yndolwe ichwi na roch gopi or owdyl hon o mynwch gael
 mwy.†
- b. llvniaist oed am kyfoedion k*
 er ty mor oer ywr tywydd *Anon.*

* This page is written upside down and gall stained.

† In the same hand as pp. 89-92.

94	dyn wy yn kerdded nos dd. i gayl dy vodd gwen	<i>Dd: ap edmwnt</i>	<i>a</i>
96	<i>Gweddi</i> : henffych well eneidiaf kywir &c.		<i>b</i>
98	Gwrid marw o cariad morwyn ac vno hyn Gwen yw hi	<i>Robin ddr</i>	<i>c</i>
99	Y ddyd wyn addwyn vaynawl o pwyth ir karyl boythir koyd	<i>bedo ffylib</i>	<i>d</i>
103	ddywaid ym venaid ir dewi oyrni sserch arni yssydd (l. 22)		<i>e</i>
105	karv i bvm kyd kvriwyf somet vi am osymdaith	<i>D. ap Gwilim</i>	<i>f</i>
108	Ef ayth heddiw yn ddiwayl y dv leidr i del adref	" "	<i>g</i>
112	karv ir wy kvriawr ais venaid yt vned ato	"Ni wn i"	<i>h</i>
114	Dydd daed vy rriain veindc di wyra dael dyrd iawn	<i>howel ap Reinallt.</i>	<i>i</i>
118	y llwyn o bai oll yn ber osgwir vyd poyd yscar vo	"ni wn i"	<i>k</i>
121	ay wynndal i mal mork * * * * * mynwn yno y mot*		<i>l</i>
123	achreth oergreth ergryd† Yn kanv kyfanheddv kor		<i>m</i>
127	<i>Mar: Dd. ap tomass a mol: i bym meib.</i> toes [<i>sic</i>] duw yn vawr tyrysdau wyf i tristed yw dyfed trosti Oess y pvmoess ir pvmaib	<i>Gwilim ap J.uan.</i>	<i>n</i>
131	kaiff ysscidie tew newydd brissiwr krwyn byross ir krydd	<i>Dd: ap Gwilim</i>	<i>o</i>
132	nac amynaid venaid yn vynyeh &c.		<i>p</i>
134†	pwya ddring y lading ffordd ni ddring mab na ffab iffordd ond tomas . . . kodalet ddinas . . . basing bid ar hwnn bedair * * * * * . §		<i>q</i>
138	dy lvn ith wise sy ddisclair¶ a ro i ti wra tec	<i>Robin ddr</i>	<i>r</i>
141	ystdio yn wastadawl am y vvn hon ym vywn hir	<i>J.uan ap tt vychan</i>	<i>s</i>
144	Kerais verch kvrio sy vav del yw bardd dal heb ordderch	" "	<i>t</i>
147	dydd da yt y gog serchog vwyn dygwn y verch deg wen vain	[<i>D. ap G</i>]	<i>u</i>
151	Y voryd er oer ffos bell or ffowys byth	<i>Anon.</i>	<i>v</i>

* The outer lower third of the folio is torn off.

† This is apparently the fifth line.

‡ Page 133 has ll. 1-14.

§ The first words only of ll. 47-68 are given.

¶ Many of the lines are imperfect.

- 154 dengryd mwr ar led ankren *Dafydd ap Gwylim* *a*
a hawl a ddatodo hyn
- 158 da i llvniwyd dvll iownwedd *b*
Amen ni ddamvnwn mwy " "
- 161 vy sswydd yrss [ll]awer blwyddyn *c*
ni wnair byd ninav ar ben " "
- 163 Triffeth mawr i trahoffir *d*
O vin hon byddwn vywn hwy *llowdlen*
- 166 Tyvodd vn oblant diveth *e*
ni bor gwr heb avr ac yd *Guto Glyn*
- 170 Harri ap jevmwnt ap cwain ap meredvdd &c.
- 171 harre ap jemwnt ap ywain ap meredyth &c.
- b. ed. ap harre yr viij ap harre y vij mab elisabeth &c.*
- Pages 172-76 are written upside down, and the order is therefore reversed.
- 176 This page is very dirty and torn, and part is illegible .
Dywaid ym venaid (ir dewi) (See pp. 103 & 172) *f*
- 175 hyt y vric (l. 2) *g*
. air ir awn yno (l. 54)||
- 172 The pedigree of ap rryss ap rrobert &c.
- b. Dywaid ym venaid ir dewi &c. (See p. 103) h.*

MS. 58 = Hen. 263. PROPHECIES in prose and verse. Paper; $6\frac{1}{8} \times 4\frac{1}{4}$ inches; 148 pages, top corners injured by rats; xvith century; in a case.

The date M.D.lxxv occurs in the margin of p. 17 in the same ink as the rest of the MS. The style of the writing is archaic. We have the following marginalia: John ap Tudr pie hwn (p. 41); John ap Mred: ap feu: orddu (p. 44); John Thomas (pp. 55 & 59).

Fragment of a prophecy: || Yna y kyvyt kynwrfw kadarn o wynt dwyrain a rvthra yr gorllewin ac a ddiweriddia holl gedernit y don &c. Ac yna y kyvyd y gwyn ac ydda yr lle y kyvyt yr hawl ar lle ydigwydd hawl arall || Yna y dywedir yn ynys brydain brenin na vrenin. Gwedi hynny y dyrchaiff i ben ac y dengys i vod yn vrenin ends: Yna gogynanws ffyniant ni ddioddeff amraint na syrhaet iddaw ac wedi y tagneuedder y dyrnas y digwyddawt.

7 Mochddaw byt yngryt yngreddyff amkian[t]
brithvyt a dybydd o ddikter karant
assaiff bydd lawen pan ehedant *Taliesin*

9 Pan vo oed yr Arglwydd yn ddav ssaith gant a ffedair ar ddec a lx y goron vylodevoc gwympa rrwmpa Rvng olwyn kerbyd kaer effroc Ac oddyna hi a af [sic] ir bryn mynydd kywaethoc o ystylys yr haff gwressoc Ac byth nis medd ssais llygadoc yr ych i goffyna paryw haff vydd hwnnw wedi llythyren yr vchenait enyd a nodwn

Pwy a wledych yr ych ar iach a garwn *k*
yn rrydd hyt byddth nistiddorwn. [1474]

11 *Dewi a broffwydd [sic] val hyn:* Pop Rvw lygat a wyl pop rvw galon a ocha pob rvw davot a vydd chwerw Ac eglwys duw yna a vydd llidiawc am nas perchir ni bydd mwy yna tori kyssegryr no thori bvarth yr eglwys yn hagyr a ssethyrir ac a leheir

i hanrrydedd gwyssynaethwyr duw yn hagyr a dreissir ychydig or preladiait mwyaff a arbedir . . . y llygion a gymerant daoedd yr eglwys hep gyffraith &c. &c. *ſeuan ap grigor*

15 *Another prophecy*.—||Yni ol y llewes i kreir mab ddali yr hwnn a enir yn ab Ac a vegir' yn wadd &c. &c. *ends*: a hyn a ddyvot bryltwn abat a thomas a merddin .

21 *Another prophecy*: Ar dydd i gorffwyssodd yn arglwydd ni yni argledrydd yr ymesgytia y tyrchot Ac y llithyr y gwenwyn ir vn lle &c. &c. . . . ac y kyll deiffyr i hvddas [*sic*] ac i rrenir kymrv yn bedair rran ar ddec *Ac velly y tervyna y bravot ſeuan.*

24 *Proffwydolieth ir fflorddlis yw hon*: “1494” o oed krist oi enedigaeith y bydd y fflowrddlis ai benhiniaethev yn y van voneddica or byt ac eff a gyffroir yn erbyn y llew hen &c. &c.

26 *Yr ha hir velyn*: Mi a dystia yn gynta haff haff hir velyn a a flob dyffryn yn llawn or grawn di newyn gwir y daw gollyngwynt a thyrychan llong newydd Pan vo xx mlynedd a CCCCC a * * * * yn dervyn o ddechrev adda hyt yr haff hir velyn o hynny allan gwaer sais a geisio i drais hir drigian yn ynys brydain *Taliesin*

31 Gwiliwch mogelwch rrac ymai &c. &c. *b*

b. Pan ddel eryr or dwyrain a llewpart or gorllewin &c. *Merddin c*

33 1440 yna y bydd yngwlat geint anosteg &c. *d*

34 Y lili a vylodeva ai bl * * * * * tec a llawer o geinkiev a pop rryw kaink a ddiffylana hep ffrwyth &c. &c.

39 llewpart a gyvyt yr hwn a vydd kryff anveidarrawl a chidag eff y marchoca lliosoc dorvoedd &c. &c. *ends*: Ac yn ddiffael yng hwlen y kymer eff i ddiwedd ac i kleddir eff ym plith y tri brenhin o gwleir a offrymodd i vair *Taliessin ai dyvot*

41 Atvydd brwydyr ddiengkil yngwlad babilon . . . *e*
A phan vo vj blynedd a chwechant a —
o ddechrev adda hyt yr ha hir velyn
bievydd y goron ar holl gerydd

Ar hanv hunnw a elwir hanv yr arwyddion.

42 Yn awr ddygyffawr am ddigyffing *f*
gwst prydain pryder i ni

43 *hanv ir ymerot or almen* . . . arglwydd mynydd myne
Pan ddel draic ymynev ai gadav *g*
i ynill gwlad duw yn ddiel / kyffynot gwed

45 *Ulyma ganv eto i ddyaiaic y* * * * * *
Gwybydd vot val rrot yn troi * * * * * *h*
yn rran o wledd oessoedd hep ddim eissiev. *bercam*

46 Yr hydd ar vynydd offa *i*
a gwanwyn gwaedlyt yn gyntaff .

49 *A fragment ending*: onis gweryt duw yn tat oi rat rinweddev *h*
Eff a vydd kyvingykor y kar gorev . *Merddin.*

50 *Another fragment ending*: a beli a gruffuydd yn rryt rryoedd *l*

b. Gwedi Ehedyn vrenin ai vraint tirion *m*
dir yn oes y kadarn enwir gad hayarnion .

51 Eff a ddaw byt yd * * * * * Rota *n*
luna (?) lunioe ardderchoc da

- 52 *Anrec vrien* : [Gogyverc]hais gogyvarchaff a
 Ac ni elwyf inef / in dygyn angef
 na bwyf ym dirven / na molwyf vi Vrien
- 54 Disgogan awen llen a herwydd b
 a ffobyloedd yn eirian arvoedd *Taliessin.*
- 55 Drogan wedi hyn o honaf * * * * c
 drogan a ddaw rrac llaw llai * * * *
 Eryr ynerchi y drwe archav
 dir yn oes y kadarn enwir kat hayrnion *Taliesin.*
- 56 [byddawt e]ryr yn wir ar dir dewi* d
 [byddawt ky]eddev tan yn llan llieni
 a grvffvdd a vedd y goron
 yn ol mab henri mawr vydd y dyffysgi
 y bydd oes drythyll hep ganwyll ganon *Adda vras*
- 60 * * * * * haff yn yawr | ben gogyvarchwr * * * * e
 [yn]gorllewin nef a llawr
 a gway saesson pan i gwypon .
- 61 Karonoc vaban daw byt breiddvarnan f
 kyvyt o gvdd gwr a wna bvdd yw obeithion
 Ac ywain vydd i henw honait gyffrangon
 dwyvil a devkant bychan ai karant y keiri
- 64 * * * * * wraidd a rediev | hyddgant &c. &c.† g
- 65 *Proffwydolieth y keilioc*: Mynych alwet yr eos yn
 gyfla * * * * * ddigrivwch nit ymystynaff ar vawr lywen-
 ydd ends: a bit i ti amherodyrawl anrydedd erddwch
 pedrewch ni vo marw tarw torvoedd [pry]dain .
- 73 Krist fessu am kv am kydydd h
 A . chel am dan vyrain agwain kyn echwydd
 Ac ochain ymprydain rrac ywain a vydd
 Archan drvgaredj kyn diwedd y dydj
- 75 Gwr bievydd terrvyn gely * * * * * i
 Gwyn i vyd gymro gwae hwynt saesson
 Arglwydd pa bryt vydd hynny &c. &c.
- 77 *Proffwydolieth awnaeth Me[rddin] emyrais wrth wrtheyryn*
gwrthene: Ac val ydd oedd gwrtheyrn gwrthenev yn eistev ar glann
 y llyn gwehynyedec y kyvodassant dwy ddysraic o honnaw &c. &c. . .
 ends: Ac vlv yrai hen a atnywyddheir Y gwynav a ymdorant o irat
 chwythedigaeth ac a wnan sain y rrwng ysser.
- 113 *Hon yw p[r]offwydolieth sibli† yr hon oedd verch prima-*
dil [sic] *vrenhin Ac hecuba oedd i mam*: Ac o roec i gelwit hi tibi-
 tina [sic] Ac o ladin Albima hon a aeth pop eilwers i bregethv i amra-
 vaelion rranav y dwyrain &c. &c. . . . ends: Ac yna y * * * *
 pawb gan lef y coryn oddwch ben yn kwynaw trveni pechawt y byt
 Ac ev llavryev amravel ac yna yr ymddengys vffren a bwrw y ddayar
 i arnaw ac yngwydd yr arglwydd y tynnv i brenhinedd yw gwaelawt
 ac am hypayn y digwydd or neff yn avon o dan a bywmystan.
- 144 *Y ragorav a gaiff y neb a velo koryff krist pan ganer*
yfferen: Anghenwyt a gymero ni ddeilir &c.

* See p. 147 of this MS.

† The end of the poem is missing. It is difficult to say whether pp. 60-4 contain one or several poems.

‡ Practically the same text as *Red Book of Hergest*, cols. 571a-577.

- 145 *Drogan y vor vorwyn Taliessin* * * * *y henwydd honno.*
 Gwelais i vorawt ac addoet yspydawt a
 gweleis gynnanwyn am y voruorwyn
 gueleis anryued a chyflauared
 ry gnawynt y gyt o gybi a duw oe dihawyt..
- 146 *Drogan y llynges drom droch.*
 Duwsul voloch | duwsul gwrthgroch b
 na llwyd lliw kraic | na gwas llympheic
 rac ovyn y bla | ac oi diva | mat uo ynnia | gwr ai gwna .
- 147 *A fragment ending:* a dilev byt drwy wyt a wnan c
 ny byd dilwit y dielean oll adon
 reged A chyret i jevan .
- b. byddawt eryr yn wir ar dir dewi d
 A llwyrwys dan Rys yn ynys brydain a || (see pp. 56-59).

MS. 59 = Hen. MS. 264⁽¹⁾. POETRY, PEDIGREES, the PARTITION of POWYS WENWYNWYN, ERRA PATER'S PROGNOSTICATIONS. Paper; $5\frac{7}{8} \times 3\frac{7}{8}$ inches; 104 pages (pp. 41-56 are injured at the top by rats); in a case with MS. 60. Pages 1-19 are in the hand of Simwnt Vychan (1550-1606); pages 21-40 belong to the first half of the xvth century; and the rest to the second half of that century.

- 1 Haf hir wynnawc kofodawc o law/ e
 bid pobl yngryd Rac ofn trengi Taliessin
- 3 Gwedi koter y bedde | Y mynwent gerbre f
 bid dydd llawen gwedy dŵw nodolic ,,
- 5 Gwyr mon ai gwyl f arr bennrrynn g
 y gwr hwnnw a wastata a ynys y brytaniaid (see MS. 53,
 pp. 15-24).
- 17 *Ornamental borderings*
- 18 Tariaf mawl hafaf mal hynn tv . r : Afon h
 Twr ifor o benllynn &c.
- 19 *PEDIGREES:* (a) *Y maes mawr | y plas newydd:* fcmwnt
 lwyd fystvs pyrs mab thomas llwyd &c.
- b. *Meyvod:* John ap feuan ap ywain Margred kinastr &c.

AVALLENEU, HOIANEU, ETC. (See MS. 1, pp. 41-62.)

The order of pages 21-42 is reversed by the scribe, i.e., he begins on page 40 and continues backwards on pages 39, 38, 37, &c.

- 40 Mor drvan genyf mor drvan &c. (p. 1) i
- 39 Gwynnvyd y vedwen yn dyffryn guy k
 dyrchawwd maban yn advan dehav (p. 48-49)
- 37 A roddet y nep yn vn plygaint l
 gloywedd yw y henw gloywyn i daint
6. Avallen pereu bwrwen o vlodav m
 namyn saith eilwaith yw hen a hadnev
- 36 Avallen peren a dyff dra rrvn &c. (p. 50) n
- b. Avallen beren bwrwen i brie o
 nevdyf diadaw a dieiddic

- 35 Avallen peren a dyff yglan nant *a*
a minahav gan wylo nim adwaenant
- b.* Avallen beren bren yssythat *b*
ac yntav heddiw val na bwyad
- c.* Avallén beren bren addveinvs *c*
yd vydant wyr ramant rydrwyvanus
- d.* Avallen' béren bren hydwwf glas &c. (p. 48) *d*
- 34 Avallen beren bren diledkynt a dyf yn tal ardd &c. (p. 50) *e*
- b.* Avallen beren bren biboric *f*
y talawr i gerddawr i gyleneic
- c.* Avallen beren bren ni grino *g*
ni wna anhedd pan pevsseddo
- 33 Avallen beren bren ar honait *h*
rac trin hyt na bwyf gyffrin ac eassyffleid
- b.* Avallen beren beraff i haeron *i*
a dyf yn argel yn[g]hoed kilyddon &c. (p. 52)
- c.* Avallen beren a dyff yn llanerch *k*
A chydvod grandde o aranwynion || (p. 49, l. 15-p. 51, l. 18)
- 30 *Uyma awdyl agvddiwyt gynt rac gwyr orp* *l*
Oian a borchellan mor yw [sic] ryvedd
i edrych bethlem drem ardehdd
- b.* Oian a borchellan addoeth gwener *m*
a vynno keissio keissiet fownder
Gruffudd evvdd ef wna iownder
A garai goddeilio meibion a dynion over * * * * *
- 29 Oian borchellan mor yw avyren *n*
ni ddrychaiff mab sais ais byth hyt lawen
- b.* Oian borchellan bychan karant *o*
gwir mae ir goron y gwrhaant*
- 28 Oian borchellan hoyan hoyav (p. 56, l. 5, to p. 63, p
y daw ytivedd Ryvel iddi l. 1, excepting p. 57 ll. 8-13).
- 21 Avallen beren bren ail weddva *q*
llias Mab gwenddydd vy llaw ai gwna
- b.* Avallen beren bren addveiniat *r*
rac kymynv dy ysbail y amdanat | a chyn ||

41 *An account of the descendants of Owen Kyveliog and of the partition of Powys Wenwynwyn.* The sons of Gruff: ap Gwenwynwyn were:—ywain, flin, Johon, william, Gr: vychann, dafydd. Ywain inherited Arwystli, Kyveliog, Swydd Lannerch Hudol and half of Kaer Enion; Llywelyn received Mochnant, and Mechain vch Koed; John the fourth part of Kaer Enion* * * * * [Wiliam] got Mowddwy and Gr: Vychan had for his portion Deuddwr, Swydd Ystrad Marchell, and Teit-tref. The above Owen had a daughter named Hawys Gadarn who married "Johon of Jarlton" *vel* Carlton, "gwreng" Edward of Carnarvon. When Owen died there was a war between Hawys and her uncles because "no land fell to a daughter." As a consequence, by the aid of the king, the Uncles Llywelyn, John,

* The bottom of this folio is cut out.

and David were thrown into prison at Harddlech, &c., and Hawys at last succeeded to the lands of her father.

An account of the descendants of Hawys follows, down to John earl of Worcester.

48 Kynfyn ap gwyrstann' ap gwaith voed a briodes yngharad verch vredvdd ap owain ap howel dda. &c.

49 *A short treatise concerning the descendants of Meredydd ap Bleddyn* "lord of all Powys," and of the manner his lordship was partitioned among his successors down to Owen lord of "Glyn dyfrdwy" who in 1400 took up arms, "and Wales with him," and burnt Ruthin. Soon after Owen captured the lord of Ruthin and Sir Edward Mortimer and there was a ransom of x thousand marks.

56 Pedigree of Edmund earl of Richmond.

b. Pedigree of Elen wife of Gr: Vychann and mother of Owen "Glyn dwr"

57 "*The perpetual prognostication of Erra Pater*"* (p. 104), or *How to foretell the character of the year from the day of the week on which January 1st happens to fall*: Y flwyddyn y del Ionawr i mewn ar dduw svl / y gayaf a fydd oer a llaith / ar haf a fydd gwresog / amser kynhayaf a fydd gwnitog a glawog ag andler [=amllder] o vd a gwinoydd a grawn eraill &c.

65 *Beth y may y Trane yn i arwyddockav pobdydd or wythnos*: O bydd Trane ddvw svl fo fydd marfolaeith fawr ar ysgolheigion vstysinaid a ffobyl ddrwg eraill

66 *How to foretell the character of the coming year from marking the weather of Christmas day, and also from the day of the week on which Christmas day falls*. Pan vo nos dwr nydolg yn deg ag yn eglwr yr hin a heb wynt na glaw: llyna arwydd y bydd y flwyddyn hono yn amyl gwin ffwrthydd &c.

74 *Gwybodeth yr hwsmon*: Yr hwsmon y mae gwybodeth yn y modd hyn: may yn gynta yn markio ar ddvw nydolg ag fellv rragddo may yn markio y devddeg diwrnod eraill yn inion or dydd kynta: a ffa hin bvnag fvtho ar bod vn or devddeg diwrnod felly fydd v mis sy yn pvrthvnyr ir diwrnod hwnw &c. &c.

104 llyma fal y diwedd y pyronosteicasiwn tyragwyddol o waith yr vrddol ystyronomeer erra patar yr hwn oedd iddew allan or gyrtydynogaeth yngwyylad [=yngwlad] y twrk.

This is the ende of thys litel boocke whiche was the makinge of erra pater

Robert ap Rys ys the true onor of thy[s].

MS. 60 = Hen. 269. POETRY. A Welsh CALENDAR &c. Paper; 6 x 4½ inches; 140 pages, discoloured and partly loose; in various hands of the xvth century; in a base with MS. 59.

Pages 1-8, 21, 75-6, 80-6, 92-4, 122-6, 133-6 are in the cramped hand already alluded to (see MS. 58). It is impossible in some instances to make any sense of this writing, and a contemporary pen characterises it, with more truth than politeness, as "endles damne" (p. 125). Whether the verse is in a kind of Whitmanese metre, or merely the beginning of the lines are given it is not easy to say. In some places the verse is quite regular. The poems which have a prefixed to the authors' names have the characteristics of holographs. "liber Johannis Lewis" (p. 140).

Pages 22-4, 95, 98, 109-10, 120-4, 132, 138-40 are blank.

* Compare William Lilly's *New Erra Pater* (London).

- 1 ||y gŵr sy hŵy noc yŵr sir *a*
 mei os hŵn [y]ŵ mis hinon
 eil y mis yŵ ŵilam sion
 gŵr y bŵy y ddey dda
 goyd ac yd gŵidigada
 ond oley ney dy ŵilyim *Anon.*
- 3 gŵr o ŵad gorey ydŵ &c. *b*
- 4 perthyn arnad ffylip fychan * * * *c*
 vnŵeith ŵyt ar g[ŵ]enith yn | ac vnfric. *"*
- 5 silyn gŵyr kantr[sic] . . ymrycheinoc . . llangoyd . . *d*
 os hen yŵr llys hyn hen yŵrddoenarddar *"*
- 6 ssion fychan o cemeis or bontfayn .
6. ysdyrrywch pyrofwch &c. *e*
- 7 Obob man baŵb | *f*
 john fychan daryan rrotia a hon . *"*
- 8 pŵy bynac a fyno meddyciniayth raklefyd y marchocyon hŵydd
 gŵndid y eisdeddfo keis &c.
6. Nid Raid yniach or achos &c. *g*
- 9 || ar ŵaith aŵr a myrr a thys?
 i daŵ r glod i gŵladŵs
 vn ŵ verchet hen vrychann
 aet dŵ a gŵenn at i gŵr *Ho. ap dd. ap ŵeu. ap Rys*
- 13 Maengwat lywel amhadoc *i*
 Elf aeth mair vyth am ŵeryr *"David Epynt*
- 16 gwalch dafydd gam *k*
 maestr watgyn gidaiaichas nad . . *Anon.*
- 17 || Ym yr oedd meir a wyddiad *l*
 Gwychlaw sion diurjon waew dur
 Gwynn ap rys gwnnaf gwynprysur
 gwardd lywelyn dyn dv
 sieryf ar grvdiev seirian
 syr wiliam gledd dinam glan
 a mynn r jawnn ganntv gyd *"Jevan gethin.*
- 20 Mi a wn lle mae anedd *m*
 efŵ rŵss vvw ar y ol
 llen gel aeth ar lwelyn
 llif noe awnaeth llefain (l. 8) ||
- 21 perthyn arnad &c. (see page 4) *.n*
- 25 Pryns o nef | Barnwyd oedd *o*
 Archaf vn arch yw veneid *lewys morgannwoc*
- 28 sion fychan hyd forganŵc *p*
 lliŵydd dillad lloi iyŵaingk *"rrys namor*
- 32 ŵarll gwent ŵ barlment yn ben y tyir gwlad *q*
 Pennaf o ieirll penfro ŵyd
 Dŵ yth gadŵ hari yth arglŵyddiaeth
 Pob iaith yth yŵrllŵ paŵb yth iarllaeth *"tt ap Rysiert*
- 39 *Welsh Metres: Mak a mwn hir:*
 (j) k k k k t t t t k t k t k k k k t t t t k t k k
 (ij) Alban Rudderch: k t k k t k t t t k t t k t k k
 ends: (xxxij) Dim a dim k t k

- 42 *Rac vessurev ynt y rrei hynn*
 (1) kor aldan kkk t k tt k ttt k
ends: (xxv) deefir. wnsach tttt kkk t k tttt kkk t
- 45 Dydi ferch anerchwyd *^aRys dy ap a*
 Poyd gwell dy chwedel poyd gwir *ll'n ap kydogan*
- 49-74 *A Welsh Kelendar*
- 75 pa ryô beth ssyn p'eer * * *b*
 dryssôch gan ofalôch fy ? unfinished
- 77 *In memory of Bp. Robert Ferrar*
 yr escob ar wisce i benn *c*
 oedd dy vonedd hyt vynyw
 Gwae ef tra gof ai trewis
 Ef a vv r gof varw or gis
 Mae n i emyl lle gwyl gwyr
 Ol y mwrthwl y merthyr
 nis tynn kynoc wynn oi gor
 Er parhav or prior
 Na chymer var dy geraint
 Doktor sion na dikter saint
 ych rhoi n gar ni chair vn gwann
 Allai varchell i vrychan
 Gwedy bot y gwaet oi benn
 Gad ir dorch gadwr dywarchenn *Anon.*
- 80 Deyth deigr | dygyfor fal | ny ellyngir | *d*
 arf yô oleô ar vilôr | da gorff yô *dafyd epynt*
- 81 Oyr o gûyn | am osod heb orfod *e*
 dafydd ac eneid | trebl ddiiddos loyw(?) *Anon.*
- 82 *Uyma enbey y tri thlôs ar ddec or gocle[dd] kyntaf oydd llen*
arthyr ny belid a fei den[i] ac ef a belei ba[6]b &c.
- 84 * yolinon gayô blaynaôr *f*
 maysdress sian meistres gynedd *Anon.*
- 85 elssabeth fal eneth *g*
 veneitec rrac ofn *"*
- 87 Y dderôen vaôr a deiryd
 i bent . . . maisstr Giliam . . . herbart *h*
 ar y llaôr er da r holl ffaith *^aRys brychan.*
- 92 y llen yn rroi llyôenydd *i*
 ay gûayth hil hyôel gethin
 anôyl yô ny plôyf yno *Anon.*
- 93 y gôr mhob milôr
 Rydd yô y rhoddyon or aur yr aôron
 taney ac eney [sic] *k*
"
- 96 dyûthum dduô syl diôethaf *l*
 y dref . . . y fflint
 ai ffolb sy is im au fflbydd *^atydyr Penllyn*
- 99 llywelyn, a fyn afyno baynydd *m*
 arbanec avr arôin gûin *^afeû: llwyd*
- 102 Tridec ynarddec addyd yn ogyloch &c. *Anon. n*
- 103 Concerning Welsh metres.

- 104 marbol byf am ōr o len a
 o rod y chan rydychen
 archiagon . . . Wiliam Wallter | doctor . . .
 ayd vy wyllyss yd velly . *“thomas llawddyn*
- 106 Dûb maŵr klyb n dirfaŵr d*erfynn drôg oerglôyf b
 am arglôydd tal y llynn . . .
 marb John ai etifedd . . .
 achŵyr ynaû draŵ achæraû n dr*
 Achrôys i — left unfinished.
- 111 Mair vaŵr nef a llaŵr yŵr llys ar ffynon c
 ar ffynyant ym hen rys . . .
 vy hynt vo n vyan at vair *“Jeuau ab Ho: kae llôyd*
- 115 Y drindod avr glod arglôydd dyb iessv d
 *ŵn yŵir bennaeth dyb an erbyno „ „
- 119 Llyma y gwahanniaeth yssyd llrwng y llythyreu yssydd saesnec
 ar rrei yssydd yn gymraec . . . dwbwl dy[*i.e. dd*] yn gymraec . . . a
 thorn *i.e. p* yn saesnec &c.
- 121 *Salutations in English and Welsh*
 Syr god gyve you good daye e
 Syrr duw a ro ywch ddydd da &c. &c.
- 122 Py son o bent pŵy syn iach | lladd mab iarll . f
 moys eir as yr maystyrisiart *“ierbert*
- 125 arglôydd er nŵmlydd . . . g
 dodybŵys yn rreid y byd *Anon.*
- 127 ay gŵledd abnaeth arglôyddŵaŵr h
 yngŵent achomensment maŵr . . .
 gŵledd ieyan raclan ben raith
 gŵledd Giliam arglôydd ailŵaith . . .
 gŵr y god o loyŵr gadarn left unfinished.
- 129 Pwy a gayff hap oy goffaŵ . . . i
 maŵr iaŵn byt arnom tomas
 yt arfoc lew tref a gwlad *“Jeuau llwyd*
- 133 May eil keidŵad mal kadell . . . k
 yŵein ny chad yna ch ŵell
 tŵysŵoc o bent is y garth . . .
 dyŵiess yr rroydoyss arhent *“Robin ddy*
- 137 Dyn a red | mayn ydrym | &c. l

MS. 61 = Hen. 482A. POETRY mostly by JOHN BRWYNOG. Paper; $6\frac{1}{8} \times 4\frac{1}{8}$ inches; 70 pages, discoloured and injured by damp; xvith century, and probably in the autograph of John Brwynog; in a case.

Imperfect at the beginning and end. ‘per me Owen Hughes’ and ‘Thomas lewis’ (p. 21); ‘Robert Wynne is the second Ower of this booke’ (p. 26); ‘John Johnes, Thomas Wynne, Robert Lloyd’ (p. 43).

- 1 ||Er ffyd pol gair a hoffwyd (l. 41) . . . m
 dydd y farn dy ddeav fo . *John brwynog*
- 4 || yr avr iaith o ryw / a gallv . . . n
 tomas yn glo vrddas gwlad
 ap y rolant yn brelad . . .
 avr arddeler jor vrddolaiyth *Anon.*

* These signatures are, inferentially, in the author's handwriting.

- 9 maythv rrwyddawc maith (* * * * *) *a*
 pwyn roi wythganfork penn rraith gwinfay *John brwynog*
- 11 Kwehillan o lydan wedd *b*
 RRowioc y dwe wyr howel
 RRolant ar bymkant avr bel
 dal byth yn dy baw y bel " "
- 14 (Pei kisiech harddlech ochaid) &c. &c. *c*
- 15 rrannv a wyddiad yn rinweddol *d*
 och gav ar Johñ . . . vab rrys wynn
 Gwae lyn vyth gwilien i vedd
 Gav ar vn gwr o wynedd " "
- 18 Oerfel ydoedd ar flodav *e*
 Mae/n/ rrew ym hob mann yr hawc
 am i hoedl hww am hadawc
 hwnn bo vel hww yn y byd " "
- 22 Y gwaenwyn y bwr gwunoedd *f*
 kav a cholli kwchillan
 yno del enaid wiliam " "
- 27 annerch nac annerch gennad *g*
 amnaid ac na ddwaid ddym *dd: ap Gwilym*
- 28 Y brie vrddedic ar ddewidion düw *h*
 o dowys glynn lliwon
 wiliam yn fyw ni wnn vn oi fath
 kofflav avr ddadav kyff vrddedic. *Johñ brwynog*
- 33 penn rraith yr avr iaith o ryw &c. *i*
b. ybarwn a byw eryr *k*
 katwo merodr koytmoriaid *dd: nanmor*
- 37 *barnad elissa ap Grüff ap einion*
 bid rrywann boytri ennyd *l*
 bid bwlch ar wybodav byd
 y penn oydd fo pann oydd fyw *lewys mon*
- 40 duw rren dwe edwart vrenin *m*
 kiw owain glynn kan y gloch *Tüdr aled*
- 44 pa vn difalch penn defic *n*
 gan hynn fab gwynn a henn fych *John brwynog*
- 49 Y mayr mays vel mor moyssen *o*
 dyfyn rrydderch ap dafydd
 oyr oydd roi . . . yn y pridd wyneb rrydderch
 bid naf mewn bowyd nefol *John brwynog*
- 53 Vn duw arvthr ond irad *p*
 fo ayth o laun faythlv wr
 owain ap John owain oydd
 gras yw blant gorssibol oydd " "
- 59 y plas y kyrcb pob nassiwn *q*
 o wedir . . . mab ssion wynn
 drwy ddüw a daria ddwyoys " "
- 62 Pa wr gwaydol pvr godiad *r*
 bowyd vchel bodyehen
 rrys wynn o dwr ssion i dad " "
- 67 Ynynodd yn i wyneb &c. *s*

- 68 (Thy rest gives me a restless life
Because thou wast a matchlesse wife &c.)
69 This page contains 4 short pieces by J. Brwynog which are illegible in part.
70 This page has a few fragments which are only partially legible.
Leaves have been cut-out at the end:

MS. 62 = Hen. MS. 303. WELSH GRAMMARS, &c. Paper; 6×4 inches; 148 pages, discoloured but legible throughout; in a case with MS. 61.

The MS. is in the autograph of Syr Thomas Wiliems (all but pages 145-7) and illustrating three distinct methods of orthography adopted by him: (a) pp. 27-119; (b) pp. 120-41 where he seems to follow the lead of Gr. Roberts; and (c) pp. 1-10, 144 and 148 which illustrate his final method. On the vellum covering is written—"Gr. Roberts ar ol y parchedig Robert Wynn." This Gr. Roberts [1793] must not be confounded with the Grammarian.

Pages 12-16 & 142-3 are blank.

A treatise on Welsh Metres and their terminology

1 *Cerdd dannæ*: lhyrna henweu Clymeu ac eu pennæu yn canlyn, aû mesureu . &c.

3 *lhyrnâ r lhiuer a elwir kidwadigaeth Cerdd Tannau*, nyt amgen no Thelynae a Chrythau o vewn Tair Talhith Cymru

11 (Nid oes fawr ragoriaeth rhwng y Grammadeg yma a Dafydd Ddu Athro, Simwnt Fychan, ac eraill—etto ef a gyfrifir yn orau o'r rhai byn oll)—in the hand of Ed. Wynne.

17 *llyma dŏsparth cerd dant*, nid amgen / Cywiar dannau a thynniadau . &c.

20 *llyma bedwar mesûr ar hûgain* Cerdd dant . &c.

21 *llyma y saith vesur ar hûgain*

Gochel Geibio—jjojjjooojjjjooj . &c.

23 o LYFR MR LONGFORD: *Y xv bai cyffredin* . dryc ystyr &c.

24 *llyma bellach ffordd i wybod mesûrau y gerdd y rhai a dynnwyd* or lladin drwy athrawaeth Einion offeiriad &c.

25 *allan o hen lyver llel Gutto*: Nid oes vn llythyren namyn tair a safo'ngrym silldaf . sef . A . y . o . &c.

27 WILLIAM CYNWAL'S WELSH GRAMMAR: *llyma ddosparth y pvm llyvr Cerddwriaeth cerdd dafod* Beth yw llythyren? y lleferydd lleiaf . Gair . Sillaf . ac ymadrodd . aphedwar peth a berthyn arni . henw . llvn . gallv ac odrd . Pedair llythyren ar vgein y sydd yn iaith Gamberaee . . ends: Achos tri pheth a ddyly prydydd—*ŷawn ddyscv / ŷawn ganv / ŷawn varnv.*

Y llyfr hwnn a scrivenais i allan o lyvr wiliam Cynwal prydydd oi law ef i hwn ac a ddiweddais y 14 . die o vis Gorphenhaf 1582 Tho: Wiliems.

114 *fr . M . pers Mosden odl voliant ac ynddir y xxiiij mesur &c.*

Pen breisgedd bonedd benod parch vovredd
par dorf ar wasgar peredur vreisgwedd . *Simon vaughan*
transcripsi Banchori . 1567 . etatis 21 . 20 Aprilis.

120 *An abbreviated copy of Gr. Roberts' Welsh Grammar, printed at Milan in 1567. As no perfect copy of that grammar is known, the part missing at the beginning is transcribed here:—*

Cyfiachydiaeth

Mo . Beth yu Cyfiachydiaeth ?

Cyfiachydiaeth yu rhann o ramadeg yn dysgu iachau a hanes pob gair ar i benn i hwn heb i rodi ymhlethiad ymadrodd, ac a dengys dreigl,

tadogæth, ansauð a rhif y geiriau, a pha rann o madroð a fo ūrth chũilo 'mgyfachuriæth gair

Mo. Beth syð raid i styrio ūrth hynny ynghylch cyfiachuriæth ne gyfiachydiæth? yn gyntaf rhaid yu guybod pa rann o madroð a fo'r gair cynn edrych am ðim araļ syð yn perthynv at i gyfiachuriæth ef, ac am hynny mae'n anghenrhaid guybod pe saul rhann o' madroð y syð

Mo. Doeduchithe 'n enu duu pesaul rhann omadroð y syð? Vyth: nid amgen, Henu, Rhaghenu, Berf, Cyfranniad, Rhagferf, Cyssyltiad, Arðodiad a Thafodiad.

Mo. Beth yu Henu? Rhann o'madroð yn arnyðhau peth a elir i gloued, i ūeled, i deimlo, ne i deuhajt heb amrafael amserau cantho, mal ty, lau, dyð, lyfr, guydyn ne guydn

Mo. Pe saul amryu Henu y syð? Dau, un a eilu rhai henu cadarn, ac a elir yn ða i alu henu syluedaul: Canys fo saif meun ymadroð ūrtho i hvn beb gymhorthuy, ag a fyð ūrth adeilad ymadroð megis sylfaen i gynnal yr henu ar ðafodiad. vn araļ syð henu guann, am nad eil sefyl oi nerth i hvn meun pleth ymadroð heb help y syluedaul imgygnal ūrtho, ag ni elir yn ða i alu ef henu i ar ðafodiad, ne henu damueiniaul, megis, guych, teg, hagr, ar cyphelib

Mo. pesaul rhyuogæth henu syluedaul y syð? Dau, y naiļ y syð gyphredin ag yn ymgyphred amryu bethaũ tano, mal gur, afon, tref, gulad, yr henu araļ priodol ydiu i ūn or neiļtu, megis y mae henu bedyd pob dyn, mal Dafyd Morys, Louri, a phob henu neiļtuaul i beth vnig yn y byd, mal Dyfrduy, Arfon, pũeli, Rhufain, Mon, Guyneð

Mo. pessaul peth a damuain i henu? Saith, nid amgen, rhif, achos, Cenedl, treigliad, phurf, ansauð a Chymheiriad.

Mo. pesaul rhif y syð? Dau, vnig pann sonnier am vn peth mal gur ne garreg. Luosaug pann sonnier am fuy nog un peth fal guyr, cerrig

Mo. pesaul achos ne syrthiad y syð? Chuech, nid amgen henueidigaul, genedigaul, dodaul, Cyhudaul, galuedigaul ag abliaul: ond nid ydiu'r syrthiadiau hynn anghenrhaid ir iaith gymraeg, etto ni byðan chũaith amhyrthynasol i cyfrif gann fod pob dunedur cymraeg yn son am tanynt.

Mo. Pessaul Cenedl ne ryuogæth y syð i henu? Duy, un ūryu fal gur, Angel, tydyn: un araļ ūanyu fal merch, buuch.

Mo. A oes phord i ūybod pa genedl fo pob henu? Vrth vn o ðau fod y geļir adnabod cenedl henu cadarn, [sef yu] (*sic*) os byð gureidiol anuadal ir henu, rhoder rhaguas yn y rhif vnig oi flaen ef, ag yna os byð guruy y ureidiol ef a drig ymhob cyrchfa, mal tād y tād ir tād, ar tad, ond os banyu fyð y gair, y gyrchfa gyntaf a saif ymhob le ar ol y rhaguas, mal tonn y donn &c.

(See p. 7 of *Gr. Roberts' Grammar*.)

ends: Oni chyfansodir rhaghenu ag/i/ pan fo hi arðodiad un amser? Cyfansodir fal hynn, im, it, in, uuch, idynt, ag a ðodir /i/ fo, ag, uy attynt, mal imi, iti, iðo fo /i mi, i chui, i dynhuy. ag etto megis yn y rhai uchod, i minnau, i tithau, i chũithau, i dynhuythau, pan fo /i/ yn ðiaæthaf, hi a droir ūeithiau yn /y/ ag a ðefir yr accen ir ail ðiaæthaf mal imi ymy, iti ytty, ag a dyblir y gydsain mal y guelir yn y rhain:

ymmy yr ydoeð mamaeth

i mi mae meibion maeth (p. 141)

(See *Gr. Roberts' Gram.*, p. 37.)

144 Alhan o Lyuer Achae Tho. ap lln ap ȝthel:

llyma henwae'r pedair Caing ar dhec, prifgeinciæ, a wnaeth Gwgon a Chyhelyn o waith pob vn o nadhunt. &c.

145 *llyma chwe siampl o ddyssyeideth gwyr doethion a fv gynt i gyngho[r]i dyn* i fedrv ymgadw Rheol dda yw gorff ai enaid, nid amgen: Saint Awstin a dðowaid mae kyffes lan o holl bechode yw

dechrau pob gweithred dda &c. ends: Y chweched peth yw
mynych lawenychv o glowed geiriav dw ai darllain, fal y dowaid sain
grvgor yn wir megis y mae bwyd davarol yn porthi felly y mae geiriav
dlu yn porthi yr enaid a duw a ffynno gen bob kristion o ddyn ymarfer
anhw ai kadw yn i galon a gwnethyr yu i hol nessa a geller amen.

148 y wneuthur lhedr yn velyn . geiniegweth o Safron &c.

MS. 63 = Hen. 309. POETRY by GR: GRYG, JOLO GOCH, TUDYR
ALED, GUTTO'R GLYNN, DD: NANMOR, GRIFFITH HIRAETHOG, WILIAM
KYNWAL &c. &c. Paper; 6 x 4 inches; 296 pages—beginning
wanting and at least one leaf at the end. Pages 1–26 are slightly later
than pp. 33–296 which are attributed to William Kynwal* and were
written about 1575.

Page 27 has the entry: llevar W^m. glynn ap W^m glynn ap W^m glynn sersiant |
pilstwn mostyn | maesog tegwared | tomas ap gr ap siankyn ap Rys gwedir

- 1 || Nliw niwl lle mae llawn alaeth a
yn iach hely mwy na chael medd. *Simwnt Fychan*
- 3 *I Sion wyynn ap kadwaladr i ofyn kaseg*
Y llew gwar oll a gerir b
o cheisiwch werth chwe chaseg *Wiliam Kynwal*
- 7 *Marwnad howel ap Rhys o rvg*
Dw gwyn er digio ennyd c
gwnaed tw ag enaid howel *Tudr Aled*
- 10 *Y maes y manbri: Dans o bowls doe in ysheiliwyd* d
farll oi fab arail a fo *Gutto r glynn*
- 14 Y dref ar hyd yr afon e
Carnarvon . . caer Wiliam . . Siambrien
dy wr ai gwisg val draig wenn *Tudr Aled*
- Ymryson rhwng guttor glynn a houll ap dd ap*
ffan ap Rys am fynd i Raglan
- 17 Ma'r yw dysg yno mae . r . da f
i feni yr af finav *Gutto r glynn*
- 20 Rhyfedd ydiw arfeddyd g
o daw rag hir drigo hwnn. *Hou'l ap dd ap ffan ap R.*
- 23 *Mar: Rob: ap S. ap ithael: Y gwr marw e gar morwyn* h
dy ddiben yw dydd eb nos *Tudr Aled.*

27 *Ulyma Rinwedd y ferfain bwrw hwynt miawn dwr i bo pysgod a*
hwynt a gasglant yn i gylch. Yr ail Rinwedd iw dyro dan
wraig pen ystедdo ag ni ddichon eiste ar y llysie onid morwyn ffan
ddifai y drydydd Rinwedd iw kymer y sygvn ag yf a thi a fyddi
gyddiedig heb dy weled a thi a weli bob dvn oni yfech ddwr hen-
digid . Y bedwaredd Rinwedd iw o dwg dvm yn ladrad miawn
kynylleidfai o bobol kymer y llysie a tharo bob dvn ar i ben noeth ar
neb a fo evog a gria yn vchel. Y bvmed Rinwedd iw tyn y gwraidd
a golch miawn dwr fynon oer a dyro yn dy enav a dyro gysan ir neb
a fynech a hi ath gar yn wir

29 Scrwtian kwyntfan mewn kynfigeniaith &c. i

* If Mostyn MS. 111 is an autograph MS., which is at least highly probable, this MS. can not have been written by William Kynwal.

30 gwraig sion ysmyth ann v3 W^m gr. ap Robt. ap edmwnd gr. or
penrhyn bodsilin kwchwiilan gwedir/

b. sion gr. baeli kaernarfon aer siors gr.

c. gwraig sion gr. elnor v3 mr. moris gr. yr aer

31 koeg ffritin groffin gravele &c.

b. pen enir y lloyr boyn anidn osodied &c.

32 *Kaernarfon*—Wm Sbeiser fab Robt. fab W^m fab Robt. &c.

b. Mr Thomas Conway y nyled iddo &c.

33 *J ofyn main melin i Sion ap R. ap tñ ap hwlkyn o von.*

Sir von wenn os rhifwn wŷr a
kair pwyth y main kair peth mwy *Grüff hiraethoc*

39 *Mar: Sion ap R. ap tñ ap hwlkyn o vodychen ymôn*

Ovewn iraidd vann aravl b
a rroi oes hir i Rys wynn *Grüff hiraethoc*

44 *Jofyn main melin i ddav wr o dir mon*

Y ddevlew di eiddilion c
dra i malo yd er melfn " "

Cywyddeu by Wiliam Kynnwal

50 *Etto i dri: Troes vrddas tros y werddon d*
ymon jr haelion ai rhoes . 1569. *W. kynnwal*

55 *Etto i bedwar: Sir von y sydd rrydd in rraid e*
am y main ir rhain yrhawc

62 *Mar: m^r tomas bulklai o lann Rvddlud*

Wedi r . varn i droea vawr f
i aeres hwn roi oes hir . 1570.

67 *Mol: morns gr: yr aer or plas newydd ymon*

bwy a choel byw a chalon g
niwed vyth i Enaid von . 1569.

73 *Mol: dd: ap R. ap dd: ap gwilym o lwydiarth ymon*

Awn a cherdd vwch y werddon h
teyrn myrdd katerwen mon . 1569. *Wiliam kynnwal*

79 *Mar: Sibl v3 syr W^m gr: gwraig owain ap huo o vodeon*

Oer oedd gynt arwydd a gaid i
a gair naf i gor nesoedd . 1569. *Wiliam kynnwal*

85 *Mar: alis v3 dd: gwraig lewys ap owain o von*

Y modd y dervydd meddyn k
jawn fwy elw i nef Eilwaith . 1571. *Wiliam kynnwal*

91 *Mar: am R. wynn ap Sion ap R. o vodychen ymon*

bravddwyd an gwnai yn brvddach l
ai ddoe i wledd nawdd lowydd nef . 1571. *Wiliam kynnwal*

98 *Mar: Owain ap Mevryc ap llu: ap hwlkyn o von*

Mae gwae in o magwn wŷr m
poed ar rann pedr i Enaid *lewis daron*

Mol: m^r mevryc o dir môn }

102 *Sôn am wr hael syn y mryd n*
gair Siob lan gorsibol wyd *Sion brwyncc*

108 *Jr seren a weled vwch ben sir von y nos y*

ganed mam owen tvdr o
Am i lliw y mae llawer
ac arfer chwedl a gorfod *Gr: llwyd ap dd: ap Einion*

- 113 *Ʒ veib O. tvdvr ap mer: ap t' v' o benmynydd mōn*
 Y ddevwr arglwyddiaidd *a*
 j gadw aelwyd Gadwaladr *davúdd nannmor*
- 118 *Mar: Rydderch ap R. o dref gayan ymon*
 draen y Roed drwy anRydedd *b*
 dregayan yn dragywydd *Sion brwynoc*
- 123 *Mol: Rydderch ap R. ai wraic / tregayan*
 Y ddevddyn o ddyweddi *c*
 hwn eb wad a hono byth " "
- 127 *Mar: gr: llwyd ap Rydderch ap R. o dre gayan*
 Gwae ni ddar gwynedd arab *d*
 llwyd nvdd yn llaw dŵw o nef *darúdd alaw*
- 132 *Mol: hūw ap R. ap hol: ap R. o vysoglen ymon*
 Y karw im oes y kair medd *e*
 yti einioes hyd henaint " "
- 138 *Mar: hol: ap t'n o vōn ai wraic mallt v3 R.*
 Y ddevddyn a ddiweddyd *f*
 heb wannhav meibion howel *Rys Pennard*
- 143 *Mar: Rys ap tvdvr o von*
 Tobic yw gwynedd meddir *g*
 evrfawl jor wra val ef *Grúff: gryc*
- 147 *Ʒ 4 mab tvdvr llwyd o benmynydd mon—Gronwy, Rys,*
Ednyved, gwilym. See MS. 64, p. 20.
 Mynd yr wyf i dir mon draw *h*
 tref gwovon tra vwy vwy *Ʒolo goch*
- 153 *Mar: mredydd ap kynwric o von*
 doe yngod Rwing dwy angor *i*
 gwae ni marw haelioni mon . *Rys goch or yri*
- Mol: Wm: vychan or penrryn (pp. 157–170).*
- 157 *Mynydd yr havl mae n dda Rawc* *h*
 onid vn a dav wyneb *Iewis mon*
- 162 *Y gwr ai dy ar garrec* *l*
 pen kenedl pen aic kwynedd *Getto . r. glynn*
- 166 *Gwŷch Wiliam ac vchelwaed* *m*
 Eryr evraid yr yri *Kynwric ap dd. go3*
- 171 *Mar: gwilym ap gr: [or] penRyn*
 Rad elfydd ar y dalfaink *n*
 gwawd i wilym i gedir (l. 34) ||
- 175 *llys da dŵw mon lles dvd mawl* *o*
 onis gwna dŵw nis gwna dyn *Rys goch or yri*
- 176 *Ʒ wilym ap gr: Twr dan vaner yr eryr* *p*
 i glos drw nac i lys dyn " "
- 183 *Mar: Gwilym o benmynydd y mon*
 Ro dŵw . r. galon ddiellon bwyll *q*
 wrth vyingwawr dŵw mawr amen *gwilym ap Sefnyn*
- 189 *Mol: gwilym ap gr: ai vab Wm: vychan*
 Ro dŵw BenRyn vreisglyn vrys *r*
 a geidw vrenhinawl gadair " "
- 193 *Ʒ ofyn ap gann S. moel: doed wyr mens ar deid ir mor* *s*
 dial i gnwk diawl ai gwnaeth *Robert leiaf*

- 197 *ſ ofyn paderav gann Mr. Ricart deon bangor*
 Mae vn keidwad mewn kadair a
 ymankor hwnt val maen kraig
 modfeddau meudwy fyddaf *gotto . r . glyn*
- 201 *Mar: am Wm: ap gr: ap tomas o vangor*
 Am Wiliam y mae wylaw b
 i dy ddw wedi i ddiwedd . 1570 . *Wiliam kynnwal*
- 206 *Mol: tomas wynn ap Wm: o dreborth ymangor*
 Rodri mawr Ryw derm jrwyh c
 hwn a hon a vo hynach . 1572 . „ „
- 212 *Mol: sion ap R. wynn o lann beris yn yr yri*
 Son am ifor senw i mofyn d
 hon a chwi bo hen ych oes . 1572 . *W. kynnwal*
- 218 *ſ ofyn geifr i wŷr llañ beris*
 Y llw gwŷr oll a gerir e
 i bawb wiw gerdd am bob gafr . 1571 . „ „
- 224 *ſ yrrw y bi i annerch syr niklas bagnol ai arglwyddes*
 Y bi vraith ni wna i neb vrad f
 ail Bodd yw eiriol Rwyddyt . 1572 . *W. kynnwal*
- 230 *ſ ofyn kasec gan Sion wynn ap hŷw bodvel o leyn .*
 Mae vn a chorff mwy na chawr g
 karw tra ffyrf kair tri oi ffwyth . 1572 . *W. kynnwal*
- 234 *ſ briodas Ric: Gr: o lyn . 1562 .*
 Amser bym ais oer eb wedd h
 dvl hyddawn dw ai llwyddo *gruff: hiraethog*
- 239 *Mar: S. ap R. wynn ap dd: ap siankyn o lyn . 1558 .*
 Y vlwyddyn oer vel iddi i
 a bro saint i vab Rys wynn *gruff: hiraethoc*
- 245 *ſ dd: ap siankyn pann oedd ef yngarrec y walch*
 Kann nos daed kyñes dadail k
 wyth goed a dw ath geidw di *Tvdv penllyn*
- 249 *Mar: morus jeuan o fionydd . 1563 .*
 Oeres vonwes yfionydd l
 maddeved gadarned oedd *gruff: hiraethoc*
- 254 *ſ 4 maib R. ap hol: ap madoc o yfionvdd*
 Mae brie o bendefic dv m
 pedr hael ar y pedwar hynn *Howel gethin o gelynnoc*
- 258 *Mar: Rys ap howel ap madoc*
 Eivionydd a fv ennyd n
 yna ai vrawd a nef i Rys *Rys pennardd*
- Mol: jeuan ap einion*
- 262 Pwy sy o rym pasio r jaith o
 saf ith garn sy yw ath gar *ſolo goch*
- 267 ſvan ddewr o vewn i ddawn p
 yn gadernyd yw byd byth *ſevan waed da*
- 271 *I syr ho: y vwyall ynghastell krikiaith*
 A welai neb a welaf q
 a chadw / r / gaer jechyd jr gwr *ſolo goch*
- 276 *Mol: Wm: ap Wm: ap gr: ap Robyn o gwchwillan*
 Af i wynedd i vyny r
 Wiliam ap Wiliam y boch *gruff: hiraethoc*

- 282 *Mol: owain ap Reinallt o lyn llrgwr . 1572 .*
 bardd wyf a gwawd beraidd dda *a*
 gwaed twy a gatwo owain *W. kynnwyl.*
- 287 *Mar: Elin lloyd gwraig S. wyn ap mred. o wedir . 1572 .*
 Os mawr oedd is y mvr ja *b*
 aeth hwnnw yyth ai henaidd *W. kynnwyl*
- 293 *Mol: i sion gr: vychan kefn amlwch*
 ba ryw dir y bwria daith *c*
 kadwed sion keidwad y sir *Morvs dwyvech*
298. "llyvr kywddde ag yaddo gowydd o wayth pob prydydd a fv yng hymrv
 er ys drichant o flynyddoydd."
- b. "Ym ha le y mae'r Llyfr . . ? Nid oes yn hwn mou degwm D. E[llis]."

MS. 64 = Hen. 130. 'POETRY by SIMWNT VYCHAN, JOLO GOCH, L. GLYNN COTHI, D. AP EDMWNT, TUDYR PENLLYN &c. and PEDIGREES. Paper; 6 x 4 inches; 292 pages; in the autograph of Simwnt Vychan and subsequent to-1577 (p. 197); much discoloured, some leaves loose, some wanting, and many slightly imperfect at the end; in a case.

1-8 Index of authors and first lines.

- 9 *Mar: katrin mathav o radvr*
 Morgannwe y mric ynys *d*
 Math mam davydd mathav mwyr *Lewis Mon.*
- 13 *J ywain glynn dyfyrdwy: Myvyrio bwm i varwn e*
 Ac vnllaw yw i gynllaith *Jolo go3*
- 16 *Mar: Tvdvr vychan: Klywais doe im klvst deav f*
 Na hayer mwyr ynhir mon " "
- 19 Pedigree of Ho'l vychan ap dd. llwyd ap dd. Jevan vychan &c
- 20 *Mynd yr wyf i dir mon draw g*
 Tariaf i von tra vwyf vyw . See MS. 63, p. 147. *Jolo go3*
- 24 *Howel wyd vyw hael hyd vedd h*
 Hil einion hael o wynedd
 Trevlia . r . wisce trwy lawer oes *Jevan llwyd brydydd*
- 28 *Y lloer hael a lliw . r . heli i*
 Am oer gvrio // A mawr gariad *Grtyn ywain*
- 32 *The daughters of syr gruff: llwyd (o gayo) and their*
husbands. llekv = dd. vongam; ssissli = Robt. klement; Krisli =
syr gei; Deili = Mad. Kloddeith; Gwenllian = Kadwgan ap hōl;
Phelipa = syr hvw o ryd; Elsābeth = syr dd: dwenn.
- 33 *Y groc erchwynioc chwenaw // or moroedd k*
 y groc ir dryssor graic avr drwssiad *Dd: ap Howel*
- 36 *J vair orav // Af yr owronn l*
 in trwn ninnav // yn troi . n . vnion . " "
- 38 *Oessbraff wyd Jessv ysbryd // gwiw ddovydd m*
 da vv i ssiosseb dy vyw ssieessv *"annwybod ym"*
- 40 *Hevlwawr hy olav: hoywlwys win heilias &c. S. vychan n*
- 41 *O gwneithym er gwraic neithwyr o*
 yno . dd. af vinav ddavydd *dd ap Edmunt*
- 44 *Eirchiad wyf archiad dydd p*
 yn arwydd at wen or ddol *dd nanmor*

- 46 Llevad ebrill lliw dybryd *a*
llevad vai llywia dy vardd *Gruffydd gryc*
- 52 *Mar: Roland gr:*—Pa wledydd heb hawl ydynt *b*
yn vrevlan nef i roland *Simwnt vychan*
- 57 Heddyw lle kawn wahoddion *c*
bedair oes heb ado . r . vn *Dd: ap Edmunt*
- 61 *Mol: Tvdvr ap Rob:*—Tric enw i vn tarw gann oes *d*
dvdvr hael a daed y rrydd *Simwnt vychan*
- 66 Er gwisgo . r . amdo oer wedd // am danaf &c. *Anon. e*
b. deudwyll oi kymwyll kamav // a wnaethost &c. „ *f*
c. drwy . r . galonn vriw ssion verr oessawc // dravael &c. „ *g*
- 67 O irwaed einion avr adenydd *k*
vn tvdvr ydyw yntav n drydydd „
b. Oes ffyrdd yw lys hyffordd liossydd &c. „ *i*
c. Tvdvr o genedl tewdwr gwinwydd *k*
ac oni edir gwall anedwydd *G h*
- 68 iach o lin fferf wychlawn ffrwyth *l*
a henwi dd wyf hynn a ddel *S. brwynoc*
b. wyr Rodpert krair purwaed kred &c. *G h m*
- 69 Meddylio ddwyf pa nwyfiant *n*
A gwir ddychan vydd rran rrai . *ſeu: vⁿ ap ſ. ap adda*
- 73 Gwaeddai ymhell gwyddom hynn *o*
mawr yw kwyn . . Am robart . . ap gr: . . .
yw ty robert orevbarch *Simwnt vychan*
- 77 *ſrys ap ſeu: ap rys:* Y kellweirwr kall hirwynn *p*
dros yr arf deiroes i rys *Simwnt vychan*
- 81 *ſsyr Jo: llwyd o L. verrais:* Y karw eglwyssic hirwynn *q*
Abl yw hynn eb law henaint *Gruff: hiraethoc*
- 84 *Pedigrees:* (*a*) Ris ap Edw: ap phylip &c.
(*b*) Owain voel // Einion ddistain &c.
- 85 Gwaith ann orffenn ssydd geunyf *r*
kel vvn tra kelwyf vinnav *dd: ap Gwilym*
- 88 Gawen (gwdmon) ap Ed. ap tho: ap Ed. ap ſ. go3 o L. dyrnoc
b. Gawen ap Ed. ap Mali v3 gruff: ap deio &c.
c. dd llwyd ap Mered: ap ſſn ap gruff: &c.
d. Robert wyynn ap Robt: ap gr: ap Rys &c.
- 89 *ſddihevrav athrodwa[ud] ar henri ap gwilym i wrth*
Wm: Herbert iarll penvro
ſessv gwynn i wisgo i art *s*
maent hwy / n / waeth mae yntav / n / well *lewys Glyn*
- 92 Oes dir i. veirdd ystor vaith *t*
Ebron yw dol. obran dec
lle tric dd: llwyd . . . ap ſevan
Enaid dynion ond henaint *Simwnt vychan*
- 96 *A Genealogical tree* of the descendants of Syr Wiliam Ystanlai
and Margred hwtwn
- 97 *ſ Wm: ap growwy ap llⁿ:* Y Gwr ir a gair urien *u*
da tynno dwv. yt einioes *Lewys ap Ed.*

100 *PEDIGREES*: *Penllyn llann ddervel*—Gruff: llwyd ap *ŷeuan* ap tvdr &c.

102 *llann evrgain*: Plant harri ap dd: ap gruff: ap dd: ap ithel vachan. &c.

104 llyma val y dyweddiwyd merched bleddyn vychan ap bleddyn ap gwion &c.

105 Anodd ym vn hawdd ddamawr *a*
Petwn y mynnwnn y mod *ŷolo goz*

108 *PEDIGREE*: *Plant Ric: ywain gredivael*—Ric: wyn // dd. hvw // ssiashar a *ŷohn*—o verched pump.

b. Mae n dy lys mewn adailwrdd &c. *b*

c. Pann aeth yr hael pennaeth rrydd &c. *c*

109 Eryr gwyllt oror a gar *d*
par oes addaf prys iddaw *Simwnt vychan*

113 *Mar: mred: ap gronwy*: Duw un a thri di weiniaith *e*
Meredydd ymharadwys *Simwnt vachan*

116 The pedigree of *Tvdr aled* ap Robt. ap *ŷthel* ap ll'n chwith [ap gr. ap dd. dinllaes p. 121].

117 O bae un heb i enaid *f*
Aed Rissiat [trevor] at yr *ŷessv* *Simwnt vychan*

121 *ŷin* ap *ŷeuan* wynn ap einion ap *ŷeuan* ap gr ap dd. dinllaes &c.

122 Meddyllo / r / wyf mav ddolvr *g*
a thro tra vynyich a thric imperfect *Gr: ap Kyn: ho3*

126 merched howel ap *ŷankyn* ap *ŷer*: *Elizabeth* &c.

b. Dav wyneb mewn ty nid da / dan gwkwll &c. *h*

c. na wna ddav wyneb i neb // yn vnle &c. *mestr sion Mad: i*

127 *Pedigrees*: Plant *ŷthel* ap *ŷer*: ap Einion: *Rydderch* &c.

b. Plant wiliam ap *ŷankyn*: *katrin* &c.

128 *llann ssanan*—*Pennant aled*: Plant *Mered*: ap *ŷeu*: ap *ŷeu*: ap grono ssais ap *ŷer*: ap *ŷin* ap bleddyn llwyd &c.

129 *llann ssanan*—*yplas*. Robt. / Wiliam / tomas / a dd. meibion *Mered*: ap grono ap gr: gethin ap dd. llwyd &c.

130 *Uygadoc*: plant howel ap gr: ap *ŷeuan* llwyd—syr *bened* &c.

b. Plant *ŷohn* ap howel—*ŷeuan* &c.

c. Robin sseri yr hwnn a elwid Robert ap *Meredydd* &c.

131 *Mar: Edwart ap ŷohn wynn o lann ddervel*
llevain drvd llif noe a dric *h*
at dw Edwart da ydoedd *Simwnt vychan*

135 *Mar: Edw: llwyd o ial*
Doe / r / oedd gri diwreiddaw grym *l*
dvw lwyd a dal i Edward " "

139 Kann nos daed kynnes dadail *m*
davydd wyr ddavydd ifor
dy gastell ydyw / r / gelli
derw dol yw dy dyrav di
wyth goed a dw ath geidw di *Tudur Pennllynn*

142 Robart tyrbryts vab katrin v3 dd. llwyd &c.

143 *ŷ Birs ssalbri o vachynbyd*: Piau pennod pob bonedd *n*
llaw ddw dros vy llew o ddyn *hvw ap dd: 1*

- 147 Gwae vi om geni /r/ awr im ganed / ddvw
od aeth rrys oi glaerllys gled
Gwae vi y leni vlined // i golli *dd: nanmor*
- 150 Syrr davydd ehedydd hawl
henw mawr yun wyd hanmer naf *b*
Eirian berffaith gyfreithiwr
A drw ar ai gadawo *Gr: llwyd ap dd: ap einion*
- 153 Mae keidwad in gwlad an gwledd
ssieffrai kyffin or dinas
A ffwyth honn ai ffeithynav *Grto or glynn*
- 157 Oes glendyd nes galw vndyn
herbart hir bai raid harri *d*
dalied oll ar dy law di *lewys Morgannwg*
- 161 Ni chair vstvs na christiawn *e*
vry i nef ond a varn iawn
syr ssion bwrch idwal iwrch lin
sswyddawc breiniawc ir brenin
dyro i ssion deiroes hydd *Grto or glyn*
- 163 Mae im kefn es pythesnos *f*
henwayw ni ad hyn y nos
meddic ond arglwydd mowddwy
" "
- 167 Sorri ddvw /n/ pennssaer ydd wyd *g*
Saith o gloddaith a gladdwyd
vn blaid nef vo /n/ blodav ni *Robyn ddv*
- 170 Y maes grymvssa o gred
Y manbri y bv r dial *h*
Ar gymry dec a mawr dal
dvw eilwaith ai dialo *Lewys Glynn kothi*
- 173 Y Gwr ssy tan gorssed dvr
Roes hap a ssir Rys ap Sion
does gwr march dewisgarw main *hvw ap dd:*
- 176 Y ddevrvs oedd ddiareb
Aer y tywyn /or tvedd *k*
Ar Elain avr /o lynn nedd
Rys orav Rys /eryr hael *Hvw ap dd:*
- 180 *Pedigree of* Syr John wgon o wistwn ap syr John wgon ap
Mastr John wgon-hir ap syr harri wgon &c.
b. Arvav syr John wgon—Mae yn dwyn yn gwarteroc &c.
- 181 Dyrwest wylaw drist alaeth
dwyn Robert vab reinallt
kytwn y katwo .i. enaid *Gr: Hiraethoc*
- 185 *Marwnad Tomas ap Rys wynn 1582.*
Blwyddyn oer i ble ddawn ni
Eb aer oi gorff bvra gwr (l. 68)|| *m*
- 197 *Mar: Harri Aesbwl: Dŵw nef sydd yn dwyn i wyr*
tirion wrth enaid Harri . 1577. *Simwn vachan*
- 201 Y Sirif aeth a ssir von *o*
Sy hvw lewys o liwon
o gayo .i. von a gai varch *Ŷeuan devlwyn*
- 204 gorav iach a gair i wyr *p*
gronwy ac o ryw ynyr
. ar mab no hanner mon (l. 16)||

- 243 Davydd lywiauwr dydd deuddwr a
 llwyd vab gruffudd
 inseillied einioes Elen dd: ap Mred: ap tvdr
- 246 *Mar: Gruffydd o Ddeuddwr Y mechain*
 Diliw mhell gwae dalm o hynn b
 A nodded krist y neuddwr
 meibion ac wyrion y gwr dd. ap Gwilwys
- 249 Yr eogwas or eigiawn c
 At wenn dos eto vnwaith
 Ai meddylio gado i gwr Jeuau tew brydydd
- 252 Arglwydd dwv kvlwydd yw keli arglwydd d
 Chwi y ssydd gorvwech y sser (1. 72) ||
- 255 Mae digon o sson gan ssais e
 Am rolant aber marlais
 Nessa i radd hen syr rys Lewys glynn Kothi
- 258 Pwy yw adar gwar llwch gwin f
 Ni wnel mair a chynvelynn
 leihav rrif y milwyr hynn " "
- 261 Mae vn val hari monwy g
 Teiroid rroed dūw i harri " "
- 265 *Y bwbach: syr dd: barr onnwydd brav* h
 vchod wythoes vych dithav " "
- 268 Tri llv a aeth trwy holl iaith i
 llv davydd trydydd or tri
 draw /n/ dyvod drwy hen deivi
 Eto i rai a vo trwm " "
- 272 J[aril hir vo] . r . llew o vrien k
 Na dim mwy ond am ywain " "
- 275 Pa wyr yw byw piav . r . bel l
 pwy . r . chwech yn dwyn parch
 chwe llew o sson chwe llesshad
 chwe thorch avr ir chwe tharw cayr Simwent vychan
- 280 *Pedigree: ||ap grūff: ap Mad: vychan ap ho'l vychan &c.*
b. Mam Ywain ap grūff: ap Mad. a rrys wynn i vrawd oedd llekv
 v3 Rys ap einion vychan &c.
- 281 Mam Mad: vychan oedd Katrin v3 Robin llwyd &c.
- 282 Mam John wynn ywain Elsbeth v3 tvdr ap Jeuau &c.
b. Gwraic John wynn ywain Elin v3 pirs vychan ap Rys &c.
- 283 Mam Elin * * * * *
b. Mam pirs vychan Margred v3 John aer o konwy &c.
- 284 John wynn ywain ap gr: ap Madoc vychan o farddas &c.
b. J wraic ef Elin Koedmor v3 pirs ap rrys iarddw &c.
- 285 Dydd ar vae * * * * *
 Ai /n/ harddlech min hyrddwlych mor m
 Och wyr mae:r/ ddav garcharor
 Henri . . mab gwilym [ag] ywain
 or graic vawr y mor groec vo Jeuau tew brydydd.
- 288 Ofn vydd rrac prif avon vawr n
 annwiw sswydd yna soddir (4 lines only). Anon

- 239 Pwy o wreiddio n * * * * * a
 Pvrion dawn pwy a rannu dyse
 syr Robart llann vvroc
 ssynwyr yr holl berssoniaid
 Na cherdd ond yr einywch chwi hww ap dd:

MS. 65* = Hen. 358. The ORATION of GWGAN and POETRY in the form of *Interludes*. Paper; $5\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches; 354 pages; well written, mostly in imitation of the *Italic* type of the end of the xvth century (the date of the MS.), by one Owen John (p. 15); discoloured but legible throughout; half bound in leather.

From the *Sebright Collection*. Pages 258, 342-4, 352 are blank. "William Hughes his booke | Walter Thomas but it is non of Walter" (p. 341).

1 *Pant oedd Dafudd ap Owain Gwynedd yn Gwynedd yr hwn oedd Dywysog Gwynedd A rys ap tewdwr mawr Tywysog y dinefwr a hwn oedd dywysog yn y deubarth oll: yn yr amser hwnw o hapi[ay y wr] o wynedd wne[thyr] yn [erbyn] kyfrayth yngwynedd efe y ddiangay y dalayth y dinefwr ac yno efo y gai y gadw [val] gwr bonheddig yn barchadwy yn erbyn kyfrayth talaith mathr[a]fael ymhowys athalaith aberfraw ymon.*

Ac yn yr vn modd o hapiay y wr o ddeheybarth wnethyr yn erbyn kyfrayth talaith y dinefwr ac o diangai y wynedd yn yr vn modd y gwneid am danaw: ends: ac efo gafodd wgan lyther dan sel y gael kredigrwydd dafydd ab owain gwynedd ac yno yrhaned klot achamolieth 7 bawb or gwled dydd ac yrhaned pen bonedd gwynedd affen hailioni gwent a morganwg affen gwyboday ymhowys affen perchen tai yneheybarth ac vel hyn y Terfyna *aryth wgan* yr hon a essgrifenodd *owen John* yn y llyfyr hwn.

15 *Ilma helfa ne Gassgal hawdd y hepkor*

Mewn ymddiddanion rhwng rhyw hen wr a gwr 7efank yr hen wr a elwyd yn haen Gofiadwr oherwydd yddo ef adrodd hen Estoriae adwediaday Gwyr doythion 1 gynghori yr 7efeink beidio a byw yn segyr ac yn ddibroffid yddo y hynan ac y bawb eraill ar 7efank ae elwyd yn *hawdd y hepkor* A gassgled ac a droed yn gymraeg gan wr a brynodd y ddysg

fynghariad 7 b
 a wnaeth bosi

A hynny kyn pen nemor
 oni fendia hawdd y hepgor *Thoms Owens de lanelwy*

- 40 *Ymddiddan ryng yr effeiriad ar gwr bonheddig†*
 Pwy ydiw y gwr y may y merched arno e yn edrych . . . c
 Ny frirodasswn ddim oth gyfryw .

- 72 *Gwarandewch arna fin doydwyd*
 fymherigl yn fy jectyd d
 Myfi addefaf ar draithiad
 fy hanes om dechreyad
 onid peth y beri chwerthin
 yr plant sy yn y gegin *Sion Tydyr*
 94 *IFo fydd hon blwyddyn Ryfedd* e
 o bydd byw doctor powel *John Tydyr*

* Placed after MS. 184 on the shelves at Peniarth.

† The prologue is wanting in this MS. and the wording varies slightly from that in MS. 56. It also ends abruptly (See MS. , p. 172, l. 12).

- 109 *Arayth y keliog Bronfrayth*
llyma ym ddi ddanion dedwydd *a*
Nes y kwrddom eilwaith. *Anon.*
- 114 Vel y royddwn in Rodio *b*
ffar wel iti y dryw bach
Adoes yn fach dros heno. ”
- 118 Pwy syn y plas dylas dawn *c*
ped fesyd kall gwell yfysse yd beido
yn dy blas dyhynan trig yndo ”
- 121 Os ryfeddaf kyd Bwyfard *d*
Ar flaen daer ar Brig yn hardd
Arthyr Bell Glod ar ddywes
Nes y keffech di fferen. ”
- 127 Nefol dad llawn Rad llywanrhi ydwyd *e*
bowyd o newydd aniweddar Amen. ”
- 132 y may Duw yn Gorchymyn *f*
na fynych di dduw ond vn
Ti a Gai y nef pen ddelych ”
- 135 Ampech well foneddigion *g*
llyma Rybydd y bob kada[r]n
vod y ddechray ddiwedd yn wan
Gwaer neb nis meddyllo y hynan
may Gwr kadarn Aco
A wyti arnafi yn gryndo
Rag y fod yth erbyn dy hynan ”
- 146 *Rymadroddion y fy rung y tri Brenin o Gulen a herod*
ac fel yr aeth yr Arglwyddes fair ay mab Josseb y
fethlem ac fel ac y kowsont y Tayr anreg :
Y kenadwr yn dechre
Tewch ach siarad a gwrandewch *h*
yrwrn Rwi yn dal herod
yn barod yni ansiawns. ”
- 156 *llyma Lyfyr O englynion y Passion*
Tewch asson a gwran dewch *i*
och och ble mwy y keysia
- 186 Eira mynydd kaled Grawn *k*
Dail ar gychwyn llyn yn llawn
Nag am ddirieid y estrawn
Gway ymddirieto ydodyn anssad ”
- 190 *F Misoedd : Mis fonawr myglyd dyffryn* *l*
y dderfydd y nydd ynos
- 194 *Henaint a fencid : Pant oeddwn ar ddiwarnod* *m*
yn Rodio ar dir gwastad
hyd oni Gwrddom nesa ”
- 211 *tristid : Mi welwn vn yn sefyll* *n*
Dan wern llwyn diffeth towyll
y fynd yn ddiawlayd gwldion *John Jenkin*
- 218 fy ffryns am holl Gefeillion *o*
y ddwed ond gwirionedd
- 224 *Englynion y medddod : odduw frenin y gradde* *p*
bob Rhoddion glan neill dyd *Anon.*

- 235 *Yr Englynion a fy Ryng y Gwr claf ar kythr*[el]
 fyma satan hydoliaeth
 A gad ym lonydd bellach *Anon.* *a*
- 247 *Y Gwr claf yn y wely: or brenin nef gallyog* *b*
 Ac felly bydd yn wastad *Syr sion Owen.*
- 251 Duw Tad Or nef Gallyog *c*
 Am dan fy holl anwiredd *Anon.*
- 259 El dyma Almanac kywrain *d*
 Och ffaith Tyner ych hynayn
 Cans hwn ywr kynta wneytho *"*
- 273 Pent oyddwn ar fore yn kerdedd *e*
 a ladd y mab heb wybod Pam
 vel Dyna ram ddiarebol *"*
- 288 *Angen: Chwydhi Bob fenngetud Budol* *f*
 Gwachelwch Dan yffernol *"*
- 292 (*Holi ag ateb ar y Catechismæ*) *g*
 Yr Eos mwyn ymddiddan
 yn Diodde Gloes yr ange *"*
- 293 Mi a fum yn hir yn holi *h*
 Bachgen Pummlwydd digri
 farwel y bachgen eon
 Taw wrth yn bodd y kwrddon *"*
- 311-27 Repetition of pages 293-310.
- 327 *Y modd y Budd Rhyngof am Pwrs*
 Pob kudymaith Anghryno *i*
 yn llawn Be kawni weled *"*
- 334 Domine nou sum dignus &c. *k*
- 335 Y reinallt y may cledd ar groynin *l*
 yn graff fab gryffydd ap blethin
 hwynt a gant glap gan y gledd *Lewys glyn cothi*
- 345 Oes vn Gydag vn y Gayr yn ddifai *m*
 Y knawd ar Pechawd yr Bedd
 Ar enayd y wirionedd *Anon.*
- 347 Tyme Now it is vnto Thee *n*
 To leave Away thy folye
 ffs Saved By thy Passion *owen Price*
- 350 Dod fwyd a diod par dy a dillad &c. *Anon o*
b. Na Rana ddyn da ddiwyd wr da wyt &c. *? Ho f W p*
c. Rho dy galon gron yn gryno &c. *" q*
d. Doe basoedd ar goedd yn rhy gywallye &c. *" r*
- 351 Er nath wyl bybyl yth bobed oerfath yn arfer drwg wyithred *s*
 Cay yffern lawn gorn ar led dyn gwael y may düwn gweled *Ho. f W*
- 353 The beginning of another version of *Englynion y misoedd*—incomplete.
 Mis ffonawr Segur dynion *t*
 Mis Ebrill llwm Brig Rhedyn
 Na bo meddw y krydd Penwyn ||

inches; 210 pages; mostly late xvth century but a few pages here and there are later; in a case.

This MS. is in a bad state of preservation and friable; it is imperfect at the beginning and about a dozen leaves have rotted away at the end. Pages 157-58, 161-64, 166-67, 191, 197 are blank. The following names occur: David Nanney & Hugh Lewes (p. 108); Hugh Lewys Gwynn 1626 (pp. 159 and 204); John Harry, William Price, Thomas Price (p. 162); Emanuel Annwyl (p. 163).

1	Am daraw i mae dvrol (l. 57)	<i>Robin ddr</i>	<i>a</i>
	ir byd a gyfyd o gvdd		
2	I mai gair i mi o gariad	<i>dd. ap gwilim</i>	<i>b</i>
	am ysgar meingar a mi		
6	Oed am Rhiain add feindeg	" "	<i>c</i>
	ar niwl maith am hanrhaith mwy		
9	Y lleian ddoeth ai lliw yn dda	" "	<i>d</i>
	fy mvn a nef im henaid		
10	Soniais veinwar am garv	" "	<i>e</i>
	om blaen im hol ffol i ffoys		
13	Mae karv ym hob kwr im hais	<i>Ai harodd ai kant.</i>	<i>f</i>
	fy nvw hon fy nihenydd		
17	Tyfodd vwch Rhyd tayofwy	<i>Hw penal</i>	<i>g</i>
	ddiank o cherdda y ddaiar imperfect		
21	Naw[s dig ni bydd nes i daw]	<i>dd. ab gwilim</i>	<i>h</i>
	diried ym diweiried yw imperfect		
24	Doe yn gyffelib i daw	<i>Sion y kent</i>	<i>i</i>
	yn avr yno ir enaid		
28	Y fvn ara fain Jrwen	<i>Sion phylipp</i>	<i>k</i>
	bodlon wyf bei dylwn well		
34	Pond oer penyd a wn	<i>Dyn dig yn karv ai kant.</i>	<i>l</i>
	e Rydd duw arwydd dial		
38	Kwrs ynyfyd i kerais vnferch	<i>Sion Tvdvr</i>	<i>m</i>
	ag yn Jach bellach ir byd		
42	Y ddyn winfaeth Jniownfawr	<i>Ai harodd ai kant</i>	<i>n</i>
	nad fvn newidio feinioes		
46	Gofal am ddal meddyliav	<i>Bedo avrdrem</i>	<i>o</i>
	y gwall ar ben gwen i gyd		
49	Y ddyn ai ffrw addfwyn ffres	<i>gr: ab Owen ab Wm:</i>	<i>p</i>
	pen feinioes fydd pen fynych		
53	Y fvn addfwyn fwyneiddfawr	<i>lewis morganwg</i>	<i>q</i>
	ai fanedd el ir fynwent		
57	Y forwyn fwyn er /n/ ferch	<i>Bedo evrdrem</i>	<i>r</i>
	heb ordderch i neb erddi		
61	Dydd da ir fwypa ar a fv	<i>Jevan Dyfi</i>	
	dros bod deiroes heb wr		
64	Blinais yn dwyn er mwyn merch	<i>Bedo evrdrem</i>	<i>t</i>
	gist faen ar gost y fynwent		
68	Y llwyn bedw dianedwydd	<i>Dauydd ab gwilim</i>	<i>u</i>
	bydd ddiwid y myd i mi		
70	Pwy gore pie r goron	<i>Anon.</i>	<i>v</i>
	dan i nawdd feneid i ne		
74	Benedicte Domine drwy nerth Jessv fab Alfa	<i>Taliessin</i>	<i>w</i>
	pentyrrv at y teirnedd dy drygaredd archa		

- 77 *Peth o hanes Taliessin*: Teirgwaidd im ganed gwn fyfyrion . . . a
kany's gwn a fv, y sydd, ag a fydd etto . . .
mi a fvym yn llys don | kyn geni gwdyon . . . *Taliessin*
- 81 *Trioedd Taliessin*: Tri anwiw byd: gyrv mvd yn llattai
amneidio ar ddall a hvsting a byddar . . . *ends*: Tri ffeth a syrth
ar ddyn heb wybod iddo: hyno, henaint, a ffethod
- 89 *Ymofynion Rwg yr henawgur ar mab ffank*.
Y mab: Ar nawdd dw fewyrth heini . . . *b*
ple i ymofyna chwedl a chwi . . .
y gwr: Wyla ydifeirwch anian / dy bechod
rybucha dda ir trvan
na ddamvna ddrwg i neb
mwy nag ith wyneb dy hvnan
- 93 *Y llyma Rinwedde y keiliog*:
Y keiliog sydd organ y nos Ringill y dydd &c. . . *c*
- 95 *Markia* Nid oes dim heb genfigen wrtho ond trveni &c.
ends: *Y neb ni bo bai arno a ddichon barnv*.
- 96 Y lloer wen lliw r eira vnca . . . *d*
a chael nef ddyn wchlan wyd . . . *Jevan tew brydydd*
- 99 Ievan or winllan wnlwyd . . . *e*
tew gwr boneddig teg wyd . . .
a dw fadde dy feddwl . . . *Master Hari kydweli*
- 102 Y fv'n devliw od ar faes . . . *f*
moes trwyr hir meistr harri . . . *Jfan tew brydydd*
- 107 Number of days &c. in the year and Recipes.
- 109 Mawr vw genny mawr [. . .] . . . *g*
y fwia i dig ai hiddigedd
i bwrn ai dygkko ir bedd . . . *(John Tudur)*
- 113 *Hanes y Trwstan*: Gwrandewch arnaf / n / dywedyd . . . *h*
fyn rhigyl om fy iengtid . . .
el dyma i chwi fy mvchedd
or dechre hyd y diwedd . . . *sion tudur*
- 134 *Mol: David ap ho'll ap Owen o llanbryn-mair*
Dafydd ar gynydd wr gwych . . . *i*
hael wyd er foed havla drych . . . *dd: ap Ho'll Swardwal*
- 137 *Y Pater*: Yn tad Santaidd byraidd barch . . . *k*
oes oesoedd yn llys fesu . . . *Doctor Sion y kent*
- 142 pen ddel eryr dros for ai dryssor obry . . . *l*
ai gwragedd in grire anheithe in tyrv
- 144 prif ar pypm yw'r timp ar tai yn weigion &c. . . *m*
- 145 dūw fōrr y dūwīav eraill . . . *n*
ddofydd er a ddioddefawdd . . . *Docttor John y kent*
- 150 ry vchel pen el poen alaeth a gwypm . . . *o*
aethon yn gaethion i gid . . . *Anon.*
- b.* taliesin ddewin a ddovavd barabl &c. . . *p*
- 151 Hwyrat dydd olaf od ei ddilyn drwg &c. . . *q*
- b.* Ni wyr gwirddyn moi gerdded oi flaen . . . *r*
afonydd ywr dynged
a fo difai na feied
ar y lleill ai beie ar lled.

- c. Merddin / a / ddyfod mowrddysk attebion a
ni wnel ar ol rhol rhywddysk
i daith i hynan ai dysk. Anon.
- d. Dvw Abram digam dwv fago dy ras b
wrth raid ir enaid a rydd. "
- 153 Plasay parluray purloiwon duras &c. c
- b. wrth hir griaw draw drwy awydd ar ddŵw / d
noith ywr dyn nath ro dwyneb
Yn rhydd ole / r / dydd ar dwr "
- 154 ni chair melys dilis nîmdol na siwgwr e
oes dyn / n / fodlon yw stad "
- b. girie traws eirie trw sorant lledwyllt f
llydio mwy a barant
girie tegke gore y tikiant "
- c. nattu anoith pouth a bar yn waidwyllt &c. g
- 155 odid o ddewid ar ddawai byth &c. h
- b. y llanke a ddyko vn llwy yn lledrad &c. i
- c. Gwiliweh na fyddweh feddal er addaw &c. k
- d. gwell i ddyn rydyn anghariadys daer &c. l
- 156 *Kowydd barnad elissa a moris esquer*
Troes y byd mewn trais heb wedd &c. (10 lines only) m
- 159 Pwy bynag o ffrydain, or gofain sy'n gowrain n
dyn oedd yn gweled i gariad kyn ddofed
ag ofni i gnai hi ymwared a rhw'yn Anon
- 165 Recipes. 168, Recipes for the mygrym &c.
- 170 pañ ddarffo i chwi ych super &c. o
- b. os a ith priodi o Anfodd fy nhad p
hi a attebe / n / o sarig dim dim na na i Tho: Pryce
- 171 *Ylma englynion y XII harwydd y XII mis y flwyddyn ag or*
lleoedd i mae vddvnt bower a gallv ynghorff dyn
Y trydydd ebrillwydd dañ bren nag egor q
na gwegil na thalken
i mae bysg ymhob esgid Anon
- 173 *Henwe y XII harwydd ynt fel hyn.*
Oen gwrdd trwygyfwrdd tarw gefell krank &c. r
- b. *Ragorieth Rwng yr Arwydd[ion] drwg, ar Rai da a gydna-*
bydd fellyn: Hwrdd gefell a chränk hardd gyfiawn &c. s
- 174 *wrth yr englynion hyn 7 gellir gydnabod natvriaeth y*
m^{ar} komplexiwn korff dyn, ar amseredd i maent yn
hael i gorvchafieth.
Sangwynys melvs a mwyn | a thyner t
arwen yn Rew Anianol
- 176 *Pedigrees:* Thomas ap humfrey ap dd ap ho'll &c.
- 178 Tri ffeth ni dderfydd byth: Enaid a chardod a charyad
yspnydol ends: Tri ffeth a gaiff dvn kyskadvr kwilidd a cholled
— a methiant.
- 179 *Rag y fam:* Kymer wraidd lly-sse ifan a gwraidd y ffenigl a
gwraidd y Saech &c.
- b. Dŵw tad dŵw gariad dŵw gwirion dŵw lawn &c. u

- 180 *Yma i kalyn amriw benhillion wedi ossod mwyn ordwr yn ol*
yr a. b. c. gida Rhai diarhebbion
 Abl i bob peth ai bodlono *a*
ends: A vfo ormodd bid feddwr.
- 187 *Mawr oedd hap gwr a nappai* *b*
y wraig y wyppay pob kampay kas
help ni does yn i hoes hi
mothion gwael mathe yn i gyd *Rhys ab hari*
- 192 *Y llythyren / B* / weithian &c.*
b. (pen Sant lloiger—S. Gorge [sic] S. Martyn—Burgandie &c.)
- 193 *Mawr oedd hap &c. (being a repetition of 187–90).* *c*
- 198 *Y llythyren / d* / weithian yn i hordr &c.*
b. Dvw abram di gam dwv fago dy Ras &c. *d*
- 199 *ffferch: Yr edyn hardd ywch gardd goed* *e*
i mine a gwen mewn y gw[ydd]. *Ai carodd ai kant.*
- 205 *Mar. Edwart herbart o Raglan—(very imperfect)*
Yn dyw a droes i noes ni *f*
mab marchog kolerog klan
*na brenin * * * * **

MS. 67 = Hen. 128. POETRY, mostly by HOWEL DAVI. Paper; $5\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches; 322 pages—beginning and end lost; (?) late xvth century, and possibly in Howel Davi's writing, which corresponds with part of the writing of MS. 54; covered by a piece of black leather, inside which is written "liber Johannis Lewis" (see MSS. 54, 55, & 60); in a case.

Pages 388–518 of MS. 99 are evidently a direct copy of pp. 29–322 of this MS. and pp. 266–392 of MS. 101 are a transcript of MS. 99. In Williams' *Eminent Welshmen* Howel Davydd is treated as a different person from Huw Davi but this is a mistake; witness that *Bedo Brwynllys* addresses him by both names in the same Cywydd on p. 264.

- 1 *gŏnevthvr angel bri [* * * * *]§* *g*
hyn vych nor neb hynnaf *feuan ap Ho:*
- b. gormodd ymadrodd i mi§* *h*
am knawt yr vedraŏt i vam *Ho: ap dd: ap f. ap rryss*
- 7 *Mi a wn lle mae gwr* *i*
Rrys goch ydyŏ r naf
ni bom i heb yn dvrawdwr *Dd: llwyf*
- 12 *Dvw lwyf a vriwyf i vronn* *k*
a liv byth wellwell i bo *Il. ap Morgan*
- 21 *Mae gloes dan vymronn* *l*
gwae vi am ywain . . . Mab ivor ap Rrys
yn y' dai yn wastad *Dd: llwyf*
- 29 *Hvdol angiriol gerynt* *m*
ywain ai vrawt a roi n vrav
hael iawn oedd hŏyl wen iddo **388, †266, ‡216. Ho: Davi*

* The list of Proverbs under B and d were never written.

§ The outer third of the folio is torn off and wanting.

Note that in this MS. * denotes the page of MS. 99 which is a transcript of MS. 67; † denotes the page of MS. 101 which is a transcript of MS. 99; and ‡ denotes the page of Cwrtmawr MS. 12 which seems to be based on both transcripts.

- 33 Dy gyngor ath gvssvl yw ymofyn a doeth tewi wrth *a*
ynvyt ymganlyn a dedwydd &c.
- b. hweffwngk a ddyly dyn i veddylyaw kyn dywetto y chwedl:*
pa beth a ddywetto pyham y dywetto &c. *Kadtwn ddoeth.*
- 34 Seffrai a yf ossai ff[r]aingk *b*
Keirw yn siep ar korn yn hon *Gytto or glynn*
- 39 Nyda na bara nev beren gyfan *c*
Morgan mab tomas a las
ef a roi gwas vara a gwin *390, †270, ‡218. *Ho: Davi*
- 43 Llennwid deigr val llynn tegid *d*
. . am ywain | gaer lleon gawr garw llañ gain . . .
newydd vydd yniwedd voes *392, †273, ‡221. " "
- 48 Y brawt wallter vederyn *e*
trwy gas y tyrr y gissarn *394, †275. " "
- 52 *Ilma vynegi yn vyrr am bob mis yn y vhwyddyn gyneddvar*
y dyn a anner o an nattvr y mis &c. . . . ends: os mis tachbedd
y genir brawdwr kyfawyn vydd ac aniwair vydd.
- 54 Karv i bvm kyt kvriwyf *f*
somet vi am osymaith *Dd: ap gwilim gam*
- 58 Wiliam vychan lan haelioni r triael *g*
vn hyd vo iechyt Giliam vychan *396, †277. *Ho: Davi*
- 64 *vn tri arbenic y sydd vn düw or nef vn klaür y ddaear vn gôr*
yû angav &c.
- 66 *Ilma drloedd arbennic ynnys brydain o waith Taliessin:*
[advydd] dialedd ar went advydd o gen [. . .] &c. ||
- 67 brad vv mddiriet y brydydd *h*
ban ddoeth gyntaf ataf i
y diefyl gan howel davi
le howel ni leihaid *400, †281. *John ap ffelpod*
- 70 Mi a yr wlad lle mae'r wledd *i*
ywen maelor win melys
gwise henavr gossawc gwynnedd. *Ho: Davi*
- 74 Saith ryû gûyn y sydd nid amgen kûyn apel kûyn kam
gynnal &c.
- b. wythnyn y sydd yn adail y lle yn vffern dragwyddol nid amgen*
Ilc korn allor okrûr kyffredin &c.
- 75 Pvmnyn y sy n adail y lle ymharadûys . . . hael anyanol a glew
trvgaroc kadarn kyfyaûn &c.
- b. Ni wyl oni vynn ni wyr oni ddyse ni ddyse ond astvt &c.*
- 76 Ymladd a vv ar lvoedd *h*
a garfav düw n gorvot oedd
os daear sydd ar vestr sion [llwyn rrosser]
aet ef y bob nef or naw *402, †283. *Ho: Davi*
- 80 Y mwya i bwys am byd *l*
davydd a gwnan ddydd ban ddel " "
- 84 Y gwr y sydd ar groes wenn *m*
heb iachav baich howel
y bor llall ynn bawb ar bet *403, †285. " "

Note that in this MS. * denotes the page of MS. 99 which is a transcript of MS. 67; † denotes the page of MS. 101 which is a transcript of MS. 99; and, ‡ denotes the page of Cwrtmawr MS. 12 which seems to be based on both transcripts.

- 88 Mae dav ddyn ym diddanv a
howel ai dat gwr hael dv
Davydd nai rvffydd ney rys
hehoc tafaeloc velyn
hebot ni chan tafot dyn *406, 287†. *Howel davi*
- 92 Mae had ynghasdell madawc b
y henaint nis gwahanom *408, †289. " "
- 95 ple raf y gwylyav at y gwalch gwinav c
hil brychan dannawl
- 97 *Ilma* ddadl kroes *am dir a dayar* herwydd y ddefod yssydd
ymyrcheinioc arveredic dyfod a wna y dyn i bo hawl gantho ar dir att
yr vhelvaer a chymryt kroes a mynnet a hi ai doddi yn y tir drwy
dystoliaeth dav ddeiliat &c. ends: ai diwedddv drwy vn o
dair ffordd nid amgen kof nev varn nev ddevddec.
- 104 Y mae sant a tonn ai serch d
a moes droi hwenn yr meist'r hyw *410. *Ho: Kae Llwyd*
- 108 Och Jessv pam na cheissir e
bwrw howel eirnav melys
gwin a ron gwynn yr enaid *412, †292. *H: Davi*
- 112 Mae vn gwr yma n gorwedd f
dwyn gwallter [Hafart] mab dwnn gwylltv
Aet ef ywlat nef yn iach *413, †294. *Ho: Davi*
- 116 Eli ac aeth dros ili ac onn g
Harri ar gweywyr hirionn
y gwyr ni wyr gair on iaith *416. *Dd: Llwyd ap It ap gr:*
- 121 *Jr Marchog glas o Went* : Tomas ai wayw glas ai gledd h
oth gampav da nith gwypm dyn *419, †296. *Ho: Davi.*
- 125 *Etto* : Y marchoc ym a [e]rcheris i
Syr tomas wewyr twynnyon
nod arnaf oen y dernas *421, †298. " "
- 130 *Mar: Jev: ap Morgan* . 1469
y gwr ai grys dan graic ro k
bwrw wiliam a beir wylo
tewi am waith vanbri vydd
o daeth ievan ai achedd
y lan vaeth wrthlvnio i vedd
ty noeth yw r pevtvn weithian
avr ar i vab ar wyr vo *424, †301. *Ho: Davi*
- 134 yr awyr am dir Jevan l
ymlhas syr tomas air twnn
ef a wyr swrn ddifer sais *426, †303. " "
- 138 Hainffych gwell y bedigetikaf arglwydd Jessu grist a Men
Arglwydd trvgarha vrthym &c. Santes vair vendigedikaf vorwyn
gweddia drosson ni &c. &c. ends: a dwv gyda ni a mair
amen
- 148 *Ilma weddiav Jevan ap rryderch*
- 149 *Mar: R. ap Ho: o Elvel*: Kwyno rwyf rrac gwayw ny rais . . . m
Ac yno y tric enaid rrys *428, †305. *Howel Davi*

Note that in this MS. * denotes the page of MS. 99 which is a transcript of MS. 67; † denotes the page of MS. 101 which is a transcript of MS. 99; and ‡ denotes the page of Cwrtmawr MS. 12 which seems to be based on both transcripts.

- 154 Jhon ap gwatkyn Daio paen x mark *a*
Klement tilwyn xvj^a viij^d &c.
- 155 gryffydd var ar aw bawl onwydd &c. *b*
- 157 *Mar:* Trablvdvs yw teirw [bleddyn] *c*
Howel ap rrys aelod tir Selyf
a biav r groes y bvr groc *431, †308.
- 161 Harri mil hwyr ym welet *d*
kymer verch kymro varchawc
ac na chais verch sais or swydd
heboe yr twyssoc wyt ti *433, †310.
- 165 y mae merthyr yn wyr not *e*
wryon dafydd rain dyfot
wyr wyt rys avr hyt yr en
ac epil vn y gwplav *435, †312.
- 170 Oyr ia o drassav r ynys *f*
Morgan ym hob rrann ap Rrys
y mi hwnnw ym henaint *437, †314.
- 174 y karw kwyrrallt vn dwf ac oswallt *g*
mae hwnnw n ddewis (l. 10) ||
- 175 o wyse yr ddisserth os kaiff yn brytverth *h*
aelodav r goron yn bawb in gvras
- 176 Trifflas oedd y domas dec *i*
tomas tros evas y sydd
fawn etifedd gwent hefyd
ni vaddevaf a addawodd *439, †316.
- 180 o bvm i wallys | a ffrif ysgaelys *k*
davydd llwyd yn vaith | am y vethv
- 181 o dir a dwr y daw r da *l*
tal dy gorn bval y bwyth *442, †318. *Huw Davi*
- 183 Lebys abnai lys yn y Glad e hvn *m*
hynna vv lywarch hyn vo lewys *443, †320. *Ho: Davi*
- 186 Ym kabell ymae kywydd *n*
mae storyae saint y meistr sion
ond ewch yn vn dowch yn iach *445, †322.
- 190 Y gwr o gorff gore geid *o*
ni ostyngir ines dangev *448, †325.
- 193 y gŵr rrwydd a gar heddwch *p*
Syrr wyt ti ni sorrytt wann
roser bettrvster trystan
bid dduw lle bo dy ddiwedd *450, †327. *Huw Davi*
- 197 Y kelioc gloyw or gogledd *q*
Maestr tomas gyvas y gad
ac yn ol maedd [sic] ai gŵnel mwy *452, †329. *Hobol Davi*
- 200 Yr etifedd o vledlyn *r*
Meistr tomas wynas onnwydd
ve wyl devgain wyl dy gas . *454, †331. *Huw davi*
- 204 Y farll hydr a wyr lladin *s*
tair o ossoedd nin treissian *456, †333.

Note that in this MS. * denotes the page of MS. 99 which is a transcript of MS. 67; † denotes the page of MS. 101 which is a transcript of MS. 99; and ‡ denotes the page of Cwrtmawr MS. 12 which seems to be based on both transcripts.

- 208 Golev mewn dadl ych gŵelir a
 gŵilim dew yn galw am dir
 adeileis yt wawt ŷolo
 adieliwyd ytt olvd ŷo *458, †336.
- 212 Thomas ddŵlas lle ddelwyf b
 Rrvban domas vychan vydd
 rhys yŵ n yŷys ŷenionnydd
 ond yr ychen yn drechaf *461, †338.
- 216 Mawr yw r bar am wyr or byd c
 a bid erydr bedair oes *463, †341.
- 221 Aeth arnam vnwaith hirnŷ d
 hil wyt hywel eil beli
 Kadwo dŵw y keidwad ym *466, †343.
- 225 Einion ap gwlchmai vv ai annedd e
 gynt yn gyntaf yngwynnedd
 y nos trennydd val nas treddyon (l. 90) ||
- 231 Ty gwilym tec o aelwyd f
 ŷessŷ ai rro n oeswr hir *468, †346.
- 234 Mae dev vvr ym a dwy vaingk g
 Gl'm ap Ho: . . . Margret merch ŷankyn . . .
 nawoes yr verch ai fferchen
 naw hwy no bywyd noe hen *470, †347.
- 238 *ŷ Tho: hil drahaearn ap Gl'm: Y dyledoc diledach* h
 hil a gŵreidd hywel grach
 hyn vych no dyn yn dy dir *472, †350.
- 242 *Mar: Tho: o dre'r Castell: Gwae vi wyl ddewi a ddaw . . .* i
 Rroet gwledd yn iwedd yn ŷon
 gwledd oedd gan varglwydd iddo *475, †352.
- 245 *Mol: Il'n ap Gwilim ap Rhys o Borth "gogof."*
 Y gwr ar menic aryann k
 llywelyn gynvelyn vodd
 da ŷob a chael dŵyoes hir *477, †354.
- 250 *Mar: Siwan gweddw Il'n ap Gl'm ap Rhys*
 Mi a wn lle mae annedd l
 havi lyn nedd hwyl wenn iddi *479, †357.
- 254 Mae o drvmoedd ym dramwy m
 Os davydd ni bydd heb win
 ni bv r brynn eb avr brenin
 e vo lwydya lal adam *481, †359.
- 259 *A fragment (4 ll.) ending:*
 tair oes gwyr ywch wtres gwin n *486, †364.
- b. Mol: Tho: ap Syr Rosser Vychan o Dre'r Twr*
 Y dyn ai had o noe hen o
 bedo tra vv n wybodol
 brwynllys om hystlys ai m hol
 iddaw er gorlidiaŷ r ŷlad
 ni ro vy lle er vy lladd *486.

Note that in this MS. * denotes the page of MS. 99 which is a transcript of MS. 67; † denotes the page of MS. 101 which is a transcript of MS. 99; and ‡ denotes the page of Cwrtmawr MS. 12 which seems to be based on both transcripts.

- 264 *Atteb* : Taryan gynt wryron a gaid *a*
hywel sy vchel y son
Davi naddwr defnyddyon
rry edivar *hūw* dafi
nad a byth yr nod i bv *488 *bedo brwynllys*
- 268 Maestr rosser a bryderwyd *b*
na ddos o vn nos yn *fav* *490, †364. *Hūw Davi*
- 273 *Ʒ Mred: ap Morgan ap Dd: gam—"wyd mawr*
gan Edw: [IV]"
Meredydd marw yr ydwyf *c*
moes onyd oes Enwi dydd (l. 48) *492, †366.
- 277 ai ddryglygaid ysgymvnedic yr hōnn a 6aharddōyt or ffydd gatholic
cris Ʒessu drōy eiriol y vendigedic vair &c.
- b. Mar: Mred: uchod* : Magv ynnof mae gūennwyn *d*
heddōch nis gōelōch os gōir
am a laddōyt ymleddir
an bōaeu nine n annel *495, †368. *Ho: Davi*
- 282 yr vn gair ōir angiriol *e*
Egin ffelpod nith lodynt
ap rrys hen gyrys Ʒohn gynt
koet llif val plas kadell hen (l. 22)|| *497, †371.
- 283 Gorvchel ddvw golychir ym hob va *f*
ar a veddylyais ac a ddigonnais o drais a thraha *Taliessin*
- 292 Mae dyn ym erbyn mawr vost *g*
oll a daler lle dyly *499, †373. *Hūw Davi*
- 296 *Ʒ Wilym . . galont To: ap Gl'm . . wyr Ho: uchel*
faer swydd Gaer[Ʒyrddin] i gyd" *h*
beth orev ny deav dir
bid i orwyr bedeir oes *502, †376.
- 330 *Mar: Gl'm ap Tho: Dūw nef mae llef ym hob llwyn . .* *i*
dewis [o]edd ar lū daear *504, †378.
- 304 Y gwr y sydd vn gerynt *k*
gwilym vychan . . . kryf aelod . . .
e wyddai fryd *Adda fras*
dwyn iddo gadwyn ac avr *507, †381.
- 308 *Mol: Morgant ap rris ap Ho: a Llekv v3 Gl'm ap Dd:*
Mae ymddiddan am ddev ddyn *l*
kannol byd kannwyl i boch *509, †383.
- 312 *Mol: Ʒeuan ap Morgant eppil Gwallter ap Gl'm.*
Y mae gberin ym gwaret *m*
devoet yr hydd doet ar hwnn *511, †385.
- 316 Mi a gawn yma gannwr *n*
or pedwar maib pedeirmil *514, †388.
- 321 ym tadmāeth dan saint edmwnt *o*
ai pyrth ef val parth ivor (l. 26)|| *516, †390.

Note that in this MS. * denotes the page of MS. 99 which is a transcript of MS. 67; † denotes the page of MS. 101 which is a transcript of MS. 99; and ‡ denotes the page of Cwrtmawr MS. 12 which seems to be based on both transcripts.

MS. 68 = Hen. 391. POETRY in the autograph of RHYS CAINE. Paper; 6×4 inches; 116 + 2 pages; 1574–1582; damaged at the corners and leaves partly loose; in a case.

This MS. is part of MS. 69 and should follow page 264 of that MS. The numbers (which are in the original hand) placed here after the final lines indicate the order of the compositions in the MS. as it stood originally.

1	mawr ywch korff ma[.]	<i>a</i>
	yn borth dŵ herber ith dal	<i>Tŷdŵr aled</i>
5	hawdd amawr vwch llawr [.]	<i>b</i>
	† gadw /r/ tai a gwydr towynn (54)	<i>Howell Reinallt</i>
10	Davydd mae r beirdd yn dyfod	<i>c</i>
	an-hyfyrd byd heb dy benn	<i>getto or glynn</i>
15	y barwn*	<i>d</i>
	os rry vawr*	<i>lewys mon</i>
19	Gwae . r : wlad ragorol lydan	<i>e</i>
	ac yno tric enaid Rys	<i>Rys kain</i>
25	Y marchoc blodevoc blaid	<i>f</i>
	syr gruff . . . fychan . . . tarian y tir	
	trossod wr trwssiad Evraid (60)	<i>ai ho'll kilan</i>
30	nid dim ond dŵ yma	<i>g</i>
	gwenn a rydd gwin ne rvddavr (61)	<i>Rys Kain</i>
35	awn a chlod vvyrdod vawr	<i>h</i>
	Rannv kie o rron y kwn (62)	<i>1578 .</i>
42	Trawyd oes val tro dis vŵ	<i>i</i>
	att Jessv nef aed Sion wynn (63)	<i>1576 .</i>
50	Mon a Elwid mae . n . alaeth	<i>k</i>
	oi fawr ras nef † Rissliart (64)	<i>1576 .</i>
57	mae Eryr byw mawr arr bank	<i>l</i>
	bid ir wyneb dair Einioes (65)	<i>1576 .</i>
64	Y karw ffynedic gwrol	<i>m</i>
	Kymro gwyh hir y bych byw (66)	<i>1577 .</i>
68	Yr Edn mwyn arr donnav mor	<i>n</i>
	ni wahanir in heinioes (67)	<i>1578 .</i>
75	doe kefais o waed kyfan	<i>o</i>
	yma / n / byw amen i boch (68)	<i>1578 .</i>
80	Yr angel dewr yngwlad ial	<i>p</i>
	yw ddvwiol annedd el ai enaid (69)	<i>1580 .</i>
88	Y gwr doeth yn hav gair dŵ	<i>q</i>
	dy ddŵ ith adv ddwyoes (70)	<i>1580 .</i>
94	Nos da irr gwalch Ernestiwr Gwin	<i>r</i>
	iarll oth aer arall ith ol (71)	<i>1582 .</i>
100	dvw llvniodd heb dwyll yna	<i>s</i>
	dav vyd i ddyn defod dda	
	Sant yw gyda Jessv / n / tad (72)	<i>1581 .</i>
105	Kadwed dŵ hil kydwaed tec†	<i>t</i>
	[not] Kaem wyr i dop Kymry dec (sic)	
	i gadw rwyse ach gad y rrawc (73)	<i>1582 .</i>

* The second half of every line is wanting.

† This line is written later (by the author) over the second line above.

- 111 dwv sydd gall dewissodd gynt . . .
ach oes i wythoes a El (74) . 1581 .

Then follows in proper order page 265 of MS. 69.

- 117 A loose leaf unconnected with MS. 68.
Nid oes mwy mor Rhymedi b
mae yn Rhaid i chwi ymgosbi
a dwv a Saffo yn ych plaid
ag a helpo ych plant gweniaid
Ag velli y terfyna yr holl enterlvwt gynta Scripta anno domini
1582 et vicessimio secundo die Octobris Per me Thomas aspull clerk.
118 Rubbed and stained and only legible in part.

MS. 69* = Hen. 260. POETRY mostly by RYS KAIN and in his autograph. Paper; 6 × 4 inches; 386 pages; 1574-1590; damaged at the corners but repaired throughout and half bound in leather. MS. 68 is a part of this and should come between page 264 and page 265.

THE POETRY OF RHYS KAIN

1	Keri defeyrdd kair dy faeth	c
	ann a dal yn wawd i werth (1) . 1574 .	<i>Rys Kain</i>
4	Y karw dysgedic hirwych	d
	os fawn ytt avr sion ai tal (2) . 1574 .	
9	bv vrenhin vric Evrllin	e
	geirda rrawe ir gwyr da ai Rydd (3) . 1574 .	
14	Wrth deked gweled y Gwir	f
	kynnydd ac oes kann ddŵw gwynn (4) . 1574 .	
18	Y glain nod a glan ydwyd	g
	wrth fodd ach karodd ich kaf (5) . 1573 .	
23	Y gwr yn dwyn gwyr yn dol	h
	tros ych arf tair oes i chwi (6)	
27	Os awenydd lle sonian	i
	a bodd ddŵw a byw ddwyoes (7) . 1574 .	
32	Yr oen gwar Enwoc Evraid	k
	vrddas ywch ar weddi sion (8) . 1575 .	
37	Nos da i garw onest gwrol	l
	yno sion oes a henaint (9) . 1574 .	
43	Y gwr addwynyn gwareidd []	m
	bod ddevfis hebod ddavydd (10) . 1574 .	
48	Y llwyn gwyr vry llongar vraint	n
	ni bont wyr heb win ai tal (11) . 1575 .	
53	Yr Eryr Sad arr wyr sydd	o
	ywch oed sant a fychyd sion (12) . 1574 . .	
52	Dŵw /n/ geidwad arnad drwy dyrnas	p
	kolofn gwladav korff di fradav
kefn a gadav kai fyw /n/ geidwad (13) . 1575 .	
65	Y gwr ir kall geirwir kv	q
	wedi del dŵw a dalo (14) . 1575	

* Placed after MS. 177 in the Peniarth shelves.

71	beth yw . r . angav boeth wreng[yn]	a
	gras hwnn a groesso i henaidd (15) . 1575 .	
75	Dŵ naŵyl dyn ai olwe	b
	y gwnaed sant ac enaid sion (16) . 1575 .	
80	Pwy /n/ drechaf pann Edrychenn	c
	sion dwy Einioes yn dwyneb (17) . 1575 .	
84	Mae vn drossom yn dryssawr	d
	mynn y gloch ir mwnwgl avr (18) . 1575 .	
89	bowyd sy wann yw r byd serth	e
	yngwledd saint angel oedd sion (19) . 1575 .	
94	arr yn hoedl na rown hyderr	f
	yn dadail Enaid Edwart (20) . 1575 .	
99	awn feirddion awen fowrddoeth	g
	ytt roesser atto /r/ fessv (21) . 1576 .	
105	o daw twrn dod ti harnais	h
	boyt rrrwydd gael byw trwy hedd	<i>lewys mon</i>
107	Gorav dim gair di ymwa[d]	i
	krist ych help kroessed ych oes (26)	<i>Rys Kain</i>
114	pwy yw /r/ aer piav /r/ owredd	k
	ar oes fo teiroes y twr (27)	<i>Tūdūr aled</i>
120	os wyneb farll sy/n/ y bedd	l
	yn i henaint frenhiniaeth (29)	<i>dd: nanmor</i>
125	Mae Siassbar gida hari	m
	a ro i owain yr fefaf (29)	" "
129	brvdio y bvm brvd heb wiw	n
	a/n/ ynys oll yn vnaiath (30)	<i>Robīn ddu</i>
134	Y gwrda a glyw gwyrda i glod	o
	amen ytt yma /n/ Evtynn (31)	<i>Rys Kain</i>
139	mae o barch ir mab a wnn	p
	treia Enw beilch tarian /n/ ben (32)	" "
145	mae aerwy gwynn am warr gwr	q
	ych vrddol fych ar ddol fawr (33)	<i>Sion Keri</i>
149	awst y llas ynghastell i	r
	a merch farll* (34)	<i>Getto or glynn</i>
154	Y gwalch hirwyn glych Evraid	s
	yma /n/ hwy amen howel (35) . 1577	<i>Rys Kain</i>
160	mae trwm fach mae tyrav main	t
	a baro dŵ byw ar does (36)	" "
167	meirch a gwyr marchoc vrienn	u
	kyw Edn o went kadwyn avr (37)	<i>lewys mon</i>
173	Y gwr o ddysc a rydd win	v
	a choron fork ich rrann el (38) . 1577 .	<i>Rys Kain</i>
179	doe treissiaist y tir fessv	w
	El a Sioes i lys fessv (39) . 1579 .	" "
186	Mae vn hyddgarw main hawddgar	x
	dy oes fo pvmoes fab hael (40) . 1579 .	" "
192	Mae . r . byd on mawr wybodaeth	y
	del yno dal yw Enaid (41) . 1577 .	" "

* The ends of most lines are wanting in these poems (pp. 149, 247, 265).

- 198 Oeres ynn Er ys Ennyd *a*
y prynnwr piav.r/ Enaid (42) . 1579 . *Rys Kain*
- 205 Yr hydd ai .oc yn Rvddavr *b*
ywch lewys yn fach lawen (43) . 1578 . " "
- 212 Y gossawc mawr gwissgi main *c*
a roer ytt Eryr Evtyn (44) . 1578 .
- 219 Hwde voliant llwyddiant llv *d*
a ro Einioes ir wyneb (45) . 1577 .
- 224 Triffeth pob tir ai hoffyn *e*
Gann ddūw dad gynyddv does (46) . 1577 .
- 225 Yr hydd an parch rroddwin pvr *f*
oes hen ytt mastr Sion Evtynn (47) . 1577 .
- 234 Gwnn vdfawr gwyno adfyd *g*
roi oes hir ʒ aeres hwnn (48) . 1576 .
- 241 O dūw mawr wedi .r. awr drom *h*
ac vnllaw am gannllv oedd [l. 82] (49).
- 247 Llawn fv irder flann vorda* *i*
Ynill denw yn llwyd vnwaith (50) . *Tūdūr aled*
- 252 Yr Eryr mawr ʒ wryd *k*
dy fawl a bwyssa dy farch (51) . 1578 . *Rys Kain*
- 258 dūw .n. lanaf dawn a lvniawdd *l*
dwc yn vn devgain Einioes (52) . 1577 . " "
- 261 Eraill a fyynn orr llv fod *m*
aed irr vn dyn dewra /n/ does [53] . *Tūdūr aled*
MS. 68 should follow here.
- 265 Y keirw mawr y kair i medd* *n*
err deigr mair dec arr i mab (74). " "
- 272 ʒawn i hil nev wehelyth *o*
roi naw oed seth arnad Sion (75) . 1578 . *Rys Kain*
- 278 Y mae Eryr val morvdd *p*
dros havl fodidrys a hwnn (76) . *Güttyn Owain*
- 281 Devwr hwnt val blodav rros *q*
yn i faddav nef vddyn (77) . *ʒeuan ap Tūdūr pennllynn*
- 287 Krist Enwoc dwysoc dewisol geidwad *r*
groessi dy wyneb o grist Enwoc (81) . 1579 . *Rys Kain*
- 293 Ebron wlad bronn olevdec *s*
Tomas gan dduw ytt yma (82) . 1578 . " "
- 299 Hawdd vyd heddyw ʒ [.] *t*
hiraeth hagr hwyr ith ddygaf (83) . *Gütto or glyn*
- 303 Y ddav gyw oedd wy [.] *u*
arr groywddwr y gorweddynt
Tremeirch dros Eleirch y sydd (84) . *llawdden*
- 307 Dvw greawdr nef a dayar *v*
dūw gwynn ath law dwc ni ith wlad (85) . *dd: nanmor*
- 312 [.] ym kvr sy drymoer *w*
dūw yno aed ai Enaid (86) . 1579 . *Rys Kain*
- 318 Vn dūw noddod ynevddwr *x*
dewr flwr o dref wylann (87) . 1579 . " "

- 324 [.] r. pa ryw ai medd a
oed hwy /n/ y byd 7 ti .n/ benn (88) .1579. *Rys Kain*
- 330 [.] neb lanach b
dûw dair oe[.] (89) .1580. "
- 335 Yr hydd gwar rrwydd a garwnn c
o ais praff Tomas ap Rys (l. 12)
- 336 The previous Cywydd is left unfinished and this page blank.
- 337-8 a fragment of a leaf repaired.
|| vn difost yn bendefic d
ossod dwyoes y* howel .1581. " "
- 344 *Y plas newydd ymon: Plant Robert gr. o Angharad v3 Elisay ap Morys: Morys gr: ysgwier / Roland &c.*
- 345 Ai gwir kwympo gwr kampvs e
Gruffdd devddwr
bid ir gwr bedr Egoriad (80) *ho'l Kilan*
- 349 *Marwnad plant ŷeuan Mredvdd*
Y meibion yn i mebyd f
vry i adael yn lle i vrodyr (81) *Rys Kain*
- 355 Rown y gamp ir hwnn a gad g
glain nod dynion glann Tanad (82) *G. Hiraethoc*
- 359 na chredwn i wych rediad h
yngolav dûw angel doeth (83) .1582. *Rys Kain*
- 365-6 Roger pilston | marw yr haf ano (sic) 1587 | ai gladdv yngressford. |
Plant Roger:—Ro. pilston Siors a dorethi. Rest blank.
- 367 Arwyddion saesson ai sel i
pawb a ddyfod pab ddafvdd *Tudur Aled*
- 375 Piav Troyaf pe trewynt k
. a dydd kann nos daed *Lewys mon*
- 381 W[y]lais achos [.] l
a gar enaid [.] *Lewe[s ? mon]*
- 386 Blank. *Pages 387-385 are fragments merely.*

MS. 70 = Hen. 37. The POETRY of LEWIS GLYNN COTH. Vellum; 8 $\frac{3}{4}$ x 6 inches; 96 pages with two columns to a page; early xvith century; bound in white vellum.

The titles of the poems are in rubric and also the Initials of every other line in some parts (pp. 11-34), while in other parts they are patched with red (pp. 59-69). Large initials are green on pages 70-75. Pages 1-10 & 89-96 are blank. This MS. like Pen. MS. 109 belonged at one time to Gr. Dwnn: "llyma law gryffyd dwnn ynn prof penn mywn llyfr a wnaeth lewys glynn kothi gynt pann oedd oed krist 1566 7 profes i y penn yny mann hwnn yma or llyfr" (p. 50). On page 42 we find the statement—"llyma vy llyur i hu6 llyn" [1540-80]; on p. 37, "This ys hwghe Llún ys booke Recorde . . of 7ankyn morgan and of thomas dauid / lloid and of mony [others] / of the parish of Devinoc This booke did coste to hugh llyn xxiij d."; and on pp. 40, 86, "This is thomas dauid is booke."

- 11 E gôr ar pedbar gorôydd m
Wedi ddel y drydedd oes *L. G. Cothi*
- b. Er hydd a gystadla rabc. n
Bôa yô rys uo byô rabc.
- 13 E milôr ni char maleis. o
Eva eilôaith yn uelyun.

- 14 E gŵr uv nerthur goron *a*
Teilo a gattŵo Giliam *L. G. Cothi*
- 15 Mae ffynnon ym haradŵys *b*
. oes ir pedŵrydd
- 16 E teyrn ar meddgyrn maŵr *c*
Bit ar i ŵallt bedair oes
- 17 M] af i ganv ym oes *d*
Ni bŵyf ont yr hyt i bo
- 18 Huail kymŵt kyueiliaŵc *e*
A dŵyoes roet i yŵain
- 19 Mi af att nudd brynn hafot *f*
A daet oedd da duŵ iddo
- 20 E perſon bieu r bonedd = ... *g*
Del i fyr howel yr rain = ...
- b. ER hŵnn elŵit ifor hael = ... *h*
Honn i oet hŵnnŵ a el = ...
- 21 ER yfŵgier koleraŵc = ... *i*
Moes ōeithian ym y ſaethev = ...
- 23 E teyrn mal traean mon = ... *k*
Aet yr vn oet ar a[nnes*]
- b. Mi af i yfe[d y medd*] *l*
A duŵ ni ōnaeth dynion ōell.†
- 25 E mab a elŵir beli maŵr = ... *m*
A duŵ i adu yŵain = ...
- 26 E gŵr tec ar gŵaeyr tan = ... *n*
Dan aŵyr ont nai yŵain
- 27 *Kyŵyp† i dd' ŵŵyt ap ŵŵ ap Gruff. pan*
fyrthiop opiar i varch
E gŵr byth a gar roŵ barn *o*
Hyni dyŵo hŵnn dany p
- b. *Kyŵyp niklas ap Rys gŵreang o goron y brenin harri*
E ſſeŵ bieu rpyt ar ſhun *p*
A geidŵr gŵr gidar goronn
- 28 *Kyŵyp dd' goch ap Ho' ap Einion*
Dŵp dar gŵrola hyt ron *q*
Aur vnŵep ar ŵyr einiaŵn
- 29 *Kyŵyp M'dup ap M'dup a ganŵp leŵis y glyñ pañ oep ar*
herŵ o achos farŵ penfro
ER eryr o ŵarr arŵyſtl *r*
Mair i adel meredyp
- Ilma pev gyŵyp ir bedo chŵith*
30 E gŵr ai dai vŵch gŵarr dol *s*
Amen hyt i mynnon hŵy
- 31 ER hyp megys ifor hael *t*
ŵ dal honn i del henaint

* The corner of the MS. is torn and part of four lines are wanting.

† Lines 27-33 are defective.

‡ The p has a dot over it in the MS. This is one of the few MSS. in Welsh which uses the thorn for dd.

§ Originally written *llŵyt*, but the *-ŵyt* have been erased.

32	<i>Ilma gybypp feu: du ap dd: ap ho' am heilir</i> Kerpet i bum y gŵledyp Roes einioes hir ir dynionn.	<i>L. G. Cothi</i>	<i>a</i>
33	Awn puô pafk hyt yng lafgôm A duô a rann da i rys		<i>b</i>
34	[E] Trilleô fyn troi bellbell Tair oes vo ir tri eryr.		<i>c</i>
35	[E] pevôr hael pa i ryô Jarff penfro e uo roet uarch		<i>d</i>
36	[D]evôr hael fyn eluael benn A ropo oes ir pev ôr.		<i>e</i>
37	[E]r eleirch ual yr alaô Devoet yr hyp doet i rain		<i>f</i>
38	[P]ôyr bary a chôarp na cherpaôr A gôeuryl ir drugarep		<i>g</i>
39	[E] gôr hael a dric yr raôc Del vynghariat * * * * * †		<i>h</i>
40	[M]aen ryuep balchep y byt Duô y raôc i adn rys		<i>i</i>
41	[E]r yfgôier dan verôynn Na uv vn nef i einion		<i>k</i>
43	Ilaber ôyl gynullo a ret Aet i eua a dauup		<i>l</i>
44	Er annep ôrth yr annett Y dv bach ar bôbach byô		<i>m</i>
b.	E gôr a roes ac a ryp Yf del i einioes i dat		<i>n</i>
45	E gôr ieuang ual greal ‡ dir gôyr dragoûyp .		<i>o</i>
46	A mi yn href gaer llion Dyôyffoc kerp gôent i koet .		<i>p</i>
47	Ilas gôinôyp melienyp lan ‡ lyôio rent ar ol rys .		<i>q</i>
48	E gôalch ôedi euror gôallt Mae nef yn gartref ir gôr .		<i>r</i>
49	E gôr a duô ny garv Moes yraôc * * * * * ‡		<i>s</i>
50	Mi af heb pim a ovut A deubell * * * * * ‡		<i>t</i>
51	E gôr enôc or ynys Duô yn geidbat * * * * * §		<i>u</i>
52	E ôraic oreu * * * * * A thalu phôyth * * * * * ¶		<i>v</i>
53	E groc ôynn * * * * * Am i gôepi * * * * * ¶		<i>w</i>

† The ends of ll. 27-60 are wanting.

‡ The ends of lines 31-56 are wanting.

|| The ends of ll. 15-28, 40-62 are wanting.

§ The ends of ll. 21-58 are wanting.

¶ The second half of all the lines are wanting.

- 54 En vy oes * * * * * *L. G. Cothi* *a*
 †r chûegŷr * * * * * †
- 55 E gŷr apŷn * * * * * *b*
 E ŷna ŷyr hu* * * * * †
- b.* gwylad mywn bwryad ybair ych kaffel &c. *"Owein Morgan c*
- 56 [P]rydyd tra vo gŷyd a gŷellt *d*
 Ac yn neŷyd gan †euan .
- 57 [P]rydu ytt auan buellt *e*
 Da oedynt da duŷ udun .
- Englynion i Duw—An Alphabetical series .*
- 59 Argŷyd duŷ kulŷyd yŷ keli = ... *f*
 Am vn duŷ am enait i =
- Barnŷr yŷr gŷr a garaf = ... *g*
 Bren a dewin pob dim =
- Chŷi yŷ vn a thri athrŷy = ... *h*
 chŷi yŷyd goruŷch y ŷer =
- 60 Dy gariat duŷ dat o daŷ dyd|.a nos = ... *i*
 Duŷ vannŷyl hŷde venait =
- Er dy uaner er dy uoned hael = ... *k*
 Er †euan ŷych ac er nŷn =
- Ifyd yŷfyd ym korff hedyŷ = ... *l*
 ffyd ŷedi ŷyd y deudec =
- 61 Gŷr tec bieu pob degŷm = ... *m*
 Gwae evoc na bai gywir =
- Heb grift ni bydaf heb grair y daear = ... *n*
 hŷn biav dechrev pob dyn =
- †eŷŷu vnmab duŷ a effyt y gŷir = ... *o*
 †eŷŷu ai vam droŷof i =
- 62 Kriŷt uchoŷ iŷot a gredaŷam ni *p*
 Kriŷt †eŷŷu barnv i byd =
- Lili r pvm gŷeli a gat./ O loŷlythr *q*
 Lili an dŷc ni i nef =
- 63 Mab †eŷŷu arab ŷ ŷyd yny nef *r*
 Mab gŷir uair mab gŷyry i uam
- Naŷd teulur ieŷŷu yn raffŷl arnaf *s*
 Naŷd i uam ai naŷd euo =
- Or vn tat i kat pob kŷyn . A ŷrendy *t*
 Onit duŷ ni anet dim =
- 64 Pēnaf goruchaf or gŷyr yŷ./ †eŷu *u*
 penha gŷr or pennav gyt =
- Raŷŷr a llyŷŷr y byt llaŷn./ yŷ duŷ *v*
 Roet da ŷm a roet dŷy oes =
- 65 Sant a ŷyr pob peth ŷant yŷ ef . i baŷb *w*
 Saith dyd ŷaith nefnyd aŷnaeth =
- Tkindot yn dyuot meŷn diuant . yr haul *x*
 Tat yŷ ir haul tat ir hin =
- Un tat vn gariat vn ragorav . llaŷn *y*
 Vn ac vn ac vn yŷr gŷr =

† The second half of all the lines are wanting.

- 66 Yn y trŵn i mae trŵy ynni. | yn vn *a*
 Y nvŵ er ioet yno rym = *L. G. Cothi*
Illyma lle darfu Englynion i Duŵ.
Illyma dechreu otlavr gŵyr.
- b.* O ŷinŷyd davyd uyngraduel. gŷynn *b*
 Huoŷdl yŷ hoŷel ap davyd =
- 67 Aŷ Kymro . n. gŷreidio o veŷn grym ŷythŷyr. / *c*
 Henri ai dyl ar gymry git =
- 68 Pa dy o gymry a dŷc ym. | laŷer *d*
 Ac nit a let gŷavn oi dy
- 69 [M]aeŷtr morgan a gan ai ŷyr gŷnionn. / gerdd *e*
 Maeŷtr y ŷien maeŷtr ŷtu o ŷyr.
- 70 Marchog tir gŷenoc gŷae pyn gŷan Oedioc *f*
 Ar uro ny gŷyno aphlŷyf gŷenoc.
- 71 Elŷŷin ŷtanŷrin yŷ nup. i laŷer *g*
 Ilenn yŷ o arian ar blŷyf ŷtan ŷrin.
- 72 Rys o laŷn ŷrin a gŷaeŷ rup. gŷniaŷ *h*
 } maen glepev }
 Cyfanhepev } s ||
- 73 *||Gŷrda yŷ ef a gair duc *i*
 Or ŷte bu ifor hyt y mor mon
- b.* Dauyp ŷŷŷt deurup ŷteŷ tirioŷ difalch *k*
 Ac i gair deiŷi mae gair dauud.
- 75 *Ema imae dechrav kery otlew faŷbar iarŷt penfro Achery*
araŷt laŷer heb laŷ hynny A ŷnaethbŷŷt ipo pann
yrrbŷt aŷtan or deyrnas honn i vryttaen. Ac i gyrrbŷt
y brenin harri i vraŷt vnvam i yŷgottlont. Oedran feŷŷu
grifŷt oep yr amŷer hŷonnŷ. Mil. A. cccc. lx o vlynŷŷep.
ŷ gŷeithredoeŷ hŷy a geŷch chŷi yny kronik. Y gery
yma a ganop leŷys glyn kothi tra vv ar herŷ er mŷyn
arglŷŷy penfro.
- E tir ar dŷr ir ar dro. ŷy hyŷbys *l*
 ŷpo ir el y paeŷr ir.
- 76 Kymry yn gaeth a aethant *m*
 Yn iach kŷngkŷerv gŷlat gymrv gaeth.
- 78 *Marŷnat iarŷt richmŷnt*
 Roet y ŷteŷpart pŷy ŷpardvn *n*
 Gŷeŷtav hap gŷaeŷ y ŷteŷpart.
- 80 Gŷin ŷtaŷn gŷir a iaŷn ŷtynar gras a gaŷn *o*
 Y gŷin a gai. / Ac iaŷn a gŷir.
- 82 Dauyp ap (ŷion) ryp o ŷreipyn. difach (*sic*) *p*
 Ef yŷ deŷi ŷant o vaŷt a ŷion.
- 83 Aeth ŷynŷyr tir gŷyr i geŷryy. y pab *q*
 Drŷy vlaenev r deav ŷlat hyt aŷyr
- 84 Deŷis eginyn * * * * * † *r*
 Aet oes ac einioes ir eginyn.
- b.* Bont llyr kruc eryr i dan gorŷn. loegr *s*
 Ar y gŷr * * * * * †

* A fresh gathering begins here.

† The end of every line but the last is wanting.

‡ The ends of ll. 5-60 are wanting.

- 85 Ieuan ap philip * * * * * *L. G. Cothi* *a*
 *Du a da * * * * *
- 87 Rys yŵein rymys (val yr on o bryd) *b*
 Nef ōeithian (yŵ rran ywain a rrys) †
- b.* Meirchion glynn ieithon ŷyt * * * *c*
 A gŵas a * * * * * †

MS. 71 = Hen. 490. POETRY by various authors. Paper; $7\frac{1}{4} \times 5$ inches; 120 pages—in a very bad state of preservation, imperfect at both ends, at the corners, and outer margins; between 1590 (p. 56) and 1602 (p. 4); in a case.

Pages 79–80; 81; 82–6; 87–92 are in hands different from one another and from the rest of the MS. On p. 79 the names of “Wm. Kerver” and “William Thomas” are written on the margin; “1602” occurs at the top of page 4; and “1681” or “1601” on margin of p. 19.

1–2 Fragment of a leaf.

- 3 Doe rodes g[] *tdyr aled* *d*
 er deigr mair deg ar i mab
- 6 *I ofyn march / i / forys wyn o wydyr*
 fyngwinev farch fwng nwyfys *sion tydyr* *e*
 yn kynal ar lan konwy
- 10 *Mar: merch D^r. Ellis: [* * *] chel a drycho* *Huw machno* *f*
 aeth i ne fyth iowna ferch
- 13 *Ŵ Mr Pirs gr:—Y gwynt or deay gyntedd* *Sir hyw Robert* *g*
 er mair hael ir' mor heli
- 17 *Ŵ ofyn kyruw i fred: ab to': gwelir bodd i gler o bai* *Gr: ab dd: ab howel* *h*
 dafydd mewn oed dydd ai tal
- 20 *Mar: Sian v3 huw ap Rhys ap ho: o dal y llyn*
gwraig huw wd. 1589.
 [* * *] ed ir wyf ag wylaw *hw Robert llen* *i*
 well enwant mewn llywenydd
- 24 *barnad deyfab hyw wds—y dogdor wd ar deon wd*
 Y dderwen freisgwen avr frig *h*
 lle da i wr llwyd /i/ orwedd
- 31 *Barnad risiard meyrwg [ai wraig o Vodorgan]*
 o dduw ond oer oedd ddwyn day *morys dwyfech* *l*
 doro nef ir henafiaid
- 35 *Bar: sion konwy: ofer ydiw fawr rediad* *sion tydyr* *m*
 ail i kynal aer konwy
- 39 *Bar: i fab sion wyn ab ifan ab sion*
 Ond gwael ywr byd symyd ? sant *i nai ai kannt.* *n*
 gida dūw i geidwad o
- 43 tydi r gwynd tad eira ag od *myredydd ab Rys* *o*
 a chan owld o achuidiay

* The ends of ll. 1–28, 53–60, and 62–68 are wanting.

† The end of every line is in a later hand.

‡ The ends of nearly all the lines are wanting.

§ According to the old pagination folios 1–100 are missing. Pages 3–106 = folios 102–53.

- 46 *Ŵ* *mr: hyw owen kyn i fynd yn farchog*
awn ot [*sic*] ior enaid dewrion *a*
hioes hyw gan ddŵ a ddel *Sion Mowddwy*
- 50 *Ŵ* *howel llon ab howel ai wraig*
[. . . .] sy hwn sieswi hael *b*
hwyr roi ar fon ryw wr fyth *lewis mon*
- 52 *Mol: [Mr] Wiliam wyn o lanfair*
y gwalch ir dan gylch eyraid *c*
wyd o rwy Seth deiroys hydd *edward yrien*
- 56 *Mar: lewis ab owen amheyrig . 1590 .*
o ddŵ mae oer wedd ymon *d*
yw law i nef oleyad *Huw penant*
- 60 *Bar: mr m[o]rys wyn o wydwr .*
may draw /r/ gair am driwyr gynt *e*
llywenydd oll yw enaid *sion tydyr*
- 65 awn i loeger owen lowgoch
am heyrig kain or mor koch *f*
doed diwedd da yt owain *lewis mon*
- 68 *Bar: gwraig Rys wyn o fodafon m3 O. ab hyw o fodeon*
maenol trwm i hanwyl trwch *g*
cawn feddiant y nef iddi *Hyw penant*
- 73 *Mol: yr arglwydd Hari [Eskob Bangor]*
dŵ tri ffer[s]on kyfiown air *h*
gwr odieth yn pregethy
ym angor n kynggori
amen am y Stad i ni [*? e*]lis ab sion am morys
- 76 *Bar: Risiad sienswn hen*
y myray ydyw mares *i*
sianswn ar nasiwn ir ne *dafydd alaw*
- 79 *Mol: Pedwar mab Jëuan ab Einon*
Ŵvan ddewr o fewn i ddawn *k*
yn gedernid ir bid byth *Owain waed da*
- 81 (Y modeon hon ywr llys hynod hael *l*
Ŵ gael y fath gan gwyl fair *Hugh Roberts*)
- 82 *Ŵ* *edwart prys: [n]a sonier anis anoeth* *m*
hwn a hon hyn no hyny *gryffydd hiraythog*
- 87 Mae gair gwyr am garw gwrol *n*
Morvs afaelvs filwr
dy rann porth dŵ ir wyneb . 1595 . (autograph) *Rys Kain*
- 93 *Mol: Wiliam gryffydd o garnarfon*
karnarfon hen gofion gwyr *o*
ar llaw genych iarll gwynedd *Wiliam llyn*
- 97 *Mol: owain ab rhobert owain*
yr [h]ydd ky bonheddig hael *p*
a rano yt hir einioes *Sion mowddwy*
- 100 *Ŵ* *wraig kynta Ow: ab Robt. owain or kayrfryn*
o dŵ or gwyn draw a gaid *q*
draw gayray y drigaredd *hyw machno*

105 *ŷgychwillan*: mae gwahodd ym a gohir *a*
 i hwn eil[waith hen wylm] *gydo or glyn*

107-20 These pages are mere fragments in a tattered condition.

MS. 72 = Heb. 203. GENEALOGIES and POETRY by various authors. Paper; $7\frac{3}{4} \times 5\frac{1}{8}$ inches; 494 pages; bound in limp vellum; in a case.

The principal part of this MS. (= pp. 1, 147-57, 159-72, 179, 186-237; 243-82, 287-308, 323-8, 331-2, 351-60, 363-70, 375, 380-96, 402-94) is supposed to be in the autograph of Sion Tudyr begun in the year 1581 (p. 1). There are various other hands; pages 53-62, 69-122, 309-13 are in the autograph of John Jones of Gelli Lyvdy, and in his earliest orthography. Pages 4, 28, 123-4, 162, 178, 180, 184-5, 192, 213, 223, 234, 257, 262, 283-4, 314, 319-22, 362, and 379 are blank. "Hugh Powell is the true one" &c. (p. 198). "John Powell is the true honor of this booke by Mr. Kenricke Powell his leaue" (pp. 272 and 450); "Kinricke Powell" (pp. 323, 379, 492).

1 *Illyna ddechrau ystoriae o jachoedd brenihinoedd a thwysogion arglwyddi marchogion vrddolion ysgwieiriaid a boneddigion kymrv a llawer o Gwehelaethav / y tair talaith / a dosbarth arvav kenedl Gymrv / o waith Gvttvnn / owainn kanis y llyfr hwnn a dynnyd oi lyfr ef // oed krist mil ccccc lxxxi // yu yr xxii o rrainiad gras y vrenhines elsbeth // i Gwnaethbwyd y llyfr hwn // ac yn gynta mi a soniaf am jachav y ssaint ar santesav &c.*

2 A list of "perilous daies."

3 dewi ap sant ap karredic ap kvn: wledic—the only "jach" given.

5 To vainte in verte dame venis praise &c. &c. *b*

6 Or pridd | i. doethym wr or prydda &c. *Anon. c*

7 *Mar: m' Owen Brwutwn. 1595.*

Duw a fyn difa wyneb *d*

dwv fessv rhoed oes ir rhain *Edwart ap Raff*

11 *Ymannerch dwy chwaer*: Hiraethvs wyf saethwyf sôn *e*
 ar wir mewn hiraeth y rwyf* *Jân briwton*

Marwnadeu Owen Brwutwn (see p. 7 above)

17 dyrnod a rowd ir dynnas *f*
 bvr wych enw barch vw enaid *Jevan Lawaw*

19 Troes duw anwyl tros dynion *g*
 bon y nef yn benn nod *Robert Jfan*

23 *Mol: i m' kynfrig powel o fwras* (see p. 129)

y gwr inion gyreñydd *h*

bochwi yn Ragori gwyr " "

Marwnadeu Edwart Brywtwn o fwras "pen shirif Merion"

29 Doe roedd dwv yn diwraidd dar *i*
 ar yr vnawr ir enaid *Edwart Maelor*

35 Shir dдинbych mewn oernich mawr *k*
 a'r ddeav dwv ddaed oedd *Robert Jfan*

41 Anodd yw dyscu anoeth *l*
 a dysc yw ymddiddan a doeth
 Anfoes a gair gan ynfyd
 tecka rodd Ryngy bodd y byd *Anon.*

* Hwn "yw [y] kowydd kynta er ioed oi gwaith"—? autograph.

- 42 *Mol: Ow: aer Edw: Briwtwn*
Y karw addwyn krveiddwych *Edwart Maelor* *a*
yw mysc foch keidwad amen
- 48 *Pe da fay y byd a fv* *b*
bai oedd heb i wybydv
byw mewn gwall or ffydd allan
bai mawr heb law beie man
ni all angel . . . na dyn byw gwedi eni
dan y nef roi dawn i ni
A nef in eneidie yn ol **S. ap Rob: ap Rys ap ho:*
- 53 *Bar: S' Wm: Harbart a S' Risiart a Tho' i frodyr ef.*
Dawns o bowls, doe in ysbeliwyd *c*
iarll oi fab arall a fo *Gottor Glyn*
- 57 *Ef a wnaeth panton | ar lawr glyn ebron* *d*
a vydd diogel | am Vrytania *Taliessin*
- 63 *ffydd Rvfain fylain i foli r pab*
ffydd mam pob drigioni
ffei or pab ai gam aberth
bvrddan gwag ai bardwn gwerth *dicke hughes* *e*
- 64 *Gwrando Gyngor Gwr oth wlad* *f*
Ti kay fo yn rhad y Cymro
O gofynyr pwy ai Cant | dyn dan warant f'ew
In dimyno ar ddwv bob dydd | Ar ddwyn I fydd i gimrv
- 69 *Statvt Gruffydd ap kyan ar y gwyr wrth gerdd: Lyma y*
sawl y sydd rydd yddynt glera, gwr wrth gerdd anafvs, megis gwr
dall, dyscibyl spas, a discibyl disciblaidd, a dyscibyl penkerddieidd, a
Phenkerdd &c. *ends*. Disgybyl penkeirddiaidd oni ddysg vot
yn benkerdd ymhen y tair blynedd, colli gradd disgibl penkerddiaidd,
a syrthio i radd disgyblaidd || See this Catalogue, pp. 15, 140.
- 79 *f fthel ap Rotbert o Goed y mynydd, i erchi march ||*
Pwy in mysg yn pen masgnach *g*
wrtho ef am diwartha *Jolo Goch*
- 85 *Bar: fthel ap Rot: ap f'jer: ap Ryrid o goed ymynydd†*
Eres y torres terra *h*
nog fydd fthel vchel iach *Jolo Goch*
- 94 *Mol: ho: ap Dd ap fthel vchan* *i*
Y llew dv, vn lliw ai dad
ewch a dwyoes, ych devwedd *Gottvn Owain*
- 97 *Bar: Sion ap Davydd ap fthael vchan o fron Eirian* *k*
Bwriwyd terwen, bray torres
dod ir gwr, dy drigaredd *Sion ap Howel*
- 103 *f Ho: ap S. ap Dd: ap fthel vchan o fryn Kynddel* *l*
Bryn y sydd, o breins heddiw
glana knawd dyn, glain knot wyd: / *Hw ap Dd:*
- 107 *Bar: Howel ap Sion ap Dafydd ap fthel vchan* *m*
Y groc welioe aflawen || in troist
i ynnill y gras, yn llaw y groc. / *Gr: Hiraethoc*
- Barnadeu S. ap Wm: ap S. ap Dd: ap fth: vchan*
- 112 *Kannyn gwae /n/ kwyno vn gwr* *n*
yn holl wyneb, llawenydd. / *William lleyn*

* See p. 86, *h*, of this Catalogue where the poem is attributed to another writer.

† ef a fv farw or kryd . . Pen aed ag fthel yw gladdv, i fanachlog dinas Basi :
pen oedd y blaenied yn y llyn hir, roedd yr oled, ynghoed y mynydd &c.

- 117 Mawr na welir myrn alaeth *William Kynwal* *a*
i dv Ddvw diwedd i oes. /
- 125 *Mar: O. Brwrtwn* "aer *S. ac wyr Edwr*" o wrras . 1595 . *b*
Vbain a wneth boen yn ol *Simwnt Vachan*
Owain i nef vniawn oedd
- 129 *Mol: kynfrig Powel* * Y doethwalch a fendithiwyd . . . *c*
ar hap i chwithay ai Roes *Edward maelor*
- 133 Gwae fi gwn gofio ganawr *d*
ai goffav a gaiff owain†
- 137 doeth yw mab ysbryd a thad *e*
gwledd / i mab / arglwydd / amen *Davydd ap Edmunt*
- 140 Plutarch writeth that when Syllvrus Chæronensis was about to die having
/80/ goodly chylidren he offered them a bondel of darts or rodde to
breacke &c.
- 142 Yr eryr glan ar avr gledd *f*
kynfric barchedic i chwi† *Edward Maelor*
- 147 GENEALOGIES : llyma gyff a gwraidd talym o wehelaethav
y mars maelor a swydd y wawnn oll :
- Tüdürr Trevorr ap ynnyr ap kadfarch &c. *g*
- 148 gwehelyth powys—gr: maelor ac ywain vychan ac elisay *h*
meibion madoc ap meredydd ap bleddyn &c.
- b. Gwehelyth meirionydd—kynan ap brochwel ap ednyved &c. *i*
c. llywyth Tref valvn—evnydd ap gwenllian v3 Rys ap marchan &c. *k*
d. " evtn a sonlli ac erddllys : elidir ap Rys sais &c. *l*
e. " düdlüst yn traian : jdon ap Rys sais ap edu' &c. *m*
- 149 " Swydd y dreven : Syr wiliam pefr ap grono ap Tüdr *n*
b. " devddur a mechain : Syr Roitsiarr powys ap grono &c. *o*
c. brenhinllywyth powys wenwynwynn : plant grüff ap gwenwyn- *p*
wynn ap owain kyveilioc &c.
- d. Gwehelyth hae howel a chrevddvn : fjerth go3 ap mred : &c. *q*
- 150 " edeirnion a Cimet : plant O. brogvntyn ap mad : &c. *r*
b. " nanav : [plant] kadwgan ap bleddyn ap kynvyn *s*
c. " kynllaith : einiawn evell ap madoc ap mred : &c. *t*
d. " dyffryn klywd : kowrryd ap kadfan ap alaoe &c. *u*
- 151 llywyth trefor : jeavaf ap addaf ap awr ap jevaf &c. *v*
b. " nant hevduy : fjerth : voel ap fjerth : vychan &c. *w*
c. " maelor gymraec : kyn : a Riwallon ap dingad &c. *x*
d. " llanerch banna : zonnas ap grono ap Tüdr &c. *y*
e. " penllyn : Ririd vlaidd ap gwrgenav &c. *z*
- 152 gwehel : y llechwedd isa : jarddvrr ap treharn ap kynddelw &c. *a*
b. " penllyn : meirion ap llenwev ap koed &c. *b*
- 153 llyma lle roedd meibion ednyved vychan ai Ran dir i bob vn : *c*
Tüdr ap edn : biodd y nant a llan kynhafal &c.
- 154 Ednyved vychan . . . a fv ystvs pennaf a ffenaf o gygor ffn ap d
jerwerth drwyndwn twysoc gwynedd &c.
- 155 Tri mab i Tüdr Trevor—llüdicka / dingad a grono &c. *e*
- 156 Randir evnydd ap Morien llywyth powys &c. *f*
- 157 The maternal pedigrees of Grono ap Tüdr : Tüdr ap grono, g
grono ap edn : vychan, & of edn : vychan.
- 158 Jach Dauidd Holland : Sr Edmond Holland iarll kent &c. *h*
- 159 kymwd y kroes vaen : syr Roitsiart o kinast / a ffylib / a i
siankin / a wiliam / meibion gr. o kinast &c.

* See pp. 23 above and 142 below.

† See p. 125 above.

‡ See p. 129 above.

163 *h. kefn blaid* kynllaith : kvhelyn ap Rvn ap einion evell &c. *a*
 169 *edeirnon a dinmael Randir ywain brogvntvn* : Howel a gr: *b*
 meibion R. ap dd. ap gr. ap ho: ap gr. ap ywain ap bleddyn ap ywain
 brogvntvn &c.

173 *Eng^a i filgi Dd: Holland a nillodd gloch Arian oddiar*
wyr Cilgwri Medi 10. 1590.

Kyrch gwiber hyder hedidd, melin kawn *c*
 kai draw gylch aur kadw r gloch wen *Rees Kain*

b. Day hynt na rhewynt a rhywych, Perl enw &c. *Anon. d*

174 *f Owain brwttnw*: Pawb a dyn vwch bryn a bro . . . *e*
 Pen kyngor mavlor amen *Je: llavar*

178 *aber tanad*: jevan ap dd: llwyd ap gr: ap jevan vychan &c. *f*

181 *f Kynfrig ap howel "angel bwras" a Mastres sian*
 Dvw yn rhwydd yr edyn prif lednais *g*
 ar bob vn o honvn hwy *Rydderch ap dd:*

186 *penngwernn a bostvnn*: Richiart ap howel ap jevan vychan *h*
 ap jeuan ap adda ap jerwerth ddv &c., ending with a list of the
 "5 courts" of the Mostyn family.

193 *jal*: jevan llwyd o jal ap sion llwyd ap Tüdr llwyd &c. mam *i*
 jevan llwyd . . . oedd gatrinc salbri medd rrol Tüdr aled.

199 *llyweni*: Syr Tomas o salbri ai vrodvrr / hari / sion / Robert / *k*
 ffowg / deon llan elwy ai chwiorvdd elsbeth / sioned / kwstana / a
 katrin . &c.

204 *swyddinbych*: ffowk llwyd ap pirs llwyd ap hüw llwyd &c. *l*

205 *dyffryn klwyd*: Simwnt ffelwal ap Richart ffelwal &c. *m*

206 *ysbyty yn Swyddinbich*: Robert / ho'l / morvs / dd / kydwal- *n*
 adr / eva / gwenhwyfar / marged / anes / katrin / elsbeth—plant oeddynt
 i Rys ap mred: ap tüdr &c.

209 *Rvc yn y deirnon*: Rob: salbri ap S. salbri . . ap hari ddv &c. *o*

214 *Dyffryn klwyd*: iach gr: go3 ai frodvr dd: vwrtais / dwana / *p*
 gr: go3 deio mwyn meibion oeddynt i jeuan ap dd: vychan &c.

215 *vionvdd*: Plant sion ap mred: ap jeuan . . ap gr. ap kyan *q*
i.e. morvs / owain / gr: / jevan / katrin / elen / marged / lowri / anes &c.

217 *Powys*: Mathe go3 or dre newydd ai vrodvr olifer / mastr *r*
 prys vikar ker / sion meibion Tomas ap R: ap dd: llwyd &c.

218 *llwydiarth ym howys*: plant howel vychan ap ho'l ap gr: . . . *s*
 ap vchdryd vrenin dyved = sion wnffre, lowri, mallt &c.

221 *Cors y gedol*: Rys vychan ap Wm V. . . ap osbwrn . &c. *t*

224 *ffystvnnoc*: S. ap lewis ap jevan ap dd . . ap os: wyddel . &c. *u*

227 *SIR FERIONYDD—llan vihangel y traethe*: Robert wyn ap sion *v*
 ap jeuan ad R: ap jeu: ap enion ap gr: ap ff: ap kyn: ap osbwrn
 wyddel

b. Penllyn: dd: ap mred: ap ho'l ap tüdr ap ririd flaid. &c. *w*

229 *gogar[dd]an*: sion prys ap Richart ap R. ap dd: llwyd ap dd: *x*
 ap Rydderch ap jeuan llwyd ap jeuan ap gr: voel &c.

231 *Powys*: edw: herbert vab syr Ritsiart H. o dref faldwyn &c. *y*

232 *mathafarn*: hüw ap jevan ap dd: llwyd ap ff gr: &c. *z*

235 *mowddwy nant mynach*: jevan llwyd ap dd: ap sion ap dd: *a*
 llwyd ap pradwen vn or xv llwyth gwynedd . &c.

236 *tal llynn*: jeu: ap dd: llwyd ap jeuan . . ap predür peiswyrdd. *b*

237 *Plwy llan danoc o vewn ardvdwy*: plant rritsiart ap owen ap *c*
 gwilim ap tangno = wnffre / gr: / tomas / Wiliam / elsbeth /
 elin / sioned / gatrinc / marged / gwen ac anes &c.

b. harlech: Rob: ap jeu: ap morgan ap siankin . . ap riwallon llwyd. *d*

- 238 *Carol ne gondid yn dangos /y/ moddion O ddiat* [= diet]
dillad dowke Hunfrey /ai/ weision .
 Holl gymdithion weigion bwrse *a*
 gwan iawn iw stoke duwke Hunfrey
 gan moia worth kline duwke Hunfrey *Hugh Gryfid*
- 243 *plant ff ap edn: ap gr: ap eingon &c.* = dd. evtvn a R. *b*
 a morgan a madoc | llekv | gwenhwyfar, eva a katrine &c.
- 245 *maelor gymraec* : wiliam almor ap edwart almor &c. *c*
- 246 *maelor* : elis ap elis ap Ritssiart ap ho'l ap morgan &c. *d*
- 247 *maelor gymraec: plwy riw abonn*—William llwyd ap sion *e*
 llwyd ap Rondyl ap tüdr trevor
- b. maelor* : Richart ap Robt: ap dd: tegin ap riwallon . *f*
c. plwy hamer : tomas ap owain ap jerth: . . . ap edwin . *g*
 " " —ffyllib bryd ap dd: bryd hen . . ap tüdr trevor . *h*
- 248 *Maelor saesnec: pangor ac owrtn*—Roitsiar ap dd: ap Roesiar *i*
 ap dd: ap siankin ap sion opdwn .
- b. Maelor saesnec* : Tomas ap sion owrdrvn ap sion opdwn *k*
c. plwy hamer : wiliam llwyd ap W. llwyd . . ap Tüdür trevor. &c. *l*
- 249 *Maelor—plwy gresffordd* : meibion Robt: ap dd: ap gr: ap *m*
 dd: syttn ap dd: ap Tüdvr Trevorr = gr: /syr ho'l/ dd/
 morgan /lewis
- 250 *Maelor* : edwart ap Rotsiarr ap S. ap elis . . ap T. Trevor. *n*
- 251 *Treffordd* : Tomas trevor ap edwart ap Robart . . ap T. T. *o*
- 253 *riw abon* : sion ap dd: ap madoc ap dd: ap gr: ap ho'l &c. *p*
- 254 " sion ap edwart ap dd. ap sion ap siangin &c. *q*
- 258 *Rüddlan* : sionn konnwy ap sion k. ap . . . iarll konias . *r*
- 259 syr ho'l ap dai ai vrodvr siankin dekafl ithel anwyl R. wyn &c. *s*
- 261 Dd: llwyd ap bleddyn ap gr: ap heilinn . . . ap edwin *t*
- 263 *tegaingl* : plant Rotpert ap jerth: ap rriid ap ednowain *u*
 bendew = ithel /kyn: /ff.
- 265 *llan evrgen* : elis wyn ap jeuan ap ithel ap dd: ap ithel fychan *v*
 ap ednowoin bendew
- 267 *llan hassa* : edwart ap morgan . . . ap edn: vychan o fon . &c. *w*
- 269 *Rhandir ithel velynn* : pedair tre yn ial llvs y kvl/allt *x*
 gwmbobws /bod anwydoc /koytrwc &c
- b. ystradalvn* : jev: ap ithel ap gr: ap pelynn . . ap ithel velyn *y*
- 270 *b. jevann* ap sion wyn ap gr ap ithel v. *z*
c. meibion gr: ap nigolas ap sion . . . ap ithel v. *a*
- 272 *ial* : gr: vychan ap gr: . . . ap ithel velyn ap ff. avr dorchog *b*
- 273 *plwy riw abon* : Sion ap Sion ap madoc . . . ap ithel v. &c. *c*
- b. S. ddinbych—plwy aber gele* : lewis ap dd: ap gr: ap mred &c. *d*
c. degaingl—plwy bodvari : Wiliam ap Tomas ap Robt: &c. *e*
- 274 wiliam holant ap dd: holant ap hwisgin holant &c. *f*
- 275 *Swyddinbych*—kwmwd isdulas *plwy aber gele*—pirs ap Sion *g*
 owain ap gr: ap madoc vychan ap jarddvr
- b. llan sannan* : mred: ap gronw ap gr: gethin &c. *h*
- 276 *barwniaid bryn ffenigl*—Rolant ap Rolant ap mred: ap sion &c. *i*
b. yron bedws : sion ap R. wyn ap jevan ap dd: llwyd &c. *k*
- 277 *Swyddinbych* : Sion llwyd / hüw wiliam Syr dd risiart &c. *l*
- 278 *llanfair dolhayarn* : owain ap sion wyn ap jeuan &c. *m*
- 279 hüw konwy a sion a R. a dd: a marged . . . plant Robyn ap *n*
 gr: go3 ap dd: ap madoc . . . ap marchüdd &c.
- 285 Moesen ber awen or brig // mae eisiaw *o*
 gwraidd na dysg a gerdd yn dol *Rys hain*
- 286 Rhümengawl vffernawl ffyrnig /yw ffan *p*
 gyw lletraws i gallatra *(?) F.*

- 287 Mred: ap dd: ap einion vychan ap jevan ap R. wyn &c.
- 289 Ryw ennaint da i fraint ai fri or anger &c. *a*
b. Ennaint per y saint Pair oes hir a nwyf &c. *b*
c. krvehais kwnais kanawr // yr herwydd &c. *y bardd dv c*
- 290 edynowain bendew ap kynan feiniad ap gwaith foed fawr &c. *d*
b. elystan glodrvdd ap kyhelyn ap ifor ap sevirws &c. *e*
- 291 *tegaingl*: Plant Rotpert ap jer: ap Ririd . . . ap edn: *f*
 bendew = ithel / kyn: / ffn / marred / llekv /
- 295 Plant ithel vychan ap kyn: ap Rotpert &c. = dd a kyn: ac *g*
 angharad / morfydd &c. &c.
- 301 *llyma val i disgynodd pendefigiaeth kymrv ir yn oes h*
maelgwyn gwynedd &c.
- 304 *llan lidan*: Thomas ap howel vychan ap gruff &c. *i*
- 305 plant howel ap sion = hari vychan / sion wyn / katrin &c. *k*
- 309 Mi a evthvm ir Mwythig *l*
 tir fferm Gvtto yw yr fioried *Gvtto Glyn*
- 313 Hoyan borchellan barchell, bro *m*
 beth am vikar llan Deilo
 ni threilwys geinog nis rooes
 nid oes // vn geinog kantho *Gr: ap Nikolas*
- 315 y sieri kymwys irwych *n*
 sion gryffydd . . . brenin tegaingl
 ras i sir i ros a sion **Richard gele*
- 323 *llan evrghen*: Tomas ap Howel ap Jevann ap dd: ap ithel *o*
 vychan ap ednowain bendew . &c.
- 328 *Swyddinbych*—dd: o holant ap pirs holant ap sion hol: &c. *p*
- 331 SIRYDDION SIR Y FFYLYNT IR PEN AETH KYMRV YN TIR SIR
1 syr Roger pilston	25 sion grüff
2 pirs myttwn	26 Wiliam Mostyn seinor
3 syr tomas hanmer hen	27 Rocher brütwn
4 syr sion howlphor	28 Rocher pilston
5 Rondyl llwyd	29 sion trevor
6 sion edwart hen	30 syr tomas hanmer
7 hari conwy	31 Wiliam Mostyn seinor
8 sion grüff:	32 sion grüff:
9 syr sion salbri	33 Piers mostyn iuinor
10 syr sion masi	34 Rocher pilston junior
11 sion Davies	35 lansle bostoc
12 Richart gravener	36 Wiliam mostyn juinor
13 pirs mostyn	37 sion edwart
14 syr tomas hazmer	38 thomas mostyn
15 Raff dottonn	39 George ransgraffe
16 syr Rocher brüttonn	40 hari pari
17 ssion gr:	41 Roger brütton
18 wnffre dvmoc	42 Pirs gruff:
19 sion conwy	43 syr hwy jhomleve
20 Wiliam hammer seinor	44 sionn hanmer
21 wiliam mostyn seiner	45 sion konwy
22 sion trevor	46 sion hob [? 1586]
23 hari pari	47* Tomas mostyn
24 Wiliam mostyn	48 wylyam hanmer or fense

* No. 47 to the end in this, and No. 46, &c. in the following list are in various hands.

49	Peyrys trefor ?	62	Rogar ssalberei
50	Peyrys gruffeth	63	John lloyd regester
51	Johne lloyd	64	Gorge Hope
52	Roger Brereton	65	syr John Conwy
53	jevan Edd: o lenden	66	syr Thomas Hanmerd
54	Wyllyam thomas Gruffeth	67	Thomas Ranskrifte
329	Tomas Ranskraft	68	Robert Davis
56	Robert daves	69	Syr Roger Mostinne
57	Wyllyam hanmer or fense	70	Syr William Hanmer or ffence
58	Rogar pulston	71	Thomas Hues ore nant . .
59	Tomas euanes	72	Petter Pennant of big ?gtan
60	John Conway	73	Thomas mosten
61	william dymock		

332 SIRYDDION SIR DDINBECH

1	sion salbri siambyrlenn	36	edwart sionse
2	syr sion salbri	37	sion wyn ap wiliam
3	syr sion pilstwn	38	Priers holant
4	sion pilystwn tir mon	39	tomas ap morvs
5	sion owen	40	sion prys o dderwen
6	Robt: salbri o rve	41	owain brvwtwn
7	sion edwart or wavn	42	edwart hwwse or hold
8	kydwalad ap morvs	43	jeuan lloid oi ial
9	Robert wyn i fab	44	Pirs owen
10	toctor elis prys	45	hari pari
11	sion lloid oi ial	46*	wiliam wynn
12	Wiliam mostyn	47	wyllyam Almore
13	edwart almor	48	Owen Brereton
14	Robert massi	49	Edward Ettone
15	ffowk llwyd	50	Edward thewall
16	tomas bvlet	51	Tomas Powell
17	doctor elis prys	52	ffowlke lloyd
18	edwart almor	53	Harry ap jevan lloyd
19	Robt: pilystwn	54	Gruffeth wyn o lanrwst
20	Robt: ffletsier	330	tomas wyn ap Rychart
21	tomas ap morvs	56	dd: holant
22	Robt: ap hww	57	syr Robert salbrei
23	sieffre holant	58	Edward Brereton
24	sion Wiliamse	59	Tomas presse
25	edwart conwy	60	wyllam meleton
26	hww pilstwn	61	owen vachon of llan gedwyn
27	jeuan lloid oi ial	62	dd: holant
28	ffowk lloid	63	Edward Eytton
29	toctor elis prys	64	John Lloyd regester
30	Robt: pilstwn	65	Kadwad win
31	edwart almor	66	syr John wine
32	simwn ffelwal	67	Euan mreadth [sic].
33	toctor elis prys	68	Morgan Broughten
34	Robt: wyn ap kydwaladr	69	Mr Hughe Gwinne Griffith
35	syr sion salbri	70	sir Richard Trevoir

333 Kymry a lloeger tynnas glyd
Rowch ych bryd i mendio
gidar frenines elsbeth

338 trymheais vwch trwm heol
syr iylan waiw llymdan llwyd
vwch heol mars ych ail mwy

Rosier Kyffyn

Owen briwtion

344 A repetition of the previous kywydd with some lines omitted and a few fresh lines inserted.

- 348 Ynghvr aed yngho /r/ adar a
marw a wnaeth fy llamysten /i/
da vodd dafydd holant
be troe bawb boed hir y boch *Ow: briwtvn*
- 351 mawr fv alar myrfolaeth b
nid ai neb . . . heb dy jewan ab dd:
paradwys gwepa ydoedd
llywenydd ôll yw enaid *lewis dar[o]n*
- 355 *Araith y kelioc bronfraith*
Dyma yr ymddiddan dedwydd c
oni gerfyddom i eilwaith *gwaith brys oddiar dafod lyferydd*
- 361 nyd gwayth doctore kymcor doeth &c. d
b. wrth weled dayed ūw dysk brontor &c. e
c. Triffeth a gefais traferth &c. f
- 363 *MEDICAL RECIPES: llyma veneginiaeth i lygaid: o rroir*
svgvn y wermod yny ffroenav ef a dyn y glybwr dyfrillyd or lygaid
ymaith &c. &c.
- 367 bydd drigaro[c] arglwydd düw g
sydd yni olwe bevnvdd *Ho'l ap ttn.*
- 371 *Y pader: ymarferwn ar forav h*
drwy go mawr Râc drwc a men *Edward maelor*
- 373 dwv gwyn er mwyn digoni ar fenaidd i
bodd hoff iawn bydd ddiffynwr *ed: /m/*
- 374 [Ty di ddyn tew dy ddoniav k
trais taer ywr natvr traws tav]*
Saith niwrnawd gwawd gwiwrym
i ddyn i dda ai ddüw yn ddic *Sion kent*
- 377 y tad ar dechrevad chwyrn l
yn rydd a chwbbwl on raid *Doctor John*
- 380 *K. i gyrsafv Sion trefor trefalvn . . . o Refain*
Maelawr wen mawl a ranwyd m
ac i wlad i dad i del *Sion Tudrr*
- 383 *Mar: Jewan ap dd: ap ithel vychan*
Nid vn bwys ac nid iawn bod n
pederr wyn ai pedwar ennaid *Tüdrn aled*
- 387 di alaeth fv dalaith fonn o
a byw fo /r/ iach heb farw vn *dd: ap edmwntt*
- 389 hiraeth gwasg afaith gwise efyn &c. p
- 390 sorri düw pen saer da wyd q
saith o gloddaith a gladdwyd
vn blaid ne fo blodav ni *Robin ddv*
- 392 beth a ven gwr penwen meun pant r
ymavel a menuy syth iaiank &c.
- 394 *Mar: dd: ap ithel vychan: Mae kof a mi ai kwyn . . . s*
chwech y sydd chwech oes vddvn *dd: ap edmwnt*
- 397 *Mar: efan ap dd: ap fthel vechan* (see p. 383 above)

* These two lines usually begin this poem, but there is no lacuna in the MS.

- 402 *Mar: wiliam mostynn*: bid o vewnn byd a vynnno *a*
 llyna y vann lle may vo . 1576 . *Sion Tudr*
- 407 Pwy ywr gwr pier goron *b*
 dan i nawdd bob dyn i nef *gruff grug*
- 408 da i llyniwyd dŷll iownef *c*
 Y mab / rhad a gad or gair *dawid : ap : gwilim*
- 410 Grassol mair ydwyd dy groessi : bwrwen *d*
 bendigwyd bavn diogan *Anon.*
- 411 Kyffessu ir iessu ner oessoedd : yr wyf *e*
 af a dewissaf deav jessv *Wiliam kynwal*
- 414 *kowydd kymod gan ssion pylstwn hen*
 hen ddelw honn addolynt *f*
 pe : pallai : nrhaed / pob lle / n / rrydd *lewys mon*
- 417 kyfarch ddyn iach i ddŵw / ne // yn gadarn &c. *g*
b. Hyd angav yn glav pawb glyn yw afel &c. *W. kynwal h*
c. praw gydymaith maith wrth ymwrthio ar byd &c. „ *i*
d. mil a phedwar kant heb ddim mw7 &c. *h*
- 418 *ENGLYNION*—(1) *pen losges pen powl* ; (2) *pen las llywelyn yn myellt* ;
 (3) *i ka ddrygav wigmor treth amyl* ; (4) *pen las gwartheg mon* ;
 (5) *henwer y XII arwydd.*
- 419 *Mar: yr hen ssion amhadawc pilstwnn*
 wylofys wyf val afon *l*
 a chynnydd ir wreichionen *gutto : r : glynn*
- 421 Meddylio am addili *m*
 ddvw ai fam i ddydwy fi
 wrth raid im enaid amen *R. goch o lyndwrddwy*
- 423 *süddas : vradwr / ywr / gwr / a gai arian gwarth / er gwerthy r mab / dyr-*
ogan tithav maer gair ytt weithian / vwrw o honot ti vair yn tan *Raff ap R't*
- b.* a vo call mewn dŷall da ef arbed &c. *n*
- 424 *llythr vn publiws lentwulus* gwr vrddasol a phroconswl dros' y
 rhvfeinwyr yn asia yn yr hwn y dyscreir yn berffaith svt a llvn jessv
 grist . . . a scrivenodd ef at y seneddwy &c.
- 425 er ffrydiaü gweliaü gloywon / ir jestü &c. *tüdür aled o*
- 426 Ty di ddyn tew dy ddoniav &c. (see p. 374 above) *p*
- 429 jessv hwde yn nyfosiwn *q*
 oes oesoedd ith lys jessu *doctor sion Kent*
- 432 Y gwr vwch ben goriwch byd *r*
 Yma ddŵw / nef / madde i ni *dd: ap Rys*
- 434 chwerv gwmpnieth ni chara &c. *s*
- 435 gwrandawed yr holl bobloedd *t*
 merch sy deka / n / y nefoedd
 pann vytho / r / wlad yn gwrandaw *wiliam kynwal*
- 445 blin yw dan blanned wenwyn *u*
 marw Wiliam . . . mostyn hael maes edwin hen . . .
 na bo ef heb nef yn ol *Sion : tudr :*
- 451 Y keirw mawr y kair y medd *v*
 ir deigr mair dec ar i mab *: Tudr : aled :*
- 456 dwyn pil ith weigil ath ogan / a saif &c. *Anon. w*
b. da ywr bwtler bryfber da / ywr krydd ar taliwrr . . . *x*
 gwell klochydd no ffobydd ffol „

- 457 damwain blin yw r byd yma a
 dav gar i siasbar y sydd
 Res o dowyn Roes diawd
 grüffüdd o veirionydd i frawd
 j fwrw ar jarll penfro rrwylf *deio ap Ieuan ddv*
- 460 Gidac vn a geidw gwynedd b
 abad aber konwy . . . mae yn varos
 merch dec pei kaid march yw dwyn *Tüdrd aled*
- 463 ffei garnast viliast fowlyd / i menyn c
 ffei i-ddiawl annai fawl i ferch *Anon*
- 464 *Mar: T'r llwyd:* Mawr pwys düw marw poysd jal d
 a dyro nef i deirn jal *Tüdrd aled*
- 468 dwr awyr sser terra / main &c. e
 b. pen ddel terfysc ymysc beirdd &c. *dd: ap edmwnt f*
 c. post drws biattws a bytiav / a gwdyn &c. *Anon. g*
 d. gwae fi om geni am genioc / o bren &c. *h*
 e. pais las gown glas rac gloysion mynych &c. *i*
 f. ysgidie bratie a brain / a chwthv &c. *k*
- 469 O düw dad pa vyd ydyw l
 yn iach weithian dan y dydd
 y gwelom bawb i gilydd *Sionn Tüdrd*
- 473 ssr yw dy bibe heb ssvtt &c. m
- 474 Mair yw yn hyder Rhac perigl n
 bvdd ir holl ddynionn byw *f. ap Rydd: ap f. llwyd*
- 479 Y byd hyll ar bowyd hwn o
 assen griffwnt ssion grüffüdd
 kyrchodd ef ir nef ar naid *Sion Tudrr*
- 483 troes vn dyn at ras hendad
 tomas syr Tomas y tad p
 wyth ywr dyn athevra di *Tüdrd aled*
- 486 Gwae ni /r/ beirdd gan air y byd q
 mwy o aŷir Siwrl ymhwrs sionn *Sion Tüdrd*
- 490 Olwen wehdec lan echdoe r
 gan waith serch gwenheithvs wyd || *Anon.*
- 493 *vn a wnaythe bwyntmant . . ac ni allodd gowirow &c.*
 gorchymyn at vn wyt /-wr/ ai harwain s
 nynnv tan /n/ i tinav *"*
- 494 dav vn tri rif mewn rod &c. t
 b. ni chleinnia byth moi chlomen om bodd u
 i glos bvn heb gael ysbar *Iewis ap edwart*

MS. 73 = Hen. 497. POETRY including an INTERLUDE, the STATUTE of GR: AP KYNAN, &c. Paper; $7\frac{1}{8} \times 5\frac{1}{8}$ inches; 226 pages; written mostly *circa* 1621 (p. 50); in a case.

This MS. is loose, very defective, and so much thumbed in parts as to be read with difficulty. "William Jones is book" (p. 7).

1 || Ag yno i daw yr arglwyddes vair a gwir offeiriad a chrefyddwyr *ends:* ag yno i daw Athalia, a chwbl a sydd yn difetha i plant.

- b. *Od oes vn hénlyfr etto* a
gan hénaint yn adfeilo
gyrrwch attafi fo ar frýs
chwi ai kewch o /n/ daklys gyfyrdo Anon.
- c. *Mor halog ydwyf mor hyllyn / pechod &c.* b
- 2 *Y Pader: Yn tadol, vrenin twddod 15** c
a mawl, tragwyddol Amen Morgan ap hww lewis
- b. *(Pei kaid ssaith brenhiniaith bron hýd: ai tir) &c.* d
(O daw dýn a gofyn dann go: vaddevaint) &c.
(Heb arian im rhann yn rhydd: heb ddvll) &c.
- 3 *f domas llwyd y kwner ai wraig* 16
Ple mor deg rhedeg i rodio / nawoes e
ddigio mair dda gymeriad || Simwnt vychan
- 5 *|| O mynni fod yn ddoeth koffa pa beth a ddoetych*
pa le i doetych paham i doetych &c.
- b. *Y dýn a elwir yn domlas &c.*
- c. *Nid gallv heb dir nid tim heb ddvw* 18
- d. *Gwnawn echdoe a doe a ffob dydd / a heddiw &c.*
- 6 *f dwm y klogg: lleidrlank lliw morgranck lle marwgrog ssydd &c.*
- b. *Hewel bangor mewn ysteddfoð a ganodd val hynn . 1577 .*
Ysteddwch kynheliwch kawn holi pawb f
mynn mair nas mynnit er march .
- c. *Pob glanbeth odieth a edwyn, i gymar* g
a charles mynn i cherlyn
- d. *Gwell yt wrack bellach bwylllog : gynnil &c.* (4 Englyn, last h illegible).
- 7 *Ai lladd, ymhob gradd yn grwnn* i
ðl ynðl, a i lywenydd Robt: ap dd: ne S. Kent
- 8 *Y byd: Meddylwn, am wedd alaw* h
ælom bawb, eb ddidoli 84 S. Kent, ne Rob: ap dd:
- 11 *f vair: Kalennig, yw kael enioes* l
ssyberw, i fynwes Abram. 85 llowdden
- 13 *Mar: yr hén Syr Sion Salbri o Lyweni . 86 .*
Y blaned, heb lywenydd m
ffarwel i wr, a ffrw lán./ Sion Tvdv
- 18 *Mol: S. llwyd Regester: Hen wyf, val fy henafiaid* n
llawen Alarch, yn llnelwy./ 87 " "
- 21 *Mar: Sion Edwart llwyd o lann Ynys* 88
Gwnaeth, dwv tād, ai deg radav o
i Sion wir, ssy /n/ y nef. Simwnt vychan
- 25 *Mol: Syr Wm: gr: kyn i fyned yn farchog./* 89
Y penn meistr, piav yn mwstriaw p
natto dwv, nad ty di ðl Lewys môn
- 28 *f ofyn gwnn dros Sion wynn ap hadwaladr* 90
Y karw fefanck, arafwych q
dra vo gwnn, wrth dref a gwal./ Sion Tvdv
- 31 *Mol: Morys wynn o wydr . 1577 .* 91
Grvffydd gynt gwir hoff gân r
hén einioes, bo i hww nannav wiliam llyn

* The numbers after the title or first lines are in the MS. and help to show the extent of the lacunae.

- 37 *Mar: Sion Greffydd Serssiant o Gaerwys* 93
Y byd hyll, ar bowyd hwnn *a*
kyrchodd ef, ir nef ar naid *Sion Tvdvr*
- 41 *K. ir hén Wiliams o Gwckwillan* 94
Mae gwahodd, ym a gohir *b*
i hwnn eilwaith, hén wilim || *Getto or glynn*
- 43 *fr tafarne: || Y kwrw rhvdd kâr yr heidden* *c*
a thafarn ddiffaith hefyd 101 *Rissart phylip*
- 47 *Karol yn dangos fod pob math yn achwyn am arian* 102
Pob krvtstion natvriol gwrandewch /n/ ystyriol *d*
o gofyn rhai n vnll, pwy a naeth y penhille
rhyw ddyn sydd weithie heb arian A.D. 1621.
- 50 Os kâs y neidr lâs ar law, awch yssig *e*
fod i ni ofyd oi herwydd 103 *Anon.*
- 51 Hil Vrvtvs fab Svlfs, brvtanaidd bry[. . . .] *f*
ach kofio am ych kyfri kyfing 104 *vickar llann ddyfri*
- 59 || *Mar: Simwnt Vychan a fv farw Ebrill 5. 1606.* 109
Troes dolvr, tros y dalaith *g*
yn foes ym, nef i Simwnt *Edwart ap Raph*
- 61 *Mar: Sion Tvdvr a fv farw 1602.* 110
Drvd yw/r/ gwvn, drwy dir gwynedd *h*
ffeir or loes hallt, ffarwel Sion " "
- 63 *Mar: Rich: ap Edw: a Thomas i vab.* 1586 111
Beth ssy /n/ vn bwys anianol *i*
yn llawn o bob llawenydd *Edwart ap Raph*
- 66 *Mar: ssaithe o gymdogion da.* 1587. 112
Dvw mor brvdd, dyma /r/ brevddwyd &c. (a fragment.) *k*
- 67 || Ni wnn i pwy ysbys / ai mwrddriodd hi yn drefnus *l*
ffarwel i gwkrath nid a fyth i gârkaws *Robert klidro*
- 69 *y persson hws: Evrbarch ym gyfarch Esgob hael addwyn* *m*
einioes ir esgob / ai dadwisgo 123 *Robert klidro*
- 70 *fr vaer dyfi: kynnar vardd kanv rwy fi* *n*
gwallys wy mi a gollais hynn 124 " "
- 72 Gwrandewch i wyrda val i bv r pysgotta / *o*
rhyngthi a ffwll Eli yn bwrw llam yr olwyn 125 " "
- 74 *K: ir pysgotta yngwlad deheubarth* 126
Rhoddais y mryd / ar hyd yr haf *p*
ar llav yn dew / abl er lladd dyn (l. 18)||
- 75 || *fr ofyn Telynn a gordderch i Syr W: Greffydd.* 129
Karw merched am kvriai *q*
o cha arall yw chweiriof (l. 56) ||
- 77 *A fragment: || Bydd kwyn am y bardd kynnes* *r*
rhoed ddidwrch, heddwch ir hydd *Dd. Lloyd ap tñ ap Gr:*
- b. fr kyrtie: Dvw ssy /n/ benn, nid oes neb vwch* *s*
yn egr / ai pyrssav /n/ weigion 132 *Simwnt vychan*
- 81 *fr ddw: Blin yw trallod / rhôd ar hwnn* *t*
dann odde / yn dwyn iddi. / 133 *Robert ap davydd*
- 86 *Mar: S. Salbri o Rvg: O ddw dad, pa fyd ydyw* *u*
i gwelom / bawb i gilidd 134 *Sion Tvdvr*

- 90 Pob dyn gwrandawed | fal y bv yn llandoged a
nhw evthyn i afonydd | ni ddoethen fyth i faenan 135
Syr Elis
- 95 *Atteb*: A glowch chwi yr kelwydd | a lwniwyd o newydd . . . b
ag aer hww holant | tros fynd ir môr heli 136
Syr Robt. llwyd (Gwytherin)
- 99 *Karol a fv rhwng gwr ai wraig o ymrysson am y klôs* 137
Gwrandewch drevthv hanes gwraig c
yn iach ir gwr lonyddwch *Anon.*
- 101 Na châr gwenn lawen ar lêt &c. &c. , d
b. *f kappel yn llanvair* 138
Mil chwecchant tynant ar tair, ar higain e
anrheg Rys [Williams], iawn foddvs fv. *Tomas ap Jeuan*
- 102 *Y kyttvndeb rhwng Robt ap hww a Thomas ap Jeuan*
i gymryd vn wraig rhyngthynt &c. 139
Vy llythr wyf yw ddanfôn f
nes mynd or grawys heibio *Anon*
- 106 *Penn briododd Tomas ap Jeuan ni chae Robt ap hww,*
nar wraig nâr forwyn &c. 140
ffainck gweddwon priod g
y fo ydiw /r/ kwestiwr gore ./ (l. 112) ||
- 111 *Messvr ar ôl Quins drêm*
Moesswch rhoddwch beirddion bÿd h
havddwn krist *w /r/ noddfa ./ *Signature lost.*
- 113 *dyrie arfessvr "dir mi no harm gwd."/*
Y byd yn myned yn wellwell y sy i
kar ath garo yn hir
o gwrthwyneb yw hyn ir gwir *Anon*
- 114 Er brathav dagerav ti ai gyrrid, im kalon k
mwy yw anair meiriones .
- 115 Jessv dwv Jessv dewisswn i garv l
gida mi a gadav y medd 143 ,
- 118 Archwn i fair a bair byd m
kawn nef oll kanwn i fair ./ 144 ,
- 120 *fache ffalstedd*: ffalstedd fab enwiredd nerth n
aed ath gar adwyth gwirion / 145 *Hugh arwystyl*
- 122 *fache kowirdeb*: Kowirdeb fab hoywdeb hedd ./ o
ond /n/ gar vwch vn dan gred ./ 146 , ,
- 123 Y bardd iowndrefn bwrdd windravl p
Rhys wyn nhwr prys dop y rhod ./ 147 *Wiliam Kynwal*
- 126 Y bardd gwyn ebrwydd ganiad q
mwynair ddyn mwy nor ddanoedd ./ (l. 26) || 148 [*S. Tr*]
- 127 || fe ddvw pa ddelw imdrowssoch r
ymgroessed pob dyn rhag i gariad 151 *Anon*
- 129 Gwrandewch ganmol pryd gwiwdden s
yn ymado ai ddvwies bvrwen/ || 152 ,
- 131 *Breüddwyd . . a welais i nossowl Lwuci (Rhag. 12)* 154
Am fi nosswaith or gaia t
ssy yn karv dwv yn i galonn ./ *Rissiat vychan ai kant*
drwy gymorth ffowk llwyd vychan a Syr Sion hwrs.

149b. *Taith Pirs llwyd o lann ynys ap Sion Edw: llwyd*
ap Syr Ed: &c. 155

Na ddwg fi ir farn gadarn gwedi / dy loes a
 da ni roes er dw ni rydd

150 *Ulyma drïoedd mab y krinwas* 156

Tri chyfing byd : krav nodwydd ddvr / a thar arlais ar gelffaint /
 a cheniog mab y krinwas &c. . . ends: Tri overwaith ffydd, hvsting
 a byddar a chyffroi y marw, a chynghori gwraig ddrwg /.

150b. *Y naw myfyriad: llef a roesson llafar weission* b

Ar llwyndir / mor fwyndir
 lle i rhodded y mawr fendith 157 *Edmwnt prys.*

153 || mi a fŷm yn chwilio am offeiriad c
 vn or rhain i rwy i yn i garv ./

b. Tri hyd y gronyn haidd a wna modfedd, tair modfedd a wna
 dyrnfedd, &c. . . . ends: ag ymherfedd kalonn y ddalar i mae
 vffern ./ 168

154 *Ystadvd Grvffydd ap kynan am wyr wrth gerdd* 169
 Braint ag ystatvs ar wŷr wrth gerdd nid amgen tair gradd, prydydd-
 iaith, tevlwriaeth, a cherddwriaeth &c. . . . ends: Hefyd tevlwvr
 o ran fache, bonneddigion llei gwypo ddwyn iache y gwr ar wraig,
 at vn or llwythe y reiold, a fv yn dwyn arfe gynt gida ssyberwyd
 bonddigion 17^d.

158 *Ulyma henwae y pedair prifgaink ar ddeg a wnaeth*
kydwgan, a chehellynn / 170

(1) kvra gowydd a wnaeth kadwgan

(14) irlas goeden o waith kyhelyn
 eraill o hen geinkiaiv : kaink nest vechan kyhelyn &c. &c.

159 *Jr. W. Herbert pan ddanfoned ef (1468) [gan] Edward*
: 4: yn erbyn Davydd ap Jeuan ap Einion.

Tri llv aeth o gymrv gynt d
 kymrv, a dry, yn dy raid *Getto or glynn*

161 *Enwv, koweiriav kylfyddydd kerdd dant*

Kaniad yr hen fragod gowair : Kan: pibav morfydd &c. &c.
Yn ail ar y Kras : Kaniad y twrch trwyth &c. &c.
Y drydedd ar y lleddf gowair : Kan: bevno &c. &c.

162 *Yma 'y kalyn klyme ymrysson ar y bragod gowair :*
kwlwm lleddf garreg—kw: korr karreg &c.

b. *Pedair gosteg* : Gosteg davydd athro, (b) gosteg Jeuan y gof,
 (c) gos: yr halen, (d) gosteg y llwyteg.

163 *karol ydifeiriol am i bechod [ar i] glaf wely*

Y sawl am karo, dôn im kwyno e
 Ag o daw ymorol pw y nai y karol
 vn yn kvrio am i gamwedd. /

165 Kenais pen fŷm lednais lank f
 a genais hi ai goganodd
 ych ofn wen oni chaf nawdd (*Rossier Kyffyn*)

167 *Kerais fileinies lvniedd* 171 g
 k* * * vnwaith, kanwaith i kair *davydd ap Gwilym*

168 *Mar: am ssyrr Robert ssalbri o Rvg . 1599 .* 172 h
 Trist ywr fvrrn, tros dalar faith
 ðl yw enaid, lywenydd ./ *Edwart ap Raph*

171 *Mar: Edwart Wynn ssalbri o glokaenog . 1592 . 173*

Afraid i neb, fryd yn ôl

a

dro dolvr, a drvd alaeth (l. 44) ||

173 [*Araith Gwgan ?*] || yn amser gofyn lletty, oni ddoeth i lynn koedog; ag yn y glyn ef a welai blas ./ ag at y plas hwn i kyrchodd ./ ag ef a glow[ai] ganv telyn rawn ai chweiriaw ./ ag ef a dybiodd wrth y kaniad ar kweiriad nad oedd neb ai medrai ond Gwgon ./ ag yno y dyfod y pavn bach ni wnawn i fawr or mel, ond bod ar y ||

177 *Ilma y dioddefaint ynghymraec ar englynion gair kyrch ynessa i Gallwyd wrth ddysc a synwyr a dyallt ai droi or llading ynghymraec :*

*ENTERLUTE OR GROGLITH**

Y kennadwr : Tewch a son a gwrandewch *b*
ddwyn y traetur oddiyma .

215 *kâs oedd weled / mewn rhediad* *c*
knaf ar i lw, yn kneifio /r/ wlad
draw oi golwg, drwy gwilydd *Sion Kain*

219 *Mol: Syr John Gwynn o weidr kyn i fynd yn varchog, 65*
Y brvd oedd / i brydyddion *d*
heidiav o hen deidiav da . / (l. 62) ||

221 || *pilstwn imp hael ysta nerth* *e*
lle ddêlo Sion oll ddaioni y ssir. *Simwnt vychan*

222 *Owdl o bedwar messvr ar higain kerdd dafod*
Penn breisgedd bonedd bennod / parch fowredd *f*
Ath gyd holant | ath ganmolant
arver Rolant | ar vawr haeledd ./ ||

MS. 74 = Hen. 367. PEDIGREES. Paper; $8\frac{1}{4} \times 6$ inches; 180 pages; second half of the xvth century; in two styles of writing; pages 1-108 and 164 are in the autograph of Simwnt Vychan, and possibly the rest of the manuscript; sewn, in a case.

1 Grono ap tvdyr * * * edn vychan a gladdwyd y mynachlog * * * 1331; (b) Tvdvr ap grono ap Edn a gladdwyd 1311; (c) Grono ab tvdyr i vab 1330; (d) Tvdvr ap grono i vab yntav &c. (no date)

LLYFR GUTYN YWAIN

(e) Plant mad. ap fln vychan o vangor *g*

2 Plant Ric. fln, a gr. trygarn &c. *h*

3 *Eivionydd*: Plant John ap M'ed. ap Jeu. ap M'ed. ap ho¹ &c. *i*

5 Howel koetmor ap gr. vychan ap gr. ap dd. goj *k*

6. Rowling ssalbri ap wil. ssalbri ap Hari ddv ssalbri *l*

7 *Rvthvn*: Robert tybryts ap John ap W^m tybryts &c. *m*

6 John ap John ap * * * ap tomas . . . ap dd. ssytwn *n*

6 Then follows the *Hwx* [Hookes] family of Aber konnwy with their arms &c. *o*

10 Mam dvdyr trefor oedd Rieingar vj llvddyka &c. *p*

LLYFR ED: AP ROEGER.

11 *Maelor Evtvn*: Ywain evtvn ap w^m evtvn &c. *q*

12 *Mon*: Mam dd. vychan ap dd. llwyd &c. *r*

* The heading, lines 1-28, and 106 lines at the end have been copied from "Myvyrian MSS. Poetry No. XIV, 14,973 Plut. CLXVIII. E. 17." by the late J. Peter.

- b. *Ysgeifioc a nannerch* : W^m vychan ap ho^l ap John &c. a
 14 *Edeyrnion* : Plant feu. ap y giwn &c. b
 16 *Penllyn* : Elissav ap feu. ap M^{ed} . . . ap Tvdvr &c. c
 17 *A description of the arms of Kadrod kalch vynydd, dd. llwch, d*
 Herald ap godwin, fer. Voel ap feu. ssais, kyn. ssais, Howel varf
 vehinoc, Syr Rys ap gr. ap ho^l, Syrr Harri dwnn, Syr rys ap tomas,
 Y blaidd rrdd or gest, Adam o went, . . llowdden, ph. ap
 ivor, &c. &c. including *Brutus* &c.
 20 *Aber tanad* : feu. llwyd ap dd. llwyd e
 21 *llannvair* : John ap M^{ed} ap feu. llwyd &c. f
 22 *Kymwd ial* : Tvdvr ap feu. ap ffn &c. g
 23 *Dyffryn klwyd, llannvair Plas Einiawn* : John ap Roger &c. h
 28 *D. klwyd, ll. vair pentre khelvn* : feu. llwyd ap gr. ap Rob. &c. i
 31 *D. klwyd, ll. vair* : Thos ap R. Wynn ap Gr. ap Mad. v'n &c. k
 34 *Swydd ddinbych—ll. vvydd* : Tvdvr ap Robt vychan &c. l
 35 *Dogvael ap ithel hael ap kar. ap k. wledic. Tyrnoc ap korvn m*
 &c. *ends* : ffn or trallwng ap bleiddvd ap tegonwy
 ap ffn or trallwng.
 36 Part of a letter in English
 37 Plant kyn' evell // ffn / Gr. / Mad. / fer. / hol / &c. n
Randir fthel velyn oedd—yn fal : llys y kilallt gymebr / bod an- o
 wydoc / a choedrwc /—y nyffryn klwyd : nanklwyd / Garth nevadd /—
 yn ystrydalvn : llwyn egryn / Gwern affild, kil Redynen, Hendref
 biffa.—ac ynhegaingl : kaer vallwch / hendref vikill / pentref hyvaid
 kastell merch wion / a thrayan sswydd y dyfdrwy / a pheth y maelor
 gymraec
 38 Plant wmfre domoc 4 merched vn a briodes John Wyn *p*
 or groes voel &c.
 39* Plant Meredydd ap vch drvd ap Edwin. q
 Plant ithel ap gwrgevn vychan r
Sir veirionydd kymwd arddwy : Ywain ap fankyn ap Rys &c. s
dolgelle : Plant tvdr vychan ap gr. ap ho^l &c. t
 Gr. llwyd ap elissav ap gr. ap ho^l &c. u
 40* Plant dd vychan ap dd llwyd :—kwnws a gwladvs &c. v
 The upper part of pp. 41–2 and the leaf in front of these pages have
 been cut out.
 43 *IFoxol* : Mastr fflowk llwyd ysgwair ap pirs llwyd &c. w
arav whytacs, twtynghaol, (44) rossadal, hiltwn. x
 “yn henllan ar vedd William rossadal ac fssabel pec oed krift 1441.”
 45 Mam Gr. llwyd ap heilin vrych oedd Nest . . . o ial &c. &c. y
 47 *fal* : John wynn ap dd. llwyd ap Elissav &c. z
 51 *llann lidan* : Tomas ap Robt. ap gr. a
Pant y borssle : Ed o kinastr ap Elis o kinastr &c. b
 52 John aer o konwy ap John aer o konwy &c. c
 54 *Illyn—kefn amwlch* : John gr. ap J. ap gr. ap dd. vychan &c. d
 60 *Eivionydd—gwynnvrynn* : John ap Ric. ap gr. ap John &c. e
llan ystvdwy :—Plant gr. ap Rob. vychan &c. f
 61 *Swydd ddinbych—y ddisserth ynglann konwy* : Lewys g
 llwyd ap Mered. &c.
 68 A genealogical table beginning with *hadwgon ap bleddyn ap h*
kynwyn and ending with *Gr. wynn & Ric. nannav*—“YN LLYFR
 LEWYS AP YWAIN OI LAW I HVN.”
 69 Mervyn vrych ap Gwriad ap Elidir a ddoeth i wynedd i
 f briedi Essyllt &c.
 b. *llanvair* : Robert ap Rys ap dd. ap ffn ap tomas &c. k

- c. *maenan* : syr dd. ap ywain ap gr. ap Mad. kyffin &c. a
d. *sswydd ddinbych* : ſeuau ap Rys ap ſſn ap tomas &c. b
e. *ssir G. yn arvon—k. nan konwy* : Morys wynn ap J. Wynn &c. c
f. *D. klwyd* : ſeu: llwyd ap tvdr ap gr. ap Rys o L. verrys &c. d
g. *LL. ynys* : Plant ſeu. ap dd. vychan—Gr. goz, Twna. &c. e
73 *Genealogical tables* : tvdvr trevor . . . John tybryst &c. f
75 *Rvthyn* : Wmffre powel ab Robert ap ho¹ ap tomas &c. g
80 *LLanvair y nyffryn k.—y llwyn ynn* : Plant John Wynn ap h
dd. ap gr. ap ho¹
85 *LLanvair* : Plant Gr. ap twna ap ſeu. ap gr. i
86 *Rac y nod ne kornwyd y varwolaeth kymer gribav sanffraid &c.* k
b. *Meibion Edn. vychan, Tvdr picedd y nant a LL. gynnhaval &c.* l
c. *Nevyn v3 brychan a vv wraic i gynvarch &c.* m
d. *ſeu. ap Mad. ap Rys ap ſthel ap gr.* n
87 *halchdvn* : Edw. a gr. a dd. a M^{ed}. meis Rys ap gr. &c. o
89 *Plant Ririd vlaid* : Madog &c. p
b. *Dyffryn k.—LLanvair. Gwraic briod W. trevor Sioned v3 Rys &c.* q
93 *Mastr John ssalbri ap Robert ssalbri o rvc ap Pirs ap John r*
ap tomas hen ap harri ap Rawling ssalbri. &c. being a very full account
of the mothers in this family—74 items in all.
101 *[Toma]s ap gr. ap einion ap ſolvn &c.* s
b. *Edn. ap aron ap ſſn ap tvdr &c.* t
c. *LLan gernyw* : dd. llwyd ap John ap ſſn ap ſeu. u
d. *Tomas ap hol ap tvdr . . . ap ſarddvr.* v
e. *Ed. ap dd. llwyd ap bleddyn . . . ap vchdrvd ap edwin.* w
f. *Merched ſeu. ap ſſn ap kyn. evell oedd Yrddyld, Tangwystl &c.* x
102 *Hw ap Ric. trefgarn ap kyn. ap bleddyn* y
103 *The children and descendants of ſſn ap hwlkyn.* z
106 *bod ssilin—ssir gaernarfon* : Robt ap ywain &c. a
b. *tref gayan* : ſhſr [? ſarddur] ap John ap Ryddz ap Rys &c. b
107 *ſdnerth benvras o vaesbrwc.* Edw. ap Mathe ap dd. &c. c
108 *Eliz. v3 gwil. ap gr. a briodes brawd arg. grae Rvthvn &c.* d

PART II.

- 109 *LLyma henwv pmp brenhinllwyth kymrv* : e
b. *Anna wnaeth i nyny // gael wyneb y golevni . . .* f
Roi nef rrac y ddolef ddiu in eneidiau n enwedie ssowrdwal
111 *A synopsis of Biblical history* : Pryd nad oedd dim Eithr
dūw ar ddechrevad y byd hwn yna y dechrevodd adda dyrnasv oed
adda pan aned sseth CCxxx Ag o hyny C mlynedd y bv yn kwyno
Abel ſ fab heb geisio plant a laddesid yn oed dengmlynedd a Rvgain.
A sseth i fab a dyrnasodd ar ol i dad ag a fv fyw 910. Enos a
wladychodd ar i ol yntav . . . ends : ſ Nemroth vab Chūs ap
Caim ap Noe y bv vab a elwid Belus Ac a vv vrenin kyntaf yn assiria
. . . Ac yn oes [ſſalec] y gwnaethbwyd yr ieithoedd yn adeilad
Twr babilon y maes ssennaar A cſan i ativedd Ef y Trigodd iaith
Eſrae kans hyna vv or ieithoedd.
119 *O Noe hyd abram y bv dec Gwyr* : Noe : ssem &c.
b. *LLyma val y Rannwyd plant yr yssrael* : xij maib jacob
padriarch ir dwyrain yr aeth : tri—ysachar ac Judas &c.
120 *ſosseph ap jacob ap Eissac ap abram &c.*
b. *Names of the wives of *Noe, Cain, ſapheth &c.*
c. *Sir y mwythic* : mwrtyn korbed | syre ondno ap roetsier ap syr g
Robet ap syr Ritsiard korbed
121 *LLyma ſache jhon ap Elis Evtvn* ap ſhōn ap siamys &c., h
traced back to Adam! The maternal side is also given at very
great length ; also a description of his arms on page 128.

- 127 *Gwyddelwern* : Elisise ap gr. ap egn. ap gr. ap ffin ap kyn &c. *a*
- 129 *Maelor gymraeg* : Morgan ap dd. ap Rys ap gr. &c. *b*
b. Robert ap Edw. ap hol ap ffin &c. *c*
c. Plant ffin ap edn. ap gr. &c. *d*
- 130 *y traian* : John ag Edw. meib ho¹ ap egn. goch &c. *e*
b. *y traian a swydd y dreuen* : dd. ap egn. ap Mad. koch &c. *f*
c. *y traian* : dd. ap owain ap fer. ap hwfa llwyd &c. *g*
d. „ || dd. ap egn. ap edn. ap Mad. *h*
- 131 *Maelor gymraec* : Rob. ap gr. ap ho¹ ap gr ap fer. vychan &c. *i*
b. *kynllaith a mochnant* : Plant madoc ap fer. goch &c. *k*
c. *kynllaith* : Howel a Rys a Mred. meib gr. ap Edn. *l*
- 132 *Mochnant* : Gr. ap feu. gethin ap Mad. kyffin &c. *m*
b. *Aber tanad* : Gr. ap feu. vychan ap feu. gethin &c. *n*
c. *edeirnion a din mael* : Howel a gr. meib Rys ap dd. &c. *o*
d. *din mael* : dd. ap tūdūr ap ow. vychan &c. *p*
e. „ dd. ap ffin ap ow. hen &c. *q*
- 133 *Edeirnion* : dd. a gr. a John a tho^s meib feu. ap Egn. &c. *r*
b. „ ho¹ ap gr. ap Rys ap feu. ap ffin ddū &c. *s*
c. „ Gr. ap dd. ap Rys ap feu. ap ffin ddv &c. *t*
d. *dinmael ac edeirnyon* : Ho¹ a gr. meib Rys ap dd. &c. *u*
- 134 *Edeyrnyon* : Plant dd. ap feu. ap Egn. . . . ap osbern . &c. *v*
b. „ : feuan ac Edu. meib gr. ap feu. &c. *w*
c. *Meirionydd* : dd. ap Mevric vychan ap ho¹ selyf &c. *x*
- 135 *Jach ddewi ar saint* : Dewi ap sank ap kareidic ap kvnedda *y*
wledic ap Edyrn ap padarn peisrvdd ap tegid ap adda up dūw.
Mam ddewi oedd Nonn &c. Then follow *Dogvael*, Tyrnoc, *Teilaw*,
Avan bwellt, Gwynlliw &c. . . . *ends* : Kyngar a festin a gadwr
a selyf meibion geraint ap erbin ap kūstenin gornev ap kynnar ap
tūdwal ap kūrmwr ap gadiawn ap kynan ap evdaf ap kriadoc ap bran
ap llyr llediaith.
- 140 *Brychan brycheinioe* ap korvmawc vrenin y werddon &c. . . . *z*
Plant Brychan, kynawc, kledwyn, &c.
- 141 *Jach Mair* v₃ Joachym ap sim ap sioswi &c. Mair a brioded yn
oedran xiiij Ac a ddyc y Mab yn oedran xv Ac a gyd oesodd ar Mab
kyn dioddef a hono ef xxxij a thri mis Ac a vv yn ol y dioddevaint
xxii Eithr y Mab a ddioddevodd yn vnion xxxij o vlynyddoedd ir
dydd y dyvod yr Angel yr avi Maria
b. *Henwaw y pvm Brenhinllwyth.* (See above, p. 109.) *a*
- 142 *Henwaw pymthegllwyth gwynedd yw Rain* : Y mon hwva ap *b*
kynddelw A gwerydd ap R. go₃. Plant hwva ap k. nid amgen fer.
bletrūs &c. . . . *ends* : Ynn Nyffryn klwyd Eynydd : Rai addo-
wedant mae gwervgwy ap gwaeddvawr.
- b.* *Pump kostowglwyth kymry* : Y blaidd Rūdd or gest yn *c*
eiddionydd &c.
- 143 *Tair beriach gwyne* : kanteli wyddel, Mabon glochydd &c. *d*
b. *thwyth killin meib. vchelwyr* : Hwva ap kynddelw &c. *e*
th. *killin y Morten a vaelor* : ssanddef hardd ap kar. &c. *f*
d. *th. aylan bellach* : Egn. ap gwalmchai ap Meilir &c. *g*
e. *th. yr henyw gwyr Pentraeth* o hono : Gereint ap tegwared *h*
- 144 *th. gollwyn* : Merwyn ac eginir ac edn. &c. *i*
b. *th. Penllyn* : Ririd vlaidd ap gwrgenav &c. *k*
c. *th. Trevor* : feuaf ap Adda ap awr &c. *l*
d. *th. Nanhevdwy* : fer. voel ap fer. vychan &c. *m*
e. *th. Maelor gymraec* : Kyn. ap Rywallon ap dyngad &c. *n*
f. *th. llannerch banna* : Jonas ap gronwy ap tudr &c. *o*

- 145 *ŷt. Bortvn y Maelor* : ssanddef hardd ap kariadawc &c. *a*
b. ŷt. trefalvn : Eynvdd ap gwennllian v3 Rys &c. *b*
c. ŷt. Evtvn a sonlli ac erddylys : Elidir ap Rys sais &c. *c*
d. ŷt. dudlvstyn yn y traian : Jddon ap R. sais &c. *d*
e. ŷt. swydd y drewen : syr Wm Pefr ap gronwy &c. *e*
f. ŷt. deuddwr a Mechain : syr Rog. powys ap gronwy &c. *f*
146 *Brenhinllwyth dehevbarth* : Arg. Rys ap gr. ap Rys &c. *g*
b. „ Powys wenwynwyn : Plant gr. ap gwenwynwyn &c. *h*
147 *Gwehelyth ar y llechwedd vchaf* : Jarddvr ap tryhaiarn &c. *i*
b. G. gwerthrynion : Kadwallon ap Mad. ap Jer. &c. *k*
c. G. Powys : Gr. Maelor, Owain ac Elissav meib Mad. &c. *l*
d. G. Arwystli : Ho^l ap J^{eu}. ap ow. ap trehaiarn &c. *m*
e. G. Morgannwc : Morgan ap kriadoc ap J^{estin} &c. *n*
148 *G. Gwent* : Morgan ap ho^l ap Jer. ap ow. &c. *o*
b. G. dyved : Ywain ap elen v3 lowarch &c. *p*
c. G. kudelling o gegidva ym howys : Gwynn ap gr. ap beli &c. *q*
149 *G. Penllyn* : Meirion ap llenwev ap koed &c. *r*
b. G. Meirionnydd : Kynan ap brochwel ap edn. &c. *s*
c. G. arddwy : Bleiddvd ap karad. ap senanawl &c. *t*
d. G. Ros : Ho^l varf vehinoc ap karad. ap Meirion &c. *u*
150 *G. dogveilin* : Kowryd ap elayth ap elgyd &c. *v*
b. G. gwyr Ros : Edn. vchan ap kyn. ap Jer. &c. *w*
c. G. arvon : kyfnerth vchan ap kyfn. ap Morgenav &c. *x*
d. G. dyffryn klwyd : Kowryd ap kadvan ap aylawc &c. *y*
Illyma gyff talm o wehelyth Jachav y mars
e. Tŷdr trevor ymyr ap kavroch ap gwernen &c. *z*
f. G. kay ho^l a chrevddyn : Jer. go3 ap M^{ed}. ap bleddyn &c. *a*
151 *G. y deirnon a dinmael* : Plant ow. brogyntvn ap Mad. &c. *b*
b. G. nannav : Plant kadwgon ap bleddyn ap kyn. &c. *c*
c. G. Kynllaith : Egn. evell ap Mad. ap M^{ed}. &c. *d*
d. G. tegeingl : Edwin ap gronwy ap ow. ap ho^l *e*
Ac velly y terfyna hynny.
f. tegaingl : Ednowain benndew ap kynon &c. *f*
g. Js dvlas : Rys ap edryd ap J^{nethan} &c. *g*
h. vuch aled : Tri maib hedd ap olvnawc Henter gwrgi h
 gwillonon &c.
154 *Pennguern a bostyn* : Ryc. ap ho^l ap J^{eu}. vchan &c. *i*
Tegeingl : Höl ap day ap J^{thel} ap kyn. ap bleddyn &c. *k*
b. Tomas yr arg : abad ai vrodvr meib dd. pennant &c. *l*
c. Hol : ap tudyr ap J^{thel} vchan &c. *m*
d. Rys ap kyn. ap Robt. ap bleddyn *n*
156 *Ystryd Atvn* : dd. llwyd ap bleddyn ap gr. ap heilyn &c. *o*
b. Nikolas ap deykws ap grono ap gr. grach &c. *p*
c. Gr. goch ap gr. ap kadwgon &c. *q*
d. J^{thel} wynn ap Nikolas ap gwynn . . . ap grono sais &c. *r*
157 *Dyffryn klwyd* : John ap M^{ed}. ap J^{eu}. llwyd ap ffn go3 &c. *s*
158 *swydd ddinbych* : Huw Konwy a John a Rys meibion t
 Robyn ap gr. go3 &c.
b. M^{ed}. ap dd. ap egn. vchan &c. *u*
159 *Mon* : Mastr Wilyam ap W^m vchan &c. *v*
b. Plant ffn ap hwlkyn ap ho^ll ap Jer. ddv &c. *w*
160 *Maelor gymraec* : Gr. Evtvn ap dd. ap ffn ap edn. &c. *x*
b. Wylliam Evtvn ap John ap Jamys *y*
c. W^m ap dd. ap gr. ai vrodvr &c. *z*
161 *Niwl* : Doe provais overlais vv. . . . *aa*
 Nid af o vuch mynydd dir *Anon.*

- 164 *D. klwyd*—*ll. vair y llwyn ynn* : Plant J. Wynn ap dd. ap gr. &c. *a*
- 165 *Maelor gymraec* : John o pylston ap John ap Mad. &c. *b*
b. Morgan ap dd. ap Mad. ap dd. go3 &c. *c*
c. dd. ap ffin ap dd. ap ffin ap Mad. voel &c. *d*
d. dd. ap ffin ap edn. llwyd ap fer. &c. *e*
e. John ap egn. ap folyn ap fer. &c. *f*
- 166 *f.* dd. go3 ap ho1 ap feu. ap ffin ap gr. ap fer. &c. *g*
fal : dd. llwyd ap tūdv ap feu. ap ffin ap gr. llwyd &c. *h*
b. Margred v3 fankyn ap feuā &c. *i*
Maelor saesnec : thomas hanmer ap Ryc. ap gr. ap fankyn &c. *k*
- 167 *Powys* : John arg. Powys ap Ric. ap harri &c. *l*
Maelor saesnec : Roger ap John ap Robart . . o pulston &c. *m*
b. Gr. ap Morgan goch ap gr. ap fer. voel &c. *n*
c. Tomas domoke ap feu. ap dd. domoke &c. *o*
d. Phylip ap Mad. ap feu. ap fer. &c. *p*
- 168 *e.* Plant Morgan ap fer. ap gr. ddv—Edwart &c. *q*
Nanhevdwy : John trevor a Ryc. a gwenhwyvar gwraic
otwel wrsle / plant Edwart ap dd. ap edn. gam &c. *r*
b. John Edwart ap feuā ap adda ap fer. &c. *s*
Maelor gymraec : fach Robart wynn ap Morgan ap ffin *t*
- 169 *Aber tanad* : feu. ap d. llwyd ai vrodvr ap gr. ap f. v'n &c. *u*
b. *Kynllaith* : Ho1 a Rys meib Morys ap feu. gethin &c. *v*
c. *Mochnant* : Ho1 a gr. meib Madog ap fer. go3 &c. *w*
d. *Brycheinoc* : ffin ap ho1 vn a briodes Mawd v3 f. ap Rys &c. *x*
e. *Mon* : Mērd ap tomas ap Mērd ap Kyn. &c. *y*
- 170 *b.* Ho1 ap ffin ap ho1 ap fer. ddv &c. *z*
c. Owain ap tudr vychan ap gwilym &c. *a*
d. Tudr ap dd. ap Robt ap dd ap Rys &c. *b*
e. *Meirionydd* : Map Mevric vychan ap ho1 ap Selyf &c. *c*
f. *Yr hob* : Plant Mad. ap feu. ap Mad. ddv &c. *d*
g. *swydd ddinbych* : Mērd ap dd. ap egn. *e*
- 171 *Mon* : Robt ap Mred. ap hwlkyn llwyd &c. *f*
b. *devddwr* : dd. llwyd ap Mērd. ap ffin ap dd. llwch &c. *g*
c. *Powys* : syr gr. vychan ap gr. ap feuā &c. *h*
- 172 & 175 *ach y brenin* : Harri viii ap harri ap femwnt &c. *i*
b. *deheubarth* : syr Rys ap tomas ap gr. ap Nikolas ap Phylip
ap elidir ddv ap elidir ap Rys ap grono &c. *k*
- 173 *Y beryw* : Edw. ap ho1 ap feu. llwyd *l*
- 174 *Mon* : Plant ho1 ap ffin ap ho1 — Rys, gr., fer., &c. *m*
b. *tegeingl* : Niklas ap fthael ap dd. ap fer. vychan &c. *n*
c. *Eglwysec* : Plant feuaf ap ffin ap kyn. evell &c. *o*
d. *Edeirnion* : Mad. or hendwr ap fer ap Mad. &c. *p*
- 175 *swydd ddinbych* : folo go3 ap fthel go3 ap kyn. ap fer. &c. *q*
b. *Powys* : doctor owain pwl ap dd. vychan &c. *r*
c. *tegaingl* : Tomas ap Edw. ap fthel ap fer. &c. *s*
d. *Ystryd alvn* : fthel ap gr. ap belyn ap kadwgon &c. *t*
e. *Aber gele* : gr. ap Mad. vychan ap ho1 ap mad. &c. *u*
- 176 *Ystryd Alvn* : John wynn ap gr. ap dd. llwyd &c. *v*
b. *Trevor* : — ap Edwart ap ho1 ap ffin ap Addaf &c. *w*
c. *Y traian* : dd.(?) o holbais ap feu. go3 ap dd. &c. *x*
d. *Powys wenwynwyn* : Ho1 ap egn. ap Kynverth ap fddon &c. *y*
e. *Yvionydd* : Tomas ap Rys ap ho1 ap Rys ap ho1 vychan &c. *z*
f. *Ystryd alvn* : Robert ap John ap gr. ap ffin ap dd. &c. *aa*
- 177 *Deheubarth* : Rys (ai?) vrodvr plant dd. ap tomas &c. *bb*
Maelor sasnec : John ap edn. ap ho1 ap edn. &c. *cc*
Yr hob : Johon a Ric. plant Morgan Ywng ap fankyn &c. *dd*

- 178 *Maelor G.*: Robt and tho^s ap dd ap gr. ap dd. Sutton &c.
 b. (Gwladaid oedd ir lleidr flaid llwyd^a
 ni vawdd ni leskawdd ni lyse *hvw ap Ric o lwdlo.*)
- 179 Pann oedd saint senedd vrevi^b
 No chan ddyn diddim erchi *Anon.*
- 180 (Kynyr. meilir a neigr meibion * gwro[n] ap kvnedda
 wledic &c.)
 b. ssiefrai ap feu. o dref nefyn a ddoeth o ddvno i lann elwy
 achos lladdiad gwr.

MS. 75 = Hen. 295. PEDIGREES, GWEHELYTH, POETRY, COMPOUND MANUWEL, EISTEDVOD CAERWYS &c. Paper; $8\frac{1}{8} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 254 pages; second half of the sixteenth century; in different hands—A = pp. 1-100, 229-251; B = pp. 101-169; C = pp. 170-220 (after 1589); sewn in limp sheep-skin, in a case.

Pages 22, 58, 60, 80, 83, 214, 221-228, 252-254 as well as a large number of half pages are blank.

- 1 gwiliwchi ar ol rhyw goelion / ar niwl mawr gornelav mon ^c
 krickierth vwch lain kareg y llyn &c.
- b. Pennill ir brithill / gan gipill pan gipier / yn frith i gwelwch &c. ^d

2 Mem^d that John Wyn of the towr & elizabeth weere marride Nov. 13 . 1548 . Then on p. 3 follows a list of their children with the dates of their birth.

4 Yn y vylwyddyn y mae iiij chwarter *ends*: tri mis gaiaf sydd o ffilewmatikws anian.

- 5 *diu pie dechre*. Reinallt ap gr. ap blethyn died Nov 4. 1465;
 dd. ap gr. ap dd. ap ll'n was buried at gresfordd the last Friday of Dec. 1476.
 Gr. ap ho^t ap dd. gethin was slain Tuesday Nov. 8. 1465.
 Ryc[hard] grae, lord of Powys, died Dec. 18. 1465
 Wiliam, son of John, of Hangmer, died Jany. 31. 1490 & was buried at Gresfordd.
 Robert ap John trevor, died Sep. 26 = gwyl velangell 1487, & was buried at Llanegwestl.
 John trevor died Dec. 6th, 1493
- 6 Syr William ystanle, beheaded 1495
 Ho^t ap Morus ap feu. gethin, died Thursday & was buried Sunday (sul y gwreichion) 8th April 1481.
 ddj. ap ho^t ap gr. ap edn., died Jany 15th 1479.
 Tomas ap gwiliam ap morus, died February 4th, 1479
 Ll'n ap gr. ap Rys, died Nov 10th 1478
 Rynallt ap gr. ap bleddyn, died Nov. 4th 1465
 fthel Wyn ap nicolas, died Nov. 4th 1494
- 7 John ap fthel wyn, died Nov. 30th 1547
 Davyth llwyd ap bleddyn, died February 1472
 John ap gr. ap ll'n & Robert his brother, died Feb. 25th 1511
 John ap nicholas ap dyk., died March 17th 1492
 fankyn ap gronw died June 9th 1480
 Edward llwyd ap ddj llwyd ap blethyn, died July 1st 1418
 ddavydd ap gr. ap pelyn, died Aug 13th 1492
- 8 Syr nicholas ap gr., died Sept. 25th 14—
 John ap Jankin vicar of Wyddgric, died Oct. 26th, 1505.
 John ap feu. ap Rys, died Oct 29th 1520
 feuan ap John ap gr. ap ll'n, died Nov. 8th 1534
 Robart ap John ap gr. ap ll'n, died June 6th, 1537
 Henwyn ap kyngen ap aser ap bleiddud ap dyfyuwal &c.

*Ilma bellach i ysbyssu o iachodd saint a goruchel
vrenhinedd tywysogion a boneddigion*

9 *Pedigrees of the Saints*: Dewi ap sant ap karedic ap kvnedda wledic ap edyrn ap padarn peisrúdd ap tegid ap fago ap genedawc ap kain ap gwrgran ap dolei ap gwrddoli &c. &c. ends: *Berwyn* ap brychan yngherniw / *Rydderch* ap brychan y ffraingk / *Hychen* ap brychan ynnyffryn klwyd y mae.

21 *Ilma henwaw y rrai a gyvodes beuno o veirw i vyw* / *llorkan* wyddel / *Ael haiarn* / *deinioel* vab / *deiniel* varch dv o bywys / *gwenwrewy* / *Tygiwc* v'ch ynyr gwent.

b. Beuno ap bengi ap gwynlliw ap tegid ap kadell &c.

c. Dewi ap sant ap kyredic ap kvnedda wledic &c.

23 Gwr priod Mair mam fjesv G. oedd fjosseff vap fjakop &c.

b. Another pedigree, partly blotted out, 'a gad gan brior bedd kelert.'

24 Mair v'3 fohachyn ap farpansira ap pansira &c.

25 Moeses / ac Aron / Meibion kaath ap leini ap fjakop &c.

b. laban ap batúel ap nachor ap thare / *Rebecca* v'3 batnel &c.

27 *Dŵ pie dechre / ac yn esa my vi a ddechreva ar fonedd rrai / o vrenhinoedd / a thwysogion / or brytaniaid / a bonyddig am ben hyn y.* *Arthúr* ap vthür bendragon ap kustenin ap llyr llediaith Then follow the pedigrees of *Eigr*, *Koel godeboc*, *Kustenin ap Konystans*, *Mazen wledic*, *Gortheyrn gurthenaw*, *Kustenin ap kadwr*, *Maelgwn gwynedd*, *Kadwaladr vendigaid*.

31 *Rodri mawr* ap essaylt v'ch gynan tindaethwy &c.

b. Rodri mawr ap mervyn vrych ap gwriad ap Elidir &c.

c. *Plant Rodri mawr / anarawd / kadell / Mervryn &c.

33 *Plant *Tewdwr mawr* ap einion ap howel &c.

35 *Plant fago ap fdwal ap mevríc ap fdwal &c.

b. *Plant Grúffúd ap kynan ap fago &c. . . merch lychwy o lan bevlan yw mam *Heual* ap gr. ap kynan / a vv abad ymhen mon / ac y mae i vedd yno etto / *dúling* ap gr. ap k. effeiriad vv ac athro da &c.

37 *Plant ywain gwynedd ap gr. ap k. &c.

41 *Plant kynvyn ap gwerystan ap gwaith voed ap gwrydr &c.

45 *Plant Kenav ap Koel godeboc: Padarn / grwst / Garmoniawn / maesgwic kloff / mar. &c.

48 Trimaib hedd ap olunawc: mendyr Gwrgi a gwillonon &c.

b. Rissiat ap llowarch ap kynddilic . . . ap Rychwyn varvoc o vod olwyn yn Ros.

49 Plant llowarch hen / Gwen / morúdd / Pill &c. &c.

b. Plant / egrí o dal ebolion / ymon a vñant yn oes vaelgwn gwynedd: Nudd / Ronyn / farddúr / geiriad / Trystan &c.

50 Plant *kyndrwyn*: Elvan pywys / gwion / kynon / Riadaf &c.

b. Plant *ywain dirmic*: kornen / gwion / Sidin &c.

c. Plant don o arvon: Gwdion / Samson / fdwal / hvnawc / Gelvaethwy / Evnydd / Elystan / kynan / hedd / adien / Elawc / Arianrod.

d. Plant *maeth* ap mathonwy: lleu llaw gyffes / dylan ail ton / a blodevwedd / ev chwaer / a arianrod . . . ev mam

51 Plant *Kvnedda wledic*: Peibion hyna mab oedd a marw vñ kynn dyvod ai vrodyr or goceidd i wynedd y mynnev gododvn y bv varw / Meirion ab Tybiav ap K. / Arwystl / karedic / dvnod . . . bioedd cantref dvnodic nid amgen kymwd ardúdw y ac evionydd / Edyrn bioedd Edeirnion / Mael . . . bioedd dinmael / koel . . . bioedd kym. koleiawn / dogvael . . . b. kym. dogveiling yn yffryn

* Plant covers here not only children but descendants to any degree.

klwyd / Ryuon . . b. dyno rryvonioe / Oswael b. osweilion / Einion
yrth b. kaer einion / Gwron a bloid brodyr oeddynt, a dwywei v'ch
degid voel 7 mam / Gwen gwraic amlawd wledic / yneigr nam gynwal
karnhwch, kynyr, a meilir . . . a vùant yll tri gyd a chaswallon
llawir i kefnderw yn gyrv y gwyddyl ffichdiaid o von ac y divauasant
yn llwyr pan laddodd kaswallon llawir Serigi wyddel yn llan y
gwyddyl y mon.

- 52 Plant *kaw* o dwrkelyn : dirmic / kilid / bangaw . . Gildas &c.
b. Plant *brychan brycheiniawc* ap korvniawc vrenin ewerddon
/ a marchell v'ch deudric ap Teithffalt ap teithrin &c.
- 54 Tair gwragedd a vù i vrychan / Eurbrawst / Rybrawst / a
pheresgi.
b. Tair gwelygordd saint / plant brychan / a phylant kvnedda
wledic / a phylant kaw o brydain.
- 55 Mewn Trille y delid arglwyddiaith wynedd o gogel / vn o
naddvnt vù / ystradwel v'ch gavan ap kyan &c.
b. Tryffin ap Mervyn or hwn yr heniw gwyr y rriw o leyn
c. Gwgon ap gwriad or hwn yr heniw gwyr y nant mawr o
dwrkelyn y mon.
d. Gwyddid ap Rodri or hwn yr heniw gwyr penmon lys.
e. Mevric ap Rodri a ddigwyddodd oddiar i varch yn ystrad
mevric.
f. Tudwal ap Rodri a vrathwyd ym hen i lin yngwaith kamryd
konwy.
- 56 Helygi a Elvedan meibion 7lon hwylvawr or gogledd.
b. Elidir mwynvawr ap grwst priodawr &c.
c. Rydderch hael glaer ac / ardderchdrud / a morgan mwyn-
vawr &c.
d. Tudwal tutklud ap keidio ap dyfnwal hen.
e. Gwydion astrus / ac ennael / a dos / brodorion oeddynt &c.
f. Jevaf a chenav meibion brwydr ddiriaid ap gwydien astrus &c.
g. Gwythyr ap greidiol galouhydd ap kadvael &c.
- 57 Mordaf hael ap seruan ap keidio
b. Elffin ap gwyddno ap kaordaf &c.
c. Plant Edwin ap gronwy ap owain ap Rodri op ho! dda &c. &c.
- 59 *Pymthegllwyth gwynedd yw i Rain* : y mon Gweyrydd ap
Rys goch &c.
- 61 *GWEHELYTH deheubarth* : Rys ap gr. ap R. ap tewdwr &c. a
G. gwerthrynnion : Kadwallon ap mad. ap 7er. &c. b
G. morganwc : Morgant ap karadawc ap 7estin &c. c
G. gwent : Morgant ap howel ap 7erwerth &c. d
62 *G. dyved* : Ywain ap Elen v'ch lowarch ap hyveidd &c. e
G. Powys : Gr. maelor ac ywain vychan ac elissev meibion f
Mad. ap M'ed. &c.
63 *G. Arwystli* : Howel ap 7evaf ap ywain &c. g
G. powys : 7erwerth goch ap m'edj ap bleddyn &c. h
G. kadelling o gegidva ym hywys : Gwyn ap gr. ap beli &c. i
64 *G. Penllyn* : Meirion ap llenwew ap koed ap doned &c. k
G. Meirionnydd : Kyan ap brochwel ap ednyved &c. l
G. ardudwy : Bleiddud ap karadawc ap 7eanawl &c. m
G. nannav : Plant kadwgon ap bleddyn ap kyn. / Madog &c. n
65 *G. kynllaith* : Einiawn evell ap mad ap m'edj ab bleddyn &c. o
G. edeirnon a dinmael : plant Ywain brogvntvn ap mad. &c. p
G. arllechwedd vchaf : 7arddur ap trehaiarn &c. q
G. Ros : Howel varf vehinonoc ap karadoc &c. r
G. dogveiling : kowryd ap elaeth ap elgud glas &c. s

- 66 *G. dyffryn kloyd*: Kowryd ap kadvan ap alaoc &c. *a*
G. gwyr Ros pedwar llwyth edryd: Ednyved vychan &c. *b*
 (b) Gr. ap Riwallon &c. (c) ſerwerth ap ſddon &c. *c*
 (d) Bleddyn ap mevríc &c. *d*
G. arvon: Kyfnerth vychan ap kyfnerth ap morgenav &c. *e*
 67 *G. Kae howel a chreuddvn*: ſerwerth goch ap m'ed. &c. *f*
G. tegeingyl: Edwin ap gronwy ap ywain ap Rodri &c. *g*
G. ystradalvn: Ilwelyn ap kynwric evell ap mad. &c. *h*
 68 *Brenhinllwyth Powys wenwynwyn*: Plant gr. ap G. &c. *i*
ILWYTH tegeingl: Ednywain bendew ap kynon veiníad &c. *k*
IL. killin meib vchelwyr: Hwva ap kynddelw ap kwnws &c. *l*
 69 *IL. killin y mortyn o vaelawr*: Sanddef hardd ap kar. &c. *m*
 70 *IL. aelan*: Biniawn ap gwalehmai ap meilir &c. *n*
 74 *IL. yr henyw gwyr Pentraeth o honno*: Geraintap tegwared &c. *o*
IL. gollwyn: Merwydd / Eginir / ac ednyved meib gollwyn &c. *p*
IL. penllyn: Ririd vlaidd ap gwrigenav ap gollwyn &c. *q*

Ilma gyff a gwraidd talym o wehelaethav y mars,
maelawr, a swydd y wavn

- Túdúr Trevor ap ymyr ap kadvarch ap gwernen &c. *r*
 76 *IL. Trevawr*: ſevaf ap addaf ap awr ap ſeu. &c. *s*
IL. nant heudwy: ſerwerth voel ap ſer: vychan &c. *t*
IL. maelawr gymraec: Kynwric ap Riwallon ap dyngad &c. *ù*
IL. llannerch banna: ſonas ap gronwy ap túdúr &c. *v*
 77 *IL. tref alvn*: Evnydd ap gwenllian v'ch Rys ap marchan &c. *w*
IL. evtn a sonlli ac erddlys: Elidir ap Rys sais &c. *x*
IL. dudlust yny traian: ſdon ap Rys sais ap ednyved &c. *y*
IL. swydd y drefwen: Syr W^m poſr ap gronwy ap túdúr &c. *z*
IL. devddwr a mechain: Syr Roichir powys ap gron. &c. *a*
Gwehelyth klothaith ar hüd yn hegingl: ſer. goch or *b*
krevddyn &c.

- 79 *Pump kostowglwyth kynry*: (1) y blaidd rrúdd or gest yn c
 eddionydd; (2) adda vawr yn nehevbarth; (3) alon
 ymhowys; (4) y gwenwys ymhowys; (5) heilin seil
 fforch.

Tair beriach gwynedd: Kantelli wyddel, a mabon glochydd d
 ac osbern wyddel.

- 81 *Swydd ddinbech*: Rys ap mredj ap túdvr ap ho^l *e*
 84 *dyffryn kloyd*: Syr ſohn ap gr. goch &c. *f*

85 *Val dyma bedwar devnydd dyn*: dayar / dwr / awyr a than
 / y ddayar y sydd oer a sych / ac a elwir melankolikws . . . yr hawl
 y sydd olevni ir holl vyd yssawd wrth hynny yn y perfedd Rwngr
 y ddaiar ar ffwrfaſwen y mae . . . vegis i gallo hi olehav vry ac yma
 kanyſ y tv vry iddi . . . ends: gwr fflewmaticus bychan i chwant
 a mawr i allv kanyſ oer a gwlyb vydd.

Moliant Rinalld ap grüffydd ap bleddyn

- 101 Mae yngwynedd fab bonheddig . . . *L. Glyn kothi* *g*
 Saith oed y ddar ar i wallt
 104 Nos da llew oes lloſwen . . . *howel kilan* *h*
 fo a fyth fwyfwy weithian
 108 *Mar. am dd. loid o abertanad a Rinalld ap Gr. ap B.*
 Devwr hwnt val blodav Ros . . . *i*
 Ni adodd Sais nid oedd swydd
 yw dir Er daed i orwydd
 Ni natti yr vn etto

- yn fyw lle i bai ped fai fo
 ʃ gwewyr hv / r / dydd gynt
 yn yr adwy na rydynt
 yn i faddef nef vddyn *Ŷeuan ap Tudŵr penllyn*
- Moliant i Rinallt ap Gruff ap blethyn*
 112 Y milwr pier twr teg a
 A deled ystred alvn
 yn Eiddo honno i hvn
 y vo ai kynhalio yn hir *howel kilan*
- 115 Tair annerch i ti Reinallt b
 twr Eilon ar tair aelwyd
 ar gaer galch or wyddgrig wyd
 Eryr y twr yr y tarw *Tvdŵr Penllyn*
- 118 *Barnad Sion Wyn ap Ŷefan ap Rys o ystradalvn*
 kaŵn 'och oedd ackw yn vchel c
 ar ddwy law fair ar ddelw fyw *Tvdŵr Aled*
- 122 *Owdwl i ddychunv tref gaerlleon &c.*
 Reinallt mae kledd ar groenyn / yn graff d
 kan hwythav glapiav genn gledd *L. Glyn kothi*
- 127 *Owdwl i Rys ap Ŷŵen ap kydwgan o is derwen*
 Rys or fel ynys flaenawr / ir wern e
 o bv fab i wraig na bwyf heb Rys *Dd. Nanmor*
- 130 *Marwnad i ddafydd ap Ŷthel vchan*
 Y mae kof a mi ai kwyn f
 chwech y sydd chwech oes vddvn *Dd. ap Edmwnt*
- 134 *I Sr Rys ap Thomas kyn i fynd / n / farchog*
 E wnaeth y fran i nyth fry g
 heb y dalaith be delech *Ŷeuan Derhwyn*
- 136 *howydd Mar. i Wilim ap Grŵffŵdd*
 Rho dwv galon ddiglon fwyll h
 wrth fyngwawr dwv mawr amen *gwilim ap sefnyn*
- 141 *K. i Syr Wiliam grŵffŵdd hynaf pan i vrddwyd / n / farchog*
 Y mae / r / aŵr / yma / r / awron i
 nes i eni na sonient *Tŵdyr Aled*
- 144 *K. ir hen Sr Wiliam Grŵffŵth*
 Kamrwysc Arglwidd kymrv k
 kymro yn vrddo / n / iaith *Dd. llwyd ap Ŷŵen ap gr.*
- 147 *K. i Sr Wiliam grŵffŵdd hen pann oedd yngharchar*
 y Brad hen ir brvtaniaid l
 del ich kof dial ych kam *lewys mon*
- 151 *K. dros Syr W^m ap Ŷŵen i ofyn klog gan marged*
gr. merch S^r W^mgr.
 Pwy sy hael passio helynt m
 i ddiawl ir mars addel mwy *Robert ap dd. Uoid*
- 159 *K. i Ŷeu. fychan o foelyrch ag i howel i fab.*
 Dafvdd o braffwydd broffwyd n
 yw rhoi yn lle yr hen llys *Gvto / r / glyn*
- 163 *K. i howel ap Ŷeu. vchan o foelyrch pan oedd glaf.*
 Howel ni chysga haiach o
 ni chwaddaf oni chwerrddy *Gvtto or glyn*

- Marwnadeu Mr. Sion wyn or Twr, 1589.*
- 168 Ddw dros y wlad a droes lif *a*
 7 Sion wyn fo drws y nef *Simwnt Vachan*
- 172 Mae kvr trwm krio tramawr *b*
 ystor yn nef sy draw /n/ ol *John Tudr*
- 175 Trveni aeth trwy wynedd *c*
 y boir enaid bvr enioes *Robert Evans*
- 180 Tros dacar bell trist yw r byd *d*
 a nef iw holl henaflaid *Edward ap Raff*
- 183 (*Eight Englyns in English referring to the troubles of*
Charles I. with Pym, Hamden, Pophame, Strowd,
Holland, Bedford, Warwicke &c.
 King, alone 7 moane thy many Shedd teares *e*
 What sex is Essex, that eiesore of thine
 & what heathen traytore?
 is that stonelesse professore
 a woman, or man, or more?
 display againe thine ensigne
 Wee'd assure thee Welsh are thine
 Act thy parte Robert hunt the Rebell Essex
 & pull 'em all even pell mell /) *Anon.*
- 185 A fyno nef yw enaid *f*
 oi feie byth ef a baid
 ary llaw yno ir llywenydd *Syr dafudd trefor*
- 186 *Marwnad Sion Gruffudd Sersiant*
 Y byd hyll ar bowyd hwn *g*
 kyrched ef ir nef ari naid *Sion Tudr*
- 191 *Owdwl i Tomas Prys o lanelwy*
 Tomas llew dulas dialwr kryfion *h*
 tomas llew dulas yn lle i deloch *Iewys powel*
- 195 *Four Englyns: Dico quod nemo quid nimis &c.* *i*
- 196 *Gweddi /r/ arglwydd mewn kaniad*
 Yn tad tirion gwrando klyw *k*
 ar ffyniant yn oes oessoedd *Anon.*
- 198 *Kredo: Kredü /r/ ydwyf ynvw dad* *l*
 yn i nefol dyrnas "
- 201 Y dyn a ddringo frig dar / dra vehel / &c. *S. Vachan m*
b. A gasgler gwiliwr drwy/r/ gelyn / koiilweh &c. , *n*
- c. Y deg gorchymyn mewn kaniad*
 Vynghredigion dowch yn es *o*
 dy ddeddfav ysgrifena *Anon*
- 206 *Karol pedair merched y drindod*
 Mi a ddangossaf i chwi /r/ llvn *p*
 7 dyrnas nef i drigo *Mastr Rys tomas*
- 215 Mae vn sawdiwr mewn sidan *q*
 moes ynill y maes vnwaith
- 217 *Yr vsuriwr: Mae vn a barch mewn y byd* *r*
 son am anvdon ydoedd *left (?) unfinished.* (*Sion Tudur*)

229 *Compownd manûwel* (See MS. 52 *supra*.)

Llyma val i gossodir llythyrennaû yr wythnos ar y
managvys

a

Yr wythnos a ddangoswn

a: b: c: kefn bys kyvan

ar: d: e: f: ar i dyn

ar: g: ir bys ar i ben

dec tri dec grymadegydd

pump tri maith saith dec y sydd .

239 *Caerwys Eisteddvod*, 1524: Bid ysbys i bawb o voneddigion a chyffredin vod eisteddva ar wyr wrth gerdd tavod a thant o vewn tref gayrwys yn sir yfflynt yr xx dydd o vis gorffena y xv vlywyddyn o Raynedigaeth harri wythved o Rym comyswiwn ar oedd i syr Wyllyam gr siambyrlen gwynedd a syr Roger salusburi ystiwart dynbych ac eraill / drwy bersenol gyngor gruff ap feu. gwr bonheddic / a thvdv aled bardd kadeirioc / a llawer o voneddigion a doethion erill / er gwnevtvhr ordyr a llywodraeth ar gerddwyr ac ar gylvyddyd nid amgen i gadarnhav a chonffymio y pen kerddiaid y sawl a gavas gradd yn y blaen ac i Raddio y sawl ai haeddo / ac i roddi ys bas i eraill i ddyscu ac i vyvyrto yn nesaf i galler wrth gydwybod ac wrth hen ystatys gruff ap kynan *ends*: Rodd disgybl disgyblaidd o brydydd am i gowydd nev owdwl m^{e} m^{e} / kws clera val y gwyr wrth gerdd dant or radd honno / ac velly i tyrvyna hyn o ordyr allyvodraeth ar ol hen ystatys gr: ap kynnan twyssoc aberffro .

247 llyma val i disgynodd pendevigiaeth kymrv ir yn oes maelgwyn gwynedd / tri brenin kymrv kyn maelgwyn ni hanoedd maelgwyn o honvnt / sef oedd y twyssogion hynny / vrien ap kynfarch / Rydderch hael / morgan ap sathnin Rodri mawr . . a gafas y bendfigaeth oll / ac ef a ranodd y bendivigaeth Rwngr tri oi veibion yn dair talaith nid amgen i anarawd y mab hyna talaith aberffro / 7 gadell talaith ddinevwr / ac i Rodri vychan talaith vathraval /

MS. 76 = Hen. 246. LOVE POEMS etc., by various authors. Paper; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{4}$ inches; 230 pages, wanting beginning and end—pp. 9–22 are repaired and more or less imperfect; second quarter of the xvith century, except pp. 163–4 & 217–8 which are later insertions (*cf.* Mostyn MS. 160); bound in cloth.

The name “dd ap Rys ap dd ap gruff” occurs on page 87 and “Wyllam ap Oen oes [= Owen owes] this boke” on p. 177. For other marginalia see the end of this MS.

1–5 A List of Authors. Pages 6–8 are blank.

9 *A fragment* || diod trystan ac * * * . . . oni chaf wen * * b

b. Y fvn lle irei * * *
* * * * het mwv c

11 May kariad merch im kiriaw
* * * * er vy nychv ? end. d

13 braise veddwl brwysc gyv * * &c. e

One leaf, containing the end of the above Cywydd and the beginning of the one following, is wanting.

15 || seuthv rrvgeirw ssythvnt
nid vfydd neb ond ivor . dd. ap gwillim f

b.	Ivor avr o vaerwriaeth		a
	hir dy gledd ir heir dy glod .	<i>dd. ap gwillim</i>	
17	ardded y gan graynylch		b
	Yscwd pan vai was iscil		
b.	Kerdda was kar ddywiswyrdd		c
	[Ac yfed] gidac ivor	[„ „]	
19	Yvydd serchogion oveg		d
	wyneb yrhayldeb ai roys	„ „	
20	Da mewn kyff dewi mynyw		e
	[a da'r] byd ni da ir bedd	<i>dd. llwyd ap t̃ ap gr.</i>	
22	Y gwr im dirmvgv		f
	* * * aith ifor methavarn (l. 6)		
23	Prid o swydd prydaids iddi		g
	A men ac ni chana mwy	<i>dd. ap gwillim</i>	
b.	Y fyn awnaeth vwy no neb		h
	oni cha oed yniach wen	<i>hoŵ aurdrem</i>	
25	doy royddwn dan orddail		i
	gowni ar gil y genav	<i>dd. ap gwillim</i>	
27	peynvdd y rwy yn povni		k
	ni bydde vwy om bodd vis	„ „	
29	Y soweth nos o ayaf		l
	vnic vn yno i gyd	<i>dd. ap ednwnd</i>	
31	Pwy yn darvod pen i dervyn		m
	dyro ym einioes dra mynych	<i>Morvs mowddwy</i>	
33	Vy swydd er mwy no blwyddyn		n
	mi a chwi imiachaywn	<i>bedo brwynllys</i>	
35	Kerais dyn ivanck araf		o
	o gyd gof gadw a gafas	<i>Ŷeuan dyfi</i>	
37	Ni all deigr yn lle i digiwy		p
	i dylwyth vyth a delir	<i>R. nanmor</i>	
38	Pwy o wynedd am poynes		q
	diried gidar dv arall	<i>hugh pennal</i>	
39	Merddin wyllt am ryw ddyn wy		r
	ai chavl o vodd i chalon	<i>Ŷeuan dyvi</i>	
42	Kerais ddyn ivanck hirwen		s
	bagl goll a gaiff bigail gwen	<i>Oraihian</i>	
44	Yr ewig wych rowiog wen		t
	sonia verch kyssana vi	<i>brwynllys</i>	
45	Y vyn alawnt vain olav		u
	ar van yw rroi oeven rwyd	<i>lewys mon.</i>	
47	os heddiw imdiswyddir		v
	om bryd nida vyth om bron	<i>oraihian</i>	
48	doe gwelais ddyn lednais lan		w
	arddel dyn or ddol ei dwg	<i>dd. ap edmwnt</i>	
50	blin yw yscar achariad		x
	yn vwy nag yn hwy ym hoys	<i>dd. ap gwillim</i>	

- 51 Kariad ar verch am kyriodd *a*
mwy nog ol gwenol mewn gwynt *Robin ddu*
- 53 wylovys wy fal avon *b*
may avr ar grys mair ar groc
am hoedl sion am hadog
achynnydd or wreichionen. *gutto or glyn*
- 54-55 The scribe, turning over two leaves, missed these pages which were filled
in later with "Remembrances: 7tem fiff ponnes 7tem for brass potes" &c. &c.
6. bydd esecys kofys kyfan gwen irdw ddegwm awnai fyddages. *c*
- 57 Y tarw mawr (or) mortmeriaid *d*
degfed wyd dwg vyd iawn *guttur glyn*
- 60 tri llew yn aros tri llafn evraid &c. *Anon. e*
6. prydydd yw jeuan yrwden &c. *„ f*
- 61 Y verch awnayth gwayw imais *g*
bydeiroes mewn bedw irion *Robin ddu*
- 63 7m anvon imay yr vnferch *h*
ar plat ir vnyllid y plant *"ni wn i pwy ai kant"*
- 64 Dydd da yd vy Riain veinwen *i*
y nef i thenaid yn ol *dd. howper*
- 66 dyscais ddwyn kariad eseyd *k*
kywir ni mynegr mwy *dd. ap gwillim*
- 68 Y vyn ywchel o vonedd *l*
ar ddyn wyl i rrodwn i *guttyn owain*
- 70 blinai yn dwyn er mwyn merch *m*
gist vayn ar gost y vonwent *brwynllys*
- 72 Y vyn a gaid fwyna i gwedd *n*
blayn y berth om bola ni bydd *arai hian*
- 73 Myvi sydd deynydd dig *o*
i byddaf os gwybyddir *dd. ap gwillim*
- 75 May yn vwyn ai min o vel *p*
mi a wn ballv hyn bellach *araihian*
- 76 Gwyl bedyr i bym yn edrych *q*
yn anreg bid teg bid hagr *dd. ap gwillim*
- 79 gwae a wnai gaer ne wal *r*
aeth ir bedd ath Rybyddiodd *tudyr aled*
- 81 May krygiav dan fvriav vais *s*
oni chan yniach vn waith *Hoß ap dd. llwyd*
- 83 Gway avai hyn dyn noi dad *t*
ne vwrw byth arnaf i y bai *Hoß ap dd. llwyd.*
- 85 Y vyn wyl yw vy nolyr *u*
ofn hyn yw vy anhyned *airaihian*
- 86 ba ynill obai anerch *v*
dervid wen dorvod vnwaith *gr: ap 7n ap 7. vychan*
- 88 Y ddyn vwyn addaw yn vynyeh *w*
a choron o dyrch evraid *Robert leiu*
- 90 vy rriain penwrheveh *x*
er y dyu ni wyr dannerch (1. 10)||
- 91 Y ddyn fwyn o ddawn fonedd *y*
pared vvn enned vi yniach *syr owen*

93	beth am pair yn ddiweiriach		<i>a</i>
	rrag enaid vyngwraig inav	<i>bedo brwynllys</i>	
94	Kefais vn kofvs wener		<i>b</i>
	klaim ar hwn kayl ym ai rroes	<i>grüff. hirhythoc</i>	
97	Y ddyn ganmoledig ddoyth		<i>c</i>
	Am hynn nef in henaïd	<i>syr owen</i>	
99	May kvr ymhob kwr im hais		<i>d</i>
	vynvw fv hon fvnihenydd	<i>oraihian</i>	
101	Y ddyn wen oedd ddoe yn anwyl		<i>e</i>
	dyddia ami diwedd ym wyd	<i>syr owen</i>	
103	overvardd a gyfarvy		<i>f</i>
	nid gwell ym enaid i gael	<i>gwillim tew</i>	
106	Hawdd vydd ir nos val ossai		<i>g</i>
	gwr gwen gida am gwraig i	<i>bedo aîr ddrem</i>	
108	llawen nos iav llyniais oyd		<i>h</i>
	Yni byw am ofni byn	<i>Robin leia</i>	
111	troys im kyr trwy son kariad		<i>i</i>
	ai nachair yn iach orie	<i>syr owen</i>	
113	Y verch dec am an rhagodd		<i>k</i>
	a thrwy'r verch athroi ar vayth	<i>bedo brwy[n]llys</i>	
115	Y ddyn vwyn ni ddaw yn vol		<i>l</i>
	mae yn gyd ac i myno gwen	<i>John ap hoî ap tî. vych</i>	
117	bryddwydiaw obry i ddydwy		<i>m</i>
	be rron oll a byrrav y nydd	<i>syr lewys ap John</i>	
120	Mae gwen vn im gwenwynaw		<i>n</i>
	y hi allodd yn hwylo	<i>bedo brwynllys</i>	
121	Kerais ddyn jvangk hirwen		<i>o</i>
	oini chair aed yn iach wen	<i>„ „</i>	
123	Kerais ni chedwais chwaith		<i>p</i>
	A hevyd bowyd i bardd	<i>bedo aîrddrem</i>	
126	byth ni wn beth awnai [wani in MS.]		<i>q</i>
	i wlad tiawl awnelo twyll	<i>gr. ap Jëuan vychan</i>	
127	Y forwyn fwyn er yn verch		<i>r</i>
	heb ordderch i neb erddi	<i>bedo aîrddrem</i>	
130	Oyr yw ymron ar ymryd		<i>s</i>
	A ddaw ko iddi ai kar	<i>dd. lloyd ap tî. ap gr.</i>	
132	Myn venaid may yn vwyneb		<i>t</i>
	mwynen yn ai min awnaeth	<i>dd. ap edmwnt</i>	
134	triffeth mawr i tra hoffir		<i>u</i>
	o vin hon byddwn vyw yn hwy	<i>llowdden</i>	
136	Karv yrwyf karvaidd wedd		<i>v</i>
	glwy o serch drwy gael oes hir	<i>syr John leia</i>	
138	Y may gair ym o garv		<i>w</i>
	Hirwallt ar neb ai arwain	<i>dd. hen</i>	
140	bwriais vryd briwais y vron		<i>x</i>
	bid i fvn y byd a v[y]nno.	<i>John ap hoî</i>	
142	duw svlgwaith dewis wylgamp		<i>y</i>
	i veirwr byd lvdlyd liw	<i>dd. ap gwillim</i>	

- 144 gway fi na wyr y vorwyn *a*
o kan bader ond kowydd *dd. ap gwillim*
- 148 Y verch dan yr aür lathr loyw *b*
tri eiddwayw serch trwyddo y sydd „ „
- 149 gwelais ir ffair ddisglaer ddyn *c*
nida ni ddowaid i daw *bedo brwynllys*
- 152 Y rriain ar gwaed rrywioc *d*
barnedic gar bron ydwytt *arai hian*
- 154 Goval am ddal meddyliav *e*
odyre i ffais hyd ar i ffen *bedo aürddrem*
- 156 Y fyn addwyn owynedd *f*
mi a gela gwen gael a gad *aürddrem*
- 159 Y verch o rryw van or byd *g*
ath gael or mab mwya ath gar „
- 160 Y vyn bach vwyn i bychedd *h*
o myn düw drossom ni yn dav *oraihian*
- 162 Y ryn addwyn vwyneiddvawr *i*
ai vannedd el ir vonnwenn *ŷeuan tew brydydd*
- 164 Y verch or vynachlog vayn *k*
na chawn vod yn ordderch yd *dd. ap gwillim*
- 166 Tair gwragedd i gwedd ai gwawn *l*
madde bvn er meddy byd „ „
- 167 Y verch bv rrom anherchion *m*
bid lawen y vedwen vach *bedo brwynllys*
- 169 Y verch wedir glod a vv *n*
a ro i ti wra teg *Robin ddv*
- 171 Y Briain wych rrywen wyd *o*
vyth amen nith ddamynon *hoß swrdwal*
- 173 Y vyn ai hawdd ym vvw yn hir *p*
Yn dy bwyll venaidd bellach *bedo aürddrem*
- 175 May dolvr drwe imi draw *q*
ym dal dros y dolvr drwg *bedo.*
- 177 Y vyn alawnt vain olef *r*
a rodded pen im ganed gwen *syr huro llwyd*
- 179 Y verch wyl vry ychelwæd *s*
Nef oyd dy gael yn fay [= feu] *lewys morganwg*
- 182 Y verch dec i gwedd meddvnt *t*
o lan gwy liw ewyn gynt „ „
yn iach wen vynyeh anerch *“dyn hiraethlon”*
- 184 Koron owdwl kowrain ydwy *u*
gwyllan hvf gwialen hardd *Robin ddv*
- 186 Y lloer wen a lliw r wanec *v*
o dalia mwy diawl a ami *John ap Res*
- 187 ʒ may goval im kalon *w*
ynyn nibwy hyn no hi *bedo brwynllys*
- 189 Y verch ddichwedl ddiledlyth *x*
dy vowrnwy duw i varny *dd. ap gwillim*
- 190 Govaly heb dv heb dal *y*
Penvynyeh vydd pen veinioes *Tudyr Aled*

193	Medra ompwyll mydr om pen mor dec i hanrreg a hi	<i>John ap Hoſt ap tſ.</i>	<i>a</i>
195	Pand oer y penyd a wn y rrydd duw arwydd dial	<i>bedo brwynllys</i>	<i>b</i>
197	tv dv dyllvan tydwyl arglwydd penllyn hoywin hir	<i>dd. ap gwillim</i>	<i>c</i>
199	Prvdd wy val i parai ddyn nid yn boen dyn yn y byd	<i>ſeuau dyvi</i>	<i>d</i>
201	o dduw ond trist oedd nad rrydd i dic ym ai dwg ymaith	<i>gruff ap ſeuau</i>	<i>e</i>
203	serchassais ar chwaer essayll varny ymvyw ne varw yn y van	<i>tudyr aled</i>	<i>f</i>
206	Maeng hwyn am vorwyn yn fwv y rraw bal awna rryw ben	<i>lewys mon</i>	<i>g</i>
208	Y verch a gerais yn vaith teg aed poed tagv iddi	<i>"ni wn i pwy ai kant"</i>	<i>h</i>
210	Y ferch a symyd perchen onich kair mwy nich karaf	<i>bedo aurdrem</i>	<i>i</i>
211	gwae wr mvl a garo merch trimis im dewis i del	<i>dd. ap edmwnt</i>	<i>k</i>
213	dydd da ir vw[y]na ar avv dros i bod deiroes heb wr	<i>gr. ap ſeu. ap tſ. vychan</i>	<i>l</i>
215	Y ddyn a wisc addaw yn wen ath gael or mab mwya ath gar	<i>hugh llwyd</i>	<i>m</i>
216	Y verch dawel wallt velen wyd ymy odei ynaith	<i>dd. ap gwillim</i>	<i>n</i>
217	Y ddyn fach addwynna fv ni bych ond tra heyddych hyn	<i>Y gwineywas</i>	<i>o</i>
219	Karv yrwy kyrvaidd wedd i gayl o enaid i gwr	<i>"ni wn i pwy ai kant"</i>	<i>p</i>
220	Val i royddwn vawl rwyddaf a men awyllidodd vy mvn	<i>dd. ap gwillim</i>	<i>q</i>
222	Kynnar vod kain arweddyd nith yr havl vnwaith ar hon	<i>" "</i>	<i>r</i>
223	doeth yw mab ysbryd athad a bren duw i brynnv dyn	<i>(l. 32) * * * * *</i>	<i>s</i>

Marginalia, written apparently in the same hand as "Wyllam ap Oen ocs this boke" (p. 177). Probably pages 54-5, 163-4, and 217-8 are also by the same scribe.

<i>a.</i>	dy gas awyd ith geisi anvwy ni vyn &c. (p. 59).	<i>t</i>
<i>b.</i>	Anerch drwy serch yn siwr y veinir &c. (p. 69).	<i>u</i>
<i>c.</i>	kowgwr a bostwr le bo ai weniath &c. (p. 75).	<i>v</i>
<i>d.</i>	fe ran oeth gisio fyraid o galwn trwy gellwair &c. (p. 77).	<i>w</i>
<i>e.</i>	gwavr dyn a golles i air da &c. (p. 79).	<i>x</i>
<i>f.</i>	blodevn Rosgown nis gwelaïs er talm &c. (p. 173).	<i>y</i>
<i>g.</i>	heravth braw saieth braw sone o aler i rwyllais i degon
na bay en poboll en ffodolon a nine en dav vn vn dou	<i>z</i>
<i>h.</i>	gwyr gwagedd down wedd dynion am kar
vain iawn i hayl yn kayl kwyn (pp. 187 & 186).	<i>a</i>

MS. 77 = Hen. 74. POETRY by Lewis Glyn Cothi and various other authors, the STATUTE of GR: AP KYNAN etc., in the autograph of Sir Thomas Wiliems. Paper; $8\frac{1}{4} \times 5\frac{7}{8}$ inches; 450 pages—the first half was written apparently in 1576 (p. 1) and agrees in style with *Conway MS.* 26; slightly imperfect; in a box.

- 1 Ilyuer Tho: Wiliems * * * * "physyc^{yr}" (added later).
- b. Wylo a gwilio dirgelwg . . . yw naw gelyn y golwg a
- c. Mil-a phedwarecant medd Maelor b
(trigain) pan gad drygae Gwigmor
treth aml ar benn tri thymor y troes ^{ym} ^{yr} farll tros ^{ymor} ^{yr} or
- d. Three Englynion on the number of hours and days in the year, and
i gael yr ynyd D. Nannor
- 2 **7** Syr Gr. llwyd Marchoc o ddinorveg c
Dydd daed Ruffidd hael vudd cerdd &c.
- b. Edmwnd farll Rismwnd a roed (ir Jesu &c. 1456 D. Nantmor d
- c. Mi a vwm nowmis haech y mol gridven wrach &c. *a fragment.* e
- 3-9 Table of Contents.
- 10 *Enwae Cleddyfae'r milwyr*: Caledvwlch cleddyf Arthur &c. f

Cywyðeu ac Odleu gan Lewys Glyn Cothi.

- 11 Dart arglwydd Herbart baham (na thorres) g
vn clo'r King Edwart yw'r Herbart hwn /
- 16 Gwr yw Syr Risiart ag a ry (i win) h
Salmon yn troi 'mron y tri moroedd
- 19 Mi af cynn yr haf vy rhann (vû redeg) i
A phoed yn ganmlwydd arglwydd i ddel.
- 22 Bonedd dwylann nedd del yn wyn (y sant) . . . k
Nawdd yr angylion ar nonn glynn nedd.
- 24 Davydd sy winwydd ab Sion (o dir Gwyr) . . . l
Teilo ai noddo ai winwydden.
- 27 Davydd ab Sion rydd o wreiddyn (divaleh m
ef yw dewi sant ovawd a Sion /
- 29 Pa dûy o Gymry a ddwg ym (lawer n
ag nid el led gwavn oi dûy. /
- 31 Ai Cymro'n gwreiddio o vewn grym (wythwyr) o
Henrhi ai dyly ar Gymrû y gid /
- 34 Marchog tir gwenog gwae ddyn gwann (oediog) . . . p
ar vro'n i gwyno a phlwyf Gwenog /
- 36 Pedwar gwreiddyn dar dyrys (i gynon q
o bedwar imp dar o rys /
- 38 Adeiniog o vardd a adwaenyn (wyf r
nag a roed o droed i oradau /
- 40 Dewis eginyn ydyw feûan (wych) s
aed oes ag einioes ir eginyn /
- 42 feûan ab phylib dan fvor (irwyd) t
da a dû ydwyd feûan /
- 45 Pwy gwraidd maeshyfaidd pwy y sydd (yn hael) u
ag yn y gwraidd egin gras
- 46 Bon llyr Crûg eryr idan goron (Loegr . . . v
ar y gwr gorau o Grûg eryr

- 49 Val enaid a chorph i vaelienydd (rym *a*
a duw a ranno da ir enaid / *L. G. Cothi*
- 51 Yt grair llann Bisdair o bedwar ban (byd) *b*
Morgan gwr a rann ar helm grib
(haearn) ab howel ab Phylib
Yt Bawl abostawl plwyf llan Bistair /
- 53 Rys Owain rymys val y ron (o bryd) *c*
nef weithian yw rhann, Owain a Rys /
- 55 Caer ysdwyth dûylwyth adai dan (benyd) *d*
vn bar a eisd 'n Aber ysdwyth /
- 57 Mastr Watgyn penrhyn gwin per (a-damasg) *e*
yt gytgerdd eto gwatgyn
- 59 Masdr Watgyn vrychwyn gwlad vrychan (ryswr) *f*
wyth o vrychan ith vreichiaû
- 62 ȝ ddwyn arofyn llei'r addvwnn (gael *g*
caniadwr Siancyn ydwyf
- 64 D'aur ym drahaearn vyth a drig (im byw) *h*
er dy voli ym wyr ririd vlaidd /
- 66 Ynhwr Baldwyn es dwynos *i*
val i bv oldal ynhwr Baldwyn /
- 69 O dûw pwy ynglan Gwy a gai (arabedd) *h*
i lenwi gwin ar lann Gwy /
- 72 Ban ddelai bob rhai i bob bryn (nid dim) *l*
yn lle i dad, wellwell i del /
- 75 O winwydd davydd vyingredivel (gwyn) *m*
wyr Elysdan Glodrydd (l. 38) ||
- N.B. Here five leaves, at least, have been torn out of the MS. containing poems numbered respectively 28-30, and page 77 begins with the last four lines of an Awdl which ends thus :
- nawdd dûw arno nûdd y deyrnas /
- 77 Sion hyvedr ar varch Sion Havart (alawnt) *n*
pwyr pvmnyn a wyr pvm synwyr Sion /
- 79 Y ddwy wragedd rywiogach *o*
ywch i bo bendith ych bardd.
- 82 Dydd da ir wreigdda a roes *p*
ai chywydd i verch ȝeûan
- 84 Y wraig oraû o igain *q*
a thalû i phwyth i Elis
- 87 Annes Eûron Sion vyinghws henwi (hael) *r*
yw'r llenn a ry llaw Annes.
- 89 Y llew oedd eûrlliwi i wallt *s*
ladd dwyfil a chledd davydd /
- 92 Aûr Angharad law arian *t*
dair oes i roi deûryw win /
- 95 Meirchion glann Eithion wyd ynydd (a nos) *u*
a gwas a marchog, megys Meirchiawn /
- 97 Glan dûdûr gloew wyndodeg *v*
o ddwyvil ond vn ddavad *ȝeuan Brydydd Hir*
- 99 ȝeûan gefnwan gyfiownwawd *w*
ag oi hil mi a gaf had / *Tûdûr Penllyn*

- 102 Y gwyr dar vû ñynû naid *a*
ach bodd yw'r ddwyrodd eraill. *Hoel Cilan*
- 105 Y tēyrn doeth terwyn dū *b*
i howel wych mor hael oedd *Gwilim dew*
- 108 Am eni Sacarius *c*
a ro dūw i ward feūan *L. Glyn Cothi*
- 111 A' drūan vawd lydan ledr *d*
gael twyll m yngoleūad dūw / *ŷolo Goch*
- 115 Dyn wyf ni chais bod yn wych *e*
dros gof betai deiroes gwyr. *Deio ap ŷeu. du*
- 119 Meredūdd marw ir ydwyd *f*
hon a gaiff ihvn igwr *Ilowdden*

THE POETRY OF GUTTO'R GLYNN.

- 122 Mowr yw r gair am y dairodd *g*
ir gwr hael ar wraic ai rhoes *Gutto'r Glynn*
- 126 Mynnwn y mod mewn vn mann *h*
cwff eūraid caffo hiroes No. 48

A whole gathering, containing poems numbered respectively 49-56, is wanting here.

- 129 Dūw a roes ym o dir saint *i*
siars na mach Syr Sion mechain No. 57
- 131 ŷolo tūthiodd at ŷthael *k*
Trvnio a atto'r annedd
- 134 Roi tūy'r wy vry ar y vron *l*
mae mendith am y maendo
- 137 Yngred pei gullwn redeg *m*
tūy'r beirdd a phoet hir y bo
- 140 Mae vn ceidwad mewn cadair *n*
Modveddaū meūdwy vyddaf
- 144 Prelad ar yn gwlad o glwyd (i ddyvrdwy) *o*
vn dūw ath ato i lywio'r wlad /
- 147 llawen wyf im plwyf am plas *p*
yw yn maeth an llvniaeth an llawenydd
- 150 Tri llū aeth i Gymrū gynt *q*
Cymry a dry yn dy raid .
- 153 Tristach yw Cymrū trostyn *r*
naill ai ddūw ai 'n llaw ddiawl *Ŵn ap Gūtтын*
- 155 Mae llef oer mal llifeiriant *s*
a von y try v'enaidd draw *Guto'r Glynn*
- 158 Tyfodd yn rhyd y Tavwy *t*
ddiaine o cherdda ddaear / *Hūw Penial.*
- 162 Dwyn y bwm er dawn y byd *u*
bid i allū ir byd wellwell No. 68 *Hoel ap Gr: Goch*

N.B. *Cywydd merch o penial*, No. 70, by Bedo Brwynllys is wanting here.

165 W. Salesbury's preface to the *STATUTE of GR: AP CYNAN* ryw amser Tywysawc Gwynedd ar y gwyr wrth gerdd, heb law hynny y mae yma *ANGWANEĆ DRAETHAWT yn perthynw ir ddwy gerdd.*

Wrth y Boneddicion yr eisteddwy'r ar gwyr wrth gerdd.

Gan ymy dybiet (wyrda vrdasawl cyd bot yspes gan bawp mor ddiseml ac mor ddoethion ytych) na byddai yn amperthynasol, amyn yn beth porth ychwy

gymerdd golwe ar ddosparthwaith pendefic or hen amser, nid amgen no Gruff. ap Cynan : dan ba un megys a dŵ yn y blaen y bydd y danoch chwithau ar vyrrder, y bŵ (mal y darllenir yn i Croniel ef eisteddod arbenig ar wyr wrth gerdd) y gwr mal yd oedd ef ehvn yn gerddgar iawn, velly o ddehewyt meddwl y gwnaeth ef gwbl drefn ac Statut berfaith ar y peth. yr hon yn hir o amser, a safawdd yn gyfraith ys yr hon yd y dydd hwn y mae'r gwyr or ddwygerdd yn ymarddelw o honei yw chadw ai chynnal yn bendant. Can hynny meddaf y tybiais y gwnawn beth nyd cwbl anwiw ar gydrychioli y prŷddap chwi y ddywededic Statut, erwydd y copi a ddaeth im llaw i : sef megys y galloch gwedy ychwy y gwelet a synniaw arni gan ych pwyll dderbyn nei roi hcbio, arallŵ, dirymio adwywio a chadarnhaŵ oll vaneŵ neŵ bwytheŵ, ai nebyn o honvnt, y cyfryw vodd ac y deall ych doethineb chwi, y vod yn addwvyn neŵ ddiwvyn, yn gyvaddas neŵ yn ancyfaddas ir oes presentol. A channa phery dim y dan haŵl ar a ddychymico dyn mwy nag ynteŵ ehvn yn yr amcan ddarparedic, chwitheŵ (tebycaŵ) ellwch yn gyfiawu newidio yr hynn a welochwi oeh cydgyngor y defnydd yn erchi. Ac mal hynn gan ervynn ar benawdŵr pob iowngerŵ a gwir gyssondap rwyddhaŵ rhagoch, y canaf yn iach ychwy dros hynn o bryd. o vouwent S. pawl yn Llundain y 6. or Mai 1567

ych ewyllysgar garwr

William Salesbury

167 *STATUT GRUFF. AP CYNAN ar y gwyr wrth gerdd*: Illyma y sawl ysydd rydd vddŷnt glera, gwr wrth gerdd auafŵs megys gwr dall, discipl spas, a discipl disciplinaidd, a discipl pencerddiaidd a phencerdd. discipl spas cerdd davod a ddyly wybod sillafaŵ, a phvmp mesŷr ar englyn &c. yn discipl disciplinaidd y ddyly wybod deŵdddec o vesŷrae &c. Y discipl pencerddiaidd a ddyly wybod yr oll sillafaŵ a rheol yr ymadroddion yn ol y Gramatec, a dosparth y canghaneddion, gochel yr oll veiaŵ, canv yn gydsain neŵ yn gyfowchgerdd ar xxj. or mesŷrae &c. yn bencerdd y ddyly wybod y cwbl &c. *Angwanec am yr vn defnydd*: Tri bardd Caw y sy = prifvvardd, posvvardd, arwyddvvardd &c. *It ends with a list of poems illustrating different metres together with a tabular analysis of the 24 metres*: Tresiol . . . | oooo | | oooo | o |.

193 Y donn ewynlon wenlas

nawdd duw a mair vn dydd mwy No. 71 *Gruff. Gryg*

196 *Illyma ddangos pa beth yw cynganedd*: Cynganedd a vydd o gydsain cydsoniaid, a chyfnawid bogeiliaid &c. &c. . . meddai John Philipp

198 Dŵ mor afrwydd ar vlwyddyn
anfawd i ddyddbrawd na ddaw. *Illy ap Guttyn*

200 Y gwr vwch ben gorvwch byd
yma ddŵ nef madde i ni *Doctor Joan Kent*

203 Gwunn na allaf gan dravael
o vair a oes benyd vwy / *Gwilim ap Sefryn*

206 Tebic yw gwynedd meddir
eŷrvawl ior wra val ef / *Gruff. Gryc*

209 *Illyma gyneddfae 24 marchoc oeddent yn llys Arthŷr* bob tri a thri addaschweidl o ynys Brydein / Tri aŷr davodioc llys Arthŷr, Gwalchmai ap Gwyar, a Drŷdwas ap Tryffin, a liwlod ap madoc ap vthŷr *ends*: Tri chynghoriaid varchocion oedd yn llys Arthŷr / Cynor Clydno, ac Aron ap Cynvarch, a Meirchion ap llowarch hen, Cyneddfae y rhai hynny pa ryw orchest bynac— left unfinished.

213 *Illyma dri thlws ar ddec* o ynys Brydein, eithr digwydd y gydyda Merdin, llen-aur Arthur yngherniw a dyfnaint, pwy bynac ai dani ef a welai bawb, ac ni welai neb efo i ble bynnac yddai / *ends*: (13) Mantell degeŵ eŷrvron, ni wasanaethai ir neb a dorrai i ffriodas nai morwyndod, ac yr neb y byddai lan yw gwr y byddai hyd y llawr, ac ir neb a dorrai i ffriodas ni ddoe hyd i harffed, ac am hynny'r oedd cenvigen wrth ddegaŵ Eŷrvron.

- 216 Crair cred oed cynnydd, creavdr llû bedydd *a*
 dod ym gyfraniad oth wlad ath wledd *Jolo Goch*
- 219 Dûw gwyn er digio enyd *b*
 gwnaed dûw ag enaid howel *Tudûr Aled*
- 222 O gyvarch yn y gavell *c*
 dûw a wnel yn dwyn yw wledd No. 81 *D. ap Edmund*

N.B. Several leaves are missing here containing *Cyw. y drindod* No. 82 by *Ŵeu. Deûlwyn*, *Cyw. i ofyn mantell i Elen Chwitrnai* No. 83 by *Gutto'r Glynn*, and *Cyw. y seren Comet pan aned mam Ywein Tudûr* No. 84.

- 225 Gruffûdd beistrûdd bowysran *d*
 a gwin yn nannaû a gaf / No. 86 *Tudûr Penllyn*
- 227 Tyfodd vn o blant difeth *e*
 na bo'r gwr eb aûr ag yd / *Gutto'r Glynn*
- 230 Y gwrol lam (*ne lew*) ragorawl lys *f*
 rhoi a chael mae'n rhyw i chwi *llywarch Bentwrch*
- 233 Doeth im cof heb i ofyn *g*
 Dûw gwae vi a dwg efo *Gruff. Gwestlynt*
- 237 Ymlwyddyn yr ymladdwyr *h*
 i daw'r edn dewr i adwedd *dd. llwyd ap llû ap Gr.*
- 240 Y ddeûwr arglwyddiaidd *i*
 i gadw aelwyd Gydwaladr *dd. llwyd ap llû ap gr. D^a Nanmor medd J. Philip*
- 243 Gair angel y gwr yngod *k*
 dy benn yw pen ar bob peth *Gwilim ap Ŵeu. hen*
- 245 Drwc iawn vydd pob anobaith *l*
 bid ddyn os y byd a ddaw *Lewis glyn Cothi*
- 247 Y ddyn vwyn a ddaw n vynyeh *m*
 bes cae vl drwy nas cae vo *llû ap Guttvn*
- 250 Gwae'r vn a ddûg ir ynys *n*
 ond i groen wedi grinaw (l. 28) || No. 94. (*Lewis Mon*)

According to the table of contents there is a lacuna here, containing the end of the preceding and the beginning of the following cywydd.

- 251 || gwr rhyvedd mewn gwir hefyd *o*
 cvs mein ers drwg hwsmon wyd *llû ap Guttvn*
- 253 Torraist orn teûraist arnaf *p*
 Cent neûr aethost mewn ceintiach No. 96 *Rhes Goch or yri*
- 256 Tudûr ap Gron. a wnaeth priordûy Bangor Maelgwn Gwynedd y sydd yn
 gorwedd yn ynys Seirioel a wnaeth priordûy penmon a chlawsrddûy Caer Gybi
 llû ap Ŵer drwyndwn a wnaeth manaehloc Aber Conwey a phriordûy llauvaes /
- 257 Y vvn deg a vendigwyd *q*
 enaid a choroph nid ywch waeth / *deio ap Ŵewan dv. /*
- 258 Eira mynydd amlwc llv *r*
 chwanog ieuanc imbrofi /

b. Gwyeh y gwnaeth eûrych gwneûthuriad (divai) &c. *s*
Gruff ap Ieu. ap. llû vychan

- 259 Araith Gruff. ap Ieuau ap llû vychan ar y ddiarebgoel
 waethwaeth vaensaer wellwell brenn saer 98
 waethwaeth Saerniaeth newydd (ar naddvain) *t*
 y Saer o lann Sain Sior lwyd /

Bellach bawdd yw deûall yr anghenawl achosvryd yn hederûs
 am cymhellawdd, i ddamvnaw arnoch . . . ymdreiglaw hyd ataf, i
 ddangos rhagorgamp ar adnewyddv vnyghyfanedd v o adeiladaeth vy
 hendaidd gynt &c.

- 262 O J̄esû byth eisiau bardd *a*
nennbren pob awen pe byw 97 *Lewis Mon*
- 264 *Caws y wlat hwnt* : Caws dv llann Beûdv val hen badell *b*
(gwrach) a gwrych ar i dafell
Caws yr ast o dre'r Castell
Caseg a wnaï caws gwynn well / *Tudûr Alet*
- 265 O dripheth y pregethir *c*
ag ieuanc wyf dra bwyf byw 100 *Gr. llwyd d. ap E.*
- 267 Gwae evrvab gwiw i arfaeth *d*
rhoed dûw ir gweddwon rhad teg " "
- 270 Och Gymrv vynyth gamvraint *e*
gobeithaw a ddaw i ddwyf *Doctor J̄oan Cent*
- 273 Vn vodd yw'r byd cyngyd cel *f*
hvd a lliw nid gwiw yn gwaith *Doctor Cent*
- 276 Mair edrych arnaf ymerodres *g*
iddo yw lywio yn gywy laes / *Jolo Goch*
- 278 Y mae vtgyrn am watgyn *h*
i werth ef o avr a thir *Howel Swrdwal*
- 281 Mae rhai ni phryderai ymhryd *i*
ir cysegr o bare J̄esv *Doctor J̄o. Cent.*
- 284 dynion a roes dûw enyd *k*
o gwnawn fo gaiff nef ai gwnel *Doctor J̄oan Cent*
- 287 *Cywydd barv Owain ap mered' o heiliarth ymhowys*
Gwr lidgawdd a garw ledgynt *l*
ar wyneb cynn dirioned / *Gr. llwyd ap dd. ap Emion*
- 290 *Odî Dewi* : Dewi cyn d'eni cad ordeiniaw, man *m*
Mynyw ith weddiaw
pob tuedd pawb at dewi *dd. llwyd t̄n ap Gr.*
- 293 Mawr vwch aic y marchogir *n*
y gwr hwn briw'r gair hir *David ap Edmwnd*
- 295 *Englynion Arthur ai nai Eliwlod*
Ys rhyvedd cyd bwyf bardd *o*
ai gorddyfnaint hyd angae : *Anon*
Talm o hen ynglynion gorchestol
- 301 J̄olyn pwy'r J̄olyn pa ryw aelod (sych) &c. *đ. ap Edm : p*
b. Garwvlin gûr drablin gwrdrwbl (gwyr gibws) &c. " *q*
c. llvn pel llvn bogel a bigwyd / a phlain &c. *Tûdr Aled r*
d. Synwyr sarp̄h sy'n orav som *đ. ap Edmwnd s*
e. Cwning cannwsing cywion isel caine *Bleddyn ddû y cwd t*
- 302 Gwaer siaced wltred wallt drosgwyl goch &c. *u*
Bleddyn ddv was y cwd
b. hen sarred ar goled mi ai gwelwn wrthyn &c. *v*
c. Sûrion yw dy bibaû cl sût &c. *đđ ap Edmwnd w*
d. pob llais a gerais pob gwirion &c. *W^a lleyx x*
e. (Allan y trigi di dichwibl &c.) *y*

There is apparently a lacuna here, as the next page begins with the four last lines of a Cywydd attributed first of all to *Gutto Glynn* and ending thus :
cud moel lythr caead mwy *t̄n ap Guttin*.

303 *Triads*: Tair person y trindot y tad ar mab ar ysbryd glan / vn tri arbennic, yr vn dŵw &c. followed by—1 *Tri lleithic llwyth*, 2 *Trichad varchawc*, 3 *Tri Galowydd Y.B.*, 4 *Tri thaleithiawc Y.P.*, 5 *Tri glew Y.p.*, 6 *Tri thrahawc*, 7 *Tri ysgynnyddaer y.p.*, 8 *Tri gwrdd veichiad y.p.*, 9 *Tri thrwyddedawc y.p.*, 10 *Tair overgad y.p.*

307 Naw nyn a wnaethbwyd yn gyflawn o Adda—tri a gafas i gadernid, tri i nerth, tri i ddoethineb.

b. Tair gwragedd a gawsant pryd Eva.

a

308* dd goch, his wife & children

309 Vn dav naw dan braw medd brawd b
yw kowglys y krank or gogledd

311 Pen fo y llevad yn benna ar y pysc / ne ar y krank ne ar y Sarff / : ai bod hwynt dan y sygvn honno ar lleuad dan gyddedigeth y ddavar, arrwyddion da fydd y rrai hyny i roi Meddeginiath redegog O bydd y llevad ar yr awyr yn vchel wedi kyfodi; perigl yw i roi kyfog i neb ends: lliw avr drwnk sydd dda // lliw gwefr ar drwnk sydd iach ag vchel i nattvr / lliw arian iach yw a gwanach i nattvr nor llall / lliw dv yr afon ne ffynon tra gwan ywr kwplexion ar nattvr ———

Wm: Thomas .

318(b) Annerch di Rydderch deirawr or wythnos &c. T. Aled c

(a) Marw vŵ nenn a phenn y ffair (oed odieth) &c. d
Robt ap Gr. ap Madoc

319 Tvdŵr hawc natur enotied at wraidd pawb &c. Rhos nanmor e

b. Groesv gras fav nyd secŵr (y gras &c. Jer. vnglwyt f

c. pan ddarvŵ am dvdŵr pen ni ddervydd (ei waith g
oe gladdiad mae prelad prŵdd O. ap Gr. ap dd vychan

d. Sybwb or bobl ansyber (ydych) &c. David ap Gŵm. h

320 Gwr ai vab yn gywir vydd &c. Anon i

b. Chwegrwn .i. socer. Chwegr .i. socrŵs. Daw hader .i. gener. k

c. Valgwr ymwanwr ymysg (pobafall &c. Aneirin Gwoudrydd l

d. Mae'n calyn bob dyn bendevic (deo &c. Folo Goch. m

e. Da gweddeŵ ni 'n daŵ yn dwyn cloch &c. Anon. n

f. Da gweddeu ni 'n daŵ mis Mai mwyn (eŵrferch &c. „ o

321 †Awld ir llwynog am ladd pavn y bardd 113.

Madyn llwynogyn agos 7 ledrad p
dydd a feidr dy wddf vadyd Rys goch or yri

326 O llas y cilhart celvydd ymlyniad &c. q

b. lladron Eleirnion el arnoch (y varn &c. J. goch y pwyt r

c. Y Gwr a laddodd y gwas ar herwr &c. dd nanmor s

327 Credŵ ddydwyf cred ddidwyll t
na dim yn hebddaw nid oes 114 Gr. llwyd dd ap Ein:

328 Edward ap Edward gward gwyr u
yno doi yn y diwedd/ Folo Goch

* Pages 308–18 are in three different hands.

† This Awld is in a hand resembling W. Kynwal's and annotated by Thos. Williams.

- 329 Ai dydy varf a darfodd *a*
a dwr gwres y daw or gwraidd *Jolo Goch*
- 330 *ſ* *ſeu: ap ll'n*: Y dewr ai wallt wedy r waû *b*
eithr i mi athro ym wyd / *? Jolo Goch*
- 332 *ſ* *Gr: llwyd ap Elisae*: Arvaû ddoe ar vedd Owain *c*
ederyn llwch oedran llew *Tudur Alet*
- 335 Ddw a roes llwyn dros y llail *d*
cyw Owain Glyn can y gloch " "
- 337 *Mar: Ow: ap Meuric*: Arvae dûw ar vodeon *e*
derbyn hydd dewr bonheddic / " "
- 339 *Croes Oswald*: Af ir vaendref rûveindraûl *f*
oi chadw y gyd iechyd ac oes " "
- 342 *ſ* *Tudur llwyd o ſal*: Af ir ty vyth ar vort vawr *g*
canwyll y wawr canllaw ſal 122 " "
- 344 M. a D. y mac ai dwg *h*
ym mis ſonor tymhor teg
oi bodd e ganodd y gog *Anon*
- 345 *Mar: Rob: pulston*: Dûw orvchaf edryched *i*
del ei mab rhwng dwylo Mair 123 *Tedûr Aled*
- 347 *C. i Sion aer Conwy i erchi tarw dros ſeu. llwyd ap dd.*
Ysda walch onest ei wyr *k*
rhoddod a gofynned varch 124 " "
- 349 *Dau vilgi*: Anoethaf dim a wneuthwm *l*
eb ladd lleidr bleiddiaû llwydion / *Bedo phylipp*
- 351 *Trueni*: Gwae a vwriodd gof oerwas *m*
ith wlad dwy ith weled ti *ſeuau brydydd hir*
- 353 Arwydd pellenigrwydd parch *n*
rhoed yntav i minau'r march *Jolo Goch*
- 354 *ſ ofyn Spectalae*: Myvyrio bwm i vwrwr byd *o*
ir gotel lle mae'r Gûtto / 128 *ll'n ap Guttyn*
- 356 Madws yt gryman gael medi (yd gwern) &c. *Tudûr Aled* *p*
b. Y Gwinaû a roed ar ddûw gwener (Gwyl) &c. " " *q*
- 357 *ſr aradr*: Y drindod an cyfodes *r*
Croes dûw gwynn kroesed y gwyr 129 *L. Glynn Cothi*
- 359 Teyrn gwyr ystrad Towi *s*
o gwn ne feirch genyfi *Bedo Phylip bach*
- 361 *ſpentanae*: Y meibion yn i mebyd *t*
ir meibion rhwyddion ai rhoes *ll'n ap Guttyn*
- 364 *Dychan G'r Glynn*: darogan vydd a ganwyf *u*
gwrdd vydd ag aur iddo vo *Hot ap dd ap ſeu. ap R.*
- 367 *Atteb*: Eweh yn iach ni chwenychaf *v*
reso lle ni chaffo chwaith *Gûtto r Glynn*
- 369 *ſhari ddr*: lle nid da lliw onid dv *w*
Angel dv yngwlad Eûas " "
- 372 Y mae neithior y fory *x*
y gwyn moel vn gwayniwn mwy / *Tudûr penllynn*
- 374 *Moliant Howel ap Siancyn o Ddwyn*
Howel o gwnsel gwinor *y*
Howel biav hawl Bowys " "

- 376 Tri gorwydd ers blwyddyn *Tudâr penllynn* *a*
dyro.eto ym droterth
- 377 Elis vn a ddewisir *b*
Elis y tir ar plas teg 138 " "
- 379 Elis o ddyffryn Alvn *c*
ir gwr coch nag ir wraig hen 119* *Ŷeuan brydydd hir*
- 382 Predur wedd priod ar wr *d*
bwyth ddwywaith y bitheuad *Ŷeu. ap tñn vychan*
- 384 *C. i dd. lloyd tñn ap gr. i ofyn dav genav milgi gwnion.*
Davydd yw'n awenydd ni *e*
cymer ddav gwrser am gwn *Gtñm ap Ieuan hen*
- 386 *Mar: Ŷthel Hael: Eres y torres terra f*
Nog Ŷthel wr vwchel iach *Ŷolo Goch*
- 391 *C. llosgyrrnoc: Y mae goroff em a garaf g*
yn vchaf haint na chaf honn *Dd. ap Edmwnd*
- 392 *Owdl gywydd i Rys Wynn tñn ap Tudur*
llawenaf lle o wynedd *h*
byw vilwr eb ovalon " "
- 394 Ŷ santesae, oes vn tasae *i*
oni ddel yn wynn o ddv " "
- 396 Pwy oll a gawn pell y gyd *k*
a roe ddwydorth vrddedig *John Ceri*
- 399 Pam i henwir pvm heinioes *l*
wyth oed yrhain ith iad Rhys *Tudr Aled*
- 401 Vchel mab madog vychan *m*
Caer dro a chymro 'n i chael. *Hot Rinallt*
- 404 Budreddleidr val neidr y nos *n*
Ymaith o nef añ waith nos 129 *deio ap Ŷeuan dv*
- At least 4 leaves have been torn out between pp. 406 and 407, containing *Cywydd Siancyn ap mred. ap Rhes dv ag e'n garcharor* [130] by *Deio ap Ŷeuan dv*; *Odl Vyvanwy vechan o ddinas Bran* [131] by *ll'n ap Eñion*; *odl Rhes ap ll'n ap Cadwgan* [132] by *Dd. nanmor*; and the first part of *Cywydd y Ceiliog* [133] the first existing line of which is:—
- 407 || llawn lliw kwrel angel wedd *o*
desgant holl baradwys gerdd *hvw Arwystl*
- 408 Och vair deg och veirw digeirdd *p*
gwirionedd nog avr yna 134 *Gr: ap Grono Gethin*
- 410 *Moliant Reinalld Gruff. ap Bleddyn*
Nos da llew onest llawen *q*
ef a vyth vwyvwy weithian *Hot Cilan*
- 413 *Mar: Dd. llwyd Abertanad a Reinalld Gr. ap Bleddyn*
Deñwr hwnt val bb dav Rhos *r.*
Yn i vaddev nef vddyn *Ŷeu: ap Dudr penllynn*
- 415 *Mar: Angharad v'ch dd. Ŷeu: ap Eñion, gw: W.*
ap Gr. ap Rob. o Gwchillan
Tair gawr a wnai r llawr yn llwch *s*
y sy nghor Ŷesv 'ngharad *Lewis Mon*

* The numbering of the poems went wrong here—119 should have been 139. In the table of contents the numbering answers to that in the text.

- 417 Y gwr ar llyvr geirwir llwyd | o lynn nedd *a*
 ag o chaf gan vab davydd . . . | E grial
 degan avr ym dwg i nef *Jean dv'r bilwe*
- 419 *Marwnad Syr Rhos ap Thomas*
 Mae rhyw odwrf ymbrydain *b*
 aros yr farll wyr Syr rys / *Lewis Morganwe*
- 422 *Hari vii*: Dûw dodes ffortvn do doded (hirhoedl) *c*
 dewr a phert draw ywr ffortvn *L. Glynn Cothi*
- 427 *Marwnad Arthur vap y brenhin Hari vii*
 Ilwed eb orvod dan vn baich / oedd ddoe *d*
 brwydr llewod briwder lloviaedr *Rhos Nanmor*
- 431 *C. i wallt merch a elwir Ystordyn medd-dod*
 Doe gwelwn carwn bei caid *e*
 da i trig avr ar befrvrig bvn *Jeu. ap Rydd: ap J. llwyd*
- 432 O ddûw y rhawg a ddaw Rhys [ap Jeu. Hn] *f*
 a chwery Rhys ni char hwn / *Jeu. ap Tudr penllynn*
- 435 *Cywydd Cymod Matthias Cradoc*
 Pwy wna sir ar dir Caer dyf *g*
 velly ddûw rhag vy lladd i *Jer: vnyglwyd*
- 437 Damvnais y ffordd rhag dim anwyd / ar / *h*
 o ddawn im enaid a ddamvnais 145 *L. Glynn Cothi*
- 439 Yn ieuanc bvm vlaeneûwr *i*
 i werthv cerdd o iwrthvn 145 *Gutto'r Glynn*
- 441 *Yr Ellyllon*: Val yr oeddw gwyddwn gvr *h*
 cefn gweilgi cafnaw gwaelgoed 146 *Jthel ddv*
- 444 Mae nghwyn am vorwyn yn vwy
 no math hen Ab Mathonwy
 rhaw bal a wna y rhyw benn / *Lewis Mon*
- 446 Archwn i Vair a bair byd . . . ? . . . *m*
 cawn nef oll canwn i Vair *Jolo Goch*
- 448 Y verch a gerais yn vaith *n*
 teg oedd poed taeg iddi 149 *llowdhen*
- 450 Gŷae'r gŷann dan oedran nyd edrych (ny chŷardh) &c. *o*
Gutto'r Glynn

MS. 78 = Hen. 247. POETRY. Paper; $8\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{8}$ inches; pages 15-186, imperfect at beginning and end; in several hands—*a* = pp. 15-42, 59-61, dated 1573; *b* = pp. 43-47, 53-58, autograph of Simwnt Vychan; *c* = 61-80, 93-94, written before 1584; *d* = 94-186, rather like *c* in style and of much the same date; *e* = 81-92, and *f* = 49-52, both written *circa* 1580; stained in parts and slightly injured at the back; in a case.

- 15 Y gwyr ai tw dan gayrod tvr (l. 73) *p*
 Devddengoes kynny dydd angav. 1573. *Rrys ap Eingonn*
- 16 Tyfarnwr wyd wr lle i taria dynnion *q*
 Tirion ddyn duw ai tro yn dda 1573. *Dauidd Beintiw'r*
- 18 Gweddelyn fvdvnn fwydrefr *r*
 ys faw diawl aswfv diaith *Jolo goch*

- 22 Wrth weled kwthwr twred kether *a*
llw on bodd lle ni byddwn *Jhel ap Rhys*
- 24 Krydwsc am orfod kredv *b*
Etto yfed tiofal *Gr: ap Jfeu: ap Rhys*
- 27 Gruffudd ywenydd fownwych *c*
Dilid y medd yn dlawd mwy *Dd: beintiw*
- 30 Yma yrys ym ymryson *d*
syn fyw aroddo nef yn 1573* *Gutvn Owain*
- 33 Howel o gwnsel gŵwr *e*
howel biav hawl bowys *Tudvr penllyn*
- 36 Y ddyd lwsy baradlwys liw *f*
ynghaer ddail anghowir ddyd 1573 *Bedo Phelipp bach*
- 38 Y may pob mair difeiod *g*
Vn gwiw ddoeth yno i gweddair 1573* *David ap gwilim*
- 40 Ty bach y kyfrinachav &c. *h*
The above breaks off with the twelfth line, and 4 folios are apparently missing here, being the second halves of folios 1-4.
- 41 ¶Tithevr tarian ynn chwarterog *i*
¶roi odiaith ar Rywedog.
Rywedog kayrog &c. *Owain Gwynedd*
- 43 Y llys oraŷ : lliw Seren *k*
Adv wiliam / iw / dylwyth *Simwnt vachan*
- Page 48 is blank and one leaf is missing between pp. 48 and 49.
- 49 ¶am dy dad roddiad ben raith *l*
dadol ynn dad haelioni *Jean tew*
- 53 Y maes grymŷssa o gred *m*
dvw eilwaith ai dialo *Lewys Glynn Kothi*
- 56 Y Serenn o evenni *n*
y dewisswn dywyssawc " " "
- 59 Y grog i bob dym o gred *o*
a rhvgain ith anregynn *Guto or glynn*
- 61 y brytwn ffydd kan ddydd ded *p*
sseiniar or vrddas hynaf *gr: hiraethog*
- 65 Oedd ddifai erioed adda fras *q*
ond ir glanaf nod avr gleiniog *ssion brwynog*
- 68 evraid walch difalch dyfiad peredyr *r*
ath edy deirnef ath did evraid *ssimwnt fychan*
- 72 Y blaidd Rŷdd anvfvdd dyn ofer geiddiw &c. 1584 Anon. *s*
- 73 ban fo y lloer ar wyrain a gwlad ar ddigrain &c. *t*
b. (oied ner mil haner hinnod a deg oyth
dan bren kryngras a fase len. 1580 *Robyn ddy*) *u*
- 74 kan nos daed bvrwaed barwn brig ynys *v*
ar hain ar iesv ai Ron hir oysog *William llyn*
- 78 beth yna o bwyth enyd† *w*
bor ffrw am waed berffro ymon *lewis menai*

* This date must refer to the time of the transcript, though the MS. reads "G. O. ai kant 1573." "D. ap G. ai kant 1573" &c.

† A leaf is cut out between pp. 78 and 79; and at the bottom of page 80 we read "my father is an vnreasonable man. Wyllym lloyd"

- 81 Ni ddol i gorf ar elawr *dd gorlach* *a*
 A ddaw yn waith i ddin a won[*sic*]
- 85 i lleian hardd yw llyn (?)hon *ierwerdd fyngloid* *b*
 fraid ffwin difrid fenaid
- 88 Gwr wyf nid Raid gravyn *howell ap dd. ap feu. ap R.* *c*
 kydois a hi gida saint
- 93 Henffych well wenwededig fam dduw brenhines y
 nefoydd &c.
6. O arglwyddes y gogoniant, o frenhines y llywenydd &c.
- 94 Enaid christ, santeiddia fi, Gorff christ kadw fi &c.
6. gwrda gwych llewych llawir sydd *tdvdr penllyn* *d*
 tal glin gronwy gethin goeth
- 98 Y ddevgar fonyddigion *howel kilan* *e*
 yr hain fal i byr hynaif
- 102 Heiniar nodedig hwnnwylf *ll'n goch ab meirig hen* *f*
 devddyn nabwy hyn na hwynt
- 106 Pwy sy ben yn pasio byd *tdvdr aled* *g*
 dan bwyth deynaw o bethav
- 110 merddin wyllt am rriw ddyn wy *feuan dyfi* *h*
 ai chael o fodd i chalon
- 113 kan nos daed kynes dadail *tdvdr aled* *i*
 wyth goed a dw ith gadw di
- 117 Y karw ifank aeirir *tdvdr penllyn* *k*
 oni ddol owain ddylwyd
- 120 Myredydd llowydd y llyn *Deio ap feu: dv* *l*
 ar dygorff aro dw gwyn
- 123 Myddylio iddww mav ddolvr *Kynfrig ap dd: goch* *m*
 ath ro tra fynych ath rig
- 128 Mae r henwyr ai meirw r heini *gyto or glyn* *n*
 tri ag vn trwy wiw genad
- 131 y gwyr i darfyn vnaid *howel kilan* *o*
 ach bodd vwr ddwyrodd eraill
- 135 fal ir odddwn gwyddwn gvr *ftel ddu* *p*
 kefn gweilgi kafne gwavl goed
- 138 Mae ynghwyn am forwyn fwy *lewis mon* *q*
 Raw bal awna ym Ryw ben
- 140 *llyma araith folo goch nid amgen*: Koweth rrvawn befr ap
 drochach wledig oedd wynedd gynt a choweth byrochwel ysgythrog
 oedd bowys *ends*: pa bryd a fydd hyn pan fo kyn
 ddiweiried genav rys rythvn agwen frewi o ddiodefodd ladd iffen rag
 bod iddi achos agwr
- 147 ||ys dig ddielwig ddiliw *Dd. ap gwilim* *r*
 oddaith yn hop pren evddaw [*sic*]
- 148 Y don ewynlon wenlas *gryffydd gryg* *s*
 nawdd dw amair vn dvdd mwy
- 151 kyd bwy gwas kyweithas koeth *gyttor glyn* *t*
 treffwyth dysyfiad ryffydd
- 157 damwain blin vwr byd yma *Deio ap feu. dv* *u*
 ai rroi ar iarll benfro ir wy

- 161 y gwr ar war y gareg *a*
nid y pab onid mab mair *gyto or glyn*
- 165 Mi af draw myned ir wy *b*
cinioes fawr yn vnys fon *rys goch glyn dyfrdwy*
- 169 Mae heddiw ym wahoddion *c*
main ai gwyrrh mon ai gorthir *gytor glyn*
- 172 y mae hiraeth im hoiri *d*
ado hwn wedi hyny *Rys goch glyn dyfrdwy*
- 176 y keirw mawr i kair i medd *e*
er deigir mair deg ar i mab *Tvdv aled*
- 183 klouwais doe im kylysd deav *f*
gweddww iawn gwae ddwy wynedd (=l. 56) * * * * *

MS. 79 = Hen. 249. POETRY mostly by MORGAN ELVEL. Paper; 8 x 6 inches; 126 pages (and three fragments), stained and imperfect; second half of the xvth century and in several hands; the compositions of Morgan Elvel seem to be from one pen but written at different times; the other compositions have been written on leaves originally left blank or on folios added later to this manuscript; partly sewn and partly loose; in a case.

Liber Johannis lewis (p. 1).

- 1 || gwyr gwr bray pyr gawr a brig *g*
j lewyss hael kyw jcuau ffylip
o ryss ap rrikart j rann
jr gwr vyth ar wraig a vo *Morgan elvel*
- 4 kwynwn wr kawn yn airad *h*
dwyn gwatgyn llew ssion ap lewyss hael
nwyfwedd rrwysg nefoedd i rrain *Morgan elvel*
- 7 jvor hael vy wr hylwydd *i*
a ssion ywr hael ssy n wr rrhwydd
ar gwesst ar vil ar gosst day vydd*
- 10* dwyn tomass gwiw rass gwaei rann jr frayder *h*
aer veredydd vychan
dewrwyth aer da i chworiydd.
- 13 Y llew enwog llywenwych *l*
ifan or berllan aürber
fel pib organ pob ergid || — end lost, a leaf cut out.
- 15 || gwae lyndain goelvain ag elvel i g[yd] *m*
gwedy y masstr powel
gan droi y ganad gwae ni | drygywydd *Morgan elvel*
- 19 Duw a oyres daiaren *n*
Marw sion am morgan aberhodni
ni bon hiaith hebddyn hwythav *Trefnant*
- 23 dyn gwrol wrth y voli *o*
dwyn joan wych doi n wae ni

* Whether or not this is the last line it is difficult to say. There is space for two lines more at the bottom of page 9 and the top half of page 10 is left blank. Evidently the beginning of the next piece is wanting. Both the compositions are anonymous.

- dwyn mab dafydd . . . wyr joan . . . amhorgan
 ynghor llan gamarch ynghydd
 i drwm nawnef draw n enwog *Morgan elvel*
- 25 Marwolaeth mawr wae viloedd *a*
 rrisiart ssiion rroess air hyd ssiab . . . iach ffelpod
 gwae hil y boeff gwiw hael byth ||
- 27 || troes duw arwydd trist orig *b*
 dwyn ifan winllan wenllys
 ae ae[r] ai vab yw air fo (l. 59) ||
- 31 Och vair am wychaf wrol *c*
 dwyn dd . . . o rys ap gwilym . . . aberedwy
 da jawn dyw ai enaid aeth *Morgan elvel*
- 35 * || ni chais fedd i gyfeddach *d*
 ni ddaw ir wledd or bedd bach
 onwyf amal nef yma ||
- 36 rrodiaiss ni rbediaiss y byd *e*
 ar grog a chynoc i chwi . *tomass ab einon*
- 38 llin feyryc oll yn farwaidd *f*
 gruffydd fychan rwyddlan wraidd
 yno tric i henaid rrydd *tomass teifi*
- 41 Mae dyn gylan eb dynv i gyledd *g*
 Morgan . . . gwaed rran dd fychan
 ath laned ith ddilyna *trefynant*
- 46 Mawr waer ssir mor' oer yw r son *h*
 dwyn tomas . . . graff wayw joyan gruffydd
 na fydd fyth nef iddo fo *Morgan elvel*
- 50 Y gaer vawr y garaf i *i*
 plas rrisiart . . . [? Hafart o Hergest]
 dawn byd yw dy enw bedydd. *ifan ap hyw*
- 53 Krywys dair banck krois duw ar ben *k*
 o barlwr y barlwr barch || *end lost.*
- 55 Af i linwent feilienydd *l*
 morgan . . . ap dd. fychan . . . wyr forys
 e bair duw himpe ar dy had *Huw arwysdl*
- 58 pwyr glain doeth pyr glan dethol *m*
 Rrosser . . . llew morgan . . . hil joian
 gwraig dyfay sieffrey sion.
- 59 penn yssydd dai wydd di wael yganmol *n*
 kaid jawn wraidd kydwenn rann.
- 60 Milwyr kad waewyr kydwenn wr mawr *o*
 wyr morys ap owen &c.
- 61 †ni roddai ddifai ddwy fyw *p*
 ywr brevog tew nar brig teg
 amenn? trig ymin ykor (p. 49) *Anon.*
- 63 gruffydd ar ffawy[dd] yn ffonn *q*
 gwr ar llethr ger llaw ieionn ? ieithon
 naw gradd yno gorweddych. *bedo brwynllys*

* The above is written upside down on page 35 and seems to want beginning and end.

† This Cywydd is written upside down on pp. 61-2, and seems to be continued on those portions of pp. 57, 52, 49 which were originally left blank.

66 This page is much stained; it once formed the final page.

- 67 || diamay vod yma vedd
llywelyn mae llei wylo | gwatgyn . . .
hael dewr boi howel dair oess *Morgan elvel*
- 71 Pwy ssydd jn boynydd yn benn . . .
davydd . . . gwiwlew jeuan ap gwilym . . .
a bort hir val j by r tad (followed by a blank page—73.)
- 74 Och am gapten a ffenaeth
o vlaen osst j fwlen aeth . . .
nwylf oer bid nef jr bedo [goch]. *Morgan elvel.*
- 79 am wychwalch j mae ychod . . .
am ssion . . . amkorys y mae hiraeth . . .
dewis wraidd dwyces j ryss ” ”
- 83 Owd! pwy r penaeth jor ffraeth aŵr ffiwr wr kadarn . . e
ssiankin wrol a volwnn . . mab gwatgin . . .
a gaid hael j gyd j honn.
- 98 Memoranda referring (1) to Adam ap Jeuan of lloyne, Radnor; (2) to
Thomas ap Jeuan and Elen v3 William; (3) to Gwilim gr: of llanavanvawr,
Econ.
- 90 Y gwr osstil gorei sstad . . .
ychi ssiamass . . ap rryss . . ap dd . . vychan . . .
ichwi dairoess ywch dewrion *Morgan elvel.*
- 93 Maen jraidd agwrdd maen wraidd ddigon . . .
jeuan . . . ap ffylib amrredydd . . .
da jrwych hael dewr a chwyrn ” ”
- 100 Pwy r hylew dewr pyr hael doeth . . .
dewr rwydd o vyellt . . . ssion . . . ffn goch . . .
hael gwiw augawr hil gwrgan || *
- 101 Dŵ oeres gwlad dyraw sy glaf . . .
Marw sion . . . morgan . . .
daioni ūw da venaid *trefnant*
- 105 || meisstrol yw yn mwestroï wlad . . .
glann kothi glain kai wythoess . . .
koffaed oi hap kaffed honn *Morgan elvel*
- 106 Pwyn wr ssad penn ar y ssydd
pwy ond tomass (aer glm ap feu: ap gr: ap rrys) . . .
arwy aŵr rrydd ar warr hwn *Morgan elvel.*
- 109 piayr gwyr awdyr odwydd payn twymwaew
pynt tomass ap davydd . . .
twymai ssias tomass ai wyr *Morgan elvel.*
- 113 Mae eryr glew mawr ywr glod
enwir hwn . . . (ssion ap kydwgan) . . .
vilwr od j voli rwyf (l. 44) || rest of the page cut off.
- 117 || * * * dyw gwyn oer trisst gwae ni . . .
o ddaery . . . ffn . . . ap Morgan . . .
ddewiss gwaed ssy ddyssgedig (l. 44) ||
- 119 || ach vrgan dross wytthran ssel . . .
llew dilyss hael llei del ssion
dewr dinag j daw'r dynion . . .
yn y tefyrn od hefyd

* Nearly half the page left blank.

- da lew gwrdd ve dal j gyd
 kyfion glew dewr kefn gwlad wych (l. 44) ||
- 121 || hilioedd mawr raddoedd mwy wraiddia a
 or eisse a ddayth oer j sswydd jethon
 vyth eryr pyrfiad vath wr ar persson. *Morgan elvel.*
- 123 Mae yn braylan mwyn brelad b
 maess mynyss lle maess monaeth
 ssyr water enwer jawnwych
 ep hael well ap ho'el wych
 j doygain pwyth digon pyr

Left unfinished apparently—the rest of the page (126) is partly scribbled over in later hands. There are also *three fragments* belonging to some other MS. The larger of these begins “Neawdr wyf yn ū drafael at rol o fyd trwy el fael” and ends: “Rys vawr di dra = ays yw fo.” ||

MS. 80 = Hen. 248. POETRY. Paper; $8\frac{1}{2} \times 6$ inches; 198 pages and a fly-leaf in Latin; written *circa* 1550-80 in three different hands—(a) pp. 1-93 (*cf.* Mostyn MS. 111); (b) 95-124; and (c) 125-98; the top right-hand corners are injured by rats and some folios wanting; in a case.

On the 25th July 1649 Ludovicus Jones wrote on page 94; “fy llyfr oedd gyda Joⁿ ap hugh ap Ho^l” (p. 1).

- 1 dawns o bawls doe / n / ysbeiliwyd c
 jarll oi fab arall a fo *guttur glynn*
- 5 Mar: abad Rys o gayo: dyn wyf doe a anafwyd . . . d
 yno fyth a wnaf weithian *Guttur glynn*
- 8 Mar: gwladys v. dd: gam: y seren o yfeni c
 y dewisswn dywyssawc *lewys glynn Kothi*
- 11 Mar: Tho: Salbri ap Hari o laweni.
 Trist ir beirdd y troes dūw / r / byd f
 ty dw sydd yw tad a sion . 1490. *Guten owain*
- Marwnadeu Syr Rys ap Tomas*
- 14 Mae Ryw odwrf ymrydain g
 aros yr jarll wyr syr Rys *lewys morgannwc*
- 19 Ymlwyddyn yr ymladdwyr h
 y dawr cdn dewr i adwedd *Dd: llwyd ap Wn ap gr:*
- Marwnadeu Gwilim ap Greffydd o ben mynydd*
- 23 Ro dūw galonn digllonnbyll i
 wrth fyngwawr dūw mawr amen *Gwilim ap sefnyn*
- 28 Kefais am oerdrais marwdravl h
 gida gras dūw ai gadair “ ”
- 32 Mar: Omain: arfav dūw ar fodeon l
 derbynn hydd dewr bonheddie *Tūdr Aled*
- 36 Mar: Tudur Aled: bwriwyd vnbardd brad enbyd . . . m
 ni wyddem o iawn addysc
 nes i ddwyn eisiav i ddyse
 j wlad nef eled yn jach *Gr: ap Jeu: ap Wn fuch:*
- 41 Mar: Ow: ap Mred: Y llw mawr ni allai mwy . . . n
 yn fyw a nef i ywain *Jeu: gethin ap Jeu: ap seissyllt*

- 44 *Mar: Dd: ap Howel o Nanherdwy*
briwodd y tir breuddwyd die
yno tyf enaid davydd *Tüdür aled* *a*
- 48 *Mar: Dd: llwyd: Tros ÷al i torres hevlwenn* *b*
ger llaw düw gwr llwyd o ÷al " "
- 52 kwyn o roec kann orevgwyr . . tüdür llwyd *c*
att ÷essv gwynn twyssoc ÷al *lewys mon*
- 57 *Mar: sion wynn arghloydd Powys*
Gwae wlad oer gwilio derwen *d*
llaw ddüw yngod lladd angav " "
- 62 *Mar: Dd: ap Edmwnt: Dayar sy gav dros y gerdd* . . *e*
Poetri /n/ ÷aith an patrwn oedd *lewys mon*
- 65 Mae son o gemais i art *f*
ymrvdiav beirdd marw Edwart . . . frenin
brenin nef biav /r/ enaid *Mred: ap Rys*
- 69 *Mar: sioned v3 Robert o sgeiflog ne llan evrgain—vt puto*
Ni welir tes o lawr tad *g*
Yn roi oes ynn ar i hol *Jhon ap Howell*
- 76 *Mar: sion dd: ap ÷hel, gwr y wraig vchod*
Bwriwyd derwen biav torres *h*
dod ir gwr dy drigaredd *sion ap Howell*
- 81 *Mar: Dd: ap ÷hel o Lan evrgain*
Y mae kof a mi a kwyn *i*
chwech y sydd chwechoes oeddvñ *Dd: ap Edmwnt*
- 85 *Mar: Sion ap Siamys ap Madog o faelawr*
Y dderwen ddoe owryd *k*
el yw enaid oleini *Güttyn Ywain*
- 89 *Mar: Edwart ap Dd: o drefawr*
llydan oedd gastell Edwart *l*
tevlv nef ai tal inn ÷on *Gütto or glynn*
- 94 (Arglwydd ddaiar war Arglwydd yd a gwellt *m*
gronun gynrhownun rhwyd *Sion Brwynoc*)
- Marwnaden Thomas Salbri hen*
- 95 Akw torred katerwen *n*
Egor y nef inn gwr ni *lewys mon*
- 98 Mi a wnn Gwyn am vn Gwr *o*
na fv ddim i nef y ddaeth *Tvdrv aled*
- 102 Para gwymp i wr y god *p*
Gwaed haels a gatwo i wely *lewys mon*
- 107 *Mar: Rys Nanmor: / O ÷esv byth Eisiav bardd* *q*
neunbren pob awen pe byw *lewys mon*
- 110 *Mar: Wm: llwyd o Landdeinioel yn efionydd*
Och drvain kwynwch driael *r*
mer lan mair el ai enaid *Tüdvr aled*
- 115 *Mar: Rob: Pilstwn: dvw orychaf Edryched* *s*
awn yw ofyn i nefoedd *Tvdrv aled*
- 121 *Mar: T. Aled: dyn ymddifad heb dad wyf* *t*
fathro bv brawd llwyd yn llann faes
y tric awen tragywydd *Lewys mon*

- 125 *Mar: Dd: vychan o linwent a Jëuan o Langirig,*
dav wr a las yn y maw
 Pwy sy drist powys drosti *a*
 o dielir nid wylaf *ieuan devlwyn*
- 128 *Mar: lewis gwynn cwnstabl trefesgob*
 Mawr ywn poen am yr vn peth *b*
 denaid a ro duw n ni drwn *Howel ap Syr mathe*
- 132 *Kannoos am [Wm:] iarll [pennfro] i kwynwn* *c*
 tragwyddol i trig i ddo *Howel ap Syr mathe*
- 136 *Mar: Dd: llwyd: Mair hael am avr wehelyth* *d*
 a duw vo parch devfab hwnn *Howel ap Syr mathe*
- 139 *Mar: sion kolnwy: Kwynno wn pe kawn einioes* *e*
 duw a iorvs kadw i wyrion *Howel ap Syr mathe*
- 142 *Mar: Tho: ap Jëu: llwyd: llid gwae fil lled gyfeiliorn* *f*
 trwy ffyniant ar holl blant hwnn *Howel ap Syr mathe*
- 145 *Mar: gruff: ap dd: o Lan dysul*
 trwm yw mryd tori mae mronn *g*
 daioni duw yw enaid *gr: ap lloen am hadoc*
- 150 *Mol: Gr: vychan ap ho: ap sienkyn o faelawr*
 am warr ymars imae/r mor *h*
 kanoos foch gair ach kynydd *Wm: egwad*
- 152 *Mar: Elen gwraig gr: ap dd: o rysdoc*
 Aeth hiraeth am waith ar wyl *i*
 ag oes gan iesv yw gwr *Ow: ap lloen ap moel*
- 156 *Mar: dd: ap Sion ap dd: o van avon*
 Troes adwyth mal trais. hvdol *k*
 dai rinwedd düw ar enaid *Howel lloen amhkredydd*
- 160 *Mar: Jëvan llyed ap tomas ap Jëvan llwyd*
 mair prvdd a fv ddafvdd ion *l*
 a wna duw enaid iëvan *Huw arwystl*
- 164 *Mar: Risiart ap Jëvan o geri*
 O ddüw pont rryfedd i ddyn *m*
 wrth bwys i wyrth ai bassiwn " "
- 168 *Mar: morys ap sion or llwyn melyn*
 Hiraeth am dy synhwyrdd *n*
 Y bo/r sant morvs ab sion *Howel swrdwal*
- 171 *Mar: Rys vy: mab morgan ap mredydd*
 Braint oergwrybr brwnt daiargryd *o*
 o dal gan ddüw yw dylwyth *Howel ap syrr mathe*
- 174 *Mar: Lewis o Lanwrin: Doeth tri arwydd vn flwyddyn* *p*
 lewis yn wr o lys nef *Deio ap iëvan du*

Here some leaves have been torn out.

- 179 || dyn wyf ni chais bod yn wych *q*
 dros gof be bae deiroes gwyr *deio*
- 182 pwl yw kerdd pob overddyn *r*
 dos nef dewis vi yw "

Many lines in the last poem contain only one or two words, being evidently copied from an imperfect or illegible MS.

- 187 *Mar: Watkin ap Roesser vychan*
 J mae vtkyrn am watkynn *s*
 i werth ef o wyr a thir *Howel Swrdwal*

- 193 Y dydd i llwniwyd addaf a
 kwplaf er addaf rydderch *Gr: ap dd: llwyd ap Einion*
- 197 Y blaened eb olevni b
 * * tlawd o genedl hon|| [136]—imperfect and end wanting.

MS. 81 = Hen. 254. POETRY. Paper; $8\frac{1}{2} \times 6$ inches; 178 pages—wanting beginning and end, and imperfect in many places; written mostly in the last quarter of the xvith century; sewn; in a case.

The name of "syr Jëuan dd: morgan llan favlrys kil y kwm" occurs on p. 114.

- 1 syr howel [ap dd: ap einon] syn Ryfelv c
 sa lle ddoedd kais fwyall ddv
 * * * * * ytv * * * * *
- 5 [*Mar: John*] gwyn ap elissav ap Wiliam llwyd d
 * * * * wrylys byd krevlon
 o dwv ssion wyn dos yniach *John tddv*
- 9 ykylleir walch kall wraidd e
 ylise . . ap wiliam . . karw tradewr kwrt Rywedawg . .
 nai hebil [*sic*] nai hil nai had *gryff hiravthog*
- 12 pa wr sy vwch power saith f
 gr: ar bar onwydd bras [ap tomas ap hot]
 danw hy deva n i hol *Richart ap howell*
- 16 ar bena er wr bonedd g
 ysdylan lew ap lewis
 a fynai Rodd [bwkler] yw nai Rys
 Roſ ywch bwyth golvyth y go *dauid llwyd ap ll'n ap gr:*
- 19 Da ar feirdd a dewr afy [D. ab G.] h
 ihevbarth nida hebo *Madog benfras*
- 23 Mawr yw gwan goel mvr gwnalch i
 och ni bv och ni bai is
 grvffvdd ab adda ab dafvdd
 yng hor dolgelle yngh[vdd]
 dy bryd avr debre ydyn * * * ab gwilym
- 25 tir a aadwyd Rhwn tri dyn k
 tū|dav avr at y dewrionn *Howel Reinallt*
- 28 This page is blank and one or more leaves are missing here.
- 29 ||nevadd fawr newydd fyrwen l
 marged . . merch einion | wyn ithel
 da . . . ifonydd fyr dydd i doeth
 at freddydd arf derydd dan
 dvr bafais dewr ab ifan ||
- 30 Memorandum of the number of "hopes" supplied to or received from different persons.
- 31 adda fras wylwas a elwynn yn fardd m
 ni ladd onyd bwyd nei lynn *gyttor glynn*
- 32 gwilliad grym eurchiad gorav marchog gynt n
 rrys grythor . . . kai ffaling trwyn kefflog. *tydūr aled*
- 34 pa wrol ion pvr i wledd o
 piav blainio pobl wynedd | mred' ab ffan
 bavn y gwiu yn ben gwynedd *ll'n ap y moel or pantri*

- 38 *Sr R. pilsdon* : pwy a dvr gwayw fal powdwr gwyllt . . . a
tv trigwres tad Ryowgwrwydd *tvdr aled*
- 42 *felisav ap Wiliam o Rywedog*
pa vn riw glod pwyn rhoi i gler b
a hari a fyn hir fo i oes *lewis ap edwart*
- 46 pwyr dewr ail paredvr wych c
drwy swydd i dreisio lyddod (l. 44) ||

After page 48 five leaves have been torn out.

- 49 || ar gongol wavthan ygangen d
ing ar hynt ir angor hen *dokdor John y kent*
- b. Piler idwal ple . . r . ydwyd e
pilstwn . . wyr Rissart ap Syr Roesser
nac oed twr ne gateri
- 53 Mil yn gynta ai wrantv poen rinwedd f
i treir Rong y trowyr hvn *Mygliw brydydd lloid*
- 54 y llywena /n/ holl wlad wynedd g
milwr rwydd amal ywr hoddion
Morys walch gymry a sion
oed ymyr iad morys *Howel Reinallt*
- 57 *Ilma mal y roir help RRag hanker ac hen fryw oddy-*
mewn : kymer lysse llywely ddyrned a dyrned or wilffray &c.
- 58 *Rrag hlwyf oddimewn o hwidd a dyfig anadle inghilech y*
galon : kymer alwn o freky di frag haydd &c.
- 59 korn a gan krio yn gav h
erchweh wyth bwyth am bob yn *John brwynog*
- 61 Meirchion glann feithon wyd ynydd i
a gwas a marchog / vegis meirchion *lewys y glyn cothi*
- 63 Y llew trwyddyn gwallt revddavr k
esdyn oes hir bilsdon sion
on olwyth hen daleithiav (l. 48) ||
- 65 angen dwyn bargaen dan berth rag angen &c. *Anon l*
- b. lisav wyt orav mewn teir iaith bevnydd m
hardda son i hyrddas wyd *Jeuan llavar*
- 66 Mawr fyr gair am y teirodd [= menig, modrwy, pwrs] n
ir gwr hael ar wraig ai rhoes *Gytto or Glyn*
- 69 y grog i bob dvn o gred o
fal ange r sant a flingwyd *left unfinished apparently*
- 70 *for the cough*—Take thre or fowre stickes of licorys &c.
- 71 *Against all maner of coughes &c.* : Take brymstone beaten
in poudr half an ounce & put yt in a newe laid egge softe roasted
myngle &c.
- 72 Pymtheg kant doydant oyd ior dv ddygiad p
dav ddevgain tair rrakor
marwch tad rrad rrywedog bavn
och or gwnv ichwi /r/ gaynor
am i enioys ymynedd *1583. Anon.*
- 73 *i sion am hadawg o vaelawr*
Wylolofys wyf fal afon q
a chynnydd ir wreichionen *Gvto /r/ glyn*

- 76 y gwr sy hwy nag yw r sir *a*
 w^m sion . . a biav . . gced ag yd gwidu gada
 ond aelio nev dy wilim *Feu: deulwyn*
- 78 O serch dwg fanerch llei bvdd fynyd *b*
 i Wiliam ai fam hawdd fyd
 ir gavnor orav genyd *Feuan tew*
- 79 *Awdl far: Elissav ab wiliam llwyd o bentlyn*
 Braich a llaw hylaw haeledd a dorrwyd *c*
 o thorrwyd oll i throed ai llaw *Sion ffylib*
- 84 merch ag ytifeddes ffan ap howel ap mredydd oedd wraig i ho'l ap
 dd: ap gr: . . . ap O. gwynedd honu pioedd y llys ynghefn y vann
 ag yno i bv hi ai gwr yn aros .
- b. ti ywr wal nis torai wyr *d*
 sion pilsdwn . . . ai sawdwyr osoded
 Riw ddiawl eiarhodd eil waith *gr: ap dd: ap howell*
- 88 Rai a fyn gwlithin aglaw | eraill yn rhwydd a fyn rhew *e*
 nid wrth son dynion idaw | nid oes ond a fyno düw
 vn arch ir wi / n / i erchi | Düw maddef meie i mi *Anon*
- 89 Tan awyr a dwr daiar a main &c. *" f*
 b. Y llew draw ai lldio irwyd *g*
 llywelyn . . . ddv nid iach ym ddwyn dy wg
 ni bydd yn dragowydd gas . *Feuan deulwyn*
- 92 keisier traseillier trysoliau y drws &c. *Hugh Penal h*
- b.* mawr ddolef i maer ddwywlad [powys a phenllyn] *i*
 am farw . . owain ap sion . . ap howel vychan
 owain fry i nef ir aeth . 1570 . *simwnt vychan*
- 96† (y vixes ar tess yn towsso Rivel *k*
 kadwodd Elys . . i dir draw rrag dirwy drom
 chwsant fry ni chowsont fram
- b. teirgwaith achanwaith ne chwaneg mowrsathr *l*
 Rhiwædog fo wlithodd fil o weithiav *R. K.)*
- 99 Och drŷan kwynwch driael *m*
 marw sieb seid *moris ap sion*
 mor lan mair el ai enaid *Túdŷr aled*
- 104 kwyno anav kawn enyd *n*
 kvddiwyd *wiliam llwyd* ynn llan
 ai dan vn ynn dwyn ninav *Feuan tew*
- 109 nid ar gyll nodir y gerdd *o*
davydd llwyd mab mredydd
 vn gwr a thi maen gwyrthwyd . *" "*
- 113 *A drinke for the collycke &c.* Take of the Rootes of fennyll, of parseley &c.
- 114 gosawg riw avdawg ywr Rydain na wo[. .] *p*
 vn enaint owain
 Riwavdog lvs Rwyd y gler *Anon*
- 115 *Ʒabad Kenwy:* Gidag vn a geidw gwynedd *q*
 merch deg pei kaid march yw dwyn *tvdrv aled*
- 117 *Wm. fychan:* kledd davar wynedd ai drych *r*
 nid i lesg i deil ysgwydd (l. 36) ||

* This Cywydd is continued on pp. 97-8.

† Page 96 was left blank originally.

119 *ŷ Elisav llwyd o Riwedog*

Adeliad val idylwn

a

Rydain iaer rrywedawc

*Hughe Penant*124 *ŷessv rhoed elisav rhawc*

b

oes ywch elisav a ŷechyd

Ho'l ap sŷr Mathay

127 *Bid hysbys vod neithior yr eiol yn y plas yn riwedog rhwng Wiliam llwyd mab ac etivedd Elisav ap Wiliam llwyd am morys ag Elsbeth verch owain ap John ap ho'll vychan olwidarth ym howys achaer gai ym henllwn ddwv svl yr igeinfed dydd o fis hydref oed krist M V a lv [1555]. llymar gostegion a wnaethbwyd yno y dydd vchod :*

ysdor yw neithior a wnaethant y rhain

c

deall y ddyn daw llwidiant

*Anon*128 *Gwawd i Ruffydd hiraethog*

Mae tessyn vyllyn vwyall aniant gwir

d

gwibiodd i varch ir gobant

ddoe ar naid i ddwr y nant

lewys ap

rhac kwilidd rhai ai koiliant

*Edward alias meirchion*129 *wyd ryffydd yn brydd mae brad ith g*ill*

e

yw ddial gofal a gad. 1555

*John tvdyr*130 *llys rydd heddiw sydd a swyddav yn hon*

f

llesy lwys llys elisav* (* See p. 127 above.)

eglvrvawr neithiawr beirddion a cherdd danav

ac vn ovrig awen frav agwimplodd

ni ddwg impiav

lliw nos a chaill yn eisiav

*ssimwnt vychan*131 *Atteb: Gwledd arthvr oedd bvr o birion seigiav*

g

hevrwyd arnaf drwyr deirnon

anifir daith nofir don

hwyntav sy iawn tewi son 1555

*Gr: Hiraythog*133 *ttrwy ŷesv gwyn trais a gad*

h

mal im llas am Wiliam llwyd . . Rywedawc

tir nef ir ttevrn ifank

*Lewis Daron**Moliant Elis ap Wiliam o Riwedog* (see pp. 119 & 127 above).136 *kroessed enw mawr krist an medd*

i

gedwch ben gida chwi byth

*hūw arwysdl*140 *Pwy ng wynedd piav ng env*

k

yn hwyr eisiav n hir oesawc

*tomas gwynedd*143 *Heb wr agaraf nifynaf fod*

l

*tomas gledd addas . . . aber marlais . . carw emlyn .**ddosbarth bwa dyhevbarth o baid hebod gŷm ap ŷ. hena*146 *Mab kadyr kydwaladr keidw helvdd hael*

m

dyred pan fynych kroeso pan ddelych

ach wedi i delych trafynych trig

trig yn bendefig davydd ith lysesodd

ath levosawg kevrydd

dyglod aeth dros ygwledydd

*ssypyn kyfeiliog**(= bleddyn was y kwv = dd am hadog wladaid)*149 *(gr: ap adda ap dā: Och yddol goch addyly*

n

*gwyl barchvs &c.**ssypyn kyfeiliog)*150 *Y gwr hir egaer hari*

o

wythfed tal ith fowyd ti

*sion pilsdwn ni fynwn fod**samson kaernarfon irfawr*

bo danad ybyd vnwaith

Lewis daron

- 156 *Mar: Elin pilsdwn "wawr wraig morys ab lisav," &c. 1577.*
 pa ddybryd benyd bob vn awr wylaw a
 aleth bob hireth bob borav or byd
 aoedd brad benyd ddybryd boynav *lewis menai*
- 161 *Mar: syr sion pilsdwn . 1551*
 troes oer gwyn teirsir gwynedd b
 och och am wr nich ewch mwy *John brwynog*
- Page 166 is blank and some leaves may be wanting here.
- 167 || Y wraig ir rowiog araf c
 ni werth i cheiliog yn wir
 ar yglaw er aglowir
 arfer haner i hynan
 galwr iar i gael i ran
 marchog ieir mor wych ag ef *Jean dylunior*
- 170 Meibion diwarth i mebyd *d*
 ierwerth ap gr: bodd y byd gr: gryg
 ddwylaw mwn wyl i ddelom *ap kynfrig ap gr: foel*
- 173 Mil a ffedwar kant heb ddim mwy &c. 1400-1415e *e*
 b. harlech a dinbech bob dor yn kyne &c. 1468 *f*
 c. *pan las ll'n:* Mil oedd o. k. heb ddim llain adwy &c. *d. nanmor g*
- 174 Y gwr gwrdd mewn gair a gaf h
 Mastr hari / n / ller triael
 a gwaew / n / ol hwn bagnol hael
 gvn hael hardd ag yn ol hwn || *end wanting*

MS. 82 = Hen. 250. POETRY, chiefly *the Works of Huw Arwystl* and in his autograph* as may be inferred from the fact that most of his poems are written on separate sheets, which are worn across the middle of the page in consequence of being folded and carried in the pocket. Paper; $8\frac{1}{8} \times 5\frac{5}{8}$ inches; 334 pages; in several hands, circa 1540-1580; margins of the latter part are worn, and some slightly injured by rats; sewn in old parchment and in a case.

- [Dawns o bowls doe'n ysbeilwyd]
 1 || ssyr isiart ni ssyr iesv (l. 11) i
 iarll oi fab arall a fo† *gvtor glynn*
- 5 || dar yn welch ar derw yn wydd h
 a da ewythr ai diylch *Hyw arwystl*
- 9 llwydionn ddoeth wynin ddoethineb ddey frawd &c. *Anon l*
- 10 pie rachav ———† m
 jddo ir el oi weddi (see p. 22 *infra*) *Hyw arwystl*
- 12 glain ywn ———† n
 a llaw ddyw ——— *dd nant mor*
- 14 Y llew doniog llwyd winau o
 † lan gorff elin a gwr *Hyw arwystl*
- 17 dof ith blv j gysgy gywas gell glvn wan &c. *H. arwystl p*

* The asterisk prefixed to author's names marks autograph poems.

† Copied from an imperfect MS.—the first words only of very many lines are given.

- b. kam j hyw vū n dūw venaid oeddi wad a
bara gwyn er hyn a Rynion a gar
llel kaiff gwrw ddigon &c. *syr ſeuau*
- c. kerdd lan *syr ſſan* j ssūr efell iar &c. *H. arwystl b*
- d. breisgbren ais derwen eb ystor is llyn c
ban eyner a i benn dano " "
- 18 llyna gnoe ar bot jr bwrdd j llanwer d
a dynn ai benn dann y bwrdd *syr ſeuau*
- b. poe heddiw ai ffrîw yn ffraceth a lanwyd e
pei gwin vai pa gwyn j vod " "
- c. tyrd brūd tal ba dal byw dan &c. *Hywystl f*
- d. da lynn dai perthynn daw porthiant brūd &c. *syr ſeuau g*
- 19 Arwydd pellenigrwydd parch h
RRoed yntav i minav y margh *Henn brydydd (ſolo G.)*
- 21 gwn dri o gyfri a gvn y chwaneg &c. i
- 22 pie achav jor vchod k
syr rys wynn penn gwyr llen
bawd i law yn ——— *Hyw arwystl*
- 25 krist kadwed kroestai kedyrn l
addwg avr tawdd gwr y ty **Hyw arwystl*
- 29 bv law dduw n lwys blwyddyn ddig m
ni bor tad [lewys gwynn] eb vnbrawd hwnn **H. arwystl*
- 31 y gwr [digabl gwridawgwyn]† n
dūw vo Rwydd [yw dyfv rhawg] *Sion kerî*
- 34 y roen gwar ———† o
boed Rwydd ——— *lewis mon*
- 36 ni dar defnyn ssyn * maen ssyth er towr &c. *trefnant p*
- b. tropin to n mowntio mantell y faink &c. *Hyw arwystl q*
- c. llwyddodd ſeuau lan o yno adwyth ryw &c. " " r
- d. gwaleh llwyd llyw evrayd llew sion ag elin &c. " " s
- 37 gryffydd ar ffawydd yn ffonn t
naw gradd yno i gorweddych *bedo brwynllys*
- 38 ſ gadwr haeds gida Rys u
gwisg a chadw gwas gwyh ydwyd *tvdvr aled*
- 40 dart arglwydd herbart pa ham na thorei v
ni stondart vreichwen wrth dalken dar *Anon*
- 42 Eryr digrif efrifed w
ar glod ir marchog or glynn *gr: llwyd ab dd. ab siengkin*
- 45 *Rys ab sion*: pond hir na welir ond nos x
pei byr hir yw pob aros
o bydd fyth wrth ych bodd fo. *ſer: ſynglwyd*
- 47 *Mathias kyradog*: pwy na ssir ar dir kaer dyf y
felly ddyw rag fy lladd i *ſer. ſynglwyd*
- 49 *Rys ab sion*: pwy ar dafod pvr difai z
pa wr a fydd heb riw fai
ith law del athwlad eilwith " "
- 52 *Cywydd i Rys ab Sion, abad Glyn Nedd.* a
bardd ydwyf yn brvddwydiaw
brevddwyd ing ebrwydd i daw

- di swyddo drwg ssy dda ssaw
 kei di haf kafod yw hon
 dy droi rys or didro i rwyd *Jer: fyng lwyd*
- 54 (*C. i dd: ap ll'n ab gwilym llwyd*) o *Gastell howel* *a*
 draw nidawn wedir vn dydd
 drwy deifi ond er davydd
 dyn a all mewn davnawlle
 ar ddwr a llawr vrddor lle
 ag ni hawdd gan y tyddyn
 nar ddayar dew vrddor dyn
 ni bor gwr efo i wraig eb fawr egin. *Feu: deulwyn*
- 56 *Sion grae: ymwanwyr gwyh mewn avr gynt* *b*
 edn ai siars aed yn syr sion *Owen ab t'n ap moel*
- 57 y lloer wenn lliw eira vnos *c*
 a chael nef dyn wychlan wyd *Feu: tew brydydd*
- 59 e ddaw isod y ddwysir *d*
 yn ol sion winevlas hir
 dw ai kynal dvkenyd *? sion (keri)*
- 61 *Ifor ab Ho'l: dyn a ffenaeth dann ffyniant* *e*
 im hoes draw ym howys a drig *Hyw arwystl*
- 64 fyng wynfyd oi febyd fv *f*
 morys . . . kaptan y tref wen yw fo
 a mair ai katwo amen *dd: ap mred: ap tvdr*
- 66 gwr o thrinir gwerthrynon *g*
 nid ar hoynt ar heiyrn
 feuan o chai onwayw chwyrn
 kynn gwyny i walld kann gown cl *hyw arwystl*
- 68 *siams ap rrys: Mab a welom eb olydd* *h*
 ewch weithian byth chwithavn benn " "
- 71 llowrodd a roes i foesenn *i*
 dysgwn a gevrwn bob gair *dd: ddu athro*
- 73 edn gwalch hael dann glych helaeth *k*
 wmfre eto powys ti piav. *Anon*
- 74 dyn val einion da n flaenor *l*
 evror warr orwyr ierwerth *Hyw arwystl*
- 76 llwyddan benn derwenn ar vaint iorys henn *m*
 a llaw dduw ganoes ai llwyddo genyd " "
- 79 mis mai a dann† *n*
 nad y Rawg newidio Rys " "
- 81 llin kyw alarch llawn kalon *o*
 gem ar afo n gymro vch **Hyw arwystl*
- 84 toi y linant (trwy bowys) *p*
 glew chwyrn ddafydd (gloiw achoedd)
 gwythi hen jeirll (gethin oedd)
 dos drwy veilch (deisiav dra vom) **Hyw arwystl*
- 87 gwr ai r llü (n garwr llawen)† *q*
 yn hy ddüw saif annedd sir sion. " "
- 93 a wyddant hwy pwy om pwynt *r*
 am y fvn i mae feinioes
 mewn Rwyd yu y man i Roes || *Anon*

- 95 chware siawns ni chyll *a*
nibwyf fyth hefyd heb fathafarn *arwystyl*
- 96 mogeled or mai i gilydd *b*
a thri gair oi thrygaredd *bedo brwynllys*
- 97 bwriwyd help ar brvtt hynn *c*
balain pedwar mab elis
bid ar vn bedair einioes *tvdr aled*
- 98 blin ydiw gan blaenedav *d*
sion deg i waneg ai wen | fab Rroser
a gwialen aeth yw galyn
a chroes ag arch a chrys gwyn
a RRoi nef ir hwnn a aeth *Rrys goch o lynn dyfr dwy*
- 99 y dref ar dorr y rafonn *e*
dy wr ai gwisg fal draig wen *ttvdr aled*
- 100 y ddevgar wych oedd ddai gwraidd *f*
syr tomas . . o adam gamais
syr edwart . . ystradl[ing]
devkan oes ai dyko yn vn *Jer: fynghwyd*
- 101 o Rroed ywch yn Rrydychenn | gadair a phost *g*
tomas ychurddas ni chyll
tynn bobyl at dy hen bebyll
tre ddeilio hoiwfro hafrenn
trig yn bont draw ag yn [benn]. *owen ab t'n ab moel*
- 102 llwyn oedd ym mewn lle ne ddav *h*
duw ni ddwg cr dwyn a ddel
fyth haiach o fath howel *ttvdr aled*
- 103 fyngharw a wisg fwng rrvdavr *i*
dd: fredvdd . . . ap howel hap beli hir
vn duw gan enaid y gwyr *tvdr aled*
- 105 grvffydd ysgwarwydd was gwyech *k*
ath wraidd o ffylib ath ras | dorddv
ttavr bel ar berchen tair hyd *dd: ap feu: llwyd*
- 107 y twr praff at air proffwyd *l*
syr isiart herbart hir barch
kaer sulem ann kroes cilwaith *dd: fynghwyd*
- 108 pwy yw bonedd pob ynys *m*
piav Rrent llinwent ai llys
Rrys . . . ath wraidd o ffylib ath ras | dorddv
ni bor war heb orevraw *Anon*
- 109 Rredwch yn bont Rroed chwi n benn | Rrys *n*
doed yna bawb dadon ben. *John Keri*
- 110 yn driffeth i rwyd rvffvdd . . ap Rrys y mab hir o ial *o*
tri ffwyth i faslart rvffydd *gvtor glynn*
- 111 krair kred ked kynydd kreawd llv bedydd *p*
dod ym gyfraniad oth wlad ath wedd *folo goch*
- 114 trygarog frenin wyt ir kyffredin *q*
trwy gvr brenin trvgarawg *Dd. ap gwilym*
- 116 mawr fv howel a mevrig *r*
aed i farw i dy fevrig *grttor glynn*

- 117 ar goel vndyn maer glendyd *a*
 mastr robart torr ddart ar ddewr | ap Rrys
 hyt tydd brawd tiwedd brevder *tvāvr aled*
- 119 *D. ab Edmund:* llaw-dduw a fv n lladd awen *b*
 gwneled fair Roi pyradwys ir prydydd „ „
- 121 och dduw nad atebwch ddim *c*
 bid dallach bellach gan bwyll
 brycheiniog bwrw i chanwyll
 nach gweled yn iach gwilim *Anon*
- 124 a mi mewn mann ——— *d*
 ai gweled ——— *Hyw arwysdl*
- 125 Klefyd ymrig kwyl ifann *e*
 kann nadolig kynn delor *Tvdor penllyn*
- 127 y fronnd gadarn fryn goedwig . . . llwchaeyarn *f*
 llys forys loiwllys y gwledd
 ni bwyf . . . hyn awr o ddydd hwy nor ddav
 (see 131 below) *Rys ab Jēu: am rredydd ddv*
- 128 moes aberth yn serth ywch siad ran deilwng *g*
 mari . . . vorwyn henwaed frenhinol
 moes . . . hen ffydd o newydd i ni &c. *syr ifor*
- 129 oer oedd ——— *h*
 a chadw ——— *gvtor glynn*
- 130 *Ow: ab ifan ab ffylib:* pwy ore i hap ai wryd *i*
 llaw ddūw ai llwyddo owain *Hyw llwjd vyr*
- 131 Mae vn ai glvst am naw glann *h*
 morys . . . esdyned ttyw dy sent i *ow: ap tñ ap moel*
- 132 da ywr pe sy raid i bawb wrthio ag nid rraid i hwnw wrth neb,
 nid a vv y sydd nid y ssydd a fydd . . . pryd gwawd er pryd a gwedd.
- 133 par dref ym hell gwell no gwyth *l*
 tair sel teiroes i wiliam [ap sion ap Rys] *Rs nanmor*
- 137 prelad ar yn gwlad (o glwyd) . . sr bened *m*
 vn duw athato i lywior wlad. *gvtor glynn*
- 140 o mair arvth mor orwyll *n*
 o fair gwenn afrowig wyd ||
- 141 Mae nevrūdd yma n oerion *o*
 ae roi rym ar aer emwnt ||
- 143 || karū dy waed i keir di (1. 2) *p*
 dyrcha ir wyd dair vcho rys
 kaffom does tra koffam di *Hyw arwystl*
- 145 *Mar: gñm ap gr:* Ro duw galon ddigllondwyll *q*
 wrth vyingwawr duw mawr a men *gwilym ap ssefnynn*
- 148 Kael kwmin kael gwin oi genav &c. (lines 1-4 only) *r*
- 149 || gwr ysydd agwres *s*
 os hir i fod oeswr fych ||
- 153 dyn ydwyf di newidiol *t*
 di vrys i waith difri yw sion [ap dd: ap owen] . . .
 ni ad sion nid oes anwir
 wyro er gwerth air or gwir
 orevro i orwyrion ** hyw arwystl*

- 157 *Ho'l ap rys*: trof i gael tra vo gwiliav *a*
 Fachys wyf o chei oes hir * *Hyw arwystl*
- 160 (golygon lleddfon im lladd a fwriais &c.) *Anon b*
- 161 *Moliant Syr Rys Wynn o Gaer Einion*
 e geir ty llawn kwrt y lles *c*
 penna n does mewn piniwn da * *Hyw arwystl*
- 165 dwbl yw yn saig da yw blaen sir *d*
 nit hardd Rodd ont torwydd Rys * *Hyw arwystl*
- 168 am i lliw ——— *e*
 ag arfavr ——— *gruffydd llwyd*
- 169 gore gwavn am gwrw gennyf *f*
 tir gwavn yw ng hartref genych
 twymwres haf wyt morys [wynn] wych
 dros dwythwaed yn drust weithan * *Hyw arwystl*
- 173 Rolant edno pant pwy wyf ond ych bardd *g*
 mastr rissart ap howel
 kanodd beirdd heb av kolofn kywyddav
 wyth vgain odlav jth genedlaeth
 edno pant tvrner penn teiyrniaeth * *Hyw arwystl*
- 177 y llew mawr gwych llym ir gwaith *h*
 feuan . . na char di nechre dyall
 roi gair dig hwnt gwr dū kall
 gair dig ai lid ar dy gledd
 a yrr anoeth oi rinwedd
 gair yn deg ar enav doeth
 a vniowna vn anoeth
 bondid wrth benn dy wed wyd * *Hyw arwystl*
- 181 y ddevwr hardd oedd ddai Ryw . . morys *i*
 llew mred: gr: imp Rvdding . imp feu: goch
 brig aeron a bro girig
 ewythr a nai . . . keirw fro badarn
 owain gwynn pwyth vgain pvnt * *Hyw arwystl*
- 185 pwy n gwbwl yw penn y gobaith *k*
 gr [? ab ho'l] . . . dy waiw ath gledd di ath glod
 ath yrfeirch aeth i orfod
 ederyn wyd aevrir (*imperfect*) *bedo brwynllys*
- 189 bardd hen bū radd oi hvnoed *l*
 evrdid von ar dy waed vyth *Hyw arwystl*
- 193 pwy n gall fawn penn aig llonydd *m*
 pwy n vawr ond farll penfro jn ddydd . . Edwart . . .
 obaith ywch benn byth ych bod *Hyw arwystl*
- 197 dyallo beirdd da lle bon *n*
 byw vredydd heb vai rydwyd
 a chosbi'r bai ar rai rwyd
 drwy rann bodd draw jr en ū | *Hyw arwystl*
- 200 gwennferch gorev ser gwiw risial golav &c. *Anon o*
- 201 marw y gwr braisg [morys ap mred:] mawr ger bronn *p*
 draw sy chwerv dros vch aeronn
 down ger bronn dūw n gwir brynwr *Hyw arwystl*
- 205 Fachys j kaf lann afonn *q*
 bod isso awr hebod sion [? ab lewys gwynn] „ „

- 209 *ſ* *wyr ſeu, llwyd*: oer yw n dolŵr an dialedd *a*
 ewythr j bawb aethl ir bedd
 ni cheir . . . vyth ewythr o vath ſeuau *Hyw arwystl*
- 213 *ſeu ap ? mred*: *Yn* is koed nawoes kadwer *b*
 dyn traws dvlhwt ireswm
 ith egin draw ath gain drwm
 ath epil fyth apla fonn *hyw arwystl*
- 217 gwr ai n gaullaw graen gwynllwyd *c*
 llew n gyw eryr llann girig . . . *ſeuau* . .
 karw forys . . karw siankin goch . . o hil llin ho¹ llwyd . . .
 drwy geri draw ag aeronn
 vnpenn gwaed penn aig ydwyd
 ti a dyfi n yweh tid von wyd ** hyw arwystl*
- 221 *ſeuau*: y dyn jfank di nwyfiad *d*
 ni bo dav dir heb dy dad† (no signature)
- 225 *Mr rissiat herbart*: O rodd dŵw o wraidd dwywent . . *e*
 ſ edrych Roi r dorch ar hwnn **hyw arwystl*
- 228 Mae vn gwr ym yn gariad *f*
 Thos [? ab ſeu:] o lann girig . . . weilch kilfach wenn
 oth wythryw waed aethl ith rith
 nid eginodd ond gwenith
 chwech kwestiwn medd gatwn gall
 draw oedd dda ir dewr yw ddyall
 paham wr didwyll pwyllig
 ple bych pan ddwetych yn ddig
 am bwy r llew mawr brav llawenn
 ac wrth bwy del gair oth benn &c.
 a duw ath wna dithav n weil *A RRs or ARhs*
- 233 *Marwnad llywelyn ap gruffydd o Gyveiliog*.
 trist i Roi wyrth trais duw Rawg *g*
 draw mynwes duw maer enaid **Hyw arwystl*
- 237 *ſ sion vychan ap Rydderch "teiyrrn arglwyddi towynn."*
 y gwr ffyrſ j gorff ai wyr *h*
 erchi chwi (?) pwyth ar chwech pŵnt *Hyw arwystl*
- 241 *ſ siankin goz himp howel a[p] Rys [llwyd]*
 pwy n wr ir kall pan roer ked *i*
 vn dyn byth a wna duw n ben " "
- 245 *Mar: ffylb "ais forys goch" "lin ruff: llwyd."*
 hwyr j ddynton heirdd vnoed *k*
 mair a chadw hap merched hwnn " "
- 249 *Mar: Owen "llew siankin" "o ryw griffri"*
 mae kwyn gwlad ym akwnglais | machynnllaith *l*
 dynas duw dewr onest oedd " "
- 250 *ſ Edw: herbart*: keirw marchog dvriog yw darn hon . . *m*
 pŵr iawn genedl pren gwinwydd *Anon*
b. onith gaf ni ffrydaf ffwrst &c. " *n*

† It is difficult to say whether the first and last line belong to the same Cywydd. The writing of pages 223 and 224 differs in *style* the one from the other, and from that of pp. 221-2. A leaf has been cut out between p. 222 and p. 223.

- 253 *ſ tñ ap rys o wilog ap ifann "arglwyddweilch mowdwy"* a
y gwr o fath y gwyr fv
o bwyth y march ne beth mwy **Owen gwynedd*
- 257 kwbl yn dafel del vn darn maels dŵr b
torr fyynn *owen gwynn* . . ysgwier harri wyth
ffyrnik kyfarwydd wyd yn ffraink vovrwyth
a da draw eilwaith adre delych **Hyw arwystl*
- 261 *ſ Rys karw forys goch o waed einion*
y llew brevsswyth llaw brisswyth c
syniaid llaw sioned ai lles
a wnai genarth yn gynnes
bondid gwaed boud wyd gadarn " "
- 265 *ſ sion rychan: ſrgyw r pavn ar gwrr [? pennal]* d
ai adain wen yd yn ial
ych hoe[d]yl duw ywch dol dowyn " "
- 269 y dyn ſr synn dwyn arwydd e
dy air da saif edward sion [? ap mred: ap dd:] . . .
llann llŵgan da i varddgan vydd
llann gynniw n llwynav gwinwydd
peri ſehwi r par ychenn " "
- 273 y dyn a gras dŵw/n/ y grudd f
llwyn o winwydd llanwnawg
drwy gael i bwyth draig loyw lais **Owen gwynedd*
- 277 lle jm kanv llew jm kynal g
kwrt [? Edwart] robart bachelldref . . .
ni bo ſddyn byth hebddo n benn **hyw arwystl*
- 280 a mi n glaf er mwyn gloiwerfch h
nag wy di oer nag yderyn dd: ap gwilym
- 281 gwr addwyn heb gerdd anwir i
glanwaed morys ar godiad Ryw r gwaed wyd Rys . . .
dwyrent gŵ da warant gwr
a addawech j ddeuwr
vn ym yw chael vch daelwyd
arall yn llann ir llen llwyd
er Roi wovrhav r orav rann
heb y ddwy ni bydd ſeuan
mao mhob lle jch bardd ai hardd hy[un]
gwrych arvthr gwr a chorynn
dug oddiarnaf dig deyrnawd
nber bechan gwinllan gwaed
ſr gwr dy medyddiwr dyw *hyw arwystl*
- 285 y llew ir byrrav oll or byrrig k
rrys aer forrys . . . wyr ſñ . . . ũwch ben gwy . . .
ar march am koryff lle gyffo
fenaid yn dyrraid arro
- This poem is anonymous, but is evidently in the autograph of its author.
- 289 *Mar: syr sion . . eglwys vrsŵl teml*
ag allawr ſillos hwyd a las i lawr.
Maer son gan weinion gwac ni
nid eisav help ond oes hwy **Hyw arwystl*
- 292 y mae Rryw amwynt im Rrwymaw m
vu oet tydd ym a wna tal dd: ap gwilym

*ŷ Owenn ap sion ap griffith "brevlan garw bro lann
girig" a "sail holl bowys."*

- 293 gwnaed jarll ben a geidw ʃ wyr lly[s] . . . *a*
vn bon gwaed yn ben aig el **[II. arwystl]*
- 297 pwy w vn or blaen penn ir blaid . . . *b*
vgain bywch a gei in bwyth **Hyw arwystl*
- 300 [gw]awr ddydd meirionydd mawr annaw[dd] im nwyf . . *c*
lloer morynion llawr meirionydd [*Myv*: p. 505] *ŷer: y kyriog*
- 301 *syr sion*: hap klos kylch teml ʃdlos lwyd . . . *d*
gwnpo ytt o rent ganpvent traw **Hyw arwystl*
- 305 Hwyr draw diwreiddiaw dy wrych hyw . . llew ʃ. ap dd: . . *e*
drwy ddŵw i safo draw a ddeisyfych **Hyw arwystl*
- 308 rys orav n hir is aeron . . . *f*
i rys faint a roes o fwyd *dd: nann mor*
- 309 howel a wnaeth mab maeth medd *g*
awen gain owen gwynedd . . .
ʃ ddangos myfyrglos mawl . . .
dyŷgais . . inav . . yn ievangk . .
dysg deg rymadeg a mydyr . . .
bvm hyddysg . . ynghyfraith . . sivil . . .
kyfarwydd . . . wyf ynn . y beibl . . .
profais . . yn gryno pob iawn gyronik
dysgais yr eang ffrangeg
doeth yw i dysg da iaith deg . . . ar astlabar . . .
a dyall modd i sodiak . . ar 7 blaned . . ar 12 arwydd . . .
treythais am da wiw ddwywefys
talm mawr ar lyfr talymeys . . . Rifoedd y scr . . .
gwypwn gapitl | cres elisdotles ditl . . .
y radd ar fann . . i bor hawl dan wybyr . . .
a ffwynt vehder pob seren . . . a ffob pren
ag isder dyfynder pob dyŷwn . . .
[a] hyd i gellid . . gweled bella a golwg . . .
kanwn mi lyswn low salm
kyn no hyn ar delyn dalyrn . . .
ar nef ddwyref lle llawenn
ar naid im enaid a men *ŷeu: ap Ryddz ap ʃ. llwyd*
- 317 Y gwr all bwrw gair wellwell . . . *h*
llais dŵw n vy wyllys ʃdel **Hyw arwystl*
- 321 Awn at eryr gwyr ai gael yn wraidd . . . *i*
o waed Rowiog y triael . . sion Dd: gr: . . .
karw dros rŵw kaer wedros ran . . .
[a] chalon wych ywch law neb [l. 48]†
- 323 || bar dduw aeth medd beirdd owen . . . *k*
bo vn oi lin benn y wlad **Hyw arwystl*
- 327 Y dyn ffres gwyh ——— *l*
barn ann ʃwng ——— " "
- 331 meredydd ddevrydd ——— *m*
af ar owdwl i fiedvdd *deio ap ŷewan dv*

† Two leaves cut out here.

MS. 83=Hen. 252. POETRY. Paper; $8\frac{1}{4} \times 6$ inches; latter half of the xvth century; in several hands—pp. 13–31 have the peculiar form of *y* used by Dr. John Dd. Rees in his grammar; 172 pages, of which 123, 126, 167–171 are blank; imperfect, and outer margins frayed; sewn in old vellum—in a case.

This MS. has evidently been in the same condition since the entry—"llyfr *Rys* Kain ac o ddail 83" [the blank pp. 167–172 being evidently not counted] (p. 172). The entries—"dyma law gryffydd" (p. 58); "gwybydded pawb may llaw dauid ap hwell ap thomas yw honn" (p. 94); and "llyma law morgan ap henri ap owen de langevela3" (p. 84), do not necessarily mean that the two individuals wrote any part of the text. The name of "Kadwallad ap Robert" occurs on p. 1.

	[mawr ywr dyse yno mayr da]* * * *	<i>a</i>
1	gady or ressy rossyn [l. 41]	
	y venni y ddaf innay	<i>gyttor glyn</i>
3	<i>Rhaglan</i> : Ryvedd ydiw n ryveddyd	<i>b</i>
	ny vydaf o nef vydol	<i>Hwel dd: ap Jeu: ap Rys</i>
6	<i>J Dd: llwyd</i> : Hawdd amor blaenor y bleid	<i>c</i>
	a llaw ddyw rag lladd y wyr	<i>dd: nawmor[sic]</i>
9	Y dy hydyr or dehaidir	<i>d</i>
	kolleist a roddeist kellestr wyd	<i>gyttor glyn</i>
13	lle nyd teg lliw onyd dy	<i>e</i>
	Angel dy yng wlad eas	<i>gyttor glyn</i>
16	Pynt hir nawelir ond nos	<i>f</i>
	o bydd vyth wrth ych bodd vo	<i>forwerth vyinglwyd</i>
20	Pwy ar davod pyr difai	<i>g</i>
	yth law del ath wlad ailwaith	" "
22	Davydd maer baiedd [<i>sic</i>] yn dyfod	<i>h</i>
	anhfryd byd heb dy benn	<i>gyttor glyn</i>
25	Y gwr sy hwy nog ywr sir	<i>i</i>
	ond alaw ney dai wilim	<i>ifan daylwyn</i>
28	A welai neb a wela	<i>h</i>
	A chadw r gaer icchyd yr gwr	<i>folo goch</i>
30	Y dday gawr wych dda y gwreidd	<i>l</i>
	daykan oes ach dyco yn vn	<i>iorwerth vyinglwyd</i>
34	Damwain blin ywr byd yma	<i>m</i>
	Ay roi ar iarll penvro y rwyf	<i>Deio dy</i>
37	<i>J L'n ddy</i> : Y llew draw ay lliidiaw y r wyd	<i>n</i>
	ny bydd dragywydd dy gas	<i>Jefan daylwyn</i>
39	<i>Cyffro Hwnslo heth</i> : Kronigl yw kyrn ū glywir	<i>o</i>
	gwir ywr gwir ū gair ar gamp	<i>Rys nawmor</i>
42	<i>J Ow: ap gr: V'n</i> : Eryr digrif af rified	<i>p</i>
	ar glod yr marchog or glyn	<i>folo goch</i>
46	<i>J sios bar</i> : sais odwyth mywn siass ydwyd	<i>q</i>
	bwla kymry ben baladr	<i>Lewys y glyn</i>
48	<i>J Dd: abad Margam</i> : Y llen addvwyn llonydd vawr	<i>r</i>
	nar byd heb yr abad hwn	<i>ieroeth [vyinglwyd]</i>
50	<i>J rys ap sion</i> : y lin a aeth y lyn nedd	<i>s</i>
	ac ieyrll ay ran gair llaw rys	<i>lewys y glyn</i>
53	Balch yw llawdden y leni	<i>t</i>
	banw mawr medd pob vn ym i	
	om dagv mi ay dygaf	<i>Howel swordwal</i>

- 55 Ercheis varch dihafarch dy *a*
dros y vost ar draws y varch *llawdden*
- 58 iean deg ay on wayw dyr *b*
gryffydd ar gywydd ywr gwr
gryg hirddoeth goray kerddwr
y garwn mwy nor gwyr man *gytor glyn*
- 60 klefyd oedd enbyd y ddyn *c*
er dy vwyn eyr do vanwallt
y bydd dail ar wydd yralt
vydd ym dy gael vainael verch *bedo ayr drem*
- 62 y verch hirwen vyrchyrol *d*
wyf ym hoen nef ym henaid *lewys mor ganwg*
- 64 Dwyn syr water [Herbart] ner dyw nyd y rod-di *e*
dwyn oy varw dean voryd
y maes y rytych am syr water *forwerth vyinglwyd*
- 67 Kenir hiraithir withan yr ytkyrn *f*
am vastyr watkin vychan
yr egin ieieink drwy wir enayey *Rys brychan*
- 70 Rys [ap Thos] os yrynys a renir y gid *g*
o wartha y draed nertha di rys *fankyn vyinglwyd*
- 74 *Mar: Rys ap sion: Vn eissiaf golav Rag galon y sydd h*
withion oy aisiaf aeth yn isaf *forwerth vyinglwyd*
- 78 *Mar: Dd: Kradawc: drogan y vran yrwyf rwn y ben i*
dwyn y chwyn dyw nychwynwn
ar roi draw ganoes y drygenweh *Rys namor vel nawmor*
- 81 y verch y vym ny herchi *k*
ddissymwth Jessy ainen *Anon*
- 83 Pam y kanem paym kynil *l*
Harri wythfed hiraythfawr
a dans ar ol dwyn syr Rys [ap Thos] *„*
- 85 Y llew ay vrig oll o fraint *m*
vwy vwy vo yn dy vyd vyth *Ryssiart vyinglwyd*
- 87 Yr vrddol aūr or ddwy lys *n*
herbartt vwr jarll ar barr trwm
vn Jessū thwnel yn oeswr *„ „*
- 89 Dūw na chair oes dyn ni chred *o*
marw arglwyddes . . margred . . mawusel waed
dūw ar ail dav wyr wiliam *Ryssiart vyinglwyd*
- 94 (Vynghyfeillon myl a ffracth a jentit kaeth a Ryddyon *p*
ny hwardd vyinghalon ony rvud y vainir wen a mine)
[—unfinished.]
- 95 O vair beth ynn pair heb hav *q*
hyn ai gwnai henn ganyav
os yr ychenn nys pennant
y tair jav yddynt hwy 'ddant *Jevan daylwoynn*
- 99 Y may genyf glyddyf glas *r*
valen adyr val yn dorth *Hyw kav llwyd*
- 101 Teyrn y mysk trin a mael
tyrhayarnn . . ap Jevann . . ap mefryg *s*
o chryydd swydd ny chwa[r]dd sais *Dd: ap edmwnt*

- 104 *fr naidr*: Y gwr y sydd ar groes hirwaed *a*
y gwenwyn oll a gwna yn iach *Rys brydydd*
- 107 Ty dir gwynt tad eira ag od *b*
a chan awdl vwehennaidiaf *Mredydd ap Rys*
- 110 llwyn gwallt val meillion y gaf &c. *Anon c*
- 111 Yr hayl deg ar vyn neges *d*
y gynal y morganwg *gr: pa dd: pa ieuon tygliu*
- 113 Llariaidd varwniaidd vrynach *e*
llywelyn festyn y ach
yfydd yt wyf y vydd tav *gwilim tew*
- 116 Kan hawdd vyd kany ddwy vi *f*
y vynach wrth y veni
a dyw ailchwaith y diolcho *Tomās derllys*
- 119 Tayrnn gwyr ystrad tywi *g*
tomās . . ap gr: . . ap nikelas
henri dwn yn yraid oedd (l. 10—*unfinished*.)
- b.* y dydd o vywyd aiddic *h*
a roi vym elltith y rawc
ar y gwanwyn oer gwnawc *Anon*
- 121 grwndewch arnai bawb ar gan vi yn dwedyd dan *i*
vynghystydd
a fai yn korddi yr ais olid yw karyad glendid gwledydd
- 122 Hwel vnvaeth hael iawn vydd *h*
lled no garth lle dawn a gwg (l. 24—*unfinished*.)
- 124 Er ofn bairdd yr wyf yn benn *l*
y vran glais overnagl wyd *rys nanmor*
- 127 y ssierf aeth y sir von *m*
syr hyw lewys o lifon
o gayo y vo a gai val varch *ieuan day lwyn*
- 129 pwy or vn gwaed y pren gwin *n*
am gylch haül am y gwalch hwn *tydyr aled*
- 133 *Dd: abad margam*: y llen y gair llawn y gob *o*
bid lwy bo yr abad hwnn [. . .]
- 139 *f abad honwy*: gida vn a gaidw gwynedd *p*
verch dec bai varch y dwyn *tydyr aled*
- 142 y kairw mawr lle kair medd *q*
er deigrav mair dec ar i mab [p. 132]. *tüdür aled*
- 147 robert gorwych ryw aber *r*
ap fevan vychan ai vedd
dav lew a blew val y blaid || (l. 59).
- 149 mynych val peder am wenyn *s*
y wnel mihangel a mair *ll'n ap hwel ap ifan ap groñw.*
- 151 Bryddwydo obry r rydwyf *t*
bai rann oll byrhav nydd *gr: ap fev: ap ll'n ychan*
- 153 mae vn vwyn ai min o vel *u*
disgynoedd ym dasg enyd || (l. 42).
- 155 [y fereh irwen farch wrol] *v*
|| gair o bryd gwyn vy myd [mawr]
gwai vi or vod gwrthod gwen *tydyr aled*

156	[	] yr dan ofydd	a
	[	jaes y dal nos na dydd	
		derem hwy hi dyr ym hen	<i>No: ap rainallt</i>
157	da obaith vydd dav beth vwyn	b	
	ny bo rwydd yr neb ai roes	<i>tydyr aled</i>	
159	y dyn ar gwallt dan aür gwiw	c	
	wyf yn hoen nef ym henaid	<i>lewys y glyn</i>	
161	gyttyn y glyn yssyn glaf	d	
	yw roi arall y rrywron	<i>syr rys o garno</i>	
164	<i>f</i> <i>syr Rys:</i> gwae a gynhaliodd y gyd	e	
	dan y gist a dwyn y gan	<i>gytto glyn</i>	
172	llaian hardd yw llyn honn	f	
	* * * ddawn oll yth ynillwyd (1.10).		

MS. 84 = Hen. 253. POETRY, including *Illyfr Dd. Kayo*. Paper; about $8\frac{1}{4} \times 8$ inches; second half of the xvth century in many hands; 254 pages; injured by rats at the top corners; the outer edges are frayed, and the text is in some places imperfect; sewn; in a case with MS. 85.

The name of William Jones occurs on p. 214, &c.

Pages 1-2 should follow page 132 *which see*.

3	<i>Ʒssion ap lluw</i> : Klowais fawl koeliais [	]		<i>g</i>
	a bon kanoes benn kenedl			<i>Gr: Hiraethoc</i>
5	Hen ddelw honn addolynt			<i>h</i>
	[ll]e pallai n rraed pob lle n rrydd			<i>Lewys mon</i>
9	dvr vn gerdd oran ygwir			<i>i</i>
	llaw ddw ai llwyddo ai wyr			<i>ssimwnt fychan</i>
13	mae vn kvn yma yn kynal			<i>k</i>
	fo nef ai gartref i gyd			<i>grto or glyn</i>
16	Y byd rrwng y pedwar ban			<i>l</i>
	Ʒn eneidiau yn enwedic	<i>Hcl ap dd: ap Ʒeu: ap Rys</i>		
19	<i>Ʒsy Wm: -Y</i> llys wen pob lle sy is			<i>m</i>
	fo allai boed velly i bych			<i>lewys mon</i>
23	Pwy oll ar gair pell i gyd			<i>n</i>
	vn waed yw pawb ond i parch			
	a roer ddwy dorth vrddedic			<i>Sion Keri</i>
27	<i>Ho'l ai briod:</i> Y ddev ddyn a ddiweddwyd			<i>o</i>
	heb wanhav meibion Howel			<i>lewys mon</i>
31	Y mae geny ym gan wyl			<i>p</i>
	Owain . . ym wr as ail em rys hir			
	Ʒr wyneb aro einioess			<i>Anon</i>
35	<i>ƷD. ap Ʒ. ap Einion:</i> Y blaenaf o bobyl wynedd			<i>q</i>
	o wynedd am anedd mwyl			<i>Dd: nan mor</i>
38	hir iechyd genyd ganoes ith dalaith			<i>r</i>
	rrobert wyn hir bo yt einioes			<i>Anon</i>
<i>b.</i>	tvthlinoch dvgoch rrw daith aredeg &c			<i>„ s</i>
39	[O] dri ffyniant grymiant gras			<i>t</i>
	oes gleissiad prys oglwysdec			<i>Gr: hiraethoc</i>

- 44 Y tri da om tra deall
dvw aroyt oes drïoed ydd *Wiliam llyn* *a*
- 50 tynv rydwyf tann redeg
nid ofer hyn dwv vo rrwydd (p. 53). *ieuan tew* *b*

N.B. It is not clear whether the last line above belongs to the same Cywydd as the first line. The leaves of pages 51-6 want their top half, while the remaining fragments are imperfect. The text of pp. 54-6 is difficult to catalogue.

- 57 *Dŵ a roes ynn yn oes ni
Ac oes i ddayydd [Sions] a Ann
A vytho / n / y nef weithian *Simwnt vachan* *c*
- 61 *may kwyn vthr mae kan athrist
Pirs ywain . . abergelav dec
mynn weled y manylwir
mynn wybod gwaelod y gwir
iechyd hir [a] nef ich tad *John Tudyr* *d*
- 69 *Barnad lewys ap ŷeu: ap madoc o lann evrgain
byd blin bod heb lawenydd
oni chlyw yn iach lewys *John Tudr* *e*
- 77 Yr glaned merched yr glyny ffryw
Ny roe ben ar olenyth *Anon* *f*
- 78 Plethiad mwyn eiliad mynvl[wawd] &c.
h. gar bron athrawon othreian i dysg
tyfdd y glod yt ifan / keiriog . . karwr glan *ŷeu: llafar* *g*
- 79 *ŷ Wm: Mostvn*: *Tegaingl kedwid dŵ ŷago
ŷw rann / a ro hir einioes *Simwnt Vachan* *i*
- 87 *Mar: masdres ffrawnses merch ifank S. ab Rys llwyd*
*Vn dwv a droes in oes ni
dan i nawdd vn dwv i nef *ŷeu: llafar* *k*
- 91 *ŷ Hüw ab lewis Owain*: Y gwr a wn hygar wedd
a gar wyneb gwirionedd
hüw yn i dv * * * * (imperfect) *Risi[art Philip]* *l*
- 97 *Y llew or blaen vw * * * * . . . (imperfect)
Yt a saif dra heto saeth *wiliam llyn* *m*
- 101 *To hys lovyng frend Edw: wyn thys hewydd is spele. M.*
*mae son am radd haelioni
ir pedwar haelgar ai nydd *no signature.* *n*
- 105 Ysgwierwalch di falch ar dwyn
mown perigl ——— (imperfect and unfinished). *o*
- 107 *LYMA LYFR Awnaeth dd: Kayo [? Laye] P[AN] OEDD*
OED KRIST MIL A HANNER A TH[AIR] MLYNEDD.
- 108 [maw]r ywr ofyn am ryfel
mwy no dim gwaer mann i del
gidar nordd yn gadarn gawn *Robin ddu o fon* *p*
- 110 dyall i bawb dyll y byd
gedweh hynn dwv gida chwi *dd: llwyd* *q*
- 112 nim tawr mwyach trwy mowyd
a duw nef yn Roi dav nod [] *Howel kilan* *r*

Pages 1-2, 107-138 of this manuscript, pages 47-50 of MS. 86 and the whole of MS. 85 are in the same hand.

- 115 swydd y wavn svddai enyd *william alaw* *a*
gwaed twn agattwo i enaid
- 118 y ddyn a wisg addwyn wen *ai harodd ai kant* *b*
ath gael or mab mwya ath gar
- 120 kybydd fab difedydd die *John Tydr* *c*
fab naf nerth fab nef yn ol
- 123* Awst i llas ynghastell j *Gyttor glynn* *d*
annerch farll ymreichie hwnn
- 135* *Mar: syr sion pilsdwnn "wyr chwittnai hen." 1541.*
toess oer gwyn teirsir gwynedd *sion brwynog* *e*
och och am wr ni chewch mwy.
- 127* *Mar: sion trevor "o gaer oswallt."*
o ddw ban iddwy eb wedd *mathe bronffild* *f*
trwy farn byd trefor yn [ben]
- 134* *Mol: S. llwyd: * * * * ** penn kawn piavn kynnal *gruffydd hiraythoc* *g*
yw gael yn dop glain nod jal
- 131* hww deyrnwalech ydeirniawn *Gr: hiraythoc* *h*
ar gil nid a ryw glynn dwr
hww gwynn yr hawe einioes
- 139 || byth nid ythhonyn heb wg *i*
dŵw kynos an dyko yn vn
- b.* O bv ssoriant bas ——— *k*
na bo / r / wlad ——— || imperfect
- 140 *Mar: katrin mathav v3 morgan mam syr rys*
Morganwg ymrig ynys *Lewys mon* *l*
math mam dd: mathav mwy
- 144 ssion Rinwedd ssynwyr hynod / ssy vyw &c. *Anon m*
b. Amlwe oedd mal i gwyddwn // ddwbl ias oer &c. „ *n*
- 145 Yn y llys frv yn llawes y fron *Lewis mon* *o*
fchaid vwch chwi ai dichon
- 148 Pwy ar dafod prr difai *p*
pwy a vydd heb Ryw fai *forwarth fynnglwyd*
ith law i del ath wlad cilwaith
- 151 Pand hir na welir ond nos *q*
O bydd fyth wrth ych bodd fo „ „
- 154 Gwenfrewy duw fry gwaed i fron mor debig *r*
f gelyn a friwodd y glan wen frewy
John ap ho ap ll'n vachan. R. T.
- 158 Doe r aeth liw dv ar lawer *s*
am sion gr: beynydd bv / ap hww alar *Simont vachan*
yn ta sion at iesv aeth
- 162 *f 4 mab tvdr ab gronw o benmynydd*
mynd ir wy i dir mon dyraw *t*
tyrva i von tra fwy fyw *folo goch*
- 165 *Moliant Rees Win ap Hughe*
y mae hiraeth im hoyri *u*
Dwv a Rys wyn deiroyys hydd *Hugh Kowrnwy*

* Pages 1-2, 123-138 are deranged and should run in the following order, 123-6, 135-8, 127-8, 133-4, 129-32, and 1, 2. Pages 47-50 of MS. 86 should follow p. 2 of this MS.

- 168 Gwae fardd a gofio vrddas a
 Rolant . . Amredvdd . . . a ddigiodd
 Kvl yw fais nes kael 7 fodd
 ar llew dv mawr 7arllwayd mon . 1578. Wm: lleyn
- 170 Tyfodd yn Rydd tew fwy b
 ddiaink o cherddai ddayar Hugh penial
- 173 7 Edw: llwyd: Y gwr ai dai vwch gwar dol c
 y min afon man nefol
 llaw ddvw nef ach llwyddo yn wr Wm: llyn
- 177 Aer evlyn a roer yta d
 a roir vwch am / r / ychen dd: ap Edmwnd
- 180 Olwen gylael lan galon c
 darfv i wen fwyn derfyn foes John tdder
- 184 myn krist rwy fi yn drist mewn drain / yn gorwedd o gariad fy rhiaim f
 fom gwelir yn farw gelain / ar ol y ferch ar ael fain Anon
- 185 Dŵw dros y wlad a droes [llif] g
 7 Sion wyn fo drws nef Simunt vachan
- 188 ni chwadd y galen o bell &c. pro me Ev.tn ap John Win h
 191 Mawr gwr mawr ddolwr mawr ddwyn mawr gwrio &c. Anon i
 b. Dan onnenn lassnenu dyna lwyssnaid &c. Simunt vychan h
 c. Mawr glod y steddfof is dail ac irwydd l
 ynn iref gaerwys adail &c. Hrw Keirioce
- 192 Mis ionawr myglyd dyfryn m
 adderfydd ynydd agynos Anon
- 195 Ni lefys yngwen seren siarwad &c. „ n
 196 Kerais ferch kvrio sy fav o
 del yw bardd dal heb ordderch 7eu: ap W'n vychan
- 199 Y ddyn fwyn addwyn faynawl p
 o bwyth ir karl boithir koyd Bedo ffylip
- 201 o bydd vwch ddyfod llei bwy // ddyn fedrys &c. Anon q
 202 difyr fydd y didd lle di weddwyf &c. „ r
 b. Er dig ir dwardio ar dwyn / absenwr (?) &c. „ s
 c. Anerch wen geiwwen ag weneg iarllles &c. „ t
 203 gwell ywr dv yw garv nor gwyn drwy choes &c. „ u
 b. gwell fydd rrwng mynydd a mayn i garv &c. „ v
 204 Gwna ddiben meinwen o myni / gwen arra w
 em liw eirra am lowrri.
- 205-6 A fragment only of the leaf left
- 207 Pwl yw kerdd pob oferddyn x
 yn dol ni wn na delwy* Deio ap 7eu: ddv
- 211 7r escob Dd. ap pleddyn y
 Da 7awn fv fordaf naf ni ferawg
 Gwrda yn lle asaf 7awn llvosawg* 7olo gock
- 213 Bendith 7ho: goch yn llys Kyffin . deon llanelwy. z
 Da yw bendith bardd a dwv bendig
 AR kwrw lyfaidd mal krio hafog* 7olo goch

* These poems were apparently written in this MS. by "R. 7" or "A. R."

- 214 Hir garn mürsen gv hir gas hir hŷsting &c. *tŷdŷr Aled* *a*
 215 || od aeth atynt i lŷndain *b*
 nid el heb ddŷyn y dalaith *gytto* []
 217 Dydd dayt y gog serchog fwyn *c*
 dvgn y ferch deg fain* *Anon*
 221 Y forŷd erfŷd lid las *d*
 oer ffos bell or ffowys byth* (*ffan ap tvdŷr penllyn*)
 224 Ond hyn oedd Resyn ddŷraswaith / kariad &c. *Anon* *e*
b. Nid vn bryd gwryd dan gae o arian *f*
 nid vn gae esyllt nid vn gvsan *William Jones*
 225 Hŷnais wawd ddefawd ddifan // Travl ofer *g*
 gwothleb tec ateb, tv, ac attad
b. Mia wn draw myned o nwy *h*
 meibion llew mon Mevrig hŷvw dd: Gr: ni bv
 wr well i air ai allv—*unfinished.*
 227 koed trvdion katerw ydynt *i*
 dev . blas sion kaer gai a llwidiarth
 kyngor a blaenor i blaid ||
 229 kapdenn powys wenn yssydd *k*
 owain mabssion o ho'l fychan
 yw fyw i bydd ef ai bais *Sion Keri*
 232 * * * rv gynt kaem ar goedd *l*
 plas sion ap howel llwydiarth
 llaw a throed machynllaith rym * * *—*unfinished.*
 234 gwyrthie mair yn hw ai gwerthan *m*
 dvw gwyn tor vynn ewyn i *Anon*
 235 Howel ddewrgryf hael ddurgrys . . ap gr: ap Rys *n*
 gvlvn gyff a wn a gai ||
 237 A man without mercy of mercy shall misse *o*
 and he shall have mercy yt mercyfull is *repeated nine times*
 239 || mawr yw pwy[s] dvw marw post [ial] *p*
 a dyro nef i deirn ial† *tvdŷr aled*
 243 Rodiais trafynais trwy fanav ar fyd &c. " " *q*
 244 * * * tebig o frig hid wraidd &c. *Anon* *r*
b. angyles wyt anes inion ddi wegi &c. " " *s*
 245 hv wr moddvs hir meddynt *t*
 gwelldor ifor ddiofal
 ithel deg / wyth / elw / a dal
 galw dynyfed gild nefawl
 siankin selef vn gorff sylfaen gwir
 dafydd ywenydd difeth
 ar bob pwngk a wyr bob peth
 gvtto yn i bais gowttwm
 A fed gwraidd fy yd oi gyrwm
 tvdŷr fy owdyr a fedai
 athror gyler / wyth / erw / ar gylui
 kroes o dyrnas kyrist arnvn *Siankin* [? *Selev*] *brydydd*

* These poems were apparently written in this MS. by "R. 7" or "A. R."

† "Rowch hwn im kyvyrder Ivan ap sion wyn / oddiwrth lewis ab howel ab madoe" written on the back of the leaves forming pp. 239-244.

- 247 *Mar: Sion 'fab rroessier fwa presen'*
 blin ydiw gan blaenedav
 arroi nef ir hwn aeth *Rys goz glyn dyfrdwy* *a*
- 251 *Pwm achos ysydd i gadw ia[chav] ac arvav: vn yw b*
 gwnevtur priodasav teilwng // yr ail yw ytifeddiaeth &c.
- b.* pont wen lan gollen / gall / ymladd a lli
 düw / düw / kael gwall ddiwgwyd* * * *Anon* *c*
- 252 * * * air angel syr gwrngod
 Gruffvdd or Dre newydd nod
 Kryf wrth gadarn ith farnwyd
 ag oen avr i ddyn gwan wyd
 ymlaen oll ag heb law nvdd. *d*
- 253 || O fonedd a diwedd da
 lifftenant | a chapden a ffen a ffont
 ag evsds wyd ar gost sais
 a ddoetych di ni ddowtia
 a ddel oth law a ddaw / n / dda
 dy ben yw pen ar bob p[eth] *gwilim ap [? Jev:] hen* *e*
- 254 Mwya glendid yw kymhessvrwydd
 mwya tlodi yw di wbod &c. *f*
- b.* elis ap Ric ap elis ap gr: llwyd . . . ap mred: or hob &c. *g*

MS. 85 = Hen. 297. THE POETRY OF HOWEL KILAN in the hand of Dd: Kayo, circa 1553 (see MS. 84, p. 107). Paper; 8¼ × 6 inches; pages 1-64, wanting beginning and end; stained; in a case with 85b and 84.

- 1 || Orywedoc ireidioc
 ymhryd madoc amrhedydd
 dy oys ynn bymoys i bo *Kilan*
- 3 *Mar: dd: llwyd: Nim tawr mwyach trwy mowyd*
 j gid a gawn gida gwynt *i*
- 6 lle da att fy llew devynt
 oyddyn ynn llann gedwyn gynt
 aed gwenn yu vnoed ai gwr *k*
- 9 Y ddevfab hailion ddifeilch
 Ywain . . . ednyfed . . . deri tvdvr trefor
 o Rani fal Rien *l*
- 12 *Kowydd kymod rrwng gr: hanmer a rroeser sion*
 y ddev gar fonyddigion
 yfydd . . . yn hwr y brenin hari
 y rrain fal i bv hynaif. *m*
- 15 *Mol: edwart pilstwnn "jor rriwabon."*
 edwart hir a dery tan
 yw tarfv dros y terfyn. *n*
 "gryffy fychan addevddwi ybier kowydd yma" in original hand.
- Mohant gryffydd fychan ap rrys ap Jev: o Nannav*
- 18 Ysta hydd chwarevdd chwyrn
 aeth milwr devddwr ar dydd *o*

- 21 gwrawl enw gwryl yniawn *II. Kilan a*
a llwyd ytt dani wellav
- 25 Y gwyr y darfv nvn aid *b*
gwaif i fod . . . am geisio merch ym gas mawr . . .
Ach bodd ywr ddwyrodd eraill.
- 28 gryffydd lonwayw rrvdd lin rrys ab ffan *c*
y pase triffase at ryffydd
- 31 *ff dd: llwyd fab gryffydd or devddwr*
Davydd mav pawb yn dofyn *d*
a dwr ar lygaid pob dyn
dy esgair a nnair ynn iach
- 34 Y gwr fal gei o warwic *e*
yddoedd gryffydd o ddevddwr
eled avr ar i lew dv
- 37 Y karw dv kowir i dal *f*
gr: . . fynaf o rys ap dd: ap ho'll
ef a honno fo henaint .
- 40 *ff feibion Howel ap ffan fychan o foelyrch*
Y ddav eryr ddiareb *g*
on gwlad ni nid vn glod neb
kedwid tww y keidwaid hynn
- 43 *ff syr gr: fychan: Ymarchoc blydevoc blaid* *h*
drosod wr drwsiad evraid .
- 47 *Mol: dokdor dd: kyffin person llann rrayadr meistr ll. gedwyn*
y gwr doeth sy gariad ynn *i*
jddo ai wisgo n esgob
- 49 *Mol: rrys wyr ednyfed o fro dowyn a katrin o lan egryn*
Mi a af heb ymfyn *h*
orevro r plant ar wyron
- 52 *Mar: dd: o lwydiarth: ni bv fyd i neb o fon* *l*
rryngthvn yn vn yn ynef
- 55 *Mol: gryffydd "llin rrys ap dd: ap howel"*
gwelais feirdd yn dy galyn *m*
Ai kred mae kowir ydwyf
- 58 *etto: y gwr y sydd gae avr serch* *n*
dy allv wrth dy wllys *Howel Kilan*
-
- 61 *Mol: Hiliam ap gryffydd or pennryn*
Er hynn aross yr hanner *o*
llaw grist i groisir lleir grean *ffan leia*
- 64 A adeilo hydoliaeth &c. A fragment of 7 ll. [*Guttur glynn*] *p*
b. am ddawnys hwylys haeledd y dynion *q*
ym hyll awch am holl jechyd *dd: llwyd*

The last leaf has a hole in it and a damp-stained place which makes the text imperfect.

MS. 85 Part II. POETRY and PROVERBS. Paper; $8\frac{3}{8} \times 6$ inches; second half of the xvith century; written by Jhon wiliam ap Jhon o grvc ho'l (p. 3) *vel* Jhon ap Gwiliam o grvc kada (p. 6); pp. 1-40, wanting the beginning; injured by rats and at the corners; imperfectly sewn; in a case with 84.

- 1 Rhocsser sais * [fab sion] * yd ossawe brodir a
o hergest onest ac o einion sais
nid iawn yn y sir dy enwi yn sais *Rys brychan*
- 4 *Mol: ? yory[s] ap thomas llwyd o frycheinon*
Einon ap Gwalchmai vv ai annedd gynt b
ysgrivenydd o rysgennydd ai garennnydd hyd gaereinion
Ho'l dafi
- 7 Y vvn aelddv fanwyl ddyse c
mac gore dim yw gwr dv *syr lewys deyddur*
- 9 (dwy / gath ssydd / ym / a dav / gi / dav / iwrch &c.) *Anon d*
b. archaf i fair diwair drem / roi ysbryd ysbrydawl ym &c. „ e
- 10 egor y drws eigr i drem f
gwiliav Rif gwilwyr Rvfain
- 11 y neidr vain ar glain ar golvney Rhed *g*
ac ir Rhyd ar gonwy
kael gwy yt watkyn enaid talgarth
gwiw ran edwart gwarav neidr *lewys y glyn*
- 13 aeth adref inef nowfed na ddowntient &c. *syr Rys h*
- 15 *Il'n a gwrnerth a oeddynt ddevsaint benydiawl yn y*
trallwng ymhowys &c. See Red Book of Hergest, cols. 1026-7.
Eiry mynydd gwynt am berth i
yr dwv kyffessa yn dda

Tyssiliaw rab brochueel ysgithroc agafawdd yr Englynion hyn 7 gan wrnerth yn dyvot y gyweiraw y gred with lywelyn sant 7 gyd benydiwr (ym)atrec lywelyn a gwrnerth

19-39 A collection of *Proverbs* arranged for the most part in alphabetical order as regards the initial letter.

A esgynno ynheyr ebrwydd ysyr: adrc yr hydd ir llyn:
a vo kaled y gyngaws dalied ar bob achaws ends:
trech a gais noc ageidw: tuawe gwell kerawe no chybydd ||

So ends p. 38, and it would seem that a leaf or two have been lost here. Page 39 contains *Goreneu*.

[Go]re vn bwyd bara ends: gore gwaith vn dyn

MS. 86 = Hen. 166. POETRY; a CONCORD between GWYNED, POWYS, and DEHEUBARTH; the EISTEDVOD of 1524; the BOOK of FORTUNE; the DISPOSITION and TREATMENT of HORSES, MERLIN'S PROPHECY, etc. Paper; $8\frac{1}{4} \times 6$ inches; xvith century—in many hands; pages 43-6, 66-9, 100-3 are in the autograph of Gr: Hiraethoc, and pp. 267-8, 291-310 in that of Simwnt Vychan; 320 pages, some loose and some torn and defective; sewn; in a case.

- 1 Piaù r adail p[wy] ydiw k
Jefan [llwyd] ap Jëuan . . . Barwn garth heil[yn] . . .
hon ywr llys llynaf or llwyd—imperfect. *Gwiliam ap Jëu: hen*
- 3 7 *Ho'el vychan*: Penllyn dir pwy.n. llawn dewrion l
Howel yn ben haylioni byd *Gruff: Hiraethoc*

- 6 *ŷ Pirs Gr*:—pwyn y gorchest pen gyrehynt *a*
da fy daros dwf derwen *Ilew ap dd*:
- 10 *Mol: Sion Grevffudd ap Pirs Gr: o 'faenol Macs mynan.'* *b*
bendith beirdd a ffen keirddiaid
kan oes hedd kyn eisie hwn *Gr: Hiraethoc*
- 14 *Mar: Rhys ap Kynfric ap Robert "penadur tegaingl"* *c*
Dydd y farn gadarn heb gel
kawn oi dir ddevkan derwen *Iewys mon*
- 18 *Mar: Syr Sion Pilsdon hwnysdabl harn arfon*
'kwas hollwyr kaer dallawg.'
Oll o farw mae llifeiriant *d*
henwir ail hwn yw rrolant—unfinished.
- 20 (gwg glias gogyl glas gwegil glav / gwen gwest &c.) *Anon e*
- 21 *Mol: Mastyr hūw Morgan archiagon Ty amlwch wen.* *f*
Y Twr vchaf or Trychant
a choffa bwyth chweffib win *Lewys Mon*
- 25 *Mar: tomas ap rrobert ap dd: o ddyffryn clwyd.* *g*
trwm ini troe yma nos
tros i fab teiroes a fo *Iewys ap edward*
- 29 *Mol: Sion gr*:—y gwr ar dyse geirwir da *h*
dvw a roi sion deiroes hydd *Anon*
- 34 Yr eryr glwys orwyr glan *i*
ned ac o saint a dvc fo*—? unfinished.
- 38 Mae gwr yn magv araith *k*
wyrion jef ———* *gyrevffudd gwraba*
- 39 Ba rvw ddelw bvr addolem *l*
yn vw enioes iminav *gr: ap Jewan*
- 42 vyngharw ———* *m*
vn enaid wyrion ynyr *Tvdr [Aled]*
- 43 *ŷwyr Mon: Y mhob vrddas mac beirddion* *n*
Sant o wr val saint iorys
ydoedd print meredydd ap Rys
ar gair vyth ir gwyr o von † *Gruff: Hiraethoc*
- 47 Mae vn gwr mwy nog eraill *o*
morys dynnvr mars danad
gornor llwyd gyrnoi r holl ŷaith *Sion Keri*
- 51 *Mol: Rydderch ap dauid o Lan ykil* *p*
Pwy nyn rrad pen aurrydedd
ni bv i gymar ni bydd *Iewys ap edward*
- 54 Perrow ori pren vrion *q*
Pvm hwayw prydain pvm broder
pvm heryrwy avr fo i pvm rrodd *Tvdr aled*
- 59 *Mar: Tudyr llwyd ap Dd: o ŷal a las ymerwig* *r*
Tored yr hif troed yr hain
llaw grist a laddodd holl gred *John ap howell*
- 61 *Mol: syr sion wyn person llan ykil, "am y Ulyn."* *s*
Pwy n wr llen pen ar y llv
dyrwy ilaw yrawg i dyrevlio rhain *Morvs ap h'l ap tr.*

* Many of the lines on pp. 34-8 and three lines on p. 42 want their endings.

† Autograph poem.

- 66 *Mol: Kadwaladr ap Robert o Lanvawr ym henllyn . 1539 .*
 Kadwaladr baladr beli a
 a geidw chwi gidach ewig *Gruff: H[iraethog]
- 69 *Mal: sion ap Pirs ap gruffydd (see p. 10 above)*
 Y llew evrgrys llaw dewrgraff b
 ai wayw sgyrion wisce evraid lewys ap edwart
- 73 *Mol: sion edwart ap Wm: "o ly hari"*
 Pwy sy glod powys ai gwledd c
 evrlliw yw r war iarll yr el lewys ap edwart
- 77 Kynfric bend[e]vic divosd d
 dros degaingl drws diogel
 eryr trwm evrer ytradd s n ttrofor = ? sion trevor
- 81 *Mol: doctor elis ap rrobert ap rrys "chwyrn vstws
 heddwch" o 4 sir.*
 y trevlfraise ddoctor hael fron e
 ac esgill avr a gwisce llen . . . llyc ydwyd
 doeth yt eled wyth atvn
 deirllan a llan drillon vn | llan ieistin
 ym hen llyn llan iwllyn wych
 siawnsler wrth ddoethder ath ddyse
 pa gomisiwn . . . heb henw elis
 kai air da . . . kai r gwyr rrwng karv ac ofn
 i chw chwi byth vwch vwch boch gr: h[ir]ae[tho]g
- 84 *Mol: Tomas ap Risiart ap Howel*
 Hwyliaw ar waith heliwr wyf f
 llaw ddwv ai katwo lle ddel lewis ab edwart
- 83 Teg evraid ganaid gwenhavl / yw tegaingl &c. Anon g
- 89 *ſ syr Tomas: Troys dwv adwyth trist ydyw h*
 goch ydoedd . . . tori tai a fedrai fo
 karnlleidyw gwedi kernllwydo
 ysgatfydd ysgott yw fo
 yn rrodd wrth fy modd Amen Syr dd: owain
- 92 *ſ syr Thomas ap Rys "bwriai ddis y bore ddiwsul"*
 Drwe ne var drogan a fv i
 drycleisiaw . . . dyna ysgarm syr thomas goch
 gan siarad i gonsurio gr: ap ſeuau
- 95 *ſ harri konwy: y llew o stil lliwys doyth k*
 harri wyth ai hetro yn lewys ap Edwart
- 100 *Mol: kadwaladr ap Morys a phlas newydd y Voelas. 1545.*
 Pwy . n . is konwy nis kwynir l
 Powls ar waith plas hiraethawc
 hyn vyddoch yni veddv † Gruff: Hiraethoc
- 104 Y ferch wen fawr i chanol m
 y hi yn y modd hwnw mwy Wn ap dd: vychan
- 106 *ſ cydwaladyr: ynvsdvs oll rras dwv sydd n*
 y mae koel heb ddim ked**r
- 108 Hv wr modd hir meddynt / gwiw o
 ai dro i mewn wrth dri mawl ||

- 109 *Kyffes Il'n Voel*: gorwac veddyliav / kellweiryss greday *a*
 oferin lyfav / geiriay gyriad
 trwygyr vreiu trigarawc *Il'n Voel ap Il'n Voelrhon*
- 112 siankyn garw gorwyn geirwir . . . imperfect. *See MS. 84 p. b*
 kroes o dynas krist arnvn *ssiankin brydydd*
- 114 trvgaroc vrenin / wyttri chyssefin *c*
 ag yn kyffredin dewin diwad . . .
 a bod yn ffrowys ddwyss ddyssyfiad || (1.38)
- 115 Yr eglvvr bavn ar glayrbais . . . *d*
 a dwg gwen o dy i gwr *dd: nanmor*
- 117 Madyn ronwyn ry enwir . . . *e*
 am i own yno imwanwn *Rys goch or yri*
- 120 mair wenfaeth mawr o wynfyd *f*
 mamaeth i benaeth y byd . . .
 ol ynol yw o levni *jankin ap eingon*
- 124 ssaith niwyrnawd wawd wiwrym *g*
 bv grist yn gwynevthvt byd gym . . .
 i ddn i dda ai ddūw yn ddic *Doktor john kent*
- 127 elffin dec taw ath wylō . . . *h*
 daliesin jr wy bellach* *taliessin*
- 129 prifardd kyffredin / y dwy fi i elffin . . . *i*
 mi a vydda hyd dydd brawd / ar wyneb [d]aiarawd „
- 132 *Brevddwyd Gronw ddu o son*—the original of Mostyn MS. 138. *h*
 Mi a bair terfyn gelyn gilblant . . .
 a marfolaeth heb gwyn / a drvdanieaeth heb newyn .
- 133 kerais vn ferch kwrs yn fyd . . . *l*
 mwy o dal am i dylŷn
- 136 Pop rrvw lygad a wyl pop rvw galon a ocha pob rvw dafod a
 fydd chwerw mil o vylynyddoedd i bydd satan yn rrwym yn
 y poenav ends: och och medd y proffwyd nal ofynhewch
 melldith duw ac nachyredir jddaw ef a ddywait megis—unfinished.

138 Englyn i'r gal.

139 *Il'yma ddechyre llyfyr marchwriaeth &c.*—March gwinav
 mwng felyn gorav or holl liwiav ar farch March Rūdd nesaf ir
 gorav &c. ends with receipts for various horse troubles.

150 y mab a aner dan yrarwydd ymyharen sef yw hyny o haner
 Mis mowyth [sic] i haner ebrill ym drawr mawr fydd ac ni bydd
 kywaethoc iewn byth na thylawd iewn &c.—end wanting.

See p. 187 below.

151 *Y gydvod hon a wnaethbwyd rrwng ymrafaelion wledydd*
 nid amgen powys gwynedd dehavbarth yn y vied vlyyddyn wedi
 ryfel owen ap gruff: oedran krist M cccc ac xxj y ddwy vlynedd
 gynta o vrenhiniaeth hari pymed

Y Braint ychaf yw bod yn pen kenedl ac yn ben kyfarch y wlad y
 neb a geisio y braint hwnw rraid vydd iddo vod deiliad a deilied ar i
 dir yn talv iddo rent a chyllid a gwasaneth or tir gwaith a thaith
 arrebyched o arian yn ol irent ac anregion yn tair gwyl arbenic ac os
 marw vydd y deiliad hwnw heb wneythyr i lyfodraeth megis ymgolli
 ehvn yr vchelwr a gaiff i holl da yn sied ir vchelwr kans ni chaiff

* *Elfin's Consolation* with some additional lines from *Hanes Taliessin*.

yr arglwydd vreinio ar vab aillt vhelwr am ddim ond am drais a lledrad wrth y gyfraith gyffredin o loegr i gorfydd i bob arglwydd eisde ar waith i dad ont powys ni cheir ym howys ont rrekor [= ? record] y llyfre ac am hyny mae y ddiareb yn dwedyd *a ofyno cyfraith gwiliel &c. . . ends* : Illyma y prisie a wnaethbwyd yn gydvod hon ar bob a[n]ifail nid amgen am varch dan dwngv y perchen ehynan hyd yn x^s ac o hyny allan dav gymydoc gyd ac ef . . . eidion pedeir blwydd x^s eidion Teir blwydd vj^s vii^d eidion dwyflwydd v^s viij^d eidion blwydd ij^s iij^d . . . pris dafad xvj^d i hoen viij^d y gwlan iij^d y blith ij^d gwetyr oi blwydd allan ij^s . . . am gleddav vn llaw ij^s iij^d am gleddde dwydwyllo vj^s viij^d . . . bwa yw xvj^d saeth j^d . . . pwv bynac a laddor or wlad ir llall bod xlⁱ obris arno oniellir i wadv ac o gellir i wadv llw ccc o wyr a hefyd pwv bynac a wnel kyrch or wlad ir llall alladd gwyr o honvnt yn y kyrch hwnw dangos or kapden lofrydd am y gwyr hyny dan gyvraith nev ateb i hynan a hevyd o lleddir vn or kyrchwyr na bo na thal na iawn am dano a hefyd o disgin lladd gwr ai genedl mewn tir o gydvod bod ar erbynwr yr alanas hono ateb ir gwyr o gydvod oi ran herwydd i karenydd a bod ar yr erbynwr hwnw anvon rrybydd at y keraint hyny ofewn 15 diwrnod i blas yr orsedd ac oni ddont wrth hyny i bod yn golledic oi ran ac velly y terfyna

187 *dyma llyfyr a elwir ILYFYR NATVRIETH eraill ai geilw ILYFYR Y DYNGHEDFEN / Pa fab bynag aner ne ferch o fewn y devddeg arwydd ai kaffo darllened y llyfyr hwn fysysv | fddi ef a ddichion ddathan iddo f gerdded ai ddamwain ai hoedl &c.*

Y mab aner dan arwydd y myharen syf yw hyny o haner mawrth f hanner ebrill ym drawr mawr fydd ag ni fydd kywaethoc fyth / na thlawd fawn ag ef a Rodia oi wlad f hvn a da a gaiff *ends* : y mab aner dan arwydd y pyse syf yw hyny o haner chwefrol hyd haner mawrth &c. See p. 150 above.

The lower halves of the folios paged 187-8 and 223-4 are torn out so that the preface is imperfect and the end wanting. The outer edges of this tract are ragged and the text is occasionally defective. "Benjamin Yeuau sydd *graud my fi sydd testoleth Robert lloyd" (p. 203) : "edwart ap tomas" (p. 206, &c.).

This tract is evidently a translation of an astrological work bearing some such title as *Ars de nativitate puerorum et puellarum* or *The Book of Fortune*. Cf. MS. Ashmole 343 in the Bodleian Library.

225-6 A fragment of a leaf.

227 The Eistedvod of 1524.

227 *A copy of the proclamation of the Eistedvod of 1524 and of the "Statute of Gr: ap Kynan."* Bid ysbys f bawb o voneddigion a chyffredin vod eisteddva ar wyr wrth gerdd tavod a thant o vewn Tre gayrws yn Sir y fflynt yr xx dydd o vis gorffena y vymthegved vlydddyn o goronedigaeth Harri wythved / O Rym comyswiwn a oedd f Syr Wylliam gruff Marchoc vrddol Siambyrten gwynedd a Syr Roger salusburi ystiwart dynbych ac eraill drwy bersenol gyngor Gr: ap feuan gwr bonheddic a thldyr aled bardd kadeirioc / A llawer o voneddigion a doethion eraill / Er gwnevtvhr ordyr a llywodraeth ar gerddwyr ac ar gylvyddyd Nid angen f gadarnhav a chonffyrmio y penkeirddiaidd ar sawl a gafas gradd yn y blaen ac i Raddio y sawl ai haeddo ac i rodidi ysbas i eraill i ddysev ac i vyvyrrio yn nesaf i galler wrth gydwybod ac wrth hen ystatvs Gruff ap kynan

Illyma y ssawl y maent rydd vddyn glera gwr wrth gerdd anafys er na bo gradd iddo megis gwr dall dysgybl ysbas *ends* : Rodd dysgybl dysgyblaidd o brydydd am f gowydd nev i owdwl

11^s 11^d Kwrs klera val y gwyr wrth gerd[d] dant or radd honno
ac velly i Tervyna hyn o ordyr &c. *quod Thomas ap l'n*

235 *Y ddifregwawd ne talaith herdd ne owdl giradawc sant.*
Gorvchel dduw a weddia *a*
ar a ddigonais / ac a fyddyliais / ac a dreithais / o wirdraha.

242 Dowaid hyn o mofyn mwyfwy sion Williams *b*
heb fydd heb grefydd heb grist *Anon*

243 difalais y doedias myn dūw / em ddiwair &c. *c*

244 prydriddion purion arod a glwaf &c. *d*

255 *THE PROPHESE OF MERLYNUS ABROSIUS. Vortigern king of the Bryttaynes / Gortheyrn Gorthenav sittinge vpon the bancke of the drawer (Scoped / Lake) poole / two dragons did arise / one whyte & one Redd / and a fierce fightinge was betweene them ends: and after hym shall the Bore of Cornwall come / and he shall swallowe them all / . . . and when it was certayne that they wear come / all the Bryttaynes congregated themselves fourthwith to Come vnto Embris & subiected themselves vnto hym / . / .*

263 When gostly vnkyndnes in a well shalbe wrought* &c.

265 || shall shere ye ffetloke iij 3^d partes y^en shall the pwer of
England* &c.

267 Nevadd howel hygel hegl &c. *tvdr ddall e*

b. Rych gnych wrych wlych nych drych drist &c. *kassnodin f*

c. Vnic dyrn trais dilwyrn trwssgl &c. *trahayarn b. mawr g*

d. Kywch yw dalw ki chwydalwn . . koch y delyn *h*
prydydd brevan

268 Rayadr [Gwy] oergri kadr ar grvkiedav bach *i*
kwys devgvr ir kostogion *dd: y koed.*

269† drycha gwyr i edrych gwin *h*
[] a roddo duw gwyn *Deio ap feuan di*

271† Y mae aelwyd ymaelawr *l*
oes win i [feuan] vab deikws hael *Ywain ap l'n moel*

274 Sirioc wy siartyr ai gofyn *m*
arch gwn am y march gwinav *Ow: ap l'n moel*

278 Y vvn a gaid vwyna i gwedd *n*
val y llwch ar vol llechwedd
vynewis gael venioes gwen *Sion Keri*

281 *f morys goch: Mae ynglo gledd ymwng gwlad o*
tec yw honsel yr eleyrch
lle i diolch llevad owain *Owain ap l'n moel*

284 *f dd: millten: Y llew vn gorff lleon gynt p*
dyn a meirch yn donav mor || (1. 56)

287 || llwyn iyangk lawn afael *q*
llyna ichael llawenach wyf *Sion Keri*

291 *Mar: Howel ap John ap dd: ap ithel*
Y groc welioe aflawen: in troist *r*
i ynnill y gras yn llaw y groc *Gr: Hiraethoc*

* These are the originals of Mostyn MS. 133, pp. 463 and 456.

† The top halves of pages 269-272 are torn out and missing.

- 22 Y gwr digabl gwridowgwyn *a*
 del yrddas i dylerddig i rys
 dyw fo Rwydd yw dyfwr hawg *Sion Keri*
- 26 Mastr grvffydd ofydd ail i ifor hael *b*
 dewis avr graff waed wyd syr gryffydd *gr: hafren*
- 28 *dd: llwyd*: y maer glan am avr i gler *c*
 ir wyneb ar o einioes *ifan hlywedog*
- 32 *dd: tomas mab olfir*: gwae ni y beirdd gwyno bod *d*
 ir nudd aed ir nevadd wen *sion ifans*
- 34 *dd: rys ap rrisiart*: Y llew dewr byw gwyllt ir baleh *e*
 del ich rran a diolch rrys *gr: hafren*
- 39 awsd y llas ynghasdell i *f*
 kawm vsdws or kinasdiaid *gwtor glyn*
- 41 herwydd nad wyf hoiw nwyf haint *g*
 pwyth hwnn y peth a henwai *s^r morys gwyn o I. gadfan*
- 42 syr sion ail sieron lwys eiriav da yw / r / iaith *h*
 nod diwyd siars hael onid wyd syr sion [ifans] *gr: hafren*
- 45 *dd: owain fychan o Lwydiarth*
 y dewr galawnt avr goler *i*
 ddwy oes a gatwo / r / ddev wr *sion mowddwy*
- 50 Y keiliog hardd mal klog koed *h*
 pwr yw llais y prior llwyd
 a gwawdydd mewn gwydd ydwyd
 yn kvfreino kyfronydd *o. g [2 ow: gwynedd]*
- 54 *dd: syr rolant ab risiart*
 yn i hoew fraint an hyfryd *l*
 nid addas niwed iddo *owain gwynedd*
- 58 *dd: Lan fyllin*: Y dref hael dyrfa hylwydd *m*
 dawn mawr fendith ddvw / n / i mysg *sion mowddwy*
- 62 *dd: ddvw*: kyn tyfv bvdd kyntaf bod *n*
 vcho er dim ni charo di *owen gwynedd*
- 66 y dynion ar daionni *o*
 hap ir hain ymhob rrinwedd (l. 20) ||
- 67 || * * tlwyth brevlwyth da i braint *p*
 rrwydd iawn fyth rryw yddyn fod || (40 lines in all)
- 69 *dd: sion hyws maes y pandv*
 y gwr enwog ai rinwedd *q*
 gyfion elw gofyn eilwaith *dd: ab dd: llwyd*
- 73 *dd: dd: llwyd*: pwy yw / r / eryr pwr iraidd *r*
 llaw ddvw y rrawg llwyddo hael *o. g*
- 77 *dd: dd: grvffydd twv o Ros y garreg*
 rranai ddvw gwyn rrinwedd gwyeh *s*
 bo i heinioes bvm[o]es gyn bedd *„*
- 81 *A fragment (7 lines) of an Elegy ending*:
 vfvdd hael nefoedd i hwnn *Anon t*
- b Mar: ifan llwyd*: taer wyd ange trwy dynged *u*
 i tario i blant ai wyrion *Wiliam llyn*
- 85 *dd: rrys wynn*: y karw drvd ywch keirw ai drem *v*
 eirian od vrien ydyw (l. 82) ||

- 89 *A fragment (4 lines) of a Cywyd ending :*
a gei / n / dal gwiw hynod wr *tomas penn llyn a*
- b Moliant masdr risiart morgan person llan vylling*
y llen yw lys llawn i wledd *b*
enw disvgl yn oed siagob *rrys kain*
- 93 *Mar: dafydd llwyd ab dafydd "ynghor lan wddyn"*
y byd oll be dvallem *c*
i gael ef o nef yn ol *Anon*
- 99 *fr brithyll: y gwr gemog ar gymell d*
mogel . . . o wank ir bwyd lynkv / r / bach
i ni edwart [wynn] yn oediawg *ifan klywedog*
- 101 *f Jesu: pwy sy benn yn pasio byd c*
yn fab dw yn ddw yn ddyd *sion y kent*
- 104 *Mar: Gr: ap hww ap dafydd o llan fyllin*
y byd oerodd bedeiroes *f*
a rro oes hir i rrai sydd *ow: gwynedd*
- Dwy far: i Cathrin morris guraig Ow: Fychan o Lwydiarth*
- 108 *byr fyd anhyfryd yw hwenn g*
ddw i hwn dda yw henaidd *morvs berwyn*
- 113 *mae nat trwm in tir yma h*
yn freiniol nef ir enaidd *hww mach[n]o*
- 112 *(dos ar fwrch ddv gwch dda gv lliw manod &c.) Anon i*
- 117 *Mol: hww morvs, "baili ydwyd" "ymro oswallt"*
da i gwnaeth di ogann wr *h*
a wnelo dw hww yn hir *rrys kain*
- 121 *Mar: Morvs fab mredydd o Loran*
y gwr addfwyn gwreiddfawr *l*
a chann oes ywch hwy no saint *"*
- 126 *Moliant howel amhadog ap ierwerth*
mae gwr ar y graig arian *m*
am hoedl howel amhadog *gwilim ap ievan hen*
- 129 *Wmffre kinasdr: mae aerwy gwyn am warr gwr . . . n*
ych vrddol fych ir ddol fawr
- 131 *(rrodi n echwynion ai chwaneg medrws o*
taun leder tynner genn ti) *Anon*
- 132 *ond rryfedd ymhob p*
ar ol i wraig reiwl ryw *"*
- 133 *Yr haelion: yr dynion doethion yw dydd q*
ni all ifan . . . ab ifan fyw heb yfed
ddwyn klod yr hyddod ai hoed *John ffans*
- 137 *llan ymowddwy: Y dyn ar gerdd dyner gall r*
mae / r / glod fwy mowddwy ai medd *sion ifans*
- 141 *|| A fragment (4 lines) ending:*
fath lwfer in amser ni *morvs berwyn s*
- b* od wyd glaf archaf eirchiad ir vn dw *t*
a byw ywch awr eboc h i *Anon*
- 142 *Items in the pedigrees of Risiart Fychan and Ow: byner. u*
- 143 *Mar: ifan ab dafydd o gaer einion*
mae nad trwm in tir yma
yn fyw i fan i nefoedd *Jon ifans v*

- 147 *Moliant masdr arthwr prys*
Y karw ffyrf ar korff hir fawr a
i gadw pawb i gyd yw pwyll 1.90 ||
- 151 ||yr vn dvl i kai /r/ hen daid b
iesv yn nawdd i sion wyn risiart owain
- 152 yr hydd glwys ir heddiw glan c
. . . sion iarll hvw sae . . . anedd llann drinio . . .
ith diroedd wyth oed eryr ifan heiliarth
- 155 *ƒdir Melwern "llety / r / moliant" a "ffrwyth sir amwythig"*
Y wlad onesd lv dynion d
krisd enwog kroesa i dynon rrys kain
- 158 *ƒ masdr rissiant pwv o Ros y garreg*
y gwr o folt y gwyr fv e
dvw ai kynydd dy kenyd owain gwynedd
- 163 *Marwnad Morgan Sion o Fowddaw*
och anap aſiach enyd f
yw enaid ef nef yn iach
- 167 *Mar: Reinalld "aer ffrawnsys" o Dal y bont.*
och gwae r/ byd vwch gyriav bedd g
da dwv iw enaid a dal || 1.80
- 171 *Mar: robart fab dafydd ab siankin o fochnant*
dvw aroes i bawb dros y byd h
a rroi oes hir ir rrai sydd ||
- 175 *Mar: robart ab ievan ab owen*
Mae oes drisd ymhowys draw i
naf vnion nef yw enaid sion ffans
- 178 *Moliant masdr tomas powel "nerth phoy hirnant"*
Y llen dewr braisg llawn dir brav k
yn hirnant mochnant amen sion kain
- 183 *Mol: andrew ag edmwnt, dav fab Glan Tanad*
Y ddav lan a ddilynir l
ir ddav siwr ddwy oes eryr John Evans
- 187 *ƒ Wiliam wyn aer Moelyrch*
y ty a ffob kymry ai kyrch m
am ych rhodd yma ich rhan " "
- 191 *ƒ mathav herbart: Mae vn rrydain mewn rrediad n*
dvw /n/ i rann dyna rinwedd ow: gwynedd
- 195 *ƒ s'Rich: Herbert: gwent yn gwbl gnot yw /n/ gobaith o*
ond dy glaini o went i glwyd hvw arwysdl
- 198 *ƒ Morys fychann: di ryfedd yw darofyn p*
ni bo /r/ bryn eb wr breiniol ow: gwynedd
- 203 *ƒ Robart ab fjevan ab owen*
Kaer einion gwae /r/ hon yr hawg q
naf vnion nef iw enaid || 1.78.
- 207 y naf llowydd nef llawen r
a dod i mi dwv dy nawdd Jhon Evans
- 212 *Mar: sion vychan Mae rowan gwyn marw vugwr s*
ssion ai fab sy yn i fedd Anon
- 213 *ƒ Wm: Prys: y dyn a gaid yn y gosd t*
llaw ddvw wiliam llei ddelych risiart ffylib

- 218 *The beginning of Huw ab Owen's elegy :*
Od aeth hww mae / n adwyth hyn &c. a
- 219 *f* *Dd: sions, aer wmftrav "awdwr glan" "o iach deio fychan."*
Y llew mwynaid. lle mynoch b
byd orav ywch bedair oes John Evans
- 223 *Mar: Dd: ab ifan ab Gr:*
troes garw nad trais ag oirni c
a rroi oes hir ir rrai sydd rrys kain
- 227 *A fragment (4 lines) ending :*
da yw / r / heddwch dw ai rroddo Owen gwynedd d
- b, f* *Ho: fychan: eryr at waed ririt henn* e
ich byw / n / benn ych bon banog hww arwysdl
- 230 *f* *sion herbart: dw / n / dy bart ydyn di boeth* f
dy tiffedd dw ai tyfo " "
- 233 *f* *Edwart ap Sion ap Syr Risiart "waed herbart"*
o "lwyth goetmor."
dvall i bum dvll y byd g
dw / n / i rann dyna rinwedd Ow: gwynedd
- 237 *Mar: Morgan "fab Dafydd o fredydd frig," o gaereinion.*
Mae oes drisd ymhowys draw h
a rroi oes hir ir hai sydd Anon
- 241 *Mol: howel ab gryffydd ap dd:*
y gwr dewr braisg ar dorr bron i
eithr a gwanvd ith ergydiwn "
- 245 *Mar: Mredydd ab Gryffydd (? o lan wrin)*
dv oll yw dydd y llevad k
i noffo / r / tir nef ir tad
- 249 *f* *dd: person Darowen, Mallwyd, a Mowddwy*
|| y wlad onesd lv dynion l
gwlad felvs a glod folir | Mallwyd
wych dylwyth a fo ich dylyn "
- 254 *kymrweh a siriwch eb sori dafydd &c. &c.* " m
- 255 *Marwnad Elin verch tomas ag wyr ifann*
dw aoes i bawb dros y byd n
an hireth mawr in hoiri
drigien oes a drig in ni "
- 259 *Moliant Morvs mab Howel derfel*
pa ryfedd hyn pvr fodd hael o
iesv mawr rroed oes morys sion klywedog
- 263 *Mar: Cydvaladr "fab rrobert ai ddart o ddvr."*
diwin yw 'ysdad einios dyn p
lle da i fraint yw llaw dw fry
- 267 *Marwnad Elis ap Howel "tori ateg tir evlyn."*
dwyn ych bon or rrych ben rraith dwy wynedd . . . q
dwr diliw ydywr dalaith Ow: gwynedd
- 270 *hireth ag aleth gwelir im hanedd &c.* Anon r
- 271 *Mar: Howel ap rrys o fochnant*
pann dreier ynfyd s
hael naf howel i nefoedd rrys kain
- 274 *Anerch robart ai barti drigeinwaith* t
eb pryder nol priodas

- 275 *Moliant piers llwyd ab Hol o llan havon*
 Y gwr a dyf gair i dad
 na bo dy war heb i dwyn *Ow: gwynedd *a*
- 279 *Hw moris ap Jeu: ap Rys o Gefnhir yn Llanrhaiadr*
 Pwv yw r vn llew pwr iownllwvth
 yng hefnir bon hir / n / hwn *Jeu: llavar *b*
- 283 *Mar: Dd: aer Wm: llwyd o Fochnant.*
 Ddw nefoedd dawn i ofyn
 wnfyd avr a nef yw dad *Ro: Kyffin *c*
- 288 *Meneginieth march rag y klyfyri . &c.* *d*
- 289 *Moliant hww ab dd: o Lanfyllin*
 llew innion llawenwych
 a mwy ar hww ym ai rhydd || *Anon *e*
- 293 *y llwyn iredd llawn evraid* *f*
 gwrol a hael a gerir
 ar gwr awna / r / gair yn wir
 kymorth y beirdd dros wiliam penllynn
- 297 *y dyn ar gerdd dyner gall* *g*
 dos i lann drillo . . dos ifan . . acherdd fwyn
 a chardda i glera pob gwlad
 is [dy se]il was dv golew || Anon
- 301 *Cowydd march: o fon pren fv / n / nhop r rhod* *h*
 kynn arch am i farch a fo Anon.
- 306 A fragment of a cywydd. *i*
- 307 *Mar: niklas ap tomas—imperfect*
 mae nad trwm in tir yma
 a rroi oes hir ir rhai sydd *k*
- 311 *Marwnad Reinalld ab ifan ab howel—imperfect*
 y gwr oedd a gair * * * *
 yn iach i bawb ywch y bedd Jfan llavar *l*
- 315-6 *This leaf and many lines are imperfect and the end wanting.*
 * * * r yw dwyfron p * * * * *m*
 pren hen ai dop * * * * &c.

MS. 88 = Hen. 244. DICTA CATONIS, THEOLOGICAL TRACTS, and POETRY. Paper; $8\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{4}$ inches; latter half of the xviii century; 30 pages; sewn and covered by an old vellum page; with MS. 89 in a case.

This MS. is fragmentary, and some folios are torn and imperfect. On margin of page ii, in a contemporary hand, is the entry "Hughe ap Robart did wreit this."

- 1 || byd kyfion dynion yw duw &c. *n*
- b. gwalehmai atebion gwrthrych &c. *o*
- c. arthvtr atebion kymen &c.—leaf imperfect *p*
- 2 Particulars about the number of paternosters, ave marias &c. which must be repeated "by the owner of cattle"—imperfect
- 3 er hyd i bvom i yn dav ynghyd *q*
 ni wn yny byd pwy ydwyd.
- b. o chefaisti gyn[g]or kariadol &c. *r*

c. **Ulyma gynghorav katwn ddoeth ac ystvdfach vardd ar bardd glas or gadair i bob gwr doeth ar vyno bodd dūw a bodd dynion yny byd yma ac yny* |

kar dy dūw yn fwy no dim kanis ef pie pob peth ac a wyr pob peth ac a ddichon pob peth kar dy gymydoc yn gymaint a [thi dy] hwn &c. . . . ends: kanis pwy bynac a vyno ewyllis y korff yn y byd yma ef a gyll ewyllis ir enaid yn y byd arall || —Cf. MS. 3 *supra*.

11 Pan oedd saint senedd vrefi a
ar ol gwiw bregeth dewi† &c.—*imperfect*

13 elffin dec taw ath wyllo b
ni ddichon neb dy orfod†

15 dūw frenin yn teirn an tad c
duw ag a wnaeth digon oedd

16 *Ulyma y saith ofyr* a wnaeth y saith wyr doethion bob vn yw gilydd//a ffob vn atebodd ‡ gilydd val hyn//par ddoethineb fwiaf ar ddyn gallv o honaw ddrwc i arall a heb i wneuthyr &c.

b. *Ulyma y naw peth* a gaiff dyn y dydd ‡ kaffo efferen a gweled korff krisst &c.

18-22 *Ulyma veddeginiath i lygaid etc.* O rroir svgyv y wermod yny ffroenav &c. . . . ends: O bydd gwraic yn trafaelio ar ddyn bachan kais lysiav llywelyn a dod iddi yw yfed mewn dwr ac iach vydd.

23 *Ulyma englynion y dec gorchymvn.*
y mynydd sinam mewn maen d
‡r brawdwr i avr baradwys *Anon*

25 Dod vwyd a diod par dy &c. e

26 † enaid krist santeiddia fi korff krist amddiffin fi &c. f

b. O dduw y nefoedd gwneuthvriawdr y dyfroedd &c. g

27 *Ulyma weddi i ystopio gwaed*: lonsiws varchoc dall o ebriv a gymerth gwaiw yn i law ac a vrathodd ystlys yn arglwydd ni &c.

28 §Eira mynydd gwyn blode drain h
onid duw nid oes benadvr. *Ulywarch hen*

30 Yma yr ys yn ymryson i
trech a gais y vantaïs ver
nor hwn a geidw or haner ||

MS. 89 = Hen. 478. POETRY. Paper; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches; first half of the xviii century; 174 pages; partly sewn and partly loose in vellum cover.

This MS., which is very imperfect, is in a bad state of preservation, and the paper is in many places perishing fast. Pages 9-13, 16-27, 29-32, 55-96, 136-47 are probably in the autograph of John Phylip, and the other pages are supposed to be in the handwriting of his sons.

The name of William Vaughan occurs on pp. 136 and 148.

1 || Sion deg i waneg ai wen h
fab Roeser fwya bressen
ai rhoi ne ir hwn aeth *Rees goz glyn dwfrdwy*

* Compare *Myvyrian*, vol. iii pp. 100-6.

† *Ibid*, pp. 3-4.

‡ *Ibid*, vol. i pp. 83-4.

§ See *Myvyrian*, vol. i p. 546 II, p. 545 I, II, IV, VI, and I.

- 4 *Mar: Edwart Wmffre o faes neuadd**—See p. 97 below
 Mae / n / benyd am hen benaeth a
 yw i mab glan mwy i bo i glod || 1. 68*
- 7 || a ohod leddf voly perfeddfaich b
 ai ffwrn vaith val vffern vydd *ſeu: ap tudur penllyn*
- 8 *Marwnad Sion ap Roeser*
 Blin ydoedd gan blanedav c
 gore aeth ir drigaredd || 1. 20
- 9 || ieuau oedd darian i dir d
 yw tuedd fer hyd dydd frawd *gvto/r/ glynn*
- 11 *C. cymod i ieu: vychan ap ſeu: ap adda a ddigiassai*
am y cywydd vchod
 sant cristoffr a vū / n / offrwm e
 arr vyinghefn err vyinghyfoeth† *gūto/r/ glynn*
- 14 *Cywydd Dd: ap ſeuau ap Einion*
 Y blaenaf o bobl wynedd f
 led ynroed or wlad yn rrydd *Dd: Nanmor*
- 16 *Cywydd dychan ir fflint ai ffibydd*
 doethwn ddūwsūl diwaethaf g
 garr bronn nid val gwr breiniawl (l. 18)||
- 17 *Luc x: frodūr oll vawr rad rym* h
 yngroes dūw ag yngrist oll *J. Ph:*
- 22 diwedd ynn būchedd bob awr a bassia i
 ddyro ddūw oeddyd awr ddiweddol ”
- 26 *Psalm i. gwynn i vyd ag oi iawn vodd* k
 bennaeth velly bo beynydd ”
- 28 & 33 *Mar: sian llwyd gwraig Morus Wyn or Glynn*
 in a later hand and partly illegible l
 * * * angau trwm i nog awr
 oes yna i lles i sian llwyd *Gr: Phylip*
- 29 *ſ ddūw: pwy/r/ gwr ar power i gyd* m
 oen dūw ing am diengo *Raff ap Robert*
- 32 blin yw trallod rrod ar hwnn &c. a fragment of 4 lines n
Moliant Mastr Edwart Humffre o faes Neuadd
- 34 pwy yn/r/ dyn pūr di weniaith o
 ith wyneb ddwyn wyth einioes *Gr: Phylippes*
- 39 Y llew downūs llwyd vniawn p
 ffynniant vrddiniant ir ddau *ſeuau llwyd*
- 45 pwy ywr hawlwyh pvr helynt q
 a mwy drwy ffyniant amen *kydwaladr kesel*
- 51 y karw braisg uwch kwrr bronn r
 a di gynnwrf deg einioes *ifan llwyd*

CYWYDDEU BY JOHN PHYLIP

- 55 *Mar: hwmffre ap dd: o verthyr*
 Y mae ais i mi yssig s
 a fforth hwnn wmfre ith enaid *J. ph.:*

* It is difficult to say whether lines 28-68 belong to this marwnad.

† This ends on page 16, the scribe having turned over 2 leaves.

- 59 *Mol: Wm: Morus or celynennav*
yr hyddgarw ir howddgar wedd
a theiroes gwr ith rwyse el J. Ph. ^a
- 64 *C. i Ric: vychan o gors y gedol o groeso adref wedi i*
restio am dda'r wlad.
gwynedd a vū wag ennyd b
rrodd dūw aī borth rrwydddeb vt .
- 68 *Marwnad wmfyre stanle*
och fronw vnychfriw ennyd c
iddo i del o dda a dalawdd
- 72 *Marwnad antoni ystanle*
y byd dig somedig serth d
berr nev hir val y barn hwn
- 77 *Mar: lisse ap Wm: llwyd o riu waedog . 1583 . .*
braich a llaw hylaw haeledd a dorrrwyd e
o thorrrwyd oll i throed ai llaw
- 81 *Mol: John gwynn o wedir*
Yr aer o gorff yr ir gaine f
a gwnned lwynn gann oed hir
- 85 *C. i Robert wynn o bennllech i ofyn casseg dros Ric: Ow:*
pwy yw'r vndyn heb prinnder g
rrobert wynn hir barhaed does
- 90 *C. i John Gr: o lyn i ofyn tarw dros Edw: Prys*
o dowyn merionydd
Mae /r/ son am wr essennyd h
i werth vo o gyfraith vyd
- 95 *Mol: robert llwyd o rriu goch*
o bv wlad wenn heb liw dydd i
a mrrədūdd claim rrad haedd clod (l. 84) ||
- Marwnadeu Edwart humffre . 1620 . See p. 4 above.*
- 97 || sian yw ol y sy / n / wylaw k
i fath wr llwyd fyth ir llann Sion Phylips
- 99* doe i bū basg o dyb a barn l
duw gū / nn / tad dūg enaid hwynn. Rissart Phylips
- 108 Y gwanwyn oer gwae ny ni m
Edwart hael gyda duw / n / tad Grūffydd Phylips
- 114 Kwyn fu lawn kann fil o wyr n
vn dedwydd enaid edwart Hurw Machno
- 119 oerder i bawb rodio r byd o
vn fv dda ir nefoedd aeth† Rissart kynnwal
- 125 Gwae ni / r / tair sir o hiraeth p
oes oessoedd i lys iessū hadwaladr kessail
- 131 *Mar: Margred ferch Rob: Edwards, gwraig Rūffydd*
llwyd o Riu goch . 1618
Rhoi a dwyn erioed yna q
i law ddūw nefol i ddaeth† Gr: Phylips

* The scribe turned over two leaves here and pages 100-1 are in a later hand.

100 *Truban balchder: Fy anwyl frawd karedig &c.*

101 † *dd: ab Evan ap einon: ir blaenaf obobl wynedd &c.* See p. 14 above.

† One folio missing from this Marwnad.

137 *Y pedwar messŵr arrhŵgain* : tair cainc prydyddiaeth y sydd
nid amgen ynglynion cywyddav ag awdlav / dav rryw ynglyn ysydd
nid amgen prost ag vnodd *ends* :

a thryssorav vŵch allorav
athro gorav a thrwy gariad

Ag val hynn i terfynaf y 24 messur cerdd dafod ai dosbarth yn ol reol * * * *

149 *Mar: Elliw llwyd* "priod Rob: Edwart aer Maes Neuadd."

Och alaeth ariach wylai[s] *a*
ag wedi 'r oes gyda 'r fesu *Jfan llwyd*

155 || madws i ni del in tv *b*
ar frys ymendio yn buchedd
ag felly y bydd pob amser *Gruffith ? prys*

157 gwyr genedl brytania *c*
gweddillion gwaed troia
dyna i chwi fawn am * * * * "Jfan llwyd sieffre
a naeth y messur" . 1599 .

164 *Penillion*—very imperfect

* * * yn ddyledwr n arglud am prynwr *d*
cael kyfran or wlad nefol. / .

167 Y gwrda o gywirdeb &c. *e*

Pages 168-9 are blank and the rest 170-4 are mere fragments.

MS. 90 = Hen. 197. POETRY chiefly by Sion Kain in whose autograph this MS. is. Paper; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches; pages i-iv, 1-110 (pp. i, iv, 6, 40, 99-102, 108-10 are blank and about a dozen folios are missing); sewn in limp vellum, in a case.

ii. Good Cosene Kynaston I pray yow to helpe the bearer m^r Kayne to the loan of a coat &c. (signed) William Moris at Watling Street near St. Antelyns Church. See p. 103 below.

iii. Plant Rolant ap Ric o ddol y korslwyn ydynt Ric puw &c.

1 Y llew dôf garllaw dyfi *f*
Trâglan walch ti yw r glain nod 1582. *Rys Kain* .

7 Trist yw r sôn tros dayar sydd *g*
dwynd Rissiat . . gwalch Sion . . Dafydd i daid . .
i law duw aeth le da iawn 1635. / *Sion Kain* . /

Kywyddau i Owain Glyndwr

13 llyma vyd rhag sythfryd Sais *h*
pe am swydd pvmoes iddo *Jolo Goch*

15 Eryr digrif afrifed *i*
Ar glod ir marchog or glynn. / *Gr: llwyd ap dd: ap Einion*

20 Mawr yw symvd o hŵd hydr *k*
yn Sycharth bvarth y beirdd. / *Jolo Goch*

23 Addewais ytt hynn ddwywaith *l*
a phiav r llŷs hoff yw r lle. / "

27 Myfyrio bwm i varwn *m*
ag vnllaw yw am Gynllaith "

31 Kefais er na vedrais vydr *n*
a chwinkwest Hors Hinsiest hên. *E. ap Rydd; ap Ev. lloyd*
1402.

- 35 Y Gwr hir nith gâr Harri *a*
dôg ni on rhwym dygn yn rhŷdd *ŷolo Gôch.* /
- 39 Mil a phedwarkant nid mwy kof ydiw &c. *f. G. medd rai b*
-
- 41 *Moliant Tomas Howard ŷarll Arndel . . Barwn o*
Groesosswallt &c.
Ŵn ŷarll sydd er llês heddyw *c*
sydd impren orsedd Emprwr. / 1635. *Sion Kain.*
- 46 Enweu Plant m^r mredydd morgan o Elsbeth v; mathew prys. *d*
- 47 *Moliant Mredydd Morgan o Gydwain*
Y llew gwaedol llaw gadarn *e*
einioes Adda 'n benn swyddwr 1636. *Sion Kain.*
- 53 *Mol: doctor Sion dafis, "Grigor am allor mallwyd"*
Mae vu llên am yn holl iaith *f*
ped vai Bâb onid mâb mair. / 1630. *Sion Kain.*
- 58 *Kywydd Hwlkyn ap Howel o von*
Kad ddirwy kaid i ddwyrodd *g*
nêf dirion nâf ai dyry. / *Rissierdyn*
- 62 dŵw sydd gall dewisodd gynt *h*
do ddeuddeg . . . postolion weision ŷessv . . .
ach oes i wythoes a êl 1581. / *Rys Kain.*
- 67 *Kywydd i ofyn llyfr y Beibl gan Sion Wiliams*
mae ŵn llên mwya in holl iaith *i*
di gai gerdd a dêg oi gwerth 1633. *Sion Kain.*
- 72 Y Gŵr ar warr y garreg *h*
Nid y pâb onid mab mair *Getto or Glynn.* /
- 76 Y dewr gwar poed hir gariad *l*
Wmffrai . . llwyd . . . llew o vers
rhwysg ywch a grâs ag iechyd. / 1640. *Sion Kain*
- 81 Mab kadr kadwaladr keidw eilydd hael *m*
Trîg yn bendefig dafydd ith lyssoedd
dy glôd vwch dêg o wledydd. / *Syppyn Kyfeilioc*
- 84 Brig bonedd Gwynedd gv enwawg wyd Sion *n*
braens hir waed brins Rhiwedawg
ag o benn brig y bonedd 1643. *Sion Kain.*
- 91 Kanaf wawl perawl pwrwyd ddiwagtaith *o*
ywch ddoctor o vallwyd
akw n voes i kanaf wawl. / " "
- 103 *Moliant Wiliam Morys aer Lewys Morys* See p ii above
Y Glain hoywfraig glân hyfryd *p*
a cherdded vwyfwy ch vrddas. / 1641. *Sion Kain.*
-

MS. 91 = Hen. 168. POETRY; paper; $8\frac{3}{4} \times 6$ inches; written circa 1641; sewn; in a case.

"Morris Evans (of Lanfyllin, antiquary was owner of this book" (p. 10)
"dyma lyfyr Cowdde yr hwn sydd yn eiddo moris Evans o sychard yr hwn sudd y
tario ym mlwy llansilin" (159).

1 The last twenty lines of a *Cywydd* ending:
ar dy ben, a ro dwv byw

William llyn q

b. *ŷ Syr William Gr: Siamberlen gwynedd*
Y dref ag ar dor afon &c. 4 lines only.

r

- 2 (dwr tan ser tera a main &c. *Dd: ap Edmond*). a
 b. (Awyr dwr lloer ser haule tane tera &c. *Anon.*) b
 3 Egorir nef wrth lef areth lafar c
 knokiwn ne gyrwn efo egorir *Sion Tudv*
 6 (Ai clust dyllog wg wir eigion gwyddleidr &c. *d*
Rich: Hughes)
 7 Pand angall na ddeallwn e
 ar y llaw yno i llywenydd *Syr dd: Trefor*
 10 (Arfer o bump rif aur borth &c. *Hugh *) f*
 11 Rhod ym boen rhaid ym benyd g
 i ddeyblwy mowyddwy Amen! *Mathew Bromsfild*
 14 *R. K. yn canw yn iach yw wlad nol gwerthw i dy yngartheryr*
 Troi may rhod trwm i rhediad h
 ych plith a bendith y byd *Roger Kyffin*
 18 pan chwiliel iawnder vndeb yn glaiar i
 y bwch gwyn rhag baich o gas *J. D.*
 19 Sion williams ddinam sy ddaioni gwlad h
 oedd hyder oi fwynder fo *John Davis.*
 21 Genav glyn, towyn, ganteioedd, a droes l
 fal y tyn pob rhai ir tai yn Towyn.* *dd: Nanmawr*
 23 *fr Milgi: Ilywelyn a lliw alarch | am horgan m*
 am llowrodd im llaw arall *Ho: rheinalld.*
 26 *f Rob: Salbri o rug; Per wedd ar lan Pyryddon n*
 avr dy war y eryr doeth *Richard or hengaer*
 29 *Mar: R. Salbri: Y may kwyn y myw kanyñ o*
 ddwy oes ir arglwydd ifanck. 1550. *Gr: Hiraethog*
 33 Dis ywr byd os arbedwn p
 ar ddim mwy ond ar ddvw mawr *Sion Tudv*
 36 *Mar: G. Hiraethog: Y bardd bach vwch beirdd y byd q*
 keidwad dyn kadwed denaid *William llyn*
 40 *Mar: hugh ap hugh or Plas vcha (yn I Langedwyn).*
 Trist yw yn pwyll torres duw /n/ pen r
 hww ap hww gida dw dad *Wm: llyn*
 44 pen fwried klochdv poen niferoedd ir llawr &c. 1507. s
 b. Oed Ner. mil hañer in hiaith ag igen t
 ag agos i ddevsaith | pen grynodd &c. *Moris ap H. ap T'r*
 c. Rospwyd i Sem yr Asia. rhañ kv &c. u
 45 Y llwynog ar lliw anardd v
 fyth mae swm y kwn ym kylch *Hugh dd: lloyd*
 48 Anerch nag anerch ganad w
 ar dy gred na ddowed ddim *D. [ap] g[wilim]*
 b. *Diogi: Dy esgvs yw dy asgell. ow Edw: &c. Anon. x*
 49 *f Lewis kyffin o artheryr y*
 Y gwr ai glog yn graig las
 kyff dewrwyh kaffwy devraw *Hww dd:*
 51 *Mar: L. Kyffin: Di hyder dw ai hedwyn z*
 yn dy lv enaid lewys *William llyn*

* This Awdl is made up of parts of two different poems, See Pen. MS. 52 pp.

Page 53 has some account of Edw: Herbart of Kemes and his descendants.

- 56 *Kowydd i ofvn bytheiad*
Pa garw gwych piav gair gwr *a*
a chyfoeth dy faich hefyd *R[oger] K[yffin]*
- 60 Y byd trist ar bowyd traw *b*
dvw dro gwir dy drigaredd *William llyn*
- 63 Yr eos fain avres falch *c*
dvw maddav bob dim vddyn *Thos Prys "or fflyt"*
- 68 *Ʒ Simwnt, Edw: a Simwnt "wyr Simwnt" Thelwal,*
tri-aer o blas y ward
Mae tri aer am y tair iaith *d*
yw wyr fab i aer a fô *Sion Philipp*
- 71 (yr enaid a ar naid ir nef o choiliwch &c.) *Anon e*
- 72 *Kowydd Sion Gryffyth lloyd o wetherin*
Y sant gwar syn y tai gwin *f*
o ddewis saig i ddo Sion *Richart kynwal*
- 75 *Ʒ Edw: Moris o benn y bont, sirif Trefaldwn.*
Mae vn sirif mewn siroedd *g*
oed hydd ith ddydd penaeht wyd *Robert Dyfi*
- 79 *Ʒ ofyn llyfr i Humffre lloyd yr atwrne tros Samson kyffin.*
y gwr o gant gorav a gaid *h*
ym hob rhith i fendith fo *Rowland vauachan*
- 85 Y keirw mawr i keir y medd *i*
er deigr mair deg ar i mab *Tvdvr Aled*
- 90 Gwae ni / r / beirdd gan air y byd *k*
moy o avr siwrl ymhwrw Sion *Sion Tvdyr*
- 94 *Mar: Tudyr Aled: Dvw or gwyn a drig enyd* *l*
dvw yn tad enaid Tvdvr *Raff ap Robert*
- 97 Mae son mal moesen ne fwy *m*
trwy ddawn aer bottrhyddon wen *Sion Tudr*
- 101 *Ʒ ofyn mortuari i Sr Thomas goch.*
Y gwr vrddol gair wirddysg *n*
lle brav fynd llwybr y fendith *John Tudr*
- 105 (Dy lyfr sy barod da lafur / beraidd &c.) *o*
- 106 *Mar: Syr Owen ap Gwilim.*
Trwm ar ia yn tramwy r od *p*
i trig addysg tragwyddawl *William llyn*
- 109 Anna a wnaeth i nyni *q*
in eneidiaf yn enwedig *Ʒeu: ap ho: Surdwal*
- 112 (Attoch meinwen lawen liwis *r*
o rhoisse cra saeson croessoswallt *thomas Jones*)
- 113 *Y meini melin: Y twr vwchaf or trychant* *s*
a choffa bwyth chwe ffib win *Lewis Môn*
- 116 *Ʒ ofyn gwydd i Rob: ap Rys gyttyn tros Rys grythawr.*
Robert ap Rys dacklys don *t*
bettav y rych foi bwyty Rys *Sion Tvdvr*
- 118 *Mar: Hugh Williams ? o Dre wern ymochnant*
oer boen am vn gwr beunydd *u*
hvw ddedwydd sydd gida / r / saint *Sion klywe[dog]*

- 122 *ſ* *Simon Thelwal o lantanad a Sian Sions merch Wmffrav*
Johns a brioded yn llandegav 22 chwefror 1641.
 Y gair sydd arr gras vddün *a*
 da diweddont y dyddiaſ *Gr: Philipps*
- 127 Ewnaeth y fran i nyth fry *b*
 bed elech heb i dalaith *Anon*
- 128 *ſr bedd: Wrth ystyriath y stori c*
 gwir ddawn dañ drigaredd ddvw *William Philipp*
- 133 *Mar: S. Salbri o rug: O dw dwad pa fyd ydyw d*
 i gwelwn bawb i glyydd *Sion Tudur*
- 137 *ſ Rinalld Gryffyth ap howel*
 Mae draw gwr modrwyog walld *e*
 ai tair einioes yt rheinalld *Tudur Aled*
- 140 gwared o dduw yn gwerin gwyr anwyl &c. *S. K. f*
- 141 *ſr keiliog: Y krair vwchlaw /r/ glwydiair gled g*
 desgant holl baradwysgerdd *Huw Arwystl*
- 144 Dydd da ir llwynog or ogof *h*
 ffarwell rhaid ym ffo ir alld *(Huw llwyd Cynfel)*
- 148 *Ysdad priodas: rhai a gar yn rhagorawl i*
 ich plith ai fendith a fo *Edmond Prys*
- 151 dy ofer fwynder a fv oth farieth &c. *Anon h*
b. pei doi vn . wir fvn . ar fol, em foddvs &c. „ *l*
c. ſr sgrythyr: O frodvr oll fawr rad rym m
 yngrhoes dw ag yngrhist oll *Sion Philip*
- 156 *ſ ofon y dwned a llyfr prognosticasiwn gen S. Tedyr.*
 Sion air pvr synwyr parod *n*
 dod y ddav a dedwydd wyf. *Edmond Prys*
- 159 (gormod o ddiod y ddoeth neithiwr &c.) *Anon o*
- 160* (ow fy seren lawen liwis lon garedig lan *p*
 dyro im gysur mwum i thro am llwuddo i rhodio yr llawr
John Thomas)
- 161 (Er llwydo barf Anlladwr: beth *q*
 nawoed im, hen a newydd)
- 162 (Y pvmp brenhinllwyth, a xv llwyth gwynedd.) *r*
- 163 (*A carol, partly illegible, in a later hand ending:*
 am dy fowredd rhinwedd rhad fwun leissiad yn felysedd) *s*
- 164 (heb Crist heb Cred heb faeth heb fowud &c. *Moris Evans 1672*) *t*
- 166 || Mwia rhagor sydd rhwn gwedd *u*
 na fydd i was diweddar *S[ion] K[lywedog]*

MS. 92 = Hen. 300. POETRY, being in praise of the Lloyds of *Berthlwyd*, near Llan Idlos. Paper; 8 x 6 inches; 136 pages in two hands—(a) pp. 1–112, (b) pp. 113–35—written in the second quarter of the xvth century; sewn in vellum covers; in a case.

The paper of this MS. is beginning to perish, but the text is, with the exception of a few words, complete, except at the beginning, where it is wanting.

1 *A fragment (20 lines) ending:*

kroes dw ath blwyf/ krist ith blaid

lewis dwnn v

* Pages 160–6 are “upside down” and in different hands.

Mol: Dd: llwyd ab sienkin or berth lwyd "ar dir fdlos."

6. y dyn a roed / dann avr wêdd a
a dwv keuyd / ai kynal *owen gwynedd*
- 5 kynydd / dwv dafydd / da dyfiad : kanaf b
a dwv n / dy gynal / dan dy gynydd " "
- 8 Mae klod / ag yma i / klydir c
a / ddaw ar hynn / iddo y / rhawg *Morys llwyd wiliam*
- 11 dyrd ar byd / genyd / eginyn : difalch d
i / gwnn dyb enill / genyd bevnydd " "
- 15 bardd wyf a / wyr llwyr / wellad e
dair oes yr hydd / dros y / rhain *Bedo hafesb*
- 18 Ar ddwv gwynn / oi râdd gynwys f
cryr byw / yw roi ar bâr " "
- 20 Pwy sydd ond dafydd / yn tyfv / bob dydd g
i / gadw i / dyfiad / gida dafydd *Ieuan Tew*
- 25 Oes dyn a / wyr / eiste n / iawn h
tann Ifan / tew yn vfydd " "
- 28 Esgwier llwyd / sy gar llaw i
doed vwchvwch / dwv ai dichon " "
- 31 Trwy gynnydd / dafydd / i / dêl : / rhyfgyw grym h
iechyd / ar gynydd / ich droganer *hw : arwystl*
- 34 Nid rhaid / eiriach rhaid / ond rhoi hyder / praff l
im byw am darian / na bo ym deiriach " "
- 37 Y / dyn gwnllwyd / yn ganllaw m
heb vn oth waed / benn ith ôl " "
- 40 Awn er haedd / yn rhoddion n
bo cth lin barch / byth yw alw n / ben " "
- 43 Pwy sy / n / fyw / hapvsa n / foes o
bo / i / chwi / i / pwyth / be i / chwe pvnt " "
- 46 Pwy yw r vstrs / pvr ystod p
aed i / aros / oed cryr *Ieuan hevliarth*

Marwnad dd: llwyd sieinkin or berth lwyd

- 49 gwae / r / fro dir / garw fwrw deri q
ar ffyniant / i / gorffeno *Owain gwynedd*
- 52 mae llawer / krevlonder / krÿf r
fyn henaint / fyn hy anedd
fy nerth / aeth or berth / ir bêdd
heb yn i / le / ben / y / wlad *Ieuan Tew*

Marwnadeu sieinkin ap Ieuan hylip / o / lan Idlos

- 56 gwae bowys dêg / heb ystor s
i / wlad nef / eled yn iâch *Redo : hafesb*
- 58 E / wnaeth i / râs / vn a / thri t
fry ymonwes / fair mae i / enaid *hw arwystl*

61 *Moliant Jeinkin llwyd / or berth lwyd*

- y / siryf / heb hir siarad u
i / drigo n / benn / draw gan bwÿll *Owain gwynedd*

*Marwnadeu Jeinkin llwyd aer dd: wyr sicinkin or
berth lwyd, Llann fdloes, 1627.*

- 65 Mae oernad / in gwlad / mae n / galcdi : / mawr v
oes oesoedd / i / lys fêsv.
knewillin / dillin / da ollawl : / di wÿg
don ffan / vn dwv nefoedd *Harri gwynn*

- 67 O / dwv fyrred / oferedd a
nid ai er glew / led ewin
ni wyrai / i / falch air oi fin
A / fv onest / hael fwynwych . 1627 . *Edward Evans*
- 72 gwae n / hwy n / awr gwanhav a wnaeth b
a / fo n / iarll / i / fyw n / i / ol *Sion kain*
- 76 mae oer och / trwm yw r / achos c
iawnaſ vn / nef yw enaid *James dwynn*
- 81 dydd oer sydd / diweddar sôn d
hynod fâb / i / enaid fo *Rhobert dyfi*
- 85 dwv orvchaf / edryched e
dwv nef / ath adawo / i / ni *gr: hafren*
- 90 dwv aeth a / gwr / gwladwr / glân f
dwv vn / fo da yw enaid *Rhissiant llwyd*
*Mol: doctor olfir llwyd / or berth lwyd, "ab dd: wyr
sieinkin o lin Jevan ffylip"*
- 94 oes le i / gael / selio golwg g
chwi yw'r parch / vcho ar penn
evraid awch / o / ryd ychen
chwi elo n / ŵr / vwch law neb *gr: hafren*
- 98 grâs downvs / gwres da i / enyn h
dwrn a fiarch / kadarn y ffydd
wyd adfokat / fowyd kv
tair einioes / eto ir wyneb " "
- 102 *Mar: doctor olfir llwyd of All Souls Oxon,
Chancellor of Hereford . 1625 .*
gwae brydain / ddig / i / brodi[r] i
llawer kalon / aflonydd
yn al sows / yn wylo sydd
gida ag Eisag / gyd gysvr *gr: hafren*
- 106 Mae oer gwŷn / ynghymrv i / gyd k
anffod am siawnsler henffordd
i iawn afael / gwlad nefoedd *James :/ dwynn*
- 110 mawr o nâd / yw marw yn fôr l
i tveddodd / at hoewddv *harri: gwynn*
Marwnadeu Siankin llwyd ab dd: llwyd &c. 1627 .
- 113 kwyno ir wyf / kynn ar ofyd m
gv wenn deg ac enaid aeth *Richard phi:*
- 118 Troe i bawb tost / ar bob tir n
i keid ynn lle / siankyn llwyd *Sion klewedog*
- 124 Briwyd hen lwyth brytain lan o
a gadwo / r / aer arr godiad *Griffith Phylip*
Mol: syr Edward lloyd or berthlloyd, aer sienkyn
- 125 Y marchog golvdog wledd p
ith adel yn angel ni . 1632 . *Edward Evans*
- 129 Es hir iawn vessur henoed q
hap ar wyr fil Emprwr fych . 1629 . *John Kain*
- 132 Y marchog avr helmog hir r
benod hael byw n benn tylwyth . 1630 . *Sion Kain*

MS. 93 = Hen. 170. **POETRY**—*Llyvyr Cadwaladr Wynn*. Paper; 8 × 5½ inches; 280 pages; sewn, in a case.

This MS. is a composite one, and nearly the whole seems to have been written in the closing years of the xvith century (*see* p. 159). Some pieces are evidently in the autographs of their respective authors.

Morris Evans oweth this Booke 1668 (p. 83).

The name (possibly the signature) of "Hughe Edwards" occurs on p. 52.

- 1 Herod wyf hoiw rad asael *a*
egni llew rhoi kyn lleied *Gr: Hiraethog*
- 4 Serch a Roes ar chwaer esyllt *b*
farrw . myw ne farw / n / y fan *Tvdv Aled*
- 7 llyma / r / hawl lle mae rhaid *c*
ing ar hynt ir angor hên ./ *Dr: Sion kent*
- 9 Gwen dlws ag anadl isel *d*
gwaeth nag ar ffyrdd gyrdd y go *Bedo aerdrem*
- 11 *f* Henaint : Gwae a fwriodd gof oerwas *e*
ith wlad dw ith weled di *Jeu: brydydd hir*
- 14 Blin yw hyder o weryd *f*
bvn fain a wnel bevno[n fyw]. *Dd: nanmor*
- 16 Eirchiad wyf archiad ofydd *g*
yn arwydd at wen or ddol *Dd: Namor*
- 18 Y dabler yn i dyblic *h*
i ffwyth er cael i ffoethi *Morris ab yfan ab enion*
- 20 gidag vn a geidw gwynedd *i*
merch dec ond cael march yw dwyn *tvdr aled*
- 23 *f* deon *IFwg salbri* : Pa wr ymhais abram hen *h*
rroed tww yt yr het o iork *gr: ab Jeu: ab lfn fathan*
- 27 *f* dd: ap *Edmunt* : dafvdd fab difvdd i fod *l*
prid i g***t pe rhoid i gyd *gvtor glyn*
- 29 *at*eb: y dyn a sigwyd i av *m*
ath fors a gwae / r / wraic ath [? fedd]. *dd: ab edmunt*
- 32 & 160 Oed ner mil a haner on hiaith ag igen *n*
ag agos i ddevsaith | y krynodd &c. *Moris ap ho: ap tvdr*
- b. Ni chiliodd Rhichard vch helwin avrgledd *o*
arg: dinas kerddin . . . erioed led i droed or drin *Anon*
- c. o llâs wilkok fras frysiwr gymell beich *p*
frwydrwr benfro gastell | ni las erioed
berchen ysbardyn wen well "
- d. & 210b. A wyr neb kvdeb ple kais pawb sonion *q*
dan i swydd ai dyn yw sais *Twm brydydd*
- e. & 211b. ymhob man d'arian didoreth a red &c. *Ow: gwynedd r*
- f. krynion i devben kvranev a wisg &c. *rys kuin s*
- 33 *K. hymod wnnffre ap hwel ap siangkîn o ynys y maengwryn*
y keirw mawr kair i medd *t*
er deigr mair deg er i mab *tvdr aled*
- 38 Arfardyn yw hyn na hillt can calon &c. *Roger Kyffyn u*
- 39 *Mol: "Jefan hoen Jfor" ab Mredydd*
Yr hydd hael rhwydd wehelyth *v*
ar hwnn Jesu ro henoed *Sion mowddwy*
- 43 Awn ir llan yn dri llû *w*
wrth raid ym henaid amen. *moris ap ho: ap Tuder*

- 45 y gwr a roes y gwryd *a*
berffaith heb drangk heb orffen *mredvdd ap rrys*
- 48 Pwy /r/ gwr ar power i gyd *b*
oen dwv yngod an diango *Raff ab Robart*
- 52 O gyfarch yn y gafell *c*
dūw gwyn ath law dwg nithwledd *dd; ab edmwnt*
- 56 y gwr vwch ben gorvwch byd *d*
yma dwv ne madde i ni *Mred; ab rrys*
- 58 dwv greawdr nef a daiar *e*
dwv gwyn ath law dwg nith wledd *dd; nanmor*
- 62 llyma fyd llwm i fedydd *f*
ag ymwrthod pechod pwl *John kent*
- 64 Ryfedd yw'r byd Rvwfodd beth *g*
lle iawn aml yw /r/ llan yma *John Kent*
- 69 blin yw trallod irod ar hwn *h*
dawn noddod yn dwyn iddi *Sion kent*
- 74 Gair teg ychwaneg diachwinwn gwedi *i*
oer newyn ar fyn wy ais *Gr: vnbaïs*
- 75 krair kred ked kynydd kreawdr llv bedydd *k*
dod im gyfranedd oth wlad ath wledd *Jolo goch*
- 81 Y groc waredoc o rvw /dymeirchion *l*
aethant er moliant ir ior vchelfraint *Anon*
- 83 *ir tir hoff enaint ar tair ffynon*
kael dwv yno koel dewinion *m*
hawb ar y groc bybvr groes *gr: ab iysan ab W'n rachan*
- 85 (duw ion tirion ior ner naf am nvdd &c.) *moris wyn n*
- 86 treio kanoed troi konwyf *o*
garv hon a gyrv /w/ hanerch *John ab howel*
- 88 *Barnad Gytlo r glynn (ag yntav'n fyw).*
tristach yw kymrv trostyn *p*
y naill ai ddvw ai /n/ llaw ddiawl *W'n ab gytyn*
- 90 *Atteb: Mae llef oer mae llifeiriant q*
i fo /n/ y try fenaidd / traw, *gvto / r / glynn*
- 93 ebrwydd y doeth o brvdd dal *r*
drvgaedd a diwedd da *Mredydd ab Rys*
- 95 Mewn llwyddiant trachwant llvdd adyfyd di kofia &c. *s*
1599. *Morys Wyn*
- 96 *Jr hwsmy'n: pan ddangoso rrvw dro rrydd t*
llaw fair dros bob llafvrwr *W'n goch amhevríc hen**
- 99 *Jr segeryd: mae /n/ Rhaid gwrteithiaw mewn rhith u*
inn dwv ir archwn yn dwyn *Sion Philip*
- 103 Pand angall na ddyallwn *v*
gar llaw yno ir llywenydd *Syr dd: trefcr*
- 106 *llyma gowyth y kydynos kadenoc*
Tyfodd yn rryd tan ofwy *w*
ddiangk o kerdd y ddaiar *W'n goch amhevríc*
- 110 bwriais serch heb i erchi *x*
ysgwypo hono fy haint *W'n moel or pantri*

- 111 Gwae fab ddvriaid was trasyth *a*
a drws gwichiedydd ar dro *dd: ab gwilym*
- 113 (fy ner ior tyner am naf fy nvdd &c. 1606. *moris wyn*) *b*
- 114 Y fvn glaer fwn[w]gl evraid *c*
i mi mae /n/ gwaetha y mod *dd: ab gwilim*
- 115 *Barnad Gwilim fychan "canwyll Brecheiniog"*
Och ddüw nad atebwch ddim *d*
nach gweled yn iach Gwilim *Hugh kae llwyd*
- 118 & 138 (Dw ion dirion ior ner naf am nvdd &c. 1626. *Moris wyn*) *e*
- 119 *Moliant James Phillips o LanRhaiadr ymochnant*
Mal kynydd tir mael kënych *f*
kynes borth kannoes i bych 1609. *Rys Cain*
- 121 *Mol: gwilim las ab llewellyn "welwyd hyd vailawr."*
Gwaedoliaeth a gyd wiliwnn *g*
gwaed wilim hyd gydveli *Jevan tew brydydd*
- 124 Dewi achybi achvbant Rhag poenav *h*
ar saith a Rifodd y ser
- b.* Neidies a bwries heb orwydd tana *i*
dros Aber nodwydd *Gwalchmai ab Meilir*
- c.* Edrach yngharad dan fyng wallt *k*
fo fv well fyn rhemyn
Y mae'n llwyd lle bv felyn
nid fel avr da ir a'r dyn
ni cholles . . nam gwely, nam ty, nam tân. „ „
- 125 Merddyn Wylt mawr-ddawn i waith *l*
fo a wna /r/ ynys yn vnaiath *dd: llwyd ab l'n ab gr:*
- 128 Pe bay /r/ hyd i gyd ar garn nid ystig &c. *Anon m*
b. fr twrki: Gwr grym gair groiwgrym gorogrïw &c. n
Ho: ap S'r Mathew
- c.* Ond rhyfedd wybrwyr Rhufen oi/gwers *o*
ag ni wn hanner gwch der gwen *Anon*
- d.* O gwnaethoch chwy gynrhy fel am &c. *Tho: Bridudd p*
- 129 *ŷ glynog: lle i bv ffrwyth lv perffeithlawn dolwyth &c. q*
(lewis)ap hughe
- b.* Tomas kv evrwäs om kerwch /fanwyl &c. *r*
Tho: ap Wm: o karreg hofa
- c.* Pvr-barabl gwnstabl gwr gwych . . tomas &c. *s*
Lewes ap Hughe
- d.* ŷn Greeke ŷ besecke sec others &c. *Lewes ap hughe* t*
- e.* O gwelwch rew /r/ gwilie a chilwg &c. *Anon u*
- f.* Anfydrwydd arwydd ciriav a gweithied &c. [*?Moris wyn*] *v*
- 130 Tridie or silie y sydd trwy Aphric &c. *Dd: Nanmor w*
- b.* Gwedi ir lleuad newid 3 gwaith arol y kalan y 3 sul a *x*
fvdd ddie pasc &c.
- c.* Lewis mae /n/ well o lawer am hynny &c. *Anon y*
- d. ŷ fefan grythor: Blaidd rudd anvfvdd ddyn ofer / z*
gev ddyn
i gyw /r/ wydd a gae roddion. / „

* "Cûrat de llanrhayadr 1609," added in a later hand. The 1609 is apparently altered into 1696 in the same ink.

- 131 Mayr yr ebyd orbyd mavr bwyd / mavr byrddav &c. *a*
b. afrwyiog . torrog . taer frwnt / yw / r / byd hwnn *b*
s' lewis ab hugh
c. Aeth y kornwyd llwyd a llv o ddinion . . . *c*
nod y bayr newydio bid John teg.
d. Ond barieth heleth yw hyn duw, Jessv &c. *d*
Tho: Wms: o garreg hofa
- 132 Y llaw /a/ dorrodd y llwyn . . . *e*
 /y/ llyn am dori/r/ glyn glas *Tomas prys*
- 134 *Barnad sion salbri o rug (1604).*
 O ddü[w] dad pa fyd ydiw . . . *f*
 i gwelom bawb i gilydd *Sion Tūdūr*
- 139 *K. kammol a chyngor i John salbri i ddewis gwraig ddu*
 y llew or rvc gar llawr allt . . . *g*
 aeth gras a duw ith groisi
 aed ar ddūw dad dūrddo di. *Sion Tūdūr.*
- 143 *K. kynghoris i fogelūd pedair math ar wragedd.*
 Mawr oedd hap gwr adnapai . . . *h*
 moddion gwael madde i ni gyd *Ris ab? Hari*
- 146 *fr aradr : y drindod am kyfodes . . . i*
 kroes dūw gwyn kroesed y gwyr./ *lewis glyn Kothi*
- 149 || llan gydwaladr . . . ij^a Meifod . . . x^a *k*
 „ kedwyn . . . v^a llaniengel . . . vij^a
 „ trillo . . . viij^a llanwddyn . . . x^a
 „ mylling . . . v^s x^d silin . . . xxij
 Mari v^z Robert x^a katrin morgan x^a &c., &c.
- b.* pfbidd }
 hvdawl } pob vn or hain a gant geniog
 tabler } a chanv oi sefyll
 krythwr tri thant }
- 150 Bvdvr di gymhesvr gymhisiwn trawslid . . . *m*
 chwe chyfell gan gwell nag e 1599. *D. ap dd: lloyd*
- 152 hawdd ymgael heddyw am ged &c. *Ow: gwynedd n*
b. a wnel gogan ag anair am ogan gogan a gair *Gr. Hiraythog o*
c. Ni bv gythrel direl dyrys erioed &c. *Anon p*
d. drwg dybys hastrys arwystra kellwêr &c. „ *q*
e. lleban di arian ond aros meddwi &c. *Roger Keffin r*
- 153 *Mar: dev fab Jefan Mred: ap feu: ay Res, 1579.*
 Y meibion yn i mebyd . . . *s*
 vry i adael yn lle i vrodyr . . . 1582 . *Rys Kain*
 159 *Ilyma lyfyr howyddde r hwn sydd yn eiddo t*
KYDWALAD WYNN OR TYN YFRON GOCH
o blwy llanrhaiad ymogh. nant
a skrifsenwyd o.k. 1598.
- b.* llyma gafod ddiafod ddv o genlysc &c. . 1566 . *syr hugh n*
c. Adam, Noe, Abram, moesen wybrwr doeth &c. *Anon v*
d. pedair merch iowair ym harch wiwnod heen &c. „ *w*
e. kyfiownder air pêr er pvrav gwir enw &c. *dd: Nanmor x*
f. henaint aeth am braint am brig a lwydodd &c. *Anon y*

- 160 Yr ystwyll ganwyll dec ionawr ar hawl &c. *dd: nanmor a*
b. Oed ner mil a haner mal hyn mawr alaeth *b*
marfoleth sion evtyn &c. 1534. *Anon*
- c. Wrexham steeple:* Pen fwried klochdyp poen niferoedd ir llawr o
a rhoi /r/ llall lle /r/ ydoedd &c. 1507.
- 161 *A fragment (18 lines) ending:*
wrth air ferwerth o warwig *d*
dydd drwg a diwedd dyrogan yngholbrwg
ai diwedd hwy fo /r/ dydd hwn *dd: llwyd ap Iŵn ap gr:*
- 162 Adrodd y gwir drwy ddw a gaf *e*
ar y byd nid arbedaf
aflan ydoedd flinedig
arfer ar ddŵw gwener gig
ym rown i droi mawr yw yn drwg *Ŷeuan Tew*
- 167 Beynydd i bwm yu poini *f*
i ddayrv ni ddorwnn *dd: ap gwilim*
- 169 *Mol: sion salbry o leweni.*
Y dewr gwrol dwy gariad *g*
bid i bawb adnabod i benn *Simwnt fychan*
- 174 *Ŷr byd:* Ystvdio i ddwy was didwyll *h*
i aswy ami Ŷessu amen *Sion kent.*
- 180 *Ŷ ofen march i Rob: Salbri o Rvg tros*
gawen gwdmon o Rvthen.
Y gwir sydd a gras iddaw *i*
[ni] fedd goes heb lynkoes lan || (l. 80)
- 183 || torri yn ol ond trvan oedd *k*
anreithiwyd pawb yn Rhvthvn * * * * *
- 185 Y ddevwr arglwyddiaidd *l*
i gadw aelwyd gydwaladr *Robin ddv*
- 188 Pwy yw /r/ saith syn peri son *m*
da mwyn deg dyw ai mendio 1594. *Sion Mowddwy*
- 193 *Kywyddau i Cydwaladr Wynn, fab Hw, or Vron goch*
Yr hydd ir gwych rhwydd ar gant *n*
was gwych hiroes ag iechyd 1597. *Sion Mowddwy*
- 197 Y karw gwynn kai wyr gennyd *o*
pared ytt hap a hiroes 1600. *aRys Cain*
- 203 The names, &c. of the signs of the Zodiac in Welsh by Lewis
Pughe
- 204 Ysgol gam letgam lwytgarth /i/ cherig &c. *dd: Cadwaladr p*
b. atdeb: Ysgol lan &c. *imperfect* *Edw: Cadwaladr q*
- 205 *Ŷ ofyn gwenin i Kadwaladr wynn*
Y karw glan pob kowyr glod *r*
A meddwi gwlad mewn medd glynnu 1594. *Roger Keffin*
- 210 Rob. wyne ap John W. ap Mred: ap Ŷev: ap Rob: ap Eneon *s*
c. Gwilim Powys had on sonne namlie Meredyth who had three
sonnes Gwilim . Hughe . llewelyn , &c. *t*
- 211 || Dyw a gorodd y noddyn | y mor Koch *u*
ar dda mwy ond ar ddyw mawr *Anon*

- 212 Rhospwyd i Sem yr Asia / rhan kv &c. *Anon a*
b. A gadwo dw hedydw a'r hoiwddydd / gwynn &c. „ *b*
c. y defnyn dŵr droppin a drippio / ar gwr &c. „ *c*
d. ni wnel gyngor rhagor rhag rhiw gam dwyll &c. „ *d*
e. Ʒ yffern gethern garw athrist / desgynnodd &c. „ *e*
- 213 Digam i gwnaeth dw gymwyll *f*
Dw ni gwnawd an dwg i nef. *Ʒolo Goch*
- 216 Dis yw /r/ byd os arbedwn *g*
ar dda mwy ond ar ddw mawr *Sion Tvdwr*
- 219 Ʒ ddiffeithwch y byd ag addvned yr *Ened i ymadel*
ag efo : Y tir ail lletŷ /r/ helwyr *h*
dy help i ymado a hwn *Edmund Prys*
- 223 y byd *etto*: Dywedais nid a i wadv *i*
dy help i fyned i hwn „
- 227 *Mar: Gr: Hir* : Y bardd bach vwch beirdd y byd *k*
keidwad dyn kadwed d'enaid
- Ʒ *Morgan ap Rob: ap Reinallt (o Franas ucha, llandrillo)* .
- 231 Wrth weled prvdde pob bro *l*
draw well well yn llann drillo *Simwnt vychan*
- 235 Dw orvchel drwy iechyd *m*
dy gynnal mewn digonniant *Edwart ap Raph*
- 241 *Mol: Dd: lloid ap Wm: o faes mochnant*
Y gwr llwyd teg ieirllwae da *n*
Davydd iraidd benndefig *Sion mowddwy*
- 245 O bym dinkerdd chwerwgerdd chwith *o*
tinkerdd ni bydd benkerdd byth *John mowthwy*
- 246 *Mol: morgan ap Robert "llin branes"*
Y gwr o rym mewn gwir raid *p*
dyn siwr Roed deinioes yr hawg *Robert Ʒfan*
- 251 (gr: or Ryddallt a beriodes Elissabeth m3 arg: ystraens &c.) *q*
- 252 *Mar: Ho: ap Res ap Ʒeu: ap ll'n o Lanrhaiadyr .1591.*
Bann dreier rhifer hefyd *r*
hael naf howel i nefoedd *Rys Kain*
- 256 pei gayllwn noddwn didifor &c. *Ʒeu: llafar s*
b. Lewis a widdiad lawer o bynykiav &c. *Moris berwyn t*
- 257 Doeth yw mab yspryd a thad *u*
a gwledd i mab farglwydd amen *Dd: ap Edmwnt*
- 261 *Mol: Owen ap gr* :—Y karw Ʒfank ar afaidd *v*
yw r nod air arnad owen *hvw arwystl*
- 264 *Mol: Owen vaughan* : Y glain difalch glan dyfiad *w*
Owain wych evrkain i chwi *Edw: mavlor*
- 269 Y Ʒ bechod marfol : Meddylio am eddoli *x*
wrth ruid im henaid amen. *Dd: ap gwilim*
- 271 Kredaf i naf o nefoedd *y*
a mair ac nid Raid ini mwy. „ „
- 273 Howel wyt fyw hael hyd fedd *z*
a ddiango yn beiddio byddin
ni bv drwch yn wyneb y drin
mae son . . . ain y bais hen ym hob sir
treliu / r / wisce trwy lawer oes *imperfect* ? *Rob: Maelan*

- 276 ni all gelyn dyn ydwaened i waith &c. *Anon a*
 b. ni chordiai a devbeth awchirdeb byth &c. „ *b*
 c. tri ffump iwr tymp ar tai yn weigion &c. „ *c*
 d. pan fo prif yr hif ar iaith ar goll &c. „ *d*
 277 kanaf a dvnaf mewn doniav yt wr &c. *Rob: Maelan e*
 b. Rhod gwyrddrñ bvñ a byd | i Gadwaladr &c. *f*
Sr Lewys ap hughe
 278 *Ƴ werfyl ferch howel fychan*
 Kla wyfi eisie kael ferch *g*
 ar fol bol y baiol bid *Dd: llwyd ap ll'n ap gr:*
 280 *Atteb: kenad wyf a wna kynen* *h*
 meddylgar yw am ddeilgoed || (1. 23)

MS. 94 = Hen. 412. PROPHECIES and POETRY of a very miscellaneous and "scrappy" kind, the whole being in the autograph of Sir Thomas Wiliems, physicwr. Paper; $7\frac{3}{8} \times 5\frac{5}{8}$ inches; 264 pages; bound in white vellum.

- i. Annerch gaer veinir gwyr vyniw ganwaith &c. *dd: ap Edmond i*
 b. yn rhad heb gennad vn gwr oi raddau &c. *Anon. k*
 c. chwe rhyw varthyroliaeth yssydh: diweirdeb mewn iœnetit &c. *l*
 d. Hawdh amor rhagor rhûgl Gymro *m*
 gwaewlym Gwillim hael vap Allo &c. *Henûriat ae cant*
 e. *Pan geisier dd: Gam dala O. Glyndwr ymachynllaeth*
 Davydh Gam dryglam dreiglhdyn &c. *n*
 ii. Ceisier tra seilier troshoeliaw y drvsaû *o*
 fo ar gair drwg drwy'r vagwyr draw *Anon.*
 b. *Ƴ Ƴthel ap dd: o Gaervallwch yn llan Eûrgain am dyngv anvdon.*
 Ƴthel val gefel a gair y dyngv *p*
 baw wedy'r elych yr bedh. *Ƴolo Goch ne D. ap Edm:*
 c. nyd y ci carth val arthvloch *q*
 yr hai a ladhodh yr hwch *Ƴ. Goch*
 d. phidodes oedh dad phidodyn &c. *r*
 iii. dager drwy goler dy galon ar osgo &c. *Ge'vulMechain yw gwr am ei chûro* *s*
 b. Serch wŷlo gwŷlio o gilwe *t*
 mer moch mwc / yw naw gelyn y golwe *Anon*
 c. yr hon ar gwedlif medh yr henwr doeth *u*
 gwyda gwyrth gwyr ag oerhdwr
 d. *y D.Benvras wrth ynill y maes yn Rosûr: Can gwell Caer Gadell* *v*
 cair vrrwydiaw gweileh pan dhel gwalch glan Alaw &c.
 e. *yr ail maes pan ei llas y canwyd hwn.*
 llas davydh Benvras llas yn ardwy (gwyr llas eryr taladwy *w*
 llas arglwydh mawr gwawr Gornwy lladhiad pawb a wyddiad pwy.
 f. Moes gûsan ym rhan aro hwy (moes vil *x*
 moes dwyvil moes deûvwy &c. *Gr: Gryc*
 g. *Yspryt wrth spio Gruff: Maeloer yn dyvod a Gae'r Tervyn*
 dyweid yth arglwydh rwydhwaf fod deulû dig yw aros &c. *Anon. y*
 iv. Ceir tre a lle a llañ (a maenol a mynydh y trûan &c. *Robin dhû z*
 b. davydh Gam lingam vileingin (golesc *a*
 gelyn Richard vrenin &c. *Gr: ap Ow: Gethin*
 c. O gweli di wr coch cam yn ymofyn esgyrnic wen &c. *O. Glyn dur b*
 d. Mae i mi vab a vydh Abad nyd gwaeth ei dadmaeth nai dad &c. *c*

DAROGANEU.

- 1 Meibion moelion a vydh alltûdion *d*
 gwae ef ai gwnaeth hinod hûd arvaeth mamaeth *A. Vras*
 2 Bardh hvnawc oediawc adwen dy henw *e*
 ywein a vydh etton, ywein a rydh gwared
 am dir y vrython. *Taliesin*

- 4 Bydhawd clau clywid chwedleu gan chwedleydh a
ac or plas eu rhyas rhygilion
- b. Pan ganer Corn cynwr ymhriphordh gynthwr b
ywein pen darogan pan draetha treithit duw ehvnan *A. V.*
- c. Gwylwyr parth pyrth rhatlon ai gwyl pan hwylyon . . . c
y gymyniad rag y dad dalon *Taliesin*
- 5 Amlw blaen coed hoed hitedron, ... d
aml vyð dreigiav ymlaen dragon &c. ”
- b. daroganaf y rhüwynt ar hynt yr Gogledh &c. ” e
- c. Brenhin byrh ei hyrh ai hyder *y Bardh Bergam* f
- d. C. Jesu am cydvydh Christiawn am gogawn am gwybydh . . g
archent drügaredh cyn diwedh y dydh . *Taliesin*
- 6 Ys rhyvedh genyf yr haf hirvelyn &c. ” h
- b. Ath ogyvarchaf vrenhin am vyd gorvydhn i
a gwae y Saeson pan eu gwypon . ”
- 7 Ath ogyvarchaf ben gogyvarchwr k
ac ar bob rhiw rhawd o gievrain ”
- 8 Tarw cornioc o Vrutus o dad i dad Califra o vamwys &c l
b. Saith dadoliaith llaith mab Henrhi &c. *Taliesin m*
- c. yr hydhn y govynnaf pa ryw haf vydh hwn &c. ” n
- 9 Gweleis morawd ac adhoed yspydhawd &c. ” o
- b. Coronoc vaban ymlaen llü, gwr yw duw hawdh ei garu . . p
crededvn vydh iach rydh gwared gweryd . *Taliesin*
- 10 Ordhod vron gorvod gwilli ardar q
gwyn y vyd Cymru or dydhawt / ”
- 11 Ordhot vron gortot hebrryw dhygymot r
gwn y voli moliant oesawr ”
- b. pan dhel gwynion gynavon y greigiav Brytaen &c. *A. Vras* s
- 12 pvm mlynedh a vydh hyd atvydh vrenin &c. *Anon* t
- b. lleopard a gyvyd yr hwn a vydh cryf anveitrawl &c. *Tal.* u
- c. Coronoc vaban y[n] y dyhedh v
oll o dorri rheged a chred feüan . *Anon*
- 13 Mad dhyvydh llü diergryd ar veirch prennav &c. ” w
- b. yr hen wriawl iar, y march canwelw a ymchwel
afon Berydh &c. ” x
- 14 Hil Gynvyn cadarn baladr cedyrn y ceidw y dervyn &c. (31) y
- b. Yr hydhn ar vynydh opha o awydh ymdaraw yn
rhyd nys rhyvedha &c. ” z
- 15 Tri adhawd vynhawd ef a berir a
ac ywein vydh pawb ai gwybydh ac ai gwylia (33) ”
- 16 Gwybydh vod val trüth yn troi traymchwelav . . . b
rhan o wledh oessedh heb dhim eisïav. (34) *B. Bergam*
- b. pan gyvotto main Gwynedh oi gorwedhva c
ac or diwedh yr mor y gyrrir (35-6) *Taliesin*
- 17 Arwydhion yw rhain gan y gogoniant d
bievydh y goron ar bolh geirydh . (37) *Merdhin*
- 18 Moch dhaw byd yngherydh yngradhaü carant e
Ywein gwedy biav Cymru Cymro hyvryd. (38) *Taliesin*

- 19 Ef a dhaw Rhys a wna gwys o gyvan &c. *a*
 b. Gwedy roter y bedhaŷ ymonwent goffraŷ &c. *Taliesin b*
 c. E testiolaeth o Bentraeth y bentref Rydychen ac ywein vydh &c. *c*
 20 Atvydh Rhys ap Rhys a dyvyn a gwys a rhyvel ar vrys d
 hyd vro Chestre . . . a gwaith y Beirdd a bery *Taliesin*
 b. Bydhawd Eryr yn wir ar dir dewi *e*
 a gwyr yn wir o dir traet pali *Adha Vras*
 21 Hoean borchellan ando dir eilon &c. *f*
 b. Hari wedy r ling ar hangof ar angen &c. *g*
 c. Christ fesu celi y ti coeliaf *h*
 ond mi Taliesin nyd oes gyvarwydh *Taliesin*
 22 Cyvyd y Bwch ar Blaidh a chariat yn rhin &c. *i*
 b. moch dhyvydh ynwrf dhyvrys ovalain &c. *k*
 c. diargel rhyvel rhwyf am dhwylyan Gonwy &c. *l*
 23 ordhot vron gorfot galon dorri &c. *m*
 b. pan vo rhudd rhedyn a choch y celyn y daw *n*
 Ow: lawgoch &c. *Taliesin*
 c. Avallen beren beraf ei haeron &c. *o*
 d. Cyŷ awr dhygyvawr am dhigvyng &c. *Adha Vras p*
 24 Tri sant a gyvyd yr byd or bedh &c. (53) *Anon. q*
 25 pan dhel am Awst gynawst newydh &c. *Merddin r*
 b. pa bryd y daw arvyse dervyse ar Saeson &c. *Taliesin s*
 c. pan dhel arnon hen arwydhion *t*
 a gwragedh gwedhwon a gwyr moelion
 26 Am gyvodi Rys a brys eiriaŷ &c. *u*
 b. Yn amser Gr: ap Il'n Sissillt . . ydhoedh dat vrŷtiwr mawr ynghymrŷ . .
 Gronw dhu oedh yn hir Mon, Ac Adha vras oedh yn trigaw isconwy yn lŷe a elwir
 Aber llechoc yn y man y peris ef ei gladhu ynghylch 1038.
 27 Pan vo lloegr heb gyngor ag angor ar longav *v*
 yna gwnant encil ar hil Henri. *Rhes Vardh*
 b. E dhaw Mai gwaetlyt o vlaen y die fesu dŷ &c. „ „ *w*
 28 *Dechreuŷ llyver MERDIN WYLLT yn dangos pwy a wladycha byth*
yn ol eu gilydh: Yn gynta Eirda, Coel Cymry yw bi ends:
A gwedy hyny Ceneu Henri yn y oes nyd oes waret *val y*
canlyn yma yn yr hen Copi &c.*
 29 *Merddin Wyllt a Gwendhydh ei chwaer.* *See also p. 113.*
 byt can gwdost y ystyr *x*
 pwy wledych wedy Bryhyr
 gogelet dŷw o wendyŷ†
 33 Avalhen beren hirwen o vlodeŷ *y*
 a gwneuthŷr o wyllt gwallt hinon†
 36 Oyan a borchellan oed reit gweidi *z*
 ac ymladh yn daer am dhwylyan dywi.‡ *Merddin Wyllt*

* Nothing follows in this MS., but about a third of the page is left blank.

† Cf. Skene's *Four Ancient Books of Wales*, vol. ii, pp. 224-233.

‡ Cf. *Myvyrian Arch: of Wales*, vol. i, pp. 150-3, stanzas 2-10, 12, 11, 22, 13-17.

§ *Ibid.*, pp. 135-7, stanzas 4-10, Oyan a barchellan bydan a ddaw / a rwyf o wynt
 a ryfreŷ o law / a rwyf o ereidyŷr yn rhyvoriaŷ / ac ar vwyŷt y tri y porthir y naw,
 12-18, and 22.

- 38 Mil a 600 ai wrantû (yw edrych / vydh oedran yr Iesû pan dhel nyd rhaid ei gelû / am yr hen Fydh y dydh dû *Robin dhû* a
 b. Prif ar bvmyp yw'r tymp ar tai (yn weigion) yn agos i Glamai &c. b
- 39 *A prophecy, mostly in prose, concerning Henry VI, Richard III, Henry VII, Henry VIII, Edward VI, Mary, and (at great length) Elizabeth.*

O Albion of all landes pleasant to behold

rejoice that sight to see, & shall the betre for yt to die.*

51 *CATO'S advice to his son (see Pen: MS. 3):* Na ddylret ar Gyngor onyth elwir &c. *ends:* Ar Cynghoreu hyn a elwir *Cyngoreu Cato Hen* yn dyscû cadw ieuanc y vap Ac nas dwc anghyngor vyth.

63 Pei bai Calan Mai nyd man (osodiad) &c. *L. Glyn Cothi c*

64 Oian borchellan bydan a vydh d
 Escyp anghyfeith dipheith diphydh. *Taliesin*

b. Amser yr Egroes oes eisiwedig &c. &c. &c. e

65 Gwedy roder y bedheû ym monwent Gorbre f
 bit llawen wedy die nadolic /

b. pan dhel gwynion gynafon y greigie brytaen yna'r ymlad- *g*
 hant ar tir ai gwnel ai tervyscant. *Adâ Vras*

66 Rho duw genedl rhaid Gwynedh h
 baint mawr brûtus glodvawr gledh
 vn dâw gwir yn daw gwared *Hwlcyn*

68 y gleisiad hediad hoewdec i
 trwy amarch ai try ymaith *dd: Iloyd ap Iŵn ap Gr:*

70 deûall y bvm dûll y byd h
 gedweh hyn dâw gyda chwi *Dd: Iloyd ap Iŵn ap Gr:*

72 Quum Cornix maior crescit tunc Anglicus honor &c. l

b. dynion a vawr son over serth &c. *S. Iew. J. Jencyn*

73 *Gweledigarth S. Paul:* Diw Sûl ysyd dyd etholedic gan dâw yn yr hwî y llawenhaa yr enetieu yn vwy noc yn y dydieû ereill *ends:* pwy bynac o honom a glywo y drygeû hynn, ni a dylewn ymchwelut ar ein arglwyd dâw dâ, megis ac y caphom ygyt ac ef bûched dragywyd hep dranc na gorpheû. Amen. *See MSS. 14 p. 151, & 15 p. 8 above.*

78 *Copula carnalis fit interdicta sodalis &c.*

80 *The Prophecie of Merline of Chalidone* concerning the "Virgine Queene" "R.R."; "R.B."; "a reiale G"; "a dreadfull dragon"; "a Cock with a beard"; "the Gryphon, the lion & whyte greyhound" &c.

84 Kyng Vortiger asked Merline who should be six of the best Kynges in England &c.

85 Further prophecies concerning "Talpa" and "Nemo," "the riale prince," "three yceres of great battles," "the church," and "heretices."

88 Certain sayings of Thomas of Ansterley, John of Berlingetou, S. Thomas of Carterburie, William the abbot of Ireland, William Ambrose, Thomas of Asheton, Salomon, Mahomet, S. Bede, John de Rupe scissa, and Brigit.

93 *These armes shall prosper in England: A black crow &c.*

94 The swane shall swyme the ryver broad a
and trouble the water with his toe &c.

95 A list, in alphabetical order of the birds, beasts, &c. adopted in heraldry and the names of the persons who have adopted them on their respective shields.

Antilope Henrie 8.

Anchore gyite L. of Lincolne, &c. &c.

103 A genealogical chart giving the "descente of all ye kynges of England from Wm: the Conqueror . . to this present yeere . . 1595 by me" [John Davies].

110 Latin Extracts entitled *Historia Brytonica*

111 Oean borchellan borchell gwine b
gwillieid ag escymynieid ai gwasgaran (7 stanzas),

Merðin Wyllt

113 Scotland a gwŷn tynghetven maes o dwysawc arbenic, yr hwn a wysg attaw ehvn, bob lle or mor bwygilydh &c.

114 *Hari 7*: Hel a gaiph dros heli oñ c
y gwyr ny wyr gair on iaith *dd: lloyd ap ll'n ap Gr:*

117 *Hari 7*: Ennynwyd tan yn ein tir . . d
y Cranc vyth ei nyth yn ol. " "

119 *Ritsmunt*: pan vo cyphro yn y bryn Cywoethawc . . e
ac yn niwedh y Saith gwaith anrhugarog: / *Adha Vras*

b. *Hari wedy r ing ar angen a rhag ofn yr angen &c. Tal. f*

120 Extracts from a Latin Chronicle written at Madgebury before 100.

121 *ŷn Brytaine this Iland that men caule Albion great sorowes be lyk to light hym on a beare &c. 1552-3.*

b. W. fo am Benvro yn chwe bañ | hei a aeth yn hai weithian *L. G. Cothi g*

c. Bydan bardh yscolan gynt fo gyvyd . . h
gnaud Ywein yn y diwedh " "

122 [*Ow: Glyndwr*]: Map y dyn sydh ryvedh ac yn y brophetoliaeth yw ðarogan ymhob lle, a phawb yn ei dharogan yn wr marw, ag yn garw deccaine, ac yn Eryr Glas or Glyn, ac yn ywein ac yn llew, ac yn vaedh, ac yn afr, ac yn dwrch daear, ag yn oen, ag yn darw, ag yn Geilioc. Ac nyd yrbain ydyw y pymthec henw a roes y pymthec Bardh ar vap y dyn &c.

b. *Prophetoliaith y wennol, ag Eryr Caer Septon.*

123 Hil Rvn cvn cain arav i
megys nad ebrwydh deallt wybrydh.

124 *Gwyr Gwyned*: Gwyr Gwynedh hyfryd yn ael hyfre k
ef a vydh cyfyng cyngor y cor goreu *Taliesin*

125 panna chred gwyr Gwynedh gwedh gyvodi l
Gwynvydedic ymdheithiec am ðenoethi coelvain *Adha Vras*

126 *Uyma byncieù o gyfoissi Merðhin Wyllt a Gwendyð*
Yn y diwedh or pan el Cymrù heb ganhorthwy m
diofryd y bawb a gar. "a! or blaen" Cf. 29 above.

127 *Y lleo ar wadh*: pan dhoter gwerth y dhwyvûw ar yr vn a chroci yr avr, yuo y try y llew yn wadh velticedic *ends:*
Weithian ceisiwch angwanec yn llyver Merðin ar lan y pwll. Canys

hyd yma yr hebryngawd Merđin Wyllt y Gildas ap Caw ap Prydain y prophetoliaeth weŵ ac nyd a ir ymhellach.

129 *llyma vreuđhwyd Grono dhŵ o Von*: Gwr eang oedh y dŵdŵr vychan ap Grono ap Tudŵr, yr hwn wr oedh luđedic wedy dyfod o lŵndain wedy hebrwng y veistr y lys penmynydh ym Môn *ends*: yn yr amser hwnw y chwynir Cymrŵ, ac y cloigir lloegr, a dyn ai dyrne n dhrygiol a thernas dhirol a welir, a rhyvedhod yn agos. (See p. 172 below.)

132 *Die Sál*: Ar y dydh y gorphwysodh ein harglwydh ni Jeshŵ Christ yr ymyseytwa y tyrechod ac y syrth y gwenwyn &c.

y Brawt Jevan druch y daran

133 Anwybod y bawb pwy ydyw map y dyn a phwy ydyw y wadh velldigedic a phwy'r vorwyn or llwyn llwyd &c. *Taliesin*

134 Edward yw hwn aedh gwrolaeth *a*
dir yw encil ar hil Henri "

b. Ygwr marw. (1) Dewi ai gelwis ef mab y dyn (2) S. Thomas ai gelwis ef brenhin y morwyndot *ends*: (15) Sibli dhoeth ai gelwis ef yr ail lhw o vrytaen vawr. Yr hwn a ynill y † vendiceit

135 Mur ar dir hir wedy'r ymdyn ymdynnw *b*
a llawer o bobloet a drŵdaniaeth heb eisiae *J. Veudwy*

136 *Y Cadae ar ymladae*
Gwyr Mon a wyl ar vn pen bryn *c*
ac yua cyrchant đinas llŵndein
ac yna y gwnan ywein yn vrenhin ynys Brydein
Tref Beli Hir a gysgoda ynys Brydein *Merđin Wyllt*

138 Bardh yscolan rhin rhybudh
y Von dirion drefyđ y bŵdhaf awenydh *d*
yrhai bievydh tir yn hendad *Scolan*

139 *Cywydh y pedeir llythyren ben bys—K. y. H. J.*
pob rhyw vardh a wahardhawdh *e*
gwylio ar K. a galw ar Y *Il'n ap Jevan*

140 Llyniaf yn y gaŵaf haf discleirwyn &c. *Anon f*

b. rhyvedh y diwedh o deuai (ystwyl) &c. 1614 *g*

141 Bardh wyfi yr beirdh a vydh *h*
vab y dyn yn vab yw dad *Edward ap Rhos*

142 Eryr a gyfyd bryd ym mrython *i*
pan vo truan twrv annodaŵ *y Bergam*

b. Arwyđocaŵt rhai geirae prophetoliaeth

Y Ceilioc Brenhin Fraine

Y ci brenhin Sicili &c.

143 *Ywein*: pan goter gwynion belydr ar draeth Beli &c. *Tal. h*

b. pan vo rhudh rhedyn, a choch celyn &c. *Taliesin l*

c. pan vo vchaf brig ton, pan vo llymaf brie onn &c. *m*

d. Prophetoliaeth yr vnicorn (Gwyl y 15 henw): Ef yw'r ail. llew a vwytaen Vawr yr hwn a ynill y Groes Vendiceit &c.

144 *J Dd: o Lan Dyvi o "gorph Il'n vap Gr."*

Da vŵ d'antur wrth gŵras *n*

y dhwedyd pa vyd a vo *Gr: ap Il'n vychan*

146 *Atteb*: Gruffydh awenydh vniawn *o*
enwoc wyrth a wna gwrthie *dd: llwyd ap Il'n ap Gr:*

- 149 Gwelwch rys a gwys yn gyfan &c. *a*
b. Gwedy hwnawc hyd h golûdawc &c. *b*
c. *Mai*: ymogelwch ymarlwywch Rac mai &c. *c*
d. *Merðin*: darogan Merðin pen aeth ar dervyn, *d*
ar bawl egored y bû ei dynged
rhan o wledh oeswledh heb eisieu . *Taliesin*
- 150 Yr haf hir wnnawc *cyfodawc* dûawc a dhaw *e*
ai difa o lawer or ecclwysau
" *f*
b. Bid s wydheles ar wedhillion
Bid yno Gymro yn cymryd alltûdion *Anon*
c. Mad glûdir yn wir y *dir Beûno* &c. " *g*
d. One Sarph gwedy'r Tarw chweched arwydh *h*
7 dhiawl y Sais dhala swydh .
- 151 *Crynnodeb Taliesin*: Gwylia am yr haf gwlybyroc &c. *i*
b. pan vo 6620 . . o . . Adhaf hyd yr haf hir velyn &c. *h*
c. *Ymddidan rhwng Merðin a Gwenddyd ynghylch yr Eryr l*
Mawr, Onnenae Meigiawn, Cors Vohno, y XII Coron hil Rodri,
Yr Afon Goch, Gwaith dovr, y Bryngwyn, y Syberw varchoc, y
IX brenhin Ccroncc, S. Siors varchoc, ar Etewyn tanlyt: O
Merðin dec vy mrawd . O Gwenddyd dec vy chwaer_yrwy fi n
digio gan dy ysmahalrwydh di yn ceisiaw bûdhûgolïaeth yth
giwdawd *ends*: Ac y ti yr Eryr or Glyû y mae henw
newydh; Canys ti a elwir y pentewyn tanlyt, pan vochwî yn
ymdhidhan o'n hiaith ni ymhob iaith . A thydi sydh arglwydh arnomi;
eiriol di ar y traic coch vy nethû i estwng yr ʒsrael, canys y Saeson
ywr ʒsrael, megys y dialwyd traha'r Brytaniet gynt or blaen. *Merðin*
- 159 Pan dharfo am M[ari] fo dhaw E[lsbeth] yna syrth yr ynys *m*
yr van isaf / yna bydh yr ecclwys yn y radh orisaf &c.
- 163 Hari Sant hyf yw'r oes hon *n*
bid dy nai ar y byt hwnn oll *Gr: ap Dd: vychan*
- 165 Amser yr hyd y bydh byd *o*
ar byd a dhygwydh ar ben *Robin dhû*
- 168 *Lindys*: Yn niwedh oes salwedh Saeson *p*
a gortrymir ar gadarn tec tec vroydh *Merðin*
b. vnair yw Mair ai morynion *q*
a lywodraetha'r tir mewn gwirionedd "
- 167^b The hare shall then breed at the hoate stone *r*
howe he went vs fro, no man cane tell *Tho: of Alsclown*
- b.* 1595-6. When Sondag goeth by e. d. . . & prime by one &c. *s*
c. burnys ne batailles brytenet shalbe *t*
he shall houlde vp the horne
- 169 Regum Scotorum fuit inter cætera regna &c. *u*
- 170 *Pacn aeth Cadwaladr y Ruvain o.c. 683* . . ync y bû vvw *v*
bvm mlynedd gyda Sergius hap &c.
- b.* Byd a vydh heb wynt heb law *w*
tir digon vn erw y naw &c.
- c.* Amliw blaen coet hoet hyvedran *x*
nys digret dyn byw bot a welan *y Bergam*
- d.* Byd a vydh bryd wrth lyw byw &c. *Merðin y*
- e* & 201, *d.* mab a dhaw y gerdet nos &c. " *z*

- 171 Beth gwedy y chweched Hari rhy / rhyfawr draha . . . a
ywein . . a ostwng breint barwnoit traha *Taliesin*
- b. *Rhyvel y gwarthec* : Bydhawt bryt wrth arvañ . . . b
y wneuthûr iawn y gywir am ei golledeû *Merðin Wyllt*
- 172 *Breudhwyd Grono dhû o Von* : Gwr eang oedd ef &c. c
See p. 129 above for another version worded slightly different.
- 174 When Rome is removede into England . . . d
stryk downe the best & stayd theym downe for euer.
Tho: of Arselton
- 175 Madws ym gael amodav . . . e
cophâ wyr Germania mwy *Syr Thomas Chwith*
- b. llyma vyd rhyvedh Rûvein ar beñ bys &c. y *Bardh B.* f
- c. *ÿch* : Ef a dhaw amser y paran hogi . . . g
ac oweh val blaidh ymlaen marchocion . . . y *B. Bach*
brwydr a roes glas cas gan y Saeson. o *ystwm llwynarth*
- 177 *Beda de dictis Merlini* : Cum Anni Christi &c. h
b. Gens erit australis rector regni generalis . . . i
Anno testante cadet vsurpans iubilante *J. Brydlyngton*
- 179 Avon demes temestlir h
yn vaet draw yno i troir . . .
Coron ynys y Ceûri *Syr Dd: ofeiriad*
- 180 *Mar: Ywein Tudyr* : Cywiw ardal cywirdeb / l
Cof ehelaeth ny wnaeth neb . . .
eraill . . yssydh gelwydhog ei swydh
M. Wyllt . . Am horvryn . . cerdh wamal am avalaû . .
Merðhin Emreis . . . nyd pwyll hawdh . . .
Trydydh ormes Tal. traethodh oi vodh trûth oi vin . . .
awen lwgr ywein Lawgoch . . .
Adha Vras gyweithas gam
a byrgwd fals y Bergam . . .
ysgolan / twyllodrus govalus gan . . .
O lladh Owein . . . mae gan Christ . . . ywein arall . . .
O lynn Cain y lann Conwy *IL'n ap Ceuwric dhû o rôn.*
- 183 Y Brût hen wyt yn brat taû m
Y byd ny thal dwybodau . . .
Trioedh ny ad nyd coeladwy
Taliesin na merðhin mwy . . .
gwennol a orffor gynnen *dd: Gorlech*
- 185 *Gwyddyl Caer lleon* : Gochwiban gwynt yn yr avon . . . n
ymwedh salwed Saeson.
- b. *Conwy* : llynges vn dirion yn llesteir creû trwst rwyrañ &c. o
- c. pan ðel gwynion gynafon y greigieu Brytaen . . . p
ar tir ai gwnel ai tervyscant *Adha Vras*
- 186 Man yr weilgi, a henri y tri tramwr &c. q
b. Ef a ðaw yr Bryn gwyn brenhined a diwreidh coct a r
cheûrydh &c.
- c. Brenhin y bwch gwalch gwineû &c. s
- d. Gwylwyr parth pyrth rhatlon, ai gwyl pan hwylyon yar las heli &c. t
- 187 dyvydh dygymv, ac ymlaen cat cafot oerðu . . . u
rac ywein . . . pryt nawn pa iawn a gaphant
- b. *Harri VII* : Mi ath ogyfarchaf gûlvard bwyd alaf &c. v

- 188 *Cyngor M. Wylt* : Mi ath ofynaf verđin pa vyđ a vyđ . . . *a*
 Ac y mae yn y llyvreu cyfryw cyfrin
 onyth ladh di dhûw nyth ladh di đyn.
- b.* Merđin mor druan genyf *b*
 byđawt cyfredin vy narogan. *See Pen: MS. 1, p. 1.*
- 189 *Gwascargerdh Verđin* : Gwr a lefeir yn y bedh *c*
 yni del gwynt a thes
- 191 Leopard a gyfyd yr hwn a vyđ cryf anveitrol, a chydac *d*
 ef y marchoccaa lliosawc dorvoedh, Ac ef adhaw yn rhith
 gwr *ends* : Ac ar y forđh ef a archollir mewn brwydr yn
 dolûrûs ac yn dhiogel ynghwlen y cymer ef ei dhiwedh . Ac y
 cleđir ymhlith y tri brenhin a ofrymodh y Vair *Taliesin*
- 192 Y marchoc yn arvoc yn erbyn cateu *e*
 Aelaw hil manaw mynawc arveu
 a dywys ar vrys dros vor heli *y Bergam*
- b.* Cystlynedh penaeth weision, Rhyđyvydh llymynawc *f*
 Ac arall a đyvydh pellenic ei lûydh llawenydh y vrython
- 193 Rhyvel dervyn gan lywelyn llew pan dhiwedh *g*
 yr hael drindawt ran drûgaredh. /
 „
- b.* Rhiedawc bwyllawc bellenic y lwydh *h*
 onyt prif gytymaith ym nys gwybydh *Taliesin*
- 194 Arvam wyndyt cymerwch rybydh *i*
 gan Daliesin eurin orwydh
 gwydh bievdyh y dydh goreu *Merđin*
- b.* Cywetheu y drindot cyvoetheu *h*
 hyt vrawt traethaf volawt vel diameu
 „
- 195 Byđawt clav clywyđ chwetleu gan chwetleuđ *l*
 Ac a yrh or plas eu rhygas rhygûlion *y Bergam*
- 196 Corn ymhedyđav corn ymhedair bann *m*
 diaw y đial etwa'n traha trais cadarn
 „
- b.* pan ganer corn ganwr ymhriffordh Cyngwyr *n*
 pob traha treithyt đûw ehvnan
 „
- c.* diargel rhyvel rhwy am đwylan Conwy *o*
 ym wir gwr bievdyh tir tyroedh Cynan.
 „
- 197 daroganafi brigat gan geitwat prydain *p*
 ecelwys yn gaeth gwae ef ai gwnaeth prydain *Ađa Vras*
- b.* Arvaeth morwyr orvot ongyr engyr wyđant *q*
 or diweđvyd lluoed gwyndyt llawen vyđant *y Bergam*
- 198 Daroganaf awen ywein varchawc *r*
 galleb bob cymwedy brwydr drin *Merđin*
- b.* Y meibion moelion a vydh yn alltudion *s*
 ar bawl y goret, y bu ei dynget, mal rot *Merđin Wylt*
- 199 Eryr a gyfyd bryd ymrythv *t*
 meibion amđivad, a gwrageđ digarat heb hat hilion *y B.*
- b.* Mi ath ofynaf gûlvard eilvardh goreu *u*
 pan vo aerfa, pan vo tyrfa twrf anodheu *y Bergam*
- c.* Ywein yngait ywein ynghyfarth *v*
 ar dir, ag arglwyđiaeth gwyr gwaran
 „
- d.* Clywitor corn mawr llawr llundain *w*
 yn i wise ny wiscir arnaw
 „

- 200 Amlw blaen coet hoet hùedron *a*
 nys digred dyn byw bot a welan *y Bergam*
- b.* Pan alwer gwyr Gwynedh nat byw eû bonedh *b*
 val y cafad Cai trai traeth morien ”
- c.* Daroganaf y rhywynt a hynt y Ogledd *c*
 ac ar vreint taleith gobeith Gwynedh *Afa Vras*
- 201 Corn a vydawr corn a lefawr *d*
 nos waret o get ydaw *y Bergam*
- b.* Gorovyn gwawr blygein gan deulû ywein *e*
 gwyn y vyt pan annodein ”
- c.* Byd a vyð bryt wrth lyw *f*
 gwan fyð bob ail dyð dadlaû *Merðin*
- 202 Gwynt rhywynt a rhy law, a briwaw broydh *g*
 y byð gan gywarae ar Sais saith cant cyni *Merðin Emrys*
- 203 Tri Sainet a gyvyd or beð yr byd *h*
 y deil ei waew oet mygein mygaf ” ”
- 204 Dysgogan Awen phion fawydh *i*
 dir yn oes Cadarn enwir gat haiarnion ” ”
- 205 Bydawt gwyr gwylain ar weilgi *k*
 yna bydh dygyvor amgor amgen *Taliesin*
- b.* Orðot vron gorvot galet anidawr *l*
 ar vaes Ergin lliaws eû brenhin, oe bwhwman ”
- 208 1450. pan vo blwyddyn o ras yng wlat Rûvain *m*
 Ac y dychwel Ywein . . . y waret ei werin or
 gaethiwed gaethaf &c. ”
- 209 Nater heibio'r diarhebion gwir yw diareb y *n*
 gwyr doethion, &c. ”
- 210 llawer newyn a vyð . llawer dydh dyhir, &c. *o*
- b.* dyvyð chwetleû newyð yn amser coc a mai hyvryt, &c. *p*
- c.* pan vo'r gwyr gwalcioc, ar gwragedd crihoc &c. ” *q*
- d.* pan ðigwyð yr Alarch y byd diarborth deifr &c. ” *r*
- 211 Y loeger y deûan traian tri phenaeth *s*
 a difeith Vrycheinioc dienwoc drefi ”
- b.* Eyr a gyfyd bryt ymrython *t*
 a dreis angev, yn amgen dudet ”
- 212 Marchoc ymarûc yn erbyn cateû *u*
 noðet an rhoðo heb dwyll het dro drwy wladychû ”
- b.* Nowcwys anwahard a erdir y leni &c. ” *v*
- 213 Gwedïaf Christ ar y Groes letaf *w*
 bit pobl ynghryt rac ofn y Ci *Merðin*
- b.* daroganaf gerð Daliesin *x*
 darogenir cenir gerdh Aneirin gyn y rhyvel,
 a cherð a draethaf a draethodh Merðin &c. *Taliesin*
- 214 Gwyr Gwyneð och dyheð ywch y daw &c. *Merðin y*
- 215 *Y pedwar anivail*: Aniveilieid a volaf
 a dyrh yn y bedwardh *Il'n ap Ywein z*
- 216 Coronoc vaban a dhaw, o Lin Talaith Aberfraw &c. *Taliesin a*
 Pages 217-24 are wanting.

- 225 *Jr wdcneif neuŷ gylhel hely*
lle cyfing dirving dervysc *Rhes Goch or yri* *a*
ysgwŷr hi ysgwario hyd
- 228 *Mol: Dd: llwyd ap dd: ap Rydherch*
Hawdhamor blaenor y blaidd *b*
a llaw dhŷw rhag lladh ei wyr *Dd: Nanmor*
- 230 *Mol: Wiliam Sion "biau . . goed ag ŷd Gwedy gada"*
Y Gwr sy hwy nag yw'r Sir *c*
ond olew ne dai Wilim *ŷeuan deŷlwyn*
- 231 *Mol: Gr: ap Nicolas*
Wrth dhechrau am Swydhau son *d*
hŷawdl y vro a hoedl' yw vrig *Ho: ap D. ap ŷ. ap Rhes*
- 234 *Mihancael yr Archangel: da air o vewn daear vŷ e*
dan ei dhwy adain a dhel *L. Glyn Cothi*
- 236 *ŷ Hwlcyn ap Ho: ap ŷer: dhŷ o Brysadhved*
Cad dhirwy Ceidio dhwyrodh *f*
naf dirion nef ai dyry *Rhisierdyn*
- 238 *ŷ ofyn telyn: Prelad cyfar llavar laes* *g*
tew byrh llwyd mewn tabar llaes
Rhisierdyn vy nyn ba wna
dewis gwaic dŷwies gwagedh *Gr: V'n ap Gr: ap Edeñ.*
- 240 *"Yn erbyn John davi am ei oganw ai dhrwc absen*
am y brenin": Syrthiodh a gwyrodh y gyrrn h
ar llaw voel cais velly vŷw *dd: lloyd ap W'n ap Gr:*
- 242 *Mar: ŷthel dhŷ o Leyn*
Dir yw o vro Veilir Vrych *i*
y grefydh wr dhigrifach *ŷolo Goch*
- 245 Dyw Sŷl dygym gŷl i ganed *k*
y Sant a aned dhyw Sŷl *Gr: ap yr Ynad Coch*
- 248 daŷ [=da] i mi henwi wr hŷnoc (trwm) *l*
tri maib hedh Molwynoc &c.
- 249 *Mar: Syr Roland Velivel [? Melville] o dŷwmares. 1535.*
Pa dwrw sy'n cwmpio dewrion *m*
nos yr wŷl nei Syr rolant *Dd: Alaw*
- 252 *Y notae: Mastr llwyd mab wyd am wybodaeth (praph) . . . n*
o gwnawn pho rhag gwenwyn phaeth
a dygia phoedigaeth
oes am einioes ysmonaeth *Gr: ŷeuan ll. vychan*
- 253 *Attep: Coelia di vardh mai da cilio (rhag nod)* *o*
val rhag neidr ath vratho
rhag y phrwyth y danllwyth dan *Mr: llwyd*
- b. Dowch Wynedh yr wledh ar lam (Conwy) &c. D. ap Ed: p*
c. y D. ap Ed: Gwr grym grair groewgrym groer greŷrgryw &c. q
- 254 *ŷ Owein Glyndwr—"na weinia gledh ywein glyn"*
Ceneis er na vedreis vydr *r*
Arwydh yw'r Seren wenn wiw
Tri o heuweŷ gleinieŷ glan
drig ar y mab drogan
Cadwaladr . . . ywein Cynan
ti yw'r Arth . . blaidd . . hyd . . ych . . dreic . . .
pan dhel gwyl vair . . . ar Groclith yn vn
A haf hir velyn yn daw gwared

- Gwedy bod yn hir odech
 yn alban dan lydan lech
 gwisce dy siapled . . Ywein drwy gau *ŷeuan** wyd
 a chonquest hors hensiest hen **Mered: ap dd: vychan*
- 256 The beame shall bend that beares the Assyse *a*
 shall lannce er all be lost *Tho: of Arseldone*
- 257, 147, & 262 When Rome is removed to England &c. *b*
- 258 S. mused in mydes [*sic*] mykyl toward *c*
 And mangell wth metall mercye
- b.* The falsed the forcast foule shall be found *d*
 And then this land Brytaen shalbe *ex manuscripto antiquissimo*
- 264 [*Dicta Catonis*] pan elych yr bwrdd bit * * * * heb dom dan
 dy ewinedh . . na vwyta . . ar vrys Cymer dy halen ar dy
 draensiwr . . na yf tra vo dy vwyd yn dy benn . . . *ends: na*
 thorh dy vwyd ath dhannedh.

MS. 95 = Hen. 410. POETRY by HUW ARWYSTLI, OWEN GWYNEDD, &c. Paper; 8 × 5 $\frac{3}{4}$ inches; 182 pages, some being mere fragments, which are interleaved, at the beginning and all more or less injured at the top corner up to page 95; first half of the xviii century; bound in white vellum.

The following names occur on the margin: "William Wynne . . rector of Llanaber and Llanvair 1757; 1760" (p. 153); "Gulielmus Anwyl c Coll: Divini Johannis Baptistae 1692" (p. 155).

Pages 1-32 are mere fragments.

- 33 *ŷ Dd: "amrhedydd llew Dd: llwyd"*
 Klod awneth dyfod * * * * *e*
 hvawdl barch hael yw * * * *ifan*
- 36 * * * * * r byd *f*
 Howel yn fal hevlwen fydd *Huw arwysdl*
 da oll aro duw llei rwyd
- 39 *Mar: gr: ap gwilim or kemes*
 torest vn om trvst anwyl *g*
 ai pen oi fab hynaf el *Huw arwysdl*
- 41 *Mar: rhisiart ap sion ap hūw*
 am sion ab hūw dūw or dydd *h*
 a brynodd bier eneid *ifan tew*
- 44 *ŷ hūw ab tomas: yr hen wyr oi rhan wrol i*
 hir einioes hūw ar wyneb *gr: hafren*
- 49 *ŷ antyni [sdanle]: bonedd dwy wynedd * * * * [ed] k*
 * * * sy waeth o seis as * * * * *hūw arwysdl*
- 53 *ŷ Edw: jarll penfro: Pwy n gall * * * * l*
 obaith vwch ben byth ych bod *hūw arwysdl*
- 56 *ŷ Gr: ab dd: ab Lewis: Y gwr siar dop grisier d[a]wn m*
 llew a llaw fawr well well fych *hūw arwysdl*
- 59 *ŷ lewys ab ifan ab dd: ab Owen*
 Af yn hen ag i fyw n hir *n*
 a ddwg yn i ddigoniant *ifan tew*

* In the margin it is stated that *ŷeuan ap Rydherch ap ŷeuan llwyd* is the author.

- 63 Y maer [o đinas mowddwy] a ddwg mowredd iawn . . . *a*
difalch oed y fwyalech fydd *edwart vrien*
- 66 llawen ynof llei nynodd *b*
Lewys . . . o waed ifan a dd:
pvm synwyr pvm oes ynod *Ow: gwynedd*
- 69 *f* ddŵ: dysgais yn y modd i disgyn *c*
yn vn dŵ ag yn win da *Dd: namor*
- 71 trindawd syn troi o vndyn *d*
yw wyr hen a wna rheini *ifan tudvr penllyn.*
- 73 *f* *Syr Sion ab ifan goch*
Syr Sion ail Siaron laswyray / da jaith *e*
nid tiwid siars had onid wyd syr sion *Anon*
- 77 *Mar: Howel ab siangkyn*
Howel enaid hil einion *f*
petter byd poed hir i bo *ifan tudvr penllyn*
- 79 *f* risiart ab hŵw: y blaenor heb neb lanach *g*
dŵw dair oes da do risiart *Rys Kain*
- 82 *f* yrry gwynt i geisio rhisiart ab rolant adre o flandras
Y gwynt trwm egni tramawr *h*
a chadw lv dwg chwedel da *Sion mowddwy*
- 86 Dart arglwydd harbart baham na thores *i*
vn klo yw edwar yw harbart hen *Dd: ab edmwnt*
- 92 *f* gruffydd fychan o gors y gedol
kawn ach einion a chynan klot graff *h*
iechyd a golyd ich dwy galon *Sion ffylib*
- 97 *f* *Ow: ab dd: ab Rys: owen ir hael on waew rhvdd l*
doed yn o hap da dy n hen *hvw arwysdl*
- 99 *f* owen ab howel ab ifan amhadog
owen braff ai wayw n y brig *m*
er y bynt avr ar bentwyn || 1. 38 *[? S. Keri]*
- 101 || braff lawen llew korffol wlllwyd *n*
aros i saig rys a sian *hŵw arwysdl*
- 102 *f* *Ho: ab rhys: y gwr hoew ddoeth gwir heddyw o*
kawn ddynd da n kynnyddy n dol *Ow: gwynedd*
- 105 *f* wathyn tomas o lwyn ierwerth
ch[w]ant sy arnaf gwelaf goeliad *p*
a dw tyfed dy tiffedd *hvw arwysdl*
- 107 *f* *morys fychan: y dyn a ddwg diweniaith q*
dendio yw dwyn yd wyn dy dad imperfect „ „
- 110 *f* *S. ab hari ab rys dv: dyn ir glan i dynnyr glod r*
fanwyl gofvn a fynnych *owen gwynedd*
- 114 *f* *Wm: ab siangkyn: Y llew vn ddull a howel s*
ath ad wiliam ith dylwyth *ifan tudvr penllyn*
- 116 *f* tomas gruffydd arglwydd llanbedr
yr arglwydd mawr evrgledd mwyn *t*
galawnt ifor glan teifi *Sion mowddwy*
- 118 *f* ddwv: pwyl sy ben yn pasio byd
pwyl orvwchaf pvr iechyd (not Tudur Aled's) *u*
yn fab dwv yn ddwv yn ddynd* *hvw lewys*

* Only a fragment of pp. 119-20 is left, and the last line may belong to some other Cywydd.

- 121 *ſ* *Hw gwyn or morfa mawr*
Y perl ifaingk pwr loywfaeth *a*
drwy iach wledd draw ywch lwyddiant *Sion mowddwy*
- 125 *ſ* *rys ab ifan ab lewys*
Y dyn ir a dw n arwydd *b*
fy wllys vwch felly sydd *Owain gwynedd*
- 128 *ſ* *mastr olfir harbart*
y dyn ai ryw da n i wraidd *c*
a chida dw iechyd yw dwyn " "
- 132 *ſ* *Sion ab dafydd llwyd ab owen*
Y barr awch heb air vchel *d*
bod wyth oes bowyd ith wen
- 134 *ſ* *hari fychan : arwydd gwr iraidd geirwir* *e*
hir gynnydd harri gennyd *ifan tew*
- 137 *ſ* *ll'n goch [ab] dd: ab rrys amrhedydd*
i mae r gair ag nid mawr gel *f*
i war i ddwyn avr i ddel " "
- 140 *ſ* *rhisiart ab S. ab hww : Myvyrio yw r mav fwriad* *g*
vn dyn a bair vn dw n ben *owen gwynedd*
- 143 *ſ* *Syr hww person mallwyd : wrth ddeall weddeiddgall dyn* *h*
e gair fyth y gwr ai farch *hww arwysdl*
- 146 *ſ* *rydderch ap gr. anhorys*
i mae dyn am y dynnion *i*
heb oi rryw n ben ar hwn *Owen gwynedd*
- 149 *ſ* *rys anhorys ab owen*
dw a wnai gynt donniog ion *k*
na chysgwch dan ebwch neb (l. 90)|| [*Huw arwystl*]
- 153 *A fragment, 10 lines, ending :*
byw drwy serch bedeir oes hydd *lewys dw n l*
- 154 *ſ* *mastr tomas ab rhys or drenewydd*
Yr oen gwar arian i gyd *m*
bo yt rrwydd gael byd trwy heddwch *Lewys mon*
- 156 Powys flin pwy sy flaenawr *n*
bo esdynol bowys danoch *Dd: ab ifan llwyd*
- 159 *Mol: masdr ifan rys wyn o lan gadfan*
y karw ifangk arafwyh *o*
yn ol im oes vn wyl mwy *hwiw arwysdl*
- 162 *ſ* *tomas ab dafydd deg*
Y karw yn magv kariad *p*
draig wnias o dir gwynedd (l. 20)||
- 163 || darn koed a dwrn i kodir *q*
pvm pvnt fydd pwyth deylwyth dvr *Hw arwystl*
- 164 *ſ* *fred: ap ll'n : Myredydd ddevrydd aron ab kynfarch* *r*
af ar awdwl i fredydd *deio ab ian dw*
- 166 *Mar: lise ab wiliam llwyd o rivedog*
braych a llaw hylaw haeledd a dorwyd *s*
o thored oll oll i throed ai llaw *wiliam llyn*
- 169 gan reffvdd ddevrvdd wrol em evr gorff
a marged natvriol / kes greso *t*
rhif y gwlith o fendithion
i chwi sydd am ych llew i sion *?sion*

- 170 y wlad onest loyw dyner *a*
 tyfy wna gwlan yn ganmwy
 difi taith i defaid hwy *Anon*
- 172 *Ŵ Mastr rolant pwu o fathafarn*
 Pwy am sion apwv ym sydd *b*
 dwv ar ail ydiw rolant *Owen gwynedd*
- 175 *Ŵ Edw: amhorys: y rhy garw glan rragor glod c*
 natto dūw newid dy dal *Owen gwynedd*
- 178 *Ŵ Syr Gr: mikar llan bryn mair*
 hwde wayr glod hyder glan *d*
 hwre i brelad hir brevlan
 deynaw rrent ir dyn ai rrydd " "
- 181 *Mol: Siamas ab dafydd llwyd*
 kalon kaer einion kyrenydd powys *e*
 ty kvr kann hynnys tokiar kenhenion (l. 47)||

MS. 96 = Hen. 176. THE POETICAL WORKS OF LEWIS DWNN and others. Paper; 8 × 6 inches; 690 pages; bound in white vellum.

The bulk of this MS. is in the autograph of Lewis Dwnn the well-known herald at arms. It is difficult to decide with exactness how much of it he wrote. The dates affixed to the composition range from 1565 to 1616, and a man's writing would certainly vary to some extent in the course of half a century. The writing on pages 433-45 is so shaky as to be clearly that of one who is infirm and old. Some of the Cywyddau which want the second half of the lines are in the supposed hand of Lewis Dwnn. An author might be expected to give a complete text of his own compositions. Still, he might, after many years, forget what he had written and in case the original MS. became torn, or worn at the edges, the restoration of the text would be difficult if not impossible.

The name of "John Davies" occurs on pages 76 and 446; and of "Lewis Gwynne Gent" on page 446.

- 1 *Ŵ Wm: ffelpott: y dewr or gwaed eryr gwydh f*
 bavn doeth del bendith duw r[ad]* *Lewis Dwn*
- 6 *Ŵ Syr Rys ap tomas: Nos da ir fran ———† g*
 Wat i ddoi byth hyd dydd barn *Lewis mon*
- 7 *K. march: meredydd ai yma ir ydwyd h*
 moes farch ag arch a fo gwell *gvtor glynn*
- 9 *Mar: Tomas ap Risiart o fwlc'h y bevdy, kerrig y*
drwdion: mor aeth arnom wrth oerni i
 golvd yr wyl gwlad i ras . 1607 . *L. Dwnn*
- 12 Y grog waredog o riw din meirchion *k*
 bid gwaglvd bawb ar y grog *gr: ap ffan ap ll'n vychan*
- 16 Continuation of a modern Table of Contents of this MS. begun on page
- 17 Mil chwechant gwarant gowrain / onid dwy *l*
 klaps ymaeliad klips milain . 25 . Feb. 1597 . *L. Dwnn*
- b. Allan i trigi di chwibl *m*
 gronn gadwyn drom geden drwsgl *bleddyn was y kw'd*
- 18 Table of contents in continuation of p. 16 (? in the hand of Lewis Morris)

* The bottom margin is so rubbed and torn that the words *doeth del bendith duw rad* are more or less of a guess.

† Transcribed evidently from an imperfect copy as only the first half of the lines are given.

- 19 Siors owain avr lain ar les o dirglav a
 wyd argl: y kemes . . . athro lloegr a chymrv . . .
 drwy foliant adref elwaith .1597. L. Dwnn
- 20 dwys dal yw gynal gennyd yn gynwys . . . b
 genyd yw gynal dal dwys. .1590. "
- 21 *Mar: Rissart prys, "aer sion," o Benarth. 1604.*
 traïs ai issod troes Jessv . . . c
 J gadw oes gida Jessv
- 25 *Mol: Syr Richard Prys o gerddan marchog. 1603.*
 Parchiad dehevwlad wyd o haelion twf . . . d
 Pwyr perchen piav r parchiad
- 31 *Mol: Hwv, "aer sion wyr . . meurig," barwn kaer wgedd*
 *y barwn gwych bvrion gwaed . . . e
 bw ich jaith i boch ithav .1604.
- 36 *Mol: y ddau forgan syr wiliam o Vachen a Mastr Edw: o*
Lann ternam: Y gwyr enwog or ynys . . . f
 a düw Rodded yr heddwch .1604.
- 40 *Mar: Mathav harbart o Golbrook sir Fynwy. 1604.*
 Düw ssul gwynn dv salw y gwaith . . . g
 a nef weithian i fathav
- 46 *Mol: Sion dd: Trostre: Dyfalcon wr diflin wedd . . .* h
 tro dewissoed troed Jessv .1605.
- 51 *J Syr Morgan o dredeig[r]:*
 Y marchog nerthog onn jaith . . . i
 a bo denw drwy r byd vnwaith Rys brychan
- 54 *Mol: rolant ap rissart o Ddol y horslwyn .1604.*
 Bardd ydwyf abraw ddwedvd . . . k
 Doed yn blygda düw n i blas L. Dwnn
- 59 *Mol: Mastr rolant wiliams o Lann Gybi yngwent. 1605.*
 Y Siryf kymwys irwych . . . l
 düw ith adael doeth ydwyd
- 64 *Mar: Wiliam ap tomas o Ryd y maen. 1605.*
 Gwae viliwn yn gofalv . . . m
 kidai geraint kyd garwn
- 68 *Mol: Rys o bark letys yn sir fynwy. 1605.*
 os gwr dewr (ysgwier a dawn) . . . n
 a fyno düw a fo —*
- 73 *J Edw: Kemes: Y barwn a byw eryr . . .* o
 bor kymen i bo / r / kemes .1601.
- 77 *Mol: Wiliam lewys o dref lai. 1601.*
 Y Gwr brevdeg or brodir . . . p
 rhoed gariad Jarll rhyd gwr.
- 80 kresso ir fro araf rydd / Sion siankin &c. .1601. q
- 81 *Mol: Hwv Jfans M.A., mikar llan edyrn. 1601.*
 Jr Gwr glan ar gair ar glod . . . r
 bath ryngiad bytho ir angel
- 86 Pwy pwy aill tramwy y trimor heilldion &c. R. ffylip s
 b. J chlod sydd barod y borav drych gwlad &c. Ed: Dwnn t
 c. avr veirdd ir vawl heirdd hoiv vrddawl &c. h / R / u

* The ends of many of the lines are wanting.

- 87 *Mar: doctor powel o ryw abon. 1600.*
Mawr o alar maer wylo . . .
y nef yn dokdor ni aeth L. Dwenn a
- 91 *John ap harri domas or eglwys newydd. 1601.*
Pregethwr pwr i gwthiaf . . . b
dan Rvddavr dynar weddi
- 95 *Rob: Mathe: Y Gwr enwog ar rannodd* c
a byw n henwalch bavn hynod
- 100 *Mol: Mast'r Rolant morgan maer kaer dyf. 1601.*
Pwy /n/ llew glan pen llv ai gledd d
bid yn iarll eb wad ini
- 102 *Mol: Edward lewys or fann. 1600.*
or llew gwynn iarll i gynnydd e
braens anerch i bryns hynod
- 106 *Llan wddyn: Edward Wynn nodyn ydwyd / aer Rys . .* f
trwy Jessv fyth tair oes fon . 1603.
- 107 *Sara wenn seren siriol / verch Ed: . . S. ab gr: . . .* g
a fynd hi fo n i hoese . 1603.
- 108 *trwssio trawsiad treissio trassoedd &c.* Syr Ieuan Lloyd h
b. *gwawdydd gwiwdonn gydwydd godiad &c.* /m / dd / i
c. *gwenfyn gwynfaw gainfyn gynfvl &c.* dd: ap Edmunt h
d. *eissoes pwyr aesawr Jessv &c. Simwnt fychan* ai kanodd yn vesur newydd l*
- 109 *Mol: gabrel lewys: Y pwr wych lew parch i wlad* m
tavrlliaw Rvddavr Jarll Roddwin
- 115 *Mol: Wm: Morgan Esgob llan daf—" lamp pob dysg " . 1600.*
Pwy wr o ffawd pwr i ffydd n
bei mwy sswydd bwm oes iddo
- 119 *Mar: mastres marged Mathe o Lan daf. 1600.*
Troes duw alar trist willav o
nef i hon a fv hynod
- 124 *kaer gronn Rriwr Saesson Rhoe Jessu kaer gref . . .* p
nevadd morys owain
bav kvn kair benn kann koron . 1599.
- 125 *Mar: Harri Herbart jarll penfro . 1601.*
kymro gyd kymraeg oll q
y twyssog aeth at Jessv
- 130 *John Wm: Herbart: Pwyr n ail Jarll yw penn i lv* r
bor mawr chwyrn i bor marchog . 1601.
- 136 *John Dr. Rissart Trevor: Awn at trefor nid Ryfedd* s
bo teiwoes eb i tori . 1601.
- 141 *Mar: Siors Williams: klowch y byd klych eb oedi* t
krist dŵw hael kroessa di hwnn . 1600.
- 146 *Mol: tomas Wiliam howel o lyn nedd . 1600.*
Dwyoes vo deinioes daeniel wyt yma u
dewis vn wyd dos yn jach
- 148 *Duw gwener llawer holl llv a brynnodd* v
vo rodd vawr barch vovredd y byd . 1601.
- 149 *Awl michti ladi owr leding / to hav* w
ei keno moo / to kwin ameicht Howel Swrdwal

* *Simwnt fychan* is crossed out, and *lewys dwyn* written over it by a later hand.

- 152 *Anna a wnaeth in nynni *Howel Swardwal* *a*
 ynn eneidiaf vn wedig
- 156 *bytheid Sirif kain :*
 klowch ibain mast'r kain mwstr y kwn klych digoll . . . *b*
 klowch ?doriad klych daiaredd *Anon*
- b* (Clych clayar Dayar dwyallt per fasw &c.) " *c*
 ‡ *Syr W. ap to: morgan hen o benn y Koed, marchog*
- 157 Y llew bronwyn jarll brenin *d*
 enaid o nef vn dyn well *lewys morganwg*
- 161 Ymwlen y kanmolent varchog o went *e*
 js kaer vwch i wisgei krain " "
- 162 gwawdydd / gwiw don / gydwydd godiad &c. *Mevrig Dd: f*
o forganwg
- 163 *Mol: Rolant Morgan o vachen a thredeger*
 Mae ewin llew am wavn llwg *g*
 llwyddiant yt rolant tair oes *Lewys morganwg*
- 165 ‡ *hari Jarll kyranon :* ty Rraglan tyrav eglvr *h*
 herbert dwy awr wr y ty " "
- 168 *etto :* mae vn aerllew mewn jarllaeth *i*
 hir y bor dŷg herbert wych " "
- 171 *Mol: syr giorg mathe or radŷr*
 Y llew pasant llei pwyswyd *k*
 at oes gwr yti was gwych
- 173 ‡ *Syr Siorg H.—Yr harbart hir ar barr tan* *l*
 ar oes hir bell Siors harbart " "
- 178 Dawns o bowls _____ *m*
 jarll oi fab arall _____* *gvtor glyn*
- 183 *Mol: Sion ap Watkyn vychan o dir yr jarll*
 be rodid ynys brydain *n*
 drwy daf a dyngaf ar dol *Gwilym tew*
- 187 ‡ *Wiliam ap niklas harbart o gaer dyf . 1600.*
 Damvno rwyf damwain ras *o*
 kirist eilwaith kroesed wiliam *Lewys Dwnn*
- 190 *Mol: Rissiat Basset or y bewpur . 1600 .*
 Pwy sy wr hapvs jrwyh *p*
 hael ni bv hael neb i hwn " "
- 195 tri oedran hoiwlan helynt *q*
 yn y wleda a diwedd da *Dr. Sion y kent*
- 197 *Mol: Tomas Awbrey : Y Gwr enwog jor vniawn* *r*
 traw . n . farchog banog i bydd . 1600 . *Lewys Dwnn*
- 201 *Mol: Rrys knap or bont faen . 1600 .*
 Jr dref fawr ar dyrfa wych *s*
 llaw dduwr hawg ai llwyddo Rrys " "
- 206 *Mar: Sion gamais or koety*
 Pa lefain llyndain yn lladd maer blaened *t*
 kyd lef o jesv kyd lefasan *Lewis morganwg*
- 212 *Abad ysdrat ffwr :* kerais y mab ar korvn *u*
 a llyna rys yn llawn o rad *gvtto or glyn*

* The endings of most of the lines are wanting.

- 216 *Yr 8 dial hyn dydd varn*: ystvdioi rwyf was didwyll *a*
asswy ami fessv amen *Sion y kent*
- 221 *Y / 10 / gorchymyn*: Y mae duw yn gorchymvn *b*
ti biav r nef pan ddelych *Anon*
- 224 *Yr englynion a fu Rrwng arthur a liwloed i nai gwedi marw o liwloed ag*
ymrithio ar lvn eryr pan oedd arthur yni fforest yn hela gwedi kolli helynt.
ys Rryfedd kyd i bwyf bardd *c*
ai or enaid hyd y nef
- 231 *Dyma rymddiddan fu Rrwng syr trystram vab tallwch / ag esyllt Gwraig*
march vab meirchion vn arall or marchogion:* yn y kyfamser ir aeth trystram
ag esyllt gwraig march ap meirchion ar herw i fforest golyddon a merch i gida
hi elwyd golwg hafddydd yn llaw forwyn &c.
esyllt wenn na fydd ofnawg *d*
kelynn ag eiddiav ag yw / addeil i dail tra fon byw
- 240 *J Edmont ap O. tūdūr a fassbar i frawd iarll penfro*
Y ddev wr arglwyddiaidd *e*
i gadw aelwyd gydwaladr *Dd: nant mawr*
- 242 *Mol: kaer dyf*: Y gaer fawr a gara vi *f*
llaw dduw hael ai llwyddo hi . 1601. *Lewys dwynn*
- 245 *Mol: Rrys ap meurig or kotrel*
O brenn hynnawd brenhinawl *g*
tri thwysog trwy waith fessv . 1601. „ „
- 251 *K. Rrwng syr giorg herbert a syr edw: manssel*
Y wlad aeth heb olav dydd *h*
dig a bar yn ymaros
vn oed dydd onid heddwh *Richiart ferwerth*
- 256 *Mar: Ow: blaeniav*: Aeth anap vyth i weinion *i*
duw a ro nef ir dewr nvdd . 1599. *Lewys dwynn*
- 260 *Mol: y 4 brodiur o ynys von*
Mynd ir wyf i dir mon draw *k*
traw af i von tra fwy fyw *Folo goch*
- 263 *J Ow: glynn dyfr dwy*: Myfyrio bvm ———† *l*
ag vn llaw y fach gynllaith „ „
- 267 *Mol: feuan ap einion ap ll'n ap hynvrig*
Y gwrda o gywirdeb *m*
yw tvedd bro hyd brawd *gvto / r / glynn*
- 271 *Mol: Wiliam gr: Siambrlain gwynedd*
Mynydd ynhafl mynodd yr hawg *n*
onid vn a dav wyneb *Lewys mon*
- 274 *Mol: Mathe Harbari*: Y pur eryr per irwych *o*
doeth grassol duw jth groisi . 1601. *Lewys dwynn*
- 279 *Y vaenor y beryw*: Y pvr angel per vngod *p*
J edwart prys a dart praff
awr ag enyd ar gynydd . 1601. „ „
- 283 *Mol: Wm: bwyssier*: Ar dduw gwynn ai Radd gynnwys . . *q*
teiroes vddvnt Rroes weddi . 1601. „ „
- 287 *J Hüw ap hüw, tal y llyn. 1601.*
Gweddiwr wy'n gweiddi / r / joed *r*
at oes deg bo yt ystad *L. Dwynn*

* Besides the usual "Englynion" (see *Myvyrian*, vol. i, p. = 132) there is much additional matter here.

† The ending of lines 1, 2, 4—6 are wanting.

- 291 *ſ Huw Nanav*: Pwyn olin jeirll penn i wlad *a*
pavn dilesg penn yw dalaith . 1601 . *L. Dwnn*
- 296 *Mar: Marged gr: o garnarvon* *b*
tros wynnedd i troes ennyd
llwyddai hoës llaw ddûw i honn " "
- 302 *ſ saith mab ſer: ap gruffydd o "fam ynys von"* *c*
meibion diwarth i mebyd
ddwylo mwnwgl i ddelon *gr: gryg*
- 305 *Mol: Wiliam Gruffydd o Garnarfon. 1601* *d*
aer o lin jeirll ir lan wyd
yn evrlliw ban jarll y bych *Lewys Dwnn*
- 310 *Mol: elsbeth owain*: Ar dduw gwynn ai radd gynwys *e*
kroes duw ar hon krist yr hawg . 1601 . " "
- 315 *Mol: Gŵm ap ll'n*: gwaedoliaeth a gyd wiliwn *f*
gwaed wiliw hyd gydweili *ſeu: tew brydydd*
- 318 *Mol: Syr gr: vychan*: Y marchog blodevog blaidd *g*
trossod wr trwssiad evraid *Rhys goch or yri*
- 322 *Mol: dd: lloyd vychan or hafodwen* *h*
ſr gaer braff ar gwrr y bryn
einioes vt wenwys ottwel *Ow: ap ll'n moel y pantri*
- 325 *Bachelldref*: Mab kadr kydwladr hil elystan glodrydd *i*
a llywenydd mawr vwch y llawr lleithig (l. 63) ||
- 329 *ſ charlas Harbart*: ſr llew Gwyh o jeirll ai gwaed *k*
tapr y gler ti piav r glod . 1601 . *Lewys Dwnn*
- 334 *ſ Sion konwy*: Y gwr ir kall eirwir kv *l*
arglwydd presstatvn evrgledd
vrddassol ar y ddwysir . 1602 . " "
- 338 *Mol: Dd: holant*: Gwr sy beſgras a bonedd *m*
ſarll eb wad arall i bo . 1602 . " "
- 342 *Mar: John tudûr*: ſ mae oerfel am evrfardd *n*
dûw ſessv ai dewisodd . 1602 . " "
- 346 *Mol: tomas banks dean llann elwy. 1602* *o*
pa wr o ddyg pvr i ddawn
biragl ynys bavn glanwych " "
- 350 *Mar: pyrs gr:*—troes dûw wynn tros dwy wynedd *p*
pvr naf hael pair nef i hwnn . 1602 . " "
- 354 *Mol: John lloyd [? of Boresham]* See 359 below *q*
Pa wr o waed pvr i wedd
profedig priaf ydyw . 1602 . " "
- 359 *Mol: Syr John lloyd o ſal marchog o ryvel* See 354 above *r*
Pwyn wr gwyh penn ar y gwaed
a jarll i bo evrlliw ban . 1602 .
- 364 *Mol: tomas morys ap tomas or betws . 1580* *s*
tomas hael yt i mae serch
dûw ai kynnydd dv kennyd " "
- 367 Gagog wyd leidr a gwgvs &c. *Dd: ap gwilym t*
- 368 *Moliant & broder o bowys. 1602* *u*
Piav bonnedd pob ynys
krist dûw gall kroesed y gwyr *L. Dwnn*
- 371 *Mar: Hoel ap Syr Mathe, "milwr"* *v*
herdd": troes dûw nos tros dinessydd
daioni dûw yw enaid . 1581 .

- 375 *Mar: Huw arwystl "posfardd herdd" . 1583 .*
 Y bardd gwych beraidd i gan *a*
 duw aeth a hūw doetha hwnn See p. 535 below *L. Dwnn*
- 379 *Mar: Rrys ap huw powen "karw o nerth keri wenn oedd"*
 Mawr ywr llef am eryr llwyd *b*
 nef i hwnn a fv hynod . 1583 .
- 383 *Awdl fol: Richart lloyd ap tomas. 1577 .*
 Pwnav avr damav ir dynas / Rroessoch / *c*
 kai fyth ai beniad kyfoeth avr bwnav
- 386 *J Rich: Harbart "aer W. . . kolbrwg Rraglan" 1602*
 Y kawr or park eryr pwr *d*
 kroessa Richart harbart hydd
- 390 *Mar: John Prys o Ogerddan. 1602 .*
 klych holl gred klowch i hyll gri *e*
 Brodd nef yw tad Rrwydd naf teg
- 394 *Mol: Lewys gwynn o Lan idloes. 1602 .*
 eryr Gwynn a roer gwinoedd *f*
 kroes duw a lwck krist yw lys
- 399 *Mol: John lloyd o geisswynn "gwr im oes gorav am avr"*
 y llew mawr gall am avr ged *g*
 i riwlioi sswydd i rel ssion . 1602[sic] . 1607[sic] .
- 403 *Mol: Gruff: Vychan o gorsy gedol. 1602 .*
 y gwr am fwyd ag arian *h*
 ag avr ir gler geirwir glan
 a gwin rad bir a medd
 pavn dinag penn dwy wynedd
- 407 *Mol: tomas Sions "mastr o varts," "person kastell"*
 llan gyniw: y Gwr o ddyag iraidd fon *i*
 yd ymann i damvno . 1603 .
- 412 *Mol: tomas prrys ap dd: ap ithel. 1603 .*
 Pob prydydd yssydd ai son *k*
 dros i gledd deiroes i glod
- 416 *Mar: Edw: Rolant o Lyn. 1602 .*
 troes duw ar lyn trist yw'r wlad *l*
 troes myllteyrn
 kroes didwyll kroessed edwart
- 421 *Mol: tomas ap rrys ap hūw o dregynon. 1602 .*
 Y dewr or gwaed eryr gwych *m*
 hwy del vwch hoedl a jechyd
- 425 *Mar: tomas ap dd: lloyd o lan dysul*
 Wylais achwerddais och wyr *n*
 ai biniwn ni bv anoeth—end torn out
- 429 *Mol: Dd: lloyd mab dd: o ddinas y mowddwy. 1603 .*
 Y dewr llwyd or jeirll ydyw *o*
 dav kan hwyl dai kynhalion
- 433 *Mol: Syr wiliam Morgan—sirif ac vstvs irwych .*
 Morganiaid nis margeiniat *p*
 Syr irwych siwr i evro . 1614 .
- 437 *Mol: Syr Rolant Morgan o "bydwellte"*
 Pwyn llew Glan penn llu ai Gledd *q*
 bid yn jarll eb wad i ni.
- 441 *Mol: Edwart Morgan barwn llan tarnam. 1616 .*
 byw irwyf ebawr ofal *r*
 didwyll fal i hen deidiav

- 446 My sweete loue and dearest Juell *a*
 lett yor loue be corespondent
 for yor kindnes alwaies to me. *L. Dwnn*
- 447 *gorffen kowydd / k / vtris yw*
 i Lan vihangell enyd *b*
 oll vddynn gida llwyddiant 1603 .
- b. Mol: edw: Wynn o Lan wddyn*
 downn i evnant ynn vnion *c*
 bollt avr oedd bvelit dir waedd (l. 82) ||
- 451 || Porfadir ag ytir gwyh *d*
 kapel fevan lan ai lys
 dūw kadw huw degked yw hwnn
 kadw gawnor yw kyd gynal
 Hūw a hono vo henoed 1603 .
- 452 *Mol: Hūw bodwrda o lynn pan fun ynys enlli*
 af i lyn i foliannv *e*
 bid yn jarll eb wad ini 1602 .
- 456 *Mol: Rich: fychan o dal yr henbont. 1602 .*
 Y gwr ir sad geirwir ssydd *f*
 kidan oessoedd kadw rissiart
- 460 *Rich: ffylip: Saethawdd gerdd werdd ag ar wawd /*
 Saeth ddv / saeth wann o fyfyrdawd *g*
 ynglan dyvi *Rich: ffylip* 1601 .
- 461 Kefais gann ddychan nas heddycher / byth *h*
 lewys dwn ne voth las di 1602 .
- b. Hari vychan lan olevni / ssiroedd /* *i*
 was dwnn os llyvessi di *Anon*
- c. Os meiddi dydi dwdwedd / dy henw i / &c. 1601 .* *L. Dwnn h*
- 462 Table of contents in a modern hand—continued on p.
- 463 *Mar: rissiart harbart or park—"ymeifod i mae afar". 1603 .*
 troes duw gwyn tros deg ynys *l*
 i bor gwrol bvr gariad
- 467 *Mar: andro Sion—"trosdref kwyned". 1604 .*
 troes duw waeniwn trist enyd *m*
 dūw gadarn vo dy geidwad
- 471 *Mol: valant ap Richiart—"arg: PennRos . . ag ystrad dūw"*
 Dewr or jeirll a dyrr yr onn *n*
 bonwr gwyh benn ar i gwaith 1603 .
- 476 *Mol: Wm: Gibwn ? o lan giviw. 1592 .*
 Y dyn ir hael dann avr Rrvdd *o*
 koffr y beirdd kaiff dir y byd
- 480 *Mol: Mathe harbart o golbrwg . 1604 .*
 Or llew gwynn yn jeirll a gaid *p*
 a da lwyddiant el iddo
- 485 *Mol: dd: am kredydd: Y dyn pvr da jawn parod* *q*
 da dūw a fon dy dy fyth *feu: heiliarth*
- 488 *Howel ap bedo kastell dros ow: ap Mred: ap dd: goch .*
 Y dyn a gras duw n y grvdd *r*
 drwy gael i bwyth draig loiw i bais *Owain gwynedd*
- 491 *Mol: Morgant ap Mred: "E fv siryf . . . y maesyfedd . .*
ben a ffont": bardd wi / n / ol y beirdd on jaith s
 bid yn jarll eb wadd i ni 1590

- 495 *Mol: Edw: Pilston o drefalvn, 1604 .*
 Y karw enwog hir einioes *a*
 klo y dalaith klyw dwy wlad *Lewys Dwnn*
- 500 *Mol: madog esgob Bangor*
 Duw byw ann Broes llyw llen bendeig *b*
 mal bendagedawl bendagedig *Jerwerth Kyriog*
- 502 *Mol: Sion ernallt o Lann tonny. 1603 .*
 Y Gwr ir dewr geirwir doeth *c*
 kodiad yw ssir keidw duw ssion
- 507 || ddail ovydd mal ivor hael gynt *d*
 ar y da dyfiad evra düw d. [*o Wern y buarth*] . 1578.
- 511 *Jerchi korn dros Rrich: ap ll'n i Jeu: ap Mathe*
ap morys &c.—y dyn ir mwyn dann avr mal *e*
 gore tyf gair yt ifan . 1578.
- 515 *Mol: Sion: Mae adeilad medwaledd . . . bigeildy . . .* *f*
 bedeiroes hydd bid air Sion . 1579.
- 518 *Mar: kydwaladr ap owain . . felindre . . yny beryw . .*
 dydd eirad ydoedd arwyl *g*
 Naf da doeth i naf düw deg . 1578.
- Mol: gilbert wmfre o dalybont*
- 522 dawn a rydd beynydd eb Rad *h*
 enaid y gwyr ond y gwnn . 1577.
- 527 Pwy n gorf o rym pwy n gryf wraidd *i*
 koffr y beirdd kaiff air y byd . 1580.
- 531 *Mol: dd: ap Edw: o Lan dyssvl, 1578 .*
 Power ssiob pa wr y ssydd *k*
 yw tir oedd at weryddon
- 535 *Mar: H. arwystl: Y bardd gwych &c. See p. 375 above.* *l*
- 538 kiwgaran tinwau tan o goeg arthgi &c. 1584. *m*
- 539 *Jeririd ab rob:—Pwy n llew Gwaed pwy n lloiwio gwyr . . . n*
 i dyfv rrent a fo rwydd . 1579.
- 542 *Mar: rrys ap ow: ap llelo or Beryw yng hwmwd kydewain*
 Yr enaid aeth ir vn düw *o*
 na chael fyth hael o vath hwnn . 1578.
- 546 *Mar: Sion prys or mynachdy, 1579 .*
 Kalonav deav dvedd: yn ochain *p*
 taro kalanedd tori kalonav
- 550 Roddion *Rys lewys olevwedd . siriol* *q*
 Siryf Sir Vaesshyfedd
 Rrys eryr rwyddwych Broes avr o roddion . 1579.
- 555 *Mar: Mastres elsbeth herbart merch Syr Wm: . 1579 .*
 kann kalon kann bronn kwyn brad kann mlynedd . . . *r*
 griddfan kwyn kvlach greddfvn kann kalon
- 560 *Mar: ales v3 rissiant ap tomas . 1579 .*
 troes düw och trist i wehion *s*
 i enaid honn awna tal
- 564 *Mol: Siamys ap dd: llwyd o gaer einion . 1579 .*
 Kalonn kaer einion kyrenydd: powys *t*
 maet jor draw meirchion maet air tri marchog.
- 567 *Mol: Mastr Wm: lewys ystiwart swydd efenni*
 Kalonn llv dynion llew downys: mwstra *u*
 kar golwg kowir galon . 1580.

- 572 *Mar: S. ap morüs ap R. "Kwyn Keri a mon" . 1580 .*
 Kann kalon i ssion yssydd: yn kwynaw *a*
 kawn ssor kwynn ssias kann ssir kwyn ssion *L. Dwnn*
- 577 *Mol: Edw: herbart: Pwyn wr gwych penn [? ar y gart] . . b*
 koel glan jawn wyd kael glin avr . 1577 .
- 581 *Mol: tomas tanad ap ivan llwyd o abertanad*
 llys danad yw lles dynionn *c*
 pavn ir ssad penn arr y ssir . 1576 .
- 586 *Mol: mastr rrichiart prys bikar kerri . 1568 .*
 dūg moesson ddiben i ddysg *d*
 kob i esgob a wisgych
- 590 *Y bwa: Y karw kyredig hirwynn e*
 bid ar Sion bedair oes hydd . 1579 .
- 594 *Mar: Sion ap gr: ap Owain or beryw . 1579 .*
 Iessv a rydd oes i rai *f*
 i nef iddo n i feddiant
- 598 *Mar: Mr rissart "heri a fun hweirio i vedd." See p. 586 above*
 Troes dūw alar tros ddwy wlad *g*
 wyr vathav goch . . . gorwyr . . tomas ap rrys . . .
 nef i rissart naf rassol . 1578 .
- 602 *Mastr rissart herbart hirbarch: nhwy h*
 gwreiddian well gradd anilloch (l. 16)
- 603 *Mol: Olfir llwyd or llai: Y Gwaed hen a gyd tynnai . . i*
 kadw da doeth keidw dūw dithav . 1582 .
- 608 *Mar: ssion ssal bri o rvg . 1584 .*
 Y wlad haelwych ly tylwyth *k*
 kidai ssaint da keidw dūw ssion
- 613 *Mol: dd: llwyd blaenuv pan yn ssiryf sir trefuldwyn*
 Ysgwair llwyd sy garllaw *l*
 efrog kolerog klaerwynn . 1577 .
- 617 *A fragment—4 lines, ending:*
 krist dūw hael kroesa di hwnn . 1604 . *m*
6. *Mol: Ed: Gr:—† dy evrlew y derwlwyn n*
 doed yn blyg da dūw n i blas . 1604 .
- 621 *Y Gwr or park [yn irvon] geirwir per o*
 llwyr o bryns llew avr y brvd (l. 32)
- 623 *Mol: brycheiniog: odymofyn dyn na dav p*
 ym yw honno im henaint *Ho: ap dd: ap feu: ap rys*
- 626 *Ile nid teg ————— * q*
 angel dv yngwlad evas *gotor glyn*
- 627 *†r bytheiad: Howel winfaeth hael jawfvdd r*
 Howel [fychan] por ym fainhav *feu: Deulwyn*
- 630 *koegffrostiais ————— † s*
 ystafraint fynwes ————
- 631 *Edymar byd ————— t*
 y kaniadav kwyn ydoedd ——— †
 koeg ||
- 632 *apsenwr wyd wr dy eiriav kelwydd &c. 1605 . L. Dwnn u*

* Very many lines want their endings.

† All the lines want their endings.

- 633 *Mol: Dd: Wynn o Dal y bont* . 1605 .
 trist o vodd i troes duw fyd *a*
 yn fynych nef yw enaid *L. Dwinn*
- 636 *Y krowner o lan vair yngwent* . 1605 .
 y krowner kv aranodd *b*
 y bw difalech bo dafydd
- 640 *Mol: Syr John gams marchog* . 1605 .
 Marchog orym ar ych gras *c*
 karwr glwys kai evror glin
- 643 *Mol: Syr edw: awbre marchog* . 1605 .
 Y wlad orav bv dewrion *d*
 kawm yn jarll o kanwn wir
- 647 *Mar: tomas morgan o dref degr* . 1605 .
 korff krist pwy nid trist pond trwstan / mow * * . . . *e*
 keidw reang olav kidar engylion
- 652 *Mol: Iewys Tomas o Riw perai ymorganwg* . 1605 .
 Pwy or haelion pvr hylwydd *f*
 ʒ bor gwr a biavr gwaith
- 656 *Mar: tomas vychan o Lowes* . 1605 .
 ef aeth wylon n faith alar *g*
 j wlad nef eled yn iach
- 662 *Mol: Mastr Williams o gastell newydd ar wysg* . 1605 .
 Pa wr o ddysg pvr i ddawn *h*
 dūw ai dichon doed jechyd
- 667 *Mol: tomas ap ʒeuan ap andro o varcheiniog*
 Y gwr am fwyd ag arian *i*
 kodiad imi keidw domas . 1604 .
- 670 *Mol: Wiliam niklas* . 1605 .
 Y gwr biev deg or brodir *h*
 perych einioes parch henwr
- 674 *Mar: Edw: mab Ereinallt kllffigan bryn hvgaf* . 1605 .
 Gwaer byd teg ar bowyd hwnn *l*
 yn vfvddwalch nef iddo
- 678 *ʒ Syr To: mostyn: Marchog glan mawr vwch kłod* *m*
 pinagl a thopp i wynedd *John tūdūr*
- 679 *Mol: Syr J. Salbri: Y marchog brigog &c.* 4 lines only. *n*
- 689 *Mar: Harri jarll kranon*
 duw gadarn ai dig ydwyd *o*
 llaw lloegr ai naill llygad (1.28)|| *Lewys Morgannwg*
- 681 || lletv fv holl gymrv i gyd *p*
 chwithav n dwyn swyddav dan sel
 a ddoethoch i raddav vchel
 ni bvn hegengl . . . vn marchog
 dwy fil ni thorai dy farn (50 ll.)||
- 683 || pob arfav achav vchel *q*
 perych einioes parch henoed (14 ll.) . 1565 . *L. Dwinn*
- b. Mar: tomas wyn o Lynn Liwon*
 troes duw gwynn tros dwy wynedd *r*
 a galw maith ag wylo mor (1.94)||
- 687 *Hawdd oi ol i kanmolwn &c.* *Ho: gethin . . o gorwen s*

b. Mol: Richard brochdyn vn or kyngor

Y gwr geirwir gwar ——— &c.

The endings of all the lines are wanting as well as the end of the cywydd. *a*

689 *A fragment of a marwnad to some one from Llandwrog who died in 1607, ending: * mynwes dŵw mann o stor L. Dwnn*

690 *A fragment (4 ll.) beginning tros wynedd i troes enyd &c.*

MS. 97 = Hen. 366. POETRY by *Meilir, Gwalchmai, Prydydd y moch, Bleddyn vardd*, and the poets of the xvth, xviith, and xviiith centuries. Paper; $7\frac{1}{2} \times 5$ inches; 330 pages much injured at the beginning, pages 1-76 being more or less imperfect; written *circa* 1605 (p. 305) up to page 291; pp. 292-97 are apparently in the hand of Robert Vaughan of Hengwrt; bound in white vellum.

Note reference to Syr John Wyn of Gwydir on p. 280.

- 1 Y d *mab sion* [Huw Arw]ystl *b*
- 5 Dwrn a dar e cyfraith fyd *Sion phylip* *c*
- 8 [Kledd dayar wyne]dd ai drych &c. See p. 61 below *d*
- 11 llyma haf llw[m i hoywfardd] a chlikied yn ia *ll'n goz ap [Meurig hen]* *e*
- 14 *fr kailiog*: law /r/ gwydiai[.] baradwysgerdd [Huw] Arwystl *f*
- 16 [Y] bardd iowndrefn bwrdd [windraul] Rys ynghwrt [prys ynhop rhod] *W. [kynwal]* *g*
- 19 Y bardd gwyn e[.] i gid i rhof gida Rh[ys] *John tudyr* *h*
- 23 Merddin wyllt a[m ryw ddyn wyf] ai chael o fodd [i chalon] *ŷeuan Dyfi* *i*
- 26 *Y kledde*: [.] ay awnay a say /n/ ysig oedd trigaredd iddaw *D. llwyd ap ll'n ap gr*: *h*
- 28 *C. kymcd rhwng Humffre ap Ho: ap Jenkin a thydyr vychan &c.*—Y keirw mawr y keir i medd er deigr mair deg [ar i mab] *Tydr alcd* *l*
- 34 *C. kymod Rhwng gr: vychan a Rhys or towyn* Damwain blin yw /r/ byd yma roi ar iarll penfro i rwy *Deio ap ŷeuan dŵ* *n*
- 37 *Yr Eira*: heinian nodedig hoywnwyf dyn wyf na bwyf lwy [.] *ll'n goz ap meurig hen* *n*
- 39 *ŷ gymodi Ho: ap gr: derwas a Ho: [Tydyr] o lwydiarth ymhowys*: gryffydd beisrydd bowysran a gwin yn nannav a gaf *Tydyr Penllyn* *o*
- 42 *ŷ Syr Ho: y fwyall*: a welodd neb a wela /n/ gam ŷechyd ir gwr *ŷolo goz* *p*
- 44 & 70 *ŷr byd*: [Po]nd angall na ddeuallwn or llaw yno ir ll[wyenydd] *Syr Dd: trefor* *q*
- 47 Y fyn iraidd fain ara th ŷw ai mine yw chael ? *Dd: llwyd ap hugh* *r*

- 50 *ſ ofyn gweſſrſyl [vere]h tho: dros S. ap [gr:] ap hari*
or ten fane: [Y ll]ew doniog llydanwſyn a
 a ddaw yn i lle dd *dd: llwyd [. . .]*
- 53 *ſ ofyn gwn gan hwmffre ap Rees o fodl widdan dros*
J. Cad' or Rhiwlas: y karw ſfanc arafwych b
 wy fo gwn wrth tref [*sion tſdyr*
- 57 *ſ [Robert] Edwards dros Ris [ap dd:] i ofyn march*
Or awen fraisg or nef frſ c
 dyro nag ir draen *John phylip*
- 61 *ſ ddiolch am varch a roese W. V[ychan] o gilgeran*
kledd dafar wynedd ai drye[h] d
 amgen na cherdd am gayw chwyrn *Tydr Aled*
- 64 *Mar: Syr O. ap gl'm: [Tr]wm ar ia yw tramwſ/r/ od e*
 i trig addysg tragwyddawl *Wm: llſyn*
- 67 *ſr 7 bechod marwol: meddylid am yddoli f*
 wrth raid im enaid amen *sion y kent*
- 68 *ſ Owen tydr o ben mynſdd mon*
gwſddom weddi ag goddef g
 yn rhydd i ben mynydd mon *ſeu: gethin amhadog*
- 72 & 289 *ſr byd: Gwae a fwrio gof oferwas h*
 ith wlad dſw ith we'ed ti *ſewan brydydd hir*
- 74 *Mar: D. ap Gl'm: Dafydd ap gwiliu ſ mſ i*
 * llawen hadd nowradd nef *gr: gryg*
- 76 *Mar: Gr: gryg: Tost oedd ddwyn tſst hawddamawr h*
 i nef gwſwoedd gwae fi faeth *dd: ap gwiliu*
- 79 *ſr llong: Anodd ym fſw vn awr l*
 petwn /i/ mynwn ymod *ſolo goch*
- 81 *Mar: Edward Owen orr hengwrt . 1604 .*
Oer fv swn ar fis ſonawr m
 enaid Edward nodedig *Richard Philip*
- 86 *Pen rifer y pask poen ryfel / yr ail dydd Ar ol dig wyl dderfel n*
 ar prif ar vn prwſ ir el ſ digwydd Owen dogel./
- b. *(Pasg ar wylfair gair beb gei ar groes Ar gras ar ddſrchafel o*
 Pſymp yn y prif rhifi rhel Dyna't haf i daw rhyfel./)
- c. *Madog wyf mwedig wedd ſawn genau Owain Gwynedd Mred: p*
 Ni fynnai dir venaid oedd Na da mawr ond y moroedd *ap R.*
- 87 *Cwdd a gant yn y llwydd y llas Trahaern ap Caradoc a*
Meilir ap Rhiwallon ap Cynſyn
Gwolychaf ym rhſn Rex awyr q
 tru a nos yd ith ladder. / *Meilir prididd*
- b. *Arwyrain Madawg ap Meredydd*
Arddwyrſaf deyrn eſrgyrn addawd r
 A chadwaladr mawr mur pob kiwdawd *Gwalchmai*
- 89 *Mar: Howel ap Griffith ap Conan*
Howel ddiogel ddiogan// deyrn s
 Arglwydd boed hywydd howell / *prydydd y moch*
- 90 *Y canu bychan i Lewelin ap ſorwerth*
Cyſfarchaf im rhen cyvarchfawr awen t
 ſ eryr kymwyr kymod a thi *prydydd y moch*
- 92 *Mar: Rees Grug mab Arglwydd Rees*
llawer deigy rhydraer ar hynt u
 krſir oedd i luoedd i law *Prydydd y moch*

- 93 *Owdl i Gruffudd Maelor ap Madoc*
Y sydd yn arglwydd eurgledd ganllaw *a*
Duw o nef a vo nerth iddaw *llygat gwr*
- 94 *ŷ Lywelyn ap Gruffudd ap Madawg*
Hanpych well hydd bell bwyll arderchawg *b*
gael trigaredd gan duw trigarawg
- 95 *ŷ D. ap Gr. ap ll'n : Vy argl. clydlwydd clod addas vehel . . c*
lleiddyad argleitradd arglwydd . / *Bleddyn vardd*
- 96 *ŷ O. ap Gr. :—Doethyw am Owain doethwawr oe gollett . . . d*
Aerwalch awyddvalch ywein
" "
- 98 *Mar: llywelyn ap Gr: a lās ym muellt . /*
Crist arglwydd rhwydd rhodd a archaf *e*
yn rhan trigaredd fowredd fwyaf
" "
- 100 *Owdyl i Owen Goch ap Gr: ap ll'n*
Angall a ddyall yddym ynddaw *f*
hael vab rad i dad a dug attaw . /
" "
- 101 *ŷ Rys ap Meredith ap Rys**
Ardwyreaf naf neirhyat tyrnedd *g*
dawn attlam dinam duw am danat
" "
- 103 *Mar: Ddauid ap Gr: ap Llywelyn*
Duw dy nawdd rhag tawdd tan llachar / vffern *h*
gwawr gwerthvawr boet trugar . /
" "
- 104 *Mar: D. ap Gr: ap O. (Brogyntyn) ap Mad: ap*
Mered: duw a ddüg attaw budd walaw byt i
lle mae'r mab ar tat ar teg yspryt
" "
- 105 *Marwysgawn Bleddyn Vardd ar i glawely*
Erbyn fi fy rhif rhwyf bedyddiawl *k*
yn heyrnas nef naf ysprydawl . /
" "
- 107-8 These pages and the greater part of p. 106 are blank.
- 109 *Mar: Howel ap Seinkin ap ŷor: ap Einon o Dowyn*
Hawddamavr vwch llawr y llyn *l*
ŷ gadwr tai gwydr Towyn . / *Howel Rheinalt*
- 111 *ŷ ferch: lle gwn gael oll i gan gwlad m*
iris i fod yn savadwy *Gr: Hiraethog*
- 114 Tydi'r gwynt tad eira ag od *n*
A chan owdl o ychneidiau . / *Mredydd ap Rees*
- 116 *ŷ Gr: Vychan ap Gr: ap Einion ag Elisaü i frawd . /*
Y ddaü lew o wyddelwern *o*
dyro vddyn bedeiroses *Tüdyr Penllyn . /*
- 118 *ŷ Gr: vychan ap G. ap E. pan aeth ŷarll Penfro ir dwr*
yn y Bermo: Y Carw ifanc a cürir p
Oni ddel Owain ddylwyd
" "
- 120 *Mar: Gr: Vychan ap G. ap Einion*
Duw yr hen dug Edward frenin *q*
Gwyddelwern . . . gweddwy yw i güddiaw ef
Ocs hir ir arglwyddes hon . / *Gutto'r Glyn*
- 123 *ŷ Duw: ŷ ddiw i rwyf weddiwr r*
Gair dy fab a gredaf fi . / *John Brwynog*

- 126 *Mar: Gr: ap Adda ap Dawidd a las yn Nolgellay*
Rhagor mawr gaer a mvr gwngalch *a*
a ne in yneidie yn ol./ *Gr: ap J. ap II'n Vychan*
- 128 O Gyfarch yn y gafell *b*
Dŵ awnel yn dwyn yw wledd *Dd: ap Edmunt*
- 131 Y grog waredog o riw duw meirchion *c*
pawb ar y grog pybŵr groes *Gr: ap J. ap II'n V'n*
- 136 *Mol: Hugh Nannaü: Dyn a gododd duw'n gadarn d*
chwigennos ywch iw gynnal *Rhys Cain*
- 140 *Mol: Sion ap Dd: Abad llanegwystl*
Euron űwch goron ewch i gynnydd sin *e*
euro rhaid ar i rhediad *Tudur Aled*
- 145 *Mar: Humffrey ap Ho: ap Siankin o ynys y maengwyn*
Son ofod y sy'n i vedd *f*
tros wr ty tryssor Towyn . 1545 . *Gr: Hiraethog*
- Marwnadeu Rhydderch ap Evan llwyd*
- 148 Doe klowais mi a geissiais gel *g*
a roddo duw i Rydderch *Dd: ap Gwylim*
- 150 Y dydd i lluniwyd Addaf *h*
kwpla er Adda Rydderch *Gr: lloyd ap D ap Enion*
- 152 *Mar: Sion Eos: Drwg i neb a drigo nol i*
oes yn Ddŵ i Sion Eos *Dd: ap Edmunt Hangmer*
- 155 Y fŵn glaer fwnwgl iraidd *k*
a bare grug bŵr i grwaidd
aŵr ffein fŵn orffen feinoes *Jeu: Ilywelyn [Vychan]*
- 157 *Awdl i Lewys ap Owen y barwn*
Arthŵr ail Predŵr nid prydd wyd / Lewys *l*
wrth wyr gwineyfaeth Arthur gynyddau *Syr O. ap Gt'm*
- 161 *Mar: Harri VIII: Oerloes gwar groes gwir grog / mab m*
a dŵ waed a geidw Edwart *Lewys Morganwg*
- 164 *J Harri VII: / Dŵ dodes ffortŵn do doded hirhoedl n*
dewr a fflert ydiw'r ffortŵn *Lewys Glyn Cothi*
- 167 *J Harri VIII: Harri fab Harri pered yr Jessŵ o*
a thair oes hirion ith ras Harri *Sion Brwynog*
- 171 *J Ho: [? ap Grono] ap Tudur ap Ednyfyd Vychan,*
deon Bangor circa 1359, elected Bishop 1371.
Arglwydd canonswydd vnsŵd Mordeyrn *p*
a deon yngwlad yr hŵd
naf Mon gloyw ddeon arglwyddiaidd *Dd: ap Gwylim*
- 172 *J Sion Wynn ap Mredydd*
Ysgwier croywder Cariadog freychfras *q*
Croes duw a fo ynod Crist ai faner./ *Sion Brwynog*
- J Rys ap Sion o lyn nedd*
- 177 Bardd ydwyf yn breuddwydiaw *r*
dy droi Rys or di dro irwyd *Jerf: fynglwyd*
- 179 Pa ryw dafad pŵr difai *s*
ith law i del ath wlad eilwaith *Jerowerth fynglwyd*
- 181 Pand hir na welir ond nos *t*
o bydd fyth wrth ych bodd fo. *Jerf: fynglwyd*
- 184 *J Sanffraed: Y lleian hardd yw llyn honn u*
ffraed fwyn diffryd fy enaid
" "

- 187 *ſ Ein: ap Yw: dannwyn: Y cryfyddwr cryf addwyn . . . a*
 ath winllan wrth borth Enlli . . .
 ag aur . . a roed o fôn ar dy fedd . . .
 dy ras gar bron düw ſessü. / *Howel Rheinallt*
- 189 *ſ siunkin ap Mred: ap Rys "ior Tywyn" with a reference*
to the "voyage of Madog ap Owen Gwynedd"
 Och wyr am y cyrcharor . . . aeth ir mor . . . *b*
 fal Madog marchog y medd
 baün gwyn fab Owain Gwynedd (*Cf. p. 86c, above.*)
 y gwr siwrneio a gai
 ar foroedd ir arferai
 lle ing i bü mewn llong bell . . .
 ar mab hynaf ai casas | yr y bwrdd . . .
 Mair ai dwg or mor i dir. / *Deio ap ſevan Dñ*
- 191 *ſ ofyn cymod Gr: ab Einiawn am "garü heb genad"*
 Y gwyr darfü n vn naid . . . *c*
 ach bodd ywr ddwyrodd eraill. / *Howel Cilan*
- 194 *ſ Ruff: ap Nicolas: Gair angel y gwr yngod . . . d*
 dy ben yw pen ar bob peth *Gwilim ap ſevan hen*
- 196 *Mar: Mallt v3 Howel selau o lwydiarth ymhowys*
 farglwyddes feistres oeddfyw a difalch . . . *e*
 a chael a weles vchel wiliaü. / *Tudyr Penllyn*
- 199 *Mar: D. ap Gwilim: Da'r feirdd dewr o wr fu . . . f*
 deheübarth üdai hebof. / *Madog Benfras*
- 201 *Mar: plant Gruffuth ap Rees "brig cloddaith"*
 Sorri dduw bensae'r ydd wyd . . . *g*
 vn blaid nef om blodau ni. / *Robin Du. / D. Nanmor*
- 203 *Mar: Il'n Goch vab meirig hen.*
 O dduw teg ai daet hyn . . . *h*
 prydydd ymhorth paradwys *ſolo Goch*
- 206 Py seithyd Powys weithian . . . *i*
 llew llwydiarth allu llydan . . .
 attal rhag gofal gofid
 Owain dy law yn dy lid . . .
 drwyddyn bawb drwy dduw'n ben. *Owen Gwynedd*
- 209 Rho ddüw mawr y march blawr blwng . . . *h*
 Poed gwir bowyd hir i hwn *ſolo Goch*
- 213 Y fedwen las anfadwallt . . . *i*
 llety imi am llattai . . .
 ai crinaw draw yn y dref *Gr: ap Adda ap Dd:*
- 216 *Mar: Rhys Nanmor "awen holl ddeau"*
 O ſessu buth eissie bardd . . . *m*
 nenbren pob awen pe byw *Lewis Môn*
- 219 *Cyngor i S. Conwy: Mae son fal moesen ne fwy . . . n*
 trwy ddüw'n Potryddan wen. / *Sion Tudur*
- 223 *ſ abad Conwy: Gidag vn a geidw Gwynedd . . . o*
 ferch deg pei cawn farch yw dwyn. / *Tudur Aled*
- 226 Y tri char ar türch euraid . . . *p*
 y ber gweler ir golwyth *Sion Tudur. /*
- 230 Arwydd pellenigrwydd parch . . . *q*
 rhoed yntau iminnav'r march *ſolho Goch*

- 231 *Ʒerchi cleddau i Dd: ap Gutten o Groesoswallt i ladd*
gwyr Caer lleon: Y llew oedd eurlliw i wallt a
lladd dwyfil a chledd Dafydd ./ Lewys Glyn Cothi
- 234 llwyr o beth lle aur a bwyd b
 gwyrda nef a gair daf n ol Guttun Owen
- 235 *Ʒffan ab Einion ap Gr: ap Ho: o Griccieth.*
Ʒffan ddewr o fewn i ddawn c
yn gadernvd ir byd byth Ʒffan waed ta
- 237 *ƷOw: ap Nicolas: Tri llü a aeth trwyr holl iaith d*
etto i roi a fo trwmm ./ Lewys Glyn Cothi
- 239 *Etto: Ʒarll hir for llew o Vrien e*
na dim mwy ond am Owain " "
- 241 *Mar: Rys ap Sion o Lyn Nedd*
Vn essiau golaü rrag galon / y sydd f
weithian o eisiau aeth yn isaf ƷorƷ: Fynglwyd
- 244 *ƷDudur ab Ʒorferth Sais*
Myddyllo iddwyf maü ddolur g
*a thro tra fynych a thrig ./ Rhys cynƷric cock**
- 247 *ƷSion Salbri: Y llew o Rug garllaw'r allt h*
aed ar Dduw dy vrddo di ./ Sion Tudur
- 249 Yr eos dëg aeres dail i
 ai cloi medd ai cael ym iawn Rhys Cain
- 252 Dydd da ir llwynoc or ogof k
 pharwel rhaid ym ffo ir allt Anon
- 255 *ƷEdw: III: Edwart ap Edwart gwart gwŷr l*
yno i doi yn y diwedd Ʒolo Goch
- 259 *Mar: Tudur ap Gronw ap Tudyr ap Gronw un o hynaif*
yn Penllywydd. (obiit circa 1367).
Klowais doe im clyst deau m
na hauer mwy yn hir Mon Ʒolo Goch
- 262 *Cyffes: Crair cred yn ced cynydd n*
Dyro ym gyfraniad othr wlad ath wledd " "
- 271 *Mol: Howel Coetmor o Nankonwy*
Howel kymro o hil kymry o
yleni iddo lonydd " "
- 273 *Mol: Rys Gethin o Nanconwy*
Byd caeth ar waedohaeth da p
poed yw rann peidir einioes " "
- 275 *Mar: Madog ap Madog hoch o Lewerllyd ynhegaingl*
Mae ol arfaŷ aŷgaü aingl q
O haelder ——— l. 69—left unfinished
- 277 *ƷRobt: ap Mred: taid Mred: ap Ʒeuan ap Rob: o Wedir*
pan ar herw gidag Ow: Glyn medde Sir John Wynn
Hir i by Ruffudd ruddbar r
ymgais ni wnn i amgen. Rhys Goch or Yri
- 281 *Mar: D. ap G.—Hudol doe fu hoedl dafydd s*
a theyrn oedd aeth ir nef ./ Ʒolo Goch

- 282 *Mar: Rys ap Tudur ap Gronw brawd tad Ow: Tudur . /*
 Tebig yw Gwynedd meddir *a*
 eurfawl for wra fal ef *Gr: Gryg*
- 284 *Mr: Ow: Tudur o Fon: Y llü mawr ni allai mwy b*
 yn fyw a nef i Owain *Jeu: Gethin ap Jeu: ap Lleision*
- 287 Myvr y rwyf yn ymovyn . . beth orev i ddyn *c*
 gyda mair y gyd . Amen* *Jolo Goch*
- 291 (*Jr Pasg: Dydd pŵr o gyssvr i gyd yw dydd pasg d*
 Tros bleidiav / n / eneidiaiv ni . / *Sion hain*)
- 292 *Mar: Mr. Thomas Pŵl o Lann Deccwyn . 1618 .*
 Ar ol gwr duwiol i daw *e*
 i rai i lys yr hael Jessu *Gr: Phillippes*
- 297 *J Hugh ap Jeu: ap Rob: i ddiolch am ffoñ badal dros*
Rob: v'n: Y difalch burwalch pybyrwaith cowraint f
 drwy ddawn am dy rodd a wnafl. *Humffrey Howell*
- 299 A few extracts from Gutto'r Glyn, D. ap Gl'm, L. Mon and Ed: Price. *g*
- 301 Wm: Brewes ap Sir Wm: Brewys marchog ag vn or meibion ieuaf &c. *h*
- 305 *A list of the Sheriffs of Merioneth beginning:* *i*
 (1) Ellis Morris, (2) Jankin ap John, (3) John Powys, (4) Robt Salbury
 Rug . . (7) Dr. Ellis ends: (61) Peerce Salbury, (62) Joñ Gwyn
 gwyder, . . . (65) Thomas Vaughan.
- 316 fy mhedwar prifgas erioed pas a henaint a hoed. *k*
 fy newis beth er yn was merch i estron a march glas
 a heddiw nid ynt gyfaddas . Ymy by cyd boen haelion
 Llauer o blant teg llawen a heno i ddwy fyhynan. *L'ch hen.*
- b. Mi a welais ddydd ir march . . . pen oedd dan Wên ap Llywarch. *ü. h. l*
- c. Brawd i fair yw Duw da awr i ganed &c. *Morudd esgop. m*
- 317 Lines omitted from pages 103 and 104. *n*
- 318 Pa fwyd a roddwyd i rai pa anfodd &c. *John Tudur. o*
- b. Un duw iawp dad ion da in dydd &c. *R. Cain. p*
- c. Lines omitted from page 89 above. *q*
- 319 Mawr fv howel a Meirig . . fychan o nanav *r*
 aed i farw i dai feirig (in hand B, see MS. 99) *Getto [r] glyn*
- 323 Mawr yw symvd o hvd hydyr *s*
 yn Sycharth Buarth y beirdd *Jolo Goch*
- 325 *J Tomas ap Mred: ap Howel*
 Holl Gymry syn tyny tid *t*
 da ir aroech fod avr ar hwn . / *Tudr Aled*
- 327 *J Rys ap Gr: ap Aron*
 Dur yw Rhys i dorri rron *u*
 nag or llys nod Rhys ai rhydd *R. Pennardd*

MS. 98^A = Hen. 167. POETRY; 7 $\frac{7}{8}$ × 5 $\frac{3}{4}$ inches; 86 pages; im-
 perfect—two folios are missing between pp. 10 and 11, 14 folios
 between pp. 14 and 15, one folio between pp. 16 and 17, one folio
 between pp. 18 and 19; circa 1620-30; bound with Hengwrt MS. 479
 in white vellum.

1 || Teyrnget pan godet gwen *v*
 J gorfeno gau'r ffynon [Tydur Aled]

* "Y cywydd ychod oedd wedi i ysscrifvenv a llaw yr athro Sion Dd: Rys o
 Aberhodni."

- 4 Dis yw'r byd os arbedwn *a*
ar ddim oll ond ar ddw mawr *Sion tudr*
- 7 *Mol; Syr Roger salbri*: Aer llyweni iarll wyneb *b*
ach gwnae chwi ich gwanhav ych hwn (l. 68)|| *Tvdr Alet*
- 11 *Mol; Rob; salbri*: dyn a gwaiw yn dan igyd *c*
Robert na bom awr hebod " "
- 15 *f ofyn celiog bronfraith*
vn dw ai gad ni ad gam *d*
croewiaith bronfraith barwnfrait (l. 44)|| *Gr; Hiraethawg*
- 17 *fr gath am ladd y celiog bron fraith*
Bvm herod bo-ym hiraeth *e*
wyllt ysgafn williades gath (l. 42) || " "
- 19 || *Joachim myn grym y grog* (? l. 6 *f*
in eneidiaf 'n enwedig. _____
- 21 *Mol; H. ap J. llwyd*; Hwv o geri hyg evraid *g*
a fynno hww o fewn hon. *Sion heri*
- 24 Y fedwen las anfadwallt *h*
ai crinaw draw yn y dref *Gr; ap adda ap dd;*
- 27 *ferchi myharen gan gadwaladr ap Rob; tros sian mostyn*
Yr vstvs oll o ras dw sydd *i*
i lwdn fal y dŷn fydd *Gr; Hiraethawg*
- 31 *fr Cybydd*: Gwrda gwych llewych llawhir *h*
tal glin gruffydd gethin goeth *tudr penllyn*
- 35 *Mar; Rys Nantmor "bardd syr Rys ap thomas"*
O fiesv byth eisiav bardd *l*
nenbren pob awen pe byw *Lewis mon*
- 38 *Mar; syr Owain ap gwilym*
Trwm ar ia yw tramwy 'r od *m*
y trig addysc tragwyddawl *Wiliam llyn*
- 42 *Mar; Mred; ap grono ap gr*: "ai i gor *n*
Mae wylaw hyd y maelawr
degan avr ai dvg i nef "
- 47 *Mar; Syr Thomas salbri marchog vrddol*
Gwae hollgred trymed tomwedd, am erchwyn *o*
am nas enillym grym syn holl gred *Tvdr Alet*
- 54 *Mol; Dr. Richard davis escop menew . 1574 .*
Ceidwad dehevwlad hylwydd esgobwalch *p*
pennaeth dysc odiaeth dewis geidwad *Syr Robt; Mydltton*
- 58 *f Syr T. Salbri*: Pwy blaenawr pobl y wenol *q*
chwi piaŷ 'r avr a chopr ynt *Tvdr Alet*
- 62 *Mol; Dd; Owain episcop llanelwy (1503-12).*
Arwyddion Sason ai sel *r*
pawb a ddyfod pab ddafvdd " "
- 68 *Owdl i Robert salbri o lanrwst*
ni bydd yn y dydd tra fo dwr na thes *s*
ni a wn na bv ag na bydd " "
- 75 *f Ho; ap gr; ap Rys*: Pie rent rvffydd ap Rys *t*
hwy del ywch hoedl a iechyd " "
- 79 *C. y cesic*: Pa dir yr impiwyd aeron *u*
hwnt o bower hwynt biav

83 *Ʒarg; Dūdley*: Ʒarll Edward evrlliw adain *a*
o dai mawr nid y myran (l. 70) *Tvdr Alet*

The above cywydd is apparently unfinished, and the two following englynion are in a different hand.

86 Am dewis alis ole oi herwydd *b*
Maer loes oer marw alis wen *Morys bach*

MS. 98^B = Hen. 479. ANCIENT POETRY being a modernized copy of the greater part of the *Black Book of Carmarthen, Eiry Mynydd* &c. Paper; 8×6 inches; 86 pages—injured by damp and mice (pages 1–26 are more or less imperfect and interleaved); bound in white vellum.

This MS. is in the autograph of Dr. John Davies of Mallwyd, and is of great interest as an example of his methods and accuracy as a copyist. A comparison of certain portions with the original shows that Dr. Davies was generally accurate, but in the difficult and obscure passages he both blunders and amends (without notification) in such a way as to make one still regret the disappearance of certain MSS., the texts of which survive only in transcripts made either by himself or under his supervision.

1 Breuddwyd a welwn neithw[yr] &c.	See Pen. MS. 1, p. 7	<i>c</i>
2 [Mor truan genhyf mor] truan &c.	"	p. 1 <i>d</i>
3 Devs rheen / rymawr ei awen &c.	"	p. 9 <i>e</i>
4 Graid blaidd blyngawd / greddf &c.	"	p. 10 <i>f</i>
5. Gwaith rhaith rhysedd / gwyh &c.	"	p. 13 <i>g</i>
5 Herwydd vrdden / awddl kyrridwen &c.	"	p. 15 <i>h</i>
6. Cyfaenad celfydd / cynelw o ddofydd &c.	"	p. 18 <i>i</i>
7 Eneid cyd ym gwneid / yn angen &c.	"	p. 23 <i>k</i>
8 [Nac ymadneirun] / neu rymwaredwn	"	p. 24 <i>l</i>
9 Tri anrheithfarch ynys Brydain &c.	"	p. 27 <i>m</i>
6. Moli dau yn nechreu a diwedd &c. <i>Hoc canticum habetur in alio libro B fol. 213. Et exemplar per Llyfr du [p. 29].</i>		<i>n</i>
10 [Gogonedauc] arglwydd hanpych gwell &c. See Pen. MS. 1	p. 35	<i>o</i>
6. Arddwyreaf fi dri / trined yn Celi &c.	"	p. 36 <i>p</i>
11 * a diwad pechawd wyd weddi
yspyrd glan a gleindid ynddi	"	p. 43 <i>q</i>
<i>Hyd hyn allan or llyfr du o gaerfyrddin &c. * * * *</i>		
13 Addwyn gaer y sydd ar lan lliaint &c.	"	p. 46 <i>r</i>
14 [Gwin y bid] hi y fedwen yn nyffryn gwy &c.	"	p. 47 <i>s</i>
6. Afallen beren ber ei changau &c.	"	p. 48 <i>t</i>
18 <i>Bellach y canlyn yr OLANAU, ac edrych am y rhaŷ hynny yn y llyfr arall A† fol. 34.</i>		<i>u</i>
18 Y beddau ai gwlych y glaw
bedd Beli ap Enlli gawr	Cais ychwaneg p. 48	<i>v</i>
26 Can trengis fy ngwisg am hoen &c.	See Pen. MS. 1, p. 70	<i>w</i>
6. Heb goffau duw dawn dyffryd / gwirion &c.	"	p. 70 <i>x</i>
27 <i>Yna y canlyn yn y llyfr du fel hyn / Geraint fil. Erbin. Ban aned Gerain &c. Cais yn y llyfr B. fol. 186.</i>		<i>y</i>

* The text of pp. 37 l. 9 to 43 l. 7 in the *Black Book of Carm.* is missing here.
† See Brit. Museum Addl. MS. 14869.

- 28 [Du]w in gymorth in nerth in porth *a*
rhad ac anaw / a ffaw a phlant See Pen. MS. 1, pp. 73-7.
- 29 *Yna y canlyn Asswynaf nawdd duw diamav &c, a hwnnw a* *b*
geffir yn y llyfr A. fol. 210.
- 30 du dy farch du dy gappan &c. „ p. 81 *c*
- 33 Gwledig arbennig erbyn attad &c. „ 85 *d*
- 34 Bendith y wenwas ir deg deyrnas &c. „ 87 *e*
- 35 Ilym awel, llwm bryn &c. „ 89 *f*
- 39 Pa wr yw y porthawr &c. „ 94 *g*
- 41 Canys coegawg ysydd mor eurawg &c. „ 97 *h*
- b.* Tarw trin anwydin blawdd &c. „ „ *i*
- 43 Cyd carwyfi morfa cassaaifi for &c. „ 100 *k*
- 44 Marchawg a gyrch y dinas &c. „ 101 *l*
- 45 *Yna y canlyn yn y llyfr du fel hyn: Marwnad madawg ab Maredudd.* *m*
Kynddelw. Cais yn y llyfr A† fol. 211b.
Godwrf a glywaf ar glawr maelenydd &c.
- b.* *Yna y canlyn yn y llyfr du fel hyn: Marwnad Madawg mab Maredudd. n*
Cyfarchaf im rhi rhad wobaith &c. Cais yn y llyfr A† fol. 65b.
- 46 Seithenhin saf di allan ac edrychwyr &c. „ p. 106 *o*
- 47 Teg yd gan yr adaren &c. „ 107 *p*
Hyd hyn allan or llyfr du o Gaerfyrddin yn yr hwn y mae
54 o ddalennau memrun o faint y dalennau yma
- 49 *Angwhaneg o ENGLYNION Y BEDDAU o law W. Salsbri medd*
Rossier Morys. See Pen. MS. 99, & cf. Myv. vol. i, p. 77 = 65
Y bedd yn y gorfynydd / a lywiasai lioxydd q
y mae bedd Rhun ap Alun dyve
- 51 *Darn o gywydd pen y baedd, a gad ar dafod leferydd gan Wm: Thomas*
o Bant y llongdy o waith fol-lo Goch. Ond tebyccaf gennyfi mai darn ydyw
o gywydd y Gwasanaeth bwrdd o waith Ieuan ap Rhydd: ap J. llwyd
Pen baedd coed / hoed / hydr arlwy yn gynta oll a gant hwy *r*
A garlawnt o'r eiddew gorlas mwstart glew iawn a brawn bras
Jssier a sewer ys ydd a'r torriawdr yw'r trydydd
- b.* Eiry mynydd calcd grawn *s*
dail ar gychwyn llynwyn llawn
ni thyrr dwr ar a wnaeth *Ilywarch hen*
y mae y rhain yn y llyfr D. fol. 53 a pheth amrafael rhyngthynt
- 55 Eiry mynydd hydd ar ffo *t*
lle ni bo dysg ni bydd dawn *Anon*
- 56 Eiry mynydd gwynn tir pant *u*
gwañ a gwyn ni chwyn diobaith *Mapglaf ap lly'ch hen*
a wnel duw nid â yn adwaith *ne Aneurin Gwawdrudd*
- 60 Eiry mynydd blin yw 'r byd *v*
heb raff na hwyl nac angor *Mapglaf ap llywarch*
yw'r ieuange ni whel gyngor *hen, "meddant hwy"*
- 64 *Y mae etto Englynion yr eiry, a wnaed rhwng ll'n a Gwrnerth; ar*
rhai hynny a gair yn y llyfr B. fol. 168, / Ac eraill a gafas Tyssiliaw Brochfael
ysgithrog y gan wrnerth; y rhai a elwir ymattreg ll'n a Gwrnerth. Cais y rhai
hynny yn y llyfr B. fol. 170.
- b.* Christ Iesu Celi i ti y coeliaf *w*
onid mi Taliesin nid oes gyfarwydd *Taliesin*
- 65 *Cynghorion T.—Na fid esgud dy law ar lw anudon x*
na chred ond i dduw ai ddisgyblon „

- 66 *Bustl y beirdd*: Cler o gam arfer a' marferant *a*
 am watwar Jessu ai wasanaeth *Taliesin*.
Yna y canlyn, a llythyren fawr yn ei ddechreu, fel hyn :—
 Tewch chwi bosfeirdd ffeilstion anhylwydd *desunt*
 ni wyddoch chwi rannu rhwng gwir a chelwydd *reliqua*
- 69 *O mightie ladie our leading to haue } *¶. ap Rh. ap ¶. Iloyd b*
 ¶ can no moe / to queene of might . } *ne ¶. ap Ho: Surdwal.*
- 72 *Llyma'r Englynion a fu rhwng Trystan ap Tallwch a Gwalchmai*
ap Gwyar, wedi bod Arthur yn ei geisio dair blynedd; a phan y gweles ef a
fwicodd 28 o wyr Arthur; A Gwalchmai a geisiodd ganddo ddyfod at Arthur;
ac nis doe er neb, ond er Gwalchmai aur dafod; ac erddo ef y daeth.
 †Abrwysgl fydd tonn anfeidrol *c*
 ac a fynnych mi ai gwnaf
- 75 †Rhyfedd na phwyllwn / rhyfig na ddaliwn *d*
 yna y dielir / pob enwired *Dd: ddu o Hiraddug*
- 78 §Benedicte domny / drwy nerth Jessu fab Alphaf *e*
 pen teyrn y teyrnedd / dy drugaredd a archaf *Taliesin*
- 79 ¶ *A Glywaist ti*: || yn ysgar ai ysgarant *f*
 enwir difenwir ei blant
 rhaid wrth amhwyll pwyll parawd ||
- 81 *¶r Grog*: Mae'n rhwymedig iawn bob Chrystion ffyddlawn . . . *g*
 ar ysbryd glan rhad / rhod odidog
- b*, **Yma y canlyn yr Englynion a ganwyd pan fu Cad goddeu, yr
 hon a eilw eraill cad Achren. A'r gad honno a fu o achos iwrch
 gwyn a chenau milgi, a hanoeddynt o Annwn / ac Amathaon ap Don
 ai daliodd. Ac am hynny yr ymladdodd Arawn brenin Annwn ac
 Amathaon ap Don. A gwr oedd yn y gad, oni wypid ei henw ni
 orfyddid arno. A gwraig oedd or tu arall, a elwid Achren; ac oni
 wypid ei henw, ni orfyddid arnynt. A Gwydion ap Don a
 ddychymygodd henw y gwr, ac a ganodd
 Carngraff fy march rhag ottoyw bann blaen gwern ar yasoyw *h*
 Brân ith elwir brigrer loyw. *neu fal hyn*:
 Carngraff dy farch yn nydd cad
 bann blaen gwern ar dy angad Brân lorgrig ai frig arnad
 y gorfu Amathaon mad. *Gwydion ap Dôn*
- 82 Mae pryf atgas / is caer Satinas "non ultra ibi i
 henwau'r tair ffynnon / o waelod eigion (l. 12) habetur"
- 84 Nid oes air o wir heb foliant ir drindod *h*
 yngwydd y drindod a lucifer *Taliesin*

MS. 99 = Hen. 307. POETRY by various authors chiefly of xvth and xvth centuries. Paper; 8×6 inches; 638 pages; bound in oak boards covered with white vellum.

Writers.—The MS. is written by four different hands: *a*=pp. 3-49, 269-71, 388-517, 519-29; *b*=pp. 51-259, 331-87; *c*=pp. 273-328; *d*=pp. 535-618. *a* is in the autograph of Dr. John Davies of Mallwyd; *b* is evidently in the hand of a professional copyist, possibly a clerk of Dr. Davies whose hand we find mixed

* See MS. 96, p. 149.

† See *Myvyrian*, vol. i, p. 178 = 132.

‡ *Ibid.* p. 536 = 533.

§ *Ibid.* p. 100 = 79.

¶ *Cf. ibid.* pp. 172-5 = 127-3).

** *Cf. ibid.* p. 167 = 127.

with *b*'s on pages 53-4, 64-5, 119, 125-27, 128, 210-11, 232-33, 259-60, 262-64, — the original was, perhaps, difficult to read in these places, as Dr. Davies's hand sometimes begins in the middle of a line; *c* also seems to be in a clerical hand; and *d* is in the autograph of William Salisbury, the translator of the New Testament into Welsh.

Transcribers and Owners.—This MS. has been used (as attested by marginalia, variant readings, titles, &c.) by Sir Thomas Wiliems (p. 555); Wm. Maurice of Llansilin (pp. 10, 209, 250, 518, 534, 637, &c.); Wm. Wynne (pp. 29, 233, 477, 527, &c.); and Dd: Ellis (pp. 26, 49, 233, &c.). Among those who claim to have owned the MS. at different times are Hugh Edwards (pp. 33, 395); Hugh Rowlands, 1668 (p. 1); Dd: Price (p. 33); Evan Vaughan, 1681 (p. 50); Arthur Evans, 1691 (p. 518); Madame Katherine Blayney, 1691 (p. 627); John Jones, 1727 (p. 271); and Gr: Roberts of Dolgelly (p. 7 and 447).

1	Over the mountains & under the caves, &c.
Dros y mynyddoedd a than yr ogfid, &c.	<i>a</i>
2	Raid ym yn ddiryw o bwm ddryws
Ymedde y Teidie ar tad	<i>b</i>
3	Ewybr yw clod ac awen &c.	<i>c</i>
<i>b.</i>	<i>Priodas S. Tanat a merch S. Prys o Eglwyseg. 1557.</i>
Dyma lys a gwys heb gav / a barnwyr
y mae' lw i hwn yn amlhav. /	<i>d</i>
5	Klywch sôn megis cloch sais
annysg oedd ym nas gwyddwn <i>Syr Lewis Meudwy</i>	<i>e</i>
7	<i>Atteb:</i> Syr Lewys felys ei fwyd
di fwyd yw dy dŷ feudwy <i>Syr Philip Emlyn</i>	<i>f</i>
10	Kwyn fyth am y canv* fydd
Troes ynghwyn tros synghenydd
yn oes deikyn nas dyccai <i>Long Lewys</i>	<i>g</i>
13	†† Radur ail Arthur lys . . . plas Syr Wm:
am ei gan mwy o gynnen <i>Long Lewys</i>	<i>h</i>
16	<i>Atteb:</i> †Bevno oediog ban ydoedd
llew †ddew dv lladdo diawl <i>Syr Gr: Vychan</i>	<i>i</i>
19	Pwy oll a ddvg pell a ddel
byth oi hannedd bythefnos <i>Syr Gr: fychan</i>	<i>k</i>
21	<i>Awdl y Kaws:</i> Madog am Mhadog wrhynaws / i dy
caws profadwy glas caws pryfedig <i>Deio ap Ieu: dv</i>	<i>l</i>
24	Annisyml fum ryw noswaith
yr addaw . . . a dorres fy mwn dirion
oni thyrr vnwaith arall <i>Huw cae llwyd</i>	<i>m</i>
26	Y grair ferch a garaf fi
dy gael oedd raid ei gelu <i>Bedo Brwynllys</i>	<i>n</i>
29	Ilvniais oed ddwv llvn y sir
i'm i'w garv o'm gorwedd <i>Ieu: Tew brydydd</i>	<i>o</i>
32	O fair, hir ym a fu'r haf
ac vn oed a'm gwna yn iach . <i>Bedo Brwynllys</i>	<i>p</i>
34	Y fun weddw fy Nuw oeddych
Y tal duw i'r tlawd i waith 213§ <i>Lewys Morgannwg</i>	<i>q</i>
37	Gwylled yr wyf drwy glo draw
ys gwypo honno fy haint <i>Bedo Brwynllys</i>	<i>r</i>

* This Kywydd should follow *Pwy oll a ddvg pell a ddel* (p. 19).

† *Atteb:* "† arddel ail †arddvr lys Y daw gwin y deg ynyys. v^o. B. 209."

†† "Vide F. 210."

§ This refers to the page in Pen. MS. 101, which contains a copy of it.

- 40 Prudd wyf e'm parai y ddyn a
a gweniaith a ladd ganwr*
- 42 Mae crugiau dan furiau fiais b
oni chan yn iach vnwaith *Bedo Brwynllys*
- 45 A gae'r ferch a garaf fi c
rhyw lwyn dan yr haul nid oes *Dd: ap Edmwnd*
- 47 Bum anwyl lle bwm vn-nos d
mwy yw pechod mab bychan . 269† *Ho. D. ap J. ap R.*
- 50 (dan groisi yr ud crasu yr wi yn ara &c.) e
- 51 Y llên doeth ag yn llawn dysg f
achos mawr ni cheisia mwy 3† *Rys Cain*
- 54 O ddw y rhawg a ddaw rhys g
Dickwn y fall ai dycco
a chweru Rhys ni char hwn *Tudr Penllyn*
- 57 Y ddyn winfaeth ddynion fawr h
nad fanwyl newid feinioes *Jeu: ap Gronwy*
- 59 Y ferch i raf yw berchi i
iawn oedd yngofyn iddi *Jewan Deulwyn*
- 61 Mi a wn dŷ a mann dëg k
tañ vn y ty a ninnav 7† *Risiart Phylip*
- 65 fyngwinevfarch fwng nwyfvs l
yn kynnal ar lann konwy *Sion Tudr*
- 68 A wyddent hwy pwy om pwynt m
a thri gair oi thrvgaredd *Ow: ap ll'n moel*
- 70 Y ddyn santaidd a anwyd n
Yn vn dyn an gwnel ni /n/ dav *Gr: ap J. ap ll'n V'n.*
- Llyma gywyddav a fv rhung Bedo Havesb ag
Jewan Teu. Also pp. 146-60.*
- 73 & 146 §Ymrawd ai yma /r/ ydych o
kanyr rhagod yn kwynaw kam dolli
oth beyn mollt ath follt ath fas 10† *Jeu: Tew brydydd*
- 76 & 149 *Cymod*: Heddychwyr heddyw vchod p
chwithav ifan . . . danod swydd dyna wawd sal . . .
bedo tyb ydyw /ni lafvr dim lwfred yw
Kuddio kerdd rhag haeddy kas
obry yw ddwyn bår y ddav 12† *Syr Rob; Mylltwn*
- 79 & 153 Brad oedd mal bwriad iddew q
Oi fvrn goel ai farn gwla
vn kaled wy yn kloï da
nid gwr a fydd nid gwir i farn
ond a yfo yn y dafarn
a fynna i hynn yw fwynhav 15† *Bedo Havesb*
- 82 & 155 Ond ynfyd koeg ysbryd kaeth r
tynnv i ddant om t:n oedd well 17† *Jewan Tew*
- 85 & 158 Gwann i rhoed i ganv y rhawg s
a cherdd fal na chwardd i fam 19† *Bedo Havesb*

* Unfinished—followed by a blank space.

† These numbers refer to pages in a Cwrtmawr MS., which contains copies of the poems.

‡ This number refers to the page in Pen. MS. 101, which contains a copy of it.

§ "Vide B. 73 hwn a gymheiried."

- 89 *Atteb i gywydd y keffyl kwttu gan S. Mowthwy.*
Tydi /r/ bardd wyd awdvr byd *a*
a gâd i mi gadw y march *Rich: Philipp*
- 95 *ſ ferch* : Ergydiais eiriav gwiwdeg *b*
yna tyr enaid hiraeth *Gr: Vaughan*
- 97 *ſ Dvdvr Penllyn*—“*dwyn fy nyn a wnaeth*”
Elen a oedd favr genyf *c*
a dwv ai maddevo ir dyn 22† *ſeu: Brydydd hir*
- 100 *Atteb* : Gwae wrth ymddiddan a gwen *d*
or dref ai wregys ar dro 24† *Tvdvr Penllyn*
- 103 *ſ Lywelyn ap Gwtvn*
Dafydd o ymyl dyfi *e*
fwtieth am i ddefeitia *Gwevryl mechain*
- 107 *C. yn dywedyd fynd or blaid* a *χαλλε Tvdvr Penllyn*
fy nhad oedd *παχιαδ* gvchiav tyllvan *f*
nis gall am nad oes *γελλιαυ* 26† *ſeu: ap T. Penllyn*
- 109 *Etto* : Och wyr a glywsoch werin y damwain *g*
na thorr ffordd y gwnaeth eirin 27† *Gutto'r glynn*
- 108 Gair da a gair gwyrd a gynt *h*
[eu] hepil hwyntav/ yn i mys g i gwn fy mod
O. fychan . . D. llwyd . . ſ. llwyd ap O. fychan
Mred: / ap Rys . . . ni ddoi fyth i dda efo
oi kynefin iw kyneiflo
Morys . . ap Ho: fwa Powys . . Ho: amhadog . . .
Dynion yw rhain da yn rhaid
difai ond i roi defaid
Addaw am gwnaeth yn ddiddim
or pvm plwyf y ddwy heb ddim
bardwn ir rhain bvrddan rhydd *Syr Rhys karno*
- 112 *Atteb* : Mae gwr llen yma gar llaw vrdol *i*
Defeitia bawb yma y hv
ag wyr a goganv
ai glvst fyharen y gloch *Dd: llwyd ap ll'n ap gr:*
- 114 Blin yw hyder o weryd *k*
bvn fwyn a wnel beyno /n/ fyw *Dd: Nanmor*
- 117 fal yr oeddwn gwyddwn gvr *l*
kefn gweilgi kafnav gwaelgoed *ſihel ddv*
- 119 *Atteb ſeu: Dyfi am gywydd Anni Goch*
Gwae r vndyn heb gywrindeb *m*
dwv a fyddo dy feddig *Gweryl Mechain*
- 123 *ſ Spectal* : Myfyrio bvm i fwrw y byd *n*
ir gotel lle mae r gvto . *ll'n ap Gwtyn*
- 125 *Owdl gwyr Caer i Reinallt Gr: ap Bleddyn*
Wyr Einion ai ffon ffinied y Saeson *o*
ef a delw fyw dialed *Tudur Penllyn*
- 129 *ſ gwallt* : Doe gwelwnn carwn be caid *p*
da trig avr ar befrfrig bvn . / *ſeuan ap Rhydderch*
- 130 Hawdd fydd ir ddyhvdai fav *q*
hi ni fynn hyun a fyūwn *Dd: ap Edmunt*
- 133 *ſr ffiol oddfyn or dolegwyn*
Hawddamor hoff oror ffawd *r*
a chyſydd yw fferchenawg *Richard Philipp*

- 137 Y dyn a thysiad Anna a
mae yn rhad am danad wen *Jfan Devlwyn*
- 138 fyngwinevfarch fwng nwyfys b
yn kynnal ar lann konwy *Sion Tudr*
- 142 Y fersch a gerais i yn faith c
teg oedd poel tacog iddi *Bedo Brwynllys*
- 144 Y ddyn sanctaidd a anwyd d
yn vn dyn an gwnel ni /n/ dav *Gr: ap J. ap II'n V'n*
- 146—160 These pages are repetitions of pages 73—89 above.

CYWYDDEU AC ODLEU GUTTO'R GLYNN

- 161 *J Syr John Burgh*: Ni chair vstvs na christiawn e
dyro i sion deiroes hydd *Gutto'r Glyn*
- 163 **J Mathew goch*: Pan sonier in amser ni f
a gair lloegr y gwr lliwgoch
- 166 *Mar: Eigion ap Gr: ap Rys o Lechwedd ystrad yn*
llan gywair ymkenllyn
Dwfr alwen doe fv /r/ wylaw g
fv einion nef yw enaid
- 169 *Mol: Dd: Kyffin*: Y llwyn gwydr yn llan gedwyn h
dvw a wnel fab dv yn wyn
- 172 *J Syr watr "eilfab" Syr Wiliam Rhaglan*
Tyfodd gwr at dafydd gam i
†evro aelod wrolach (l. 24)
†Rhydd yw roi hawddamawr (l. 25)
y tri n vn ymlaen tren wyd
- 176 *J ofyn kwn dros Seffrai kyffin J Robt. ap Jfeuan vychan*
Robert vwch rhiviav aber k
ni bwyf vn svl heb fenswn
- 179 *J syr Rosier kinastr or knwkin*
Awst i llas ynghastell i l
a merch iarl ymreichieu hwn
- 182 *J Guto r Glyn*: Drogan a fydd a ganwyf m
Guto gwenieithio a wna /o/ chwant kael ariant klera
gwrdd fydd ag avr iddo fo *Ho: ap Dd: ap Jfeu: ap Rys*
- 187 *Atteb*: Fwch yn iach ni chwenychaf n
Groeso lle ni chaffo chwaith
- 188 *J syr bened person Corwen, ac am y degwm*
Devbeth a red drwy'r gwledydd o
Dielw fyddaf pan dalwyf
diriaid borthmon defaid wyf
Gan ddvdr . . . penllyn yn ymofyn myllt
o dda /n/ y mars ni ddown mwy.
- 192 *Atteb*: Sylfen ath geidw syr bened J amkan p
kael degwm y kwm er kerdd
ymgellwair am i golled . . Ban na thal . . . arian beth am yr wyn byw . . .
Nedwch iddo ych hvdo chwi am wlan degwm y leni *T. Penllyn*

* "Mae hwn yn G. 204." = Addl. MS. 14,971.

† Here two different cywyddau have been written as one, l. 25 being l. 27 of the cywydd beginning: —*Dafydd brdydd a browdur*.

- 194 *Atteb ir atteb*: Diwedd hen fvr fargen fav *a*
 dvg heinieiv y dav kanoen *Gytto'r Glyn*
 nid mawr gan dvdvr . . ar gwallt hir y golled hyn . . .
 nag wyn i gynfigeüwr .
- 197 *Ʒ dd: ap meurig fychan o nañav i ofyn March*
 Bron draw biavr enw a drig *b*
 ar elen ai heiriolcs
- 200 *Ʒ dd: kyffin deon Bangor*: Delwais o glwyf a dolvr *c*
 pren per yr haelder ai rhoes .
- 203 *Ʒr deon kyffin i ofyn sclatys*: Rhoi ty yr wy fry ar y fron . . . *d*
 mae mendith am y maendo
- 206 *Mol: Abad ymwythig*: Mi a evthym i mwythig *e*
 tir fferm gvto ywr fforied*
- 209 *Ʒ ofyn wtgneiff gan Rvffydd ap Rys o Ʒal*.
 Yn driffeth ith wnaed Rvffydd *f*
 tri ffwyth dy faslart Rvffydd
- 212 *Y Pwrs*: Mawr ywr gair am y teirodd *g*
 ir gŵr hael ai wraig ai rhoes
- 215 *Ʒ Dafydd abad "pant y groes deg" = Valle Crucis*
 Yr eryr llwyd ar wyr llên *h*
 am arfav maen ar fy medd
- 218 *Ʒ syr bened*: Prelad ar yn gwlad o glwyd i ddyfrdwy *i*
 vn dw ath ato i lywior wlad
- 221 *Moliant Dd: abad II. Egwestl = Valle Crucis*.
 Llys rydd ynn y sydd ansoddav llv dalm *k*
 lle i rhoed lles driod llys rhydd
- 224 *Mar: Rhys abad ystrad flvr*
 Dyn wyf doe a anafwyd *l*
 taled duw ni bydd tlawd hwn
- 228 *Mol: Wm: fychan or Penrhyn*
 Y gwr ai dy ar y garreg *m*
 pen kenedl pennaig gwynedd
- 230 Pwy yn i gwlad pennaig y wledl *n*
 tir brenin teirbro wynedd
- 233 *Mol: Ʒeuan ap Einion or Cryniarth ar Hendwr*
 Y gwrda o gywirdeb *o*
 yw tvedd fry hyd dydd frawd
- 236 *Mar: Gwerfvl v3 Madog*
 Mis drwg a fv ymhowys draw *p*
 taler i haelder i hon
- 239 *Mar: Llywelyn "llin y moel"*
 Mae arch yn ystrad marchell *q*
 yr wyl a nef yw i rodd
- 242 Teimlwr gwyr temyl ior: gwiw rent / tomas *r*
 brenin brwydr gwin brodyr gwent
- 245 *Mar: Meurig fychan (o Nannau) buried at Cymer Abbey*
 Mawr fvr kri am y trihael *s*
 ar c'dav sydd urddas vddyn

* "Abbie-Forhead in Salop wrth bont y Saison."—Wm. Maurice.

- 248 *ſ S. Pilstwn* : Mi a ir wlad lle mae / r / wledd *a*
gwisg henavr gossawg gwynedd
- 250 Tair blynedd rhyfedd fv / r / rhain *b*
brad dewythr Herbart ievank
- 254 *ſ Sieffrai kyffin* : Tyfodd vn o blant difeth *c*
ni bo / r / gwr heb avr ag yd
- 257 *Mar: Howel brüd Owain*
Caewyd devrdd katerwenn *d*
llawenydd oll yw enaid *Gutto'r Glyn*
-
- 259 *Mar: W. Mathav* : Llwyth Mathau tyrau tiroedd / a chaerau . . *e*
aent i gadau ond dy geidwad (l. 82) *left unfinished*
- 261 (dowch yn es bob cymro clir dreio yr swud rwi sowndio *f*
ar gan ai gyru yn hwur yn llwur or llan a thyngi awnan nhw tîr . 1695)
- 262 Mal arwain dwyrain wrth darian ruddaur *g*
Emwnt deilwng mewn talaith
Malphawnt wyr y malphawnt mawr
a gei ith aros ac ith arwain *Gwilym Tew*
- 265 (*Mar: Tho: Penllyn* : Prüdd yw fais parai ddvw fod . . *h*
iw fwrdd rhad fardd rhiwedawg . 1623. *Ric: phylip**)
- 269 *ſ ſeuau Gwynn ap Gwilym fwyaf o fro Wyr*
† Hir yr wyf hwyr arofin *i*
llwyddiant yn wellwell iddun . *Ilawdden*
- 273 *ſ Gesail gyfarch* : Mae vn adail mann ydiw *h*
avr faner gwyr yfionydd . / *ſugko brydydd*
- 276 *Mar: Mredvdd ap ſeuau ap Robert o Wedir* [1525] *l*
Wyth anap aeth i wynedd
i dalv / i / chwi diolchwenn *Gr: Hiraethoc*
- ſ Sion Wynn o Wedir*
- 282 Pavn pvr hael pwy n peri hedd *m*
maith dinioes mae ith wyneb " "
- 286 Oes gwledd dwy wynedd dydd daed *n*
sion wynn kauoes nan konwy 210† *Lewis Morganwcc*
- 289 Tri fflas hael mewn tri flwy sydd *o*
at dy wyneb oed henaint *Mathew Bromfild*
- 292 Pwy biav r dysc pawb ar dol *p*
prior wyd ifor dafvdd . . fedd kelart
march gwinav . . dan sion wynn downsio a wna
yr a finav i roi fenaid *Lewis Daron*
- Marwnaden Sion Wynn o Wedir . 1559.*
- 295 Crochlaw fur krio awchlym *q*
iessu i nef a sion wynn *Simont Vychan*
- 299 Rhanwyd wely r hen dalaith *r*
dydd y farn dy ddeav fo . / *Sion Brwynoc*

* ? *Autograph of the author.*

† A blank follows the Cywydd ending on p. 264 (pp. 265–68 are insertions in the MS.) and on this blank space a later hand has written four lines beginning : *Y llen digoll am dygai, &c.* It is not clear whether this should be considered the first line or the one given above.

‡ The number refers to the page of MS. 101 below, which is a copy of this MS.

- 304 Oes i bawb y sy bybyr *Gr: Hiraethoc* *a*
aeth i ne fyth iawn i fod
- A fragment of a Mar: to Mred: ap Jfan. See p. 276 above.*
- 309 Mae vn isod am nowsir *b*
ar leider yr olew ydwyd (l. 30)—*left unfinished.*
- Mol: Morus wynn o Wedir*
- 311 Gruffydd gynt gwir hofferdd gân *c*
fry oes hir i forws wynn. / *Simwnt Vychan*
- 314 Y llwyn gwinwydd llin gynau *d*
pa dras fwy pedeirioes foch *Wiliam Ilyn*
- 319 Pa frodyr pwy hyfrydach *e*
pwm marchoc rhowioc fo r rhain *Lewis ap Edward*
- 323 Mae draw / r / gair am drowyr gynt *f*
waed grvfels dec orevferch (l. 102)—*left unfinished.*
- 328 (Gwell bedd i orwedd o wrydd a garwn *g*
gwell oes ver na gwallus fâd.)
- 329 Y twr kelyn trick galawnt &c.—a fragment ? *Sion Tudyr h*
CYWYDDEU AC ODLEU LEWIS MORGANWG
- 331 Y grog o lann gerygl waed *i*
omhynnwes aed am heneid 161* *Lewys Morganwc*
- 334 Y verch wryr Vair a choronn *h*
mair wrthfawr air wrth vy raid 163*
- 337 *J Syr W. Morgan: Y llew bronnwynn feirl brenin . . . l*
eneid o nef vn dyn well. 188*
- 340 *J Huw david lewis o dre'r delyn*
Pwy yw omer y pvmoes *m*
krist a fo nerth karw styfu wych 191*
- 343 *J George Herbert: Yr herbert dewr ar barr tan n*
ar oes hirbell Siors herbart 194*
- 346 *J Edw: Lewys: Y karw doeth ar vauk kaer dyf o*
aros vwy r oes hwyaf ywch 197*
- 348 *J S. gand: Y tarw mawrgamp trwm aergaingk p*
a ffoed dyn broffwyd deiaioes. 199*
- 351 *Mar: Jewan ap dd: ap Siancyn o Langewydd.*
Pa son am einion mwy o wynedd gynt *q*
na fu er Einion nef ir enaid 202*
- 355 *Mar: S. ap Syr Tho: ap Morgan—"mae ochi ynghaer Uion."*
Mae lliw du am holl dwywent *r*
y nef roed nai Jvor hael 205*
- 358 *Mar: watcyn lochw: :*
Kwyn am wr aeth kwyn mawr oedd *s*
dwc wynn llann dudwc vnwaith 207*
- 360 *J Harri 8: Twyssawe koronawe loetrins siarlmaen t*
roed dwyoes gwedy yr twysawe edwart 166*
- 364 *Jarl h'rri somrsed holl went ar llysoedd u*
ar llew ry ddewrchwyrn yw r Jarll ardderchoc 169*
- 368 *Etto: Y iarll o went ar holl wyr v*
bo i wr ty iarll herbart hen 172*

* These numbers refer to pages of MS. 101 below, which is a copy of this MS.

- 371 *† Syr Tho: Stradling:*
Hawdd vyd hir vywyd tra vych trwy olvd *a*
yt a hir iechyd tuw orychaf. 175*
- 375 *Mar: Syr Ris^t Herbert:* Illef aruthr oll a vwriynt *b*
trindod aed atto vndyn 178*
- 378 *Mar: Tho: amhorgan:* Mawr o gwyn sy morgannwc *c*
pedair torch poed avr at hynn 181*
- 381 *Mar: Wm: wateyn:* Ynn oes gynt hirnws a gaid *d*
wedy william yn daliad 183*
- 384 *† Wm: Sion:* Y llew n dwyn avr llvndain oedd *e*
a ffwy oth vath na ffyth vydd 186*

CYWYDDEU AC ODLEU HOWEL alias HUW DAVI.

See MS. 67, pp. 29-322.

- 519 *† Mar: Lewys ap Owain y barwn . 1555.*
Megis pan las oergus wedd *f*
d'aros di yw n dawn drosto'n dal 329* *Huw Arweystl*
- 523 *† Sion aer Barwn Lewys ap owain*
Y pren o wydd purion aur *g*
tros y byd teiroes y bych 334* *Wiliam II. yn*
- 526 *† ofyn 12 kasceg i 12 o vwr*
Y wlad fferf o led a phwys *h*
del o aur pur dalu'r pwyth 337* „ „
- 530 *Wiliam salbri yn danfon annerch at Gr: Hiraethog ac eraill*
oi gelfyddyd. Ille y bwriedais yn fynych o amser, fyngbyd ddarpar
darbodus a'm ceredigion eraill o gelfyddyd cerdd dafod *ends:*
ac na ogenwch neb a chwennych vrddas ieh celfyddyd, a byddwch
fodlon ar hyn o rodd dros yr amser. *W. Sal.*

“*Weithian y mae'n canlyn talm o Gerdd o law Wm: Salbri o Lannsanan.*”
[For another *talm* see Cwrtmawr MSS.] *Wiliam Maurice o Lansilin.*

- 535 Eiry mynydd gwyn tir pant *i*
† Ddeo ny ellir absen† *Mab glech ap Ilywarch*
- 539 Eiry mynydd llwm bric on *k*
Hwyr hen lawdd ei orddiwes§
- 547 Mis fonawr myglyd dyffryn *l*
A ddiva'r plant ar wyrion.¶
- 549 Llâniais oed is mangoed Mai *m*
Mi am lloer vûn oi llwyr vodd *David ap Gwylim*
- 552 Bû addaw oed hoed hûdserch *n*
Ac o daw die satwrn doed „ „

* These numbers refer to pages of MS. 101 below, which is a copy of this MS.

† “*Mae Mar: aral i Lewys ap Owen yn lyfr aral a gefais ym menbyg gann*
Mr Ifan Vagau o Gastelmarch.” *Maurice Williams of Llansilin.*

‡ Cf. *Myvyrian*, vol. i, p. 545-7=358-60.

§ *Ibid*, pp. 547-51=360-2. Order very different.

¶ Ends with *Mis Medi*—then a leaf is cut out of the MS.

- 554 Ilunieis Vynd draw yn llawen *a*
Ar draws rhedynos a drain* (l. 22)—rest wanting
- 555 Truan i dyllŷan dec *b*
Oddaith ympop pren eiddew. *David ap Gwylim*
- 557 *Yr ymddiddan rhwng Eliwlod ac Arthur†*
Ys rhyuedd[‡] cyd bwyf bardd *c*
ai gorddyfnaint hyd angæ
- 565 Perygl sy arnaf empirion ŷr bar *d*
Dom y gwrych lyn dingreichion *Theodor Alet*
- 569 Y kelynllyn kyfiownllwyth *e*
Gyssylltedic ŷch bric bron. *David ap Gwylim*
- 571 Val yr oeddwn ymanos *f*
Peidio a doedyt pwy ydyw " "
- 572 Tebic yw Gwynedd meddir : *g*
Eŷr vawl ŷor aer val ef *Gruff: Gryc*
- 576 Mawr ywch aic y marchocir *h*
Y gwr hwn bie'r gai'r hir *Dd: vap Edmwnd*
- 578 Mal gwr ymwanwr ymyse Pop gafall &c. *Aneirin G. i*
b. Mae 'n calyn pop dyn bendeuic Deo &c. Jolo Goch k
ŷ Sion Eŷtŷn i ofyn cwrwgl
- 579 Meddylio ir wyf o nwyfiant *l*
Canaf . . . News cwyn os y rhodd nis caf
A gwir ddychan vydd rhau rhai *ŷ. v'n ap ŷ. ap Adda*
- 581 *Attch: Ystod hir ysiad hoywrym m*
Dros vod yn ddibyscod vyth 387† *Meredidd ap Rys*
- 584 Diareb gynydd hir hynt *n*
Hir y bydd mud ym horth y byddar &c.
ends: Neŷ r lleŷad or gorllewin ||
- Two folios have been cut out here.
- 585 *A fragment (4 ll.) ending: o*
Pe maŷ swydd pŷmoes iddo. *Iolo Goch*
- b. ŷ Ow: Glyndwr: Eryr digrif afrifed p*
Ar glod ir marchoc or Glyn. *Gr: Illoyd ap D. ap E'n*
- 589 *Mar: Gronw ap Tŷdyr: Doeth i'm cof eb ei ofyn q*
Deo gwae vi ai dŷc efo 389† *Gr: ap Gweŷlyn*
- 593 *ŷ Vadoc both droscl: Da gweddem ni dau i ddwyn cloch . . . r*
Caŷl dirwydd draŷl deŷrudd drusgl *Conyn Goch*
- 594 Hoffa peth pothan tinllaes &c. *Bleddyn Du was y cwd s*
b. Gwc gwas gwegil glas gogyl glaw &c. Brat y Patti t
- 595 *Attch i "Kamair hu cam yw rhywol" &c. gan Dr. J. Kent*
Toraist orn teŷraist arnaf *u*
Cent aethost mewn ceintiachŷ *Rys Goch or Yri*
- 598 Illoer gron yd Aeron llyna daith *W. . . northhylywn . . v*
traŷl vawr twr a chawr tir ŷwch Aeron 393† *D. N'mor*

* There is no evidence that anything is cut out from the MS. here.

† These numbers refer to pages of Pen. MS. 101, which is a copy of this MS.

‡ This text is the original of Pen. MS. 77, p. 295.

§ One leaf (fol. 318) is missing from the middle of this Cywydd.

- 601 *Mar: Rys Nanmor*: O Iesv bych eisiae Bardd *a*
 Nenbren pob Awen pe byw *Lewis Mon*
- 604 *fr misoedd*: Calon mis fonor ystwyll Keli *b*
 A Deo a John yd at G. *Dd: ap Edmond*
- 607 *A brief chronicle*: 1400 y codes Ow: ap Gr: ac y llosges Ruthyn
 1403 y llosges Ow: ap Gr: Ddinbech. Die nesaf yn ol hynny
 y bu lladdfa vawr y Vyrnwy
 1406 y llosges y Saeson escoptry Llan Elwy
 1403 y bu'r vatel yn y Mwythic gwyl Vair Vagdalen &c.
Transcriptum ex libro B Hugh Gwyn ap Dd: ap R
- 608 Ych rhûbydd ydd wy a chribau Redyn *c*
 Del ywch waeth Diawl a chwithaû—"ac yma ydd oedd diffic"
- 609 (gofyn fy raid ir enaid rwy gan ddûw &c.) *d*
b. (llyma Rag llosc tan vn mab gwnonwy a loscodd &c.) *e*
- 610 *Mar: merch*: Cwyna cana vi ewyn a vydd, Am hon . . . *f*
 Nys galla calon ni vedda cael nef iddi 394†
ŷeu: Gethin ap ŷeu: ap lleision
- 614 Y gwr sydd ar y groes ir waed *g*
 Y groc draw gwyaroc draed
 Y gwenwyn oll gwna vi n iach 399† **Anon*
- 616 *Y DEC TRI ARBENIC*: Tri vn sydd yn y byd—Vn Deo sy
 yny nef Yr vn dywarchen ydd a pawp iddi Vn gwr yw angau i
 bawb . . . ends: Tri dec—Dec air dedf Decwm Deo Dec byd rhif.
- 618 Ond ambraint gymmeint a gad O bechot *h*
 Y vuchedd i vny iechyd. *Syr Lewys*
-
- 619 Meddwi mawr goegni mae'r gwr yn meddwi &c. *i*
b. Llvndain drist llawn wyd o drip &c. *k*
c. Pedwar diffeth didor pwr ydynt &c. *Jo: Tudr l*
d. Ai aradr bregadr ai bar ogav llym &c. *Da: ap Edm: m*
e. Dywaid hyn eiry gwyn oer gyny tefyll &c. *Morys ap ŷ. ap Eignon n*
f. Calonnau tonnav lle tynir badav &c. " " *o*
- 620 Y dyn a elwir yn domas &c. " " *p*
b. Yn nydd lloer newydd ar naw ar y gloch *D. Nanmor q*
c. Dav vn tri yw'r rhi mewn rhod &c. *Anon r*
d. Croger annoger yn vwch na lladron &c. *Deio vel D. Edm: s*
e. Od aeth trwm alaeth alar och fiesv wych Essex ir ddaiar &c. *t*
f. Oni ddaw gwisgaw gwasgar / naw eisiau &c. *Tho: Prys u*
- 621 O myni bwytta di damnid &c. *Tho: ap Ho: ap Morgan v*
b. Rhych gwych wrych wlych nych drych drist &c. *ŷCasnodyn w*
c. Tehyg yw rhyw rhefr vtgyrn &c. *Bleddyn fardd x*
d. Mil chwechant ai wrantv . . pan ddel . .
 o waith y ffydd y dydd dv *Robin Ddv y*
e. Kares da gweles duw gwynn &c. *Sion brwynog z*
f. Gronyn o honyn henwyd eirionyn &c. " *a*
- 622 *Pan oedd ddychanv rhung Tho: Grythor y foch, a Dd: ap* *b*
Niclas gwydd vnllytegdiog: Ymgais di Dd: yn amgen,
 a thrwm od aeth yma gynnun &c. *Sim: Vychan*
- b.* Dwyfil yw gwersi dafydd a chwechant &c. *c*
c. Llauer bron yn llai ir brenhin heddyw / hawdd y gallwn chwerthin d
 llauer sais llevbais llibin A gro yn do ar i dv. *Ednyfed Vychan*

* Attributed to *Rhys Llwyd Brydydd* in a Cwrtmawr MS.

† These numbers refer to pages of MS. 101, which is a copy of this MS.

- d. Naws eidral meddal sy'n meddwi / saeson *Anon* a
Naws cwrw Caer nis câr ki. ,
- e. Yma ydd ym o ddamwain an hocerell &c. *Gl'm ap Sefnyn* b
623 An howddgar feinwar ar faneg yn avr &c. *Jo: Tudr* c
b. An fwyn An addwyn An wych An lvniaidd &c. , , d
c. Gwae fi yleni pan lanwyd y gest . . min yn ol gwin a wnelgwarth. e
e. Tewgrys tô dyrys tŷ aderyn gwyllt *Syr Ow: ap Gl'm* f
Tlawd heb vn brawd ar ben bryn
- f. Rhediad rhyw doiad a rhad ewybr / rhadlawn &c. *Sion Brwynog* g
624 7 *ŷeuan ap Gr: leiaf*: Gwybydd lo trefydd aelïau tryfer *Gutto r glyn* h
darn arall yn dvrnion.
- b. Tri diofer cler yw cloch ac aberth ac Abad Ll. dudoch &c. *T. Aled* i
625 Abad mvl brychiad moel broch diobaith nid abad Llan dudoch &c. k
b. Saith droedfedd haelwedd hylwydd a devgain l
yw bwrw naid yn Aber nodwydd.
- c. Edrych Angharad dan odryn y gwallt od yw gwyllt fy nrheĩnyn &c. m
d. O cherais Angharad wych eirian
i rhyw rhodd Edu: fychan &c. *Einion ap Gl'm* n
e. Betni ryw sentri y sydd / a wermod &c. o
626 Twm hwch twm y llwch twm holl achau moch *Gutto'r Glyn* p
Deffro Twm gidwm gedryn i ddanedd &c.
- b. Gwell gweddi ddifri o ddwyfron a ganer a genav dyn flyddlon q
7 egori nef ir gwirion na ml o egoriadav mōn *Anon*
c. Mae gwraig heb ddim gorwegi ddiddig . . a fyn hyn a fynno hi. r
d. lle 'r êl lwk wiwael wikesar / lliaws &c. , s
e. (Saws glas ym mhob plas paliswydr hyd Fon &c. 7. *ap R; ap 7. llwyd*) t
627 Blaen egin ar hin mewn rhos a berwuant a borant heb aros &c. u
b. Cais 7fan y fran farwnaidd irchwedl ar iwrc'h bruttanaidd &c. v
c. Yn y bôn ni thrigwch lle ni bydd canu ewch ir canol beunyydd &c. w
d. (Y fidlerai gler gulorriog meddwaest . . Dyfnont oedd yn y defini) . x
e. (Pont wastad i wlad oleidon odiaeth ydwit harddwch merion &c.) y

631 Index to first lines arranged alphabetically.—A to T in the hand of Dr. John Davies of Mallwyd and the rest (pp. 637-8) in the autograph of William Maurice of Llansilin.

MS. 100 = Hen. 430. POETRY chiefly of the xvth century. Paper; $7\frac{1}{2} \times 5\frac{3}{4}$ inches; pages 7-560 (folios 4-279 and 2 folios of Index), wanting beginning and end; bound in calf.

Writers: This MS. is written by two hands corresponding to *a* and *β* in MS. 99. Pages 7-219, 556-60 are in hand *a*, i.e., in the autograph of Dr. Davies; and pages 219-555 are in hand *β*, except the whole or parts of pages 315, 333, 335-6, 366-8, 374-5, 410-11, 421, 430 and 440 which are in hand *a*.

Transcribers: Among those who have used and copied at least portions of this MS. are Robert Vaughan of Hengwrt, 7aco ab Dewi (pp. 97, 160, 311), Wm. Wynn, Lewis Morris of Pembryn who has left marginalia throughout the MS. which he "finished the perusal and examination of [in] London . 10 . Sept. 1756" (p. 555); and the Rev. Dd: Ellis of Tynewydd in Eflonydd writes on the fly-leaf on August 10th, 1793—"I have perused this MS. with due care and attention, it contains most excellent poems and transcribed pretty correct"—poor Dr. Davies, to be patronised thus.

Owners: It is doubtful whether those who wrote "verus possessor" "me jure tenet" "his bocke" always understood the meaning of these phrases. Richard Phillips owns it in 1702 (p. 319), 1707 (p. 254), 1713 (129, 311, &c.), 1716 (p. 263, &c.); and yet we read Lewis Phillips "his Booke" 1708 (p. 270), "verus possessor" 1709 (p. 514), and John Jones "est verus possessio" [*sic*] 1708

(p. 424, &c.). The following names also occur:—Rich: Edwards at Pen y Wern in the comm: of Cardigan (p. 7)—Bardd o Abergwynolwyn yn Sir Feirionydd (p. 53); Stephen Edwards (p. 287); Cadwalad David his Book 1748 (p. 389).

- 7 || blaid creaduriaid eraill *a*
gwae gorph a fo gouog iawn *Gr: llwyd dd: ap Eigⁿ*
- 10 Blwyddyn ar bobl i Adda *b*
at dduw lle byddwn byw byth *ŷeu: ap Rys ap t'en*
- 13 Y sir oll a fesuraf *c*
ar i hyder y rhodiaf *Deio ap ŷewan Du*
- 17 Gwelaf ar ddigrif brifardd *d*
hil a had yn eu hol hwy *Bedo Phylip bach*
- 20 Mae yn y seler dabler deg *e*
devswllt yw'r ergyd issaf *Howel Dafⁱ*
- 23 *Rhys ap Sion*: Aur hir a aeth ar lynn Nedd *f*
ac iarll o ran ger llaw Rys *Lewys Glyn Kothi*
- 25 Y gwr ar warr y garreg *g*
dy swydd o fewn dy syddyn
nid vn pab, onid mab mair *Gutto'r glyn*
- 28 Am Wiliam daeth ym wylaw | vychan *h*
dwyn oed hir a dlaw'n y tad *Huw Kae llwyd*
- 31 *ŷ Sion* . . hil Gt'm . . wyr Ph: o Langoed ymrecheinog
Silin gwr Cantre selyf *i*
llyn fo'r ddeuddyn nar ddwyddar *Hywel Davi*
- 33 *ŷ dri thegan morgan a mawd* . . ceirw *Caer Wedros*
Y tri mab lle mae'r tramwy *h*
tri oesi cawri i'ch cair *Hywel Dafⁱ*
- 36 Aml yw gwin i frenlinedd . . Glyn nedd *l*
pergwm lys pwr ac aml oedd
Sion fab Rhys oni fo prin *Hywel Kae llwyd*
- 38 *Mol: ffylib ap Thomas o Lann goed*
Perthyn arnad ein porthi *m*
bydd vn frig ar caprig gwyn *Hywel Dafⁱ*
- 41 *ŷ Rydderch a Gwenllian*: Y teyrn an lletya *n*
cedwid duw y ceidwad hwn *Huw Cae llwyd*
- 43 *Mol: Wiliam Herbert o Raglan*
Pwy a roe gwypm i wyr gant *o*
nâ marchog eurog or art *Dafydd Eppynt*
- 46 *Mol: Wiliam Hafart o Aber Bran*
Y Karw ffange o'r Hafart *p*
os hael enioes i wiliam " "
- 48 *Mol: Tho: ap Edward*: Y llew'n ynnill ein ynys *q*
Syr fych fal Rhosser fychan *Hywel Swardwal*
- 51 *Mol: Syr Sion* . . canonwr a Gwilym, meibion Rhys
Y ddau frodyr ddifredych *r*
a bery i clod fal brig clych
dau lyn nef ai dalio'n vn *Hywel Dafⁱ*
- 54 *Mar: Wm: llyyd*: Abereirch lle bu araul *s*
er rhoi niwl ir hen aelwyd *Howel Reinallt*
- 57 *Mar: Ho: Penrhi*: Tri dŷn o naturiau da *t*
ba wiw eistedd heb ŷustys . . odid i dduw
fyth ddewis y fath Hywel 222* *Lewis Morgannwg*

* This number refers to the page of the transcript in Pen. MS. 101.

- 60 *Mar: Rys ap Sion o Lynn Nedd*
Nef ir dŷn fo roid ennyd *a*
Yn fyw ar wyr nef i Rys 220* *Lewis Morgannwg*
- 64 *Mar: Syr Rys . . . "gwae a'i gweles yngresi."*
Ilyma oerchwedl cenhedlawr *b*
aed ef i wenwlad nef nêr *Jolo Goch*
- 66 *Mar: Watkyn ap Rosser Vychan o Vrodorddlyn*
Y mae vteorn am watkyn *c*
Ei waeth ef o wyr a thir *ŷeu: ap Hywel Swardwal*
- 69 † *Mar: Dd:—*Trist o fardd y troes duw fl *d*
oes y pum-oes i'r pum-maib *Gtm ap ŷewan hên*
- 73 *Mar: Syr Rosser (vychan)*
Torrodd fraint cywraint ceirydd / a thiroedd *e*
Kefn y byd i gyd ar goedd *Koch y dant al's Il'n g. y d.*
- 76 *Mar: Syr Water Herbart.*
Dwyn Syr water ner duw nyd / ei rodidi *f*
Y maes y rhettoch am Syr Water *ŷor: ŷynglwyd*
- 79 *Mar: Syr Wiliam fychan "marchog Harri viii"*
Lawn frig Moreiddig ymrodded / y meirch *g*
i le mor weddys lew Moreiddig *Rhisiart ŷorwerth*
- 84 *Mar: Syr Rosser—"mawr yw cwyn teirgwent."*
Aeth catterweñ beñ bonedd / y cedyrn *h*
doe yr aeth bennaeth duw a'i herbynio *Rhys Brychan*
- 87 † *ŷ Einion fychan: Ochaf ir dewraf roi dwyrân / o'r byd . . . i*
cenau ddau arial vn cyn ddewred *Rhys Brychan*
- 90 † *Rosser: Enwer y neidr o vnion / achau k*
o gyff y neidr a gaid *Hywel Swardwal*
- 94 *Mol: Syr Thomas Vychan "o lin Brodorddin"*
Y gart arglwyddwart i'r glin / a gerddodd *l*
mynn etto gyffro pob gwart *ŷeu: ap Huw Kae llwyd*
- 97 *"Awdul † Rys ab Sion o lynn Nedd"†*
Tra fych yn gwledych gwladodd / hir-einioes *m*
nim dawr o fyw awr ond tra fych *ŷorwerth Fynglwyd*
- 100 † *ŷ Syr S. Wgon: Blaenor tir a môr am wryd / y groes . . n*
blaena trwy gaerydd blaen tre garon
blaenaf y gedir blaenwaed wgon *Rhisiart ŷorwerth*
- 103 † *T. ap S'hyn: Thomas dan guras gorwyn / i'th alwaf . . o*
dy wayw yn dwym da iawn domas *Howel Dafî*
- 107 *ŷessu naf, galwaf Sion wyn / ap Thomas p*
mab tymer o Siankyn
nawdd ŷessu hefyd rhac ŷymyd Sion *Robin Ddu*
- 109 *Mol: Edwart Herbart, ŷarll penfro*
Y sydd ac a fydd ac a fu / o Sant *q*
a fydd ac y sydd o gas iddi *Howel Dafî*
- 113 † *ŷ Harri ddu: Teccaf gwlad a gad i gael / pob vrddas . . . r*
hacnai a'n dyccai yn gyn deuced *Gwilym Tew*

* This number refers to the page of transcript in Pen. MS. 101.

† "Vide G. 238" = Addl. MS. 14971. This reference by Robert Vaughan shows that MS. 14971 was not imperfect at folios 238 in his time.

† This title is in the autograph of ŷaco ap Dewi.

- 116 *Mar: Syr Rosser Fychan*—"brad Syr Rosser"
Troes duw lef trist wylofain^a
neu 'r byd a yrrwyd i'r bedd *Huw Kae Llwyd*
- 119 *Mar: ffan ap Gwilym ap Ilywelyn*
Rhwym yw truain Brycheiniawg^b
par ei enaid i'r prynwr *ŷeuan ap Hywel Surdwal*
- 122 *Mar: D. llwyd ap Cad'r a Reinallt ap Gr: ap Blethyn*
Dav wr hwnt fal blodeu rhos^c
yn ei faddou, nef iddyn *ŷeu: ap Tudr Penllyn*
- Marionadeu ŷeuan ap Hywel Surdwal*
- 125 Gair am hoeres grym hiraeth^d
gael ystod fwy gloywstad fydd *Howel Dafî*
- 128 Mae yn y tir myn y tân^e
a da foniad wyf finneu *Il'en goch y dant*
- 131 Hardd gyfaill herwydd gofeg^f
anhoff rwyf oni phrofir *Gr: Dd: Vychan*
- 135 *ŷ Harri VIII: Harri frenin y gwinwydd*^g
ac /y/ a phoed felly fo *Dafydd llwyd*
- 139 *ŷ ŷeuan ap Robert ? o Gesel Gyvarch*
Y twr o Rotpert eryr^h
ar arf wen euro 'r fynwes *Hywel Reinallt*
- 142 *ŷ Watter Herbert ŷarll Penfro.* See p. 291 below.
Y bw mawr ba wiw ymaros ⁱ
duw ath geidw dithau gadarn 224* *Lewys Morgannwg*
- 146 Balch yw ilawdden yleni^k
banw mawr medd pob un i mi
o ymdagu mi a'i dygaf *Hywel Surdwal*
- 148 †Erchais farch dihafarch dv^l
dros ei fost ar draws ei farch *Ilawdden*
- 151 *ŷ Syr Wiliam Thomas o Went*
Y milwr llwyd mal iarll hên^m
byrr anoes bo i'r wyneb *Huw Cae llwyd*
- 154 Am eu lliw y mae llawer ⁿ
o sôn am anian y ser
ac arfau ar chwedl gorfod *ŷolo Goch*
- 157 *ŷ Thomas ap Gr: ap Niklas*
Teyrn gwyr ystrat Towi^o
o gŵn neu feirch gennyfi *Bedo Ph: Bach*
- 161 *ŷ ofyn hwech o ychen*
O fair beth am pair heb hau^p
y tair iau iddynt hwy'r ânt *ŷeuan deuhcyn*
- 164 *ŷ ofyn march i Forgan ap ŷeu: llwyd ap Il'n ap Gt'm o*
Gastell Hywel: Y gwr ai dai fal gwawr dydd^q
arch dithau i minnau fo mwy *ŷeu: Tew brydydd*
- 167 Pwy yw piler pob helynt^r
dyro Syr Sion [? or Coety] droswr Sais
ossawg ym gwas y Gamais
arch a chyrch ddwyarch o chair *ŷor: fynglwyd*

* This number refers to the page of the transcript in Pen. MS. 101.

† "V^c D. 241 [= Addl. MS. 14976]. F. 160-284." in auto. of Robt. Vaughan.

- 170 Gruffudd ar ddeurudd wrawl *a*
 Argoel yw ni lywir gwlad
 oni chair ofn a chariad
 gadw arglwydd garth Gwidol *Rys llwyd ap R. ap Riccert*
- 173 *Ʒ Sieffrai Kyffin i ofyn "pais rhag gwayw Sais neu saeth"*
 Mae Keidwad i'n gwlad a'n gwledd *b*
 a phwyth hon a pheithynau *Gutto'r glyn*
- 176 *Ʒ Máthias Cradog*: Pwy wnai sir ar dir Caerdyf *c*
 felly dduw rhag fy lladd i *Ʒor: fynghwyd*
- 180 *Ʒ Rufain*: Rhown dref a nef yn vn wedd *d*
 gael ynnill y goleuni *Ho: Dd: ap Ʒeu: ap Rys*
- 183 Y grog aur droedog drydoll *e*
 a'r cnawd i fedrawd ei fam " "
- 187 *Ʒr offeren*: O dduw mae'r hyn a oedd dda *f*
 cywir ffawd i'r corff ydiw *Ʒeu: ap Rydd: ap Ʒ. llwyd*
- 191 *Mar: Gr: llwyd ap Dd: ap Einion*
 Vchel yr wyf yn ochain *g*
 enaid Gruffydd llwyd yno *Rhys Goch o Eryri*
- 196 *Gogan ir farwnad uchod*
 Pam y ken heb awenydd *h*
 dy nod par ym glod gan gler *Il'n moel y pantri*
- 199 *Atteb*: Ilew brwydr fal llaw Beredyr *i*
 Pwy a beris it brisiaw / fy ngherdd
 diried wr dyred i iawn *Rhys Goch o Eryri*
- 203 *Atteb*: Rhoes dy liw Rhys devluaidd *k*
 a Gwynedd fy ngoganv *Il'n ap Moel y pantri*
- 207 *Atteb*: Dewrddrdd Lywelyn daerddraig *l*
 awch ym mrwydr a chymrodedd- *Rhys Goch o Eryri*
- 212 *Ʒ Saturnus*: Byrr arfeddyd brithfyd brau *m*
 yw ein hoedl dan blanhedau
 drwy gariad ei drugaredd *Edwart ap Rhys*
- 217 *Ʒ Fair*: Y fvn deg a fendigwyd *n*
 enaid a chorff nid ych waeth *Huw Kae llwyd*
- 219 *Ʒ 6 mab Dd: ab Ʒthel fychan i erchi 6 ychen*
 Aer evtwn a wyr ytta *o*
 a roir ywch er yr ychen *Dd: ap Edmwnd*
- 221 *Mol: Tvdvr, W. a Sion wyn, meib Rob: fychan ap*
Tvdvr ap Ʒfan: Ʒ Noe hen anwahanwaith *p*
 trindod yw kadw trwy vnde *Gr: Hiraethog*
- 225 *Mar: Dd: ap Ʒthel o? Lan eurgain*
 Y mae kof a mi ai kwyn *q*
 C[h]wech y sydd chwech oes vddyn *Dd: ap Edmwnd*
- 228 *Mol: Gr:—Pwy /r/ gwayw mawr pvr gymeriad* *r*
 tro ag vrddas tra gerddych *Sion keri*
- 230 *Ʒ Hwmffre ap Hywel ap Siankyn o Ynys y Maengwyn*
 Mae llew glan ymhell ai gledd *s*
 am ych gwaed yma ich gedir " "
- 233 *Ʒ Edwart ap Howel ap Ʒenan llwyd or Vaenor*
 Y barr mwya /n/ Aberyw *t*
 beyno ai kynhalio /n/ hir *Owain ap Il'n Moel*

- 235 *Ʒ Doctor Risiart Dafis Esgob Mynyw*
Y gwr a droes y gair drwg *a*
dan vn an pardyno ni *Howel ap syr Mathew*
- 237 *Ʒ fathav am horys o wlad Geri .*
Byda fel oedd byd a fv *b*
rhoed Mathav fiunav ar farch *Ʒeuan tew*
- 240 *Mair em ddiwair mam ddvw ion c*
trigaredd a diwedd da . *Dd: ap Edmond*
- 242 *Ʒ Dduw: O gyfarch yn y gafell d*
dvw a wnel yn dwyn yw wledd „ „
- 245 *Ʒr byd: Yna yr ys yn ymrysson e*
fy naf a roddo nef ynn *Meredith ap Rhys*
- 248 *Mol: Thomas Salbri hen / o / Llyweni esgwier*
Dialaeth fv dalaith fon *f*
Syr Tomas wnias onnen
a byw for iach heb farw vn *Dd. ap Edmond*
- 251 *Dy fedd nis gadawa fi g*
y tri / n / vn ymlaen tren wyl *Guttor glynn*
- 253 *Ʒ Huw dd: "llew maesyfaidd" ap Lewes o ? bennkraig*
Y koedwydd vwch law kedyrn *h*
na neb oi well yn y byd *Dd: ap Ho: ap Ho:*
- 255 *Ʒ Wm: ap Dd: ap Gr:*
Y gwr enwog ir auwyl *i*
i wiliam hael waywlym hen *Ow: ap ll'n moel*
- 258 *Ʒ drimab Pasgen ap Gwynn ap gr: ap beli arg: Kegidfa*
Ʒawn rhoi kerdd drwy angerdd draw *k*
tragwyddol i trig vddyn *Howel swordwal*
- 261 *Ʒ Sion goch ap Dd: ap gr: llwyd ap dd: ap ho: ddv*
or Maes mawr: Y karw gwyngoch kraig angerdd l
bedeir oes hydd bid ar Sion *D. ap Ʒ. ll'd ap Mer: Lewis*
- 264 *Mol: Harri viii: Harri ap Harri pared yr Ʒessv m*
a theiroes hirion ith ras Harri *Sion Brwynog*
- 268 *Mol: Ʒeu: gethin ap Gr: gethin o Riwlas*
Y dilys walch a dal son *n*
rhodded duw hir ddyddiau itti / *Howel Kilan*
- 272 *Mar: Gruffydd devddwr*
Ai gwyr kwympo gwr kampvs *o*
bid ir gwr bedr egoriad . / „ „
- 275 *Mol: Gr: ap Dd: tafarn*
Mae geiriav nevaddav nvdd *p*
a chymer vn om chwemeirch *Gwilim ap Ʒer: hen*
- 278 *Ʒ Rich: Herbert o Benkelli, kwnstabl kacv ystwyth*
E gad gwart herbert i honn *q*
syr fyddych nis rhyfeddir *Dd: ap Ʒeu: lloyd*
- 281 *Ʒ Syr Wiliam Tomas o Lan gathen*
Marchog wiliam meirch galath *r*
avr y glin ar magl vnwaith *D. ap Ho: ap Ʒ. raughan*
- 284 *Mol: Simwnt Thelwal*
Krist y tad tyfiad diofal keidwad *s*
a hiroed at bynn a ro dvw tad *Wm: ll'yn*

- 287 *Ʒ Robert llwyd or Wawn ysgwier*
Aml yw rhai ai mzel ar hynn
adel vwch hoedl a iechyd *Wm: Llŷn* *a*
- 291 *Ʒ Syr Walter Herbert Marchog* See p. 142 above.
Pa wr ormodd ir parment *b*
wrth wyn* gwent i nerthv / n / gwyr *Ʒer: fynglwyd*
- 294 *Mol: Gr: Penrhyn ap ll'n ap gr: vaughan ap*
gr: Deuddwr: Y gwr fal gei o warwig c
eled avr ar i liw dv *Howel Kilan*
- 297 *Mol: Llŷwelyn ap Gr: fychan, "keidwad Deuddwr."*
Llŷwelyn oll ai olvd *d*
bydd ar grym bo iddo r gras / " "
- 300 *Ʒ ofyn hangmer i Wm: gilbert y meddig*
Y gwr hael a gar helynt *e*
gaun y gwr vgain oi gwerth *Ʒfan tew brydydd*
- 303 *Mol: Howel ddv ap Howel ap Madog*
Madog oedd rywiog ffordd yr ai, havl wybren *f*
yw devodav / r / dŷ o fadog . / *Bedo Brwynllys*
- 306 *Mol: Dd: llwyd ap gwilim o gastell Hywel.*
draw nid awn wedi / r / vn dydd *g*
ef ai wraig heb fawr egin *Ʒeuan Devlwyn*
- 309 *Mol: Morys ap Dafydd ap Morys o Geri*
Mawl at wyr acth mal y trig *h*
ythrowyn byth a thro / n / benn *Sion Keri*
- 312 *Mol: Syr Risiart Herbert kwnstabl haer ystwyth*
Pwy biav / r / gair pybyr y gwnn *i*
marchog o went mair ach gad *Rys Nantmor*
- 315 *Ʒ Siams Prys or Mynachdy*
Teyrn oes yn tyrnasu *k*
i ddiawl eithr a ddeil wrthyd *Sion Keri*
- 318 *Ʒ D. ap Ʒ. ap einion (or Cryniarth yn edeyrnion).*
Y blaenaf o bobl wynedd *l*
o wynedd am annedd mwy *Dd: Nantmor*
- 320 *Ʒ Ʒfan goch benllwyd "karw gwrol kryg eryr"*
Mae hwnt wr a maint Ʒorys *m*
byw trwy ddw fyth boed rhwydd fo . / *Sion heri*
- 323 *Ʒ dri mob Ʒfan blaeniae . /*
Trindod sy / n / troi o vn dyn *n*
yn wyr hen a wna r heini *Hw Pennal*
- 326 *Mol: Mredydd ap Rys Dd: llwyd o Geri*
Mae gwr mawr i gymeriad *o*
erioed yma ar Domas *Ʒfan Dd: Ddv*
- 328 Y gwr a gar gwyr ag onn *p*
egin tryffin wyt ryffudd
a ro i ti wisg o avr tawdd *Ow: ll'n Moel*
- 331 *Ʒ Gadwaladr ap gr: o rystlog*
Y karw ievank karvaidd *q*
Kadwaladr ackw y delych *Ow: ap ll'n ap y moel*
- 333 *Ʒ Ho: Colunwy: Howel o gwnsel gwinsawr i'th vrddwyd r*
hynn a wna dofyn yn bendefig . / *D. ap Mred: ap tvdvr*

- 336 *Y faenor Edw: ap Ho: ap J. lloyd* "ywch y beriw:"
 fechyd i wr vchod el
 newydd hen fydd a hyn font *Gyttyn y Glynn* *a*
- 338 *J Syr Owain Pwl ficcar Aberyw*
 Y gŵr llên gwrawl llwniaidd
 kob i esgob a wisgo *Lewys Powys* *b*
- 341 *Kywydd y tri brodyr meibion trefawr*
 Y trywy'r o waed troya
 tro oes yr hŷdd tros y rhain *Gyttyn Owain* *c*
- 344 *J Rys ap Morys ap Owen o Aberbechan*
 Rys wynn o forys yn farwn ith roed
 ni bv rwyg hen drichawr na bai R. kyn dreched *S. Keri* *d*
- 347 *Mol: Lluchayarn filwr a sant o Lam yr ewig*
 Ond o'r fonwent ar faenawr
 gwna wrthiav rhawg nerthv Rhys " " *e*
- 350 *J Wmffre Kinastr: Mae aerwy gwynn am warr gŵr*
 ŷch vrddol fych ar ddol fawr " " *f*
- 352 *Awdl i Rowland Pilstwn o gaernarfon*
 Dichon dw gyfion gofiwr y brenin
 fywyd a iechyd ef ai dichon *Wm: Ulyn* *g*
- 358 *J S. ap Rhys ap Morys: Mae o einion ymwanwr*
 yw dâl hynod el henaint *Sion Keri* *h*
- 361 *J Dd: gethin gr: goch ? o Lann wnnog*
 Post vuion powys danoch
 dan Harri ddewr dw n rhwydd yd *Rhys Deganwy* *i*
- 363 *J Ryffydd ap Gwilim ap Gr: Derwas or Kemcs*
 Y gwyr ar wlad a gweiriwyd
 knawd dewr byw knot ar bowys *Dd: ap Jcu: lloyd* *k*
- 365 *J Hw: Sae o'r Trallwng*
 Haerlyg ym wyd naf hirllwyd
 llaw dduw ich cadw huw ei hwn *W'n Moel y pantri* *l*
- 368 *Mol: Morus ap Owain ap W'n o Riw'r Saeson*
 Mae i Bowys yr ym mhob sias
 iesü rhoed oes hir yw dwyn *Sion Keri* *m*
- 370 *Mol: Edward gruffydd or Penrhyn*
 Vn dewr a gloed mewn dvr glas
 lladdia drais llaw dw drossod *Tomas gwynedd* *n*
- 373 *Mol: Syr Rys Gruffydd or Penrhyn*
 Naddv om awenyddiaeth
 gras dw yd farchog rys doeth *o*
- 377 *Jachav wiliam fychan siamberlen hên*
 Dwyn bonedd dan i benwnn
 fab Addaf fab dw naf ner *Rhys Goch* *p*
- 380 *J Mr. Robert Sulbri o Rûg*
 Pwy r dŵr (da) pvr dewr a doeth
 i chwi air dyn gwych ar dol 227* *Lewis Morganwg* *q*
- 383 *Mol: Syr Jfan llywd o Jâl*
 Pôb byw wrth i ryw ir aeth
 a dw dad a gadw dy wŷr *Wm: Ulyn* *r*
- 387 *Mar: Mr: Rys Thomas ap Syr Wiliam . 1510 .*
 Troes dw alar tros dwywlad
 a fo 'n iarll i fyw 'n i ôl *Wiliam Ulyn* *s*

- 391 *Mar: 5 mab a 2 ferched Gr: ap R. ap Mad: gloddaith*
 Sorri ddwv n pen saer ydd wyd *a*
 vn blaidd nef fo in blodav ni *Robin ddwy*
- 394 *ſ Ris: S. ofyellt vn o wyr y gart y frenhines Elizabeth*
 Risiart sion grevlon gwrolaeth lloegr oll *b*
 cinioes i Risiart nas arhosodd *Sion Tvdv*
- 399 *Mar: Hwv ap Sion ap Howel o Lanfendigaid . 1574 .*
 Och hir lle y kerir kywiriaid ddwyn llew *c*
 Am na adei ddwv ynn hww yn hir *William Ilvn*
- 403 *Mol: Wm: gr: ap Rhobin o Gychwillan*
 Mae gwahawdd ym a gohir *d*
 einioes fawr yn ynys fôn *Rhys goch glynn dyfrdwy*
- 408 *ſ Tydv ap ſer: Sais: Meddyllo i ddwyf mav ddolvr e*
 a thro tra fynnych a thrig *Rhys ap kynwrig goch*
- 411 *Mol: Dd: abad Glyn Egwestl*
 Mae'r henwyr ai meirw y rheini *f*
 tri ag vn trwy wiw geunad *Gytto / r / glyn*
- 414 *ſ Hwlkyn ap Ho: ap ſerwerth*
 Kad ddirwy keidw ddwy rodd *g*
 naf direw nef ai dry *Risierdyn*
- 417 *Mar: Rcsier ap Sion o Vorganwg*
 ſ mae hiraeth im hoeri *h*
 ado hwn wedi hyny *Rhys goch glyn dyfrdwy*
- 419 *ſ S. Edw: Wrth dramwy rhwng y ddwy wavn i*
 nad el yr hwn ai deil y rhawg *Deio ap ſeuan Dv*
- 422 *Mar: Mabli verch Morys o Gemes*
 Dvw sydd ar yn dwys weddi *k*
 da i hvn fo dwv yw henaid *Sion mouthwy*
- 425 *ſ Wiliam Sion o Benarth 2 lines imperfect*
 Mae dewr amod i evraw *l*
 kodi / n / vwch dwyn kadwyn avr *Mathew ap lvn goch*
- 428 *ſ ofyn 12 muwch o wartheg a tharw gan T. Prys &c.*
 Arefwch y gŵr ifank *m*
 kadwaladr . . aer Watkin (o Garth lwyd)
 a barlia ir neb ai rhoes *ſeu: Tew brydydd*
- 432 *Mar: yr hen Domas Mostyn tad Wm: Mostyn*
 Darfv pôb gallv ar golled maer byd *n*
 o ddwv orfod a ddarfv *Wm: Ilvn*
- 438 *Mar: ſfan tew brydydd o Lanidlos*
 Och wyr hwyr vwch cirlav heirdd *o*
 Ilai ynn odlau 'n llanidlos
 bardd . . . o lys a gwŷs Lewys Gwyn
 ifan tew fo i ennid hwnn *Sion Phylipp*
- 441 *ſ Rytherch ap gr: ap Morys o Wydd Gwion*
 Y mae dyn am y dyniôn *p*
 heb vn or rhyw / n / benn ar hwnn *Ow: Gwynedd*
- 445 *Mar: ſthel ap Gr: ap Bleddyn o ystrad Alun*
 Oer oedd ofal ar ddyfed *q*
 dwv gyvathog dwg ſthel *John ap Howel*
- 449 *ſ D. ap O. Abad Ystrad Fflur, Y. Marchell ag A. Conwy*
 Nid balch nid di falch ond Dafydd Abad *r*
 ni bv ond difalch neb ond Dafydd *Tvdv Alad*

- 453 Abosdol o bowysdir *a*
a chaer gaint i chwi /r/ gyntaf *Lewis Mon*
- 456 Mae gennym yma gannon *b*
Abad holl ystrad . . fflwr bid yn fflwr abadav
llafvrio mae /r/ llyfyr mawr
na bo pab o neb heb hwn *Ŷeuan Deulwyn*
- 459 Yr abad doeth drwy r byd hwnn *c*
mewn avr rhvdd er mwyn ai rhoes *Ow: ap ll'n moel*
- 462 Pwy Abad gwastad gwestiwn *d*
da fo i ddiben Dafydd Abad *Wm: Egwad*
- 466 *Ŷ Rys ap ll'n:—*Y gŵr vchel i grechwen *e*
pe bai rys pawb ar i ôl *Dd: Nanmor*
- 468 Maenghinio yr klvdo kldd *f*
yn Aberyw yn barod
a gwraig well nor gwyr i gyd . *Gŵm ap Ŷeuan hen*
- 470 Krev trin nis kred rhai enyd *g*
Robyn fayr wilkin far well *Dd: lloyd ap ll'n ap gr:*
- 473 Grŷffydd awenydd vniawn . . ap ll'n fychan *h*
yw dwyn llaw ddvw am danad *John ap Howell*
- Ŷ Dd: ap Ywain abad Ystrad Marchell*
- 480 Vchel yw dysg rhydychen *i*
pwy heb faddav pâb fyddydd *Ŷeu: llwyd Brydydd*
- 485 Y penn y rhoed pan ar hwn *k*
gofyn dwr ar gefn dorwydd *Tvdvr Alcd*
- 489 O bayd iach Abad a wn *l*
hwy /n/ y byd nath henw bedydd
" " "
- 492 Pwy sy benn powys o barch *m*
gofyn y penrhyn ywr pwyth *Lewis Mon*
- 496 Y ty kanporth teg kwmpas *n*
no chaer gaint oni chair gwell *Ho: Reinallt*
- 499 Yr wynebwr yn Abad *o*
pctri r beirdd poet hir y bo *Ŷeu: Tudur Penllyn*
- 502 Pwy an keidw impyn kadarn *p*
bid trwy achvb y trichwech *Bedo Brwynllys*
- 505 Wynebwr gwyh yn Abad *q*
ai bwyth a gewch o beth gwell *D. ap Mred: ap Tvdvr*
- 507 Y mae ardreth a mowdravl *r*
ir arglwydd Dafydd a ddêl *Gr: ap ll'n Vaughan*
- 511 Dafydd wyd fal dewi dda *s*
ymarch fal y mynnoch fi
" " "
- 514 *Ŷ Margred gwraig Madog Kloddaith*
Mewn vn llys mwy no n holl iaith *t*
gem o wraig ar gymrv yw *Tvdvr Alcd*
- 518 *Ŷ Syr Tomas Salbri o Lyweni*
Pwy kledd dwy wynedd a dinas Dinbych *u*
pren sy ganol prins gwynedd
" " "
- 523 Y gŵr ir a gwar arian *v*
Ho: . . hil fadog . . llin . . fred:
trwy eigion byd trig yn benn *Ŷngko Brydydd*

- 526 *Mar: Rhys Nanmor*: O fessv byth eisieu bardd a
 Gwell ai gywydd gruffydd gryg
 Nanmor o faenor fynyw
 nen bren pob awen yw *Lewis Mon*
- 528 *Wm: Sion*: Y gŵr sy hwy nog ywr sir b
 Gwr a biau . . . goed ag yd gwedi gada
 llei hav nag yn llan egwad
 ond o law ne dai wilim *ŷeuan Devlwyn*
- 531 *ŷddiolch i berson llan drwnio am "ffon hardd ag*
ar i ffen hi aderyn wedi dorri"
 ffon a ddanfoness fessv c
 ar ffon goll orffen y gân *Dd: Lloyd*
- 534 *ŷdduw*: fessu hwde nyfosiwn d
 oes oesoedd iih lys fessv *Robert Leia*
- 536 *ŷofyn March*: Y neidyr a wyl yn y drin e
 Rhvgl y down . . . hyd yn hal garth
 a thrwy r fal neithiorwr fydd *ŷeu: hae llwyd*
- 539 O arfon i fon ai fys naf evrgryd f
 rvgl glod rys gorfod ros ag arfon *Dd: ap Edmwnd*
- 543 *ŷ Sion ap Ho*:—Yr hael lafvr-wr hylaw g
 bvr i gwaed a bair i gael *Morys ap ŷ. ap Eingion*
- 547 Gwedi ym gav am gerddav gwen h
 a del i Rys dalv'r iawn *Dd: Nanmor*
- 550 *ŷ Tydecho*: Mae gwr llwyd yma garllaw i
 Eled bawb or wlad y bo i dychan at Dydecho *Dd: llwyd*

556-60. An alphabetical Index to first lines from *A* to *M*—the remainder being lost.

MS. 101 = Hen. 76. The POETICAL WORKS of TUDUR ALED, LEWYS MORGANNWG, and HOWEL DAVI AP ŷEUAN AP RHYS. Paper; 7 $\frac{3}{4}$ × 6 inches; 392 pages; in the autograph of Robert Vaughan of Hengwrt; half bound.

1 *The 15 tribes of North Wales**: The first of the tribes of North Wales was Hwfa ap Cynddelw. He lived in the time of Owen Gwyneth prince of North Wales, some bookes of Pedegrees aleage that he was steward to the said prince &c. *ends*: 15 Ednywain ap Bradwen is by writers called lord of Merioneth . . his house llŷs Bradwen is to be seene in the township of Cregenian in Talybont ŷscregenan . . . of the which W. D. lloyd of Peniarth lately disseised was descended . . . Ednoved ap Aron is sayd to entertayne Owen Glyndwr . . secretly in a cave by the sea side in the parish of llan-gelynin . . called *Ogo Owen* . . . of this Ednyved was descended Morgan ap Gr: . . who by chance in the streets of London far in the night met Henry 8 . . they drew and fought hardly . . . the king did lett him goe sayinge that he was a lustie man & ever after he was called Lustie Morgan. This is a report how true I know not.

* "This account of the 15 tribes must have been written after the 16th Nov: 1660.—on that day Serjeant Glynn was knighted—& before the end of August 1665, as on the 12th of that month in that year, the Bishop of Bangor, hereafter mentioned—Wm: Roberts—died." W. W. E. Wynne.

Morgan hir mawr gan Harri a
Mae llynden dan daden di

ODLEU A CHYWYDDEU GAN TUDUR ALED.

- 17 Euron vwech goron ewch i gaerydd Sin b
euro'r haid ar yr hediad Tudur Aled
- 22 *Mar: Syr Tomas Salbri* [*died January 1505*] .
Gwae holl gred trymed tromwedd am erchwyn c
am nas ynnill grym | yn sy'n holl gred
- 26 *Mol: Roetsier Salbri*: Aer llyweni iarll wyneb . . . d
ir byd pâr wybod pwy wyd
- 30 Pe rhon torri preñ tirion e
pum haerwy aur fo i pum rhodd
- 33 *Ʒ Syr Wm: ap Gr.*—Mor llawen mae'r llu ieuauinge . . . f
dyred ddug yr drydydd waith
- 37 *Ʒ ofyn tarw i Sion aer y Conwy*
Os da walch onest i wyr g
rhoddod a gofynned farch
- 39 *Ʒ dd: Abad ystradmarchel i ofyn march dros Syr*
Lewis Sytton: Pwy sy ben yn passio byd h
dan bwyth deunaw o bethau
- 41 *Ʒ Syr Rys ap Tomas*: Saint Ʒorys ai wayw'n taraw . . . i
tair bran ond duw ar brenin
- 44 *Etto*: Syr Rys feirch sain Siors farchawg k
drych henaint ar ych wyneb
- 47 *Etto*: Bardd wyf ac yn bwrw ar ddau l
ban ro duw faes banred fych
- 49 *Mar: Ho: ap Rys ap dd: ap Ho: o Rug*
Duw gwyñ er digio ennyd m
gwnaed duw ag enaid Howel. /
- 52 *Ʒ ofyn ebol gan dd: llwyd dros Robert ap Rys*
Powys lwyd pwy sy wladwr n
rhag euro'r ewig hirwen. /
- 54 Dewrder rhoed i wrda r hawg o
erchi'dd wyf farch i ddafydd
er i fwyn i roi fenaid
- 57 *Ʒ Robert ap Rys o Ddolgynwal*
Ar goel vndyn mae'r glendyd p
hyd dydd brawd diwedd breuder
- 60 *Ʒ Syr Rys ap Tomas*
Syr Bwn nerth dragwn wrth drange y dyrnas q
oni bo'n dwysog na wypon d'eisiau /
- 63 *Ʒ gymodi Hwmffre ap Ho: ap Siancyn ai geraint*
Y ceirw mawr y cair ei medd r
er deigr Mair deg ar i mab
- 68 *Ʒ Rob: Salbri o Lanrust*:
Ni bydd yn yn dydd tra fo dwr na thes s
mi a wnn na bu na mwy ni bydd
- 73 *Ʒr dean Cyffin i ofyn main melin dros Mr: Hanmer or Ilai*
Pam y henwir pum heinioes t
wyth oedd y rhain fyth id Rys

- 76 *Ŷ ofyn Bwled*: dwyn ar oed im r ydwyd *a*
rhoi oes hir ar ai rhoes ym *Tudur Aled*
- 78 *C. y march glas a roesai W. fychan o Gorsygedol ir Bardd*
Cledd dayar wynedd ai drych *b*
amgen na cherdd am gnyw chwyrn
- 80 *Ŷ ofyn 4 ychen*: Pa wyr a gawn yn llawn llythr *c*
ith nai daw ychen duon
- 84 *Ŷ Sion Salbri Siambrlen Dinbych*
Troes vndyn at ras hendad *d*
wyth yw'r dŷn ath eura di
- 86 *Ŷ Syr Risiart Herbert*: Y tarw dewr or tir dyrys *e*
hir borth duw Herber ith dâl
- 89 *Ŷ S. ap Mred: ap Ŷeu: llwyd taid To: Morys o Lansfair D.C.*
Rhyfedd oni ddaw rhyfel *f*
aed ir vn dyn dewra 'n does
- 91 *Mar: Tudur llwyd o Ŷal*
Mawr yw pwys duw marw post Ŷâl *g*
dyro nef i deyrn Ŷâl
- 94 *Ŷ S. Gray arg: Powys*
Ŷarll Sion gwaew vnion eginyn emprwr *h*
heb henw iarll ar y penn ôl
- 98 *Ŷ ofyn Gŵn dros Guttun Wilcoc*
Ŷolo goch pob elw a gai *i*
ceisied guddio cest gwiddon
- 100 Pwy a ran gwaed y pren gwin *h*
Mastr Robert sain Lwmbart lun . . . synwyr Ortun . . .
amgylch haul am y gwalch hwn.
- 103 Bwriwyd help ar y brud hynn *l*
bid ar vn bedair einioes
- 105 Ŷawn yw troi enw y triael *m*
a thann bwyth hynn o bethau
- 108 Y dref ar dorr yr afon *n*
dy wr ai gwisg ful draig wen
- 110 Y tri maib at yr ynuwan *o*
maer Ruthyn mi ai rhotho
- 113 *Ŷ Rys ap Mred: a roesai farch i abad llanegwestl, ar*
march a ddaeth i adwedd a meirch yr abad gydac ef
Pwy biau gwaed pibau gwin *p*
adu a roes i dir Ŷâl
- 115 Dyn wyf ymhurdan Ofydd *q*
am fy'mhoen nef im henaid
- 117 Serch a roes ar chwaer Epyllt *r*
farnu myw ne farw'n y man
- 119 Trem ar ferch trwm a ro fi *s*
forwyn fyw ne farw'n fuan
- 121 Gofalu heb du heb dâl *t*
pan fynnych fydd pen f'enioes
- 123 Y ferch hirwen farchwriol *u*
gwae fi orfod gwrthod gwen
- 124 *Mar: Dd: ap Edm.*—Llaw dduw a fu'n lladd awen . . . *v*
roi paradwys ir prydydd

- 127 *ſ ofyn Tarw i Sion Conwy dros ſeu: dd: llwyd*
 Os da walch onest i wyr
 rhoddod a gofynned farch Tudur Aled *a*
- 129 *ſ Domas Pennant Abad dinas Basing*
 Pwy abad yn dad ond ydych Tomas *b*
 a di fyth obaith dy fath abad
- 133 *Mol: Dd: ab Owain abad, "padriarch Ystrad Marchell,"*
"bugail y tair bagl."
 Nid balch nid difalch ond dd: abad *c*
 nid balch nid difalch neb ond Dafydd
- 136 Y peñ yrhoed pan ar hwn *d*
 gofyn d'wr ar gefn d'orwydd
- 139 O baul iach abad a wn *e*
 hwy'n y byd nath henw bedydd
- 142 *Mol: Margred "gwraig o Loddaithe"*
 Mewn vn llys mwy non holliaith *f*
 mae deg gwledd Madog Cloddaithe
 gem o wraig ar Gymru yw
- 145 *ſ Syr Tomas Salbri o Lyweni*
 Pwy cledd dwy Wynedd a dinas dinbych *g*
 pren sy ganol prins Gwynedd

Pages 151-60 are blank.

CYWYDDEU AC ODLEU LEWYS MORGANNWG—pp. 161-234.

Pages 161-214 are direct transcripts from Pen. MS. 99, pp. 331-6, 360-87, 337-59, 216, and 34, which see.

- 215 *Mol: Harri VIII: Y tarw or Mwnt eryr Môn h*
 ir llaw ddeau'r holl ddaear L. Morgannwg
- 218 *ſ ofyn march i Robert ap Rys dros Owen ap Rys.*
 Awn attad ith wlad ath wledd *i*
 siars byw ap Syr Rys i bwyth

Pages 220-9 are transcripts from Pen. MS. 100, pp. 69, 57, 142 & 380 which see.

- 229 Pwy'r cwythr aeth porth yr og *h*
 dy ganmol . . . mas Siebseid Tomas ap Sion
 cydwaed dyn cedwid d'ainioes
- 232 Prynaist nef prenn ſessv dy nawdd *l*
 archaf vn arch yw f'enaidd

Pages 235-40 are blank.

241 An autograph letter of Jane Davies, widow of Dr. Davies, dated "Mallwyd this 19th day of May 1645" and addressed "To my very good nephie Ma^r Robert Vaughan at Hengwrt this d^d:" Mrs. Davies writes on behalf of Mrs. Pyrrell to "knowe what will content [Robert Vaughan] for the dietinge of her sonne and his man and their horses."

On the back of this letter Robt. Vaughan has written the first lines of 11 compositions by Tudur Aled, contained in a MS. which he designates "ſ" and 14 pieces in MS. "G" [= Addl. MS. 14971].

CYWYDDEU AC ODLEU HOWEL DD: AP ſEUAN AP RYS
alias HUW DAVI—pp. 243-391.

- 243 Hardd W. hoyw vrddolwaed / Herbart. . arg: Rhaglan . . . m
 gair gobaith fanrhaith a fydd / Ho: Dd: ap ſeu: ap Rys

- 245 Anna a wnaeth i nynt *H. Davi* *a*
in eneidiau yn enwedig
- 248 Os byrr oed dydd os brud hen *b*
ef a ar llafn fy iarll hefyd
- 251 *Mol: Ow: Dwnn: Y gleisiad mynwg! assyr* *c*
gael Duw a gweled Owain
- 253 *Ŷ L'n . . carw Ŷ . . o Fisgin . . cadw ddoeth o Bencoed*
llariaidd farwniaidd frynach *d*
vfydd yt wyf a fydd tau
- 256 *Mol: Gr: ap Nicolas: Wrth ddechrau am swyddau son* *e*
arwydd i dôn o wraidd da
- 258 *Ŷ ferch: Trymheais oll trimis haf* *f*
nim tawr pa fan y tiriwyf
- 260 *Ŷ Gwladus: Breuddwydio'n bur ydd ydwyf* *g*
gadwraeth merch *γεδοραυκ*
- 262 *Awld i Forgan ap Tomas llwyd*
Einion ab Gwalchmai fu ai anned gynt *h*
ai garenydd hyd Gaereinion *Howel Daf*
sef Howel davi ap Ŷeuan ap Rys prydydd o Raglan.
- 266 *Mar: Owain [Ŷ ab Ŷfor] ap Rhys o Fochryd*
Hudol angiriol gerrynt *i*
Hael iawn oedd hwyl wenn iddo.

Pages 266-391 are direct transcripts from Pen. MS. 99, pp. 47-9, and 388-517, which see.

MS. 102 = Hen. 543. **MEDIEVAL POETRY.** Paper; $7\frac{1}{8} \times 6$ inches; 48 pages, imperfect at the corners; in the autograph of Robert Vaughan, sewn.

"Allan o hen lyfr ar fe[mrwn]"—*Englynion Duad*.

- 1 Bid gogor gan iar / bid trydar gan lew *k*
bid ofal ar ai câr / bid tōn calon iad calar
bid lwm rhos bid cost kennin
- 6 Gad y mwg nac amwg / ormodd *l*
na chawdd dduw yngwydd ei olwg
ath fydd nawdd rhag gorchlawdd gwynt
- 7 Rhagor gwaneg gwaeddgreg tonn *m*
dy araith bid teg / ni thal dim dryg gymraeg.
- 8 Kalan gauaf yw henoeth / cul ewig elwig rhygoeth *n*
yn y bo dawn y bydd dysg
- 10 Cynnhywyll arddu achu acharawr *o*
ei mab ei thad ei harglwydd
- 11 *Awld a gant Addaf frus*
Cyfoethau'r drindod cyfoethau *p*
adfydd Saeson taer gwedy tyrfau (l. 16)—left unfinished.

- 17 *Hirlas Owein: Gwawr pan ddwyre gawr a ddotet* *q*
ymy mae gwelet gwaranret gwir./ *Owein Cyveilyawc*
- 22 *Y Ow: vychan ap Mad: rab Mred: am dybyaw arnaw*
ordderchu y wreig
Os hyn vyddaf naf neirhynt &c. *ll'n vardd rab Cywryt r*

- b. Oddyna y dodes Ow: y anvodd ar L'n vardd ac y cant ynteu
yr eglunion dadolwch hyn*—wanting the middle
Ny heporaf y rwyf hyt Rvfein y gwys *a*
ny hepcyr gleissyat glas vor *Il'n vardd*
- 26 "*peth o riengert Eva uerch Mad: vap M[red:] ag y sydd allan
om hen lyfr i . ac a gynhwysir ynolaf yny owdwl.*"
Vyn dewis i riein verein veindec *b*
eithiw am eneit y athwyf yn wan. / *Cynddelw*
- b. Can y Tyssiliaw S' yw hwn syn calhyn. M. i. 243-7.*
Duw dinac dinas tangnevedd *c*
drevret gwlat waret worthordyon *Cynddelw*
- 33 Kedivor eur goryf o argoed pan oedd *d*
neut gweryt kyt kediuor *M. i. 355* *Il'n vardd*
- 34 Pam nat ystyr y parch sydd wyr perchen swyddeu &c. *e*
- 35 [Pan] yw gwael gwelet. cynnwryf cynniret *f*
gan vath hen gan gofannon . gan evfydd gan Elestron .
ry gan hymdeith achwysson blwyddyn ynghaer &c. /
- 37 *Gossymdeith* : Golvt byt eyt dydaw *g*
cerennydd dduw a hoedyl hir. / *Ilfoed wyneb clawr**
- 40 *Proffwydoliæth yr eryr yghaer Septon†* : Megis y gwrthladd *h*
y ddreig wen y goch, felly y gwrthladd weñ : *ends* : Oddyna
cyw eryr a wna y nyth yngorvchelder cerrig holl Bryttaen *ac*
yna ny ddioddef gogoneddvs foleitrwydd gynnig, sarhaet iddaw ef, yr
hwn a ladd ar teyrnas dangnefeddvs. /
- 47 *ſ Tho: llew Gwallter Sais* : Y barr fal vnmab Vrien *i*
ſddo y del ar wallt melyn
yr oed a wna'r du yn wynn *Bedo Brwynllys*
- 48 Y gwr i trig ar y traeth &c.—4 lines, left unfinished. *h*

MS. 103 = Hen. 415. POETRY. Paper; $12\frac{1}{4} \times 8\frac{1}{4}$ inches; 94 pages—much injured especially at the corners, and the text is occasionally imperfect; circa 1570; in several hands; sewn in an old vellum—in a portfolio case.

This MS. was evidently kept at MOELYRCH and the visiting bards inscribed on the margins a few lines in praise of the wyn family. The following names occur: Lewys Wyne (11 &c.), moris wynn (12 &c.), Wlm wyn (41 and 69), Robart wyn, olifyr wyn, howel bedo (38) Robart Hughes (51) vel Robart ap hughe (74) thomas ap moris win (84); Sir Dd: lloyde (69).

- 1 [Dafydd b]raffwydd [broffwyd] *l*
a naeth deiliadaeth duw lw[yd]
vw rroi yn lle yr hen llys *gutto or gyllyn*
- 3 Howel ni chysga haiach *m*
ni chwarddaf oni cherddyf " "
- 5 Y gwr ar war y gareg &c. (ll. 1-8) " " *n*
- 6 er pynoedd o avr penaeth er moliant (l. 6.) *o*
moelyrch . . . mal hen avr kaer sion wyn *Anon*
- b.* gwr draw a wyr gyry r drin ar solas &c. *p*

* "Sef vn wedi eni yn ddall megis a chlaur ar ei olwe ai wyneb . medd . dor; Davies . o vrycheinoc." / Cf. R. B., col. 1055.

† Very imperfect—wanting most of the text.

- 7 Nos da ir fernos dawl *a*
na chysgwn tra fyddwn fyw. *Dd: Ilwyd ap W'n ap gr:*
- b, 2 Englynⁿ. ending:* dasc i escob dysc wisci *b*
- 8 *A fragment wanting beginning and end*—"Hughe grae". . . *c*
mae chwerthin ar fin y ferch a gwenieth ym ag anerch . . .
bwm wr ar faine bwm ryfaleh . . bwm ir gog swyddog &c.
- 9 kreawdr duw oessawdr dewissael dwyssoe *d*
yn llawen seiliawdr yn llansilin 1558 . *Wm: Illyn*
- 12 krist iawn ywf tores dwf nef *e*
kan mlhynedd kyn diwedd does *Morys ap ifan ap dd:*
- 13 Devbeth a red drwy'r gwledydd *f*
o dda ymars niddowyn mwy *gvttor glyn*
- 14 *Atteb:* Svlion ath gattwo syr bened *g*
am wlan degwm yleni *Tvdor Penllyn*
- 15 Doe ffrwynodd dŵ ffyrenwr *h*
fo aeth * * * * * *Lewys mon*
- 16 [Tristach yw] kymry trostyn *i*
[tre a gwlad] am gvttor glyn
ny adair dydd newyddio'r dwr || (1. 36) [*Il'n ap Gutlyn*]
- 17 *Mar: Il'n ap feu: ap Howel o foelyrch* *h*
swydd y wayn svddai enyd
gwaed twn a gatwo i enaid *Wm: alaw*
- 19 Kyhelyn ddewrwy ai ddart koed evrnerth *l*
pen teirn arthwr pont avr nerthoc *Jhon brwynog*
- 23 pwy oll a gair pell i gyd *m*
a roer ddwy dorth vrddedig *Sion heri*
- 24 bron * * * * * galon gwn gelv bronav &c. *Anon n*
- b.* Illys ddafydd llwyd gwinwydd gwaith / llys fowredd &c. „ *o*
- c.* kanwaith vn vanwaith feinwych liw blodav &c. „ *p*
- 25 John Wynn eginyn yn gyrch ai dylwyth *q*
moelyrch . . . koffav.r. dawn kaffo aŵr dorch *Wm: llyn*
- b.* portreiad gwastad a gwedd / ag aeliav &c. *r*
- 26 * * * * * yn foes *s*
i ti owen aed dwoes [*sic*] *William Alaw*
- Moliant Morys Wynn o foelyrch*
- 27 May alarch hardd moylyrch hen *t*
gwr da sad a gardys avr *Morys ab iefan ab dd:*
- 28 Y drogwn llym drwy gan llv *u*
***yt yn iav fon evtyn fawr (1. 30) ||
- 29 Ba raid tenwi brytawaed *v*
evror glog or war ir glin *Dd: ap siangklin*
- 31 llew a bar kawr lle bor kyrch *w*
kawndy ddilid dan did avr *? Wm: llyn*
- 32 kodart y moelyrch kayadwedd yn llawn &c. „ „ *x*
- b.* Eled sion ir don aŵrdyrch ai einioes &c. *y*
- 33 *f Groes Oswallt:* Af ir faendre rvfeindravl *z*
yw chadw y gyd iechyd ac oes *Tudŵr Aled*
- 35 *Mol: Dd: o Aber tanad:* Af ddvwsŵl foddvŵs aelwyd . . . *a*
o goed ta fo gad twn *gvto or gyllyn*

- b. Mol: Elisav*: Pwy n rstys pena ystod *a*
kedwid tuw n keidwad [] *Morvs a[p] ifan ap enion*
- 37 Pwy wlad roddiad reiddi *b*
ni bydd hwynt heb weddi yw hol. *Richart ap ho: dd:*
- 38 Mae pig y gwaïw dig dwys &c. *Anon c*
b. merch sion digon o degweh ywr golwg &c. „ *d*
c. kae r moelyrch kynnyrch lle kenynt plassav „ *e*
d. trichwart ywr i gadart yw godi &c. „ *f*
e. pŵrvenn iaith olwenn ith alwant siriol &c. *Wm: llyn g*
- 39 *A fragment*: ni wyr ni welais ni wyl ni wrendy &c. *h*
- 40 *A fragment of Y Gwr ar warr y garreg ending*: *i*
nid y pab eithyr mab mair. *gvto or gylyn*
- 41 brenin diwarth fv arthvr *k*
kan oes ir ddav ai kynail *Jevan ap gr: leia*
- 43 Kadwan trosolion trwy seliaw y drws *l*
kedwid tvw y keidwaid hyn *Howel kilan*
- 46 Meddyliaid am eddoli *m*
wrth rraid im enaid a men „ „
- 48 tros bwl i rroddaf tros bant tros goedwydd &c. *n*
dd: glyn dyfrdwy
- b.* kodart sy moylyrch nis kodir ag vnllaw &c. *Anon o*
c. dav blas dav vrddas dav ion | dwy ganaid „ *p*
— nbyn ffordd i try havl „
- 49 Edwart hir adery tan *q*
yw tarfv dros y terfyn *Howel Kilan*
- 51 Troes lynges lle i gormesen *r*
ir llaw ddeav yr holl ddaiar *Lewis Morganwg*
- 52 mae kvr adolvr lleidaliwyd dy serch *s*
Hawdd fyd iddi gwenlli gwyn *Anon*
- 53 Mawr ywr dysk yno maer da *t*
i efeni yr rafinav *gvtto or gylyn*
- 55 *Atteb*: Ryfedd ydiw yr arfeddyd *u*
adaw rrag hir drigaw hwn *Ho: ap f ap dd: ap Rys*
- 58 Y ddevgar foneddigion *v*
yrrain fal i bv r hynaif *Howel kilan*
- 59 anneiri i ddyn roi i dda *w*
ir lle yno ir llywenydd *syr dd: trefor*
- 60 nim tawr mwïach trwy ymowyd *x*
a dûw nef yn roi d* nod *Howel kilan*
- 63 Yr arian wych ai rroi yn wen *y*
ni bych heb a gery ch gwen *Ho: reinnallt*
- 65 brevdwdidio obry yddydyf *z*
ber rron oll a byr hav nydd *gr: ap f. ap ll'n vychan*

66 *Huw dai Rob: ap Jhon llwyd Wm: penfro Wm: goch grythor
Wmffre grythor morvs grythor tomas grythor o gegidfa a Ho: gethin a fv gida
myfi yn kylera pan oedd ynedolig ar dduw gwener
Rys Wyn William penllyn

* This entry is apparently in the autograph of Wiliam Penllyn.

- b. 7 foylyrch* : lle kaf groeso daf gras y dydd a nos . . . *a*
 twr llwch ar tir llechwedd
- c. *Mae arnai o renti arglwydd yng hynlleth yr iaryll . . . xxvi^a viii^d b*
ag yng hynllaith owain . . . ix^a vi^d
 yn y ddwy gynlleth devgain a ffwm ffloring ond kening.
- d. *Peder ar ddeg gwaneg digoniant yr haf gwedi rhifo pymtheg kant &c. Anon c*
- 67 Mae vn iarles mewn evrllin . . . *d*
 tenaid i ywr tvn ai dwg *D. ap Edmwnt*
- 68 Y gwr mwia i gariad . . . *e*
 dy oes yn bvm oes y bo *Ho: kilan*
- b. rrowch letty er iessv mae y — &c. Anon f*
- 69 kynes oedd fod ith nesa . . . *g*
 nid wy idyrist oni dai dyraw *Tvdur aled*
- 70 orvchaf groes / o ddynawl gynawd . . . *h*
 Fa ter noster ag afi ||
- 71 diddim erchi y mae medd y proffwidi . . . *i*
 iessv er i bvm gweli yn dwyn i bob kyfelrri
 amen patter nosder ac afi *Anon*
- b. na chais lywenydd heb wen . . . k*
 ac o gweli unrwy ymrafael dos att yranorav
Ac felly y tyrfyna kynghoray selef ap dd: broffwyd
- 74 *Illyma gas beihav gwyr rruddain* [sic] : brenin heb *l*
 ddoethineb . . . *ends* : a doeth heb weithredoedd dda .
- b. Illyma briŷ ddevision gwer rrvdain* [sic] : i vrenin yn gyfion / *m*
 ai farch yn fawr . . . *ends* : ai dduw yn drigaroc .
- 75 Duw yn tat duw yn kenad duw yn kynydd &c. *n*
- b. Mawr yw kadair y ddaiar mawr yw koedydd byd &c. Anon o*
- 76 Arglwydd gwyn hylwydd gynheiliad nes . . . *p*
 mewn kyr er mwyn ai karef *„*
- b. Wyneb lliw eira vnos gwen fwyn . . . q*
 mor hen o fachgen wyfi *„*
- 77 Doeth yw mab ysbryd a thad . . . *r*
 oryw mair ore morwyn *„*
- 78 evraid lew traglew lle i treiglyn / y gwyr &c. *„ s*
- b. gwiliad bawb bob gwlad i boch t*
 os lloer las y llawr a wlych
 osgwynt abair i lliw sy goch / vn wen sydd yn anian sych *„*
- c. llevad las welw delw delynt er hyny . . . glybwr &c. „ u*
- d. llevadyny dwyrain ar gorllewin llon a wna llanw v*
 disgethrin &c. *„*
- e. llvn wyneb sioseb ai siol ai grynfant &c. Jevan tew w*
- 79 vn da doeth o vynwes duw dad . . . *x*
 a gwledd i mab arglwydd amen *dd: ap edmwnt*
- 81 Duw kwypmiodd damheg kampav . . . *y*
 yn fyw ir tir nef ir tad
- 82 *Moelyrch* : lle hael llawengael llowngyrch lle dedwydd . . *z*
 S. anhorys . . . ior dewr pvr a doror pas

* These entries are apparently in the autograph of William Penllyn.

- 83 Y moelyrch y mae elain *a*
a chowydde keirch iddo *deio ap ievan bwl*
- 85 *Plas Moelyrch*: Dav blas dav gwmpas digvdd plwy selin . . *b*
—— risiart fab morys wyn
- 87 Llŷma vyd llwm i fedydd *c*
o gwrs y byd hyvryd hardd (l. 48)||
- 89 || profais yn rrwydd arglwyddi *d*
arof im kyfaill o ran *dogttor John kent*
- 91-5 An imperfect fragment of the *Moglyrch Pedigree*: || mam
dd: llwyd oedd wevrŷyl &c. . . . plant morys wyn or ail wraig . .
Rigiart wyn John Wyn an gwyn ŷsian wen &c. &c.

The following MARGINALIA occur in the MS. in contemporary and later hands.

- 7 *Dau Englyn—imperfect—ending*: dase i escob dyse wisci *Anon e*
- 9 *An Englyn ending*: * * —— chwyrn moel nych arno —— *hevlarth f*
- 10 (Pen fo ir kerlyn in i wely . . . yn Rhi drŷ . tan garchar * *) *Anon g*
- 16 Or swyddav diav lle i devir ir byd gore yw bod yn gowir &c. „ *h*
- b. Or plasav llannav er llennyrch ac aur . . . i mi Wm: hydd Moelyrch *i*
- 17 Kadwed krist ddidrist ddav oedran foelyrch &c. *h*

b. Humble complayninge sheweth vnto your honorable lordship your dailie Orator David ap Wm: that wheras your Orator father was in his lif tyme Lawfullie sensed by her demens as of fee and | ande of one masuage or Tenement and one hundreth acres of land or ther about. *See also pages 69, 72, 76.*

- 18 & 19 Lewis Winne et vxor, Hughe ap Ric. et vxor, Tho. winne et vxor.

- b. llew morvs owchvs o iachodd a gradd . . . *l*
Rob: Wynn Roi bort winoedd *Anon*
- c. nid yw rrai difai yn defi ni awn &c. “ *Dd: henw diert* ” *m*
- 26 Twr moylyrch trwy gynyrch twr a gemyn praff &c. *Anon n*
- 28 (ŷ *foris wyn*: karw di orwag krib derwen *o*
parn alarch foelyrch wen *Rinald dailiwr*)
- b. Gwyn i fyd ryw bryd gar bron y gwirddvw &c. *p*
- 29 Dd: arr gynnydd Egmynn rrinwedd . . . aed yr vnoed i Reinallt *q*
- 30 Dvodd a rhewodd y rhin, ar foelyrch . . . *r*
Am foris hael o fro hilyn *Moris ap ŷvan*
- b. Hiraeth trwm alaeth tra mawr, y sydd . . . o foelyrch fawr *Gr: ap Gr: s*
- 31 na wna ddyn dy hyn anhyder ar dvw &c. *Anon t*
- 34 Moelyrch dec lennyrch dai glwys // Moliannvs *u*
Voel yrch yn di ovalv *S. Vychan (auto:)*
- 36 Dav mewn hir i oes a groyswn avr win llwyth . . . *v*
Moel yrch lle porthir miliwn *Anon*
- 38 pura yw dy gorf pryd a gwedd . ogyfin &c. „ *x*
- 44 Aeth hŷw gwynn hirwynn ddihareb / melwas moelyrch &c. *R. Kain x*
- 45 mab addas mewn gras gwiw rosyn / rrinwedd . . . *y*
mab morys wyn *Anon*
- 46 Llais bythevaid haid da yw hyn . . . *z*
Rhyw Gymraes sydd yn rhwygo ym ron „
- b. grawnwalwyd graenwyd gwir anedd glendid . . . *a*
twr mawr siwr twr Emrŷs waith *Moris ap Evan*
- 47 mesvrwyd gweithwyd mel i gwyr milwr ym molvreh &c. *Anon b*
- b. kybyddion dvon yn dywyrch chwervon &c. „ *c*
- c. Or ddaiar bridd gwar braidd go i doethom . . . *d*
ni wyr dyn war awr nar dydd „
- 48 kwpl o blas fal dinas adweini yw moelyrch &c. *Gr: hiraethog e*

- b. plas gwyh yw moelyrch plas gwiw y golwg &c. *Wm: Llyn* a
 c. Awn yno fyth awn yn y fan i fyrddio &c. *James Eyton* b
 d. *ffronaynon*: lle bv goed /r/ ioed ar hynt yw klvdo &c. *Moris wyn* c
 52 Dwl a ffrydd a fydd y kybydd kall yn tyrrv &c. *Anon* d
 53 Yr oes ar einioes a ranwn ar dwyneb &c. e
 b. kefais a lewais om golvd mawr *Livlod* f
 kollais arbedais i or byd . /
 c. pam i gofwn dyn ond ordeinio dvw A diolch am dano *Anon* g
 ni wyr dyn a fo diwall yn llwyr mo angen y llall
 54 Myddilia hynnv medd olwen bryd esvllt bradwysedd wallt h
 felen &c. "
 b. *ffverch*: wylais do wylais dav alwyn yn dol &c. *Edd: wyn* i
 c. plethiad koed eliad kev /r/ dwylo am ganol &c. — *ap Edd:* h
 d. k.. falith k.. howaith k.. kaiarn k.. gydwaith &c. &c. *Anon* l
 e. bron llywenydd brynlliniw gwawd adail &c. "*moris wyn yn ffrainke*" m
 55 *Robert ap hughe* writes to his "Cousin & frinde Dauide lloyde"
 desiring him to speak to someone (not named) that he may not be undone,
 26 March 1585.
 b. myn bade temys myn bedwen o goed myn gwydderryd ychen &c. n
 60 Ty difrec naws tec nis tyrr chwechanllv *W. Kynwal (auto:)* o
 daw miloedd i dy moelyrch
 b. kryfdwr kred yw /r/ twr mewn tyrch o hevyrn &c. " " " p
 61 mewn kornel mogel fy myn drigo &c. *Anon* q
 62 myrywyd kwvr liniwyd kaer lanwyr foylyrch &c. " r
 64 trugeinmis ond tevfis &c. / s
 67 oeh hwr ni ddweda moi chael nis galla &c. " t
 b. dau ne pvn ore pen aer i gvrlo u
 sy agywraig well no siwgrw gwyn "
 73 bv i vadoc enwoc . hardd gynyrch / dyfiant dav efell v
 mae . . ymoelyrch evelliaid . . . llwydd heb ronyn llai vddynt
 no fflaid y gefelliaid gynt [*in auto. of W. Cynwal*] *Gr: Hir:*
 75 nid sian liw eirian nid lowri na gwen . . yngharad yw yng hariad i w
 79 nid melvs moch chwedle ond mil — &c. x
 90 Addewid terffid yt orffen daddaw . . . a ddaw byth addaw i ben y
 b. Byd tiben meinwen pan mynych am hyn &c. z
 per me *John: Powell* scripsit

MS. 104 = Hen. 200. POETRY. Paper; $11\frac{1}{4} \times 7\frac{1}{4}$ inches; 254 pages (= fols. 9-139) interleaved throughout; wanting beginning, middle, and end, and the text is often imperfect; written after 1624 (p. 24) and before 1651 (p. 254); strongly bound in full morocco.

The following names occur in the book: Thomas Roberts (p. 79); Ellis lloyde et Elizabeth Owen uxor eius 1651 (pp. 14, 79, and 254); Kad: Vaughan, 1651 (p. 14); Hugh Hughes of Tre'r Druid, 1697 (pp. 95-101); David Williams, 1706 (pp. 57, 83, 123); William Kerver his book 1706 (pp. 61, 135); John Lewis, 1735 (pp. 91, 101, 107); Gr: Roberts Chirurgicus (p. 131); John Owen of Penrhos (p. 165).

1-4 Mere fragments of these pages remain.

- 5 *Mar:* Trist yw gwedd g* * * * * a
 i ninav yn /i/ annedd *Huw Roberts*
 11 *Mar: arglwyddes*—: Aml yw son am lv * * * * * b
 i lys . y . nefol fessv " "

- 15 *Mar: Wm: mab Pirs Gr: or Penrhyn ag Ellys*
mab Tho: Prys o Blas Jolyn
 Mae anhap yma . i . wynedd *a*
 * * * * wres i fer asen *Huw Roberts*
- 21 *Marwnadeu Sian o Vodeon gwraig Wm: gruffydd*
 Hir gwyn ai rhawg / i / wynedd *b*
 ddwv y sydd heddiw i sian . 1624 . *Huw Machno*
- 24 Troes dwv boenav trist benyd *c*
 mae hi / n / llaw dwv / mewn lle da . 1623 . *R. Kynwal*
- 29 Treth faith treth nawraith treth newydd treth fawr / treth *d*
 a fynan bevnidd
 trethav fil yn / i / gilidd / treth ar dreth hyd feth a fvdd
 Treth bell treth gastell treth ged treth gadarn
 treth i gadw dieithred
 treth garis treth gowried treth i ladron kryfion kred *Robert ap Hugh*
- 30 Priddlawn ydiw y korff priddlyd *e*
 heb orffen amen mab mair *Gr: goch ap for: ne S. Kent*
- 33 Anifir wrth iawn ofyn / nos a dydd yw einioes dyn *f*
 nag offis mwy nag vffern *Thomas Prys*
- 36 Ansyberwyd bud ir ddun bur koiliwch *g*
 yn fodlon y galon gv *Anon*
- 37 *J W. Silbri or Rvg: Wiliam or prif vrddolwaed* *h*
 * * * * * i gwedde i fod *John Roger*
- 39 *J S Sion Konwy: Y gwr anwyl gair inion* *i*
 elom / i / ymgyfwrdd eilwaith " "
- 41 *J ddangos hildring a fu ar wr ar y mor*
 Dylynais di wael enyd *k*
 bei a ship fle be a shepard *Thos Prys*
- 43 *K. yn erbyn y sawl oudd yn tori y gyfreth*
 Duw i awn enw i gadw yn ynus *l*
 yn eger ai pyrse yn [? weigion] *Simwnt fychan*
- 46 Rho duw yr galon ddigllonbyll *m*
 wrth fyngwawr dduw mawr amen.
- 47 (Y llwybrau ceingiau y call ai gwybydd &c. *W. Rowlands*) *n*
Kywyddau ir keiliog bronfraith
- 48 Gwnevrthym oed yn y koed kav *o*
 dwys maethdrav yn dy smwythdra *Rydderch ap Richard*
- 50 Y keiliog enwog ynni *p*
 ir fron hynod frenhinawl *Hugh cownwry*
- 52 Y kiw evrwise kowiriaith *q*
 ir gaer hon ar gwr hynod *Hugh keiriog*
- 55 Y keiliog ban enwog balch *r*
 da waith hap di ath hepil *Thomas fychan*
- 58 Ilyfodreth soweth sudd yn pallv *s*
 ffut anyth na flaid dynion *Syr Hugh Roberts*
- 60 Yr wybrwynt helynt hylaw *t*
 debre yn nes da wybren wyd *Dd: ap Gwilim*
- 61 Milwr / a / gar molir gwydd *u*
 merch / a / chwn meirch / a / chynydd
 kael evror bwkley arall *Gvtor glyn*

- 63 *ſ ofun mini meline i Rvs ap lluwelun ag i Rvs ap ſ. ap Res.*
Dewrion i doeth draw yn dan a
gyra i long i gario yr llwyth *Owen ap S. ap Rys*
- 65 *Y Seren* : Am i lliw i may llawer b
ag er k*bv yr kwblw er gorfod *Gr: Lloyd*
- 66 *ſ Ifan Drwm* : Y dyn a garcharodd i dad c
digoer daith a / dago r / dyn (*Robt. ap Rhces Wynn*)
- 69 *Mar: Sr O. ap gwilim* : Trwm ar ia yw tramwy / r / od . . . d
i trig addysc tragwyddawl *Wm: llyn*
- 71 Dydd da ir saesnes gyffes gain e
i dudur ai nad ydwyd *Tudvr Penllyn*
- 72 Wrth ddarllan koelfan kelfudd f
gwa edrwyg bron ith kadw rhag brad *John Tudvr*
- 75 *fach gras y frenines* : Elizabeth v3 hary viii &c. g
- 76 (Mynegwch gyhoiddwch guiownedd &c. *Wm: Roland*) h
- 77 *Travtirieth y powdwr* :
Dw yr amerawdr kreawdwr kred i
ar mawl ar power amen, *Sr Hugh Roberts*
- 79 Wrth weled fined dwyn aflonvdd gvr k
ir rwy finav yn rhoi fenaidd " "
- 81 *ſ S. ap s W. powel alias y baili dv am i golled*
am farged fwyn : Pob enwog swyddog sudd l
oi flaen ne riw felinidd, " "
- 83 Moes gisan y fin finferch m
pa les may yr neges yn ol *Dd: ap Gwilim*
- b. *ſ ofen mortuari Syr Thomas goch ar gwr yn fyw*
Y gwr vrddol geirwir ddase n
lle braw fvnd llwybyr y fendith *Sion Tudvr*
- 86 (Dybvus hastrus a rwystra kellwair &c.) o
- b. (Nud diflas nud cas ond cegrys wr digllon &c.) p
- c. (Mae yr iachau gore mor grych drwy gilidd &c.) q
- 87 *Mar: Elis Price* : Torwyd om perllan tayrwaith r
/ i / lvs y nefol ſesv *Thomas Prys*
- 89 (Oni bydd byd rhŷdd yn rhwŷddo i ddŷn Ni wiw iddo moi geisio s
Rhaid i ddŷn rodio ynddo A chymryd y byd fal y bo.) s
- 90 *ſ meddwyr* : Wrth roddio myder weithredwr t
keisiwn nef man kyson oedd *Sion ffylip*
- 92 Serch / a / rois ar chwayr Essyllt u
farnv mwy ne farw yn y man *Tudvr Aled*
- 94 Dis yw yr bud os arbedwn v
ar dda mwy ond ar dduw mawr *Sion Tudvr*
- 96 Bwriwyd help ar y brut hyn w
bid ar vn bedeir enioes *Tudvr Aled*
- 97 Y kwrw rhudd kar yr hidden x
a thafarn ddiffaith hefvd *Richard Phylip*
- 100 Yr eglur bavn ar glaverbais y
a dwg wen o dv / i / gwr *Dd: Nanmor*
- 101 Madvn ronwyn rv enwir z
am wen yno ymwanwn *Rhys goch or yri*

- 102 Y fvn vchaf o fonedd *a*
ynill y gloch yng wynedd *Hugh Roberts, llen*
- 105 Rhwydd y gwin rhydeg yner *b*
i pwyth i ti pethav teg *kynerig ap dd: goch*
- 106 Ffor ydwyd oi frodavr *c*
/i/ dv ifor hael /i/ daw *Dauidd ap gwilim*
- 108 *f* *Hugh Ednyfed*: Y kelfvdd brydydd bradon *d*
wb* * * wst /i/ babistiaid *Sion Roger*
- 109 *Ateb*: Dechrefav gweyaf gowydd *e*
dan y bwrdd /a/ dyna ben *Hugh Ednyfed*
- 111 Ni allaf nid af o dy *f*
plwm yw ar glog ple may yr glaw *Dd: ap gwilim*
- 112 *f* *Eiddiges*: Mawr genym awr ag envd *g*
/i/ bwrn ai dyko iw bedd *Gr: Hiraethog*
- 113 Nos da ir ervr naws dewrwalch *h*
i euddaw eiddig arall *Hugh Lewis*
- 116 *f* *ofvn keiliog*: Herod wyf hoewrod afael *i*
egni llew roi kin llied *Gr: Hiraethog*
- 118 *f* *Von*: Nos da ir ynvs dowyll *k*
a dav enioes iw dynion *Lewis Glyn Kothi*
- 119 *f* *fflint ai saeson*: Doythvm ddywsvl diwaythaf *l*
iddi eilwaith na ddelwyf *Tvdvr Penllyn*
- 120 *f* *ofvn gwalch*: Pwy /a/ ran gwayd vpren gwin *m*
amgylch hawl am y gwalch hwn *Tudur Aled*
- 122 *f* *Tomas mostin i ofvn tarw dros Edw: gwynn*
** * irdrefaig . 1600*: Y llowydd mawr gallveg *n*
yr hvdd av* * * rhodd oi werth *Hugh Roberts, llen*
- 125 *Dychan yr nodav*: Duw sy evrglod da farglwydd *o*
ym y nhaf am y nhylwyth *ffan Gethin ap feu: ne ll'n Vn.*
- 127 *f* *ofvn garan ne eryr*: Ti yw /r/ wal nis toray wyr *p*
rhiw diawl el ar rhodd eilwaith *Gr: ap dd: ap Ho.*
- 129 *f* *Wenfrewy*: Y ferch wen fvr ychwaneg *q*
y gorffeno gayr ffynon *Tudur Aled*
- 131 *Kystydd*: Llyma yr hawl lle may rhaid *r*
ing ar hynt /i/ angor hen *Lewis Glyn Cothi*
- 132 *Meddwodod*: Nid byrddiaw llei daw vn dydd *s*
a /fydd ir sawl /a/ feddwo " "
- 133 *f* *S. Lewis Owen yn yr ysteddfod /a/ fy yng ayrwys. 1567*
Glain gwiw arwydd glan geirwir *t*
ir did fon ar dayed fo *Owen Gwynedd*
- 135 *f* *Sion ffylip*: Y biog rowiog riol *u*
na ddeled /i/ ymweled mwy *Sion Tydur*
- 137 *Ateb*: Yr edn flin ar adain flacuwen *v*
ymwelaf yma eilwaith *Sion ffylip*
- 140 *Ateb*: Y bi wrth fol y berth fwyn *w*
tro ir min at wr or mynydd *Sion Tudur*
- 142 *Ateb*: Y kiw kallddadi cwecyll ddv *x*
arfer min arf or mynydd *Sion ffylip*
- 144 *Ateb*: Nos da ir frithglog biogen *y*
ddewisgwbl ir arglwydd esgob *Sion Tvdvr*

- 146 *Ateb* : Pa vn liw y pen lovn *a*
wtres win tros / i / enaid *Sion ffylip*
- 148 fy rhiain pen wrhavych *b*
oni chi a fynech wen *Ho: Rinallt*
- 150 Y fvn siriol ail olwen *c*
och datod fyw hyd eto *person peris*
- 151 Trvan ir ddyllvan deg *d*
ith nawdd a duw ith noddi *Dd: ap Gwylim*
- 152 Y ddav fab nid addefwn *e*
er mair par badair amen *Rhys goch or yri*
- 154 Or ffyrfafen ith henwyt *f*
a / chael nef dyn wych lan wyd *Ŷeu: dew brydydd*
- 155 (Ces botas cynas im cinio y bora a bara gwyn ynddo &c.) *g*
- 156 *'nol colli'r ffordd* : Trista dim y troes dai chwaith *h*
disgin yn ffrom mewn tomen
di ras y mhwyll dros y mhen
ni sefais llithrais yn llon
o riw ofid ir afon
bvm siaplen yno enyd
i anwn ai gwn i / gyd
y fath ddolvr fyth cilwaith *Roger daries*
- 157 Kwrs ifank kerais hoywferch *i*
gelyn fydd ir galon fav *"Ai karodd"*
- 158 Y llaw a dorodd y llwyn *h*
yn llyn am dori / r / glyn glas *Thomas Price*
- 159 Dy di ddyn sy gar fy llaw *l*
mi a chwi iach a / awn *Hvh (sic) Lloyd*
- 161 Gwae ni yr beirdd gen air y byd *m*
mwy / o / avr siwrl y mhws sion *John Tudur*
- 163 Gwrendewch chwi ar gynghorion *n*
i goffa Ŷesv mi gyffesais *Sion Mowddwy*
- 166 *Ŷ ofyn R. grythor* : Y bardd iowndrefn bwrdd windrayl . . o
Rhes yn wr brys yn hop y rhod *William kynwal*
- 167 *Ŷ roi R. Grythor* : Y bardd gwyn ebrwydd ganiad *p*
i / gid y rhof gida Rhys *Sion Tvdyr*
- 169 *Ŷ chwaryddion cardie* : Wrth weled aryth ddylyn *q*
ar / i / dyll a / wario i / da. *Sr Kotcher davis*
- 171 Hil brvts fab svlus britaniad brythoenvs *r*
a chofio am yn kyfri kyng *Vicar ILanymddyfri*
- 176 Tra felys serch trafael syn *s*
farw yn ddichwerw oi chariad *dd: lloyd*
- 177 Myfvr ir wy yn amofyn *t*
gida mair / i / gid amen *Doktor sion kempt*
- 179 *Ŷr kyfell* : Ilyma fyd llawn / o / fedyddl *u*
aro im kyfell oran " "
- 181 *Ŷ ddangos i Ŷeie i hvn* : Myddylio am addoli *v*
wrth raid im enaid amen " "
- 182 *Ŷ goch y pwyts ag ynte wedi marw*
Mal mvdrrwr yw ym edrych *w*
a dygia yng wlad tegengl oll *Gr: Hiraethog*

- 184 *Ateb*: Mae gwr yn magv araith *a*
gwelwch yn dwyn y galen *Sion Brwynog*
- 186 *Ateb*: Gwnayth gwr ym gweniath garwn *b*
drop ffi nim d[a]wr pwy ffo [*Gr: Hiraethog*]
- 188 *Ateb*: Drwg /i/ neb fel draig /o/ nant *c*
kar duw grypul kyr dy grapaf *Sion Brwynog*
- 190 *Y XV arwydd*: Wrth weled y rhyfeddoddef *d*
ore ddewid ar adawodd *Roger Davis*
- 191 *J gisan*: Kefais gan ddyn gwrtais gall *e*
awen fwyn yn fenioes *Roger kyffin*
- 193 Y fvn deg wedd fain dw gwyh *f*
ddyn hoff hevl y rhoi yn iach fyrhian *Ai harodd ai k.*
- 195 *J ofvn gwn*: Y kawr ifank araf wych *g*
dra fo gwn wrth dref a gwal *Sion Tvdvr*
- 197 *J henaint*: Y dyn fal blodevn /i/ daw *h*
i fab duw maddeyw mi *Morgan ap Hugh*
- 199 *J yskreff porthaethwy*: Y fferi fawr /i/ ffair fon *i*
porth fesv ir porth ysion *Sr Dd: Trevor*
- 201 *Jr kybydd*: Mae vn ai barch mewn y byd *k*
drwy bawb ag fo mendia yr byd *Sion Tvdyr*
- 203 *Am ladd llwynog*: Dewch y nes gwmpeini *l*
o ddoedyd y kwblw fod ddyle gael y kebyst *Ro: ap Hugh*
- 205 fyngwinevfarch fwng nvyfvs *m*
yn kynal ar lan konwy *Sion Tvdvr*
- 207 *hamolieth Howel ap Madog or mwynglawdd*
Mae gwr fal mil /o/ gowri *n*
a / dwy fil wedi dydd farn *Robt: Klidro*
- 208 Dyn wyf yn kerdde y nos *o*
dyn deg wyd nawdd yn dy gylch *dd: ap Edmwnd*
- 209 Bychan oedd gan ddianis *p*
oed oedd ffals bob dydd oi ffen *D. ap Gwilim*
- b.* Kerais dan hvg /o/ evrnel *Anon*
er cael nef ar ol fy mvn
- 210 Pa eira pwy /a/ ery *q*
ar y maes mar eira mwy *Roger Davies*
- 211 Dydd-da it fy rhagor forwyn *r*
yn was doeth ond /i/ stwytho *Dd: ap Gwilim*
- 213 *J ofvn milgi*: Mi wn glod /i/ berson glan *s*
melinav kaer am y ki *Robt: Klidro*
- 214 *A fragment of a cywydd ar y Pader.*
- 215 *Dychan ir kadach wyneb*
lle /i/ gwn gael oll /i/ gan gwlad *t*
nes /i/ fod yn safadwy *Gr: Hiraethog*
- 216 Y dabler yn /i/ dyblig *u*
i ffwyth er kael /i/ ffoethi *Morys ap—*
- 217 *Englynion a fv rhwng Sion Roger a Hugh Ednyved**
koffad sein brad sion brydudd golwg *v*
keiff wybod /i/ fod ar fai *hugh ednyfed*

* The pages containing the englynion are discoloured, the ink is faint, and the margins are rubbed, torn, and curled so that much of the writing is hardly legible. The subject treated does not tend to edification.

- b. Gwadv yr gerdd fl***gedd filcingi doydwn *a*
 weled κ * * τ foel ar hoelen *Sion Roger*
- 218 Er dy drafferth serth * * * * * &c. &c. *b*
- 220 Sion Roger chwervder chwimp *c*
 * * lli am wir ynill maes *Hugh Ednyfed*
- b. Kyffesv ir fjesv ner oesoedd ir wyf *d*
 ef /a/ dewisaf dehav fjesv *Wm: Kynwal*
- 222 Y chwanen bach inion bvr *e*
 er vn mab y gwr an medd *Thomas Price*
- 223 A mi ddoe am addewid *f*
 nid hwyrrach ffyr o *Roger Kyffin*
- 225 *f ferch eiddig*: Mi gefais im gyfoeth *g*
 fivth ddilid y fath ddelwav " "
- 226 Mae gwr byth am gowir barn *h*
 i / ffwrn / o / fewn vffern faith *Tudur Penllyn*
- 227 *Kowydd diwiol*: Gwyn i fvd er gwnfydv *i*
 A maddav fy mhechod meddwl *Jolo goch*
- 228 *A fragment (6 lines)*: Llyma fvd kvd kadarn &c. *k*
- 229 *Bustl y bvd*: Agor nef wrth lef araith lafar [dwys] *l*
 knokiwn nev gvrwn ini agorir [Sion Tudur]
- 231 Dvdd da ir fwyna ar a fv *m*
 tros i bod deiroes heb wr *Gr: ap Juan*
- 232 *Jr daran*: f mae gair im o gariad *n*
 am ysgar meinwar /a/ mi *Hugh Robert*
- 233 *f Scipio gwilim drwyngam am i wrolieth yn y fattel yn*
sir fon: Sonier gwyllt gryfder gwallgrvch mal ervr *o*
 am dano Sibio mae son *Watkin klywedog*
- 235 *Jr farf fer*: Doe r / prvd hwn ir oeddwn i *p*
 ym garv mi ag evron *Jolo góch*
- 236 Yr hobi a / ddiaarhebwyd *q*
 garw drwst er a / gaer drosto *Sion mowddwy*
- 238 Gwaer vndvn heb gowreindab *r*
 garv mab yn gowir mwy *Sion Tudvr*
- 239 *Jr hardwyr ag i / oganvr arddwyr*
 Y gwyr a / wnaí yr gaer yn well *s*
 i / chwi arian / i / chwaraev *Sion ap Howel*
- 240 *Atteb*: Duw a / weryd / i / wyrion *t*
 yn ardwyrr hwyr yn wyrda *Gr: ap W'n vychan*
- 241 Mal ir oeddwn gwyddwn gvr *u*
 kefn gweilgi kafnav gwaelgoed *Jthel ddo*
- 243 *f dd: ap Jenkin dd: krach pan oedd ar herw yng*
hareg y gwalch: kan nos da it kynes dadail *v*
 a thro tra mynych a thrig *Gr: ap kynfrig*
- 245 Deliais o / glwy /a/ dolvr *w*
 pren per yr baelder ai rhoes *Gutor glun*
- 246 *Atteb*: Gytyn or glyn /a/ fv glaf *x*
 iw roi i / arall y rowron *Syr Rys*
- 247 *Atteb*: Gwae a / gynhaliodd /i/ gyd *y*
 dan /i/ gist a / dwyn i / gan *Gutor glun*

- 248 Da mewn kvff dewi myniw *a*
 arched ben erchiad y bvd *Illywelvn*
- 251 Gwrandewch ychidig bach o frvd *b*
 ni thal ir bvd wybodaeth *Jo: ap Hugh o fodwigan*
- 253-4 The outer third of this leaf is gone and the edges are frayed. On the vellum cover are written a series of pious englynion.

MS. 105 = Hen. 310. ORDINALE DE VITA SANCTI MEREADOCI *Episcopi et Confessoris*, being a *Cornish Drama*. Paper; about $8\frac{3}{8} \times 6$ inches; 180 pages; written in 1504 by Dominus Nad Ton; in old leather binding.

1 *Pater Mereadoci pompabit hic*

Me yw gylwys duk brÿten: ha seuys agoys ryell *c*
 ha w^r an gwlascur cheftē; nessa zen myterne vhell
 Kÿg Conany

aye lÿnyeth purwyr y thof
 gwartheyvas w^r gvylys ha dof doutis y mysk arlyzy
 Pyboryon wethugh in ston } moys thedonsya
 nyavyn ketep map bron }
 Eugh bo tregugh } kyn fewysythe om̃a /
 wolcū vethugh }

The above Drama was edited and translated by Mr. Whitley Stokes, and published by Trübner & Co. (London) in 1872. Mr. Stokes gives the writer's name as *Hadton*, but we can find no other instance of a capital H with a dot in the middle of it, whereas the capital N has always such a dot: though the formation of the letter differs from that of both N and H in the text, still it is more like the former than the latter.

MS. 106 = Hen. 338. "TROILUS AND CRESSIDA, a Welsh Interlude." Paper; 9×7 inches; 232 pages in the autograph of John Jones of Gelli Lydy—pp. 1-135 were written before February 14th 1613 (p. 119); and the remainder of the MS., with the same change in orthography and ink as in MS. 112, was written during the year 1622 (pp. 160 and 231); repaired towards the end; half bound.

This Interlude is divided into V books like *Troilus and Criseyde* in Chaucer, from whom the opening lines are certainly translated. But all the rest seems, from a brief inspection, to be such a free paraphrase that it is not easy to detect anything approaching a translation. It begins:

Chwchwi rasyol gwmpeini yr achos o'm dyfodiad yma: *d*
 ydyw y ddangos pryddder mab brenin Troya. /
 Y modd i dygodd hirnych kariad a thrymder
 ar modd i trodd hynn i lywenydd, ai lywenydd i bryddder /
 Helpia Tisiphone myfi sy /n/ trevthv hynn drosto
 bvchedd hwnn a wnaeth, i lawer glanddyn wylo. / . . .
 Cūcū rinwēdol a glan ferced bonedigion
 byduç bob amser ir neb y byduç yn ffydlon
 atkoffeuç Kressyd yn fynuç iç medyliau
 ac na wneuç aŷ powirdeb na ffalster iç kariadau
 oç glendid oç teguç na wneuç ormod deunyd

eyc pryd eyc gweð eyc glendyd ar droyad lau a derfyd
o guneuēc yr hynn gore gadeuēc ofer gariad i gadu
a dyguēc gariad ffydlon i'r gur vu drossoēc varu

231 *Ac fal hynn y terfyna y / 5 / Llyfr ar diwaethaf or hanes*
honn y : 5 : dyd o fis Hydref oet krist / 1622 /

MS. 107 = Hen. 201. *A Transcript of the BLACK BOOK OF CARMARTHEN* by Robert Vaughan of Hengwrt. Vellum; $9\frac{1}{2} \times 6\frac{3}{8}$ inches; 48 pages (p. 1-2, 43-8 are blank); half bound. *E. Libris Gr: Roberts*

This MS. is beautifully written in imitation of the original, and the contents correspond in all respects. See Pen: MS. I above.

MS. 108 = Hen. 447. POETRY. Paper; $10\frac{3}{4} \times 8$ inches; 70 pages slightly trimmed, repaired and sewn in paper covers; circa 1625-40; in a port-folio case.

This MS. belonged at one time to the Sebright collection, as attested by the seal on p. 1, and its number in that collection was 102. The MS. is now a mere fragment, as the numbering of the poems by the scribe shows, and the order of the pages should be * 49-70 * 1-28 * 29-48 *. What is at present p. 48 was once p. 183. It is not clear whether the numbers at the ends of the poems refer to some other MS. or to a rearrangement of this.

1	Perigl rhyfel rhywelwn	<i>a</i>
	eiriach i dda i arall	<i>Dr Sion y Cent</i>
3	<i>Ƴr byd</i> —31: Vn fodd yw'r byd cyngyd cêl	<i>b</i>
	hüd a lliw nid gwiw yn gwaith: / 95 /	" "
5	<i>Ƴ Dduw</i> —32: Credaf i naf o nefoedd	<i>c</i>
	a mair ag nid rhaid y'n mwy	<i>Dd: ap Gwilim</i>
6	<i>Ƴr Drindod</i> —33: Y drindod heb dylodi	<i>d</i>
	yn dwyn oll pob dyn i nef. / 96	" "
7	<i>Ƴ pws</i> —34: Ty di amner tew dwymnyth	<i>e</i>
	y graig rhagofn dy grogi. / 97	<i>Il'n moel pantri</i>
9	<i>Ƴ fron freith</i> —35: Y ceiliog serchog i son	<i>f</i>
	adrodd a ganodd o gerdd. / 98	<i>Dd: ap Gwilim</i>
10	<i>Ƴr wylan</i> —36: Yr wylan deg ar Lanw dioer	<i>g</i>
	fy nihenydd fydd y ferch	
11	<i>Ƴr seren</i> —37: Bendith ar enw 'r creawdner	<i>h</i>
	Ƴ gysgod wybr i gysgü. / 99	
12	<i>Ƴ ffor hael</i> —38: Da y rhed ar waered arw oror / olwyn . . .	<i>i</i>
	Hwy hyawdl ofwy fo hoedl Ƴfor. / 100	
14	<i>Ƴr rhugl-groen</i> —39: Fal i roeddw'n fawl rwyddaf	<i>k</i>
	A men a wlltiodd fy nün. 101.	
15	<i>Ƴ'r cleddyf</i> —40: Rhyhir wyt ar y gyflun	<i>l</i>
	calon serchog syber sydd 102.	
17	<i>Ƴ drych</i> —41: Ni thybiais ddewdrails ddirdra	<i>m</i>
	Yno gwys difwyno gwedd. / 103.	
18	<i>Ƴ Brithill</i> —42: O frithyll fyfyr iaithydd	<i>n</i>
	dwg ym chwedl da genyd 104.	

- 19 *Ƴr haf*—43: Gwae fi hil aiddil Addaf *a*
os gyr mor rhyfyr ywr haf. / 105 . *D. ap Gwilim*
- 21 *Ƴr gayaf*—44: A fu ddim ddamwain breiddfyw *b*
bolltod braff mab alltud brych. / 106 .
- 23 *Yw gariad*—45: Curiodd anwadal galon *c*
na serch byth onis eirch bûn
- 24 *Ƴferch*—46: Traserch ar wenferch winfaeth *d*
barf a chyrn byrfwch arnaf. / 107 .
- b. *Ƴr het fedw*—47: Yr het fedw da ith gedwir *e*
gwaith wyd Morfydd llwyd ai llaw. / 108
- 25 *Y llwyn Celyn*—48: Y celynllwyn cofl iawnllwyth *f*
gysylltedig gar brig bron 109 .
- 27 *Ƴ Hiraeth*—49: Digwsg fum am ail degau *g*
gida thi a gâd ith oes 110 .
- 28 *Ƴ Ƴfor Hael*—50: Ƴfor avr o farwriaeth *h*
hyd yr heüir y gwenith || 1. 25 *D. ap G.*
- 29 ||lyna gystal llawn gostiaw *i*
yn gedernid ir byd byth. / 136 *Ƴfan ward ta*
- b. *Ƴ Dd: ap Cadwaladr o farchelldref*—78 .
mab cadr Cadwaladr cedwi lydd hael *k*
dy glod dros y gwledydd. / 137 *Syppyn Cyfeiliog*
- 31 *Mar: Mallt ferch Howel Selau*. / 79
farglwyddes feistres oedd fyw a difaleh *l*
a chel a weles vchel wiliau. / 138 . *Tudur Penllyn*
- 34 *Ƴ Einion Gronw o Benllyn*—80
y gwr ai law yn y gored *m*
dy eisiau i gyd oesi. / 139 *Bedo Aeddran*
- 36 *Mar: Ho: ai wraig*—81: Y ddau ddyn a ddiweddwyd *n*
heb wanhau meibion Howel. / 140 *Rhys Penarth*
- 38 *Ƴ D. ap Ƴ. ap Eion*—82: Y blaena o bobl wynedd *o*
[o] wynedd am annedd mwy 141. *Dd: Nanmor*
- 40 *C. cyñod Howel Vychan a Ho: ap Gr: Derwas*. / 83 .
Gruffydd beisrydd bowysran *p*
a gwin yn Nanau a gaf. / 142 *Tudur Penllyn*
- 41 *Ƴ syr Richart Gethin yngharchar yn ffrainc*—84.
Y mae glaw am a glowais *q*
y llew dv oll ai diail 143 *Gutto'r Glyn*
- 44 Dart Arglwydd Herbart baham na throes *r*
vn clo'r king Edwart yw Herbart hen 144 . *L. G. Cothi*
- 47 *Mar: Gladus verch syr Dd: Gam*. / 86. /
Y seren o Efeni *s*
pand teg paintiad y gadair || 1. 35
- 49 ||Castell eingl eist y llongwyr *t*
Pettwn y mynnwn fy mod 80 *Ƴolo Goch*
- 50 *Ƴ erchi march i Ƴthael ap Rotpert archdiagon Tegaingl*—17 .
Rho duw mawr y march blawr blwng *u*
poed gwir bywyd hir 'i hwn. / 81 . *Ƴolo Goch*
- 53 *Ƴ wallt merch*—18: Doe gwelwn canwn be caid *v*
da trig aur ar befrbrig bun. / 82 .
Ƴevan M. Rhyderch ap Evan Lloyd o Ogerddan

- 55 *Mol: Dd: mab Cadwaladr o fashelldref*—19 .
 Cyrchais ar frys winllys wiw lle rhydd *a*
 Ced rwydd cad cludlwydd clodwyr 85 . *Il'n goch M. M. h.*
- 57 *Y tafod*—20: Taw druan fawd lydan ledr *b*
 gael twyll myn goleuad duw . / 84 .
- 59 *Ŷr farf*—21: Doe pryd hwnn yr oeddwn i *c*
 Yngaru miag Euron . / 85 *Jolo Goch*
- 62 *Ŷ ferch*—22: Ymrafael ym aml oreufedd *d*
 y chwardd bun ochwirdduw byth . / 86 *ai M. Benfras*
- 63 *Ŷ Dudur ap Ŷorwerth Sais*—23.
 Myddyllo i ddwf mau ddolur *e*
 a thro tra fynnych a thrig 87 . *Rhys ap Cynfrig coch*
- 66 *Ŷ Syr Rossier Mortimer iarll y Mars* . 24 .
 Syr Rossier assur oessawr *f*
 Bobl Vlster bob ail ystod 88 . *Jolo Goch . /*
- 70 *Mar: Ŷthael ap Rotpert archdiagon Tegaingl*—25 .
 Eres y torres Terra *g*
 Difiau bu dechrau dychryn || 1. 10.

MS. 109 = Hen. 52. The POEMS of LEWIS GLYNN COTH. Vellum 9½ x 4 inches; 192 pages; late xvth century; bound in leather.

This MS. has been supposed to be in the autograph of the author—the fact that only half of the lines are given in some poems does not necessarily prove it to be by a later hand though it must be a copy of an imperfect original.* Still there appears to have been more than one hand at work. The titles, where they occur, are in rubric, and at the beginning of every composition there is either a shield or a space left for one. Many of the shields bear devices, some coloured and some in outline, while other shields are left blank. “Llyfr Sr Owen ap Gwilim† prydydd ac offeiriad Tâl y llyn ym Meirionnydd oedd y llyfr hwn” (p. 192). “gr: Dwnn” (p. 100). “William llyn” (p. 192).

- 1 *Oôdyl arglôyd herbart*
 Dart arglôyd herbart ba hâ . Na thorres *h*
 Vnklor king Edôart yôr herbart hôn.
- 4 [G]ôr yô fyr Riffiart ac a ry Ŷ ôin *i*
 Salmon yn troi mroñ y trîmor oed.
- 7 [M]î af kyñ yr haf vy rañ . vv redec *k*
 Aphoet yn ganmlôyd arglôyd î del.
- 9 *Oôdyl John ap Rys ap Jākŷ*
 Boned dôylan ned del yn ôyn *l*
 Naôb yr engylion ar noñ glyñ ned.
- 11 [A]eth fynôyr tir gôyr î geyryd . Y pab *m*
 Ac o ytir gôent —————†
- 12 [D]Auyd fy ôinôyd ap iohñ . O dir gôyr *n*
 Teilo ai nodo ai ôinôyden.
- 14 [D]auyd ap Jôhñ ryd o ôreidyn . dualch *o*
 Ef yô debî fant o uaôb a fion.

* The autograph MS. of Wm: Llyn at Cardiff is similarly defective.

† For autograph poems of Syr Owen see Shirburn MS. E 40.

‡ The second half of the 11 concluding lines are wanting.

- 16 *Obdyl ll' ap Glân* : Pa dy o gymry a dŏc ym .laêr . . . *a*
Ac nit el let gbeun oi dy *L. G. Kothi*
- 17 *Obdyl Henri ap Glân*.
Ai kymro . n . gŏreidiŏ o veŏn grym . viij byr *b*
Henri ai dyly ar gymry gyt.
- 19 *Obdyl uarŏnat tomas uychâ ap tomas ap hŏ*.
Marchoc tir gŏenoc gŏae dyn gŏaŏ oedioc *c*
Ar uro ny gŏyno aphlŏyf gŏenoc
- 21 *Obdl . iiij . meib ffelpot ap Rys*
Pedŏar mab gŏreidiŏ dar dyrys ȝ gynnon *d*
Obedŏar imp dar o rys
- 22 *Obdyl Eua uerch ll'n ap M'edud Am badereu*
Adeinioc o uard a adŏeynȝ byf *e*
Noc a roet o droet iŏradein
- 23 *Obdyl Ţeuan ap ll'n uychan*
Deŏis eginyn ydiŏ Ţeuan . vych *f*
Aet oes ac einiŏes ir eginyn.
- 25 [ȝ]euan ap philip ieuor . ir byt *g*
Da a du ydŏyt Ţeuan
- 27 *Obdyl Hŏ ap ystyfyn ai arveu*.
Pŏy gŏraid maeŏiyueid pŏy yŏiŏd . yn hael *h*
Ac yn y gŏraid egin gras.
- 28 [B]on llyr cruc eryr idan goron . Loegr *i*
Ar y gŏr goreu o gruc eryr.
- 29 [V]al eneit achorff i uelienyd Rym *k*
A duŏ a ranno da ir eneit.
- 31 *Obdyl y march i dd' ap M'edud uychan o uelienyd*
Meirchion glaŏ iŏithon byt y nyd . A nos *l*
A gŏas a marchoc uegis meirchaŏn
- 32 [B]it grair llaŏ biŏteir drŏy dri . bân y byt *m*
Ytt baŏl eboŏtaŏl plŏyf llann biŏteir
- 34 [IL]ys yŏain rymyŏ ual yr oŏ . o bryt *n*
Nef ŏeithian yŏ raŏ yŏain a Rys.
- 35 [K]aer yŏŏyŏth dylŏyŏth a ŏaif dan . beunyŏ *o*
Vn barr a eiŏteu . n . aber yŏŏyŏth.
- 36 [M]aeftr ŏatkyn penryn gŏin per Adamaŏe *p*
Ytt gytgerd etto gwatgyn .
- 38 [M]aeftr ŏatgyn ureichŏyn gŏlat urychan ryŏŏŏr . . . *q*
Wyth o urychan iŏth ureichieu.
- 40 [ȝ]dŏyn aroun lle . r . eiŏdunŏn . gael *r*
kaŏiadŏr ȝangkyn ydŏyf .
- 42 [G]ŏilim ap Morgan leŏ gŏaeŏlym . diŏualch *s*
Ai gaereu murgalch rygarŏ morgant
- 44 [D]eur ym trŏhaearn uyth a dric . ym byŏ *t*
Er dy uolȝ ym byr ririŏ ulaid.
- 45 [A]nnef euron ȝohŏ vnyghŏrf enŏi . hael *u*
ȝŏr llenn a ry llaŏ Annes.
- 47 [Y]Nhŏr baldŏyn es dŏynos *v*
Val i bu oldal yn hŏr baldŏyn

- 49 [G]ŵeñureby dŵynben í dan
Ef ai ŵaeó ir gat í uric edŵy. *L. G. Kothi* *a*
- 51 *Kerd morgan ap tomas ap Gruff. ap nikolas*
Mae digon o fon gan íaís *b*
Neffa í rad hen fyr rys
- 52 [P]ŵy yŵ adar gŵar llŵch gŵín *c*
Leihav rif y mílŵyr hynn.
- 54 [M]ae un ual harrí monŵy. *d*
Teiroes roet duó í harrí.
- 55 [Y] bŵbach íach ar gŵaeó us. *e*
Vehot ŵythoes vych dítheu
- 57 [T]rillu aeth trŵyr holl íaíth *f*
Eto í raí a uo trŵm.
- 59 [Y] naŵuet o díneuŵr *g*
Ar bais dur ír baŵet ŵynn.
- 60 *Yŵgain ap Gruff. [ŷ]arll hir uor lleó o uríen* *h*
Na díu mŵy ont am yŵaín.
- 62 Maeŵr morgan ef ai uaner *i*
ŷ gael gan rys a gŵílym.
- 63 [Y]r hael gynt meŵn rolh a gait *h*
Oet yr aur yŵ drí eryr
Yma y daruu marŵnat h'o ap dd' ap Tomas.
- 65 PAnn vv gnulh mor brulheí *l*
Teír oes yŵ blant aí ŵyríon.
- 67 *Marŵnat Tomas ap Roŵfier Arglŵyd herafŵ*
Y maes grymuŵia o gret *m*
Duó elŵeith aí díalo.
- 68 *Marŵnat morgan ap dd' gam*
Y Pennaeth ymhob bonep *n*
Yŵr barŵn doeth ger bron duó.
- 70 *Marŵnat fyr Gr uychā*
Drŵc íaŵn uyd pob anobeíth *o*
Bit dyn os y byt a daŵ
- 72 *Marŵnat Ho goz ap Rys*
Y gŵalch ŵedí euror gŵallt *p*
Mae nef yn gartref ír gŵr
- 73 *Marŵnat dd' llŵyt ap o [Dre newydd]*
Gwaer ŵlat gŵae ryŵ lu o ŵyr *q*
Aet í rys daír o oeffŵed.
- 75 *K' gŵeuruul hael o uaelor.*
Pŵyr bard a chŵard na cherdaŵr *r*
A gŵeuruul ír drugared.
- 77 *Marŵnat Gr' ap Aron*
MAen ryued balched y byt *s*
Duó y raŵc í adu rys.
- 78 *Marŵnat hŵ ap Gronŵy o uaelor /.*
Wyleís achos marŵlaeth *t*
A gar eneít mab gronŵy.
- 80 *Marŵnat Riŵfiart uychan . Arglŵyd bleduach*
Pregeth í elen gethín *u*
ŷr gŵr aí uab uor gŵyry uaír.

- 81 *Mar6nat m'ch dd' gam ap ll' ap ho'.*
 [Y] ieren o euenni
 7 debíllun dy6yfiabc. L. G. Kothi a
- 83 * * * * * le6ys * * * * * b
 Trigaf i gymryt raga6r
 Vy eneit a anfonaf.
- 85 *Cy6yd maestr Wathyn argl6yd Heraft.*
 Ha6damabr heb una6r 6ait c
 7 le6 heraft el híroet.
- 86 *K. ll: ap Rys ap Johñ*
 Angel ydi6 llybelyn d
 Ef a baír ran í uab rys.
- 88 *Pedeír g6raged buchedol* e
 Gañ g6yl a g6in a g6ely.
- 90 [D]auyd un llo6yd na6 llys f
 A maír ír llun í maer llall.
- 91 [N]odeu . r . beir[d] y nebídía6 g
 7 dielych dy dyl6yth.
- 93 [Y] g6r íeuangk ual greal h
 7 dír g6yr dra gy6yd.
- 95 [IL]a6er byl gynllo a ret i
 Aet i eua a dd'.
- 96 [Y] mab húy no belí ma6r k
 A du6 í adu y6ein
- 99 *Cy6yd ach dd' go3 ap M'er / ap M /*
 Breinia6l 6yt or bar6n6aet l
 A íarll hen uyth o 6r ll6yt.
- 100 *Yr ail ky6yd í dd' go3*
 P6y y6r vn er yn uab broñ m
 Y deu oet oed í adam.
- 102 *K' M'ed' ap dd' uychan*
 Nit g6ell g6lat am da rat ryd n
 Ac erchi im gyrchu march.
- 104 *K' Jeñ ap Gruff. uychn*
 [E]ryneíc 6yt ír auoeth o
 Du6 a ro ytt bedeír oes.
- 106 Ys da le g6yl nis deily g6c p
 Gwynn rys ar norys i uab.
- 107 Y wraíc oreu o ugein q
 A thalu ff6yth í elis.
- 109 [Y] nañ melan mae ael6yt r
 El mor hen Wiliam a rys.
- 111 [M]7 af heb dím o ouut s
 A deu6ell ydi6 íeuan
- 113 Y groc 6yn o gaer a gaít t
 [Am í] g6edí hí uyd hen
- 115 [Y]mr[u]lhei ímaer ael6yt u
 A ly6ía taí . r . ael6yt honn.
- 117 [P]6yr angel ha6d í 6elet v
 Henrí bít hynny ar benn.

118	[Y] gŵr hoff ar ōraíd ry hael . . . Duó ehun nodet honno.	<i>L. G. Kothi</i>	<i>a</i>
120	[Y] dŵy ōraged ryŵiogach . . . Yŵch i bo bendith ych bard.		<i>b</i>
122	[V]y mryt a uu ym hrydyn . . . Ar vy min dyfv barf mŵy.		<i>c</i>
123	[P]a ōalh gyŵtalh ōrth gaŵtell . . . Ar gaŵtell lyŵiaŵdr gyŵtal		<i>d</i>
125	[Y] gŵr enŵoc or ynys . . . Duó yn geidŵat í ŵeuan.		<i>e</i>
127	[D]yd da ír ōreída aí roes . . . Aí chyŵyd í uerch ŵeuan.		<i>f</i>
129	[D]yd dar gŵrola aí ron . . . Aur unŵed ar ŵyr [eniaŵn]*		<i>g</i>
131	Johñ hyuedr ar uarch iohñ hauart . Alont . . . Pŵyr pum nyn a ŵyr pum ŵynŵyr John.		<i>h</i>
132	Nud hael un anael enŵ ífan . heílued . . . Naŵd duó arno nud y deyrnas.		<i>i</i>
134	O duó pŵy nglañ gŵy a gai . ar aled . . . Ŵ lenŵi gŵin ar lann gŵy.		<i>k</i>
137	[B]e deleí bop raí i bop bryñ . nit dím . . . Yn llys beñ llat / Yn lle i dat / ŵellŵell í del.		<i>l</i>
139	O wínŵyd davyd uyngradiuel . gŵyñ . . . Yŵ hobel ap davyd.		<i>m</i>
141	[O] bu blanheteu duonn . . . Na uu er ioet nef i rys.		<i>n</i>
143	[M]í af att nud karn auañ . . . Nit raít onít duó a rys.		<i>o</i>
144	[C]eidŵat a gat ual ŵyr gí . . . Dyro ruffud i driffŵyth.		<i>p</i>
146	[M]aír a roes nef ymhreŵien . . . Ŵarll hír uor lleŵ o herañt.		<i>q</i>
147	Space left for a Cywydd.		
149	Rys derŵen blaen treñ blaena tras . . . Na dyn i rys . A dynnor íav.		<i>r</i>
151	[Ŵ]ohñ nud ap davyd bit . r . ar yr . ff . . . llŵr ŵir aí hallor yŵ Ŵohñ.		<i>s</i>
153	[Y] ffiol ŵych —————† . . . A duó aí maír i gadŵ mallt.		<i>t</i>
155	Ble mae un ŵlat yn lladin . . . Ac ír llys wrth gŵrr y llys [<i>sic</i>]		<i>u</i>
157	Goroen llys ger llaŵ o ŵyd . . . Roí oes adaf ír ŵydoc		<i>v</i>
158	[Y] dref nis rof bedeír oes . . . Taír oes i garŵ tír offŵallt		<i>w</i>
160	[Y] lleŵ oed eurlíŵ i ŵallt . . . Lad dŵyníl achled davyd		<i>x</i>

* The ink of the last 16 lines has peeled off except in the first word of each line.

† Only the first words of lines 1 to 20 are written.

162	[A]ur angharat laó arian Dair oes i roi deuryó Gín .	<i>L. G. Kothi</i>	<i>a</i>
164	[O] blat gref ual ——— Or aur am barr ———		<i>b</i>
166	[O]r archeſgob ar ——— Hyt na bo na llit na bar.*		<i>c</i>
168	[G]on uaſr ——— lloegr gynias ———		<i>d</i>
170	blank.		
171	Mi af att nud bryn hafot A daet oed da duó ido .		<i>e</i>
172	<i>ſr. ij. vroder:</i> O duó ys da o deuóſr ſ tro duó bont ar dyóí.		<i>f</i>
174	Er hyd a gýtala raóe Bóa yó rys uo byó raóe		<i>g</i>
176	[L]as góinóyd melienyd lan ſ lyóiaó . rent ar ol Rys.		<i>h</i>
178	[Y] lleó ſyd yny llys óen Yn oes góin yn is genenn		<i>i</i>
180	[Y]vory aón i vro óyr Son móy ont am iohñ a maót .		<i>k</i>
182	[Y] lleó ry hael yn lle rys ſ hoedran ar vorgan vo		<i>l</i>
184	[M]í af att nud karn afann Nít raít onít duó a rys		<i>m</i>
185	[Y] deóſr o gylch raeadr góy A dí anaf uo dóyneb .		<i>n</i>
187	[Y] karó ſeuangk ar euas A thrioet ſeth ar iat ſohñ .		<i>o</i>
189	[G]oual dróyr byt a gauat Yny ſáint or ynys honn.†		<i>p</i>

191 arglwyddi kedyrn ydeirnion | heb wedd pe bai ddim yddyn
ſyre ynghyfeir pob ſeren | ag yn hv pob ſyry ſyran *Ho: kilan.*

MS. 110 = Hen. 156. The POETICAL WORKS of TUDUR ALED, etc. Paper; $11\frac{1}{2} \times 7\frac{3}{4}$ inches; 304 pages of which a few are in double columns; imperfect at the beginning and in the body of the manuscript; second quarter of the xvth century, except a loose leaf and pp. 19-24, 283-96, which are later; repaired throughout and strongly bound in white vellum.

The titles of the poems are in a later hand, and there are numerous marginalia in various hands, among them being what looks like the autograph writings of William Salesbury (pp. 73, 153, 154), Sion Mowddwy (pp. 144-5, 146-7), and John Tudor (p. 266).

* 18 lines at the end are written in full.

† The second half of lines 19-50 are wanting.

"Hugh Nanney is the tru honor of this booke" (p. 87 & 116)—note the poetry to Nannav on margins of pp. 140 & 144; Gr: Nanney (p. 197); "John Prichard, 1652" (pp. 250 & 301.) The MS. seems to have belonged also to Dr. John Davies from the fact that he indexed but did *not* copy it. The margins bear his marks which indicate the quotations in the *Dictionarum Duplex* of 1632.

i-iii, v-x, 300-1 Blank.

- iv (Os aeth y Capten oi sir ir nefoedd "
 William salbri . . . och wr Bachynbyd
 fy willis / i / felly sydd *R. Powell amorgam*)
- 1 || *kvryn gryf engil kawr vn gravangav b
 nev pe am dwysoc nawypom deisiav *Tudur Aled*
- 2 *Kowydd Reinallt ap greff. ap Res*
 Reinallt jth eilw rrianedd c
 ach glaned ywch gael enioes
- 5 *Owdwl mastyr Robert salybri o Lanrwst*
 ni bydd yn ydydd tra vo dwr na thes d
 mi a wn na bv na mw y ni bydd
- 11 *Kowydd mredvdd ap Jewan ap Robert*
 ef a lenwis o vylaenawr e
 kawr a llaw vawr kair holl vyd
- 14 *K. i erchi march gan abad aber konwy i Lewis amhadoc*
 Gidac vn a geidw gwynedd f
 merch dec pe kaid march yw dwyn
- 16 *Ŵ syr gr: ap rys: bardd wyf ac yn byw ar ddav g*
 ban ro duw vaes banred vych
- 19 fssaieth niwrnawd wawd wiwrym h
 iddyn idda ai dduw ynddic *Jhoññ o Kent*
- 22 †*Mar: llywelyn goch amheurig hen*
 Odduw dec aiddaodyn i
 prydydd ymhorth paradwyss *iolo [goch]*
- 23 †nagor mawr geir mvr gwyngalch k
 dwred avr deryw y dyn *Anon*
- 25 dyn wyf er doe anafwyt l
 Telit taw ni bydd tylawt twm *Gutto r. glyn*
- 27 *Owdwl abad glyn egwestyl*
 Evron vwch goron ewch i gerydd // sin m
 evro r haid ar yr hediad. *T. Aled*
- 31 *Ŵ syr tomas salbri:*
 Gwae holl gred trymed tromwedd am erchwyn n
 am nas ynill grym sy n holl gred.
- 36 *Ŵ Sion pilstwn: pwy a dyr gwayw val powdr gwyllt o*
 ty trigwres tad rowiowgrwydd.
- 38 *Ŵ Tudur llwyd: af ir ty vyth ar vort vawr p*
 kanwyll ywavn kanllaw
- 41 *Ŵ syr risiart herbard: y tarw dewr or tir dyrys q*
 hirborth duw herbar ith dal.
- 44 *Ŵ sion pilstwnn: piler Ŵdwal ple ir ydwyd r*
 noc oed tvr nev gateri.
- 47 *Mar: robert pilstwn: duw orvchaf edryched s*
 del i mab rrwng dwylo nair.

* For first line see Pen. MS. 101 (p. 60): Syr Bwn nerth dragwn.

† The Cywyddeu in small type are in three different hands which differ from the rest of the manuscript.

- 50 *Ʒabad G. Eɡwestl*: ynys brydain os brevder . . . *a*
a choron hwy no chyr hwn *Tudur Aled*
- 53 *Ʒroesier salbri*: ystiwart rros a dart rrvdd . . . *b*
odid byw wedi dyben.
- 57 *Ʒsy rtho: salbri*: pw yw bylaenor pobyl y wenol . . . *c*
tad medd y kynteidiau mawr || (1. 36)
- 59 davydd fyredvdd vyrodir . . . *d*
vn duw gad enaid y gwyr.
- 61 *Ʒho: ap ruff: ap Rys*: pie rrent rvffydd ap Rys . . . *e*
hvw del vwch hoedyl a iechyd.
- 64 *Mar: dd: llwyd ap Tudur*: Tros Ʒal y tores hevlwen . . . *f*
Garllaw duw r gwr llwyd o ial
- 66 *Ʒ4 mab Elis eutvn dros ho: ap Ʒankyn i erchi bwkyled*
bwriwyd help ar y brvd hyn . . . *g*
bid ar vn bedair enioes.
- 69 pa dir ir impiwyd aeron . . . *h*
hwnt o bower hwynt biav.
- 71 y trimaib at yrymwan . . . *i*
Maer rrvthyn ym ai rrotho
- ƷGruff: llwyd ap elisav*
- 73 arvav ddoe ar vedd owain . . . *k*
y aderyn llwch oedran llew.
- 76 duw a roes llwyn dros y llail . . . *l*
kyw owin glynn kan y gloch
- 79 *Mar: owin ap mevrice*: arvav duw ar vodeon . . . *m*
derbyn hedd dewr bonheddic
- 81 *ƷMeistr reinallt ap huw konwy*
Mae gair i dad am garw du . . . *n*
erchi i dduw roi i chw i ddwyoes
- 84 *Ʒsion wynn ap Ʒewan ap Rys*
kan och oedd akw n vchel . . . *o*
i roi ynile or vn wlad || 1. 60—see Pen. MS. 75, p. 118
- 87 Mae hon yn drwm o hyny . . . *p*
Gwnaed duw ac enaid howel
- 89 *ƷEdw: trefawr*: Edwart dewr a dvrwayw tan . . . *q*
ni bor wavn eb yrwyneb
- 91 *ƷD. O. escob assaf*: Ʒ bwy rroes duw bob rrvw stad . . . *r*
hir y bo yn kadarhavr byd.
- 94 *Ʒrobart ap Rys*: argoel vndyn maer gleidid . . . *s*
hyd dydd brawd diwedd brevder
- 98 *Ʒreinallt ap Gruff: ap howel*
Mae draw gawr modrwiawe wallt . . . *t*
ai tair enioes yt yreinallt.
- 102 *Ʒ5 mab S. salbri*: per rron tori pren tirion . . . *u*
pvm haerwy aur vo i pvm rrodd.
- 106 *Mar: To^s hen salbri*: Mi a wn gwyn am vn gwr . . . *v*
na vv ddim i nef i ddaeth
- 109 *Ʒffowe salbri deon llan elwy*.
Mae gwaed ir yn magv dyn . . . *w*
nid vnle ith roed yny llythr aur (1. 52) ||

- 111 duw ni roes dan awyr iach *a*
ir byd par wybod pwy wyd.
- 114 *ſ R. ap Mred: ap Tu'r*: Mae denw rrys am dywin rrudd. . *b*
ſ ti r roed kynal ty r rrys.*
- 117 *Mar: S. amhyredydd*: Mair vadlen marw vv waedlew . . . *c*
a nef i hwn efo a hi
- 121 pam i henwir pvm heinioes *d*
wythoed yr hain ith iad rrys.
- 124 *Mar: Ho: ap ſankyn ap ſerwerth*
llwyn oedd ym yn lle nev ddav *e*
vyth haiach o vath howell
- Kowydeu ſr abad davydd ap owain*
- 127 nid balch nid tivalch ond davydd || abad *f*
ni bvant difalch neb ond davydd
- 132 arwyddion saeson ai sel *g*
pawb a ddyfod pab ddavydd
- 137 berw oedd ofer beirdd iefaink *h*
a ffe bai n vwch no ffab neb.
- 141 y pen y rroed pan ar hwn *i*
Gofyn dywr ar gefyn dyorwydd
- 145 o bawd iach abad a wnn *k*
hwy n y byd noth henw bedydd
- 148 *ſ Pirs Conwy archiagon*
Mawr vv enw am rvw vonedd *l*
ſ throï n hon athro n henwr
- 151 *ſ Gwen vrewy*: y verch wenn vvr ychwanec . . *m*
ſ gorffeno gav r ffynon
- 155 *ſ Hwmffre ap howel ap ſankyn*
y keirw mawr y kair i medd *n*
ſr deigr mair dec ai mab
- 160 *ſ dd: vab elissav*: yr vn pren ir yn prhav (*sic*) *o*
faith vgeinoes ith gynal
- Kywydeu ſ Morvs ap ſeuan ap howel*
- 164 Mae gwaed taf lle i magwyd dyn *p*
Modrwy aur am odre i wallt
- 167 Morvs drych y mars dir vchel *q*
nathran di nathair yndoes
- 171 *Mar: robert*: y gwr marw a gar morwyn *r*
dyddiben yw dydd heb nos
- 175 *Marwnad davydd ap edmwnd*
llaw dduw a vvn lladd awen *s*
roi paradwys ir prydydd
- 177 *Mar: dd: ap Howel*: briwodd y tir breuddwyd dig *t*
yno y tyf enaid davydd
- 179 *Mar: Morgan sion*: ymro doeth am ora dan *u*
aeth ar gwr yw thrvgaredd
- 181 *ſ W. ap John edw*:—Wylïam o dwr adam draw *v*
Torch ac art aur ywch gwrthiwr

- 184 *Owdl deon Kyff'yn* : deon ynys von enioes vaith *a*
Hwyr ddiwedd i rryw ddeon
- 187 *Moliant Marged wyr Madoc kloddaith* *b*
Mewn vn llys mwy non holl iaith
ni cheidw i aur na chav drws* 1. 58
- 190 *Owdl Tomas abad dinas basi* *c*
pwyn abad yndad ond ydych tomas
a di vyth obaith dy vath abad
- 194 *Owdl mastr roesier salbri* *d*
Pwy yw kledd dwy wynedd a dinas // dinbech
pren sy ganel prins gwynedd
- 198 *pwy a ran gwaed y pren gwin* *e*
amgylch i havl am y gwalch hwn
- 202 *Mar: Gr: ap Rys* : byw y ddydym eb ddwedvd *f*
yn vyw yn hir yni vwynhav
- 205 *J Wiliam Gruff: siambrlen Gwynedd* *g*
y dref ar dor y rafon
dy wr ai gwise val draic wenn
- 209 *J brior penmon* : paly's ai vric val powls vry *h*
debrer march da brior mon
- 212 *Marwnad Jeuan ap Jihel vychan* *i*
nid vn bwys ac nid iawn bod
kynta nevadd im graddiwyd
vv oror llys veryr llwyd
pedr wynn a ai pedwar enaid
- 217 *J syr risiart o lun evrgain* *h*
pen rryw abram pwn rrybraff
deon pols vo dwyneb hael
- 220 *Mar: Jeu: vab deikws* : dwyn aroed i nir ydwyd *l*
rroi oes hir ara irroes ym
- 223 *J "erchi ddwy varch i ddavydd" ap madoc* *m*
dewrder rroed i wrda r rrawc
J iri vwyn i roi venaid
- 226 *J erchi ychen* : pa wyr a gawn yn llawn llythr *n*
ich nai daw ychen dvon
- 230 *Y march brith* : powys lwyd pwy sy wladwr *o*
rrac kvro r ewic hirwen
- 233 *J robart ap rrys* : Moessen vawr yma syn vyw *p*
arch wisc pen arch escob hir
- 237 *J S. amhyredvdd* : Ryfedd oni ddaw rryfel *q*
aed ir vn dyn dewra yn does
- 240 *At "doker huw kyffin" i erchi cesic* *r*
Jawn yw troi enwav triael
a than bwyth hyn o bethav
- 243 *J robert salbri "wyr robert arall"* *s*
Vn dyn a gwayw yn dan i gyd
rrobert na bom awr hebod
- 247 *serch a rois ar chwaer essayllt* *t*
varnv m yw ne varw yn yman

- 251 *J syr Wiliam Gruffudd siambrlen*
Mor llawen maer llv iefaink *a*
dyred ddvc y drydedd waith
- 256 *Marwnad Tudir llwyd o Jal*
Mawr yw pwys duw marw post ial *b*
dyro nef i deirn ial
- 260 *Mar: To^s konwy: ba herwydd y bai hiraeth* *c*
konwy ievank i nefoedd
- 265 *Mar: rrys ap mred:—Trwm vv lif trem val afon* *d*
del yroes rrwng dwylo r Jess ũ
- 269 *J Johā salbri o lyweni: Troes vndyn at ras hendad* *e*
wyth ywr dyn ath evra di
- 272 *Mar: Jēu: ap ho:—Mawr y darfv marw dewrvab* *f*
poed ar bwys pedere i bo
- 276 *J Mastr Wiliam vychan o gil geran*
kyledd daiar wynedd ai drych *g*
amgen no cherdd am gynyw chwyrn
- 278 *J syr To^s salbri: doe rai a llv ar vedr lladd* *h*
boch gowed ar baich gwial
- 279 *J syr edwart arch ddiagon kaer vyrddin*
vn prelad wyneb rrolant *i*
na bo gwyn a byw gancoes old hand ends here.
- 283 *J Rob: ap rrys: pwy yn kynal penn iav kanon* *h*
Ager o nef ai gyr yn wyu *Tudir aled*
- 287 *Jolo goch pob elw ac ai* *l*
keisied gvddio kest gwiddon.
- 291 *Af ir vaendref rvfeindravl* *m*
yw chadw i gyd iechyd ag oes.

-
- 294 Mil a ffedwargant a mwy o nowswllt &c. *iolo goch n*
- 295 *Illekv llwyd: Heniar afydig hynwy* *o*
devddyn ni bwy hyn na hwynt *ll'n goch ap meuric hen*
- 296 llawen wyd agwen ddvn deg oll &c. *Owen Gwynedd p*
- 297 *Index to first lines in the autograph of Dr. John Davies of Mallwyd.*
-

MS. 111. = Hen. 294. Llyfr Sion ap Wiliam ap Sion o hen gerdd a hen fydr ardderchawg: HANES TALIESSIN, POETRY from BLACK BOOK of CARMARTHEN, the WHITE BOOK of RHYDDERCH, &c. Paper; 11 × 8½ inches; 392 pages, in the autograph of John Jones of Gelli Lyvdy, circa 1610 (pp. 356-87 are later); in good condition and in original full calf binding.

Guilielmus Mauricius Lansilinensis . huic Lib. operculum impertit orbo . 1660.
R. Wmes Vaughan, Hengwrt—label inside cover.
E Libris Griffithii Roberts . 1782. (p. 1.)

1 **HANES TALIESSIN:** Gwr bouheddig oedd gynt ym Penllyn a elwit Tegit Voel, ai dref tad oedd ynghanol Llyn Tegit ai wreig priod a elwit Karidwen, ag or wraig honno i ganet map a elwit Morfran ap Tegit, a merch a elwit y Greirfyw a thegkaf merch or

byt oedd honno a brawd iddvnt wy oedd or dyn hagraf or byd a elwit y Vagddv ar awr honno ef a beris ir march rygyngv . . . ag yn fvan yn ol lynnny y gwnaeth y mab dehvdiant i Elffin a moliant ag i proffwydodd vrddas i Elffin ./ Ar Dehvdiant oedd fal y gwelwch ./

Elffin deg taw ath wyllo a
yt well no thrvgein maran

A honn oedd y gerdd gyntaf a ganodd T. er dyhvdlo Elffin . . .
yno y kanodd yntev yr hanes honn ag y dywod yn y modd lynn

Prifardd kyffredin wy fi i Elffin b
Taliessin fydda bellach See p. 366 [below].

Llyma yr Englynion a ddyle fod yn ossodadwy yn nessa yn ol Dehvdiant Elffin om tyb i . /

Llyma yr Englynion a fv rrwng Taliessin pan i kad yn y goret . . . medra i ddywedvt mwy nog a vedry di i ofyn i mi ? moes i mi glywed beth a vedri eb yr Gwyddno . /

Ar ddwr y mae kyflwr kant bendigaw c
kans Dew ddofydd a ddwg attaw . /

Val dyna atdeb Taliessin am y gofynion vchod

12 *Kanv ir Gwynt* : Dychymig di pwy kreadwr (yw*) d
ein (rhan*) ny n rranner Gan lv Lveifer† *Taliessin*

15 *Ir byd Mawr* : Golychaf vynbad vy Nvw fy nerthiad . . . e
Parawt hyd ffin y ellwng (ynghynnelw*) Elffin† „

16 *Urien erelgwydd* (yr echwydd*) haylaf dyn bedydd . . . f
Ny byddwyf ym dyrwen na molwyf Vrien† „

17 *Arnes dydd brawd* : Dominws dewys deliad g
vn orig or dydd wrth y vvchedd dragowydd „

20 *Gwely gorddion Powys*
Kyfarchaf i Ddvw kyfarch ddawn // foliant h
kyndrwymv Kynddelw av hanrreg *Cynddelw*

22 *Breiniev P.*—Kerddawr hvenydd hvanaw // awch-mawl . . . i
gwaleh gwenwynfaleh Gwenwynwyn „

Vrddassol Ddarlleidd llyma hengerdd a gefais i yn ysgrifenedig (om tyb i ar ol yr hen Ddwned) ag fal y kefais i ef yn ysgrifenedig minnev ai hysgrifennais llythyr yn llythyr (ond yn vnig yn lle y llythyr hon // u // mi a rois hon // v† // ar till yn ei pherfedd ag felly y mae trwy yr holl hengerdd, a noda yn dda pa wedd y darlleir.

30 Moli Duu intiechreu a diuet &c. k

33 Kydvaenad kelvit kynelv o Dovit &c. l

37 Eneit kid im gvneit // in aghen digerit &c. m

b. Nac imadneirun nev rrvnwardvn &c. n

39 Kyntaw geir a dywedaw // y bore ban kyvodaw // &c. o

40 Mi ae gowynneis y offeireid bid &c. p

42 Deus ren rymawy awen amen fiat . / &c. q

* The words within parentheses are by a different hand--? that of Dr. John Davies.
See Addl. MS. 31055 folios 134b-135b.

† John Jones nearly always puts a dot in the centre of the letter v whenever it is used for u or w.

- 46 Hervit vrten avtyl kyrridven ogyrven amhad &c. *a*
- 47 Gogonedauc argluit hanpich gvell &c. *b*
- 48 Llym awel llum brin anhawt caffael clid &c. *c*
- 54 Pa gvr yv y porthavr glevlvid gavaelvavr &c. *d*
- 56 Beten ae gwlich y glav &c. *e*
- Or llyfr dv o Gaerfyrddin hyd yma: ag o hynn allan o law Wiliam
Salysburi medd Roesier Morys.*
- 68 Y bedd yn y gorfynydd a liwiassai lvossydd . . . *f*
y mae bedd Hvn ap Alvn Dyve*
- 71 & 282 *Anima christi sanctifica me &c. &c.*†
Enwog trvgarog rranwyt tri // ag vn &c. &c. *Anon g*
- 73 & 284 Poed gwir ni dygir i frenhiniaeth nef &c.† *D. ap Gwilim h*
- 74 *Ymddiddan rrwng D. ap G. ar wrach am y modd y
gwneir y Blawd keirch*
Agor y ddor er kariad // ar Vair . . . *i*
oni dyfo / r / gwlan drwy / r / garreg las . / *D. ap Gwilim*
- 76 *Ulyma ddarn o hengerdd uchod oedd heb na dechrav na diwedd
o law Roesier Morys*
Nytimic rac dric weithred imattrec gvedi darffo . . . *h*
ny derllit hael ar nvy bo / Ny ry del ———
- 77 *Ulyma hynn a vedrais i ei gael o Gowydd penn y baedd . . . ag ar da-
fod leferydd fy ewythur W. Tomas o Bant y llongdv y kefais i hynn
Penn baedd koed hoed hyder arlwy &c.* *Jollo Goch l*
- 78 *Arthur ac Eliwlod: Ys ryfeddaf kyd bwyf bardd . . . m*
ai orddyfnaid harfer oll hyd angav. /
- 86 Eira mynydd kaled grawn dail ar gythlwng . . . *n*
ni thyr Dvw ar a wnaeth. / *Ilowarch hen*
- 93 Eira mynydd hydd ar ffo . . . *o*
lle ni bydd dysg ni bydd dawn. /
- b.* Eira mynydd gwynn tir pant oen [*i.e.* con] pawb ar *p*
ei vabsant . . . *Mabgloch vel*
a wnel Dvw nid a yn adwaith *Maerglaf ap ll. hen*
- 98 Eira mynydd blin yw / r / byd nid a traha i weryd . . *q*
yw / r / ivank ni wnel gyngor. / *Mabklog ap ll. hen*
- 103 *Y misoedd: Mis Jonawr myglyd dyffryn . . . r*
ni chwsg Dvw pan ro wared *Anneirin Gwawdredd*
- 108 *Y X Gorch—Na chymer vn llvn yn lle // y gwirddvw . . . s*
na dim a veddo nai dir
- 110 Na wna ddelfw ar dy helw gerfiad na llvn . . . *t*
mewn kellowair divrifair na gwaith *Mr. Roberts†*
- b. Ave Maria: Grassol Mair ydwyd dy groessi burwen . . u*
bendigwyd bavn diogan. / " "
- 111 *Y Pader: Nefol dad llawn rrad llyw au rri ydwyd . . v*
yn rrwydd (o Ddvw) rryddha ddyn. / Amen " "
- 113 *Y Gredo: Ir tad yn wastad estyd // i kredaf . . . w*
beri y lle yn barod. / Amen. / " "

* Followed by 9 blank lines. See Addl. 31055 fol. 137.

† See Addl. 31055 fol. 200 and 200b.

‡ "or tv hwnt ir mor."

- 115 *F Gredo* : kredv yr wyf bennaf ir tad gorvelhaf // . . . *a*
bowyd o newydd anniweddar . / *Mr. Roberts*

117 *Urddassol ddarlleydd llyma hen gerdd a ysgrifennodd yr hen Risiart Langford o Drefalyn allan o LYFR GWYN RRYDDERCH yn oed krist / 1573 / ag a ysgrifennais iwe oi law ef yn o.k. / 1607 /*

- Mar: Ger: ap Erbin* : Panet anet Gereint ded agoret . . . *b*
blavr blaen ev ravn yn aryant
- 122 *Katwallan* kyn noe dyuot ae goruc an digouot . . . *c*
kyneruydom ny am eluet
- 125 *Sefvch* allan vorynyon a syllyvch werydre . . . *d*
a weleis ar dy bentan . /
- 131 *Eryr* eli ban y lef llewssei gvyr llyn . . . *e*
myt gviv klein yth grein y grech . /
- 142 *Eng^{ion} Mab claf* : Goreiste ar vryn acrvyn vym bryt . . *f*
cas dyn yman yv cas Dvw vry . /
- 149 *Englynion llywarch*
Kyn bum kein vaglave bum: kyffes eiriave . . . *g*
elvch llu a llybyr arnav . /
- 167 *Englynion llywarch y vab* :
Maen wynn tra vum yth oet . . . *h*
Maen wynn nac adav dy gyllell . /

169 *Ac velly druy stremio yn graff yn e llyver mewn lle gole ac yn pelydr yr haul herwyd tywylllet oed yr scrifen ai henet Duv saturn yv hynn y seithvet die ar xx o vis chweffrol . . . 1573 . /*
a minnev ai Scrifennais allan o law yr vn rryw Risiart Langford y 24 die o fis Medi . . 1607 .

Ac yma y terfyna y kopi o LYFR GWYN RRYDDERCH

O hynn allan y hei di hengerdd a ysgrifennais i o law Roesier Morys

- 171 *Amser* mei maith ddydd nevð rrydd rrodði . . . *i*
ny bo di dawł Nest nef boed eiddi *Ein ap Gwalchmai*
- 172 *Arwyrain Madawg ap Meredydd*
Arddwyreaf naf o naw rran // vyingherdd . . . *k*
a mi veirdd i mewn a chwi allann . / *Kynddelw*
- 174 *Marw Ysgafn* : Rex regwm rrybydd rrwyyd y voli . . . *l*
ymblith plwyf gwirion gwerin Enlli *Meilyr brydydd*
- 176 *Mar: Gr: ap Kynan*
Rheen nef mor rhyfedd y rhyveddawd . . . *m*
gan glain gloyw addef yn nef drefed " "
- 183 *Ʒ Ddw* : Kyvarchaf i Ddw ddwywawl weini . . . *n*
erbyn brawd trindawd trined . / *Gwalchmai ap Meilir*

Llyma amrafaelion bethav a gopiwyd allan or Llyfr do o Guer vyrdin medde Roesier Morys

- 188 *Gwledic arbenic Erbyn attad &c.* *See Pen: MS. 1, page 86 o*
- 190 *Gogoneddawc arglwydd hanpych gwell &c.* " " 35 *p*
- 191 *Arddwyreawc tri trined in celi &c.* " " 36 *q*
- 192 *In enw Domini mev i voli &c.* " " 39 *r*

- 194 Dv dy varch dv dy gappan &c. *See Pen: MS. 1, page 84* a
- 195 Kyntaw gair a ddywedaw &c. " " 82 b
- 196 Bendith y wenwas ir dec diyrnas &c. " " 87 c
- 197 Bendith naw toryw new ir kelydd &c. " " 88 d
- 198 Brenin gwrthwin gwrth vchaw &c. " " 41 e
- 202 Kantreghis vygwise amhoen &c. " " 70 f
- 203 Heb goffav Dvw dawn diffryd &c. " " 70b g
- 206 Ban aned Gereint oedd agored &c. " " 71 h
- 208 Dvw in kymorth in nerth in porth &c. " " 73 i
- 213 Asswynaf nawdd Dvw diamhev &c. " " 78 k
- 215 Kanis koegawc y sy mor evrawc &c. " " 97b l
- 216 Tarw trin an vyddin blawdd &c. " " 97c m
- 220 Kyd karwi vi morva, kasaa vi mor pvr &c. " " 100 n
- 221 Marchawel a gyrch y dinas &c. " " 101 o
- 223 Godwryw a glyvaw ar glawr // Maelenydd &c. " " 103 p
- 224 Kyvarchaw im rhi rhad wobeith &c. " " 103b q
- 226 Seithenhin saw di allan ac edrych &c. " " 106 r
- 228 Tec yd gan yr adaren ar berwydd bren &c. " " 107 s
- Hyd yma (om tyb i)* yr ysgrifennodd Roessier Morys allan or
Llyfr de o Gaeruyrddin*
- 230 *Credo Tal:*—Crist Jessu celi i ti i coelia t
onid mi Taliessin nid os gyfarwydd *Taliessin*
- 231 *Kyghorion Tal:*—Na fid esscud dy law ar lw anvdon u
na vid drwg rhyngod ath gymedeithion
Nac ymddiriaid ond i Ddvw ai ddisgyblion.
- 232 *Owdl vol: i Rys ap Gr: ap Ho: ap Gr: ap Edn: vychan o Von*
Rhys ap Gruffudd fydd feiddiaw rhvddiawdr // rhyssedd . . v
rhaidd rhoddiawc Rhys frowys fri *Einion offeiriad*
- 242 *J Grist:* Arglwydd Dvw kvlwydd yw keli // arglwydd . . . w
yn nww erioed yno / r / ym. / *Lewis Glyn kothi*
- 264 Ef a wnaeth Panton ar lawr glynn Ebron x
a vydd diogel i Vryttania *Taliessin*
- 269 Goruchel dduw golychir ymhob va y
kael ym drvgaredd a diwedd da. / "
- 277 *F X gorchⁿ*—I mae Duw / n / gorchymyn z
o mynni nef pan ddelych *'Mr. Talai'*
- 279 *F X gorchⁿ*—Moessen yr hen wr hynod // a vynnodd . . . a
na da eraill nai diroedd. / *Raff ap Robert*
- 282 *Anima Christi sanctifica me.* &c. &c. *See p. 71 above &c.*
- 284 *Bystyl y Beirdd:* Kler o gamarfer a ymarverant b
ond kler a goddion a llafron difwyniant *Taliessin*
- 286 *Ef a ddamreiniodd ar amser yn Rydychen ir Saeson oganv y kymrv . . .*
gan ddywedvd nad oedd vn ysgolhaic da o Gymro . . . yna y kododd kymro . . .
Gwnaed y Sais gorev i ddysgiedieth o honoch vydr yn lladin . . . yn Saesneec nev
yn Gymraec, oni chystadla i evo gojenwoch y kymro . . . ac am hynny y gwnaeth
ef yr awdul saesneec honn &c. Pub: by the *Early English Text Society*, 1880.
- †O michti ladi owr leding // to haf c
ei kan no mo tw kwin off micht *J. ap Rhy; ne II. Swardwal*

* It is clear that John Jones did not see the original MS.

† See Pen. MSS. 96 (p. 149) and 98^B (p. 69).

- 291 *Englynion a vv rhwng Trystan ap Trallwch a Gwalchmai*
ap Gwyar: Abwyysgl vydd tonn anveidrol a
 ac a vynyech mi ai gwnaf . /
- 295 Rhyfedd na phwyllwn rhyfic na ddaliwn b
 yna y dielir pob anwired *Dd: ddv o Hiraddve*
- 301 Goruchel Ddvw golyechir ymhob da c
 gaffael trvgaredd a diwedd da . / *See p. 269 above. Taliessin*
- 310 *Kyffes T.—Benedisite domini drwy nerth Jessv d*
 dy drvgaredd // a archa " "
- 312 *Ymddiddan y saint a Chybi wrth fyned i ynys Enlli*
 Pan oedd sain senedd Vrevi e
 yn dwyn o bob kyfelrhi / Amen / *Gwawdrvdd*
- 314 *Mar: Rhys ap Mred: ap Rhys a laddwyd yn Fork y gan*
iartl kerniw wedi lladd lle'n ap Gr: ap lle'n
 Arddwyreaf naf neirthiad // teirnedd f
 dawn atlam dinam Dvw am danad *Bleddyn fardd*
- 316 *Mol: esgob Bangor ac ymliwiad ac ef am eshlyso yr*
Beirdd a mawrhav yr kerddorion . /
 Arglwydd Grist kvlwydd kalonn // gyflawnrad g
 gwr prvdd o vor rhvdd // hyd vor ywerddon . / *Jer: Beli*
- 320 *Iddiolch am gleddyf i Ririd flaidd*
 Mae ym Vlaidd am kâr om kaffael // wrthaw h
 namyn i vlaidd glyw y glewaf *Kyndlelw*
- 321 *Mol: Gr: Maetor ap Mred: ap Bleddyn ap kynfyn*
 Ysydd yn arglwydd evrgledd ganllaw i
 Dvw o nef a vo nerth iddaw . / *Illygad gwr*
- 323 *Mol: Il'n argl: y wavn ap Gr: arg: Dinas Bran*
 Hanffych well hydd bell bwyll ardderchawc k
 trvgaredd gan Ddvw trvgarawc " "
- 324 *Owdl a ganwyd yn y llyydd i llas Trahaiarn ap Karadoc,*
a meilir fab Rhiwallon ap Kynfyn—Gr: ap Kynan ai
lladdawdd a chyrch deisyfyd o hyd nos Edrach storia Gr:
ap Kynan: Gwolychaf im Rhên rex awyr l
 traian nos yd ith ladder *Meilir brydydd*
- 326 *Y kân bychan i L'n ap Jer: dwndrwyn ap Ow: Gwynedd.*
 Kyfarchaf ym Rhên kyfarchawr awen m
 i eryr kymwyr kymod a thi . / *llowarch prydydd y moch*
- 330 *Marw ysgafn: Erbyn fi fy rhi rhwyf bedyddiawl n*
 yn hyrnas nef naf ysbrydawl . / *Bleddyn fardd*
Marwnadeu Ow: Goch ap Gr: ap Il'n ap Jer: Drwyndwn &c.
- 332 Doethyw am Owain doethwawr // oi golled o
 aerwalch arwyddfalch Ywain . / *Bleddyn fardd*
- 334 Angall o ddyall ydd ym ynddaw p
 haelfab rad i dad ni dvg attaw " "
- 336 *Mar: Il'ywelyn ap Gr:*
 Krist (fawr) arglwydd rhwydd rhodd a archaf q
 yn rhann trvgaredd fowredd fwyaf . / *Bleddyn fardd*
Marwnadeu Dd: ap Gr: ap Il'n
- 338 Uy arglwydd klvdlwydd kiod addas // vchel r
 lleiddiad argleidradd arglwydd " "
- 340 Dvw dy nawdd rhac tawdd tan llachar // vffern s
 gwawr gwerthfawr (gwrthaw) boed trvgar . /

- 342 *Mar: Dd: ap Gr: ap Owain brogyntyn ap Mad: ap Mred:*
Ddw a ddoe attaw bvdw wylaw byd *a*
lle mae'r mab ar tad ar tec ysbryd. / *Bledwyn fardd*
- 344 *Mar: Ow: Gwynedd:* Ochaf i ddw o ddofod i laith *b*
val y dylse gwyon gan oddaith *Daniel Ilosgwrn new*
- 346 *Etto:* Ni chawn pe byddwn kelydd *c*
difvner vcher ac echwydd. / " "
- 348 *Mar: Rhys Grvc:* Llauer deigr hydyr aer ar hynt *d*
kraig oedd i lvoedd i law. / *Ilowarch brydydd y moch*
- 349 *Mar: Ho: ap Gr: ap: K.—Howel* diogel diogan // deyrn . . . *e*
arglwydd bod hywydd Howel *Ilowarch B. y moch*
- 352 *Jr Grog:* Mae / n / rhwymedic iawn *f*
ar ysbryd glan rhad rhod odidog. / *Anon*
- 353 *Englynion KAD GODDEV nev KAD ACHREN*
(a) Karngraff vy march rhagottoyw &c. *neu Gwydion g*
(b) Karngraff dy varch yn y dydd kâd &c. *ap Dôn*
- 355 Mae pry atkas is kaer Satinas *h*
Henway / r / tair ffynyn : o waylod eigion . *Anon*
- 356 Ban oed saint sened Vrefi *i*
Yn dŷn o bob kyflliorzi . (cf. p. 132 above)
- 358 A glywaist ti gant kynwyd *k*
raid irt amhuy! puy! paraud. /
- 361 Neuad Howel hygel hegl / newyd druc &c. *Anon l*
- 362 Ryc guyc wryc wlyc nyc dryc drist &c. *m*
- b. Unig dyrn trais dilwyrn trusgl *n*
lawn drygwaed krindraed kroendrusgl
- 363 Kyuc yu dalu ki çyudalu &c. *o*
- b. Rayadr oergri kadr ar grukiedau // bac *p*
krys dengur ir kostogion
- 364 Nid oes air o wir heb foliant ir drindod *q*
yguyd y drindod a Luysifer. / *Taliessin*
- 366 Ac yno y bu Daliessin oni oed dair bluyd ar dec &c. yna
yr aet Elfin ap Gwydno ar wahod i lys Muelgun &c.
Kler o gam arfer amarferant *r*
am watwor Jessu ai wassanaet*./ *Taliessin*
- 368* Teuc çui bosveird ffeilstion anhylwyd *s*
ni wydoç çui rannu rung gwir a celwyd
Myfi y syd dewin / a privard kyffredin
a hunnu a wna diwed am faelgun Gwyned
- 371† kyntaf im luniwyd i ar lun dyn gluys *t*
duu argluyd yn ryd am rydhawys. / *Taliessin*
- 372 *Kyffes T.—Benedicite domini druy nert Jessu* *u*
dy drigaredd // a arçaf

374 *Lyma dau bennod o hen gerd . . a esgrifennais if alan o lan*
syr George Owen Harris Siors owens argl: y kemais . . a

* John Jones has doubts whether there should be a break in the text here.

† Nearly a page is left blank for the beginning of this piece.

roes y dolen o femrun i syr Siors iu esgrifennu ond nid oed syr
Siors yn deua! yr hen gerð &c.

- Dyt dduit tregit deweint a
guae vrth mor : nad gurthtir a urthrich ? Meugan
- 378 *Kywrisset Gwynet a Deheverparth*
[N]Ydychawuy duv ar pluif Brithon b
aruit llew euit lluit o Mon
llv bid ae guypo followed by 9 blank lines
- 380 [N]id oes air o wir heb foliant ir Drindod c
Ynguyð y drindod a Luysiffer . / Taliessin
- 382 A garo moliannu molianed y penna d
a garo kael ieched arced ir goruca
- 384 *A fragment with translation by D. Jones vicar of*
Ŵ. vair D. Clwyd.
[E]f a wnaet panton ar laur Glynn ebron &c. e
Cuncta cum rerum sapiens creator &c.
- 388 *Index hujus Libri*—in a late hand. f

MS. 112 = Hen. 274 Llyfr Sion ap Wiliam ap Sion o hen Gowyddew. POETRY. Paper; $11\frac{3}{4} \times 7\frac{5}{8}$ inches; 882 pages, plus 11 ruled and 11 unruled folios left blank; in the autograph of John Jones of Gelli Lyvdy; bound in leather.

For an account of the sources of this MS. see pages 320, 509, 510, and 605 below. Pages 1–658, l. 6, are, with the exception of the first leaf, in excellent preservation: these were written before the close of 1610. A few years later John Jones adopted a different recipe for making his ink which contained some ingredient which has proved destructive to the paper wherever the ink was laid on thick as in the large initials &c. Pages 658, l. 7 to the end, written for the most part before the close of 1619 (p. 831) are in a brittle state in many places owing to the use of corrosive ink. Note also the change in the orthography at p. 658.

- 1 *Ŵ Rys ap Mred: ap Tvdvr ap Ho: i erchi march i H. konwy*
Rhodd vraise a gair heddiw g
Hwv konwy farch hacknai fydd . / Rhobert Leiaf
- 4 *Ŵ X Gorch*—Lowrodd a roes i Voessen h
dysgwn ac evrwn bob gair . / Edw: ap Rhys
- 7 *Ŵr Byd: Ebrwydd i doeth a braidd dâl* i
drvgaredd a diwedd da . / Mred: ap Rhys
- 10 *Ŵ Ddw: Pwy yw /r/ gwr pie /r/ goron* k
dan i nawdd bob dyn i nef . / Gr: Grvc
- 12 *Ŵr Byd: Un fodd yw /r/ byd kyngyd kel* l
hvd a lliw nid gwiw /n/ gwaith Dr Sion Kent
- 15 *Ŵr Byd: Yr vn bai ar yn bowyd* m
ir wledd hir arlwyodd hwnn . / Ow: Gwynedd
- 22 *Ŵ erchi Telyn: Proliad kyfarf brynarfaes* n
dewis gwraic dwywes gwagedd . /
Gr: fych: ap Gr: ap Edn²
- 25 *Ŵ erchi kyfrwy &c.: Ŵaith ar fin ni therfynwyd* o
oediawc wyf ydiw ai gwerth Rys Brydydd

- 28 *Atteb i gowydd Mred: ap Rhys dros S. Evtyn**
 Dihareb gwir o hirynt a
 i hawl o gwna oed a hi ./ *Jefan Vychan ap J. ap Adda*
- 32 *Jerchi march: Y llew / n / aer ar llaw / n / wrol b*
 ar orwydd a orevraf *llowdden*
- 35 *Jerchi hyddgen: Y gwr a chŵn a gyrch hydd c*
 oed yr hydd ir dyn ai rhoes "
- 37 *Jerchi main melin: Pwy oll a gawn pell i gyd d*
 a roe ddwydorth vrddedic *Sion keri*
- 41 *Etto: Mae enaid rhydd y min traeth e*
 bendith y tair Mair amen *Lewis Daron*
- 44 *J syr Tomas ap dd: a Gronwy ap Dd: a ll'n ap Ho:*
i erchi main melin
 Uchel mab Madoe vychan f
 kaer dro a chymro / n / i chael. / *Ho: Reinalli*
- 47 *J. W. Lewis o Brysaddfed a Lewis ap Ow: o Vodeon*
a Rol: ap Mred: a Huw ap Dd: ap Rys i erchi
main melin ir Dr Elis Prys a syr Robert ap Rys.
 Y mae wrsib a mowr son g
 diav i pair hwnn dav oi pris. / *Gr: Hiraethoc*
- 51 *Illyfr Plygain: Y gwr ar llyfr geirwir llwyd h*
 degan avr an dwc i nef. / *Jevan dv y Bilwc*
- 53 *J Veirie ap Rhys: Mawr iawn ith gâr Meirionydd i*
 a dvach yw dy ewythr *Tvdv Penllyn*
- 56 *J Sion ap Mred: i erchi arfav gwnion i Robin ddv.*
 Od air i rifo dewrion h
 os a vy mendith i Sion. / *Rhobin ddv*
- 59 *J Sion moel i erchi Siak ab i Hw Lewis .*
 Doed wyr Mownt ar deit ir mor l
 dic wyf natto Dvw i gael. / *Rhobert Leiaf*
- 62 *J S. Wynn or twr ap Rhobert . . i erchi Bwklod i Domas*
 Mae vn sawdiwr mewn sidan m
 tair oes y twr tros y tâl. / *Morys ap Ho: ap Tvdv*
- 65 *J erchi hiling gwely gan Elin gwraig kynfric ap*
Dd: ap Jthel Vychan
 Aur Angharad law arian n
 dair oes i roi devryw win. / *Lewis Glyn Kothi*
- 68 *J syr Gr: ap Sion a ffûc ap Pirs Salysbri i erchi*
Geifr i Harri konwy
 Gwrandewch gwir vn dwyawl o
 kaf fymod akw finnav *Lewis ap Edwart*
- 71 *Gwrda gwyeh llewych llawir p*
 tâl glin Grffydd Gethin goch. / *Tvdv Penllyn*
- 74 *J Dd: ap Ho: / gof / i erchi Baslart (ne gyllell kynydd . i .*
wdkneiff): lle kyfing dirfing derfyse q
 ysgwyr honn ysgoriaw vel hi ysgwario hydd *R. G. or yri*
- 78 *Howel vrddedig haelwalch r*
 drwssa brag dros i bregeth. / *Jolo Goch*

* *Ystod hir wastad hoywrym—gwel "yn y 227 dolen om pmed llyfr i o Gowydddev."*

- 81 *Atteb ir brawd llwyd dros syr Ho: ap Mad: ap yffeiriad*
Tee oedd gynnrych hygyrch hardd a
maes moel mwy i vs no march. / *Jolo Goch*
- 83 *Ŷyrrv / r / ddraic koch at syr Wm: Tomas o Raglan i*
gyrchv gwregis avr
Y ddraig bab arynaic bobl b
ar gerdd ir marchoc vrddawl. / *Rhys Goch or Yri*
- 87 *Atteb: Sathrodd avr seithradd wryd* c
ac yunill y Morgannwc. / *Il'n ap y moel*
- 90 *Mol: Aberkonwy ai chwrv: Y ddewisdref ddiestron* d
na chaer i wyr na chwrv well. / *Ŷefan ap Gr: Leiaf*
- 94 *Ŷr Kybydd ar Hael: Kybydd vab difedydd die* e
vab naf nerth vab nel yn ol. / *Sion Tvdvr*
- 96 *Ŷ Rys ap Dd: Goch i ddiolch am Eleirch*
Y ddav gyw oedd wyav gynt f
tri meirch tros eleirch y sydd. / *Ilowdden*
- 99 *Dewisgerdd odidoc o wroliaeth Sion brenin Evtopia*
Pwy a than poeth oi enav g
natto Dvw vn oud ty di. / *Anon*
- 102 *Mol: Harri VIII: Y tarw or mwnt eryr Mon* h
ir llaw ddeav / r / holl ddayar *Lewis Morganwc*
- 106 *Ŷ Ow: Glyndwr: Kefais er na fedrais fydr* i
a chwinkwest Hors Hensiest hèn. / *Ŷ. ap Rhyd. ap Ŷ. IL.*
- 109 *Ŷ Ow: ap Mred: ap Tvdvr* . . yngharchar yn Niwgar
cyn torri i ben: Gwyddom dewi ac adde k
yn rhydd i benn mynydd Môn. / *Ŷ. Gethin ap Ŷ. Illeisn*
- 112 *Ŷ O. Glyndwr: Y gwr hir nith gar Harri* l
dwe ni on rhwym dygn yn rhydd. / *Jolo Goch*
- 115 *Mol: Harri iarll Ritsmwnt* . . kyn ymludd a Rich. III
Amae / r / beirdd i mae / r / byd m
am ros mary or ymrysson. / *Dd: llwyd ap Il'n ap Gr:*
- 118 *Mol: Dd: goch ap Mred: ap Gr: ap Adda o Lan Badarn*
Breiniol wyd a barwn waed n
ac iarll hen fych o ŵr llwyd. / *Lewis Glynn Kothi*
- 121 *Mol: Dd: llwyd ap Dd: ap Rhydderch*
Hawddamawr blaenawr y blaid o
a llaw Dduw rhac lladd i wyr *Dd: Nanmor*
- 123 *Yr Yngkwest: Gwae ni vlined tynged tost* p
a mawl in prynnwr Amen. / *Morgan ap Hwv Lewys*
- 127 *Kyngor i Sion Salbri o Rvc ap Rhobert Salbri*
Y llew o Rvg garllaw / r / allt q
aed ar Ddvw dad dvrddo di. / *Sion Tvdvr*
- 130 *Kymod rhwng Sr Rissiatr Bwklai* . . . a Mr. Lewis
Os Môn yw ynys y mel r
vwch vwch i del i chwi ych dav. / *Sion Brwynoc*
- 135 *Mol: Rissiatr Herbert: Y tarw dewr or tir dyrys* s
Hirborth Dvw Herbert ith dâl *Tvdvr Aled*
- 138 *Mol: Dr. Wm: Glynn: Bu anwyl ar bawb ennyd* t
moes vnwaith ymgvssanv. / *syr Dd: Trefor*

- 141 *ſerchi kymod archiagon Bwklai*
Y teirw tec i tretad
gwnaed yntav faddav a fv . / *ſyr Dd: Trefor* *a*
- 144 *ſerchi Geifſyr*: Gwr klaſ ydiw ſyr Dafydd
nar geifr vyth nar gwr i fôn . / *” ”* *b*
- 147 *Atteb*: Pa berſon pwy a byrſſiodd
Amen na geifr na mynod . / *Gr: ap Tvdvr ap Ho:* *c*
- 150 *Ysgraff Porthaethwy*: Y fferi vawr i ffair Vôn
porth feſſv ir porthweiſſion . / *Syr Dd: Trefor* *d*
- 151 *Atteb*: Y donn gyfanllon gefnllwyd
dyna ſydd raid amdanvn . / *Gr: ap Tvdvr ap Ho:* *e*
- 155 *Atteb*: Gruffydd o wenydd anwyl
ai / n / ſerthach kroeſſo wrthyd . / *Syr Dd: Trefor* *f*
- 158 *Atteb*: Gruffydd os owydd ydwy
er gair mawr nawdd gwr im oes *Gr: ap Tvdvr ap Ho:* *g*
- 161 *ſ Mred: ap Tomas o Borthamal i erchi alarch*
Pwy yw / r / dwylaw pie / r / delyn
a mynnv od y Mon wen . / *ſyr Dd: Trevor* *h*
- 164 *Atteb*: Y gog vedleilas a gân
a lliw gwynn yn llaw i gennad *Gr: ap Tvdvr ap Ho:* *i*
- 167 *Atteb*: Holl wyl Vair vy llaswyr fv
deirnos kai ynyd arno . / *Wm: ap Dd: ap ſ. ap ll'n* *k*
- 169 *ſr alarch etto*: Howel Adda hael oeddwn
berwi / r / korff a brie koed . / *Gr: ap Tvdvr ap Ho:* *l*
- 171 *Pan hevrwyd ir bardd rodde i gred i wrach wrth ytta*
yn y Rhos: Elis vn a ddewiſſir
Elis y tir ar plas tec . / *Tvdvr Penilyn* *m*
- 174 *Atteb*: Elis o ddyffryn Alvn
ir gwr koch nae ir wraic hên . / *ſefan brydydd Hir* *n*
- 176 *ſerchi ki*: Mewn llevad mae vn llawen
ys hwy a fydd kowydd y ki *ll'n ap Guttvn* *o*
- 178 *Dychan i Siawnsler ac i Redſieſter Bangor fawr*
Myfi yw / r / bardd myfyr benn
draw byth na ro Dvw i bod . / *Rhob^t ap Dd: llwyd* *p*
- 182 *ſr wraig dda ar ddrwg*: Dileſg yw byw yn deilwng
gida phob gwreigdda gadarn *Gr: Hiraethoc* *q*
- 185 Dydd da ir llwynoc or ogof
ffarwel rhaid ym ffo ir allt . / *Anon* *r*
- 189 *Mol: ſago i a brad y gwnpowdr a lvniodd Persi &c.*
Dyn a veddwl, dwl yw / r / dawn
geidwad hir gida teiſoes . / *Roessier Kyffin* *s*
- 194 *Mar: Sr Rys ap To*:—Mac Rhyw odwrdd ymbrydain
aros yr iarll wyr Syr Rys . / *Lewis Morgannwg* *t*
- 197 *Mar: Riſſiart fychan arglwydd Bleddfach*
Pregeth i Elen Gethin
ir gwr ai fab fo Mab Mair . / *Lewis Glynn Kothi* *u*
- 200 *Mar: Gronw ap Tvd: o ſôn*: Doeth im kof cb i ofyn
Dvw gwae fi ai dvc efo . / *Gr: Gweſſyn* *v*
- 204 *Mar: S. Eos*: Drwc i neb a drigo / n / ol
oes y Nvw i Sion Eos . / *Dd: ap Edmwnt* *w*

- 207 *Mar: Elissae ap Gr: ap Einion . 1489 .*
 Bid rhywan boetri ennyd
 penna oedd fo pan oedd fyw . / *Lewis Mon* *a*
- 211 *Mar: Ow: a Gr: meib S. ap Rhys ap Ho: Koetmor*
 Gwedd nychdol gwae ddyn echdoe
 a bid ar bawb i bader . / *Gr: ap. 7. ap IL'n fychan* *b*
- 214 *Mar: pedair merched y drindod . /*
 Gwae vyd trist gan ovid trwm
 nid dim vrddedic ond Dvw . / *Morgan ap hww Lewis* *c*
- 218 *Mar: ILafar goch bythiades hydwaladyr ap Robert*
 Ym kynydd y mae kenyf
 enaid y gwyr ond oi gwn . / *Rissart Brydydd* *d*
- 221 *Mar: Wmffre ILwyd o Ddinbych*
 Mae oernâd mawr a nych
 dwy oes yw mam dewis modd . / *Lewis ap Edwart* *e*
- 225 *Mar: Sr 7. ILwyd o Jal: Mae oer gri am wr a grym f*
 da yw i le gida Dvw lwyd . / *Simwnt fychan*
- 230 *Mar: syr S. Pilstwn: Troes oer gwyn teirssir Gwynedd . . . g*
 och och am wr ni chewch mwy . / *Sion Brwynnoc*
- 233 *Dychan Bedo Brwynllys: Y dderwen o ddav wryd . . . h*
 gen y Ddevlwyn ac ni ddylai . / *Jefan Devlwyn*
- 235 *Atteb: Yr Eryr gwyn ar war Gwent i*
 vnwaith Arthwr nith werthaf *Bedo Brwynllys*
- 238 *Dychan Sr Gr: fychan: 7 arddail ail Arddwr lys . . . k*
 am i ganv morr gynnen *Long Lewis*
- 241 *Atteb: Beuno oedioc ban ydoedd l*
 lliw 7ddew dv llei dda diawl . / *Sr Gr: Vychan*
- 243 *7 gyngori Gr: ap Rhys ap Jefan ILwyd . /*
 Tyfarnwr wyt wr lle i taria / dynion
 tvrion ddyn Dvw ai tro / n / dda . / *Dd: Baentiwr* *m*
- 246 *Atteb: Kredais am orfod kredv n*
 otto yfed diofal . / *Gr: ap 7. ap Rhys ILwyd*
- 249 *Atteb: Grvffydd awenydd iownwych o*
 dilid y modd yn dlawd mwy . / *Dd: Baentiwr*
- 251 *Y verch vonheddic ddigawn p*
 gwr noeth hwyr a gare neb . / *Anon*
- 254 *Y ddelw wenn ddevliw ôd q*
 oni chair yn iach hiroes . / *Bedo Brwynllys*
- 256 *Y llwyn o bai oll yn ber r*
 nwr Ddvw vyth vn awr ddafydd *Bedo Aerddrem*
- 258 *Dydd da ir fwyna a fv s*
 dros i bod deiroes heb wr . / *Gr: ap 7. ap IL'n fychan*
- 260 *Y rhiain penn wrheych t*
 oni chai a fynnych wenn . / *Ho: Reinallt*
- 262 *Oer yw vy mrou ar fy mryd u*
 a ddaw kof iddi ai kâr . / *Bedo Brwynllys*
- 264 *Y Donn ewynlonn wenlas v*
 nawdd Dvw a Mair vn dydd mwy . / *Gr: Grvc*
- 267 *Keissio vn or kvssanav w*
 a garwn a vynnwn vyth . / *Dd: ap Edmwnt*

- 269 *Ʒ Eiddic*: Pevnydd yr wyf yn poeni *a*
oi ddaiarv ni ddorwn. / *Gr: ap Ll'n ap Ʒ. fychan*
- 271 Karv yr wy karvaidd wedd *b*
i gael o enaid i gwr *Tomas y glynn*
- 273 Y vorwyn dèc virain dâl *c*
ath nawdd er y gwr ath vnaeth. / *Sion Phylip*
- 276 Yr eglvrbavn ar glaer bais *d*
a dwc Wenn o dy i gŵr. / *Dd: Nanmor*
- 278 Gwae /r/ vn ferch a gare /n/ fwyn *e*
gylch amod gael i chymar. / *Tomas Roberts*
- 281 Mynn Ʒessv (a mi noswaith) *f*
bath orav o beth orall. / " "
- 283 Kvr sydd kerais hoywddyn *g*
hawdd i gall ddyhvddo gwr *Sion Tvdvr*
- 286 Gwenn lawen gain olevwawl *h*
enaid gwyr ond a gerych. / " "
- 289 Prvdd wyf fal im pare ddyn *i*
ni chaf farw nychaf orie. / *Bedo Brwynllysg*
- 291 *Ʒr Dyllvan*: Am liw nos ymlaen ia *k*
llwyddiant ir braint ai lladdo. / *Lewis Menai*
- 293 *Ʒ Vair*: Gwr wyf nid rhaid gwarafvn *l*
gydoes a hi gida Saint. / *Ho: ap Dd: ap Ʒ. ap Rys*
- 296 *Ʒ ferch*: Kefais dec ymlaen kyfair *m*
i rhann a gaiff or heiniar *Ʒolo Goch*
- 293 *Ʒr Bad*: A mi mewn mann a llannerch *n*
ai gweled gwaith gwaelod Gwy. / *Hw Arwystl*
- 300 Y vvn lle ir el yn fynych *o*
Dvw or nef mor drvan wy. / *Bedo Brwynllysg*
- 302 Y gair i verch a garaf fi *p*
rhyw lwyn dan yr hawl nid oes. / *Dd: ap Edmwent*
- 304 *Ʒ Wiliam Gr: o'r Penrhyn i erchi telyn &c.*
Karv merched am kvriai *Syr Dd: q*
nvw /r/ Ddvw oedd waeth na ddoe /r/ ddyn . *Trefor*
- 307 Kwrns anoeth kerais ennyd *r*
keisso mwy ond kassav merch *Dd: ap Owain*
- 310 *Ʒ vraic weddw*: Moer wenn lliw eira vnnos *s*
a chael nef ddyn wychlan wyd. / *Ʒefan tew brydydd*
- 312 *Atteb*: Ʒefan fawl winllan wynllwyd *t*
a Dvw faddav dy feddwl. / *Mastr Harri*
- 315 *Atteb*: Y vvn deiliw ôd ar faes *u*
moes drwy herr i meistr Harri *Ʒ. tew brydydd*
- 317 *Mae kowydd yn fy llyfr kyntaf i o gowydde y sydd yn dechre fal hymn. /*
Mae dawn Dvw im dyn diwael. / dol: 202 / yr hwenn om tyb a wnaeth Gvllor
Glynn tros Mr. Harri i atteb y kowydd vchod. /
- 318 Y ddyn fanwaith gyweithas *v*
kadw ith oes feinioes ferch. /

320 *Ac felly y terfyna y / 110 / kowydde yma y / 3 / dydd o fis Awst*
o . k. / 1609 / y rhai a ysgrivenais i allan o law Dd: ap Wiliam o blwy
Llanfair y-nyffryn klywd. / ap Dd: ap Ll'n ap Ʒevan wyn ap Einon o blas
Einion ynyffryn klywd. /

- 321 *Mol: Anni Gog*: Brains o gyr bronn sy gacad *a*
chwarddaf heb nychv erddi. / . 111. *ŷefan Dyfi*
- 323 *Etto*: Kynydd ydwyf yn kanv *b*
yn y poen bo i hwyneb hi " "
- 326 Mae kariad merch im kvriaw *c*
yn y mann iawn i minnav *Anon*
- 328 *Mol: y gwallt*: Doe i gwelwn karwn pe i kaid *d*
da tric avr ar bennfric bvn *ŷ. ap R3 ap ŷ. llwyd*
- 330 Y vvn gannaid vain gynwys *sr Dd: Jones e*
serchowgion liw hinon haf *vicar IL. d. k.*
- 333 Y vvn wyl yw vy nolvr *f*
ofn hynny yw vanhvnedd *Bedo Brwynllysg*
- 334 Dyn wy a roed dan yr ia *g*
diodde vvn kyn diwedd voes *Anon*
- 337 Anghynefin drablin dro *h*
safied ai kâr sy ievanck. / *Anon*
- 339 Y verch hirwen varchwrys *i*
mynn hyn yn dokyn ar dwr. / *syr Lewys Devddwr*
- 341 *Mol: Merch*: Doe i gwelais arswydais oed *k*
a gredaist y gwr oediawc *syr klement*
- 344 Y ddyn ai llyfr yn i llaw *l*
Dvbw beth a dal dobaith di. / *Lewys Mon*
- 346 Y vvn a all a vunno *m*
na bwy / n / hir yn y boen honn. / *Bedo Brwynllysg*
- 349 Yngwvnedd i mae y nyweddi *n*
holl diawl el a hwy ill dwy. / *Dd: llwyd ysgolhaig*
- 352 Y vvn eglvr vynyglwenn *o*
a dodren o doi adrav " "
- 355 *Atteb*: Y gwr tawel kenhedfawr *p*
ond a ddoeth venaid i Ddvw. / " "
- 357 Mi a oerais er morwyn *q*
edrych pwy ne dorrych penn. / *Lewis Môn*
- 359 *Mol: lllo Rhydderch*: lllo evrwallt lliw arian *r*
farw lllo friallewallt. / (See p. 880) *Dd: Nanmor*
- 361 *Mol: gwraig i arall*: O char dyn val chwaraav dis *s*
karv merch i kair im oes. / *Bedo Brwynllysg*
- 363 Y vvn beraidd vain bvrwen *t*
pvr oes honn i pery serch *Tomas ap Dd: ap Edw:*
- 366 Os heddiw im diswyddir (See p. 872) *u*
nes kael y ddyn evrwise honn *D. Nanmor ne M. Benfras*
- 368 *Mol: Dwynwen*: Y verch wenn o Vrecheinoc *v*
awn dan nawdd Dwynwen i nef *syr Dd: Trefor*
- 370 *Mol: Merch*: Hyll yw / n / gwaith hollwn y gwydd *w*
honn oi bodd hen ni byddaf. / *S. ap Ho: ap IL'n Vychan*
- 373 *K. dychan ir eiddiges a mol: ir wraig diciddigys*
O ddvw ys mawr o ddial *x*
eiddigys gynt oedd ŷago *Dd: llwyd*

- 375 *Ʒ verch o Von a ddyfod am y bardd* "nid kam yr henwyd
cf Rhobin ddu : nawdd Ddu rhag y fath liw ar wr."
 Y verch gwedi / r / glod a vv
 a ro i ti wra tec *Rhobin ddu ap Siankyn bledrydd* *a*
- 378 *K. dychan ir ki : y biogen : ac i Eiddig . /*
 Ual ir oeddwn gwyddwn gwr
 os dof vddyn nis dyddiaf **ll'n ap Dd: ap ll'n* *b*
- 380 *Mol: merch : Hawddfyd amgen noc echdoe*
 havl y Vel ynys yw honn. / *Gr: Gryg* *c*
- 382 *Ʒ verch wriog: Y vvn a gvriodd vwyneb*
 wrth yn bodd yr aeth yn byd. / *syr Ow: ap Gwilym* *d*
- 385 Y vvn addwyn voneiddwenn
 oni chair bvn yn iach ir byd. / *Anon* *e*
- 387 Blinais yn dwyn er mwyn merch
 gist vaen ar gost y vynwent. / *Bedo Aerddrem* *f*
- 389 Kerais dan hŷc or evrael
 or ail nef ar ol vy nyn *Ʒefan ap ll'n Vychan* *g*
- 391 Y ddyn yfiengaidd wyneb
 poed gwir a ddywetpwyd gynt. / *Anon* *h*
- 393 Mae rhyw amwynt im rhwymaw
 vn oed dydd ym a wnai tal. / *Howel Heilinf* *i*
- 396 Kerais ddyn ifanck hirwenn
 oni chair oed yn iach wenn *Ʒefan Devlwyn* *k*
- 398 Y ddyn am newidiodd ddoe
 os haeddodd anras iddi / *Anon* *l*
- 400 Torri kannoed troi Konwy
 yn devwedd awn i dowyll. / *Rhobin ddu ap Sienkyn bledrydd* *m*
- 401 Y ddyn ar gwallt dan avr gwiw
 wyf ymhoen nef im henaidd. / *Hw ap Dafydd* *n*
- 403 Y vorwyn vwyn er vn verch
 heb ordderch i neb erddi *Bedo Brwynllysg* *o*
- 405 Y mab ai glod ymhob gwledd
 oll i wyneb llywenydd. / *Rys ap Ilo: ap Dd:* *p*
- 408 Y lloer wenn a lliw / r / wanec
 o dalia mwy diawl el a mi *S. ap Rys ap Morys* *q*
- 410 Y ddyn vwyn addwyn vonedd
 pared vvn enaid vi / n / iach *syr Ow: ap Gwilym* *r*
- 412 *Mol: gwraig Weddw : Overedd a gyfarfv*
 nid gwell im enaid i gael. / *Gwylim tew brydydd* *s*
- 414 Y ddyn wenn oedd ddoe / n / anwyl
 dyddia a mi diweddd ym wyd. / *syr Ow: ap Gwilym* *t*
- 417 Mae kvr ymhob kwrr im ais
 ry Nw ry hvn ry nihenydd *Anon* *u*
- 419 Y ddyn gamoledic ddoeth
 am hynny nef im henaidd *syr Ow: ap Gwilym* *v*

* "o gwnwd Menai" "eraill ai galwai Lewis Aled."

† "Bedo (Aerddrem:) Brwynllysc:" added later in black ink, titles and signatures being in red.

- 421 *Mol: gwraig arall* : Beth am pair yn ddiweiriach *a*
rhac enaid yngwric innav. / *Bedo Brwynllys*
- 423 Y ddyn a ddaw yn vynyeh *b*
a choron o dyrch evraid *Rhobert Leiaf*
- 425 *Diolch am fwa i syr Lewis o Lanngattio, manach o Evenni*
Kann hawdd vyd kanv ddwyf i *c*
a Ddw eilchwyl ai diolcho. / *Tomas Terllys*
- 428 *Jr llythyren Y: Dvll a thoriad llethyren* *d*
in Ddw yr archwn yn dwyn. / *Sion ffylib*
- 433 *JWm: Huws esgob Ll. Elwy i erchi mortuwari syr Tomas Goz i S. Tudor*
a syr Tomas yn fyw: ac adrodd mal y kyfarfu sr T. ar llankes (yn
y mynydd ar amser pan oedd ynghwmpeni doctor Elis Prys) ac y
bu genthi : ar llankes a ofynnodd iddo pwy oedd ef ac a ddysfod ynte
mae / r / doctor : ar llankes . . a ddwc yr etifedd pan aned ir doctor
Y gwr vrddol gowirddysc *e*
lle brav i vynd lle bo / r / vendith. / *Sion Tudr*
- 438 *J sr Bened o Gorwen* . Devbeth a red drwy yr gwledydd . . . *f*
o dda / r / Mars ni ddewn mwy. / *Gvttor Glynn*
- 441 *Atteb* : Svlien ath geidw syr Bened *g*
am wlan degwn yleni *Tvdyr Penllyn*
- 443 *Atteb* : Diwedd hên vv / r / fargen fav *h*
noc wyn i genfigenwr. / *Gvttor Glynn*
- 446 *Ilowdden a yrrodd J. ap Ho: Siwrdwal drosto at*
ferch . . hithev a barodd iddo siarad trosto i hwn
Gorav swydd val gyrrv saeth *i*
a minne / n / dwyn meinwen dec. / *J. ap Ho: Siwrdwal*
- 449 *Atteb* : Gwir iawn vv / r / vargen venaid *k*
att vwynen Lattai venyw. / *Ilowdden*
- 451 *K. i yrrv Il'n ap Gvtvn yn llattai at Werful Mechain*
Klaf wyf eissie kael y verch *l*
ar fôl Bol y baiol bid. / *Dd: Ilwyd ap Il'n ap Gr:*
- 453 *Atteb* : Kennad wyf a wna kynnen *m*
wissorwy was o Vrien. / *Il'n ap Gvttrn*
- 455 *K. dychan i Gvtto r Glynn am brydv yn wenheithvs*
Dyrogan yw draw a ganwyf *n*
gwrdd vydd y gair iddo vo. *Ho: ap Dd: ap J. ap Rys*
- 458 *Atteb* : Ewch yn iach ni chwenychaf *o*
roesso lle ni chaffo chwaith. *Gvttor Glynn*
- 461 *Jr kvsan* : Tri pheth mawr i tra hoffir *p*
o vin honn byddwn vyw / n / hwy. / *Ilowdden*
- 463 Hawddfyd ir nos val ossai *q*
gwr gwenn i gyd am gwraic i. / *Bedo Aerdrwm*
- 465 Y verch ddirgel i helynt *r*
o chwyddodd yn iach iddi " "
- 467 Mae yr gair ym o garv *s*
hirwallt y verch ni harwain. / *Ho: Reinallt*
- 469 Trymhevais oll trimis haf *t*
nim tawr pa van y tirwyf *Ho: ap Dd: ap J. ap Rys*
- 470 Dyn gwyl ydwyf dan galedi *u*
os dyn ni vynn estyu voes *Gr: ap Dd: fychan*

- 472 *Mol: Gwenn or Ddol* : Gwn y kowydd a ganaf a
vn awr dda ar Wenn or Ddol . / *Dd: Nanmor*
- 474 Mae hawl ac val dyma hi b
yn y glynn vlwyddyn yn vlaidd . / *Mredydd ap Rys*
- 476 *Diolch am Gneven* : Kefais rodd kof y sy ras c
am i rhoi ym or rhain . / *Gwilim ap Jefan hen*
- 479 Gwra mae / r / verch a gerais d
a chwithe i minne Amen . / *S. ap Ho: Vychan*
- 481 Merddin wyllt am ryw ddyn wyf e
ai chael o vodd i chalonn . / (See p. 873) *Jefan Dyfi*
- 484 Y vvn wych yw vy nichwaen f
ni chair bvn er chwibanv . / *Gr: ap Dd: Vychan*
- 487 y dyn a thyfiad Enid g
ac yn vn awr im gwnai / n / iach . / *Jefan kastell*
- 488 Y ferch hir vawr i cherydd h
os balch gwyped eissie bvn . / *Mred: ap Rys*
- 490 Y vvn pam o vewn pvm mis i
dan ddail i down i ddolwenn . / *Ow: ap Sion ap Rys*
- 492 Y mae gofal im kalon k
vy nyn na bwy hyn no hi . / *Bedo Brwynllysg*
- 494 Y vvn a wnaeth vwy no neb l
y tâl Ddw ir tlawd i waith . / *Gwilim ap J. hen*
- 497 Gwae wr mvl a garo merch m
gwnn esgvs gwen i ysgar " "
- 499 Mawr gennym awr ac ennyd n
i bwrn ai dyko yw bedd *Gr: Hiraethog*
- 502 *Jr kadach gwynneb* : Lle gwn gael oll i gann gwlad o
nes i vod yn safadwy " "
- 504 Gwenn ailiw hawl splenydd p
mwyna verch boed amen vo . / *syr D. Jones biker IL. d. h.*
- 506 *Casbethav Ow: kyfeliog*
Hlyma gas oi dirassedd q
gidai dai nai goed nai dir . / (No. 190) " " "
- 509 *Ag ful hyn y terfyna y 190 howyddev vchod y rhain oll a ysgrifennais i*
allan o Lyfr Dd: ap Wm: o BLWY I LANFAIR DYFFRYN KLWYD: ap D.
ap L'n ap Jefan wynn ap Einion o blas Einion. See p. 320 above—
note the o law of the one entry and o Lyfr of the other.

Yma y dechrau swrn o gowydddev a ysgrifennais i allan o law
WILLIAM THOMAS AP EDWART O BOTFARRI.

- 510 *J Grist* : Y gwr eglvr i groglith r
Ddw mawr rhac pob dim arall . / *Sion Brwynog*
- 514 *Yfarn* : Ofnvs ôidvvs ydwyf s
yn vn nod in eneidiaf . / *Wm: Kynwal*
- 516 *Balchder* : Ond rhyfedd mewn taer ovyn t
am vadde i gamev voddion " "
- 520 *Dioddefaint Grist* : Y gwr ar vronn egored u
ai vodd Ddw ai vaddevaint " "
- 524 Y byd gwaun a bod ai gwvr v
a bodd Ddw yno bydd da . / " "

- 527 *Jr Jessv* : Y gwr a gaiff gyrrv gwin *a*
oes ai ras i Syr Rissiart *Jefan Devlwyn*
- 529 *J Dduw ar Byd* : Beth a dal heb obaith da *b*
ai goron bo drigaroc . / *Wm: Kynwal*
- 532 *Jr Grog* : Awn draw ir llann yn dri llv *c*
wrth raid im enaid amen . / *Morys ap Howel*
- 536 *Jr Byd* : Meddyliwn am a ddelo *d*
o vewn dydd i vynd iddi . / *Wm: Kynwal*
- 539 *J Dduw* : Moliant vchaf iechyd *e*
yno i nef awn yn i ol . / *Edw: Wynn ap Rob: ap Gr:*
- 543 *J Grist* : Pwy sy arglwydd pais evrglod *f*
Kroes Ddw a Mair Krist amen . / *Dr S. Kent*
- 547 *Mar: S. Wynn* : Bid kwerylys byd krevlon *g*
o Ddw Sion wyn dos yn iach . / *Sion Tudv*
- 551 *J Dd: abad* : Y penn y rhoed pân ar hwnn *h*
gofyn dwr ar gefn dorwydd . / *Tvdv Aled*
- 555 *J Ruff: ap Jefan i erchi march i Sr Roessier Gr:*
Y llew anwyl llawenwych *i*
deiroes a mwy dros y march . / *Rhobert Miltwn*
- 558 *J yrru'r fronfraith yn llattai*
Y kyw evrddadl kowirddoeth *k*
drwy dal a dyred eilwaith . / „ „
- 561 *Atteb* : Y kelioe odidoc don *l*
garw gwinwaeth garv gwenferch . / „ „
- 564 *J syr Rys wynn person Llangadfan i erchi march i syr*
Rys Wynn ap Sion bikar Nannerch . /
Mae gwraidd a dyse mewn gradd dec *m*
ir prelad rhoddiad ai rhydd . / *Lewis ap Edwart*
- 568 *J S. Gr: ap Pirs ap Gr: o Goed y mynydd ynhegeingl*
Y dewr ai wlad ar i law *n*
y bo does dra vo byw dyn . / *Wm: Ulyn*
- 572 *Mar: S. Salbri o Leveni ap Sr Ro' ap Sr To: ap*
To: hén . 1578. Beth a dal byth adeilad o
Yngolwe Ddw ai engylion . / *Wm: Kynwal*
- 576 *Etto* : Troes dvnvstr tros y dynion *p*
Jessv ar saint i Syr Sion . / *Rhys Kain*
- 580 *J Sr Jef: llwyd o Jal* : Pa wr di lwrff parodd wledd *q*
karw knot gwyr kair kant oi gwerth . / *Wm: Kynwal*
- 583 *Mol: Dr Elis Prys o Blasiolyn*
y 4edd waith : Urddas mawr, mawr addas hynn *r*
top ar bawb ti biav / r / bel . / *S. Tudv*
- 587 *J Sion Tomas ap Wm: or Ddiserth*
Y gwr ai gorff yn graic ia *s*
glod helaeth glain nod haelion . / *Wm: Kynwal*
- 591 *Mol: Edw: Konwy o Sychdyn ap Har: ap Siamys ap*
yr hen S. o Bodryddan
Mawr yw / r / son am eryr sydd *t*
hen vv Adda hyn vyddyeh . / *Sion Tudv*

- 594 *ſ* *Niclas Pilstwn o wrexam i erchi Bwked*
Y llew drvd ymhell hyd Ron
hwy deil d'air no hoedyl dyn . / *Edw: Llwyd* *a*
- 597 *ſ* *Gadwaladr ap Robt i erchi Maharen*
Yr vstvs oll ras Dvw y sydd
i lwdwn val y dyn a vydd . / *Gr: Hiraethog* *b*
- 601 *Mar: Wmffre Llwyd o Ddinbech*
Y mae oer nad mawr a nych
dwy oes yw mam dewis modd . / *Lewis ap Edwart* *c*
- 605 *Ag fal hynn y terfyna y kowyddaw [Nos. 191-217] a ysgrifennais i allan o law Wm: Tomas ap Edwart o Botfarri ap—[22/ſonor/1610]*
- 606 *ſ* *Ow: ap Gr: ap O. Gethin: Arwydd pellenigrwydd parch* . . . *d*
rhoed ynte i minne / r / march . / *ſolo Gog*
- 608 *Mar: Hersdin hogl: ſthael ddv ith ol idd wyf* *e*
i honno vvdv i hwyneb . / " "
- 612 *Mol: ſago i a thraethiad brad y gwnpowdwr*
Dvw / r / amerawdr kreawdr kred *f*
ar mawl ar power amen . 14 Rhag. 1605. sy *Hw Roberts llen*
- 617 Rhyfedd iawn rhyw vodd ennvd *g*
dall o beth yw dvll y byd
oll i wyneb llywenydd . / *Anon*
- 620 Y gwr in rhaid a garwn *h*
dy nerth an diwartho ni *Dd: ap Howel*
- 623 *Mar: Alis Thelwal: verch Rissart ap Edwart Thelwal*
Dvw ſessv gwyn dewis gwr *i*
i enaid Als wenn i del . / *Simwnt Vychan*
- 626 *Mar: Simwnt Thelwal o Blas y ward ap Rissart*
ap Edw: ap Eibl Thelwal 18. Ebrill 1586.
Ar ddvw i mawr weddiwn *h*
yn hap ir neb sy / n / i hol . / *Edw: ap Raff ap Rhob*
- 632 *Mar: ſ: ſefan Llwyd o Vodidrist yn ſal . 1586.*
Krist ior kroessa dy werin *l*
i Sion i aer sy / n / i ol *Edw: ap Raff ap Rhob*
- 637 *ſ* *Eiddig: Pa ddyn heb gwyn sy / n / dwyn dic* *m*
iw dyddyn varwnad Eiddic *Wm: kynwal*
- 640 *ſ* *verch anwadal: Gwae / r / vn a gvriav i wyneb* *n*
glyfaredd a gloiw vorwyn . *Sion Tvdv*
- 642 *Mol: Emli: Blyssiais vn blassvs annerch* *o*
ar enaid honn yr vntal " "
- 644 *Mar: Sion Pilstwn o Vers y maelor*
Mae / r / ias oer y Mers hwnt *p*
heb na phoen byw na phenyd . / *Lewis Mon*
- 646 *ſ* *gymodi ſ: Roes: Salbri o Leweni ap ſ: T. ap T. hen*
o Salbri ai geraint: Aer Llweni iarll wyneb *q*
ir byd par wybod pwy wyd . / *Tvdv Aled*
- 649 *Mar: Rhys o Vodychen penn sierif Mon*
Dychrynais dechre ſonawr *r*
a doddo i vaich dydd y varn . /
Terfyn y / 13 / o Vowrth / 1610 /

- 654 *Kyngor i Rys ap Morys ap Ow: ap Jefan*
Blaeniav . . . ysgwier i Harri viii
 Dw a wnai gynt enwoc ion a
 nid hwyrach yt ddwyn torch avr. /
- 658 **Jr Drindod*: Y tad or decreuad cŷyrn b
 yn ryd a cŷbul on raid. / *Dr Sion Kent*
- 661 *Mod y kreaud duu yr byd*
 Digam yu duu ai gymwyl c
 mab brenin mŷ an prynno. / " "
- 665 Y grog avr droedloc drydol d
 ar knaŷd ir fedraud i fam. *Jeu: ap Ryderc ap J. luyd*
- 668 *J Dydeco*: Mae gur luyd yma gar lau e
 i dučan at Tydeco *Dd: luyd ap J'n ap Gr:*
- 673 *Mol: Mair Vadlen*: Peçod pa nas gurtodir f
 oi gweði yn draguydol *Guttun Keirioc*
- 676 *Mol: Mair forwyn*: Kylennic yu kael einioes g
 Duu syberu i fynwes Abram. / *Louðen*
- 679 *J D. ap J. ap Einⁿ yn kadu kaste!* *Hardlec gida Harri 6.*
 Y Guiliad a gaid fal gwynt h
 Gundyd biau / r / byd ar bel. / *Dd: luyd ap J'n ap Gr:*
- 682 *Mol: Gr: Vyçan ap Gr: ap Einion o Gorsygedol*
 Y karu iefanc a eurir i
 oni del ywein dŷluyd *Tudur Penllyn*
- 685 *Mol: Syr Gr: fyçan o Bowys*
 Y marçoc blodeuoc blaid k
 trossod ur trussiad euraid. / *Rys Goc or Ryri*
- 688 *Mol: Wm: ap Gwilim ap Gr: or Penryn*
 Guyç Wiliam ac uçelwæd l
 eryr euraid yryri. / *Kynfrie ap Dd: Goc*
- 691 *Mol: Ho: ap Sienkin ap Jer: o ynys y Maenguyn*
 Houel enaid hil Einion m
 pettai / r / byd poed hir i bo. / *Jeu: ap Tudur Penllyn*
- 694 *Mol: Dd: luyd ap Tudur*: Y mae eryr fal Morud n
 dros haul Vodidris a hunn. / *Guttyn Ywain*
- 697 *Mol: S. ap Mred: ap J. luyd*: Ryfedd oni dau ryfel o
 aed ir un dyn deura yn d'oes *Tudur Aled*
- 700 *Mol: Robt ap Rys o Blas Jolyn*
 Y len bo / r / aur liu / n / y bric p
 deuðengoes kyn dyd angau. / *Rys ap Einion*
- 703 *K. dyçan i deon Bangor yr hun pan doet y bard atto i ofyn ei*
lytyr at Huu Lewis or Cuaen i geissio ei nerf ef i yna
a esgrifenis attau i beri idau garçaru / r / bard am ladratta
uyn &c. (See p. 874)
 Mae doctor i Vangor fain q
 ir kud moel lytyr kaead mŷ *L'n ap guttun ap J. lydan*
- 706 *Mol: Sion Pilstun Tirmon pan oed Siambrlen Gwyned*
 Y leu druðdau wałt rudaaur r
 a teir oes. ytt ať wyr Sion *Ho: Reinałt*

* From here onwards the writing is both heavier and later, and the ink has destroyed the paper in many places where large initials occur.

- 709 *Mol: Wm: Gr: or Penryn—atteb ir h. uod*
Y pen meistr pie / n / mŷstriaŷ *Lewis Mon* *a*
natto Duŷ nad tydi el
- 713 *Etto pan aeth ef yn siambrlen Guyned a pan oed yr an-*
undeb rynto ef a S. Pilstun Tirmon am y suŷd
Pa uŷr a gais hŷpio yr gwynt *Lewis Mon* *b*
meir̃ gan ben mar̃ogion byd. /
- 716 A uŷdant hŷŷ pŷŷ om pŷŷnt *Bedo Bruŷnlys* *c*
fy ŷiaŷn wenn vyrhau / n / nyd. /
- 718 *Mol: merc: Bŷriaŷ fry briwaŷs y vron* *d*
bid i fun y byd a vynno. / *S. ap Ho: ne D. ap Edm:*
- 721 Kur y sy faŷr // keraŷs fer̃ *e*
kur yŷ y myd // kau ar y meŷ. / *Wm: kynwal*
- 723 Y vun aŷwyn fuŷned faŷr *f*
ai fanned el ir fynwen *Robin du*
- 724 *ŷ ael merc: Guelais meŷn flair diŷglair dŷn* *g*
nid a ni ŷowaid i dau. / *Bedo Bruŷnlys*
- 727 Mae ynghŷŷn am forwyn / n / fuŷ *h*
y raŷ bal a wna ŷŷŷ benn. / *Lewis Mon*
- 730 Caru dŷn ifank arab *i*
baŷl goŷ a gaiff bugail gwen. / *Tudur Aled ne Bedo Aerdrem*
ne B. Bruŷnlys ne ŷ. Deulŷŷn
- 732 Mae krygiaŷ dan furiau f'ais *k*
oni ̃an yn iã unwaŷt *Ho: Dd: lŷŷd*
- 735 Y vun ar sidan fanec *l*
onim gwnai / n / iã nim gwna neb. / *Edw: ap Rys*
- 737 *ŷ Anni Goc: Ceraŷs dŷn ifank araf* *m*
o gyd goŷ gadŷ a gafas *ŷeuan Dyŷi*
- 740 *ŷ verc: Guae na ̃ŷŷŷ hedyŷ idi* *n*
hai, hai, hai, ai hi yŷ honn. / *Dd: ap Edmunt*
- 743 *ŷ Eidic am dorri pob lŷŷn &c. o amgyl̃c i dy*
Y vun bã a fynn i bod *o*
gwaŷr degũ garu digon *Anon*
- 746 *ŷr ty bedŷ: Adeilais dy fry ar vryn* *p*
na ̃ŷmun am i fun fyŷt *Gronŷ du*
- 749 Breuŷdwydio obry yd ydwyf *q*
be ŷon oŷ a byrhau / n / nyd *Gr: ap ŷ. ap ll'n Vyŷan*
- 752 Guaeŷfaŷr wyf er mŷŷn gweŷuŷfer̃ *r*
a bruŷn im dŷŷn am dani *ŷeuan Deulŷŷn*
- 754 A gae / r / fer̃ a garaf i *s*
ŷŷŷ lŷŷn dan yr haul nid oes. / *Dd: ap Edmunt*
- 757 Haŷdŷyd ir dihuŷai fau *t*
hi ni fynn hŷŷn a fynnŷn " "
- 760 Riain gur hen a garaf *u*
ymwrandu am yr un dŷn. / " "
- 762 *ŷ Weirful Mecain: Guaeŷ ym vun faŷt auhuned* *v*
bedeir oes meŷn bedŷ iriaŷn. / *D. lŷŷd ap ll'n ap Gr:*
- 764 *ŷ henferc: Heulŷen fun hylaŷn foned* *w*
os gur fo gais y gorau. / "Henŷr"
- 768 *Mar: merc: Y vun ãt o feŷn noeti* *x*
ai marŷ / n / fud morwyn i Vair *Rys fynglŷŷd*

- 771 *Etto*: Blin yu hyder o' weryd *a*
bun fain a wnel Beuno /n/ fyū *Dd: Nanmor*
- 774 *Etto*: Guae fi kedwais gof kadarn *b*
ai /n/ fyū /r/ fun ai /n/ farū finnau. / *Tudur Aled*
- 776 *Ƴerckhi 2 filgi*: Puy o digrifuc Powys *c*
o dau /r/ iarł du o Ron. / *Ow: ap L'n moel or pantri*
- 780 *Ƴr helioc*: Y kraig uęçlau /r/ gļųdiair gled *d*
desgant hoł baradųysgerđ. / *Huų Ariųystl*
- 783 *Diole am fodl lawer or lu Seisnic*
Dųfrđų faųr gannaųr gynnųrę *e*
byđ bob pyrnhauų yn ļauų ļi *Madoc ap Gronų Geųin*
- 787 *Ƴerci gualc i William Hanmer*
Puy o ran gwaed y prenn gwin *f*
amgylę haul am y gwalę hunn *Tudur Aled*
- 790 *Ƴ Robin ap Gr: Goc i erci Paun a peunes*
Royd y gwin řydec ener *g*
ei pųųt waųd hoyų peųau tec *Kynric ap Dđ: Goc*
- 793 *Ƴ Dđ: ap Ƴer:—Yr eryr ļųyd ar wyr ļen* *h*
am arfau mau ar fy međ *Gutto or Glyn*
- 796 *K. dychan ir IFlint*: Doetųm dųųsul diwaetaf *i*
a pobl seisnic ai pibųđ. / *Tudur Penlyn*
- 799 *K. dychan i Harri iv: Oę Gymbru fynųę gambraint* *k*
gobeitiau a dųų yđ wyf *Dr: Sion Kent*
- 804 *Ƴr Byđ*: Dis yu /r/ byđ, os arbedųn *l*
ar đa mųų ond ar dųų maųr. / *Sion Tudur*
- 807 *Sr Gr: Vyęan oed aļuockac y mwys na Harri Gray iarł*
Tankerřfild or acos y kenřigennođ Grae urųau, ac o acos bod yn hoff
gan yr iarłes Sr Gr: y gyrrrod yr iarł am Sr Gr: i đeisyf arno dy-
fod atto ef ac a hebryngođ ei fodruų yn arųųđ o noded a diegelruųđ
ido i dyfod ac i fyned yn ei urųgeřn: eiųr y ųųrtųwyneb hynn pann
đoet yr kastę ef a dorrod yr urg: ei beų ef
Am y gųr mųųa gerais *m*
dial am dųųł dalm a đur *Dđ: Lųųđ ap L'n ap Gr:*
- 812 *Mar: L'n moel or pantri*
A wyr dyn dau awyr do *n*
draic Wyneđ a dric ynoř *Rys Goch or Ryri*
- 815 *Mar Gřm ap Gr:—Rad elvyđ řo dųų dalfaine* *o*
onis gwna dųų nis gwna dyn. / " "
- 819 *Mar: S. ap Roesser*: Blin ydių gan blanedau *p*
a řoi nef ir hunn a aet *Rys Goc o Lynn Dyđđųų*
- 823 *Mar: plant Ƴ. Geųin ap Ƴ. ļeisson a vuant feirų or hornųųđ*
Dųų erglyų a đa arglyųđ *q*
ym yn hal am yņ hylųųt *Ƴ. Geųin ne L'eņ Vyęan*
- 827 *Mar: Wm: Harbart iarł Penvro. 1570*
Poen yu advyđ penųđfaur *r*
ai fab yn iarł fo byų /n/ ųr. / *Wm: lyn*
- 831 *Ƴ Sr Wm: Hanmer or ffens i erci Tarų bryę i Ƴ. mred:*
Puy yu /r/ ļeu top iarł waed hen *s*
vo dal bris dy vųđųł bryę. / *Rys ģain*

- 836 Y leu dilurf liu duluyd *Anon* *a*
ar d'oes a ro duu fessu. /
- 840 Y verç wedu diwryçueddf *Dd: ap Edmunt* *b*
dioscoed wel dy wisc du. /
- 842 Yr hobi a ðiharebwyd *Anon* *c*
garu drust er a geir drosto. /
- 845 *Atteb ir kowydeu a wnaed yn erbyn h. folo Goc ir Offeren*
Bet yu hynn syd ar ffyd ffo *no signature* *d*
henur yu hynn o eirie. /
- 849 *Some 12 lines are left blank—the fragment begins:*
_____ hael am da y kaf *Anon* *e*
ni bu ei wel yn y byd. /
- 851 Y leu ar vraint Lyr ai vric *Rys Nan[mor]* *f*
yu wynnluyd vry / n / le dy vraud
- 854 Y gossauc ffyrf gwasc ei ffonn " " *g*
nid cl dyd yn dlaud ida
- 857 Duu roes deyrn dros deau *Anon* *h*
uyt einioes vo it wyneb. /
- 859 Y kroesdy gwynn Krist ai gad " *i*
yn unoed a Noe yno. /
- 862 Y dyn glan ac adynn gled " *h*
o ryu y rain roi aur ryd
- 864 Y ferç adwyn ei huyneb " *l*
a bod Duu ni byd diwed

Terfyn: y dyd hyntaf o Aust: o. h.: 1621:

Then follow various passages omitted apparently in the text of the respective poems to which references are given below.

- 870 *Bet yu hynn syd ar ffyd ffo.*
Pymteckant rifant y rain *Win: ap Huu Lewis* *m*
eiliu gwir yu ole yu / r / gwait
o Rydyçen ynyeryl guyr a vuont feiry yn erbyn S. ap Rob: ap Rys ap Ho. &c.

871-81 These pages contain passages belonging to poems on pp. 78, 81, 264, 300, 325, 357, 359, 366, 393, 425, 481, 510, 665, 703, 724.

MS. 113 = Hen. 514. POETRY in three parts. Paper; 11½ × 8½ inches; pages 1-39, 1-4, and 1-68 respectively; loose in paper covers.

These parts were transcribed in 1640 from various fragments on Vellum by John Jones of Gelli Lyddy while detained in the Fleet Street prison (p. 63). Parts of the text are imperfect on pp. 27-38.

PART I.—Pages 1-39 plus 9 blank pages.

- 1 *Mar: tnyssog Arthur mab Harri VII*
Lewod heb orvod dan yn baye oed doe // *Rys Nanmor* *n*
briu deg lea wadyr bruydyr luyadyr .
- 8 *Harri: Jarl Gwent o barlament yn benn // y teirgwlad . . o*
pob iaith yt eurlu paub yt iarlaet *L'n ap Rissiat*
- 13 *Mair faur nef a laur yu / r / lys // ar ffynon*
fy hynt fo / n / vuan at fair *Jen: ap Ho: Cae luyd*

- 16 *Oudyl unnos o fol: i Dd: ap Cadwaladur o Vaceidre*
 Mab cadr Cydwladur mab cydwelyd // hael a
 dy glod aet dros y gwledyd *D: Bac ap Madog wladaid*
- 23 Duu maur clyu / n / dirfaur dy erfyn // druy oergluyf b
 am argluyd Tal y lynn Sion
 A cuyr yn olau / n / dyeryn alae
 a cruyr i (l. 29) rest wanting
- 27 Y drindod aur glod argluyd // duu Jessu c
 douu i wir bennuet dyu anercyno *Jeu: ap ho: Cae Luyd*
- 31 Lywelyn a fynn a fynno // beunydy d
 ar waneg aur ar win gwynn *Jeuan luyd*
- 34 *Mol: J. ap ff. ap Jfor (Cunstab Cefnlys yn sir faesyfeid)*
 Jeuan ap ffyllyb a ir uyt e
 du a da ydwyd Jeuan *Lewis Glynn Coti*
- 38 *Mol: Uiliam ap Morgan ap Dd: Gam*
 Moliant mab forgant a vyd // yn eilwait f
 ryu gadu / r / genedl rag y drygyo (l. 28)—left unfinished.

PART II.—Pages 1–4 plus 20 blank pages.

- 1 Ocaf y duu o dyfod y leit lyu Gwyned g
 fal ydlysg gwynnon gan oda
- ii. Ni taun pe bydun celfyd h
 di funer ucer ag eowyd *Danyel ap Iosgurn meyn*
- 4 y duy Odyl var: ucod a gefais i yn ysgrifenedic meyn lyfyr or eido y naid
 Sion ap Wiliam : a ventyeiassei ef i wydyr, ac a gefais inneu y gan Mr. Owen
 Wynn o wydyr.

PART III.—Pages 1–68 plus 4 blank pages.

- 1 Krist Jessu luyr fedu leufer i
 Am Vuelterfyn turuf ucer
 taryf ar varyf o farwaul lyfyrder
 am Abercammarc y cyfarcer
 luy lywenyd y nifer
 diued trugared truy gyfreit. / Amen. /
- 7 Mor yu gwael gweled cynnuruf cynnired h
 an roder ran diueu gwenwled gwal oleu
 [Y dau ucod] a gefais if yn ysgrifenedic ar duy dolen o lyfr
 Brud y brenhinoed (a gefais gan Mr. Prys o Aberhondu) mewn
 law ewingryn deg iauu
- 10 Panit gwan truan trymned peode anifer l
 an prynnaud ni ar duu gwener . *Gr: ap yr ynad*
- 12 Oe hyd at vrenin vrait ucerdau m
 a Crist or diwed in duy natta
 " " "

Y duy odl ucod a gefais yn ysgrifenedic o lau anghyfeit (ar duy dolen meyn
 lyfyr memrun hen o hanes Siarllys or eido carcaror o fainc y breuin) y rai a
 ysgrifennais cynn gowired ag y medrais ar hynn nis medrais ei ysgrifennu yn
 gywir mi ai ysgrifennais yn y lytyr y cefais herwyd ni fedre y neb ai hys-
 grifennasseu huynt ysgrifennu Cymraeg yn gowir

- 16 *J Esgob Bangor a oed yn caru cerd danneu yn fuy*
 no cerd dafod: Argluyd Grist culuyd
 calon // gyflaunrad ar gleidrad n
 gur prud o for Rud // hyd for ywerdon. *Jorwert Bely*

- 21 Lys Dafyd le ruydaf // y ael morðu // *a*
ail mordaf dy &c. *imperfect and wanting end*
- 24 Cyffessaf ym naf nefaŵl drindaut *b*
erbyn fym peryf // yn anparaut* *Anon*
- 26 Mair maur dristyd byd bryd a bryderaf *c*
Manon duf y gwirin gweryd araf* (l. 17)
- 28 Rîn rîn rywyrin dyro diot y Gudyn *d*
ny bo ar neitaur honn gwedy ni .
- 29 A druan dyn deuryu annyan *e*
y byd gwin a med a heð mnynyan *y Bergam*
- 31 Deçymig puy yu kreat kyno diliu *f*
yn ren nym ranner gan lu Lussufer *Taliessin*
*Y tri caniad, uod a ysgrifennais if alân or hutta hyfarwyd o
forganuog (p. 45). See Pen: MS. 50, pp. 20, 60-1.*

KANU Y SUYDOGYON LYS Y BRENHIN.†

- 35 Dyð da yt riain at aur wylain *g*
a poyd i gorffowys yngwlat Buradwys *Taliessin*
- 37 Yr Ynat lys: Golycaf yr ynad kyfarcaf ir tad *h*
ys mi a diðan Meugan ag Arðan .
- 38 Golycaf yr yfeiriad ys urðol ynad *i*
ys kain ymbob tu yr effeiriad teulu .
- b. O air duu nim daur moli / r / Kynghalaur *h*
ys kynhuyso dofyd yn i drain ——— .
- 39 ——— y mayr a aned ynghayr &c. *very imperfect* *l*
- 40 ——— y Truðiad may gun gynheiliad *m*
nið diðolo duu wirðeau
- b. ——— y Ringyl trafuy yn fy sefyl *n*
dryçan kalan Mai kan myrd yu gelda
- 42 Yr Hebogyd: Golycaf duu dofyd a bair nos a dyd *o*
urð yr ——— yny wlad dragwyd
- b. Y façdait: faurhydie i gwait &c. (3 ll. only) *p*
- 43 Golycaf y kynyd kanys gur dedwyd *q*
rûng klud a cruy boyd hir i bo byu .
- 44 O air duu neirtiad golycaf y Meiciad *r*
duu awnaet arad duu a wnaet yr had *Taliessin*
- 45 Gogun wawd gyrru a gwaud difyrru *s*
ni udoç pa vyd a vo nag a dyf ———
— laul getlau / a wur lyfaru a vyd ag a vu
a ilung Elfin or hual eurin
—— arien / kywylogayt remainder wanting *Taliessin*
*Y haniadau uod (pp. 35-48) a gefais if ar duy hen dolen dywył
dryliedig oedynt meyn Lyfyr i Siaspar Gruffyd y rain a
ysgrifennais if alân druy faur boen acelfyddyd†.*
- 48 Mar: leidyrr a elwid y ludyn gury
Ludyn gury er groged leidyrr a ydoed weitred *t*
nid raid i minnau // dorau / ar / dai *Eismegel*

* Left unfinished apparently in both cases.

† The texts of the *hanuon* is often imperfect.

‡ The text is imperfect.

- 53 *Armes dyd Braud*: Deus dominus deiliad *a*
mogeluç y bresen ——— hyd dien*. *Taliessin*
- 58 Kyfarcaf ym naf nefaül oesbrig *b*
kyff am benn Aðaf dyn ryff ruygedig. /†
- 65 *Pann vodes y Sayson yn neganwy*
Llawer bram eisie ir brenin hedliu &c. *Kadugon ffol c*
6. Nyt hiraet ergylaet guyn *d*
gan duu ur yn vyu o ved *Rys ap Dd: ap Jer:*
- 66 Hir ynn dod didaül dygned *e*
klyyf hirloyu nuyf nau mlyned
ny luyd y mortwyr adiert Aðaf *Text imperfect*

MS. 114 = Hen. 232. POETRY, mostly in praise of *Lewis Gwynn*, *Constable of Tref Escob*, who died in 1552 (p. 153). Paper; 12 × 7½ inches; pages 1-192, plus 193-214 which consist of loose sheets of various sizes, and earlier in date; the writing of pp. 1-192 bears a strong resemblance to the lead-pencillings by John Jones of Gelli Lyrdy in MSS. bearing his name, but it is unlike his formal copying hand except in the capitals, written circa 1620-40; unbound.

- 1 || o nos wenn hyd nos ynys *f*
diod a bwyd hyd y bedd. (25 ll.) *Howell Davi*
- Kywyddeu mol: Lewis Gwynn Kwnstabl Tref esgob*
6. Yr eryr glew ar avr gledl *g*
pennaf iarll ar bob henw vych *ŷeu: ap huwkyn llwyd*
- 3 Y mae gwyl ym a golyd *h*
ni byddwn awr hebddo / n / iach *Huw arwystl*
- 5 Af yr ddar i vwrdd eryr *i*
mae gleindyd y byd lle bych. / *Lewis Morgannwg*
- 7 *Diolech am ffonn*: ffonn a ddanfonos ŷessv *k*
ar ffonn goll orffen y gan. / *Dd: llwyd*
- 9 Rho dw vrdd ynfyd anoeth *l*
er hyd a gyfyd o gydd *Robin ddr*
- 11 *Mar: Robt. o ddevddwr kwnstabl tref esgob*
Mawr sorriant mae / r / as harri *m*
mwy / n / poen aeth marw / n / penacthiad (l. 34)
- 12 || ap oi devparth yngwartheg *n*
os kcissiaw ffiniaw nis gorfennych ||
- 14 || dyro gwestviliodd dewrionn *o*
tragowydd y tri gayaf *ŷvan ap dd: ap ŷeu: hen*
- 15 *Mol: siankyn ap gl'm*: Mawr o son am wr y sydd *p*
bid wir y gair mair amen *Mred: ap Rosser*
- 16 *ŷdd: ap Rys*: Tyfodd yn rhyd dav ofwy *q*
diank o cherdda / r / ddaiar. / *Huw Pennall*
- 18 *ŷ Lewys gwyn*: Sr Brydyr ail llyr a llaw || a dyrnod *r*
yn ser ywch gwiliay || yn S^r ych gwelod. / *Lewis Powys*

* The middle of the poem is wanting. The text is very different from that in Pen. MS. 2, p. 10.

† Written at the "fflut / 1 / fedl / 1640 /."

- 21 Awen a wnaeth mab maeth medd *a*
ar naid im enaid amen. / *ſeu: ap Rhydd: ap ſ. llwyd*
- 24 Rhoad y llewpart ddwy spardyn *b*
yn ystlys mam ynys inon. / *L. glynn kothi*
- 27 *ſ Lewis gwynn*: Pwy a y prins ym hob rhan *c*
y mraich og fawr marchog vych *Lewys Powys*
- 29 *Etto*: Pwy /r/ gwr doeth piav /r/ gair da *d*
dan esgob mae /n/ farchog vych. / *Rissiard Aled*
- 30 *Etto*: Mae gwr ym o gyw cryr *e*
y gwna dw /r/ dyn gwyn dewr doeth. / *Huw Arwystl*
- 32 Rhoes y dad bedydd medd rhai *f*
yr nef yr aeth yn vfydd *ſeu: ap Rhydd: ap ſ. ll.*
- 35 *ſ L. gwynn*: Tir kymry sy /n/ tynnv tid *g*
tydi yw /r/ hydd tad yr heddwch. / *Gr: ap ll'n ap Madog*
- 37 *ſ Ow: ap Mred: ap Tudr ap gronw*
Gwyddom dewi a goddef *h*
yn rhydd i Ben mynydd Mon *ſeu: Gethin ap ſ. ap lleison*
- 39 Tref dayar wynedd ai drych *i*
amgen no cherdd am gnyw chwyrn. *Tudr Aled*
- 41 *ſ lawer o wyr Morgannwg i erchi gwartheg i Lewys gwynn*
Mawr yw swydd ar y mars aeth *k*
gwerth y gerdd vydd gwartheg ym *Lewis Morgannwg*
- 44 Y llew draw ay lldiaw yr wyd *l*
dyweid a ddof doed a ddel (l. 30) end wanting
- Kywyddau i Lewys gwynn*
- 45 Pwy /r/ dewr walch pvr diaereb *m*
dowch ag yn iarll dyw ach gwnel *Mathew Brwmffild*
- 47 Pwy /r/ pennaeth ior ffraeth avr ffrw // wr kadarn *n*
glain bonedd glan bennaeth. / *Morgan Elfuel*
- 50 Ar oedi o swrn yr ydwy *o*
payt vai radd fwy poed rhwydd vo. / *Kadr ap R. Trefnant*
- 52 Doed golvd y byd heb oediau // n/ llaw dyn *p*
dan gadwyn drom Godwin draw. / *hw arwystl*
- 55 Siosseb gloiw vndeb glendyd *q*
a wna gras dw /n/ gorssed avr. / " "
- 57 *ſ erchi march*: Meddylais am y ddwywlad *r*
a sal rhwydd ir sawl ai rhoes. / *Thomas ap howell*
- 60 Karai Abram kar ebryw *s*
nodi /r/ chware /n/ dorch avr *Huw Arwystl*
- 62 Y gwr o grib y gaer gronn *t*
a rodo /r/ dorch rvdd ar dwn. / " "
- 64 ffraeth garw llys Bowys wyd vn bon // dadl *u*
vnwaith ymhowys // nith amhevant " "
- 67 *ſ Sr. Wm: gr: Penrhyn i erchi vn oi ordderchadon*
Kariad merched am kiriai *v*
niwr ddwv oedd waeth na ddoe /r/ ddyn *Sr Dd: Trefor*
- 69 *ſ Rithrwm ne i fab mewn dillad merch*
Y ferch fwyn ddadl lygadlws *w*
yn efa ith wraig noswaith yr el. / *Huw arwystl*

- 70 *Ʒ Lewis gwynn*: Bardd a gyrch bryddawg orchwyl *a*
ni lyno vyth law / n / ei fwng. / *Huw arwystl*
- 72 *Etto*: Pwm llwyth twyssawg lwyth at Sedd // Brytanwaed . . . *b*
ni bv y twysog d'wybodyssach* *Lewis Morgannwg*
- 75 *Mol*: *Jasper iarll penvro*: Y ddeuwr arglwyddiaidd *c*
' i gadw aelwyd kydwaladyr. / *Dd: Nannor*
- 77 *Ʒ Dd: llwyd*: Hawddamawr blaynawr y blaid *d*
a llaw ddvw rhag lladd ei wyr. / " "
- 79 *Ʒ Lewys gwyn*: y gwr ir teg ir avr tawdd *e*
vn oi ryw / n / benn ar honn byth *Ow: Gwynedd*
- 81 *Etto*: y llew dewr chwyrn lle daw / r / chwant *f*
kay deiran ben kedyrn byd. / *Tho: ap Eynyon al's Teyfy*
- 83 *Ʒ Sr Siors Mathay o Radyr i erchi menn i L. gwynn*. /
Marchog avr mawrwych ag onn *g*
merch wych wych meyrch chwech ychen *Morgan Elvell*
- 86 *Ʒ Lewys gwynn a Sian ei wraig*
yr ydwyf yn garedig *h*
draw gan bwyll i drigo / n / bent† *bedo hafesb*
- 87 *Mar: Lwsssi gwraig lewis gwyn*
kwynwn gwae ni or kanv *i*
yno i trig y heneid rhydd *Thomas Teifi*
- 89 *Ʒ Rhys ap Sion*
Tra vych yn gwledych gwladodd // hir einioes *h*
nim dawr o yvw awr // ond tra vych. / *Ʒer: Vynglwyd*
- 91 *Ʒ Fair*: Gwr wyf nid rhaid gorafyn *l*
kyd oes a hi gida saint† *Ho: ap dd: ap Ʒeu: ap Rhys*
- 93 *Ʒ yrru Gleissiad yn gennad ywain dwyn*
y gleissiad vwnwgl assur *m*
gael dyw a gwelad ywain. / † " " "
- 95 Och ddvw nad atebwch ddim *n*
dwr mwy nag a red ir mor. / † (l. 58) *Anon*
- 96 *Ʒ Gr: Dwn*: Y mae avrwaleh vryen *o*
march a chi a merch wych iawn† *Morgan Elvel*
- 99 *Henri 7*: am y lliw y mae llawer *p*
ag irfawr chwedl a gorfod† *Gr: llwyd*
- 101 *Ʒ Grist*: llyma / r / twrwf lle mae / r / terfyn *q*
nid oes iawn gyfailld ond vn. / † *Sion y kent*
- 103 y dyn ai gas dano i gyd &c.† —a fragment *r*
- 104 Kas waith kennyf iaith kan fin // kyhoeddog *s*
a βραμ etto brymwttter. / *Gr: Hiraethog*
- b. Mae eddigedd bydredd yn bydro // rhai *t*
wedy nwyf na wadai neb. / *Tho: ap Hoel*
- 105 *Ʒ L^s gwyn*: fy meistres avr bennes beynydd // or kastell *u*
i chwi oes hir chwi a sian *Hugh Arwystl*
- b. Pwy yw ynglew mal llew ail llyr // yw dyrnas *v*
s^r Owain goch Siarlmaen gwyr. /
gan amled ei ferched fo " "

* The greater part of this Awdl is missing, pp. 73-4 having been torn out.

† The text of all the poems marked with a dagger was more or less imperfect in the MS. from which they were transcribed.

- c. Pe cae / r / twm bwn o dda bath &c. *Rhys benn pres a*
d. Rhys levog, Rhys Rog, Rhys rwygwr // Rhys *b*
Rhocs dawn glod Rhys din y gler. / *Lewis Dwnn*
- 106 Er trais er dyfais er diva fyngolvd *c*
lilbuddiwech or lle y byddo. / *Gr: ap Dd: ap Si:*
b. kadw Sion wr vnion rieni // a Hwlyn *d*
o chedwir ddav yn dav di *sr: dd: vicar llan san fr:*
c. Sr Sion wr tirrorion yn torri // omilem &c. *Gr: ap Dd: ap J. e*
d. dy letty di person del iti // ith oes *f*
od ar wyr hael ydiw hwn *Robert Jones*
- 107 *Jr pott yn gollung diod: Goddart ni ddlewn y godi // yn llawen g*
nog ir min i gwrr mynwes *Huw Arwystl*
- 108 fannerch trwy drasserch at ryw dras // helaeth *h*
down vn dydd hyd yno yn dav. / *" "*
b. amlach yn llvdain gain gerth // gelain *i*
yfed heb dygied i Dwm. / *" "*
- 109 Gorav dewr yw gwyrao drem . . . ar y tant gorav . . Twm. / *" "* *h*
b. Marged dda i styriedd wawr ddistad // ddidaer &c. *" "* *l*
c. Or hyd vv ymgelv am gais // ith weled &c. *" "* *m*
d. Bord Lewys aml gwys eb geissiaw // llechv &c. *Wm: Penllyn n*
e. Molt llevad godiad a gaid // yn vchell &c. *" "* *o*
- 110 Pan glybv Sion kent vod y kythrel yn arlwygo gwely iddo ef yn vffern *p*
ef a barodd . . . dwymno pobty . . . iw losgi ei hwn &c. &c.
- b. dingl dongl gwraig llewelyn beth a roi di er gweled Gl'm &c. *q*
c. a knight of Cals & a Squire of Wales & a gentleman of the North Countrey *r*
a yeoman of Kent, if he reckon his rent is better then the three
d. *To Sr Robert Cissill earle of Salusbury:* *s*
Heere lieth little Robyn vnderneath the bench &c.
- 111 Three dangerous dayes to lett blood, or vomite &c. *t*
b. ¶ was a man as now you be & now a scull as you may see &c. *u*
c. *Sec. Cissill lo: Tresurer . . being asked howe hee lived soe longe. /* *v*
Late Suppers ¶ do abstayne womens Company ¶ doe refrayne. /
head & foote ¶ keep from Could which is the cause ¶ live so ould. /
- 112 He that buylds his house in the holow . ytt is pittie but hee were hanged &c. *w*
b. Rhag pob klefyd ar a vo mewn korff dyn &c. *x*
c. *Achav L's Jones Cwnnstabl Trefesgob: L's ap Siankyn ap Il'n &c. y*
- ILYMA WEHELYTH BRYCHEINIOW**
- 113 Lewis Gwynn ap Siankyn ap ll'n ap Gl'm ap Rhys &c.
114 Harri ap Harri ap Edmwnt ap Ow: ap Mred: &c.
b. Rhobyn ap Morgan ap Jer: vychan &c.
c. Il'n ap dd: ap Jer: ap Madog ddv &c.
115 Howell ap Jëuan ap Gr: ap Madog ap Edn^d Goch &c.
b. Ho: ap Gronwy ap Jëu: ap Gronwy ap hwfa &c.
116 Gr: ap Jëuan chwith ap Jer: ap Il'n &c.
b. Edw: ap Ho: ap Jëu: llwyd ap dd: ap ffil: Goch &c.
- 118 **GWEHELYTH ARWYSTLI**
Ho: ap Jëuan ap ywain ap Trehayarn ap karadog &c.
b. *Plant Bleddyn ap hyrfyn: Madog a Rhirid &c.*
- 119 **GWEHELYTH MORGANNWG:** Morgant ap kriadog ap Jëstin &c.
b. *" KEGIDFA: Gwynn ap Gr: ap Beli ap Selif &c.*
c. *Meibion kvnedda wledig: Teibiawn ap kvn: hynaf &c.*
- 120 **ILWYTH GWENT:** Morgant ap Ho: ap Jer: ap ywain &c.
b. *Gwe: Penllyn: Meiriawn ap Lennodden ap Roet &c.*
c. *" Meirionnydd: kyanan ap Brochfaelan, ap Ednyfed &c.*

- 121 *Gwe: Rhos: Ho:* varyf fynawg ap karadog &c.
b. „ *dogfeilin:* kynvrig ap alaeth ap Elydlas &c.
c. Arthvr ap vthir bendragon ap kwstenin vendigaid &c.
d. Mam Gr: kadwgan = merch S^r Gr: llwyd &c.
e. Sr John Gr: ap Sr Thos ap Sr Rys 7fank &c.
- 122 Tri lle yr aeth Gwynedd ar gogail . . vn vv Saradwen v3
 Gynan ap Evdaf ap kriadog ap Bran &c.
- 123 Pwy bynnag a fynno adnabod kwrs y llevad gwybydded yn
 gynt vod yr hawl yn kerdded bob blwyddyn &c.
b. llyma rheol a elwir dosbarth ymrysson . . . achos bod
 ynddi a henyw o gwrs yr hawl, ag o gwrs y llevad &c.
- 124 dav bymp wyth nid llwyth yn llaw &c.
b. O mynni wybod pa hyd y llywycha y llyad vwch y ddaiar
 gwedi machlvd hawl &c.
- 125 Pan oedd . o . k . 1513 yr aeth Harri viii . . i ffraink ar
 vlwyddyn honno y doeth 7jago br: ysgotlond &c.
- 126 Tri dyn a gyfanhedda llys, Bardd kaw: a bardd Tant a bardd fithlem. / &c.
b. Tri mab a vv i Noe hen . . . Sem Cham a 7affeth &c.
c. Tari yr hwn oedd dad abram a beris gwneuthvr : 30 : o geinhogav &c.
- 129 *Y LAPIDARI: Yr ydis yn darllain mewn llyfreu mae Onax*
brenin Arabia a ddanfones llyfr i Nirw Emerodr Rhvfaen yr
hwnn lyfr oedd yn dangos kryfawr a rhinwedd y : 36 : main hynny
ai henwaw ai lliwiev, ar lle y kaid hwynt &c. &c. See Pen. MS. 155, p. 95.
1. y Deiamwnt y sydd yn dyfod allan or 7ndia fawr . . . ends :
 21. dsiet: Muchvdd: a ddaw or wlad a elwir lyt a maen ydiw a
 brofiet yn dda, y mae vn fath arno a ddaw o vryttaen fawr, a
 hwnnw sydd ddv a disklaer, a phan vo yn wressog ef a gyfyd y
 gwelltyn wrtho o nattvr ag ef lys—*left unfinished*
- 138 *i kwynen nid rhyfedd
 stad wylwn och dristed alaeth *Morgan Elfel*
- 140 llyma reol i adnabod yr arwydd y bv y llevad yn sefyll &c.
- 142 *K. at Rowland Vychan o gaergai yn kwyno marfolaeth*
holl brydyddion hymrv. / = kynwal, Rob: Vychan &c.
 Gwae ni / r / beirdd gweinio r byd
 arian oedd honn goron gre || (l. 106)
- 145 Blin drwy hallt blaened y rhawg
 ni bo / r / taid heb vn brawd hwnn. / † *Huw Arwystli*
- 146 *Mar: Lewis gwynn: Dyn wyf wedi anafv*
 ——— nef vchel a wnaeth† *Kadwaladr ap Rys Trefnant*
- 148 Drycha goed orvcha gynt
 Marchog avr dorchog rovdwin† *Anon*
- Marwnadeu Lewys Gwynn o Drefescob . 1552 .*
- 150 Kwnstabl Trefesgob consten // y gyfraith
 tarw brvch wych tir Brychan *Wm: Dryshwyn*
- 151 ——— fawr oedd ar ferys
 ———eth rwyd ar / n / wyth rann†

* Beginning wanting and many lines imperfect.

† First half of many lines wanting.

‡ ? imperfect.

- 152 Trist wylaw troes dialedd *a*
e dyluai enaid Lewys . 1552 *Thos ap Howell*
- 153 Pwy yw /r/ vnben pur iawnbost *b*
dwy oes ar bawb dos ar bel . / *Tho: ap Ho: ap Gtm*
- 155 "*ſſieiddio* /r/ *ſſydd*" : Pa sawl blwyddyn heb ddwnaw *c*
blinion i ddyinion a ddaw
yn ddim ond ym menedd ddw* *ſſeuan Dyfi*
- 157 My fi y sydd denfydd dig *d*
y byddaf o gwybyddir . / *Dd: ap Gwilim*
- 158 Och farglwydd pa sawl blwyddyn *e*
i Gwlen ddiben ei ddydd* *Dd: llwyd ap ll'n ap Gr:*
- 160 Harri sant fry or oes honn *f*
a gyrodd dwyn y goron . / *Dd: llwyd*
- Marwnadeu ſſeuan ap Howel swrdwal "o dir ſarll"*
- 162 Gawr ym hoeres grym hiraeth *g*
weddy /r/ athro kerdd lawdden aren oroff
kerd Guttyn y glyn y sydd gloff
gael ystad fwy glwystad vydd* *Ho: ap Dd: ap ſ. ap Rys*
- 164 y mae /n/ y tir myn y tan *h*
da voniad ydwyf finnav . / * *ſſe'n Goch y dant*
- 166 Hardd gyfellt herwydd gofeg *vel* goddeg *i*
auoff rwyf oni phroffir . / *Gr: ap Dd: vychan*
- 168 *Y tarw koch* : Edwart ai wyr ai drwy /r/ tan *k*
lloy gant vn lliw ag yntav . / *Deio ap ſeu: ddu*
- 171 Sion vychan o forgannwg *l*
erchi a rhoi /r/ ych Rhvdd
llywydd dyllad lloi ſſefaink . / *Rees Nanmor*
- 174 Tydi ddynd tew dy ddonyav *m*
i ddynd ei dda ai ddw /n/ ddig . / * *John Kent*
- 176 *Mol: Lewis gwynn* ; y llew enwog a llwniaidd *n*
krist wirnerth kroes duw arnad *Sion brwynog*
- 178 Benedisiti domine ar waith Siessus ag Alfa *o*
penn teyrn y teyrnedd dy drigaredd a archa . / *Taliessin*
- 179 Meddyllo am addoli dw ai fam ydwyf fi *p*
[gw]ledd y mab arglwydd amen . / *Mred: ap Rhys*
- 180 krair kred ked kynnydd krawd llv bedydd *q*
dod ym gyfranniad oth wlad ath wledd *ſſolo Goch*
- 184 Trugarog vrenin wyt tri kyffredin *r*
ytti kyffessaf naf nefol dad *Dd: ap Gwilim*
- 188 Mae /n/ y seler dabler deg *s*
dav swllt yw /r/ ergid issaf . / * *Howell Davi*
- 189 *Mol: lewis gwynn* : ——— disgin yr rhin yr haf *t*
braych i wlad Brochwel ydwyd . / *Huw arwystyll*
- 191 ——— ay gynt vyl a gaf *u*
—— vlaen Nedd fal hen addaf
ſſr tai yn ystrad velltav fawr
yr aeth penkeirddiaeth kerddawr
rhodd hwn a geissiwn y gyd* (l. 37) ||

- 193 Mae wylaw am a welir / mwya storm ymhowys dir . . . a
fo ddüg krist fredydd lle mae hyfrydwch
a gwledd a nawdd Arglwydd nef.* *Anon*
- 197 † *Rich:*† *ap Syr Roger pilston i ovyn Telyn* auto. S. Vychan.
Prelad kyvarf branarvaes Gr: *Vachan b*
dewis gwraic dwywes gwragedd ap Gr: *ap Edn^d*
- 201 †r dynnion i rhoed ennyd . . . na bo / r / llv . . . c
heb Lewis wych gwbl oes hydd* *Sion klywedog*
- 205 Y gwyryda mae gei[r]da mawl
adel irrain hoedl ai rr[ydd]* *Anon*
- 207 Morgan wr hoiwlan lle holi ne was &c. &c. „ e
- 208 Mwyn wyd glân Rhyddgan a Rhwyddgerdd rhywlwaith f
Rholand Vychan bürgerdd
wyr hyddysg duw aro heddwch* *Ow: Gwynedd*
- 209 Y llew llwyd ar llaill iw ol g
oes hwy'n y llys wenn Sion llwyd
- 211 Mae rrvw garw mawr rragorol h
Maestr pirs . . . myn gap avr a menic pan
Meitr a weddai motryddan
llonyddach nor llynn oeddvd (l. 82) ||
- 213 || Ni bydd gorchest na chwestiwn i
Dioddefo dau ddafydd
Drwy ssaint y vvw deiroes hydd . *Gwilym gwynn*
- b. Af ir kor ssyn egored k
abad brenhindravl aber
konwy glynn lle kan y gler
yn bab yn rrvfain y bych *John ap Howel*
- 214 Davydd hael afael †vor l
Abad wyth ganwlad ith gor &c (ll. 1-18) a fragment.

MS. 115 = Hen. 519. POETRY chiefly by WILLIAM PHILLIP of HENDRE VECHAN. Paper; about $12\frac{1}{4} \times 7\frac{3}{4}$ inches; 72 pages, many leaves being in a pitiable state of decay and imperfect; third quarter of the xviii century; interleaved and bound in half morocco.

1 *Carol at Ruffydd Phylip*

fy frins am Cymdeithion am caro n bur ffyddlon . . . m
ni examiwn ni drychwn pwyn drecha *Wm: Phyllip*

2 Yn lle mawl dwyfawl difeth ir vnduw n
medd-dod a thrallod a threth
treth treth hyd at feth a fydd See MS. 104 p. 29. *W. Ph:*

3 † *Rolant Vychan yn Rhyfel*

Ymladd di düw tri, treia iawn wr * * * * o
hy fychan am fychan fil *Wm: Phyllip*

b. Maer llaw yn gwingaw fal y gangen deg &c. p
Hugh ap Evan ap Robt:

c. Mi fym fel ir ydwyd, yn llawen ddi brydd . . . q
ni chymres ni ches ni chaf *Hugh ap Evan ap Robt:*

d. Duw gwynn ond Gressyn llei bü * * * * &c. ? „ r

* Those marked with an asterisk are all in different hands, and probably autographs.

† Gwraic Rich: oedd Lleukv v3 Mad: voel &c.

- 4 [Ifarw]el y tir hir, mïaf ar hyd y mor &c. *H. II. Cynfel*
 b. Gwelwn na wadwn mae Anedwydd bod &c. „ „
 c. Oi flaen i mae edrach ir ffange ar ffol &c. *H. ap J ap Ro.*
 d. Ond mwy clod iw bod, yn rhoi bwydaü n ddwys . . .
 bonedd ti ai gweli ydiw golyd *H. ap J eu: ap Robt:*
 e. * * * * Arglywydd rhwydd i rho fi wili * * * * *W. Ph:*
 5 Mil chwechant is [? y nen] onid chwech a rhigen
 pan . . grynodd . . . pob craig serth pob perth
 pob p * * * * *Wm: Jo: Wyne*
 b. Mil chwechant Rhedant ar hyd a deuddeg . . .
 pan fû bring iawnrawn yr yd &c. *Wm: Ph:*
 c. 1668: Mil &c. . . pan aeth marwolaeth . . .
 ar feirch gwyr lloegr gain *Wm: Ph:*
 d. tûmp gwragedd: Vn nos ar bymtheg wiw Erian &c.
 e. ir briwtwni rwy n brütio i weled ai w * * * &c.
 6 *Dychan i Abad enlli*—“ni roe n rhâd vn rhodd.”
 [Aba]d o [ddy]ffryn dyfi
 Dringe al meddai fab Alis
 brwder sytt eat bread ar sîs &c. &c. *Anon*
 7 Byddwch ffyddlon a charedig
 kenäü di nerth, Can di n iach „
 8 *J ofyn Cyllell i S. Naney ag ingcorn ynddi a phin ysgresennü*
 Annerch Sion vnion Nanaü, wr ffange
 Mwy i bo rhawg, ir mab ai rhoes *Wm: Phyllipe*
 9 Yn iach gael na da na dawn
 lle ni ddaw na chlwy na henaint
 10 Fragments of two Englynion by *W. Ph.*
 b. Daü henwr hwetwr daü hasti choanog &c.
 c. *J fair*: Merch ith fab Arab wiw eürad a chwaer . . .
 Gida düw ai ngyllion
 11 The pedigree of Charles II. traced back to Adam.
 14 *Sheriffs of Merioneth*: Elis Moris de Cleneney 1541,
 Seingkyn Vaughan de towyn 1542 John Powys 1543
 Robt: Salesbury stops here.
 15 *Achau mair*: merch J ohakym &c.
 17 Pob ffyddlon galone . edrychwch ar fryche
 Bendithion yn ffrwyth * * * * *
 19 Mae Rowndied yn Rorio, fû gynt yn ysbeilio
 Cymwys oedd rwmio pob rowndied ai gneifio
 or cwblwl a fydde n i feddiant . *Anon*
 b. *J Syr S. Owen*: Korf hercules gynes, gwanar, maes
 drowodd &c. *Gr: Ph:*
 c. Wrth dyngü dyblü, rhwng dwyblaid oth fin &c. *Wm: Ph:*
 d. Tÿ myglyd drewllyd ty drylliog gwael &c.
 20 (Llyma fedd Annedd ddinam y llawr ar
 Rhodio r fynwent yn Llann ddwyne *Wm: Philip)*
 b. (Geneth fer hestor wedi / i / hystyn &c.)
 21 Galw ar ddüw wrth godi r bore
 blin yw Cüro gras a mwrthwl *Wm: Phyllippe*

- 22 *Dyri*: Pan ddelo r dydd yn fyngolwg &c. *II. lloyd o gynfel a*
b. Atteb: felly rydym bawb or dynion &c. *Wm: Philip b*
c. Dod ym iechyd Düw gorücha &c. " " *c*
- 23 *Farwel i Hendre fechan**
 Yn iach gyfrinach y gan wych iownder fu *d*
 Yn iach Hendre fechan
 ar llyfraü cerdd loewgerdd lan
 i chwithau yn iach weithian
 Kefais dy i gysgy yn gysgod i fyw
 kefais fwyd a diod
 am haunedd hyd fedd i fod
 a than bendith ddüw ynod.
 Yn lle fy hendref hyndriol ar boen
 yma ir byd dayarol
 mi gaf hendre wlad nefol
 gann ddüw nef ag ni ddoi n fol
 ffarwel goed glwysgoed glwysgerdd man adar
 mwyn odiaeth gowirgerdd
 ffarwel pob llwyn gadwyn gerdd
 y llwybraü i gyd lle bü r gerdd *William Phillip*
- 24 Mae gwyr iefange y triphlwy &c. *Ed. Price e*
- 25 Och gred och angred a gwyn *f*
 ffr rhai yddylon hir ddialedd *Wm: Phillip*
- 29 Pob Christion yn llawen ar wyneb dayaren *g*
 In ledio en twysso ni at iessü " "
- 30 Ni all athro ffo no ffwl or vn cwrs &c. *William Phillip h*
b. mae byd oer ennyd ar awenydd dyn &c. " " *i*
c. Hi trethy gafi pob gofyn gida byw &c. " " *k*
- 31 Duw mi ath gyfarchaf fe naf nefol &c. " " *l*
b. Tri pheth ar ddaearen dan haülwen a lloer . . . *m*
 ddiwedd anrhydedd oferedd iw chwant " "
- c.* Dayar a rodia ar ddayar fel aür yn disgleirio &c. " *n*
d. Chwryydd wyf yn byw dann obeth &c. " " *o*
- 32 Os dwedai /r/ gwir er gwaetha r sir &c. " " *p*
b. Duw dy nawdd drwy fawr dosturi *q*
 A thrigaredd nef ym henaïd . *Anon*
- 33 fyngwir enaid dowed imi *r*
 düw an dycco ni r goleini† *Vicar llanymddyfri*
- 35 Vn Düw heb amarch ith gyfarchaf &c. *Sr Huw Roberts† s*
- 36 Pann feddyliwn arglwydd cü *t*
 Rhy flin a fydd i diodde *Anon*
- 37 Duw Rwydd i chwy seren ole *u*
 ben ddel achos chwy gewch wybod "

* The poet's home. His elegy to Charles I brought upon him the resentment of the "Powers that be," his property was confiscated, and for a time he led the life of an outlaw, sheltering beneath the bracken and the gorse of the Welsh hills.

† The name "Rich: Pughe" is appended to this in the place usually assigned to the author.

‡ "or Berffro."

- 39 Duw helaeth benath y byd ai ma[dda]u *a*
 duw mawr i daw ymwarded *Edw: ap Raph*
- b. Pob ffrwyth pob tylwyth pob teulu pob dawn &c. *Raph ap Robert b*
- 41 Wrth ystyriaeth ystori *c*
 gwir ddawn a thrigaredd ddüw *Wm: Phillip*
- 44 Cardda dos a rhodia Cymrü *d*
 Cofia dy athro wedi i gladdu " "
- 45 *Mar: Howel Vaughan o Lan y llyn . 1669 .*
 Pa gwynfan pwy a genfydd *e*
 llawn cinioes llawen ini *Edward Moris*
- 50 Gwrandewch ymddiddanion sü gyson ar gan *f*
 maer corff sudd noeth anfad a dillad yrr dyn *J. C. H**
- 51 Y gwr vwch ben goriwch byd *g*
 Jma Duw nef madde i ni *David ap Rys*
- 53 Dy ailie ywr hüdolion *h*
 teg oedd poed tagu iddi *Rys Goch Glyndowrdwy*
- b. Os budd merch eglur serch glaeac son in gwlad *i*
 ar mwyn duw ar fy min dod *Anon*
- 54 Perigle rhyfedd ryfel bwn *h*
 eiriach i dda i arall *Sion Kent*
- 55 Pruddlwm ywr korff priddlyd *l*
 gytal ar tri syrytor (l. 62) ||
- 57-66 Of these pages mere fragments remain.
- 68 *An autograph letter and englynion to the Rev. Wm: Wynn of Jesus College Oxford by John Bradford of Bettws near Bridgend, Glam: 26 . 11 . 1735*
 Mewn serch gwir annerch Gwr union Anwyl *m*
 Urddedig dysgedig ych *Jean Bradford*
- 71 *Yr un gwr** Pob prydud 'wenudd wiw hynod—Gymro *n*
 Pin or iaith rywlog Pen yr Athrawon *Johan Thomas† de Manavon*
- * *Periglor Llangynhafal.* † *Scriptis et fecit.*

MS. 116 = Hen. 215 (numbered '3' previously). THE POETICAL WORKS OF SION KAIN. Paper; 12×7 $\frac{3}{4}$ inches; 892 pages; 1623-1647; strongly bound in full morocco.

This MS. is throughout, with the exception of the titles which are in the hand of Rob: Vaughan, in the autograph of the poet, and nearly all the sheets bear evidence of having been folded and carried in the pocket of the bard, or of the persons to whom the Kywyðeu were respectively addressed.

- 1 *Mol: 4 mab Sion Trevor o drevalyn* *o*
 O dai enwoc adwaenwn
 bedwar Jarll heb dreio r llin. / *Rys Cain*
- 5 *Mar: Antoni Pwł: Dvll yr Angav dall wrengyn* *p*
 a vo naw oes vvw n i ol . 1623 . *Sion Kain*
- 9 *J Edw: llwyd or Sarn: Yr hydd gwar hawdd i garv* *q*
 duw nef ath adawo n ŵr. / . 1625 .
- 13 *J Sion Roberts Havod y bwch . 1625 .*
 Y Gwrolwalch di grevlawn *r*
 yw ch evro n Jarll ewch ir nôd
- 17 *J S. ffans or ffïrm: Y Glain ir galon eryr* *s*
 düw nef ath adawo i ni, / 1625

- 21 *ƒ Rissart Jones o Lanvair Dyffryn Clwyd* . 1625 .
Y Glain galawnt glan galon a
Tair oes gann dduw ytt Rissart S. Kain
- 25 *ƒ Edw: Prys or Llwyn ynn* . 1625 .
Yr oen gwynn ar iawn gynnydd b
yn llawn iach yn y llwyn ynn
- 29 *ƒ Huw Nannav: Yr hydd gwyeh rhoddiog vchel* c
i chwi n vn walch o nannav. / 1625 .
- 33 *ƒ Llannfred—kymod: Prudd o vardd parai dduw vi* d
air dig  n er deg ynys . 1625 .
- 37 *Mar: Sian gwraig Gr: llwyd or Domgae* . 1625 .
Diliw fv vriwiad elawr e
llaw duw gwynn i llwyd i gwr
- 41 *Mar: Gr: Puw  dolafon ddu* . 1625 .
Troes d w r rhod iw tristav rhawg f
ae dd w ynn ar ddav enaid.
- 45 *Mol: Richard Puw o Ddolafon ddu* . 1626 .
Wrth ddeall araith ddiwyd g
dy oes n deiroes y d l.
- 49 *ƒ Sion Vachan or Pant glas* . 1626 .
Y Gwr hael vry gwrol vronn h
a saith einioes ith wyneb . /
- 53 *Mol: Elystan Owen o Riw Saeson* . 1627 .
Or llv trymion  eirll tramawr i
Onis doi n  arll nis daw n b. /
- 57 *ƒ Evan Glynn: Yr hael gwyeh yn rhywlio gwyr* h
iav v n gwlad i v w n y Glynn . 1627 .
- 61 *ƒ d : blaeney: Ofer iawn heb vri ennyd* l
(d w n y blaen) denwi Blaenav . / 1627 .
- 65 *ƒ Byrs Lloyd or Ddol pan yn Siryf* . 1627 . Also p. 77 below.
Y llew llwyd ar llv llydan m
a chwchwi n iach chwechan oes . /
- 69 *ƒ Richard Edwards o Dref Onnen* . 1627 .
Y Gwrolwalch di grevlawn n
byw n dy lys yn benn dy wlad .
- 73 *ƒ D : Lloyd or ffinant yn rhef Eglwys* . 1627 .
Y llwyd  r gall hyder gw r o
drwy dd w doeth dy radd dithav. /
- 77 Y llew llwyd &c. See p. 65 above. p
- 81 *Mar: Gr: Lloyd or Domgae* . 1627 .
B r troes duw a bair tristav q
Oes yn lle lw n i Sion llwyd. /
- 85 *ƒ Sion Kyffin llwyn y knotie aer Gr: Kyffin or Cae Coch*
Os hael o ddewis helynt r
ywch yr  l ddrych yr haelion . 1628 .
- 89 *ƒ Edw: Hammer or Bryn: Y Gorevfab gwar ifank* s
Hammer ywch mewn mawr iechyd. / 1628 .
- 93 *ƒ Sion Lloyd Rondl: Yr oen d w gw r iawn di g l* t
dy einioes vo degoes d n. / 1628 .

- 97 *ſ Syr Roesser Mostyn . 1628 .*
 ʃ mae vstvs ym Mostyn
 ar llaw dal ʃarll i delych . / *Sion Kain* *a*
- 101 *ſ Wm: Dolben: Vn ocn a gawn miniwn gwyr* *b*
 dêl a byw n hir dolben hael . 1628 .
- 105 *ſ D. llwyd o Vlaen ʃâl: Y llew llwyd wellwell ydych . . .* *c*
 rhwysg ywch a grâs ag iechyd . 1628 .
- 109 *ſ Sion Roydon: Y Glain nôd hael galawnt hydd* *d*
 grasvs walch ath groeso Siôn . / 1628 .
- 113 *ſ Humffrai Sions vikar llângollen . 1628 .*
 Y llên ir gall llawn air gŵr
 dewr di svgl dri oed Siagob . / *e*
- 117 *ſ ʃfan llwyd o Lann vddyn . 1628 .*
 ʃessv nodes iawn ydyw
 i vyw n holl iâch ʃfan llwyd *f*
- 121 *ſ Rys llwyd o Gownwy: Y dewr gorff di oriog waith . . .* *g*
 ath einioes vo degoes dŷn . / 1628 .
- 125 *Mar: Siankin Lloyd or Berth lwyd . 1628 .*
 Gwac nhwy n awr gwanhav a wnaeth
 ? vo n ʃarll i vyw n i ôl . / *h*
- 131 *Mar: Dd: ap Sion ap Dd: —“ oer . . mechain i gyd”*
 Oer yw sôn er ys ennyd
 oi vlaen i nef lawenydd . / . 1628 . *i*
- 137 *Mar: Margred gwraig Sion llwyd a ʃal . 1628 .*
 Troes düw anap trist anial
 rhwysg ʃarll a hir oes iw gŵr . ep. 779 below. *k*
- 141 *Mar: Gr: Wynn o Lann Verrys . 1628 .*
 Trom gafod yw term gofal
 râs yn vawr iw aer sy n vyw *l*
- 147 *Mar: Sion Trevor o bentre kynwrig . 1628 .*
 Diliw fy ddygiad elawr
 y bo i aer hael yn byw rhawg . / *m*
- 151 *ſ Wmffrai llwyd person Erbistoc . 1629 .*
 Mae vñ llên glân llawn glod
 Awdwr da nghadair dewi . / *n*
- 155 *ſ Rys Tomas o veifod: ʃ mae haelion lle i molir* *o*
 Rys ywch hîr oes a iechyd . / 1629
- 159 *ſ Humffrey Wynn o Veifod . 1629 .*
 Yr hydd gŵâr dewr hawddgar dwys
 hŷn o sias na hen Sioswy *p*
- 163 *ſ Edw: llwyd o Berthllwyd . 1629 .*
 Os hîr iawn vessv henoed
 hap ar wŷr vîl Emprwr vych *q*
- 167 *ſ Syr Edw: Trevor: Y marchog klav enwog glod . . .* *r*
 a choron ʃarll ich rhann êl . / 1629 .
- 171 *ſ Rys Tanad: Y llew brav tal lle bv r Tâd* *s*
 Trossod henaint Rys Tanad . / 1629 .
- 175 *ſ Rissart Edwards o bentrewern . 1629 .*
 Y Glain nôd hael galont hydd
 ich hîr oes ich rho ʃessv . / *t*

- 179 *ŷ Rowland Owen o Fachynlleth . 1629 .*
 Vn llew n benn nawllin bonedd . . . *a*
 ach henwi n ŷarll vwch na nêb *Sion Kain*
- 183 *ŷ Rich: Miltwn : Y Glain nôd galon Eidol* *b*
 a thair oes ith ro ŷessv. / 1629 .
- 187 *ŷ Olvyr llwyd o Loran : Y llwyd ystig llew distaw . . .* *c*
 draw vgeinoes drwy gynnydd. / 1629 .
- 191 *ŷ Syr Sion Prys or Drenewydd, Baronet . 1629 .*
 Mae yn kennym an kynnaill *d*
 a Thwysog ith ddewiser. /
- 195 *Mar: ŷfan ap Wmffrey : Doe gwelais dig i wylir . . .* *e*
 Yn oen dof enaid ŷfan . 1629 .
- 199 *ŷ Edw: Gethin : ŷ mae n i gôst ym yn gŵr* *f*
 Oes brig honn ymaesbrog hîr . 1630 .
- 203 *ŷ Syr Robt Evtyn : Y marchog kalonnog glan* *g*
 deuro n ŷarll ar dir yn iaith . 1630 .
- 209 *ŷ Roland Puw o Vathafarn . 1630 .*
 Yr hydd ir vraig rhvddavr vrîg *h*
 pvw paro düw parhav does. /
- 215 *Mar: plant Olvir llwyd o Gynllaith . 1631 .*
 Och waeddi n oer och ddvw nêf *i*
 oes hen vaith i rhai sy n vyw. /
- 219 *ŷ Mr. Banks, Dean Assaf: Or deoniaid ar dynion . . .* *k*
 Dean Banks a wnêl düw n benn. /
- 223 *ŷ Wm: Dolben : Y Sirif balfais eryr* *l*
 ach henwi n ŷarll vwch na neb . 1631 .
- 227 *ŷ Edward Pilstwn person Manafon . 1631 .*
 Wrth ddeall kyfraith ddiwyd *m*
 a chaer ne York ich rhann el. / Cp. p. 287 below.
- 231 *ŷ Arthur Prys or Vaenor . 1631 .*
 Y llew n is duw llawn i stôr *n*
 ath oes yn ddegoes a ddêl. /
- 235 *ŷ ŷfan Morgan person Llanverrys . 1631 .*
 Y rhwydda i glod rhoddiog wledd *o*
 Dewi ne Gaer y dÿn gwych
- 239 *ŷ Roesser Davis kwnstabl Castell Dulyn. / 1631 .*
 Y keidwad rhag trechiad trin *p*
- 245 *Mar: S. Edwards : Ty di r byd hvdwr y balch . . .* *q*
 lluosawg sy n llaw ŷessv. / 1631 .
- 249 *Mar: Mari v3 Lewis ap Owen gwraig S. Wyn Rys or*
llwyn ynn : Kloya oer sydd klyw r oes honn . . . *r*
 hiroedl iw phlant ai hwyrion . 1631 .
- 253 *Mar: ŷfowlk Miltwn : Dialedd dv a welynt* *s*
 a vo naw oes vyw n i ol. /
- 257 *Mar: Siams Evtyn : Troes adfyd rhvw iâs vdfawr . . .* *t*
 y bo i vn aer byw n i ôl. / 1631 .
- 261 *Mar: Prys llwyd or Ddol : Och Brydain wycha brodir . . .* *u*
 ar ffydd llawn vo i Rvffydd llwyd. / 1631 .

- 269 *ſ* *Salbri mab Syr Edwart llwyd ac "Aer y Berth Llwyd"*
Klywais eni Aer klowswin wedd *a*
ych ar barth wlych y Berth llwyd. / 1632 . *Sion Kain*
- 273 *ſ* *Robert Wynn or Voelas . 1632 .*
Mae Gŵr hael mae gair i hwnn *b*
llŵyr vawl vo ſarll or Voelas .
- 277 *ſ* *Huw llwyd o ffowol: Molaf yn Aer mil vo n i ôl c*
Hŵ del ywch hoedl a iechyd. / 1632 .
- 281 *ſ* *Sion kyffin vikar Croesosswallt . 1632 .*
Da i karodd rhwyddodd yr hawl *d*
dyrd ar York dŵ ar dy rann. /
- 287 *ſ* *Sion Williams vikar Ilan Rhayadr y mochnant . 1632 .*
Y llên o rās llawn ar ol *e*
a chaer ne York ich rhaun el. / Cp. p. 227 above.
- 291 *ſ* *Wm: Ow: o Porkyntyn: Mae dyn o waed Hwlkyn hên . . f*
ych ces yn deiroes y del. / 1632 .
- 295 *Mar: Syr Harri Salbri o Lyweni, marchog . 1632 .*
Dialedd duw a welynt *g*
braint hyf ir Barnet ifank
- 299 *Mar: Syr Sion Llwyd o Geiswyn, marchog . 1632 .*
Bŷd diddysg ym bod heddyw *h*
varchog aeth iw verch ai gŵr. /
- 305 *Mar: Syr Tomas Miltwn . 1632 .*
Klywais waedd vawr klais oedd vaith *i*
ymynwes dŵ mann sy deg. /
- 309 *Mar: S. Nannav: Gwae lv r sir gwyl yr oes honn k*
Krist wynn kroesed i enaid. / 1632 .
- 313 *Mar: Elsbeth gwraig Wmffre lloyd (yr attwrnai) . 1632 .*
Os trom oedd ystorn vdynt *l*
llaw dŵ gwynn y llwyd i gŵr
- 319 *ſ* *Domas lloyd o Riwabon . 1633 .*
Gwelais lŷs dêg lŷys lês da *m*
ras yn llawn iw aer Sion llwyd. /
- 323 *ſ* *Roger Trevor: Y Gwrolwalch di grevlawn n*
Trwy vawr lwk ytt Trevor lân. /
- 327 *ſ* *Domas ffans: Y maelor i mae Alarch o*
ith raid ti ath Aêr Ertyn . 1633 .
- 331 *ſ* *Syr Siams Prys, marchog, o ynys y maengwyn . 1633 .*
Y marchog trigarog iawn *p*
yn hen ſarll ynhowyn el
- 335 *ſ* *Syr Tomas Salbri o Lyweni . 1633 .*
Y marchog klav mawr ych klôd *q*
. mark sy vwy ywch markwys vydd. /
- 339 *Mol: Gr: Nanney or Dolegwynn . 1633 .*
Vn dyn bŷw sy n dwyn y bêl *r*
ach henwi n ſarll vwch no nêb. /
- 343 *ſ* *Lewys Nannav o Vaes y pandy . 1633 .*
Y Glain difalch glan dyfiant *s*
mwyfwy n barch yma i vwy n benn. /

- 347 *Ʒ Sion llwyd o Riwaedog . 1633 .*
 Mae Aer kennym ryw Kynan
 dêl n Ʒarll da dyl n wir *Sion Kain* *a*
- 351 *Mar: Dr ffowk Prys (y defein) o lann vechain . 1633 .*
 Oer gŵyn yw awr ag ennyd *b*
 Eisag bŵys yw n Esgeb Sion .
- 355 *Mar: Edward Prys or llwyn ynn . 1633 .*
 Sein oer boen fv synnv r byd *c*
 düw iw Aer Sion deiroes hir . /
- 359 *Mar: Sion llwyd o Riwabon . 1633 .*
 Troes hiraeth drwm alaeth mawr *d*
 düw gwynn gyda i deg enaid . /
- 363 *Mar: Mestres Elis o blas Alrhe . 1632 .*
 Troes wylaw maith tros lv mawr *e*
 düw n blaid gyda i henaidd hi . /
- 367 *Mar: Gr: Tanad vikar llann ymlodwel . 1633 .*
 Troes duw iâs oer trais 'di sal *f*
 iw vŵw dêl a nêf iw dâd
- 371 *Mar: morys lloyd o Lan Armon . 1633 .*
 Krist ai rhoes gwae r kroestai r hawg *g*
 düw mawr i enaid morys
- 377 *Mar: Rys lloyd o Gowrnwy . 1633 .*
 Kêr ywch weled kroch wylir *h*
 ras yn llawn iw Aer Sion llwyd
- 381 *Mar: Siam's Phylips: Safodd drwy Sir vaesyfed* *i*
 am rann tēg mae r enaid hael . 1633 .
- 385 *Mar: Edward Gethin o Faesbrog . 1633 .*
 Troes dŵnstr treisio dynion *k*
 a vo naw oes vŵw n i ol
- 391 *Ʒ Rissart Miltwn: Y llew tal Ʒarllwaed helaeth* *l*
 adael ywch hoedl a iechyd . / 1634 .
- 395 *Ʒ Sion llwyd o Gowrnwy*
 düw n rhŵydd ir dŷn a rhyddyd *m*
 awr deisiav drwy rād Ʒessv . / 1634 .
- 399 *Ʒ Rob: Blodwel: Mae Aer gwâr am wîr gariad* *n*
 am y wlad a vo mlodwal . / 1634 .
- 403 *Ʒ Edwart wynn or plas yn Eunant . 1634 .*
 Vn gŵr ym aeth gaerav main *o*
 dy oes yn ddegoes a ddêl . / Cp. 537, 721, below.
- 407 *Ʒ Hwmffrey lloyd yr Attwrne . 1634 .*
 Pwy ar lawnder pŵr lendyd *p*
 ŵyth hir oes ith ro Ʒessv . /
- 411 *Mar: S. Blodwel: Och ddwywlad klywch ddialedd* *q*
 ai bŵr rās iw vâb Rissart . / 1634 .
- 417 *Mar: Sion llwyd o Lann vorda . 1634 .*
 Och viloddd klywch ofalv *r*
 a vo naw oes vŵw n i ol . /
- 423 *Mar: Dd: Morys: Blin doe a fv blaned vaith* *s*
 a vo naw oes vŵw n i ôl . / 1634 .
- 429 *Mol: Edwart Tanad vikar llann ymlodwal . 1635 .*
 Y Gŵr llên glân garr-llaw n gwlad *t*
 ach evro n York ich rhann êl . /

- 433 *ſ Wm: Gethin: Ymaesbroc i mae mesbren a*
 ywch hir oes ach Aer Roesser . 1635 . *Sion Kain*
- 437 *ſ Robart ffowls o L. vechain "person da pris naw dean."*
 Y Gwr llên dŵg wŷr llv n d'ôl b
 dewi ne Gaer y dŷn gwych . / . 1635 .
- 441 *ſ Roesser Puw o Lwyn tydmon yn Llann y mynych*
 Y Gwr ifank gair Ofdd c
 pw parô düw parhav does . /
- 445 *ſ Andrew parri "mwy i afael ym meifod" . 1635 .*
 Mae ên gŵr glân mewn gwir glôd d
 parri mewn hap a hiroes . /
- 449 *ſ Simwnt Thelwal o Blas y ward . 1635 .*
 Vn Gŵr enwog a evrir e
 dann dduw gwynn doi n ddŵg vnwaith
- 453 *ſ Dr Sion Owens esgob Assa, "Athro*
addfed . . . archiagon i vôn."
 Wrth reol yr Athrawon f
 ŵr glew ddysg varglwydd Esgob . / 1635 .
- 459 *ſ Wm. Mostyn: Mae ên Gŵr main a garaf g*
 êl y meist'r wiliam mostvn . / 1635 .
- 463 *ſ Rissart Parri or Kwm ynhegaingl . 1635 .*
 Y Gwr enwog rieni h
 power Jarll ywch parri wynn . /
- 467 *Mar: Ann gwraig Harri Tudyr o Lann vechain . 1635*
 Oer oedd alar ar ddeulv i
 a vo naw oes i vyw n wyth .
- 471 *Mar: Edw: Owen o Lanwddyn . 1635.*
 Trist yw r sôn tros dayar sydd k
 i law düw aeth le da iawn . /
- 475 *Mar: Siors Pilatwn o Emral . 1635 .*
 Troes düw vdfa trist adfyd l
 gwedi i oes ef i gadw Siân . /
- 479 *Mar: Robert Jones o ysguennan . 1635 .*
 O ddüw wynn ai ddaioni m
 ne vwy bid iw vâb Edwart . /
- 485 *ſ Syr Robert Eytyn . 1636 .*
 Marchogion gyfion i gwedd n
 düw nef ai gadawo n iach .
- 489 *Mol: Tho' Prys: Y dewr enaid or yny / Gerigog o*
 einioes hŷd yr ynys honn . /
- 493 *ſ Syr Persi Herbert: Y dragwn iw diriogaeth p*
 devro n Jarll penn dewrion wyd . / 1636 .
- 497 *ſ Syr Edwart Llwyd or Berthlwyd . 1636 .*
 Y marchoc ffres evrec sydd q
 Byw n y glod yn beun gwledydd . /
- 501 *ſ Vathav Prys: Y pennaeth o dop henieirll r*
 o waith prins vyth mathav prys . 1636 .
- 505 *Mar: Rowland Owen o Vachynlleth . 1636 .*
 Aeth dolvr maith i devlv s
 aer am warr i Aer Amên
- 509 *Mar: Robert Wynn o Vaes mochnant . 1636 .*
 Troes diliw treisiad elawr t
 râs a neith iw aer sy n ôl . /

- 513 *Mar: Wm: Nannav: Hîr gwynwch y rhawg ennvd . . . a*
Nannav awn niunav iw ol. / 1636 . *Sion Kain*
- 517 *Mar: Rich: Blodwel: Diliw fv welcd alaeth . . . b*
deiroes o hŷd iw Aer Sion . 1636 .
- 521 *Mar: Richard Jones o Westyn . 1636 .*
Tîr Marthin ond trwm wrthym c
oes i wraig ddwyoes ar ôl
- 525 *Mar: Dd: Jones o Lanwddyn . 1636 .*
Gwaith ofer yn gaeth hefyd d
oi vlaen i nef lawenydd .
- 529 *Mar: Sian Llwyd gwraig Evan Glynn . 1636 .*
Tros Arwystl i troes hiraeth e
gorevfab iw gwr ffan .
- 533 *f Domas Glynn o Nannllai . 1637 .*
Ŵn oen duw sy n enaid sîr f
Saith hir oes ith ro fessv. /
- 537 *f Edw: Morys, "karw kaer Aber kynllaith" . 1637 .*
Mae gair y mwya i gariad g
dy oes yn ddegoes a ddêl. / Cp. 403 above.
- 541 *f Huw Gethin o Vaesbroc . 1637 .*
Vn Gŵr kaf mewn gair kyfan h
dy oes yn ddwyoes a ddêl. /
- 545 *f Sion Vychan o Ddvdvlst . 1637 .*
Y Gŵr dôf howddgar dyfiad i
ne fwy iehwi Sion vychan .
- 549 *Mar: Lius o "Knowsle," gwraig (1) Esgob Huws, (2) Dd:
Holant, (3) Wiliam Wynn o Lanfair . 1637 .*
Troes dvoer gwyn trist ar gylch k
i lâw düw aeth le da iawn. / See MS. 117, p. 91.
- 553 *Mar: Sion Miltwn o "Dwr Gwenynawc" . 1637 .*
Troes dvoer hwyl trist yw rhawc l
deiroes yr hŷdd dros Aer hwnn. /
- 557 *Mar: Sion Edward or Wavn . 1637 .*
Dvnvstr fv drawiad anial m
deiroes yr hydd dros aer hwnn .
- 561 *Mar: Wiliam Gethin o Vaesbroc . 1637 .*
Diliw troed wylaw tradwys n
i law düw aeth le da iawn. / Cp. 575 below.
- 565 *Mar: Syr Piter mwtton, vstvs Gwynedd . 1638 .*
Troes düw anap trist ennvd o
ras a nerth ir rhai sy n ol .
- 569 *Mar: Lymley Wiliams o Veifod . 1638 .*
Troes diliw treisiad elawr p
düw gwynn gyda i deg enaid
- 575 *Mar: Elin Wenn o Ddolychawgryd gwraig Gr: Nanncy*
Braw a wnaeth briwiav neithawyr q
i law düw aeth le da iawn. / 1638 . Cp. 637 below.
- 581 *Mar: Morgan ap Rys o Ddyffryn Ceiriog . 1638*
Kêr düw ai rhoes kryd y rhawg r
êl ym lle hwnn Elin llwyd. /

- 587 *Ʒ Herbert Vychan* : Yr aer berl ar wyr y byd . . . *a*
or brvt vych Herbert vychan . / 1639 . *Sion Kain*
- 591 *Ʒ Rissart Prys o Ogerddan* . 1639 .
Yr impren o rŷw Emprwyr *b*
ach evro n Ʒarll ich rhann êl . / *Also MS. 117, p. 349.*
- 595 *Ʒ Lewys Nanncy o Vaes y pandy* . 1639 .
Klymv r wyf klo mawr afael *c*
Oes i neun Lewys nannav .
- 599 *Ʒ Sion llwyd o Riwedawc* . 1639 .
Af a mawl lle kâf y mêdd *d*
deuro n Ʒarll penn dewrion ŵyd .
- 603 *Ʒ Sion Vychan o Lan y llynn* . 1639 .
Yr hŷdd gwar hael rhoddgar iawn *e*
hiroes ywch mari a Sion . /
- 607 *Ʒ Owen Edwards o Dref Garn ymhenfro* . 1639 .
Y dewr gwaedol drwy godiad *f*
dy oes yn deiroes i del . /
- 611 *Ʒ Syr Edward llwyd or Berthlwyd* . 1639 .
Y marchoc avr helmoc hir *g*
bennod hael byw n benn tylwyth *See 625 below.*
- 615 *Ʒ Wiliam Morys o Westyn 'ymro Osswallt'* . 1639 .
O bv gŵr pawb ai gwirien *h*
wedi i rwysg ef deiroes gŵr .
- 621 *Ʒ Syr Thomas Salbri o Lyweni* . 1640 .
Y llêw n geidwad llawn gadarn *i*
braens or Ʒeirll yn brins yr êl
- 625 *Ʒ Syr Edw. llwyd* : Moli r ŵyf mawl orevfawr *h*
ach aer fo Ʒarll a chav r varn . 1639 . *See 611 above.*
- 629 *Mar: Ales gwraig Wiliam Pennrhyn* . 1639 .
Troes dvnos atbrist yw n siŵr *l*
rhwysg wŷch a hiroes iw gwr *Cp. 823 below.*
- 633 *Mar: Margred gwraig Hugh Derwas* . 1639 .
Mae oer alaeth mawr wylwn *m*
deiroes i Hüw derwas hael . / *See 854 below.*
- 637 *Mar: Tomas ystanlai or Knwkin* . 1639 .
Troes diliw treisiad elawr *n*
i law düw aeth le da iawn . / *Cp. 561, 575, 693.*
- 641 *Mar: Rolant Pw o Ddol y korslwyn* . 1639 .
Trist yw r hwyl lle troes düw rhawc *o*
a vo naw oes vvw n i ôl .
- 645 *Mar: Mathav Prys or Park* . 1639 .
Troes diliw treisiad elawr *p* *Cp. 637 above.*
kadw i Aer yn benn kedyrn byth .
- 649 *Mar: Sion Atkins or Deuddwr* . 1640 .
Oer oedd och herwydd achos *q*
enw mawr iawn i mae r enaid . /
- 653 *Mol: Arthur Prys or Vaenor* . 1640 .
Mae oen difalch mŵyn dyfiad *r*
devro n Ʒarll penn dewrion ŵyd . /
- 657 *Ʒ Wmffre Wynn vikar osswallt* . 1640 .
Y llên o rym llawn i râs *s*
dewi ne Gaer y dŷn gwyech .

- 661 *ƒ Rolant Owain person Bodffari*. 1640.
Yr awdvr llên ar dri llv a
a chaer yn vark ich rhaun vydd *S'on Kain*
- 665 *ƒ Rissiard llwyd Attorney ir brenin*. 1640.
Hên Awdvr hynn ni wedynt b
ach evro n ƒarll ewch ir nôd./
- 671 *ƒ Olvr morys person Llann Bedr*. 1640.
Y rhwydda i glôd rhoddioe wlêdd c
Eisag brÿd Esgob yr êl./
- 675 *Mar: Edward ƒfans o Swinai*. 1641.
Troes dvnvstr treisio dynion d
a vo nâw oes vÿw n i ôl./
- 679 *Mar: Roger Gethin o Vaesbrog*. 1641.
Trwm arnom yw term ocrnad e
ai bÿr enaid iw brynwr./
- 683 *Mar: Syr Wiliam Sions o Gastellmarch*. 1641.
Brav y darfv braw dirfawr f
ar graffweilch vo i Aer Gruffvdd./
- 689 *Mar: Roesser Kinaston Atturney o Riwahon*. 1641.
Troes düw ynn ôch trist a wnaeth g
enw mawr iawn i mae r enaid./
- 693 *Mar: Sian merch Huw Nannaw gwaig (1) Elis o Riwedawr*
(2) *Lewys Gwynn or Dolav Gwynn*. 1641.
diliw rhoed dolvr yw hynn h
i law duw aeth le da iawn./ Cp. 561, 575, 637, 763.
- 697 *Mar: Wiliam Gruffydd o Gaernarfon*. 1641.
Trwm yw ar wyr tramawr wedd i
iechyd hir i verched hwynn./
- 701 *ƒ Sion Wynn o Gessail Gyfarch*. 1641.
Bv kynn glwyslan i gledd k
Sion yna i bych Sion yn benn./
- 705 *ƒ Rissiard Pw o Ddol y korslwyn*. 1641.
Hil Seisyllt hael oes oesoedd l
wyth hir oes ith ro ƒessv./
- 709 *ƒ Wm: Morys: Y glain hoywfrais glân hyfryd* m
a eherdded fwyfwy ch vrddas./ 1641.
- 713 *ƒ Owen Thelwal: Af ar gân Efroc wyneb* n
devro n ƒarll penn dewrion wÿd* 1641.
- 717 *ƒ Dr Wm: Gruffydd Siawnsler Bangor a Llanelwy*. 1641.
Yr hydd galond rhwydd galon o
devro n ƒarll penn dewrion wÿd*./ Also MS. 117, p. 307.
- 721 *ƒ Wm: Pennrhyn: Y llew dv doeth lliw dy dâd* p
dy oes yn ddegoes a ddel./ 1641. Cp. 403 and 537 above.
- 725 *ƒ Sion Owens esgob Llanelwy*. 1641.
Dewis gwÿr dÿws a gerynt q
ach evro n York ewch ir nôd./
- 729 *ƒ Wiliam Wynn o Lanfair*. 1641.
Y brevlew ffyrf berl y ffair r
ach evro n ƒarll ich rhann êl./

* The final four lines are the same in both poems.

- 733 *Ʒ Rob: Gruffydd o Bengwern . 1641.*
Y ddewgorff voneddigion
vo i chwi a mari Amên. / *Sion Kain* *a*
- 737 *Ʒ Dd: Pennant: Y Gŵr ifank arafaid* *b*
y bo ch wyneb chwi vnwaith. /
- 741 *Ʒ ofyn kymod Wm: Wynn o Lanfair . 1642.*
Dŷn ŵyf vi sydd dann vai Sion *c*
yn oes dŷn eisiav dwyneb.
- 745 *Ʒ Dd: Pennant o Bvchdan . 1642.*
Y Gwr ifank arafaid *d*
Y bo ch wyneb chwi vnwaith. /
- 749 *Ʒ Wm: Robinson: Klvdo r wyf klod orevfael c*
iw gloi n gylch am y glin gwynn . 1643.
- 753 *Ʒ Vorgan Vychan i ofyn twrch dros Sion Tanat . 1642.*
Kavv r ŵyf kynnar ufael *f*
i chwi liroes a chariad. /
- 759 *Ʒ Robert Dafis ifank o Wysanav . 1637.*
Kavv r ŵyf kawn orevfael *g*
ywch dafis bob mis amên.
- 768 *Mar: Olŷir Morys: Diliw fv ddyrnod Elawr h*
i law düw aeth le da iawn. / 1642. See 693 above.
- 767 *Mar: Tomas Ʒfans: Rhod i Angav rhvw dynged . . . i*
Oed hên iw aer Evtyn wŷch.
- 771 *Etto: Trwm arnaf y troe marwnad k*
düw gwynn wyt dŵg ni atto. / 1642.
- 775 *Mar: Elin ail wraig Hwnffrey Ilwyd yr attorney*
Troes düw nêf trais dv a wnaeth *l*
deiroes yr hydd dros ŵr honn.
- 779 *Mar: Elnor Morys aeres Iloran . 1642.*
Aeth alaeth o waith elawr See 863 below. *m*
rhwysg Ʒarll a hiroes iw gŵr. / See 137 above.
- 783 *Mar: Wiliam Lewys Annwyl . 1642.*
Och weled trymed tramwy *n*
Amen i Wiliam Anwyl
- 789 *Mar: Lewys Naney o Vaes y Pandy . 1642.*
Prôdd ŵyl i parodd Elawr *o*
yma i dêl iw vam ai dâd.
- 793 *Mar: Tomas Mostyn or Rhvd . 1642.*
Troes dvoer gŵyn trist ar gylch *p*
wedi i rwysg ef deiroes gŵr.
- 797 *Mar: Syr Roger Mostyn . 1642.*
Hir noethai krist trist i trodd *q*
deiroes yr hydd dros ŵyr hwnn. /
- 801 *Ʒ Sion Kinast or Bryngwyn . 1643.*
Y Gwr difalch gwar dyfiad *r*
kannoes dŷn Sion Kinast wŷch. /
- 805 *Ʒ Ruffydd Nanney: Or haelion sy n rheoli s*
llâw nonn i gadw llêw Nannav. / 1643.
- 809 *Ʒ S. Edw: or Wavn: Y llew iawn sad llawen sydd . . . t*
ach henwi n Ʒarll vwch na neb . 1643.

- 813 *Mar: Syr Siams Prys o ynys y maengwyn, marchog* . 1643 .
Tra dŵys yw trawiad Jessv a
i vynwes düw vann sy dêg . Cp. 827 below. *Sion Kain*
- 819 *Mar: Arthur Prys or Vaenor* . 1643 .
Powys lv pwy sy lawen b
iw wraig ai verch rywiog vo . /
- 823 *Mar: Als Bwgs gwraig Robart ffowlks* . 1643 .
Mae dolvr oergvr ergyd c
rhŵysg wŷch a hiroes iw gŵr . Cp. 629 above.
- 827 *Mar: Capten Roesser miltwn o Blas Gadwgan* . 1643 .
Aeth yn ôl gwaith vn elawr d
i vynwes düw vann sy dêg . / Cp. 813 above.
- 833 *Mar: Elsbeth gwraig Syr Gerard Evtyn* . 1643 .
Troes düw ynn och trist a wnaeth e
ir lle mae vo farll Amên . /
- 839 *Mar: Sion Vychan ai aer Owen Vychan o Bentlyn* . 1643 .
Dilie rhoed dolvr yw hynn f
düw wynn gyda i dav enaid
- 845 *Mar: Sion Vychan or Kaethle vavr, Towyn* . 1643 .
Diliw rhoed wylir o hynn g
a Gwydd . . Gwion yn wag gwae ny ni . . .
llvossawg sy n llaw Jessu . See MS. 117, p. 35.
- 849 *Mar: Dr Sion Dafis o Vallwyd, 'angel o ddyn'* . 1644 .
Trom yw oer och tramawr wedd h
difyr vo ir doctor dafis . / Also MS. 117, p. 555.
- 854 A note, in later hand, correcting S. C.'s pedigree of A. Gr: p. 629 above.
- 855 *Mar: Sion Llwyd o Riwedoc pan oedd glaf* . 1645 .
Troes dv fraw hir trist fv rhawc i
hir oed i vyw n Rhiwedawc . /
- 859 *Mar: Rys Tomas o ystyn holwyn* . 1645 .
Oer oedd alar ai ddilyd k
yn y Trwm i enaid Rys . /
- 863 *Mar: Sian Arghwyddes Llwyd o Geiswyn* . 1645 .
Aeth alaeth o waith elawr l
awr eisiau hael aeres honn . / See 779 above.
- 867 *Mar: Walter Gruffydd o vechain* . 1646 .
Oer i gwynn awr ag ennyd m
deiroes i Siors dros y sir . /
- 871 *Mar: Sion Kinast or Bryngwyn, siryf* . 1647 .
Y dewr gwrol drwy gariad n
y bo ch wyneb chwi vnwaith . /
- 875 *Mar: Sion Llwyd o Riwedoc* . 1647 .
Trom yw oer och tramawr wêdd o
i Lewys wych ar ol Sion . /
- 879 *Mar: Huw Nannav* . 1647 .
Troes diliw treisiad elawr* p
a vo n farch i vyw n i ol .

* The first line of the next elegy is the same. See also pp. 569, 637, 645.

- 885 *Mar: Marged o Lan Tanad gwraig Edw: Thelwal* .
Troes diliw treisiad elawr*
deiroes yr hydd dros ŵr honn . 1647 . *Sion Kain* *a*
- 889 *Mar: Sion Vychan o Gefn bodig* . 1648 .
Y rhwydda i glod rhoddiog lys
adael ywch hoedl a iechyd . *b*

MS. 117 = Hen. 513. POETRY by RHYS & SION KAIN, *Richard & Sion Philip*, etc. Paper; 12 × 8 inches; 566 pages; mostly in the autograph of the respective authors; repaired and strongly bound in morocco.

This MS. is made up of the original copies of the Cywyddau—the paper, with slight exception, bears evidence throughout of having been folded and carried in the authors' pockets till it was worn at the creases. The text is more or less imperfect on pages 1-4, 405-6, 409-24, 431-2, 435-6, 448-50, 459-508, 517, 561-6, and pages 559-60 consist of fragments. Titles are, as in MS. 116, in the hand of Rob: Vaughan.

- 1 *Mar: Syr Wiliam Glyn—imperfect*
Troes duw oer sorr trist yw r sain
El oi vab ar ôl i vedd . *Sion Kain* *c*
- 5 *Mar: Syr Rissart Prys o Ogerddan*
Mac oer alaeth mawr wylir
ras a nerth ir rhai sy n ôl *d*
- 9 *Mar: Edw: Morys—"athro i bob hyfreithiwr byw"*
Troes duw anap trist ennvd
ymraint hardd mae r enaid hael . / *e*
- 13† *Mar: Hester gwraig Sion Miltwn (o Weunynog)*
Wylaw r wyf val yr afon
ffriwlan hael ffar-wel y nhâd . / *f*
- 19 *Mar: Tomas Prys o Lann vred*
Jessv dirion ystyried
a vo n farll i vyw n i ôl *g*
- 23 *Mar: Edwart aer Huw llwyd o Lwyn y maen* .
Troes duw oer och trist yr aeth
dûw gwynn mae enaid y gŵr . / *h*
- 27 *Mar: Catrin Powel o Alrhe* . 1622 .
} mae wylaw ym maelawr
a gras a hap iw gwr Sion . / *i*
- 31 *Mar: Tomas Vychan or Pant glas*
Troes dau anwyl trist ennvd
i Sion i Aer sy n i ol . / *k*
- 35 diliw rhoed wylir o hynn &c. *See MS. 116 p. 845.* *l*
- 39 *Mar: Lewys Anwyl* . . *bv Siryf* . . *ymeirion* . 1642 .
Troes dvoer och trist oer wedd
oi vlaen i nêf lawenydd *m*
- 43 *Mar: Sian llwyd gwraig phylib Sienings*
Oer wylaw mewn arwyl mawr
hiroedl iw phlant ai hwyrion . / *n*

* The first line of the previous elegy is the same. See also pp. 563, 637, 645.

† The Cywyddau on pp. 13-19 have no signature, but they are in S. Kain's hand.

- 47 *Mar: Wm: Wynn o Lanfair*—"llys kinmael"
Gair vn a gae ar wynedd
byw yn llawen yn benn llowydd *Sion Kain* *a*
- 51 *Mar: Katrin gwraig (1) Syr Rys Gr: or Penrhyn;*
(2) Syr Ios Mostyn
Trawodd byth lle trodd y bâr *b*
i dyfv parch devfab
- 55 *Mar: Ifardinande Salbri o Lyweni*
Troes duw alaeth trist wylen *c*
oi vlaen i nef lawenydd
- 59 *Mar: Gr: llwyd ap Lewys llwyd*
Mae oer boen am a wŷr byd *d*
ar i ol iw aer wiliam
- 63 *Mar: Sion Salbri o Leweni*
Difrifol dôf ar ofyn *e*
draw n vn i dirion enaid
- 67 *Mar: Elin gwraig (1) S. Owen; (2) Syr ffransys*
Efyrs . 1626
Holl vonedd Gwynedd i gyd *f*
iw hil ai hepil iw hól . /
- 71 *Mar: Sion Atkins or Deuddwr . 1640 .*
Oer oedd och herwydd achos *g*
enw mawr iawn i mae r enaid
- 75 *Ʒ Sion Owen Esgob llan Elwy . 1641 .*
Dewis gwŷr dŵys a gerynt *h*
ac evro n York ewch ir nôd
- 79 *Mar: Wm: Thomas ffrisiwr o Groes Oswallt . 1641 .*
Wylaw'r ydym lwyr adwyth *i*
llvossawg sy n llaw fessv . /
- 83 *Mar: Ann gwraig Sion Prys or Rhiwlas . 1609 .*
Troes diu nyth trist yw ynn ni *k*
a drigo n iach drigain oes . /
- 87 *Mar: Wm: Nannav o Ddol-lechawgryd . 1636 .*
Hir Gwynwch y rhawg ennyd *l*
Nannav, awn ninnav iw ôl . /
- 91 *Mar: Liws Knowsle gwraig yr Esgob Huws . 1637 .*
Troes dvoer gwyn trist ar gylch &c. See MS. 116, p. 549. *m*
- 95 *Mol: Morgan Glynn: Y dewr galond avr goler* *n*
dwyoes na ba deisiav n benn . / *Rys Cain*
- 101 *Mol: Gr: Nannav: Or haelion sy n rheoli* *o*
llaw Nonn i gadw llew Nannav. 1643 . *S. Kain*
- 105 *Ʒ Robert llwyd or Rhiw Goch*
Mae vn ai balf lle mae / n / bvdd *p*
drych gwynedd dewr chwecgeinoes . / *S. K.*
- 109 *Ʒ R. Tomas o Veifod: Yr oen glan i rannv gwledd* *q*
oes ytt yma Rys Tomas *S. Kain*
- 113 *Ʒ S. Wynn o Gonwy: Mae gwr kall yma a gâr kant* *r*
i chwi r el ddrych yr haelion . / "
- 117 *Ʒ Simwn Thelwal: O Sgwieriaid os gwiddwn (?)* *s*
dann nef ath adawo n iach . *S. K.*

- 121 *Mol: Tomas llwyd (o Nant ffreuer) . 1595 .*
 Pa wr enwog pwr vnion
 boed hir ywch byw trwy iechyd *Rys kain* *a*
- 125 *ŷ Sion Trevor o Vryn kwallt*
 Pwy r gwr doeth piav r gair da
 yn ochr y wawn i chwi r ôl. / *Rys Cain* *b*
- 129 *Mol: pedwar mab Sion Trevor o Drevalyn*
 O dai enwoc adwaenwn
 bedwar Jarll heb dreio r llin " " *c*
- 133 *Mol: ffowlk midltwn: 7 mae Eryr mwy arwallt . . .*
 ich hil ach hâd ich ol chwi. / " " *d*
- 137 *ŷ J. Edw: Muhlston: Dy nawdd ar lled noddwr llw . . . e*
 ai dri oed iw Aer Edwart " " *e*
- 141 *ŷ Sienkin llwyd or Berth lwyd*
 Rhodd duw nêf rhwydd dann ofyn
 kann mlynedd kynyn diwedd does *no signature* *f*
- CYWYÐEU AC ODLEU SION KAIN.*
- 147 *ŷ Edwart Williams person y Drewen 1626*
 Y Gŵr llen doeth gwâr llawn dysg
 dvram a byw bedeiroes *Sion Kain* *g*
- 151 *ŷ Elis Brynkir: Y Glain hael galon helaeth h*
 a chewch ped vae chwech ychen
- 155 *Etto: Y Gwr Gwynn ar gair gannoos i*
 düw gwynn hael dy dygio n hir . 1626 .
- 161 *ŷ Wm: Prys or Rhiwlas: Y llew'n rym llawn o ras . . . k*
 rhwyysg farll ywch a theiroes gwr 1648 .
- 165 *Mar: Siams Phylib*
 Troes duw vriw dwys trist fv r dydd
 deiroes yr hydd dros aer hwnn. / *l*
- 168 The pedigree of James Philip of Ilan Dewi ystrad ynni *m*
- 169 *ŷr Deon Banks o Lanelwy*
 Blaen ffydd ai llywydd gallvawl wyt ym
 ywch godiad a pharch geidwad y ffydd *n*
- 173 *Mol: Dr Huws: Y Gwr llen doeth gwâr llawn dysg . . . o*
 ond Elwy teg dêl i ti . 1626 .
- 177 A note of the armes that may be borne by Mr Robert lloyd *p*
- 179 *Mol: Rys llwyd o Lundain*
 Y llwyd hael vwch llw tylwyth
 ych oes yn ddwyoes a ddêl. / *q*
- 183 *Mol: Edw: ffans: Düw a rodd Awdur addas r*
 deinioes yn ddegoes a ddel
- 187 *Mol: Dr ffowk Prys o Lanvezain*
 Y Gŵr llen bruisg ir llawn brav
 Eisag byw varn Esgob vych *s*
- 191 *Mar: Lewis Gwyñ o Dowyn*
 Diliw fv ddyrnod elawr
 enw mawr iawn i mae r enaid . 1630 . *t*
- 197 *ŷ Sion ap Edw: Penrhyñ*
 Y Gwr hael sad gwrol sydd
 a chydwaed moelyrch Edwin (1. 58) || *u*

- 199 *"Am ddeugar sydd glaf," Huw Gwynn Bodwrda a Ris'rt:*
Huws: Oer vraw yna ar vriw anial *a*
 duw nef ai kodo ill dav n iach *Sion Kain*
- 203 *ŷ Sion Edward:* Y Gŵr or Wavn gore i ryw *b*
 i chwi hiroes a chariad
- 207 *Mol: Tomas Sions o Helygen ynhegaingl*
 Y llew kaid vwch llv kedyrn *c*
 ith rās êl gydath Aer Sion
- 211 *ŷ Syr Rosser Mostyn:* Y marchog kalonog glan *d*
 a vo n y byd i fyw n benn./
- 215 *ŷ Edw: Thelwal o Lan Tanat*
 Yr Aer gwâr evrawg eryr *e*
 y bo ch wyneb chwi vnwaith
- 219 *ŷ Wiliam vychan Sirif Ddinbych*
 Y Siryf drws arf, a drych *f*
 awchlym vych Wiliam vychan
- 223 *ŷ Syr Rissart Prys o Ogerddan marchog*
 Y pennaeth vwch pob bonedd *g*
 y bo dy radd byw dair oes
- 227 *Mol: Robert Salbri o Langollen*
 Y llew n i rym llawn o rās *h*
 gwres yn hiaith ath groeso n hir
- 231 *ŷ Vathew Prys:* Mae oen rhoddllawn mewn rhyddlys *i*
 ŷ roi gwledd vawr Arglwydd vych
- 235 *ŷ Syr Sion Bodfel:* Y marchog avr helmog hir *k*
 Ar llv ith ôl ŷarll ith welwyf
- 239 *Mol: Mredydd Morgans o Aberhavesp*
 Y Gwr rhywiog ar heol *l*
 y glin ar mwnwgl vnwaith
- 243 *Mol: Syr Harri Salbri, o Lyweni, Barwnet*
 Y Gwr o stad dann Grist wynn *m*
 barwn ne iarll in bro ni ./
- 247 *Mol: Morgan ap Rys, "Efrawg dyffryn keiriawg"*
 Y melwas or gwychblas gwynn *n*
 ich gwelwyf chwi ag Elin
- 251 *Mol: ŷfan Morgan person ŷlanverres*
 Mae vn llen mwynllew anial *o*
 y bo ch wyneb chwi vnwaith
- 255 *Mol: Tomas Puw o Lwyn tydmon yn ŷlanymynyck*
 Y dewr galawnt avr goler [See 95 supra.] *p*
 yt Tomas Puw duw a dâl
- 259 *Mar: Syr Siams Prys o Ynys y Maengwyn . 1643 .*
 Tra dŵys yw trawiad ŷessv *q*
 i vynwes dŵv vann sy dêg
- 263 *Mol: Wil: Wynn o Lanfair ap John ap Wm: . 1641 .*
 Y brevlew ffyrf berl y ffair *r*
 ach evro n ŷarll ich rhann êl
- 267 *Mol: ŷfowk ŷlwyd o Henllan*
 Y ffilwch vilwr ffilwch velyn *s*
 awr deisiav drwy rad ŷessv

- 271 *Mol: Edw: Prys or Drefnewydd*
O drefi r byd drwy vawr barch *a*
glan gylch gwmpas glin y gwr *Sion Kain*
- 275 *Mol: Syr T. Midlton: Y marchog enwoc aned* *b*
avr gŏron drwy hir gariad ./
- 279 *Ʒ Lewis Gwyn o Lan Idlos*
Y llew n i rym llawn o rās *c*
y oes yn bwmoes i bo
- 282 Davydd mae r beirdd yn dyfod *d*
anhffryd byd heb dy benn ./ *Gutto or Glyn*
- 287 *Mar: Rissart Wynn o Lansilin*
Gwae ni ni oes vo gwyn yn iaith glywed kanllef *e*
duw rhodded iw dir heddyw oesav vil ir rhai sy fyw.
- 291 *Ʒr Deon Banks: Y proffwyd doeth praffwaed da* *f*
Siagob vodd Esgob vyddych
- 295 *Ʒ Gr: Tanat, fîcâr llan Sanffraid y mēchain*
Y Prelad llawn gariad gŵr *g*
Tanad hael aed hwnn yt ti
- 299 *Ʒ S. llwyd o Rywedog: O Aerod vil erioed fv* *h*
Sion at hap oes hen ytt el.
- 303 *Ʒ Edw: Owain o Lanwddyn*
Y Gwr dwysteg gwar distaw *i*
ai chwe oed vo i chwi Edwart
- 307 Yr hŷdd galond rhwydd galon &c. *See MS. 116, p. 717.* *h*
- 311 *Mol: Thomas Prys or Ynys grygog . 1636.*
Y dewr enaid or ynys *l*
ennioes hyd yr ynys honn
- 315 *Ʒ S. llwyd o Garrog; Y Glain distaw glan dystod* *m*
Enioes hydd ar dy benn Siôn ./
- 319 *Ʒ Wm: Penrhyn; Y llew di gas lliw deg wr* *n*
rhwysg ywch a gras ag iechyd ./
- 323 *Ar briodas Symon Thelwal a merch Hum: Jones*
Receaver Gwynedd
llawenydd gwnn llawn dda i gyd *o*
mae r kwyso i vod markwys vŷdd
- 329 *Mar: Siors Pulstwn: Troes dŷw vdfa trist adfyd* *p*
gwedi i oes ef i gadw Siain . 1635
- 333 *Ʒ Byrs llwyd or Dŏl "dŷrn a nerth Edeirnion"*
Y dewr haelwalch rhylew *q*
einioes Sêth ddaionvs iawn
- 337 *Ʒ Sion Sieffres: Y Gwr ifank arafaidd* *r*
y bo ch wyneb chwi vnwaith . 1635 .
- 341 *Mol: Morys llwyd o Lan Armon*
Y llwyd ystig llew distaw *s*
hiroes oll ywch morys llwyd ./
- 345 *Ʒ H. Vychan: Yr Aer berl ar wyr y byd* *t*
Or brvt vych Herbert vychan . 1639 .
- 349 Yr impren o ryw emprwyr &c. *See MS. 116, p. 591.* *u*
- 353 *Ʒ Sion Vychan; Y rhwydda i glŏd rhoddiog lŷs* *v*
adael ywch hoedl a iechyd . 1648 .

- 357 *Mol: Harri Salbri, aer llyweni, ap Syr Sion*
Holl Vonedd Gwynedd i gyd
Aer llyweni n farll vnwaith *Sion Kain* *a*
- 361 *f ofyn cynnod Wil: Wynn o Lanfair . 1642 .*
Dyn wyf vi sydd dann vai Sion
yn oes dyn eisiav dwyneb *b*
-
- 365 *Mar: Ffan Llwyd o Hafod vnos.*
Cwyn a wyddom cawn weiddi
Aed i nef lwydwyn ffan *Sion Tvdwr* *c*
- 369 *Mar: Rissart ap Howel ap Morgan o Alrhey .*
Wylo r wyff ail yr avon
ni verroes nef i Risiard **Hew ap Davydd* *d*
- 373 *Mar: Gras gwraig Edmunt meirig or garth lwyd . 1629 .*
Alar pair lawer oi pwyll
gras diav ferch i grisid fydd **Rich: Philip* *e*
- 377 *Mol: Elysdan Owen o riw / r / saeson . 1630 .*
Dyn sy had downvs lelynt
Owens irwynn / oes eryr ** „ „* *f*
- 381 *Mar: Doriti gwraig syr Wiliam Wiliams*
Doe idd oedd vchod ddydd achwyn
kors y gedol ferch ior gwaewdwn † no signature. *g*
- 385 *Yn erbyn Cyrowsio : gwae / r / hen wr agae hir einioes . . . h*
gyda ni na ddigied neb **Sion phylip*
- 389 *Mar: Sion Nannav ail mab Gr: Nannav . 1632 .*
Rhwygwyd Brig rhywiowgwaed brav
yn y ne sion nannav sydd **Richard phylip* *i*
- 393 *Mar: Dafydd llwyd ab ifan o aber maed*
Illef oer sydd / llafur a son
Dŵw a ranno / da ir enaid / ** „ „* *k*
- 397 *Mar: Risiart ffans o lann uel havarn*
Oer yw gwlad farw i glewdwr
Dŵw iw vnferch / rhoed wnnfyd† *Richard Philip* *l*
- 401 *f Edmunt Meirig Siri gwych Sir feirion . 1632 .*
Sir feirion sy' ar fowredd
aed mewn oed hir Edmunt haelt† *„ „* *m*
- 405 *Mol: Wnffre Sions or pennrhyn resever y brenin . 1633 .*
Rhodd dduw fal y rhwydd awel
rhoed vwch sions, hiroed ich swydd† *„ „* *n*
- 409 *Mol: Syr Rissart aer S. "dwrn aurddewr draw n . y*
wcrddon": Y mare[hog aur]dorchog dewr
yn ych rhann ywch hir einioes *Rys Cain* *o*
- 419 *Pys llwyd: Y dewr chwyrn nid eiriach avr*
barwn chwyrn brev 'n ych oes *p*
bo ch [* * * * *]† **Rys Kain*

* Autograph poems.

† ? unfinished. Same hand as the two previous poems.

‡ Text imperfect.

- 423 *Mol: kadwaladr . . ap Hüw . . Owain "gwyddost
ystor hardd o storïae hen"*
* * * † llew gwar * * * *
pür grist pared ytt hap a hiroes *Rys Cain* *a*
- 425 *Mol: Rissïart llwyd o Aber Tanad . 1607 .*
Y gwrda penn gwyrdä pur
tair oes gann ddüw yt Rissïart *Rys Kain* *b*
- 431 *Mol: Elis Edwart: Yr haelfab mewn rheiolfyd*
klüd o gerdd klod ac vrddas . 1608 . *Rys Cain* *c*
- 435 *† Mathew Herbert, S. llwyd o Geisswyn, a Rolant*
Puw o ddol y korslwyn
Pwy n kynnal holl ardal llawn
a channoes ytt a chann swydd . 1609 *Rys Kain* *d*
- 439 *Mar: Seina merch Tomas ap Reinalt o Loran . 1611*
Troes düw a nef trist yw'n iaith
gwrs hir a gräs iw hwyrion *Rys Cain* *e*
- 443 [* * *]essv penn kymrv i kaf
Hari wych hirwayw vchel Salbri
Sele ifank sy lewfawr (l. 72)|| *f*
- 445 *† S. llwyd o L. vair: Y dewr nith ddeil dur na than . . .*
dyrd yn Jarll dewr a dyn wyd . 1604 . *Rys Kain* *g*
- 449 *Mar: Gr: ap Jevan ap Siankin*
Y Glain binagl naw bonedd
dros ych wyr dair oes ich ol *no signature* *h*
- 451 *† S. Evtyn o Goed y llai*
Y Gwr o stad dann Grist wynn
wr glewaidd rodd Arglwydd vych *Sion Kain* *i*
- 455 *† Gr: Puw: Y Glain dôf vwch glann dyfi*
o daw r twrn yn dy raid di " " *k*
- 459 *Mol: Jevan llwyd "gloyw ner glynn Aeron"*
Kostes kvn barddles heirddlith
llawen vo i iechyd hydd hoedl didrai *Heilin vardd* *l*
- 461 *Mol: Tomas: Y llew dof garllaw dyfi*
traglan walch ti yw r glain nod ?[Dd: Nanm]or *m*
- KYWYÐEU SION KAIN*
- 463 *Mol: Rolant Owain: Powys aeth ai pwys weithian*
ir ty yma ich aer Tomas *Sion Kain* *n*
- 467 *† Roland Puw: Jarll vo in gwlad evrllafn glwys . . .*
vyth hefyd o vathafarn " " *o*
- 471 *† S. Vychan: Yr hydd dilwfr rhwydd deilwng*
iw gloi n gylch am ych glin gwyn *p*
- 475 *† Vathew Prys: Y Gwreiddfab gwâr addfwyn*
a vo n d'öl i yvw n deilwng *q*
- 479 *† Wm: Robins: Y karw ifank arafaidd*
evrllwyth hael Jarll ith welwyf *r*
- 483 *† Dref Newydd: Pwy sydd ir dref newydd nâf*
Edward Prys yn Jarll pair Jessv nef. *s*

- 487 *f* *Rolant Puw*: Y pennaeth lew penn wythwlad *a*
chwi a Gwenn vyw chwevgeinoes . 1620 . *Sion Kain*
- 491 *f* *Mred: Morgan*: Duw a rodd awdvr addas *b*
deinioes yn ddegoes a ddel
- 495 *f* *Dr Dafis Mallwyd*: Y gŵr llên doeth gwâr llawn da . . . *c*
Siagob enw n Esgob vuwaith
- 499 *f* *Lewys Gwynn Ll. Idlos*: Y llew n i rym llawn o râs . . . *d*
dy oes yn bvmoes i bo
- 501 Dafydd mae r beirdd yn dyfod &c. imperfect. See p. 280 above. *e*
- 503 *f* *Syr Rissart Prys*: Y marchog avr hehnoc hir *f*
mark sy fwy yt markwys vych./
- 505 *f* *A. Prys aer y Vaenor*: Y gwr o stad gore i stor *g*
glan werth am ych glin Arthvr./
- 509 *f* *S. Vychan*: Y Siryf fry ffres avr vronn *h*
am rywyl wych dyma r ail waith (l. 56)||
- 511 *f* *Syr H. Salbri o Lyweni*
Marchog gwayw evrog gwrol s* * * *i*
rym mwy orchest or marchog . / 1628
- 517 *f* *Ris't Sions o Evarth*: Y glain glan galon ai glod *k*
tair oes gan dduw yt Rissiatt
- 519 *Mar: Rissart aer Huw*: Aeth alaeth o waith elawr *l*
i law naf hael o nefoedd ./
- 523 *f* *Wmffrai Sions*: Y Gŵr o stâd gore i stor *m*
deinioes yr deiroes i dêl
- 527 *Mar: Gwenn Vychan gwraig Huw ap Wm: Tudur o Egrin*
Nid yw oes dyn naid i stad *n*
Angav diav n y diwedd
A gyrch bawb mewn gwarchae bedd
wedi Gwenn kadwed i gŵr.
- 531 *f* *Sion o Rivedog*
Brîg bonedd Gwynedd gv enwawc wyd Sion *o*
ag o benn brig y bonedd* . 1643 .
- 537-42 A repetition of the text of pages 531-6.
- 543 *Mol: Dr S. Dafis, o Vallwyd*
Kanaf vawl perawl pwrwyd ddiwagtaith *p*
akw n voes i kanaf vawl . / 1643
- 549-54 A repetition of the text of pages 543-8.
- 555 Trom yw oer ôch tramawr wêdd &c. See MS. 116, p. 849. *q*
- 559 Fragments.
- 560 Fragments: *Mar: Sion Thomas koetref*:
Oer benyd ar wyr b* * * * &c. *r*
- ii. *Mar: S. Thos: o Gynllaith*:
* * * * * th tros lv mawr &c. *s*
- 561 ||Er i varw Syr oer vriw sydd *t*
Syr Wm: oi vlaen i nef lawenydd.
- 563 A fragment ending: yngolwg yr yngylion *u*
- 566 A fragment of an elegy to Sion—buried “*yingro Silin*”
it ends: i law duw aeth le da [iawn] . 1594. *Rys Kain v*

MS. 118 = Hen. 518. *The Book of Dr. John David Rhys* containing copies (from the *Red Book of Hergest*) of GEOFFREY'S HISTORIA, BOWN of HAMPTON and the POETRY; also a considerable part of the BOOK of the ANCHORITE of ILan Dewi Vrevi, and of the WELSH LAWS, six GLOSSARIES, a letter &c. by W. Middleton, PEDIGREES, Rhandir Powys, an account of the GIANTS of WALES and their Caereu, &c. Paper; $12\frac{1}{2} \times 8$ inches; 936 pages; in several hands of the last quarter of the xvth century; bound in morocco.

Pages 7-177, 363-559, 581-695, 711-864, 904-11 and all the Glossaries are in the autograph of the grammarian Dr. John David Rhys; pages 561-79, 697-708 are also probably in his hand, and pages 197-281, 301-42 were inferentially copied under his direction as they help to complete the copy of the poetry in the *Red Book*, and have marginalia in his hand. Pages 293-7 are in the autograph of W. Middleton (1582). Pages 348-60 are in another hand. The autograph of Dr. John Davies of Mallwyd is found on pages 51 and 235 as well as numerous marginalia; *Robert Vaughan* also wrote in the margins (pp. 51 and 340). "Thomas Morgan is ye true owner of this Booke record of Thomas Bulcote and maney more of ye ancient and well governed Corporacion of Brecon 1638;" also "Tho: Bulcote, Rees Jones, Herbert Anthony, Phillip Lewis, Ro: Thomas Bishopp of Brecon & Destroyer of the College May 17, 1656" (p. 191). Many other names occur such as H. Hanlye (377), Jenkin and John Price 1656 (77 and 165), Thomas Watkins and John Herbert (708) John Jones (350), and the following five names recur every other margin on pages 731-864:—E. W[illiams] / Lewis Hughes, clericus / Walter Dd., clerk / Roger Roberts, clerk / and Rich: T.

- 1 Y giff* * * * * 1. 70 a
* * * * * to'r ddydd hwnn
* * * * * Lloyd ap Il'n ap gr:
- 3 Kaerlleon a phregethwyr fwerddon * * * * * b
llyma'r Owain penna: llyma'r mor ynygored * * * *
anhigara Rys vardd
- 4 A fragment ending: digyfraith y dwedaf y daw c
Owain migain Taliessin
- b. A fragment ending: nis ail goroni Henry ri rifeloedd R. V. d
- c. * * * * * ran wrth gaire rhaglan e
* * * * * kerdodd, gwaer byd hyd yr yn dydd
- d. * * * * * vr yn wir o dir dewi &c. &c. f
- 5 llafn: * * * * * ar y grydd g
Adrydd rhwng Hatren ag=wy fwy nyfer
a 6 pedair blynedd * * * * * | dyai y dwant.

Page 6 is blank, and ten leaves are cut out between pages 6 and 7.

7 Pedigrees: Owein the sonne of Maredudh &c. &c. James sonne of Henry and Mary Stuart &c. &c. *imperfect.*

- 11 Dyma Leyson * * * * * h
Ar y pennvlh hwnn yn awr y divedhwn, a chanv
ytt y * * * * *
awnaen ni belhach rhag dy drablinav
- 13 Yr awen a dhyl, bhy ghvair ansvyl, ytt o bhavr haedhyad i
tragvyydhael brydyad yn lhabhrgar
O gorph rinvedhev mavr i chynnydh, o rinvedhev medhvl
cymbhlavn rhydh, a rhyv iawn idbi hynny.

- 14 Megis at bhynydh Hybla per o bhlodevoedd y mae'r *a*
 gwenyn disyd nibheroedh yn dhiorphrys
 Eithr darllhain yn diriongar bhy aenydhawl brydyad can
 mawr yth gar honn sydh bhodhlon gennyt ei chydgydbhod
- 16 *Gsraith castelh Dynsyd ui ardh*
 Stradligh bharchawg cymer gvr i adeilad dy gastelh *b*
 ai vchel bhvr canys teilgh ys yt hynny
 Nog y derbbhyd i mi dhatean holh bholyannev dy
 deg berllan y Stradligh bharchawc evraid
- 19 Leyson 'sy 'n danbhon o Ryd ychen anherchyon a *c*
 bhei velh gantv[nt] ev dŷyn ehvnan
 sy 'n bhaer y chynnydh o rinvedhev corph ag yn
 bhaer y chynnydh o rinvedhev medhwl.
- 22 Megis y bydh y venhynen dhisyd yn gŷnevthvr egni trŷy *d*
 dhybhal gvr i bhynech hedbhian i bhynydh Hybla &c. . .
 nog y gallhŷyb, Stradligh bharchog, dhatean holh
 bholyanne dy 'ardh

26-8 Fragmentary and mostly blank.

- 29 ||Dydhŷyn dyn at dhŷv yn vnŷeith &c. *e*

The poetry on pages 19-175, l. 20, 197-282, l. 3, seems to be a direct copy, in a modernised orthography, of columns 1052-56, 577-88, 1159-64, 1153, 1158-59, 1186-1219, 1230-31, 1313-23, 1324-29, 1330-36, 1281, 1287-88, 1282, b; 1288, b-91, 1249-53, 1284, 1233-48, 1259-63, 1401-05, 1221-23, 1225, b-28, 1229, b-30, 1253-57, 1264-80, 1291-96, 1298-1310, 1297, 1337-56, 1358, d, 1362-96, 1405-08, and 1419-25 of the RED BOOK of HERGEST.

175, l. 21. "*Seint greal* 36 and forward"
 esmŷyth bhv idbas yno. vn a gybbarbhv ag ef yn myned yno.
 ynghylch yr allawr yr oedh celh wedyr ŷnevthvr o rŷylhev heyryn vedyr
 ossot groes yngroes . a thv ac yno y doeth ef megys y mynudi ŷarandas
 opheren . gostynawdh ar dal y linyev or tv bhaes yr drŷs . edrychawdd y
 mysn drŷy y rŷylhev . gŷely teg ends: bv yno tra bhv
 dhydh yn disgŷyl ae lhong ae bat yn cerdhet ar y mor . dŷrchabhel y
 dhŷylaw parth ar neb.

177* *A GLOSSARY to Bishop MORGAN'S version of the BOOK of PROVERBS and ECCLESIASTES chapters I. and II.*

Cap. I. Denu . i. to intise
 Cyttunaw . i. to consent
 Chŷannawc . i. greedie
 Golud . i. gayne or riches . . . ends:
 Seibiant . i. rest
 Tyrru . i. to gather||

Mervail not though diuerse wordes
 be often iterated, nor mervail
 though some wordes be not in
 British answerable to English for
 my mynd is not layd down, but the
 mynd of an other in his translation.
 who some tyme . followeth one kind
 of translation and some other tyme
 other kynd of translation.

293 *An Awdyl with an analysis of its argument*

Crist o nef : cerais dy nod. *f*
 nef wenn o mynni naŷ yw namvniad *ωλλισμ Μιδελτον*

297 Annerch a chariat a mynych orchymyn atawch yr anwyl
 athraw† ac at awch Cywely. Dir ywch faddav ymy fy mot mor

* This glossary is written on blank pages and half pages left here and there in the MS. See pp. 177 (l. 16)-196, 282 (l. 5)-292, 294 (ll. 25-32), 296 (ll. 25-32), 297 (l. 27)-299, 300 (ll. 24-29), 343-47.

† This letter is addressed To the worshipfull and his very loving frend Doctor Davies at Cardiff, i.e., Dr. John Dd. Rhys. Pages 292-7 are in the autograph of Wm. Middleton.

ddiddarbot nat yscrivennwn attawch cyno hynn Bit hyspys gennych nat o ddiffyc ewyllys da ich yskevlrsais hoffiawn yw gennyf ag glywais o newyddyon y gan Mr Babington sef i chwi gyfieithv yn gymroaidd y dafulan ferr o grefydd Christ a wnaethai ef y saesoneg . Pendefic ywr vicar am ddysev jddaw ddywedyd cymraeg hynny oedd reit ymmy pettwn ynghaerdydd, dywedwch wrth y viccar y gwnaf gymeint drostaw yntev os daw ar fy llaw . Gofynnasoch ym pan oeddwn ynghaerdydd (meis y clywsech ereill) ac i briodi Mr^s watkins y doethwn llvrv fyngliefyn ni feiddiwn atteb ywch y pryt hynny rac fy anwadalet eithyr ynawr y beiddiaf ddywedyd ywch ag y gwnn y sicir nat hynny ydoedd fy mryt, newyddyon nyt oes gennyf onyt ysgyfarn yn iaith gernyw yw clust yn iaith ninav bvch kyhyt y chyrn ae hysgyfarn y[s]gatfydd oddyna y daeth tarw gwyn ysgyfarlynnig ag ysgyfarnoc clustioig am fod jddi glvstev hirion . fo fydd gennyf drwy gennat dvw y tonyddiaeth yn berffeith erbyn ych gwelwyf nesaf yddwyf yn gobeithiaw y bydd gennych ithev rvw rann or gramadec gwedy y gwplav . Ewch yn iach gedwch glywet oddiwrthych, a hoffwch bawb a ofno Dvrv

Wilton y cyntaf o chweffror 1582 yr eiddoch W. MYDLETON.

300. Two paragraphs in Latin enjoining Wm: ap Howell, Dd: ap Dd: ap Morgan, and Tho: Vaughan to hold their agreement with Johu David Doctor of medicine concerning a dwelling house, a barn and two gardens "in burgo Brecon."

301-42. *A copy of a portion of the HISTORIA REGUM BRITANNIÆ taken from the RED BOOK of HERGEST** cols. 31-87, l. 7. Bryttaen orev or ynyssed yr hon a elwit gynt y wen ynys ends : Ac anvon aorve hyt at elevthreius vah yerchi i[dd]aw anvon attaw wyr kyflawn o gret a ffydd—*left unfinished.*

Pages 348-60 are in a later hand, probably in the autograph of Jevan ap Rhys: the MS. was turned upside down and the writing begun on p. 360.

360	Kanaf ddytawl vawl vilioedd wir air glod	a
	gwir gawn vedd vah y gwiry vair	
b.	gwirionedd pyr wedd syn para dros byth	b
	gelyn y ddwetto gelwydd <i>Jefan ap prys</i>	
359	Dyw goray boray byrwydd wyd kyfion	c
	na fyw drwys byd nef dros hen <i>Jevan</i>	
357	Yno pyn delo poen dilys angay	d
	gyryaidd vy weddaidd was <i>Jevan ap pris</i>	
355	gobitho tristio ddyn trvstan y ddwyf	e
	tragywydd mawrwydd y may <i>Jefan ap pris</i>	
354	Kenel kyfeillion kyn kynen gofyd	f
	gwaith pob neb salwineb son	
352	tri ffwint y diwiol tra hoffion kyfrwys	g
	at yn ond yn igain teg <i>Jevan ap Rees</i>	
351	Hai bromhwt ters hers hai wyr day wyneb	h
	gwrs enbaid lligiaid a llen	
348	ar ythnaeth wir ffraeth en ffrwytho dinnam	i
	y ddyly o glasgy glod <i>Jefan ap Rees</i>	

* See *Bruts*, pp. 40-100, l. 14. One folio is missing between pp. 334 and 335 (= *Bruts*, p. 75, l. 6-77, l. 24).

362 A medical recipe, and what appears to be a continuation of the Glossary from p. 347. This page was once the last of the MS. and is much stained.

363-458. *A GLOSSARY to WILLIAM SALESBURY's version of the Gospels of MATTHEW, MARK, and LUKE, chapters I-XIV. 1567.*

Cenedleth, ach, iach .i. generatio, progenies
 dyŷedhio .i. desponsare, sponsione promittere . . . ends
 cŷynos / sŷper
 Clybod / gŷrando Luc 15*||

459-501. *A GLOSSARY arranged alphabetically*

Achre ꝥ wold haue said (correctio siag)
 Achre gŷisc
 (creth .i. patientia frigoris . gŷr da i greth)
 Achreth .i. shevering / myn Machreth achreth echrys
 i gylch yghrhoen gŷlychv 'ghrhys
 Echrysaint quasi echrys haint . adŷyth wrth gŷyŷev
 alhan nev'r cyphelyb
 Ada .i. lhaŷ . bai da bob ada bedydh y gwelht yn
 binnav ar gŷydh ends:
 Yorthryn .i. ystigŷydh
 yr(d)ang .i. ofn

502-06, l. 5. *Another GLOSSARY: Arbhogaeth .i. Armatura .*
ends: Goglyd .i. trust, confidence.

506, l. 6 - 524.† *Illustrative material for a GLOSSARY of the LAWS of HOWEL following the sequence of the text without reference to the order of the alphabet*

Arbher Arbher o 'r cybrevthev p. l.
 Sarhaed yŷ cam arbherŷ oe ŷreig . 3 ends:
 lhydh medhyg a dhyly myned yr lhvydhev . 22 . ||

525-58 *Illustrative material for a GLOSSARY of the LAWS ending with a considerable portion of the text*

Thri ŷcor and six folia in Howel da his law a book of Mr. William midelton in parchment ancient written vnde hæc selecta

Dyrŷest dyrŷest a gŷedi . trŷy rat dŷŷ dyrŷest a gŷedhi
 Cymry nuy therbhyn . i . cymry olh ends: a bot idhaŷ
 ceitŷeit cybhreithaŷl ar bhot yn ŷir a dhyŷeit: a dogyn yŷ idhaŷ
 hynny arŷŷŷŷŷŷŷ . i . gŷarant . /

*Vulgo: Hŷrdh, cyhŷrdh, cybhhŷrdh / hyrdhv y laŷ ymbop peth / hyrdhv
 y ben ymhob ty / ymhyrdhv paŷb æe gilydh / mæe'n dybhod yn vn hŷrdh /
 hŷrdh o dhyn &c. hŷrdh yŷ brath /*

ŷhval, cwlm ar ddevdroed vlaen anifail, anglice pastons
 ŷllefether, shakelles made of wood
 ŷbŷrwy, cwlm a[m] wddwf anifail ag am y troed blaen
 ŷtroedoc, clymy y troed ol yn dynn wrth didfa
 ŷcloffrwyym, cwlm am y garr ol i lwdn dafad rag neid caeav
 agŷrdh . i . hebhyt . i . quoue . § Dyn crybh dilachor .
 y mæe r dyn clabh yn cadŷ arno yn dhilachor . i . yn leŷ .

559 Adhynv mab cŷas matganet y bhronget a
 preŷŷyl gynhi . cimribh trinet . vndanc *Talyesin*

560 *PEDEIR SŷYDH CYMRŷ: Dwyrein Sŷydh: Dimbech, Phlnt, Trebh aldŷyn &c.*

* The gathering of 96 pages ends here.

† Twelve folios have been cut out after p. 524.

‡ In a different hand but in the same brownish ink.

§ In a hand still different in black ink.

561 *FEDIGREES*: *Am a cheu Sem a Cham edrychsch yn y Bibliodh sacredic canys yn y bhan yma ny songir, onid o ſauan hynaidh y Brutanieid yn bennabh.* Then follows a Table or a series of Tables giving the descent from Noe through Japhet, ſauan, &c. down to Brutus &c., ending with Queen Elizabeth. Then follows (pp. 582-93) an elaborate pedigree of Queen Elizabeth traced backward to the early Tudors and other Welsh princes. On pp. 580-81 there is a "*varia lectio* . *Bonhed Henri* . 7 ."

593 Sr Rhys ap Thomas ap Gr: ap Nicolas ap Philip &c.

b. *Glan Gwy*: Sr Rosser Bhychan ap Sr Ŵilim Bhychan &c.

594 ſeuau ap Gl'm Bhychan ap ſeu: ap Gl'm ap Il'n &c.

b. John Mather Goch ap Tho: ap Marget bherch ſeu: ap Ow: &c.

595 *Illyma bvmpp Tysyssocklyth Cymry*: (1) Gr: ap Kynan &c.

597 Another series of pedigrees showing how Queen Elizabeth is descended from Cadwaladr Bhendigeid, Coel Godeboc, Howel Dha, King John, Prince Illywelyn, and Edward the Confessor.

601 *Plant Ilosarch* hen, Caw o Brydein, Don ap Coury, Vrien Rheged, Cynbharch, Cenav ap O. Godeboc, Gorſt, Meirchion, ſdno, Cledwyn, a Brychan Brycheinoc .

604 *Achoedh a bonedh Saint ynys Prydein*: Dewi bhab Saghe ap Cedie ap Cyredic &c. *ends*: Drenydh ap Ossa Gylh-clhbhawr bhrenhin lhoegr, y gwr a ymladharwdh ac Arthwr yghwaith Bhadhon.

606 Abad Morgan ap Gŵilim ap Thomas ap Bledhyn &c.

607 *Rhaniaid Powys*: Cyntabh o etibhedhion Brochŵel yscithroc a bhedhiannodh arglŷdhaeth Powys, bhv Bledhyn ap Cynbhyn . ac ehh a briodes Haer bherch Gylkin ap y Blaidh Rhvdh or Gest . Ac vdhvnt y bv bhab a elsid Maredudh . A' hŵunŷ oedh argl: holh Bosys *ends*: Sion argl: Powys ap Richard ap Harri ap Sian bherch Edwart ap John drydydh . . . ap Bledhyn ap Cynbhyn.

611 Sir Gr: Rys ap Sir Rys ap Thomas ap Gr: ap Nicolas &c.

612 Tudur ap Gronŷy ap Tud: ap Gron: ap Ednybhed Bhychan &c.

b. W. Herbert ap Sir W. H. ap Sir Rich: H. ap Sir W. Thomas &c.

613 Morys ap Ho: ap Gr: ap Mred: ap Gr:

b. Siencin Caerve ap Dd: Tabharn ap dd: lhŷyd &c.

c. Hovel Cethin ap Mred: ap Ho: ap Rhys &c.

614 Ednybhed Bhychan ap Cynbhric ap ſer: ap Gŵgan &c.

615 *Gŵehelyth Arbhon*: Cybhnerth Bhychan ap Cybhnerth ap Morgenev ŷyr Cilinin droetv. Then follow the briefest reference to the *Ilwytheu* and *Gŵehelyth* of North Wales.

616 M^r Gr: bhab Mr Rhys bhab S^r Gr: ap Sr Rys ap Thomas &c.

b. *Plant yr Arg*: Rys ap Gr: ap Rys ap Teŵdeŵr mawr &c.

617 Gr: ap dd: ap dd: ap Phylip ap Hovel &c.

b. Oŵein ap John ap Mred: ap ſollo ap Gl'm &c.

c. Dd: ap Ho: ap lh'n Dv ap dd: ap ſeu: Bhychan &c.

d. Gr: ap Ho: ap ſeu: Blaenav ap Gr: ap Lh'n Bhychan &c.

618 Morys ap Gr: ap Tudur ap ſeu: ap Gŵphri &c.

b. Ho: ap ſeu: ap Ho: ap Gr: Lhŷyd ap dd: ap Ho: Dhv &c.

619 *Sr Wm: Gr: ap Sr Wm: Gr: ap wilim Siambrlen hen &c.*

b. Sr Rys ap Tho: ap Gr: ap Nicolas ap Phil: ap Elidir Dhv &c.

c. Ensev pypm lhys Tho: ap Ric: ap Ho: ap f. Bhychan.

(1) *Lhys Peñ Gwern yghhymſd Nan Hevdsy a bhv eidhias Adhabh ap fôr: Dhv ac Elsbeth bherch Gr: Bhychan ap Gr: or Rhvdhalht chſvaer Osein Glyñ Dybhrdsy &c.*, (2) *Trebb Castelh ym Mon &c.*, (3) *Mostyn yn Nhegeighl &c.*, (4) *Trebb Garnedh ym Mon yghhymſd Menei, a Threbb y Nant Bychan yghhymſd Tſr Celyn &c.*, (5) *Clodhiaith o bhysn Cymſd y Crevdhyn a bhv eidhias Marged bherch Gr: ap Rhys ap Gr: ap Madave Clodhiaith mam Rich: ap Ho: ap f. Bhychan a Harri Goch o Salbri ap Harri ap Tho: Hen.*

620 *Plybhb lhann Phynhowsen o Syddh Amſythic: Rhichard lhwyd ap Olibher lhwyd ap dd: lhwyd Bhychan &c.*

625-72 Illustrative phrases, and Extracts of various lengths all taken from *ILyvyr Agkyr Ilandewivrevi** (=Jesus College MS. 2=cxix). It would appear that this material and what follows below was designed for a Dictionary. The meaning of words is often given, sometimes in Latin and sometimes in English.

673-91 Similar *Extracts* from the Story of *Adam and Eve*, the *Gospel of Nicodemus*, the *Story of the Crucifixion*, of *Pontius Pilate*, of *Judas*, and of the *Blessed Virgin*, &c.; also a brief collection of *Proverbs* (p. 684).

691 *†Clſn hir: Hovel valter leſys a brynodh y clun hir er ys pymthec blynedh gañ Tho: Lewys ap Meredydh o Lan bhaes, &c. &c.*

692 *Adeilieid [sic] tir Modrudh: Meredith, Dabhydh, Morgan ab Osein Morgan, tri broder Master Doctor Dauys [i.e. Dr John Dd: Rhys] &c. &c. Nyd oes dim tolh yn Aberhondu arr ſyr Modrydh*

b. A medicine against the Cancer

693 *Glossary: Brissia, pl: Brissiaeu .i. The troden path in snowe Nyd oedh dim gſeryd ynn y tir a erdhast .i. no profit Gſeryd Gſenbhreſy .i. The mosse of the well stones of G. Bhreſy*

Mae smugyl yndho .i. phrſyth, nerth, sulſedh lhythrod maſn .i. maſns maſn . lhythrodyn .i. mymryn, gronyn &c. &c.

694 *A few selected phrases un-glossed o Lybhyr Hergest.*

695 *Medical recipes: To bath inflamed places &c.*

697 *A table, showing the descent of the "eldest sons" from Adam to Ilywelyn ap Gr: the last prince of Wales, taken from "the book of Humphre lhwyd."*

709 *The pedigrees of Ethelſulph, Offa &c. extracted [from Matthew of Westminster, and Girald: Camb: in Descript: Camb:*

710 *The descendants of Lhyr lhediaith farlh Cerniw.*

711 *Y TAI ARBENNICABH YN NHIR MON: Prysadhbhed . . lhe y trig Wm: ap Hugh ap John Lewis o'r Pwlkinaid, cybhryderw i Sr Edw: Stradling bharchog. (2) Bodychen . . ., (3) Bodeon . . ., (4) Pen mynydh . . ., (5) Lhwydiart lhe y trig . . . Dd: ap Rhys ap dd: ap Gwilym, (6) Bodorgan . . ., also Lhandoche . . . and Duſ mares.*

* See *Anecdota Oxoniensa—Elucidarium* (Oxford, 1894).

† Dr. John David Rhys wrote the preface to his Grammar at this place, Nov. 6, 1592.

712 *Terms indicating degrees of descent—direct*: Tad—Mam, mab, ŷyr, gorŷyr, gorescenydh &c. See p. 714 *infra*.

b. A note on Ceridwen wrach, y pair, a Gŷion bach.

713 Yn amser Pictus ap Phrancus y doeth Brutus ap Sylvius ir ynys houn, ac yr ymgysylltyssant y Pictait sebh y Cymbry, a'r Brutaniaid, sebh cedymdeithion Brutus yn erbyn y Cŷwri a gybhanedhynt y mynyddoedh a'r diphŷyssoedh. O enŷ y Pictus ap Phrancus y gelsid y Cymry Pictait, ac nid oedhynt y Pictait, onyd yr hen Gymry &c. &c.

714 *Nas ach Cerenydh*: Brodyr, Cebhndyr, Cybhrydyr, Plant y Cybhrydyr, Gŷrthnieint, Ceibhyn, Gŷrthgeibhyn, Car, Clyd.

715 *Ach y Gomeriaid nev Gymry*: Noe, Japhet &c. down to "Edwart the 6th son of Henry the 8th whom God preserve." This table of descent has marginal notes and references of the "learned" kind.

721 The pedigree of "John arglŷydh Moŷdhyŷ" and some collateral relations among his ancestors.

722 The pedigree of Queen Elizabeth.

724 *Ach y pypm brenhinlŷythy Cymry*, ymhoŷys, rhŷgh gŷy a habhren, Aberphro, morganŷc, dchevbarth, ymon, ynhegaingl, ymeirionydh, yniphryn clŷyd, ŷs aled, vŷch aled, vŷch Dŷlas, ŷs Dulas, Ardudŷy, Arbhon, Arlhechvedh, Penlhyn, a Nant Conŷy

726 *Pypm brenhinlŷythy Cymry*; (2) *Pymtheclŷythy Gŷynedh*.

727 *V Costasclŷythy Cymry*: y Blaidh rhvdh or gest yn Ebbionydh &c.

b. *Achossion i gadŷ acheu ac arbhev*: Pypm achos ysydh &c.

728 *The pedigrees of Brychan Brycheinoc*, Coel godeboc, Custenin, Maxen wledic, Gŷrtheyrn ap Gŷrthenev, Maelgŷn gŷynedh, Lhoŷarch hen, Morgan ap Clydave, Rhydherch hael, Mordabh, and Elphin.

b. The names of the descendants of Cenav ap Coel.

729 *Plant Ednybhed bhychan*: Tudur ap Gronŷ &c.

731-864 We have, as a sort of commentary on the pedigree tables, a long dissertation on early history. The author contends that the Welsh Historiæ are not more absurd or less worthy of credence than are the early traditions of other nations concerning their origin and early days. Then follows an account of the Giants—firstly of classical antiquity and secondly of Wales. The topographical particulars are not without their value as every *Cawr* had his *Caer* or *Castell*. The *Cŷwri* enumerated (pp. 829-37) are: *in Merioneth*—Idris, Ophron, Ysbryn, ŷtto *vel* Lytta *vel* Ritta *vel* Ricca and ŷŷni; *in Cardigan*—Gŷedros, Hovel, Lhyphan (ymhlŷybh Lhan Bhair or Lhŷyn), Pyscog, Hedog (Ilandyssul), Chwil (Lhanwenog), Didhannel, Moel (both in Ystrad), Moythyn, Meibhod; *in Carmarthen*—Mabon, Dinas, Wilcin and Elgan (the four in Ilansŷyl), Chwermon (Lhan y Crŷys), Radyr (Bŷlch Rhŷs Radyr near Cynŷil), Cynŷil (Gayo), Ovrbyrd, and Cymryd (both in Llanhony); *in Brecknoch*—Gogbhran (ger Aber Ysgyr), Mŷghmaŷr drebhi, Cristil, and cŷrŷcast [crowcastle] (all near Brecon); *in Cardigan*—Maylor (castell Maylor=Pen Dinas, Aberystwith), Cornippin, (Castell Cornippin opposite Pen Dinas on the other side of the Ystwith), Grugyn (ymhlŷybh Lhan Hilar), Bŷba (yghylch Lhan Badaru Bhaŷr), Edŷyn, Garŷed (Ystrad Phlvr); *in Glamorgan*: Cribŷr (Lhangŷydh), Oyle (Pen Oyle yn gybheirŷyneb Cribarth), Cedŷyn (ynys Gedŷyn), Dynas (Craic Dynas *vel* Craic y

lhyn in Penderyn), Bŷch (Castell Bŷch rhwng C. lhion a Lhan Ternan) and his sons—Erualht (Lhan Gattwe), Clidha (Clodhiev Caer Clidha ymhlŷybh Bettws newydd a Thir Clidha yn llan Arth), Buga, Trogi (wrth Goed Gwent), Cybi (castell Cybi), Crov (Castell tir Crov ymhlŷybh y Bettws newydd)—yr hain olh oedhynt bheibion i Bŷch Gavr a rhai a dhvedant bhod Phili yn gavr ac yn bhab Bŷch ai drigbha yn Caer Phili. [Bŷch a las] ei ben yn Lhan Trissant yn lle a elwir etto Pen Bŷch. Erdhan nev Gerdhan gavr oedh yn trigo mysn ogof a elwir yn bhyrr Gogerddan, ac ar bhryn a elwir Bryn Bron Gastelhan yghwlad Aber Teibhi; in *Morganwg*—Celh Rhisalhawn gavr rhwng Castell Nedh ac Aber Tavi, lloches (Rhyd Penn y Caer rhwng Llann ŷsavel a Chŷrt y Bettws) Bedh Dilic G. (rhŷgh Lh. ŷsavel a Baglann); in *Brecknock*—Tarnor, Medhgyrn (Aber Ysgyr); Dyrnbhŷch (in Evas); Gŷrle, ŷestyn; Cornbŷch (Graig Don rhŷgh Trebh y clawd a'r Cnwclas; Bedh Cynerys (Lhan y Mowdŷy ger Bŷch sabhn ŷst); Dresyn (yn y Deyrnion) Heini (cebbu a Lhynn ar gybber Caer Dresyn); Sarn y Trichawr (ger Glocaenawc); bedh tri chw—(a) Meichiad (Nant Meichiad), (b) Aedhan (Bŷch Aedhan—both in Meibhod) (c) Ceimiad (bedh idhaw ar lawr dyphryn Mochnant yn Lhŷyn y meini hirion ar bhin nant Ceimiad yn Pennant Mylanghell); Cewri Bronn 'rgan ger Castell y Cnwclas a las Arthur a phenn y mŷyabh a dhoded yn yr abhon yn lle maen ac Arthur wrth lamhŷ dros yr abhon a dŷsawd tybhed yr iad. Ac o hynny y gelsid yr abhon *Tybhediad*.

Then (p. 839 &c.) follows an account of the killing of giants and wild beasts and of other wonderful and heroic feats by Corineus, Eidol, Arthur, David, Samson, Georgius Castriot* or Scanderbeg, Nicholas ap Paul Ducagin,* Curceus,* Leonidas, Pierstinski, John Fox of Woodbridge, John Duke of Bedford, Lord Talbot,† Henri Plantagenet,† Richard II.,† Matheu Goch,† Sir Rosser Bhychan,* Sir Richard Herbert of Colebrook or his brother Thomas ap Rosser Bhychan of "Hergest wrth Geinton" at the battle of Edgecote near Banbury in 1469† (pp. 857—64), the Earl of Warwick,§ William Bhychan of Rhyd Helyc.

865 *The Romance of Bown of Hamton*: Yn Hamtŷn ydoed ŷarll a elwitt Giŷn ac aruer a wnaeth . . . ends: Brenhin bratbhŷrt a oedh y mysn Tŷr vchel, ac arganbhod aoruc barŷneit civil yn dybhot, a mynet aoruc att y dat y bhenegi idhaw

The text stops in the middle of a line, and though the rest of the leaf is cut out it is clear that the copyist left it unfinished. See *Red Book of Hergest*, cols. 845—926, l. 6, of which it seems to be a verbatim copy.

909 Selected passages from the Welsh Laws with Latin glosses.

Page 912 is blank—14 leaves are cut out after it, and two more leaves before the next item.

913 A fragment on a theological subject.

917 A brief account of the Kings of Scotland from the time of John Leon Earl of Glames and King Robert I. to the marriage of Bothwell with Queen Mary—all in English.

930 Lists of the Saxon kings with brief remarks concerning some of them, followed by additional matter on the Scottish kings.

* *Vide* Jacob de Luardin de Gestia Georgij Castriot, lib. 12.

† *Vide* Grafton, reign of Henry IV. and Henry VI.

‡ *Vide* Hall's Chronicles.

§ *Vide* John Stow's Chronicles.

MS. 119.=Hen. 351. POETRY (including *y Gogynveird*) MEDY-GON MYDVEI, CATALOGUE of HENGWRT MSS., &c., the LETTERS of ROBERT JOSEPH of EVESHAM in Latin, and MISCELLANEA. Paper; $11\frac{1}{8} \times 7\frac{1}{8}$ inches; 742 pages in various hands—A = pp. 35-45, 125-47, 179-83; B = pp. 55-78, 261-500; C = pp. 79-100; D = pp. 504-735, 741-42—hand A belongs to the earlier part of the xviiith century, B to the xviiith century, D to the middle of the xviiith century, and the remaining hands are of very various dates; bound in rough leather.

This MS. once belonged to Edw. Lhwyd, and later formed part of the Sebright collection; it was bought for the Hengwrt Collection for *8l. 18s. 6d.*

1 Table of Contents (late), and an impression of Sir J. Sebright's seal in red wax—"44."

3 *F llwynog*: Kampvs pol nedd vth roddwvd *a*
ffarwel Rhaid vm ffo ir allt (*H. Lloyd Kynddel*)

7 *Jr oen*: Y gwirion lwdn teg rhownllaes *b*
a reni heddwch ir enaid

11 *Llythyr Wm*: Jones at Edw. Lhwyd: Vyn nhaith am pererindod y Gonaught sydd ry hir imi yw threuthu ond y petheu mbyaf hynod ac y weleis i ny fedra gan yssu moi cadw yn gyfrinachol offeiriad yr hen ffydd oeddwn yn mhob lle a thre ag gweithu bygythion cychiog y gawn . . . gan fod y bobl mor guaid a gwyllt . . . yr oeddwn yn kymryd gofal y nodi pob dydd yn neilltuol enwae y kestill . . yr arverion chwarae ae hymdrysiaid . . . Mynachlog Clwyn Macnòs . . kefeis gerrig a llythrenneu arnynt a dwy groes gerviedig . . yn y Corsydd mawr yma yr oedd gwyddelod . . yn llechu . . ymddangosent weithieu yn i clogau ac yn nhiffyg y glog o draws ysgwydd mantell y wraig a wasanaethu . . y mae y rhan fwyaf or plant yn noethyon yawn &c.

15 *Mar*: John Wyl ap Wm: or fynachlog . 1629.
Gwryndewch alaith wyl *c*
yno i orffwys o fewn arch (?Autograph) *Edw: Price*

19 ||*Harri os maes Rhys ay mynn *d*
Blakyeth ysgwr loiw i kaid
Gwawr i dwssawg gardasavr* *Rhys Nanmor*

25 *Part o hen gamberaeg ar faith arferedig withi*
Abae = Rhyfel, Abwy = Burgvn, Ach lan = ʃ gyd,
Adwing = ymddengys, Adnav = Perchenog . . . ends.
Trefred = kartref, Trulliad = bwttler, Tvd = daear,
Tyrnged = trybut left unfinished

35 *Chronology*: || ag yn ol geraint i bv kadell yn frenin ddengmlynedd | ag yn ol kadell i bv koel yn frenin ddengmlynedd | ag yn ol koel i bu porrex yn frenin ddevddengmlynedd . . . ends: meibion kadwaladr fendigaidd / ʃfor alan ag idwol iwrch a fvant yn dwysogion ynghymrv ag ni chowsant fynd yn frenhinoedd y dynas.

45 Meibion Wiliam kwnkwerwr nid amgen Robt dyc o normandi / W. goch ends: ag i harri y pymed i bv fab a elwid harri sant.

55 *MEDDYGON MYDDVEI*: † Allan o lyfr 8° gynt o eiddo Mr. Wynn o Fodysgallan yn Sir Gaernarfon . y rhan gyntaf or llyfr oedd wedi ei ysgrifennu ar bappyr ar parth arall ar femrwn.

Llyma veddeginaeth a chyngorav rrialon feddic ai feibion nid amgen na chydwan a grffvd ac einon: A llyma dechreu tuag at y

* The top of pages 19-22 have been torn away and the text is imperfect.

† The copyist imitates the writing of his originals, which appear to be about 1620 (part i) and late xvth century (part ii). Cf. *Johannis Paulini Salus vite* in Ashmole MS. 1437 in the Bodleian Library.

penn: Tri lle yn y penn y megir kylfydau nid amgen yn y tonn, ar greuan, yr graeadr. y tonn a waredir o waed a ffllastarau, a llosgau: ar grefan yn yr ffn modd . . . ends: Rhag briw mewn llygad, kymer bint o win gwyn a llonaid llaw o ddail rhos cochion, ag o hâd Comyn ddau lonaid gwyniadyr a berw hwynt nes uddynt fynd yn uwdd; a dod y gloywon i gadw mewn glass, a dod yn dy lygad fore a hwyr, a gwna blastar o tew ne'r gwaelodyon a dod wrth dy lygad, a gwna hyn oni bo fo yn iach. /

PART II.

Yma y dechreu yr ail ran or llyfr rhagddwededig sydd wedi i ysgrivenu ar femrwn

59 *P6y bynnac a vynnno g6ybot dirgel6ch a pherfffeithr6ydd y gelyddydt honn darestyget y ved6l. Jevan babl yng6lat yr eifft yn edrych llyfyr ydragwyddabl iechyd y h6nn y gwelas amravel gywreinrwydd; nyd amgen nor rei y dywedir rac llab; deudec kyweinrwydd yssydd ar groen neidyr y rei y tysta Alplam a dywab6t eu bot yn wir ac yn ffrwythlawon yr sawl a arverei o honunt; a minneu Jevan o Arabic ae troes yn lladin.*

Pan vo y lleuat ar y tyüyant yn y rad gyntaf or arbydd a elwir aries, sef yw hynny gwydyr y kymyrth ynteu y env y gantaw, ar ar6yd h6nn6 a dyg6yd amgylch hanner mis mawrth &c. . . .

Y ffyfr h6n a gynnul6yd o amryvaelon lyfreu Meddygon, a phessig6yr y rei yssyd brofadwy eu bot yn wir: nyt amgen; Ruallabn veddic, ae veibyon sef ynt y rhei hynny kad6gon, a Gr: ac Einon.

Hyn o reol a dylpei pob Medic yn gyffredin y gwybot ay chadw ganta6 yn dda rac ofyn pallu y gelyddydt megys dall &c. ends: Y Beri ennill gol6c; llyma iachvyolycn gweirdabeu nyt amgen yr eli gwrthva6r a elwir Collirium yr h6n yssyd oreu oll yr llygeit, &c.

the end of the original MS. was evidently wanting.

79 "*A copy of a Manuscript of Mr William Maurice's [of Kevn y braich] as communicated by Mr Tho: Price of Lhanvylhin.*" [EDWARD LHWYD].

The first list mentions MSS. which are now mostly in the Peniarth Library, but where is "Ilyfr Cerddi y Tywysogion o law Dr Powell a chywyddau o llyfr Gwyn o Hergest o law* Dr Davies"?

The second list (p. 81) has the heading: *Bibliotheca Vachaniana MS. Brit. Recensio facta per W. Maurice A.D. 1658*. Compare *Cymmrodorion Transactions*, vol. ii. p. 403 (London, 1828). The order in the *Cambrian Register* (vol. iii. p. 278) is different.

The third list (p. 92) furnishes a *Cofrestr o Lyfrau ysgrivenedig y gan Mr John Jones o Ysceiviog* [afterwards of Gelli Lyvdy].

The fourth list (p. 97) states: "y pethau sydd yn canlyn a gefais i yn Lib. B Dr Davies o Vallwyd"—then follow the contents of the *Red Book of Hergest* which at that time belonged to Lewys Mawnsell of of Margam, and on the next page we are told that John Jones of Ysceiviog owned *Ilyvyr Gwyn i Rydderch* [= Pen. MS. 5]. Pages 99 and 100 contain some further extracts in the hand of Tho: Price of Lhanvylhin.

101 "A Catalogue of some MSS. in Hengwrt Study A° 1696"?

105 Extracts by Robert Vaughan from Thos James's Catalogue of Ancient MSS. in the Cambridge Libraries.

* Pen. MS. 49 contains cywy6eu from the *White Book of Hergest* and part of that MS. is probably in the "hand" of Dr. Davies.

- 125 Di gam i gwnaeth dwv gymwyll *ŷolo goch* *a*
dwv ai gnawd au dwg i nef
- 128 Dyma fyd hyd i mae hawl *Sion kent* *b*
heb orffen / amen fab mair
- 132 *Dioddefaint Crist*
Prins o nef / prenn iesv i nawdd *Lewis morgannwg* *c*
archaf vn / arch yw fenaidd
- 134 Mae vn kvn / yma / n / kynnal *gvtto r glynn** *d*
fo nef / ai gartref i gyd
- 136 Y gwr eglvr i groglith &c.—end wanting. See p. 170 below. *e*
- 139 || y devddeg arwydd kysdvddiais im bronn *Lewis glynn kothi* *f*
y byd rhwng i bedair rhwyd
- 141 dwv gadarn fendigedig *Richard kynnwal* *g*
na drwg wiwddvw / n / dragwyddol
- 145 Kyffeswn gwelwn yn gwaith " " *h*
dwv mawr ith wennwlad amen
- 147 Blin yw trallod rhod ar hwn *Doctor Sion kent* *i*
dan oddef yn dwyn iddi
- 150 Tri oedran hoiwlan helynt " " *k*
yn y bedd a diwedd da /
- 152 Llŷma fyd llwm o fedydd " " *l*
a rof ym kefnail o rhan
- 153 Y byd trist ar bowid traw *Wm: Llyn* *m*
Duw a dro gair dy drigaredd
- 155 Y gwr vwch ben goriwch byd *Dd: ap Rees ap Evenin* *n*
yma ddwv nef madde i ni
- 157 O frodvr oll fawr rad rym *John ffylipp* *o*
yngroes Duw ag yng Christ oll
- 160 *I'r Angav*: Blin yw / r / byd mal blaenawr bach *Tho: Price* *p*
a berv byth bvra byd
- 163 *Etto*: Owr garw blin a gar blav *Morgan ap Hugh Lewis* *q*
kyflypa ir kasa i kael
- 165 Meddyliwn am wedd alaw *Dr Sion Kent* *r*
y delom bawb y bobol iddi
- 168 Gwir adyn gyr ydwyf *Morgan ap H. Lewis* *s*
anrhydedd mawredd Amen
- 170 Y gwr eglyr i groglith *S. Bruynog* *t*
dwv mawr rhag pob dim arall See p. 136 above.
- 179 *J W. Wynn o Lanfair*: Y gwynn bob awr ag ennyd *Richard Kynnwal* *u*
mynno dwv / mwy na dwyoes
- 183 *A fragment (12 ll.) ending*:
att dwv irr nef / katrin aeth *Simwnt fychan v*
- 184 A list of Greek words with allied words in Latin and Welsh
by Ed. Lhwyl.
- Marwnadeu i Sion wynn aer Wm: wynn o Lanfair . 1629*
- 226 O dwv lan di lawenydd *Hwv machno* *w*
ŷesv iw nawdd a sion wyn

* "prydydd godidog a gwr o gard Edwart y pedwerydd."

- 230 Mae bâr hir yma i barhav *a*
 irr ddav wiliam avr ddeiliawg *Richard philip*
- 233 Am sion wyñ mae son anap &c. 12 ll. only—left unfinished *b*
- 237 *Mar: Barbra gwraig Rich: Middleton or plas newydd*
ymodlith . 1695 .
 Dyddiaü dyn su yn deiddaw di *c*
 ddyñ ifange i dduw nefawl *Hugh Morris*

241 *Measures of Land in Caernarvonshire* : Tres pedes faciunt unam ulnam &c.

b. Lawes and customs within ye Lordshippe of Dyffryn clwyd afore the shire ground—extracts from a charter of the town of Denbigh granted by Edward VI.

243 A grant of land in Maylor Seisnic “& mansum nostrum de Prestaulton” to Rob: de Crevequeor.

244 Reasons why ye repealing of a clause of ye new order of Wales was desired “sixty years after” the removal of all differences between the government of England & Wales by Henry VIII.

246 The Inscription of Macduffes Crosse in Fyfe with a paraphrase 1691.

249 The “petition of Thomas Canon Esq. y^r matie Surveyor of y^r possessions in South Wales” concerning waste lands, with the king’s answer . 1619.

254 “The substance of y^t which I delivered in evidence about Wales and Abergelge to ye Jury for Mr. Williams.” *Robert Lloyd*

258 “A brief note of ye instructions ordained by her matie to be observed by ye L. President & Counsell in the Marches of Wales.”

Orders for Ludlow in Queen Elizabeth’s time.

261–500 *Kopy o hên Gowyddau allan o Lyfr Sir Roger Mostyn. (yr hun a bercynase zynt i Dhoctor Davies o Valhvyd.)**

The above MS. is now in the BRITISH MUSEUM: it is known as ADDITIONAL MS. 14869, and it contains the original text of pages 261–500 of this MS.

501 A copy of the ordre of pardon of Ilewelin ap howell signed by Edward, Lord Dudley and Powis, and dated 1586.

503 Welcome to venus gentle curteous knight *d*
 o that faire Winifrid would once say soe .

b. Good morow Valentine god blesse you euer *e*
 kisse and good morow

b. Os hên ym gwelen gwedi kiliaw (ym hynt) *f*
 mi a roe ar dduw roi im awr dda . *Esgob Dewi*

504–735 Latin Letters and poems addressed Henrico Wylls, Ethelstano, M^{ro} Goodryche, Philippo Actono, Mauricio Gwyttino, Edmundo ffylde, Humffrido Chestero, Richardo Eslando, Johanni Fecknamo (Dean of St. Paul’s,—made Abbot of Westminster by

* The addition in brackets is apparently in the hand of Edw: Lhwyd.

Queen Mary), Johanni Neoto (of Glastonbury), &c., &c. The letters &c. are signed Robertus Josephus "Eveshamiensis Monarchæ sacellanus," "Eveshamie monachus," "quondam Sacellanus Eveshamie," "ex Eveshama Bibliotheca" &c., &c.

- 734 (Mae rhai n doedyd imi gaffael a
pen oedd mewn kyfyngdra am gymar) Anon
- 735 Y ddaw ben a fy ddiball ym ennyd &c. 1490. . Gr: ap 7. ap ll'n v'n b
b. Pan fo henwrach yn clinderddiach fy nyfyrwrch iw byddarwch Dr W'ms c
c. Mae n dda i wr gwar fod yn fyddar lle bo gwrachau yn ymrenkiau d
J. gr: ap 7.
- d. Pob ffryttin brilin yn briwlio i bi* * * heb wybod moi gredo &c. Anon e
- 736 Gwaetha cant meddant / i / mi / ai gwillio a golwg pawb drosti &c. , f
b. Gollwng fi Arg: ti ai gelli om poen . . . ag i fynv dwg fenaid i , g
c. Y da a drig yma drwg emyn . . . ar gweithredoedd . . a gida r dên h
d. Ofer yw balchder llei bo, bâr addysk byr wreiddin sydd iddo &c. Anon i
e. Gwnae bregeth ddifeth ddwyfawl ddayonys . . . ni wna i hwn yn i hol k
f. Gwyn i ffd rhyw bryd ger bron y gwirdduw a gerddo'r ffordd union &c. l
g. Y winwdden a nyddir / yn egwan iawn ag yn ir m
pan el yn hen gangen gv / ni ddiodde mwy moi nyddv . Anon
- h. ni ddaw i ddim ronynd ond a rhannodd duw / ni ddaw dim -oi anffodd &c. n
- 737 *Englynion brwnt anffuddiol*: Diawles ddigynnes mai geni &c. T. Tegid o
- 738 ffydd Rhufain fvlain fvdđ i addoli yr pab ffydd mam pob drigion i &c. p
b. *Anydonwr*: Nid diflas nid kas crockyswr . . . tyn lyfr oddi tan i law. q
- 739 Medical recipes in Englishe
- 741 "Ordo Tomorrow et librorum divi Augustini"

MS. 120 = Hen. 350. TRANSCRIPTS from the BOOK OF LLAN DÂV, from JESUS COLLEGE MSS. 3 = xx, 2 = cxix, 7 = xxii, & 17 = xxviii, of the HISTORY of the GWYDIR FAMILY, and of ROBERT VAUGHAN'S NOTE BOOK; the BRITISH GENEALOGIST, TOPOGRAPHICAL NOTES on Glamorgan & Gower, POETRY *re* ANARAWD, the wars of Brecknock, &c. Paper; $12\frac{3}{4} \times 7\frac{3}{4}$ inches; 617 pages with many more blank and unnumbered; in many hands; close of the xviiith century; bound in rough leather, uniform with MS. 119.

Pages 1-90, 95-365 are in the same hand (? Edw. Lhwyd's). The *British Genealogist* seems to have been written about 1693. At the beginning there is a part of a letter addressed to Edw. Lhwyd "free John Anstis."

1 Selected passages, mostly topographical, taken from the *Book of Llan Dâv* now at Gwyssaney in the county of Denbigh.

45 A list of 51 Bishops of Ll. Dâv from Dubricius to J. Wellys.

47 *Yn y mod hwn y treythir o chewedleu Seith Doethion Rufein o weith llywelyn offeiriad.* *42

69 *Illyma ddechreu ebostol y Sul yn y modd hwn.* *30

71 *Ach Kynawc Sant, Cattwc Sant, &c., Enwen Brenhinedd y Bryttanyeit &c.* *33-41^b

* These numbers refer to the folios of Jesus College MS. 3 = xx, which contains the original text.

- 78† *Englynion yr Eryr and Eiry mynydd, Gorwynnion, Kalan-gayaf, y Bitycu, & Englynion y clyweit.* *1-8^b, 10-15^b
 86† A fragment of the *Romance of Owain & Lunet.* *86-90
 90† *Gnawt gwynt or deheu &c.* *9

*A COMPLETE TRANSCRIPT of ILYFYR AGKYR ILANDEWIVREVI
 or JESUS COLLEGE MS. 2 = CXIX.*

92-3 Table of Contents & Prologue.

95 *Lucidar: Gwathret y llyvyr hwnn a berthynn ar doy bersson &c.* †4^b

181 *Yn y modd hynn y treithir val yd aeth meir y nef.* †69

191 *Hystoria Idrian Amherawdyr ag Ipotis ysprydawl.* †111

203 *Val hynn y digawn y tad ar mab ar yspryd glan vot yn vn Duw.* †119

206 *Hystoria i ddyscu y ddyn pa dhelw y dylei gredy &c.* †121

215 *Illyma Pwyll y Pater ae ddyall val y dyweit hu Sant.* †125

222 *Rinweddeu (a) gwando offeren, (b) gwelet Corff Crist.* †128

221 *Breuddwyt Pawl Ebostol.* †129

226 *Illyma yr achos ydaeth bar Duw yn ych plith &c.* †132

229 *Rhybudd Gabriel Angel at Veir &c.* †134

230 *Illyma evengul Ieuan Ebost.* †134

234 *Illyma ddechreu ystorya gwlat Ieuan vendigeit.* †137

243 *Buchedd Beuno ae wyrtheu.* †104

253 *Yma y treithir o Ach Dewi ac o dalym oe vuchedd.* †93

267 *Kyssegrlan vuchedd, ne Ymborth ir enaid.* †78

A TRANSCRIPT OF JESUS COLLEGE MS. 7 = XXII.

285 *Illyma rosin y metugineth o dyic meddygon myvei &c. § 1.*

b. A kalendar § 3.

289-313 *A medical treatise: Ilythyr Aristoteles yw hwn, Alexander vawr o gadwadigaeth korf dyn a gavas ynteu yn temyl yr haul gynt &c.* §18-162.

315 "The history of Griffith ap Cynan, Prince of North Wales, wherein mention is made of his offspring down to Morris Wynne of Gwydyr Esq. written by Sr John Wynne ye eldest Kt. and Baronet." This is the work known as the *HISTORY OF THE GWYDIR FAMILY*. The text agrees with the printed editions and contains the Latin passages. It ends: "who were to answer the crie and come also upon y^e like distress." See Askew Roberts's edition, p. 84, l. 16, and Mostyn MS. 165, p. 233.

366 *An answer to North Wales men that would maintain Anarawd to be the elder of his brethren and the superior Prince of*

* These numbers refer to the folios of Jesus College MS. 3 = xx, which contains the original text.

† Pages 78-91 are written on the verso of folios 76-64.

‡ These numbers refer to the folios of the original, Jesus College MS. 2 = cxix.

§ These numbers refer to the pages of the original, Jesus College MS. 7 = xxii.

Wales: For as much as of late years it hath grown a question among us of Wales which of y^e three sonnes of Rhodri the great, who began his Reign Año dñi 843, was sole and entire prince or rather king of all Wales

Tri meib Rhodri mewn tremyn ei keid kadell, Anerawd, Mervyn
Rhannodd ef rhon oedd yr un Rhoddiad holl Gymru rhyddyn
Rhannodd a gododd er gwell dawn efydd Dinefwr i gadell
y mab hynaf oi stafell Penaf o wyr pwy un well
Anerawd gwastawd dan go yn gyfan a gafodd Aberffro
Mae daioni Duw yno fe biau ei bryniau ai bro
Gwir Gwir y ddywedir am ddun paen ifank Powys kafas Mervyn
Llyna r modd ir adroddyn y treier rhwng y trywir hyn *D. Nantmore*

ends: all the rest of North Wales house, are confessed by their own histories & authors to be usurpers, without lawfull title
owen ap Ho: dha being prince of Wales who subdued North Wales, & gave it to his youngest son Mredydd whose Issues ever after enjoyed ye same, saving some spaces y^t others entered & usurped, who were with speed kill'd or expell'd therence, as is before declared, And lastly Griffith ap Conan was invested therein by Rees ap Tewdwr as prince of South Wales as is above said*

415 *The wars of Brecknocke*: Gwrgan ap Jthel ap Morgan mwynfawr married first Gwenvyn daughter to kynfyn &c.

"Scriptum per me Rogerum Williams cler: xxiii Maii 1615" in the same hand as text of pp. 366-415. The above subscription has been "crossed out" and underneath is written "*Scriptum per me Davidem Parry Cereticensem Ao. 1696*" in different ink and hand.

416 *An answer made articularly & y^t ex tempore by Rich Griffith*. To the first you must bring better proofes for the elder ship & superiority of Catello vⁿ is contained in your articles . . . *ends*: spoken & written for ye honour of North Wales without discussing of soueraigne titles which all without controversie concurre in ye person of her Matie.

419 *Y Syr Rys ap Tomas y erchi keffyl*

Vr Eryr gwyllt ar wyr gant

dros orved or draws arvav

Tüdür Aled

A COPY OF A NOTE BOOKE OF ROBERT VAUGHAN

396 Ilyfr Twng o Ruthin gan Wm: Pistor officer to ye Earle of Warwick Lincolnshire Life of Ll'n ap Jfor: and dd: his sonne in St. Bennet's Coll. Cambridge At Carno near the church westward there is a round plot of ground environed with a very deep ditch where they say the ch. was seated.

Eastward from Carno is . . gwayn yr hualc, & three heaps of stones thereon Names of the principal men y^t kept Harddlech castle against Edw. iv. (p 431) St. David's, description of tombs &c.

Ex libris† Jois Dd Resi: (1) Dd: ap Roser o Landygwy, (2) D. ap Tho: harry de eadem, (3) Harry ap Owen de Llangoedmor—Cardigan, (4) y cwta cyfarwydd gyda Mr Lewis or Vañ. (5) R. Hol^l Latine & Brittanice nuper Rici Price, (6) Ho: Havart o Aberhodni Llyfr o Ystoria'r Cymru ar vemrwn fol. 165 quarto, (7) Gweithredoedd Carolo Magno &c., [8] [Llyvyr Agkyr Llandewi vrevi], [9] A fragment of Welsh Annals sent by Rich: Davies Bp. of St. D. to Archbp. Parker 1568 who left a fair coppie in Bennet Colledge in

* A list of the Cantreds and Commotes of Wales is given in the body of the above treatise. pp. 372-5.

† Apparently numbers 1-7 only belonged to J. Davydd Rhys.

Cambridge [10] A Bk: written by Sir Edw: Stradling in Latin to Mr Camden, [11] One Bostock dwelling in a Redhouse in Cheshire hath ye life or history of King Arthur & R. Cestrensis. Rob. Davies (p. 436)

437 An itinerary from Llanbadarn to St. Davids (p. 437)

438 The dates of the death of various persons and of certain events

439 Quotations illustrative of Brytwn, gâlon &c.

440 Quotations from Camden, Wm. of Malmesburie &c.

442 "of an Ancient book with my Lord Wm: Howard of the laws of Dyvynwal as is thought" &c. Libri MSS. in Bibliotheca Sci Benedicti Cantabrigæ.

445 List of Contents.

The remainder of the MS. is written "upside down" on the reverse side of pages 365 to 187.

THE BRITISH GENEALOGIST—Y^e first book :

Of ye GENTRY of MONMOUTHSHIRE

447 *Ragland* : Siward or syward ye great E. of Northumberland &c.

448 *Lanternam* : Bledri Lord of Kysant in Carmarthen

b. Llanarthney : John Harry ap Rees of Llangathen &c.

449 *Buch ILaythwen* : gŵm vychan married as in ye descent of vaughan of I etherllesty.

b. Allt y kadno : Thom: Robt: Gr: m^d as in ye descent of Lloyd of Gellygydrog.

450 *Cwmgywllee* : Bledri lord of Kysant m^d as in ye descent of Phillips of kysant.

451 *The Glyn* : Theodor ye great prince of S. Wales m^d as in ye descent of Lloyd of forrest.

b. Keven mably : Gwrward surnamed Kemeys . . . descended from Allyn k. of Dywed &c.

452 *Llangybbby* : Rees goch lord of ystrudey.

b. Gwerndhy : Herbert or Henry fitzroy base son to k. Henry I. &c.

453 *Byxwere* : Catchmay.

b. Machen : The lord R. pr: of S. Wales . . T. Morgan of machen

454 *Colebrooke* : Gŵm Jenkin of Gwerndhy.

b. Llanthoony : Ymyr king of all Gwent

455 *Treowen* : Malkolme k. of Scots m^d in titulo Ragland.

Ye second book—Of ye GENTRY of GLAMORGANSHIRE.

456 *Mergham or Margam* : Ph'e Mansfield, manxel or Mansell came to England with ye conqueror.

457 *St. Donatts* : Sir Wm: esterling alias Stradling k^t &c.

458 *Dyngestow* : ———D of Similia in Normandy marshall of England (as Endleby) &c.

b. Bettws & Llanvyhangell : Morgan Mwynfawr ld: of Glam:

459 *Llantrydhed* : Sir Reginald Awbrey k^t.

460 *The Vanne* : Gwaethuod prince of Cardigan . . kydrych lord of Gwynvay 2^d Son &c.

462 *Difference between ye low countrey people in nature and quality & ye upper, which commonly were tearmed mountaineers :* As ye lower or southern soile next to ye severn sea severed from ye other by ye common travelling High way usually called ye Port way . . . did far surpass ye other in goodness and fertility, so ye other did far surmount it in breeding of tall mighty & active people

as they differ in quality so they were of unequall qualities & conditions . for such as were bread in ye low countrey were of a more boisterous & crabbed nature, ye others of more tractable & pleasant behaviour . whereof a magistrate having long time governed both & yielding up his government to his friend gave him this short lesson . y^t ye low countrey man was to be rul'd with severity & fear . ye other with fair words & good countenance, without which both cold not be kept in good order.

Then follow certain particulars about the better tilling of the mountains, about the marts of Llandaph and Cardiff, and the boundaries of the h[undreds ?] of Cardiff, Dynaspowis, Cowbridg, &c., &c.

464 The rivers *Corrwg* and its tributaries, *Avan* and its tributaries, *Neath* and its tributaries.

466 Some particulars about Neath, Ynis avan, Castell Gwern, Bwlch y Gevylchy, crig and mynydd tor y bedol, Glincoiwg, Baglan, Aber avan, Britton ferry, Coed ffrank, Lantwit, Rysoulen, Llangattwg, Crynant, Aberpergwm, Crwmwell's lordship belonging to ye abby of Neth, Kylybebill.

470 *H. of Newcastle*: Some particulars about *Newton notag, Kynfig, scerr* (a graing appertaining to ye abby of Neath now Jenkin Turbills . . . his father purchased ye same of k. H. 8 by means of Sir Richard W^{ms} *alias* Crwmwell whom he then served); (471) *Margam* with the chappells of Mayr o ben y graig, havod y porth, penydd, & trissent; *Langonwyd* with the chapels of Baydan & Ylltid (at argoed avan); *Bettws Gwayr* with the chapel of Bettws bach *alias* Bettws Rys aparen; (472) *Lan sanfred, Coyty*, Coychurch (pencoed, hendre bedran, pen y pryske &c. . . & Llanbeder chapel), Newcastle (court Colman), (473) Laleston, Tithgeston Llandidwrg (horgrove).

474 Notes of "such histories as apertain to ye county of Glamorgan," with references to some work (not mentioned). Notes on the lordships of Lantwyt or Boverton, Coyty, Neath and Swensay.

476 *Meares between mishin & senghenith*: The highway commonly call'd *y kevenffordd* passing through ye forrest glynn kynon from a fford call'd *Rhyd y byngwm* where sometime stood ye bridge call'd *pont byngwn* up to ye fayr tree & by a chappell call'd *kyn-dynvaen* & thence over *keven kolstyn* & so to *Castle y mybon* & thence to *bwlch hywvurg* [sic] & from thence to ye fford call'd *Llechryd ar y nant hyre* which severeth Glam: & Brecknock. The river kyuon &c.

b. Meares between glamorgan & Brecknock.

478 Sanghenydd was sometime called *y Clyn rhedyn*

b. Dedications of churches in Glamorgan in Landaff Diocese.

479 *Kelly Gaer* is divided to V parts which ye inhabitants name gavel viz: (1) brithtyr, (2) ysgwydd gwyn, (3) Carth Gynydd, (4) y keven, (5) hengoed. The boundaries of the 5 parts are given.

b. The sources and courses of Rompney, Bargoed rompney, Bargoed taff, and Morleys.

480 *Llangynwyr* with an account of a "great skirmish" between the men of Glamorgan and Breconshire, and the consequent removal of the fair from "Wenny."

b. *Glinogor* "an impropriation holden of Wenny" and *Bryn y whit* ye land and dwelling of gr: gethin.

c. An enumeration of the many tributaries of the two Ogmor rivers.

481 "*Notes to be inserted in ye booke after the manner of a particular or table, first ye ten hundreds.*"

482 The parishes in every hundred

483 A list of boroughs, "lordships Marchers," Parks, Warrens, and notable hills.

484 A list of Rivers, bridges, markets, castles, and houses.

486 A list of "Houses of religion sometime in Glamorgan" (and p. 489), Fishponds, and Forests

487 "Justices of Assise which governed Glamorgan since it became shyre ground," followed by "a short catalogue of ye justices of ye peace," and of coroners.

488 A list of Queens Attourneys, clerkes of the peace, Custos Rotulorum, Vales, Sheriffes.

490 *Gower*, some notes thereon, with a list and an account of its parishes and dedications of its churches ("in St. Davids Diocese, co. Glam.") and a list of its rivers.

PEDIGREES.

498 *HUND: of NEATH*--*Llangattwg*: Dd: ap hopkin &c.

502 " " *Kil y bebill, Kyl yr Hendre, ynis gŷgon* &c.

503 " *LLANGAVELACH*--Ynisvorgan, penyvedw, kelywry, Ynis dawy, Ynis derw, Tre wydhwā, keven y clas, penddery, bach y gwryddyn, glanllwy, Llandilo, gilvach lydan, berth vawr, maestyr, coedtremyg, blaen myddvay, Sciaich, glin casnod, Allt y vannog and llycharth.

508 *LLANGING*: Kelly lwcka, Coyd y gwrid, kygirwen, kelly gadrog, dyffryn egl, Blaen cgl, y betting, allt grig, kil y maen, gelly gron, garth, and garn goch.

511 *LANSAMLET*: Gwern llwyn whit, Llisnewydd, garth hen, nant y clays, fforrest vychan, Kilvay.

512 *LANRIDIAN*: Jo: dd: ap Nicholas &c.

b. *Castle Locher* (and p. 516): Morgan dd ap J^eu: ap Morgan &c. with a note on the borough and its "Liberties."

513 *Landilo verwallt*, kylhay, bishopston.

514 *Landilo talabont*: lath Llodremor, bolgoed, Taly kelyn llwyn, havod (in Swensey), preskedwin, fforest vychan (in Lansamlet), Pant y ffa, Inislochor, kwmkynvrad maes llygadwen (in preskidwen), penyrallt, &c.

517 *WENSEY HUNDRED*. Penarth (with particulars of the old castle and market town "now overflowen with sand . . . scarce some part of y^e [church] walls may now be seen").

518 *Rossilly, Nicolaston, goedtre, oxmugh, Landewy, bishopston.*

523 Notes on *Gower* which had a "general government within itself by magistrates . . . & two yearly officers called coroners" prior to its annexation to Glamorgan.

THE BRITISH GENEALOGIST.

524 *Golden Grove*: Gwaethroed prince of Cardigan. &c.

b. *Muddlescombe*: Cadifor vawr of blaen kych &c.

525 " Phillip Mansfield or Mansell &c.

b. *Aberglasney*: William Rudd Lord of Meath in Ireland &c.

- 526 *Treventy*: Stephen Perrot.
b. Newton or Dinefwr: Urien Rheged king of Rheged in Scotland Lord of Iskennen &c.
- 527 *Abermarlais*: Thomas Griffith Nicholas &c.
b. Taliaris: Sr Rice ap Thomas k^t &c.
c. Derwydd: Tho: vaughan ap Tho: of Llangathen &c.
- 528 *Laugharn*: Simon stockett of Bradstead &c.
b. Fforrest Glin Cothy: Gwryad ap Elider
- 529 *Llechdonny*: Thomas Griffith *alias* Fitzzyrien &c.
b. Castle Piggin: John Fleming
- 530 *Tregybe*: Phillip ap Elider &c.
b. Green meadow: David ap Sr Rees ap Thomas &c.
c. Pentre in Llangathen: Sr Rice ap Thomas kt. &c.
d. Hawkes brooke: Rees Prydderch &c.
e. Llandilovawr: Rees Gwillim Phillip &c.
- 531 *Glandiwely*: D. Llewelyn ap Gŵm Lloyd of Castle Ho: &c.
b. Llether Llesty: Gŵm Vaughan ap Gŵm Ph: of L. Dilo vawr
c. Dole Cothy: Randolph Meschines ye first E. of Carlisle &c.
- 532 *Tauley*: W. de Warren; 536, Thomas Williams &c.
b. Ystradey: Tho: Chicheley of Higham ferreys &c.
c. Bewley and Aber Cover: Saucio Ramiro k. of Arragon.
- 533 *Iscoed*: Thomas Sutton m^d d. to Sr Rice ap Tho: &c.
b. Gelligadrog: Cyhylyn fardh prince of Difet &c.
c. Allt y cadno: Jenkin Lloyd of Cemeys &c.
d. Glin: Robert ap Griffith &c.
- 534 *Rhyd y Gorse* (n^r *Carm.*): Walter winter came to Llangaing with Roger de Belesmo earl of Montgomery in ye 4th year of W. Rufus.
b. Pyoden: Ow: ap Gr Wm: Gwin of Pyoden &c.
c. Dolehaydh: Jenkin Lloyd of Cemeys &c. . . . Tho: Havard of Dolehayd &c.
- 535 *Pengwern in Cenarth*: Jen: Lloyd of Cemeys &c.
b. Rhydodin: Aelured k. of kyrien in Ireland Rees W'ms.
- 536 *Dan yr Allt*: Ll'n Phillip of Rhydodin . . . Francis Lloyd of D. yr Allt &c.
b. Abergorlech: Morgan gwal y cû &c.
c. Aberdyar: John ap Rees ap Morgan of Gwal y cu &c.
d. Mwdhvey: Gr: ap Gwrgenay ap Mabron.
- 537 *Ystrad wrallt*: David hir base son to Morgan G. y cû &c.
b. Kyslant: Bledri ap Cadifor vawr.
c. Rwyth vawr: Sr Thomas Phillips &c.
d. Rushy moore: Thos Phillipps of Rush moore.
e. Coedgaing in Llangwnnwr: Thos Phillips.
- 538 *Llwin y fedw*: Wm: Phillipps married daughter to Jenkin Lloyd of Ll. vechan.
b. Hounsbrooke: Phillip vaughan . . . Ja^s Phillips.
c. Llan Lhawdog: John Lloyd &c.
d. Treynis: Lewis Richard.
e. Glan brân: Avallwch son to Corinog k. of Dublin . . D. Gwin
- 539 *Ystrad Walter*: Rhydd: ap Rees.
b. Cynggor dŷ: Cradoc Vrachyras Tho: Gwin &c.
- 540 *Gwempa or wenpant*: Morgan wrynvawr . . . J. Gwin &c.
b. Trwm saram: Gr: Ll'en ap Gwrgan . . . Wm: vaughan &c.
- 541 *Llanelly*: Ho: ap Jevan . . . John Vaughan &c.
b. Peebwr: Cadwgan vawr . . . Gr: Gethin *al's* donne . . . John Don Lee &c.
c. Coed y Garth: Seliffe L^d of Comot . . . Henry Harries.
d. Llanstephan house: Roderike ye great . . . Morris Lloyd &c.

- 542 *The Lakes* : Gr: white of Henlan Daniel Lloyd &c.
b. Ilanurda : Gwin ap Aulaf or Aylaw &c.
c. Coedgaing : Gr: ychan L^d of Caio & Cilycwm . . . W. Ph:
d. Pen y Caire : Gr: Lord of Caio &c.
- 543 *Pen Llwyn Gwin & Tyarycoed* : S^r Wm: Vaughan Tyarycoed
. . . . Christmas Vaughan of Pen Llwyn Gwin.
b. Place Gwin : John Vaughan &c.
c. Court Henry : Sr Richd Herbert of Colebrook.
d. Bettws : Gwillim vychan Dd: Gwillim of Bettws &c.
e. Court Kydryn : Owen y^o son of Ho: Dha . . . Dd: Penry of
Court of kydryn &c.
- 544 *Clynfyw* : Dd: Lloyd &c. Cp. p. 557, *b.* below.
b. ffrood : Grono L^d of Iskennen . . . John Lloyd of ffrood &c.
c. Llwyn J.—Sr J. Fleming one of R. fitz Hammon's 12 knights &c.
d. Pant y Wenallt in Meydrim : Cadwgan ap Elistan
John Lloyd m^d d. to Evan Thomas of Tremolett.
- 545 *Brin Havod* : Elider Goch Thomas Williams.
b. Cil y Maen Llwyd : Tho: D. Gr: ap Gron Goch . . J. Ll^d.
c. Gelly dywyll : Ow: Bradwen James Lewis &c.
- 546 *Lleesnewydd* : Gwillim Goch John Lewis &c.
b. Aber Cothy : Maynarch L^d of Brecknock . . J. W[']ms &c.
c. Derllysk : James Prytheroe of Hawkesbrooke &c.
d. Porthwryd or Berllan dywyll : Cadivor ap Dynawol . . .
Dd: Lloyd &c.
- 547 *Gvern Mackwy* : Ll'n Lloyd of Castle Ho: . . J. Lloyd &c.
b. Cwm y Crige : D^d Lloyd Ll'n ap Glm Jⁿ. Phillips
c. Pant Cylgane : J. Lloyd ap Gr: . . J. Ll^d of P. Gilgane &c.
- 548 *Pembrey* : Maynerch L^d of Brecknock . . Walter Vaughan &c.
b. Pen y Banke : J. Butler . . . Edw: Vaughan of P. y Banke &c.
- 549 *Llanstephan Towne* : D. Gr: of Llangathen . . . D^d Lloyd &c.
b. Llanarth Bledri : Mred: ap Rydderch L^d of Gwinfael &c.
c. Ifurnace : Trahaern Morgan of Muddlescombe . . Grinday &c.
- 550 *Castle Llwyd* : Ralph Ld Mortimer &c.
b. Abergwilly and Baily viccar : Gwrgeney ap Idnerth . . .
Dd: Morgan &c.
c. Cydwely : Gr: Donne &c.
d. Ceven Triscoed : Morgan Awbrey of Aber Cynvrig.
- 551 *Coed Wgan* : Jenkin ap R. of Glin neadh . . Henry Bidder &c.
b. Ystrad (juxta Carm) : Mor: O. Bp. of Lldaffe . . . J. Wms. &c.
c. Upper Pen y Banke : John Bloome &c.
d. Pendine : Stephen Barrett &c.
- 552 *Clygyn* : Gwrgeney ap Idnerth &c.
b. Carmarthen : Nicholas Phillip &c.

*THE BRITISH GENEALOGIST:—Y^o III Book:
Of ye GENTRY OF PEMBROCKSHIRE.*

- 553 *Picton* : Gwgan ap Bleddyn Catherine m^d Ow: Donne &c.
b. Prendergast : Ralph Stepneth first L^d of Aldenham &c.
c. Orealtan : Hova ap Kynddelw George Wiriot &c.
- 554 *Stackpool* : Wm: Lortt &c.
b. Wiston : Sir Walter Hereford kt. Syr Matt: Wgan &c.
- 555 *Stone Hall* : Ll'n ap Owen . . . Wm . Phillips of S. Hall &c.
b. Neaverne : Sr Jas Bowen of Pentre J. . . . Perrot Bowen &c.
c. Nash : Watkin Vaughan John Phillips of Nash
d. Pont Gynan : Mathias ap Sr James Bowen
- 556 *Norchard* : Rob: Walsh Marichurch &c.

- b. Glanduad*: Ll'n ap Ow: of Coed in kemeys . . . J. Bowen &c.
c. Glandyvan: Gerald de Wyndstor . . . W. Vaughan &c.
 557 *Sellyham*: Sr Dd: Gam . . . Tho: Tucker of S. &c.
b. Klynfyw: Ho: ap Jenk: Lloyd . . . Jo: Thom: Lloyd &c.
c. Boulton Hill: Ow: Ph: of Kylsant . . Margt Ph: m^d Ph: Bolton &c.
d. Neeston: Mred: ap Bleddyn . . . Barrett Bowen &c.
 558 *Court*: Sr John Bellesgaw kt . . . Owen ffoord.
b. Crabhole & Tembie: Watkin V'n . . . Tho: Locher of Temby &c.
 559 *Penallt y Llyn*: Ho: Vychan . . . John Lloyd
b. Dydwall: Wm: Tankard &c.
c. Westfield: J^euan Lloyd . . . Wm: Davies of W. &c.
d. Tregamon: Howel younge &c.
 560 *Ludchurch*: J. dhy of kevengarthvreny . . Francis Davies &c.
b. Grove & Morvill: Gl'm ap Rys Ll'n ap Ow: . . . Tho: Lloyd of Morvill &c.
c. Roblinstone & Wooldale: Bleddyn ap kynfyn . . . Wm: Roblin of R. . . . John Bowen of Wooldale.
 561 *Prichardston*: Mred: Donne . . . John Lort of P.
b. Henllan: Jasper le White &c.
c. St. Dogmaels: Geoffrey Clement Talyllyn . . . Tho: Parry.
 562 *Llanstynan*: Jenkin Lloyd &c.
b. Tregwynt: Sr Walter Harford . . . Tho: Wm of T. &c.
 563 *Melyne & Whitchurch*: Gl'm ap Gwrwared . . . Jas. Lewis of Melyne &c.
b. Pen y Benglog: Jenkin Ll'd of kemeys . . . W. Griffies &c.
 564 *Parkey pratte*: Rees Ll'n of Illystyn . . . Nicholas Davies
b. Trevygyn: Dd: Voel of kemeys . . . Alban Lloyd of T. &c.
c. Couldley Island: Cadwg ap Gr: . . . Reeve Wms. of C. &c.
d. Brodey: Wm: Wgan . . . Rich: Johnies of Brodey &c.
 565 *IFillbedge*: Wm: IFilbatch &c.
b. Trevach: Sir Guy de Bryan . . . John Lloyd of Trevach.
 566 *Cryswyll*: John Barlow &c.
b. Wm: de Andeledge 1^d of Heling Castle . . . sampson lort &c.
 567 *Trecoone*: Gwgan ap Bleddyn . . . Owen Johnes of T. &c.
b. Nashe: Roger son to Corbett of moreton &c.
 568 *Pentre Jevan*: Ll'n ap Owen . . . Tho: Ph: of P. J. &c.
b. Richarston & Scotchborough: Martinus Turensis . . . Ph: Martyn of R. &c.
c. Moate: Clouis y^a great . . . John Scourfield &c.
 569 *Kylgetty*: Adam Lloyd of Llwyn Davydh &c.
b. Pentre- or Penty-park: Tho: father to Syr Rys ap T. . . . Jas. Philipps of Pentre-park &c.
 570 *St. Brides*: Sr Tho: Wgan . . . Rowland Laugharne &c.
b. Haroldston: Gl'm ap Gwrwared . . . Herbert Perro.
c. hoed Gant Layes: Sr W. de Londres . . . Sr J. Butler &c.
 571 *Carew Castle*: Roger de Montgomery . . . Arnulph 4th son . . baron of Carew &c.
b. Trefgarne: Cradock Vraychvras . . . Owen Edwards &c.
 572 *Greenhill*: Sr Wm: Cantington . . . Tho: Powell of G.
b. Cwmglain: Edward Read . . . John Lloyd.
c. Narberth & Eareweare: Sr Wm: Marlos or Merlow . . . Jo: Elliot of Eareweare &c.
 573 *Bonvillscourt*: Gr: ap Rees . . . Wm: Johnes of B.
b. Pater- or Patrick-church: Sr Jo^a Aynford . . . W. Adam &c.
c. Trewearne: Dd: voel of kemeys . . . Wm: Waring.
d. Henllys: Lucas (? Robt) de Hoda . . . Wm: Owens.

- 574 *Boulston* : Ada dyer Lewis Wgan.
b. Tre r Ilwyn : Kyhylyn vardh Tho: Bowen.
 575 *Upton* : Gr: ap Nicholas Hugh Bowen.
b. Slebbedge : Watkin Vaughan John Barlow.
c. Llwynngwayr : Ph: Vychan of Tyleglas . . . James Bowen.
 576 *Monckton* : kydavel ynnyd Ld of kydewen . . Essex Meurick
b. Hum- or Gum-freston : Ior: l^d of krygheath . . John Wms.
 577 *Domple Dale* : Jenkin Clement l^d of Caron . . . T. Jordan.
b. Berllan : Rees ap Ryddz Wm: Owens D.D.
c. Penkellyrach : Woodlocke l^d of Gumfreston . . J. Younge.
d. Tredeved : Sawl or Goshawl John Parry &c.

THE FIFTH BOOK—OF THE GENTRY OF CARDIGAN.

- 578 *Gogerthan or Gogarthan* . Clodhien . . lord of Dryslwyn . .
 Sr Ric: Price.
b. Trawscoed : Collwyn ap Tangno . . . Edw: Vaughan.
 579 *Llan lleyr* : Gr: ap Nicholas . . . Thos Lloyd &c.
b. Llanvred : Einu ap Gr: of ynysymangwyn . . . Tho: Price.
c. Ystradflyr : Galearbus a Duke of Arabia . . Jno: Stedman.
 580 *Maeszyvelyn* : Cadifor Lucius Lloyd.
b. Llanvaircledogey : Gr: Voel l^d of C. Odwyn . . Walter Ll^d &c.
c. Abernant Bychan & Coedmawr : O. ap Bradwen . . J. Lewis.
 581 *Noyadh alias Drevawr* : Cadwgan of Carrog . . Dd: Parry.
b. Tregibbi and ye Priory of Cardigan : Sr Tho: Ph: . . .
 James phillips.
c. Carrog : Blegwryd ap Dynawal . . . Reinold Jenkins.
d. Gylvachwen & Kylgwyn : Tydor Trevor E. of Hereford
 Tho: Lloyd.
 582 *Havced ychdryd* : Tho: Powell ychan of pantstrymon . . .
 Morg: Herbert.
b. Vairdreffe : Ruddz ap Tewdwr . . . John Lloyd.
c. Geyrnos : Dd: Thomas . . . John Lewis.
 583 *IFueshelygge* : Ll'n voel . . . Morgan Lloyd.
b. Dyffryn llynod : Dd: Ll'n ap Gl'm Lloyd of Castell Ho: . . .
 Tho: Jenkins.
c. Crunfryn : Dd: vongham of Cayo . . . Dd: Lloyd.
d. Mynydd Ho :—R. ap Ruddz l^d of C. Ho: . . . ffancis Lloyd.
 584 *Llwyd Jack* : Bleddyn ap Dynwal . . . John Lloyd.
b. Cwmowen & Glasgryge : Henry Gwyn . . John Lewis of G.
c. Pembryn & Towyn : Einon vawr . . . Rich: Vaughan
d. Pantyrodin : Dd: Ll'n ap Gl'm Lloyd . . . Nicholas Lewis
e. Rhoshellan : Rees Mred: l^d of Towyn . . . Dd: Vaughan.
f. Bronwydh : J. Ph: ap Ruddz . . Tho: Lloyd infans 1693.
 586 *Llanvechan* : Jenkin ap Rees of G. wen . . . Jenk: Lloyd.
b. IFos y bleythyed : Ow: Gwynedh . . . John Lloyd.
c. Rhywarthen : Roderick ye Great . . Tho: Lloyd. Cp. 541^d above
 587 *Glanlerry* : Gr: ap Gwenwynwyn . . . Moris vaughan.
b. Crygbychan : Ll'n vychan . . . George Bowen.
c. Gwastad gwrda : J^eu: Lloyd . . . Dd: Lloyd.
d. Llwyndavydh : Rees Gr: ap Rees . . . Tho: Lewis.
e. Gellyfrayth : J^euan Lloyd . . . Thomas Phillips.
 588 *Nante* : J^eu: Lloyd . . . Rees Lewis of Nante.
b. Llwyndyris : Sir Walter Byrt &c.
c. Rhandyrr : Ow: ap Ho: dha . . . Gl'm ap Rees.
d. Dynas kerdyn : Morydh king of Cardigan 830 . . Dd: Lewis.
 589 *Vaylallt* : Gr: l^d of Llansadwrn . . . John Wms.

- b. Y Wern newydd* : Rees Voel . . . Dd: Lloyd
c. Uch Ayron : Predyr berswydh^{ld} of Card: . . . Steph: Parry
d. Talysarn : ſeu: Philip . . . John Evans.
e. Dolewolfe : Gl'm Lloyd . . . Dd: Jenkin.

- 591 *ſ Dydyr ap ſorwerth Sais*
 Medhlyio yr wyv mae dholyr
 a thro tra vynyeh a thrig *Rhis ap dd: goch* *a*
- 592 *ſ veyrig vychan a Dd: ap Meurig o Nannau*
 Mawr vy Howel ap meirig
 Aed i varw i dre veirig *Gytto'r Glynn* *b*
- 593 *ſ Beuno* : Teg iw synwyr blinlwyr blaid
 Amen a ffand yno i may *Rys Goch or Yri* *c*
- 595 *ſ Tydecho* : Mae gwr lhwyl yma gar lhaw
 I dychan at dydecho. *Dd: Lhwyl* *d*
- 596 *ſ Gynhaval sant* : Y keidwad rhag gwaew adwyth
 Am rhoi wedi ymbaradwys *Gr: ap Evan ap Ll'n Va'n* *e*
- b. ſ Sant katrin* : Kerdh'r ffordh rhwydh o wreidhin
 Ith berson iach fron galon rhwydha *S. ap Ho: ap ſ. vy'n.* *f*
- 597 *Mar: Gwervyl mam Ho: vab Rhys o Rŷg*
 Mis drwg a vy ym howys draw
 A lanwed a haelioni *Gytto'r Glynn* *g*
- 598 *ſ medhdod* : Nid dwrdiaw lhe daw lhiw dydh
 A vydh ir sawl a vedhwo *Lewis Glyn Kothi* *h*
- b. Mar: Ho: ap Rys ap dd: ap Ho: o Rŷg*
 dyw gwyn er digio enyd
 wnaed dyw ag enaid Hywel *Tydyr Aled* *i*
- 599 *ſr gwiwerod o goed Marchan*
 Blin ag arwydh yw r gyvraeth
 Oni chair glo iachein gwlad *Robt: kldro* *k*
- b. Wrth fynd ty a lhyndain*
 Ynghaer ei bwrias yn yngho
 I Baradwys yn Brydydh *Gytts Grydh* *l*
- 600 *ſ Wervyl Vechan* : Kav wyv eisie kael y verch
 Ar i ol bol y bayol bid *Dd: Lhwyl* *m*

601 *Documenta regis Aluredi, Tra:tatus quidam* (p. 607)
 another (p. 610), and *Her bigynnep . pe Sjren . ſ pe hundredes of englonde* (p. 613).

The above pages (601-17) are direct transcripts from Jesus College MS. XXIX. fols. 262-68.

MS. 121 = Hen. 372. POETRY and Prose fragments. Paper ;
 11 $\frac{5}{8}$ x 7 $\frac{1}{2}$ inches ; 302 pages plus about 90 blank leaves,—pages 1-195
 are in a somewhat antique hand* which cannot be earlier than 1611

* The scribe was undoubtedly *Richard ap John* of *Scorlegan* in Denbighshire, who wrote Pen: MSS. 159 and 160 in 1578-93. See, also, Shirburn MS. E 16 and marginalia in Cardiff MS. 23453.

(p. 119); and the rest of the MS. is in very various hands ranging from 1635 to 1716; bound in leather.

The MS. belonged to W. Humffreyes in 1737 (fly leaf). See also pages 249-53.

- 1 *Mar: J. llwyd ap dd: ap Mered: o Langernyw, etat 87*
Kwyn a wyddom kawn weiddi *a*
aed i nef lwydwynn ffan *Sion Tudur*
- 6 *Mar: Sion Salbri o rûg: Beth a yrr ofn byth ar wyr b*
na da is havl onid Sion . 1580 . *Simwnt Vychan*
- 10 *Etto: O duw dad pa fyd ydyw c*
y gwelom bawb i gilydd *Sion Tudur*
- 13 *Mar: W. Ph: o bikwn: Beth trymaf, ba waith tramawr . . . d*
yn deilwng Enaid Wiliam. / *Wm: lleyn*
- 16 *Mar: Syr S. Salbri, marchog, siambrlen gwynedd*
Lleweni leni a las: alluawc *e*
Evro lle Enaid: aer lleweni . *Simwnt Vychan*
- 19 *Etto: Y blaned heb lawenydd f*
ffarwel i wr a ffrw lân *Sion Tudur*
- 23 *Mar: Simwnt Thelwal—"plas y ward heb plessier aeth"*
Ar dduw i mawr weddiwn *g*
yn hap ir neb ssy / n / i høl. 1586 . *Edwart ap Raff*
- 27 *Mar: Syr ffan llwyd o Jal—kwestws rotwlorwm . 1586 .*
Krist ior kroessa dy werin *h*
i Sion i aer ssy / n / i ôl. / *Edwart ap Raff*
- 31 *Etto: Mae oer gri am wr a grym i*
gwedi / r / vstvs oedd gadarn || *Simwnt vachan*
- 35 *Mar: Rissart a Simwnt Thelwal*
|| dw a wyddiad y dyddiau (1.7) *k*
dymwnwn . . . oes hir | J Simwnt hwnn sy yma
yn lle / r / llall wr diball da
ir rhain oll aeth or hên llÿs
- 38 *Mar: Catrin Tudur gwraig Edw:Thelwal . 1591 .*
Gwae lu pann dywylllo gwlad *l*
At dw ir nef Katrin aeth *Simwnt Vychan*
- 41 *Mar: Simwnt Thelwal ai briod Margred . 1586*
Duw deyrn nef doedran yw *m*
i olevni / r / ail Einioes " "
- 45 *Etto: Band ofer boenau deufyd n*
aent ir vn nef trown yw hol *Wiliam Kynwal*
- 48 *Mar: Edw: Thelwal aer Sim: wyr Ris't . 29 July 1610*
Y kur i bawb yw kau / r / bedd *o*
oll i wyneb llawenydd *Morys berwyn*
- 51 *Etto: Dyffryn klwyd oerwyd hyd Jal: dy hollwres p*
ni chaf evrawc lain: yn iach fro glwyd . *Sion phylip*
- 55 *Mar: Edmwnt iarll Ritsmwnt*
Kymry yn gaeth a aethant *q*
yn iach gwngkwerv gwlad gymrv gaeth *L. glynn Kothi*
- 59 *Mar: T. Salbri hên: Trist ir beirdd y troes duw'r byd r*
Ty ddvw sydd yw tâd a Sion *Guttyn Owain*
- 60 *Mar: Morys ap Sion ap Mred:*
Nen y ffurfafen fferf fawr: a syrthiodd *s*
Torres dw / n / vnbraich, Trawst a nenbrenn. *Lewys môn*

- 63 Och dduw tād ynād iawnwys : ymerodr *a*
marw Lisse amhorys y klynennat *Morys*
wych amod iownwaith : och am danaw . . / *ap J. ap Ein.*
- 67 *Mar: Gr: ap Rōbert fychan :*
Arfon a holl fōn Eifonydd : a Illyn *b*
oeraf vn achwyn : Arfon nyched *Sion brwynoc*
- 70 *Mar: Robt: ap Gr: ap Robert fychan*
Diben dirfawr benn darfu'r byd yn llwyr *c*
dŷn gwrol dann y gweryd *Morys ap Jeu: ap Einion*
- 73 *Mar: To: Mostyn: Rhodri mawl eni Molwynoc ynnu d*
gwae ni am Rodri y gwyn mrodraeth *Sion brwynoc*
- 76 Duw mawr nef a llawr ef an llas yn llwyr *e*
trvan fv y llef : trwy nef a llawr *Dd: nanmor*
- 78 *Mar: Philpott ap Rys—" Gorav i gymraec o gymrv oedd."*
Pann fu gnuhl ffor brulhai *f*
Tair yw iw blant ai wyrion *Lewys glynn kothi*
- 80 *Mar: Ilywelyn ap Gr: ap Il'n a las ym uellt*
Krist arglwydd rhwydd rhodd a archaf *g*
yn rhann trvgaredd fowredd fwiaf *Bleddyn fardd*
- 81 *Mar: Nest v3: Howel*
Amser mei maith ddydd newd rhydd rhoddi *h*
Ny bo didawl Nest nef boed iddi / *Einion ap gwalchmai*
- 83 *Mar: Ow: goch ap gr: ap Il'n*
Angall a ddyall yddym yn daw *i*
hael fāb rād i dād / ai dŷg attaw *Bleddyn fardd*
- 84 *Madog ap Mred:—Ar dwyreaf deyrn evrgyrn addawd k*
A chadwaladr mawr, mvr pōb kiwdawd *Gwalchmai*
- 85 *Mar: Ho: ap gr: ap Kynan*
Howel ddiogel ddiogan // deyrn *l*
Arglwydd boed hywydd howel *llowarch prydydd y moch*
- 86 Duw dy nawdd rhac tawdd tan llachar vffern *m*
gwawr gwerthfawr boed Trvgar *Bleddyn fardd*
- 87 Duw a ddwg attaw bvdd walaw byd *n*
lle mae /r/ māb ar tād : ac tēc ysbryd " "
- 88 Kyfarchaf ym rhi rhād obeith *o*
yngolevad rād rydid perffeith *Kynddelw*
- 89 Gwolychaf ym rhēn Rex awyr *p*
trv a nos : yd ith ladder *Meilyr brydydd*
- b. Mar: Gr: ap Kynan*
Rhēn nef mor Rhyfedd i ryfeddawd *q*
gan glaīn gloyw addēf yn nef drefred " "
- 95 *Mar: Ho: ap dd: ap Tomas*
Yr hael gynt mewn rhōl a gaid *r*
oed yr avr yw dri Eryr *L. glynn kothi*
- 99 *Mar: Ho: ap Gronwy o faelwr*
Wylais achos marwolaeth *s*
a gār Enaid mab Gronwy " "
- 101 *Mar: Ow: gwynedd: Oehaf i dduw ddyfod i Laith t*
difvner vcher ac echwydd *Daniel ap Ilosgwrn*

- 103 *Mar: syr W. harbart*
Dwyn syr water ner duw unyd: roddi a
yn y maes i rhetoch: am syr water *ferwerth fynglwyd*
- 105 *Mar: Syr Rys ap T.—*Mae rhuw odwrdd ymrhydain b
aros yr iarll wŷr syr Rys *Lewys morgannwg*
- 108 *Mar: dd: ap gr: ap howel ai fab Sion Wynn*
Troes y byd trais heb oedi c
llawn vdo /n/ . . . llanfair . . . dinas Erddyn
[= "Rhuthyn"]
Duw /n/ tād i dav Enaid hwy . / *Simwnt vychan*
- 110 *Mar: Roger llwyd o frynn Tangor yngwlad fāl*
Trist wyf lle troes duw ofal d
ar llwyd aeth / ir lle dethol " "
- 113 *Mar: archiagon kaer fyrddin oedd yn tario yni blas yn*
llann ynys: Duw a'n blinodd dwyn blaenawr e
dewis wr dw a ssaeran / Syr Edwart
rhoi oes in plith rhossyn plaid
a rhoi nef ir henafiaid *Raff ap Robert*
- 116 *Iladd kymru drillu dryllio // mŷriav / r / wal* f
yw marw farll o Benfro *Huw*
llaw ddw hwnt arnom / lladdai /n/ teyrnas *arwystwyl*
- 119 *Mar: Capten Sion Salbri . 1611.*
Beth yw gŵr bath a gerir g
yngolwg duw ai 'ngylion *ŷeuan llwyd Sieffrey*
- 125 *Kof Angharad: Di dyrr deivyr diafael / em drem* h
gwawn garedigiawn / garw i dygiad *Dd: ap gwilim*
- 127 *Mar: Siankyn o dowyn: Pŵl yw kerdd pob oferddyn* i
dŷn aŷiach iawn dann faich wyf
yn d'ol ni wnn nād elwyf *Deio ap ŷeu: ddu*
- 130 *Mar: S. argl: powys: Gwae wlad oer gwilio derwen* k
llaw ddw yngod lladd angav . / *Lewys mon*
- 132 *Mar: Rys ap Kynfrie ap Rotpert or kŷm*
Dydd y faru gadarn hēb gēl l
kawn oi dir devkan derwen " "
- 134 *Mar: Dd: llwyd o Aber tanad: I gilio rhac i elyn* m
trigaredd ir tri gorav *Gutto or glynn*
- 136 *Mar: Wn moel: Mae arch yn ystrad Marchell* n
yr wyl a nef yw i rodd . / " "
- 139 *Mar: Einion ap gr: ap Rys*
Dwfr olwenn doe fu'r wylaw o
fv Einion nef yw Enaid . / " "
- 141 Dawns o bowls doe 'n ysbeliwyd p
farll oi fāb arall a fo . / " "
- 143 *Mar: dd: ap howel: Briwodd y tir breuddwyd dig* q
yno /i/ tyf Enaid dafydd . / *Tudur Aled*
- 145 *Mar: S. Eos: Drwg i neb a drigo 'n ōl* r
Oes yn Nrw i Sion Eos. *Dd: ap Edmwnt*
- 148 *Mar: Robert ap huw or kreuddyn*
Oes kŷr am ŵr nis kair mwy s
da rann fo dw ir Enaid . / *Anon*

- 151 Trwm ar ia yw tramwy /r/ ôd *Wiliam Ilŷn* *a*
y trig addysc tragwyddawl.
- 154 *Mar: Mred: ap Tudur ap Howel*
Dyn wyf yn dilyn un fann *b*
yn llys duw mae /n/ well i städ *Tudur Penllyn*
- 156 *Mar: Ho: ap Siankyn: Ilwyn oedd y mew'n lle nev ddau . . c*
fyth haiach o fath Howel *Tudur Aled*
- 158 *Mar: Feu: ap Ho:—Pa wlad y sy plaid a sai d*
mal i nef ymlaen ffan *Anon*
- 160 *Mar: Tudur llwyd o Jal: Torred y rhif troed y rhain . . e*
llaw grist a laddodd holl grëd . *Sion ap howel*
- 163 *Mar: plant y bardd: Wrth edrych galarnych gael f*
o natwr fy nwyn attynn *Gwilim ap Sefnyn*
- 165 *Mar: Syr Rys ffank: An aml y chwadd bardd barwn . . g*
anhyfryd yw /r/ henfyd hwnn
ni rydech gynt ar adwy *gr: llwyd ap dd: kamlan*
- 167 *Mar: Rys ap S. o lynn Nedd*
Vn eisiau golau rhac galon: y sydd *h*
weithian oi eissiaev aeth yn issaf *ferwerth fynghlwyd*
- 169 *Mar: iarll penfro: Poen yw adfyd penydfawr i*
ai fab yn farll fo byw /n/ wr *Wiliam Ilŷn*
- 172 *Mar: Roger Pilstwn: Hüd yw r byd kwrs enbyd sön . . . k*
dy räs i Enaid roessier . 1587 . *Simwnt fychan*
- 175 *Mar: dd: llwyd o aber tanad a Reinallt ap gr: ap bledbyn*
Deuwr hwnt fal blodau rhös &c. (14 ll. only) *Tr Penllyn l*
- 176 (as da abucheddol i byddwn būw *m*
dod ysbryd in ledio i wlad tyrnas ne.) *Anon*
- 178 *Mar: T. ap Rob: o ferain: Duw bu arwydd doe bwriai . . . n*
dvw /n/ tad i Enaid Tvdvr . *Simwnt fychan*
- 180 *Mar: Robt: Wynn ap J. ap J. ap Mred: o frynkry*
Bro aeth ar ball brith yw /r/ byd *o*
ir bywyd hir robert wynn . 1565 . " "
- 183 *Mar: Jthel brydydd: Dihir i fro feilir frych p*
ethol o dduw Jthel ddv
i grefydd korff ddigrifach *Anon [? folo goch]*
- 186 *Mar: Sion Thelwal hen o Lan rhudd*
Gwlad o gwmp golvdawc wr *q*
doe rhoed dynnod gordd ar langfforddwlwyth
oes hir a gwlad nef i Sion *Simwnt vychan*
- 188 *Mar: S. ap R. Wynn o ffynnogion—II. Sannan*
Mae /r/ ia /n/ gaeth ymronnav gwyr *r*
i Enaid Sion / eto sydd . 1592 . " "
- 191 *Mar: Robt: Wynn ap Cadwaladr . . o farchweithian*
Duw gwynn ai digio ennyd *s*
Enaid Rhobert heb vn trwbl . " "
- 194 *Mar: farll kaer wrangon: Duw gadarn ai dic ydwyd . . . t*
evrlliw ddvg o farll y ddol *lewys morgannoc*

- 196 *Mar: Edw: Wynne o IL. ganhaval . 4 April 1635 . Ætat 65 .*
 Erchyll yw /r/ byd serfyll sal a
 hir oes iach /r/ rhai sy iw ol. / *Harry Howell*
- 198 *Mar: Edw: Wynne o IL. ganhaval 21 gorffena 1642*
 ai oed ynte 40 : Llanganhafal ddyfal ddawn b
 wynn yn gryf mewn enwog ras " "
- 201 *Cyngor ir Cymru gwedi i brintio yn Rhydychen . 1658 .*
 Y Cymro cariadus pen hênwaed yr ynys c
 Amen drwy yn gweddi yn dragwyddawl *Mathew Owen*
- 203 *Mar: Gras Wynn o Llanganhafal*
 Rhw hŷd a red rhod yr oes d
 ir rhai sy yw hól hir oes iach *Anon*
- 205 Ty di fy mhoced gled glos e
 y bar beth dy bur boethi
Atteb y Bocced : Taw di ddyn tew di ddenydd f
 o mewn a gei mwy nag wedd * * * * *ap Richard*
- 209 Duw mawr madde i mi pechadur &c. *Anon* g
 b. Os i wreicaf ir af mae rwyd &c. *Simwnt Vaughan* h
 c. Gweled ei mwyned mewn menig duon &c. *Sr Wm: Powell* i
- 210 Sir Von wenn os rhifwn wŷr k
 pe rhoid hwy parod yw hon *Gr: Hiraethog*
- 213 *Gynt yr oedd gnott ar addysc gur doeth yn egori dysc*
Mawr Boet . . Martial . . dug . . deubeth ar bymthe c al
 Helaith ddamweiniol olud l
 y diweddfaf on dyddiau *simwnt Vaughan*
- 214 Na fydd segur . na char ferched m
 a yrr dy bwrs heb geiniog yntho *Anon*
 b. Criwn a beichiwn am bechu er moed &c. ,, n
- 215 *Caerwys Eisteddvod 20 . Mai . 1567 : A list of the gentlemen*
 before whom it was held, and of those who graduated in poetry and
 in instrumental music.
- 217 Rag tecced yw dy freichiau gwnnion o
 yn dda dy le, ag yn ddu dy Lewis *Anon*
- 219 *ŷeglwys ILansilin : Awn iw byrth a'n haberthau*
 gwedd dduwiol p
 i'th wledd jâch Arglwydd jôn *Mathew Owen*
 b. Doe yn treisio dyn trawsedd câs oeiddit q
 cadw r gair cei di'r goron *Hugh Morris*
- 221 *Mar: William ap Evan Lloyd or Maerdŷ*
 Hudoliaeth yw hyd elawr r
 y delo enaid William *Morys Berwyn*
- 223 Y Cynnes Haul Canniad o degwch bendigaidd s
 dos dithe ith ucheledd orchwylwaith *Anon*
- 225 Y Carw Ifanc arafwych t
 Croch drwr 'n cyrchu aderyn *Sion Tudyr*
- 226 Y cwmni cariadis glân dawnus a dâ u
 fe'n dwg i'r wlad reiwl dduw nefol yn ôl *Tho: Davies*
- 228 Y fun bach a fynn ei bod v
 gwawr degwch garn digon *Tudur Aled*
- 230 He that ownes with his heart & helps with his hand
 The Church that's established by the Law of the Land &c. 1705 w

- b. Oi galon a garo'r lân eglwys drwy fraw &c. *a*
 c. Yr Eglwys lân oreuglod yn gadarn &c. *b*
 d. *A riddle*: A gracious mother once I knew &c. *c*
 231 Good Halifax and Pious Wharton Cry *d*
 The Church hath vapours, butt noe danger ny &c. 1705
 232 Duw cynnal f'enaïd rhag y ceunant &c. *Dd: Nanmor e*
 b. Na werth hwyl brydferth haela bro Nefoedd *f*
 dan law dyw dyna le da " "
 c. Jr Cyfion gwirion mae gwared yn Nyw &c. *Anon g*
 234 Gwrandewch ar benhillion a geisies i yn guson . . . *h*
 Yn gnawdol ansittiol i sattan *John Richard*
 236 *Ache / r / Cwrw*: Ei Dad ef oedd y bregyn moel &c. &c. *i*
 239 *J ofyn Cafn pysgotta tros Harry bynner i N. Morris*
 Nathaniel anoeth ini *h*
 heb roch tra rhodioch yn rhâd (*Rob. Wynne*)*
 242 *Cerdd tros Andro Thelwall i ofyn i wneyd ty Certwyn*
 Ysgwier Salsbri heini hynod [o Rûg] *l*
 mewn odfa weddol fyr awch ethol fyth i chwithe (*R. W.*)
 245 *J ofyn Ceffyl i Sion lloyd o Aber Illyfeni*
 Ysgwier ssion dirion daith *n*
 gore rhiw ir gwr ai rhoes (*R. Wynne*)
 248 *J glych R. abon*: Tri thafod dibechod bychain di synnian &c. *n*
 b. *J ferch*: Pe bae r byd ei gyd yn gado 'i gilydd &c. *o*
 c. *Pan oedd yn myned i Lundain yw iachau o glwu'r Brenin*
 Gochel ith drafel wrth drin rhyw goethwch &c. *P. L. p*
 d. Fy nymuniad rhad erhedd . . . am dynnu un om dannedd *q*
 e. *J flwch Tybacco*: Nam blysia gwilia gweli na chlynnwys &c. *r*
 f. *J bont simsam*: Rhy front ydyw'r bont ir byd yw throedio *s*
 249 The birth & names of W. Humffreyes' children, 1688-1701.
 253 The birth of the children of another W. Humffreys, 1664-77.
 255 Recipes for "A Dyett drinke," and the Wormes (257).
 258 *J ofyn milgi gan Wm: Humffreyes or Maerdu . 1703 .*
 Y Carw dewr Cywir dirûs *Edw: Samuel person t*
 hiroes ir Cawr a roes y Ci *y Bettws Gwerfil goch*
 260 *Mar: Dd: Laes ben bardd*
 Clowch alar clychau wŷlaw *u*
 yfais a gefais i gŷd
 dyna mai dan y mowyd
 gŷfroddiad oedd gyfrwydda *Robt: Wynne*
 263 Yr hên Eglwys loeger mae'n ofid gan lawer *v*
 Rhai gwyr ymhob goror aeth allan o ordor
 am ddim a berthyno yn borth enaid . 1707. *Hugh Morris*
 266 *Mar: Hugh Morus . 1709.*
 Mae niwl draw mae glaw 'n y glyn *w*
 da yw i le gyda Duw lwyd *Robt. Wynne†*

* Person Llan vchw y llyn.

† vicar Gwyddelwern.

- 268 *Etto*: Clowch alarniad gystydd gwastad ac ochneidon a
Ynghaere yr uchelne y boch chwithe a mine Amen
John Rhydderch
- 271 Dymma Hugh 'tu byw n y byd, yn Pencerdd b
Hwya mawredd Hugh Morus *Robt: Wynne*
- 272 *Seven Queries of a Scrupulous Conscience to the Rev. Mr. Hoadly*: If v^e People may resist ye Sovereign Prince when they themselves judge him guilty of misgovernment. &c.
- 273 My Ld Garnseys speech at ye Tryal of Dr Sacheverell
- 274 Dr Sacheverell's Letter to the Queen.
- 275 *From the May Pole in the Strand to the May Pole att ffarnham 1716*.
What you sayd last we all allow c
Not Citts alone but Higher Powers feared Heaven's impending rod
Walpole sayd nothing three whole hours and Stanhope own'd a God . .
May make vs May Poles take the oaths as disaffected timber
- 276 *Found on the Queen's Toylett*: Anna see the prelude is begun &c. d
- 277 Resolutions withoutt doors upon the Resolutions within doors
in the votes of the House of Commons 1711.
- 278 Come brother seasons since we cant agree e
Contend again till all four come together *H. P.*
- 280 Yr Eglwys gymwys ymgomiad er gwaetha f
onest Edward fy mrawd gwyn /cymerwech hyn
cewch chwaneg etto attyn *R. Wynne*
- 282 *f Roger Salsbri*: Pob diddan brydyddion da ei g
mowredd y meirion
mewn parch a mawr enw ymeirionydd *Elis Kadwaladr*
- 284 A Receipt for rheumatism & other foulness in the blood.
- 285 *Ty'r ysgol*: Nos da fo iti yr hên dy bychan h
nad eiff yr hawg mor bell i rodio *R. Wynne*
- 288 fy mhatron tiron mai toriad calon i
na edrych ei hewyrth adre " "
- 291 *To Jno. Lloyd, Jno. Nanney &c.*
In Britains north an Antient place k
And so I hope this Quarrel ends *Anon*
- 293 How happy a state does a miller possess l
If soe happy a Miller who would be a King "
- 294 'Troi 'r faneg Troi'r Garreg troi'r mynydd m
troi'r mawn
A chwithe yn ferch weddol rhagorol y Geir "
- 295 *f frind oedd genddo geniog hefyd Ag iw frind fo Roes i Benthig n*
Ag wrth geisio y Geniog adre Digio y wnaeth y frind ag ynte
Ni ro i mo Ngeiniog bach i yndyn i wneyd fy anwyl frind yn elin
Cadwa hono i mi fy hynan Mi ga barch tra fowi yn y ferchen .
- 296 Clowch uchel fawl trwy feirion o
am domas Wiliam landdyn
mae letu fo 'n llangowen &c. —a fragment

Here follow 82 blank leaves, and at the end of the MS. we find:

- 297 Receipts "against hot Rheums" and "for the kings Evill"
- 299 The archbishop of York's speech before the House of Lords
- 300 The rent of "*Tre r ddol* set anno 1713"
- 301 To the minister, church wardens &c. of Gwyddelwern.

MS. 122 = Hen. 187. POETRY, the founding of RUTHIN GRAMMAR SCHOOL, &c. Paper; $11\frac{1}{2} \times 7\frac{3}{4}$ inches; 128 pages; in the autographs of the Revds. Evan Evans and Wm: Wynn; bound in white vellum.

It is not easy to decide with certainty the exact share of the two copyists, but pages 1-8, l. 4, 10-26, 31-33, l. 9, 68-110, l. 7, may be said to be in the autograph of E. Evans (Curate of Manavon, p. 8).

- 1 *Y Farn*: Dod ym dynawdd a hawdd hynt *a*
Amen a nef i minnau. *Goronwy Owen*
- 8 An extract from *Ilyfyr* "Achae holh Gymru Benbaladr" by Thos Wms, 1578-95.
- 10 Bu gan Homer gerddber gynt *b*
Sant, Sant, Sant moliant Amen *Goronwy Owen*
- 15 *ŷ Ow: Glyndŵr*: Addewais yt hyn ddwywaith *c*
Affier llys hoff yw'r lle *Iolo Goch*
- 19 *Etto*: Ilyma fyd rhag sythfryd sais *d*
Pe mwy i swydd pumoes iddo " "
- 21 *Etto*: Eryr digrif afrifed *e*
ar glod ir marchog o'r glyn *Gr: Il^d ap D. ap Einⁿ Lygliw*
- 24 *Etto*: Y gwr hir nith gâr Harri *f*
Dwg ni o'n rhwym dygn yn rhydd *Iolo Goch*
- 26 Dafydd gi merydd giw mall &c. *Rhys Meigen g*
- 27 llawer broñ yn llai i'r brenin heddyw &c. *h*
- b. Seraphiaid tanbaid tywynbyst araul &c. *E. Evans i*
- c. Clywch dôn o'r eigion rwygiogaidd mal nabl *k*
clywch barabl cloch beraidd &c. " "
- d. Os pawb hyd escawb da wr a yfant &c. " " *l*
- e. Hywel llwyd egr wyd o greadur tost *m*
a gai drawsach giw drewsur " "
- 28 *Trioedd*: Tri pheth a gar Cymro, Tan a Halen a Diod
ends: Tri anfedrusrwydd gwr mewn gwledd, torri pôb dryll ar y saig,
goganu y bwyd i bo yn ei fŵytta a rhoi yn ei ben ar unwaith fal na
allo ateb i gymdeithion .
- 30 Howddfyd wawn wryd wen eirian, *n*
ynghaer Angharad f. Forgan
Y sydd nos a dydd im dwyn. *Dd: Melienydd*
- b. Y dyn a elwir yn Domas &c. *Moris Dwyfech o*
- c. Pe byw Paris ddewisaur draserch &c. *Anon*
- 31 *ŷ Ow: Glynn dwr*: Hir y buam dan aŵod *p*
myu Duw mi a wn y daw *Gr: llwyd ap Dd: Ein: Lygliw*
Allan o Lyfr Cad.
- 33 Plant Elisau ap Gr: ap Einion: Tudur o Lys-Fasi &c.
- b. *Gosodigaeth Dyfnwal*: Dyfnwal Moel-Mûd oedd frenin ar
Y. B., a mab oedd hwnnw i Ddodien iarlł Cerniw o ferch Brenin
lloegr *ends*: y bunt dwnc, ar gostegwr a ddyly i chynnull a
chymaint a hynny or cwmwd arall, ac felly i bydd cyflawn y cantref.
- 37 *Rhos*: ail wraig i Robin ap Gr: Goch oedd Lowri v. Tudur ap
Gr: Fychan &c.
- b. *Plas Einion*: John ap Roger ap ll'n ap Evan Wynn &c.
- c. Osborn Wyddel a ddaeth or Werddon gyda Gr: ap Ednyfed
Fychan &c.

38 A copy of a letter (1572) from the Earl of Leicester to the Burgesses &c. of Denbigh.

40 *The Statutes of the Grammar School in the Town of Ruthin appointed to the glory of God & this Church, and for the Benefit of the Public. Founded and erected by Dr. Gabriel Goodman Dean of Westminster.* Admission fees range from 2s. 6d. to 4d., and the "quarterly stipends" from 2s. to 4d.; those born in the parish of Ellanelidan or Borough of Ruthin become "free boys" after paying the admission fee of 4d. The Master is to be above 25 years of age, a man of good credit and report, and a M.A., or "Doctor of Grammar." The usher shall likewise be a "learned man." Senior Boys to be monitors or moderators. There shall be 2 monitors in school, 2 in church, and 3 in the Streets and Fields. Punishments to be administered by the Master or Usher at 9 a.m. every Monday. "My will is that moderation be observed. Boys shall not be struck on the ears, noses, eyes or faces." The scholars residing in the town are to attend service at Church every morning at 6. "The Usher shall go early after prayers from church to school for to teach," and the Master within half an hour after him. "At Noon the Usher shall return within half an hour." All the classes shall, a "short time before 7," recite by heart the Lessons of the previous day. "A short time before 8 o'clock," the Master shall give his scholars of the 4th class, and the Usher to those of the 3rd, 2nd, and 1st classes English sentences to be rendered into Latin which must be recited next morning at 9. At 11 o'clock the boys may go to dinner. "About half an hour after 3 o'clock (if he pleases) the Master may go out of school and return within half an hour." At noon on Thursdays the Usher "shall hear his scholars disputing for half an hour on Grammar Rules." "The Boys of the Senior shall speak Latin or Greek in school. The Lower class Boys shall speak english," and if they speak Welsh they "shall be deemed faulty and an Imposition shall be given." No boy shall be admitted if he exceed the age of 16 or continue at the school after he is 19 years of age. The "unapt" to be excluded after one year's trial. The only provision for play is on Saturdays after 2 o'clock "unless the Master disapproves of it." The Bp. of Bangor shall choose the Master, and "the sole power of chusing an Usher shall be in the Master."

62 *Duw a geidw'r Gwirion*

Anudon Dynion o daw am fudd *Elis gôch* *a*
gyrru dig eb un Gair da

63 Gwammal a fum heb gymmar . . . At Sais trafaeliais . . . *b*
Wfft i Saeson caethion Cent. *Ieuan Fardd*

69 *I Frenin Prussia*: Arddwyreaf y llyw lluyddawc . . . *c*
Ith ganu ny byddaf dawedawc " "

71 *Y nef*: Arwyre awen uwch yr Yri fanu *d*
A llys nef orau llês nifeiriant " "

75 *Arddwyreaf naf neirthyad teyrnedd *e*
Dawn atlam dinam am danat *Bledhyn Vardd*

76 *Angall a dheuall ydd ym yndhaw *f*
Hael vab rhad ei dad ai dug attaw " "

79 *Ren nef mor ryfedh y ryuedhawd *g*
gan gluin gloew adef yn nef drefred. *Meilir*

* Pages 75-87 were "transcribed literally from Thos Williams's Book by me Evan Evans."

- 88 Crist Arglwydd rhwydd rhodd a archaf *a*
Yn rhan tangnefedd fawredd fwyaf *Bledodyn fardd*
- 90 Duw dy nawdd rhag tawdd tan llachar Uffern . . . *b*
Gwawr gwerthfawr boet trugar " "
- 93 *Oer galon dan fron o'fraw a llwynin *c*
Gwenwlad nef poed addef iddaw *Gr: ap yr Ynad coch*
- 98 Madyn lwynogyn agos i ledrad *d*
Dydd a fedr dy wddf fadyn *Rhys Goch o Yryri*
- 105 *Mar: Ow: Glyndyfrdwy: Y ddeufab nid addefwn* *e*
Er Mair par bader amen . *Rhys Goch o Yryri*
- 110 Hugh, Tomas, Sion, Sharlus, Purs, Rhys, Simon, Shamas, &c. *Anon*
b. Awyr Dwr Lloer Sêr Haul Tân—Tera . . . Nos a Dydd da "
- 111 Notes on the places or districts where certain poets resided.
- 112 Achau ŷolo Goch, ap ŷthel Goch, ap *Cynwrig ddewis herod* .
ail wr ŷarles Lincoln.
- 113 Cyñwysiad un o Lyfrau Tho: Williams Physygywr. 1594. =
Cyfreithiau Cymreig (1); Marchogion Llys Arthur (5); . . . Trioedd
y Cybydd (20); . . . Hanes Taliessin (130) . . . ends: Ymgroesiad
Tal: (222); Ynglynion Milwr (222).
- Transcribed by me Wm: Wynn out of Tho. Wms's Book (p. 5).
- 116 Tri brenhinawl varchocion oedh yn llys Arthur. Nasirus &c.
- 119 *Henwae'r prydyddion oedd yn amser y clymiad cyntaf ar*
gerdh: Casnodyn vardh . . . ends: Dd: Dhu o Hiradhuac, Trahaearn
- 120 *Henwae rhai oedhent yn yr ail clymiad cerdh ar lle*
cladhwyd rhai: Howel ap Ein . . . Dd: ap Gl'm yn Nhal y llychau
Gr: Gryg, ŷolo Goch yn Lhan Vfydh, ... Rhys Goch or yri ym
Medh Celhart, . . . Gr: Gweflyn.
- 121 *Henwae y rhai oedh yn amser y 3 clymiad ar Gerdh: Dd:*
ap Edmwnd yn Hanmer; Gytto'r Glyn ym Manachloc Egwest . . .
Lewis G. Cothi yn Aber Gwili, ŷer: Vynglwyd yn y Sant y Brits
. . . Madoc Benvras . . . ŷ. Brydydh hir ym Manachlog Cymer . .
Rhes Cain ynghroes oswallt.
- 124 Yr achos y cafas Cadwyn vyrr i henw &c. from T. W. p. 47. *f*
- 125 Och i'r veiold goch ir gwr ddoe ai cân &c. *Tho: Benwyn g*
b. Os hen im gwelen am giliaw y mhwynt &c. Tho: Jones ne Cati h
c. Graddau Carennnydd: Brawd, Cefnderw &c. T. W.
d. Treulwin Rys ddurgrys ddaeargrwydr a rêd &c. Anon i
- 126 Dowch Wynedd i'r wledd ar lann Conwy pam *k*
y canwn bawb yngham | yn y myw ni wel y mam
y ngwarr heb gadair arian
Dydd dawch dam *Dd: Edmwnd*
- b. Aed fy'chenaid ysbaidd osb &c. ŷeu: ap Rhydd: ap ŷ. Llwyd l*
c. Pan-el Nanhwynen yn hesb &c. Rhys Goch or yri m
d. Meinwen ynnill di'r menig &c. " " n
- 127 Y gwr a laddodd y gwas or hir hynt *o*
y gwas a laddodd y gwr *Dd: Nanmor*
b. Tra vu gwynn y Glynn a gloew &c. Anon p

MS. 123 = Hen. 417. "JL[YFR] O HEN PHYSIGWRIAETH O Lyfr H. IL. Cynfel a scrifennwyd gan y Parch: Mr. ELLIS WYNNE O LASYNYS. Paper; $12\frac{1}{2} \times 7\frac{5}{8}$ inches; 26 pages (interleaved)—all the margins and the bottom halves of pp. 1-6 are more or less torn and imperfect; bound.

The text seems to agree in many parts with the *Meddygon Myddvei*, but the arrangement is very different. The title is in a later hand, and on the margin of p. 1 we find "Gryffydd Roberts his Book."

1 *Gwaew mⁿ arleis^e llygad yn maglu*: R melyn wy a bld gwenith ac ychyd^e o gopr^s glas drwy i gymyscu'n ffest gosod wrtho a thyrr y Magl ar Graev.

R *f^r wneu^r Dwfr llygd* Malvod duō odia^r vliθ Mai, rhostia ar fêr ac meyn llestr glân derb. y Saim a chymysc ág ef gymt^r arllⁱ o sugn y Celidonia, a'r 3^a o win gryn ac a hwn^r ir dy lyg^d ac f'ai gloeva. &c. &c. ends: *Adwyth* * * * ellyllon, dail derw, a llysie r gwac^eing | * * * m^t oll kur yn fan a berwa hwynt mewn ym | * * halen ac ira'r fan

[Fr]NIS PRIMÆ TRANSCRIP . H. IL.

26 YCHIDIG GYNGHN O FEDDCEL^r.

Haint ar Anifeileid: * * * arr 3 phintied, copras gwyn chwe, wns &c. . . . ends: *Ilosc* neu *yscaldio*: oil Roses 3 wns, oil wye 3 wns, nitri Albi powdr 2 wns, cwyr gwyn wns a haner, a rhisc. canol yr yscaw gwna eli ac ira .||

The rest of the MS. is lost.

PART II.=HEN. MS. 448.

"POETRY—the Book of WILLIAM WYNNE of LASYNYS A.M. Rector of Lanaber and Lanfair 1753," &c. Paper; $12 \times 7\frac{1}{2}$ inches; 40 pages; bound with part I.

1 The above title, the names of the Counties of Ireland and Scotland.

2. A list of the archbishopricks and bishopricks of Ireland.

b. *I Jon Roberts o Lan y mor dros Ellis Wynne o Lasynys*
John Robert fwyneiddlan ddedwyddol wr diddan a
Nag oedwch chwithe gwedi gweled
y Gan gael iddi gi *Rob: Tho: o Harlegh*

3 *Carol*: Y Cymro anyscedig derbyn galeñig b
Rwy n cymryd a ffurair fy ffarwel . *Edw: Morris*

5 *Moliant* gogoniant ganwaith i dduw c
nid da i caf ond Duw cyfion *?W. Ph.*

6 *Trwm* y mraint henaint fy hunan i fod d
rhwng y fainc ar pentan
Dau gwell rhodio allan na byw'n tŷ am ben y tân „

b. *Gwyr* Cysti gweini fu gynt dda ar faes &c. *Hugh Evan e*

c. *Gwae* fi rwy'n gweiddi gweddwach gwñ y mod &c. *Anon f*

d. *Pob* Doniau rhanau rhinwedd ag adail g
cariad hyd y nef y cyrredd
un tro gair ond trwy gariad *Wm: Philip*

e. *Disymwth* mae Duw yn symud y Cedyrn h
yn ynyd befyd yn hen „ „

- 7 Na fydd digwilydd gwilia na chymell *a*
cred ddeuddeg cadw ddeg yn dda no signature
- b.* Nid ofna ffyddia hoff weddi oesbraff &c. „ *b*
- c.* *ƒ Edw: Vaughan o Lwydiarth*
Os daw'r bwch yn drwch ymdrechu rhag ofn &c. „ *c*
- d.* Pan fo'r ha yn decca or dydd i garu *d*
gore bod yn llonydd Na ddod dy law mewn awydd
yn rhwym rhag nas cei'n rhydd *D. W. G. es. Bangor*
- e.* Cefais a gymrais i gyd om cyfoeth *e*
Collais arbedais or byd
- f.* Wylo rwy heno am hen ŵydd sythgeg &c. *f*
- g.* Pan yn eneth ffraeth ffrwythwych &c. *g*
- h.* Meirwon fu'r dynion dyna eiriau gwir &c. *H. II'd Cynfel* *h*
- i.* lle bo chariad brâd mewn bron yn llechu *i*
golwg nid eill gelu serch ffyddlon y galon gu *W: Ph.*
- k.* Pwy bynag gorwag a garo ddadwrdd &c. *k*
- l.* Pwy'n goeca daera dihareb nis gwn *l*
Ai'r dyn a fo a dau wyneb
ai'r dyn ni wyr air da i neb *Rees Cain*
- m.* Wrth edrych fynych ar fannau y gwir &c. *Wm: Ph: m*
- n.* Ni ddowntia un a ddeuto yn ddrwg &c. *Joⁿ Philip n*
- o.* I ymlid addewid ni ddaw y Baili &c. *Wm: Ph: o*
- p.* ymhob man darian didoreth y red &c. *Joⁿ Ph: p*
- q.* *Amser Oliver Cromwell*
Ni feiddiaf llechaf ar fyd llychwin rhawg *q*
Pwyn orau ai dywedyd gwir bryd ger bron
ai celu feddwl calon
heno mewn rhwyd i hunain *Anon*
- 8 Pen brôl pen lledffol pen llaith pen dadwrdd *r*
Pen ffwdan pan na ffeidi *Jon David*
- b.* *ƒ Seiri pont Corwen:* Y seiri heini i hunain cedyrn *s*
tres ryfedd tros yr afon *Anon*
- c.* Cymdeithion ddigon ddiogan a gawn o bae geni arian &c. „ *t*
- d.* Os dyn a ofyn o wall ymadrodd Digon *u*
myn mair hanner gair i gall „
- e.* a garo dafarn egored ai twyll *v*
a hwlia Dyna law Diawl *Sir Hugh Roberts*
- 9 *Dyrie ymddiddan rhwng gwr ai wraig farw*
Yn iach lawenydd croeso i gerydd *w*
dan fy nghystudd ufydd wy
a madde im calon am fyngwenfron
wych a ffyddlon i choffau *Hugh Morris*
- b.* Lluniwch fedd annedd union i minnau *x*
wylo am fyd a welais *Wm: Philip*
- 11 *Gweledigaeth Nebuchadonozor—Dan. 4.*
Clywch ddangos yn helaeth ansicrwydd gorchafael *y*
byth fellu bydd berffaeth heb orphen *Edw: Morris*

- 12 Dafydd fab Jesse oedd frenhin mawr wrthie *a*
ai gariad fawl dyfiad fel Dafydd *Rees Cain*
- 15 Draenllwyn tw pengrwn to pengrych topog *b*
tlawd heb un brawd ar ben bryn *Anon*
- b. Ir Ysgyfarnog* : Hwi wllatten dorwen ar dir rhedynog *c*
hwi hai glod ir Prŷf hir glust „
- c. Os gefaist wen lawen liwys drwy gariad d*
hireth am gydymeth da „
- d. Ir llwynog am ladd i Ciliagwydd*
Mi a gollais aderyn cyn dydd nodedig *e*
i droi yn Nen am f' deryn i *Morris Iloyd Gwern Einion*
- 16 Wrth gofio araeth gyfiawn *f*
ond Duw dy nawdd dod ini *Hugh Morris*
- 17 Trwm ar Ia yw tramwy'r ôd &c. *Wm: Llŷn g*
- 18 *Mar: Ellis Wynn o Lasynys—13 Gor: 1734*
Pa alar sydd pwl iw'r sain? *h*
obaith yn Nuw byth yn Nef *Jon Rhydderch*
- 19 *Mar: E. Morris: Newydd anedwydd in iaith am Edward . . i*
i chwi oedd a chywyddau *Anon*
- b. Gwae r Offeiriad byd Ai ffon gnwppa „ k*
- c. Ym Mangor mewn Côr mainge eurwych 'n Esgob &c. G. Rowlands l*
- d. I W. Wynn o Lasynys: Y Person union enwog m*
y byddae rhaid ei ddangos *tros Cruw o Harlegh*
- e. Ir Gwenyn: Hafod o gychod gwchion n*
Ugeinoes am eu Gwenyn *Anon*
- 20 *Mar: H. Morris: Pryddhewch Feirdd pereiddiwch foes . . o*
Trwy wych amod trowch yma „
- b. Canlyn fy llinyn y darllenydd mwyn &c. „ p*
- c. I Ellin Wynn*
Ych ddedydd o herwydd eich aeres anwyl *q*
ir Eneth a hir Enioes. *Robt. Thomas*
- 21 *The Choice: If Heaven the grateful liberty wd give r*
That I might chuse my method how to live
All men would wish to live and die like me *Mr. Pomfret*
- 23 Ni cheir mor melus oi lus elw *s*
heb y chwerw dyweda i chwi
Heb rwygiade Cwn ag adar yn y Ddaiar
dreilgar drwch *Wm: Tho: Clochydd IL. Aber*
- b. Llong o Ital yn ddi attal aeth yn sardial wrth y sarn . . . t*
Yn llwytho r Ychen ar assynod heb gydnabod fod ar fai
- 24 *The Life and Genuine character of Dr. Swift dedicated*
to A. Pope: Wise Rochefoucault a maxim writ u
to please and to reform mankind
- 26 Folks talk of supplies /to be raised by excise *v*
Shall have their free choice to hang, drown, or break.
- 30 *Chronology: The age of ye world to our Saviours Birth*
3948. The Christians first called at Antioch 40 years after the
Ascension *ends: 1700 J. Dryden the poet Laureat dies.*

- b. I ofyn Dilledyn i W. Wynne. 1750.*
Y Person happusol da ddownus diddanol *a*
ir parchus wr downus am dani. *Philip Morgan*
- 32 *Y Bore: O F Enaid dihuna a chydar haul rhed b*
Fod heb fy Nuw hyfryd tros funud yn fyw *Ellis Wynn*
- 33 *Y nos: Pob mawl fy Nuw fo heno iti c*
y dôf i os Ti am tywys " "
- 34 *I Ellin Wynn o Lasynys yr "aeres gynnes gu."*
Hoedl hir i Meistr Wynn *d*
yn magu y gwiw gynydd Eginin *Wm: Morgan*
- b. I W. Wynn o Lasynys ar i ddychweliad o G. Badon. 1748.*
Moliant gogoniant ganwaith ir Ceidwad *e*
Wr deddfol wir Ddedwyddfyd *Robt: Thomas, Harlegh*
- c. I Ellin Wynn: Dwy hattling rybrin obry danfonais f*
i Fagu'r Bendefiges . 1744. " "
- d. Carol: Pwy sy'n rhoddi r Grŷglais gre g*
y Cyffion fydd i'ch coffi *Morris Lloyd o Wern Einion*
- 35 *I Dr Humphreys Escob Bangor*
Canwyll gras didwyll Grist ydi yn ôl &c. *h*
- b. Carol. 1788: Y Gwr rhowioglan wiwlan wedd i*
ich union barchus annedd *Gr: Rowlands*
- 36 *The Rover: I am a Blade well vers'd in my Trade &c. k*
b. Leave me shepherd, Shepherd leave forbear yr artful smiles &c. !
- c. I ofyn periwigg i Mr. Wynn o Lasynys*
Mentrais danfonais fwynwr ich annedd *m*
Yn ddi fis pyrth ei ddefaid *Anon*
- 37 *Y Daran: Mae Gair i mi o Gariad n*
Am ysgar Meinwar ami *D. ap Gwilim*
- b. Y chwannen bach union bur o*
Er un Mab y Gwr a'n medd *Thomas Price*
- 38 *F annerchion o burion bwriad Calon p*
Am eich Cariad difrad da O elusen a lesba *G. Rowlands*
- 39 *Canol Nos: Duw wele nghwsg i'm gado q*
Ein hanfod, gydfod * * * * * signature cut off.
- 40 Particulars of certain "Arrears" due in 1753
- b. Y Byd a syrthiodd mewn bâr bwriadus r*
Er dim, ni wnâ Gyngor da. *Anon*

MS. 124 = Hen. 362^a. POETRY by OWEN GRIFFITH, Griffith Phylip and many others. Paper; about 12 × 7 $\frac{3}{4}$ inches (interleaved throughout 12 $\frac{1}{2}$ × 8 $\frac{1}{2}$ inches); 336 pages (all mounted on the interleaves except pp. 331-6 which are loose at the end)—the corners and outer margins are more or less frayed, and the text is here and there imperfect, especially at the bottom corners; the ink is faint in patches in consequence of the MS. having suffered from damp at some time; written after 1713; strongly bound in morocco.

Pages 1-16, and 19-20 are missing.

17 A fragment of an elegy to "Rowlans" buried at Bettws Garmon in 1700

- b. Mar: "am Rissiard aer Edward" o ? Nanhoron fragmentary a
 21 "Gwr croesawus parchus . . . yn hal henbont" very faint b
 22 Mar: Sion Mred: buried at Llawnwda . 1700 imperfect c
 23 *A fragment ending*: dawn bythol duw'n ei babell O. Gr: d
 b. *Sierom ynn . . . yr awdr praff y mastr Prys e
 Ach oes i wythoes a êl . 1591 Rhys Cain
 24 & 27† *J. Edw: Wms: Person Dreuen*
 Y gwr llên doeth gwâr llawn dysg &c. S. Cain. f
 25 *A fragment ending*: Gwna fi'n rhydd yn y dŷdd dŷg Mor: ap H. Lewis g
 b. *I wŷr Bangor*: Ofer yw'r bŷd ar fawr ball h
 na chware am bottie byth imperfect R. Williams
 26 Mar: Edw: Prys: Bŷd caled yw bôd cilwg i
 mwy na dwfr menai ai dwg ||
 27, b. Mar: Rich: Philip: Cwmpodd torrodd caterwen k
 bardd Nannau . . . Athrawon henyddion oedd||
 29 *Stanzas between men and angels*
 || Croeso Haul Caersalem ucha l
 In dedwydd swydd ———
 31 Gwr ai fraw dan gwr ei fron 1590 . m
 Proffid grâs y prophwyd grym Gwyrfyl v3 Ho: Fychan
 b. *I W. V'an o Gorsygedol fab Rich*: fab Jarll Desmunt
 Y gwalch rhydd dan gylch rhuddaur n
 Dros eraill deiroes Eryr J. Brynkyr drwy help W. Ph:
 33 C. Priodas: Rhai a gâr yn rhagorawl o
 Eich plith ai fendith a fô Edm: Prys
 34 Ystidio i ddwy wâs didwyll p
 Asw i mi Jesu . Amen Dr Sion kent
 36 *Am oganu lliw'r bardd*: Y ferch wedi'r glod a fŷ q
 A ro iti wra tēg Robin Ddŷ
 37 Y gangen irwen eurwallt r
 Galla dyn golli d'enaïd Rich: Philip
 38 Mar: Gr: Wynne Boduan, aetat 33, 1680
 O Dduw Jon gyfion gofiad s
 Duw lle mae dŵg ni ôll . Amen Owen Gruffydd
 41 Mol: Hugh Hughes o Gefn Llansfair ai wraig
 Canhawddamawr llu mawr Llŷn t
 A llwyddiant well well iddun Pasg, 1628 Ric: Cynwal
 42 Mar: Rich: Hughes Cefn llansfair . 1618
 O Duw iôr beth ydyw'r bŷd u
 Hughes i law Jesu hael aeth Gr: Philip
 44 Mar: Evan Evans Tanybulch . 1680
 Pa wylo sydd pa loes yw v
 Lawenydd yr ail einioes Sion Dafydd
 46 Mar: Owen Wynne or Glyn yn sir Feirionydd . 1682
 Och dyma afiach dymor w
 Ifarwel Owen ffrîw loewych Owen Griffithydd

* Line 9. Beginning faint and imperfect. See Pen: MS. 68, p. 111.

† See Pen. MS. 117, page 147, above.

- 48 *Mar: Mrs: Grás Hughes or Cefn yn Efnionydd . 1682 .*
 O Duw dy nawdd ded ini *a*
 Pura tasg an par atto *Owen Griffydd*
- 50 *Mol: Sir Robert Owen or Clenenau*
 Pôb Bardd o ddysg pybyr ddawn *b*
 [ll]aw dda bŵr ai llwyddo byth „ „
- 52 *Mar: John Bodwrda: Trwm iw mron yn tramwy mro . . . c*
 yna an galwo i gŷd *O. Griffydd*
- 54 *Luc X. 30: O Frodyr ôll fawr råd rym d*
 yngras ag ynghrist ôll *Sion Philip*
- 55 Duw frenin da fu'r wyneb *e*
 drwy gariad ir drigaredd *Dd: ap Hwlkyn ap Madog*
- 56 *Jesus hwd a ddefosiwn f*
 oes oesoedd ith Lys *Jesus* *Richard Brych*
- 57 *Mol: John Griff: Fychan o Gefnamwlch*
 Ba ryw dir y bwriaf daith *g*
 cadwed sion ceidwad y sir *Morys Dwyfech*
- 58 *Mar: Gruffydd Glyn or Gwnfryn yn Ilyn . ? 1588 .*
Jesus nef i rās ai nawdd h
Jesus Ruffydd Glyn ar ffydd glan *sion Philip*
- 60 [Y ferch] hirwedd farchiriol *i*
 Gwae fi orfod gwrthod gwen *Anon*
- b. Jofyn cymod Rob: Wynne o Fodysgallen*
 Yr wylan fal yr Alarch *k*
 Dy nudd dewr dy newydd du
y Bardd: Os fellu i mae gwae a gâf l
 Ar newydd ir mynydd mawr *Rich: Cynwal*
- 62 *Huw pan aned . . aer Robert Wynn . . . Bodysgallen*
 Duw a roes a da iw'r wêdd *m*
 A chynydd fwy na chanoes *Rich: Cynwal*
- 64 [Arglw]yddes ffraeth gynes ffri *n*
 Rhwydda môdd y rhôdd imi [Tho: Prys]
- b. Dychymig arall: Cefais gan ferch draserch drai . . . o*
 yn ddiwyll byth na ddoedwn *Thomas Prys*
- c. Mar: merch: Dwys im sôn nad oes im serch p*
 ūn wych oedd yn iach iddi *Gwiliam ap Evan hén*
- 65 *Mar: Hugh Bodwrda: Bid dirfawr yw bod terfyn . . . q*
 Dewis wr adawo Sion . 1622 . *Rich: Cynwal*
- 67 *Mar: Rob: Carreg: Ilyn bryd llawn wae oi breuddwyd . . r*
 Drwy gariad ae'r drigaredd . 1577 . *Lewis Menai*
- 68 O Dduw dâd pa fydd ydyw &c. *Sion Tudur s*
- 69 *J W. Wynn Dyffryn Melai, Sirif Sir Ddimbych*
 Mae swyddwr grymys heddyw *t*
 William Wynn hael yma n hén "1637" *Watcyn Clywedog*
- 71 Y widdfa noddfa neddfawr *u*
 Ar nwyf ir âf ir nef ar awr *Dd: Corllech*
- 72 *Hen frud: * * * eryr dros for ai drysor o bobtu . . . v*
 Ai gwragedd yn greirle ai coryne'n tyfu *Adda Fras*

- b. Brud*: Byd angall os deuallyn *a*
 naw mis nid rhaid in amau *Robin Ddû*
- 73 *Hanes y Cochol Coch*: Fâl ir oeddwn gida'r hwyr *b*
 Pob rhyw Gymro gwyn dy fyd *Anon*
- b. Brud arall*: Daw'r byd yn gryd a chyd ochi *c*
 Pan fo'r brodyr llwydion yn ymgynghori
 nag adlan i drigo on'd erwydri *Robin Ddû*
- c. Môn a losgir a llyn a Lusgir &c.* *Anon d*
- d. Pum bys ar law pum llynges a ddaw &c.* " *e*
- e. Mar: Hanibal Prys*: Beth a wnawn byth iawn onyd *f*
 Duw da ôll doed i wllys . 1619 . *Tho: Prys*
- 74 *Cyffes*: Crair crêd cêd cynydd *g*
 drewynt cyrn uffern a ffaith ddygynedd *Jolo Goch*
- 75 *Mar: Dr John Ellis*: Hydref fis o draw fâr *h*
 dim ebwch drwy anobaith . 1693 . *Owen Gruffydd*
- 76 *f Rich: Madryn or llanerch fawr, Sirif* . 1695 .
 Pôb Bardd o ddawn ffrwyth lawn ffri *i*
 A gwledd nefoledd yn ôl " "
- 77 *Priodas Sieffre Parri o Langolyn a Margaret*
Hughes o Gefn llanfair yn llyn
 Duw a wnaeth y bŷd ini *k*
 llaw Dduw ar ddawn llwydda'r ddau *Wat: Clywedog*
- 79 *Mar: Charles I*: Och gred ag angred a gwyn *l*
 Irhai ddylent hir ddialedd *Wm: Philip*

CYWYDDEU OWEN GRIFFITH

- 81 *Mar: Hugh Bodwrda*: Duw pa ddydd di hap a ddaeth *m*
 Heb daerder y Modwrda . 1694 . *Owen Griffith*
- 82 *Mar: Wm: Francis Lloyd o Langwnadl* . 1694 .
 Byrr a brau iw dyddiau dyn *n*
 Le anfwyn i lawenfyd
- 84 *Mar: Ow: Anwyl*: Gwagedd iw dyn gogwydd dwys *o*
 iin enaid Owen Anwyl . 1695 .
- 85 *Mar: W. Glyn*: Clywch o nych fawr nych farnad *p*
 Glyn i nôd goleuni nê
- 87 *Mol: James Brynker sirif yn 1696*
 Af ir llys dda fawr wellhâd *q*
 Gida ei loer i gadw ei Lŷs
- 88 *Mar: J. Dd [Laes]*: Pererin wyf dan glwyf gloes *r*
 A doniau byth dyna benn . 1694 .
- 90 *Mar: Mari'r ail frenhines*
 Pedair Mair mewn purder mawl *s*
 Duw ar oen mewn diwair ras . 1694 .
- 92 *Mar: J. Wynn Penllech*: Cwynion oer yw canu'n iach *t*
 Dda nawdd drigaredd i ni . 1695 .
- 93 *Mar: Elizabeth Wynn o Langwnadl* . 1696 . *u*
 Angav a wnaeth ing yn ol
 diogel lwydd an dygo iw Lŷs
- 94 *Mar: Margred Wynne Maes y neuadd* . 1696 .
 Och ferred awch oferwaith *v*
 . Daith hylwydd an detholo

- 96 *Genedigaeth Love Parri "llin a gwaed . . Cefn ll. fair"*
Eiliwn gan wiwlan gynnes a
Gwir aeriath i gorwyrion . . 1696 Ow: Griffith
- 97 *Mar: Gr: Fychan o Gors y gedol . 6 Gorphena 1697*
Cwyno sydd nid cynes son b
Yn nuw Fychan nef ichwi
- 99 *f ofyn march dros Dic Glôs-gwynn' gan H. Nanney*
a R. Van: Y ddau lywydd dda lawen c
Ddiwair hynt ir ddau ai rhydd
- 101 *Mar: Edw: Williams Meillionydd . 1697 .*
Briw alar braw a welwn d
Gwiliwn bawb ar geulan bêdd
- 102 *Mar: Syr Rob: Owen aer Clenenau, Porcinton, a Llanddyn*
Och droi gwlad i uchder gloes e
Cû lwyddiant an coleddo . 1698.
- 104 *Mar: Love Parri: O Dduw pŵr heddyw peraist f*
Oll sy fyw yw wllys fô . 1707.
- 106 *Genedigaeth William aer Rich: Vaughan*
Corsygedol . 20 Tach: 1707 .
Awn dowch feirdd a nodwch fawl g
Blant oi blant drwy lwyddiant lân
- 107 *Mar: Thomas Bwkle or Dinas . 1708 .*
Darfu on mysg derfyn maith h
Decca nod an dycco ni
- 108 *Mar: Gwen Fychan m3 Wm: Fychan o Gorsygedol . 1708 .*
Byrr yw 'r byd twyll enbyd hwn i
Nawdd i bawb yn niwedd byd
- 110 *Mar: Franses gwraig Thos Wynn Boduan . 1709 .*
Dyma in gwlad drawaid trwm k
Amen Dduw an iawn ddiwedd' O. Gr:
- 111 Dydd da ir wylan leian lwyd l
Ddidrwech wir heddwch ir hydd Dd: Gorllech
- 112 *I ofyn bâch i ladd tyrchod daiar*
Eich annerch drwy serch rwi sion m
Aer ar dir Aberdaron
win di dreil yn ein dau dad Anon
- 113 Na chredwch i air rhy deg mwy na gwenwyn mewn gweniaith. n
b. Adeilad trwech ar dal traeth . . . llunia. lle nid êl y llanw i dir. o
c. A nithio y gloew wenith glan Y ller ôll a yrr allan p
d. Cymer drwy wehder dy ran Gad i eraill gadw arian &c. q
e. Da yw nef ir dŷn afiach A da yw nef ir dyn iach. r
f. Da ir ardd ychen mewn pen pant A chytŷn o chŷd tynant &c. s
g. A goelio pawb y glew pŵr A ddaw yn waeth iddo i wneuthyr &c. t
h. trarhodd ar ŵr heddyw A gorau stad yw grâs Duw &c. u
i. Beth a yrr blaen byth ar blaidd Blaenor a byw i lonaid v
Ofer y llŷ êf ae ir llawr O bae lonydd y blaenawr.
k. Dyna ran da yn ei raid Duw a ran da ir enaid &c. w
l. Camp hen cennigen ar fêr Cnoi 'r galon cyn i gweler &c. x
- 114 Y winwdden a nyddir yn egwan iawn ag yn ir y
Pan êl yn hên gangen gŷ Ni oddef ddim oi nyddu. y

- b.* Dyn doeth a ddywaid yn dëg Un gair a â drwy 'r gareg' *a*
 Twy dëg y cais tra tyccio Cyn rowndio draw fo ymwrendu drô
 Y gair tyn ar garw nid da Gair teccach gorau tyccia
 yr ych gwâr awch a gyrredd Frynghawn y peru'n y wëdd
 E flina yr ych aflonydd Ar y did cyn haner dydd
 A fo 'n araf fyw 'n wrol Ni thripia ag ni wyra 'n ol
 A fo chwy n ai faych arnaw A geiff drip wrth ryw gÿff draw.
- c.* Y fynwes a fo anael Nid rhaid ond amnaid ar hael &c. *b*
- d.* Tafod fal dyrnod a dwrn [drwy] rwyg a dyrr yr asgwrn. *c*
- e.* Drwg a wnaeth a drig yn wall Draw ag aros drwg arall &c. *d*
- f.* Deunair oedd rain i deull Gair mam gair llysfam yw 'r llall &c. *e*
- g.* Celwydd ni wna ond cilwg Nid da heb droed un tÿb drwg &c. *f*
- h. Angau :* A fago 'r ddaiar aren A lwnge hi fal afangc hen *g*
 yr enaid i wyr Anna. *Anon*
- 115 Gwae'r neb er cwbwl oi febyd Byth a ymddirietto ir byd &c. *h*
- b.* Nid hael hael ar feder cael cêd Nid call call wedi cael colled &c. *i*
- c.* Da yw daint rhag tafod daw dydd ynghilfach safn anghelfydd *k*
 O bae air heb ei warant Gorau dim i gae ar dant
 A dawo a wrandewir O dewi gwers i daw gwir
 y doeth ni ddywyd a wyr Nid oi son y daw synwyr
 Os pwyll canwyll rhag cynen Goreu canwyll yw pwyll pen.
- 116 Wrth ddau beth yr aeth y byd Wrth ofn ag wrth werth hefyd *l*
 swyddau gwlad sy heddyw gloff A swydd eglwys sydd ogloff &c.
- b.* Y cla fai yn celu ei ofid Fe â ei rÿdd heb fawr wrid *m*
 Ni chel mi ai mynych welais Fy ngwedd a fo yngwraidd fais
 Y grudd sy yn eyhuddaw Y galon drist or glyn draw.
- c. f Dduw :* Y gwir wyneb gwirionedd *n*
 Donen waed am eneid * * * * *Sion Phylip*
- 118 lloer ai gwallt ün lliw a gwin &c. *Syppyn Cyfeiliog o*
- b.* Doe gwelais ddyn lednais lan *p*
 A ddêl dyn ir ddail ai dŵg *Dd: ap Gwilim*
- c.* Truan yw 'r ddylluan deg *q*
 oddeth ymhob pren eiddew " "
- 119 *Y byd :* Yma ir ys yn ymryson *r*
 Fy nuw fyth a rô nef yn *Gittyn Owen*
- 120 *Mar: Gr: Vaughan o Gaergai, dechre Ebrill 1638.*
 Troes Duw anap tros dynion *s*
 [Da]ioni Duw yw enaid *Wm: Phylip*
- 121 *Etto:* Mal i roeddwn mawl rwyddwyh *t*
 yn y cnawd ddyddbrawd a ddaw " "
- 122 Morfydd ferch ferwerth gerth g[ain] *u*
 Maint angen meinwen am ŵr *Dd: ap Gwilim*
- 123 Mae gair i mi o gariad *v*
 [A]m ysgar rhwng meinwar a mi " "
- 124 Oed am rhiaid addfain deg *w*
 Ar niwl maith am hanraith mwy " "
- b.* Y ddyn fwyn ni doe 'n f'ôl *x*
 mae 'n gÿd ag i myno Gwen *Bedo Brwynllysg*
- 125 Tri oedran hoewlan helynt *y*
 Offrwm a degwm o dir No signature.
- b.* A mi 'n glâf er mwyn gloewferch *z*
 nag wy duoe'r nag aderyn *Dd ap Gwilim*

- 126 Cynar fôdd cain arfeddyd
nith ir haul unwaith ar hon *Dd ap Gwylim* *a*
- 127 Dal neithiwr delw a wneithym
Dryd deigr droedfedd deccach " " *b*
- b.* Y ferch dawel wallt felen
wyt imi od eit ymaith " " *c*
- 128 *f* *Hugh Bodwrda* : Pob bardd o ddawn pybyr ddysg
Waed eurdeg ymodwrda (*Sirif 1687*) *Owen Gruffyth* *d*
- 129 *Mar: Elizabeth gwraig O. Anwyl or Parc* . 1686 .
Gwynt yw'n hoedel dirgel daithi
Dawn degwch Duw an dygo " " *e*
- 131 *Mar: J. Gr: o Gefn amwlch* . 15 *Mawrth 1686* .
Och fyd blwng och ofid bliin
Da Dduw hael dy ddeheulaw " " *f*
- 133 *Mar: Marged gwraig Love Parry Cefn Ilanfair*
Trist yw'n gwlad mawrnad maith
mawr siriwch i mae'r seren . 1684 . " " *g*
- 135 *Mar: syr John Owen, marchog, o Clenennau*
Digio a wneist Duw gwae ni
Ffarwel a ffei ar wlo . 1666 . *Edw: Morys* *h*
- 137 *Itto* : O ddaionys Dduw unig
Gogoniant fyth fyth a fo *Mathew Owen* *i*
- 140 *Priodas James Brynkir a Catrin Prys o Rhiwlas*
Hôll feirdd dŷsg lleferydd doeth
Mawr fwynder lle mae'r fendith . 1687 . *Ow: Gruff:* *k*
- 141 *Mar: Mrs: Jane Buckley or Dinas, "lloer Gr:*
Castellmarch" : Och angau dŷ awch ing dwys
Digon yw an dygo ni oll " " *l*
- 143 *Mol: Dr Humphres Deuon Bangor* [1680-89] .
Mae rhwydeb a mawr hydi
Aro Duw ar y Deuon *Edw: Morris* *m*
- 145 *Mar: Mrs: Ann Nannau or Dolau Gwynn* . 1687 .
Duw sydd yn dewis heddyw
ynghaerselem gwrs hylaw *Ow: Gruffydd* *n*
- 147 *Mar: Morris Griffith ai wraig o Fethlehem yn Illyn*
Byrr yw'n hoes o bwriwn hi
Dawn dilus Duw ai deulu . 1687 . " " *o*
- 148 *f* *ofyn Tarw gan Gr: Fychan o Gors y gedol*
Mae ffor hael mwy fwy rhydd
Rhâd ar dawn tra rhedo'r dŵr *Edw: Morris* *p*
- 149 *f* *ofyn march gan syr Rob: O. i W. Morris o Wmwlch*
Yr hydd gwrol rhwydd gariad
yw roddwr ag ir euddo *Ow: Gruffydd* *q*
- 151 *Mar: W. Gr: o G. Amwlch* : Dyma fyd trais enbyd tro
Derfyn on gyrfa i gyd . 1688 . " " *r*
- 153 *Mar: Tho: Madryn* : Angau a wnaeth ing ini
Fann di wael i fyw 'n dy wydd . 1688 . *Ow: Gr:* *s*
- 155 *Mar: Syr Rob: Ellis ai wraig Trephena Smith*
Ofer yw'r byd wag lyd waith
Ir hoff oeslawr orffwysfa . 1688 . " " *t*

- 157 *Mar: Gr: Nanney* : O Dduw nefol ddawn ufydd . . .
Dawn digoll Duw am dygo *late 1689* . *Ow: Gr: a*
- 159 *Mar: Argl: Buckley or Beumares* . 1688 .
Mae dŵr hallt mae ducer [? wynt] *b*
I asio mawl Iesu Amen " "
- 162 *Mar: John Owen o Gefn treflaeth yn Efionydd*
O Dduw pa gri difri dôn *c*
Duw addas bo'n diweddiad . 1689 . " "
- 164 *Mar: Lewis Meirig, o Gefn-bodig, Carnarfon*
[Lly]ma fwyddyn sydyn sydd *d*
———dd amod dŷdd yma . 1690 . " "
- 166 *Priodas W. Wynne Maesyneuadd a Margred Bryncir*
*enw a wnaeth a da iawn oedd &c. a fragment, 44 ll. *e*
Pages 167-8 are missing.
- 169 *Mar: ? Lewis Anwyl* : || Wyr o lwynau aür linoedd . . . *f*
Ol-ynol ith lawenydd . 1690 . " "
- 170 *Mar: Sr Roger Mostyn* . 1690 .
Pa bêth yw'r byd sadfyd sydd *g*
Gann iachawdr gwan a chadarn " "
- 172 *J ofyn Bibl gan Esgob Hwmpheys a Dr J. Ellis or*
Werngwydde : Dyn wyf i yn dwyn ei fŷd *h*
Gwedi 'r oes gida'r Iesu " "
- 174 *Mar: Robt: Wynne o Fodesgallan* . 1691 . *i*
Wele ddydd wylo a ddaeth
Hylaw räs i law 'r Iesu " "
- 177 *Mar: Robt: Wynn o Faes y neuadd* . 1691 .
Duw mor sad dyrnor sydyn *k*
Gwae lwydd o dy a gwledd Iesu " "
- 179 *Mar: Jane Brynkir* : O Dduw anwyl dda union *l*
y diwrnod hwnnw ith deyrnas " "
- 181 *Mar: John Owen o Gefn treflaeth*
Och Dduw gwyn och ddeugeinoes *m*
Deffrown ni a deffro wna *Anon*
- 182 Derbyn alar car cywiraidd ei fron *n*
Fâth hwnnw mwy fŷth in mysg . " "
- 183 *Mar: Mrs. Jane Lloyd* : Och angau (tar)awch ing test . . *o*
I fydio'r ail gyfodiad *Ow: Gruffydd*
- 185 *Mar: Lowry Williams Bodlew* . 1691 .
Gwael dan ser ofer hefyd *p*
An dysgo bawb yw digwyl
- 186 *Mar: Catrin Wynn or Berth-awr* . 1692 .
Marwol yw ein meiriol oes *q*
I ddamwain bawb oddiyma *Ow: Gr:*
- 188 *Mar: Mrs. Lowri Gwynn* . 1692 .
Gwellt yw ein hoes gwyllt iawn hynt *r*
Er Crist ny hawdd dynawdd di " "
- 190 *Mar: Syr Tho: Mostyn o Gloddaithe ai wraig* . 1692
O Dduw gwyn dduo Gwynedd *s*
Iawnwych hëdd yn iach iddo " "

- 192 *Priodas Ow: Ellis o Stimllyn ag Elsbeth Bodwrda*
 Dau lân aeth ai dwylaw 'n un *a*
 Rhoi o Dduw hap i'r ddau ddyn *Gr: Philip*
- 194 *Mar: Margred gwraig J. Bodwrda yn Llŷn . 1623*
 Gwae ni yn Llŷn gwan yw'n lliniaeth *b*
 Olau dwysen i wlad Jësu *Cadwaladr Cesel*
- 196 *I ofyn march i Tho: Prys ag i Hugh Bodwrda dros*
H. Penllyn: Ilafurwr diball fawr waith c
 Cywydd a chaink haeddech hyn *Sion Phylip*
- 197 *Ar anedigaeth Owen mab O. Ellis o Stimllyn . 1652*
 Mae aer ini mawr rinwedd *d*
 Ir aer ai chwaer wawr wŷch wedd *Gr: Phylip*
- 198 *Ar ddyfodiad ein Brenin iw dernasocdd*
 Duw y Duwiau dâd awel *e*
 Ai ddaü frawd mal ei ddwy fron *John Vaughan*
- 199 *Mar: Col: Bwchley a las ar y Lafan . 19. ii . 1649*
 Mae tonnau or dagrau dwys *f*
 wlad Jësu le dewisawl *Jo: Gr: Llanddysfuan*
- 200 Dyn wyf yn aros dan wydd *g*
 fënaid i minne fanwyl *Tho: Prys*
- 202 *Mar: Jo: Williams, Llên, "athro yn meithryn praidd*
Jësu": Clowch gri llin Lëfi llawn lafyr iachys h
 y rhawg dan rhôd moi glôd glîr . 1709 . *Ow: Gr:*
- 203 *Mar: Jo: Owens o Efonydd "yn Rhydychen*
mae'n gorphwys" . 1711 .
 Och alar di ôcheliad daer fanwl am derfyniad *i*
 An hôll gyfeillion wiwlou wëdd yn gŷd gyfannedd fôd „ „
- 205 *Mar: Jane gwraig Robt: Wynne o Faes y neuadd*
 Gosodwyd mor gâs ydyw *k*
 Fyw ôll i bawb fellu bô . 1713 . „ „
- 206 *Mar: Catrin Glynn o Leirnon . 1702 .*
 Och fyrred uwch oferwaith *l*
 Jësu fyth an hossio i fod „ „
- 208 *Mar: Lewis Lloyd or Plâs Dü . 1702 .*
 Mae gloes drom mi glywais draw *m*
 In ni Amen yn y munyd „ „
- 210 *J Rich: Vaughan Corsygedol, Sirif sir Garnarvon*
 Pwy sy'n awr happys iawn wëdd *n*
 I garn plant ag wyrion . 1699 . „ „
- 211 *Mar: Ann Esqob Humphreys o Fangor*
 Angau a wnaeth drwm alaeth mawr *o*
 Grâs mawr gwir Jësu Amen . 1698 . „ „
- 213 *Mar: Mrs. Elizabeth Jones o Drefan . 1698 .*
 Darfu on mysg derfyn maith *p*
 Pura dawn an pardyno „ „
- 215 *Mar: Rich: Humphreys or Hendref ymhenrhyn*
deudraeth: Prin yw ein hoes prynnwn hi q
 Dan ei nawdd an deno ni „ „
- 217 *Mar: Catrin gw. Rob. Anwyl or Park, Ebrill, 1700.*
 Dyma newydd brŷdd in brô *r*
 Dawn parod Duw an puro „ „

- 219 *Mar: W. Wynne or Wern . nos Galan . 1700 .*
 O Dduw dyma ddü dymor
 Da waith hyn ir daith honno *Ow: Gr:* *a*
- 221 *Mar: Ann gwraig W. Fychan o Gors y gedol*
 Trwm yw ynghwyn trem anghenys *b*
 Duw 'n ynuill da i ninno . 1700 " "
- 222 *Mar: Hugh Nannay: Dyma flwyddyn deifyn dü . . .* *c*
 I ün enaid Hugh Nannau . 1700 " "
- 224 *Priodasgerdd Tho: Wynn Boduan a Iffranses Glynn*
 Dowch brydyddion fwynion fawl *d*
 Diwall hëdd Duw ai llwyddo " "
- 226 *C. priodas Ric: F'n Cors y gedol, a Margt m3*
Syr Ifan llwyd o Vodidris . 1700
 Pürwn glöd për awen glir *e*
 Rhö Dduw gwynn ir ddau gy**** " "
- 228 *C. priodas O. Owens or Cefn a Cath: Wynne or Wern*
 [Do]wch brydyddion fwynion fawl *f*
 yw goledd yn gywelu . 1702 " "
- 229 *Mar: Mary Wynne or Gaerwen: Och weled*
 mynych wylo Awch adwyth ag ochneidio *g*
 yr unig fôr a rô ini i gyd ail fywyd hyfryd hëdd " "
- 230 *Amser helbulys: Dyma fyd amur anwastad ei ystyr . . .* *h*
 I foli 'n pen llwydd yn llawen
- (2) Myfyrdod dyndod yw dandwm y byd &c. "
- 232 *Jr Jesü: Henffych well henw hôff a chü* *i*
 Iddo'n dal Dduw Nadolig
- (2) Cofwn gü Iesu ddewisiad pür iawn &c. *Sion Phylip*

CYWYDDEU GRIFFITH PHYLIP

- 233 *Mar: Wm; Fychan aer Gr: Fychan*
 Pob calon a bron бүр anian a dyrr *k*
 Natur coel unawr oni torr calonnau *Gr: Phylip*
- 237 *J Wm: Fychan o Gors y gedol cyn i briodi*
 Mae im yleni lawenydd *l*
 Crist wynn croesawed dy wëdd
- 238 *Etto, ar ol i briodi: Af ir gaer o fawr gariad* *m*
 Teiroides dy hardd brÿd tiriawn
- 240 *Etto cyn ei briodi: Beirddion digion bôb digwyl . . .* *n*
 J räs llawn hiroes a llwydd
- 241 *C. priodas Wm: Fychan ag Ann Nannau . 1649 .*
 Awn awn feirdd union fawrddysg *o*
 Gwrs diddan gräs Duw iddynt
- 242 *Moliant William Fychan o Gors y gedol*
 Ir ün gaer- enwog euraid *p*
 Parhaed d'einioes prÿd tyner
- 244 [D]ewis ir wÿf dÿys air iaith *q*
 Dail nid 'oes' oth oes ith oed
- 245 Nid âf a gwawd nid wÿf gaeth *r*
 llaw Dduw bÿth fo'n llwydd i bÿd
- 246 Adduned o ddaioni *s*
 yn grafol siriol siryf

- 247 Gweithiwn fawl gwaith iawn a fydd *a*
yw tretad ai tyrau têt *Gr: Phylip*
- 248 Mae ün gwr glân mewn gwir glôd *b*
wŷch bryd hardd ach briod teg
- 249 *Ar ancdigaeth Gr: Fychan . 1653 .*
Rhown ddiolch mewn rhin dduwawl *c*
llaw Dduw gwynn llwyddo i gynnydd
- 250 *J Wm: Fychan: Y gaer orau i ragorion* *d*
Cors da i caed Crist ai cadwo
- 252 *Etto: Mastr Fychan cyfan i cofir dy enw* *e*
Duwiol wêdd yw adail wenn
- 255 *Etto: Af ir gaer fawr agored* *f*
Hir ffynnant yw gorph enwawg
- 256 *Etto: Mae lllys rhŷdd im lleshaü rhawg* *g*
y ddaü lân dduwiol yno
- 257 *Cyffes: Ochneidiaf gwelaf mor galed y baych* *h*
Am bechod fy medd-dod mawr
- b. "gêr clâf" att syr Thomas ap Wms: Pysygwr a Devein*
Oni weli y ffordd yn ole jawn wastad i ystyn fy nyddie *i*
Discibl Abram dysg lwybre Degan aür an dŵg i ne
- c. Mar: Gr: Fychan mab Rhis^t ap Rhys o Gors y gedol*
llyma fyd llê 'i 'mofidio *k*
fo wyl Duw nêf olau a wnaeth . 1616. *Sion Phylip*
- Marwnadeu Sion Phylip who died at Pwllheli, in*
his 77th year in 1620. His body was taken by boat
across the bay and buried at Llandanwg.
- 259 Rhodd Dduw gwynn yw rhwydd ganu *l*
yn hên dda awen ddeu ell
y canai i Dduw cân oedd well
Canai i wŷr accen wrawl
Canai i feirch ag ir cŵn fawl
Awdurrol fardd wawd eirian
Awdyr mawl ir adar mân
Arwyddfardd hydr iraiddfwyn . . . Ni adwaenem . . .
Awdur gwaŵd gofiadur gwell
ymlaen lle i caem lawenydd *Edm: Prys, Archiagon*
- 260 Mawr gwyn im er a genais *m*
Da i fyd yw fywyd a fü
A da oedd yn diweddu
fo roi 'n rhâd farnad neu fawl
Aeth ir nêf ein hathro ni . *Rich: Cynwal*
- 261 Oer synnais er ys ennyd *n*
J iawnder rhan duw ai rhoes *Evan Lloyd*
- 263 Dirwyodd Duw yr awen *o*
Senior pawb am synwyr pen
ni fynnai ganu i fanwyr
Ni yrrai gerdd ar y gwyr
Yn i ôl hyn a welir
y gwaith a ddengys y gwir
yr ail oes ar law Iesu . *Gr: Hafren*
- 264 Hir imi draw garllaw'r llan *p*
Heb fyw'n hawdd a heb fy nhâd *Gr: Phylip*

- 265 Ni wyl dyn anwyl dyner *a*
 Di wâg weniaith di gynnen
 Dwys air coeth di sarrig hen
 Da i agwedd a diwegi
 Di ogan oedd da i gwn i
 ni feddwai ef . . . mal clêr arall
 wiwlawn enw êl a ninnau *Rowland Vychan*
- 266 Dyma fedd gwrda oedd gü Sion Phylip *b*
 fâth w'r ag ef f'athro gwyn *R. C[lidro]*
- b. Pan fwrîd Castell Harlech i lawr*
 Torrasom gar bron g[w]aew brÿd / irhain aed *c*
 fÿth ini i fâth yn ôl *Gr: Phylip*
- c. Amser Rhyfel: Ynys y Cedyrn gü union grefydd d*
 Brenin siarls bür union sant " "
- d. Mar: syr J. Salsbri: Y flwyddyn fwya ludded e*
 I enaid glân yw dêg wlêdd *Sion Phylip*
- 268 *Mar: Margred gwraig Gr: Wynn o Ystymlyn*
 O Dduw fyrred wêdd farwol *f*
 Duw dy bardwn didwn dod . 1712. *Ow: Gruffydd*
- 269 *Mar: Humphreu Humphres csgob Henffordd*
 Darfu dwyn o dyrfa dysg *g*
 Am ddü gamwedd dda gymod . 1712. " "
- 271 Pen llywydd pôb lluoedd yw Brenin y nefoedd *h*
 A happys dda weddys ddiweddiad " "
- 272 *Y Dioddefaint: Dydd mercher cofier y cyfion athro i*
 Dwys ei bwyll nid oes balliant " "
- 273 *Tynghedfen: Pob bron pob calon coelied*
 pob cig a chroen dychryned *k*
 A dweded pawb o ddifri efo myfi Amen *Evan William*
- 275 *Cân . . . ffarwel dau helwyr i hela*
 Gwrandewch ar hiraethys gân farnad gwynfanys *l*
 Dan y nê dyna gorfod pôb gyrfa *Ow: Gruffydd*
- 276 Pob merch yn rhwydd gwrandewch yn rhôdd *m*
 Heb gelu fel i gilydd "Merch ifanc"
- 278 *Atteb: Ai gwir a glywes baenes byd n*
 Er sorri 'ch wyneb siriol *Anon*
- 280 *Mar: Elizabeth (m3: Ffowk) Prys o Wern Ilanfrothen*
 Tarth yw 'n hoes toraeth wan hynt *o*
 on dü drais an da drwsio . 1713. *Ow: Gr.*
- 281 *Mar: Rhys abad Ystrad ffur*
 Dyn wyf doe a anafwyd *p*
 Telid Duw ni bydd tlawd hwn *Gutto or Glynn*
- 282 *Mar: Jarll Penbrock a las ymaes Bambri (1469)*
 Dawns o bowls doe'n ysbeiliwyd *q*
 Jarll oi fâb arall a fô " "
- 283 *Mar: Ow: Tudur: Brudio i büm bryd heb wiw r*
 [d]raig wen ddibarch yngwarchae
 [a] draig côch a dyrr y cae
 Yr ynys oll ar unwaith (1461) *Robin Ddu*
- 284 *Mar: S. ap Madog: Wylofys wÿf fal afon s*
 A chynnudd ir wreichionen *Gutto or Glynn*

- b. Mar: Dd: ap Jthel V'n: Mae côf a mi ai cŵyn . . . a*
Chwech y sydd chwechoes iddo Dd: ap Edmund
- 285 *Mar: Tho: Salbri Ilweni . 1490.*
 Trist ir beirdd y troes Duw'r by[d] *b*
 Tŷ Duw sydd yw Tâd a Sion *Gultyn Owain*
- 286 *Mar: Rissart Wynn person Ysbyttu*
 Aeth anap fyth i Wynedd *c*
 Yw byw fyth fâb oi fâth fô *Sion Tudur*
- 287 *Mar: Edward Lloyd o Lann Ynys*
 Gwae ni beunydd gann benyd *d*
 A their oes hŷdd ith aer Sion
- 288 *Mar: S. Tudur: Gwae fan feirdd mewn gofynfyd . . . e*
 cenwech o chroesefwech Sion *Sion Phylip*
- 289 *Mar: Simwnt V'n: Briw sy'n fais braw a sôn fydd . . . f*
 I bo'r enw byw ar enaid " "
- 290 *Mar: S'r S. Salbri: Y blaned heb lawenydd g*
 ffarwel i ŵr a ffrîw lân " "
- 292 *Mar: Sion Wynn Thelwal o Lanrhudd . 1586.*
 Di ynnill yw'n gwlad ennyd *h*
 Sion at Dduw yn sanctnidd aeth *Simwnt Vychan*
- 293 *Mar: Sion Wynn a Wm: i fab "dau siryf" . 1594*
 Ba ryw ofid a brofir *i*
 Jfr Thid tēg ag ir Tâd hael " "
- 294 *Mar: Hugh ap Hugh o Langedwyn*
 Rhew aeth ymhôb rhai weithion *k*
 Rhoi i Hugh nēf ag ir rhain oes " "
- 295 *Mar: Rissard Owen o Benmynydd*
 Udaw blin wedi b'acnawr *l*
 I wlad Duw i lcttyu " "
- 296 *Mar: Lewis ap Owen o Ddolgellau . 1555.*
 Clywais fy mron nid clauar *m*
 I Lŷs Duw Lewis i dad. " "
- 297 *Mar: Gr: Grŷg: Trist oedd dwyn &c. D, ap Gwilim n*
- 298 *Mar: D. ap Gl'm: D. fab Gwilim ymy &c. Gr: Grŷg o*
- 299 Aeth yn wann darn or deyrnas *p*
Clidro ail fago a lās
 ni gwir llâld y gŵr llonn
 Os gwir Duw groeso gwron
 Os lleidr is law r llidiart
 ai lladdodd mewn priffordd part
 Duw na bawn mynnwn y mod
 yn y cwest ar y costog
 Rhown y dyn wrth gadwyne
 am hyn draw ymhen y dre
 Gore prydydd fydd ag a fŷ *Sion Tudur*
- 300 *Mar: Morgan ap Hugh Lewis iddo i hun*
 Gofyn ir wy drwy gyfarch *q*
 a hano a fed hauach Ef a gynnill ynnill iach
 Drigaredd gwael laswedd fŷ
- 303 *A fragment (36 lines) ending:*
 Yn iach garw mawr nich geir mwy *Sion Tudur r*

- b. "Mar: Syr Rhys"—'Dwyn un Mab dewin Nanmor'*
 Einioes brâff Enos broffwyd *a*
 Dwyn i fardd . . Di chwerthin Gaerfyrddin fydd . . .
 Croeso i fardd croew Jesu fydd *Dd: ap Ho: ap Jfan V'n*
- 304 *Etto: O fair blin fu ryw blaned* *b*
 Dewin un-meistr dwyn nanmawr
 Cwyn marchog achwyn i fab
 I dŷ Dduw aed i ddiwedd *Harri ap Rys*
- 305 *Mar: Mredydd ap Morgan ap Dd: Gam*
 Magu ynof mae gwenwyn *c*
 Ninnau an bwa 'n annel *Ho: Daf*
- b. Mar: Mrs. Sian Pilston: Y tair merch or tyrau medd* . . . *d*
 y mae plant nwyfiant nefol 7 Sian a Rys
 Mastr Rys Tomas gwanas gwyr
 y rhai sydd rhoi oes iddyn *Wm Ilŷn*
- 306 *Etto: Sut orn blin Satwrn blaned* *e*
 craff gynnrych corph ag enaid *Lewis Menai*
- 308 *Mar: J. Ilwyd: Trist yw'r gwyn dros dir Gwynedd* *f*
 yn wastad yw haeldad hwy *Huw Cownrwy*
- b. Mar: Dd: Ilwyd 'o Lwydiarth Lys' . 1574.*
 Duw dy nawdd da dan addef *g*
 y breudeg i baradwys *Robert Jfans*
- 310 *Mar: Robert Gruffydd: Fyrf a roes ffyrfawr Jesu* *h*
 lin ai fydd sir nef iddo *Gr: Hiraethog*
- 311 *Mar: Argles Bagnol: Pa ryw son ymhob bro sydd* *i*
 Deg Olwen Duw ai galwodd . 1574. *Lewis Menai*
- b. Mar: Sion ap Huw or Chwaen . 1573.*
 Gwae ün wlâd fŷth gŷyn bid f[ar] *k*
 I wlad y Drindod ai wledd " "
- 313 *Mar: Rissiert S. Owen: O Duw beth ydyw y byd* *l*
 att i râs enaid Rhisiart . 1574. " "
- b. Etto: Gwae 'r ynys dëg ae 'n nôs dü* *m*
 Ddeheulaw Duw ddihawd dig *Hugh Cownrwy*
- 315 *Owdl früd: Adwen dorri pen werth punoedd i dlawd* . . . *n*
 yn iach Gyneweru gwlad Gymru gaeth *Lewis Glyn Cothi*
- b. Mar: H. ap R. o Gefn Rŷg: Duw gwyn er digio ennyd* *o*
 Gwnaed Duw ag enaid Howel *Tudur Aled*
- 316 *Mar: Ifan Dd: ab Ithel Fychan o Laneirgain ai wraig*
 Nid un bwys ag nid iawn bôd *p*
 Pedyr wyn ai pedwar enaid *Tudur Aled*
- 317 *Mar: 7 plentyn Gr: ap Rŷs a fu farw yngloddait h yr un*
wythnos: Sorri o Dduw ben saer yddwyd *q*
 un blaid nef on blodau ni *Robin Ddu*
- 318 *Mar: Sion Brwynog: Dydd hwyr yw diwedd hiraeth* . . . *r*
 Di frwd a difir ydoedd
 a brwd iawn o bac raid oedd
 Pryd sedd Paradwys iddo *Wm: Ilŷn*
- 319 *Mar: W. Mostyn: Y da anfono Duw yn fynych* *s*
 Fywyd hir a nêf yw Tad . 1576. " "
- b. Mar: Sian Mostyn: Anwadal yw anwydau* *t*
 Annedd Sian yn nbŷ Dduw sydd . 1569. " "

- 330 Criccieth llê odieth lliw deg hynodwych *a*
 Iŵryn edyrn yn Iŵrainge ydoedd *Sion Dafydd*
- b.* Gwnae ddau Robert bert wiw beth /adeilad yn dylu canmolieth *b*
 Dau fwa graen faen di feth Mawr rhag craccio mŵr Criccieth *S. D.*
- 321 Leesiwnai yn glau in gwlad heb eiriach a beriff anghariad . . *c*
 Llawn in rhan llinin rhinwedd . 1713. *Ow: Gruffydd*
- b.* *Mar: Jo; Wŷyne, Ilen:* O Dduw byw eiddo bywyd *d*
 * * * * * yno o bob annedd . 1714. *O. Gr:*
- 322 Gwyr ifainge a gwryfyon . . . Molienwch Dduw . . . *e*
 Curwch bawb eu dwylo ynghyd A llafar genwch oll ynghyd
 O eigion bron ag ègni brŷd 7 frenin hyfryd hedd &c.
 Ond gweddys yw y gwaith.
- 323 O Arglwydd Dduw grasusol *f*
 Am heinaid dwg heb ogan ith winllan wiwlan wawr „
- 325 *Mar: yr enwog Sywedydd T. Jones . 6 Awst 1713.*
 Clyw Camber fal clocc embyd *g*
 Naf ath Ddŵw nêf ith enaid *Dd:Manuel*
- 326 *C. Priodas Wm: Brynker a Catherine Iŵletcher*
 Dewch brydyddion gyson gan *h*
 Diwall hedd Duw ai llwyddo *Ow: Gruffydd*
- 327 *7 ofyn dau bost gan Morris W'ms or Hafodgarregog*
dros Ellis Wynn o Ystymlllyn
 Yr ustys hael ar osteg *i*
 Dal ich fawl a diolch fwy *John Prichard*
- 329 *Gwnaed dyn o saith defnydd:* Cnawd, gwaed &c. *h*
 Meddwl gristion pan fo'ch falcha
 prŷdd wŷf ag ir pridd yr âf *J. Hughes, Brynby[chan]*
- 330 [O]es G[en]edl nad dwys gennych Glywed farw *l*
 Anne glodfawr wych . . . Fel enaid oedh ir ynys
 pan dhigiai crynai cred &c. *Stephen Parry (Jes: Coll:)*
- b.* *Mar: Mrs. Wynn or Wern:* Clywch alar coeliwch weled . . *m*
 Gan hiraeth * * * * * (l. 26) ||
- 331 (Duw ai fab diddig Cariadol caredig *n*
 gaeth glyd drwg ynfyd draig anferth . 1695 *O. Gr:)*
- 333 (*Mar: Ow: Gr:—*Ilwm ŷw ein Bro ple mae 'n brig
 Nos da iddo nes dyddiwr *Michael Pr***)*

MS. 125 = Heb. 189. FLITING POETRY between EDMUND PRYS and WILLIAM KYNWAL, & PEDIGREES. Paper; $11\frac{7}{8} \times 7\frac{1}{4}$ inches; 282 pages; in several hands, *a* = pp. 1-137; *b* = pp. 143-236; *c* = pp. 237-65, —hands *a* and *b* belong to the second quarter of the xviith century, and the remainder is later; in limp old vellum covers.

This MS. once belonged to William Wynn (see inside front cover, pp. 138-40, &c.), and John Wynn (p. 29).

1 *Yn erbyn anllwyodraeth y cedurn*

Gwelais eiry glas oerwyn
 da ŷwr hawl a duw ai rhydd

Edm: Prys

4-137 Fifty-four *Fliting poems* or *CYWYÐEU YMRYSKON* between Archdeacon *Edmund Prys* and *Wiliam Kynwal*, tran-

scribed apparently direct from Shirburn Castle MS. E 11 pp. 2-172, which see.

138 Index to place names in the PEDIGREES following.

143 *Ŷachaü y Brenin Siarnas I o dü fam*

Part o Ŷachau gwyr boneddigion sir FEIRIONYDD

- b. Ilan Gower* : kadwaladr ab Rhobert ap ho: &c.
- 144 *Ynäs y maen gwyn* : S. Wynn ab wnffre ab Ho: &c.
- b. & 262 Ilan vrech y llyn* : Edw: prys ap S. Edd: ap Rys &c.
- 145 *Penyllyn* : Elis anwyl ap Tho: ap Rob: or *lloynnedwydd* &c.
- b. Penllyn Tref Riwedog* : S. llwyd ab Wm: ab Elisau &c.
- 146 & 243 *Kaergai* : S. fychan ab Rowland ab Ow: ab Sion &c.
- 147 & 262 *Glan y llyn* : S. fychan ab S. fychan ab Ho: fⁿ
- b. Y Bala* : lewis Gwyn ab kadwaladr ab rhydderch &c.
- 148 *Y Riwas* : S. prys ab S. prys ab kadwaladr &c.
- b. Dol gynwal* : Tho: Prys aer m³ Dr Elis ab Rob: ab Rys &c.
- c. Y DEIRNION—Branas* : Wnffre Branas ab Morgan branas &c.
- 149 *Yr hendur* : Huw gwynn ab Wnffre ab H. g. ab Edynyfed &c.
- b. kymer* : Rob: huw ab huw ab William ab gr: fychan &c.
- 150 *Dol Edyrn* : Prys llwyd ab Gr. fⁿ ab Ris^t llwyd &c.
- b. Nannav* : Huw N. ab Gr: N. ap Huw N. ab Gr: N. ap Ho. &c.
- 152 *Y Rüg* : Sion Salbri o Rüg ab Rob: S. ap Prys S. ab S. S. &c.
- 154 *Kors y Gedol* : Wm: fychan ab Gr: Vⁿ ab Ris^t ab Rys Vⁿ &c.

SIR DINBYCH

- 155 *Bodidris* : Ŷefan llwyd ab syr S. llwyd ab Syr Ŷ. ll^d &c.
- 157 *Y klenenav* : Wm: ab Moris ab Elisav ab Moris ab Sion &c.
- 158 *Brynkair* : Elis Brynkair ab Rob: Wynn ab Elisav &c.
- b. Ystyn hegid* : Rob: ab Ow: ab sion wynn ab Ow: ab sion &c.
- 159 *Bodfel* : S. Bodfel ab T. B. ab Huw gwynn ab S. Wynn &c.

SIR GAERNARFON

- 160 *kefn llanfair* : Hvw hvwes ab gr: hvwes ab hvw &c.
- b. Pwllleli* : Dd: llwyd ab To^s ab gr: ab Sion ab grono &c.
- c. & 166 kors y gedol* : W. fychan ab gr: f. ab Ris^t fychan &c.
- 161 *kefn Amwlch o lun* : Sion gr: ab S. gr: ab gr: ab Sion &c.
- 162 *Bodurda* : Sion Bodwrda ab huw B. ab Sion wynn &c.
- 163 *Pennllech* : S. wynn ab Rob: ab Sion ab Robt &c.
- b. Saethon LL. V'el ymychellaeth* : Robt Wynn ab Ŷ. ab Rob: &c.
- 164 *Y wernfawr* : g. H. Huwes o G. llanfair = Elin v³ S. ab Robt
- b. Madryn* : Gr: Madryn ab Rob: madrinn ab To: madrin &c.
- 165 *Y llwyn dyrys* : Ric: fychan ab Rys fychan &c.
- 166 *Y Betws* : Rob: Vⁿ ab Rob: ab Gr: ab Rob: fychan &c.
- 167 *Glyn lliwon* : Wm: glyn lliwon ab Ŷemwnt ab Robt &c.
- b. Y Penrhyn* : Syr Rys gr: ab syr Rys gr:
- 168 *MON. Y plas newydd* : Morys gr: ab Rob: gr: ab Rolant &c.
- 169 *Bodowyr llann Ŷdon* . Ŷasper pyrs kler ab Rys ab Rolant &c.
- b. llys llowarch ab bran* : Huw ab llⁿ ap Ŷeu: ab madog &c.
- c. Koetmor ll. Uechid* : Robt koetmor ab W. ab W. Koet: &c.
- 170 *LLYN. Castellmarch*: llⁿ ap gr: ap llⁿ "gwel lyfr tene G: H:"
- b. kuchwillan*: Wm: ab Wm: ab gr: ab Rob: ab Robin &c.
- c. IFestionog*: Rob: lewis ab S. lewis ab moris &c.
- 171 *DINMAEL—Maesmor*: Peter maesmor ab kadwaladr &c.
- 173 *llwynyglynaw* (nr. Caerwys): Sion Gr: ab pyrs ab gr: &c.
- 176 *Gwedur*: Sion Wynn ab Morys wynn ab S. Wynn &c.
- 177 *Eglwyseg*: Sion ab Edw: ab Rys ab Dd: ab gwiliam ab Ŷor: &c.
- 179 & 236 *Bryn Evryn*: Rinalld konwy ab huw k. ab Edw: &c.

- b. *llan idlos* : Lewis gwynn ab S. wynn ab Ow: Wynn &c.
 180 *Yr hafod wenn* : Prymros lloyd ab Ric: llwyd &c.
 181 *Bodanwydog* : Tomas ab sion wynn ab Dd: ll^d ab Elisav &c.
 182 *Tegaingl* : Harri ab Thomas ab harri ab kyn: &c.
 b. *Kelli gyan* : Edw: llwyd ab lewis llwyd ab Dd: llwyd &c.
 183 *Buras* : Ow: Brvwtwn ab S. B. ab Edw: B. &c.
 b. & 203 *Bryn Tangno* : S. Roger ab S. wynn ab Rog. ab S. &c.
 184 *Main gwynedd a Glann tanad* : W. lloyd ab d. ll^d ab W. ll^d &c.
 185 *Efionydd—Penarth* : Wm: gwynn ab Huw g. ab S. wynn &c.
 b. *Y Gwenfryn* : S. ab Ric: ab S. ab Ric: ab gr: &c.
 186 *Ilaweni* : Syr S. Salbri ab Sr Roger ab S^r To^s ab To^s &c.
 191 *Yn ouredd* : Sr To^s Hanmer ab Sr To^s H. ab Ric: H. &c.
 193 *Y Plas Teg* : S. Trevor ab Robt T. ab S. ab Edw: &c.
 b. *MEIRION—Peniarth* : Dd: llwyd ab Wm ab S. ab Rys &c.
 194 *Ruthvn* : Simwnt thelwal ab Ric: th: ab Edw: th: &c.
 b. *Garth Eryr* : Huw ab Rinalt ab dd: ab morys &c.
 195 k. *Deuddwr,—Dongay* : Dd: llwyd ab Mred: ab gr: &c.
 b. *Il. Gedwin* : Kattrin g. O. fychan m; Morys ab Robt. &c.
 c. *Moelyrch* : Wm: wynn ab Lewis gwynn ab morys wynn &c.
 196 *Blodfel fechan* : Sian gwraig John Mathew m; Morys Tanad &c.
 197 *Ilansilin,—lloran* : Olfir llwyd ab To^s llwyd ab dd: ll^d &c.
 b. *Il. vfvdd, y plas ymerain* : kattrin v; Tydyr ab Robt. Vⁿ &c.
 198 *Tre Dol hairn,—Bryn kynrik* : Ow: wynn ab S. ab ow: &c.
 b. *Llandrillo yn Ros,—Y graian llyn* : Morys ab huw ab Wm: &c.
 199 *kroesosswalld* : S. Wynn at Edw: ab Mred: &c.
 b. *Gwyddelwern y Merion* : feu: a Wm: meib Ric: ab Elisau &c.
 200 *Tcwyn kyfaethle y Merion* : S. fychan ab fankin ab Sion &c.
 b. *Evtvn* : Siamas Evtvn ab huw evtvn ab owain &c.
 201 *Pantyllengdy* : W. gr: ab To^s gr: ab T. gr: ab gr: vⁿ &c.
 b. *Y waen* : S. Edw: ab S. Edw: ab S. Edw: &c.
 203 *Il. armon mynydd mawn* : Robt ll^d ab dd: ll^d ab Wm &c.
 204 *Rvthyn, llanfair—y plas vcha* : Lowri gwraig To^s gwdmon &c.
 b. *Il. aber—merion* : Huw ab Wm: ab Tydyr ab gr: &c.
 205 *Glan dysyni* : Lewis gethin ab Tydyr fychan &c.
 b. *Ilwyn y maen* : Ric: llwyd ab S. llwyd ab Ric: ll^d &c.
 206 *Tref Alvn* : Sr Ric: Trefor ab S. T. &c.
 207 *Pentref hynwrik* : Roger Trefor ab Roger T. ab S. T. &c.
 208 *Il. gefni y mon* : Ric: Buckley ab Rol: ab Wm: &c.
 b. *Arianell y mon* : S. ab feu: llwyd ab llⁿ &c.
 c. *Il. fwrog* : merched Harri ab Ric: sydd yn ymygreithio erys
 llawer o flynyddoedd a gr: wynn glyn am dir yn rhe lowarch y môn.
 209 *Tal Ebohon* : Morgan ap Robert ab gr: ab Ho: &c.
 b. *Tal Ebohon konwy* (? *kournwy*) : Robt ab Wm: ab lewis &c.
 c. *Il. fwrog, Bodgymais* : Mred: ap gr. ab grono ab Dd: &c.
 210 k. *Malldraeth, Trefeilir* : S. Ow: ab S. ab Ow:
 211 *Arduw y Llannedyw* : J. S. W. a Ric: (B.D.) p. Lewis ab gr:
 b. *Il. fihangel y machalldraeth* : Gr: ab feu: ab gr: &c.
Kellog : O. ap Tydyr fychan ap ho: ap Enⁿ &c.
 212 *Castellmarch* : Syr W. Jones ab W. ab gr: ab S. ab Robt. &c.
 213 *Myllteyrn* : Huw Roland ab Hari Roland &c.
 214 *Nannhoron* : Gr: ab huw ab Rys ab dd: ab Madog
 215 *Bodnithoedd* : Huw Sion ab syr S. clerk ab Ric: &c.
 b. *Kudio* : Dd: ab Ho: ab llⁿ ab Mred:
 c. *karreg* : Gr: karreg ab feu: karreg &c.
 216 *Dol y Penrhyn* : Huw llwyd ab feu: llwyd &c.
 217 *Y Llannerch fawr* : Ow: Madryn ab Ric: llwyd ab Dd: ll^d &c.
 218 *Bryn odol* : S. ab gr: ab dd: ab Madog &c.

- b. Bryn y nevadd yn Nanhoron* : Tomas ab Ric: ab Tom: &c.
c. Y Plas newydd : Ric: ap dd: ab ho: ap ŷeuan ab Sion.
 219 *Glynn Nanlley . Y plas newydd* : Wm: ab Ric: ab Robt. &c.
b. Y Berkyn : Ho: fychan ab Sion ab Ho: Vⁿ &c.
 220 *Aber gelav* : Edw: Ow: ab pyrs ow: ab sion ab Ow: &c.
b. llech Eiddid yn Efonydd : Ric: ab Wm: ab Rob: ab Ric: &c.
 221 *Hafod y wern* : S. Pilstwn ab pyrs P. ab S. P. &c.
 222 *Y llai* : Syr Edw: pilstwn ab Roger P. ab Roger P. &c.
b. Almor : Edw: Almor ab Sion ab S. ab ŷeuan &c.
 223 *Maen Twrog* : Ifowk prys ab Edm: Prys ab S. &c.
b. ll. fachreth Gomant : Robt: Bwkle &c.
c. Tal ebolion : Sion ab Ho: ab ll'n ab ithel &c.
 224 *Ystryd alvn* : Jthel wynn mab nikolas wynn &c.
b. Bod afon y mon : Gr: ab dd: ab Sion ab hwlkyn &c.
c. Tref y Bardd y mon : lle'n ab tudyr ab ho: ab kyn: &c.
 225 *Herseth* : Edw: llwyd ab Robt. ll^d ab Edw: ll^d &c.
 226 *Dew Mares* : Syr Ric: Bwkle ab Syr Ric: B. ab Roland B. &c.
b. ll. figel : Rys ab Wm: ab ll'n ab ŷeuan &c.
 227 *Pen anlliw* : Sion ab ŷankyn ab Rys ab ŷeu: &c.
b. ll. dderfel : Gras m₃ Kadwaladar walkin g. Edm: meirig &c.
c. Nanffrever : To^s llwyd ab Robt llwyd &c.
 228 *ll. dderfel* : To^s ab S. ab To^s. ab Robt. ab Ho: &c.
b. Penllyn : Tydyr Penllyn ap ŷeu: ab ŷor: foel &c.
c. Mechain is koed—llannerch emrys : Roger gr: ab wmfre gr: &c.
 229 *Gwenynog* : Wm: Miltwn ab S. M. ab Roger M. &c.
 230 *Penllyn* : Plant Gr: ab Madog ab ŷer: ab madog &c.
b. ll. wddyn, Ewnant : D. Johns ab wmfre ab S. ab S. ab Bedo
 231 *Mocknant* : Oliuer ll^d ab pyrs ll^d ab Ho: llwyd &c.
b. Y Bryngwynn : Dd: ll^d ap S. ll^d ab Robt: llwyd &c.
 233 *Machynlleth* : Ow: ab S. dd: ll^d ab Ow: &c.
 237 *Rhiw Saysson* : Elysdan Ow: ap Mores ap Ric: &c.
 238 *Kelli Gynan* : S. ap Edw: ll^d ap Lewis ap Dd: llwyd &c.
b. ll. Cedwyn : S. Wynn ap Huw ap Morys ap ŷeuan &c.
 239 *Mostyn* : Sr To^s Mostyn ap Wm: M. ap To^s M. ap Rich: M. &c.
 240 *Ynneuodde duon ymhen y Coed dū ynghaereinion* . Evan ap John Moris ap Owen ap Llewellynn &c.
b. Emral : Roger Pilstwn ap Roger P. ap Syr Edw: P. &c.
 241 *Dolarthyn* : Gabriel Wynn ap John Wynn &c.
b. Croes Oswaltt : Sion Trefor ab S. Trevor fychan &c.
 242 *Krogen* : Dd: llwyd ap Morgan ap Tho: ap Ho: &c.
 243 *Esgair Geiliog* : Rys ap John ap Mathew ap Ric: ap Sion &c.
 244 *TBGAINGL—Gulgre* : Edw: ap Morgan ap To^s ap Edw: &c.
 245 *S. DINBYCH—Dol Wenn* : Ric: Blodfol ap S. ap Ric: ap S. &c.
b. Corwen : Pitter Meirig ap Edm: M., D.C.L. archiagon Bangor
 246 *Penllyn* : S. llwyd ap Dd: llwyd ap Ho:
b. llanfor penn menn : Kadwaladr ap Mred: ap ŷeu: ap Rob: &c.
 247 *ll. Drillo* : Elissau ap Ow: ap ŷeu: ap dd: &c.
b. Yr ynus Gerigog : Gr: ap ŷeu: ap Sienkin &c.
c. ll. gernyw : Harri llwyd ap ffwlk ll^d ap Roger &c.
 248 *Towyn Meirionydd* : Ednyfed gr: ap gr: &c.
 249 *Ynys y Maengwyn* : Gwraig syr Siames prys marchog &c.
 251 *Dol gellau* . S. Wynn, Huw Edward &c. plant Lewis ap O.
b. Pennant Eglwys fach : Rob: Holland ap Huw Holand &c.
 253 *Pen Mynydd Mon* : Ric: ow: ap Ric: ap Owen &c.
 254 *Trawsfynydd, y Rhiwgoch* : Rob: llwyd ap J. ll^d ap Elissau
 256 *[G]ogerddan* : Syr Rich: prys ap S. prys &c.
 257 *Mathrafal* : Edw: Grae arg: Powys ap Edw: G. ap S. &c.

259 *Llanfair Dol Haiarn* : Wm: Wynn ap Wm. W. ap S. Wynn &c.

260 *Travsfynydd* : Wm: llwyd ap S. ap Edw: ap gr: &c.

b. *Dyffryn Keiriog* : Morys llwyd ap To^a llwyd &c.

262 *Y Rug* : Plant Robt. Salbri = S. / huw / Piers / a Sian

263 *Hiraethog* : p. R. ap Mred: = Robt: / Ho: / Morys Gethin &c.

264 *Esgair Weddan* : Harri ap Rys ap Edw: ap Rys &c.

265 *Monachdy* : John Mareddydd ap Huw Mred: &c.

267-8 Imperfect leaf with pedigrees entered after the fashion of Robt. Vaughan . c. 1681.

269 *Mar: dau blentyn a foddasant * * * Rhiwedog . ? 1665 .*

Mae . . rheswm i bob crïstion a feddo galon gwn . . .

ond Cady bach a lisa ymbreichie'r seintie sydd *R. H'y*

270 Holl bobl y siriodh Gwrandewch arna i yn siarad . . .

a hoilion drwy i glistia ai lais dyn i bwysio

Ow ow a hoilion drwy &c. *Robin Humphrey*

273 Gwrando mabieth meibion glan

mi'm groissa yn rygul ragddo . *Jane Fychan*

274 Pob merch yn rwydd gwrandewch y rodd

tan dafly geiric geirwon *Anon*

276 Bwngler pen Beger y byd yw Mathew &c.

277-82 *A brief description of the arms of the Pymtheg llwyth &c.*

Gr: ap Conan / Maesgules tri llew pass: Argent / kyff bonedd . . .

[Mor]iddig Warwyn / Sable triffen plentyn arg: Neidr o gwmpas
gwdw pob vn proper / kyff cenedl.

MS. 126 = Hen. 171. **WELSH GRAMMAR, PEDIGREES &c.** Paper ;
10 $\frac{1}{4}$ × 6 $\frac{3}{4}$ inches ; 66 pages more or less stained and inter-leaved
throughout ; after 1505 ; half-bound.

The contents of this MS. are very scrappy and difficult to catalogue. Griffith Hiraethog seems to have used the pedigree part of it. It is noteworthy that pedigrees grow fuller and more minute the further the compilers are removed from the time when the 'ancestors' lived.

*Syr Rys wyn person Llan ddulas pie hwn, and 1 October 1605
to Sy[wnt] Vy[chan] 4d. (p. 1.)*

1 **DONET KYMRAIC** or a fragment of **WELSH GRAMMAR** :*

|| Yscrapan o sidan sieb A sinobyl dros i wneb &c. *Gutt or gyllyn*

Incipit liber Rachenw : Beth yw Rak henw ran o ymadrodd a
dreithir a ddodir yn lle priodol henw yn vn ryw a henw hayach &c.

5 *Gwelieth holl gymrv* : Dehevb[a]rth, Gwent, Dyvet &c.

6 *tri gweli klotheith* : (1) Gr: ap Rys ap gr: ap Madoc / (2) Robt ap
Gwion ap Mad: ap Mabon &c.

7 *Pwm Brenhinllwyth* : Tewdwr mawr Rex &c.

b. *Pymthec llwith Gwyneth* : gilmin trovttv &c.

9 & 26 Bywyd Rychwin ap Elenoc oydd Trefkastell y Mon a fennyn-
yth a ffenrryn . . . llys helic ap Elenoc oyth wrth ynys seirioel &c.

10 Some particulars concerning the descendants of Edn: Vichan.

13 *Gweliath holl kymrv benbaladr j ddwyn koff byth &c.*

b. *Gweliayth Maylor* : Ow: ap gr: vychan ap Gr: or Ruthallt &c.
c. Gr: ap Res ap dd: ap ho: . . . ap Ow: brogyntyn &c.

d. *Uaneliant*† Mered: lloyd ap ttn ap Eyddylat &c.

* See pages 55, 57, 63 & 65 below.

- e. *Gwliaith Tegit* : dd: ap ftheff vichan ap k'n &c.
 f. ff ap Gr: lloid ap Robyn ap Res &c.
 14 *llwith wchdrd ap Edwin vrenin* : feu: ap blethyn ap gr: ap O.
 b. Howell ap Tudur ap fthell ap ho: &c.
 c. *llwith Edrit* : Edn: Vychan ap k'n ap fer:
 15 *Gwleaith Nanav* : Meib. Mred: ap blethyn=Mad: / Gr: / Ho: &c.
 b. *Gweliaith Morganwc* : Morgan ap kradoc ap festin &c.
 16 *Gwleth Gwent* : Morgan ap Hwell ap fer: ap Oayn
 17 *llwyth Morganwc* : k'n sais m[aes] dv iij fen gaw o arian
 Then follows a description of the arms of various persons including Charle-
 magne, John the Baptist, Judas, the prophet David, Brutus, kamber, Arthur,
 farddvr, Edrit, Sir Res ap Thomas ap Gr: ap Nicolas &c. &c.
 21 & 46 *xij pung kas gan ddw* : dyn heb grevydd na Gweddi, dyn
 JVank heb ddysse Gwsnaythwr heb Gwilit &c. &c.
 b. Tri mab a vu f wrchat vrenyn &c.
 22 & 27 *Mon* : Sir Res ap To. ap G. ap N . . O dalybolion y Mon.
 b. (Llan gerniwt) : feu: ap dd: lloyd &c.
 c. *Henway y xv llwith*—pedwar y syth yn Ros.
 23 Dd: Vychan ap dd: lloyd Pedeyr merched oydd vddo ffe &c.
 b. Particulars about the Deluge in Welsh and Latin.
 24 *Tegeingl* : Hvw ap Regiart trykarn ap K'n ap bethyn &c.
 b. *Ros* : Res ap Eign: Vichan ap feu: ap Res &c.
 c. & 42, b. Hvw konwy ap Robyn ap Gr: &c. . . *klotheith* &c.
 26 *Nomina Gladiorum* : Kaledvwlch farthur &c.
 28 *Nant Tegeingl* : Plant Heilun ap Tudur ap Edn: Vichan.
 29 Mibion Mred: ap Tudur ap ho: &c. = Rob: / Res
 b. syr ho: ap day ap fthell ap k'n ap blethyn &c.
 c. fthel lloyd ap Cad: ap llywarch &c.
 d. & 11 *Brynfanict* : Rys ap fthankyn ap ff ap Tomas &c.
 30 Res ap ll'n vychan ap ll'n &c.
 b. Edwart ap dd: lloyd ap blethyn &c.
 c. Hvw lewys ap ll'n ap Erddylad &c.
 31 Dates of the coming of Lucius, the coronation of Arthur, &c., the deaths of
 Jasper ap Owayn comes Pembrochie 1488, of Richard bishop of St. Asaph &c., 1501.
 32 *Llyma lyfr Meyrch ac ebolion* : March gwineay myny[g]lwyn
 goreav yw oll . March Ruth Nessaf ir gorav &c.
 b. & 6 llevad mevn dwyrain nev orllewin llon a yrr llanw diskethryn &c.
 c. yn nydd lloyr newydd ar naw y gloch y cwelych y llanw yn eithaf &c.
 33 The obits of Welsh princes &c.
 36 The first coming of Hengist, and (b) the death of Arthur.
 c. Kynddelw ap blethyn ap k'n vichan &c.
 37 Jhon trefor ap Edwin ap dd &c.
 b. Pen losket yscopt y llanelwy CCCC vi
 c. Plant Henri ap Tudur a k'n ap fer: ap gogan, a ho: dd: Gr: Derwas
 d. Pwrys Gwregis delis diala . . .
 Neithiorav festi na tharia yn wych
 Ac lle delych y dyld y vwytta.
 e. feu: lloyd ap Gr: ap Gro. ap ho¹ &c.
 38 Edn. vychan ap dd: lloid &c.
 b. Mred: lloyd ap ll'n ap gr: ap Erddylat &c.
 c. O. ap Gr: Vichan ap Gr: or Ruthallt &c.
 d. Gr: ap Res ap dd: ap ho: &c.
 e. (*llanelian*†: dd: anwyl ap Jhon ap ll' ap gr: &c.)
 39 *Plant Tudur ap Grono*, a fylip ap fthel, a grono vychan, a gr: ap
 Ed:, ac Ed: vichan, ac Ed: o Tangf &c.

† In the hand of Gr. Hiraethog apparently. Also in the same hand, "darfv yr ail kasgl 155 & 157" (p. 13 & 16).

40 A list of Welsh princes, with some pedigrees.

41 Robt: ap ŷeu: Vychan ap Madoc &c.

b. Mon: ll' ap Hulkyn ap ho: ap ŷer: ddu &c.

42 Jhon Madryn ap Mad: ap ŷeu: ap Res &c.

b. Merched dd: vychan ap dd: lloyd &c.

c. Saith awylddyn duw: ŷeuan vnygylwr &c.

43 *Llith Pen Ryn*: Dd: ap Gr^o ap ŷeu: ap Mred: &c.

b. *Kyhydeth naw ban*: Wrthot criadr byd bid vnygobaith

dan y neff kainllef kynllith

Dd: ap Edmunt

c. Rodri mawr . . a dyc iach at Vair drwy hen lyfrav *kardarum kambric*: ending with references to prince ll'n being slain "by treachery," to the death of his brother David &c.

44 Jhon ap Gr: vichan ap ll'n ap pleth &c.

45 Hiacheu kadwaladr, a Gwenfrewy, ac Elien

b. *plant* Helic ap elenoc, and *Pwmoes byd*.

46 & 55 *heinkie bodovn*: k. Cvrai gywydd, k. kas gan dinkyr &c.

47 *ILYFYR KERDDWRIAYTH* . . a *ddysc ŷ ddyn ydnbod beiaiv herth davod*. Kehydedd verr a vessurrir o benillion byrrion oll o viij sill bob vn vel kyn:

Gwann wyf o gwyf n glaf drymaint &c.

Then follow rules concerning the 24 meters with brief examples ending with—*Towthgyrch kadunoc*: bvddiant y veyrrdd vyrddav dramwy &c.

49 Bellach y dywedir am veiav kerdd davot mewn kywddav ac Odlav ac englynion &c. . . . *ends*: bay arall arno i vot heb air toddait ynddo.

51 Mam Res ap R. Gwellian benddv o edeyrnion &c.

52 Kay vawl telyn nad ni yn gelyn

yn lle j gwelir yn lliw golav

ŷeu: ap rytherch

53 Min yn dwyn krist vegls dyn krwm

or vnyghwyn ir vnyghywaith

Guttyn or Glyn

54 Mynwn y mod mewn vn Man

Nis brodiav ynys bryd[ain]

Guttyn or glyn

55 "*Explicit liber donati*". *Pa wedd ir ednebyddir aplia* (?) : Pan ddol vn or vj arwdd hynn o vlayn hennw.

b. Yn Rcvain i roydd gwydyr ac yn y gwydyr i rroyd * * * * &c.

56 *Nant*: Wm: ? vychan ap Gwilim ap Heilun &c.

b. *Brynffaniel*: Merch Robin lloyd ap Gr: . . Erddylad &c.

57 *Rac veryf*: rackw vchod isod yngod &c. See p. 1 supra

58 Doyth ithwisodd iesv

a theilwng o beth ithefoles

Follo go3

59 (Terwyn tan gwn garen * * * * &c.)

b. (Wrth dodrav may gwniv gwnias &c.)

c. (Dilis nam perchis perchen kanllydyn &c.)

60 Eira Mynydd hydd llongwydd //

rredid eberydd ryd afrwydd

odid or kant kydymaith.

61 Gwelwnn drwy vy hvn nid rrvn nid rron

A vo dihonglydd gwerydd gwrion *Gr: ap Tudur go3*

b., 56, 66 *klotheith*: Plant Madog klotheith am Mad: vichan &c.

65 *Grammar*: Pa rai yw Tatogion // mi ti ef hwnn &c.

MS. 127 in two parts. *Illyr Syr Thomas ap Jëuan ap Deikws* &c. PEDIGREES, HERALDRY, BONED Y SEINT, XXIV MARCHOG URDOL, COMPOD MANNWEL, POETRY, first CAERWYS EISTEDVOD, &c.

PART I. = Hen. 194. Paper; $12\frac{1}{4} \times 8\frac{1}{2}$ inches; pages 1-256, beautifully written; compiled by Sir Thomas ap Jëuan ap Deikws about the year 1510 (p. 110), with additions after the Eistedvod was held at Caerwys in 1523 (p. 202 *infra*); imperfect.

PART II. = Hen. 413. Paper; $11\frac{1}{4} \times 7\frac{7}{8}$ inches; pages 257-88; written between the years 1531-44 (see p. 271, *b, infra*); imperfect. Both parts have been mended and bound together in half morocco.

Part ii is evidently a copy to some extent of Part i, which seem to be the original of Mostyn MS. 113. Griffith Hiraethog has used Part ii as witnessed by his handwriting on pages 264, 271-3. We find the names of Thomas ap Ll'n on p. 170, Edward Griffith on pp. 97 and 213, and Richard Wynne his book 1726, on pages 17, &c., and Thomas Philips of Rhyd y Kilgwyn (p. 71).

The following note in the hand of Thomas Paynter occurs on the margin of page 69: "A Welsh History of Robert Davies Esqr Lent by Consent of Mr Bagington and Thomas Paynter to one John Euan of Bychymbyd: in Roome of another Book Lent to my old Master. witness *John Spann*: Thomas Paynter."

83 Margin.—"Rees Johns is and an John Euans is book

"Llwn o ddusg a llawn o dda llafar amod iw yr lluft yma

"wirut fare an dw not fear mak no blot

"a man of words an nod in did is leik a garden fyle of wied wide."

85 & 87 Margins.—fel Rouddwn fereuddudd rhwng mañol a mynudd

a doludd a manvudd a meinwen im go

Ewch gnelwch folianu yr iesu yn ddi rus

1 & 276 *b*. Pwmp brenhinllwyth kymrv / ar arvev a ddvgant.

3 xv llwyth gwynedd . . ac arvev llawer o honynt.

9 & 276 *Enwv y naw kwnghwerwr* ai harvev . . . Ector . . . Duc Josue Dd: broffwyd Alexander mawr Judas Maccabeus Iulius sisar Arthur Iarls brenhin frainc . . . Godfred di bwlen.

12 A description of the arms of the heroes of Geoffrey's *Historia* &c.

SWYDDINBYCH

17 Plant Gr: Vychan ap Gr: ap dd: goch &c. = Ho: Coetmor, Rys Gethin, Rob: a Gr: leiaf, Margred [married Jëuan llwyd], yngharad [married Kyn: ap Rotbert], and their descendants.

20 Plant Robin ap Gr: Go3 = Hwv conwy / a John / a marged &c.

21 Mred: ap dd: ap Einion Vychan ap Jëu: ap Rys &c.

EDEIRNION A DINMAEL

23 & 265 Ho:* a Gr: meibion Rys ap dd: ap Ho: ap Gr: &c.

28 & 266 Plant Dd: ap Jëu: ap Einion ap Gr: ap ll'n ap hwlkyn = Mastyr Robert / thomas / Gr: y glynn / syr John effeiriad / Niclas / Rydderch / yngharad g. W. ap Gr: &c.

b. Hwv gwynn ap Edn: ap Gr: ap Jëu: ap Einion &c. . . . Mam H. Gwyn a Gr: y glynn i vrawd, a gwenn llwyd . . . = Elisabeth v3 Gr: ap ðn ap hwlkyn &c.

36 Plant Elisse ap Gr: ap Einion ap Gr: ap ll'n ap kyn' = Roger / Tudyr / Jankin / Gr: llwyd / John Wynn / dd: llwyd / a Risiart / &c.

40 Plant Rys ap dd: ap ho: ap Gr: ap O. bro gyntvn = Ho: a Gr. &c.

41 Rys ag ow: meib Jëu ap dd: ap Jëu: ap Giwn llwyd &c.

42 Mam Ho: Coetmor ap Gr: vychan oedd wladus &c.

43 *Bonedd y seint*: Dewi ap sant ap keredic ap Cvnedda wledic ends: Kyngar / a jestin / a Cattw a Selyf meibion geraint ap Erbin ap Custenin gornev ap kynvar ap tudwal ap kurmwr

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

nev morvawr o henw arall ap Caden ap Kynan ap Evdaf ap Caradoc
ap bran ap llyr lediaith

49 *Brychan brycheinioc* ap anllech corvnauc &c.

b. Plant brychan / kynawc ap b. . . a banhadlwedd verch
banadle o vanbadla ymhowys i vam &c. &c.

52 Gorev yw kynw gorwedd trwm . . . karv duw . . .

duw vara gorff dwfr a gwin ydiw oll o dyallwn

b. M .cccc xlvij . . . bv varw syr Gr: Vychan Marchoc vrddol o
bowys nawved dydd o . . orffenaf.

53 *MON*: Huw a Watkyn meib John lewys ap huw ap ll'n ap
hwlkyn ap ho: ap forwerth ddv &c.

54 *k. talybolion*: Wiliam Ho: a ll'n meib Rys ap Rob. ap ho: &c.

b. Plant ywain ap mevic: Huw / John / Rolant / Gibwn &c.

c. kynwud twrkelyn: Hari ap Rys ap feu: ap ll'n chwili &c.

55 *k. Menai*: Rich: ap Mred: ap thomas ap Mred &c.

b. k. dindaethwy: John ap ywain ap tudyr vychan &c.

c. " Rich: a Roland / meibion Wm: bwlkle &c.

d. " W. / tho: / dd: / Rob: = p. W. ap gr: ap Robin

e. SIR GAER YN ARYON: Mred: ap f. ap Rob: ap Mred: ap ho: &c.

57 ll'n ap feu: ap Rys gethin ap Gr: vychan &c.

b. Rys Wynn ap dd: ap jankyn ap dd: Crach &c.

c. Reinallt ap Meuric ap Rys ap Ho: Coetmor &c.

d. Morys / ywain / a feu: meibion John ap Mred: ap feu: &c.

e. ll'n ap feu: ap dd: llwyd ap Gr: ap kyn &c.

f. y llechwedd jssaf: tudyr ap Rys ap Mad: ap ll'n &c.

58 *Dr Morys glynn / a W. glynn / meib Rob: ap Mred: ap hwlkyn*

b. David ap Edn: ap Ho: ap kyn: ap Edn: &c.

c. Rys / Mred: / a feuan / meibion ll'n ap Ho: &c.

d. Robert ap Rys ap Gr: ap feu: vychan &c.

e. SWYDDINBYCH: Robert / Ho: / Morys gethin / dd: kydwladr
meibion oeddynt i Rys ap Mred: ap Tudyr &c.

60 Robert / dd: llwyd yr hynaf / lewys / dd: feuf / feu: a Mred: /
meibion tudyr ap feu: ap tudyr ap Gr: &c.

b. John / syr W. / Sandyr / a hari / meib Rob: ap f. ap Tudyr &c.

c. folo goch ap fthel goch ap kyn: ap fer: ap kyn: ap y dewis
herod ap Cowryd ap perfarch ap farddur &c.

d. feu: ap Mad: ap Rys ap fthel ap gr:

Ros vwch dulas ac ys dulas

e. dd: ap ll'n ap gr: llwyd ap Robyn ap Rys

f. gr: llwyd / ho: / ywain / dd: = meibion feu: ap Rys &c.

g. Einion ap Rys llwyd ap ll'n ap Tudyr ap dd: ap einion &c.

h. feu: vychan ap ll'n ap Tudyr ap dd: &c.

61 ll'n ap Tudyr ap feu: ap Gr: ap dd: ap einion &c.

b. ll'n ap tho: ap dd: gam ap kyn: llwyd &c.

c. Huw Conwy ap Robyn ap gr: goch

d. Gr: / W. / Rob: / syr d. llwyd / O. ac f = p. / J. ap gr: goch

*e. Ednyved vychan / heilin sais / Gronw voel / Einion ddv bastart
= meib kyn: ap fer: ap Gwgon*

f. Rys[o]nioc: Syr gr: ap Einion ap Tudyr ap heilyn goch &c.

g. Rob: ap Mred: ap Tudyr ap Ho: &c.

62 Dd: llwyd ap Gr: ap kyn: ap bledwyn llwyd &c.

b. llyyth gollwyn: Rydderch ap Rys ap Ho: ap Mad: ap feu: &c.

c. Thomas ap John Madryn ap Mad: ap feuan &c.

d. Mred: ap dd: ap Einion vychan ap feu: ap Rys &c.

e. feu: ap Mad: ap Rys ap fthel ap Gr: &c.

f. feu: ap Rys llwyd ap Rys ap fer: ap ll'n &c.

63 Mad: llwyd Sirif ap Einion ap Jthel goch &c.

64 Jeu: ap mad: ap Rys ap Jthel ap gr: ap Jthel goch &c.

65 *The pedigrees of the Mothers of Richard Duke of York*, of Rich: Mortimer, of Lionel duke of Clarence, of Edw: III, of Rich: earl of Cambridge, of Edmund earl of Richmond, of Ow: ap Mred: ap Tudur, of Dd: Vychan ap dd: llwyd, of Ho: vychan ap Mred: ap Jfer: / of dd: llwyd ap kyn: ap Gronw, of Gr: ap dd: goch, of Heliu ap syr Tudyr . . . ap *beli ap Rvn ap maelgwn gwynedd, of Mre:l: ap Tudyr, of dd: ap Gr: ap ll'n ap Jfer: / of Tho: ap ll'n ap ywain, of Tudyr ap Gronw, of Madoc of Hendwr, of Madoc ap Gr: Maelor, of Gronw ap Ow: ap Edwin, of Gronw ap Tudyr ap Gronw ap Edn: vychan, of the lord Rys, of Gr: ap R. ap Tewdwr, of Gr: ap ll'n ap Jfer: drwyndwn, of Ow: gwynedd, of Gr: ap kyan, of kyan ap Jago, of Mad: ap Mred: ap Bleddyn, of Cadell ap Rodri, of Rodri mawr, of Mervyn vrych, of Elidir ap Sandef, of Cadwaladr vendigaid, of Cadwallon ap Cadvan, of Beli ap Rvn, of Maelgwn Gwynedd and of Caswallon llawhir.

76 *Plant Gr: ap kyan* = Ow: gwynedd / Cadwaladr / Cadwallon / &c. Then follow lists of the *children* of Cadwaladr ap Gr: ap k., of Einion ap Cadwaladr, of Ow: gwynedd, of Cadwallon ap G. ap k., of Jfer: drwyndwn, of ll'n ap Jfer: / of Dd: ap ll'n, of Gr: ap ll'n, of Rodri mawr, of Anarawd, of Brawst, of Meuric ap Jdwal, of Cadell ap Rodri, of Ow: ap Ho: dda, of Mred: ap Ho: dda, of Rys ap Mred: / of Mervyn and Gwriad sons of Rodri, of Einion ap Ow: ap Ho: dda, of Tewdwr Mawr, of Rys ap Tewdwr, of the lord Rys and his sons Gr: & Maelgwn, of Bleddyn ap Kynvyn, of Mred ap bleddyn, of Jthel ap Ririd, of Meuric llwyd ap Meuric vychan, of Cunedda wledic, of Meiriawn meirionnydd, of Arwystl ap Cunedda, of Einion yrth and other sons of Cunedda.

86 *Illyma y tri lle y daliwyd arglwyddiaeth Gwynedd o gogail* . . Stratweul *ne* Seradwen v3 Gadvan ap Kyan a g. Koel godeboc . . . Gwawl v3 G. godeboc a mam Cunedda wledic a mam Rodri mawr . . . ar drydedd vv Essyll v'ch gynan dindaethwy.

b. *Bonedd Einion ap Gwalchmai* ap meilir ap mabon &c.

87 „ *Hwva ap kynddelw* ap kwnas ap killin &c.

90 „ *Bran ap dinawal* ap Evnydd ap Alan

b. *B. Gwyr Pentraeth*: Robert ap Madoc, Dd: ap Tegwaret, Ednyved vychan, Gr: ap Riwallon, a Jfer: ap Jdon.

91 *B. Gwyr Arvon*: Kyfnerth vychan, Riwallon ap kynddelw ap Gwrydr, Mad: ap Ranawt, & Jfer: goch.

92 *Ilwyth gollwyn*: Merwydd, Eginir, ac Ednyved meib Collwyn ap Tangno ap Cadvael ap lludd Gwynn . . a vv ddistaeu &c.

b. Asser / a Gwgon / a Meirion / meib Meuric ap tangno &c.

c. p. hedd ap molvnoc ap Greddyf = Nevtor / gwyllonon a Gwrgi 93 Pymeib kenev ap Coel hen priodawr or gogledd, Padarn, Gorwst, Gormonion, Mar, Maesgwic, Cloff and their descendants

b. *Plant llywarch hen* / Gwen, llawr, Mechydd, pill &c.

94 „ *Vrien ap kenwarch* / ywain, Rvn, Riwallon &c.

95 *The pedigrees of Rydderch hael*, Mordaf hael, Elffin, Gawran, Elidir mwynvawr, Gwydien astrus, Jevan a cheuev, Deigr ac aurdeyrn a chynan glodrydd, Gwythyr a Greidiol galon hydd, and Bran galed or gogledd.

* "Yn yr ach honn y mae ymravael . . . ystoria Gildas . . a ddywaid beli ap Einion ap Maelgwn. A llyfrav hen achoedd a ddywaid beli ap Rvn ap Maelgwn. Ac ni vedrais i dorri yr ymyrsson hwanw . ac am hynny mi ai gadaf ymarn y darlleawdr" (p. 70).

96 *XXIV o varchogion vrddolion oedd yn llys Arthur yn trigo yn wastadol a chynneddf naturiol o orchest oedd ar bob vn o naddent mwy noc ar eraill*. Tri marchoc aur davodiawc / . . . Gwalchmai . . . a drudwas . . . ac eliwlod . . . ends: Tri chynghoriad varchoc oedd yn llys Arthur kynon ap klydno Eiddvn / Ac aron ap kenvarch / a llywarch hen . . . yr oedd Arthur yn Gorvod ar bawb ac ar bob gorchest a phob kenedlaeth or byd drwy gydernyd yr ysbryd kadarn ar ffydd ar Gobaith a oedd yn i galonn ir Gwyr hynny / a thrwy yr arvev kyssegredic a roessai dduw jddo / Ron Gonian i waew / Caled-vwlch i Gledddyf / A charn wennan i ddager.

98 Enwev kledddyvev miliwr / Caledvwlch . . . / Angev glas &c.

b. *Gwehelyth Deheubarth*: Rys ap Gr: ap Rys ap Tewdwr

c. *G. kayo*: Dd: vongam ap dd: ap ho: &c.

d. *G. P. Vadoc*: Gr: Maelor / ac ywain vychan ac Elissev &c.

e. *G. P. Wenwynwyn*: Gr: ap G. ap ywain kyveilioc &c.

99 *G. Arwystli*: Ho: ap J. ap ywain ap Trehayarn &c.

b. " Mred: ap Einⁿ ap kynvelyn ap Dolffyn &c.

c. " Ywain ap dd: ap Einⁿ ddistain ap Jer: &c.

d. *kyveilioc*: Gronw ap Edn: ap Seisyllt gwraic ronw oedd Meddevus v3 Owain kyveilioc

e. *Mechein is Coed*: Jerwerth voel ap Jevaf Sais &c.

100 *Generdille ar xi tref Cresvan*: Syr Roger ap Gr: ap Jankyn

b. *Ilwydiarth ymhowys*: kelynyn ap Ririd ap kynddelw &c.

c. *Aber Tanad*: Mred: vychan ap yr hen Mred: &c.

d. *kegidva*: Gwynn ap Gr: ap beli ap Selyf ap brochwel &c.

e. *Burgeding ymhtwyf kegidva*: Jthel goch ap dd: &c.

f. *Ymain*: Jerwerth vychan ap Jer: goch &c.

101 *Caer Einion*: Gr: ap Mred: ap dd: ap Gr: vychan /

b. *hadwynvain ymechen vwch koed*: Gr: deg ap Gr: ap Einion

c. *ystrad alen*: llywelyn ap kyn: Evell ap Mad: &c.

d. *krukieth yn S. groesysswallt*: Einion grevlon ap Einⁿ &c.

e. *keri*: Mred ap Maelgwn &c., (b) Randwl ap Jerwerth ap Trehayarn &c., (c) Einion ap ho: ap Tudyr &c.

102 *Meilienydd rrwng gwy a h.*—Cadwallon ap Mad. ap Jdnernth

b. *Elvael is mynydd a glynn bwch*: Jvor hen ap J. ap llywarch

c. *Aber Edw yn E. vwch mynydd*: Ywain ap M. ap Einion &c.

d. " Cadwgon ap G. ap Ho: Sais

103 *G. o Vuellt*: Rickert ap Einion ap Gr: ap Rickert &c.

b. " Y moelyn (ll'n oedd i Enw bedydd) ap Mred: hen

c. " y brych kadarn a Elwid Einion ap Mred: hen &c.

d. *Brecheinioe*: Trehayarn argl: ap Trehayarn vychan &c.

e. " Bleddyn ap Maynyrch ap drvm bennawc &c.

104 *Gwent*: Morgant ap Ho: ap Jer: ap ywain &c.

b. *Sainhenydd*: Gr: ap Jvor ap Meuric vychan &c.

c. *Gweenlluc a Dyvet*: Ywain ap Elen v3 lywarch ap hyveidd

d. *Morgannwc*: Morgant ap Caradoc ap Jestin &c.

105 *Merionnydd*: Ynyr vychan ap ynyr ap meviric &c.

b. *Edeirnon a dinmael*: Gr: / Jer: a bleddyn p. O. brogvntyn

c. *Nan conwy*: Ho: Coetmor ap Gr: vychan . . . ap dd: goch &c.

d. *G. o Wynedd*: Einion ap Collwyn goec ap Ednywain &c.

e. *G. o Veirionnydd*: Kynan ap brochwel ap Edn: meirionydd &c.

106 *G. Penllyn*: Meiriawn ap llenvoddeu ap Roet ap Donet &c.

b. *Ilwyth Penllyn*: Ririd vlaid ap Gwrgenev ap Gollwyn &c.

c. *G. o arduddy*: Bleiddud ap Caradoc ap Jevanawl &c.

d. *G. Nannev*: Cadwgan ap bleddyn / a llywarch ap B. &c.

e. *kydewain*: Mred: ap Roppert ap llywarch ap Trehayarn &c.

107 *Dyff: Clwyd*: Cowryd ap Cadvan ap Alawc wr ap Jdic &c.

- b. Docveiling* : Kynwric ap Alaeth ap Elgud &c.
c. Ros : Ho: varf vehinawc / ap Caradoc ap meirion &c.
ILWYTHEV Y MARS.
d. Tydur trevor ap ynyr ap kadvareh ap Gwrgenev &c.
e. ILWYTH Trevor : Jëuaf ap adda ap awr ap Jëu: ap kvhelyn &c.
108 *Nanhevdwy* : Jërwerth voel ap Jër: vychan ap yr hen Jër: &c.
b. Maelor gymraec : kyn: ap Riwallon ap dyngad &c.
c. Llannerch banna : Ionas ap Gronw ap Tud: ap Rys &c.
d. Bortvn ymaelor : Sanddef hardd ap Caradoc hardd &c.
e. Tref Alvn : Evnydd ap Gwenllian v3 Rys ap Marchan &c.
f. Ertyn, Sonli ac Erddlys : Elidir ap Rys sais ap Edn:
g. Dudlyston yn y Traean : Jddon ap Rys Sais &c.
h. S. y Drowen : Syr W. Pevyr ap Gronw ap Tudyr ap R. Sais.
i. Devddwr a mechain : Syr Roger powys ap G. ap T. ap R. S.
109 *G. kae Ho: a Chrevddyn* : Jër: goch ap Mred: ap bleddyn &c.
b. kynlleith : Einion evell ap Mad: ap Mred: ap B. &c.
c. Tegeingl : Edwin ap Gronw vrenhin Tegeingl &c.
d. Ednywain bendew ap kynon . . veiniad &c.
e. Tri meib a vv i Tudyr Trevor : lluddyecka / Dyngad / Gronw
f. Ednyved a Hwva a Nyniaw meib kyn: / y rrain bioedd swydd
gaer a swydd ymwythic a thalm o bowys vadoc &c.
110 *Llyma achoedd y gwr a ysgrivenodd† y llyvyr hwnn o. C. 1510.*
Syr thomas ap Jëuan ap dd: [vel deicus (p. 111)] ap kyn: ap Jër: ap kynwric /
ap Jthel / and collateral relations.
116 *Mastyr Huw trygarn . a elwid Howel* ap kyn: ap bleddyn
b. Maelor : Ywain evryn ap Wm: ap John ap James &c.
117 *Plant Jonet gwraic briod J. aer o Conwy = Tho: / ffwc, &c.*
Swyddimbych : The genealogies and collateral relations of the
husbands and wives of Cwstans, Kattrin, Hari, John, Robert, Elisabeth
& Jonet, the children of Thomas hên o Salbri
123 *Tegeingl* : The maternal ancestors of D. ap J. ap Ho: ap kyn.
124 *Mam llekv llwyd = wladus v'ch Mad: llwyd &c.*
b. Mam J. ap Ho: ap kyn: ap Jër: v'n yngharad v3 J. Wyddel &c.
125 *Mam dd: vychan ap Dd: llwyd = yngharad v. Ho: ap Mred: &c.*
b. m. Gr: ap Rys ap Mad: Cloddaith = gatrin v. Robin ap gr: &c.
c. Syr Ho: ap dai ap Jthel ap kyn: ap bleddyn &c.*
126 *Dd:* ap Jthel vychan ap kyn: ap Rotpert &c.*
128 *Tho:* argl: abad dinasbasin ap dd: pennant &c.*
129 *Ho: ap Tudyr ap Jthel vychan his brothers, children &c.*
130 *Rys ap kyn: ap Rotpert ap bleddyn &c.*
131 *Ystradalvn* : Dd: llwyd* ap bleddyn ap Gr: ap heilin &c.
132 *Teg'l, y. alvn* : Nicolas ap Deicus ap Gronw ap Gr: grach.
b. " " Gr: goch ap gr: ap Cadwgon ap Jër: &c.*
133 *Jthel wynn* ap Nicolas ap Gwynn &c.*
134 *Dyffryn Clwyd* : John* ap Mred: ap Jëu: llwyd &c.
136 *" " Tudyr* ap ll'n vychan ap Jolyn &c.*
137 *Merionnydd* : Dd:* ap Meuric vychan ay ho: selyf &c.
b. Tudyr vychan ap Gr: ap Ho: ap gr: Derwas &c.
c. Ho: ap Tho: ap dd: ap Jëu: &c.*
138 *Tudyr ap Rys ap dd: ap Gr: llwyd &c.*
b. Syr Wiliam Siambyrlen ag vstus gwynedd ap syr Wm: ap*
Wm: vychan Siambyrlen hen ap Gwilym ap Gr: &c.
140 *Penlllyn* : Ho: llwyd* ap Dd: ap Mred: &c.
b. (Pan fv new [y]ddv nevaddoydd Assa oyd duw . . 1533)

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

† This statement in the third person and the "quothe Sir Thomas" (p. 205 below) imply that MS. 127 is a transcript rather than the original.

- 141 (Yn oydyran priflan medd pyraw mayth akw pymthekant a devnaw
y dovd vsdvs da dysdaw i rrddlan dre rodd lawn dyraw)
b. Morgan ap John ap J̄eu: ap Rys ap J̄eu: &c.
c. (O farglwydd na farna fi yn ol fyngweithredoedd fy hwn &c.)
- 142 *Penllyn*: J̄eu: ap Mred: ap J̄eu ap Tydyr &c.
b. John ap J̄eu: ap Einion ap Gr: ap Rys &c.
c. John ap J̄ankyn ap Rys ap Ho: &c.
d. (*Arwystli*: J̄eu: y glyn* ap Morys ap J̄ankyn &c.)
e. (Mred: ap ywain ap dd: ap griffri &c.)
f. (Lewys ap Morys ap J̄eu: ap gr: llwyd &c.)
- 143 *Edernion*: Ho:* ap Gr: ap R. ap ll'n ddv.
144 *Arwystli*: John goch* ap dd: ap gr: llwyd &c.
145 „ ll'n ap J̄eu: ap Mred: ap J̄eu: llwyd &c.
b. *Kydewain*: Mred: ap Adda moel ap Gwilim ap Ho: &c.
c. (*Kyveilloc*: ll'n ap Morys ap Ho: ap ll'n &c.)
d. (*Jal*: Rys ap Gr: ap Rys ap gronw &c.)
- 146 *Kydewain*: Tho:* ap Rys ap dd: llwyd &c.
147 „ Edwart* ap Ho: ap J̄eu: llwyd &c.
148 (Dd: llwyd ap Dd: ap Mathe ap Cadwaladr &c.)
149 *Plant Rotpert ap J̄er: ap Ririd*: J̄thel, kynwric, ll'n &c.
151 „ Ho: ap Morys ap J̄. gethin ap M. Kyffin: Mred: /
Ho: vychan / ll'n &c.
- 152 *Plant Heilyn vrych*: Gr: llwyd, ll'n, and their children.
b. *Iwch Conwy*: Rys ap Gl'm ap J̄eu: llwyd ap Gr: &c.
c. *Deheubarth*: Syr Gr:* ap Syr Rys ap Tho: ap Gr: ap Nicolas &c.
- 153 „ Syr Jamys* ap Ywain ap Gr: ap Wilkoc &c.
b. „ Rydderch ap Rys ap Mred: ap ywain arg: y tywyn &c.
154 „ Gr: ap Rys ap Dd: ap Tho: ap ll'n ap dd. &c.
b. „ ll'n ap Tudyr ap Gl'm ap Einion &c.
c. *Gwynedd*: Plant Edn: Vychan:—gronw, Gr: / ll'n. / ho: / J̄er: &c.
- 155 Plant D. Vⁿ ap D. llwyd = Margred, Morvydd, Gweurvyll &c.
b. *Powys*: John argl: P. ap Rich: ap Hari ap Jan v³ Edw: &c.
156 Ywain ap Gr: Vⁿ argl: *Glyn dyvyr dwy* ap Gr: &c.
b. Wiliam ap Wm: ap Gr: ap Robin &c.
c. Ywain ap Tudyr Vⁿ ap Gl'm &c.
d. Dd: ap Rob: ap dd: ap J̄eu: vychan &c.
- 157 *Aber tanad*: Plant D. llwyd ap Gr: = J̄eu:* / John* / a Robt.
158 *Penllyn*: John* ap Ho: Vⁿ ap Ho: ap Gr: &c.
159 „ Wm: llwyd* ap Morys ap John ap Mred: &c.
160 Robyn ap Morgan ap J̄er: Vⁿ &c.
b. ll'n* ap dd: ap J̄er: ap Mad: ddv &c.
c. Syr Roger* o kinast ap Gr: ap J̄ankyn &c.
- 162 Robt ap Gr: ap Ho: ap Gr: &c.
b. John ap deicus Vongam ap Mad: ap ll'n &c.
c. Rob:* ap J̄eu: Vⁿ ap Mad: ap Ho: &c.
- 163 || Mam ywain ap Madog . . . *Susanna* v. Gr: ap kynan.
b. Mam Dd: Evtyn ap ll'n . . . = *yngharad** v. J̄evan ap Mred &c.
c. „ J̄eu: ap Mred:* ap Gr: llwyd = *Eva* v. kyn: sais &c.
- 164 „ Rys* ap Rotpert = *levkv* v. Rot. ap J̄er: &c.
165 „ Einion* ap Gwalchmai = *Ganilles* v. Wrgenev* &c.
b. „ Gr:* ap Edn: Vⁿ = *Wenllian* v. yr arg: Rys &c.
c. „ ll'n* ap Edn: ap Gr: &c. = *levkv* v. J̄ev: ap Ph: &c.
- 166 „ Elisise ap J̄erwerth = *Eva* v. Mad: ap Gwenwynwyn* &c.
b. „ Gr: ap Mred: ap bleddyn = *hwnydd* v. Eynydd &c.
c. „ Edn*: ap Gr: = *yngharad* v. Mad: ap ll'n &c.

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

- d. Mam Mad: ap Gr: Maelor = *yngharad* v. ywain gwynedd &c.
 e. „ Gr:* ap Jer: ap Fⁿ g₃ = *dibod* v. s^r Hamwnd o pwlffordd
 167 „ Jer: ap Einion g₃ = *wenhwyvar* v. Jevaf ap ll'n &c.
 b. „ Kyn: Erell = *Eva* v. Mad: &c.
 c. Arthvr* ap vthvr ap Cwstenin &c.
 d. *Meib Edn: vychan o von: 1*, Tudyr bioedd y nant a llangynhaval /
 2, ll'n bioedd y kreddyn. / 3, Rys b. Gorthgarmon. / 4, Jer: b. aber-
 marlais / 5, Ho: a vv Escob yn llannelwy [1242-7] . . . 6, Gronw bioedd
 tref y Castell ymon / Gr: bioedd yr hen glawdd ai berthynas &c.
 e. *Plant yr argl: Rys: 1*, Gr: argl: Aber teivi a cheredigion / 2,
 Rys gryc argl: ystratywi / 3, Mred: gethin argl: kaerllion ar wyse &c.
 168 Gr:* ap Mred: gethin argl: llanyndlyfri a thal y llychev
 b. Syr Morgant* ap Mred: ap Gr: ap Mred: gethin &c.
 Hawdd vyd wawn wryd wenn erian / yngharad verch vorgan
 lliwrudd aur llowrodd arian / llwyr orev merch lliw r eiry man / .
 c. *merched priodolion yr arg Rys: 1*, Margred mam Gr: ap Gwen-
 wynwyn / 2, Gwenllian gwraic (a) kynan ap Rodri (b) Edn: vychan
 or hwn y bv iddi ddav vab gronw a Gr: tad syr howel. Then follow
 the descendants of syr Howel.
 169 llywelyn ap Ho: vychan o vrechinioc, tad syr Dd: gam . . .
 a las yn Eginkwrt &c.
 b. Roger vychan a briodes gwladus v. dd: gam ac vddvnt y bv
 (1) Watkyn vychan argl: brodorddyn &c. . . (2) thomas argl: Hergest
 a bleddvach &c. . . (3) syr Roger vychan o dref y twr &c. . . (4)
 Mawd gwraig Rich: Hacklet &c., and their descendants (pp. 170-3)
 171 p. syr Wm: ap tho: arg: Raclan o wladus v₃ D. gam &c.
 Gwraic Jer: Voel oedd wladus* v. Jer: ap Griffri &c.
 b. (nad athrod yn nod ynwaith
 na chelwydd na choilia rai diffaith
 mae tavod a chylod ywch lan
 genwchwi gwen ach ivan
 verch J^{eu}an ap J^{eu}an byth) continued apparently on p. 201.
 175 Ho*: ap gronw ap J^{eu}an ap Gronw ap Hwva &c.
 b. Wiliam Evtvn* ap John ap Jamys ap Mad: &c.
 176 Mam John* evtvn oedd Wenllian v. kyn: ap Rotpert
 177 J.* ap Elis ap J. Evtvn &c. a ddaw or vn jach a W. Evtvn.
 178 J^{eu}an: main Madoc* ap Robert = *Lowri* v. gr: Vⁿ &c.
 b. mam ll'n* ap Yw: = *yngharad* v. ll'n ap Mred: &c.
 c. John* o Pylston ap J. ap Mad: ap Rob: ap Rich ap syr Roger
 179 || mam Dd:* ap Gr: ap dd: = *sioned* v. Rob: ap bleddyn &c.
 180 mam vledwyn* ap Rotpert goch o degeingl = *levku* v. dd: Vⁿ
 b. Morgan* ap dd: ap Mad: ap dd: goch &c.
 c. Morgan* ap dd: ap Rys ap gr: ap dd: llwyd &c.
 181 Dd:* ap ll'n ap dd: ap ll'n ap Mad: voel &c.
 b. ll'n* ap dd: ap Jer: ap Mad: ddv ap gr: ap Jer: Vⁿ &c.
 182 Rob:* ap Edw: ap Ho: ap ll'n ap Jer: ap gr: &c.
 183 Dd:* ap ll'n ap Edn: llwyd ap Jer: Vⁿ &c.
 b. John ap Einion a Jolyn ap Jer ap ll'n &c.
 c. Rob: ap Gr: ap Ho: ap gr: ap Jer Vⁿ
 d. Dd:* goch ap Ho: ap J^{eu}: ap ll'n ap Gr: ap Jer: Vⁿ &c.
 184 J^{eu}: Dd: llwyd* ap tudyr ap J^{eu}: ap ll'n
 185 MAELOR: Syr T. hanmer* ap Rich: H. ap gr: ap Jankyn H.
 186 Wilkoc mowddwy a briodes vared v. tho: ap ll'n &c.
 187 & 276 MAELOR: Syr Roger Pulston* ap Roger ap John ap
 Rob: ap Ric: syr Syr Rog: o puleston

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

- 189 Gr:* ap Morgan goch ap Gr: ap Jer: Voel &c.
 b. Tho: Domok* ap Jēu: ap dd: ap Mad: ap Ririd &c.
- 190 Phylib* ap Mad: ap Jēu: ap Jer: ap Mad:
- 191 Tudur hen ap Gronw ap Edn: vychan a wnaeth brodordy Bangor
 b. Maelgwn gwynedd y sydd yn gorwedd yn ynys Seiriol a wnaeth priordy
 penn mon. a chlasswrdd Caer gybi.
 c. ll'n ap Jer: drwyn: a wnaeth mynachlog A. conwy a brodordy llanvaes.
 d. p. kyn: ap Jer: ap Gwgon = Eðnyved Vⁿ / Heilin sais / Gronw voel &c.
 e. Enwef meib: Gr: ap Ho: ap Mred: = syr Ho: y vwyall / Jēuan / Einion.
 f. Margred v. Wenlliau ap Jēuan Crach &c.
- 192 Cadogan* ap Gr: ddwnn ap ph. dordd v ap ho: ap Mad: &c.
 gwedi marw Ph: dordd v doeth o rann i ruff: ddwnn hanner a bioedd . . .
 Ph: o dir a dayar o vewn tref y trallwng byrr &c. &c.
- 193 || Ywain ap bleddyn ap Tudyr ap Rys sais &c.
 b. Mam vared v. mad: vychan oedd *wladus* &c.
 c. „ ll'n ddv oedd *weurru* v. ll'n vychan &c.
 d. *Plant morgan** ap Jer: ap Gr: ddv = Edw:* / Ho: / a tho: /
 e. „ *Rich.** ap Mad: ap ll'n = Robert* a John a llekv
- 194 „ *Janhyn* ap Jer: *Vychan*: Morys Jwng a lewys*
 b. Jer: goch* ap Edn: ap Mad: ap gr: &c.
- 195 *Plant Dd: ap Mad: lhyd*: Mad: a Jankyn vychan
 b. *NANHEVDWY*: John trevor* a Rich: a gwenhwyvar plant
 Edw:* ap Dd: ap Edn: gam . . . ap tudyr trevor.
- 196 John Edwart* ap Jēu: ap adda ap Jer: ddv &c.
 b. *achoedd Rob: Wynn* mab morgan ap ll'n ap Edn: &c.
- 197 *Aber tanad*: Jēu: llwyd* a John a Rob: meib Dd: llwyd &c.
- 198 *Kynllaith y Kyffin*: Ho: a Rys a Gwraic dd: say or trallwng
 a margred plant* Morys ap Jēu: gethin ap Mad: kyffin &c.
 b. (Pe byw r moelvrych gwi ddevawd gynnydd ac Einion hael i vrawd . . .
 madog kevgoch o vochnant ai wraig yw ai blwyv ai blant)
- 199 & 230 *Biblical genealogies*: Rachel v. laban ap Batnol &c.
- 200 *The Pedigree of the Mortimers*: Huw Mortmer i a ddaeth i
 loegr gida Wm: bastard &c. The bottom third of this page is torn away.
- 202 *A Proclamation of the Caerwys Eisteddvod, 1523.*† Bid hysbys
 i bawb . . . vod Eisteddvod ar vyr wrth gerdd tafod a thant . . .
 yr vgeinvet . . . ger bronnn Ritchart ap ho'l ap J. V'n . . . Sirif &c.
- 205 *A Description of Arms.*‡ || [fflur] ddy lis o aur . a dwyn
 blodev mewn arvev arwydd anwadalwch yw . Canys ni hir bery
 blodev . yr arvev hynn y sydd yn perthynv i vrenhin ffraingk . a
 hynn a ddywaid ffranciscus oi dir ef ehv . yn i lyvyr ffrangec. mae
 eraill yn dwyn gwenholiaid . . . rrai a ddywaid pam yw gwydd oedd
 hynaif y rrai[n] . . . cans offer gwehyddion yw gwenholiaid . . .
 Meibion a gair mewn gordderchiaid a ddygant arvev i tadev a bend ar
 osgo ar i traws . . . Rai y Sydd yn petrussu am arvev lloegr achos
 taerv o vn Honerus Beneit . . . y gveddai i vrenhinedd lloegr
 ddwyn lewpardiaid . . . Pan oedd o. k. CCCCC xlv ar ol marw
 Arthur y Coroned Cvstenin . . . ends: rraid ir brenhin herod
 [=herald] vod yn gyvarwydd o henavieth pawb.
Ac velly i tevryna am ddisgread arvev qd syr Tho: ap Jēu: ap Dd:
- 212 Elen verch Tho: ap ll'n ap Ywain . . gwaig Gr: Vychan arg:
 y Glynn. vddynt y bv vab *ywain glynn dwr* a Thudyr i vrawd &c. &c.
- 214 *MAELOR*: Madoc ap ll'n ap griffri—his wife and offspring.
- 216 The genealogies of John the Baptist, Jesus Christ, Joseph, &c.

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

† The text is slightly imperfect. It must have been written in or about 1523. Compare Pen. MSS. 75 (p. 239), 86 (p. 227).

‡ For the beginning of this treatise see pp. 239–56 below. Compare Mostyn MS. 113, p. 19.

218 Rys ap ll'n ap ho: ap Mad: ap ll'n ap ho: y pedole &c.

b. Elsabeth v. Rys ap J̄eu: ap Ḡim &c.

c. Ll'n ap hwlkyn ap Ho: ap J̄er: ddv &c.

d. Ho: y varf ap ll'n ap ho: ap J̄er: ddv &c.

e. J̄eu: ap Ho: ap Cwnws ap Ho: ap J̄. ddu &c.

f. Ḡim ap ll'n llwyd ap ll'n vychan &c.

219 Wm:* ap gr: ap Robyn ap gr: ap ḡim ap Gr: ap Heilin &c.

b. (*D. clwyd*: Maystyr D. J̄al warden Ruthyn ap tudyr ap ll'n vychan &c.)

220 Gr:* ap J̄eu: ap gr: ap Rys ap Ho: dv &c.

221 *COMPOD MANNWEL*: Illyma val i gossodir llythyrennev yr wythnos ar y mynagvys. Yr wythnos a ddangosswñ / A. B. C. kefn bys kyvan / ar D. E. F. ar i dynn . ar G. ir bys ar i benn &c.

The last page (227) is torn off, all but a strip down the inside.

229 (Oyys fwrdays na says nosiav . . . irrain orfod rroi yn arfav)

b. (gway fant wyr hwlant rylawn ganyfed gwayr nifel rry fwydlawn &c.)

c. (dychryniad gryngiad garw anian / mawr vthv a rotho dw / n / vvan athew oerwynt atharan ac yn ol melli glaw yn y mann)

230 (O.C. pann vv y vatel ymarnad . 1471 . . . yn boswrth 1485 . . . y maes y gwyddyl yn lle gelwir Stoke 1487 . . . yn y black hieth 1497 &c.)

231 Kynvyn ap Gwyrstan ap gwaithvoed a briodes yngharad v'ch Mredi: ap Ywain ap Ho: dda . . . vddynt y bv vab a merch . . . bleddyn ac Ewerydd &c. . . . B. a veddiannodd Bowys &c.

Then follow the descendants of Bleddyn ap kynvyn and their respective *Rhandir-edd* such as Powys Vadog, Powys Wenwynwyn, Maelor, Glynndyfrdwy, kyveilioc, Arwystli &c. &c. Cf. p. 278 below.

J̄ ywain ap Gr: ap Gwenwynwyn . . . y bv verch . . . Hawis gadarn . . . yr honn a briodes John o Jarlwn [arg: Powys] gwreang i Edw: o Caernarvon brenhin lloegr yr hwnn a Enessid yn apley gerllaw weryntwn yn swydd ymwythic ar dduw gwener y Croclith 1268 . A Ryvel a vv Rwnge Hawis ai hewythredd am y tir yn ol ywain j̄ thad / cans na ddigwyddai dir i verch / yna drwy nerth y brenhin y daliwyd ll'n a John a ddj . Ac yn harddlech i carcharwyd hwynt / Eisoes Gr: vychan a ryvelodd ar i nith ai gwr hyd pann ddoeth gorchymvn y brenhin att syr Roger Mortmer arg: y wavn &c. / i erchi daly Gr: Vⁿ a syr Roger Kamber, a Huw mwngymrv i ddaweion gan i verched . . . ar brenhin a varnodd i Hawis dir i thad &c.

239 *DOSPARTH ARVEU* being a treatise on the origin utility &c. of Coats of Arms: Megis i darparodd yr holl gywaethoc dduw or nef pann greodd pob peth yn yr oes gyntaf or byd bod hennew ar ddynion val i gellid adnabod pawb i wrth i gilydd . Velly yn yr ail oes ar drydedd pann amylhaodd y bobl ar y ddayar. A chyvodi Tervyse a rryveloedd yn ev plith . drwy valchder a chenrigen . wrth i nat-vriaethev ai harverev yr ordeiniwyd ac i nodwyd i Ryvelwyr ac i wyr Enrydeddus arwyddion Arvev yw dwyn mi a ym kenais droi o ladin a sfrangec mewn J̄aith gymraec gyfran o waith amravaelion awdvriaid ni a draethwn:—

i. *pa amser a pha achos gyntaf yr ymarverwyd o arvev.*

ii. *pa liw y sydd weddus i ddwyn a pha liw y Sydd bennaf.*

iii. *pa ryw arwyddion a ddygir mewn arvev . . . a pheth arwyddochant*

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

iv. *dysgw disgrio yr arvev ai dosparth ac ynabod yr arvev*
 megys gwr o eryri dwyn eryr . a gwr o vochnant nev or hob dwyn
 llwdwn [hw]ch . nev wr o geri dwyn ffrwyth y prenn hwnnw //

One or more leaves are missing here. For the later part—the description of arms see p. 200–12 above. Compare Mostyn MS. 118.

Part II. = Hen. MS. 443.

- 256 *A fragment of a cywydd ending :*
 ysgwydd duc ni wisgodd dair Huw Llwyd
- b. oes lv an cynwys i wlad
 at ryvel gweilch Sion Trevawr
 ar draian y bwr trowyr Jeuau Teiler
- 258 lla[wer nos] llew r wavn isaf
 vo duw nef aed yni wart gvtto^r glynn
- 259 sain sior sion trevor sein trevydd
 y mars am wrsib tragowydd
 [vr]ddas y dynnas a roed arnad Huw Llwyd
- 261 [T]eked sydd a bowyd sai[nt]
 a bowyd saith abad sion . . . ystradmarchell
 Poed i rwyse pedwar eskop " "
- 262 Dyroganaf drwy gynydd
 o dduw i sion ddwy oes hydd . . hil Trevor
 yr hos aur voirhoes Harri Morris ap Ho: ap Tudur
- 264 *Plant John Trevor* hen ap Edw: ap dd: ap eden: gam &c.
 oedd Otwel . Robert . John . Elisabeth . Edward . &c.
 Gr: Hiraethog has displayed this pedigree by a series of circles on
 col. ii. of p. 264.
- 267 Jeuau* ap gr: ap Jeu: ap eign: ac eden:* i vrawd
 b. *Gwyddelwern*: Elise* ap gr: ap eign: ap gr: . . . ap osbern
 c. Jachav John Trevor* o wiggynt ap Edward ap John &c.
- 269 || mam vorris ap Jeu: gethin* = varred* v. Jeu: ap Mad:
 ap kadwgon wenwys
 b. m. Edw:* ap J. Trevor* ap Edw: = annes v. pirys kamre &c.
- 270 m. gr: v'n* ap gr. or Ruddallt = Elysabeth v. arg: ystrains
 b. Mam gr: varwn gwyn oedd Em v. arg: awdyle
 c. " ll'n* ap ow: = yngharad v. ll'n ap Mred:
- 271 " Edward vychan* ap Edw: ap dd: ap eden: gam =
 wcnhwyvar* v. adda goch &c.
 b. Plant Edward† ap dd: = Rob: (ystiwart Dinbych) / John /
 ottwel / and their issue.
- 272 gwraig J. Trevor o wiggynt yw elisabeth* v. J. Evttn ap J.
 ap Elys
- 273 Mam Jankyn o kynaston oedd v. arg: franktyn &c.
 b. " Vadoc ap ffylip oedd v. wervyl v. Roger vychan &c.
 c. gwraig* Gr: Vychan* oedd v. arg: bulkle
 d. g. syr Roger kynaston = Elisabeth* v. Harri Jarll Tangyrffild
 e. (Mam J. Evttn ap J. ap Elis = Elisabeth* v. syr Huw o bale.

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

† A daughter of Edward ap Dd: married Otwel Wryslly and their fourth daughter was the mother of Edward Lee "yr hwn y sydd yn archeskop yn York" (p. 272, col. ii. l. 3). The date of part ii. is thus fixed by the archiepiscopate of Lee, 1531–44. There is a note on page 272 in the hand of Gr: Hiraethog, dated *heddiw 1532*.

273 *A description of the coats of arms of Tudur Trevor, Moredic warwyn, syr Dd: Gam, Harri vii, Hwva ap kynddelw, Jthel vychan, filip ap Jvor, ll'n ap Jer: drwyndwn, Jankyn havart, Ow: brogvntvn, Ririd vlaidd (p. 274), Eden. vychan, Jthel vychan, Rys ap, Tewdwr, kynddelw, llowarch ap bran, gr: ap dd: goch, gwrgynan, Trystan Hwlant, gwerydd ap Rys, ll'n y Twysoc, gr: ap kyan, Gwennwynwn, kriadoc vreicvras, tegwared, Edynowain, Maeloc krwm, syr Ryc: ap gr: ap eignon, vrien Reged, syr gr: lloyd, syr Howel, gweyrydd ap Rys, kadwgon ap bleddyn, Machudd (p. 275).*

277 Morgant ap Jer: ap gr: ddu ap gr: goch & kattrin* his wife
b. gwaig Ho: ap Morgant ap Jer &c. = Jonet* v. Tudyr Vn

c. *RAN DIR JTHEL VELYN yn ial: llys y kil allt gymbebyr bodanwydoc koedrwc. Yn neffryn klyyd: nanklwyd. Yn ystred alvn: llwynegryn, gwern affilt kilredynyn hendref biffa. Yn hegeingyl: kaervallwch Hendref vigill pentref hyvaidd kastyll Merch wion. Cp. Pen. 128 p. 213.*

278 Repetition of pages 231-38 with some additional particulars about the second marriage of Joes to Edw: Trevor ap Ed: ap Dd:

284 The children, grand children &c. of Kynvyn

285 The descendants and relatives of Owain Gwynedd

286 *Pwmp kostowglwyth hymry: luf y blaydd Rvdd &c.*

b. *Tair beriach gwynedd: kantelli wyddel &c.*

c. *gwehelyth ar y llechwedd vcha, gwarthrynion, powys, arwystli, Morganwc, gwent, gegidva, penllyn, & Merionedd.*

287 *Plant kadwgon, Edwin ap gronw, Ow: ap Edwin, Madoc a gr: meib Mred: ap bleddyn, gr: ap Rys, yr arg: Rys, Rys gryg & Rys mehyll.*

288 *Plant Rys ap R. Mechyll, gr: ap kyan & Ow: gwynedd. ||*

MS. 128 = Hen. 308. *Illyver Edward ap Roger.* PEDIGREES and ARMORIAL BEARINGS. Paper; $11\frac{7}{8} \times 8\frac{1}{2}$ inches; 970 pages (of which a good many are blank); xvith century, half-bound, morocco.

This MS. contains one of the more important collections of pedigrees in the Welsh language. Edward ap Roger of Rhiwabon, who died in 1587,† “owned” the MS. (pp. 1, 631), and the bulk of the pedigrees were compiled before the year 1565,‡ though there are many additions in paler ink, but from the same pen, down to the year 1581.‡ The pages [in this principal hand are, 2-5, 34-6, 42-52, 61-6, 69-78, 80-8, 97, 131-88, 195, 211-6, 251-84, 589-685, 711-81, 737-8, 759-65, 768-71, 780, 5, 7, 790, 804-20, 824-34, 844-6, 850-69, 876-936. There are at least three contemporary hands running right through the pedigree parts of the MS., and some portions of the same pedigree are not infrequently in two or more hands. Parts are in the autographs of William Lleyn (pp. 89, 819, 831), of Simwnt Vychan (pp. 256, 262, 826, 885, 913), and of Robert Vaughan (pp. 284, 562-3). The hands which inserted the sheriffs for 1582-85 have made additions on pp. 59, 90, 105-29, 186, 189-95, 633, 644, 658, 792-7, 802, 814-5, 7, 826, 860, 891, 937-42.

The Heraldic part (pp. 290-567 and entries on pp. 262, 274-6, 281, 645, 672, 685, 782-5) have been attributed to William Lleyn. But this part is, unless our memory plays us false, in the same hand as Mostyn MS. 111, which we have assigned to William Kynwal. We have in both MSS. the same peculiar characters—*·d* and *·l* for *dd* and *ll*; and from the general style of the writing we have little hesitation in assigning the heraldic part to William Kynwal.

* Followed by the pedigree of his mother, grandmother, great grandmother, &c.

† Note by the late W. W. E. Wynne.

‡ An examination of the lists of Sheriffs on pp. 780 and 785 enables one to determine these dates without much hesitation.

1 *Lwdlo* town and castle were built by Roger Mongymry, *Wigmor* and castle by hughe wigmor, *Brignorth* and its castle by y dans, *Aberystwith* castle by Ric: Klarans, *Chirk* Castle by syr Roger mortimer, *Holt* Castle by Wm: earl of Waren

b. The children of Henry vii and Henry viii.

2 mam tomas ap ðn ap O. ap Mred: oedd *vanas* &c.

Thomas *abad y ty Gwynn* ap Rys ap arod ap ʃ. &c.

3 Plant yr Arg: rys ap Gr: ap Rys ap tewdwr

5 p. W. jarll penfro = Harri j. P. / syr Edw: Ann g. arg: talbod.

Pages 2-5 are taken from *llyfr ʃ. brechfa* (Pen. MS. 131). Pages 6-33 are blank.

34 *A table of the descendants of ʃestin* ap Gwrgant

36 llaw Robert ap ʃ. ap Wm: ap ʃeuan ap Gr: &c.

37 *The pedigrees of Edward vi brenin lloigyr*, Edward the Confessor, Henry ii, Henry vi, Edward iv, William the bastard, Syr Rys ap Thomas, Roger and Edmund Mortimer &c., Edward iii.

41 *The descendants of Kynvyn*

42 Enion Efell, Kynfric Efell, O. brogentvn meib Mad: ap Mred:

The descendants of Rys ap Tewdwr & Gr: ap kynan.

46 *B. penaethied dheubarth*: Rys ʃeuangk ap Gr: ap yr arg: R.

47 *plant* Gr: maelor = Mad: / Mred: ac Owen &c.

” ʃago ap ʃdwal ap Mevric &c.

Rodri mawr, his wife, mother, grandmother, &c.

48 Tudwal ap Rvn ap meirchion ap sseissyllt &c.

The mothers of kaswallon ap kadvn, Beli ap Rvn &c.

Mewn tri lle y delid argliddaeth wynedd o gogael &c.

The descendants of Rodri Mawr = Anarawd . . . kadell &c.

50 *plant* Kvnedda Wledic *ai kyfoeth*

” Brychan Brychenioc = Rvn, Kleddwyn, Arthen &c.

51 *ʃachoedd ssaint a gorvchel vrenhinoedd a thwysogion*

Dewi ap ssank ap karedic &c. . . . ends: Kynhafal ssant ap

Elgud ap Kadvarch o lyn ap Kriadoc vreichvras . . Oswald, Egryn . . . ends: Kyngar a sselyf a ʃestin a gadwy meib geraint ap erbin &c.

55 *Plant* Kyndrwyn = Elvan, Gwion, Kynon &c.

” O. dirmic = korneu, Gwion, ssidin &c.

” Kaw o dwr kelyn = dirmic, kilid, bangaw &c.

56 ” Egri o dalebolion = Nudd, Ronvn, Jarddur &c.

” llawarch hen = Gwen, morudd, pill &c.

ym i bu kyd ben haylion / o bar ir byd bod hebddvn, &c. *Wch hen*

plant (&c.) kenav ap koel godeboc = Padarn, Grwst &c.

57 Rydderch hael ap tudwal ap keidio ap dyfynwal hen &c.

Mordaf hael a Nvdd hael ap sseruan ap keidio &c.

Elffin ap Gwyddno kaordaf &c.

plant ʃaen: dirmyc, Gwynn, vstiawn &c.

” deigr ap dyfnwal hen = gwdion astrus

” Don o arvon = Gwdion, ssamsson, Mevthon &c.

” Maeth ap Mathonwy = lleu llaw gyffes, dylan ail ton &c.

” vrien Reged = Owen ap vrien, Rvn, Riwallon, Elffin &c.

Arthur ap vthr ben dragon ap kustein &c.

58 *The pedigrees of Maelgwn gwynedd*, Kvnedda wledic, Kydwaladr vendiguid, ðn ap ʃer: / Madoc ap Gr: Maelor, Gr: ap Rys Tewdwr, Elystan glodrudd, and ʃestin ap gwrgant,

59 *Gweh*: A. edwy: Ow: ap Mred: ap Engion &c.

” yn Elfel: kadwgon ap gr: ap ho: sais &c.

” *Bvellit*: Rickard ap engion ap gr: &c.

Deheubarth: Rys ap Gr: ap Rys ap tewdwr

Morganwc: Morgant ap kariadoc ap ʃestin

Gwent: Morgant ap ho: ap ʃer: ap Owan &c.

- Gwerthrynion*: Kadwallon ap Madoc ap Ier: &c.
Powys: Gr: Maylor, Owen ac Elisise meib Mad: ap Mred: &c.
Arwystli: Ho: ap Ieufaf ap O. ap trehayarn &c.
Meilienydd: Kadwgon ap Mad: ap Idnerth &c.
60 *Arllechwedd vchaf*: Iarddur ap trahayarn ap kynddelw &c.
Kae ho: a chrevddyn: Ier: goch ap Mred: ap bledlyn &c.
Kayo: D. fongam ap D. ap ho:
Arwystli: (1) Mred: ap engion &c., (2) O. ap D. ap Engion &c.,
(3) O. moel ap Ier: &c.
Kyfelio: Gronwy ap Edyn: (*vel* Einion) ap seisyll &c.
llwydiarth ymhowys: Kelinin ap Ririd ap kynddelw &c.
Abertanad: Mred: fychan ap yr hen Mred: &c.
Burgeding o gegidva: Ithel goch ap D. ap Mred: &c.
y main: Ier vychan ap Ier: goch ap Mred: ap bledlyn &c.
haer Engion: Gr: ap mred: ap dd: ap gr: fychan &c.
61 *krukieth*: engion greylon ap engion ap Ririd flaidd
hadwynfain ymchlain wch koed: Gr: deg ap gr: ap engion &c.
Keri: Mred: ap Maelgwn &c. (2) Rondwlff ap Ier: &c. (3) engion &c.
Elfel is mynydd a glyn bwch: Ifor hen ap Ier: ap llowarch &c.
Klain koel Godeboc i goron loegr . . . See koronika koronikorum
Achos i kavos Elen v3 Goel G. y vrenhiniaeth See k. y bryttanied
62 *y gwyr a vrant o Arthur hyd vaylgwn*
Gwehelyth Dyfed: O. ap Elen v3 lowarch ap hyfeidd &c.
G. kadelling o gegidva ymhowys: Gwyn ap gr: ap beli &c.
G. Penllyn: Meirion* ap llenwaf ap koed ap dwned &c.
G. Meirionydd: kynan ap brochwel ap Edn: Meirionydd &c.
G. Ardudwy: Bleiddyd ap karadawc ap senanawl &c.
G. Ros: Ho: varf vehinoc ap kradoc ap Meirion &c.
G. Dogveiling—D. klywd: Kowryd ap Elaeth ap Elgud &c.
llwyth killin: Hwva ap kwnws ap killin ap Maylawc dda &c.
ll. killin ymurtlyn: ssandde hardd ap kriadoc hardd &c.
63 *ll. aylan*: Enion ap gwalchmai ap Meilir ap Mabon &c.
64 *ll. gwyr pentraeth*: Geraint ap tegwared ap kynrawr &c.
G. gwyr Ros: Edn: vychan ap kynvric &c.
G. D. klywd: Kowryd ap kadvan ap alaoc wr &c.
65 *G. Arfon*: Kyfnerth vychan ap Kyfnerth ap Morgenav &c.
ll. gollwyn: Merwydd ac Eginir ac Edn: gollwyn ap = p. tagno
ll. penllyn: Ririd vlaidd ap gwrgenav ap gollwyn ap Moriddic &c.
66 *Mechell* ap Mochwys ap gwynn gohoyw ap Gloyw gwlad lydan
Engion ap Iago ap Gr: ap eidde ap Elisise &c.
llowarch go3 ap Ier: ap kynan ap llowarch howlwrc &c.
67 A brief account of the Mortimer family beginning with Huw.
68 *Gwehelyth o fuellt*: Ymoelwyn yr hwn a elwyd li'n ap Mred: &c.
" " y brych kadarn a elwyd engion ap Mred: hen &c.
G. brychenioc: trahayarn arglwydd ap trahayarn vychan &c.
" " Bledlyn ap maenyrch ap drwm benawg &c.
G. sain henydd: gr: ap Ifor ap Mevric vychan &c.
G. Gwenllw a dyvet: Ywain ap Elen v3 llowarch ap hyveydd &c.
G. o veirionydd: yn yr vychan ap mevric ap madoc &c.
Gwion ben arw ap Gwion ssais ap heilin &c. *llyfr Gr: Hiraethoc*
69 *ll. yma gyff a gwraidd talym o wehelaethav y Mars, y ddwy*
Vaylawr, a sswydd Wawn, sswydd Drewen, sswydd Groes osualld.
Tudur Trevor ap Ynyr ap Kadvarch &c.
llwyth nant hevdwy: Ier: voel ap Ier: vychan &c.
llwyth trevor: Ieufaf ap addaf ap awr &c.
ll. part o ddwy vaylor: Kynvric ap Riwallon ap dyngad &c.
ll. Ulanerch banna: Ionas ap gronw ap tudur ap R. sais &c.

* "Byddid yni alw y blaidd rrudd or Gest medd llyfr John wynn vlllawioc"
in original hand.

- Il. dudlyst yny trayan*: Jddon ap R. sais
Il. Eyttyn, a sonlli, ac Erddlys, a Riwabon, a Rwyttyn, Gwerssylv, bwras riffri, a kowrtion, a ffart o vrymbo, Escles a Mortyn, ar Marchwiel a bwras hwva, Elidir ap Rys ssais.
Il. S. Drowen: syr W. pefr ap gronw ap tudr ap R. ssais
Il. Deuddur a Mechain: syr Roger powys ap gronw &c.
Il. bwrtyrn y Maylawr: ssandde hardd ap kariadoc hardd &c.
Il. tref Alcn: Evnydd ap gwenllian v3 Rys Marchan &c.
- 70 *XV. LLWYTH GWYNEDD*: Mon—Gweirydd ap Rys goch &c. &c.
 71 *Tair beriach gwynedd*: kantelli wyddel &c.
 72 *kym: y kroesvaen*: Syr Roger kinaston a ffylip a Jankin &c.
 73 *Aber tanad*: J. llwyd ap D. lluyd ap Gr: ap J. vychan &c.
 74, 79, 82 *Ilwyn y maen*: Rich: lloyd ap Rob: llwyd &c.
 J. ap D. ap Guttyn ap Gr: ap J. gethin ap Madoc kyffin &c.
 75 Rob: a Mred meib ho: ap Gr: ap J. v'n ap J gethin &c.
 Rich: ap D. ap Ho: ap Mred: ap Mad: heddwch &c.
 ffransses kynaston ap Giors kynaston &c.
 76 John ap ho: ap Engion go3 ap D ap Jer: &c.
 Ho: vychan ap ho: ap Morus ap J. Gethin &c.
 77 & 83 Morus / D. / a chadwaladr = meib Wm: ap Edn: ap Gr: &c.
 plant Wmffre kinaston a syr Roeger kinast &c.
 80 p. To: Tanad ap J. lloyd vychan of J. ll. o *aber tanad*.
 82 p. Rys ap Morus ap J. Gethin ap Mad: kyffin &c.
 83. p. Rychart Trevor ap ed: ap D.
 84 Gwerful v3 Roger vychan o Estwic ap syr Roger powys
 dwy verch ffn voel = tibod a dyddgv
- The descendants of Rhys Sais*
 86 *Y trayan*: D. ap Engn: ap mad: ko3 ap D. &c.
 „ D. ap Engn: ap Edn: ap Engn: ap Edn: v'n &c.
 „ D. ap O. ap Jer: ap hwfa llwyd &c.
 „ D. ap Gr: ap Engn: ap Gfm lydan &c.
Guttyn Owen y prydydd modd arall: Gr: ap hugh ap O. ap
 Jer: ap hwfa lloyd ap gr: go3 ap D. ap tegwared ap Jer: ap
 trehayarn . . . ap kvnedda wledic
- 87 *Dyff: tyfeidioc*: Huw, Rob:, stifyn, Jamys &c. = p. J. lloyd &c.
 Tomas draper ap Richard draper &c.
 88 *Y. Marchell*: Mred: ap Jankyn ap Mred: ap Gr: ap Griffri &c.
krossyswallt: p. J. ap To: ap Rys ap morus ap J. gethin &c.
 89 *Silatyn pentref y pant*: Thomas ap Rich: ap D. ap ho: &c. *llaw W. llyn*
 90 *sswydd groessyswallt*: Tudur ap John goch ap gr. &c.
 97 syr Richart kroff ap W. kroffd ap John kroft
- 105 *Powys*: Rys ap D. ap bedo ap D. ap J.
Kennhinua: Kadwaladr / O. / D. / a ho: = meib ll'n ap J. ap J. &c.
 J. / D. / a Rys = meib J. lloyd ap Mad:
- 106 *Kaer Engion*: D. a lewys = meib hlv ap bedo gwynn ap ll'n &c.
 „ Gr: ap Rys moel ap J. v'n ap Ririd
 107 „ D. goch ap ho: ap J. ap ll'n Dolgar &c.
 „ O. a D. = meib Mred: of D. lloyd ap gr: &c.
 108 „ Rys a Jamys = meib D. lloyd ap O. vychan &c.
 110 *Kyvelioc*: ll'n ap moris ap ho: ap ll'n &c.
 Rob: ap gr: ap gwilym ap gr: derwas &c.
 111 „ Tho: ap Dd: dec ap J. Mred: ap J. &c.
K. Engion: Ho: ap J. ap Dd: ap Mred: &c.
 112 *kyvelioc*: Wmffre ap D. ap ho: ap Owen ap gr: &c.
Darowen: Edyn: ap gr: ap ho: ap gr: ap ll'n vychan &c.
 114 *kyvelioc*: Gwilym ap ho: ap gr: ap D. ap mad: &c.
 115 *Y kemais*: Gwilym ap bedo ap gutto ap deio ap mad: &c.
 Rys ap J. ap D. lloyd ap Mred: ap ll'n vychan &c.
 116 *k'lioc-Ll. B. mair*: J. ap ll'n ap J. ap Engion ap D. ap ffylip &c.
 118 *Meivod a mechain*: Wmffre ap Morys ap J. ap lewys meifod &c.
 ll. wynoc: harri / Gr: / Elen / mawd = plant ho: ap ll'n ap D. vychan &c.

- 119 *Ll. idlos* : D. ap morgan ap ll'n ap ho: ap madoc ddu &c.
 120 John ap J. Gwynn ap Lewis gwyn ap J. ap ll'n &c.
Ll. gerig : Lewis ap ph: mowddwy ap gr: mowddwy &c.
 121 *Arwystli* : Huw ap Moris ap Edyn: ap D. lloyd &c.
Ll. wynoc : Morys ap gr: ap tudyr ap J. &c.
 122 *Arwystli* : ll'n ap Morys ap Ris ap adda &c.
 123 *Ll. ddinam* : Gr: ap bedo ap gr: ap ll'n goch &c.
tref Eglwys : Huw ap J. ap ho: ap D. ap J. lloyd &c.
 124 *Arwystli* : O. ap Mred: ap D. gethin ap gr: goz &c.
 125 *kowras—plwy grystoc* : kadwaladr ap Owen ap J. ap Mad: lloyd &c.
 126 *sswydd Esqob* : Lewis gwyn ap ssiankyn ap ll'n ap gwilym &c.
 127 *kydewen—ll. dyssul* : D. lloyd ap D. ap J. ap D. &c.
kowras : &c.—W. ap William ap kadwaladr &c.
 128 Huw ap D. goch ap Mad: ap J. ap Mred: &c.
 129 Dd: / Gr: ag Wmffre = meib J. lloyd ap J. bach &c.
- Sir ddinbech—hymwd Maylor* :
- 131 p. Elis Evttyr ap J. ap Jamys = J. / D. / Elis / Syr Edw: &c.
 134 J. Pylstwn hen ap J. ap Mad ap Rob: ap Ric: ap syr Roger P.
 135 Rob: ap Edw: ap ho: ap hn ap J. fer: ap Gr: &c.
 136 Robyn ap Morgan ap J. fer: vychan ap J. fer: ap Gronw &c.
 137 O. Eyttyr ag Wm: ap J. ap Jamys ap Mad: ap J. &c.
 138 *Y llai ac Emral* : syr Roger pylstwn* ap Rog: ap J. ap Rob:
 ap Ric: ap s^r Roger
- 139 D. ap ho: ap J. ap Gr: ap Mad: &c.
 Edw: ap Morgan: ap D. ap Mad: ap D. goz &c.
 140 D. ap hn ap D. ap hn ap Mad: voel ap J. fer: &c.
 hn ap mad: ap J. fer: ap Mad: ddv ap Gr: a J. fer: &c.
 141 J. ap Eionon ay Jolyn ap J. fer: ap hn ap griffri &c.
 D. goz ap ho: ap J. ap hn ap Gr: ap J. fer: vychan &c.
 142 W. ap Mad: ap hn ap Gr: ap Pledwyn ap Rob: &c.
 Edw: ap Rys ap D. ap Gfm ap J. fer: &c.
 144 Edw: briwtwn ap Wm: Briwtwn ap syr Rondyll ap
 yr hen syr Rondyll brierton &c.
 145 Rob: Wynn (*Sonlli*) ap Morgan ap hn ap Edn: ap Gr: ap J. fer:
 146 J. ap. D. ap Edn: ap Ho: ap Edn: ap J. fer: &c.
 147 *Bodylling*: Edwart ap Mad: ap Deio ap Mad: llwyd &c.
 150 Edw: ap Mred: ap Gr: ap adda ap ho: ap J. &c.
 Rob: ap Gr: ap ho: ap Gr: ap J. fer: vychan &c.
 151 D. ap hn ap Edn: llwyd ap J. fer: vychan &c.
 D. ap Gr: ap ho: ap J. ap ho: &c.
 152 Jankyn mortyn ap J. ap J. thel vychan ap hn &c.
 Morgan ap D. ap Rys ap Gr: ap Mad: llwyd &c.
 153 Edw: almer ap J. ap J. ap J. ap Dd: &c.
 154 Ho: ap J. ap ho: ap J. ap Gr: ap Mad: &c.
 D. ap J. ap Jankyn ap hn ap J. thel goz &c.
 155 Edwart ap Edw: ap D. ap Mad: ap hn &c.
 Ho: ap Gronw ap J. ap Gronw ap hwva &c.
 156 D. deka ap J. deka ap Edw: ap J. euan &c.
 D. ap J. ap D. ap J. ap Gr: o vrynneglwy &c.
 157 J. ap Madog ap J. ap madog ap J. euan &c.
 J. Wynn ap Rawling ap Mad: ap Gr: ap Mad: &c.
 158 (*Broughton* : J. ap Morgan ap) Robert ap Gr: vychan &c.
 (*Broughton* : J. ap D. ap) Robert vychan ap J. ap D. &c.
 159 J. a Wm: meib D. llwyd ap deicws ap Mad: ap J. thel &c.
 Robert ap D. ap Gr: ap D. ap bady ap D. goz &c.
 161 Mad: a Rob: meib D. ap tegyn ap Mad: ap J. fer: &c.
 Elis ap Gr: ap D. ap Mad: ap Mad: kam &c.

*. This Sir Roger "died 18th January 36 Henry VIII and was buried at Gresford on the 21st" W.W.E.W.

- 162 Ho: ap D. ap Gr: ap ffn ap Mad: voel &c.
Wm: ap Madoc ap ffn vychan ap ffn ap Mad: voel &c.
- 163 D. ap J. ap ssiangkyn ap ho: ap ssiangkyn &c.
D. ap J. ap ssiangkyn ap Jollyn ap ssiangkyn &c.
- 164 D. go3 ap ffn ap Jollyn ap Jankyn ap J. &c.
D. ap J. ap bady ap J. voel ap inad: &c.
- 165 Wm: Bwras a syr John bwras mikar Riwabon &c.
J. ap Ho: ap J. ap ffn ap Gr: ap Edn: ap Jer: ap Engn: go3 &c.
- 166 p. Rys ap Gr: ap Mad: lloyd ap Jer voel &c.
p. John o Rodon ap John o rodon ssergiant &c.
- 167 Wm: / J. / a Rob: = meib J. ap ffn ap Dd: ap ffn &c.
Wm: ap ffn ap mad vychan ap D. ap Mad: &c.
- 168 J. a Wm: a Madog = meib Ho: ap Gr: ap J. ddv &c.
Rob: a tomas = meib D. ap Gr: ap D. sytton &c.
- 169 Wm: a ssiangkyn, Mad: a Gr: = meib D. ap Gr: ap D. ap ffn &c.
- 170 Richard longfford ap J. L. ap Edw: L. ap Ric: L. ap J. L.
kynta a ddoeth ruthyn gidac arg: Graey
J. ap Gr: evtvn ap D. ap ffn ap Edn: ap Gr: &c.

Sir Ddinbech kymwdy Wavn:

- 171 J. Edw: hen ap Jer: ap J. ap adda ap Jer: &c.
- 173 J. trevor a Ric: a Gwenhwyfar = p. Edw: ap D. ap Edn: &c.
- 174-6, 182-4, 6 *kylllaith: The descend^s of J. Gethin* ap Mad: kyffin
- 176 *kylllaith:* Plant Mad: ap Jer: go3 ap J. voelvrych &c.
- 177 " Ho: / R. / a Mred: = meib Gr: ap Edn: ap Jer: go3
- 178 *Nanhevdwy:* p. ffn ap addaf ap D. ap J. ap addaf &c.
D. arg: *abad ac Esgob IL. Elwy* ap J. ap Jer: ap J. baladr &c.
D. ap Edw: ap ho: ap ffn ap adda ap ho: &c.
- 179 ffn ap Morys ap ho: ap ffn ap ho: &c.
Edw: ap ho: ap ffn ap adda ap D. ap J. &c.
D. ap ho: ap deycws a sir J. mikar y wavn i vrawd &c.
- 180 Plant madoc ap Edw: ap Gr: ap Adda &c.
- 181 To: Lloyd ap Dd: lloyd ap ho: ap Morys &c.
- 182 Rich: ap Mred: ap ho: ap Morys &c.
- 183 Wm: ap Reynallt ap D. ap Gr: ap Mred &c.
- 185 Reinallt ap Gr: ap ho: ap Mad: &c.
- 186 Mad: heddwch ap Mad: ko3 ap Meilir ap tangwel &c.
- 187 Plant Edw: trevor ap J. trevor hen
- 188 *IL. hayd (wal)adr ymochmant:* p. Hvw ap O. ap ho: ap O. &c.
- 189 *Mochmant vuch Raiadr:* Gr: ap Kad: ap Owen ap ho: ap J. &c.
- 190 *Byrgeding ymhowys:* Reinallt a Roger meib D. ap Gr: ap J. lloyd &c.
Mechain is hoed: D. ap ho: vychan ap ho: ap Mred: &c.
- 191 *Kae Ho:*—D. lloyd ap ssiangkyn ap Ric: ap Mad: &c.
LL. vihangel yngheri: D. ap Moris ap Madoc ap Engion &c.
- 192 Rid ap J. ap Rys ap Morus ap mad: &c.
Huw ap J. lloyd ap J. ap Mred: ap ho: &c.
- 193 *Ymain—ymeivod:* p. mred: ap ll'n ap gr: lloyd ap ll'n foelgrwn
Devddur: Ow: ap Gr: ap tho: ap Ow: ap Gr: vychan &c.
- 194 *Y trallung:* Roland llwyd ap Rob: lloyd ap D. lloyd fychan &c.
- 195 Rob: vychan ap D. ap Mathe ap ho: ap J. vychan &c.

Sir Ddinbech kwmwd Jal:

- 211 Tudyr / ssiangkyn / Gr: = meib J. ap ffn ap Gr: llwyd &c.
- 212 *Jal a Gwyddelvern:* Elisise ap Gr: ap Enion ap Gr: ap ffn &c.
llwyth wch aeron: Mam Rydderch ap J. llwyd = yngharad &c.
- 213 ffn vychan ap Jolyn ap Jauaf ap Mad: ap groww &c.
- Randir Jthel velyn:* llys y kil / Allt gymebr / bodanwydoc &c.
- 214 p. Gr: ap D. ddu ap tudyr . . . o lan armon = Rys wyn &c.
- 215 Gr: ap D. ap ffn ap Gr: llwyd ap ffn ap ynyr &c.
J. lloyd ap tudur ap Gr: ap Rys &c.
- 216 J. lloyd ap Rys ap D. ap Gr: ap J. euan &c.

- 217 *Gwennynog* : Wm: Mydltan ap J. ap Roger ap D. ap Ririd &c.
Sir Ddinbech—kymwd Rvthyn :
- 251 John ap Mred: ap J. llwyd ap ðn goch
- 252 p. J. llwyd ap Gr: ap Gronw ap ho: &c.
 John ap Gr: ap J. ap D. ddu ap D. ap Mad: &c.
 Gr: ap J. wynn ap Engn: ap J. ap Gr: &c.
- 253 p. *To: hen salbri* = s^r To: / harri / J. / Rob: / ac Elssabeth
 gwraic Huw konwy ap Robin ap Gr: go3 ap D. ap Mad: &c.
- 255 *syr John Salbri* ap syr Roger S. ap Syr To: S. ap T. S. ap
 Harri S. ap Rawling S. ap Wm: S. ap Harri ddu Salbri &c.
 p. syr John Salbri = J. / Dr Robert / Tho: / Huw / Edw: /
 Roger / Giorg / Eliz: / Jane
 J. gwyn / huw / tudyr / Ric / a Rob: = meis Lewys ap tudyr &c.
- 256 J. llwyd ap Gr: ap Rob: ap Gr: ap Adda &c.
 Tho: ap tvdr ap Rob ap Gr: ap adda &c. *llaw S. Vychan*
- 257 Wmffre powel mab Rob: ap ho: ap tho: ap Gr: llwyd &c.
- 258 Gr: ap J. go3 ap J. ap Mad:
 p. Harri *Salbri* = Harri / To: / Rob: / Elisabeth / Marg: /
 Johned / Lowri &c.
 p. Rob: *Salbri* = Ifowlk / Rys / Rob: / D. / J. / Harri /
 Raff / J. / to: / Edw: / Elin / katrin / marged
 p. J. *Salbri* = pirs / John wyn / W. vychan / ffwk / Rob: /
 katrin / Elisise / alis
IL. ssain sior : J. ap R. ap Gr: lloyd ap Robin Rys &c.
 J. ap D. lloyd ap Gr: ap kyn: ap bleddyn &c. ||
- 259 Twna tec ap bleddyn ap Kyn: ap llowarch ap Engn:
 merched Gronw lloyd ap y penwyn = g. kynn: vrawd ap
 kyn: v'n &c.
- 260 Pirs holand ap J. holand ap D. H. ap Gr: H. &c.
 p. Mred: ap Gronw ap Gr: Gethin = Rob: / W. / To: / &c.
- 261 J^euan lloyd ap D. ap Mred: ap D. lloyd &c.
 Merched Huw Konwy = Joned / Lowri / Elissabeth / &c.
- 262 J. Wynn ap J. ap Rys ap Gronw ap kynn: &c.
- 263 Mred: ap D. ap Engion vychan &c.
 John ap Mred: lloyd ap ðn ap Gr: lloyd &c.
- 264 p. Mred: lloyd ap J. ap Mred: = Rol: / D. lloyd / W. / &c.
- 265 *Jolo Goch* ap Jthel go3 ap kyn: ap J^er: ap kynn: ap dewis
 herod &c.
 Rys ap Jthel ap Gr: ap Jthel goch ap kynn: ap J^er: &c.
 Rys ap J^er: ap ðn ap Engion vychan ap kadwgan &c.
 p. gr: vychan ap gr: ap D. go3 ap D. ap gr. ap l'n &c.
- 266 Trystan Holand *kwnstabl kastell krikierth* &c.
 p. Tomas *salbri* ap harri = syr To: / Harri / J. / Mr Rob: /
 Elisabeth / Johned / Kwnstans / katrin
 mam Rys ap Engn: vychan = angharad v3 kyn: ap bleddyn &c.
- 267 & 283 p. Harri vychan *salbri* ap To: = Harri go3 . . *nid*
amgen : * to: / Rob: / ffwk / Elssabeth / Johned / Margred /
 katrin / Elin / Gras
 p. Ho: pigod ap Wilkoc / ap syr Rob: pigot = Jankyn / ðn &c.
- 268 *Aber gele* : Pirs ap J. Owen ap Gr: ap Mad: Vychan &c.
 Tho: a pirs meis Huw dreies ap tho: ap Rolant o
 dreiwst yng allt melydr
 ssimwnd thelwal ap Ric: Th. ap Edw: Th. ap Eibl Thelwal
 p. J. lloyd hyna ap tudr ap Rob: = Rob: / D. / J. / Wm: / &c.

* The list of names is lower down the column and in rustier ink than the top part.

- 269 Tudur ap Rob: Vychan ap Tudr ap J. tudur &c.
 270 IFowlk lloyd ap pirs lloyd ap huw lloyd ap John o IFoxhol &c.
 Harri Rosyndal hen a ddoeth i swydd ddiinbech gynta yn
 anisser Edw: i ac a gafos am i wyssaneth da i harri lassi
 Jarll lingkol arg: dinbech dir dan ssiartyr &c.
 Gr: ap J. ap Iŷn vychan ap J. ap D. &c.
 271 T. Wynn ap Rob: ap Mred: ap Gronw ap Gr: ap Gr: Gethin
Henllan: IFwk ap tomas ap Gronw ap J. ap Engn: ap Edn: &c.
 p. Rynallt ap huw konwy = Harri J., T., Jemwnt, D. ll'd &c.
 272 Jëuan ap Mad: ap Rys ap Jthel ap Gr: ap Jthel goz
Tudur Ale d ap Rob: ap Jthel ap Iŷn chwith ap kyn: ap
 bleddyn llwyd ap bleddyn vychan.
 273 *Ros vuch ac ys dulas*: D. Mred: / J. / a R. ap Iŷn ap Gr: lloyd &c.
 Engn: ap Rys lloyd ap Iŷn ap tudur ap D. ap Engn: &c.
 Iŷn ap tudur ap J. ap Gr: ap D. ap Engn: &c.
*Ryfonio*c: syr Gr: ap Engn: ap tudur ap heilin goz &c.
 274 J. ap Rys lloyd ap Jër: ap Iŷn ap Engn: vychan &c.
dyffryn melai: W. wynn ap J. Wynn ap W. ap Mred: &c.*
 275 *Bodryddan*: J. aer y konwy ap J. ap J. ap To: &c.†
 276 *Esgob ll. elwy*: To: ap D. ap Rob: ap D. ap J. v'n &c.‡
John tudur§ ap D. lloyd ap Edn: ap Kwna ab bleddyn &c.
 277 *Dyff: klyd*: p. Gr: goz ap J. ap D. v'n = D. / syr J. &c.
 278 p. Iŷn vychan o v3 Gr: goz = tudur / Gr: / Jëuan &c.
 279 *Esgob ll. Elwy*: Wm: ap syr huw ap kyn: ap Gr: gymro¶
 282 *ll. vair D. K.* — T. a J. p. R. Wynn ap Gr: ap Mad: v'n &c.
 284 Rich: ap J. ap John ap heilin ap Jëu: ap Gr: krafnant &c.
 290 Arlav (coloured) Roger ap J. ap Elis Evtyn
 292 " " Edw: ap Madoc ap Deio o vodylling
 293 " " Ales v3 madoc g. Edw: ap Mad: ap Deio &c.
 296 Arse a phlant Edwart ap Roger ap J. ap Elis Evtyn
 " Tvdvr Trevor ap Ynyr ap kadvarch ap gwernen &c.
 297 " kamber, Brvtvs, Kvnedda ap Regav &c.
 298-567. *The armorial devices*** (coloured) of the

families or clans of:—

Aleth brenin Dyred, 350.	Elystan glodrydd, 305, 333, 517.
Alo, 298.	Evnnydd Gwerngwy, 312, 428, 521.
Awdlai, Siams argiwydd, 539.	Gr: arg: kymytmaen, 424.
Beli mawr, 496, 502.	Gr: ap kynan, 300, 333, 360.
Beli o gegidva . . . Brochwel ysgithroc,	Gr: Maelor, 307, 436, 452, 480.
302, 391, 410, 511.	Gronw ap Owain, 415-20.
Blaidd rudd, 312, 334, 359.	Gronw ap Tudr, 302.
Bleddyn ap kynvyn, 303-4.	Gwenwynwyn, 304, 348, 370.
Bleddyn ap Meynyrch, 365, 555.	Gwerystan ap Gwaithvoed vawr, 304,
Bleddyn Bietrus, 451, 461.	342, 360.
Brewys, W. arg: Brechenioc, 365.	Gwrgenav ap Ho: 382, 384.
Bwklai, argiwydd, 488.	Gwrgvnon, 302, 387, 409.
Don, Siankin, 326.	Haliwel, John o belgre, 323.
Edn: ap Bradwen, 315, 533.	Hari r, 537.
Edn: ap Bleddyn B., 374, 380, 451.	Hari Lassi, Jarll Lingkol, 529.
Ednowain bendew, 301, 312, 330.	Hari Rosyndal, 395.
Ednyfed, 322, 330, 346, 508.	Hedd Molwynoc, 368, 427, 466.
Ednyfed vychan, 302, 330, 444.	Holant, Trystan, 341.
Edw: Longssions, bren: Lloegr, 377.	Hopdn, syr J. o Boxfield, 356.
Edwin, bren: Tegengl, 301, 310, 435.	Howel arg: Ros a Ruvonoc, 300, 515.
Egnir ap kollwyn, 299.	Howel Dda, 302, 352, 417.
Binon Efell, 441, 476.	Ho: kaerlleon, 499, 519.
Elidir, 307.	Ho: vychan ap Howel, 382, 384.

* llaw W. llyn. † llaw Gr: Hiraethoc. ‡ 1561-73. § y prydydd. ¶ 1573-1600.

** The same shields recur over and over again, but are not always coloured alike. The references given above indicate some of these variants.

- Ho: y pedole, 304, 542.
 Hwva ap kynddelw, 303, 331, 410.
 Iarddur, 444, 522, 548.
 Iarll Clar, 310, 403, 445.
 Idnerth benfras o faesbrwk, 355, 427.
 Ier: ap ll'n . . ap Elidir, 492.
 Ier: ap Mad: . . ap Elidir, 455.
 Ier: Drwyndwn, 316, 336, 377.
 Ierwerth goch, 371, 411, 418.
 Iestin bren: Morganwc, 300, 335, 452.
 Ieuan, arg: arwystli, 379, 398, 451,
alias kedewein, 305.
 Ithel anwyl, 357, 420.
 Ithel dalvrith, 421, 454, 507.
 Ithel velyn o Ial, 299, 473, 537.
 Ithel vrenin Gwent, 437, 452, 497.
 Ithel vychan, 309, 402, 506.
 John brenin Lloegr, 418, 462.
 Kadifor ap Gwaithvoed, 329, 336, 468.
 kadifor ap duwal, 438.
 Kadwaladr vendigaid, 433, 456.
 Kadwgan o Nanav, 313-4, 461.
 Kilmin troedtv, 300, 339, 515.
 Koel godeboe, 433, 566.
 Kollwyn, 319, 350, 402, 526.
 Kariadoc vreicvras, 386, 433, 486.
 Kunedda wledic, 433, 556.
 Kynan tindaethwy, 433, 456.
 Kynddelw, 331, 449.
 Kynillin ap Gwaithvoed, 409.
 Kynvrig Ewell, 356, 425, 517.
 Kynvrig Sais, 323, 422.
 Kynvyn, towyssc Powys, 301-16.
 Llawareh ap Bran, 320, 341, 368.
 Llo: ap Trahaearn, 317, 333, 406, 550.
 Llo: Howlbwreh o Ros, 400, 437, 537.
 Ll'n aurdorhog, 299, 413, 428.
 Madoc, 335.
 Madoc ap Iarddur, 444.
 Madoc danwr, 388.
 Madoc ddv, 445, 522.
 Madoc Llwyd, 396.
 Madoc o Hendwr, 331, 410, 448.
 562-3. (A table of the descendants of Cadwaladr Brenin Brydain vawr.)
 589 *Maylor S.* Mad: a Jangkyn v'n = meib D. ap Mad: llwyd &c.
 p. Roger ap J. ap Rob: = J. / Roger pulstwn / To: / ffylib &c.
 Jangkyn hangmer ap Gr: ap Edw: Hanmer
 590 p. Morgan ap Ier: ap Gr: ddv=Edw: / Ho: / To: / &c.
 591 D. owrtyn ap D. ap Mad: ap D. ap Gr: &c.
 592 J. Owrtyn ap Gr: ap ssiankyn ap D. v'n ap D. voel ap Ph: ap
 syr J. wpton o boxffild
 594 Rondyl llwyd ap Gr: llwyd ap Mad: ap D. ap Mad: llwyd &c.
 Tomas ap O. ap Ier: o blwy Hanmer &c.
 595 p. ssiankyn ap syr D. hanmer = Gr: / J. / Ric: / Edw: / &c.
 Y phenys — yr owredd: merched Gr: Hanmer &c.
 597 *Y vaenol*: John lloyd ap D. lloyd ap Rys ap D. &c.
 599 *Tegeingl*: Richart ap Ho: ap I. vychan &c.
 601 syr Ho: ap dai ap Ithel ap kynvric ap bleddyn &c.
 p. D. ap Ithel vychan ap kynvric ap Rotpert &c.
 603 p. Mred: ap vehdrud ap Edwin = Gronw o Drevrydd or hen
 Ithel gam &c.
 Rys ap kynvric ap Rotpert ap bleddyn
 604 J. Hwkes i bu 3 merch: (1) gwraig syr Rog: salbri &c.
 605 p. Mad: ap ll'n vychan = W. / Lewys / D. / Rob: &c.
 Rich: ap syr J. ap To: ap D. ap Ithel &c.

- 606 p. J. aer konwy = To: / Rob: / ffwk / pirs &c.
 607 *Gulgre*: Edw: ap Morgan ap To: &c. *llaw W. llyn*
 608 Richart a kynyn = meib ʃ. ap D. ap ʃthel vychan &c.
 609 *Saith* Merched ʃthel vychan &c. Mam ʃ. V. p. 613.
 p. Jankyn Deka = J. Wyn / Rys / Gr: lloyd / &c.
 W. ap D. ap To: ap ho: ap Mred: o goed y mynydd &c.
 610 p. Rotpert ap ʃer: ap Rirrid ap ʃer: ap mad: &c.
Yr hob ac is Redalvn
 611 D. llwyd ap bleddyn ap Gr: ap Heilin
 Nicolas ap deikws ap gronw ap gr: grach &c. *also p. 616.*
 612 Gr: goch ap gr: ap kadwgon deka ap ʃer: &c.
 ʃthel wyn ap Nykolas ap gwyn ap Gr: ap Gronw &c.
 ʃthel wynyn ap J. ap ʃthel wynyn a aned ddigwyl ddewi y
 plygen o. k. yna 1542.
 614 Ed: ʃwngk or hob ap Ric: ap Morys &c.
 p. Mad: ap ʃ. ap Mad: ddv ap ʃ. go3 &c.
 615 p. Rob: Trevor ap J. = R. / J. / Elisabeth &c.
 Gr: lloyd a D. anwyl = meib Gwynn ap Gronw &c.
 616 p. D. ap ʃthel vychan = ʃthel / Gr: / kynyn: / ho: &c.
 617 John wyn or Twr ap Rob: ap J. ap Gr: &c.
 619 p. Morus yong ap Jankyn ap ʃer: v'n = J. / Ric: / &c.
 Rys ap ʃ. ap ʃtn ap ho: ap kyn: &c.
 620 *Hartsheth*: Edw: lloyd ap Rob: ap Edw: lloyd &c.
Mywyl: Rob: ap Rys ap Wm:
koed y llai: John Evtton ap J. ap Gr: ap nicolas &c.
trer beirdd: Edw: lloyd ap William
trer wyddgruc: Edw: ap Rys ap D. ap Jankin &c.
 621 *tegeingl*: Elis wyn ap ʃ. ap ʃthel ap D. &c.
 622 *Trevddyn*: D. ap J. ap ʃtn ap D. ap Edu: &c.
Nerthkws: J. ap D. lloyd ap J. ap Gr: &c.
 623 *Tre fron koed*: J. or twr ap Rob: ap J. ap Gr: &c.
Pentre Robin: D. llwyd ap Edw: ap R. ap Reynallt &c.
Arddnuwent: Rys ap Gr: ap ʃ. ap deicws &c.
Hendre biffa: J. ap Gr: ap nicolas ap J. &c.
Treyrhual: ʃ. ap D. ap Rys ap Reinallt ap Gr: &c.
Gwernaffild: J. ap ho: ap D. ap R. ap Edw: &c.
 624 *Gwissane*: D. ap J. ap Gr: lloyd o gaervallwch &c.
llwyn egryn: ʃ. ap ʃthel ap Gr: ap belyn &c.
Argoed: J. ap Harri ap ho: dai &c.
kroes esgob: Wm: ap ʃ. ap Gr: ap D. &c.
Sir gaer lleon
 625 p. Sir pirs ddottyn = J. / Sr Wm: / Elen &c.
 i Jankin don i bv vab = syr J. don a las yn blowrhieth &c.
 p. syr Geoffrey werburton o v3 syr pers a Dwton &c.
 627 *Malpas*: p. syr Rondyl brerton = syr Rondyl / syr Ric: / syr
 J. doctor ac Effeiriad &c.
Bakssffild: syr John ssaveg &c. [Cf. p. 668.
Haolt bwkle nev y maner o bwkle: Wm: arg: bwkle &c.
Sir veirionydd
 629 Ho: ap Gr: ap Rys ap ʃ. ap ʃtn &c.
 630 Ho: a Gr: = meib Rys ap D. ap Ho: ap Gr: &c.
 631 Edward [ap Roger ap] John ap Elis Evttn o blwy Riwabon ymael
 pie y llyfr hwnn ac Edolwe ymendio kyvarwyddyd i veie a chwaneged yr iache*
 p. D. ap ʃ. ap Engion ap Gr: . . . ap Osbrwn wyddel

* In the original hand at the top margin, the upper half of the top line being cut off. We are not told who wrote it. See p. 896 below.

- 632 p. Gr: ap ƿ. ap Engion ap gr: ap ƿn ap kynvric ap O. W.
 633 (Hughe Nanney ap Gr: N. ap H. N. ap Gr: N. ap ho: N. ap)
 D. ap Mevric vychan ap Ho: sselyf ap movric llwyd &c.
 J. Wynn ap Mred: ap ƿ. ap Rob: ap Mred: &c.
 634 Morys ap J. ap Mred: ap ƿ. ap Mred: ap ho: &c.*
 Robert ap ƿn ap morgan ap ƿ. ap Mred: &c.
 635 J. ap Mad: ap ho: ap Mad: ap ƿ. ap Engion &c.
 Ho: ap Rys ap Ho: vychan ap ƿ. ap Engion &c.
Trawsfynydd: p. Gr: ap Jangkin ap Rys &c.
 636 Gr: ap J. ap gronw ap ƿ. ap Engion &c.
 Robert vychan ap Gr: ap Ho: ap Mad: ap ƿ ap Engn: &c.
kerrie y drudion—tre brys: D. ap ƿ. ap R. ap ƿn ap to: &c.
 Rob: ap ƿn ap ƿ. ap ƿn ap gronw &c.
 637 J. *Madryn* ap Mad: ap ƿ. ap Rys ap ƿ. ap gr: &c.
 Rychart *trygarn* ap kynn: ap bleddyn &c.
 638 Mr Rob: ap R. ap Mred: ap tudur ap ho &c.
 639 *IL. ykil*: D. ap Mred: ap ho: ap tudur ap Gronw &c.
 Gr: vychan ap D. ap Rys ap ƿ. ap ƿn &c.
 640 D. lloyd ap ƿ. ap D. ap Rys ap ƿ. ap ƿn ddu &c.†
 Gwenhwyfar v3 Jangkin ap Rys ap ho: &c.
 Owen ap ƿ. ap D. ap ƿ. ap Giwn lloyd &c.
 641 p. J. ap gr: ap Mad: ap ririd vlaidd &c.
 p. Mad: ap Ririd flaidd = ƿer: / gwrgenav / Ririd / gwynn
 642 ƿ. ap ƿn ap D. go3 ap D. ap Gr: &c.
 643 Syr niklas ap ƿthel ap D. ap ƿer: v'n &c.
 Ho: ap Mred: ap D. ap Mred: go3 &c.
IL. drillo—Branes: Rob: ap Reinallt ap Gr: ap Rys &c.
IL. gwm—Dinmael: Rys wynn ap Mred: ap tudur ap ƿ. &c.
 644 Morys ap Ho: ap ƿn ap ho: ap kadwgan &c.
 p. D. lloyd ap D. ap Robin ap Gr: go3 &c.
 Mred: ap Rys ap ƿn ap Rys ap O. &c.
 (*IL. vichllyn a IL. ykil*—J. ap ƿ. ap Mred: ap O. &c.)
 645 Rys wynn ap Rys ap Mred: ap ƿ. vychan &c.
Tal y llynn: syr Owain ap gfm ap ƿ. tec ap D. ap ƿthel &c.
 Gr: ap D. tavarn ap D. llwyd ap ƿn &c.
 ƿn / Gr: / tudr / syr W. = meib D. ap kynn: ap hwlkyn &c.
 646 ƿ. ap Mred: ap ho: go3 ap Mad: ap gr: &c.
 tudur vychan ap Gr: ap ho: ap Gr: derwas &c.
 Ho: ap to: ap D. ap ƿ. ap Engn: &c.
 tudur ap Rys ap D. ap Gr: lloyd &c.
 647 & 655 p. Ho: koefmor = Rys / ƿ. / Engion / Madoc / Gr: &c.
 648 *Festunioc*: J. ap lewys ap ƿ. ap D. ap ƿ. &c.
IL. aber: Wn: ap tudr ap Gr: ap Edn: &c.
 p. Rys Gethin ap Gr: V'n ap Gr: ap D. go3 &c.
 649 p. Gr: leia ap gr: vychan ap Gr: ap D. go3 &c.
Dolgelle: Ho: / Gr: wynn / katrin = p. D. ap Gr: ap ƿ. &c.
 650 *IL. Ddervel*: J. ap Elise ap ƿ. ap Mred: ap tudr &c.
 ƿ. lloyd ap J. ap Jangkin ap Rys ap ho: &c.
 651 „ „ Edw: / Rog: / Reinallt / ho: = meib J. Wynn &c.
Bedo aerddrem ap ƿ. ap D. ap Gr: . . . ap Ririd Vlaidd
IL. gower: Morgan ap J. ap D. lloyd ap Gr: ap D. &c.
 652 *IL. drillo*: p. To: ap ƿ. ap D. ap ƿer: = ƿ. / Ho: / Edw: / &c.
 653 p. Gr: ap ƿn ap ƿ. krach ap y moelvrych &c.
 Huw ap W. ap Gr: vychan ap D. ap Rys &c.

* *Llyfr Gr: llwyd ac eryll a ddowed &c.* in rubric in margin—original hand.

† *Medd llyfr John trevor ac Eryll &c.*

- 654 p. y giwn ap D. ap Madoc or Hendwr = *ŷ.* / D. &c.
 Madoc ap *ŷ.* ap y kott yr hwn a elwid Mad: ap kadwgan &c.
 p. D. go³ ap to: = Rydd³ / syr J. bikar IL drillo &c.
- 655 p. Gr: (ap Morus) ap Gr: ap *ŷ.* ap Rys ap *ŷ.* &c.
 ſſn ap Madoc ap Engion &c.
- 656 *Pen machno*: p. Rys ap Rob: ap Mred: = *ŷ.* go³ / J. / ho: / &c.
 657 *Dol gelle*: Gr: llwyd ap Elisse ap Gr: ap ho: ap Gr: Derwas &c.
 658 „ „ p. tudur v'n ap Gr: ap ho: ap G. Derwas =
 lewys Gethin &c.
- IL. Egrin*: D. lloyd ap W. ap J. ap Rys ap Gr: ap Aron &c.
 (*IL. fachreth*: W. ap Rynallt ap Mred: ap Gſm &c.)
IL. gelynin: p. Gr: ap Harri ap Gr: = J. / Gſm &c.
- 659 p. J. ap Morys ap D. = D. / Mred: / Golevbryd &c.
Harlech: J. ffalkws kwnstabl harddlech &c. ap J. ffalkws &c.
- 660 *k. talybont*: p. *ŷ.* ap D. ap ſſn = D. lloyd / Rys / Ow: / ſſn &c.
- 661 *IL. vwehlllyn*: Morgan ap J. ap *ŷ.* ap Rys &c.
 D. llwyd ap D. ap *ŷ.* vychan ap Gr: &c.
- 662 *IL. drillo*: p. Elis ap Rys ap D. = J. / to: / Gr: / D. llwyd &c.
 p. J. ap ſſn ap D. ap *ŷ.* = *ŷ.* / W. / D. llwyd / lowri &c.
- 663 *IL. vaur ymhennlyn*: Gr: trefgoed ap *ŷ.* ap Mred: ap tudr &c.
Tal llynn tarddenin: *ŷ.* ap D. ap Gr: ap D. ap *ŷ.* &c.
 p. Mred: ap D. ap Mad: ap *ŷ.* = syr J. / Gwenllian &c.
- 664 *Mallwyd*: p. Morys ap llowdden ap Rys = syr *ŷ.* / Ho: wyn &c.
 665 Moris ap Rys ap Mad: vychan &c.
- 666 *Dolgelle—penymaen*: p. Rych: V'n ap gr: = Ho: / gr: / J.
kymwd ardudwy: O. ap siangkyn ap Rys &c.
 (*kaethle*)—*k. ystymaner*: siangkyn ap J. ap *ŷ.* vychan &c.
- 667 J. gwynn / ſſn llwyd / to: / Mallt / Dyddgv = p. ssiangkyn ap
 ſſn ap ho: ap Rys ap D. ap ho: v'n or gilvach wen is
 Kerddin &c. Cp. p. 732 *infra*
- Towyn—(kaethle)*: J. Vychan ap ssiangkyn ap J. ap *ŷ.* v'n &c.
- 668 *kaerynarfon*: Nicklas ffokssys ap J. ffoxssys ap Ric: &c.
 To: / Rol: / W. / pirs / a Rol: o wrexham / ac Elin g. O. ap J.
 O. o L. faethlv / Jan g. W. ap R. = p. Harri bwld ap W. b.
- 669 *k. Menai*: Mred: ap to: ap Mred: ap kyn: &c.
 D. ap Gſm ap D. ap *ŷ.* ap ho: ap kyn ap gronw &c.
 W. *Koetmor* ap pirs vychan ap Rob: ap *ŷ.* &c.
- 670 IL'n ap Hwlkyn ap ho: ap *ŷ.*er: ddy ap *ŷ.*er: ap gr: &c.
 Mr W. vychan [yr hen siamhyrlen] ap Gſm ap Gr: &c.
- 671 syr W. Gr: ssiambrlen ap syr W. ap W. V'n yr hen ssiambⁿ
- 672 O. ap tudyr Vychan ap Gſm ap Gr: ap Gſm &c.
 Ric: Ow: ap Ric. O. ap Ric: ap Owain &c. *llaw W. Llyn*
 p. Edn: v'n o von = Tudr / ll'n / R. / *ŷ.*er: / Ho: esgob Ban:
- 673 syr J. ap Gr: ap syr To: ap syr Rys &c. o Von.
 Jangkyn ap D. ap Mad: krach ap Gronw &c.
- 674 Rob: ap Mred: ap Hwlkyn llwyd ap tudr &c.
twr kelyn—bod afon: Gr: ap D. ap J. ap Hwlkyn ll'd &c.
 (*Nanney*): Ho: ap D. ap Mevric v'n ap Ho: selyf &c.
- 675 (*Dolgelle*): Tudur vychan ap Gr: ap ho: ap Gr: Derwas &c.
Aber konwy: Huw hwx ap W. hwx
 Edn: ap ho: ddu ap Edn: ap Engn: ap *ŷ.*ddon &c.
Sir Von:
- 676 p. Ho: ap *Robin* ap Gr: ap Gſm = J. / ſſn &c. See p. 671
 p. O. ap Mevric ap ſſn ap hwlkyn = Huw / J. / Rol: / Gibwn
k. lliwon: p. J. lewys ap huw ap ſſn = Huw / watkyn &c.
twr kelyn: Harri ap Rys ap *ŷ.* ap ſſn chwth ap kyn: &c.
Menai: Richart ap Mred: ap tomas ap Mred: &c.

- 677 p. Gr: ap Ho: ap Gr: ap Eden: vychan = syr R. hen / Rob: &c.
 p. To. ap Gr: ap nikolas = syr Rys ap tomas &c.
 678 p. Tudr ap gronw ap gronw vychan = Edn: / R. / Gfm &c.
Brynkir: p. J. ap J. ap Mred: = Rob: wynn / morus owen &c.
 679 *Meirionydd—Edeirnion*: Huw Gwynn ap Edn: ap Gr: ap J. &c.
 680 *W. kynnw al* ap J. ap D. ap ho: ap Engion ap deicus du &c.
 681 niklas arg: Escob bangor [1566-84] ap J. Robin &c.
 Richart Esgob dewi [1561-81] ap D. ap grono ap deio ap Edn: &c.
 Lewys ap hugh ap W. ap J. ap D. bangor &c.
 682 p. ac wyron D. Bangor ap J. ap D. ap Gr: &c.
 683 *IL. fair vechan*: Rob: ap Ric: ap Wm: ap Mred: &c.
 684 Wmffre ap D. ap tomas ap D. ap J. &c.

Ykornioge ssir ddenbigh

- 685 Rob: Wynn ap Rob: Gethin ap Morus Gethin &c.
Gr: Hiraethoc ap mathav a mawd y glynn *llaw W. Llyn*
 711 *IL. b. mair*: p. to: ap D. ap J. = Lewys / Rys / J. / W. &c.
 712 *tref gil kychwyn—y beryw*: p. Griffri ap ffn = Morus / Edw:
Nan mel—k. gwarthrynion: p. J. ap Ph: = Lewys / D. / R. &c.
 713 *tre y blowty—IL. gadvan*: p. Gr: ap R. moel = D. / Ric: &c.
 714 *IL. vrfwl*: p. huw ap bedo gwynn = D. / lewys / katrin &c.
IL. wynoc yn is koed arwystli: p. ffn ap D. ap Mred: = D. &c.
 715 " " Morus ap tudr ap J. ap Griffri &c.
 & 112 *Darowen*: p. lewys ap ho: ap Mad: = J. / S. / elen &c.
 716 p. Edn: ap gr: ap ffn vychan ap ffn ap gr: &c.
Pennegoes: Gr: ap Morus ap D. blaene ap Mred: &c.
 717 Rys ap R. ap Mred: ap J. vychan ap Gr: &c.
 & 117 *Darowen*: D. goch ap ffn ap Mevric ap ffn goch &c.
 718 & 117 *Machynllaith*: p. J. ap ffn ap gr: = Huw / O. / D. llyud
 719 *Darowen*: p. O. ap D. ap R. = D. / lewys / Rys / J. &c.
 720 *IL. brynmair*: Morus ap O. ap ffn ap O. ap Gr: &c.
 721 *IL. guric*: p. Rys ap adda = D. / Morus / Gwladus &c.
 722 *IL. idlos—tre dreflyn*: D. ap Morgan ap ffn ap ho: &c.
karno—is koed, arwystli: Marged v3 D. ap Harri ap Mred: &c.
 723 " p. ffn ap tudr ap Gr: = katrin / Margred &c.
IL. guric: p. Morus ap Jangkyn go3 = J. / O. / W. / &c.
 724 p. to: ap R. ap ho: lluyd ap Mred: ap Mad: danwr &c.
 ffn ap Morus ap R. ap adda a beriodes gole v3 to: ap R.
 725 *IL. brynmair*: p. J. ap Morus ap J. go3 = Gr: / J. / Mabli &c.
 " p. Ho: ap J. vychan = Wenllian / Mari &c.
IL. idlos: O. gwynn ap ffn llwyd ap J. Rys &c.
 726 Rys ap Mred: ap J. ap Rys ap O. vychan &c.
 727 *IL. ddinam—k. is koed, yrwistli*: p. Morys goch ap D. = D. &c.
 728 *IL. wynog*: p. O. ap Mred: = D. lluyd / lewys &c.
 729 *IL. idlos*: p. O. ap ffn ap O. = J. / lewys / mallt &c.
 730 *Pennegoes ynhyfelioc Ros y garec*: p. R. wynn ap R. = J.
 llwyd / Rydd3 &c.
 731 *Malhwyl ymowddwy*: p. D. ap J. = J. lloyd / J. Wynn &c.
 732 *k. vrech koed yrwistli*: Morys / R. / D. / J. &c. p. J. ap J.
 gwynn . . . ap ho: v'n or gylfach wen ynifonydd iskerddin
 733 *D. ap gwiliam gam* ap gfm ap gwrwared ap gfm ap
 gwrwared ap kyhelyn fardd ap gwyn fardd dyfed ap kynan gerdd
 gemell ap gwrangon feindroed farll kaer wyrangon.
 734 vii merched J. ap Mad: ap Gwenwys = Gwenhwysar &c.
 p. lloadded ap R. ap lloadded ap J. lloyd = siankin / R. / O. &c.
 griffri ap R. fongam ap J. vychan &c.
 p. Ho: ap D. ap bedo = D. / Rys / marged &c.

- 736 *IL. llwch haiarn, kydewen* : D. ap Tud^r ap Mred: ap ffn v'n &c.
To: ap R. ap ho: ap D. lloyd &c.
- 737 *IL. guric* : p. Lewys ap Ho: mowddwy = D. / ʃ. / Gr: / R.
Dyddg / Gole &c.
IL. b. mair : p. D. ap ho: ap O. ap Gr: = Morgan / wmfre &c.
- 738 *Elfel vnoch mynydd y ddisserth* : p. T. ap Gr: ap R. = W. &c.
- 739 *Elfel v. m. tref y koed* : p. Morys ap J. chwith = J. Watkin &c.
IL. fihangel kefynd y llys ymlienydd : p. Ph. ap ho: ap ʃ.
goch = J. / Elis &c.
- 740 *Betws yn Elfel v. m. pentre y nant* : p. Rikart ap ho: = ʃ. &c.
Sir y Flint—Maylor Sayssnec
- 759 Syr To: *Hanner* ap Ric: ap Gr: ap Jangkyn
- 760 Gr: ap Morgan goch ap Gr: ap ʃer: voel . . . ap Rys ssais &c.
- 761 To: *Dwmoc* hen ap ʃ. ap D. domoc . . . ap R. ssais &c.
Ph: ap Mad: ap ʃ. ap ʃer: ap Mad: ap Meilir &c.
- 762 p. Ryc: ap Mad: ap ffn ap Edn: = Rob. / J. / llekv &c.
ʃer: go3 ap Edn: ap Mad: ap Gr: ddv &c.
- 763 *Sir garnarvon* : Rob: ap Mred: ap hwlkyn lloyd &c.
p. Ho: ap ffn ap ho: ap ʃer: = R. / Gr: / ʃerr: &c.
- 764 Tudur ap D. ap Rob: ap D. ap Rys &c.
Ilwydiarth y Mon : D. ap Gfm ap D. ap ʃ. ap ho: &c.
- 765 Ho: y varf ap ffn ap ho: ap ʃer: ddv &c.
p. ffn ap tudur ap D. = R. wynn / ʃ. V'n / ʃ. dec &c.
- 766 p. ho: ap ffn ap ho: = R. / gr: / ʃer: &c.
p. D. vychan ap D. llwyd = kwnws / gwladus &c.
- 767 ffn ap tudur ap ʃ. ap gr: Engion &c.
- 768 Ric: O. ap Ric: ap O. ap tudur vychan &c.
k. twrkelyn : Harri ap R. ap ʃ. ap ffn chwith &c.
- 769 p. J. lewys ap Huw ap ffn ap hwlkyn = Huw / watykyn &c.
talybolion : p. R. ap ffn ap hwlkyn = J. / Rob: &c.
Harri ap R. ap ʃ. ap ffn chwith
Menai : Ric: ap Mred: ap thomas ap mred: &c.
Rys ap ho: ap R. ap ffn ap D. ap ʃ. wyddel
Tindaethwy : J. ap O. ap tudur vychan ap gfm &c.
- 770 IL'n ap ʃ. ap Rys gethin ap Gr: vychan &c.
Dr Morus Glyn a W. Glynn meib Rob: ap Mred: ap Hwlkyn &c.
D. ap Edn: ap ho: ap kyn: ap Edn: &c.
- 771 Rydd3 ap D. ap ʃ. ap Edn: ap Gr: ap ffn ddv
Huw ap J. ap ho: ap Robin ap Gr: ap Gfm &c.
- 780 *Henwe hwbol or ssirryddion a fu ynn ssir Ddinbech ol yn ol.*
John ssalusbury squyer	Dr. Ellis
syr J. ssalusbury marchoc	Edward Almer
syr John Pulston marchoc	Robert pulston
John pulston tir mon	1560 Robert flechyer
1545 John Owen	Thomas ap Morus
Robert ssalusbury (o Ruge)	Robert ap Hugh
John Edwardes	Geffrey Holand
Kydwaladr ap Morus	John ap 'Tho: ap Wm:
Rob. Wynn ap kydwaladr	1565 Edward konwey (o fryn-
evryn)
1550 Doctor Elis	Hugh pulston
John lloyd o ʃal	ffowlk llwyd
William moston	ʃeuan lloyd o ʃal
Edward Almer	Doctor Elis
Robert Massi	1570 Robert pulston
1555 ffowlk lloyd	Edward Almer
Thomas bclot	

- ssymwnd thelwal
 Doctor Elis
 Rob: Wynn ap kydwladr
 1575 syr John ssalbri
 Edward Johns
 John Wynn ap William
 peers holand
 Thomas Morus
 1580 John Prys de derwen
 Owen brierton
 Edward hughs (Receavor)
 1600 ʒeuan lloyd o ʒal
 Peers Owen
 1585 Harry Parry
 W. Wynn ap J. Wyn ap W.
 Wylliam Almer
 Owen brerton
 Edward Eyton
 1590 Edward Theloall
 Thomas Powell o Horsley
 ffoulke lloyd
 782 *Siryfion sir feirionydd er penn ismvdwyd y siryfion*
 Elisav ap Morvs
 siangkyn ap J. ap ʒ. vychan
 John Powys
 Robert salbri o ruc
 1545 Ric: mytyn
 Lewys ap Owen
 Doctor Elis Prys
 Rys vychan ap Wm:
 Robert salbri o rvc
 1550 ʒeuan ap D. llwyd
 J. ap Huw ap ʒeuan
 Doctor Elis Prys
 Edwart ystanle
 Ric: Mytyn
 1555 Lewys ap Owain
 Doctor Elis Prys
 Rys vychan ap Wm:
 ʒeuan ap D. llwyd
 John salbri o rvc
 1560 Edwart yetanlai
 Hw Pilstwn
 ʒeuan ap D. llwyd
 Gr: Glynn o bwll helic
 Hughe Nanney
 Henry ap ʒ. lloyd
 Gr: Wynn o Lanrwst
 1595 Thomas Wynn ap Richard
 David Holand
 St Robert Salusbury
 Edward Brereton a marw
 wnaeth 28 Mehevin 1598
 a *Robert Sontley* a orffen-
 nodd y fwyddyn allan
 Thomas Price o blas yolyn
 1600 William Middleton
 Owen vychan
 David Holland
 Edward Eyton
 John lloyd or vaynol
 1605 kadwaladr wyynn or voylas
 John gwynn o Wyder
 ʒeuan Meredith
 Morgan Broughton
 Hugh gwyn griff
 Sir Richard Trevor knight
 1565 Elisav ap Wm: llwyd
 John Lewys Owain
 Gr: Glynn o bwll helic
 Doctor Elis Prys
 Pirs salbri ap pirs
 1570 Owain Wynn ap J. Wynn
 John ʒerwerth
 John Wynn ap Elisav
 John Lewys Owain
 Doctor Elis Prys
 1575 Rolant ap J. ap hww
 ʒeuan llwyd ap D. ap J.
 J. Wynn ap kadwaladr
 J. salbri o ruc
 Doctor Elis Prys
 1580 John Prys o Gogerddan
 ʒeuan llwyd o ʒal
 Rys Hwvs
 Ric: ap Hw ap ʒeuan
 Doctor Elis
 1585 Peers salbry
 John Wynn ap kadwaladr
- 783 *Siryfion sir GARNARVON er pann yssmvdwyd y siryfion*
 Jemwnt llwyd a marw
 [wnaeth] Gr: ap Rob:
 Vychan ai gorffenodd
 Wiliam ap Wiliam
 Sir Ric: Bwklai
 John Pilstwn
 1545 John Wynn ap Mred:
 Hw Pec
 Sir Ric: Bwklai a marw
 wnaeth ai vab Sir Ric:
 Bwklai ai gorffenodd
 Gr: ap Wm. ap Mad vychan
 J. ap Rob: ap ffin ap ʒthel
 1550 Sir Ric: Bwklai yr ail
 John Wynn ap hww
 Hw Pec

- William ap William
Gr: ap W. ap Mad: vychan
1555 Morvs Wynn
Grvff: dds [= Davis]
John Wynn ap Mred:
sir Ric: Bwklai yr ail
Doctor Elis Prys
1560 John Wynn ap Hvw
Rob: ap Hvw
Wm: glynn lliwon
Gr: glynn o bwll helic
Gr: dds
1565 William Herbart
Sir Rys Grvffydd
Wm: mostyn o vostyn
Tomas owain
Morys Wynn
- 784 *Hynn a fu o siryfion yn sir FON er penn newidiwyd siryfion*
1541 Rolant Grvffydd
Sir Ric: Bwklai
J. ap R. ap Il'n ap Hwlkyn
Wm: Bwklai o Borth aml
1545 Rydderch ap Dd:
Ric: Hantwn
Rolant Grvff:
William Lewys
D. ap R. ap D. ap Gfm
1550 Hvw Pec
Sir Ric: Bwklai
Rolant Grvffydd a marw
[wnaeth] a Rys Tomas
ai gorffennodd
Tomas Mostyn hen
J. ap R. ap Il'n ap Hwlkyn
1555 Tomas Wllams or ddisserth
Robert Bwklai
W. Lewys o bryssaddfed
Lewys ap Owain ap mevrice
Sir niklas Bagnol
1560 Sir Ric: bwklai yr ail
Morvs Grvff: yr aer
Owain ap Hvw o vodeon
- 1570 Edwart wynn ap Wm:
Ric: Mostyn
Gr: dds.
Rys Tomas
Rolant Pilstwn
1575 Ricard Pec
Edwart Konwy
Morvs wynn
Ric: vychan ap Rys vychan
Morvs kyffin
1580 William Tomas
William ap Morvs
John grvff: ap W. goch
Thomas Mostyn
J. Wyn ap Hughe ap Ric:
1585 J. Vachan ap Rob: Vachan
Thomas Madrin
- Rys Tomas
Sir Niklas bagnol
1565 J. Lewys or chwaen
D. ap R. ap D. ap gwiliu
Ric: Hweit or bw mares
Rolant bwklai o borthaml
sir Ric: bwklai
1570 Lewys ap O. ap mevrice
W. Lewys o bryssaddfed
Ric: Owain o benn mynydd
John Wynn ap J. ap John
To: Mostyn ap W. mostyn
1575 Edw: konwy o fryn Evryn
Owain Wds
Doctor Elis Prys
W. Tomas ap R. Tomas
Owain ap Hvw o vodeon
1580 Hvw Hwvs
John grvff: ap W. goch
Ric: Hweit or bw mares.
Thomas Glynn llivon
morys kyffin
1585 Doctor Elis
John Gruffyth
- 785 *Sirryfion ssir y fflint yr pann newidwyd sirryfion.*
1541 Syr Roger Pulston
Pers molton
Sir Tho: Hanmer hyna
Sir J. Holford
1545 Rodyff lloyd
John Edw: hyna or Wavn
Harri konwy.
John Gr: o Gaerwys
Sir John ssalbri
1550 Sir John Massi
John Davis
Pers Mostyn hyna
- Richart Grafner
Sir Tomas Hanmer janga
1555 Raph dotton
Sir Roger brerton
John Gr: o gaerwys
Wmphre Domok
John aer konwy
1560 Wm: Hanmer or ffens hyna
Wm: Moston hyna
John Trevor Trevalvn
Harri Parri
Wm: Moston ap pers

- 1565 John Gr: o Gaerwys
William Moston hyna
Roger brierton
Roger Pulston ap sir Edw:
J. Trevor Trevalvn
- 1570 Sir Tomas hanmer jangaf
Wm: Moston hyna
J. Gr: o Gaerwys
Pers Mostyn Jevangk
Roger Pulston ap Roger
vychan Pulston
- 1575 Lancelot Bostok
Win: moston ap Pers
John Edwardes Janga or
Wavn
To: Moston ap W. Mostvn
Raph Ravenscroft
- 1580 Harri ap Harri
Roessier brvwtwn
Pirs grvff: o Gaerwys
syr Hwv siomle
John Hanmer
John aer konwy
- 1586 John Hope
Tho: Mostyn of Mostyn
W. Hanmer Jevanck
Piers Mostyn "
- 1590 Piers Grvff: o Gaerwys
John Lloyd cr Vaynol
Roger Bruerton Jevangk
Jevan Edwards o Lvnden
Wm: Thomas grvff:
- 1595 Thomas Ravenscroft
Robert Davies hyna
Wm: Hanmer ap Wiliam
[later Sir]
Roger Puleston Janga
Thomas Evans
- 1600 John aer konwy
William Dymock
Roger Salusbury o varch-
egrygg
John Lloyd or Vaynol
George Hope
- 1605 Sir John Conwey
Sr T. Hanmer ap Sr J. II.

Brycheinioc.

- 787 To: ap Gwallder hafart ap Jankin H. &c.
Mad: ap ho: ap Mad: ap trahayarn ap Mad: &c.
J. ap Gfm ap D. ap Gfm vychan &c.
- 788 To: ap Harri ap Ric: ap J. ap Henrri &c.
To: ap Rob: ap Ho: ap J^r: ap Gronw &c.
Rob: Winstwn ap Watkyn ap tomas ap J. &c.
IL. vrynach—glan bryn hvan: p. J. ap J. ap Roger = Ro: &c.
- 789 *IL. mikangel nant bran*: p. Rychart ap Rych: = R. / Sisli &c.
- 790 *IL. Vel nant bran*: p. Gfm ap Ho: = Ho: / Morgan / Jan &c.
Aberysgyr—Mair a chynydd: p. T. ap D. = D. / Elisabeth &c.
- 791 p. Reger o Hergest ap Rych: = Mastres Elisabeth / Ann &c.
- 792 p. Ho: ap Enion o *nant nichlada* = Mad: / Gr: &c.
kilyrch ynghaer Engion: Tho: ap Gr: ap J. ap D. &c.
- 793 *Mechain*: Ho: ap D. ap Mad: vychan &c.
- 794 D. ap J. ap Dakin benllwyd
- 795 *kaer Engion*: syr J. ap Mad: ap D. ap tudyr &c.
Mechain vwch goed: p. J. vychan = D. / Morys &c.
- 796 *k. Engion*: J. ap J. ap D. llwyd ap J. vychan &c.
J. ap ffn ap Mred: ap Gfm Powys &c.
- 797 *k. Engion*: Rob: ap J. ap Owen ap Mred: llwyd &c.
- 798 Harri ap Harri ap Edm: Jarll Richmwnt &c.
- 799 Pedigree of *Henry viii* traced back to *kadwaladr vendiguid*.
- 802 Rob: Syttyn ap J. Syttyn ap Syr Edw: S. &c.
V trallung ymhowys: J. ap Mad: ap kadwgon Gwenwys &c.

Sir Dre Valdwyn:

- 803 Edw: gray arg: Powys . . . ap John o Charlilton
- 804 Homfre lloid ap D. lloid ap syr gr: v'n &c.
- 805 *hegidva*: Tomas lloyd ap huw lloyd ap kad: &c.
D. lloid ap D. ap Mathew ap kadwaladr &c.
- 806 Jthel goch ap Madog ap bleddyn ap kynvyn: &c.
Gr: deuddwr ap O. ap mevrie ap kynvyn &c.
D. ap gr: ap Ririd ap llywarch &c.

- 807 O. ap J. ap ho: vychan &c.
 808 Merched Ho: sselyf, 7. Gethin, Griffri ap allo, Engion distain &c.
 809 meib 7. ap O. ap 7. teg = J. / a D. lloid &c.
 811 Rob: lloid ap D. lloid ap Ho: ap J. &c.
 812 (*Y garth*): Homffre ap J. Wynn ap gr: ap Reinalld &c.*
 814 Harre ap Mred: ap Tudur ap 7. voelgrwn &c.
 Morys ap tomas ap Mred: ap Tudur &c.
 815 Owen ap Morys ap 7. ap D. ap Mred: &c.
 816 Oliuer ap to: ap Rice ap D. lloid ap D. &c.
 817² Reinallt ap J. wyn ap J. ap 7. vychan &c.
 p. Gr: ap Mred: ap D. = D. lloyd / Mred: lloyd / O. &c.
 M^r Gr: lloyd persson IL. vylling ap hww ap Mad: &c.
 p. O. ap Mred: ap D. lloyd ap Gr: = to: / Wm: / Olifer &c.
 818 O. ap lewys ap O. ap Mad: ap 7. &c.
 Manavon: p. J. ap Mred: = 7. / Edw: / a D. &c.
 Mochnant: Gr: ap J. ap 7. ap gr: &c.
 Jach gwr o bowys: 7. ap adda ap 7. &c.
 Ystrad marchell: p. D. ap O. ap 7. ap Mred: &c.
 819 Gr: *karon* ap 7. ap gr: ap 7. ap Mad: &c.
 p. Edw: ap Tudur ap Gronw = Engharad / 7. ssabel &c.
 Rys ap D. ap 7. thel ap 7. ap Mred: &c.
 820 Rich: ap Edw: ap R. ap D. ap 7. &c.
 D. lloyd ap Mred: ap 7. ap Gr: &c.
 821 *Deuthor*: Edw: ap D. ap Gr: ap Madog &c.
 822 Gr: lloyd ap J. ap Jenkin vychan &c.
 823 Y doctor Owain pwl ap D. vychan ap D. ap Adda &c.
 syr Richart Pwl ap Geffre pwl ap D. vawr &c.
 Hww ap J. ap D. llwyd ap 7. ap Gr: &c.
 824 *Arwystli*: J. y glyn ap morus ap Jankyn &c.
 Wilaston: Tho: *Williams* ap Reinallt ap W. ap D. &c.
 J. go3 ap D. ap Gr: lloyd ap D. ap ho: ddu &c.
 825 Wilkoc *Mowddwy* . . taid katrin g. Huw bwrch tad
 J. Bwrch arg: mowddwy
 Rys ap D. ap 7. ap to: ap D. gam
 J. ap 7. ap D. go3 . . . ap Mad: ko3 o Vowddwy
 826 p. syr Ric: herbart ap Sir Ric: H. ap W. tomas &c.
 kaer Engion: p. 7. lloyd ap Bedo = D. / 7. / J. &c.
 827 7. ap 7. ap Mred: ap 7. ap powys &c.
 828 *Powys*: kydwladr ap O. ap D. ap Adda . . o gegidva
 Mred: ap Adda moel ap Gim . . ap Maelgwn kerri
 J. ap Mred: ap Gim . . ap meilir gryc &c.
 829 D. lloyd ap Mred: ap 7. ap D. llwch &c.
 IL. rhayadr—nann ffyllon: Gr: vychan ap lewys ap D. &c.
 830 g. Mr Robert o *Chavigne* = alis v3 to: ap Rog: v'n &c.
 831 Rikart ap Mred: ap Rydd3 ap klatri &c.
 kydewain: D. lloed blaenav ap To: &c.
 832 *IL. urin ynghyfelioe*: p. Huw ap 7. ap D. lloyd = J. /
 Mred: / Ric: &c.
 833 *kemais ynghyfelioe*: p. Gr: ap Gim ap G. Derwas = Ho:
 Wyn / Rob: / Moris &c.
 834 *tre vachynllaith, kyfelioe*: Ho: goch ap Gr: ap 7. &c.
 kemais: p. Gim ap bedo ap gvttto ap deio ap Mad: &c.
 835 p. 7. ap deio bwl = Owen / Ric: / D. / Mallt &c.

* With additions from *Llyfr Iŷuan brechva* and *llyfr John wyn unllawioe* in original hand.

- 836 *Darowen ynghyfeilioc* : Edn: ap Gr: ap ho: ap ffn v'n &c.
 „ p. ho: ap Morys ap ƒ. llwyd = D. / Gfm / Rys &c.
- 837 *IL. Bryn mair* : p. gfm ap ffn ap Gr: = Rys / ffn / ƒ. goz &c.
 „ p. R. ap ƒ. ap D. llwyd = To: / kad' &c.
- 838 *Ty Dewi* : Rissart argl: Escob dewi ap D. ap gron: &c.
 p. ƒ. ap ffn ap ƒ. ap Engn = D. / Marged &c.
- 839 ffn ap Gr: ap ƒ. ap Engion ap D. ap Ph: &c.
- 840 & 116 *IL. Bryn mair* : D. ap ƒ. ap D. gethin ap gr: &c.
- 841 *IL. idlos* : p. Morys ap D. ap ffn = Gr: / Marget / Elen &c.
IL. ddinam : p. hww ap Morys ap Edn: = J. / ƒ. &c.
- 844 *Penn Egoes* : p. Morys ap ho: ap ffn = D. / ƒ. / ffn &c.
Penn Egoes : p. Morys ap ffn ap ƒ. = ffn / ƒ. / D. / J. &c.
- 845 *IL'n* ap ƒ. ap Mred: ap ƒ. goz ap Gr: &c.
Dolgelle : p. Lewys ap Owen = J. Wynn / huw / Edw: &c.
- 846 *IL. idlos* : O. ap Mred: ap ffn ap ffn gymro = Ho: / D. &c.
- 847 „ p. O. ap Morys ap D. ap Gr: = D. / Mred: &c.
- 849 *Karno* : Ho: ap ƒ. ap D. ap Mred: = D. llwyd / ƒ. / To: &c.
- 850 Gr: ap Mred: Vychan o veilienydd &c.
Arglwyddiaeth Rys ap Tomas barwn kaeryw, arg: *IL.*
 sadwrn a chegyrwavn a chitssaen / Emlyn / a chilkenin
 ac Aber acron, *IL. Rystryd* a chloegin a *IL. gybi* / arg:
 Gwibli a *IL. dimwr* ynhir Gwyr. See Pen. MS. 131, p. 295.
Vrien Reged jarll Reged / bren: y Gogledd ac ysgotland /
 arg: kydweli &c. llyfr Ieuan brechfai / ai dowaid
Dehavbarth :—
- 851 Syr Rys ap Tho: ap Gr: ap Nikolas ap ffylib &c.
- 852 *Kadwgon ddu* / gfm dew / bedo chwith / ho: y vronn a ƒ. ddu
 = meib D. ap ho: ap meilir
IL. Gathen : Mr Rys To: mab syr W. To: ap Rydderch
 J. Dwnn a Lewys a ho: = p. Stivyn ap D. ap ffn ap ph: &c.
Kastell gwis : syr J. Wgon ap syr J. Wgon &c.
- 853 *Gogerddan* : Rychart ap Rys ap D. llwyd ap D. &c.
- 854 Mr Robert Chwitne ap Cwnstans ap syr Rob: &c.
 Richart Hakled a thomas Hakled ai merched
 p. syr J. bwrch = Elisabeth g. W. newpart &c.
- 855 p. IL'n ap ho: v'n o vrycheinioc = D. gam and his descendants
- 856 Edw: ap Ho: ap ƒ. lloyd
- 857 *kadwgon* ap Gr: Dwnn ap flylip Dorddu &c.
 p. Ho: ap ƒ. ap Mad: ap ƒ. gethin &c.
- 858 syr Water Herbart ap arg: W. Herbart jarll Penfro &c.
 syr Roger Vychan ap To: v'n ap Watkyn v'n &c.
- 859 *IL. ymddyfri* : D. ap Ho: ap Rydd3 ap R. ap Ph: &c.
kydweli : Gr: Dwnn ap O. D. ap Rob. D. ap Gr. D. &c.
- 860 p. Ho: ap Gr: ap kadw' vychan = ƒ. a ƒangkyn
 syr John Wgan o Wistwn ap J. Wgan Esq: ap syr Harri &c.
- 861 *Treflech*, Carm:—Gr: ap ƒ. ap Ho: ap Engon &c.
klydai : p. ƒ. lloyd = Gr: / Rydd3 / Morgan / Lewys &c.
 syr Jamys ap O. ap Gr: Wilkoc ap ffn ap O. &c.
- 862 *Henffordd* : Syr J. Pris mab R. ap Gfm Gwynn ap ffn &c.
 Gr: ap Rys ap D. ap to: ap ffn ap D. &c.
 ffn ap tudur ap Gfm ap Engn: ap Gfm &c.
Brycheinoc : J. ap Gfm ap D. ap Gfm &c.
- 863 syr James o kroft ap Ric: kroft &c.
keintyn yn sir H. ffordd—y kurt yn *Hergest* : Jarlys fychan
 ap Jamys &c.
- 864 *IL. Dewi vrevi* : p. Gr: ap trahaiarn ap siankin goch &c.
IL. bister ymylienydd gordd faeloc : p. siamys ap R. ap D. &c.

- 866 Mred: ap Morg: ap ho: ap ffylip &c.
kemais—penvro: syr Jamys ap O. ap Gr: ap Wilkoc &c.
Aber teivi: Rydd; ap R. ap Mred: ap O. arg. *y Tywyn* &c.
vwech aeron ddu ynehevbar: Mred: ap ffin ap *ŷ*. ap ffin &c.
- 867 *plas mawr yn y baili brith ymlwy merthyr kynoc*: p. D. ap
 Gfm ap to: &c.
- 868 *ll. dyvaelog y plas yn y bevtyn*: p. To: ap D. ap to: = D.
 lloyd / Lewys &c.
Brycheinioc:
- 870 *ŷ*: ap gfm vychan ap J. ap gfm &c.
 Siankin hafart ap to: hafart &c.
- 871 ll'n ap Morgan ap *D. gam* ap ffin ap Ho: v'n &c.
- 872 To: ap Jankin ap Mad: ap Rychart fawr &c.
 Edw: ap Gfm ap *ŷ*. ap Morgan ap D. gam &c.
- 873 John Walbi ap Jankyn Walbi ap Gfm W. &c.
 Hobgyn awbre ap *ŷ*angkin awbre ap Morgan A. &c.
- 874 J. ap Roger ap J. ap *ŷ*. ap ffylip ap ho: gam &c.
 Ho: ap Morgan *or fforest* ap R. ap Morgan &c.
- 875 Gfm ap Morgan ap Rys ap Ho: ap D. &c.
 Ho: ap gfm ap ho: ap Gfm Dew &c.
- 876 To: ap Morgan ap O. ap Mred: ap Rychart &c.
- 877 p. Wm: Evtyn ap J. ap J. ap Elis Eyttn &c.
- 878 p. Rob: pulston ap syr J. Pulston ap J. P. hen &c.
- 879 & 888 p. J. Pulston ap pirs P. ap J. P. tir mon &c.
- 880 p. Roger vychan ap syr Edw: pulston ap Syr Roger P. &c.
 p. To: bulet = Edw: / To: / Huw / John &c
- 881 p. J. pris o Eglwysec ap Edw: ap R. = Edw: / J. / Ric: &c.
- 882 Mam. J. lloyd o *ŷ*al = katrin v3 J. Edw. hen &c. &c.
- 886 p. Edw: ap Rys ap D. ap gfm o Eglwyssec = J. pris / Ric: &c.
- 887 p. J. Evtyn ap J. ap Elis E. o *ŷ*rmyn v3 syr Rog: kynaston
 p. J. Pulston ap J. Pulston hen = J. / Wm: / Rob. &c.
- 889 *llwyn On*: p. Roger ap Rob: ap J. ap Rob: &c.
- 890 p. D. lloyd ap To: lloyd ap Ho: ap Morys = Edw: / To: &c.
 p. ssiamys Eyton o *Eytton* ap ho: E. &c.
- 891 p. Elis ap Rich: ap ho: ap Morgan ap *ŷ*er: &c.
 p. J. Brochdon o *vrockdon* ap Rondyl B. ap *ŷ*. go3
- 893 p. W. ap Wm: ap Gr: ap Robin o Wynedd &c.
 p. W. Hanmer o ffennys ap *ŷ*angkin ap Gr: &c.
- 894 Wmffrey Domoc ap Rondyl ap tomas domoc &c.
 p. John yong ap Gr: yong ap lewys yong &c.
- 895 p. Wm: lloyd ap Wm: ap J. ap Ric: &c.
 p. Morus Wynn ap ffin ap *ŷ*. ap ho: o voelyrch = Ed: / To: &c.
- 896 p. Edw: ap Roger ap J. ap Elis Evttn o Riwabon &c.
- 897 p. Roger Roydon ap W. Roedn ap J. Roydn &c.
 p. Roger Deka ap D. deka vychan ap J. Deka &c.
- 898 p. Rob: ap Gr: ap ho: ap Gr: ap *ŷ*er: &c.
 p. Huw ap J. ap *ŷ*. ap deicws or llanerch rugoc &c.
 p. ll'n vychan ap ffin ap Mad: foel &c.
- 899 Roger ap J. ap *ŷ*. goch ap D. go3 &c.
 p. Rys ap *ŷ*. ap ffin ap ho: ap kyn: &c.
 p. Owen brierton ap J. brierton ap Edw: B. &c.
- 900 J. ap J. ap Mad: ap *ŷ*. ap Mad: &c.
 To: ap J. ap Mad: ap Gr: ap Rys &c.
- 901 p. D. ap Mathe Wynn o drevor ap D. ap Edw: &c.
- 902 p. J. Sonlli ap Rob: sonlli ap R. Wynn o sonlli &c.
- 903 p. J. ap W. ap D. Evtyn ap ffin ap Eden: &c.
 p. Rob: ap J. ap D. ap *ŷ*. &c.

- 904 p. lanelod lloyd ap W. ap Gr: ap Jollyn &c.
p. Rob: lloyd ap Jëuan lloyd ap Mred: &c.
- 905 p. yr Arg: Rys ap Gr: ap Rys ap tewdwr &c.
- 906 p. J. ap J. go3 ap bady o Ruddallt = Rog: / D. &c.
- 907 p. Tudyr ap R. ap. Gr: ap J. ap ðn &c.
p. Rob: ap J. ap D. ap Robert &c.
- 908 p. J. ap J. ap Robert ap Gr: ap ho: &c.
p. Pirs pulston = J. / Harri / Wm: / J. / Roger &c.
- 909 p. Elisise ap W. lloyd o *benllyn* = W. llwyd / Rol: / J. Wynn &c.
p. Wmffre ap Huw Gwynn o Edeirnon = Huw / Rob: &c.
p. Gr: y Glynn ap Edn: ap Gr: = Rob: / Edn: / To: &c.
p. Rob: ap D. ap Gr: ap Rob: ap Gr: ap bleddyn &c.
- 910 p. Edw: Pulston ap Syr Edw: pulston &c.
- 911 *Ilwydiarth ymhowys*: p. Ho: vychan ap ho: ap Gr: &c.
- 912 p. Raff brochdyn ap Morgan B. ap Jer: go3 &c.
- 913 p. Mr Edw: Gr: ap Syr W. Gr: o Sian v3 Sr J. pilstwn
p. Syr W. Gr: (1) o Sian ystradling, (2) o Sian v3 Sr John
pilstwn hen.
- 915 Table of the descendants of *kynvrig Evell*
- 916 p. Rob: Wynn ap kadwaladr ap Morus Gethin &c.
- 917 p. Eliz: v3 Rob: ap Edw: o John ap Jthel wyn &c.
- 917 & 929 p. Lancelot bostok ap Rob: bostok o churton &c.
- 918 p. Morgan ap tomas ap ho: ap Gr: ap Rys &c.
- 919 p. To: tanad ap J. lloyd vychan ap J. lloyd &c.
p. Rob: tanad ap J. tanad ap J. lloyd o Aber tanad &c.
- 920 p. J. trevor o *Wigynt* ap Edw: trevor hen &c.
- 921 *Il. ssilin ynghynlleth*: p. tho: lloyd ap D. lloyd ap ho: &c.
- 922 *Trefalun*: p. J. trevor ap J. ap J. ap Ric: trevor &c.
- 923 p. Ho: ap Rys ap ho: vychan = R. / W. lloyd &c.
p. *T. mostyn* ap Ric: ap ho: ap J. v'n = Wm. / Ric: / hugh &c.
- 924 p. Edw: Erllys ap J. Erllys ap J. ap Edw: &c.
- 925 (*Vrondeg*): p. D. ap Ho: ap Edw: ap Mred: &c.
- 926 *Ruc*: p. J. Salbri ap Rob: S. ap peers ap J. ap to: &c.
- 929 p. Mred: ap Ric: ap J. ap Edw: ap Rys &c.
- 930 *Gwerssyllt*: p. J. ap D. ap Rob: ap . . . D. ssytton &c.
- 931 p. J. ap Edw: ap D. ap J. ap ssiankin &c.
- 932 p. J. ap ho: ap Jëu: ap ðn . . . ap Engn: Go3 o *Sonlli*
p. Gr: ap Edw: ap Morgan a *frymbo*
- 933 p. Edw: Johns o *blas kadwgon* ap J. ap D. &c.
p. J. Wyn ap Rob: sergiant ap D. ap Gr: o *Groes voel* &c.
- 934 p. Edw: trefford ap Rob: ap Edw: &c.
p. J. Roedn ap J. Rodon vychan o *Jsshoed* &c.
p. Mad: ap ðn ap griffri = ho: / J. / Jer: Dd: &c.
- 935 *Ilai ac Emral*: p. Mr Rog: pulston ap Rog: P. ap Sir Edw:
ap Syr Roger
p. ssandde ap Elidir &c.
- 936 p. huw pulston ap syr J. p. o *lwyn y knottie yn abymbr* &c.
p. tudyr ap Rys Sais ap Edyn: ap llowarch &c.
p. ac wyron Owain ap bleddyn = yr hen Jer: / tho: &c.
- 937 p. ac wyron ðn ddv ap gr: = Mred: / Annes &c.
- 938 p. ac wyron Mad: llwyd ap Gr: ap Jer: voel = D. &c.
- 940 p. Edyn: gam ap Jer: voel = Jer: ddv &c.
p. Madoc llwyd ap Jer: Voel = Gr: / gwladus &c.
- 941 p. Ris ap Gr: ap Mad: llwyd = Edw: / Gr: / D. a *Mred: ap Rys* &c.
- 942 p. Gr: ap ðn o *blwy gurwam* ap edyn: llwyd &c.

MS. 129 = Hen: 455. PEDIGREES by GUTTYN OWEN and others. Paper; 8 $\frac{1}{2}$ x 6 inches; 152 pages; half calf.

There are several hands. Pages 14-134 are by Guttyn Owen and must have been written in or after 1500 (page 97); pp. 4-13 are in a hand slightly later; pp. 141-51 belong to MS. 138 below. "John ap Wylham ap John pie y llyfr yma" (p. 45). This man apparently wrote pp. 1-3 as well as some marginalia. The copyist of MS. 138 evidently used this MS. (pp. 97, 102 & 49).

- 1 **ŷ.** ap Res ap D. ap gr: llwyt ap heilin vryrch &c.
- 2 bwrneyd terwen brav tores
byrig mawr lle bv rowiog tes &c. Anon
- 3 gr: llwyd ap madoc ap D. ap madoc &c.
- 4 Arthvr ap vthvr ap kwstenin ap kadvor &c.
koel Godeboc ap Tegvan . . . ap Seth ap Adda
- 5 Maxen wledic ap fti ewyrth Elen &c.
- 6 Gortheyrn Gwrthenav ap rrydeyrn ap dehevvraint &c.
kystenin ap kadwr ap gwrlais iarll kaer loyw
Maylgwn gwynedd ap kaswallon llawir ap Enion &c.
kadwaladyr vendigaid ap kyswallan
- 7 & 19 Madoc ap Gr: Maylawr ap Mad: ap Mred: ap Bleddyn &c.
- 8 plant Brychan Brycheiniawc ap korvniawc &c.
- 10 *Tair gwelygordd saint*: p. Brychan, kynedda wledic, a
chaw o brydain
p. kyndrwn = Elvan powys, Gwion, kynon &c.
p. O. dirmic = kornen, Gwion, Sidin, kaiad &c.
p. kaw o *dwrkelyn* = dirmic, kilid, Bangaw &c.
- 11 p. Egri o *Datybolion* yn oes vaelgwn g. = Nudd, Ronyn &c.
p. llowarch hen = Gwyn, Morvdd, pyl &c.
Ym i bv kyd vaen hailion . . . a heno irwy vy hvan LPch hen
- 12 p. Kenav ap koel godeboc = padran, Grvst &c.
p. ac wyron grüst = Meirchion, Oliuer gosgorddvawr &c.
p. kynwyd k'dion ap kynvelin ap athrwys = klynno eiddvn
p. athrwys ap Mar ap kenev = kynvelyn, pabo p. p. &c.
- 13 Gwrgi a fferedvr meib Oliver gosgorddvawr &c.
Rydderch hael [p. 21] ap Tudwal ap keidio ap Dyfnwal hen
- 14 *Jach brenhinoedd lloygyr*: St. Edw: gonfessor &c.
- 17, 18-20, 24 p. rrys ap tewdwr = gr: / ho: / rrydderch &c.
p. Mred: ap pleddyn ap kynfvyn = Mad: / Gr: &c.
p. kadwgon ap pleddyn = Madoc &c.
- 18 p. Edwin ap gronw = Owen a vchdrvd ac ewerydd
seisyll ap dyfnwal o *went vchaf*
- 19 p. Gr: ap kyan o v3 lychwyn o *lann beulan*
- 20 p. ac wyron kynvarch ap Meirchion = llew / rron / vrien ac
anarawn arch escob llydaw
- 21 p. ŷlon hwylvawr or gogledd = Helgi ac elvedan
Pedigrees of Rydd3 Hael a Morgan mwynfawr, Gwydion
astrvs ac Emael ados, Jevaf a Chenav, & Gwythyr.
p. Don o arvon = gwydion, samsson, amaethon, ŷdwal, evyd,
Elystan, Kyan, Hedd, adien, elawc, ac ariandrod
p. Math ap Mathonwy o arianrrod = lleu* llaw gyffess, Dylan
ail ton, a blodevwedd
- 22 p. Kenedda wledic . . hyna mab oedd [?tybiav] a marw vv
kyn dyfod i dad ai vrodyr or gogledd ŷ wynedd ymynnev gwodvn
y bv varw / Meirion meirionvdd ap tybiav ap kvnedda ar anodd

* This MS. reads "llen," but older MSS. read more correctly lleu & nant-lleu
The same mistake is made in Rynon 10 lines lower down on the page.

rryngtho ai ewythrydd ac yni rran ydoeth *kantref mriovdd*
 Arwystl ap k. ac afas *kredigion* Dvnod bioedd kan: *dvnodic* =
 kym: arddvwy ac eifionvdd Edyrn bioedd *Edeirnion* Mael bioedd
 kym: *Koleion* nyffryn klwyd Dogfael b. *kym: Dogveilin* Ryuon
 [bioedd] dyno *rryfontoc* Oswael b. *osweilion* Einion yrth b. *kaer*
Einion Gwron . . . tad kyuwal karnhwch kynyr a meilir . . a
 vvant ill tri gyda chyswalldan llawir i gefnder yn gyrv ygwyddyl
 ffichdiaid o fon ac i difanasant yn llwyr pan laddodd kyswalldan
 llawir vyrgi* wyddel yn *llam y gwyddyl* ymon

23 & 25 p. O. gwynedd = fer: a Gwenllian

p. Rodri mawr ap Essyllt = anarawd, kadell, Mervryn &c.

27 p. Jago ap Jdwal ap Mevric ap Jdwal &c.

31 *Gwhelyth diheubarth*: Rys ap Gr: ap R. ap Tewdwr &c.

G. arllechwedd vchaf: Jarddvr ap trehaearn ap kynddelw &c.

G. gwerth rrynnion: Kadwallon ap Madoc ap Jerth &c.

32 *G. Powys*: Gr: Maelor ac O. v'n ac Elisav p. Madoc

G. arwystli: Ho: ap Jeva ap ywain ap trehaearn &c.

G. morganaue: Jerwerth goch ap Mred: ap pleddyn &c.

„ Morgant ap karadawc ap Jestin &c.

33 *G. gwent*: Morgant ap Ho: ap Jer: ap ywain &c.

G. Dyved: Ywain ap Elen vj lowarch ap hyveidd &c.

34 *G. kadelling o gegidva ymhowys*: Gwynn ap gr: ap beli &c.

G. benllyn: Meirion ap llenwew ap kaev &c.

G. merionvdd: Kynan ap brochwel ap ednyved &c.

G. arddvwy: Bleiddvdd ap kriadawc ap sennawl &c.

35 *G. rros*: Ho: varf vehinoc ap karadawc &c.

G. dogveiling—D. klwyd: Kowrvd ap Elaeth ap elgrd &c.

ffwyth killin—meib vchelwyr: Hwva ap kynddelw &c.

ff. killin ymortyn o vaelawr: ssanddef hardd ap karadawc &c.

36 *ff. aelan*: Eniawn ap gwalchmai ap meilir &c.

38 *ff. gwyr Pentraeth*: Geraint ap tegwared ap kynvarch &c.

39 *G. gwyr rros iv ff. Edryd*: Ednyved vchan ap kynwric

G. aron: Kynferth vchan ap Kyf: ap Morgenav &c.

40 *ff. kollwyn*: Merwydd ac eginir ac Edynyved=p. kollwyn &c.

ff. penllyn: Ririd vlaidd ap gwrgenav ap kollwyn &c.

41 *Jstvlas—s. Dinbech*: Rys ap edryd ap Jnethan ap karwed &c.

h. vchalet: p. hedd ap olunawc = Mendyr, gwrgia gwillonon

G. D. klwyd: Kowryd ap kudvann ap alaoc wr &c.

Gwhelythav y mars Maelawr a sswydd y wavn oll.

42 Tudvr trevor ap ynnyr ap kadvarch &c.

ff. trefawr: Jevaf ap addaf ap awr ap Jevaf &c.

ff. nanhevdwy: Jer: voel ap Jer: vchan &c.

ff. Maelor hymraec: kynwric ap Riw allon ap dyngad &c.

43 *ff. llannerech banna*: Jonas ap gronwy ap tudyr &c.

ff. bortvn ymaelawr: D. ap karadawc hardd ap gwrydyr &c.

ff. tref alvn: Evnydd ap gwenllian vj R. ap marchan &c.

ff. cutvn a sonlli ac erddlys: Elidir ap R. ssais &c.

44 *ff. dudlyst yn ytraean*: Jdon ap R. ssais ap Edynyved &c.

ff. s. y drefuen: syr W. pefr ap gronwy ap Tud: &c.

ff. deuddwr a mechain: syr Rob: powys ap gronwy &c.

p. Gr: ap gwenwynwyn ap ywain kyvelioc &c.

G. kae Ho: a chrevddyn: Jer: goch ap Mred: ap pleddyn &c.

45 *G. edeirnion a dinmael*: p. Ywain bro kyntvn ap Madoc &c.

G. Nannav: Kadwgon ap bleddyn ap kynvyn &c.

* “serigi wyddel yn llan y gwyddyl y mon,” Pen: MS. 130, p. 13.

- G. hynllaith*: Einion ap Madoc ap Mred: ap pleddyn &c.
G. tegaingl: Gwin ap gronw ap Rodri ap ho: dda &c.
 46 *th.* " Edynywain bendew ap kynon veinad &c.
XV llwyth gwynedd: Gwerydd ap rrys &c.
 47 *V brenhiniaeth kymry*: Yngwynedd Gr: ap kyanan &c.
h. y kroesvaen: ssyr roesier* o kinast a ph: a Jankyn &c.
 49 *Powys wenwynwyn*: Gwraic syr roesier = Esabeth v3 Hari
 iarll tangkyrffil ap Jan v3 edwart o charlton arg: powys &c.
kynwyd kefyn blaidd hynllaith: Kyhelyn ap Rûn ap enion
 evel &c.
 50 *hynllaith*: Gronw ap engion ap seisyllt &c.
 51 " p. feu: vychan ap J. gethin ap Mad: &c.
 52 " Gr: ap J. gethin ap Madoc kyffin &c.
 53 " p. Mad: ap Jer: goch ap feu: voel &c.
 54 " p. gr: ap edyn: ap Jer: = Ho: a rrys a Mred: &c.
 55 *Ed'n a dinmael: rrandir O. brogyntyn*: p. R. ap D. ap ho: = Ho:
 57 " " D. ap tudyr ap ywain vychan &c.
 58 " " Gr. ap D. ap R. ap J. ap ðin ddu &c.
 59 " " p. D. ap J. ap Engn: ap gr: at ðin &c.
 60 " Mam J. ap Engn: = danglwystyl v3 rryd3 ap J. ll'd
 62 & 132 *Swydd inbych*: g. syr To: o salbri yw sioned v3 W. v'n
 63 " " g. Hari o salbri yw Margred v3 Gr: ap R.
Deheubarth: Syr rrys ap tomas ap gr: ap nigolas &c.
Powys Wenwynwyn: Mer: ap addaf moel ap gwilym &c.
Maelor saesnec:
 64 *Johon o hangmer* ap Jankyn &c.
 67 Gr: ap Morgan goch ap gr: ap Jer: voel &c.
 To: domoc ap J. ap D. ap To: &c.
 68 ffylip ap Mad: ap Jevaf &c.
 70 p. richiart ap Mad: ap ðin = Rob: / John / llevgv &c.
 71 p. Jankyn ap Jerth vychan = Morvs / Jank: / lewys &c.
 72 p. edyn: ap ho: = gr: / D. / Ho: &c.
Maelor kymraec:
 73 Ho: ap gronwy ap J. ap gronwy &c.
 74 W. Evtyn ap Johon ap Jamys &c.
 76 John ap Elis ap J. Evtvn
 77 J. plstwn ap J. ap Mad: ap rrobert &c.
 79 W. ap D. ap gr: ap D. ap ðin ap D. &c.
 83 D. ap ðin ap D. ap ðin ap mad: voel &c.
 ðin ap D. ap Jerth ap Mad: ddu ap gr: &c.
 Morgant ap D. ap rrys ap gr: ap Mad: llwyd &c.
 84 *Jal*: ðin vychan ap Jolyn ap Jevaf ap Mad: &c.
Powys W.—Ho: ap Engn: o vochnart ap kyfnerth &c.
Traean—s. kroes *Oswallt*: Edw: a J. = p. Ho: ap Engn: &c.
 85 D. o holbais ap J. goch ap D. ap Jerth &c.
 86 D. ap Engn: ap Mad: koch ap D. &c.
 D. ap Ywain ap Jerth ap Hwva llwyd &c.
 87 Tomas ap D. ap To: ap kynwric &c.
Powys W. ar Traean: D. llwyd ap Mer: ap ðin &c.
 88 *V traean*. Einon vychan ap Edyn: ap Jerth &c.
 D. ap gr: ap Engn: ap gfm lydan &c.
Nanhevdwy: p. ðin ap addaf ap D. ap J. &c.
 89 " J. trevor† / Risiart / gwenh'r = p. Edw: ap D.
 90 " Johon Edwart† ap Jerwart ap J. ap addaf &c.

* Died ?1517.

† "Died 1493."

‡ "Died 1498."—W. W. E. Wynne.

- 92 *Kynllaith* : p. Morvs ap ƒ. gethin = Ho: / R. / g. D. sae &c.
 94 " p. gr: ap edyn: ap ƒerth = Ho: / R. / a Mered: &c.
 " R. ap. D. ap To: ap D. ap. ƒin &c.
Abertanad : ƒ. ap D. llwyd ap gr: ap ƒ. vychan &c.
 95 *Maelor k.*—Rob: ap Edw: ap Ho: ap ƒin &c.
 97 *ƒal a threvor* : D. ap ƒ. ap ƒer: Escob (IL. Elwy 1500-03) &c.
Gwyddelwern : p. Elisav* ap gr: ap Engn=tudyr / gr: ll'd
 102 *Pengvern a bostvn* : Risiart ap Ho: ap ƒ. vychan &c.
 105 *Trevor* : Edwart ap Ho: ap ƒin ap addaf ap ho: &c.
 106 *Maelor k.*—p. ƒin ap Edyn: ap gr: ap ƒer: &c.
 107 " Edw: ap D. Jankyn ap Mad: ap D. &c.
 " p. D. evtyn = Mr Rob: / gr: / J. &c.
 " Edw: ap Ho: ap ƒin ap ƒer: ap gr: &c.
 108 " D. ap ƒin ap edyn: llwyd ap ƒer: vychan &c.
Yr hob : p. Morus ƒwngk ap Jankyn ap ƒer: &c.
 " Gr: ap ƒ. ap Mer: ap gr: ap ƒin &c.
 109 Mad: ap ƒ. ap Mad: ddv ap ƒ. goch ap ƒer: &c.
Ystrad alvn : D. llwyd ap pleddyn ap gr: &c.
 110 " Niglas ap deigws ap gronw ap gr: &c.
 111 " Gr: goch ap gr: ap kadwgan &c.
 " ƒthel wyn ap nigolas ap gwyn &c.
 112 *Teg't* : ssyr Ho: / Jankyn decaf / ƒthel anwyl=p. dai ap ƒthel
 114 " To: argl: abad Dinas basing ap D. pennant &c.
 115 " Mred: ap Mad: ap gr: Maelawr &c.
 " Ho: ap tudyr ap ƒthel vychan ap ƒthel llwyd
 " p. ƒthel vychan = ƒthel berson IL. evrgain | D. per-
 son kilgain / a ƒin person Chwitffordd
 116 rrys ap kynwric ap rrobert ap pleddyn &c.
Mon : Mastyr / W.† ap W. vychan ap ƒim ap gr: &c.
 117 " Meistyr Hvw Morgan ap Mered: ap D. ap R. &c.
 118 " p. ƒin ap Hwlgyn ap ho: ap ƒerth ddv &c.
 " ƒ. ap ƒim ap ƒthel vychan ap Mad: &c.
 119 " D. ap ƒim ap D. ap ƒ. ap ho: ap kynwric &c.
 " Ho: ap ƒin ap ho: ap ƒer: ddv ap ƒer: &c.
 120 " Tudyr ap D. ap rrobert ap D. ap rrys &c.
 " Ho: ap rrys ap ƒin ap D. ap ƒ. wyddel ap Mred: ddv &c.
 " ƒthel ap Ho: ap ƒin ap D. ap ƒeuan Wyddel &c.
 121 *Merionydd* : D. ap Mevric vychan ap ho: sselyf &c.
ƒal : D. llwyd ap Tudyr ap ƒeu: ap ƒin ap gr: &c.
 123 *Mon* : Mred: ap tomas ap Mred: ap kynwric ap Mred: ddv &c.
 124 " O. ap tudyr vychan ap ƒim ap gr: ap ƒim &c.
 126 " ƒ. ap ƒim ap ƒthel vychan ap Mad: &c.
 127 " ƒim ap ƒin ap ƒ. ap gr: ap D. ap gr: &c.
Arllechwedd vchaf : W. ap gr: ap rrobin ap gr: ap ƒim &c.
swydd inbych : p. gr: v'n ap gr: ap D. goch = Ho: koedmor &c.
 128 " p. ƒ. llwyd ap gr: ap gronw = gr: vychan / R. &c.
 129 " p. ac wyrou Ho: koetmor = Johou / Mevric &c.
 130 " p. ac wyron rrys gethin ap gr: vychan ap gr: &c.
 131 " p. ac wyron gr: leia = ƒ. / yngharad &c.
ƒal : p. ƒ. ap ƒin ap gr: llwyd ap Mred: &c.

* "Died 1489."—W. W. E. Wynne.

† "The MS. was doubtless written before Mich^s 23 Henry vii as in that year Master W.^{ap} W. Vychan was appointed chamberlain of N. Wales, and in this MS. he is merely styled as above without any notice of his being then chamberlain. He was also knighted."—W. W. E. Wynne.

132 *Hyweni*: Tomas o salbri *ai vrodryr* Hari / J. / Rob: / *ai chwiorydd* elsbeth g. Hvw konwy / sioned / kwnstans / a chatriog

134 Gr: ap J. goch ap J. ap Mad: a briodes m; pleddyn ap Jthel llwyd &c.

* * * * *

The pages following belong to Pen. MS. 138=Hen. MS. 111.

141-51 John ap W. ap J. ap D. ap Jthel vychan &c.

MS. 130 = Hen. 124. *Genealogy*: Paper; about $7\frac{3}{8} \times 5\frac{3}{8}$ inches; 152 pages—margins slightly injured and last leaf imperfect; wanting beginning and end; first half of the xvth century; bound in pig-skin on which the original elegantly stamped cover is glued.

1 p. Ywain gwynedd = Jer: drwyndwn (p. 9) / maelgwn &c.

2 & 11 p. kydwaladr ap gr: ap kyan = kadvan &c.

4 *Mewn tri lle y deijd arglwyddieth wynedd o gogel* vn. . . vv ystradwel v3 gadvan . . . y trydydd lle vv esyllt v3 gynan p. gr: Maelor = Mred: / Ywain &c.

7 p. ac wyron Rodri mawr=merfryn / mevrig &c. See MS. 129 p. 23.

11 yr argl: rrys ap gr: ap Rys ap tewdwr &c.

p. kvnedda wyledic i vab hynnaf a (fv) varw kyn dyvod i dad ai vrodryr or gogledd i wynedd ymynydddev gododvn | y bv varw meirion meirionydd &c. See MS. 129, p. 22.

13 Elystan glodrudd ap kyhelyn ap ivor &c.

14 Hari viii ap Hari seived &c.

16 Ywain brogvntvn ap madoc &c.

24 D. ap mevric vychan ap ho: ap selyf ap mevric llwyd &c.

30 p. D. [ap] jthel vychan ap kynwrig &c.

32 To: yr argl. Abad ap D. penant &c.

36 Nikolas ap deikws ap gronw ap gr: krach &c.

Gr: goch ap gr: ap kadwgon ap Jer: &c.

38 p. Gr: vychan ap D. goch ap D. ap gr: &c.

p. J. llwyd ap gr: ap gronw o varged v3 Gr: v'n &c.

39 p. Jëuan llwyd a wenhwyvar v3 vevrig llwyd = mali &c.

p. ac wyron Ho: koedmor = rys / J. / egon [= einon] &c.

40 tudyr ap ffn vychan ap Jollyn ap Jëuaf &c.

p. ac wyron rys gethin ap gr: ap D. goch = ho: &c.

41 p. gr: leia a Jëuan ag yngharad &c.

42 p. robyn ap gr: ap D. ap madoc &c.

46 ffn ap hwlkyn ap ho: ap Jer: ddv &c.

47 *Maelor kymraec*: Ho: ap gronw ap J. ap gronw &c.

49 Wiliam evtvn ap J. ap siamys ap mad: &c.

51 John ap Elis evtvn ap J. evtvn a D. ac elis a gwenhwyfar gwraig John Edwart &c. See MS. 129, p. 90.

53 John o pyleston ap. J. ap Madoc ap Robert Ric: | syr Roeser pyleston Cf. p. 68 *infra*.

56 Wiliam ap D. ap gr: ap D. &c.

58 Morgan ap D. ap Mad: ap D. goch &c.

59 Morgan ap D. ap rys ap gr: ap mad: llwyd &c.

60 D. ap ffn ap D. ap ffn ap mad: voel &c.

ffn ap D. ap Jer: ap madog ddv ap gr: ap Jer: &c.

63 D. ap ffn ap edn: llwyd ap Jer: vychan &c.

Rob: ap gr: ap ho: ap gr: ap Jer v'n &c.

- 63 D. goch ap ho: ap ƒ. ap ƒn ap gr: &c.
 64 D. llwyd ap tudyr ap ƒ. ap ƒn ap gr: llwyd &c.
 66 syr to: * hanmer ap Ric: ap gr: ap ƒankyn &c.
 68 Rob: ap J. ap Rob: ap Ric ap syr Rob: o puleston. †
 71 To: domoke ap ƒ. ap D. domoke ap D. ap Mad: &c.
 72 Robert ap D. ap gr: ap D. ap badi ap D. goch &c.
 73 p. ac wyron yr argl: Rys ap gr: = gr: arg: Aber teivi a
 cheredigion &c. . . . Yngharad oedd v3 syr morgan
 ap mred: ap gr: ap yr arg: Rys o grisli
 hawdd vyd wawn wryd wen eirian yghaer yngharad v3 vorgan
 llaw rddaur llowrdd arian llwyr orav mereh llwr eira man &c.
 80 Kynvyn ap gwyrstan ap gwaithvoed a briodes yngharad v3
 Ywain ap Ho'l dda &c.
 81 *Rhandiroedd* Gr: Maelor ac Ywain
 82 Mad: ap Gr: Maelor a seliodd mynachlog Lan egwystyl 1200
 &c. iddo i bv 4 mab = gr: argl: *Dinas bran* &c.
 85 Ywain arglwydd *glyn dwardwy* &c.
 88 Rhyvel *Hawis* ai hewythrydd &c. M.C.iiij
 92 Arthur ap vthyr ben dragwn &c.
 93 *Gwhelyth morganwg*: Morgan ap kriadog ap ƒestin &c.
 G. Gwent: Morgan ap ho'l ap ƒer: ap ywain &c.
 G. Dyved: Ywain ap elen v3 lowarch ap hyveudd &c.
 94 *G. Gegidva ym howys*: gwyn ap gr: ap beli ap selef &c.
 G. Penllyn: Meirion ap llenwev ap koed ap donned &c.
 G. Meirionydd: kyan ap brochwel ap edu: &c.
 95 *G. ardudwy*: Bleiddud ap kyradawg ap senanawl &c.
 G. Ros: ho: varf vebinog ap karadoc ap Meirion &c.
 G. dogveiling ynyffryn k.—Kowryd ap elayth ap elgud &c.
 llwyth killin—meib vchelwyr: Hwfa ap kynddelw &c.
 96 & 97 *ƒ. killin ymortn.* sandde hardd ap kyriadoc &c.
 G. D. hlwyd: kowryd ap kavan ap alawc wr ap idic &c.
Illyma gyvri talm o wehelaethav y mars: tudur trefor &c.
 97 *ƒwyth trevor* ƒyvaf ap addaf ap awr ap ƒyvaf &c.
 ƒ. nanhevdwy: ƒer: voel ap ƒer: vychan &c.
 ƒ. maelor G.—kynvric ap rrvwallon ap drugadyr &c.
 ƒ. trefalvn: Hynvdd ap gwenllian v3 Rys &c.
 98 *ƒ. evtvn a sonlli ac erlis*: elidir ap R. sais &c.
 ƒ. dudyston yny traian: ƒddon ap Rys sais ap llowarch &c.
 ƒ. y drewn: syr W. pevyr ap gronw ap tudur ap R. sais
 ƒ. devddwr a mechain: syr Roeser powys ap gronw &c.
 prehnillwyth powys W.—p. gr: ap gwainhwynwyn &c.
 99 *G. kae ho: a chrevddvn*: ƒer: goch ap Mred: ap bleddyn &c.
 G. y deirnon a dinnel: p. ywain brogeintvn ap Mad: &c.
 G. nannav: p. kydwgon ap bleddyn ap kynfyn &c.
 G. kynllaith: enion evell ap Madoc ap Mred: &c.
 100 *G. tegengl*: Edwin ap gronw ap ywain ap ho: dda &c.
 Tegengl: Edynowain bendew ap kyan viniad ap gweithfoed
 gwerydr kyriadoc ap lles llaw ddiawc &c.

Then follow the mothers (and mothers' mothers) of Gr: Evtvn, Gr: o hanmer, Rys ƒevangk ap R. Mechell, yr arg: Rys (101), Gr: ap Rys ay tewdwr, ? ƒankynn (102), Gr: ap ƒn (103), syr D. Hanmer, D. Evtvn (104), ƒ. ap Mred: / Mred: ap gr: ap ƒn, Gr: ap ƒn (107), Rys ap Robert (108), Gr: ap kyan, kyan ap ƒago (109), Rob: ap gr: / Gr: ap ho'l, ho: ap Gr: (110), enion ap gwalchmai (111), Gwrgenav, Gwalchmai ap

* "Died 10 Feb. 1545."

† "The two Roger Pulestons are called Robert. Robert died 1477."—W. W. E. W. Cf. p. 53 *supra*.

Meilir (112), Gr: ap edn: vychan, Edn: vychan, ffn ap edn: (113), D. ap gwenwyn[wyn] (114), O. kyveiliog, Gr: ap Mred: ap bleddyn (115), Mred: ap bleddyn, Bleddyn ap kynvyn, Edn: ap gr: (116), Madog ap ffn, Mad: ap gr: Maelor (117), Gr: Maelor (118), ffer: ap egn: goch, kynvrig evell, ph. ap Madog (119), ffevaf ap Madoc, Madoc ap ffevaf (120), Mred: ap ffn ddv, ffn ddv (121), morgan ap ffer: / Rob: ap John (122), Ric: ap Madog, Mad: ap ffn, Morys jwng (123), Lewys (Jwng), ffer: goch (124), J. trevor (died 1493) a Risiart, ffn ap Ywain (125), Edw: ap D. / D. ap Edn: gam (126), Edn: gam, John edwart ap f. (died 1498), ffer: ap f. (127), f. ap Adda ap ffer: ddv, ffn ap ywain (128), Edn: ap tudur, tudur ap gronw, gronw ap tudur, gronw ap edn: (129), Edn: vychan, f. ap D. llwyd o abertanad (130), D. llwyd, Mad: ap Mred: (131), D. ap ho: / Morys ap f. / Mad: kyffin (132), Mred: vychan, Madog ap ffevaf, Ho: a R. a Mred meib gr: ap edn: / Gr: ap Edn: (133), Edn: ap ffer: goch, Gr: ap ffer: (134), ffer: goch, Madog koch (136).

137 *A brief chronicle: Illyma beth o storia meibion idwal*: blwyddyn o waith meibion idwal oni v varw ywain ap howel xxiv o varw ywain a thra wladychodd kva i vab vj blynedd o auarwy hyd pan aeth ho: ap kadell i rvfain i deilyngv kreirav xix blynedd or pan aeth ho: i rvfain oni bv varw xix or pan vv varw howel hyd waith karnaw ends: er pan ddoeth kred gyntaf gan eletheris bab yni ddoeth gr: yngwystyl a 1040 or pan ddoeth y saeson gyntaf ir ynnys hon yni ddoeth gr: yngwystyl 552 *erblesit uales.*

144 *Illyma jach mathe ap D. ap edw: ap ho'l &c.*

MS. 131 = Hen. MSS. 113 and 414. An important collection of PEDIGREES said to be compiled by GUTTYN OWEN and ffeuan Brechva. Paper; about 8½ x 6 inches; xv and xvth centuries; 308 pages in many hands; repaired; half bound in morocco.

Hand A (pp. 71-138) seems from internal evidence to belong to the middle of the second half of the xvth century. This part is attributed to *Guttyn Owen*.

Hand B (pp. 199-308) has the appearance of an autograph MS. begun at the close of the xvth century (p. 255), and continued during part at least of the reign of Henry VIII. (p. 243). This part is said to be the compilation of *ffeuau Brechva*; but can such orthography be that of a native of South Wales?

Hand C (pp. 13-68) is in two inks, if not in two styles, but it seems to be from the same pen. In the list of English kings, on page 51, the duration of each reign is given except that of Henry VIII., which was inserted by a later hand. This fixes the date.

Hand D (pp. 139-53) is a transcript of some other MS. and was written before 1574 (p. 154).

There are other hands. Pages 1-12, 159-73, 175-76, 193-97, 212, 301, are in the autograph of William Llŷn; pages 155-58 and 174 are in the hand of Simwnt Vychan; pages 177-88 and 271 are from the pen of Robert Vaughan. There are besides marginal entries here and there in various hands.

13 *Bonedd xv llwyth gwynedd ai keinkev: Einion ap Gwalchmai ap Meilir ap Mabon ap jarddwr &c. ends: jarddwr ap diwrlic ap bledres ap Merwydd ap taugno.*

24 (*Henwev merchet Gron: llwyf ap penwyn &c.*)

25 *Bonedd gwehelaethe kymrv*

Deheubarth: Res a gr: ap Res ap tewdwr &c.

gwerthrynion: kadwallon ap Mad: ap ffer: &c.

Powys: Gr: maelawr ap Mad: ap Mred: &c.

26 *Yrwystli*: Ho: ap ffevfa ap ywain

27 *Nanav*: Meibion Mred: ap bleddyn = Mad: a gr: a Ho: &c.

28 *Morganwc*: Morgant ap kyriadawe ap ffestin &c.

- 29 *Gadelling* : Gwyn ap gr: ap beli ap seleff &c.
 30 *Penllyn* : Meiriawn ap llenoddev ap Royd ap danet &c.
Meirionydd : kynan ap brochvaylan ap Edynvaedd &c.
arddwy : Bleiddvd ap kyriadoc ap Jovanawl &c.
Ros : Ho: varyf vehinawe ap kyriadawe &c.
 31 *Dogveilin* : kenwric ap alaeth ap ovlv las &c.
b. Pylant knedda wledic : Tybiawn, Meiriawn &c.
 32 „ *Ywain gwynedd* : Jor a Maelgwn a gwenllian &c.
 38 „ *gydwaladyr vendigait* : chwaer i bianda ap pyt.
 40 *Bonedd twyssogion kymrv* : ffn ap fer: ap ywain &c.
 43 (*meibion ydynyvet vychan* : Tydr, Res &c.)
 44 *Jach howell koetmor* ap gr: vychan &c.
 45 *JACHE GWYR MAELOR GYMYRAEC*—iach dd: Eytton, Rys,
 Mad: / Morgan, llekv, Gwenhwyffar, katrin, ac Eva plant ffn ap Edyn:
 ap Gr: ap fer: &c.
 47 Ho: ap feu: ap gr: ap Mad: &c.
 48 John ap Elis evtvn ap John Eytton ap siamys &c.
b. Robt: ap Edwart ap Ho: ap ffn ap fer: &c.
c. syr Rys ap Rys vychan ap gron: ap Tudr &c.
d. Edw: ap Morgant ap dd: ap Mad: &c.
 49 *meibion John ap O. ap Tudr Vychan* : Wm: / Owain, lewys &c.
 50 dechyre dyn tra syn trais ovydd &c.
b. Pvm achos yssydd i vrddassv merch ymylaen mab yn gynta
 Merch a wnaethbwyt o vewn paradwys &c.
c. Nest vj gr: ap Adda ap gr: ap Mad: &c.
d. John llwyd abat glyu egwestyl ap dd: llwyd
 51 List of English kings from Wm: the Conqueror to Henry VIII. &c.
 52 *Jal* : Tudr ap gr: ap Res ap Edyn: &c.
 „ Gr: ap gr: ap ffn vychan
Tegaingyl : Thos ap Res ap gr: ap ffn ap gr: benvras &c.
 „ Ho: ap Gr: llwyd ap Mred: ap Res ap ffn &c.
 „ Jthel ap feu: Vychan ap f. ap folyn &c.
 „ Thos ap Edwart ap gr: ap bleddyn &c.
 „ Res ap Elis ap Res ap gr: benvyras &c.
 „ Tomas ap Rys meibion mwyndec ap bel &c.
 „ Gr: ap f. ffn vychan ap feuan &c.
 53 „ Mad: ddv ap Rirrit ap ffn ap Owain &c.
 „ elis John a thomas meibion Harri ap ken: &c.
swydd ddinbych : feu: ap Mad: ap Res ap Jthel &c.
 54 *Yr hob* : Johon ap Mad: ap feuan ap Mad: &c.
 „ Ric: Jwng ap Morys Jwng ap Jankyn &c. also p. 143.
ymaelior gymraec : dd: ap ho: ap feuan ap gr: &c.
 Rob: ap gr: vychan ap gr: ap feva &c.
Tegaingyl—*iache gwyr ysydd ynoes y brenin harri vj*
 55 & 149 Abat dinas bassing—Thomas penant ap D. P. &c.
 56 & 149 syr hwel ap y dai ap Jethel ap ken: &c.
 Dd: ap Jthel ap Cona ap Jthel ap ken: ap bleddyn &c.
 Dd: ap bel ap tvtvr ap adda goch &c.
 57 *sir von—cymwt talybolion* : feuan ap Dd: ap Mad: ap dd: &c.
 „ Ho: Res a ffn meib feu: ap Ho: ap D. ap Ho: &c.
 „ Wm: ap gr: ap Res ap Mad:
 „ ffn ap gr: ap ho: ap Mad: ap dd: &c.
llwydiarth : Res, Wm: / dd: llwyd=meibion D. ap Gfm ap f. &c.
 58 *D. kylwyd* : Dd: Jal ap tudr ap ffn vychan &c.
 „ Gr: ap John ap Mad: ap syr Jthel ap gron: &c.
howryt : Wm: / O. / lewys &c. meib J. ap O. ap tudr vychan &c.
y lleghwedd vchaff : Jach syr W. ap syr W. ap W. ap gfm &c.

59 *Tri lle y daliwyd arghwyddieth Wynedd ar gogail* : Vn vfff
ystrawavl v3 gadvan ap Evda &c. — Cf. MS. 180, p. 4.

b. Gwladvs v3 syr dd: gam a briodes syr Rogier vychan &c.

c. meis Gr: Vychan ap gr: ap dd: goch, a meis Hwel koetmor

60 *Jach Harri viii* ap harri ap Jemwnt &c.

64 & 74 *Jach Arthvr* ap vthvr bendragon &c.

65 Elen gethin verch gydwan ap dd: &c.

b. Mam gr: vychan o gayo oedd v3 syr gr: llwyd o Wynedd &c.

66 *swydd Dinbych*—Mred: ap J. ap Res llwyd &c.

b. *kyrenydd krist ai geraint*

67 *Jach John* ap Dd: holant ap gr: ap D. holant &c.

b. Dd: anwyl a Jëuan ap Res ap gr: llwyd &c.

68 *Nan konwy* Mred: ap Jëuan ap Rob: ap Mred: &c.

„ „ Res wyn ap dd: ap Jankyn ap D. ap crach &c.

Ilaw Guttyn Owain.

71 Tudyr ap ywain vychan ap ywain hen ap gr: ap ywain ap
bleddyn and his descendants.

72 *kyff kymwd edeirnon* :—gr: a Jër: plant ywain brogvntvn

73 gwraic leionel oedd elisabeth v3 Wiliam bwrch jarll wlster &c.

b. John ap egn: ap Jolyn ap Jër: ap ffn &c.

c. Jëuan ap y kethin ap Mad: ap dd: &c.

74 *Jewryd* ap kynyr o gaer gawch y mynydd

b. Robyn llwyd ap gr: ap gronwy ap heilin &c.

77 Beli mawr ap Mynogan ap pabo ap arth avael &c.

b. Mam wenwynwyn ap O. kyveilioc = gwenllian v3 O. Gwynedd &c.

c. Ednywain bendew ap kynon ap gwrydyr &c.

d. Meilir ap hū ap llowarch goch &c.

78 D. goch ap ho: ap Jëuan ap ffn &c.

b. D. llwyd ap Tudyr ap Jëu: ap ffn &c.

79 *Ilma y brif Jach o baladr yn myned hyd addaf o vrenhin-
llyth talaith aberffro yng wynedd.* Then follow the pedigrees of
Il'n ap Jërwerth, Rodri mawr, Gr: ap kynan, Ywain gwynedd, Gr: ap
ffn, Gr: ap Rhys tewdwr & Ywain ap tomas ap rrodri ap gr: ap ffn
ap Jër: drwyndwn.

81 *Talaith ddinevwr* : Kadell ap rrodri, Ho: dda, Rys Vychan ap
rrys gryc, Rys ap Mred: & Maelgwn v'n ap maelgwn ap yr arg: R. &c.

82 *Jach vatkaval—tywysogion pywys* : Bleddyn ap kynvyn, his
ancestors and descendants.

83 *Gwehelyth Pywys* : Gwenwyn[wyn] ap Ywain kyveilioc &c.

b. Gr: Maelor ac ywain vychan ac elisef plant mad: ap Mred: &c.

d. Ednywain benndew ap niniad &c.

e. *Gwehelyth edernion* : Ywain brogvntvn ap Madoc

f. *G. kynllaith* : kynwric ac egn: meis Mad ap Mred: &c.

g. „ kadwgan ap bleddyn ap kynvyn &c.

84 *G. y mars* : Tudur trevor ap membyr ap kavroch &c.

b. *G. maelawr* : kyn: ap rriwallon ap dyngad &c.

c. *G. nanhevdwy* : Jër: voel ap Jër: vychan &c.

d. *G. arwystli* : Gollwyn ap ednywain ap bleddyn &c.

e. Ho: ap Jëuaf ap Ywain ap trehaiarn

85 *vn or xv llwyth* : Einnvdd ap gwenllian v3 Rys ap marchan &c.

b. *G. bortvn* : Sanddef hardd o vortvn ap karadoc hardd &c.

c. *Mon* : Hwva ap kynddelw ap kwnws &c.

86 Maredudd ap rrotpert ap llowarch ap trehaiarn &c.

b. Kadwallon ap mad: ap kadwgon &c.

c. Maredudd (? ap Ho) ap mred: ap bleddyn &c.

d. *Gwehelyth Morganwc* : Morgan ap karadawc ap Jëstin &c.

e. Gr: ap Jëvor ap mevrice vychan . . . o *sainheydd*

87 *G. Gwent*: Morgan ap ho: ap fer: ap ywain ap gr: &c.

Illyma y rrai a vv o arthur hyd vaelgwn

b. G. kegidva: Gwynn ap gr: ap beli ap selyf &c.

c. edn: ap morien (*vel maxen*) ap kadgwr &c.

d. Rikart ap mred: ap rrydderch ap bletri &c.

88 *G. karedigion*: Kynan ap brochwain ap edn: merionydd &c.

b. G. ardudwy: Bleiddiad ap karadoc ap gwniawl &c.

c. G. d. kloyd: Kowryd ap elaeth ap elgud glas &c.

d. G. rros: Hywel varyf vehinoc ap karadawc &c.

e. kowryd ap kadvan ap alaoc wr ap fddic &c.

f. llwyth aelan: Jarddur ap mor ap tegeri ap aelan &c.

g. Gwynedd: Einion ap gwalchmai ap meilir &c.

89 Gronwy ap gwion ap rrys goch ap sanddef &c.

b. kadwallon ap madoc ap Jdnerth ap kadwgan &c.

90 *G. ardudwy*: Gollwyn ap tangno ap kadvael &c. plant yr gollwyn hwnn = Merwydd, eginir, gellan, ag edn: &c.

b. Gwyr plwyf bedd kelert a ddon o gwynn ap eginir &c.

c. vchelwyr gwinionydd a ddon o D. ap kadwgon ap genillir &c.

d. gwyr ardudwy a ddon o Jarddur ap diwryc ap bletrus &c.

91 *G. Penllyn*: Ririd vlaidd o benllyn ap gwrgenav &c.

b. gwehelydd gwynedd: Meibion llywarch ap pran ap dinawel &c.

92 Ednyved vychann ap kynwric ap fer: &c.

b. Jarddur ap trehaiarn ap bod ap kysgenn &c.

c. Jeuan ap egn: ap gr: ap ho: ap Mred: &c.

Weithian Jr ysysswn am Jachev Jeuaingh y rrai y sydd yn yr oes honn o gwbl or ddwy wynedd

93 Wm: vychan ap gŵm ap gr: ap gŵm

94 Robert ap Jeuan vychan ap mad: ap ho: &c.

95 Plant Jeuan llwyd ap gr: ap gron: ap ho: &c.

b. Plant sion ap rrys ap ho: koetmor &c.

96 *llyn: Plant* (1) gr: ap ho: ap mred: ap syr Ho: y vwyall

(2) syr ho: egn: ap syr ho: (3) Jeuan ap gr: ap ho: &c.

98 *Nannav*: Plant mevric llwyd ap mevric vychan &c. = Ho: selyf, gr: derwas, a gwenhwyvar & their descendants.

99 *kymwd keinmeirch*: gr: ap feu: ap dd: ap Mred: ap fer: &c.

100 *ſt. k. lliwon*: plant Hwva ap kynddelw = fer: ap hŷ bledrus &c.

b. feu: ap gŵm ap Jthel vychan ap Mad: &c.

101 Y meistr Huw morgan ap Mred: ap D. ap rrys &c.

102 plant Jeuan ap gr: ap Mad ap ririd &c.

b. Johon hanmer ai vrodyr edwart a Richiart meibion Jankyn hanmer ap syr Dd: ap ffylib &c.

104 Y maestr siambrlen gwiliam vychan ap gŵm ap gr: &c.

b. Jeuan llwyd ap dd: vychan ap D. ap Jthel &c.

105 Kyn: ap Mred: ddv ap gron: ap Mred: &c.

106 dd: a gr: plant rrys ap feu: ap hŷ ddv &c.

107 Jon ap dd: llwyd ap ho: ap tudur &c.

b. Dd: holbais ap feu: goch ap dd: ap fer: &c.

108 *Henwaw gwledydd* (1) y dwyrain, (2) y dehav, (3) y gorllewin, (4) y gogledd. *America is not mentioned.*

b. kaer dorobren = k. gaint, k. garadawc = salsbri

109 *gwehelyth gwerthrynnion*: Kadwallon ap mad: ap fer: &c.

b. llwyth kellin: Huva ap kynddelw ap kwnws ap killyn

c. Arthen ac Jddon brodyr vnvam sanddef &c.

d. Gron: ap morgant ap Jdgwyn ap egn: &c.

e. Meilir ap Huva ap llowarch goch &c.

110 Bleddyn ap evream ap Jthel ap drahaiarn

b. Brenhialul ap trehaiarn ap magloc dda &c.

c. O. ac edn: meib kadrod ap Jevaf &c.

c. Pedwar maib rrys goch ap sanddef &c. = gwion, gron: &c.

d. Pedwar mab Jardur ap mor = betrus &c.

d. rrys a meilir a thegwared meib: kadwgon ap bleddyn &c.

111 *Merched brychan*: Gwladus . . . Gwenvrewy gwraic gadrod kalchvynydd a dreisiodd tynnwedd vagloc yn rrydav tynwedd / Eleri gwraic karedic &c.

Santesav—merched brychan: Golev yn *llan hesgyn* yng went / Gwennddydd yn *hywyn* meirionnydd . . . Elived *yingorseawl* / keindec *ynghaer godolawr* . . . Kenedlon yn *y mynydd kymorth* . . . dwynwen yn *ll. ddwyn* y mon &c.

112 Tair gwaig *Vrychan*; (2) Tair gwelygordd saint Y. B.

c. *Plant kaw*: Dirmic, Dilid &c.

d. *P. kyndrwyyn*: Eluan pywys, kynon, Gwion &c.

113 *P. ywain dirmic*: kornenn, kwyn

b. *P. Egri o dalebolion yn oes vaelgwn*: (Nvdd), Ronyn &c.

114 *P. llywarch hen*: Gwen, Morudd &c.

b. *P. Kynvarch ap meirchion*: Illew, Aron, vrien &c.

c. *P. kenav ap koel godeboc*: Padarn, grwst, garmon &c.

115 *P. Jdno* ap meirchion ap grwst: Mevric a Mabon.

b. Helygawc ac elvedan meib Jlon hwyllawr or gogledd.

c. Elidir mwynvawr ap grwst priodawr &c.

d. Rydderch hael ac ardderchrud a morgan mwynvawr meib Tudwal tutelyd.

e. Gwyddien astrus ac ennael meib degr ap dyfnwal hen

f. *Plant Don*: gwdion, samson, Maethon, Jdwal, hvnawc, evnydd, elestron digant, Glyvaethwy, kynan, hedd, Dien, Eloc, Arianrrod

g. *Plant Mathonwy*: llew llaw gyffes, Dylan ail ton, a blodeuwedd

Bellach ir henwn brant o vrenhinllwyth tywysogion kymry.

116, 37-8 & 142 *rrodri mawr* and descendants

117 & 140 *Gr: ap kynan*

120 & 141 *Talaith ddinevwr*: Plant kadell ap rrodri mawr and their descendants

121 Plant Mervryn, gwriad, Gwyddid, Mevric a Thudwal meibion rrodri mawr.

122 *Talaith vathraval ym hywys* a ddigwyddodd i vledwyn ap k. drwy yngharad i vam v3 mred: ap ywain ap Ho: dda:—Bledwyn ap kynvyn and his descendants.

123 *Ilvna ni gwedi ddwyn ysbysrwydd or tri brenhin llwyth ai hil bellach i dywedwn am welaethav ai plant yn twythav*

124 Plant &c. *tudur trevor* ap embyr = luddyka, dyngad a gronwy

b. Plant *Rys sais* ap edn: ap llywarch gam = Tudyr &c.

c. Plant *Jer: voel* ap Jer: Vychan &c.

125 *Weithian ir ysbyswv o vonedd Jevaingk sydd ynyr oes honn o vewn y ddwy vaelor a swydd y wavn a swydd groes oswallt a swydd y drewen ac elysmer ar mars oll*

Jon hanmer ap Jakyn ap syr dd: ap ffylib &c.

126 Roesser ap Jon ap rrobert ap rrisiart ap syr roesser o plystwn &c.

b. Ffylib ap madoc ap Jevaf ap Jer: ap mad: &c.

127 Gr: ap morgant goch ap gr: ap Jer: voel &c.

128 Tomas domoc ap Jev: ap dd: ap mad: &c.

b. Robert a sion plant rrisiart ap mad: ap hn &c.

c. Edw: a Ho: a Tho: plant Morgan ap Jer: ap gr: ddu &c.

129, 47 & 143 Morus Jwngk a Lewys meib siangkyn ap Jer: V'n &c.

130 *Maclor gymraec*: Ho: ap gronwy ap Jev: ap gronwy &c.

b. Jon 'evtn am siangkyn ap mad ap Jevan &c.

131 *gressffordd*: Dauud ap gr: ap dd: ap hn &c.

- 132 Robyn ap morgant ap Jer: vychan &c.
 b. Ilywelyn ap dd: ap Jer: ap madoc ddu &c.
 133 Morgant ap dd: ap rrys ap gr: ap madoc &c.
 134 Edwart ap dd: ap siankyn ap mad: ap dd: &c.
 135 *Swydd elysmer*: Y maestr roeser, a ffylib, a siakyn, a Wiliam meibion gr: o kinast ap siakyn &c.
 136 Rissiart o watlai ap filib &c.
 137 *Y traian*: Edw: a Jon meib ho: ap egn: goch &c.
 138 *Nanheudwy*: Jon a rissiart meib Edw: ap dd: &c.
 b. Madoc ad Jolyn ap J. gethin ap mad: kyffin &c.

- 139 *Plant kynvyn*: Bleddyn, Rriwallon, gwerydd and their descendants
 140 *Plant madoc ap mred*: = gr: maelor / ywain / elissav / a mared (gwraig Jer: drwyndwn) and their descendants
 141 *Plant gr: ap ũn* ap Jer: drwyndwn &c.
 b. „ *Ricart ap* kydwladr ap gr: kynan &c.
 c. „ *Gr: maelor* = Mad: / mred: / ywain &c.
 142 „ *Jdwal voel* = Jevaf / Jago / mevric &c. and their descendants.
 144 *Yr hob*: Plant gr: llwyd ap gwynn ap gronw &c. &c.
 b. Plant gr: ap ũn ap ynyr = Lewis person gresfordd &c.
 145 *twrkelyn*: D. / gr: / tudr / meib D. ap kyn: ap hwlkyn &c.
 mon: Plant ho: ap ũn ap ho: = R. / gr: / Jer: &c.
 „ J̄eu: ap gŕm vychan ap mad: ap ho: gymen &c.
 146 „ Gŕm ap ũn ap J̄euan ap gr: ap dd:
 „ p. Jer: ap mred ap matusasem [cf. p. 100] = Gr: V'n &c.
 „ Hwv morgan ap Mred: ap D. ap R. &c.
 „ *Ūlys dulas*: Tho: llwyd ap dd: llwyd ap D. ap gŕm &c.
 147 *D. llwyd*: John ap Mred: ap J. llwyd ap ũn goch &c.
 148 „ Syr John ap gr: goch ap syr J. person ll. *gwyren* ap syr D. vychan person ll. gwyven &c.
 150 *tegaingl*: Tho: a chatrin plant Edw: ap J̄thel ap Jer: &c.
 151 „ Syr nicklas ap J̄thel ap D. ap Jer: V'n &c.
 152 *swydd ddinbych*: Mred: ap Dd: ap egn: vychan &c.
 153 *D. llwyd*: R. ap D. ap ũn ap thc: ap D. gam &c.
 b. *Powys*: Syr gr: vychan ap gr: ap J̄euan &c.
 c. *llwyth trevor*: J̄euf ap Adda ap awr ap J̄euf &c.
 154 (Ther was an Earthe quake . . xxvj February . . 1574
 b. Mil a hauner dŭw ner on iaith triswllt ond trossi dwy ymaith
 y krynodd ackw ar vnwaith hyllder fv holl daiair faith *Syr Lewis Gethin*)
 155 *Pvmp plas tomas** ap Ric: ap ho: ap J̄eu: vychan ai harvav:
 (1) Pengwern, (2) tref gastell, (3) Mostyn, (4) tref garnedd y mon,
 (5) y plas ynghloddaith
 159† (*Melienydd*: John dv ap Rolant ddv ap bedo dv
 163 *kolvnwy*: John kolvnwy ap ho: kol: ap mevric ap Mred: &c.
 b. & 167 Owain stiwart ap ho: ap Ph:
 167 *Tref Alvn*: John Trefor ap J. T. ap J. T. ap Ric. T. &c.
 173 A table tracing Ric: Herbert & Edw: thelwal from T. ap Gr:)
 174 A table tracing the “Myllytyns” from Ririd botho
 175 *Keri*: Morys ap Mred: ap J̄eu: &c. &c.
 176 *kilken*: John ffaknallt ap tomas ap elis &c.

* “This Thomas was the first to adopt the surname of *Mostyn* in the time of Rowland Lee bishop of Lichfield.”—W. W. E. W. Pages 155–158 are in the autograph of Simwnt Vychan.

† Pages 159–73 llaw Wm: llyyn

177* (*R. Vaughan's transcript of 'Y LLYFR BYCHAN O VAESMOR o waith a llaw Guttyn Owen'*)

Robt: ap Gr: ap Rys ap D. ap Ho: ap O. Bleddyn &c.)

193 (*Wm: Llyn's Index of proper names [M-W] in the pages following*)

198 sieffre ap Robert ap John ap gr: &c.

"Llaw ŷeuan Brechva."

199 The mothers of IL'n ap ŷer: ap ywain, of Madoc ap Mred: ap bleddyn, and of Mred: and Bleddyn

200 *Plant Ow: Gwynedd*

201 *Maibionn kadwaladr ap Gr:—*kadvan (or ún vam ac Ywain kyvailioc), Einiawn, Mred: goch, a chadwallawn &c.

b. *Plant Gr: ap Cynan* and his Irish kindred

203 The mothers of the sons of Rhodri mawr, of Elidir ap ssannnddef, of Kadwallawn ap Kadvann, of Rún ap Maelgwn, & of Maelgwn Gwynedd

b. *Tri lle y dylyd arglwyddiaeth vyned o gogail &c.*

204 The sons of Rhodri Mawr and their descendants

b. *Dehaù barth: Rys ap Gr: ap Rys ap Tewdwr Mawr &c.*

206 (*Item that Richard worley dyd depart from my howse &c.*

Item that my Lord Barboure dyd depart from my howse the day afore seynt Tho: the martyr.)

208 *Plant yr Arglwydd Rys* and their descendants

214 *Merddin wyllt am ryw ddyn y[dwyf]*

a iag vn wen ai gollengnai (l. 28) ||

215 *Mam Rys ap Maùric oedd v; Jankyn ap ŷeu: is koed kydweli* ap Gr: Dwinn &c.

216 *kilgeran: Jankyn ap gr: . . . ap ŷeu: llwyd &c.*

b. *kastell gwis: syr John Wgan o Wistwn*

c. [*lly*]ma y Ryw lyfrau y ssydd gyda syr ———

31 o vis Mai kyntaf yw y brawd ko; rthyn ||

* *kwaeur y ssydd yndo a 24 dalen ym hob kwaeur —*

y llyfr gwynn o 63 dalen a thri kwaeur o a; oedd —

ar llyfr a elwir twta tew byrr yw a kwaeur ob —

o hen yssgrifen o ymladdau twywyssogion mewn —

* *wled ym aber taivi*

217 The mothers of Gronwy ap tûdûr, of Tûdûr ap Gronwy, of Gr: and Gronwy sons of Ednyfed Vychan and his own mother (p. 218)

b. *Rhodri Mawr divides Wales into 3 "Talaiths"*

219 *syr Rys ap tomas ap Gr: argl: emlyn.* See p. 295 below.

222 *Ty gwynn: Tomas abad y ty Gwynn ap Rys ap arod ap ŷeu: ap Gîm ap ðn ddû . . . ap Rydderch ddû o dal y llynn*

223 *Y velfre: Plant ŷeuan ap tomas ap ŷeuan=Philip &c.*

b. *Plant ŷeuan llwyd ap ŷeuan &c.*

c. *IL. ymddyfri: Plant einion ap gîm gwynn &c.*

224 *Morganwc: Dam Johned Mathau v; domas Mathau &c.*

b. *Plant Rys ap dd: ap ho: vyzan &c.*

225 *uwch aeron: * * * v; domas ap ph: ap adam vyzan*

b. *Tref Lech ar bettus: ŷeuan ap ho: ap dd: ap ho: &c.*

c. *IL. uw; aeron: Dd: ap Gr: ap dd: ap ŷeu: ap Gr: &c.*

226 *Mab ailvyw: Plant Rys ap dd: ap tomas ap dd: &c.*

227 *Gwidigada IL. llawddoc: Rys ap ðn ap Dd: ap einionn &c.*

228 *kaco plwyf kynnwyl: Rydder; ap gîm ap Morgan &c.*

229 *Dyfed*: gwraic Ph: ap Mred: ap Ph: ap Mad: = Joned v3 Jankyn llwyd ap Jēu: llwyd ap Jēu: y3an

b. *uwch aeron*: Gwraic Jēuan ap Lewys ap Hn vy3an = dīnwystl v3 Jēuan ap gwilim ap Hn vy3an &c.

230 *Kynnwyl gaeo*: Morgann (mīkar) ap D. ap gr: vy3an &c.

Gwedy saethū yr afal ar benn Madoc vy3an y vab o [are]h a gorchymyn Mالد Walbri arglwyddes brychainioc ac wedy taro yr aval a diank y mab y daūth mad: ar Kingill dū i gefuder ac y dalyssant hi ac ai krogysant hi ai mab yny thwr ehūn ac yna y doethant ar herw y forest lynn kothi att genedl mam madoc saūthydd &c.

231 *Ilwyl*: Thos ap Morgan ap tomas ap trahaeurn &c.

b. *Glynn tawy*: Dd: awbrai ap Jankyn ap Morgan &c.

232 *Gwidigada argoedus*: Lewys ap D. ap einion ap Rys vawr &c.

233 *Ilannvynydd*: syr John ap am llwyd ap J. &c.

b. *Jss gennen*: Mam Ho: ap Hennri ap gīm oedd ddyddgŷ &c.

c. *Dyfed, Ilann Valdec*: Harri a Hn ap Gr: ap Ywain &c.

234 *uwch aeron*: Plant Jēuan ap Rys go3 &c.

236 *Jachoedd Gwynedd*: Rys Nant mōr mab mred: ap J. go3 &c.

237 Anna mam vair &c.

b. *Dyved*: p. Jankyn llwyd = O., Morūs &c. . . o bwl dyfuch.

c. *heredigion*: Ywain ay J. ap ph: ap Rydderch ap J. llwyd &c.

238 XV *llyth G.*—Ednywain ap Bradwain o vairionydd &c.

b. *Eraill o waed Goryŷchel*: Ridid vlaidd o bennllyn &c.

239 *Gŷyr kyd*: Gr: ap Ednyfed ap aron &c. Sec pp. 288–9 below.

b. *IL. gathen*: Ilaisionn ap ywain ap Wm: ap Rys &c.

240 *Gwehelyth Kao*: John y glynn brawd dd: abad y glynn ap Dd: ap Gr: ap ho: ap Dd: vongam &c.

b. *IL. ym ddyfri*: g. J. ap J. sant = angharad v3 Wallder* ddu &c.

241 *urh aeron y dokdor vychann*: y dokdor John ap dd: ap Rys ap Jankynn ap trahavarn &c. Also MS. 133, p. 106.

242 *Plant Rys ap Jankyn*: trahayarn llwyd ap D. ap Gr: Voel &c.†

243 & 267 *Aber gwili*: Wm: ap J. ap Mred: ap Gīm ap Rys &c.†

b. *Yvelffrey*: Plant Mred: ap Gr: ap Hn ap J. llwyd &c.

244 Plant Henri ap Gīm ap J. ap J. ap Hn = D. a Maestr Morūs yr hwn wr y sydd yn kadw bottelaū y brenin Harri wythfed pan el i hela ac ef a brawf y ddiod a vo yny bottel o vlaen y brenin

245 Rich: flylod o ros a hanoedd o sswydd henffordd &c.

b. dd: goch o *lann gann* . . . Rys ap Mred: o L. beder y velfre &c.

246 *Gwehelyth y kōmbd prved a Myllae[n]*

Plant Ho: go3 ap Gr: ap kad: vychan &c.

247 Rys ap Morgan ap D. vychan . . . ap trahaeurn o ryd olyn

b. Rydd3 ap Ywain ap einion ap llywar3 o L. dailo vawr

c. John | mari girtts o *ddinbyz y pyssgod*

d. Mred: ap ywain or *tywynn*

e. Gr: ap Rys . . . ap elenn v3 Wm: ryd &c.

248 Rissart Morttmer barwu *koetmor* emyl kilgeran

b. dd: ap Hn ap dd: o *gefn Melgoed yngheredigion*

c. Mred: bwl ap gwallter ap Gīm o L. ym ddyfri. See MS. 133, p. 47.

d. Plant kynan ap ho: sais a golles (?) *talacharn* gaun y ffarkod

e. Wallder o Mred: o *vahūdrud* ap hailyn &c.

f. ywain ap kradoc . . ap ysbwys ap golwc ko3 o *lywel* ap baidoc wyllt brenin Jwerddonn

249 Wallder ap gr: ap Jēuan Jsskoed kydweli

tomas o John o *gydewain*

b. Cradoc vy3ann p Gr. velyn ap tegwas v. o *aber gwaūyn* yn yfed

c. g. einion kest = vargred v3 ll'n ap kynnedda . . ap urien Reged

Ynn llyfr Gr: ap dd: einionn y kefaīs yr achoedd hynn

* Also in Pen. MS. 133, p. 100.

† Ib., p. 107.

‡ Ib., pp. 108, 154,

- Bonedd Gwyr kydweli a henynt o vrenhinllwythau dyfed*
 250 p. ac wyron Gr: ap tñ ap gwrgant = kadwgan vawr &c.
 251, 255 Plant fankyn vyzan . . . [ap kadwgan v.] o bennbref
 b. Tomas llwyd ap Gŵm vyzan o lann gennyh
 c. John ap Morgan . . . ap f. fsskoed ap Gr: ddwnn kroesallgwnn
 yn lann y saint yng hyd weli
 d. T. ap D. ap Wm: bwtler y Gr: ryd ystiwart pennvro. See p. 255
 e. John llwyd o L. dailo vawr
 f. Harri growy [o] wyr o blwyf L. dailo verwallt.
 252 John ap D. ap Gr: ap f. V'n o L. genny3 ynglann llychwr.
 ll'n ap Wm: ap John . . ap f. o kefnkoed yn ll. egwad vawr.
 253 John ap D. ap Hennrri o L. dyvaeloc
 John ap Rys o Abergwili
 Plant Gr: ap kad: brawd gr: ddwnn o groes allgwnn &c.
 Wallder v'n ap Morgan ap Rys ap ho: o L. gadoc
 254 Mred: ap D. ap einion ap fankynn llwyd o L. gynn dauyrn
 p. mred: ap Harri ddwnn o bikddwnn ap O. ap Mred: ap henrri d.
 Hùw ryd ap morùs ryd yssydd yn trigio yn ll. ystyfann
 255 Wm: Perod o ysgottbwrch ymyl dinby3 y pyssgod
 Trahaearn ap Morgan o vorgannwe
 Tomas ap ph: ap Mred: ap ph: ap Madoc o gil y sant
 Nest v3 Wallder mam John ap Morgan essgob dewi 1496-1504
 256 John Hoessgynn ap Harri . . . Morgan buelld ap ho:
 Wattgynn go3 ap dd: ap ho: o went
 Plant Hùnydd v3 fer: ap kad: vyzann &c. diwedd kydweli
Ach gwyr o dalgarth: John vain ap To^e vain. Also MS. 133, p. 140.
 257 *Bonedd gwyr o Wernann a goruchel brelad y m^r Hùw ap Mred:*
 259 *Bonedd gwyr fssgennenn ll. dybia micar Maidrym Mastr*
John Gwynn in o batrwnn llanedi syr John Gwynn yw of ap D. ap
f. &c. Mam Hennrri ap f. Gwynn oedd elein Wilssi merch syr
John Wilssi kapdenn dinefwr ac am hynny yr oedd y henrri ap f.
gwynn ddec Mork o rent nny dref ne wydd a chylch llwyn lliw alaw
 261 *Bonedd gwyr llann Onn a Charnŵllonn*: Y maestr D. persson
 ystrad gynnlais mab Gwallder ap f. dew ap ho: &c.
 263 *Bonedd gwyr kydweli a sbydd gaer*: Y maestr Ywain mikar
 llann fssmel mab Gwallder ap Gŵm ap dd. ddù &c.
 264, 273 g. ll'n ap dd: Rùddlann v3 Gr: wyddel ap f. ap Gr: = voel &c.
 Rys llwyd ap Gr: ap dd: vyzan o L. pibwr
 264-5 *Bonedd ystrat tybi*
 ll. gantenn: Y maestr John ap Hennrri. ap R. &c.
 266 Plant Hennrri ap f. ap Gr: &c.
 267 Jeu: ap Gr: ap f. ap Gŵm o vabùdrud
 c. f. yzann ap f. ap einion ap y llwyd o bant ystrad bùc
 268-9 *fazooedd y Mastr Lewys kanntor mynyw oblegyd gwraic*
kadwgan . . o gastell howel yng herdigion eva oedd hi v3 Gr: ap
**Jeu: sais ar3 fagon keredigion*
 274 *ll. dyfaeloc*: John ap dd: ap Hennrri ap f. ap Gr: &c.
 276 *llyma Gann borth dúb lle dechrauwnn Ni o brif fachoed y*
brytannaid a hynn o arch vy arglbyd i am hannrydedusaf vaistr
y Mastr Harri ap Ho: ap Gbállder arch diagonn [? 1496-1506]
sbyd Gaer verdin a channonn ymynyb
 See also p. 304.

* This *fuean Sais* is not given in the *Fasti Ecclesiae Anglicanae* among the archdeacons of Cardigan. From 1432 to 1534 is left a blank in the Duffus Hardy edition of Le Neve.

- b. Tair Gwelygord saint Y. B. ynt* Plant Brychan B. &c.
c. Plant kynnedda wledic: kyredic &c.
 277 „ *Brychann ap koringe brenin* Jøerdon
 279 „ *kaw o brydynn a phlant llybarch hen*
 280 p. (1) *Urien Reged*, (2) *llew ap kynvarch*, (3) *kenau ap koel*
*b. Bonedd heri: Rys ap D. llwyd ap dd: ap einion &c.**
 „ *ƒ. ap Madoc ap gr: ap ƒin sais &c.**
 „ *Adda ap Madoc ap Mred: ap Maelgwn &c.**
 281 *Bonedd sdydd tref esgob: Gr: ap ƒankyn ap ho: ap Gr: v'n &c.**
b. „ bachell dref: ƒeuan ap Gr: go3 ap kadiwan ap Gr: &c.†
*c. „ Gwyr Rōng Gōy a Hafrenn: Mred: ap Ho: blaenau &c.**
 282 „ *Gwyr Pybys: Gr: maelor a Ywain vyzan &c.*
Gwehelyth arwystli: Ho: ap ƒauaf ap ywain &c.
G. Arddwy: Bleddud ap kradawc ap ƒeuanawl &c.
G. Penllyn: Mairion ap llenoddau ap Roed &c.
B. gōyr o vairionydd: Kynan ap brochvaelan &c.
 283 *G. kyfailoc: Gronwy ap einion ap saissyllt &c.*
G. Ros: Ho: varff vehinioc ap kradoc &c.
G. dogvailic: Kynnwrlic ap ƒaleth las &c.
Bonedd einion ap Gwalchmai ap Mailir ap ƒarddūr &c.
B. Hwva ap Kynnddelw ap Kwnws ap kehlyn &c.
 284 *B. Bran: Kadwgan a ƒer: ap llywareh ap bran &c.*
B. gwyr penntueth: Rob: ap mad: ap mailir &c.
B. kyfailoc: Kad: ap ƒin ap Gryfri ap Mred: &c.
 „ *ƒeu: ap Kydifor ap ƒthel ap Mailir ddū &c.*
B. Arwystli: Gr: ap ƒ. ap Kad: ap Gr: ap adda &c.‡
 „ *Tamwn ap dd: llwyd ap ƒin ap Griffri &c.‡*
 „ *Ywain ap Gr: ap ywain moel ap ph: &c.‡*
 285 *G. haer Einionn: Ywain ap Mred: ap dd: ap Gr: vyzan &c.‡*
Bonedd gwyr Mechain: Gr: ap ƒankynn ap ƒin &c.‡
B. g. Mechain ƒss koed: John ap ƒ. ychann ap ho: &c.§
 „ *ƒolhynn ap Mad: vyzan &c.§*
Mechain iŵch koed: Dd: gethin ap ƒ. ap Gr: &c.§
B. g. gegidva: ƒ. ap Mad: ap Kad: wennwys &c.§
B. kwmrod dauddwr: Dd: llwyd ap Mred: ap ƒin &c.§
B. tref wern: ƒ. ap Mred: ap ƒ. ap Mred: ap Gr: go3 &c.§
 286 *B. g. ystrad Marchell: Mred: ap ƒankynn ap Mred: &c.¶*
B. g. tref Wilystann: Kadwaladr ap ywain ap Dd: &c.¶
B. g. o gegidva: Dd: ap ƒeuan ap Ridid ap Maūric &c.¶
B. g. Mochnant is Raeadr: Ho: ap Mad: ap ƒer: go3 &c.¶
 „ *ƒ. gethin ap Mad: kyƒin &c.¶*
B. g. Kynnillech Ywain: Mad: koch ap Mailir ap tangwel &c.¶
 287 *B. g. Maelor G.—John ƒaütynn ap Jamas &c.*
B. g. trefor: Adda go3 ap ƒaua ap Adda &c.
B. g. Maelor S.—ƒin ddū ap Gr: ap ƒer: voel &c.
B. g. o ƒal: ƒ. ap ƒin ap Gr: llwyd ap Gr: &c.
B. o bennllyn: John llwyd ap dd: llwyd ap Ho: &c.
B. g. Mairionydd: Ynyr vyzan ap ynyr ap Maūric &c.
 288 *XV llōyth Gwynedd: Ednywain ap Bradwen &c.*
Gwyr a gyfrifir Gydar XV llōyth: Ridid vlaidd o bennllyn,
 (2) *Yw: ap aldud o dref y ƒynnon—i dad a laddodd kradoc ap alnoc*
brenin penn ar laoc, (3) Tyved ap ennydd argl: tref y ƒynnonn a
chann mwya swydd y ƒlynt

* Also in Pen. MS. 133, p. 111. † Ib., p. 108. ‡ Ib., p. 112. § Ib., p. 113, ¶ Ib., p. 114.

289 *Gwyr ysyd yn dyfod or XV llwyth a elbyr kyd*: Gr: ap ednyfed ap aron &c. (2) D. goch ap Mred: ap adam &c., (3) Syr D. annwyl ap J. ap Gr: &c., (4) Mred: ap Rys ap J. llwyd, (5) *Tegaingl*: Elis ap Rys ap Gr: bennvras ap Gr: vyzann &c., (6) *Mon*: Lewys ap Iŵn ap hwlkyn &c., (7) *Penn llynn*: Einion ap Gronwy ap tudur &c.

290 *Plant kynndrbryn o Lastinwnan ynghaer E * * **: Elian &c.

„ *Gwyddno garanir*: Elfin, Jdris arw, kann

„ *Ho: dda*: einion, Ho: vyzan

„ *Einion o benn karrec*: Ph: ap Ein: ap Mred: ap kad &c.

291 *Bonedd Henrri vii mab Jemwnt* [ap] Ywain ap Mred: &c.

294 Mam tomas ap Iŵn ap Yw: argl: isskoed oedd *wanas* v3 tomas ap robinod kwnstably kastell IL. ystyffann ac a ddauth ar i 21 o vaichr gwnnyn y wressgyn korrws . . ar y ffordd . . kyfarvū ac ef ysbryd Gr: ap R. ap ph: vyzan . . ai lyssenw oedd Gr: *corr y gyngrair* ai ysbryd ef a laddodd Robinod ar y ffordd

295 *Rys ap tomas ap Gr: ap nikolas* marchoc or gartter a barwn Rial ar gaerw ac argl: IL. sadwrn a chygyrwaŵyn a chilssaen ac emlyn a chil kenin ac aberaeron a Llann Rys dryd a chloegin a IL. gybi a gwibli yngwyr a llann dimwr yngwyr . . ap Ph: ap Elidur ddū . . ap urien Reged . . a bioedd kydweli a charnwlloŵn ac Jssgennenn a holl wyr . . mam tomas ap Gr: ap nikolas oedd vabli v3 mred: ap Henri Dwnn &c. Also p. 219 above, and Pen. MS. 128, p. 850.

298 *Bonedd syr Gr: marchog or Bath* mab yr arg: Rys ap T. ap Gr: ap nikolas &c. Mam syr Gr: = eva v3 Henri ap Gŵm ap T. v'n

300 Yr ail wraic briod a vū yr arg: Rys ap T. ap N. oedd dam Jouned Mathau v3 domas Mathau &c.

302 *Kydweli*: Plant Ho: ap Gwallder ap Gr: ap J. vychan &c.

304 *haer verddin*: Yr arg: domas prior k. verddin mab morūs ap ywain ap einion . . ap golwe ko3 arg: (Liwel ym)rychannoc

307 Maestr John talhai ssiawussler Mynyw a fiersson kaer [? verddin] ac Arberth a llann i hadain a IFenbris a llann [? dda]roc mab oedd ef i J. llwyd ap J. ap Gŵm vyzann &c.

308 *The MS. ends*: ap y gwelw [sic] ko3 o liwel.

MS. 132 = Hen. 436. PEDIGREES in the autographs of *Lewis Morganwg*, *Griffith Hiraethog*, *William Llŷn* and others. Paper; about 8½ × 6 inches; 334 pages; 1540-77; half-bound in calf.

Pages 107-40, 143-9 are said to be in hand of Lewis Morganwg; pages 27-8, 43-55, 57, 91-100, 102-6, 141, 149-50, 153-72, 176-90, 194-5, 222-31, 234-45, 251-82, 293-96 are in the hand of Gr: Hiraethog who died *circa* 1566*; and pages 5-26, 31-5, 38, 40-1, 67-90, 100-1, 142, 152, 169, 173, 178, 194, 212, 214-8, 232-3, 247-50, 254, 282, 303-34 in that of William Llŷn who died in 1587; there are several other hands including few entries by Simwnt Vychan (p. 39).

Llyfyr William Llŷn (p. 31). There are marginalia in a hand like that of Rhys Cain (p. 28).

1-2 Pedigrees in the autograph of Robt: Vaughan

4 "Yn y llyfr hwnn y mae achau o law Lewis Morgannwg, Gr: Hiraethog a Wm: Llŷn or achos hynny y rhoddais y nod M H L arno &c." Robt. Vaughan.

5-19 Index in the autograph of Wm: Llŷn

23 & 33 *A table of the descendants of Jŵan blaene*

*There are various entries in this MS., dated 1564, and some additions in Pen. MS. 177, dated 1565; these are in the hand of Gr: Hiraethog and show that he was alive in 1565. But as he was not mentioned as present at the Caerwys Eisteddvod of 1567, the inference is that he was then dead.

- 25 *Y faenor* : p. Rissart ap Edwart ap Ho: &c.
kydewain, tref gynon, yneuadd yngregrnoc : D. llwyd blaenav ap T.
- 27 *kelynoc yn arvon* : Tho: ap Gr: ap Jankyn ap Rys &c.
yffonydd : J. / Ric: / To: / a Wm: = meib gr: ap J. ap gronw &c.
krevddyn is konwy: Reinallt a hari = meib kyn: ap Edn:*
- 28 Gr: llwyd ap Rys ap ffn vychan ap ffn ap kyn: &c.
 Rys Wyn ap Gr: ap ffn vychan &c.
 Ho: / R. / a Rob. = meib f. ap mred: ap ffn &c.
 Huw / Rob / R. / f. / O = D. ap Robin ap ffn &c.
 Mad: ap Gr: dew ap Gr: ap ho: penrryn &c.
 ffn ap kwnws ap bledwyn ap mad: ap grono &c.
 y penrryn : Edn: ap f. ap Mred: ap ffn ap grono &c.
 D. ap f. ap fer: ap gr: goch ap kyn: &c.
 Reinallt ap f. ap einion &c.
- 31 *Kefn amwlch* : John ap Gr: ap J. ap gr: &c.
- 32 *pentref heilin, Elsmer* : p. heilin ap trahayarn = Enion goch &c.
yffernill yn y drefwen : Rob: wynn ap Edw: ap Rob: &c.
- 34 *kydewain a beriw, ystvmgwern* : Ow: ap ho: ap Owain
- 35 *plwyf keintyn* : Siarls vychan ap siamys ap watgyn v'n &c.
- 36 *Edeirnon* : Plant Evan ap giwn or Eva v3 Mad: ap gronwy &c.
- 38 *Penllyn*: f. / Mred: / D. = meib Mad: ap f. a elwir *y hot* &c.
- 39 *ll. drillo yn edeyrnion* : Plant tomas ap f. ap D. ap fer: &c.
ll. ykil, pennllynn : p. J. ap f. ap Mred: ap Ywain &c.
ll. drillo : p. Elis ap Rys ap D. ap f. &c.
 p. J. ap ffn ap D. ap f. ap D. ap y giwn llwyd &c.
- 40 *Dinmael* : D. ap Tudur ap owain vychan &c.
Edeirnon : D. / Gr: / sion a tho: = meib f. ap Einion ap gr: &c.
Dinmael ydernion : ho: a gr: = meib Rys ap D. ap ho: &c.
Edeirnon: p. D. ap f. ap einion = Mr Rob: / to: / gr: glynn &c.
- 41 f. / Edn: = meib gr: ap f. ap Einion &c.
 D. holbais ap f. goch ap D. ap fer: ap Kyn: &c.
- 42 *Arfe* (1) ho: goch ap R. o lan gynllo yn rriwallt; (2) gamais;
 (3) arg: barkle; (4) ior ll. ddoche; (5) ystradlin; (6) konwy o fotryddan.
- 43 *Table, &c. of the descendants of W. Corbet, miles.*
- 47 The pedigree of the Corbets and its connection with the Stafford, Bwreh, Leyghton, Newport, and Mylton families . 1563.
- 51 *Sir Gaer yn arfon, koedmor* : W. / a Rob: = meib pirs ap Rys ap Rob: ap feuan vychan
 Gr: a Wm: meib tudr ap ho: ap tudr ap f. &c.
- 52 To: ap Ho: ap gronw ap ffn . . . ap D. vychan &c.
 R. / syr hww / D. ac f. = meib gim ap f. ap ho: ap ho: voel &c.
Meibion kadrod Hardd : (1) Gwydr pioedd tre fadog ap gwydr yn hal ebolion (2) Edn: pioedd tref Edn: yn hal ebolion, (3) Owain pioedd tref Owain ynghwmwd llifon, (1) Sandde, fddon ac arthen aeth i dre fodavon yn hwr kelyn
- 53 hww llwyd ap hww ap Edn: ap kwnws &c.
- 54 *A table of the descendants of D. ap Gr: ap karadoc*
- 55 Jak spyser o Wilsir—*Caer narfon*
- 56 *Nammel—meliennydd* : Hw ap Rys ap Ho: ap R.
- 57 *Js kynen—tref gastell* : p. Rydderch ap J. llwyd &c.
- 58 Gwraig Mred: ap henry Dwn oedd merch D. ap ffn &c.
- 59 *Llyma Gof am yr amser y bu Eisteddvod ynghaerwys* . . . o.k. 1567
- Mai 26. A list of the Commissioners and graduates follows.

67. *DOSBARTH ARYAV*: (1) *naw lliw*. (2) *naw planed*
 68 (1) *naw main gwyrthvawr*. (2) *naw toriad tarian*
 69 *naw bagd naw arwyddion o vrddas sydd yn Gwellav pais*
 70 *.ix. o arwyddion urddasol*. 73 *.ix. arwydd kyffredinol*
 74 *.ix. anvrddas pais*. 75 *.ix. dwbl menteill*
 76 *.ix. kymysgiad Tarian*. 77 *.ix. Gwahan vrddassol*
 78 *.ix. kymysgiad or .ix. arwyddion*. 79 *.ix. diffrens brodyr*
 80 *.ix. rwndele ne droellav*. 81 *.ix. Gradd bonedd*
 82 *.ix. math ar wyr bonheddion*: Gwreang a lladdo wr bonedd i o angristion Ef all ddwyn i bais ai grest ac y mae i oresgynydd yn vonheddic o waed ac yma y nodir na all kristion yn ymodd hwnn wisgo pais kristion arall onid os gyr kristion pann vo /r vaner reial ar led wr diethr i ffo ef all vrddaw i bais yn y gornel alw ac arfaw hwnnw &c.
- 84 *Dosbarth Tarianav a chroessav*. 85 *am y llewod*
Ryolav angrraid i gwybod: pob gwr bonedd i all dwyn pais i wraic pty pal ai bais y hun &c.
 o gynvliad *wnffre llyod* o dref ddinbych ai Tynnodd o ffrangc ac ieithoedd eraill
- 91 *Nanhevdwy—y plas*: p. mad; llwyd ap Jer: voel &c. 1563.
 95 *Dyffryn chwyd*: p. Wallter kwc = W. / J. / alis &c.
 p. J. thelwal o ffelis = Dd: &c.
- 96 p. Simwnt *thelwal* o sioned langffort &c.
 100 *Mochnant*: J. devddwr ap fin ap tomas &c.
 101 *Maenan*: Morys kyffin ap syr D. Owain &c.
 102 *Henwe hen brydyddion*: kasnodin . . . hillyn.
 103 *Merched Mad*: ap Gr: ap R. = Gwenhwyvar &c. See p. 94 above
 105 P. Tudr ap Ho: ap J. ap Edn: gam = Mad: / gr. &c.
 106 *Nan heudwy—hedre geginan*: p. Ho: ap J. ap Edn: gam
- 107* *Ilma Henweu y pedwar brenhin ar hygeint o vrenhinedd ynys brydein or hai a varnwyd yn gadarnaf*: ac yn wrolaf &c.
 Bruttus ap silius ap esganus ap enias ysgwyddwyn . . . ends:
 Cadwaladr vendigeid a vu vrenhin ynus brydein xj vlwyddyn . . . Ac yna y kafas y saesson oressgyn yr vnus drosti &c.
- 112 *Pymp oes byd*: A gwedü gwneyth^r o ddüw addaf ac efa ei delol o baradwys megis y mae yr ysgryth^r ynny ddangos ir ymgytnabü Addaf ae wreic ac hennillasant blant &c. . . . Ilma mal i bu y chweched oes ac a vydd hyd dydd brawd.
- 116 A gwedü marw kynvelyn y bü ynny ol ynteu Gwydür: Gweirydd &c. Ac oddyna y bü or saesson yn gyntaf brenhin coronawe Edl bricht &c.
- 118 *Plant Brychan Brycheinyawc* ap Afallach ap Corinwe &c.
 119 [*Bonedd y Seint*] Dewi ap sangk ap keredic ap kynedda wledic a nonn verch gynyr o gaer gawch ymyniw i vam ends:
 Pablic sant yn y gaer yn arfon ap maxen wledic o Elen vj eüdaf ap kariadawc y vam.
- 122 *Eitiffeddion yr arglwydd Rys ap Griffith* = Gr: / Rys Gryc Howel sais arg: kastell gwis a thalacharn a sain kler Mred: ddall . . a wisgwyd ynn vrawd ynny ty gwyn ac o achos hynny y Roes yr arg: Rys yr ty gwyn y tir ynn ystyrlyw a ll. vihagel gil var gen ar gwastadeu yn ystrad tewi ar vaer dref yngredigiawn
- 124 *Merched yr arg: Rys*: tangwystl &c.
 Ow: ap Madoc vychan ap Mad: Riche ap Mad: ap Ryddj: &c.

126, 277 p. Hen gadwgan ap gr: ap gwrgeneu . . ap golwg koch
o liwel = Ho: / trahayarn / kadwgan vychan / a gr: *tri swllt a their
ceinog oedd brif westra pob vn o honynt ymaenor llan y ddeu Sant* .

p. kadwgan goch ap (gr: ap kad: = Gr: esgar keib a ho: go3 &c.

Gwenhwyfar v3 Darhayarn drahaus a vù wreic priod y Mad: ap
D. ap Ph: ap trahayarn or kantref mawr.

Mred: ap enion . . . ap trahⁿ vawr ap elisse argl: bre-
cheinoc: yr hwn a Rannawdd brecheinawc yn 6 Ran: ap gwylwc &c.

127 Ho: go3 ap kadwgan go3 ap kadwgan ap gr: &c.

129 Tri meib kedifor ap gwyn = Bledri, ðin a thrahaeam &c.

Ran bledri = gwidigada ac elvesied y tri thrayan . llan ddyfrwr castell coch
ynn talacharn . Penddin . llan deilo . achantref wý ar penryn a maenor gein
a thir koed Raff ac ystaebwl oddyar dðinbych . (2) *Ran ll'n* kymod ystlwy .
(3) *Rann trahaeam* o ffordd gefen tref lech hyd gefenffordd llanwyuo

Teir bera3 y. p. — Trystan ap tallwch &c.

ŷeuan ap einon ap ho: ap gr: vap gr: gwhir &c.

130 *Rif candrefoedd deheubarth* = xxviii

(a) vii cantref *Dyfed*. (b) vii gantref *Seissillwoc* = iv cantref
kredigion a iii chantref ystrad tewi. (c) vii gantref *Rein drem
Rydd* ap brychan brycheinoc = iii chantref brycheinoc a iii chantref
Rwng gwy a haüren a chantref byellt. (d) vii gantref Morganwc.

Ranniad tir gr: ap yr argl: Rys argl: Credicion &c. . .

132 *Cantref Byellt*: Rikert ap Einon ap kynvric ap Meyric &c.

glyn aeron: Rydderch ap Ʒ. llwyd ap Ʒ. ap Gr: voel ap gr:
ap Ʒor: &c. See also Pen. MS. 133, p. 93.

Rys dýy ap gr: Raclaw aberystwyth &c.

133 gr: ap Ʒeuan or Ddol vawr

meibon D. ap gr: voel = gr: hir / tarhayarn lloid / gr: wyddel /
ðin llanvair / John teclyn / D. vongam a Rys.

kaer *wedros*: D. ap Ʒ. ap gr: ap D. ap ðin voel &c.

gyo3 kerdin: ðLn ap gfm lloid ap gfm [ap] gr: go3 &c. MS. 133, p. 96.

ll'n voel ap moriddic a wnaeth y plas yn llwyn Dd: gyntaf

134 *Mefenydd*: kadwgan o garoc ap kad: vychan &c. MS. 133, p. 98.

135 *Raniad Powys*: kynttaf dyn o ytyfeddion brochwel sgyth-
rawc a veddianodd arglwyddiaeth bowys / vù vleddyn ap kynvyn
agen a briodes v3 Wm: ap blaidd rydd or gest &c. . . . owen kyfeiloc
yr a . . anseilodd mynazloc ystrad marchel. ac a briodes wenllian u3
Owein gwynedd ac ydynt y bù vab a elwyd gwenhwynwyn: ac y
owein y bù vab arall a elwid *Maleri* o gariadwreic yr hwn a gafas ynn
gynwys iddaw swydd lanerch hydol a brúannieth (p. 138) &c. &c.

141 *Korcen*: Edm: Mevric D.C.L. archiagon Bangor &c.

142 *Glynn nedd*: Rys ap J. ap Rys ap Jankin &c.

143 p. Tudr ap gronw ap Tudr ap Gronw ap Edw: v'n &c.

149 p. D. vychan ap D. lloid = vared, Morvydd, Gwirvyl &c.

Dùw a gattwo henri vrenhin Poed gwir

Y bettws: J. ap Ʒ. ap R. lloyd

150 „ D. ap ðin ap Ʒ. ap ðin &c.

152 *Hanner*: Edw: lloyd ap siasbar ap to: &c.

153 To: ap Morgan ap Ow: ap Mred: ap Rissiat &c.

To: ap Gwallter havart ap Jankyn havart &c.

154 S. ap ho: *arg*: *Tal y llyn* ap gfm ap to: &c.

155 S. ap gfm ap D. ap gfm vychan ap ywain &c.

To: ap hari ap Rissiat ap Jhon &c.

Hari ap Jhon ap henri ap gerallt ap ph: ap Ʒ. &c.

156 To: ap rrobert ap Ho: ap gronwy ap D. ap Seissyllt &c.

Rob: Winston ap watkyn winston &c.

- 156 *llwyth y deaniaid* : S. ap ph: ap J. ap ph: ap Jankin &c.
The arms of bostoc o sir amwythie.
- 157 Syr Water Herbert ap arg: W. iarll penfro &c.
Gwent : Morgan ap D. ap gŵm ap D. ap gŵm &c.
Glan wyse : Wm: ap J. ap rroesser ap J. ap gŵm &c.
 Rob: ap Hobkyn ap ho: ap to: &c.
- 158 D. ap gŵm ap Morgan ap D. ap gŵm ap Jankin &c.
 D. ap ho: vychan ap rroesser ap J. ap gro: &c.
Bro dorddyn : syr Rissart vychan ap to: vychan &c.*
- 159* *Evas* : To: ap Lewys ap J. ap gŵm &c.
 R. ap hari ap J. ap henri ap gerallt &c.
Y pevtyn : Jevan ap gŵm vychan ap J. ap gŵm &c.
- 160 *Brwynllys* : Jankyn havart ap To: havart hir &c.
- 161 Wm: havart *or Trallwng* ap to: ap W: &c.
Aber hodni : ŷn ap morgan ap D. gam ap ŷn &c.
- 162 Tomas ap Jankyn ap Mad: ap Richart &c.
tre aber hodni : Edw: ap gŵm ap J. ap morgan &c.
- 163 Jhon walby ap Jankyn walbu ap Wm: walbv &c.
 Hopkvn awbre ap Jankyn awbre ap Morgan A. &c.
- 164 *Glan wyse* : S. ap Roesser ap J. ap J. ap ph: &c.
 Ho: ap morgan *or fforest* ap Rys ap morgan &c.
- 165 Gŵm ap morgan ap R. ap ho: ap D. &c.
IL. i anhel : Ho: ap gŵm ap ho: ap gŵm dew &c.
- 167 *The descendants of Syr T.* ap Aron marchog o *gastell ffwnmwn*
- 168 *ketheinoc—maenor deilo* : p. W. vychan ap gŵm ap to: &c.
- 169 *Ruthvn* : Ric: ap J. ap harri ap J. ap gr: goch &c.
IL. gadoc : To: llwyd ap J. ap D. llwyd &c. . 1563 .
- 171 *A table of the descendants of Jvor* [? Ryd]
- 173 *IL. gadoc* : Tho: lloyd ap John ap D. lloyd ap gr: &c.
 syr aron ap Rys ap bledri latimer ap kadifor &c.
- 174 Ef a ddywaid Rai yn ehevbarth ac yn enwedig lle ir ysgrifennodd John Wynn vn llawiawc am *ywain ap bradwen* nad yw ef yn dyfod o farchvdd eithr . . . [o] koel godeboe . alternative pedigrees of *kollwyn & gwaithvoed* are also given.
- 176 *IL. gyndeyrn* : hww lloyd ap tomas lloyd ap Rob: &c.
- 177 *Pen mark ymorganwc* : Mr Hww ap gr: ap gron: ap Jfor hir
- 178 *Ystrad ŷfin* : Rys ap Wm: ap tomas goch ap ŷn &c.
- 179, 194 *Pentre Jevan* : Mr Owen ap syr James ap O. &c.
- 180, 193 *Argl: y towyn* : Jhon ap R. ap Ryddz ap R. ap Mred: &c.
- 182 Mathias bowen a briodes dyddgv v3 D. ap O. ap Mred: o *dre Ricert* ynghayach ynghemais &c.
- 183 *Y rrvddallt—riwabon* : J. ap J. ap Mad: ap J. &c.
- 184 *Table of the descendants of Tomas Ryd* Also pp. 187-90.
- 186 *Gwernan—A. teifi* : Jankyn ap Siames ap gr: &c.
 J. ap ho: ap D. ap to: &c.
IL. vynydd : To: ap Ryddz ap ho: ap D. &c.
y gilwach wen : D. ap D. ap ho: vychan &c. Also p. 202.
kelli ladron—IL. llyfni : Gr: llwyd ap D. ap ho: &c.
- 191 Ric: *escob Dewi* ap D. ap gron: &c.† [1561-81]
- 195 *Pikton* : Mr W. Ph: ap J. Ph: ap syr To: &c.
Brychenioc : J. ap James ap gr: &c. Cf. p. 136.

* *Kopi o lyfr Morgan elfel* (p. 159 top margin)—*y 7 dolen hyn* [= pp. 153-66] a *ysgriveneis i o lyfr or eiddo vorgan elfel o law Ieuan ap Hww kae llwyd* (p. 158 bottom margin). [G. H.]

† Ends with a reference to *llyfr J. brechva* = Pen. MS. 131, p. 139 &c.

- 196 *y hilgwyn* : J. llwyd ap D. llwyd ap gr: &c.
ll. gathen : D. ap J. ap gîm ap to: &c.
ll. deilo : J. llwyd ap Ryddz ap J. llwyd &c.
ll. arthne : Jankyn ap D. ap John ap gîm &c.
- 197 *ll. ddaroc* : D. ap henri ap siankin ap henri &c.
ll. llowddoc : D. llwyd ap gr: ap R. &c.
y dref newydd : M^r gr: ap Mr R. ap syr R. ap syr R. ap To: &c.
trym saran : D. vychan ap ho: v'n ap Jankin &c.
- 198 *ll. gyndeyrn—kelli gadrod* : H. llwyd ap To: ap Rob: &c.
Glan gwendraeth—y glynn : D. llwyd ap Rob: ap gr: &c.
- 199 *bryn y groes* : O. ap siankin ap D. ap Wm: &c.
bodhosgwm : Hari morgan ap Wm: morgan &c.
ll. gyndeyrn : To: Morgan ap Wm: Morgan &c.
- 200 *llech Dwnni* : Morys ap Rys ap morys ap O. &c.
Rydodyn : D. ap ho: ap morgan v'n &c.
- 201 *llwyn howel* : Ryddz ap R. vychan ap gîm &c.
glan brann : Ryddz gwynn ap D. ap Ruddz &c.
ll. gadoc : ssion ap Morgan ap J. awbre &c.
- 202 *kastell howel* : To: ap D. ap fîn llwyd &c.
- 203 *Tal y sarn* : Huw ap fîn llwyd ap D. ap fîn &c.
- 204 *ll. ddwy* : Rys ap D. ap siankin . . . ap R. goz or krevddyn.
penpryn : Lewys ap D. ap Mred: ap D. llwyd &c.
- 205 *hoedmor—kastell kefail* : Sion mortimer ap siams M. &c.
karroc : Reinallt ap siankin llwyd ap morgan &c.
Aber maed : J. llwyd ap lewys ap fîn v'n &c.
- 206 *Y krevddyn* : D. llwyd ap Morys ap siankin &c.
glan leri : S. v'n ap Ryddz ap R. ap Mred: or Towyn
- 206, 217 *gogerddan* : J. ap Ric: ap R. ap D. llwyd ap D. ap Ryddz
- 212 *ll. sawyl* : J. ap ho: ap J. ap Rys o rydodyn
- 214 *llwyn ferwerth* : Watgyn ap to: ap R. ap lewys &c. *Also p. 211*
- 219 *ll. Edi* : Wm: ap henri ap Jankin &c.
ll. dudwc : Wm: Jankyn ap hopgyn ap Wm: &c.
Sir vynyw plwyf devma y penntref bach : W. Morgan ap J.
- 220 *ll. Gefelach* : D. ap hopgyn ap toin: &c.
ll. jssawel : M^r prys lleission ap R. ap J. &c.
- 221 *sain hennydd, y vann* : To: lewys ap Edw: ap lewys &c.
sain dondwyd : syr Tom ystradlin ap syr Edw: &c.
sain tilari y beupwr : Wm: bassed ap W. B. &c.
- 222 *ll. gatwc* : W. ap hopgyn wynn ap W. ap to: &c.
Aranell, aber gwili : R. ap to: ap lewys &c.
- 223 *Pen mark y Rwssywr plas* : hvw ap J. ap J. ap gr: &c.
- 225 p. gibwn o Julian Raglan = gr: /to: / &c.
- 227 *ll. Edi* : Syr tomas persson ll. Edi
- 228 *Ystrad ffin* : Rys ap W. ap To: goch &c.
- 231 *Table of the descendants of Jankyn hanmer*
- 232 *Dolgellav* : J. Wynn / hvw / Edw: g3 &c. = p. Lewys ap O.
- 234 *Table of the descendants of Gr:* ap Rys &c.
- 235 *Malltraeth* : Wm: wd ap J. wd &c. 1520-1564
- 237 *Yn trigo ymhenwyn llys y tir yn llan gristiolyys y llyswen* :
D. ap mathe ap fîn ap hwlkyn &c.
- 238 *ll. veirian* : D. ap grono ap tudr &c.
Porth aml ymon : Rob: bokle ap W. bwkle &c.
- 239 *Malltraeth, Bodeon* . 1564 . p. O. ap Hvw = Hvw aned 1547 &c.
- 240 *Malltraeth—tre veilir* : p. O. ap J. ap R. = J. aned 1552 &c.
- 241 " p. R. ap J. ap fîn = J. / Owen / Rolant &c.
Malltraeth : Gr: ap eilian ap Rys ap J. &c.
" syr Rich: Elian a To: = meib Rol: ap gîm &c.

- 243 *The descendants of Sandde ap kariadoc and of kyn: ap rriwallon*
 244 *Brochtvn: Jhon Brochtvn ap Rondl ap ƒer: goch &c.*
 246 *Table of the descendants of Tudr ap gro: (o benllyn)*
 247 *Dyffryn wysc: W. awbrai ap hopkyn . . . ap kwnstabl koch*
 250 *k. mabwynion—Glynn aeron: Rys gwynn ap D. lloyd &c. 1570*
 251 *Maelor: Jankyn mortyn ap J. ap ƒthel &c.*
 252 „ *To: ap morgan ap D. ap R. &c.**
 253 „ *herlys: Edw: herlys ap J. herlys &c.*
II. arthre: Jankin ap D. ap sion &c.
 254 *II. egwad: W: ap sion ap . . . ddu &c.*
sir gaer yn arfon—y pant glas: p. To: vychan ap Rob: &c.
 255 & 242 *Twr kelyn: Wm: llechoc ap ƒin ap Tudr &c.*
amlwch: ƒin ap D. ap kyn: ap hwlkyn &c.
 „ *Tudr ap Tudr ap ƒin ap ƒeuan &c.*
 256 *Twr kelyn—bod afon: W. ap J. ap ho: ap ƒer: &c.*
amlwch—terogoc: R. ap D. ap ƒer: ap D. wyn &c.
bodafan: Hw / Wm: = meis Hari ap ho ap D. &c.
II. Elian: Tudr ap D. ap person ap ƒer: &c.
 257 *II. dyfrydoc—kaer gynogydd: To: ap ho: ap gro: &c.*
Twrkelyn—tal y llyn: Reinallt ap W. ap Tudr &c.
Bodafon—II. vihangel: Gr: ap D. ap J. ap hwlkyn &c.
 „ *ƒin ap Tudr ap hoƒ ap kyn: ap D. &c.*
 258 *Sandde / ƒddon / arthen = meis kadrod hardd ap gwerydr &c.*
W. glyn esgob bangor doctor o ddefein &c.
D. hlwyd: Rob: tyrbrits ap J. tyrbrits &c.
 259 *Twr kelyn llys dulas: Jhon ap Wm: ap ƒ. ap tudr &c.*
II. gefni: syr hww main ap syr kyn: &c.
 260 *k. tindaethwy—II. bedr yn ymyl Traeth koch—plas growwy:*
Gronwy ap D. v'n &c.
 261 *kymwd Twr kehelyn: D. ap Rys ap D. ap Gfm &c.*
 262 *Merched gr: ap Mad: cloddait: Maltt g. kwnws ap D. &c.†*
 263 *Table of the desc^s of Henri ƒfoxob and Henri Rosyndal*
 264 „ *syr W. Thomas and Gwladus v3 D. gam.*
 265 *Y ddwy gynlleth—tre rriwlas vwyh moel wylfor: p. ƒin ap*
J. = To: llwyd / J. / Edw: / katrin &c.
rriwlas is y voel: Edw: ap To: ap R. ap gutyn &c.
Table of the descendants of Gutyn ap Gr:
 266 *Pen pont Rickart: Ric: ap J. ap ƒ. ap ho: goch &c.*
 267 *tre rriwlas: D. a morys ap ƒ. ap D. ap ƒ. bach &c.*
Pont y meibion: Jhon ap Edn: ap ƒer:
 268 *II. gydwaladr: Jhon ap D. brodur Edw: ap tomas &c.*
mam To: awbre = gweullian v3 J. ap gr: &c.
 269 *Table of the descendants of Gr: ap R. ap Gr: down to 1564 .*
 270 „ „ *Mad: llwyd*
 273 *p. Morvs o wenhwyvar = hww morys &c.*
p. D. ap lewys sele &c. &c.
 275 *W. Hobi ap Ric: Hobi ap W. hobi &c.†*
 277 *Table of the descendants of Kadwgan hen see p. 126 supra.*
 278 „ „ *Rowling Salbri o Hwrtwn 1561,*
 280 „ „ *Henri Rosyndal down to 1563.*
 281 „ „ *ƒthel anwyl*
 282 „ „ *Elidir ddv*
II. gadoc: To: lloyd ap J. ap D. lloyd &c. W. II.

* *llyfr Ed: ap Roser* = Pen. MS. 128.

† *q y llyfr yn rreifeilir ymon.*

† *per me Morgan Elvel*—if this means in the autograph of Morgan Elyel, his writing can hardly be distinguished from that of Gr: Hiraethog.

- 283 *Kegidva ymhowys*: Hw ap D. llwyd ap D. ap mathe &c.
his maternal ancestry and arms
- 293 Mam Jankin ap ph: = gwenllian v3 syr John nores
- 294 Wm: wgon ap morys wgon ap Ric: wgon &c.
- 295 *koety*: Robert gamaets ap syr To: G. ap Morgan G. &c.
- 296 *Tref y Twr*: krystor vachan ap Hari vachan &c.
- 297 & 316 John Wgon ap Ric: w. ap syr J. w. ap syr J. w. &c.
- 303 *Krevddyn—IL. afon y trowsgoed*: Morys / hüw / D. / sian /
tangwystl / a golav = plant Ric: ap Morys vachan &c.
- 305 *Kelli yfid IL. dyfodwg*: hopgyn ap to: ap ph: ap ho: &c.
- 306 *vuch aeron*: D. ap Jankin lloyd ap hn &c.
Tir gwyr: p. Tomas ap J. gwynn = Rys lloyd / J. / D. &c.
Brechfa gothi: Gr: lloyd ap D. lloyd ap gr: &c.
IL. egwad: W. ap morgan vachan ap morgan ap Rys &c.
- 307 syr siors Mathav ap syr W. M. ap T. M. ap D. ap Mathau hen
- 310 syr To: ystradlin ap syr Edw: ystradling ap To: ap syr Hari &c.
- 311 *Kastell Ho*: ?—p. hn ap gfm lloyd ap gfm &c.
p. T. ap Rydderch ap T. ap ho: vachan &c.
is herdin: p. helfawr ap R. ap To:
haer wedros: p. watgyn ap R. vachan = To: / D. &c.
- 312 John Mortimer ap Jamys Mortimer &c.*
- 315 syr siors herbert ap Ric: * * * *
- 318 *Aber marlais*: syr Hari sions ap syr To: ap sion &c.
- 319 p. Gr: ap nikolas o sian . . . o gilfach wen†
- 321 Tho: vachan ap water [vachan] ap syr Richart &c.
- 324 Descendants of Jankin lloyd &c.
- 325 * * * Mam Gr: ap D. ap Einion = gwenllian &c.
- 327 * * * Mam Rys ap Thomas = margred v3 lewys ap To: &c.
- 330 * * * Mam Gr: ap Rys = gwenllian v3 J. lloyd &c.
- 334 * * * Mam Morgan ap hn ap Jfor = angharad &c.

MS. 133 = Hen. 109. PEDIGREES, chiefly of South Wales families, in the autograph, for the most part, of GR: HIRAETHOG (p. 21), with an Index in the hand of his disciple W. Llŷn. Paper; inches; 210 pages; compiled and mostly written before the close of 1550; half bound.

- 1 Treiglais ? trafeyliais trwy fannav or byd &c. *Tudr Aled*
- b. nid tebic ofric hyd fraidd swydd ddinbych &c. *Dd: ap ho'l*
- 3 Dwy ferch D. llwyd ap J. ap Mad: &c.
- 5 Index to proper names in the autograph of W. Llŷn, ending with the statement:—*Llyma lyfr wiliam lleyn a ysgrivennodd / G / H / penherdd*
- 22 *IL. gadoc*: (a) tomas lloyd or ty ap John
(b) llewys lloyd ap dd: ap gr: ap John ap kad: &c.
- 25 *IL. gadoc*: John ap lewys ap John &c.
kopi o gard awnaeth Tomas John o dref garon i lewys ap Gruff o L. gadoc
- 29 (*Pengwern*): T. [Mostyn] a pirs p. Ric: ap ho: ap J. vychan &c.
- 32 Table of the descendants of *Madoc Riwth* ap Rob: ap Jer: &c.
- 34 " " hn ap Roger mortimer ap Edm: &c.,
- 35 " " Rys sais

* *Hynn a gad yn llyfr hen o law gutyn owain yr hwn oedd eiddo To: Esgrb llann Elwy* (p. 313). Whether this statement applies to pp. 312-3 only, or to pages 303-13 is not clear.

† o *Lyfr / G. / H* [iraethoc]. (p. 320.)

- 36 V merched tiriol R. ap gr: ap D. . . o vodidris a ll. verys
Barwn koetmor—Rich: mortmer ap O. mortmer &c.
- 37 *Dref newydd*: p. ac wyrion gr: ap nikolas
- 42 *Y trayan*—C. *oswallt*: Ed: a J. meib ho: ap engn: goch &c.
 D. holbais ap J. goch ap D. ap Jer: &c.
- 43 *Trayan*: D. ap engn: ap madoc koch &c.
 D. ap engn: ap edn: ap eign &c.
- Tomas ap D. ap tomas &c.*
- 44 p. Gr: ap ffn voethvs=R. a Jhon, sioned (g. Nicolas ap ph:) &c.
- 45 *Tref gastell*—*is hynen*. p. J. llwyd ap gr: llwyd &c.
- 46 " " Lewys ap Morgan vchan &c.
- Glan tywi*: lewys ap Jankyn ap Jfeuan . . . o garoc
- 47 *Hirfryn*: Mred: bwl ap gwallter . . o aber krychan
ll. v'el aber bythych vwch ryd arwer: Mred bwl ap D. ddv &c.
ll. dybie—*kilyrychen*: Mred: bwl ap Mred: ap ho: &c.
ll. ddaroc: hoesgin ap J. ap Mred: bwl ap mred: ap ho: &c.
- 48 *kefn kethin, ll. deilo*: Ho: ap R. ap D. ap ph: voel &c.
ll. dybie—*grofft y koch*—*meddyfnych*: D. ap J. gwyn &c.
- 49 *ll. V'l A. bythych*—*kefn*: J. ap J. ap gr: ap morgan &c.
- 50 *Mallaen*—*llwyn ho*:—*ll. ymddyfri*: Rydderch ap R. vchan
- 51 *ll. ymddyfri*—*A. krychan*: D. gwyn ap ho: ap Rydd: &c.
 " *Ystrad gilerchan*: Rydd: gwyn ap D. goch &c.
- 52 *ll. arthne, tre vwch gwino[n]*: J. ap J. ap Gfm. &c.
- 53 *ll. wrda*: J. ap D. ap J. ap to: ap Gr: ap nikolas &c.
ll. ymddyfri: Einion ap R. ap Einion ap Gfm gwyn &c.
ll. gathen: Harri ap Rys ap D. hir &c.
- 54 *y drysl6yn*: p. D. wilim Jhon
- 55 *ll. Deilo*—*y wern gib*: Jhon ap hari ap Rydd: &c.
ll. dy bie: Wm: ap ph: ap wm: ap J. dv &c.
- 56 *ll. Ddaroc, llethr llystyn*: D. ap henri ap Jankyn ap henri &c.
- 57 *Gwyr ll. edi*: Rys ap Gwlhared ap einion ap llowarch &c.
- 61 *Ach gwraic ddiwaethaf Gr: Dunn*: Meddefvs v3 Gr: &c.
- 62 ? *vwch aeron*: Tomas ap Jhon ap Gfm ap J. &c.
kastell llwchwr ar felin ym hen y voda: T. llwyd ap morgan &c.
- 63 *Peny koed* the abay of *Lan tcrnam* manachloc ddvonk*: A
 Remembrance y^t ye prince of Swth Wals namyd R. ap Gr: ap R. &c.†
- 64 **hydwelli, bryn y groes yn ll. elli*: Jankyn ap D. ap W. ap ho:
- 65 *ll. genych*: Morys ap O. ap D. ap Gr: &c.
- 66 *ll. gadoc*: To: ap gwallter vchan ap morgan &c.
ll. dybie—*kefn y derwydd*: ho'l bedo ap D. y gof
- 67 *ll. egwad*—*y kefncoed*: Wm: ap morgan vchan &c.
Mortyn: plant Roger kinast ap Mr Wmffre &c.
- 68 Plant to: ap ffn ap O. ap mred: = Mred: &c.
ll. Deilo: Gwraic Tho: holant = angharad &c.
- 69 *Tir gwyr / h. ludd, owld baeli*: O. a D. gwyn=p. morg: ap J.
- 71 *Dinbych*: p. Tomas lochwr o vawd v3 R. ap Wm: o Dreflech
 Hari bared ap Wm: bared &c.
- 72 *penbref, y plas llethr ychenn*: W. ap ho: ap Jankyn v'n &c.
- 74 *kaerwys*: Owen varier ap Ric: varier &c.
 Paen twrbervil arg: y *koety*
- 75 p. syr hari wgon o varged v3 syr Wm: tomas &c.
 p. J. wgon hir o vawd klement &c.

* Liber Ric: hamfforth.

† Liber hugh ap tomas ap Robert o lan gyndeyrn.

- 79 *kydweli*—*glan gwendraeth* : D. llwyd ap Rob: ap gr: &c.
y plas gwyn yn ll. gymwr ar plas gwyn yn llan gan heiddon,
k. kydweli : plant Jankyn llwyd ap D. ap R. . 1556 .
pen karec : p. Ph: ap Einion ap Mred: &c. See p. 110.
 Trahayarn o rydodyn ynghayo ap hoedliw &c.
- 80 *ll. budarn vawr—pennyberth* : merched Mred: ap hñ &c.
- 81 *karnwyllon—llan on* : Gr: ap Rydd: ap J. ap Wm: &c.
ll. arthne : D. ap J. ap hari ap J. &c.
- 82 *is kenen—y betws* : D. ap gñm ap Jankyn ap J. gwyn &c.
llethr kathan—ll. gathen : D. ap J. ap Gñm ap to: &c.
- 83 *Abermarlais* : syr tomas ap J. ap to: ap gr: ap nicolas &c.
- 84 *ll. arthne—tref vwch gwinon—plas yn y Ro* : Jhenkyn &c.
- 85 *gwida gada ac elfed Dyffryn koruc—ll. llawddoc* : Gr: ap R. &c.
- 87 *k. vyrdin* : Gr: Dwnn ap Tomas dwnn ap Jankyn d. &c.
 „ Gr: higwn ap hww higwn &c.
- 88 *Maenor gain, kastell moel* : Rys ryd ap niklas r. . . ap T. r. vstvs.
- 89 *kayo—ll. yssawel* : Morgan ap to: ap Morg: vychan &c.
karnwyllon—ll. nonn : llowarch, ho: a Gr: = p. Rydd: ap J. &c.
- 90 *Kelli rodyn ynglan kwm wili* : p. ho: ap Rydderch: &c.
- 91 *ll. Edi—ynys llychur* : Wm: ap henri ap Jankyn &c.
Ymot ymhwyf ll. ystyffan y trveddesse tre wilhoc : merched
 wilkoc kriadoc &c.
- 92 *ll. deilo tal y bont—lladre mor* : W. ap morgan ap R. llwyd &c.
- 99 *Js Kerddin* : J. ap hñ ap dd: o gorws ap ho: vychan &c.
- 100 *Dd: bol ap Gñm ap Gñm ap R. ap J. llwyd &c.*
ll. llyr : Hww ap hñ llwyd ap D. ap hñ &c.*
- 101 *Gwidi gada* : merched Henri ap gñm ap To: v'n.
- 103 *Mastr J. Talai siawnsler mynyw, person kaeryw, arberth, llan*
ai haden a ffenbris a ll. ddaroc, mab J. llwyd ap J. &c.
- 105 *ll. gathen* : lleision ap O. ap Wm: ap rrys
 John y glyn brawd vndad D. abad y glyn ap J. ap D. &c.
 The greater part of the contents of pages 106–114† are copied from
 Pen. MS. 131, pages 240–3, 280–6, q. v.
- 108 *Vwch aeron* : p. J. ap Rys goz ap J. ap R. &c.
- 110 *Gr: karon ap J. ap gr: ap J. &c.*
 Gronwy ap morgenav ap idgwyn &c.
- 112 *kyfeilioc* : kad: ap hñ ap griffri ap phy: &c.
 „ (2) J. ap kadifor ap ithel &c.
Mechain : John ap mathe ac Edw: i frawd or Drewen
- 115 *gwy kydweli a llwyd gaer* : O. mikar ll. ysmael ap Gwallter &c.
- 117 *Kydweli* : p. Ho: ap Gwallter ap gr: ap J. vychan &c.
- 121 *Arg: thomas prior kaer vyrdin* mab Morys ap O. ap Einion &c.
- 123 *Gwyr* : Gr: ap J. ap gr: ap ho: melyn &c.
- 126 *Gweran* : Maistr Hww ai frodur ap Mred: ap D. ap To: &c.
- 128 *ll. dybia* : syr J. Gwyn ap D. ap J. ap henri &c.
- 130 *Bvell* : rrikert ap enion ap gr: ap Rikert &c.
- 131 *Aber teifi* : Jankyn ap Gr: ap Gwilim ap D. &c.
Bvell : Rickert ap Einion ap kyn: ap mevric &c.
 „ Rickert ap gr: ap kadwgan ap . . . seissyllt &c.

Gwraic Rickart ap Einion oedd verch Einion ap Gwallter . . . vddynt i
 by xij mab a xij merch a phob vn o honynt ar naill llygad yn ddv ar
 llall yn las

Y Seissyllt i bv iij maib—y Rhwng y Rhain i Rhanwyd *bvell* . .
 i adam *swydd ddinan* . J. Ruffydd *is irvon* . J ho: *llys penn* a* * * i
 ph: *swydd dreflys* . yn llyfr lewys mon

* *kais ddwy ddolen oth ol yn y kopi o lyfr lewys ap Ed:*

† *val / 43 / o lyfr Jcuan / b[rechva] /*

- 132 *kydweli* : Gr: Dwnn ap O. D. ap Rob: D. ap gr:
 133 *Bonedd kydweli o vrenhin llwythav dyfed**
 p. Gr: ap ffn ap Gwrgant = kadwgan fawr &c.
 140 *Talgarth* : Jhon fain ap to: fain ap J. ap ʃ. &c.
 141 Mam lewys Ryd = Elen v3 Gr: ap Nicolas &c.
 Gwerfyl mechain v3 Ho: ap Mred: ap gr: &c.
llanylydd gain kydweli helli gadrod : hww ap to: ap Rob. &c.
 142 *brycheinoc--Aber kynwric* : Wm: awbrai ap hopkyn &c.
 143 *kydweli, plas ymudlws gwm* : W. morgan, arg: ll. ddilo, ap hari
 „ *llech dwnni* : Morys ap R. ap morys &c.
 145 „ *trum saran* : D. vychan ap ho: ap ʃankyn &c.
ll. gyndeyrn, pen plas yn y glyn : D. ll'd ap rrob: ap Gr. . 1554.
 146 *kydweli ac yn trigo yn ghaer vyrddin* : J. Vychan ap hww Vychan
 sgwier o gorff Harri viii.
 147 *ll. edi--y gelli las* : Wm: ap henri ap ʃankyn &c.
 148 *Bryn y beirdd yngharec kynen* : J. ap Morys ap O. &c.
 149 *rryd arwenn* : Gr: ap henri vychan ap ho: &c. Cf. p. 47, *supra*.
 150 *ll. ddaroc* : D. ap henri ap ʃankyn &c.
mdwlwsgwm : p. hari morgan &c.
 151 *ll. nonn* : D. persson ystradgynnlais ap gwallter ap ʃ. dew &c.
 152 *ll. gathen* : Mr J. ap henri ap R. ap J. &c.
k. vyrddin : Mr penri ap morys &c.
 155 Mastr Lewys kantor mynyw ap D. ap Rys &c.
 157 *ll. dyfaeloc* : J. ap D. ap henri ap ʃ. ap Gr: &c.
 159 *Rethun: A description of the arms of Thelwal, Aesbwl,*
lumffort, dons. Deaw† : wgon, wganied, syr J. Morgan, Adam o
 went, Gwilim vychan, kornwal, lleision ap morgan, meuric ap
 tewdric, Jestin gwrgant, penrrys o wyr, O. ap ʃ., Henri Dwnn,
 Gr: ap kadifor, Gr: ap Jankyn, brochwel ysgithroc
 161 *A description of the arms of Aron ai veibion o L. gelynin,*
Rych: Vychan argl: bleddfach o Vues yfed, Gwladus v3 syr D. gam,
Lewys ap watgyn o gastell paen, watgyn arg: herast, Jankyn hop, ffn
avr dorchog, John Holant, Holant o Aber konwy, ho: k. llion, kyff
gwyrgwyr† / O. gwynedd, kyn: sais, Rob: ap mred: / Edn: vychan, O.
ap mred: / nyrr vychan§ / Gwine dav frevddwyd, Ric: mytyn argl:
nowddwy, syr D. ap Gr: /braint hir, llowarch ap brau, Hwfa ap
kyndde, Gwerydd ap R. goch, Maeloc krwm, Nefydd hardd, Evnydd
ap gwerngwy, Mad: ap Mred: / Tewdwr mawr, R. ap tewdwr, Gr:
maelor, tomas o lanerch banna, kollwyn ap Eginir¶ / Elystan glod-
*rydd** / Einon ap kriadoc, Hwfa ap ʃer: / D. grawnd, kadwgan ap*
Elystan, arg: Wm: herbert, moriddic warwyn, kadifor ap dinawal,
Gwaith voed, llowdden, kariadoc freichfras, Syr Gr: ap ho: / Gr:
dwnn o gors allgwn, Syr J. ysgidmor, Tomas ryd o Roets [= Roach],
Edw: Ryd, Gwion ben arw o swydd aber teifi†† / ffn ddv ap O. o
lan gathen, gr: ap nicolas†† / ho: ap ʃ. arg: arwysli, Syr J. prys
 1550, y groeswen yn ymyl henffordd, Watkyn ap J. hir o lan gors,
 watkyn herbert.
 169 *Gwernan* : Gr: / J. / a Rydd3: = meib ho: ap D. ap To: &c.
 ho: vychan, D. a Gr: = meib Rys ap D. ap To: &c.
sir G. vyrddin : henri, ffn, a W. V'n = p. gfm ap T. v'n

* Taken from *ŷevan Brechfa's* book. See above, MS. 131, p. 250.

† *kopi llyfr lewys ap Ed:*

‡ *kopi o lyfr morys wyn o wedir*

§ *medd llyfr arŷe trefor q llyfr Mr Harl.*

¶ *llyfr arŷe trefor.*

** *medd llyfr syr John prys.*

†† *medd llyfr Gr: Dwenn and another q hen lyfr Lewys ap Ed:*

- 169 *Maesysfed* : *ſſn*, J. ddv, *Gſm*, To: vwyaf, To. v'n a gr: = meib
Rys ap John &c.
Elvel : J. / Gutto / ho: / a D. = meib *ſ*. koch ap kadwgon &c.
" *Henri*, kadwgon, J. / Mred: / ac Adam = meib *ſ*. v'n
170 " *Gſm* goch, morgan koch, a *ſ*. = meib R. ap D. llwyd &c.
John ap *ſ*. ap *ſſn* ap *Phyl*: &c.
Syr Gr: llwyd ap mred: ap mred: ap mevric &c.*
Yr ynys derw : Wm: ap Gr: ap J. ap gr:
Tre r kastell : Morgan ap To: llwyd
171 *Glyn tawy* : Trahayarn tew ap morgan ap trahaeam
172 *Tal y llyn llan gaste* : Ho: ap J. ap *gſm* ap To: &c.
llan gors : Wm: ap lewis ap gwatgyn &c.
brycheinioc : Trahayarn vychan ap tra: tal &c.
173 *Trer twr* : Mr Hari vab syr to: vychan &c.
kethedi : ho: ap Roesser vychan &c.
174 *ll. dyfaeloc* : To: ap D. ap tomas ap *Gſm* ap to: &c.
175 p. syr R. herbert a las ymanbri = syr Wm: o golbrwk &c.
177 *Pen karec* : O. ap Wm: ap Jankin ap Rys &c.
Aber gwili : D. / J. / J. lloyd a W. a tho: = meib R. ap Rob:
Gwent : syr water herber a vv varw yny kastell newydd ar
wysc . 1550 .
178 M^r Wm: Herbert o golbrwc ap R. Herbert o efenni &c.
Y kurt yn yffryn wysc : J. ap To: ap J. ap To: &c.
179 *Park letis ynglan wysc* : Ric: ap Wm: ap *ſſn* ap morgan v'n &c.
k. llion ar wysc : Ow: wann arg: k. llion ap Gr: ap *ſer*: &c.
y bont vaen ymorganwc : J. R. ap R. brechenoc ap R. &c.
GWENLLWC, pp. 180-6.
180 *Y Gelli ber plwy maeren* : J. ap R. ap Ph: ap Roesser &c.
tredegyr ymassalec : Wm: ap J. ap syr morgan &c. . 1550 .
181 *Gwern y klepa ymassalec* (heddiw 1550): Ph: ap Wm: ap
morgan ap J. ap Morgan ap Tomas ap *ſ*vor hael ap *ſſn* ap
ivor ap bledri bren: dyfed
ll. leirwc : D. ap Morgan ap ho: ap Jhankyn &c.
182 *y ty penaf or hymissiaid* : J. kemais or *began* ap J. K. &c.
ll. leirwc : Rolant kemais ap J. ap Jankyn &c.
183 " Lewys ap J. ap *ſſn* J. gwynn
Maeryn, Henhwrt rriw r perre : To: ap Lewys ap T. ap *ſſn* v'n
184 *Pen karn* : W. ap J. ap morgan ap Jankyn &c.
Y kastell newydd : J. ap Hari kemais ap W. or began.
185 " " *y krin dai* : J. ap To: ap Edw: ap ho: &c.
Y maes glas : To: kemais ap Morgan k. &c.
187 *Glyn nedd* : R. ap J. ap R. ap Jenkyn &c.
188 *Tre gawntgilo ymerthyr mawr* : merched Hopkyn ap ho: v'n &c.†
189 *Morganwc* : Gwraic D. Mathe ben = wenllian &c.‡
kywaeth mred: machcn : Mr Rol: morgan ap To: &c.
" " *modwellty* : *ſſn* ap morgan ap Roesser &c.
190 *Bryn bvga* : Roger Wms: ap W. ap J. ysgolhaic ap *ſſn*‡
191 *Gwent is koed* : syr To: morgan o benn y koed (2) ll. ystarn,
(3) ll. ddeinel &c.
Gwent is k. — sain breid : lewys ysgidmor ap Ric: &c.
" " W. ap morgan ap rroboned
192 *Sainghenydd* : Edw: ap Lewys ap Ric: gwyn &c.§
" *hefn mabli* : D. kemais ap J. ap Jhankyn &c.

* *Yr uchod* (including p. 169) o *lyfr syr John Prys marchog*.† *Yn llyfr Jhon R. o wen llwc llaw siams*

‡ g tomas ap Morgan o gaer llion

§ yn llyfr yr athro Lewys Morgan nwc

- 193 *Gwent—saint pir* : Hari lewys ap Jords [= George] lewys
hefn vinooc : W. morgan ap J. M. . . . o L. ystarn
Pen rros—G. is hoed : To: ap W. ap watgyn &c.*
- 194 *Aber hodni* : Ph: ap J. ap Gfm ap D. &c.
- 195 *Gwent is hoed* : Ric: mwr ap J. mwr ap To: mwr &c.
 „ *yslow* : J. kemais ap W. K. &c.
 „ *ll. wern* : antoni wels*
- 196 *A description of the arms of Henrri* ap To. Vychan, elystan
 glodrydd, ffn voethvs, and kadwgan ap Elystan
- 197 *Gwidi gadu—glann y lais* : merched Heuri ap Gfm = Eva
 gwraic syr Rys ap Thomas
- Sainhenydd* : p. dd: ap Ric: wyn o anes mawnsel
trrer delyn : Watkyn ac ystifn vychan meib Ric: V'n
- 198 *Sainghenydd—Gelli gaer* : Mathe ap Rys V'n ap R. ap ho: &c.
- 199 „ *Jankyn* ap D. ap ho: ap R. ap ffn &c.
 Wm: ap lewis v'n ap syr Roesser v'n hen o drer twr.
- 200 *Merther kynoc* : p. Roesser v'n o dalgarth = watkyn a J. &c.
M. k.—dyffryn kamlais : R. ap To: ap morgan ap J. ap hoegsin &c.
- 201 „ *hodni—y baeli bach* : D. ap gfm ap To: &c.

KANTREF SELYF

- 202 *brynllys* : Roesser havart ap Jankyn h. ap to: h. hir &c.
ll. dyralle : Roesser v'n ap Roesser ap syr Roesser &c.
- 203 *Gwenddwr (or geirnoes)* : J. ap Roesser ap J. ap ho: &c.
kruc kadarn : J. ap gfm ap J. ap ho: &c.

ELFEL

- 204 *Aber Edwy* : R. ap gfm ap ffn ap mevrlic &c.
- 205 *Maes yfed—trrer delyn* : To: lewys ap hww ap D. &c.
gwehelyth A. edwy : O. ap Mred: ap Einion klvd &c.
 kadwgan ap gr: ap ho: sais &c.
- „ *ll. san ffraid* : Mred: ap J. ap Morgan &c.
- 206 *A. edwy* : To: ap Rys ap gfm &c.
ll. vareth : Rhys ap Jhon ap y bedo &c.
ll. elwedd : D. ap Rob: ap y bedo gwyn &c.
y ddisserth : D. ap lewys gwyn ap D. goch &c.
- 207 *ll. vair llethyfwwc* : J. ap Jankyn ap D. &c.
Gwehelyth maessyfed : Ph: ap mevrlic ap ph: ap R. &c.
M. yfed—trrer wen : Gr: ap ho: ap D. ap To: &c.
Elfel is mynydd : Jfor hen ap Jfer: ap llowarch &c.†
Meliennydd—llan degle : J. ap gr: ap mred: v'n &c.
- 208 *keri—plwyf Gwern ogof* : hww ap J. llwyd ap J. ap Mred: &c.
- 210 *Mam morys v'n ap D. ap ffn &c.†*
Swydd dref esgob—twr y mathe ap Rob: ap D. llwyd o
 ddev ddwr a dol arddvn ynghastell ynghaer einion &c. . 1550 .

MS. 134 = Hen. MS. 107. PEDIGREES. Paper; about 8 × 5½ inches; 476 pages; 1550-62; half bound.

This MS. is called *Llyvyr mawr Griffith Hiraethoc*, in whose autograph the bulk of the work is written. It would be difficult to say definitely how much Griffith wrote himself. A book which was in progress for many years, and which was written with different pens in different inks and temperatures, would naturally exhibit a variety of styles of writing. But there are unmistakable pages by other writers. The index (pp. 3-38) is by Wm: Llŷn; Simwnt Vychan wrote

* yn llyfr yr athro Lewys Morgannwc

† g. morgan elfel.

† g. llyfr morgan elfel

pages 49-53, 393-4, and portions of pages 45-6, 79, 91, and 426; pages 157-166, 169, 170-1, and 327 are in a hand dated elsewhere 1561; pages 107-116 are from another pen; so are pp. 383-91, 381-2, 429-30, &c. &c. Various writers have filled in various items on spaces left originally blank. That the MS. is compiled from several previous collections of pedigrees the references in the body of the work give abundance of proof.

- 3 Alphabetical index of leading proper names occurring in the MS.
- 39 *Traws rynydd*—Rob: Evans or gard mab hynaf ƒ. ap Robert.
- 40 *Tir y mynaich*: Gr: ap D. ap D. ap gr:
- 41 *Il. gedwyn*: D. llwyd ap Owain &c.
- 42 *Yr wydd gruc*: p. gr: ap siankyn = S. / hww deon Westmestr &c.
- 43 *Bangor—maelor S.*—Dd: ap Roger ap D. Jankyn &c.
- 44 *Plwyf Hangmer*: D. vychan ap D. voel ap Ph: ap syr John hoptyn o vaxfild . . . D. ap *Edmwnt*, ap D. Vychan uchod, penkerdd.
Maelor: Mad: ap ƒhn vychan ap ƒhn
 „ G.—Tomas ap morgan ap D. ap R.
- 45 *ydeirnon a dinmel*: Gr: ap D. ap Rys ap ƒ. ap ƒhn &c.
- 46 *Y llai ac emral*: (syr) Ed: Pilstwn ap syr Roger P. &c.
- 48 *Maelor*: Elis ap Ric: ap ho: ap morgan &c.
- 49 *Bangor—Maelor S.—alchre*: Jhon ap Ed: ap Ho: &c.
b. Maelor, G.—John Pilstwn ap John ap Mad: &c.
- 50 *Maelor, brynnbo*: Edw: ap Morgan ap D. ap Mad: &c.
- 51 „ G.—Ho: ap gronw ap ƒ. ap gronw &c.
- 52 „ S.—Tomas Domok ap ƒ. ap D. domok &c.
- 54 „ S.—*Evtyn*: Wm: Evtyn ap John ap Jams
- 56 *Riwabon*: Jhon llwyd ap Rondyl ap Jhon &c.
- 57 *M. G.—sownlli*: Rob: wyn ap morgan ap ƒhn &c.
Maelor: Jhon ap deikws vengam ap mad: &c.
M. S.—Jhon hangmer ap Jankyn ap syr D. &c.
- 59 *Owrtyn*: D. owrtyn ap D. ap Mad: ap D. &c.
- 60 ƒer: go3 ap Edn: ap Mad: ap Gr: ddv &c.
- 61 D. ap Ph: ap Mad: ap ƒeu: &c.
- 62 Gr: *Evtyn* ap D. ap ƒhn ap Edn:
- 69 *Maelor*: Dd: ap ƒhn ap Edn: llwyd ap ƒer: vychan &c.
trefalvn: plant D. ap gr: ap ƒhn:—Wm: / Jankyn &c.
- 70 *Edeirnon*: Mad: or hendwr ap ƒer: ap O. brogevntyn &c.
y trayan: plant Ric: ap Jhon trefor—J. ac ann
nanhevdwy: plant Roger trevor—Ed: / J. / a margred
kroes oswallt: plant Ric: trefor ap Edw: T. ap D. &c.
- 71 *Tegaingl*: P. ƒeuau ap D. ap ƒthel
Il. evrgain: Kyn: hangmer ap syr Ric: hangmer &c.
- 72 *yskeifioc a nanerch*: Wm: vychan ap ho: ap Jhon &c.
Rrvddlan: Hari ap Pirs archiagon Il. elwy ap J. konwy &c.
- 73 Rob: / J. / a llekv p. Ric: ap Mad: ap ƒhn: ap Edn: &c.
b. Nan hevdwy: Jhon trefor a Ric: a gwenhwyfar p. Edw: ap D. &c.
- 74 *Y wavn*: Jhon Ed: (ap ƒer:) ap ƒeu: ap adda &c.
- 76 Dd: llwyd ap bleddyn ap gr: ap heilin &c.
yr hob: Mad: ap ƒeu: ap mad: ddv ap ƒeu: &c.
- 79 *Halchdvn*. Dd: llwyd ap Mred: ap ƒhn ap gr: &c. S. V.
- 85 y doctor owain pwl ap D. ychan ap D. ap adda &c.
Rros: Rys ap D. ap ƒhn ap tomas
- 86 *Swydd ddinbych*: Rys ap ƒthel ap gr: ap ƒthel goch ap kyn:
 ap ƒer: &c. (2.) *ƒolo goch* ap ƒthel goch &c.
b. ƒhn ap tudr ap ƒeu: ap gr: &c.
c. D. vychan ap D. llwyd &c.
- 88 *Tegaingl*: Plant mad: ap ƒhn vychan ap ƒhn ap mad: &c.

- 89 *Mon* : plant ffn ap tudr ap D. = Rys wyn &c.
yr hob : p. Robert trefor ap Jhon T. = Rob: / J. &c.
- 90 *y trayan* : p. Edw: trefor ap J. T. = J. / Jëuan &c.
ll. gedwyn : p. dd: llwyd = ow: / ho: / ffn &c.
- 91 *ydeirnion* : p. Gr: ap Jëu: ap eign: = Jëu: &c.
hilken : p. Jankyn dekaf = J. wyn / R. / Gr: llwyd &c.
 Plant Rikart ap Kydwaladr ap gr: &c. S. F.
Maelor : plant gr: ap Jëu: ap Engion goch o sownlli &c.
- 92 *Edeirnion* : *p. Jëu: ap y giwn o eva v3 vad: ap gronwy &c.
- 94 P. tomas ap Jëu: ap Rys o anes v3 owein ap gr: &c.
- 95 P. kwnws ap *D. vychan* = mallt &c.
 P. Hari salbri = hari goch, tomas, Rob: / elsbeth &c.
- 97 P. Hvw konwy o Elsbeth v3 Domas hen salbri
 P. Howel koetmor = Eva &c.
- 99 *A description of the arms of* (1) Judas Makabiws, (2) Arthur, (3) Siarls, (4) Godffre de bwlen, (5) Jhon ap Rob: ap ffn o kastell-march, (6) kyhelyn, (7) Mad: ap Mred: / (8) gwaithvoed, (9) ithel velyn [p. 100] (10) arg: Herbert, (11) Mred: ap Morgan o sir Aber teifi, (12) Jhon ap R. ap siankyn o *vorganwc a gwyr*, (13) Jhon ap dd: ap ho: o dir *gwyr*, (14) ffn ap gfm ap Tomas o *Bryn hafod*, (15) Henrri ap gfm ap T., (16) Tomas vychan ap T. ap ho: o *lan wenoc* sir aber teifi, (17) filpot ap Rys o *blaen trenn*, (18) efa v3 ffn o *werth rynion*†, [101], (19) Moriddic warwyn, (20) y brenhin Hari seithved, (21) Ph: ap ifor, (22) filport walby, [102] (23) ffn ap Jor: (24) Jankyn hafart, (25) Ow: brogevtyn, (26) Ririd flaid, (27) Jthel vychan, (28) Rys ap tewdwr, (29) Hwva ap kynddel, (30) llowarach ap pran, (31) mael melienydd, [103] (32) Jëu: ap ho: ap Mred: (33) gr: ap D. goch, (34) Trystan holant, (35) Gwerydd ap R. goch, (36) ffn ap gr: / (37) gr: ap kynn, (38) gwenwynwyn, (39) kadrod hardd, (40) kariadoc ap gollwyn [105†] (41) *Nan melan*—Jëu: ap ffn vychan, (42) Ho: ap ystifn, (43) *melienydd*—D. ap mredd: vychan, and (44) Morgan ap ho: ap ph: / (45) *gwrthrynion lan armon*—Ow: ap ph: ap Rys, (46) Morgan ap Tomas ap nicolas, (47) *ll. ymddyfri*—Hari ap T. ap nicolas, (48) *Gwent*—Morgan ap D. gam, (49) syr gr: vychan o bowys [106] (50) *Marchvdd*, (51) tomas hen salbri, (52) Jankyn vychan, § (53) of Ector, alexander, Julissisar, dvk o Jossui, a Dd: brophwyd, (58) Mred: gam o ddyved

Din meirchion

- 107 *Mayneva* : D. ap J. ap Rob: ap Rys ap Robyn &c.
- 109 *bryngwyn esgob* : Rob: ap Rys ap syr D. annwyl &c.
- 110 *Bryngwyn* : Hari, pirs, a siams meis Jhon ap gr: ap D. ap Jthel vychan o L. eurgain &c.
- 111 *Maen efa*: Rob: ap Hvw ap Mad: ap deio &c.
- 112 *Trergraic* : D. llwyd ap gr: ap Jhon ap ho: &c.
- 113 *Dim eirchion* : Roger, a gr: vikar *hilken* a Ric: meis Tho: &c.
 Gregor, Tho: a D. meis gr: ap J. sais &c.
- 114 *¶rriaddig yn y kwm* : Roger ap D. ap Rys ap ken: &c.
Demeirchion : John ap Edw: ap Thomas &c.
- 115 *Whitford—mertvn* : Gr: benfras ap gr: vychan &c.
tre vychdan : Hvw ap R. ap dd: penant &c.
- 116 *garn* : Jhon ap Jthel ap Jëu: ap Tudr &c.
- 117 *Eyas* : Tomas ap gfm ap lewys ap Jhon &c.
 Rhys ap Harri ap Jhon

* p. = plant = children. *Plant* is used here to cover remoter descendants as well.

† At the bottom of this entry and page we have the statement 'o law lewys y glyn.' Again at the top and bottom margins of page 105, 'llyfr lewys y glyn.'

§ In different ink with the statement 'hopi o lyfr syr D. vychan llaw gulyd O.'

¶ Read *Hiraddug*,

- 117 *brecheinoc*—*y pertyn*: *ŷeu*: ap *Gŷm vychan* &c.
 118 *Rhyddlan*: [*Firs*] *motwn sgwier a sersiant of arms ir brenhin*
 ap *Ric*: *motwn ap ŷankyn ap Ric*: *motwn ap Wm*: *motwn*, &c.
Witfordd a ll. hassa: *Tho*: *mostyn*, *Hw*, a *firs mostyn meib*
Ric: ap *ho*: &c. o *gatrín v3 Tomas hen salbri* . 1531 .
 119 *Pengwern*: *P. ŷeu*: *vychan ap ŷ.* ap *adda* = *ŷthel / R.* / *ho*: &c.
 120 *ll. hassa, Pant y llongdy*: *Tho*: *v'n ap T. gr*: ap *J. gr*: &c.
ll. drillo yn y deirniôn, yr hendwr: *Hw gwyn ap Eðn*: ap *gr*: &c.
 121 *Maelor*: *Jhon wyn ap dd*: ap *ho*: ap *ŷeuan* &c.
kydewain: *Ho*: ap *ŷ.* *llwyd ap ŷ.* ap *owain*
 122 *llyweni*: *P. tomas salbri* = *Hary s. o aber konwy a Jhon s. &c.*
Dd: ap *ho*: ap *Eðn*: ap *mred*: ap *ŷ.* *llwyd* &c. *llyfr madryn*
 123 *Wmffre llwyd ap Rob*: ap *James* &c. *hari hwx* &c.
 125 *Maelor S.*—*Wm*: *hangmer ap ŷankyn ap gr*: *vychau hangmer**
Hatchdyn: *Wm*: *llwyd ap Wm*: ap *Jhon*
Wmffre domoc brawd g. Jhon wyn†
 126 *Abertanad*: *ŷ.* *llwyd ap D. llwyd ap gr*: ap *ŷ.* *vachan* &c.
 127 *Jhon ap morgan of kynston†* &c.
 128 *Eiddiogydd*: *plant Elisise ap morys o katrin stanle*
 129 *kroes Oswallt*: *Wm*: *llwyd ap D.* ap *ŷthel* &c.
 130 *Rrydorddwy*: *Hw* ap *ŷ.* *vychan ap ŷ.* ap *ŷolyn* &c. .
 „ *plant ŷthel ap ŷ.* *vychan* &c. = *syr Rob*:
vicar ysgeifioc, Huw a phirs &c.
 131 *Mae Gwilym gwyn yn dywedyd vod iiii Jarddwr.*
i. Jarddur ap Egri ap morien ap mynac ap meirchion arg: *ar dalm*
o wyneidd . . . [ef] a aeth i ryvela ar angred ac yno i daliwyd ef ac ŷ bv
yngharchar yn hir ac i Rhoeð atto iw dysgv adar llwch gwin ac ef a ddysgodd
vdyynt ehedec yn gwlplws wrth ddal ber a chic yn yr awyr ac velly ar ddwv pasc
i damvnodd vo ddangos y dyse a naethoedd ef ir adar ac erchi awnaeth y
swden iddo warae val i mynnai ac yntav a wnaethoedd gadair iddo i hvn ac
yn y gadair i ddaeth ef a ber o gic yni law a rrwymo yr adar wrtho a chodi
y ber awnaeth ar adar a ehedodd i vynn i geissio y kiç ac velly i doeth vo
adref ac mae yn roi griffwnt yni arfe or achos hwnnw A chlustie march
a oedd iddo ac ni wyddai neb hynny ond i eilliwr ac ni lafassai er i benn
iddoedyd ond vo dyvodd klwyf yn y barbwr val i gorfv iddo geisso physygwr ac
addyvodd hwnnw kyfrinach oedd yni ladd ac erchi ir barbwr gyffessv wrth y
ddayar ac velly i gwnaeth ac yn Jach yddaeth achys tee adyvodd yn y vann
honno Ac erbyn gwyl vchel iroedd bibyddion maelgwn gwynedd yn dyvodo ato ac
a welsont y hys tec ac ai torassant ac ai roeassant yni pibav ac a ganassant geir
brown ybrenhin ac ni vedrynt gannv dim ond klustiau march i varch amheirchion
ac yna i tyvodd dihareb o hynny “vaeth hynny ar gryn a ffbav” &c
 133 *syr hari bwld ap Rys ap syr hari bowld o aber konwyŷ* &c.
b. XV llwyth gwynedd: *braint hir* &c.
 135 *Kadrod kalch vynydd a fv yn augred ymlaen ar sarsiniud†* &c.
b. Dechevbarth: *Lewys ap To*: ap *J.* ap *R.* ap *ŷ.* ap *Rick*: &c.
 137 *Gwent*: *Syr Tomas ap morgan ap ŷankyn ap ph*: &c.
 138 *Nannav*: *mavric llwyd ap ynyr vychan*** &c.
b. keinmyrch—*ll. rrayadr*: *Jhon llwyd ap Ric*: *llwyd* &c. . 1554 .
c. Brecheniuc—*ll. vaylôn*: *Eissac prys* &c.
 139 *Ric*: *pilstwn o sian v3 mred*: ap *Tomas o borthaml* &c.
 140 *abad ll. egwestl*—*Esgob dd*: ap *ŷ.* ap *ŷer*: &c.††
 141 *Traws vynydd*: *rririd ap ŷ.* ap *rririd vychan* &c.
 142 *Dinbych*: *p. J. laddwn (1) o vargred . . (2) o sian v3 D.*
Miltwn hen &c. 1556
D. klwyd—*maes maen hymro*: *Raff ap Robert ap gr*: ap *mad*: ap
bleddyn sais . See also p. 143.††

* y ny llyfr ffretol parszmint ?ne prydylyfr

† yn y ffestwal i hai i brydlyfr

† kopi o law ffwk powel

ŷ “llyfr gwiliw gwyn” occurs at the beginning of this pedigree, and “leiber Jhon trevor trefalvn” at its end.

†† “leiber trefor trefalvn.”

†† “o lyfr gvtyn owen.”

** “llyfr hen person Elien.”

†† “liber lancffordd.”

- 142 *ll. ynys* : Gr: ap Jhon ap mad: ap syr ʃthel &c.
 144 *Trayan—swydd G. osswallt* : Gwenllian v3 mad: ap ʃolyn &c.
 145 *Tref Riwedoc* : Elisise ap Wm: llwyd ap morys &c.
 147 *ll. gefni* : syr hvw ap syr kyn: ap ho:
Trygarn yn hwmwd lliwon : Rys ap Ho: ap Rys ap dd: &c.
 149 *llechylched* „ „ Lewys ap ho: ap ʃer: ap ho: &c.
lliwon : ʃin ap ho: ap tegwared
T'daethwy, mathafarn eithaf : R. ap D. ap Mred: ap ʃolo llwyd
 150 *Malltraeth—bodeon* : O. ap hvw ap ow: ap mevrice &c. . 1558.
 152 *ll. gaffo* : Rissart ap D. ap hvw ap morgan &c.
 153 *ll. vigel* : Rys ap Wm: ap ʃin ap ʃ. ap Gr:
 154 *Twr helyn—ydrystwyn* : J. ap Gim ap Rys ap Tudr &c.
Tal ebolion : ʃ. a Rys = meib Mred: ap ho: &c.
ll. babo : Rys ap ʃ. ap D. vychan &c.*
 155 *Hendre gadoc yngwmwd menai* : W. wd ap J. wd ap arnod wd
 D. ap hari ap ʃ. ap ʃin &c.
 156 *ll. rrustud* : D. llwyd ap ʃ. ap ʃankyn ap R. vychan &c.
 157 *kastellmarch* : (Wm: Jones ap Wm: ap) Gr: ap J. ap Rob: ap
 ʃin ap ʃthel vychan &c.
 167 (Moris vab Ris vab mad: vichan &c.)
ll. andrillo yn rros
 168 *tre llwyd koed a dinerth* : Ric: a D. = p. ho: llwyd ap D. &c.
yr hen blas : Gr: ap ithel ap D. ap ho: &c.
tre riu : Rob: ap gr: ap D. ap rrobin &c.
 169 Ho: ap mad: ap ʃ. ap eng: = tad Rys o lynn dwyfech; plant
 Rys = Mad: vychan yn aberkin (ll. ystymdwy) a Rydderch
 yn rre gayan (ymon) &c.
 172 *Mad: or hendwr*
 (1) ap Ywain ab bleddyn ap O. brogeyntyn medd G. Owain
 (2) ap ʃer: ap mad: ap Gr: ap O. Brogeyntyn medd syr
 To: ap ʃ. ap deikws
ll. Drillo : Ywain ap ʃ. ap D. ap ʃ. ap y giwn &c.
 173 *Hiraethoc—y voelas* : Plant morys gethin ap Rys &c.
 175 „ „ *y keirmioge* : Katrin v3 O. ap ʃankyn . . . plant
 Katrin o Rob: gethin = wmfre &c.
 177 *ll. vfvdd* : ʃ. ap mred: ap Rys &c.
mers—Gwr o vaelor : R. ap gr: vychan ap mali v3 grono gethin &c.
tregarwed vynydd : meib kyn: ap llowarch = kyn: v'n, heilin &c.
 178 *ll. fair talhayarn* : Mred: ap D. ap Eign: &c.
kilmael : ʃenan ap R. llwyd ap rrobin &c.
 179 *ll. vair D. K.*—Jhon ap Mred: ap ʃ. llwyd ap ʃin goch &c.
Swyddinbych : Twna tec ap bleddyn ap kyn: &c.
 180 *lle yn y llwyn dyrys aled nithoedd a thre borth yn ymyl*
bangor. Plant madoc ap ʃin vychan. . . (2) o angharad o Gwelwillan
 181 *Ysionydd* : p. ʃ. ap Engion ap gr: = Gron: / mad: / ho: v'n &c.
 182 *Caernarfon—tal llyn tarddenin* : ʃ. ap D. ap gr: &c.
b. merched Rys Gethin amerched Ho: ap R. Gethin.†
 183 *Nannav*:† Ho: ap D. ap mevrice vychan ap ho: selef &c.
Harddlech : p. syr Trystan holant o dangeystl v3 D. &c.
Tal y bont, y brith dir yn ol gelle : Tudr vychan ap gr: ap ho:
 185 *ll. ykil yn ll. verys* : Gr: ap gr: ap ʃin v'n
ll. verys : D. llwyd ap Gr: ap R. ap Eln:
 188 „ *aber duad* : Tomas ap morys ap Rys &c.
 189 *garth garmon* : Rys wyn ap D. anwyl &c.

* *g* leiber o law tomas llwyd o lys dvlas ymodeon.

† llyfr o law tomas wyn [*sic*] o lys dvlas

‡ llyfr .1[ewys] Ed[ward].

- 190 *Ystryd alvn* = *Gwissane*: P. fer: ap meilir = gr: grach
b. koed y llai: Jhon Evtyn ap J. ap gr: ap nikolas ap deikws
e. John wyn or twr ap Rob: ap Jhon ap gr: &c.
- 191 *Y. alvn*: Dd: ap Rys ap Reinalt ap gr: &c.
brynbo: p. Gr. ap Ed: ap morgan = Robert &c.
 John Davi, Rob: / D. / ac f. = meis D. ap Gr: ap ffn &c.
 merched inad: ap ffn ap gr: = Gwenheyver &c.
- 192 *LL. evrgain*: Rondyl bilin tw'n ap Rondyl ap aunes &c.
Y. alvn: Jhon, mastr h'w a Rys = meis gr: ap Jankyn &c.
- 193 *Wyth mab Edn: vachan*:* Syr Tudr pioedd *ynant a llan ganhaval* / ffn pioedd *y krevddyn* / Rys pioedd *garth garmon* a merch llywarch ap Bran i mam / Grono pioedd *tregastell ymon* / Gr: *yr hen glawdd* / fer: pioedd *aber marlais* ynglan tywi / kyn: a ho: a fv esgob yn *ll. Elwy* [1242—47].
- 195 Rob: ap gr: vychan ap gr: ap feva goch &c.†
- 196 *Maelor gymraec*: D. goch ap ho: dorddv
- 198 *llwyn ymaen*: Jhon ac Ed: meis Rich: llwyd ap Robert &c.
- 199 ffn ap gr: ap ffn ap fer: drwyndwn &c.
- 200 *kydweli, ll. gynwr, pen y ddevlwyn*: To: dv ap gfm &c. 1554.
- 203 *Swydd gowres*: Edmwn't ap kadwaladr ap gr: goch &c.†
nan konwy: D. ap tomas ap ho: ap mred: &c.†
 p. kadwgon ap bleddyn ap k. = madoc / engion &c.
- 204 *LL. wrthwl ymrellt*: feuan ap bedo ap D. ap ho: &c.
- 206 *Pentre aeron swydd y ddrewn*: To: llwyd ap Roger ap h'w syr Jhon matho ap gr: ap Tudr &c.
- 207 *Tre r abad*: D. ap bened ap D. ap ffn vychan
y dwning yn chwittfordd: D. ap John ap Ho: ap pel &c.
yr ysgrifen sydd ar groes Engn: yn ddisserth:
 hock sy petatur lapis ysti cavssa notatur
 Enion oxi Riddid v'laidd filius hoc memoratur
- 208 *tre Ric: yn vuch glan*: Tomas ap D. ap R. ap Elis &c.
mertvn is glann: fthel ap gr: ap Jankyn &c.
Tegaingl: syr Rys ap Rys vychan &c.
- 209 *Mertvn*: H'w ap D. ap Ed: ap R. ap gr: benffras &c.
 „ Rob: / Ric: / To: / a J. / kyn = p. D. ap Ed: ap R.
- 210 *kaerwys*: Jhon Gr: ap pirs gr: sersiant &c.
- 211 „ *trervedwen ne g4rg2n*:§ Jhon ap fe'u: ap ho: &c.
Rhilyfnwyd: H'w ap tomas ap mwyndec &c.
koparleni: Rob: ap fe'u: ap kyn: ap fe'u: &c.
Chwittfordd: D. ap tomas vychan ap ffn ap bleddyn &c.
- 212 *ll. hassa—gwlgre*: Morgan ap tomas ap Ed:
tre plogan pen y maen: Tomas ap hari ap kyn: &c.
- 213 *Aber afan—morgannuc*: p. gr: ap Rys ap D. = W. J. / gr: &c.
- 214 *Tref valdwyn*: mastr Wm: herber ap syr Ric: herber &c.
- 215 *Henllan*: Rob: a grono meis fe'u: ap engn: &c.¶
Clokaenoc: p. gr: ap mred: = ffn, Reinalt, D. &c.
fal: syr D. ap D. ap Rys ap gr: &c.
- 216 *k. llion ar wysc*: Roger ap morgan ap Jhon &c.
ymyl y dref—Sir Vynwy: syr jarls herbert o droyaf 1550.
- 217, 221 *Bod afon, Twr kelyn*: Gr: ap D. ap J. ap Hwlkwn &c.**
Twrkelyn: meisbion Rob: ap ffn: ap Tudr ap D. = Ho: yn llan eigrad ynant mawr syr Wm. person ll. vachreth yn amlwch archiagon R. gethin yn ymyl kaer lleon

* g leiber ll'n ap feuan † llyfr I. E ll / Tr / R ‡ Yn llyfr ph: Jankyn.

§ Gr: Hiraethog was in the habit of representing the vowels and semi-vowels by 1, 2, 3, 4, 5, 55 or 6, and 7. The letter r and the figure 2 are not always easy to differentiate. Gorgen is the probable reading, which may be a mistake for ? Grogen.

¶ llyfr Jhon ap W. ap Jhon.

** wrth lyfr Dd: alaw—kais varn y llyfr kasgl o von a hwn

- 218 *lliwon llan y trissant* : Rich: ap hww ap mred: ap mathe
 219 *Trer bardd—T. kelyn*: ffn ap Tudr ap Ho: ap kyn: &c.
ll. vihangel tre r bardd: Reinallt ap Wm: ap Tudr ap ho: &c.
ll. vaeloc—k. lliwon: R. ap ffn ap ho: ap mad: &c.
tre gayan—k. tin daethwy: J. llwyd ap R. ap J. ap gfm &c.
kaer gibi: Rob: ap Wm: ap gfm ap ffn llwyd &c.
 220 *ll. gefni*: Roland ap Wm: ap Rol: ap Wm: ap Rol. ap J. &c.*
Penwynllys—k. tin daethwy: D. ap ho: ap D. ap tudr &c.
Pentraeth " D. llwyd ap O. ap Rys &c.
Ariannell—mon: Jhon ap J. llwyd ap ffn &c.
 221† *llys dvlas*: Wm: ap J. ap tudr ap gfm &c.
 222 *Twr kelyn*: paris Jhon paris ap tomas gr: ap syr Wm: gr: &c.
 " D./ gr:/ a thudr meib D. ap kyn: ap hwlkyn &c.
bod avon—pentre ardderch: tomas ap Rys ap Wm: &c.
 223 *llys dvlas*: To: llwyd ap D. . . . ap kyn o lwydiarth
pen bol yn hwr kelyn: ap R. ap gfm ap J. &c.
TALEBOLION: Rolant moel ap wim moel ap J. M. &c.
 224 " *ll. vigel*: R. ap Wim ap ffn ap J. &c.
 225 *ll. rrvddlad*: Mastr To: bwkle person ll. ddevsant, ll. gefni
ll. vachreth gronant: Mastr Rob: bwkle i frawd &c.
ll. vwroc: Rissart ap morys ap rrys ap ho: &c.
 226 *ll. fflewyn—Bod wigan*: Jhon ap ho: ap ffn ap ithel &c.
 " *Brwynoc*: Wm: ap ho: ap ffn &c.
 " *ll. ynon*: Marged v3 Wm: ap Jhon ap Rys &c.
 227 *kaer gybi*: Jhon ap O. ap Mevric ap ffn ap hwlkyn &c.
 " Rob: ap gr: ap ho: ap ffn
ll. vwroc (bod gemaïs): Mred: ap gr: ap Grono ap D. &c.
 229 *ll. anvar ynghowrnwy*: Rob: ap J. ap ho: ap J. &c.
 Wm: ap hww ap kyn: &c.
y manachdy " Rob: ap Gr: ap Rys ap Edn: &c.
y ty ny maen " D. ap ffn ap Gfm &c.
ll. vechell: Gr: ap hww ap Rys ap Edn: &c.
 230 " Hww ap madoe ap R. ap Edn: &c.
 " *kaer degoc*: Wm: ap morgan ap Gfm &c.
 " Jhon ap ffn ap D.
 " *kaer degawr*: Hww ap Jhon ap D.
 231 " Mred: ap Rys ap D. &c.
ll. Badric—kleggyroc: Wm: ap Rys ap Gfm
 " Rys ap syr D. ap rrys ap ho: &c.
ll. fflewyn—vcheldre: Rob: ap morys ap R. ap ho: &c.
 " Rys ap ho: ap Rob: ap ffn &c.
 232 *Vchdref—mynydd blewoc*: Morys ap Gfm ap ffn &c.
 " *gwenynoc*: Rissart ap Ho: ap D. &c.
ll. vechel—bodelwyn: Wm: ap ffn ap tvdr &c.
 233 *ll. badric—Tre r gof*: Jhon ap Rissart goch &c.
T. kelyn bodafon ll. v'el yn rre r bardd: Gr: ap D. ap J. &c.
 234 *ymyl y drw mares*: Richart ap D. ap Robert &c.
 235 *k. menai—rrosswr y velin wynt*: Ric. ap D. ap hww &c.
Tin daethwy—pen mynydd: Ric. O. ap Ric. ap O. &c.
 236 *Terogog yn amluch*: Rys ap D. ap J. &c.
 237 *ll. gelynin*: Wm: ap Wm: ap tomas ap Ric: &c.
 238 *kaer rrvn*: Wiliam ap tomas ap J. &c.
 239 *ll. bedr y kenin*: R. ap tudr ap rrys ap mad: &c.
 " Rob: ap syr hww ap Rob: ap mred: &c.
Pen pont benfro: Jhon ap mad: ap gfm
ll. bedr: Wm: ap R. ap Grono ap R. ap deikws

* "o lyfr Dd: alaw hyd hyn"

† See page 217 above.

- 240 *IL. bedr* : *tal y kafn* : *ŷemwnt** ap R. ap Rob: &c.
 241 *IL. gelynin* : Hari ap gwilim ap ſſn goch &c.
y gyffin : Gr: ap tomas ap rrobert &c.
yfionydd : Owen ap ŷeu: ap O. &c.
 242 *y gyffin* : Rob: ap mred: ap rrys &c.
IL. bedr : Ric: ap D. ap ŷeuan ap kwnws
 243 *IL. ddoged* : D. / hww / *ŷ.* / o Sieffre meib gr: ap *ŷ.* ap mad: &c.
IL. vair dol hayarn : John / Rys / D. / = p. mad: ap gronw &c.
Eglwys vach : Gr: llwyd ap ho: goch ap ho: ap kwnws &c.
IL. gerniv : hww ap Jhon ap D. ap mad: &c.
dinbych : sion ap tomas vychan salbri &c.
 244 Efa v₃ ŷeu: ap Rys wyn ap D. llwyd &c.
kaerwys : Ed: ap D. ap Rob: ap bleddyn &c.
 245 *IL. sanman—tre hesgin* : Rob: / Wm: / To: / a D. = meib Mad:
 ap gronw ap gr: gethin &c.
 246 *Tre hesgin* : p. morys ap *ŷ.* ap D. llwyd &c.
 247 *Tre L. sanan* : morys ap Jhon ap *ŷ.* ap ſſn &c.
 248 *IL. sanan—hendre nenid* : Pirs / Rob: / to: / Ed: / J. / a hari / elin /
 marsli = plant Raff ap Robert salbri ap to: hen S.
 „ *tre rugor* : p. Rys ap kyn: ap ſſn v'n = Harri / ffwc &c.
 249 „ *chwibren* : *ŷ.* ap Jhon pigod ap gronw &c.
tre arllwyd : Rob: ap tomas ap harri
 250 *Tref Nest dv yn IL. sanan* : Gr: ap gronw ap gr: &c.
Penan aled : Rob: ap Rys ap Gr: &c.
devnant : tvdr ap ŷeu: ap gr: ap ho: &c.
 251 „ Jhon ap *ŷ.* ap grvgor ap tomas &c.
Treflech : R: ap kyn: ap D. ap rrobin &c.
Gwytherin : Jhon llwyd ap D. anwyl &c.
 252 syr morys bicar ll. sanau ap tomas &c.
IL. vfvdd—talybryn : Sandr ap ŷev: ap mad: ap Rys &c.
 253 *Gwehelynt llwydiarth ymhowys* : Kelynin ap rriryd &c.
kydewain : Dd: llwyd ap D. ap Mathew &c.
Gwytherin : *ŷ.* ap D. ap Rob: ap D. ap gronw &c.
 254 *Eiddionydd* : Jhon wyn ap hww ap Jhon ap mad: &c.
 meib ho: ap D. ap mevric vychan ap ho: ap Sele &c.
 256 *L. Sain sior* : Wm: / gr: / ſſn / mred: = meib to: ap ſſn &c.
 257 *IL. vfydd—tref verain* : tvdr sgwier / Wm: / J. Wyn = meib
 Rob: vychan &c.
Pen porchell : plant Rob: ap *ŷ.* = syr Wm: person k. wys &c.
 258 *karwed vynydd* : Mred: ap D. ap gronw ap D. ap gr: llwyd &c.
tref berain : Lewys tudr pen porchell &c.
 261 *Bryn D. tin kadvel* : *ŷ.* ap R. ap D. ap gr: llwyd &c.
tin kadvel : Jhon ap D. ap *ŷ.* ap ho: &c.
 262 *Keinmych* : J. ap D. llwyd ap tudr &c.
mofonioc : to: vychan ap ŷeuan pantwn &c.
tal y bryn : to: vychan ap Wm: ap gronw &c.
 263 *bod ysgafn* : D. ap Robert ap D. ap gronw &c.
 „ „ Lewys ap Rob: ap ho: ap rrobin &c.
karwed vynydd : Kyn: ap D. ap Robin ap D. &c.
 264 „ „ Rob: ho: ap Rob: ap D. &c.
 „ „ Wm: ap R. ap ſſn ap Robin &c.
 „ „ D. ap *ŷ.* ap R. ap tudr &c.
 265 „ „ W. ap *ŷ.* ap D. ap tudr
 „ „ Tudr ap R. ap ſſn ap R. ap engion ap pill &c.
 266 „ „ ſſn / D. / syr Rob: / Ric: / Wm: / = meib gr:
 „ „ ap R. ap rrobin &c.
 „ „ Gr: ap Rob: ap ſſn ap Robin &c.

* "William koetmor" is written over *ŷemwnt*.

- 266 *tin kadvel*: Morys a *ƒ*. meis Jhon ap *ſſn* vychan ap gronw ap D. &c.
 " " ffwk a Ric meis gr: ap *ƒ*. ap R. &c.
 267 *Nanclyn*: Hvw ap *ƒ*. ap *ſſn* ap mad: &c.
tafarn nanclyn y saint: *ƒ*. ap hari ap hvw &c.
tref " " R. ap *ƒ*. ap *ſſn* ap mad: &c.
Nanklyn gynon: R. ap *ſſn* ap Rys ap *ſſn* &c.
 268 *Nanklyn y saint*: D. ap *ƒ*. ap Jhon ap tudr &c.
 " " D. ap *ſſn* ap *ƒ*. ap *ſſn* &c.
 " " syr John (ap tomas ap D.) vicar Nanclyn
 269 *N. gynon*: Kyn: ap Ho: ap *ſſn* vychan &c.
N. y saint: *ƒ*. ap R. ap tudr llwyd &c.
 " Rob: ap Rys ap tudr &c.
 270 *Dinbych*: plant Eliu a J. knowsle = Rob: / *J.* / &c.
ll. rrayadr yngheinmyrch: p. Mred: ap tomas ap *ſſn* &c.
Nan klyn gynon: p. Tudr ap D. ap *ƒ*. &c.
 271 *Pen machno trer betws*: *ƒ*. ap Jhon ap heilin &c.
koet y ffynnon: p. Ric: ap *ƒ*. ap Jhon o Sian &c.
ysguyddfrith yn rrer betws: p. J. ap *ƒ*. ap Jhon &c.
 272 *Y park* " p. Rob: ap *ƒ*. ap Jhon &c.
trer betws: Wm: ap *ſſn* ap *ƒ*. ap R. gethin &c.
 273 " *y dvlasse*: Ho: goch ap R. ap *ſſn* &c.
 " *y dvgood*: plant ffwk ap Rob. = Rob: / lowri / &c.
Pen machno—glasgwn: Ho: ap to: penrryn ap D. &c.
 278 " *ƒ*. / *J.* / elisse / *ƒ*. llwyd / meis to: ap D. vychan &c.
Bwlch y maen: plant J. ap R. ap ho: ap R. gethin &c.
 279 Plant Gr: ap *ƒ*. ap gr: ap ho: ap mred: &c.
 " Mad: ap *ſſn* vychan o vangor &c.
 281 " Ric: trygarn = hvw, Jhon, Rob: &c.
 " Gr: ap velyn ap ho: ap rrobin &c. &c.
 283 merched D. ap *ƒ*. ap rriid voel o *fodfol*
 Plant D. llwyd ap mred: o *ddevddwr* &c.
 284 P. syr W. Herbert Jarll penfro o Ann v3 syr Water defras
 Mastr hari symrsed. / ffrawnsys S. &c.
 285 P. syr W. trowtpec o varged ystanle &c.
aber bechan, ll. llwch hayarn: R. ap morys ap ow: ap *ƒ*. blaene
plas yn y gwestyd " Gr: ap *ƒ*. goch benllwyd
 286 *plwyf kynfran—tref lysvaen*: p. D. llwyd ap Rys ap *ƒ*. v'n =
 hvw vychan person llan san ffrad ymechain, Gwen g. gr: ap J. ap
 Jankyn o lan gynfran &c.
 287 *ƒal—ll. armon*: p. D. ddv ap tvdr = Gr: / Lewis person a
 syr to: vicar yr vn lle
 288 " *gallt gymbybr*: p. *ſſn* vychan (1) o varged, (2) o wen &c.
ll. gadvan haer einion: plant D. llwyd ap Tudr = (1) o gariad
 verched . . . (2) o — Mastr Jhon llwyd abad llan egwestl, ƒeuan,
 lewys llwyd, tudr, syr lewis llwyd person ll. degla a ll. verys &c. [†]
 This pedigree is a very long one, and besides references to *llyfr Rys holant*
 (p. 289), *hen lyfrav da* (p. 290), *llyfr Ed: ap Roger* (p. 292), it has the following
 epilogue: *yr wyth nolen hyn* [= pp. 289-304] *hyd yma a ysgrifenis i wyl y*
saint o lyfr o law syr Tomas ap ƒeuan ap deikws a *wnaeth ef wrth gyfarwyddyd*
llawer o awduriad o achaw yr abad Jhon o lan Egwestl ac o bydd neb a amhevo
nad ydynt air yngair ar llyfr hwnnw Eled at at Jhon ap R. o risgoc ac yno
ƒ kaiffweled y llyfr hwnnw a gwirionedd am i betrvssder heddiw oed krist 1550.
 304 *Mair vorwyn vam ƒessv v3 ƒohachym &c.
 305 llyma val ƒ gallai yr abad Jhon ai frodvr Roi ev harfav†
 307 Arfe mad: ap mred: (1) medd *llyfr Jhon saer*, (2) medd *llyfr Jhon lewys*,
 (3) medd *llyfr Tudr ap Rys ap D.*

* *yniwedd llyfr John ap Rys o Risgoc*

† *yn llyfr Jhon ap R. o Risgoc i had yr anfav hyn* [pp. 305-7] *o waith syr Tomas ap ƒ. ap deikws*

308 *A description of the arms of brutus darian las* / . . . R. ap Ph. /
 fer: *saethmarchoc* / *Rigston* / *llan elwy* / *llan egwestl*, assvr 3 klomen
 arian ai esgill ar lled / &c.

311 *Rhiabon—kristionydd gynric* : D. llwyd ap John ap Ed: &c.

” ” Jhon wyn ap ho: ap Ed: &c.

312 ” *mertyn* : Jhon ap D. llwyd ap deikws &c.

313 *Rhiw abon—tref vortyn* : hww ap Jhon ap feu: ap deikws &c.

” *bryn y wiwair* : Sieffre bromffild ap tudr &c.

314 *IL. verys—llysykil* : p. gr: ap gr: ap ffn v'n . 1551 .

Syr niclas ap ithel &c. hen berson *IL. verais*

315 *IL. degla* : Jhon ap Gr: llwyd ap D. llwyd &c.

klokaenoc : ffn / Reinallt / D. / ho: = p. Gr: ap Mred: &c.

Swyddinbych : Rob: a Grono = meib: f. ap Engion &c.

A. gelav—pont y gwyddyl : Mred: ap Rob: ap feuau &c.

Henllan : Tho: a gr: = meib grono ap f. &c.

316 *IL. armon, maes y llan* : fthel, W. taeliwr da, gr: = p. D. ap gr: ddu

IL. silin, ystynwalon, plas yn y talwrn uchaf : Lewys ap Rob: &c.

kynwyd, kefnblaidd, kynllaith : kyhelyn ap Rvn &c.

Dinbych : p. Jhon laddwn o vargred v3 Ric: Mathe &c.

317 *kynlleth, IL. silin, y glasgoed* : Ric: ap Mred: ap ho: &c.

Moelyrch : morys wyn ap ffn ap feuau &c.

318 *kynlleth, plwyf Silin* : D. llwyd ap to: ap D. &c.

tref loran ”

p. To: lewys o vari

319 ” ” Mred: ap f. ap R. ap ho:

320 *IL. ymlodvol* : Tho: llwyd ap f. llwyd vchan &c.

Mocknant : fer: goch, f. krach, f. K. Einion = p. f. voelvrych

321 *Blodvol vechan* : Rob: tanad ap J. tanad &c.

llynklys yn ll. ymlodfol : Ric: ap to: ap Gr: &c.

322 *IL. gedwyn, all y gadair* : Rob: ap morys ap f. &c.

323 ” Gr: ap f. ap J. ap hwytsiwn &c.

” Jhon ap Reinallt ap f. ap gr: &c.

324 *Garth Eryr ymmochnant* : Plant Gr: ap D. vchan &c.

325 *kyn lleth—kamhelic* : plant ffn ap Adda ap D. &c.

” *kefnblaidd* : kyhelyn ap rrvn ap enion &c.

” *rriw las* : Tho: a morys meib to: ap R. ap gvtyn &c.

326 *Gartheryr* : Reinallt ap morys ap gr: &c.

327 *IL. silin ynghynlleth* : p. mred: ap ho: ap morys &c.

329 *Sir gaervyddin, brynn y beirdd* : p. morys ap ywain ap gr: &c.

Devddwr y domgen ymhlwy tyssilio : D. ap gr: ap Mad: &c.

kollfryn : Jhon ap gr: ap Mad

331 *rriwabon* : Ed: ap Roesser ap J. ap Elis ap J. &c.

332 *IL. badarn vavr* : Ric: ap R. ap D. llwyd ap D. ap Rydd;
 ap f. llwyd &c.

aber sanan IL. gathen : Mastyr R. to: ap syr W. marchog &c.

333 *Trefor* : mathe wyn ap D. ap Ed: &c.*

335 ” p. Jhon wyn ap D. ap Ed: ap ho: &c.

336 ” Ed: ap Jhon ap mad: ap Ed: &c.

337 ” Jhon ap Ed: ap Mred: ap gr: &c.

338 ” p. adda goch &c.

339 plant D. allrrai = D. / Mad: /

” Mad: llanddyn ap f. ap adda goch = D. / Syr Rob: / &c.

y fron dec, gwrexam : Ho: ap Ed: ap Mred: ap gr:

340 *Trefor* : To: ap gr: ap mad: &c.

syr John badi vicar ll. gollen ap Jankyn &c.

341 *ILanerchrvgoc* : Ric: ap Rob: ap D. Tegin ap Mad: &c.

342 *Eglwysec* : feu: ap Rys ap D. ap Gwlm

* *gytyn* ? *owain* i gid at foot of the page and 4 *dolen* or *llyfr* *hasgl* on the next page.

- 343 *Henllan y grin* : Jhon siambr ap Rob:
 344 *Penllyn* : a table of the descendants of Tudr ap grono q' hww John
 345 Edw: almor ap J. ap J. ap J. &c. trevalvn, almor, a gresford
 346 *Maelor* : plant Mad: ap ffn ap gruffri &c.
 347 Jhon Trefor tref alvn &c.
 348 *IL. evrgain* : Hari konwy o Sych dyn &c.
 349 Evnnvdd ap morien ap morgenav &c.*
 350 p. tomas gilmin o glostedsir a ddoeth i hynaf [o] dref *llwyn*
llinon is gwrvai am ladd gwr ac am hynny i ffoes allan oi wlad . . .
 o gilmin troetv yr enwir .
 b. *kydewain* : p. Mathe goch = Jhon prys, lewys prys &c.
 351 A table of the descendants of Jhon konwy.
 353 A table of the Descendants of Mr. Pirs archiagon (1) o sioned,
 (2) o wenllian, (3) o vorfydd
 356-7 A table of the descendants of Rhirid flaidd and of vchdrvd
 357 *Botfarv* : Wm: ap tomas ap Rob: ap D. &c.
 358 A table of the descendants of Jthel vychan
 362 Tomas a pris mostyn = meibion Ric: ap ho: ap J. &c.†
 365 *y llys yn ll. evrgain [Northop]* : tabl o blant a disgynyddion
 Edwin frenhin tegaingl o werydd v3 gynvyn = vchdry, ywain &c.
 367 *Kilken* : Gr: ap D. ap tomas ap deio
 368 *IL. Elwy, bodhwiddon, yvaenol aphengwern* : p. to: ap R. ap bened
 370 *Bryn Ysgvò yn henllan nev ffoxol* : IFowlk llwyd ap pirs ‡
 372 *Y Drefwen* : syr Mevric llwyd, Roger estwic, gronwy ac
 Owain = meibion syr Roger Powys [Roesser
 Mabon glochvdd ap gwyn var ap gwyn veryw &c. *llyfr Ed: ap*
 373 *llyn — ll. beris — kastellmarch* : p. J. ap Rob: ap ffn &c.
 375 *S. gaernarfon, k. y krevddvn* : Gr: llwyd ap R. ap ffn &c.
 376 *lleyn / bodfael / llanfawr* : p. J. ap madoc ap ho: &c.
 377 *Botwnoc* : D. llwyd ap J. Gr: ap D.
 379 *graiannoc ynghllynnoc* : p. katrin v3 D. llwyd ap J. gr: &c.
 380 syr pirs newtwn a briodes sian v3 sieffre kyffin &c.
 381 *Am ddiwedd Arthur — a fragment of the end*—Ac oddyna y
 dywededic abad hwnnw o arch a dyse hari vrenhin a beris gwneuthvr
 ysgrin adderchav o vaen marmor a dodi esgyn arthur ynddi &c.
 b. kwstenin ap kadwr ap gwrlais &c.
 c. kyanan meiriadoc oedd nai vab brawd i evdaf &c.
 d. Brief chronicles referring to the battle of Shrewsbury 1403 &c.
 382 O.K. 1429 y bv varw Jankyn hanmer gwyl saint vixent
 1430 y peris gwenhwyvar holbiais wneuthvr pont owrtn &c.
 Mae n darvod y glod y gler ni cherir Na chware na haelder
 Na gwyliav pann i gweler Nac aberth rad nowddgad ner *llaw S. V'n*
 383§ *Arfe* : (1) Jvor petit (2) Syr Raff maeloc
 re Gr: ap R. ap gr: ap Jvor petit last lord of Sant geneth &c.
 re Ho: ap Mred: ap kad ap Jfestin lord ryal of Meisgin &c.
 385 re Herbert knyght beryd at Margan the lord of Skurlage
 castell att llangewyth &c . . . gave & granted in fee almysded
 all herre landes & wodes p^e he hadde in kilthe kolum &c.
 386 Asquyer caolyd hopkyn ap ho: vychan . . . weddyd a gentell
 woman of Cidychallthe kaolyd gweullian &c.
 388 IFylip ap Adam v'n ap Adam . . . was ansestr to my lord herbert.

* *llyfr J. trevor* or *hob*.

† *copi o lyfr ymhlas Mr Pirs Mostyn a gad gan robert iachwr*—see the end of the pedigree p. 364.

‡ Descended from Henry Rosyndal—*copi o law Mr. Wmffre llwyd* with an extract from a charter of Edward I dated 1287.

§ Pages 383—91 are, according to a statement in the hand of Rob: Vaughan, extracted from the *White Book of Hergest*, but not by Gr: Hiraethog. Pages 429-30 belong to this part.

389 Roger dwnfernyll barwn of penbrwk maryd the Erl of warwic is dochter & gat a doghter by her &c.

390 Rys Jevank ap gr: ap yr arg: Rys ap gr: ap R. ap Tewdwr &c.

391 A table of the descendants of Tomas ap Ifn ap O.

392 *Pen machno*: R. ap ho: ap R. ap Mred: &c.

393 Tüdyr trevor ap ynyr ap kadrfrvch

Randir Jthel velyn ap Ifn aür dorchoc: *Yn ial*—llys y kilall, gymbebyr, bod anwydoc // *ynyffryn klywd*—Nanklwyd a garth y nevadd // *yn ystryd alvn* = llwyn egryn, Gwern affilt, kil rredyn a hendre biffa // *ynhegaingl*—kaer vallwch a hendre vigill, pentref hyfaidd a chastell meirchion &c.

394 *IL. lidian* a roes esgob bangor 7 7er: ap karwrd vn rrydd iddaw ef ac yn gaeth ir tenantiaid ac am nad vfvddhaent wy iw orchymvn ef y torres ef benn y nail ar arnodd i aradr lle gelwir erw y bengloc &c. S.V.

394 *D. klywd. Randir Rys ap Marchan*—tref benn y koed ar vnechddid, kil y groeslwyd, pant mvgan // *bryn y golwoc* i gelwid gynt lle mae eglwys *IL. vwroc* // *yr erw drwm i llwyth* y gelwid lle mae kastell rrvthyn S.V.

395 *Arfe* (1) Ho: howlbwrch, (2) kvneda wledic, (3) R. llwyd, (4) Bloddyn ap maenyrch, (5) karadoc vreichfras &c.

396 *Vchelwyr yr hendwr*: D. ap R. ap D. &c.

397 *Deon llan elwy*: hüw ap 7. ap Rob: &c.

398* (*k. osswallt*): Morys ap Wm: ap Edn: ap gr: &c.

Dyffryn melan—s. *Dinbych*: Wm: wynn ap J. Wynn &c.

402 *Arfe Ric*: aens *vel* Einws o *straytyn ganol ystretyn*: Ric: Einws ap to: E. ap J. E. o rrvtyn yn ll. viangel llychantvn

403 Ric: hangmer yn yr eglwys wen / Ed: ymangor &c.

405 *S. G. Vyrddin—treflech*: Gr: ap 7. ap ho: ap Einon &c.

406 *Arfe* pirs bewpei

407 *Arfe Ric*: brad ffort ap water &c.

Wm: ap Ifn ap Owen a wnaeth y plas *ymhentre Jevan*

A table of the descendants of Owen ap——

408 Syr Jhon prys, o gyngor twyssowglys mars, ap R. ap Gfm &c. plant Syr siames bowen o vari heils &c.

409 *Brycheinoc—ll. deilo*: Jhon ap gfm ap D. ap gfm &c.

" *ykaere ym hlwyf ifan*: ho: ap Roesser ap To: &c.

410 *Aber hodni*: Ifn ap T. ap 7. ap Morgan ap syr D. gam ap ho: v'n

411 *Eyas*: Sion ap Tomas ap Watgyn ap T. ap gr: &c.

Gwent: Jhon a hari meib Tomas ap Tomas &c.

J. ap gfm o *gilwch* ap To: ap gfm ap Ifn ap ho: v'n

412 Tho: Havart ap Rob: havart &c.

IL. vihangel vechan: Ho: ap Gfm ap ho: &c.

Penn ederyn: Morgan ap To: ap morgan ap D. gam &c.

413 *Gwent is koed = y morfa*: Jhon gams ap 7. ap Watgyn &c.

krvc ho'l: Mred: ap mred: ap watkyn &c.

port gwyn, gallt brengu: Wallter ap morgan . . ap syr D. gam

414 *Talgarth*: Syr Roger rychan ap syr W. v'n &c.

415 *s. henfford*: Tomas ap morgan ap Gfm ap D. &c.

henffor: syr Jhon prys marchoc ap R. ap gfm gwynn ap Ifn ap Gfm ap Rys llwyd ap Adam ap R. ap Einion sais

416 *Tref Esgob, kunstabl*: Lewys Jhens ap Jankyn . . ap Adam &c.

Ho: *penkerdd o brydydd* ap D. ap 7. ap R. llwyd ap Adam &c.

p. Ifn ap Gfm ap Rys llwyd = Jankyn, Gfm gwynn &c.

* o law Dd: bentivr at bottom of page 398 and *Uyfr o law Ed*: ap Roger yn y haste[ll] * * * at bottom of page 399. Pages 399-400 are in a hand differing from the rest of the MS. and the leaf is misplaced here—page 401 is in continuation of page 398.

- 417 Gr: *penkerdd ac athro telyn* ap ffn ap Gfm gwynn
 418 *Gefenni*: Jams gwnter ap watkyn gwnter
 419 *kastell newydd*: syr Water herber ap syr siors herber: &c.
meisgin: p. y bach ap gwaithvoed = gr: goec, mad: / gronw go3
Sainghenydd: Mad: ap ho: velyn ap gr: ap fvor peti*
 420 *Powys, meifod*: Morys ap To: ap mred: &c.
llan daf: Tomas ap Ed: ap lewys ap Richart*
 421 *helynoc fawr*: p. Tomas ap gr: ap Jankyn†
 422 *Traws vynydd*: Ed: / W. / J. / To: = m'b gr: ap Jankyn ap R.
 424 P. Rys llwyd or *gydros* = D. hen / ydai / &c. &c.
 425 Ho: ap gr: *tref goed* ap mad: ap fer: &c.
Y dreuen: Ed: ap mathe ap D. ap ho: vychan &c.
 427 *A genealogical table*: Ynyr ap Cadvar3 &c.
 Pages 429-30 belong to page 383 &c. above, and treat of the *Erledom of Cornwall*, & fvor peti.
 431 p. Rob: vychan ap gr: ap ho: ap madoc &c. = Jhon, Jfeuan,
 Harri, Rys (a briodes dw wraic) Morgan (yngwsaneth Jarll derbi
 a heb priodi 1558) &c. &c. and their descendants.
 444 & 452 *llecheiddior—yvionydd*: Lewys ap J. ap R. &c.
Gressffordd: Rob: gwynedd ap Jhon ap J. &c.
 445 *jal*: 5 merched tiriol R. ap gr: ap D. &c. o vodidris a ll. verys
D. klywd: Ho: ap mad: ap kyn: ap ho: &c.
 Mred: ap kwnws . . a barodd gwnevtvyr kroes fredydd ger
 llaw rryd y kilgwyn
ll. fwroc: Rob: ap ho: ap madoc &c.
ll. ynys maes maen kymro: Simwnt ap Rob: ap ffn &c.
 446 mastr morys athro yscol kroes osswallt ap morys ap gr:
 447 *ystym kegid*: p. Owen ap Jhon Owen &c. 1558
 448 *yfionydd porth treddyn ll. vihangel y penant*: William
 ap Rys ap Tudr &c.
 mam R. vychan o gors y gedol = marged perod &c.
 449 *Twrkelyn*: Tudr ap ho: ap R. ap tho: &c.
 meib kadrod hardd = gwrydr, Edn: / Owain &c.
 450 *mochnant gartheryr hefn y buarth*: syr Reinallt person ll.
 armon glyn keirioc &c.
hefnir ymochnant: p. ho: ap gr: ap ho: ap madoc &c.
ll. gadwaladr: D. ap Jfeu: ap ho: ap gr:
maes mochnant: Jhon ap Wm: ap Mred: &c.
 451 *llecheiddior yn eiddionydd*: Rob: ap Rissiat ap Rob: &c.
 453 *Bach y saint* „ p. D. ap Rob: ap gr: &c.
Brynnkeirw. p. Rob: wyn ap J. ap Jhon &c.
yfionydd is dwyfor—llys ynghefn y vann: J. ap ho: ap Mred:†
 454 *kyvelioc*: Morgan, tho: ac Wmffre meib D. ap ho: ap O. &c.
 455 *y llanerch vawr, llanvawr, lleyn*: merched Gr: ap ffn ap gr:
 456 *kastell march, lleyn*: Gr: ap ffn ap gr: . . . Rhiw.
 457 *swyddinbych hymwd issaled*: meibion Rob: ap Mred: = Rob:
 / ho: / Morys gethin &c.
ac vel hyn y terynyn yr Jache a henwyd vchod o waith
Tudur [A]led a Robin Jachwr
 463 *Tegaingl*: J. ap kyn: ap gr: ap Mred: &c.
 Jthel ap J. vychan &c. ai frodvr syr J. . . . a hww or hwl
 Tho: ap R. ap gr: ap ffn ap gr: benfras &c.
gwlgre: Tomas ap b. ap Edwart &c.
 464 *Dimeirchion*: p. Rowling ap Mr J. ap Jthel &c.

* *Uyfr J. Rys*—kopy o law hu6 llyn

† *Gan O. anwt i kad hyn sydd yma o sbysrwydd*. See also bottom of p. 423.

‡ *Kais nwy gan Ric ap Gr: or gwynfryn*.

- 465 *gwlgre, ll. hassa* : Ed: ap Morgan ap tomas &c.
 471 Rys goch or yri ap D. ap J. llwyd ap Birid &c. *Rob:V'n.*
 474 & 476 Index to some names in the MS.

MS. 135 = Hen. 104. PEDIGREES, BRIEF CHRONICLE, and ARMORIAL BEARINGS by Griffith Hiraethog in whose hand nearly all the MS. is written. Paper; about 8×6 inches; 410 pages; 1556-64; corners repaired throughout—text slightly imperfect in some places; half bound.

5 Index by Gr: Hiraethoc

26 (Sir hūw Cholmdaley [*sic*] 1593 ap Ric. ap Ric. ap Sir hūw C.)

31 Jhon trevor o *wigyntonn* ap Edw: ap J. ap D. ap Edn: gam

46 Mam syr Roger kinast, a Jankyn hen kinast &c.

47 *Ll. egryn—tre beniarth* : yn y dre hon lle gelwir llwyn y gardd yn myl maes ynevadd rrwng moel gwely y sarff a deav or llewin ? yni lle bv adail mawr y brigs [bricks] etto iw gweled a ffenestri yn y ddayar ac ir oedd yllawr wedi pafio o geric ysgwar ar lvn disie kasestric yn disgeimo to o glai yn gyntaf to o dywod yn nessaf a tho o galeh ac yn hwnnw y kerie ysgwar wedi gossod

kymwod ystymanair—Ll. vihangel nant : kastell y byr [Bere] lle bv adeilad mawr kadarn . . . a elwir yn y sekr *sinadon kastell*

48 *Ystryd alvn* . J. wyn ap: gr: ap D. llwyd

49 *A brief Chronicle* ending with the rising of Owen Glyndwr* :

M. cc. xxx kyn krist y doeth brutus ir ynys hon &c.

D. xvj y ganed arthur . . ac y llas yny gad gamlan 540 &c. .

M cc xviii y torred pont kaer vyrddin

M cc xxx y kahad kastell nedd . . i daliwyd gfm brewys &c.

1318 y rroddeys brenhin y kantref mawr i hv ysbenser jev'k &c.

59-65 M cccc . . . yr haf nessaf wedi hynny y kyvodes Ywain ar y chwigeinved o ddircidwyr a lladron ac y ddaeth ef ac wynt ar ryvel i flaenav keredigion ac yno ydd ymgynvllawdd mil a haner o wyr bro geredigion a rros a pheufro ac yddaethant ir mynydd i geissiau dala Owain ac ar vynydd hyddgant y bv yr ymgyfarvod ryddynt ac yn gytnaid ac y troes y llv seissnic ev kefnaw yffo y llas cc o honyw ac yna y doeth gair mawr i Owain ac y kyvodes attaw ran vawr or yfiengtidd &c. . . . M cccc iiij y kafas Owain kestyll . . harddlech aber ystwyth yn . . y flwyddyn hono i bv y lladdfa ar gymrv ar vynydd kamstwn ar llall ar y saesson ar graic y dorth . . . 1405 y bv lladdfa . . ar vynydd pwll melyn wrth frynn buga ac yna y delid Gr: ap Owain . . . yna yr ymrodde holl vorgannwc ir saesson . . . 1406 yr ymrodde gwyr ystrat towi a chan mwyaf garedigion yn seissnic . . . 1409 i gwnaeth O. gyrch i ystlys swydd ymwythic ac y daliodd y saesson Rys dv a ffylpott ysgidmor ac yddaeth i lvdain ar llall i amwythic i llvsgaw ac iw chwartoriaw ac o hynny allan ni wnaeth Owain gyrch mawr oni aeth mewn difant. 1515 ydd aeth owain mewn difant . . . o hynny allan ni wybwydd i ddifant rran sawr a ddywaid i varw y brwdwyr a ddywedant na bv . . . ends. M cccc xx[ii] y bv varw Henri [v] . . ac yddewis Henrri vychan i fab yn frenhin yr hwn nid oedd gwbl flwyddyn o oedran y koronhawyd ac y kyssegrwyd yn frenhin a hwnnw ddywaid y brwdwyr mac *koronoc vaban* yw a ddywaid merddin wyllt ani danaw gynt.

* *Ysgrivena gopi o gronigl Edw: iii Richar ii a hari iv i Owen ap Jhon ap R. o dre feilir ti ai addewaist a danwon iddo vo val y mae yn y llyfr yma* (p. 58).

66 O oes gwrtheyrn gwrthenav . . . ends: or pan ddoeth
norddmyn gyntaf hyd y frwydr yn derwyn vn vlwyddyn a
chwechant a—left unfinished.

- 74 p. J. kotyn [=Cotton] arg: wpol a whityntwn o ymyl kotsol
75 *Sir gaer lleon*: Syr To: dytwn ap J. D. ap syr pirs D. &c.
79 p. Gr: hangmer o elen v3 Syrr pers dyttwn = Rychart &c.
80 p. Syr To: hangmer ap Rychart H. &c.
83 J Jankyn don y bv vab = Syr J. don & his descendants
85 *Swydd g. lleon*: syr John eirlond ap Wm: eirlond &c.
87 p. Richard gravenor o eytyn boote &c.
89 *Maelor Saesnec*: Syr Tho: hanmer ap syr T. ap Rychart
&c. a briodes katrin Salter . . o groes Oswallt .
97 Edw: brwtwn ap J. b. ap Edw: b. ap W. b. &c.
102 Margred v3 Hari a briodes frenhin ysgotlond ac iddi bv vab
ac ir mab i bv v3 sydd heddiw . 1562 . frenhines ysgotlond &c.
103 *Garth eryr*: p. lewys kyffin ap J. ap W. &c.
105 *Mers*: Jhon ap ho: ap J. ap ho: &c.
D. ap J. ap Jankyn ap ffn &c.
Jankyn ap J. ap D. lloyd &c.*
106 *Maelor*: Roger deka ap D. deka vychan &c.
rriwabon—rrvddallt:* J. ap Mad: ap J. ap Mad: &c.
107 *kristionydd*: Jhon ap D. ap Mad: ap D. &c.
" J. ap gr: ap Edw: ap D. &c.
108 " J. ap Edw: ap gr: ap D. &c.
" Roger ap gr: ap mad: ap gr: &c.
109 *Maelor*: ffn sais ac Jthel goch meib ffn ap mad: ap Enion &c.
110 *D. klwyd*: p. Gr: goch ap J. ap D. vychan &c.
" p. Twna ap J. ap D. vychan &c.†
111 *D. h., ll. vair, plas enion*: p. Roger ap ffn = J. / to: / gwenllian &c.
115 *ll. vair—pentre kyhelyn*: J. llwyd ap gr: ap Rob: &c.
117 *Tref alon*: W. ap D. ap Gr: ap D. ap ffn &c.
119 " " To: ap lanslod ap W. ap gr: &c.
120 *bwtwn ymaelor*: J. / To: / a D. = meib lewys ap ho: &c.
121 Roger Rodyn ap Wm: R. ap Jhon Rodyn o bwlffordd . 1561 .
123 Roger ap J. ap Rowlin ap Mad: &c.
saith m3 J. ap ffn ap gr: llwyd &c.
124 *A table of the descendants of ffn ap Jfer: drwyndwn*
125 *krikot*: p. Elis kinaston o gatrín hammer o lys bedydd
127 *karwed rynydd yn ll. rfydd*: Tyvid vorsoc and his
descendants . 1560 .
128 Kadwgon ap ystrwyth ai blas ar benn y fronm fawr &c.
henllan: Rissiat ap syr To: ap D. ap R. &c.
129 *Moel y gaer tre tin kadfael*: Jthel llwyd ap kadwgon syr
michel mwnt o eirioes
130-5 *Genealogical tables showing the descendants of Arg: Rixton,*
and Phylip [Hanmer]
137 *llwyn y maen*: J vred: llwyd ap Mad: llwyd i bv 2 ferch &c.
138 A table showing the maternal descent of Robt: Salbri &c.‡
139 syr morys ap ffn ap gr: ap J. vychan &c.§
Tegaingl: pirs ap hww llwyd ap Jthel &c.
140 *Gresffordd—Burlon*: Roger ap J. wyn ap Rowlyng &c.‡
141 *D. klwyd*: John ap Jcuan ap gronwy &c. llaw S. vychan
142 *Bwtwn*: Wm: ap Rob: ap ffn ap D. &c.

* *Uyfr Ed: ap Roger*

† *g leiber Sinwnt a gad gan Edw: ap Jhon.*

‡ *liber Ric: lamffor (pp. 138-41).*

§ *Uyfr hen berson llan elian*

- 143 *A table of the descendants of* Gr: Vychan*
 147-8 " " " J. llwyd ap Gr: ap gronwy†
 149 " " " J. ap nynio‡
 150 *Ifrodsley*: Edw: Scriven ap Tho: Scriven &c.
 151 *tre sychdyn yn ll. evrgain*: Hari ap J. ap lewys ap Mad: &c.
Sychdyn: lewys ap J. ap dai ap J. &c.
 152 " Kyn: ap J. ap D. ap kyn: &c.
 153 Sciant presentes . . . Wm: Troutbek miles Edw: ffaton . .
 J. ffiton &c.
llys yn ll. evrgain: Rondl bylyntwn ap Rondl bylynton &c.
 154 *Gwepra*: Pyrs a Ric: meis D. ap Jthel &c. [1562 .
 155 *Tre L. evrgain—y vanachloc redyn*: Kyn ap Ric: ap lewys &c.
y plas yn y gelchoc: lewys ap J. ap D. ap Mad: &c.
 156 *Tre L. E. plas tñ gethin ac werthid yn hangmer*: J. iwnng &c.
 157 " *hwr koed yfflin*: Rys ap Ric: ap Morys &c.
 " Hari ap D. ap gr: ap D. &c.
 158 " *plas D. ap Jthel v'n*: Mr Jthel ap Jéuan ap Jthel &c.
 " J. ap J. ap ho: ap Mred: &c.
 159 *ll. Evrgain—k. vallwch*: J. ap Ric: ap Tomas &c.
 161 " " To: ap ho: ap J. ap Jthel &c.
 162 " " Hw ap Edw: ap D. ap nicolas &c.
 163 " " To: ap gr: ap J. ap mred: &c.
 164 " " D. llwyd ap Gr: llwyd
koed y kran—k. vallwch: Elis ap J. ap gr: ap hwr
 Robert ap R. ap deio ap J. &c.
 165 *Pant y llongdy*: To: gr: ap J. ap gr: vychan &c.
 166 Mam Gr: or rddallt = Gweullian v3 Jthel v'n &c.
 169 *Bron ymannod—ll. frothen*: p. hwr ap J. ap hwr &c.
ll. ystvdwy—trefan: J. ap Wm: ap J. ap Rys &c.
 170 plant Rhys llwyd or bettws . . . *heddiw 1561* .
 171 Mam Tudr ap Gronwy &c. &c.
 " Morys gethin = lowri v3 ho: ap gr: goch &c.
 172 *Conwy: the descendants of* Arg'l'es Dytwm a Roger arg: Rixton.
 Hw ap tomas ystodart ap Roger ystodart &c.
 173 *A table of the descendants of* Jéuan ap Einion
 174 " " " ll'n ap gr: . . G. yriw yn llyn
 " " " Rowling salbri o Lyweni
 175 " " " tangno
 177 *Swydd gowres plwyf yr ystoc—Bachelldref*: p. &c. Rob: ap
 ririd ap Jolyn o fylltwn
The Armorial devices, nearly all coloured, of:—
 185 Derby. / p. 188, Thomas Bellok. / p. 189, Syr Thos: Ifowkys
 191 Ryc: Egerton. / p. 192, Syr George Caufley
 193 Syr Rondyl poole / Ryc: Shumley / W. holford / T. Wylbiam.
 194 J. Beston / Ryc: Sneyde / Ryc: hwch / Rondyl Browtun
 195 Syr Jhon doone / Syr Henry delues / Syr Rychard Hasten /
 Syr Pers Warberton
 196 Syr Tho: Butler / Tho: Garat / J. dampport / Ryc: Graucner
 197 Syr John Wogon / Syr Robert Nedham knyght
 201 The Herberts / Syr Tho: Salysbri / Syr Tho: kynnaton
 202 Syr piter newton / Syr D. holbage / kynerik sais
 203 Jonn Hwkys / Syr Ryc: bwckle / spenser / lamffort
 204 John Ryd / p. 205, Thomas vnedale
 209 Gr: ap kadivor / D. grand / Gr: ap Jankyn / kadiver ap dinawal

* copi o lyfr Mr trefor tref alvn

† llyfr Guttyn Owen in later hand.

‡ llyfr Edw: ap Rocsser

- 210 kornwal / Pen rrys / syr J. styrton [shotbrwke
 211 Arg: ystaens / syr Wm: trwssel / syr R. molynwys / syr Rob:
 212 lord Ros / lord botrewys / lord lemmonde / lord welles
 213 syr J. connstown / syr T. Gronet / Syr T. stradlyng / Hawey
 215 Gr: llwyd ap ffn ap ynyr / lord morle / Evnydd bach / Kelynin
 216 lord scrwp of wpsal / lord cromwel / lord samhope / lord latimer
 217 sarnam / syr J. baðthrod / syr T. kyrell / Ho: ap feva
 218 lord diptoft / lord ponyng / lord hungerford / lord clinton
 219 Syr Jhon morgant / Wm: vychan / Adam o went / Henrri dwnn
 220 pyrs kambre (unfinished)
 221 Duk o huntinton / Erl arndel / Erl of diff'n / Erl of Els
 222 lord bary / Erl of wrmwd / Erl of desmwnt / lord gray kottnor
 223-4 lord louell / lord haryngton / lord ssewater / lord cobam
 225 Syr J. Rodnev / lord Say / Erl of Oxford / lord Scrop of botton
 226 syr H. yngloes / syr R. shalotes / syr J. kryston / syr T. Maørth
 227 estin ap gwrgan / lleisson ap morgau / O. ap f. / syr water ashton
 228 syr W. beaushomp / syr W. wdvil / syr Raff vernon / anon
 229 lord Pwys / syr J. Radclyff / lord parr /
 230 Gyles dambnay / syr W. cheney / syr J. crecy / Syr Rr hastings
 231 Syr W. Nores / Syr Tho: Yngylfeld / Syr J. longford /
 Sheast: brok [Bassell / Blontes
 232 & 250 Master Roger of Hamshyr / Mongee or Blontes / Mr
 233 ffetepas / Lothers / Master Horn
 234 Klyfford / Ludlow / Gravener
 235 Hector, Alexander, Siwliwssisar, Judas makabiws, D. broffwyd,
 Duc Joswe, Arthur ap vther pendragon, Jarlemaen, Godfre o fwlen
 238-9 syr hvgh de panton, *Arma hibernie*
 242 Rosyndal, foxols, Rob: pigod, pek, ardren, whytager &c.
 244 Charles Rygwood, bagnal, mevrice koch o ddyfed
 247 ffetipas, Mastr horne, Syr Tho: kinaston, Rich: Gravener
 248 Syr Alixander mylltyn, Riddid ap y pothan, Hvw bawdler
 249 Syr W. nores / Syr T. yngylfyld / Syr J. longford / Mr bassel
 251 Pek, Gr: ap Elidir, holland. Anon.
 252 Holant / T. molens / paytyn Rodyn, Mr bashe
 254 wds / syr—de Myton / syr Jhon Mortein
 255 *Ystrad alvn* : Jhon wyn or twr ap Rob: ap J. &c.
 263 *Y. a.—pentre hobyn* : Jhon Ed: ai frodvr D. / gr: &c.
 „ „ plant Edw: ap R. ap D. ap R. &c.
 264 „ *koed y llai* : p. Jthell wyn o sioned v3 hvw Conwy o ros
 266 „ *Trevddyn* : D. ap J. ap ffn ap D. &c.
tre rwyddgrie : Rich: / Jhon / Tomas &c. plant Gr: ap R. ap f.
 267 *Y. A—Trevddyn* : Jhon goch ap gr: ap ffn ap D. &c.
 „ „ p. fevan vychan ap D. ap ffn &c. 1561.
 268 & 264 Tables of the descendants of Meilir ap gron: *
Maelor—tre ystansti : Morgan ap D. ap Rob: &c. †
 269 *Y. Alvn* : D. llwyd ap bledlyn ap gr: &c.
 270 (*Leeswood*) : Nicolas ap deikws ap gr: ap gr: grach &c.
 271 *Y. Alvn* : Gr: goch ap gr: ap kadwgan &c. †
 272 „ „ *koed y llai* : p. R. ap fevan ap ffn ap ho: &c.
 273 & 270 *Y. Alvn* : Jthel wyn ap nicolas ap gwyn ap gr: &c.
 274 *Krikod* : D. kinast ap Elis k. ap Roger kinast.
 275 *kymwd + vaen* : Table of the descendants of Gr: kinast mab
 Jankyn. 1563.
 277-9 *Elsmer attle ne Watle* : Ifransys kynaston vab gorge k. &c.
 280 *krikot* : p. Elis kinast ap Roger ap ffylip &c.
 282 *Sir G. ynarfon* : Table of the descendants of Mad: ap ffn v'u

* *llyfr* Edw: ap Rosser. † & John Wyn or twr ‡ *llyfr* sion *trawfwr* *trawfwr*

- 283 *hardikott* : p. D. hanmer brawd syr To: &c.
 284 *Domoc* : mam varged v3 Domas Domok &c.*
 syr geils langle vicar of chiflen &c. *llaw S. Vychan*
 285 *Bruwtwn* : p. syr W. bruwtwn
 288 *llanerch banna—y plas dv* : D. ap J. ap Jankyn &c.
 289 syr mevrie llwyd a fv farw yn ddiEtifedd drwy i ladd o syr
 ffwc ap gwarng (?) yr hwn aeth ai gyvoeth . . ac velly y mae swydd
 y drewen o hynny hyd heddiw a Roger estwic &c.
 291 *Table of the descendants of Gronwy* ap Tudr ap Rys sais
 293 *Pentre aeron* : tomas llwyd ap Roger ap hww ap D. &c.
 silatwn : tomas hanmer ap Ric: ap D. &c.
 295 *II. V1 D. llwyd—tref evarth* : Jhon wyn ap gr: ap Twna &c.
 Garth gynan : Rys wyn ap gr: ap J. &c.
 pentre kyhelyn : Jevan llwyd ap gr: ap Rob: &c.
 296 Nest v3 Gr: ap adda ap gr: ap mad: &c.†

The Armorial devices (coloured) and brief pedigrees of:—

- 297 Syr Rys ap gr: ap ho: / syr W. babyngton / sse walter
 298 Syr Tho: stanle / lord weluby / syr bryan stablton
 299 Robert wyn ? / Wm: vachan *see also 302 & 312*
 300 kadrod kalchvnydd Jarll Dwnstabl ac arg: Swydd Hantwn
 301 syr Wm: stanle o hwtwn
 302-3 Robbert ap Jer: / Hwfa ap Jer: / arg: R. / Siankyn Don
 304 Arthur kwrtais / syr W. bwtler / J. y deon bychan o degaingl
 305 Gr: led iach ap vchdrvd / arg: cliffordd / syr Rob: Rackliffe
 307 John pilstwn / Rob: chwitnai / tomas vawr arg: herast
 308 Syr Wm: trwsel / syr Jhon lwdlo /
 310 syr D. gam / Einion sais / Gfm ap ho: grach / phylpot walby /
 J. ap trahayarn or baeli brith
 312 ho: ap J. ap Gr: / Hwfa ap Jer: / J. ap Jer: / Mad: ap ph: /
 314 D. ap y giwn llwyd / D. ap ho: / R. ap rrotpert
 315 Mad: * * * ap Jer: / ffn ap Jeva / ffn ap
 316 Jer: ap matvwsalem / kyn: sais / madoe krupl /
 317 ffn ap Edn: gam / syr Roger pilstwn / ffn ap griffri
 318 D. ap grono ap Jer: / Gr: ap ffn ap kyn: / Madoc ap Elissav
 319 Adda goch / Gr: v'n . . . ap Gr: maelor /
 320 To: ap ffn . . . ap yr arg: R / Ph: ap ifor arg: iskoed
 kredigion / ffn ap gr: a las ymvelit
 321 ffn ap mred: / maelgwn v'n ap maelgwn ap yr arg: R. / ffn ap
 Jer: drwyndwn [R. mechyll /
 322-3 arg: ystraens / Jthel vachan / Rickert ap kad^r / Jarll klar /
 324-5 arg: Dwdle / gr: arg: Dinas bran / Ywain gwynedd / Gr:
 ap kyan / Evnydd
 326-8 syr W. pwl / Jarll klar / hwva ap Jer: / ho: ap Jev: arglwydd
 kydewain / Grono ap Owain

329 Yn amser kadwaladr vendigaid . . J doeth dirvawr varwolaeth
 ir dernas honn &c. Then follow the children &c. of kyan tin-
 daethwy, Merfin frych / Rodri mawr / Gr: ap kyan / Jestin ap
 Gwrgan / Elystan glodrydd / R. ap Tewdwr / bleddyn ap kynfyn /
 Gwinav dav frevddwyd / kariadoc ap Jestin / Elystan glodrydd / D.
 goch / gr: vychan /

332 Mam Rob: ap Ric: ap syr Rog: pilston = llekv v3 Mad: voel

333 plant gr: ap gr: ap J. ap Rys &c.‡

* & llyfr gwtyn owen

† *llaw morys* ap J. ap ?Einion in what appears to be in the autograph of G.
 Hiraethog.

‡ *llyfr* Mr. Wm ap Rikert archddiagon sir veirionydd . . nid gwir.

§ *llyfr* o vadrn

- 334 syr Elis person dolgelle vab Rissiart ap ho: &c.
 335 gwraic hww pilstwn ap sir J. P. = marged v3 hww ap Edw: &c.
 336 *kaer Einion*: syr R. wyn person ll. gadfan ap Mred: ap ho: &c.
 " " Rys ap mathe ap gr: wyn &c.
 337 hww a sioned plant elis ap hari ap kyn: &c.
 338 *rros ll. drillo*: Hww konwy ap Robin ap gr: goch &c.*
 339 *Yn y ffenestr yn ll. ynys arfe* 7thel ap grono ap ho: &c.
 340 *Arfe* 7thel ap Mad: ap engion &c.
 341 *Pen machno*: plant Rys ap Rob: ap Mred: &c.
 7. goch ap Rys ap Robert ymlaen kessail &c.
 Jhon ap Rys ym henbedw
 342 p. Rob: ap Rys ap Rob: = gwen / Rydd3 / Gwenhwyfar &c.
 343 *Y byrchyria*: p. ac wyrion D. vychan ap D. ap 7. &c.
 344 J. ap Ho: ap D. ap ho: koetmor &c.
Penn machno: Madoc Koch ap 7. ap llowarch ap iddon &c.
traws vynydd: J. ap Rob: ap D. ap 7thel ap mad: koch &c.
 345 *Maelor*: plant 7thel sais = Owen, enion &c.
 347 " *hanmer*: to: ap Ow: ap 7er: &c.
Kilken: Hari ap 7. ap R. ap 7. ap 7thel &c.
Lan dyrnoc: simwnt ap 7thel ap D. ap 7thel moel &c.
 348 *Helygen*: Ho: ap tudr ap Rys ap tudr ap D. y gwr tec
 350 *Ystryd alvn*: p. R. ap 7. ap 7. ap 7thel = R. / 7. / D. / To: a Ric:
 351 D. llwyd ap bleddyn ap Gr: ap heilin ap bleddyn &c.
 352 (*Mochnant*: p. Tho: ap Reinalt ap gr: ap ho: &c.)
 353 *Hendre vigill, helygen*: p. Ric: wyn ap J. Wyn = Elis / J. &c.
 354 " " Elis penant ap D. Penant &c.
 " " Hww ap J. ap kyn: &c.
 355, 358 *Brwttwn*: p. syr Rondl brwttwn o v3 Malpas &c.
 357 *A table of the descendants of 7. gethin*
 361 p. 7thel ap D. ap 7thel vychan = 7. / Rob: / D. &c.
 367 p. D. bithel o vottarv &c.
 369 *ll. ffynhownwen*: Ric: llwyd ap Oliver ap D. llwyd vychan &c.
 370 Tudr goch ap tudr llwyd ap D. wyn
 374 *Garth garmon*: Owain ap Jhon ap gr: ap ho: ap engion &c.
 p. Raff wyn ap D. anwyl o elin v3 J. ap 7thel &c. 1556 .
llwyth jarddvr: Rob: ap 7thel ap Tudr ap D. ap Rob: &c.†
 375 *kaer pill—kaer rren*: To: ap ho: ap Rys ap Mad: ap 7thel &c.‡
 377 Y llyfr hwn asgrivenws D. esgrivenydd i 7er: ap ll'n ap Tudr a hynn o arch y ll'n hwnnw vab tudr ap gwyn vab bradwen &c. . . . ll'n ap tudr a beris esgrivennw hynn yn y llyfr hwn nid amgen . . . Mael pendefic penardd yn aifon oedd vab i venwyd fab rrrid vab rrvol &c.
Tref y karnedd: 7thel ap D. ap 7er: ap Mad: ddv &c.
 378 Plant Rob: ap 7er: ap Ririd = 7thel / kyn: / 7thel &c.§
 379 7. ap D. llwyd o l. gerniw ap Gr: ap kyn: ap bleddyn &c.
Ystryd Alyn: Gr: goch ap gr: ap Kadwgon ap 7er: &c.
 380 " *yr hob tre*: Mad: ap 7. ap Mad: ddv ap 7. goch &c.
 p. Gr: goch ap Mred: ap 7. ap O. glyn dwfr
 381 Seisyllt ap Elffin ap Elffin ap gwyddno &c. . . J. Vychan o briodes v3 J. wrsle &c.¶ . 1564 .
 382 *ll. vendigaid yn 7. gelynin*: p. Ednyfed ap 7thel ap Tudr &c.
 " p. aron o levkv v3 Gr: dew = Edn: / Gr: / R. v'n &c.
 387 " a *ll. bister*: Hww ap J. ap ho: ap Gr: ap mred: &c.

* llyfr o vadryn

† llyfr tomas llwyd o lys dulas yn y plas ymodeon

‡ y ddolen hon hyd hyn a dynwyd o hen gopi a gad gan robin jachwr o law Mr 7euan deon bangor gid a tomas ap ho: ap Rys uchod p. 376.

§ kopi o llyfr leuws ap Edw:

¶ q llyfr o law y person Owen

- 389 *kyveilioc*—*IL. wrin* : p. hvw ap ƒ. ap D. llwyd = J. / Mred: &c.
 395 (*llwydiarth ymkowys*) : p. ho: vychan ap ho: ap gr: &c.
 396 *Machynlleth* : D. llwyd ap ƒ. ap Morys ap Ho: &c.
 397 *Trofarth* : D. ap R. ap Jankyn ap ƒ. &c.
 399 *Tre Tal hayarn* : J. wyn ap ƒ. ap Rys ap grono &c.
 401 p. Mred: ap D. ap einion o vallt v3 vadoc vychan &c.
 p. Rob: ap Mred: ap sion hevloc o varsli ystanle
Dyffryn melei : p. Wm: ap Mred: o alis = J. wyn / Ric:
 403 *plas *** nol* : Ric: ap Mred: a briodes ann &c.
 Owain ap Wm: ap J. ap Robin ap gr: &c.
 404 *Tre brys llygod yn ll. veir* : J. lewys ap ƒ. ap ƒ. &c.
Gwytherin : Wm: ap Rob: ap Mad: ap D. ap Enion &c.
 405 *Prys llygod* : ƒ. pantwn ap ƒ. ap Rys ap gr: llwyd &c.
garthewin yn ll. vair : Hvw ap D. ap Mred: ap D. llwyd &c.
 406 *Pont y gwyddyl* : Rob: ap ƒ. ap Tudr ap gr: &c. . 1557 .
Tre r veduen ynghaerwys : p. R. ap ƒ. ap R. = syr Rol: /
 syr T. goch person ll. san ƒraid / hvw / lewys goch / J. &c.
 407 *IL. gerniw* : D. llwyd ap J. llwyd ap ƒ. ap D. llwyd &c.
 Rai a ddywaid . . mai ƒddon a morgan i frawd pioedd L. y mynech.*
 408 *IL. gerniw* : Hari ap kyn: ap ƒ. ap D. llwyd &c. . 1557 .
 „ p. Gr: ap ƒ. ap Rys = Rob: / Gr: / katrin &c.
 409 *IL. dderfel*—*tre ddol drevyn* : p. J. wyn ap ƒ. ap Mred: =
 Edw: / Roger / Reinallt &c.
 410 *Dol Drevyn* : J. ap gr: llwyd ap ƒ. ap Tudr &c.
IL. dderfel : J. ap Elisse ap ƒ. ap Mred: &c.
 411 *Tre „* ƒ. llwyd ap Jhon ap Jankyn &c.
Nanffrever : tomas llwyd ap Rob: llwyd ap D. llwyd &c.
 412 Tomas ap Rob: ap ho: ap gr: ap Rys
 413 *IL. gywair* : Morgan ap J. ap D. llwyd ap gr: ap D.
 414 *Maclor*—*Hafod y wern* : J. pilstwn tir mon ap J. P. hen &c.†
 syr Jhon Pilstwn kwnstabl kaernarfon &c.
 415 *Edeirinion, llan gai, plas O. kymer* : hvw ap W. ap gr: vachan
llwyn y bi o vewn tre gymer : Gr: ap Rob: ap gr: ap Rys o
 vaessmor &c. 1556.
gwnnaddl : Watkyn ap Jhon ap ho: ap gr: &c.
 416 *Tre wnadl* : Jhon ap O. ap ƒ. ap D. &c.
treƒ kynwyd vuwr—*gwyddelwern* : ƒ. ap J. ap ƒ. ap gr: &c.
vwch gurvai : Wm: ap hari ap D. ap Jankyn &c.
 417 *A table of the descendants of Y moelfrych*
 418 *korwen*—*dol y gelessyn* : Rob: a Rys meib D. llwyd ap ƒ. &c.
glan alwen : Ric: llwyd ap D. ap llwyd ap D. ap Robin &c.
Nefyn yn lleyn : Mad: ap kadwgon ap Mred:
 419 Richart laxtwn vab gwen v3 * * * ap Edw: ap Rys &c.†
 420 *S. y wawn* : Ho: / R. / a Mred = p. Gr: ap Edn: ap ƒer: goch &c.†
 421 *IL. vor*—*treƒ benmaen* : ƒ. ap D. ap enion ap Tudr &c.
hil talgarth : ƒ. ap ƒ. ap gr: ap kadwgan &c.
 „ D. ap ƒ. llwyd ap grono ap Tudr &c.
 422 *tir yr abad* : D. hen ap R. llwyd &c.
 423 *IL. for*—*penmaen barwn* : ƒ. ap Rob: ap gvtyn koeh &c.
y gydros : ƒ. ap Rys llwyd
 424 *rriwedoc* : D. ap to: ap ƒ. ap ƒ. ap ynyr &c.
Penllyn : Rys ap ƒ. ap gr: ap ƒ. ap gr: krafnant &c.‡
 425 *IL. elwy* : p. To: ap Rys ap bened &c.
Ystymanair, Towyn, ynys y mangwyn : J. ap Wmffre ap ho:
 426 *Bod Rychwin* : D. ap ƒ. ap mad: ap kwnws hen &c.

* llyfr Edw: ap Rosser

† g llyfr Gr: leia

† llyfr o law tomas llwyd o lys dylas y modeon

‡ g llyfr treƒ veilir

- 427 (*kwchillan*): p. Wm: ap Wm: ap Wm: ap gr: &c.
 428 syr Jhon person llysvaen ap syr gr: person llysvaen &c.
Trofarth: p. J. ap ho: ap bleddyn ap heillin &c.
 429 *riw lyfneyd*: p. Rob: ap J. ap kyn:
A. gele—ty ny gwrych: p. J. ap Wm: ap grono &c.
 430 *A table of the descendants of* ðin ap Tudr
 p. D. llwyd ap Rys o sioned v3 Jthel . . or kwm yn liegaingl
 431 p. R. llwyd ap ðin ap tudr ap D. &c. . 1556 .
 433 p. ac wyron J. ap tudr ap J. V'n ap ðin &c.
Dolwen IL. elian ne lwndain y geifr: ðin ap J. ap J. goch
 434 p. Gr: llwyd ap Robin ap Rys ap rrotpert &c.
 436 *Tywynan—IL. elian*: Jhon ap gr: vychan ap ho: ap gr: &c.
 437 *llaethfaen* „ Huw ap J. ap Rys
Tywynan „ p. Jhon ap J. ddv ap J. feu: ap Ho: &c.
 438 Syr Rys wyn person *llan Eliau*
Arwystli. * * * ap morys ap Jankyn y glyn &c.*
 439 *IL. drillo yn rros*: Mad: vychan ap ho: ap Mad: ap ho: &c.
 Huw ap D. Amvyl ap J. ap Rys &c.

MS. 136. = Hen. 428. GENEALOGY & HERALDY. Paper; about 8½ × 6 inches; 536 pages; second half of the xvth century; half-calf.

This composite volume is chiefly made up of the writings of Griffith Hiraethog (1564), and his disciple William Lleyn whose penmanship in some places (in *this* MS.) resembles rather closely that of his master. The two, however, always differ in the formation of their *a*'s and *g*'s—G. H. writes *Jhon*, while W. Ll. writes *John* or *Sion* and, as a rule, dots his *u*. The master writes a small fine hand; the disciple generally indulges in heavy strokes, but not often in large letters. Pages 1-7, 9-16, 18-22, 71-87, 153-260, 299-301, 391, 531-5 are in the autograph of G. Hiraethog; pages 8-9, 23-4, 26-48, 56-8, 61-70, 91-152, 263-291, 306-32, 381-90, 411, 422, 427-82 are by W. Lleyn, while pages 399-401, 403-4, 407-8, 49-55, 363-80 are in a similar style if not partly in the same hand. Other pages in distinct hands are, (a) 483-501, and ? 423-6, (b) 507-30, (c) 59-60, (d) 397-8, 402, 405-6, &c.

i-xii. Index by Robert Vaughan of Hengwrt.

- 1 *IL. verys, ILys ykil—1562*. p. ac wyrion Gr: ap gr: = D.
 llwyd / Ryddj / Gr: vychan / Jhon wyn / katrin / Elen &c.
- 3 *Bryn lueva*: Jhon ap ðin ap D. ap ðin ap kyn: &c.
- 4 *ILys ykil. plymoc amivod*: Jhon llwyd ap tudr ap gr: &c.
- 5 *Y chwaen*: p. Gr: ap ðin ap hwlkyn &c.
- 6 *kopi or ystent . . . dan sel y sekr ymodeon—k. lliwon*:
- (1) Gwely matusalem (2) Gwely kyfnerth (3) Gwely J. ap hwva &c.
llechylched: ðin ap D. ap hwlkyn &c.
- 7 *k. lliwon, Prys aeddved*: p. ðin ap hwlkyn o vali v3 J. ll'd
- 8 *Edyrnion*: D. ap Tudur ap O. vachan &c.
Mon: A description of the arms of (9) Mwssoglen, Bodowyr
 (10) Myf[yr]ian, llwydiarth (& 12), (11) Y chwaen vchaf (kwm:
 lliwon), Prys aeddved, (13) Gronant, (14) kaer gybi, bodedyrn,
 bodychen (15) Bodeon, IL. gydwaladr, (16) Trefeilir, IL. V'el ysgeificoc
 17 *Table of the descendants of* Jankyn hir ap Jolyn
 18 „ „ „ Rissart bwkle . 1564 .
kwmwd lliwon:
 19 *bodwroc nev gaergybi vechan / y plas bodychen*: p. R. wyn
 ap Jhon ap Rys ap ðin ap hwlkyn &c.
 20 *Bodedyrn, prysaeddved*: p. W. lewys o vared v3 s^r J. Pilston

- 21 *Tre Jer*:—p. Ho: = lewys / R. / gr: / a *Jer*: &c.
llyn: gwraic R. = merch Mred: ap R. ap *J*. llwyd &c.
- 21 *llech yched*: p. *Jer*: o vallet v3 Mred: ap *Jer*: &c.
- 22 „ . 1564 . p. lewys = hww aned 1542 &c.
- 23 *Ynwythic*: Ric: ap O. ap *J*. ap O. ap *J*. &c.
- 24 *yrarwkon yn llwdlo*: Hw evrych aelwir hw koedmor &c.
- 25 || mam *J*. llwyd vychau = mawd v3 D. llwyd &c.
- 26 *kae ho*:—D. llwyd ap siankin ac *arfav* Mad: ll'd
 gwell hinon na hon a henwer yn des &c. *Rys Kain*
- 27 *Arfav* (1) lowlo [*sic*] (2) argl: Fferis
- 29 *Penn mynydd*: Ric: owain ap Ric: O. &c. . 1567 .
- 33 *tref alvn*: S. trefor ap S. trefor &c.
- 36 *Tre wylan*: D. llwyd ap Mred: ap D. llwyd ap Mad: &c.
- 40 *Y Wavn*: J. Edw: ap J. Edw: ap W. ap J. Edw: hen &c.
- 47 p. Wmffre Domoc ap Rondl ap to: domoc &c.
- 49 *Maelawr G.*—Ho: ap grono ap *J*. ap grono &c.
- 51 (*Drefnewydd*): Tho: ap R. ap D. llwyd ap D. ap En: &c.
- 53 *llwyth Penllyn*: Ririd flaid ap gwrgenav ap gollwyn &c.
- 54 *Maelawr*: Rob: ap Edw: ap Ho: ap *fn* ap *Jer*: &c.
- 55 Gr: ap *J*olyn lloed ap D. ap *J*. lloed &c.
- 56 & 64 *Twr* gwraic a phlant Mred: ap *J*. ap Robert &c.
- 58 *Maen tewroc*: R. wynn ap *J*. ap gr: ap Jankin &c.
- 59 *Tref gynon*: To: ap *J*. llwyd ap gr: ap *J*. blaene &c.
- 62 J. Wyn alre ap D. ap sion ap D. ap Edw:
- 63 *Y llechwedd isaf*: bleddyn ap addaf llwyd ap adda &c.
- 65 *ll. Sawyl*: J. ap ho: ap J. ap R. ap morgan &c.
- 66 *y drefnewydd*: M^r gr: ap Mr R. ap syr gr: ap syr R. &c.
- 67 *trwm soran*: D. vychan ap ho: v'n ap siankin &c.
 kelli gadrod, *ll. gyndeyrn*: Hw llwyd ap to: ap Ric: &c.
- 68 *Y glynn, glan gwen draeth*: D. llwyd ap Rob: ap gr: &c.
Brynn y groes: O. ap siankin ap D. ap W. &c.
- 69 Simwnt thelwal ap Ric: th. ap Edw: th. ap Eibull th. &c.
Almor maelor: Edw: almor ap J. ap J. ap *J*. ap D. &c.
- 70 *Y rreddallt, Riwabon*: J. ap J. ap Mad: ap *J*. ap Mad: &c.
- 71, 37 *Eglwysec**: Mr Jhon Prys ap Edw: ap R. ap D. ap Gfm &c.
- 73 *chwitffor tref ffychtan*: To: pennant / Ric: P. / Pryrs P. &c.
- 74 † *Table of the descendants of J.* ap *J*thel ap *J*th: ap *Jer*: v'n
- 77 *Segrwyd*: R. ap ho: ap D. ap *J*olyn ap kyn &c.
- 83 Table of the descendants of W. the first Erl of Waren
- 85 Roger Montgomery†
- 91 *Towyn*: John ap Rys ap Rydd3 ap R. ap Mred: ap O. &c.
Pentref feuan ynghemais: Mastr O. ap syr siams ap O. &c.
- 92 & 97 *Pikdwn*: Mr W. ph: ap J. ph. ap syr To: ph. &c.
 Jhon ap Jams ap gr: ap ho: ap D. &c.
- 93 *y kilgwyn*: John llwyd ap D. llwyd ap gr: ap R. &c.
ll. gathen: D. ap J. ap gfm ap to: vychan &c.
- 94 *ll. deilo*: W. ap Ph. ap W. ap John dv &c.
 „ *J*. llwyd ap Rydd3 ap J. llwyd &c.
 „ D. llwyd ap gfm to: ap Rys &c.
- 95 *ll. arthne*: Jankin ap D. ap J. ap gfm v'n &c. . 1564 .
ll. ddaroc: D. ap henri ap siankin ap henri &c.
- 96 *ll. llowddoc*: D. llwyd ap gr: ap R. ap *fn* &c.
- 97 *kefn kaer ystymanner*: J. ap Ric: ap hw ap ho: &c.

* *llyfr Edw*: ap *Roger* at foot of p. 37 in W. Llŷn's hand.

† “kais yr ach hon yn llan elwy gan vab person bettws ysgwlmastr ar gayad y llyfr or tv mewn &c.”—Gr: *Hiraethog*.

‡ kopi air yngair o *llyfr llwyd* o * * * *

- 98 *keiswyn* ?—*ŷ*. ap D. llwyd ap *ŷ*. ap D. ap *ŷ*in &c.
Maes y pandy : R. ap hŵw ap R. &c.
- 99 *Y trallung* : D. llwyd ap Rob: llwyd ap D. llwyd v'n &c.
- 100 *Aber marlais* : syr hari sions ap syr to: sions &c.
- 101 *Bodlysgwn* : Hari ap W. ap morgan ap hari &c.
Ŭ. gyndeyrn : To: morgan ap hari morgan &c.
Ŭechdwni : Morys ap R. ap morys ap O. ap gr: ap nikolas
- 102 *Rydodyn* : D. ap ho: ap morgan &c.
- 103 *Ŭwyn ho'l* : Rydderch ap R. vychan ap gŵm ap R. &c.
- 104 *Ŭ. gadoc—penbryn aber y nant* : Lewys ap D. ap Mred: &c.
- 105 *Y gilfach wenn* : Jankin ap D. ap D. ap ho: vychan &c.
kastell ho'l : To: ap D. ap *ŷ*in llwyd ap D. &c.
Tal y sarn : Hŵw ap *ŷ*in llwyd ap D. ap *ŷ*in &c.
- 106 *Pant ystreimon* : Rydderch ap D. ap Rydd: ap To: &c.
- 107 *Ŭ. ddwys* : R. ap D. ap siankin ap *ŷ*. ap R. goch &c.
Penpryn : Lewys ap D. ap Mred: ap D. llwyd &c.
koedmor, kastell gefail : S. mortimer ap siams mortimer &c.
- 108 *harroc* : Jankin llwyd ap Morgan ap R. ap ph. &c.
Aber maed : *ŷ*. llwyd ap lewys ap *ŷ*in vychan &c.
- 109 *Y krevddyn* : D. llwyd ap morys ap siankin &c.
Glan heri : sion vychan ap Rydd: ap Rys &c.
- 110 *Gogerddan* : J. ap Ric: ap R. ap D. ll'd ap D. ap Rydd: &c.
- 112 *Ŭwyn ŷer* :—Watgyn ap to: ap R. ap lewys &c.
- 113 *Peniarth* : D. llwyd ap W. ap J. ap R. ap gr: &c.
- 115 *Ŭnys ymaengwyn* : J.wynn ap wŵffre ap ho: ap Jankin &c.
- 116 *Brynn y nevadd yn lleyn* : To: ap R. ap gr: ap *ŷ*in &c.
- 117 *Ŭyllteyrn* : Edw: ap Rolant ap R. &c.
y tallwyn, Ŭ. gybi, yffonydd : Ric: ap O. ap R. vychan &c.
- 118 *henaddn—y plas dv* : To: ap O. ap gr: &c.
henaddyy llwyn dyrys : Ric: vychan ap R. v'n &c.
- 119 *Ŭ. vendigaid* : Hŵw ap J. ap ho: ap gr: ap Mred: &c.
Machalaeth : mam gr: ap *ŷ*. = gwenhwyfar v3 ho: &c.
- 120 R. ap D. ap Mad: vychan &c.
- 121 *Hen addwyn, Dol y penryn* : *ŷ*. llwyd ap D. ap *ŷ*. ap ho: &c.
- 123 *Y llannerch vawr* : D. llwyd ap hŵw ap J. Madryn &c.
- 124 *keidio* : D. llwyd ap D. llwyd vychan ap ho: &c.
- 125 *Penllechoc, Ŭ. ael hayarn* : *ŷ*. ap hŵw ap mad: &c.
Ŭ. fihangel ymachelaeth : D. llwyd ap W. llwyd &c.
- 126 *Y berkin* : Ho: vychan ap ho: ap mad: ap Rys &c.
- 127 J.wynn ap O. ap S. ap O. ap S. ap Mred: &c.
- 128 *Brynkyr* : Elissav ap Rob: wynt ap *ŷ*. ap S. &c.
- 128 & 133 *Ŭ. einion—y plas newydd* : Ric: ap D. ap ho: &c.
Y gwynfryn : Ric: sion ap Ric: ap gr: ap S. &c.
- 129 *kelynnennav* : W. llwyd ap morys ap Elissav &c.
Y betws : Rob: ap Rob: ap gr: ap Rob: vychan &c.
- 130 *Ŭystenioc* : J. ap lewys ap *ŷ*. ap D. ap *ŷ*. ap Eingion &c.
Bryn odol yn llyn : S. ap gr: ap D. ap Mad: ap iolyn &c.
- 131 *Ŭ. aber—plas ynegryn* : W. tudŵr ap gr: ap Ednyfed &c.
Yffonydd—y plas dv : To: O. ap gr: ap morys ap gr: &c.
- 132 *llwydiarth* : O. ap J. ap ho: vychan &c.
nuffryn : Mred: ap to: ap Rob: vychan &c.
y berkyn : Ho: vychan ap ho: ap Mad: &c.
- 133 *rrw r suethon* : Morys ap Ow: ap *ŷ*in ap O. &c.
Bodnithoedd : Ric: ap hŵw ap siams ap mad: &c.
- 134 *Aber daron* : gr: ap *ŷ*. ap John ap *ŷ*. &c.
plas yn ygarth : wŵffre ap J. wyn ap gr: ap Reinallt &c.
kegidfa : Emwnt llwyd ap to: llwyd &c.
trallung : Rob: llwyd ap D. llwyd

- 135 *Kyfoethle* : S. vychan ap Jankin ap John ap J. &c.
y bala : kydwaladr ap Ryddz ap D. ap mred: &c.
- 136 *Y llai* : Olfir llwyd ap Wmffre llwyd &c.
yr hafoduen : Ric: llwyd ap olfir llwyd ap D. llwyd &c.
- 137 (*Penllez*) : p. J. ap Mred: ap J. goch ap D. goch &c.
- 139 p. W. ap ho: ap mad: o fawd herbert o golbrwe &c.
- 140 *Pistill* : p. hari ap huw ap J. o fawd herbert &c.
- 141 *Pennardd* : John wynn ap W. ap ho: ap Mad: &c.
Plas newydd IL. Dwroc : W. ap Ric: ap Rob: ap mred: &c.
- 142 *Jbach y saint* : D. ap Rob: ap gr: ap S. &c.
- 143 p. morgan ap gr: ap ein: o *gesail devnant*
glan dysyni IL. egryn : Lewys gethin ap tûdûr vychan &c.
- 144 *glan ahwen* : gr: vychan ap Ric: llwyd ap D. &c.
Towyn : J. ap R. ap D. ap ffn &c.
- 145 *Gwedir* : Morys wynn ap J. ap mred: ap J. &c.
- 147 *Ystvnllyn* : kydwaladr ap to: ap R. ap ho: &c.
y llwyn dedwydd : To: ap Rob: ap gr: ap R. &c.
- 148 *ystom gwern* : Ho: ap O. ap ho: ap J. Blaene
Meilienydd : p. O. ap gr: mred: vychan &c.
- 149 *Dol y glessyn* : Rob: ap D. llwyd ap J. &c.
- 150 *kefn y garllech* : Rob: ap hww ap Ro: ap John &c.
kymel : Huw ap W. ap gr: vychan &c.
- 151 *Ragad* : Roetsier ap Rob: ap gr: llwyd &c.
Branes : Morgan ap Rob: ap Reinallt &c.
- 152 *Bwras* : O. brwtwn ap John b. ap Edw: b. &c.
- A Description of the arms of y plas ymodlwfyw, y dafarn ynghaeryw*
 (153); bedd yn enbi. 1482. —John whyt &c. (154); ffenestri kaeryw
 (155) ag yn y klahdy; ffenestri yslebens (156); Eglwys y trallwnk
 —y gafell, ffenestri, penwn wmfre llwyd &c. (157–61); trallwn—ty
 Roger Jhons (162); ffernandw, To: duck o northffolk (163); H.
 ffisalen iarll arundel &c., Edw: jarll derby ior ystraenyd a mannaw,
 jehan iarll betffort (164); Edw: barwn de clynton, To: denis ior
 pwp ports (165); To: west, Jhon gaege, anteny saynt lœger (166);
 plas esgob bangor (167–8) penrryn (167 and 171); bedd y deon kyffin
 13 Awst 1550 (168); bvw mares (169–70); Eglwys Bangor (173–4
 and 189); wenna yn ymyl brwtyn—Martyn payntyn ap Edw: p.
 ? ap Roger P. a laddodd was arg: ymwythic ac i gorfv iddo ffo oddyno
 ac am hyny y galwodd vo i henw yn *bolt* (175); geveni—dos i dy Jhon
 ap Mred: . . . a thy Jhon ap W. Lewys . . . To: *gwnter oddyno am*
gyrodd ynghaer lvdd yr oedd vo / To: gaensffort son to syr Hari g.
 (177); p. Rob: llwyd ap J. llwyd / Nankonwy o kwm lanerch—Lewys
 ap J. ap gr: (179); bostoc (187).
- 192 *lloklys* : p. Rondl bruton = Rondl / Jan / mari &c.
Emral : p. Roger *Pilston* = Roger, 1541 / Edward, 1543 /
 To' 1545 / Richart 1548 / J. 1549 / Gorge 1550 / Antoni 1556. &c.
- 193 *A description of the arms of Aber tanad jûdas makabewys*,
 Edw: . . wilkoc, Evtyn & Jhon of Hoghton lord of wotley
- 201 *Caernarfon* : p. W. bwd o gras v3 femwnt gr: = W. &c.
 Jhon yspysser ap To: yspysser &c.
kopi o hen lyfr ache o waith Robin achwr ymhlas W. wd
- 202 *Plas dv yfioyndd* : p. To: ap O. = O. aued 1560 / W. 1561 &c.
The arms of kollwyn & Madryn
- 204 A table of the descendants of *y penllwyd of treflys* i.e. llys
 gwyn ap Ednowain yn yfionydd
- 205 *Sir gaer vuch gwr vai IL. wnda / penywern* : W. ap hari
- 209 *IL. vihangel llechantwn* i.e. *Awrbery*—arms in windows &c.
- 210 *Capelbrow plas in lechton*—arms in windows &c.

215 *Elsmar* : the arms of George Kinast &c.

A description of arms in the windows &c. of rrvthvn (221) ; Eglwys gorwen (225) ; Elsmar (228) ; y malpas (229) ; Hanmer (229 & 231) ; Emral agrafener o Ewtyn (231-2) ; Capel syr huw Chomley (233-4) ; mahras—brwton ymhob ffenestr (235) ; korbet of hawghton, with table of descent (239) ; llan ysgallog alies desbri (240) ; M^r niclas purloso, obit. 8 Awgwt 1563 (241) ; Corbet of Norton (242) ; p. Tochet bestou (246) ; syr Richart Ayston (247) ; yr holt (248) ; the Hall of Mr Gorge Carewe (251) ; Eglwys gwrexam (255) ; Eglwys Gressffordd (257) ; Elsmar (259-60) ; twyfort—kroes ar vedd Jhon tweifort 1440 (259) ; Jhon kynest (260).*

263 *Ʒal* : Ʒ. llwyd ap J. llwyd ap tūdūr llwyd &c.

264 *Tegaingl* : Hari ap tomas ap hari ap kyn: &c.

265 *Dol gynwal* : Mastr dokdor Elis ap Rob: ap R. &c.

267 *Y rvc* : S. salbri ap Rob: salbri ap Pirs S. &c.

271 *y ddiserth* : Lewys llwyd ap Mred: llwyd ap J. ap O. &c.

272 *IFozol* : IFowk llwyd ap pirs llwyd ap hūw llwyd &c.

273 *Ysgeifoc nannerch* : W. vychan ap ho: ap J. &c.

Aber tanad : To: tanad ap Ʒ. llwyd vychan &c.

275 *Plas einion—D. hlwyd* : J. ap Roger ap Ʒin ap Ʒ. &c.

Bod anwydoc yn ial : J. wynn ap D. llwyd ap Elissav &c.

276 *y Gwynfryn—Eiddionydd* : J. ap Ric: ap gr: ap J. &c.

277 *Y llwyn dyrys* : Ric: vychan ap R. vychan &c.

Il. fair D. hlwyd : To: miltwn ap To: miltwn &c.

Tegaingl : J. ap Rob: wynn ap Ʒ. ap kyn &c.

278 *Abergelav* : Pirs ap J. O. ap gr: ap Mad: &c.

279 *llwydiarth ymon* : R. ap D. ap R. ap D. ap gfm &c.

280 *Trefeilir* : O. ap J. ap R. ap Ʒ. ap Ʒin &c.

Tref gayan : J. ap J. ap Rydd: ap R. ap ho: &c.

281 *Gloddauith* : To: mostyn ap Ric: ap ho: ap Ʒ. &c.

282 *Maenan* : Morys kyffin ap syr D. O. ap gr: &c.

283 *Eglwyssec* : D. llwyd ap ho: ap Ʒ. ap R. &c.

284 *Mers ymaelawr* : Mastr Rob: pistwn ap syr J. p. &c.

285 *y plas newydd†* : Morrys ap Rob: ap Rol: ap Rob: &c.

286 *Bodeon* : O. ap hūw ap O. ap mevrice ap Ʒin &c.

287 *Bodychen* : R. wynn ap S. ap R. ap Ʒin &c.

288 *Prys addfed* : W. lewys ap hūw lewys ap J. lewys &c.

289 *krogen* : Morgan ap To: ap ho: ap Rob: &c.

290 *Heithle yn sir ymwythie* : M^r siors ap W. ap Ric: &c.

Penllyn : syr S. ap D. ap gr: ap gr: &c.

291 *Plas issaf* : Rob: vychan

294 Table of the descendants of *Cadogan o Nanne*

kopi o lyfr o law Mr Powel

A description of the arms of Elystan glodrydd, R. goch, ririd flaid, Ʒarddvr, Eigion ap gerain, Gr: ap ho'l, tegwared (299), Mred: ap kyan, llan egwestl, llan elwy, syr hww konwy, Ho'l koedmor, maxen wledic, Einion ap kriadoc (300), Jankyn vychan, ty gwdmon yn y dw mares (301).

306 Olfir lloyd ap wnffre lloyd ap D. lloyd &c.

307 *Y rriwlas* : John Wynn ap kad: ap Rob: ap R. &c.

kegidfa ymaes mawr : Emwnt llwyd ap To: llwyd &c.

308 *Dol obran* : D. llwyd ap Ʒ. ap O. ap Ʒ. tec &c.

309 *Bodfach* : gr: llwyd ap J. ap Jankin vychan &c.

* "yn y llyfr ynhaures."

† "Y mon (yn sevyll ar y borth gyrnchwyrn)"

- 310 *Main gwynedd ar plas y hil* : W. ap To: ap Reinallt &c.
kroes Osswallt : syr S. ap J. ap To: ap R. ap Morys &c.
- 311 *Esgob Dewi*—Ric: ap D. ap grono ap deio &c.
Tref valdwyn : Mr Edw: herbart ap syr Ric: h. &c.
- 313 *Tref Dal hayarn* : John Wynn ap J. ap R. &c.
- 314 *Trefaeth* : D. ap R. ap Jankin ap ffn ap To: &c.
Mychynllaith : D. llwyd ap ffn ap morys ap ho'l &c.
- 315 *Mathafarn* : John ap hūw ap J. ap D. llwyd &c.
- 319 *yr Hafodwen*—*LL. ffynhownwen* : Ric. llwyd ap Olfir ap D. &c.
- 321 *LL. idloes* : J. gwynn ap O. gwynn ap ffn llwyd &c.
- 322 *Ystrad alvn* : J. wynn or twr ap Rob: ap J. ap gr: &c.
- 323 *Elsmer*—*atle* : ffrawnsel y kinaston vab gorge kynaston &c.
- 324 *kelli gynan* : Edw: llwyd ap lewys llwyd ap D. llwyd &c.
Maer dy gwydd elwern : p. Ric: ap elissav ap gr: &c.
- 325 *Sychdyn* : Hari konwy ap Jamys konwy ap J. aer k. &c.
- 330 *Henllan* : Ric: ap hari ap Rob: &c.
- 331 *Y ddwy gyfylchi* : To: wynn ap Edm: ap Rys &c.
- 332 *Y ddiserth* : pirs ap W. ap ithel vachan &c.
- 333 *kadwgon o garoc* ap kadwgon vychan &c.
- 334 Table of the descendants of *Henry Norbury*
- 335 J. ap ffn ap D. ap grono ap ho: vychan &c.
D. bol ap Gwallder ap Rys ap J. llwyd &c.
- 336 *Túdúr* ap Gronwy ap T. ap Gronwy ap Edn: v'n &c.
- 343 *Plant ac etifeddion yr arg: Rys*
- 349 || ap Radúr ap mor ap llywarch gene mygrvdd &c.
p. Hen gadwgon ap gr: ap gwrgenav ap mabron ap goch o
liwel . . . triswllt a iij^d oed brif westva pob vn oi [veibon]
ymaenor LL. y ddevsant &c.
- 351 Ho: goch ap Kadwgon goch ap kad: ap gr: &c.
- 352 Grono goch ap elidir goch ap gwrgenav vychan &c.
- 354 Tri mab kadifor ap gwynn = bledri, ffn, a thrabayarn
Rann bledri : gwidigaer, ac elfed, tri thraean Ll. ddyfrwr, kastell koch yn
halacharn, penddin, Ll. deilo, cantrefwyar penrryn a maenor gain a thir koed
Raff ac ystakbwl o ddýar ddinbych
- Rann ll'n* : kwmwd yslwy
- Rann trahayarn* : o ffordd gefn tref lech hy[d] gefnffordd llannwynoc
- Teir beraz Y. B.*—Trystan ap Tallwch . . . Gwyn ap Nvdd . .
aegan ap koel garnach ap afri o peridon o lwyth diri yw henw *marchoc y*
ffynnon yghymraec ac yn frangec mwnbenyd
- 355 J. ap Einion ap ho: ap gr: &c.
- 356 *Büellt* : Rikart ap Einion ap kyn ap mevríc &c.
Glynn aeron : Ryddz ap J. llwyd ap J. ap gr. &c.
- 359 || D. ap gr: voel ai blant = gr: hir &c.
- 360 *Voch kerdin*: ffn ap gfm llwyd ap gfm &c.
- 363 *Gloddaith* : Tomas mostyn ap Ris ap ho: ap. J. V'n &c.
- 365 *Eiddionydd* : p. Elissav ap morys o gattrin v3 pirs ystaule &c.
- 366 *LLýn*—*kelli wic* : O. ap tūdúr vychan ap ho: &c.
- „ *Trygarn* : To: ap Rob: ap rriart &c.
- 367 *Penllech* : J. ap rrobert ap ffn ap morgan &c.
ILeyn—*kefn amwlch* : J. Gr: ap J. gr: ap D. V'n &c.
- 368 *Saethon* : Rob: ap Ho: ap Gr: ap D. V'n &c.
LL. dy gwnin : W. ap gr: ap W. ap J. karrec &c.
- 369 *Bodwrda* : Hvw ap rriart ap J. ap madoc &c.
Pennllech : J. ap rrobert ap ffn ap morgan &c.
- 370 *Penn llyn* : Morgan ap J. ap J. ap Rys &c.
- 371 *LL. ystvndwy* : Gr: ap Rob: vychan ap ho: &c.
- 372 *LL. Vel ymychallacth* : gr: ap J. ap gr: ap ffn &c.
- 373 *LL. gedwyn* : Rob: ap morus ap J. ap ho:

- 375 *Eglwyssec* : J. ap Edw: ap R. ap gwiliam &c.
 377 Owain ap John ap ho: vychan ap ho: ap gr: &c.
 378 *Illys veissir* : D. llwyd ap niklas ap R. &c.
 379 *Pentref kyn*:—Roetsier trefor ap Roetser T. &c.
 380 *heinmeirch* : W. ap Reinallt ap Mred: ap gŵm &c.
alvre : J. ap Elis ap Ris ap ho: &c.
 383 *Hafod ywern* : S. pilstwn ap pirs ap S. P. &c.
 384 *Y llai* : syr Edw: pilstwn ap syr Roetsier P. &c.
 385 *Tref alvn* : S. trefor ap S. T. ap Ric: Trefor &c.
plwyf marthin : J. trefor o wigynt ap Edw: ap J. &c.
 389 *Kors y gedol* : R. vychan ap W. vychan ap gr: &c.
 390 *IL gollen* : Tudŵr ap J. wynn . . o gart y frenhines &c.
 391 Some account of the Reed *vel* Ryd family of grene castell . . .
 kaer merdin
 393 Tho: Hughes knight maryed Eliz: fferours &c.
 397 *A description of the arms* of Gwenwynwyn, Hofa, Kadrod*
hardd, Korinevs iarll keirnyw, kyhelyn, Gr: ap Mad: ap ynyr, Ynyr o
ial, Gr: ap Mad: ddv, O. ap Mred: / Mad: gloddiaith brenhin iwerddon
. . . fferis, . . . Conwey, . . . konias, arg: aber gefeni (399) . . . Ric
mytyn, . . heilin ap gr: / Syr D. kriadoc, hokes, Gr: llwyd ap
ho: goch, sir Ric:[her]ber . . Tref Rvddlann (401), . . . abergefni,
pilstwn, motwn (404) . . . Beli ap llvdd &c. (405), Gwervil v3 D.
ap ƿer: . . . Gwalchmai (406) . . . Rys ap tewdwr (407) . . . ƿin
varf hvnawe &c.
 411 *Meilienydd* : Margred v3 O. ap gr: ap mred: vychan &c.
Hatchdyn : Jan v3 W. ap John ap Ric: llwyd
 412 Genealogical table of the Lords of Mowddwy. See also p. 393.
 415 *Ilechylched y mon* : Lewys ap ho'l ap ƿer: ap ho'l &c.
 417 *llwydiarth* „ D. ap Rys ap D. ap Gŵm &c.
 418† *Muffyrian y mon* : Ric: ap Rydd3 ap D. ap ƿ.
 419 Edw: almer ap Jhon ap Jhon &c.
 420 Tudr trefor ap kadvarch &c.
 Gr: ap kyan ap iago &c.
 421 Rodri mawr ap esyllt v3 kyan Dindaethwy &c.
 Beli mawr ap manogan &c.
 422 Kvnedda ap rregav v3 lyr ap bleiddyn &c.
 423 krpvl ap gr: varwn gwynn ap gr: arg: dinas bran &c.
 427-82 *DYMA LYVR ARFAV O WAITH WILLIAM LLYN*,† being crude
 pen and ink sketches of coats of arms, many of which have no names
 attached to them.
 483 *Illyma Gopi or ystent y kymwd vchaf* . . . a wnaethbwyd gar
 bron John dollfys lyf tenant Richard jarll arundel vstvs gwynedd oed
 Edwart III xxvi drwy lwf a deall tenantiaid y kymwd gwyr Ryddion
 a gwyr kaethion ac yn ol dwyn deall vddvnt devddeo o wyr Ryddion y
 kymwd i.e.

Madog ap D. llwyd	ƿ. ap enion ap llywarch
Madog vychan	kyfnerth ap Dd:
ho'l ap gr: ap D.	Madoc ap enion ap ƿer:
Enion ap kyfnerth	Gr: ap groŵo
ƿ. ap gr: ap ƿer:	Edw: ap Madoc
Madoc ap ho: llwyd	Bleddyn ap Madoc

* The arms of many members of the English peerage are given. Many names are imperfect at the margins.

† o law John brwynoc . 1562.

‡ This, as well as *WILLIAM LLYN ATHRO KERDD DAFOD*, is written on the bottom margin of p. 479 in a hand like that of Huw Llŷn.

Grugorion : Yn y dref honn y mae vii afael Ryddion i.e. gafael gronwy ap Edn: / 7er: ap fln / ho: ap kyfnerth / arddeirchion / ho'l / ednywein / kynfyn / griffri / Etifeddion grono ap Edn: / Ho: ap gronwy / Tudur ap gronwy ac eraill oi gyd etifeddion ac ni thalent ddim ir arglwydd namyn kyrchv ssir a myned ir Ryfel gidar arglwydd ar i meirch ai kost i hvnain XL diwrnod a chwedl hynny ar gost yr arglwydd dros bob gwasanaeth arall a ffob vn or iiii afael hynny eithr grono ap ednyfed a hanner gafael gynfyn y mae ho: ap grono ac eraill oi gyd-etifeddion yn i chynnal ac a ddylant wneuthvr sud sir a hwndrwd a thalv dros bob ybediw a ffob gofr ac amobr pen ddiscino arnynt &c. &c.

Then follow the "extents" of *Bodvayo & Dwygyfylchi* (487), *Gwic* (493) — Tref anedic yw honn yw deall i bod o enedigaeth ac ynddi mae dwy afael &c. . . . barnedic yw . . . na ddylai y meibion eillion or vn Ryw dref gaffael dim dros garies ir arglwydd eithr a Byngo bod yr arglwydd i roi vddvnt &c. . . . *Bod silin* (497), . . y ty hir *Llanvair* (498) viij afael ryddion &c. . . y mae yngafael lywarch amgan i log a hanner o dir ssied a fv ciddo floddyn Rwth &c.

507 *Maelor Gymraec o vewn [pl]wy gwryxsam*: p. John ap pylston hen o vers = John ap pylston tir mon (o verch hugh lewys) a gafas yw Ran plas Hafod y wern o vewn gwryxsam / Syr John Pylston marchog / Rob: P. / Rych: P. / a Master hugh P. &c. &c.

514 p. Rob: ap gr: ap ho: ap gr: ap 7er: vychan = D. / 7. &c.

516 p. Edw: ap D. ap Rob: = syr D. bickar Ruabon &c.

520 p. Rob. D. [ap] gr: ap D. ap bady = J. Wyn sersiant of

522 p. J. evrthie ap D. goch = Edw: evrthie &c. [arms &c.]

524 p. D. ap 7. ap Jankyn ap fln ap 7thel goch &c.

525 p. Edw: ap Ho: ap Madoc ap ho: ap 7. &c.

527 p. J. ap D. ap 7. ap bady ap 7. voel = Rob: &c.

529 p. Rob: Johnes ap J. ap Rob: ap Edw: &c.

530 p. Rob: Sonlli ap Rob: wyn ap morgan &c.

531 *Geirie gan tal iessin ai gyngor ai gyssvl*

Ymofyn a doeth tewi wrth ynyd ymoglvd Rac direidi

nid oes gwir eb voliant ir drindod

nid kyfarwydd ond a gerddo nid ysbys ond a welo

nid hybarch neb lle mynych gyro

nid toeth gwerthv nefoedd er benthic y bressen

nid kystlwg heb dad / nid ymgeledd eb fam

nid gwlad heb lywodraeth

Then follow a collection of *triads* (p. 535) the beginning of which is fragmentary:

Tri pheth ni chaiff dyn ddigon o honynt byth: hoedl iechedd a chyvoeth bydol *ends*: Tri pheth a gar merch ievank: lliuyn sidan pais goch &c.

Yn *lyfr* 7. ap *Jhon ap Mred*: or *glyn* i ked y iij dolen (pp. 531-6) hynn.

[G. Hiraethog.]

MS. 137 = Hen. 251 and 368. PROPHECIES, POETRY, PEDIGREES, the LORDSHIP OF POWIS, the BLESSED OINTMENT &c. Paper; about 8½ x 6 inches; 316 pages repaired throughout and deranged by the binder; xvth century; half-calf.

The MS. is in several hands. Pages 1-104 (some of which are fragmentary and some gall-stained) contain the originals of much in Mostyn MS. 138. A good many pages have apparently been lost since 1604 when J. Jones of Gelli lyvdy copied this

part of the MS. which was written in the reign of Henry VIII. Pages 105-28, 131-56 (more or less imperfect) are in a later hand; pages 159-316 (also largely imperfect) are nearly all in the hand of *John ap Rys* and bear the date 1541 (p. 183)—some pages are in a paler ink with the date 1588 (p. 219). Other pages contain a reference to Queen Elizabeth. The contents of this pedigree portion of the MS. are very difficult to give—nearly all of them seem to concern *Krug Eryr*.

1 || ac ef a elwir y brenin trvgarawc . . . ends: . . . Tri brenin a offrymawdd Jessu vab duw *Thomas assil*****

b. Gorddot vronn gorvod kyvyd vaddon . . . a
goresgynawr llawr gwlad vawr vrython
athros weilgi rrrwyvav devpi dial brython &c.*

3 Val rrod yn troi tramaeth hwylav &c.* †111d. b

4 ||Merddin wyllt ai gelwis ef y baedd or fforest wynnoc &c.* c

5 mi a dysdiaf yn gyntaf ir haf hir velyn &c.* †105f. d

6 brwydr ddyfrwaed brwydyr ddewrion e
brwydyr wyneb y diarhebion &c.

7 y gnodie: || genawd i ddyfed lvdedd . . . genawd rrinwedd g gan gadarn genawd barn o ben Tri dyn genawd keladd yngenav rryd.

b. [Pum] bys sydd ar vy llaw &c. †111k h

9 ||brenhinbren a dorir ac a wascerir i dda[il ai] geinkiaf ar baladyr a dros dair erw . . ends: y kroessewir ffraink ar dal vaink dldewi . . . y tyr pvm hallor mor y mynnydd sebr *Tal Jessin*

b. *Proffwydoliaeth y dissiaf*: Myfi a chwereaais y dissie a gwedi hynny y dabler yr awrhon myfi a af ir *dolbwrdd* ends: yna y mae amser ymoglud rrac gwy eglwyssic duw achos i maen yn difa dydd a nos ac estronion a ssialeinsia gyfiwnder a chywilydd oedd i loegyr vod ystronion yn vchaf. †111l

12 Pryderawd kevdaud priawd prydaen i
kyfnod gwedi i orvod yni arvav ffeinvs †102k

13 Yfallen beren ady ynglan llyn h
yna y daw ellmyn dros vor i orescyn †111m

b. kynawr ddygwawr amddigysfin l
a llywio pobyl ger pibyl †111n

14 pan achwyn llwyn lludded ayron y deyrtd tair chwioredd y bydd kyffro ar vedd bendigeidvran &c. †112a

b. Y mort[m]eriaid yn heidiav a chymrv yn gadav m
a lloegyr heb gyngor ac angor ar longav &c. †112b

15 Pan noether gwybodev &c. †112d n

b. Pan ddel gwynion gynafon i greigiav brytain &c. †112e o

c. Hoyann borchellan o borchellyn &c. *Merddin wyllt* †112f p

16 y fflowr ddylis a vlodeva a llawer a ddwc o geinkav &c. †102 q

17 ||Ac arth ynhevbarth yngarthyenav: r
ac ymgfyodi rys a brys ayrav &c.

b. yr hol/ ddyrogan aeth gan yscolan s
ni chafas y prifeirdd ond y trayan
a wrthnebon oddiwrth vn bla athraha saysson † 112c

* The bottom halves of pages 1-6 are missing and the texts are fragmentary.

† These numbers refer to the pages of this Catalogue.

- 18 Gochwiban gwynt yn arvon
dygymyrth heyrn hoyw hwyly dyn ai addon &c. [†104b *a*
- 20 *A fragment ending*: bid yno gymro yn kymryd alludion
b. krist kadw yr wythved brenin dyledoc *b*
krist drycha well well krist waed yrchollioc *Rys nanmor*
- 25 Pan vo 6620 yn derfyn o ddechrau Addaf hyd yr haf hir *c*
velyn &c. † 112g
- b.* Merddin a ddyvod y kyvodaï gath las or dwyrain &c. † 112 *d*
- 28 Byd addaw bryd wrth arve &c. † 112h *Merddin Wyllt e*
- 29 Pan ddel dihafarchlu o barth glev i aber hodni &c. † 112i *f*
- 30 Pedwar kynwr ar vyrys addaw ir ynys &c. † 103p *g*
- b.* Pan vo oedran mab mair kyroyw dec 1460 &c. † 112 k *h*
- 31 Ef a gafas moessen rrac eirvawr angen *i*
am hedda a rryfel ar y brvdonicaf *Taliessin*
- 33 Krist Jessu am ku am kydvyydd &c. † 112l *k*
- 34 Hoan borchellan mor aurryfedd &c. † 112m *l*
- 35 *Proffydoliaeth yr Eryr Mawr*: || ir kenhedloedd eraill ac i
vrenin [llychlyn] &c. † 112
- 42-4, 61-2 *Pryffedoliaeth y keiloc*: Mynych alwed yr eos &c. † 112
- 46* || i henw ef a ddynessa llew y wirionedd ac ar i veichiad ef
yddergrynant tiroedd ffraink a dreigiav yr ynyssedd ynidddyddiav ef
y daw yr avr o liliwm &c. † 114
- 63 y lili a vlodeva ai vlodav &c. *m*
- b.* Ys mav vi dillad nid llin daearad &c. † 112n *n*
- 64 Droganâf vi hynn kad ymhob meynn &c. † 113a *o*
- 65 krist Jessu keli ytty koeliav &c. † 113b *p*
- 66 Gwyr monn a welyn i ar vn penrryn † 107b *q*
- 79† ir kadarnaf ai gorysgynno ac velly y *Trfynaf iawn yti-*
feddiaeth lloeger yn kolli yn dragywydd
- b.* *Ilma broffwydoliaeth athron Twlys*: Y mae rai yn meddyl-
iaw ac yn dyallt &c. † 113
- 82 gwyn i vyt y gwyndyt byddo beli &c. † 103v *r*
- b.* kanlan llywedoc arvoc eirvdd &c. † 113e *s*
- 88 Gwr a lefair yn y bedd &c. † 113c *Merddin Wyllt t*
- 89 Brenhiniaeth yr ysgotiait a vv gynt &c. † 113 *u*
- 91 koronoc vaban medd taliessin &c. † 103n *v*
- 93 Pan oddi rriissiart heb enni ehedyn eryri &c. † 113g *linin v. w*
- b.* Dysgogan awen llen a herwydd &c. † 113h *Taliessin x*
- 94 Orddot vron gorot gwiscan dair kat &c. || † 103i *y*
- 95 ||gwae ef rrvddlan i mewn ac allan *z*
nac ir ariant dim nis kaffan *Taliessin*
- b.* Illew prydain yn llvndain yn llaith &c.

* It is not easy to follow the order of the pages as the text is partly imperfect at the corners and much of what remains is deeply gall stained. The leaves containing the Prophecy of Merlin before Gwrtheyrn are hopelessly mixed up.

† These numbers refer to the pages of this Catalogue.

‡ It is difficult to decide where this begins, and what pages belong to it.

- 98 *Illyma val y dywawt merddin emrys am y baedd: gwedi yr*
*afyr y daw baedd yr hwn y bydd iddo ben doeth a chalon llew &c.**
- 99 koronoc vaban daw byd briw breiddvan &c. a fragment †111fa
- 100 kaer 'gyffin' a dinbech a ddistrywir b
 ir tarw teri natvr a gyronir wanting middle
- 101 *Illyma vyd rryfedd rrvvain ar benn bys* c
llyma ynys ronwen &c.
- b. Naw kwys anwahardd aer &c. d
- 102 Havl galed y golevni &c. † 111g e
- b. kyfyd ffair rrwng y pedair ffynon † 111h f
 c. klyddyddav gyloywon i gledon &c. † 111i y bardd kwsc g
- 103 Duw assodes trvynn pob tir &c. † 103k h
- 105† [Mae] eryr ar holl wyr llen i
 yn arfav maen ar vy medd gvtor glyn
- 109 [y kae]riwrch ffwrch ffoawdvr k
 dy groisi bryd egroesen D. ap gwilim
- 111 Tri llv aeth drwy gymrv gynt l
 kymry a dry yn dy raid gvttor glyn
- 115 [Wy]lofvs wyf val afon m
 achanwyll ir wreichionen " "
- 118 Gwn nad ta gwae enaid dyn n
 [A] bodd dvw ni bydd diwedd John keri
- 121 Pwy a dyr gwaiw val powdwr gwyllt o
 ty trigwres at roiwowgrwydd tvdvr aled
- 126 *f O. Evtvn: Bvm er yn fwydd yn swyddwr* p
Tair oes a ddel tros y ddav Anon
- For pages 129-30 see after page 156.
- 131 Arwydd sor a roddais i q
 o gwningod fo gaiff giniaw D. ap Edmwnt
- 134 Dewrder roed i wrda yr[awg] r
 er i fwyn i roi vy enaid Tudur aled
- 137 Pwy vlaenor pobyl y wenol s
 [chyc]hwi sy ben chwechoes byd " "
- 141 Bv sessiwn mi ai gwn ai gynal yn dost t
 odid byw wedi dy ben " "
- 149 [Powys l]wyd pwy sy wladwr u
 rrag kvrer ewig hirwen Tvdur Aled
- 153 [Cwr]s digar kerais degav§ v
 nid wy drist onid [ai draw] " "
- 129¶ Gwell yw gwr oi berchi. Gwell yw gwraic oi chanmol . . .
 G. bodd pob dyn noi anfodd G. yw dvw no dim
- b. *Kyngor Tal: i vab: Nac ymddiried ir neb ath vgyythio* . . .
na chais gellwair ath gas . na chais ymryson ath well
- 130 A garo gael kyngor gofyned ir doethaf.

* Fragment. † These numbers refer to the pages of this Catalogue.

‡ Pages 105-56 are in a later hand.

§ This line begins a cowydd by D. ap Gwilim.

¶ Pages 129-30 seem to belong to MS. 136, pp. 531-6. They are in the autograph of Gr: Hiraethog, with the exception of a few lines in the hand of Simwnt Vychan written in the life-time of his master.

- b. Ni wyr ni wyl, ni wyl ni ddysc . . .
nid ymddiddan ond am ddw
- c. *kas bethe O. kyfelioc* : krynwās eb gamp &c.
- 157 Genealogical chart—imperfect
- 159 Plant Mred: vychan = Dd: a howel &c.
- 161 ƒ. ap ƒin krygeryr ap ph: ap moyryg &c.
- 162 Gr: ap ph: ap ph: ap moyryg a gr: vychan &c.
- 163 o ordderch ƒ dayth siankin ap R. / ƒin vychan a ho: go3 a moyryg ko3 a ho: go3 sioned v3 ho: &c.
- 164 p. sion ap ƒ. ap ƒin = ph: / J. a morys &c.
- 165 p. bedo ap ho: = Lewys, Jhon &c.
- 169 Rych: lloyd ap J. wyn ap ƒ. lloyd &c.
- 171 p. Gr: ap hughe ap moyryg = gr: vychan &c.
- 172, 179 p. tho: a Rych: meis twmlyn &c.
- 173 p. ac wyron Jhon ap Mórġan = D. ddù &c.
- 174, 190 p. ac wyron Styvyn = Lewys o v3 ho: ap gr: Dwinn &c.
- 176 p. Styvyn ap R. ap ƒin = R. a ho: a Jhon &c.
- 181 p. R. ap Mred: ap ho: ap Madog = kadwgan &c.
- 188 *Coppi or stret y tal ychen yr hrewen yr hrwn a barodd R. dew ap ƒ. gutta a Rickart i vrawd i scriveny oed yr arglwydd M D xlj* *syr walter morys ai scrivenodd wytnes myvi ƒhon ap R^s*
- b. ƒtem ar verched howell ap gr: bengrych * * * ƒin ap gr: y vrawd iiij^s v * * ends: ƒtem ar annest v3 D. ardir ydildye iiij^d ob *
- 185 *A well approved medicin to presarv * * for the plag*
- b. Mam Jhon ap O. ap ho: ap gwalter &c.
- 187 p. D. ap phelpod ap ho: ap ƒvor = ho: / ƒ. / watkin &c.
- 189 Table of the descendants of ƒin ap ho: athro or bryn drinog
- b. Dewi / vab / sanct / vab / keredig &c.
- 190 *Table of the descendants* of syr gr: llwyd & Ph: dorddù
- 191 *Pym brenhinllwyth kymry* : Gr: ap kynan &c.
- 192 *gwehelyth elvel* : kodwgan ap ho: vychan &c.
- 193 *Trer delyn ney dal llyn* : p. D. ap R. ap meyrig &c.
- 194 *A brief chronicle* : || y dref ai lloeci ag yno y penaethaid pen ai wyr yn y vlwyddyn riac wyneb yr aeth ƒ. vrenin ƒwerddon . . . dwy vlynedd or vrwydr yn hervyn yn j ddistrywyst kastell y ddisserth dengmlynedd yn yr vn kynhaif (M. cc. lxx. p. 196) i kad deganwy a ffenarddylac &c., . . . ends with the death of Edward 1.
- 197 p. brychan: kynog vanhadled vro vanhadla ymhowys j vam &c.
- 199 [*Bonedd y Saint*] : Dewi fab sanc vab kyredig . . . Docweal ap ƒthel hael ap keredig . . . Peder ap konw ap k . . . ends: Eda glvnavwr ap gwynber dorchawg &c.
- 204 Brychan brecheinog ap korinwy &c.
- 205 Gr: ap R. ap hari brawd arg: powys &c. tad tanglwst gwraig ƒ. ap ƒin krygeryr &c.
- 206 & 267 ƒeuan blaene & his relatives
- 213 Morgan ap S. ap gfm ap R. ap S. ap R. ap gr: or *keven hir* ag o llwyn hoiddlw ymhlwy llanver acholva
- 215 *IL. Vel nantmelan* : S. lloyd / Ryc: lloyd / S. wyn &c.
- b. y priodassay o ƒin kryg cryr hyd at Ryc: hoddwy
- 216 A list of English kings from W. 'bastard' to Elizabeth.
- b. Edwart stewart now in the kiping of J. Vychan on of the council of ƒorke
- c. *kyneddfe y keilog* : Y keilog yssydd organ y nos bardd y tywyllwch Rengill ydydd &c.
- 217 Rychart plantagenet had yshiw Edw: iiij . . . late king &c.
- 218 *Maylor S.*—syr To: hangmer ap R. ap gr: &c.
- b. Edw: o Chorlton, arg: Powys, Hawys gadarn &c.

219 *Ŷnon sais a vy yn trigo ynghrygeryr . . . Ŷ faerdú oedd yŷn ysglys v fan ag yno i roedd i vorynion yn drin i dda a hwynt yn pori ar y fforest . . . lle a elwir baili ŷnon sais hyd heddiw 1 . 5 . 8 . 8 .*

224 *syr Rosser vychan ap syr W. Vychan ap Watkin*

b. Gwehelyth o elvel: Ŷvor hen ap Ŷer: ap bran &c.

225 *p. Ho: ap madogk = kadogan / kadwallon / ph: dorddu &c.*

227 *The history of Hawys gadarn and her descendants in English.*

233 *The advent into Wales of (1) Roger mountgomery, Erle of Arundel, (2) hugh lupus, Erle of Chester . . . (4) bernard newmarch for brecknock, (5) Ralph mortymer for elvel, (6) hugh de lacie for the land of Ewyas &c.*

234 *Pen Ros: syr Roger Williams (Bart) ap Tho: W. &c.*

235 *A list of Roman "emperours": Julius Caesar Rayned in all not fully / v / yers Honorius after his brother's death reyned xv yeres &c.*

239 *The Divisions of the lordship of Powis: Kynta dyn yn ol ytiffeddion brochwel ysgethrog a veddianodd arglwyddieth bywys a vy vledodyn ap kynvyn ar Owain hwnnw arglwydd Glyn-dyfrdwy pan oedd o.k 1400 i kyfodes ar kymry gidag ef ends with the Charltons*

247 *Henway y xxiv brenin or brytaunaid ag a vyont oray ag a varnwyd yn wrolaf &c.*

251 *g. gyntaf i fredydd Ŷychan o fylenydd oedd v3 kodwgan &c.*

253 *Stori yr olew bendiged gwedi droi o tyfr lucas or llading: Nassciens kefinder Ŷ bredyr ap Efrog y penaf o varchogion y ford gronne or pan y gossodes merddin yn vthür bendragon hyd talm o oes arthür ag yna ir aeth nasciens yn feüdwyr ir kapel peryglus ends: ag wedi hyny ni wyddus pale i ddaeth etto hyd pan welo i arddangos*

256 *gr: ap W. vychan ap gŷm ap gr: &c.*

257 *Kyntaf henw a fû ar yr ynys hon oedd albion ynys seff oedd hyny ywen ynys achos y kreigie gwnion ends: i hyd . . . o le a elwyr pen whitster yngherniw hyd y mor katnais yr hwn a elwir verydd yn iaith vryttaneg a mwy no dav kaant milltir yw i lled nid amgen o vyniwr hyd yn jarmouth yn northffolke.*

259 *Afalach ap aflach ap beli mawr ap mynogan &c.*

260 *Tydür ap gronwy ap tûdür ap gronwy &c.*

b. Elfel ywch mynydd: Kydwgan ap ho: sais &c.

261 *Blwyddyn eisse oddaykant a ffymml or amser y gwneythbwyd adda hyd pan ddayth krist . . . 1282 y llas ŷŷn ap gr: (tywy)ssog*

263 *ach sion ap Rys ap Ŷ. dū* [kymry]

265 *A description of the arms of Elystan glodrydd (jarll henffordd), syr gr: vychan &c. &c.*

266 *Ŷydnabod y lliwie ar arfay: arian yw lliw gwyn &c.*

272 *Gwehelyth o aber edw yn elvel: O. ap Mred: ap einon klyd &c. Then follow Gwehelyth Brecheinog (273), Aberhodni (275), Ilan-vihangell (278), Dûheybarth (282), Elvel (283).*

289 *Digam i gwnaeth dūw gymwyll*

*** *Rinwedd wedir ynwaith*

S. y kent

291-300 *The text on the upper inside part of these pages, which are in English, is wanting. They contain some account of Il'n ap Ŷor: drwyndwn 'pryns of wals,' of Peter the Erle of Cornwall who "forfetted his land" in Wales &c., Ŷvor petite, Gr: ap Rys ap Ŷvor petite, &c. &c.*

300 *Mylenydd: mam Madog ap ho: ap madog = v3 Ŷ. ap gr: &c.*

301 *Rhyfeddodday ynys brydain ends: j may bedd ar ben bryn yn yr ynys hon yr hwn yssydd gymhessyr i bob dyn o hyd ar ai*

profo ag o gostwng dyn blin ar i liniau ef a fydd difin yr awr hono
mal pa kaffay hir orffwys

304 The inheritances of the children of Rhys ap Gr: &c.

306 p. Howel dda = owain &c.

307 *Brydorddin*: syr Rychart vychan ap To: &c.

309 *Stori y tayr gwialen Moyssen* * * * * y groes i
dioddefodd krist erni * * * * adda ymhyradwys ends:
krogassant hwy Jessy grist ag oddyno jr * * * * ni i yffern ag
i tynodd ef i ddeissedikaf o * * * * Rodd hynny ymharadwys jr
hon wlad jrelom * * * * Ac velly terfyna &c.

MS. 138 = Hen. MS. 111. PEDIGREES. Paper; $8\frac{1}{4} \times 6$ inches;
638* pages; circa 1562; strongly bound in calf.

This manuscript is evidently a transcript of some other work or works, as it is clearly and uniformly written throughout; the first words in paragraphs are in red ink, and "key" words are patched with green: it is with slight exceptions in excellent condition. The brief chronicle in it ends with the year 1551; but as the MS. contains or rather should contain the pedigrees of Tho: Davies "bishop of St. Asaph" it cannot have been finished before the year 1561 (p. 403 of MS. 139 part ii). Inferentially however it was completed before 1565 (p. 295). This MS. has been attributed to Gr: Hiraethog but the writing is unlike any other MS. examined by the editor, and differs from other pedigree MSS. in being free from entries by other hands with the exception of the name "Sian" filled in by J. Jones of Gelli lyvdy (p. 143). Rob: Vaughan however used this MS.

1 *Index* || Elys Robert

23 John o *Hangmer* ap Jankyn ap syr D. ap Ph: &c.

26 *Maylor*: gr: ap morgan goj ap fer: Voel

Roger / J. / D. llwyd = meib ffylib ap Mad: ap Jevaf &c.

27 Plant Morgan ap fer: ap gr: ddv = Edw: / Ho: / tho: &c.

28 p. Ryc: ap Mad: ap fin ap edn: gam = Rob: / J. &c

29 p. Jankyn ap fer: vychan = Morys / Jankyn lewys yong

30 fer: goch ap Edn: ap Mad: ap gr: ddv &c.

John ap gr: ap Edn: ap ho: ap edn: ap fer: &c.

Ho: ap gronw ap f. ap gronw ap hwfa &c.

31 Wm: ap Tho: vychan ap tho: [ap] gr: &c.

34 Il'n ap D. ap Hwysgyn ap Robyn ap tho: &c.

Gr: llwyd ap ho: goj ap kwnws ap D. &c.

35 *Pwm kostowglwyth kymry yngwynedd*: y blaidd Rvdd or
gest &c., (2) *Tair byriach*, (3) Try wyr a godet ar fonedd: y byr
asgwrn &c.

26 p. kyndrwyn = Elvan powys / gwion / kynon &c.

p. O. dirnic = korneu / gwion / Sidin &c.

37 Rysiart ap llowarch ap kydelic . . . o vedolwyn yn Ros

fs alet: f. ap Madoc ap R. ap Jthell ap gr: &c.

Gr: ap D. ap elisev ap fer: ap O. brogvntyn &c.

38 Ef a fv i Lowarch hen 34 o blant . . 'a heno y ddwy vyhvan.'

Edwin ap gronw ap O. ap ho: dda ap kadell / *Medd eraill* edwin
ap vsbarn ap olnet ap Malwynydd or gogyledd (see p. 59.)

Edeirnon: D. ap tvdyr ap O. vychan &c.

39 *Arve* syr Roger o kinastyr &c.

p. Rigart ap kydwaladyr ap gr: ap kynan &c.

* Pages 403-10 of MS. 139 part ii. and pages 271-52 of part i. should follow at the end of this MS. to which they belong.

40 *Gwehelyth o vorganwg* :—

ƒer: go3 ap mred: / ap bleddyn ap kynfyn &c.

Syr Thomas Salbury—i vam oedd Elssabeth v3 Jaukyn don &c.

p. ƒ. ap ƒin ap gr: llwyd ap Mred: ap ƒin &c.

41 *Mon*: ƒ. ap gwilim ap ƒthel vychan ap Mad: &c.42 *Gwillim ap ƒin ap ƒ. ap gr: ap D.* &c.

P. gr: ap ƒer: ap Mred: = gr: vychan / ƒer: / ƒin &c.

p. ƒer: ap gr: = ƒer: / gr: dwn / kyn: &c.

(see p. 54)

p. Mad: ap ƒin vychan = Tho: / D. / Wm: / Res &c.

43 *Js aled*: ƒeuan ap Mad: ap Res ap ƒthell ap gr: &c.

44 p. O. ap Edwin = Gronw / Ririd / Meilir &c.

p. Edynowan bendew = Mad: / gronwy / bletrus / Rob: &c.

45 p. kydwaladyr ap gr: ap kynan (1) o ddyddg, (2) o adles

p. kadwallon ap gr: = kvnedda / a thanglwst &c.

iv maib Res go3 = gwion / elidir / gŵm / gwerydd &c.

46 *Mon*: p. madoc ap ƒin vychan = Tho: / W. / D. &c.

Gr: ap ƒevaf go3 ap ƒevaf ap Madoc &c.

47 p. ƒ. ap ƒin ap gr: llwyd ap Mred: &c.

48 *Mon*: Rich: ap Mred: ap Tho: ap Mred: &c.

50 O. ap Tvdyr vychan ap gr: ap gŵm &c.

52 Tvdyr ap D. ap Rob: ap D. ap Res &c.

ƒ. ap gŵm ap ƒthel vychan ap Mad: &c.

53 Gwilim ap ƒin ap ƒ. ap gr: ap D. &c.

p. gr: ap ƒer: ap Mred: = gr: vychan / ƒer: / ƒin &c.

54 Ho: ap Morys ap ƒ. gethin ap Mad: kyffin &c.

56 p. ƒ. vychan ap ƒ. gethin = Ho: / ƒ. &c.

57 Gr: ap ƒ. gethin ac Jolyn ap ƒ. G. &c.

58 *Kynllaith*: ƒer: voel or Mynydd mawr ap Mad: ap vrien &c.

Mochnant: p. Mad: ap ƒer: go3 ap ƒ. voel &c.

Kynllaith: Ho: ap gr: ap edn: ap ƒer: go3 &c.

60 *Y deirniion*: D. ap Tvdyr ap O. vychan ap O. hen &c.

„ D. ap ƒin ap O. hen ap gr: &c.

61 „ ƒ. ap gr: ap ƒ. ap eign: ap gr: &c.

ƒal: ƒin vychan ap Jolyn ap ƒevaf &c.

Powys G.—Ho: ap eign: o vochnant ap kyfnerth &c.

kroesyswallt: p. Ho: ap Eign: goch = Edw: / Jhon &c.

63 D. o holbais ap ƒ. goch ap D. ap ƒer: &c.

Swydd y Drewen: D. ap eign: ap Mad: ko3 &c.

y traian: D. ap eign: ap eign: ap eign: ap eign: vychan &c.

64 „ *Swydd groes ysswallt*: D. ap O. ap ƒer: ap hwfa llwyd &c.

65 Tho: ap D. ap tho: ap kyn: ap Meilir &c.

66 *Powys G.*—*Devddwr*: D. llwyd ap Mred: ap ƒin ap gr: &c.

y trayan: Einguon vychan ap edn: ap ƒer: &c.

67 D. ap gr: ap eign: ap gŵm lydan ap gŵm &c.

Nan H[evdwy]. p. ƒin ap adda ap D. ap ƒevaf &c.

68 P. Syr Rogier powys = syr Mevric llwyd / Rogier estwic &c.

69 p. Jeva go3 = Mad: / gr: llwyd / a ƒin go3 &c.

gr: ddv ap ƒ. ap Rirrit ap adda ap awr &c.

Riciart trygarn ap kyn: ap bleddyn &c.

70 *Nan H.*—p. Edw: ap D. ap edn: = J. trevor / Riciart / T. &c.72 *Kynllaith*: p. gr: ap edn: ap ƒer: go3 = Ho: / R. / a Mred &c.73 *Deheubarth*: Rys ap D. ap Tho: ap ƒin &c.

[egwestl]

ƒal: D. ap ƒ. ap ƒer: ap ƒ. gethin, arg: esgob Ll. elwy ac abad glyn

74 p. kaw o dwr kelyn = dirmic / kilidd / Bangaw / vstic &c.

p. Egri o dal y bolion y mon = Nvdd / Ronyn &c. [vrych &c.

75 pedigrees of Henry ii, Henry vii, mam p. Rodri mawr, Mervyn

76 ƒal: Tvdyr llwyd ap D. llwyd ap Tvdyr &c.

- 77 *Maelor* : Ho: ap ƒ. ap gr: ap Mad: &c.
Deheubarth : Gr: ap Nicolas ap ph: ap elidir &c.
Sir gaer : Res ap ƒm ap ƒ. llwyd ap gr: &c.
- 78 *Dinmael* : Gr: ap Rys ap D. ap ho: ap gr: &c.
is dulas : ƒ. ap Rys ap gr: llwyd ap Robyn &c.
V m3 bleddyn v'n = g. mad: v'n / g. grono ap Tudyr &c.
Kynddel ap bleddyn ap ƒ. ap Kyn: vychan &c.
- 79 Pedigree of Henry viii
Maelor : Edw: ap Edw: ap D. ap Mad: ap ƒm ap gr: &c.
- 80 „ Rob: ap gr: vychan ap gr: ap ƒeva go3 &c.
Powys : Mred: ap Adda moel ap ƒm ap ho: &c.
- 81 *Llwyth kellin* : Hwva ap kynddelw ap kwnws ap kellin &c.
„ *Mortyn* : Sanddef hardd ap kariadoc h. ap grwydyr &c.
Meilir ap Hwva ap llowarch go3 ap ƒddic &c.
- 82 Bleddyn ap evreauc ap ƒthell ap dinhaiarn &c.
Ririd vlaidd ap gwrgenav ap kollwyn &c.
O. / edn: = meib Kariadawc ap ƒeva &c.
is dulas : Res ap edryt ap ƒnethan ap ƒasseth ap karwet &c.
- 83 Gr: ap D. ap elisev ap ƒer: ap O. &c.
- 84 *Edeirion* : Gr: ap D. ap Res ap ƒ. ap ƒm ddy &c.
- 85 ƒ. ap D. ap giwn llwyd ap Mad: or *hen dwr* &c.
- 86 *Maelor* : p. ƒm ap edn: ap gr: ap egn: ap ƒer: &c.
- 87 „ Edw: ap D. ap Jankyn ap Mad: &c.
- 88 p. D. Evtyn = Meistyr Rob: / gr: a John &c.
Edw: ap ho: ap ƒm ap ƒer: ap gr: &c.
Yr hob : p. Morys yong ap Jankyn ap ƒer: &c.
Gr: ap ƒewan ap Mred: ap gr: ap ƒm &c.
- 89 Kyn: ap D. ap gr: ap gwyn ap Madoc &c.
Merchet gronw llwyd ap y penwyn
- 90 Tvdyr ap gr: ap Res ap edn: ap kyn: &c.
wyrion kynon o Ros : Kynddel ap bleddyn ap ƒ. &c.
- 91 Hwv gwyn ap ƒm ap Res ap kwnws &c.
Lewys ap gr: ap ƒ. ap ƒm vychan &c.
Myredydd llwyd ap J. O. ap O. ap ƒ. &c.
- 92 Mred: ap D. ap eigion vychan ap ƒ. &c.
- 93 Kyn: vychan ap kyn: ap Madoc ap ƒer: &c.
Swydd ddinbych : J. ap D. holand ap gr: ap D. H. &c.
Res ap protber Rotbert ap gr: ap ho: &c.
J. ap Mred: ap ƒewan ap ho: ap D. &c.
Mon : Mr Hught Morgan ap Mred: ap D. &c. [Bysham &c.]
- 94 Rob: daltwn was maryt to yssabel do3tyr & heir to Henri
- 96 Aldwr *brenin llydaw* ap kadvor ap Trdwal &c.
Randir ƒthel velyn : jv tre yn ƒal / llys y kvlallt gymbob3 &c.
- 97 Gr: ap Res ap Mad: Kloddaith ap Mad: vychan &c.
J. llwyd ap ƒ. ap D. llwyd ap gr: ap kyn: ap pleddyn &c.

A description of the arms of ƒthell velyn, (98) yr arg: Rys, Elystan glodrydd, Gr: ap Mred: / O. gwynedd, kriadoc, O. glyndwr, Kynan ap Jago, (99) ƒm ap ƒer: Drwyndwn, kydwgon ap bleddyn, abadav ll. egwestyl, Esgopty ll. elwy, Morgan ap Tryhayarn, Jonas ap gronw, Hwva ap kyn: / (100) Elidir ap R. says, Hwva ap K., Res go3, llowarch ap Bran, Marchudd, O. ap bradwen, Maeloc krwm, (101) Nevydd hardd, Kilmin troedtv, Egn: ap geraint, W. bwchle, Ririd flaid, Sandde hardd, (102) ffylip ap ƒvor, Gr: ap ho: / y pylstwns, ƒer: ap Mred: / Tegwared, Ho: varf vehinoc, (103) Gr: llwyd, Mred: ap Kynan, Brochwel Ysgithroc, ƒm ap ynyr, Kyhelyn ap Rvn, (104) Gwaithvoed, O. brogyntvn, Mayn dwyn, Madoc or hendwr, Rob: trystan holand, Syr Hught Conwy, (105) Kadrot kalch vynydd,

Moreiddic, *syr D. gam*, Koel ap Meric, *Elen v3 Goel G.* / Ho: coetmor, *y koetmoriaid o dv wrgenav*, Engn: ap kriadoc, (106) *Jankyn vychan*, Gr: hanmer, *Syr J. Salysbre*, Syr Raff Egerton, *syr Wm: pul*, Evnydd, (107) *Kyhelyn*, Llowarch owlbwrch, Gr: *Maelor*, yugharad v3 O. Gwynedd, *Kyn: vychan*, Kyn: evell, *Ynyr*, (108) *Jthell vychan*, *Elidir*, Rikard jarll Clar, *Rys ap Rotbert*, Edn: vychan, *Madoc llwyd*, Adda ap awr, (109) *Syr Rondyl brereton*, Mad: ap Jer: / *O. kyveilioc*, gr: vychan, *Syr Roger pyluston*, Evnydd ap gwenllian, (110) *R. ap Marchan*, O. gwynedd, *J. argl: ystraens*, Res ap tewdwr, *Gwythluch vab Jarll Desmwnt*, Tho: bwckle, *Koel godeboc*, (111) *Kariadoc vreichfras*, *Bawdlers*, yr hen J. ap Elys Evtyn, *Eign: ap gwalchmai*, (112) *Rossyndal*, *Pigod*, *Hiltwn*.

113 & 129 *Ystrat alvn*: J. wyn or twr ap Rob: &c.

124 D. anwyl ap gr: ap Rys ap edn: vychan &c.

Harri a J. ap kyn: = meis Tanglwst &c.

125 *Powys*: Syr Gr: vychan ap gr: ap J. ap Mad: &c.

Kyveilioc: D. llwyd ap ffn ap gr: ap J. llwyd &c.

Morgant ap D. vychan ap J. ap Mred: &c.

p. D. ap ho: = kadowgon / D. / Gfm dew / bedo chwith &c.

p. ystyryn ap D. ap ph: = J. *Dwn* / Lewys / howel &c.

126 *Rhandiroedd Heilin ac Jthel* 2 fab Evnydd ap Morien Morgenav ap elystan ap Gwaithvoed: *Rhandir Jthel*—Y Maelor, Gressffordd a thref alvn / yn begaingl, lleproc vawr a lleproc vechan a threfnant. *Rhandir Heilin*—saith dref a thir Jvam / yn nyffryn klwydd, ll. elhaern a llygadoc ac vchel dref a garth jaen a ll. ddervel, a chaer gelioc, a saeth marchoc.

Maelor: W. bwras ap J. ap egn: ap Jolyn &c.

p. J. a Ryc: trevor meis edw: ap D. ap edn: gam &c.

129 *Maelor*: Rob: ap Edw: ap Edw: &c. tad g. J. wyn or twr

135 *Ysbytyyn S. ddinbych*: p. R. ap Mred: ap tvdyr ap ho: ap kyn: v'n

137 *Eglwysec—Jal*: Edw: ap Res ap D. ap gfm ap Jer. &c.

138 Ryc: ap ho: ap gr: ap Jankyn &c.

D. klwyd: Syr J. ap gr: go3 ap syr J. person ll. gwyfen &c.*

S. gaer leon: Merched syr Tho: o Dutton o an v3 arg: avdle &c.

139 *Ulyn*: Ryc: trygarn ap kyn: bleddyn ap Jevan &c.

Mon: Rob: ap Mred: ap Hwlkyn llwyd ap tvdyr go3 &c.

Penllyn: p. gr: ap Mad: ap Jer: ap Mad: ap Ririt vlaidd &c.

p. Rob: ap Ryc: ap syr Roger pulyston = J. / Mad: &c.

141 D. llwyd ap gr: ap J. ap ho: ap D. &c.

Tho: helyng vab marget anwyl v3 D. ap ffn v'n &c.

J. ap Rob: ap D. ap Edw: ap Rys ap gr: &c.

Grono sais ap egn: ap llowarch ap ffn &c.

Dd: ap pened ap D. ap ffn ap ffn goch &c.

142 *Tegaingl*: Hvw ap elys ap Hary ap kyn: &c.

143 *Tegaingl*: W. Mostyn [died 1576] ap Tho: ap Ryc: ap ho:

144 Perys mostyn jevang ap perys M. ap Ryc: ap ho: ap J. v'n &c.

Harri pennant ap Edw: P. / ap Tho: argl: abad dinasbasin &c.

145 p. D. ap Jthel vychan / = Jthel / gr: / kyn: &c.

146 Tho: ap Ho: ap J. ap D. ap Jthel vychan ap kyn: &c.

148 *Tegaingl*: T. ap Harry v'n ap Ho: ap J. ap D. ap Jthel v'n

149 " Edw: ap hvw ap J. ap kyn: ap Jthel v'n &c.

150 *Devddwr*: D. llwyd ap Mred: ap ffn ap D. llwch &c.

151 Gr: karon ap J. ap gr: ap J. ap Mad: &c.

Tho: ap Rob: ap gr: ap Res ap D. ap Ho: &c.

153 Jevan Esgob y gwr a wnaeth pont ll. gollen ap ffn &c.

154 *Y traian*: J. ap ho: ap go3 ap Jer: &c.

- 155 & 201 p. Hw conwey = Reinallt / Sioned / Lowri &c.
p. D. ap Mred: = ffn a gyvodes gidac O. glyndwr &c.
Gr: ap Mad: vychan ap ho: ap Mad: &c.
- 156 p. Tvdyr ap grono = grono / Res / edn: / gfm &c.
- 157 Madoc or Hendwr ap ffer: ap gr: ap Mad: &c.
Powys: p. syr J. bwrech / (2) J. lechdwn / (3) syr John Lengam
(4) Tho: mytton
- 158 *Efionydd*: Gr: ap Rob: vychan ap gr: ap ho: &c.
- 159 *Swydd ddinbych*: Lewis llwyd o ddiserth ap Mred: llwyd &c.
- 163 *Tegaingl*: Harri ap Tho: ap harri ap kyn: ap fthel v'n &c.
- 169 Evnydd ap Morien ap Morgenav ap elystan &c.
Nevydd hardd ap kariadoc ap gwrydyr &c.
Maeloc kwm ap kwng dv ap killin &c.
Kilinin troettv ap kadrod ap gwriad &c.
O. ap bradwen ap fdnerth ap edryd &c.
Marchweithien ap tangwel ap lludd &c.
- 170 Elystan glodrydd farll henffordd ap kvhelyn &c.
Kriadoc ap festin ap gwrgant ap fthel &c.
D. chwitmor oedd vab i syr D. person kilken &c.
- Tegaingl*:
- 171 Elys wyn ap f. ap fthell ap D. ap fthell v'n &c.
- 181 J. gr: vab perys gr: ap D. ap fthel vychan &c.
- 184 Gwraic Perys holand = *Katrin Wen* v3 Ryc: ap f. ap D. &c.
Fwy bynac a vyno gweled Iach Ieuan ap D. ap fthel vychan darlleyd
Iach Elys wyn ap f. ap fthel ap D. ap fthel vychan o flaen hyn yn
y llufyr hwn
- 190 kyn: ap Ryc: ap Lewys ap Mad: ap ffn vychan &c.
- 191 Perys ap D. ap fthel ap Cwna ap fthel &c.
Edw: Conwey ap harre couwey ap Jamys C. &c.
- 192 & 145 Hw ap Tho: ap Mwyndec ap pel ap kyn: &c.
- 194 J. ap W. ap J. ap D. ap fthel vychan &c.
- 201 *Swydd ddinbych*, p. trystan holand = Robin / dikwn &c.
- 202 " " p. ffowke llwyd ap perys llwyd ap hught ll. &c.
- 204 *Mon*: p. D. ap kyn: ap hwlkyn = D. / gr: / Tvdyr &c.
" Tho: ap R. ap W. ap D. ap gfm ap D. &c.
- 205 " p. Ho: y varf ap ffn: = Res / gr: / ffer &c.
" p. Tho: gr: o baris ap syr W. = Pirs / J. / perys &c.
- 206 " Rob: Bwckle ap Rol: ap W. bwckle &c.
ll. vwroc: Ryc: ap Morys ap Res ap ho: &c.
- 207 " Mred: ap gr: ap grono ap D. &c.
- 208 *Mon*—*tref bardd*: Gr: ap D. ap J. ap hwlkyn &c.
" *Dwmares*: Ryc: ap D. ap Robert &c.
Rosser: Ryc: ap D. ap hugh ap Morgan &c.
- 209 " *pen mynydd*: O. ap Ryc: Owain ap tvdyr vychan &c.
Sir gaer: W. ap Rob: ap gwilim ap Mred: &c.
- 210 *ll. gyllyn*: Ryc: ap J. ap ho: ap fferan &c.
" W. ap W. ap tho: ap Ryc: ap W. &c.
" p. ho: ap R. ap Mred: ap ffn = Tho: / Rys / f. &c.
- 211 Hedd ap molvnoc ap greddyf ap tymyr &c.
fer: voel or mynydd ap Mad: ap vrien &c.
Maelor: Raff brochdwn ap Morgan brochdwn &c.
- 214 *Gwehelyth y llechwedd vcha*: farddvr ap trehaiarn &c.
G. gwerthrynion: kadwallon ap Mad: ap ffer: &c.
G. Dyved: Edn: ap Morien ap kadgwr ap kadvor &c.
llwyth killin ymortvn: Meillir ap hwfaf ap llowarch &c.
- 215 *ll. gollwyn*: p. kollwyn ap Tangno = Mred: / Eginir / &c.
ll. penllyn: Ririd flaidd ap gwrgenev ap gollwyn
ll. arall o benllyn: Rys ap Edryd ap fnethan &c.

- 216 *ll. mortvn* : Sanddef hardd ap karadoc hardd &c.
Powys wenhwynwyn : p. Gr. ap G. ap O. K. = O. / *hfn* / J. &c.
- 217 *Kvnedda* ap henwyn ap kyngen ap asser &c.
 Gr: ap *fvor* ap mevríc vychan &c.
 Res ap Marchan ap kyn: ap kynddelw &c.
 p. Edn. vychan o verch llowarch ap bran &c.
- 218 *Maelor* : p. D. ap Mad: llwyd ap gr: = Mad: / *Jan* kyn v'n &c.
 „ p. Morgan ap D. ap Mad: = Edw: / D. &c.
- 219 *Yr hob* : Mad: ap *f*. ap Madoc ddv &c.
- 221 *Maelor* : Edw: ap Madoc ap deio ap Mad: llwyd &c.
- 224 *D. klwyd* : Gwen v3 D. llwyd ap gr: ap *f*. v'n = g. J. ap Mred.
- 226 „ Rob: ap ho: ap Tho: ap gr: llwyd ap heilyn vrych &c.
- 227 „ J. ap gr: ap *f*. wyn ap egn: &c.
- 228 Roger ap *hfn* ap *f*. wyn ap egn: ap *f*. &c.
 p. Edw: ap J. ap gr: ap *f*. ap D. ddv &c.
S. ddinbych : Tona tec ap bleddyn ap kyn: &c.
- 230 „ g. D. llwyd ap penwyn = Nest v3 Rob: ap gr: &c.
chwitne : Mr Rob: o chwitne ap estans ap syr Rob: &c.
- 232 *Mon* : Tudyr ap D. ap Rob: ap D. ap Rys &c.
Mon : Ho: ap R. ap *hfn* ap D. ap *f*. wyddel &c.
- 233 *S. ddinbych* : Gr: ap *feva* goch ap *f*. ap Mad: &c.
- 233 & 273 „ Mechyll Mochwys ap y gwyn gohoiw &c.
- 234 *Kynllaith* : p. Mad: ap *fer*: goch ap *f*. voel &c.
- 235 *Edairnion a Dinmael* : Gr: ap D. ap Rys ap *f*. &c.
- 236 *Trevor* : Edw: ap ho: ap *hfn* ap adda ap ho: &c.
- 237 *Maylor* : J. ap egn: ap *folyn* ap *fer*: &c.
hfn ap D. ap hwsygyn ap Rob: &c.
- 238 *Mon* : p. *hfn* ap hwlkyn ap ho: ap *fer*: &c.
- 240 *ll. Sain Ior*: *f*. ap Rys ap gr: llwyd ap Robyn &c.
- 242 *Kawlyn* ap Mad: ap gr: ap Mad: ap Rob: &c.
- 243 *A brief chronicle from 1468 to 1551*: O. K. pan losges *fasbar* Jarll penvro ddiubych 1468 A. gwyl y saint nessa at hyny y llosges argl: herbert Nankonwy . . . y 24 o orffenaf 1469 y kolles W. argl: herbert y maes y manbri Ac y llas arg: herbert av ddav froder, Thomas a Syr Rys, a Rys ap D. llwyd a W. ap Morys o Bowys . . . o. k. pan vv Maes y gwyddyl yn lle a elwir stoke 1487 . . . Maes y blak hieth 1490 . . . pan dorret pen syr gr: Res 1532, . . . pan fv farw y kardinal 1531 . . . pan gyfeddwyd ir brenin harri y ffyrst ffrwt ar ddeved o bob eglwys yn lloeger 1534 . . . pan dynwyd delwe o bob eglwys yn lloegyr 1548 . . . ends : O.K. pan dorret pen y dywedic duc o Somyrsed 1551 y 22 o fis Jonor oedran Edw: y chweched vj.
- 250 p. O. gwynedd = D. / Rodri a chadwallon abad Enlli &c.
 p. kadwgon ap bleddyn ap kyn: = Mad: / Einion &c.
- 251 p. Kynvyn = Bleddyn / Riwallon / ewerydd
 p. Ririt ap bleddyn = Mad: ac *thel* tad ho: arg. Ros a Ryvonioc
 Merched *f*. llwyd ap gr: ap grono = Mali / gwevrvyl &c.
- 252 *Peticrw Mortmer* : Huw M. a ddoeth gida W. bastart.
- 256 *hfn* ap Mred: ap D. ap ho: ap gr: vychan &c.
 Rys ap W. ap *hfn* ap *f*. ap gr: ap D. ap gr: v'n &c.
hfn ap gr: ap gim ap gr: ap D. &c.
 p. J. ap Mred: ap *f*. ap Mred: = O. / Morys / *f*. / gr: &c.
- 257 p. R. ap ho: ap R. gethin ap gr: vychan = J. / Rob: &c.
 Reinallt ap Mevríc ap Rys ap ho: Coetmor &c.
 Rob: a Gr: leia meib gr: vychan ap gr: ap D. go3 &c.
 Kyn: ap D. ap gr: ap bleddyn ap gim &c.
 J. llwyd ap W. ap Rys ap gr: ap gim &c.

- 258 Rich: ap Ryc: ap O. ap tvdyr vychan &c.
O. ap gr: ap Mad: vychan vab katrin v3 Rob: lloyd &c.
Rys ap ffn ap ho: ap Mad: ap ffn ap ho: y pedole &c.
- 259 W. ap gr: ap Robyn ap gr: ap gfm ap heilin &c.
- 261 Gr: ap D. ap Elise ap fer: ap O. brogyntvn &c.
Ilowarch holbwrch a fv yn amser gr: ap ffn
Y. Alvn: D. llwyd ap edw: ap D. ap Res &c.
- 262 „ Merched Edw: llwyd ap D. llwyd ap bleddyn &c.
- 263 „ J. ap J. Wyn ap gr: ap D. llwyd &c.
- 266 Penllyn: Kydwaladyr ap Ryddj ap D. ap Mred: &c.
- 267 & 317 Efionydd: Tho: ap Res ap ho: ap Res ap ho: vychan &c.
- 270 Efionydd: p. J. ap Mred: ap J. = Morys / O. / gr: / J. &c.
- 271 Hiraethoc: R. ap ffn ap Tho: ap hob y dili &c.
p. Edn: vychan = gr: / grono / gwladvs &c.
- 273 Deheubarth: Res ap D. ap thomas ap D. &c.
Maelor S.—J. ap gr: ap edn: ap ho: ap edn: &c.
p. Jankyn decka = J. wyu / Res / gr: &c.
ffn ap tvdyr ap gfm ap egn: ap gfm &c.
- 274 Tegaingl: Ho: ap J. ap harre ap Kyn: ap Jthel vychan &c.
- 276 Mon: J. ap R. ap D. ap gfm ap D. ap J. &c.
- 278 Tegaingl: Gr: ap Roger ap D. ap R. ap kyn: &c.
- 280 & 295 Efionydd: Rob: wyn [d. 1565] ap J. ap J. ap Mred:
- 288 Syr Rys ap Tho: ap gr: ap Nicolas &c.
- 289 Tegaingl: W. ap Tho: vychan ap Tho: gr: &c.
- 290 IL deckwyn: Wmffre ap O. ap Jankyn ap R. ap tvdyr &c.
- 291 Maelor: Rob: ap gr: vychan ap J. go3 &c.
vii maib Ho: koetmor = R. / gr: / einion / J. / D. / Mred: &c.
- 292 D. goch ap ho: ap ffn: ap gr: ap fer: vychan &c.
- 293 Kydweli: Gr: dwn ap O. dwn ap Rob: ap gr: dwn &c.
- 294 IL deckwyn: Wmffre ap D. ap Tho: ap D. ap J. ap egn: &c.
- 296 Yfionydd: O. ap J. O. ap J. ap Mred: ap J. &c.
- 297 Meirionydd: Elise ap W. llwyd ap Morys ap J. ap Mred: &c.
- 298 Pedigrees of Anna, Cleophas, Mary, Joseph &c.
- 301 Maelor: Ho: ap ffn ap ho: ap fer: ddv a fer: &c.
Mon: Ho: ap kwnws ap Ho: ap fer: ddv &c.
„ Tvdyr ap D. ap Rob: ap D. ap Res ap tvdyr &c.
Edeirnon: J. ap gr: ap J. ap egn: ap gr: ap ffn &c.
- 304 S. ddinbych: W. llwyd ap J. llwyd ap D. ap Mred: &c.
- 306 Hvw Nannav ap gr: ap Ho: ap D. ap mevric &c.
- 309 S. ddinbych: Syr J. salysburi siambyrlaen gwynedd ap syr
Roger Salysburi &c.
- 310 Table of the descendants of Edward iii
- 317 p. gr: llwyd ap gwyn ap grono ap gfm &c.
- 319 Yr hob: J. trevor ap Rob: ap J. ap Edw: ap D. &c.
- 323 Maelor S.—D. owrtyn ap D. ap Mad: ap D. &c.
- 324 D. klywd: R. ap D. ap ffn ap Tho: ap D. gam &c.
p. J. ap Gr: ap J. = Ryddj / gr: / ho: &c.
- 325 & 326 J. ap ffn ap D. go3 ap gr: ap ffn ap adda &c.
Rys ap ffn ap tho: ap hob y dili ap tvdyr &c.
Syr Edw: kroft ap Syr Ryc: krofft ap W. &c.
- 326 Eglwyseg: p. Jevaf ap ffn ap kyn: evell = gr: / Mad: voel &c.
Gwervyl go3 v3 gynan ap O. gwynedd &c.
- 327 Hob: p. Morys ywng ap Jankyn ap morgan &c.
p. gr: ap ffn ap ynyr = Mr Lewys person gresffordd &c.
- 328 p. gr: ap J. ap Mred: = kristion / a nest &c.
p. Mad: voel ap gr: ap ffn ap ynyr = Tvdyr &c.
Maelor G.—Rob: a Tho: ap D. ap gr: ap D. sutton &c.

- 329 iii m₃ ffn ap ƒer: Drwyndwn = gwladys ddv / gwenllian lasi &c.
Terogoc: Rys ap D. ap ƒer: ap D. wyn ap D. llwyd &c.
- 330 *Penllyn*: p. Mad: ap Ririt flaidd = ƒer: / gwrgefnav &c.
- 331 *Y beryw*: Edw: ap ho: ap ƒ. llwyd ap D. ap Ph: &c.
- 333 p. Edw: ap ƒthel ap ƒer: ap grono ap gr: goch &c.
- 334 *Tegaingl*: J. ap Tho: ap ho: ap ƒ. ap ƒthel &c.
- 335 Lewys ap Mad: ap ffn vychan ap ffn &c.
- 336 *Mon—Bodwigon*: p. Ho: ap ffn ap ƒthel = J. / W. &c.
- 337 „ *Talybolion*: J. ap O. ap mevrice ap ffn ap hwlkyn &c.
 „ „ Rob: ap gr: ap ho: ap ffn &c.
- 338 *II. vair ynghowrnwy*: Rob: ap ƒ. ap ho: ap ƒ. ap gfm &c.
haer degoc: J. ap ffn ap D. ap D. ap ho: &c.
vchel dref: Rys ap ho: ap Rob: ap ffn ap tvdyr &c.
- 339 Rob: ap ffn ap ƒ. ap D. ap tvdyr ap egn: vychan &c.
 Owain ap D. llwyd ap Mred: llwyd ap Res &c.
 Tho: ap ffn ap D. ap ƒ. ap edn: ap gr: &c.
 Res ap tvdyr ap R. ap mad: ap ffn ap gr: dew
 p. Mad: ap gfm ap ƒ. = Lewys / J. / a Res &c.
 Evtvn Owain a elwir gr: ap hugh ap O. ap ƒer: &c.
- 340 Edmwnd ap Res ap Rob: ap ƒ. vychan &c.
 Hari ap gwilim ap ffn goch ap gr: ap ƒ. &c.
Karwyd vynydd: p. Gr: ap R. ap ffn = / ffn / syr Robert &c.
- 341 „ „ p. W. ap R. ap ffn = O. / ƒ. / Lewys &c.
Tal y llyn: Tho: vychan ap W. ap grono ap ffn &c.
- 342 Morgan ap ho: ap ffn ap ho: ap kadwgon &c.
 Mred: ap R. ap ffn ap Res ap O. vychan &c.
 Rys wyn ap R. ap Mred: ap ƒ. vychan &c.
 Gr: ap D. tavern ap D. llwyd ap ffn &c.
 ƒ. ap Mred: ap ho: goz ap Mad: ap gr: goch &c.
Maelor: Robyn ap Morgan ap ƒer: vychan ap ƒer: &c.
- 343 *Twr Kelyn*: p. Rob: ap ffn ap tvdyr = Ho: / R. gethin / syr W.
- 344 *IIys dolas ymon*: Tho: llwyd ap D. llwyd ap D. ap gfm &c.
Tal y bolion: Rys ap gfm ap ffn ap ƒ. ap gr: &c.
- 347 D. ap R. ap gfm ap ƒ. ap ƒ. ap ho: &c.
 Roland voel ap W. ap J. ap J. moel hen &c.
- 348 Pedeir mil chwechant byd ormodd yn blino
 oed Adda dyro vwy oed i riain *Anon*
Maelor: J. ap Mad: ap R. ap gr: ap Mad: llwyd &c.
- 349 p. Gr: ap ho: ap gr: ap edn: vychan ap Syr R. hen &c.
 p. Ryc: *vernon*, (2) syr J. *Stanley*, (3) syr J. gr: / (4) Wilbi
- 350 *II. ddoged*: p. gr: ap ƒ. ap Mad: ap gronw = D. / hvw / ƒ. &c.
 II'n ap W. ap R. ap kwnws ap egn: &c.
- 351 *D. hlwyd*: p. ac wyron J. thelwal hen = D. &c. [= Ririt &c.
- 353 p. *yrystoc yn swydd gowrws*: p. Rob: ap Ririt ap J. o fvlitvn
- 355 *Y Ririt flaidd* a fv vchel argl: ar bvm plwy penllyn / a llyn /
 ac efionydd / a ffnant mylangell / ar glyn ymhowys / ar
 vndref ar ddec yn swydd y mwythie
- 357 *II. wrin yngheselioc*: Tho: ap ƒ. ap To: ap ffn ap ƒ. &c.
- 358 *II. idlos ymhowys*: Syr J. ap D. ap Res ap W. ap R. goz &c.
II. gvrice: ffn ap D. ap ƒ. ddv ap dwn ap ƒ. ap Ph. &c.
 p. ffn ap ƒ. ap ffylip = Res / D. / Jankyn &c.
 Lewys ap ƒ. ap Rychart ap D. ƒer: ap meilir &c.
 D. ap D. ap ffn ap ƒ. ap Res ddv &c.
- 360 Table of the descendants of *Rodri mawr*
- 361 Edw: ap Roger ap J. ap Elys ap J. ap Jamys &c.
- 364 *IIwydiart ymhowys*: p. ho: v'n ap ho: ap gr: ap Janykyn
- 366 *II. badarn fawr*: Jankyn ap W. ap Jankyn ap R. &c.

- 366 *Ilanihangel tredydyr—y plas yngwernan* : p. D. llwyd
ap gr: &c. Also page 480 infra
- 367 p. Res ap D. ap To: = Ho: vychan / D. / Gr: &c.
p. Ho: ap D. ap tho: = Gr: / J. / Rydderch &c.
John Brochtyn ap Rondyl brochdwn ap Jer: go3 &c.
- 368 *IL. drillo, ydeirnion* : T. ap J. ap D. ap Jer: ap y tec fadoc
- 369 p. J. ap Tho: ap J. ap D. = Elissa / elysabeth &c.
- 370 *XIII thws Y. B.*—Dyrnwyn gleddef Rydd3 hael &c.
- 371 *IL. vrfol—tref lyssyn* : Hwv ap bedo gwyn ap ffn &c.
IL. gadvan, tref y blowty : p. Gr: ap Res ap J. v'n = D. / Ris't
- 372 iii maib efa v3 D. ap trahayarn ap gr: ap eliwys ap O. kyfeilioc
p. edn: ap gr: ap ffn v'n ap ffn ap gr: ap gwen &c.
- 373 *Pen egoes ynghefeilioc* : Gr: ap Morys ap D. blaene &c.
- 374 *IL. wynnoc—k. iskoed, yrwystli* : Morys ap gr: ap tdyr &c.
- 375 Rys ap Res ap Mred: ap J. vychan &c.
- 376 *Dar Owain ynghefeilioc* : Lewys ap ho: ap Mad: ap gr: &c.
- 377 " " D. goch ap ffn ap mevrlic &c.
- 379 *Machynllaith* " J. ap ffn ap gr: ap ffn ap gr: &c.
- 381 *vych aeron ddv ynehevbarth* : Mred: ap ffn ap J. ap ffn &c.
Dar owain : O. ap D. ap Res ap ho: goch &c.
- 383 *IL. vrfol ynghaer Enion . . plas ynehev . . y Nevadd wen
ynghoed Haloc* : p. Olifer ap T. = T. / Morys / Rob: / Seina
- 384 *Machynllaith* : Ho: goch ap gr: ap ffn ap gr: &c.
Dar owain : Edn: ap gr: ap ho: ap gr: ap ffn &c.
- 385 *IL. bryn mair ynghyfeilioc* : Res ap J. ap D. llwyd ap Mred: &c.
- 386 " *ymlaen ben nant twym* : J. ap ffn ap J. ap eign: &c.
- 387 " *yn Ref* " " " D. ap J. ap D. gethin &c.
*IL. idlos yn vych koed yrwystli y ty yn y tyfyn dv yn aber y
bradnant* : Morys ap D. ap ffn ap Jankyn
- 389 p. Morys ap D. ap ffn = Gr: / margred / gole &c.
- 390 *IL. fangel ym bennant* : Rydd: ap R. ap D. ap ffn
Pen egoes—y ty yn esgyr fochart : Morys ap ho: ap ffn &c.
- 392 " Morys ap ffn ap J. ap D. or wen allt &c.
- 393 *IL'n ap J. ap Mred: ap J. goch ap gr: &c.*
- 394 *Mallwyd ymowddwy* : p. Morys ap llowdden ap Res = Syr
J. / Ho: wyn &c.
- 395 *IL. idlos* : O. ap Mred: ap ffn ap ffn gymro &c.
- 396 *IL. wynnoc* : D. gethin ap gr: ap Mred: ap J. &c.
- 397 *karno, k. is koed yrwystli* : p. Ho: ap J. = D. llwyd / J. / tho: &c.
IL. B. mair : p. Tho: ap D. dec = Lewys / Res / J. / W. &c.
- 399 *Beriw ynghydewain, tref kilkychwyn* : p. Griffri ap ffn &c.
- 400 *Nan mel, k. gwerthrynion* : p. J. ap ph: ap Mred: = Lewys &c.
- 401 *IL. wynnoc* : p. ffn ap D. ap Mred: = D. / J. / katrin &c.
- 402 *Vych aeron ddv* : Mred: ap ffn ap J. ap ffn ap J. v'n &c.
IL. B. Mair : Morys ap O. ap ffn ap O. ap gr: &c.
- 403 *IL. gvrlic* : Rys ap adda ap ho: ap adda ddv ap gr: &c.
- 405 *IL. idlos—tref dreflyn* : D. ap Morgan ap ffn ap ho: &c.
karno : Margred v3 D. ap hari ap Mred: ap Res &c.
- 406 " ffn ap Tudyr ap gr: ap Mred: ap griffri &c.
- 407 *IL. gvrlic* : ffn ap Morys ap R. ap adda ap ho: &c.
- 408 *IL. wynnoc* : O. ap Mred: ap D. gethin ap gr: go3 &c.
- 411 *IL. idlos* : O. ap ffn ap O. ap D. ap griffri &c.
- 412 *Pen egoes, Ros y garreg* : p. R. wyn ap ho: ap R. = J. llwyd &c.
- 415 *Mallwyd—nan mynach* : p. D. ap J. ap D. llwyd = J. llwyd /
- 417 Morys ap Res ap Mad: vychan ap Res ap ho: &c. [J. wyn &c.
- 418 *Dolgelle—plas penmaen* : p. Risiart vychan ap gr: ap ho: &c.

- 419 O. / D. / ap ho: ap J. ap Mad: ap J. gethin &c.
 420 *Ddisserth yn elfel v. mynydd*: p. T. ap gr: ap R. ap Mred: &c.
 421 *Ddiserth—tref y hoed*: J. ap Morys ap J. chwith &c.
II. V'el kefyn y llys ymelienydd: Ffylip ap ho: ap J. goch &c.
 422 *Betws yn elfel—pentre y nant*: p. Rissiart ap ho: ap mevrice &c.
 423 *Penkraic* [= Old Radnor], *tref yr hob*: p. D. ap J. ap gr: &c.
 „ *y plas mawr yn Ref y delyn*: Tho: Lewis ap hwr &c.
 424 *II. vair llathynfwr, sir faes hyfaidd*: p. J. lewys ap Jankyn
 425 *y plas mawr yn Baili brith—Merthyr kynnoc*: p. D. ap gfm
 ap tho: hir = Tho: / Ho: / gwallter / R. &c.
 427 *II. dyfaelog—y plas yn y bevtyn*: p. Tho: ap D. ap tho: hir &c.
 430 *Brycheinioc*: J. ap gfm vchan ap J. ap gfm &c.
 431 „ Jankyn Havart ap tho: ap gfm &c.
 432 „ IL'n ap Morgan ap D. gam ap ffn &c.
 433 „ Tho: ap Jankyn ap Mad: ap Risiart &c.
 434 „ *Haber hodni*: Edw: ap gfm ap J. ap Morgan &c.
 435 „ John Walbi ap Jankyn walbi &c.
 436 „ Hobkyn awbre ap Jankyn ap Morgan A. &c.
 „ *Glyn wysc*: J. ap Roger ap J. ap J. &c.
 437 „ Ho: ap Morgan *or fforest* ap Res &c.
 „ Gfm: ap Morgan ap Res ap ho: &c.
 438 „ Ho: ap gfm ap ho: ap gfm &c.
 440 „ Tho: ap Morgan ap O. ap Mred: &c.
 441 „ Tho: ap gwallter Hafart ap Jankyn &c.
 442 „ Mad: ap ho: ap Mad: ap trahayarn &c.
 „ J. ap ho: ap gfm ap to: ap gr: &c.
 443 „ J. ap gfm ap D. ap gfm vchan &c.
 „ Tho: ap Hari ap Risiart ap J. ap Henri &c.
 444 Res ap Hari ap J. ap Henri ap gerallt &c.
 Rob: Winsdwn ap Watkyn winsdwn ap tho: &c.
 Tho: ap Rob: ap Ho: ap Jer: ap grono &c.
Ilwyth y deaniad: J. ap ffylip ap J. ap ffylip &c.
 Syr Walter herbart ap arg W. Herbert &c.
 445 Tho: ap Lewys ap J. ap gwilim ap ho: &c.
 D. ap ho: ap Morgan ap D. ap ho: &c.
II. frynach—glan bryn hvan: p. J. ap J. ap Roger &c.
 448 *II. fihangel nant bran*: p. Risiart ap Ryc: ap Res &c.
 449 „ p. gfm ap Ho: ap Morgan &c.
 450 *plwy Mair a chynnyd yn aber ysgyr*: T. ap D. ap J. llwyd
 451 *Y Rossgeriaid ymorganwc*: syr Roger ap Roger hen &c.
 452 *Y Mathiaid ymorganwc*: D. ap Mathew ap J. &c.
Morganwc: J. ap Res ap Jankyn &c.
 „ J. gethin ap J. leission ap Res &c.
swydd gaer fyrddin: ffn fwrthvs ap ffn ddv ap O. &c.
 grono goch ap grono ap meilir ap gwrgenav &c.
 Syr J. dwn ap gr: dwn ap Mred: dwn *kydweli* ap henri dwn
 ap kadwgan vawr . . . ap festin ap gwrgan.
 453 *II. avan—k. krevddyn*. Morys vchan ap J. ap ffn &c.
 454 *II. V'el yngheiri, y plas ynghefyn y peren*: p. J. ap R. ap J. &c.
 456 „ *k. y krevddyn, y ty yn y park*: D. ap Morgan ap ffn &c.
 457 *II. badarn fawr y plas ynghefyn vwch*: p. J. ap J. goz
 459 p. Morys ap Jankyn ap J. goch = O. / Ryddz / Rissiart &c.
 460 *II. ddinan—iskoed yrwystli*: p. Mred: ap Ho: ap Morys &c.
 461 *Mochdre yngheiri*: p. Morgan ap J. llwyd &c. . 1551.
 462 *II. vihangel gelynrod, k. y krevddyn—golevlennydd*; Risiart
 (born 1551) ap Res Wyn ap J. ap Res &c.

- 464 *IL. gwnies kwm ystwyth, k. Myfenydd* : p. J. llwyd ap Res &c.
 465 *IL. anno ymylienydd* : Res ap D. goch ap Res ap D. &c.
 467 *Nan mel yngwerryion—y ty ymyl lldiart* : p. Howel ap
 Jeuan = R. dew &c.
 468 *IL. bister ymylenydd—llin went* : Res ap Mred : ap D. v'n &c.
 469 *Mochdre yngheiri* : J. ap D. ap Rob : ap J. goch &c.
 470 *IL. fihangel yngheiri* : p. J. ap Mred : ap D. ap ffn ap gr : &c.
 471 *IL. wynnoc* : p. Ho : ap ffn ap D. vychan ap D. &c.
 472 *IL. dysvl ynghedewain—y plas yn ymyl y lldiard—maes*
y wern Rwg IL. dyssvl a IL. Rewic : D. llwyd ap D. ap J. &c.
 473 *IL. fihangel yngheiri* : D. ap Morys ap Mad : ap eign : &c.
 474 *IL. drefeglwys—k. vwch koed yrwystli* : p. Hvw ap J. &c.
 475 *IL. Jeuan yn Refesgob—syr mwthic* : Lewys gwyn kwnystabyl
 tref esgob ap Jankyn ap ffn &c. [eign : says
Arfav koel kydeboc, kariadoc freichfras, Mainyrcb ap hoiw,
Y gole v3 W. ap Jankyn ap ffn ap J. &c.
 477 *Brycheinoc* : Syr D. gam ap ffn ap ho : v'n ap eign says &c.
 478 Descendants of Edw : iv, and of John of Gaunt
 479 Paen twrberfil arg : *y koety* &c.
 481 *Y gwestvd ynghydwen—IL. llochaiarn* : D. ap tvdyr &c.
 482 Tho : ap Res ap Ho : ap D. llwyd &c.
 483 *IL. Jwllyn* : p. ho : vychan ap ho : ap gr : &c.
 484 J. llwyd ap D. ap J. ap D. llwyd &c.
 485 *IL. bryn Mair* : p. Gfm ap ffn ap Gr : = R. / ffn / J. goch &c.
 486 *Dolgelle* : p. D. ap Gr : ap Jthel bach = Ho : / Gr : wyn &c.
IL. drillo : p. ac wyron Tho : ap J. ap D. ap Jer : = J. / Ho : &c.
 489 „ Tho : llwyd ap ffylip ap tho : &c.
 490 *IL. wrin* : Tho : ap J. ap Tho : ap ffn &c.
 491 *Maelor* : Rondyl ap Rondyl brochtyn ap Jer : goch &c.
 Tho : ap Morgan ap D. ap Res ap gr : ap Mad : &c.
 J. ap Madoc ap Res ap Gr : ap Mad &c.
 Edn : ap Edn : ap ho : ap kyn : ap gr : ap grono &c.
 492 p. Jankyn ap ffn ap ho : = J. gwyn / ffn llwyd &c.
 493 p. O. ap Gr : ap D. llwyd = ffn / tho : &c.
 494 *IL. badarn fawr yn ehevbarth* : Jankyn ap W. ap Jankyn &c.
 p. Gfm ap Tho : vychan ap tho : = Harri / ffn / W. vychan &c.
 495 *Hen gymraec a chymraec newydd*, being a Vocabulary of old
 words with their modern meanings . A large percentage of the words
 in this list are identical with those **asterisked* in Dr. John Davies's
Dictionarium Duplex . 1632. There are also a good many words
 not in Dr. Davies's Dictionary, and not a few where the meanings
 given in the MS. are different.
 503 D. ap Mred : ap D. llwyd
 504 Syr Risiart ap ffn ap D. ap ffn ap gr : &c.
 506 *Darowain* : p. Ho : ap morys ap J. llwyd ap J. bok
 507 *Merionydd—k. Talybont* : p. D. llwyd ap J. ap D. ap ffn &c.
 p. Res ap J. ap D. ap ffn &c.
 509 *Maelor* : Ho : ap grono : ap J. ap grono ap hwfa
 510 *hegidfa* : Syr gr : vychan ap gr : ap J. ap Mad : &c.
 Merched J. ap Mad : ap gwenwys
 511 p. Ho : vychan ap ho : llwyd ap ynyr &c.
 513 p. Res ap J. ap eign : ap ho : fain &c.
 p. J. goch ap kadwgan ap ho : vychan &c.
 p. J. vychan ap J. ap kadwgan ap Ho : v'n &c.
 p. Res ap D. llwyd ap gwyn = gfm goch / Morgan go3 &c.
 514 & 548 *kastell gwist yn ehevbarth* : Syr J. wgon o Wilstwn &c.
 515 (Harlech a dinbech bob dor / n kynny &c. wyllam Jones)

516 (Nawdd dwv Rag mastyr hugh yr hawg &c.)

(*atdeb* : Myddylwch a doydwch may dedwydd vwech weithian . . .
mai i gasbeth fydd i gosbi Anon)

517 *Gogerddan, IL. badarn fawr* : p. Rissiart ap R. ap D. llwyd &c.

521 *IL. B. Mair* : p. D. ap Ho: ap O. ap gr: &c.

522 *Penllyn—y Bala* : D. ap Mred: ap Ho: ap tvdyr ap grono &c.

523 Ho: ap D. ap bedo ap gr: ap Mred: ap meilir &c.

527 *IL. idloes* : O. gwyn ap ffn llwyd ap J. ap Res &c. ending with the adventures of Gwaithfoed killing the brigands, the wolves and the murderous hermit, named karwed, and his wife, who assumed "the guise of a nun."

533 *IL. bister ymeilienydd—gardd faeloc* : Jamys ap R. ap D. &c.

537 *IL. wrin* : J. ap Hûw ap J. ap D. llwyd &c.

543 *IL. Raiadyr ymochnant, y plas ynghelynoc* : Hwv ap O. ap ho: ap O. ap J. vychan

544 *Hergest, hintvn* : Siarllys vychan ap Jamys vychan &c.

545 Syr Rissiart vychan ap To: V'n ap Watkyn V. &c.

Syr Water Herbert ap W. arg: H. ap syr W. ap To: ap gfm &c.

546 Morgan ap D. ap gfm ap D. ap gfm ap Jankyn &c.

William ap J. ap Roger ap J. ap gfm ap Jankyn &c.

Rob: Hopkyn ap Ho: ap Tho: ap gfm ap Jankyn &c.

D. ap gfm ap morgan ap D. ap gfm &c.

D. ap Ho: vychan ap Roger ap J. ap grono ap D. &c.

547 Roger o *Hergest* ap Rissiart o H. ap Hvgyn o H. ap Res &c.

549 *IL. Jeuan yn Swydd esgob, sir ymwythic—ysnel krofft yn hefn oklef* : Rob: oklef ap mevríc oklef ap Res ap Tho: &c.

550 *IL. padarn fawr, kwm berfedd* : Lewys ap D. ap Res &c.

551 *Kastell gwallter ar mandir a elwyr ystrad, ILanihangel genav y glyn* : Jeuan ap Mred: ap ho: vychan &c.

555 *Tref Westvn fadoc ymlwy yrystog yn sir Drefaldwyn* : W. ap

557 Harri sant o Winsor ap Harri v. &c. [W. &c.]

558 Einion im galwan am gelwir / amgylchion vab gwalchmai ap meilir

Swrn ehvd siwrnai ohir drwe yw n hyb wrth drigo n hir

Pam ir edrych angharad oydryn / fyngwallt nid yw wyllt fynghemyn

ef aeth yn llwyd lle bv velyn Nid val avr da ir a dyn

o chollais Angharad gall eirian / Ryw Rodd ednyfed vychan

Ni chollaf ewch i allan Nam gwely nam ty nam tan

559 *IL. drillo yn y dernion* : Elys ap R. ap D. ap J. &c.

560 J. ap ffn ap D. ap J. ap giwn llwyd &c.

IL. fawr ym henllyn : Gr: trefgoed ap J. ap Mred: &c.

561 *IL. B. mair* : p. ho: ap J. vychan ap J. ap gr: = Lewys &c.

IL. gvríc—kwm yr on : Lewys ap ho: mowddwy ap gr: &c.

562 *IL. ddinan, ysloed yrwystli* : Morys goch ap D. ap gr: llwyd &c.

p. yr argl: Res ap: gr: ap R. tewdwr &c.

568 *Kemais—kyfeilioc* : Gr: ap gfm ap gr: derwas &c.

570 " " Gfm ap bedo ap gvtto ap deio &c.

572 *Edernion* : p. edn: ap J. ap deicws ap kyn: &c.

Tvdyr ap R. ap D. ap gr: llwyd ap heilyn &c.

573 Harri ap R. ap J. ap ffn chwith ap kyn: &c.

Gr: ap D. ap ffn ap gr: llwyd &c.

Ririd ap O. gwynedd y gwr bioedd *elocharn* nev *klocharn* tref o werddon a roddessid yn gyntaf i Gr: ap kyan &c.

574 *IL. ihangell yngheri* : J ap Rob: ap J. llwyd &c.

577 *Mochdre yngheri, plas newydd yn esgyr geilioc* : Ryc: ap J. ap DEHEVBARTH: [R. &c.]

581 p. R. ap J. ap eign: ap howel fain = ffn goch / J. ddv &c.

p. J. goch ap kadwgan ap ho: vychan = J. / Gvtto &c.

p. R. ap D. llwyd ap gwyn = Gfm goz / Morgan goch &c.

- 582 *pentre yn nant, Bettws, elfael v. mynydd* : Ryckert ap Ho: &c.
 584 p. 7. llwyd ap 7. ap gr: ap gr: voel = Rydd3 / D. parke &c.
 p. Rydderch ap 7. llwyd = Jankyn / Thomas / D. &c.
ll. gwrir ymhowys : Morys ap Jankyn go3 ap 7. ap gr: &c.
 585 *ll. B. mair* : 7. ap morys ap 7. goch ap Mred: vychan &c.
 586 *Dol gelle* : Lewys ap O. ap Ho: ap 7. ap gr: &c.
 589 *Machynllaith* : ll'n ap Morys ap ho: ap 7. ap gr: &c.
 590 *ll. ddinan . . . yn ymyl kapel bankadla yn llywydiarth* : Gr:
 ap bedo &c.
 594 *Swydd ddinbych* : Syr W. ap R. ap Rob: ap Mred: &c.
y plas ymin kryckell, ll. anno ymelienydd : Mred: ap O. &c.
 596 *grystoc yn swydd gowres, y plas ymentre nant ymachelltre* :
 7. mwnt ap Tho: ap O. ap Edw: &c.
 599 *ll. i hangel yngheiri yn Ref Drevor* : Siors ap D. hir ap 7. &c.
 600 *ll. ddewi frevi* : p. Gr: ap trehaiarn = Jankyn / syr Wiliam
 vikar ll. Bryn Mair &c.
 601 *Gwehelyth Morganwc* : 7. ap Gwrgan ap 7. thel ap morgan &c.
plas yn Edynob, ll. 7. yn sir ymwythic : Rissiant ap Ho: ap gr:
 603 *quern y goo, ll. fihangel ygeri* : Sian v3 Hw ap 7. llwyd &c.
 605 *Penkraig = Old Radnor* : D. ap J. ap gr: ap ho: &c.
 607 *Penllyn* : Gwenhwyfar v3 Jankyn ap R. ap ho: &c.
 608 *Dolgelle* : Gr: llwyd ap elissev ap gr: &c.
 610 " Tvdyr vychan ap gr: ap ho: &c.
ll. gelynin : Gr: ap Harri ap gr: ap edn: &c.
 611 *ll. Jwllyn* : Morgan ap J. ap 7. ap Res &c.
 612 *ll. ykil* : J. ap 7. ap Mred: ap O. ap 7. &c.
 613 *ll. g[ower] y[n] sir feirionydd* : Mred: ap D. ap Mad: &c.
 615 *ll. y / ymhentllyn* : D. ap 7. ap D. llwyd ap 7. &c.
Deheubarth : Syr R. ap Thomas ap gr: ap Nickolas &c.
 618 *Merched Syr Gr: llwyd o Wynedd = Llevkv / grisli* &c.
 619 *Towyn, meirionydd* : Edn: ap Nicolas ap 7. ap ho: &c.
 620 " J. Vychan ap Jankyn ap John &c.
 622 *ll. drillo, Edeirnon* : O. ap 7. ap D. ap 7. ap y giwn llwyd &c.
 623 *kwmvd Tal y bont* : 7. ap D. ap 7. ap gronoey &c.
 625 *K. Genav y glyn* : 7. ap 7. ap 7. ap 7. vychan &c.
 627 *ll. ddinan iskoet arwystli* : Hw ap Morys ap edn: &c.
 633 *ll. idlos vwch* " O. ap Morys ap D. ap griffri &c.
 638 *llwynheli* " " J. ap 7. wyn ap lewys gwyn &c.

For continuation, see MS. 139, part ii. pp. 408-10 and part i. pp. 271-82.

MS. 139 in three parts.

Part i. = Hen. 112 Part i. PEDIGREES, mostly in the autographs of Gr: *Hiraethog* and W. *llyn*. Paper; $8\frac{1}{2} \times 5\frac{7}{8}$ inches; 390 pages interleaved and repaired throughout; 1560-90; strongly bound in calf.

Pages 1-3, 5-21, 25-8, 77-82, 87-140, 283-302, 313-18, 321-27 are in the autograph of Gr: *Hiraethog*; pages 3-4, 22, 29-33, 35-76, 141-72, 179-98, 201-54, 303-12, 319-20, 328-90 are in the hand of W. *llyn*; pages 199-200, 255-70 are by Simwnt Vychan; and pages 34, 173-8 as well as a few lines in many places are probably by Rhys Cain. Pages 271-82 belong to the end of MS. 138 = Hen. MS. 111 Robert Vaughan and others have also made a few entries.

Merionydd :

- 1 *Nanav*: p. Ho: ap D. ap Mervic ap Ho: sele = Lewys / Rob: / D. &c.
- 2 p. Gr: ap Einon ap Gr: ap 7. ap 7. = Tudr / Elisse / gr: vychan &c.
Penllyn : 7. ap J. ap 7. ap Einon
 p. 7. ap 7. a elwid y kot = 7. / Mred: / Dd: &c.

- 2 *Tudur penllyn* ap Ʒ. ap Ʒer: voel ap Ʒer: &c.
syr J. ap D. ap gr: ap gron: ap D. &c.
- 3 *kyfeilioc*: p. D. llwyd ap Ʒn ap gr: = Ʒn / Mred / Ʒ. &c.
p. D. ap ho: ap O. ap Gr: = Morgan / To: / Wmffre &c.
Ʒ. ap Rys ap rreinalt ap Ʒ. ap Mred: &c.*
- 4 John Wynn ap J. ap R. ap Wm: ap deio &c.
- 5 *IL. geinwen—tre vwsoglen*: Huw ap R. ap ho: ap R. ap Ʒn
- 6 *Bodowyr*: p. R. ap ho: ap R. or ail wraic, mallt &c.
- 7 *Mesoglen*: p. ac wyron Hvw ap R. ap ho: &c.
- 8 *Lliwon—y chwaen vchaf*: p. J. Lewis o Elin = W. aned 1553 /
. . Marged 1564
- 9 *kwmwd menai*: Rich: ap Rydd3 ap D. ap Ʒ. ap Edn: &c.
- 13 *Tregayan ymon*: p. J. ap Rydd3 ap ho: ap Mad: &c.
- 14 *Turkelyn—llwydiarth†*: Rys ap D. ap Rys ap D. ap Gfm
- 16 *llwydiarth*: p. D. ap R. ap D. ap gfm = Rys 1532 / D. 1533 &c.
- 17 *berw ynghwmwd menai*: p. Ho: ap Ʒn ap D. ap Ʒ. wyddel &c.
- 18 *tre borthaml* „ p. Ʒn ap Ʒ. ap Mad: = huw / Rob: &c.
- 19 *llwydiarth*: p. Rys ap D. ap gfm o marged yr ail wraic &c.
- 20 *Turkelyn—bodafon*: gwely Sandde a thir D. ap Rys . . .
in^{li} xi^a x^d Gwely iddon . . . xxxvii^u ii^d &c. &c.
- 21† *S. G. yn arfon*: Mred: ap Ʒ. ap Rolant ap Mred: &c.
S. Vaesyfed: D. llwyd / Jankyn / lewis = meib Ʒ. ap lewys &c.
- 22 *y plas yn y[a]le*: Mathav llwyd ap Rob: . . ap Gr: devddwr
- 23 *llech hantyn*: Ed: lech don ap J. ap Tomas &c.
- 25 *Pwmp achos i gadw achav*: (a) o blaid priodassav Teilwng &c. §
Garth garmon vwch dulas: p. ho: v'n ap kwnws = Ʒ. / R. &c.
S. gaer narfon—? *emaes*: Tudr ap gron: hwn aeth i dir yn dir
ystent &c.
- 26 *k. menai—mefyrian*: Rydd3 ap D. ap Ʒ. ap Edn: ap gr: &c. ¶
- 27 *Malltraeth*: p. rrys ap Ʒ. ap Mred: = Gr: a Wm: &c. ¶
- 28 *k. menai*: p. Ʒn ap Ʒ. ap Mad: = Hvw / Rob: / Sion
yvacnol—ll. elwy: p. Edn: ap R. ap Edn: v'n = R. wyn / lewys
/ gr: v'n ac Ʒ. &c.
„ D. anwyl ap gr: ap Edn: vychan &c.
„ D. llwyd ap Ʒn ap R. ap Edn: vychan &c.
Tegaingl: p. Kyn: ap Ʒthel v'n o goed y mynydd = Harri / J. &c.**
- 29 *kaer lleon*: p. John norbúry = marged, ales, Elizabeth &c.
- 31 vii merch Ʒ. ap Mad: ap kad: = gwenhwyvar &c.
llynn oleu ynghaer Einion: To: ap O. ap Mred: ap D. lloyd &c.
- 32 & 39 p. J. hanmer o *lys bedydd* = Ric: / Edw: / Wmffre &c.
- 34 *Penllyn*: Ririd flaidd ap gwrgenav &c. ††
- 35 „ Ho: vachan ap D. lloyd ap D. ap Ʒeuan v'n &c. ††
- 37 *Y wavn is klawdd*: Rob: llwyd ap D. llwyd ap John &c.
- 40 *Ymwythic*: D. lloyd ap Roger ap D. lloyd ap syr Gr: v'n &c.
- 41 *Nanthavdwy y wavn*: J. Edw: ap J. Edw: ap Wm: Edw: &c.
- 48 Mam Ow: kyveilioc = Gwervyl v3 gwrgenav &c.

* *kopi hyd hyn: y ddolen nessaf, a hyn o hon, o lyfr a fu n eiddo Robin achwr ymefyrian ymon.*

† “Myvi Jhon brwynoc prydydd ac athro a ysgrivennodd y rrol honn i dd: ysgwier ap R. * * * ap dd: ap gwilim yr hwn Jhon oedd yn trigo ymodwigan o vewn tref lowarch kwmwd talebolion pan oedd Jess grist 1558” (p. 15) . . .
kopi air yngair val yr oedd yno &c. [Gr: Hiraethog].

‡ y tvdalen yma a gad mewn hen lyfr ymefyrian ymon or eiddo Robin [iachwr].
[G. H.] § q' llyfr Tref veilir.

¶ q' liber or plas ynrrfeilir ** llyfr Tomas ap Ʒthel
†† This page is in a later hand (? R. Cain) and refers to the books of Guttyn owain and Ʒeuan Brechfa, and llyfr byrr G. H[iraethog].

‡‡ Marginal reference to *Llyfr Guttyn Owen*.

- 50 mam Tudr ap Grono ap Edn: vachan &c.
 52 *llyn* : Doctor lloyd John D. lloyd ap J. ap Gr: ap D. v'n &c.
 53 *Swnlli ymaelawr* : J. Swnlli ap Rob: ap Rob: wywn &c.
 57 *Glan hafren—y Rryw* : Tho: lloyd ap gr: v'n &c.
 58 *IL. gedwyn* : Hùw ap hùw ap morys ap J. &c.
 59 *Devddwr* : Wm: penryn ap ðin penryn ap wmfïre &c.
 60 " Sieffre penryn ap O. ap gr: ap ðin &c.
 61 " D. lloyd ap sieffrai ap J. ap Tho: &c.
 63 *Ymwythic* : Ric: mytwn ap Wm: ytyr ap to: mytyn &c.
Halchdyn ydomgay : Gruffi ap D. ap Gruffi ap mad: &c.
 64 & 66 *Hari argl: ystraens* ap Edw: iarll derbi &c.
 65 p. sir pitr newton = arthùr newtwn siarls N. &c.
 67 *Maelor—mers* : Rob: pilston ap Sir J. P. ap J. P. hen &c.
 68 *llann rreadr* : katrin salbri v3 hari goch ap hari v'n &c.
 69 *IL. vair D. llwyd* : Jean llwyd ap Gr: ap Rob: ap gr: &c.
 70 *Meivod* : John ap R. ap O. ap O. &c.
 71 *Hiraethoc* : Rys ap ðin ap Tho: ap hob y dili &c.*
Segrwyd : Gr: ap R. ap ho: ap D. ap Jolyn &c.†
 72 *Aberyw* : Edw: ap ho: ap J. llwyd ap D. ap ph: goch &c.
 73 p. hùw pilstwn o vargred v3 hùw ap Edw: ap J. &c. . 1577 .
 74 l. ap O. ap ho: ap ðin ap gr: ddv &c.
 75 *Ystwm anair—tywyn* : J. vachan ap Jankin ap J. &c.
 76 *Gwisane* : Robert ap D. ap gr: ap ðin vab J. wyn or twr &c.
 77 Jhon ap Rob: ap J. ap gr: ap ðin ap D. grono
 82 *Table of the descendants of ðin avr dorchoc llyfr Edw: ap Roger*
 83 [XV llwyth Gwynedd a V brenhinllwyth Cymry)
 84 (Tair Berr ach G. ar xv llwyth i gwlad ai harfaü) *end wanting*
 87 *S. K. vyrddin—mab elwyw* : D. ap einion ap D. ap J. blaene &c.
Pebidioc pentre kwm ll. vair nant y gof : Jhon ap O. ap D. &c.‡
 89 *hyveilioc—IL. wrin* : To: ap J. ap To: ap ðin ap J. &c.
IL. idloes : syr J. ap D. ap R. ap Wm:
IL. goric : ðin ap D. ap J. ddv ap dwn ap J. &c.
 " Lewys ap J. ap Richart ap D. &c.
 90 " D. ap D. ap ðin ap J. ap R. dv &c.§
 " p. ðin ap J. ap Ph: ap J. ap gr: &c.
 91 Table of the descendants of *Rodri mawr*
 92 " " " Edw: III. to queen Mary
 93 " " " Gr: ap ——— ap gron
 94 Rich: argl: esgob *ty ddewi* ap D. ap gro: &c.
 94 & 157 *klwt y vedwen—kapel ? gwilaust* : To: ap rrenallt &c.
 95 *kydweli* : Table of the desc^s of Gr: ap ðin ap gwrgant &c.
 96 Gwilim ap J. ap bleddyn ap adda llwyd
 97 Table of the desc^s of *R. ap Edn: ap kynbrawd*
 99 *Meifod* : Rys goch ap D. ap Jthel ap J. ap Mred
 100 *Eglwysec* : D. llwyd ap ho: ap J. ap Rys
gwrexam : Edw: ap ho: ap Edw: ap J. ap deikws
 101 Table of the descendants of *Penwyn*
 102 *IL. hassa—pant y llongdy* : To: Gr: ap J. ap Gr: v'n &c.
 103 *Aber konwy* . Rob: konwy / Edw: konwy &c.
 p. Hari konwy o sychdyn ap Siams konwy &c.
 105 Edmwn stanle ap syr W. ystanle
 107 ðin ap ynyr ap ho: ap moriddic
 109 p Edn: ap gr: ap J. ap enion ap Gr: &c.

* o *lyfr Robert trevor*† o *law Gr: Hiraethoc*‡ o *law Dd: ap Jankyn vnynglwyd* (p. 88).§ *lyfr hir Edw: ap Roger*

116. *Yvionydd*---*y llwyn dyrys* : chwaer meilir chwith ap Jer: ap gr:
a briodes To: pilstwn
- 117 *Hiraethoc, y hermoge* : Rob: wyn ap Ro: gethin ap morys G.
- 119 *Arwystl*—*IL. idloes* : J. wyn ap O. gwyn [ap] ffin llwyd &c.
- 123 Hari ap Thomas ap hari ap kyn: ap Jthel &c.
- 124 *IL. dekwyn* : Wmffre ap O. ap Jankyn ap R. &c.
y ddiserth : Lewys llwyd ap Mred: llwyd ap J. ap O. &c.
- 125 *gavel gyhelyn*—*tre veilw* : Reinallt ap J. ap ffin ap deikws &c.
Dd: llwyd ap Mred: ap ffin ap D. llwch &c.
- 126 Table of the descendants of *syr Roger kinast*
- 127 " " " Jeuan gethin
- 128 " " " ffin tad Jthel velyn / dolffin &c.
- 129 *Mon*—*aevrddreinioc* : J. ap Gfm ap Jthel vychan &c.
- 130 *Tegengl* : Wm: ap to: vychan ap to: gr: &c.
Mon : p. gr: ap Jer: ap Mred: &c.
- 131 Wm: hanmer *orffens* ap Jankyn h. ap gr: vychan &c.
- 134 *s. y wavn*—*brynn kwallt* : To: ap Jhon ap Mad: ap gr: &c.
- 135 Jhon vychan ap hww ap Gr: ap D. vychan &c.
- 139 Edmwn ryd of chakynghon of barkshir
- 140 Table of the desc^s of D. ap gr: ap kariadoc
- 141 Mam John lochdon (2) mam Rob: pigoc ap To: pigod
- 142 *Rac yr annwyd* : kymer ddyrmaid o Eissop &c.
Sarthle, IL. armon D. heriog : p. J. lloyd ap John=to: / J. hùw
- 143 *Maenturoc*—*hen dref ynvr* : Rys wynn ap J. ap Gr: &c.
- 145 *Aber tanad* : To: tanad ap J. llwyd vychan ap J. llwyd &c.
- 149 *harec hwfa* : W. ap Reinallt ap D. ap gr: &c.
- 150 *Tref valdwyn* : Edw: herbart ap syr Rissart h. &c.
- 151 mam gr: ap D. goch = angharad v3 heilin ap tudur &c.
- 152 mam henri dwnn = annes v3 kad: &c.
- 153 *Edyrnion*—*krogen* : Morgan ap to: ap ho: ap gr: &c.
- 155 *Rvthvn* : To: ap Morys ap J. ap Mad:
- 158 *Powys* : p. Reinallt ap syr gr: varehoc &c.
- 159 *Park y Drewen* : Tho: (powel) ap Rob: ap Ho: ap Gr: &c.
- 161 *Tref Alvn* : J. Trevor ap S. trefor ap J. Trevor &c.
- 164 *Ness* : Rich: kinaston ap Ric: kinast ap J. K. &c.
glynn Dyfrdwy : Lewys gwynn ap R. ap to: ap D. &c.
- 165 *Elsmr* : ffrawnses kinast ap Siors k. ap wmfrey k. &c.
- 168 *Mameu John Hwrd / Rwallon* ap kynvyn, R. mechyll &c.
- 170 *sir G. Ieon* : Syr S. Savaets ap syr J. S. &c.
- 173 & 179 *Mathrafal* : Edw: grae *urg: Powys* ap Edw: G. &c.
- 178 *Garthmeilio* : p. J. ap R. wynn = Rob: / Sr T. vikar meivod &c.
- 179 *Riwabon* : J. ap W. ap D. ap Elis Evtyn &c.
- 181 *kaer Ieon* : Mr W. gearad (tad Gilbard Gearrarde) &c.
- 184 *Mowddwy* : W. ior mowddwy ap Gwenwynwyn . . . S. bwrch.
Rich: Newport ap to: Newport &c.
Edw: lochton ap J. lechdon (& p. 185) ap syr to: &c.
Edw: mytyn ap Ric: M. ap W. M. ap Elsbeth v3 J. Bwrch
syr John lingen ap isabel v3 sion bwrch
- 186 *IL. Evrgain* : p. hari ap D. ap Gr: ap D. ap ithel vachan &c.
- 189 *Maesbrok* : J. ap gr: ap hùw ap ff ap Mad: &c.
- 190 *Maelawr* : p. Wmfrey domoc ap Rondl domoc &c.
- 191 syr Hùw siomle vab Elsbeth v3 syr Rondl brutwn &c.
- 192 *lloegr* : Rob: syton ap J. syton ap syr Edm: &c.
- 193 *Gwrddi* : Rich: Draper ap Tho: draper ap Roger D. &c.
- 194 *Kaer gai* : Owain ap J. ap ho: vachan ap ho: &c.
- 199 *Mam Joned Ystanle* = blaens v3 J. ardere &c.
- 201 *Plasward* : simwnt thelwal ap Ric: Th. ap Edw: Th. &c.

- 209 *Bodlith*—*IL. silin ynghynlleith* : D. llwyd ap To: llwyd &c.
 211 Edw: *konwy* ap hŵw k. ap Reinallt k. &c.
 215 *Bod Ryddan* : J. aer konwy ap J. aer k. &c.
 219 *Tywyn* : Wmffre ap J. wyn ap wmfre ap ho: &c.
 221, 225, & 357 *IL. drinio yneuddwr* : Gr: ap ffin ap Reinallt &c.
 222 *Brochdyn* : J. ap Morgan ap Rob: ap gr: vachan &c.
 223 *Penkoed ynyfonydd* : To: ap O. ap gr: ap Morys
 226 *ILyn* : Tair merched Morgan ap J. ap Mred: o *benllech*
Y trallwnk—y llai : Olfir llwyd ap wmfre llwyd &c.
Aber konwy : Ric: pek ap hugh pek ap Ric: p. &c.
 227 *Aber gele* : W. Holant ap D. holant &c.
p—l : J. ap ho: ap ffin vachan &c.
 228 *Allrre* : p. Elis ap Ric: ap ho: &c.
 229 *Kaer* : g. Wm: kent = katrin v3 Rob: ap gr: llwyd &c.
 231 *Gloddaeth* : Wm: (mostyn) ap to: ap Ric: ap ho: &c.
 237 „ Madoc gloddaith ap Mad: vachan &c.
 238 *Maelor* : J. wynn ap D. ap ho: ap J. &c.
 239 *Gwedir* : Morys wynn ap J. wyn ap Mred: &c.
 247 John wynn ap D. lloyd ap Elissav ap Gr: &c.
 249 *penn mynydd ymon* : Ric: Owain ap Ric: O. ap Ric: &c.
 250 *Y Drefwen* : p. syr Roger Powys ap grono = syr mevrice lloyd /
 Roger estwic / Roger v'n / grono / Owain &c.
 251 *Y llai ymhowys* : Olvir lloyd ap wmfre lloyd &c.
 252 *koed y llai* : J. Evtyn ap J. E. ap Gr: ap nikolas ap Deikws &c.
 253 *Yr hob* : Rys lloyd ap D. ap Robert lloyd ap D. lloyd &c.
Maelor : Ric: sersiant *tegin* ap Rob: ap D. ap *tegin* &c.
 254 *plas kad: ymaelor* : Edw: ap J. ap D. ap Rob: &c.
 255 *Glyn lliwon* : W. glyn ssarsiant of arms ap Rob: ap Mred: &c.
 265 Description of the arms of *kilmin troedtr*, *pilstwn*, *kyn: ap*
Riwallon, llywarch ap Bran, *Collwyn*, Rys ap Rotpert, *hwva*, *Ririd*
vlaidd, *kyn: sais*, Ednywain bendew, *Ywain brogevnton*, Yw: gwynedd,
Marchvdd, yr Arg, *Einion ap Gwalchmai*, Y giwn llwyd,
Moriddic Warwyn, Maenyrch.
 268 *Y Penrryn* : syr R. gr: ap syr W. gr: ap syr W. gr: ap W.
 vychan ap gfm ap gr: &c.
 270 *Sownlli* : J. swnlli ap Rob: S.
 271* ¶ *Gwraic Owain* ap J. ap ho: vychan = Margaret wen &c. *ends* :
 Mam Ho: vychan ap J. ap Eyn: &c.
 283 *Bodfel*—*IL. vawr yn llyn* : Jhon wyn ap hŵw ap Jhon &c.
 288 *tre benkoed—yfonydd* : p. Rob: ap ho: ap Mad: &c. 1563.
 289 *Tre chwilog* „ The desc^s of Ho: ap Mad: ap J. ap Einion
 290 *Tre rddwy Wenarth* „ „ Ho: ap Mad: ap ho: ap Mad: &c.
 291 *Myllteyrn yn llyn* : Rob: ap R. ap ho: ap J. v'n . . . p. Rob: &c.
 294 *XV llwyth gwynedd—kopi o gastellmarch* : Hwva ap kynddel &c.
 295 *Hiraethoc—keirnioge* : Rob: wyn ap Rob: gethin &c. followed
 by an extensive list of mothers.
 302 *Nannav* : The descend^s of kadwgon ap bleddyn down to Ho: selyf
 303 *Penan—Eglwys vach* : sieffrai holant ap hŵw holant &c.
 305 Rob: Syton arg: *Lester* ap J. Syton
 308 W. harbart *jarll penvro* ap Ric. H. ap syr W. H. &c.
 310 Ric: *ior Dewi* ap D. ap grono ap deio
 311 *Aber tawy* : syr jors herbart brawd W. jarll Penvro
 312 *Silatyn* : Thomas Hanmer ap Rich: ap D. ap ho: &c.
 313 *Gwrexan—Tref (Esclus)* : Edw: Trafforth ap Rob: ap Edw: &c.
 319 *Towyn meiriony* : Gr: ap J. ap Gr: ap Rys ap ho: &c.

- 320 *Y. alon* : chwiriorydd Gr: ap bleddyn = Gwenllian / Margred / &c.
Pener lak : Gronwy korbin ap enion ap kadwgan
 „ Gr: ap bleddyn ap Enion vychan &c.
 „ Mr W. Jeuans ap Rychart J. ap Jhon Jeuans
 321 *Tref*—? *gavel awr ap J.*—D. ap Mathe wyn ap D. ap Edw: &c.
 326-7 *Trefor* : The descends of J. *ap adda ap awr*; (b) *Adda goch*
 328 *sir Dinbych—Ryssyfw ior Robert* : Jer: ap to: ap J. ap Roger
 ap tho: ap John yr hwnn John ai saith vroder gidac ef
am ladd gwr aethant i went
 329 *Riwabon* : Edw:* ap Roger ap J. ap Elis ap S. Evtyn &c.
 348 *Ilwyn tudmon yn ll. y menyh* : To: ap hugh ap J. ap Mred: &c.
 363 *Bodylling yn Riwabon* : p. Edw: ap Roger ap J. &c.
 382 *Havodwen—sir ymwythic* : Ric: lloyd ap Olfr ll. ap D. lloyd &c.
 388 *Tref gynon—hyderwain* : D. lloyd blaenav ap to: ap J. &c.

Part ii = Hen. MS. 112 part ii. PEDIGREES and HERALDRY, mostly in the autograph of *William Llŷn*. Paper; $8\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches; 418 pages interleaved and repaired throughout; 1560-90; strongly bound in calf.

Pages 75-88, & 219-32 are in the autograph of Gr: Hiraethog; pages 154, 177-90, 210-2, 263-4, 284, 411-17 as well as a few lines in many other places are in the hand of Rhys Cain; pages 191-2 are by Simwnt Vychan; pages 68-71, 111-14, 295-300 are by z, 124-5, 126-7, 314-18, 385-8 are by y, 197-9 are by z; pages 403-10 belong to the end of MS. 138 = Hen. MS. 111; the other pages except a few entries are by W. Llŷn, with the exception of the Heraldic part (pp. 33-51), which are doubtfully by him.

1 Sir D. ap Edw: ap D. ap Rob: &c. *biccar Ruabon*, followed by the usual maternal ascents.

26 *kroes Osswallt* : mastr J. prys prelad ap J. ap To: ap R. &c.

The late W. W. E. Wynne thinks the above John Price, LL.D., was the predecessor at Oswestry of the Rev: W. Owen = W. Llŷn in whose hand the pedigree is written.

27 *Gressffordd* : lewys ap Rob: ap D. ap Gr:

Gwersyll : John ap J. ap lewys ap To: ap D. &c.

Gressffordd : J. ap J. ap D. ap Rob: ap gr: &c.

28 *Dryll y pobydd* : Rich: lloyd ap D. lloyd . . . K. *Oswallt*

Tegaingl : Hari ap to: ap hari ap kyn: &c.

29 *Meilienydd* : Ho: fain ap Kad: ap grono &c.

K. *Oswallt* : p. J. trevor vachan o gatrín v3 J. lloyd o jal &c.

30 *Almor* : Edw: almor ap J. almor ap J. A. &c.

33 *Mathauarn ymhowys* : J. ap huw ap J. ap D. llwyd &c.

The arms (coloured) and some descendants of Gwyddno garanir, Kylinin, Aleth vrenin Dyfed, O. gwynedd, Kynan, Kollwyn, Sir Roetsier Pillssdwnn, Gr: Maelor, Mred: ap Bleddyn, Kynvyn, Gwrystan, Gwaithvoed, Ynyr vychan o Nannav, Ossbwrn, Jevan llwyd, Einion Efell, Gwennwys, Morgan evas, Jestin ap Gwrgan, Gr: Derrwas, Ednowain bendew, Elystan glodrudd, Owen gwynedd, Edwin, Marchudd, and Rys ap Tewdwr.

51 syr Ric: gethin a Rys G. = meis O. ap R. ap Rikart &c.

52 *Dudlŷst* : W. Evtyn ap J. Evtyn ap John &c.

53 vii merch syr Gr: llwyd ap Rys ap Gr: &c.

Maeshuck : To: gethin ap W. g. ap J. ap D. gethin &c.

- 54 *Dyffryn kluwyd* : J. ap Gr: ap D. ddv ap D. &c.
kors y gedol : p. Rys vachan ap Wm: ap gr: &c.
Henllan : Richart ap Hari ap Rob: ap J. &c.
- 55 *Y wydd[g]rvc* : Reinallt ap Gr: ap bledlyn ap Einion &c.
kyvelioc : Morgan to: ac Wmffre = meib D. ap ho: ap O. &c.
- 56 „ J. ap R. ap Reinallt ap J. ap Mred: &c.
 „ R. ap R. ap Mred: ap Mred: &c.
 „ hñ / mad: / a * Jeuan = meib D. llwyd ap gr: &c.
- 57 *Mychynllaith* : J. ap ho: goch ap Mad: &c..
Devddwr y kollvryn : Hùw / Mred: / S. wynn = p. gr: ap Mred: ap O. &c.
- 58 *Deav* : Rys ap D. ap Jfer: ap R. chwith &c. llyfr J. Brechva
 59 *Ystryd alvn* : J. ap ithel ap Gr: ap belyn ap kad: dekaf &c.
 60 *Evionydd ac yn trigo yn y trallwnk* : Morys ap R. ap Mad: &c.
 61 *y Drefwen* : D. ap Einion ap Mad: goch &c.
Powys—Mechain : Ho: ap Einion ap kyfnerth &c.
y trayan : J. ap ho: ap Einion go3 ap D. &c.
- 62 Roger vachan ap syr Roeser Powys ap grono &c.
 63 Ho: ap Einion o vechain ap kyfnerth &c.
 64 *Kae Ho'l* : To: lloyd ap J. lloyd ap D. lloyd &c.
 65 *Maelor* : J. ap deikws vongam ap Mad: ap hñ &c.
Glyn keirioc : p. gr: ap Edn: ap Jfer: goch = Mred: / J. &c.
y brynn : J. ap Morys ap D. ap Gr: ap Mad: &c.
- 66 *Bwras* : W. bwras ap J. ap Einion ap Jolyn &c.
 67 Kad: ddv / gñm tew / bedo chwith / ho: y fronñ / ac J. ddv = meib D. ap Ho: ap Meilir ap Phi: &c.
 J. dwñn / lewys / a ho: = meib ystyfyn ap D. ap hñ &c.
- 68 *Nant konwy* : p. Gr: vachan ap gr: ap D. go3
 p. Jeuan llwyd ap gr: ap grono &c.
- 69 p. Ho: koetmor = R. / Jeuan / Einion / mevic &c.
 73 S. vab Risiart vab S. vab Tho: vab morice ap J. Gethin &c.
Pentref aeron : Tho: lloyd ap Roger ap hùw ap D. &c.
- 74 *Penkoed yn Evionydd* : Hùw ap O. ap Gr: ap morys &c.
 75 *y vron hevloc* : Morgan vychan ap lewys ap J. &c.
 81 Pyrs pilston / Richart P. / Roger P. = meib J. P. o dir mon &c.*
- 83 p. hñw llwyd ap Ednyved ap llai = J. / Jankyn / ffwc &c.
 84 *Eglwyssec* : p. Morys ap J. ap hñ = Ed. / Rob / syr Lewys vikar meifod [1556-79] &c.
- 86 *XV llwyth gwynedd* : Edwin ap grono &c.†
 87 Table of descendants of *hynvyn*
Henllan : Hari salbri ap hari S. ap J. Salbri
 89 p. syr Hari vernon ap W. vernon ap syr Ric: V. &c.
 90 *lloegr* : syr Hari Sydne arglwydd prestens ap syr W. S. &c.
 91 *keri—kefn y beren* : Morys ap John ap Rys &c.
 93 *llaweni* : Jan v3 D. miltwn ap D. miltwn hen ap Ririd &c.
 94 *ll. gwyfen—D. kluwyd* : p. D. llwyd ap s. ap gr: ap D. &c.
 95 *Eglwyssec* : p. Ho: ap J. ap R. ap D. &c.
 96 *Roser yn sir ymwythic* : To: / arthvr &c. = meib To: ap To:
Brynn Evryn : p. Edw: konwy = Hùw / Robt: / sion &c.
- 97 Arfav D. llwyd ai vrodyr perpal
 98 *Bachelldref* : Ririd ap Rob: ap Ririd
Britsi north : Rolant harvest ap &c.
 „ J. weitbrok a Rolant = meib hùw weitbrok

* kopi o gart Roger P. o elton" [Gr: Hir:]

† Pages 86 and 88 are taken from "llyfr l[ewys] E[dward]."

- 99 *Henffordd* : syr Jams krofft ap Ric: krofft ap syr Edw: k. &c.
 101 *llwyn hol* : Gfm ap R. ap Ph: ap D. ap R. &c.
Gwrexam : p. hŵw pilstwn = J. / Edw. / Rob: / Ric: &c.
 102 *Meifod ymhowys* : Morys ap tho: ap Mred: ap Tŷdŷr &c.
Meifod : O. ap lewys ap O. ap Mad ap J. &c.*
 103 & 108 *Meifod* : Wmffre ap O. ap Mred: ap ffin
 " J. ap hari ap mred: ap tudur
 105 Table of the descendants of Sir W. Ludlow
 106 *IL. drinio* : Ric: Derwas ap J. D. ap O. &c.
 107 *Towyn* : Morgan ap Gr: ap Enion ap ho: &c.
Sir gaer : Jŷuan krach ap siak ap Jŷuan &c.
 109 *Penllyn* : J. ap Tudur penllyn ap J. ap Jŷer: voel &c.
 " syr John ap D. ap gr: ap grono
Sir gaer : Gr: llwyd ap Rys ap ffin vychan &c.
 110 p. D. ap Robin ap ffin = Hŵw / Rob: / Rys / J. / O. &c.
madawc ap gr: dew ap gr: ap ho: pennrryn &c.
Harddlech : Jhon phalkws ap Jhon ffalkws
 111 *IL. armon mynydd mawn* : D. llwyd ap Wm: ap Mathav &c.
kroes Oswallt : Risiart blodwol ap S. ap J. bach &c.
 114 Robart ffletsier ap Roger ffletsier ap Rob: ffletsier
Tomas ap morys ap Rys ap mred: &c.
 115 p. Gr: ap ho: ap Gr: ap Edn: v'n = syr R. hen &c.
 116 p. wibli o vargred = syr hari wibli &c.
llaweni : p. syr J. Salbri o sian v3 D. miltwn = Rob: / to &c.
 117 *Tegaingl* : p. Rowling ap J. ap ithel ap bleddyn &c.
llys veissir : D. lloyd ap niklas ap Rys ap Morys &c. (also p. 236.)
 118 syr J. person korbed ap Edm: k. ap pirs k. o li
 iv merch Jankin kinast ap gr: kinast &c.
 119 *Ryddlan* : pirs mŷton / sersiant ap Ric: motwn &c.
y krevddyn : Rob: ap huw ap Richart ap John &c.
 120 *Maelor saesne* : ffransses Domok ap wmfre domok &c.
 121 *Jolo go3* ap ithel go3 ap kyn: ap Jŷer ap kyn &c.
Tegaingl : D. llwyd ap D. ap kyn: ap J. ap Gr: &c.
y trayan--swydd oswallt : D. ap O. ap Jŷer: ap hwfa llwyd &c:
 122 Gr: ap J. wynn ap Einion ap Jŷuan &c.
 123 *Halchdym* : W. ap J. ap Ric. ap Mad: &c.
 124 *IL. gernyw* : p. J. lloyd ap dauid ap mred: &c.
 125 John ap Gr: ap hari ap Gr: ap Edn: ap aron &c.
 126 *IL. vair dathayarn* : J. wyn ap W. ap Mred: ap dauid &c.
 127 *llaweni* : p. S. wyn ap W. o Els: v3 J. hen Pulston = syr J.
 Salbri / W. wyn / ag Alis wen g. Moris kuffyn
Abergeley : peris holland ap J. holland ap D. h. &c.
 128 || mam Mred: ap D. ap Einion vachan &c.
 129 *Yr ouredd, Maelor S.*—syr To: Hanmer ap syr To: H. ap
 Rich: H. . . . g. syr T. hanmer 1569 = katrin v3 T. Salter
Emral : Mr Roger Pilston ap syr Edw: p. ap syr Roger P. &c.
 137 *Maelor* : G. Rob: ap Edw: ap ho'l ap ffin &c.
 " D. ap ffin ap Edn: lloyd ap Jŷer: v'n &c.
 138 *Mon* : Mred: ap To: ap mred: ap kyn: &c.
 139 " p. ho: ap ffin ap ithel = J. a Wm:
IL. gathen : p. R. Tomas = W. / J. / Sian / gaenor &c.
 140 *Ysbyty* : p. R. ap Mred: ap tŷdur = ho: / Mr Rob: / morys &c.
 141 *Penllyn* : p. Gr: ap Mad: ap Jŷer: ap Mad: &c.
 143 *IL. sanan—plas yn y dyffryn* : Tho: wynn ap Rob: ap Mred: &c.
 144 *ILannerch Rŷgoc* : Ric: Tegin sersiant ap Rob: ap D. tegin &c.

- 145 *Sir G. lleon* : J. dutton ap hugh dutton ap sir Pirs &c.
146 *Plas Dutton* : Tho: Dutton ap J. D. ap Sir pirs &c.
147 J. Vachan person *IL. sanffraid* ap Rys ap J. &c.
148 *Tref y brodyr—ymwythic* : Hugh lloyd ap J. ll. ap D. ll. &c.
149 *Ednop* : Rich: ap ho: ap gr: ap Jankin &c.
151 *Kegidfa* : Edmwnt lloyd ap To: lloyd ap Hugh ll. &c.
154 Gr: ap D. llwyd ap Eing: . . . ap kad: *o nannav* &c.
156 p. Wmffre kinast o v3 W. ap gr: ap Robin *o gwchwillan* &c.
157 *Milmyriad* : Ririd ap D. bothon ap Ririd ap Mad: &c.
159 *Bwras* : O. brüwtwn ap J. brüton ap Edw: b. &c.
162 *IL. ddinir aberyw* : To: ap Wmffre ap D. ap ho: &c.
163 *sir longhast[er]* : syr vrien brüton ap sr. Rondl brerton &c.
y trallwnk : Ho: porter ap Rob: p. ap Ric: p. &c.
164 *Powys* : Edw: Davis ap Edw: ap J. ap W. ap D. &c.
165 *Sir Gaer* : syr hugh kaffe ap syr siors kaffe &c.
166 *Penllyn a Dinmael* : T. gethin ap ho: ll'd ap D. ap Mred: &c.
167 *IL. Evrgain* : bikar brüwtwn (Mr Tho:) ap Edw: brüton &c.
kaer Hvn : Jors Davis ap hüw ap D. ap Rob: &c.
168 Tables of the descendants of *Owain brogevtwn*
176 *Maelor saesne* : To: ap Ow: ap J. ap Ow: ap D. ap gfm &c.
177 & 179-81 *Deuddwr y kollfryn* : O. ap Edw: ap D. ap Gr: &c.
178 *Meifod* : Rys ap D. ap Jthel ap J. &c.
182 Syr Tho: person *Hopsae* ap R. ap D. &c.
Sidbri : J. Pwrsslo ap Rob: Pwrsslo &c. [imperfect
183 *Devddwr Trefwylan* : p. W. llwyd ap ffn = Rob: / Sieffre / hvw
185 *Ymwythic* : Rissiat Pyrser ap nikolas p. ap Ric: p. &c.
p. D. ap gr: ap Jevsan ap ithel bach &c.
186 *Machynllaith* : Harri vachan ap D. llwyd ap ffn &c.
187 *Yr wyddgrvc* : p. Jthel ap gr: ap belyn = J. / Margred &c.
188 *Mowddwy* : J. llwyd ap D. ap J. ap D. llwyd &c.
191 W. Hvws Esgob IL. Elwy [1573-1600], persson Dinatingwn (yn
esgobaeth Norwits) a Hysvaen, ap syr Hvwa ap kyn: ap
tvdvr ap gr: gymro &c. [1577
193 *Mowddwy* : Edw: Mytton arg: mowddwy ap Edw: ap Ric: &c.
195 *Gwedir* : p. J. Wynn ap mred: (2) p. O. wyn
p. W. Evtyn = Edw: / J. / W. / a mari—marw i tad 1578.
196 Table of the descendants of *Ric: Vernon*, miles, down to 1574.
197 J. ap Mathe goch &c. (2) J. vab Siams &c. (3) Huw lloyd ap
J. lloyd &c. . . . *ends* : Edw: herbart argl: kaer ddydd ap
W. / jarll penfro.
200 *Tal y bont* : Ric: sae ap hüw sae ap mathav sae &c.
202 *Meilienydd* : Jamys ap J. gwynn ap Jams ap Rys &c.
204 *Melwern* : Hugh ap J. ap D. [ap] ffn . . . ap Gr: devddwr
205 *IL. drinio* : Wmffre / Reinallt / katrin = p. J. goch &c.
206 *Witton* : p. W. sbenser ap W. sbenser
207 *kastell* : J. Wynn ap D. ap Mred: . . . ap Gr: devddwr
208 *kylynoc* : J. ap Morys ap J. ap D. ap ho: &c.
209 *kegidfa—Tir ymenych* : Rys ap kadwaladr ap D. lloyd &c.
210 *Maelor S.*—To: ap O. ap J. fer:
Sir y mwythic : Edw: Sgriven ap To: sgriven &c.
211 merched Gr: Hamner o Elen v3 syr pyrs dutton &c.
212 merched O. Glyndwr Eliz: g. syr J. ysgvdmor &c.
213 Table of the descendants of *Ris* ancestor of Morgan Branas,
214 " *Madog gloff*
215 *Trefnant* : Rich: ap D. ap mathav ap ho:
216 *Jal* : D. llwyd ap Rys ap Edw: ap Jolyn
217 *Devddwr—Halehdyn* : Gr: lloyd ap D. ap Gr: ap Mad: &c.

- 218 *Pentref y gildiwr* : Morgan ap D. ap J. ap pirs &c.
 219 *kelliwic—bryn kroes* : O. ap Tudvr vychan ap ho : &c. . 1558 .
Jhon gr : ap J. gr : ap D. ap J. ap mred : &c.
Bron yllwyd yn llyn : 3 merched Jthel ddv = margred &c.
 220 *Madryn* : Mad : ap J. ap R. ap J. ap gr : ap ho : &c.
Il. bedrog : Ric : ap D. ap ffn ap kyn : ap bleddyn &c.
 221 *Kefn amwlch* : p. D. vychan ap J. ap Mred : &c. . 1560 .
 225 *llyn—Dol y penrryn* : J. llwyd ap D. ap J. ap ho : &c.
 226 *Malltraeth—tref veilir, trefdraeth* : O. ap J. ap R. ap J. &c.
 227 *Liwon—sir vôn* : p. ho : y varf ap ffn &c.
 228 *Tal ebolion* : J. goch ap mad : ap Enion ap R. &c.*
Penllech : J. ap Rob : ap ffn ap Morgan &c.
 229 *lleyn—kefn amwlch* : J. ap gr : ap J. ap gr : &c.
Bodwrda—A. Daron : J. bodwrda mab J. ap Mred : v'n &c.
 230 *llyn—keidio* : D. llwyd ap Ho : ap ffn ap Mred : &c.
harec : Rob : karec ap J. ap gr : ap J. &c.
 231 *Il. dy gwnin* : W. ap gr : ap W. ap J. karec &c.
Bryn kroes : To : ap Rob : ap Ric : trygarn ap bleddyn ap J. (alive
 25 March 1861) ap kyn : vychan
 233 *Segrwyd* : Gr : ap R. ap ho : ap D. ap Jolyn &c.†
 234 *Elsmer* : Tho : ap Rob : ap J. ap deio &c. [march
Rvthvn : g. Rob : ap W. Dows = v3 hüw ap Gr : ap R. o Gastell
 235 *y ddwyffrwd—maesbrok* : J. ap D. ap ffn bach &c.
Maenan : Gr : kyffin person ll. rwst 'morys kyffin ap syr D. &c.
 237 *Fuch gwyrvai—sir G. arvon* : W. ap harri ap W. ap D. ap
 Jaukin [alive 22 Henri vi] ap ho : ap tegward &c.†
 238 *kotingam* : Edw : grae ap Edw : grae ap J. grae &c.†
 239 *Jsnal—y drefwen* : Ric : hanmer ap D. H. ap Ric : H. &c.
 240 *Keisswyn* : J. ap D. lloyd ap J. ap D. ap ffn &c.
 242 *Il. brynn mair* : Ric : ap morys ap O. ap ffn &c.
 244 *Kwellyn—Il. wnda* : W. ap ho : ap ffn ap J. ap gr : &c.
 245 Ric : Einws ap Tho : E. ap J. E. ap Einws ap Jowkws &c.
 246 Syr J. konwy ap syr J. K. ap Edw : konwy &c.
brycheinic ac yn tario yn llvndain : W. bayham nev bayanam
 Einion oedd yr jawn henw ap J. baenan &c.
 247 *Maelor—gwarexam* : J. wynn ap D. ap ho : ap J.
 248 *Machynllaith* : J. ap D. lloyd ap O. ap gr : ap Mad : &c.
 249 *kaer sws* : Morys ap ho : ap morys ap J. &c.
Il. idlos : Morgan gwynn—*hais yn iach siankin gwynn*
 250 *Dyved* : Aleth brenhin Dyved ap henri ap kad : &c.
Mechain : Mad : ap Einion ap mad : ap gwallo &c.
 251 *Elsmer* : George li ap Ric : ley &c.
 252 *Il. gelynin—bronn y foel* : W. ap J. ap D. ap Rys &c.
 253 *Hanmer—Halchdyn* : Tho : Domoc ap Tho : ap To : hen . 1575 .
 254 Harri jarll derbi ap Edw : jarll derbi &c.
 259 *talarn—Il. silyn*
 p. Rob : ap J. ap ho : ap morys = Lewys a morys
 260 Edw : jarll ystafford ap hari j. stafford &c.
 261 Jarll Rütland ap — jarll Rütland &c.
 262 *Il. annersch yraur* : Lewys ap D. ap Wm : o vochnant &c.
 263 *Il. vihangel y pennant* : W. ap J. ap Rys ap Tudvr &c.
 265 *Maelor* : Rob : ap D. ap gr : ap dd : ap gutyn &c.
 266 Edw : ap Mathav ap D. ap ho : vachan &c.
sir Dinbych : J. milton ap Roger M. ap D. M. &c.

* q' llyfr tre veilir.

† gorffen yn y llyfr harpgasgl o law G. H.

‡ medd syr Edw : Mannsel marchog.

- 268 *Aber y pull* : Mr Morys ap W. vachan ap J. ap W. &c.
 269 *IL. vair Dolhayarn* : Rich: ap Rob: ap Mred: ap grono &c.
 270 Table of the descendants of *Rys Gryc*
 271 *Moelas—hiraethoc* : Rob: wynn ap kadwaladr ap morys getlin &c.
 272 *Malpas* : syr Rondl y bruton ap Rondl bruton &c.
 273 *Maelor is koed* : J. Rodon ap J. Rodon ap J. R. &c.
 274 *IL. Elwy* : W. jor Esgob ap syr hùw ap gr: &c. (1573-1600)
 278 *IL. wdden, Powys* : Wmffre ap J. ap J. ap bedo &c.
 279 *Powys mochnant* : pirs lloyd ap ho: lloyd ap D. &c.
 280 *IL. drillo* : W. Wmffre M.A. yn *kadw ysgol yngroes osswallt*
 281 *Edeirnion* : p. Gr: ap J. ap y giwn llwyd &c.
 282 *Y glynn* : Rob: wynn ap J. ap J. ap Rys &c.
 283 *Gwraic Hùw ap Tho: Madryn* = Marged &c. . 1574 .
 286 *Brynbo* : p. Gr: ap Edw: ap Morgan ap Dd: &c.
 287 *Gwern fawr* : Rob: wynn ap J. ap Rys wynn &c.*
 291 *kroes osswallt* : J. trevor vachan ap J. trevor &c.
 292 *Melwern* : Roger thorns ap niklas thorns ap Roger thorns &c.
 Shelvoc : yr aer hynaf o thorns yw Nicholas th. ap sieffre &c.
 293 *Maesbruck—y mwythic* : Dr Lewys Gr: ap ffn ap D. &c.
 294 *Horsle—gressffordd* : To: ap To: ap ho: ap D. &c.
 295 *IL. guric* : ffn ap D. ap J. ddv ap Dwn ap J. &c.
 " Lewys ap J. ap Richart ap D. ap Jer: &c.
 " p. ffn ap J. ap ph: = Rys / D. / Jankyn &c.
 " Lewys ap J. ap Rissart ap D. &c.
 297 *Trerdelyn Maesyfaid* : D. ap Rys ap mevic ap mred: &c.
 298 Pirs pilstwn, Risiart Pilstwn &c.
 299 *Tref gynon* : To: ap J. llwyd ap gr: ap J. &c.
 300 *IL. wrin* : To: ap J. ap to: ap ffn ap J. &c.
 IL. idloes : syr J. & D. ap W. ap Rys goch &c.
 301 *Gressffordd* : Lewys ap ho: ap Jankin ap Jolyn lloyd &c.
 302 *Plaes swydd ymwythic* : W. lyghdon ap W. lyghdon &c.
 303 *Gwrddyn* : p. J. brochdyn = Rondyl / W. / J. &c.
 304 *kaer* : Tho: (M.A.) ap Morys ap syr W. &c.
 305 *Towyn* : p. Jankyn ap Jer: = Ho: / J. / D. &c.
 307 *Nannav* : p. Gr: nannav o Jan v3 wmfre &c.
 Kors y gedol : p. Rys vachan ap W. = Gr: / Ric: &c.
 309 *IL. mylling ym howys* : Gr: ap Reinallt ap Mred: &c. 1575 .
 310 *Tref alvn* : p. J. Trevor = J. Trevor *heddyw* 1575 / Rondl &c.
 311 *Maen twroc—hendref y mvr* : p. Rys wynn ap J. ap gr: &c.
 312 *Traws vynydd* : Morgan ap J. ap Rydderch &c.
 Dyffryn lhwyl : To: ap R. wyn ap gr: ap Mad: &c.
 IL. Danwc : Wmfre ap D. ap To: ap D. &c.
 Pennarth, llambedr, ardudwy : D. llwyd ap O. ap to: &c.
 313 *Dryll y pobydd* : Ric: llwyd ap D. llwyd ap mred: &c.
 314 p. Einion ap gr: ap ffn ap kyn: = Elissav &c.
 318 John devddwr ap ffn ap Tomas ap ffn &c.
 320-1 *Gwlgre—Tegaingl* : Edw: ap morgan ap to: ap Edw: ap gr: &c.
 324 *y fflint* : To: salbri ap To: vachan ap To: ap To: ap syr To: ap
 Tomas hen . mam To: *heddyw* 1576 = katrin
 325 *IL. frothen* : To: person ap Gr: vachan &c.†
 326 *Yr havod garegoc, Nanmor* : hùw ap lewys ap morys &c.
 Nanmor : Gr: ap W. ap ho: ap R. ap ho: &c.
 Pwllhelic nev pwllheli : Edw: ap ho: ap mad: ap ho: &c.

* *kopi o gard Robert ? wern or wern fach.*

† "He was 'parson' of Llanvrothen in 1561"—W. W. E. W.

- 327 *Y dref newydd* : Jarlys ap Ric: ap to: ap Rys &c.
 328 *Deav* : syr hari wgon pioedd *bryngest*
 329 *IL. s. sfraid ymechain* : J. ap syr Rys ap J. ap Iŷn &c.
 p. To: hanmer ap Wmffrey = To: ac Elis &c.
 331 syr arthur manaring ap syr Ric: manaring &c.
 332 *Mortyn* : syr andro* korbed ap Roger korbet &c.
 333 *Halchdyn, Hanmer* : Rob: lloyd or gart ap J. lloyd &c.
 335 *aber bechan, kydwain* : Tomas ap Rys ap morys ap
 Owain ap J. euan blaenav &c.
 337 *haer Einion—yr hen Jarth* : Rob: ap J. ap O. &c.
 338 *keri—y drefor* : Edw: ap D. ap J. ap Mred: &c.
 339 *Tref esgob* : Ric: brochdyn ap Rob: ap J. &c.
 340 *IL. Jestin yn lleyn* : To: ap D. ap Tomas &c.
 341 *krieked* : D. kinast ap Elis k. ap Roger k. &c.
 342 *Ilvnden* : Rob: Ed: or gart ap morys ap Edw: &c.
 343 *Y tyle glas* : W. seissyllt lord tressrer ap Ric. Seissyllt &c.
 344 *Bangor y maelor* : J. ac Edw: hanmer ap J. ap Wmffre &c.
 345 *Siomley* : S^r Hūghe Siomley† ap Sr Hugh Siomley
 346 *Penmark ymorganuc* : To: bawdrem ap W. b. &c. . 1578 .
 347 *Traws vynydd* : W. lloyd ap J. ap Edw: ap gr: &c.
llondain : J. ystiwart ap Ric: ystiwart &c.
 348 *y tallwyn, IL. gybi—Gwely gwgan, tref lasvryn* : Ric: ap
 O. ap Rys vachan ap ho: gwynedd &c.
 349 *graeonoc, klynnoc* : R. wynn ap morys ap ho: &c.
Owrtyn : To: ap J. ap gr: ap Jankin &c.
 350 *Yvionydd* : Gr: ap Rob: ap ho: ap mad: &c.
Powys : J. powys ap Reinallt ap J. vachan &c.
 351 *IL. dysul, gwern y buarth* : D. ap dd: ap J. ap D. &c.
 353 „ Edw: ap Rys wynn ap to: ap Rys ap D. lloyd &c.
 354 *Moris* ap tho: ap Jankin ap Rob: ap Gr: &c.
 355 *IL. gwric—ty/n/y graic* : p. Rys ap morys ap Iŷn &c. . 1575 .
 357 *keri* : Morys ap Mred: ap J. ap mred: ap mevric &c.
 360 *arwystl* : J. glynn ap morys ap Jankin glynn &c.
 361 *keri* : Ric: ap J. ap Mred: ap Rys ap D. lloyd &c.
 362 „ Mathav ap morys ap to: ap Rys ap D. lloyd &c.
 362-3 „ *kefn y beren* : Morys ap J. ap Rys &c. *heddyw* 1575
 364 *Dol foryn, betws kydwain* : To. ap R. goch ap D. &c.
 365 *IL. dysul* [Mont:] p. mred: ap J. ap Mred: ap R. &c. . 1575 .
 367 *Yr allt goch, IL. idloes* : J. ap O. ap Iŷn ap O. &c.
 369 *IL. gwric—nant dv* : Jankin ap Iŷn ap morys &c.
 372 *keri—Riw vachuethlon* : Hugh ap Ric: ap D. ap J. &c.
 373 *Devddwr* : p. Ric: ap Ric: ap gr: ap Mred: &c.
 374 *Meirionydd* : Mred: ap R. ap Iŷn ap Rys ap O. &c.
 375 *IL. idloes, kefn pennarth* : Morgan ap Iŷn ap morys &c.
 377 *IL. gwric* : Jankin morys ap Jankyn goch &c.
 „ Jankin ap Iŷn ap morys &c.
 378 *Keri—y ddol wastad* : p. Ric: ap J. ap Mred: ap Rys &c. 1575 .
 379 *Arwystli—IL. ddinam* : D. ap Edw: ap morys ap Iŷn &c.
kylllaith : p. D. kyffin o gatrín v3 Ric: ap Roger &c.
 380 *haer sws* : O. voel / einion ddistain / a chynddelw = p. J. er. ap
 gwrgenav &c.
 381 *y main—meifod* : p. Gr: ap O. ap lewys &c.
 383 *ymwythic* : Jeffre Johns ap Rob: offeiriad &c.
 384 *Maenol gr:—brynn adda* : hūw Bangor ap lewys bangor &c.

* "Sheriff of Shropshire, 1551."—W. W. E. W.

† "Sir H. Cholmondeley was born 1552, knighted 1588, died 1601."—W. W. E. W.

- 385 *yr wyddgrvc* : Gruff Jéuanes ap J. ap D. ap R. &c.
ysgeifoc : J. ap hŵ ap To: ap mwyndec &c.
 390 *Bodgadde, IL. Vel ymachallacth* : Gr: ap J. ap gr: lloyd &c.
 391 *ILyn* : Rob: ap W. ap Gr: lloyd &c.
ILcyn : Rolant ap To: ap hŵ ap morys ap gr: &c.
 392 Pirs hop ap olfir hop ap Jankin hop &c.
 John hwrd ap Ric: hwrd ap J. H. &c.
 393 Ric: ap J. ap To: ap Rys ap D. lloyd &c.
 394 *IL. llyfni* : Huw *meistr of art* ap Robert ap Edw: &c.
 396 Table of the desc^s of Tibod by (1) Ho: ap Tudŵr ap grono,
 (2) J. v'n ap J. gethin
 398 *Maelor saesne, wilynton* : Rondl lloyd ap Rondl lloyd &c.
 *403 Thomas arg: esgob IL. elwy [1561-73] ap D. ap Rob: ap D. &c.
 411 *Halchdyn yn Hanmer* : Rob: llwyd ap Rob: llwyd ap J. ap D. &c.
 415 *Pennal, kym: ystymanner* : Tho: ap Rys ap D. goch ap gr: &c.
 416 *Pennegoes—Pennrros* : Rydd; ap gr: ap morys ap D. &c.
 417 „ hŵ ap D. ap Rys ap Mred: ap J. &c.
 418 Guttyn Coch &c. Table in the hand of Rob: Vaughan.

MS. 139^{III} = Hen. MS. 112, Part iii. Index to Parts i. and ii. Paper; $8\frac{1}{4} \times 5\frac{7}{8}$ inches; 42 pages repaired throughout; in the autograph of William ILŶn; strongly bound in calf.

MS. 140 = Hen. 206. PEDIGREES OF SOUTH WALES FAMILIES. Paper; $8\frac{1}{2} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 388 pages, repaired throughout at the bottom inside corner, where the text is not infrequently imperfect; written† for the most part by William ILŶn, but a contemporary hand runs through the greater part of the MS., occupying sometimes a page or a portion of a page, and sometimes a few pages. The date of pages 8-357 is, inferentially, earlier than 1569; that of pages 372-77, by R. T. is 1573; and that of pages 358-67, by a still different hand, is probably somewhat later; in old leather binding with a new back.

There are two or three marginalia in the hand of Rys Cain.

3, 6, & 387 Index to place names in order of pages by ? Rob: Vaughan.
 4-5 Ow: ap Rich: is appointed to pay Edw: Oxwicke &c. . . xxv^s ij^d &c.

- 8 *Henwaw y XXIV camp* : 10 gwrolgamp / 10 / mabolgamp &c.
 9 *Glynn nedd* : R. ap J. ap R. ap Jankin ap R. ap hŵ &c.
vwch aeron : y Dr Vychan J. ap D. ap R.
 10 *kaer vyrddin* : arg: Tomas prior k. Vyrddin ap Morys ap O. &c.
 12 *Tir gwy* : Gr: ap J. ap gr: ap ho: melyn ap Gŵm gam &c.
 13 *Ty ddewi—mynyw* : Mastr J. talai ap J. llwyd ap J. &c.
 14 *Gwernan* : mastr hŵ ap Mred: ap To: ap D. ap gr: &c.
 17 *IL. dybia, Js kenen* : syr J. gwynn prelad ap J. ap henri &c.
 20 *Herast, kentyn* : Siarllys vychan ap Jams v'n ap water V. &c.
Brycheinic : syr Ric: vychan ap To: v'n ap watkyn V. &c.
 21 *Gwent* : syr water herbart ap wiliam arg: herbart &c.
 „ Morgan ap D. ap gŵm ap D. ap gŵm &c.
 „ W. ap J. ap Rosser ap J. ap gŵm &c.

* Pp. 403-10 belong to MS. 138 = Hen: MS. 111, and should come at the end of it.

† This MS. is evidently not a compilation but a direct copy of some other MS. as the writing is clear and fairly uniform throughout.

- 21 *Gwent*: Robart hopkyn ap ho: ap tomas ap gŷm &c.
 „ D. ap gŷm ap Morgan ap D. ap gŷm &c.
 D. ap ho: vychan ap Roeger ap J. ap grono &c.
- Brycheinioc*:
 22 J. ap gŷm vychan ap J. ap gŷm ap ŷn &c
 Jankin hafart ap thomas ap gŷm hafart &c.
 24 ŷn ap morgan ap D. gam ap ŷn ap ho: v'n &c.
 26 Tho: ap Jankyn ap Mad: ap Risiart fawr &c.
 27 Edw: ap gŷm ap J. ap Morgan
 28 J. walbi ap Jankyn walbi ap W. walbi &c.
 29 Hopkyn awbre ap Jankyn awbre ap morgan &c.
 30 J. ap Roger ap J. ap J. ap ffylip ap ho: gam &c.
 31 Ho: ap Morgan or fforest ap Res ap Morgan &c.
 Gŷm ap Morgan ap R. ap ho: ap D. ap J. ap trahayarn &c.
 32 Ho: ap gŷm ap ho: ap gŷm dew ap Ho: ap ŷn &c.
 36 To: ap Morgan ap O. ap mred: ap Ric: &c.
Gwent: Syr Water herbart ap argl: W. H. jarll penfro &c.
Nant bran: Ric: ap Ric: ap R. ap Roger ap J. &c.
 38 „ gŷm ap ho: ap morgan ap D. ap ho: &c.
 39 *kastell guis*: syr J. wgon ap m^r J. wgon hir ap syr Hari W. &c.
 41 *Brycheinioc*: ŷn ap Ho: v'n tad syr D. gam, a las yn Eginkwrt,
 and his descendants.
- 46 Watgyn vychan ap Tho: ap Roetsier vychan &c.
 49 *Glynn aeron*: Ryddj ap J. llwyd ap J. ap gr: voel ap gr: &c.
 52 *kaer wedros*: D. ap J. ap gr: ap D. ap ŷn &c.
 53 *Vwch kerddin*: ŷn ap gŷm llwyd ap gŷm ap gr: goch &c.
 55 *Myfenydd*: Kad: ogarrocc ap kad: vychan ap kad: fawr &c.
 56 *Sir Aber teifi*: p. ŷn ap kad: o garroc = Rys dv / J. dv &c.
 57 *J's kerddin*: J. ap ŷn ap D. o gorws ap ho: vychan &c.
y Deav: D. bwl ap gŷm ap gŷm ap Rys &c.
Gwidigada: Merched Henri ap gŷm ap tho: vychan &c.
 58 *y Deav*: Tangelwyst vj D. voethus ap trahayarn lluyd &c.
 59 *karedigion*: Gr: ap Ririd ap Edel vrych ap predvr peisswyn &c.
Aber gwili: Mastr W. ap J. ap Mred: ap gŷm ap R. &c.
 60 *kydweli*: p. Ho: ap gwallter ap gr: ap J. &c.
 62 *Bvellt*: Rikert ap Einion ap gr: ap Rikert &c.
 63 *Aber teifi*: Siankin ap gr: ap gŷm ap D. ap J. llwyd o gilgeran
Bvellt: Rikert ap Einion ap kad: ap kadwallon &c.
 64 *Trwm saran*: D. vychan ap ho: vychan ap Jankin v'n &c.
 65 *Brynn y beirdd*: J. ap Morys ap O. ap gr: ap nikolas &c.
Yrryder wenn: Gr: vychan ap Jankin ap ho: v'n &c.
 66 *Gelli las, glann llochwr, kornowllon*: W. ap Henri ap Jankin &c.
 67 *Ystrad tywi*: Mr J. ap henri ap R. ap J. ap gr: &c.
 69 Mr W. ap J. ap Mred: ap gŷm ap R. ap aron v'n &c.
Mynyw: Mr Lewys kantor mynyw ap D. ap R. ap gr: dew &c.
 71 Merched ŷn ap D. rrvddlan &c.
IL. dyfaeloc: D. ap J. ap henri ap J. ap gr: &c.
 73 *Brycheinioc, glynn tawy*: Trahayarn tew ap morgan tra: &c.
k. llion arr wysc: O. wann ior k. llion ap gr: ap J^r:
 74 *Y gelli ber yngwavn llwc*: J. ap R. (ap ph: ap Roesser &c.)
 76 *Massalec, tref ddegyr* „ Mr W.* ap J. ap syr Morgan &c.
 „ *gwern y klepa*: Ph: ap W. ap Morgan ap J. &c.

* "His will was dated 5 Augst. 1568, & proved 27 June 1569." Oct: morgan.

- 77 *Gwavn llwc* : J. kemais orr began ap J. K. ap Jams k. &c.
ll. leirw : Rol: kemais ap Jhon ap Jankin ap D. kemais &c.
- 78 *Gwen llwc, ykastell newydd* : J. ap harri kemais
- 79 *G. llwc, y krindai* : Jhon ap To: ap Edw: ap ho: &c.
- 80 " *y maes glas* : To: konias ap morgan k. ap W. k. &c.
kyfoeth mred : — Mr Rolant ap morgant ap tho: &c.
bod wellde : Mr Edmwnt ap morgant ap tho &c.
- 81 *Gwent is k.*, syr T. ap morgan o *benn y koed* (a ll. ystarn)
Sanghenydd ymorgannwc : Edw: ap lewis ap Ric: gwynn &c.
- 82 " *kefn mabli* : D. kemais ap J. ap Jankin &c.
Aber Hodni: ph: ap J. ap glm ap D. ap watgyn &c.
Saing Henydd—kelli gaer: Mathe ap R. vychan ap R. &c.
- 84 *Morganwc*: p. gr: ap R. ap D. ap glm ap meilir &c.
- 85 *Sir vynnwy*: syr Jarls herbart o *droya* ap syr W. H. &c.
- 86 *is kennen*: Lewys ap morgan v'n ap morgan ap R. &c.
Glann tywi: Lewys ap Jankin ap J. ap R. v'n &c.
- 87 *ll. dybie*: D. ap J. gwynn ap morgan ap glm &c.
- 88 *kefn is kenen*: J. ap J. ap gr: ap morgan ap gwallter &c.
- 89 *Mallaen—llwyn hot, ll. ymddyfri*: Ryddz ap R. vychan ap glm
- 90 *Hirfryn—Aber krychan*: D. gwyn ap ho: ap Ryddz &c.
- 92 *Ystrad gilerchan*: Ryddz gwynn ap D. goch ap Ryddz ap R. &c.
- 93 *Js kennen, ll. arthne tref rwch gwinon*: J. ap J. ap glm &c.
- 95 *Mallaen—ll. wrda*: J. ap J. ap D. ap J. ap gr: ap nikolas &c.
ll. ymddyfri: Einion ap R. ap Einion ap glm gwyn &c.*
- 96 *Ketheinioc—ll. gathen*: Harri ap R. ap D. hir ap morgan &c.
- 97 *Js genen—gwern gib, ll. Deilo*: J. ap Harri ap Ryddz ap To: &c.
- 98 " *ll. dybie, ll. deilo a glann tywi*: W. ap Ph: ap W.
- 99 *ll. Edi*: R. ap gwlhaved ap Einion ap llowarch ap mor &c.
- 102-3 " Gr: ap Rys ap syr gr: ap syr R. ap Tho: ap Gr: ap nikolas &c. Merched Gr: ap nik: = gwenllian &c.
- 105 *Kaervyrddin*: To: ap J. ap glm ap J. ap Eneas &c.
ll. gennyich, kyrnowllon: Morys ap O. ap D. ap gr: &c.
- 106 *kydweli, brynn y groes yn ll. elli, karnowllon*: O. ap Jankin &c.
- 108 *Tir Gwyr*: O. a D. gwynn = meis Morgan ap J. gwynn &c.
- 110 *Dinbych y pysgod*: Harri bared ap W. bared &c.
- 110, 172 *Penn bref, lledd† ychen*: W. ap Ho: ap Jankin v'n o gydweli
- 111 *ll. arthne*: D. ap J. ap harri ap J. ap D. ap J. &c.
- 113 *Js kennen—y bettws*: D. ap glm ap Jankin ap J. gwynn &c.
llethr kadfan ll. gathen, ketheinioc: D. ap J. ap glm ap To: &c.
- 115 *ll. llowddoc, gwidi gada*: D. llwyd ap gr: ap R. ap ffn &c.
- 117 *Bodlwsghw, kidweli*: Harri Morgan ap W. M. ior ll. deilo &c.
- 118 *llech dwonni†*: Morys ap R. ap morys ap O. ap gr: ap nikolas &c.
- 119 *ll. gathen*: Mr R. tho: ap syr W. tho: ap Ryddz ap R. &c.
- 120 *Talgarth*: J. vain ap To: fain ap J. vain &c.
Taly sarn, sir Aber teifi: Huv ap ffn llwyd ap D. ap ffn &c.
- 121 *Pentref Jeuan, sir bennfro*: To: ap mastr O. ap syr Siams &c.
- 122 *Arglwydd Towyn*, J. ap R. ap Ryddz ap Rys ap Mred: &c.
- 123 *Pant Howel*: syr siams ap W. ap J. ap To: ap gr: &c.
- 124 *ystrad towi*: J. ap henri ap R. ap J. ap gr: &c.
- 125 *Maenor gain—kastell moel*: Rys Ryd ap nikolas Ryd &c.
- 126 *Kayo—ll. sawel*: J. ap ho: ap J. ap Rys ap morgan &c.

* *llyfr brechfa*. See Pen. MS. 131.

† Altered into "llethr ychen" which is given in the ordnance map as "Llettyr ychen."

‡ Kidweli—"y plus pennaf o dad brynn y beirdd."

- 127 *Kayo*—*IL. sawel*: morgan ap To: ap Morgan vychan &c.
 128 *Rydodyn ynghayo*: D. ap ho: ap morgan ap Rys &c.
 129 *IL. Edi*—*ynys llochwr*: W. ap Henri ap Jankin &c.
 130 *ILadremor, IL. D. talybont*: W. ap morgan ap R. llwyd &c.
plas Gwilais, IL. deilo: D. ap J. llwyd ap To: ap R. &c.
 131 *kaervyrddin*: Gr: higwn ap hùw higwn ap J. H. &c.
 132 *Gwidigada*: merched Henri ap gîm ap To: vychan &c.
 135 *Bonedd gwyr kydweli*: Mr O. mikar *IL. ysmael* ap gwallter &c.
 137 *Kydweli*: p. Ho: ap gwallter ap gr: ap *ÿ. vychan* &c.
 142 p. Henri ap R. ap *ÿ.* ap gr: ap *fin voethys* &c.
 p. Bledri o *gynwyl Elwad* = Rys, Rydd; a Riwallon &c.
 143 Tair merch Gr: ap *ÿ.* sais ap Einion &c.
 144 p. Einion ap gr: ap *ÿ.* = D. /gr: /ac *ÿeuan* &c.
vwch aeron: p. *ÿ.* ap Rys goch ap *ÿ.* ap Rys &c.
 145 *Kydweli*: p. ac wyron gr: ap *fin* ap gwrnant ap kad: fawr &c.
 146 p. gr: ap kad: fawr = *ÿer. goch* /Ho: /henri /gwallter sais /a
 dav Ruffydd oedd ddav Efell—vn a roed yw vagv at gr: gethin a ffan
 ddaeth adref Ef a elwid gr: *gethin*, a ffan aeth i loegr i galwyd ef Gr:
 Dwnn. Dwnn yw kethin ynghymraec
 p. Trahayarn ap Gr: ap Kad: vychan (p. 156) ap *ÿ.* ap kad:
 147 p. Jankin vychan = ho: ap Jankyn o *benbref* &c. [vawr &c.
 148 p. ac wyron Gr: vychan ap gr: ap kad: vychan &c.
 152 p. O. ap Rob: *dwnn* = To: /gr: /elen &c.
 p. O. ap Mred: ap Henri dwnn = Harri Dwnn o bictwn &c.
 153 p. syr S. dwnn ap: gr: ap Mred: = syr Edw:/Syr gr:/Syr S. d.
 p. Henri ap gr: dwnn ap Mred: = Annes G. W. perod &c.
 157 *Brycheinioc*: p. Trahayarn tew ap morgan o wladus &c.
Tref y Twr: p. Mr Harri ap T. v'n o ann firogtwnn &c.
 158 p. Ric: herbart o gerrie ho: &c.
 159 p. syr W. Herbert o gowlbrwk o sian v3 W. gr: or penryn &c.
 160 *Gwawn lluc*: p. D. ap Morgan ap ho: o Elnor v3 Rob:
 rraglan o lys veirionydd [*sic*] a vorgannwc [*sic*]
Gwen lluc—*penn karn*: W. ap J. ap Morgan ap Jankyn &c.
 163 *Merthyr kynoc*: Watkyn /J. = p. Roesser v'n o Dalgarth
k. llion ar wyse: Rotssier ap Morgan ap Sion &c.
Sir Vynwy: Syrr Siarls Herbert o *droyaf* ap syr W. &c.
 p. gr: ap *fin* vwythys = Rys /sion /sioned &c. [niklas &c.
 164 p. Elidir ddv = gr: /R. llwyd /Ho: /*ÿ.* /Mred: /gîm, a Ph: tad
 168 *ÿs kennen, Tref gastell*: p. J. llwyd ap gr: llwyd ap Mred: &c.
 169 " Lewys ap Morgan vychan &c.
 170 " p. John Harri ap rrydd; ap To: ap gîm &c.
 171 p. To: ap *fin* ap Ow=meredydd &c.
 174 aeth m3 Mevrie trwyn gida D. bras o lathlvd
 176 p. Syrr Harri wgon = S. wgon hir /Harri W. o brengest &c.
 179 *Aber marlais*: syr Rys ap To: ap Gr: ap Nikolas &c.
 182 *Aber gwili*: Lewys ap To: ap J: ap R. ap *ÿ.* &c.
 187 *Gwent*: Syr To: ap Morgau ap Jankin ap ph: &c.
 " Mr S. ap syr To: ap [R]ob: ap Mred: ap ph: &c.
 188 *Ystrad ffin*: R. ap W. ap To: goch ap *fin* &c.
 190 *Kydweli*—*IL. gynnwyr, penn y ddevlwyn*: To: dv ap gîm
 192 p. D. ap To: ap R. o elen v3 To: dv &c. [ap To: v'n &c.
 194 *Y pevtvn ymrycheinioc*: *ÿ.* ap gîm vychan &c.
 195 *Evas*: To: ap J. ap gîm ap ho: ap gr: ap seisyllt &c.
 196 *Kae Ho*:—*Brycheinioc*: D. ap R. ap J. ap Roesser ap Ric: &c.
 pym merched bledwyn vachan &c.
 197 *ÿs kennen Tref gastell*: p. S. llwyd ap gr: ap Mred: ap R. ap gîm

- 198 *Barwn koedmor*: Rissiart mortimer ap O. M. ap *fln* &c.
Karedigion: D. llwyd ap *ŷ*. ap siankin ap R. vychan &c.
- 199 *vwch aeron*: Morgan ap Jankyn ap *ŷevan* &c.
- 200 *ll. gathen*: D. ap J. ap *gfm* ap To: vychan &c.
- 201 *ll. arthne*: Jankin ap D. ap J. ap *gfm* vychan &c.
- 202 *ll. ddaroc*: D. ap Henri ap siankin ap Henri &c.
- 203 *Gogerddan*: J. ap Ris't ap R. ap D. llwyd ap D. ap Ryddŷ
- 207 *Y gilvach wenn*: siankin ap D. ap D. ap ho: ap R. &c.
- 208 *kastell Howel*: To: ap D. ap *fln* llwyd ap D. &c.
- 209 *Pennbryn aber ynant*: Lewys ap D. ap Mred: ap D. llwyd &c.
- 210 *Pant ystreimon*: Ryddŷ ap D. ap Ryddŷ ap Tomas &c.
- 211 *Aber Teifi*: J. ap siams ap Gr: ap Ho: ap D. ap To: &c.
- 212 *Ty Ddewi*: argl: Risiart Esgob dewi ap D. ap grono &c.
- 213 *y kilgwyn*: J: llwyd ap D. llwyd ap gr: ap R. ap D. &c.
- 214 *Ystrad merthur—Kydweli*: Gr: Dwinn ap O. D. ap Rob: D. &c.
- 216 *Yradur*: Mr W. Mathav ap syr siors ap syr W. &c.
- 218 *lliwel*: Ho: gwynn ap To: ap Ryddŷ ap R. &c.
- 222 *Aber Tawy*: Syr Siors Harbart ap Ric: H. ap syr W. jarll P. &c.
- 224 Syrr To: ystradling ap syr Edw: ystradling &c.
- 226 *Penn llin ymorgannwoc*: Krvstor Twrbil ap Jankin T. &c.
- 227 Syr Ric: Krofft ap W. Krofft ap J. Krofft &c.
- 228 Syr J. Gr: ap syr To: ap syr Rys &c.
Pikdun: Mr W. ph: ap S. ph: ap syr To: ph: &c.
- 230 *Sain Nikolas ymorganwoc*: Roesser ap To: ap Rosser ap To: &c.
- 231 *Chwitnai*: syr Rob: chwitnai ap Ewstans ap syr Rob: &c.
- 232 *Talgarth*—Syr Roesser vychan ap syr W. vychan &c.
- 234 *Aber bran*: J. gams ap J. gams ap *fln* &c.*
- 235 *Y dref newydd, A. Hodni*: J. gams ap Edw. gams ap J. &c.
- 237 *Brycheinioc*: Ph: ap J. ap *Gfm* ap D. ap syr Watgyn &c.
- 238 *ll. Triddid ymorganwoc*: J. Bassed ap To: based &c.
- 239 *Morganwoc*: Jams To: ap Jankin ap J. ap *ŷ*. &c.
- 241 *ll. Sanwyr ymorganwoc*: S. Gwyn ap S. G. ap Jankyn &c.
- 242 *Y ras ymorganwoc*: J. karn ap Ric: karn ap Ho: &c.
- 245 *Ysger lochurs*: Rissiart lochwr ap watgin L. ap Ric: L. &c.
- 246 *Yr adur vawr*: Sioned v₃ To: ap ph: ap adam v'n &c.
- 247 *Morganwoc*: Gwenllian v₃ D. ap *gfm* g. D. ap Mathav &c.
- 248 p. syr Edw: ystradling ap syr To: ystradlin &c.
- 249 *Morganwoc*: W. based ap W. based ap siankin &c.
- 250 " Syr water ysgwl ap To: ap D. llwyd &c.
Aber Teivi: Gwion bennarw ap Gwion sais &c.
Blaen trenn, ll. y byddair: Rys ap D. ap To: ap D. &c.
Ho: melyn ap *Gfm* Gam ap Ho: vychan ap Ho: &c.
Morganwoc: J. ap R. ap Jankin ap Rys &c.
- 251 *Gwent*: Syr D. gam ap *fln* ap Ho: vychan &c.
Brycheinioc: *fln* ap Ho: vychan a briododd Mawd v₃ *ŷ*. ap R. &c.
Grono Goch ap meilir ap Gwrgenav vychan &c.
Brycheinioc: Einion ap Jago ap Gr: ap Eidde &c.
Talgarth: p. Roesser vychan o Siwan v₃ Rob: argl. witnai &c.
- 252 & 289 p. syr D. Gam o Wenllian v₃ *Gfm* ap Ho: &c.
- 253 *Morganwoc*: Syr siors mathav ap syr W. mathav &c.
- 255 " Paen Turbervil arg y koety &c.
- 256 " Rob: gamais ap Syr To: &c. arg: y koety heddiw
- 258 *Sieb seid ynghaer lwdd*: Hopkyn Powel ap To: ap Hopgyn &c.

* With additions from "llyfr D. ap John ap Hari."

- 259 *Dinefwr*—*y dref newydd*: Mr Gr: ap R. ap syr Gr: ap syr R.
 262 *Kelle gaer*: Mr Hari ap To: ap syr sion marchoc &c. [ap T.
 263 *Pont y wal*: Roeser Havart ap Jankin Havart &c.
 264 Lewys *Morganwc* p.* ap Ric. p. ap R. p. ap J. ap Ho: ap R. v'n
 ap R. voel ap R. goch ap Rikert ap Einion ap gollwyn &c.
 265 *Evas*: To: ap Lewys ap J. ap gfm ap Ho: &c.
 266 *Yfforest*: Ho: ap morgan ap R. ap Morgan &c.
 267 Gwilim ap Morgan ap Rys ap Ho: ap D. &c.
 268 *kymwd mab Elvyw*—*Penn karec*: D. ap Einion ap D. ap J. B.
 269 *Pentref y kun, IL. nant y gof, Pedidioc*: J. ap O. ap D. ap
 270 *Brodorddyn*: syr Ric: vychan ap To: vychan &c. [gfm &c.
 271 *Y deav*: Elidir / Trahayarn = meis Dyved ap kadifor &c.
 Tregaron: Siffre velyn mab klement baker a ddaliodd gr:
 " p. J. klement, Rob: klement &c. [llwyd &c.
 273 *Aeron*: Mred: ap J. ap R. tad J., tad D. llwyd ap J. llwyd &c.
 Glynn Aeron: Mred: / gr: = meis kad: vantach &c.
 274 *Kayo*: Gr: vychan a Ho: gam = meis D. ap mevric goch &c.
 Einion / R. / Ph. / Esgob ili = meis Ho: ap kadwgan &c.
 275 *Bvell*: Morgan a ph: = meis D. vychan ap D. ap ffn &c.
 276 Syr Rob: of acton oedd nai vab chwaer i syr Rob: o Jal &c.
 Penvro: Mred: ap To: ap ffn ap O. ap Mred: ap O. &c.
 277 *Y deav*: Rys llwyd ap Rys ap Rikart ap ffn ap R. chwith &c.
 278 *Brycheinioc*: To: ap Gwalter Havart ap Jankin hafart &c.
 279 *Y deav*: Madoc ap Ho: ap madoc ap trahayarn &c.
 280 Argi: *Tal y llyn* = S. ap Ho: ap gfm [ap] To: ap gr: ap O.
 282 *Sir Hen ffordd*: Sir J. Prys marchoc vn or kyngor ap R. ap
 gfm gwynn . . . ap Einion Sais = iach *Talgarth*
 Glynn Tawy: J. ap Gfm ap D. ap gfm ap D. ap Mred: &c.
 283 *Brycheinioc, y kaerav, phwyf Jevan*: Ho: ap Roesser ap T. hir
 Aber Hodni: IL'n ap To: ap J. ap Morgan ap syr D. gam &c.
 284 *Brycheinioc*: Watgyn vychan ap Tomas ap Ryddj &c.
 285 " *IL. vihangel vechan*: Ho: ap gfm ap ho: &c.
 286 *Morva gwent*—*is koed*: J. Gams ap J. ap watgyn &c.
 Porth gwynn—*gallt brengu*: Wallder ap Morgan &c.
 Gwent: J. ap Morgan ap J. ap Morgan ap syr D. gam
 287 *Pennederyn*: Ph: ap R. ap Jankin ap ffn ap gfm &c.
 Gwent: Ho: ap D. ap J. ap R. llwyd penkerdd
 288 *Brycheinioc*: Jankin Goch ap Ric: ap ffn &c.
 IL. dyvaeloc: syr To: Gr: person ap gr: ap ffn &c.
 Ystrad vellte: IL'n ap gfm ap ffn ap gfm gwynn &c.
 " J. ap Hopkyn ap J. vychan &c.
 289 *Brycheinioc*: p. Einion sais = Rys / Ho: / D. llwyd / Mred: &c.
 Gyveni: Jams Gwnter ap Gwatgyn gwnter ap W. G. &c.
 290 *IL. daf*: To: ap Edw: Lewys ap Ric: gwyn
 291 *Tref y delyn, Maesyvaidd*: D. ap R. ap Meiric ap Mred: &c.
 292 *Maesyvaidd*: W. Hobi ior berwar ap To: hobi &c.
 293 Mathias ap O. a briodes Dyddgv v3 D. ap O. ap Mred o dref
 Rikert ynghenarth &c. . . T. bowen brawd mathias &c.
 294 *Brycheinioc*: Gr: ap ffn ap gfm gwynn Telynior
 295 *Maesyvaidd*: Ric: hobi o vadlond a stivyn hobi &c.
 297 *Misgin ymorgannwc*: p. y bach ap gwithvoed = gr: goec &c.
 Saing henydd " Mad: ap Ho: melyn ap gr: &c.
 298 *Sir benfro*: Arg: fferis water ap John &c.

* This p. stands, apparently, for *penkerdd* or *prydydd*.

- 299 *Sir Gaer—Gwidigada* : Gr: ap R. ap ffn ap D. &c.
Kynnwyl Gayo : Ryddz ap gfm ap morgan &c.
300 *Koedmor* : J. Mortimer ap Jamys M. ap Ric: M. &c.
301 *Karoc* : Reinallt ap Jankin llwyd &c.
302 *Aber Maed* : J. llwyd ap J. ap lewys ap ffn v'n &c.
303 *Y Krevddwn* : Morgan ap D. llwyd ap morys ap Jankin &c.
304 *Glan Leri* : J. vychan ap Ryddz ap Rys &c.
305 *Y Krevddyn* : R. ap D. ap Jankin ap J. &c.
306 *Kelli gadrod, IL. gyndeyrn* : Hüw llwyd ap To: ap Rob: &c.
307 *Glann Gwendraeth* : D. llwyd ap Rob: ap gr: ap D. &c.
308 *Plas Rws, Penmark, Morgannwc* : Hüw ap J. ap J. ap Gr: &c.
309 *Is kenen* : p. Ryddz ap J. llwyd v3 J. ap gr: ap O. &c.
310 *Keintvn* : Siarlvs vachan ap Siams ap watgyn v'n &c.
311 *Penn y koed, Gwent* : Syr To: ap Morgan ap syr W. varchog &c.
312 *kastell Gevail ynghoedmor* : S. mortimer barwn koedmor &c.
314 *Morgannwc* : Syr R. mawnssel ap Jankyn mawnssel ap ph: &c.
320 *llwyn Jer: Sir Aber Teifi* : Watgyn ap To: ap Rys ap lewys &c.
321 *IL. fihangel ynystrad* : D. ap J. ap gfm ap J. ap ph: &c.
323 *Penn y wern, klwt siak, ystrad* : D. llwyd ap Morgan v'n &c.
324 *Bwlch Einion yngenavr glynn* : Javan ap Jankyn ap ffn &c.
328 *IL. vair glvdoge* : D. ap J. llwyd vachan ap D. ap ffn &c.
329 *IL. bedr pont ystyfn* : To: ap Gr: ap J. ap D. ap ffn &c.
331 *pant y Betws, Betws Jevan* : D. llwyd ap Gr: ap Mred: &c.
332 *Gwernan* : p. D. ap tomas ap D. = Rys / Gr: / ho: &c.
333 *llwyn Davydd* : Hüw ap to: ap adam ap J. &c.
334 *kaer wedros* : D. ap Harri ap To: ap ph: &c.
335 ,, D. ap To: goch ap R. ap Jankin &c.
336 ,, *kenarth* : Jankin ap Morys ap O. ap ho: &c.
338 *Harstwn* : syr John perod ap Tomas perod ap syr O. P. &c.
340 *Meilienyd* : Huw lloyd ap J. lloed ap D. llwyd &c.
341 *sir Aber teifi* : Jamys ap morys ap ph: ap D. &c.
343 *Kil yssant* : D. lloyd ap O. ap syr Tomas Ph: &c.
346 *Eslebeds* : J. barlo Esq ap Roger b. ap W. barlo &c.
347 *Tref garon* : To: ap J. ap D. ap Mad: ap ho: &c.
350 *Kantor* : Mastr syr To: ap Rys kantor ap J. ap gr: &c.
351 *IL. ystyffyn* : To: lloyd ap Jankin lloyd ap morys lloyd &c.
352 *Kric Howel* : Edwart Herbert ap watgyn H. ap W. H. &c.
354 *Gwent—IL. Deilo y berth olav* : Watgyn ap morgan o benn y
355 *Saingenydd* : ffn brenn ap gr: ap ffn hagr &c. [klawdd &c.
Morgannwc : To: ap syr tomas ap syr John ap syr leision &c.
356 p. Jestin ap gwrgant = karadoc / kyn: &c.
358 Syr Edw: manssel marchoc ap syr Rys ap siankin &c.
365 *Tir Jarll* : Thomas ap Ho: ap sion ap hopgyn ap ffn &c.
368 *Morgannwc* : Leision ap Rys ap J. ap gfm &c.*
370 *Aber hodni ymrycheinioc* : J. ap lawrens ap gfm ap ph: &c.
372 *Gohelyth Glyn nedd* : Rich: ap Tho: ap Griffyth go3 &c.
373 *Glyn Nedd* : Rys ap Jankyn ap R. lloyd ap ffn &c.

MORGANWG:—

- Glyn Nedd* : Rys ap Rich: ap Rys ap John ap Rys &c.
374 *plwyf ynys avan—rwngNedd ac avan* : W. ap Gwallder ap W. &c.
IL. Dw : J. arg: IL. dw ap J. ap Tho: ap D. &c.
IL. Hari : W. Gibwnn arg: IL. hari a chastell esgwrla &c.
375 *Gohelyth Rws* : Hyw argl: IL. quian ac vn or iv esgolhaig or
channcery o Lyndain ap J. ap J. ap Gr: &c.

* gann Domas ap ho'l o dir yr Jarll y kad hynn. [W. llŷn].

375 *Gohelyth y Cradogiaid*: Margret merch Syr Mathew Cradog argl: Corneli, Tre garvntlo, y dre newydd, cogann pyll, lecwydd a denys powys, g. Ric: Harbart o eyas &c.

376 Ph: Cradog o gwrt y ryd hir o dir y *Crumwel* arglwydd Llangynydd mab J. gwyn eradok &c.

377 *Ragllaw y traithir pa vodd y gwneler ink*: kymer hanner pwys y bynt or gals &c.*

MS. 141 = Hen. 482. PEDIGREES and HERALDIC DEVICES, mostly coloured and in the autograph of WILLIAM ILŶN. Paper; $6\frac{1}{2} \times 5$ inches; 130 pages; bound in calf.

This manuscript is imperfect in many parts. According to the original numbering folios 3-7, 9-10, 12-30, 27-65, 74-83, and 88-96, are missing.

Pages 1-2, 12-14, 16-17 contain entries by Rys Cain; pages 48-9 are in the same hand as Pen: MS. 138. There are a few insertions and additions by other hands.

- 1 *Arddwy*—*IL. enddwyn*: p. lewys ap gr: ap Edn: &c.
- 2 *karrec yn llyn*: p. Rob: karrec o gatrín v; Ris^t ap J. &c.
- 3 Index to names beginning with R, S, T, W, L, O &c.
- 9 *Penngwern*—*IL. wnda*: Húw ap W. ap Mad: ap J. &c.
- 12 *Kydewain*—*Minafon*: J. ap R. wynn ap gr: &c. . 1588.
- 13 *Gwrddi*—*sir ymwythic*: Rich: Draper ap Tho: Draper &c.
- 15 *Table of the descendants of D.* ap ho'l
- 17 *IL. vuch llynn*: J. ap Edw: ap R. ap D. ap J. V'n &c.
- 18 *Brynn Tangor*: S. wynn ap Roger ap S. Wynu &c.
- 20 *IL. gerniw*: p. J. lloyd ap D. ap Mred: &c.
- 21 *Boduel*: S. wynn ap húw ap S. ap Mad: &c.
- 24 *kefn amwlch*: S. ap gr: ap S. ap gr: ap D. vychan &c.
- 25 *Y wern fawr*: Rob: ap S. ap R. wynn ap D. &c.
- 26 *Madryn*: To: madryn ap gr: ap To: ap S. madryn &c.
- 27 *Y llwyn dyrys*: Ric: vychan ap R. vychan ap W. V. &c.
- 28 *Myllteyrn*: Edw: ap Roland ap Rob: ap R. ap ho: &c.
b. Ymwythic: Nikolas (pyrser) ap Ric: ap Ric: ap To: &c.
c. (Esgob manaw heddiw 1606 yw mab Ph: ap gr: &c.)
- 29 *Y helynennav*: Sr W. ap morus ap Elissav ap morys &c.
- 32 *Brynkair*: Elissav ap Rob: Wynn ap J. &c.
- 33 *Y Bettws*: Rob: vychan ap Rob: ap gr: &c.
- 34 *Ystyn kegid*: J. wynn ap O. ap J. ap O. &c.
- 36 *Y berkyn*: Ho: vychan ap ho: ap Mad: ap R. &c.
- 37 *Y gwnfryn*: J. ap Ric: ap gr: ap J. ap grono &c.
- b. Aber gelav*: Pirs ap J. wynn ap O. ap gr: &c.
- 39 *ILech eiddior*: Rob: ap Ric: ap Rob: ap ho'l &c.
- 40 *Y kernioce yn hiraethoc*: Rob: wynn ap Rob: gethin &c.
- 44 *Ysgeifoc*: J. ap W. ap J. ap D. ap Jthel vychan &c.
- 46 *Elýs wyn* ap J. ap Jthel ap D.
- 48 *Yrowydd*: Syr tho: hanmer ap Syr tho: hanmer &c.
- 51 *Y koed ty ynhegaingl*: To: ap harri vychan ap ho'l
- 52 *Y plas Tec*: J. trefor ap Rob: trefor ap J. &c.
- 53 *Ednop*: Ho: ap Ric: ap ho: ap gr: &c.
- 55 *Ynys y maengwyn*: John Wynn ap Wmffre ap ho: &c.
- 56 *IL. vendigaid*: Hvw ap J. ap ho'l ap gr: &c.
- 57 *kein meirch*: W. ap Reinallt ap Mred: ap Gfm &c.

- 58 *Ystrad alŷn* : S. Wynn ap gr: ap D. llwyd &c.
- 59 *Main gwynedd* : To: ap Reinallt ap gr: ap ho: &c.
- 61 *Y. alŷn* : ʃthel wynn mab nikolas ap gwynn &c.
- 62 *IL. sannan* : Mred: ap gronw gethin ap D. llwyd &c.
- 63 *kesail devnant* : J. ap morgan ap gr: ap Einion &c.
- 64 *y graean llyn—IL. drillo yn Ros* : Morys ap hŷw ap W. &c.
b. Harston—penfro : syr J. perod ap to: p. ap syr O. perod &c.
- 68 *Trygarn ymon* : Rys ap Rys ap D. ap Edn: &c.
- 69 *Llechryd—kym: lliwon* : Lewys ap ho'l ap ʃer: &c.
- 70 *Y dref wenn* : Morys ap J. ap Rys ap ho'l &c.
- 71 *Llechylched* : Hŷw ap S. ap ʃin ap D. ap hwlkyn &c.
b. Lliwon : ʃin ap D. ap ho: ap Tegwared &c.
- 72 *Malldraeth* : O. ap Hŷw ap O. ap meŷric &c.
- 74 *kymwd Menai* : Rissiart ap D. ap hŷw ap Morgan &c.
- 76 *IL. vigel* : Rys ap W. ap ʃin ap ʃ. ap Gr: &c.
- 78 *Y drysglwyn* : S. ap Gŷm ap R. ap Tŷdr ap ʃin &c.
- 79 *Bodavon ymon* : Gr: ap D. ap Jhon ap hwlkyn &c.
b. llestyn wallon yn IL. silin : Lewys ap Rob: ap ʃin &c.
- 80 *Trer bardd ymon* : IL'n ap Tŷdr ap ho: ap kyn. &c.
- 81 *Hersedd* : Edw: llwyd ap Rob: llwyd ap Edw: &c.
- 83 *Eŷtyn* : Siams Eŷtyn ap hŷw Eŷtyn ap O. &c.
b. plas kad: ymaelor : Edw: ap John ap D. ap Rob: &c.
- 84 *Morgannwc* : syr R. mawnsel ap Jankyn M. &c.
- 85 *Byw mares ymon* : syr Ric: bwkle ap syr Ric: B. &c.
- 87 *Maesmor—Dinmael* : Rob: wynn ap Rob: ap gr: ap Rys &c.
- 91 *Penn mynydd ymon* : Ric: O. ap Ric: ap O. ap Tudŷr &c.
- 92 *Gloddaitth* : To: mostŷn ap Ric: ap ho'l ap ʃ. V'n &c.
Kymwd lliwon
- 93 *Prys addved* : W. lewys ap hŷw ap John &c.
- 94 *Bodychen* : J. ap R. ap ʃin ap hwlkyn &c.
- 95 *Y chwaen* : J. ap J. ap gr: ap ʃin &c.
- 96 *Tref ʃer:—Bodedryn* : Morys ap Morys ap gr: &c.
- 97 *Traffŷll—llechylched* : Rob: ap ʃ. ap ho: ap kwnws &c.
b. Harston : syr J. Perod ap tomas p. ap syr O. &c.
- 98 *Kydewain* : J. prys ap Mathav goch &c.
- 100 *aber bychan* : R. ap morys ap O. ap ʃ. Blenav &c.
b. kegidfa : Wmffre ap J. wynn ap gr: ap Reinallt &c.
- 101 *Penllyn* : Morgan ap J. ap ʃ. ap R. ap ʃ. &c.
b. syr gaer arvon : Hŷw ap W. ap ʃ. ap D. bangor &c.
- 102 *Dinbych* : Hŷw dreies ap To: dreies ap Rob: dreiwrst &c.
b. Hirdref vai, mon : J. wynn ap ʃ. ap J. ap Mad: &c.
c. Y kelynenav : Dokdor Elis siams yw ef ap elisav &c.
- 103 **klt y vedwen* : To: ap Reinallt ap W. ap D. &c.
- 104 *Ystryd alvn* : Rys ap R. ap ʃ. ap ʃ. &c.
b. Myvyrian, k. menai : Rissiart ap Ryddz ap D. &c.
- 108 *Twr kelyn—tref y brawd* : ʃin ap Tŷdŷr ap ho'l ap kyn: &c.
k. lliwon—IL. vaeloc : Reinallt ap W. ap tŷdŷr &c.
- 109 *”* Rys ap ʃin ap ho'l ap gr: &c.
b. k. Tindaethwy : ʃ. llwyd ap R. ap ʃ. ap pgŷm ap ithel &c.
- 110 *Twr kelyn* : J. paris ap To: ap gr: ap syr W. &c.
Towyn : p. D. lloyd ap hugh = John / hugh / mari &c.
- 111 *Twr kelyn* : p. D. ap kyn: = D. / gr: a thŷdŷr &c.
b. Bodavon : To: ap R. ap W. ap D. &c.
- c. ystvn llyn* : p. To: ap Rys ap ho'l &c.
- 112 *llys dŷlas* : To: llwyd ap D. llwyd ap D. ap gŷm &c.
b. Penbol—Twrkelyn : D. ap R. ap gŷm ap ʃ. &c.

- 113 *Tal Ebolion* : Rol: moel ap gŵm moel ap J. ap J. Moel hen
 b. " To: bwkle person *IL*. Ruddlad, *IL*. y ddevsant &c.
c. Tindaethwy—pentraeth : D. llwyd ap O. ap R. &c.
 114 *IL. gefni* : Rol: ap W. ap Rol: ap W. &c.
 b. *Arianell ymon* : J. ap J. llwyd ap ſſn &c.
 115 *gornant—IL. vachreth* : Rob: bwkle brawd To: vchod
 b. *Tal ebolion* : J. ap ho'l ap ſſn ap ithel &c.
 116 *IL. vwroc* : Ric: ap morys ap R. ap ho'l &c.
Tal ebolion—k. gybi : J. ap O. ap ſſn ap hwlkyn &c.
 117 " *J. ap D. ap Mad*: ap ho'l ap D. &c.
 " *k. gybi* : Rob: ap gr: ap ho'l ap ſſn &c.
 118 *IL. vwroc—bod gymais* : Mred: ap gr: ap grono &c.
manachdy—howrnwy : Rob: ap gr: ap R. ap Edn: &c.
 119 *Tal ebolion—* " Rob: ap J. ap gŵm &c.
Vcheldref : Rys ap ho'l ap Rob: ap ſſn &c.
 120 *k. maldraeth—Tref veilir* : O. ap J. ap R. ap J. &c.
 122 *IL. vechell* : Hŵw ap ſſn ap Mred: ap Rys &c.
kaer degoc : W. ap Morgan ap gŵm ap Mred: &c.
 123 *IL. badric* : W. ap Rys ap gŵm ap ſſn &c.
 124 " Rys ap syr D. ap R. ap ho'l ap ſſn &c.
 " *Tref y gof* : J. ap Ric: goch ap hŵw &c.
vchel dref : Rob: ap morys ap R. ap ho'l &c.
 125 *Bodavon—T. kelyn* : Gr: ap D. ap J. ap hwlkyn &c.
k. menai—Rossur : Ric: ap D. ap hŵw ap Mred: &c.
Twr kelyn : Rys ap D. ap J. ap D. ap W. &c.
 126 *Mon* : Rys Gr: ac J. er: meib ho'l y fardd [=y farf] &c.
 127 *Twr kelyn* : Tŵdŵr ap ho'l ap Rys ap To: &c.
 128 " *llys llwydiarth* : R. ap D. ap R. ap D. &c.

MS. 142 = Hen. 110. *ILYFR ACHAE TREVOR o DREFALUN* etc. in the autograph of Wiliam *IL*ŷn. Paper; $8\frac{1}{2} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 128 pages; written in 1569 (p. 26); bound in calf.

1-4 Rough sketches of shields

5-21 Index to proper names

22 Table of the descendants of Ric: Harley

23-4 Fragment of a leaf

25-109 *Tref alvn* : J. Trevor ap J. T. ap J. T. ap Ric: T. ap John Trevor hen ap *Edw: ap Dd: &c. The maternal ancestors follow at very great length.

There are marginalia by R. Cain, and insertions in the same writing as the principal hand in Pen: MS. 129 (pp. 62, 74, 102, 104). It would seem that Rhys Cain attributes this to *llaw Edw: ap Roger* (p. 39).

110 Arvav John Trevor Trevalvn Esquier, and Mr T. Tanad

112 *krogen yn Edernion* : Morgan ap tomas ap ho'l† &c.

114 *Pentref aeron* : To: lloyd ap J. lloyd ap D. lloyd &c.

119 *Wyley* : Rolant lakyn ap Ric: lakyn &c.

120 Gwaer dyn or dŷlyn diles a fagai lydfegin hen sarffes
 Neidr arw i grain nid ir gwres oer o fewn ar i fynwes [? aR. Cain]

b. Gwir gwir a hauwir hanes // dihareb a dihirwch gormes
 Gwae a fac neidr lidwac les drwyn vain a dry / n / i rŷuwes a W. llyn

c. y dref lydan : Wmffre ap Roesser ap J. wyn &c.

121 †*Towyn* : Hari salbri ap Mr To: S. ap T. S. &c.
 Gr: lloyd ap D. ap gr. ap mad: &c.

* "Obitus edwardi ap D. in festo evangelisti a°. dñi M cccc x." W. W. E Wynne

† "kopi o law gŷtyn Owain ymbias Crogen" (p. 118).

‡ In different hands.

- 122 *p. Ris wynn ap hugh ap R. ap ho: o *mossoglen* 1574*
 b. Table of the descendants of syr Tûdur
 124 *Tir gwyr*: Mr prys syr D. yw ef ap R. ap J. &c.
 b. *Glan hafren*: To: lloyd ap gr: vachan &c.
 125 *Gwalltyn gwrddi*: Ric: Draper ap To: draper &c.
 126 *Y mydl*: Shield device &c.
 128 *Roddiad nattiriol oddiwrth ddûw ac ni ellir i dysgu*: klywed dan y dwr y peth a ddoeter a medru lleisiaw dan y dwr &c.

MS. 143 = Hen. 458. PEDIGREES. Paper; about 8 × 5½ inches; 52 pages, all more or less torn—interleaved throughout; second half of the xvith century; bound in leather.

This MS. is in the same hand as Pen. MS. The name of *Grace Jones* occurs on page 1 (see Pen. MSS. 18 and 57), and that of *John Lewys* on page 15.

- 1-3 Thickly gall stained and partly imperfect.
 4 Tri lle yr aeth gwynedd ar gogail &c. ||
 5 || *A description of the arms of Ifflemin gwenno, Dalaber, Twrbervil, Barklos, y Gamais, ystradling, Bwtler, argl: IL. dochav, Braygan, Kemais, and Maliffawnd.*
 6 & 49 Tri lle y kad bonedd ac anvon[edd] heb na mam na thad yddynt . . . ac yny nef y dechroyayd bonedd &c.
 7 *Gwehelyth dehaybarth*: Rys ap gr: ap Rys ap tewdwr &c.
 Gr: Maelor ap O. vychan ag elisse &c.
 8 Ho: ap J. ap O. ap trahaern ap kradoc &c.
 kadwallon ap Madoc ap kadwgan &c.
 p. bleddyn ap kynvyn = Madoc / rrit &c.
 9 *Gwehelyth Mamav*: Mam Gr: ap kyan &c.
 10 *Maibon kymedda wledic* = Pibiawn &c.
 12 plant yr argl: Rys = Gr: &c.
 18 Syr gr: llwyd ap Rys ap gr: &c.
 19 Syr W. gr: ap syr W. ap syr W . . . ap ednyfed vychan
Y rrosseriait: Syr rrosser ap rrosser hen &c.
 20 festin ap gwrgan ap Jthel ap morgan &c.
 20 & 37 *Y mathiaid*: D. ap mathav ap J. ap gr: &c.
 21 *O. y glynn* ap gr: vychan ap gr: &c.
 22 *Brychainoc*: Syr D. gam ap ffn ap ho: vychan &c.
 p. kaw o brydain = dirmic &c.
 23 p. llywar[eh] hen = Gwynn, pill &c.
 p. Yrien ap kynvarel = O. / Rvn &c.
 24 p. gorwst ledlwrh = Meirchion gyl
 b. p. kynvarch oer = llew / aron &c.
 c. *Morgannwc*: J. ap Rys ap Jankyn &c.
 d. *XV llyth gbyneð*: Hwfa ap kynddelw &c.
 30 Kadwallon a fer: maibion llwarch ap pran &c.
 Hennrri ap hennrri ap emwnt &c.
 31 *Swydd gaer*: ffn voethys ap ffn ddy ap Owain &c.
 32 *y tywyn*: Ryddz ap Rys ap Mred: ap O. &c.
 b. *hidweli*: syr J. dwnn ap gr: ap Mred: &c.
 c. llawdden ap fer: ap ychdryd &c.
 d. *y kreyddyn*: Dinawal ap aelaw ap Alssar &c.
 e. *Sainhenydd*: Ryn ap Sayssyllt ap kynvyn &c.
 33 Harri sant o winssor ap harri bymet &c.
 34 Arthyr ap ythyr ap kystenin &c.
 35 *Ach* syr Rys ap thomas ap gr: &c.

- 38 *Ilmya enwaw y milwyr* : Lawnsstot dy lac, Galath &c.
 39 *Marchogion y vort gron* : Kattwr jarll kerniw / Erbin &c.
 40 *Maissgin* : maibion y bach ap gwaith voet &c.,
Sainhenydd : Madoc ap ho: velyn ap gr: &c.
 41 Maibion gadvan ap Jago ap beli &c.,
 43 Paen turbervil argl: y *koetv* &c.
 44 Merched hopgyn ap ho: ychan &c.
 46 *Arvau y hŏnkŏberŏyr a vyant ymorganwoc* : Jarll y clar, ysbensser.
 47 *Maibion rrodrri mawr*, ac eidwal voel.
 49 *Gwehelyth ssaint ynys brydain* : Dewi ap ssanek ap karedic &c.

MS. 144 = Hen. 419. POETRY, PEDIGREES &c. Paper; $7\frac{7}{8} \times 5\frac{3}{8}$ inches; pages i-xx, 1-294, dog-eared with a few imperfect at beginning and end; xviii century; in old vellum covers, all torn.

There are many hands. Pages xix, 294-275 belong to 1624 (p. xx); the poetry of pages 1-81, 238-64, was written circa 1640 (pp. 81, 248); most of the pedigrees of pages 83-166 belong to about 1653 (p. 151). The rest of the MS. is later and in several hands including that of John Davies of Rhiwlas. This MS. belonged to Edward ap Dauidd* (pp. 248, 293). The name of Gwen Gruffyth occurs on p. xvii (see p. 269 below). It has also the names of John Reynolds de Oswestry (p. 240); Morgan Jones, 1740 (p. 67); Rev. W. Wynn, Rector of Llan gynhaval [died 1760] (p. xvi); John Prys his book (pp. 141, 272). There are very many entries in the hand of John Davies (see MS. 145 below) giving in particular the dates of those buried in his time at Llansilin, &c. The following note also occurs on p. 41:—"Thomas Morris of Rhiwlas and Mary Howel of the same in the county of Denbigh maketh oath that katherin vj Evan of Rhiwlas . . . lately deceased and buried in Llansillin church the 14th of January 1678 was [not] wrapt in any shirt, shift, sheet, or made or mingled with flax hemp or any other then what is made of sheeps wool only nor in any coffin lined or fac'd with any other thing whatsoever but sheeps wool onely." Dated the 20th January 1678. Cf. Graham's *Social Life of Scotland in the 18th century*. 1899.

i Index to Pedigrees by John Davies followed by Pedigrees.

xvii Latin couplets, &c.: xviii Heraldic devices.

xx The Salopians doe morne and weepe

to see the plague vnto them creepe . . 1631 . &c. *Rich: Wynne*

- 1 *Ho: ap O. ap ho'l*: Y *Llew* / n / dirwyn llawen doraidd . . .
 ywch i ffen o chaif einioes *Owen gwynedd*
- 5 *To: ap ho'l*: Y dyn arryw da n yr had
 Rag gwr a fv ragor fawl *Anon*
- 8 Blin yw karchar ar bar llei bydd a chlefyd &c. *"*
- b. klowais nyd gwaglŏais ffel gwywgloch y bore &c. *"*
- c. Marie lloer am avr y llin
 tv gelynin teg lanwaed *"*
- 9 *Y Dr S. D.*—Yr haelaf ai / n / rreolwr
 bo r/ hael yn esgob ai rhodd *S. klywedog*
- 13 *Y morys ap Robert o Langedwynn*
 O Bark hoffwaed brig kyffyn
 foch iechyd i fyw chwech oes *Rys kain*
- 17 *Y Roger kynaston*: Pa wr addfed pvreidd fawr
 ach galw / n / ywch wrthych glin avr *D. ap Siankin*
- 21 *Mar: Morys ap To: 'yng hor ll. rhaidr yng hydd'*
 Diwin yw isdad einioes dyn
 a ro oes hir ir hai sydd† *Anon*
- 25 *Y forvs ap ho'l*: Klymv rwyf klo mawr afael
 kant o fyrych kenyt a fo† *Rys kain*

* See Pen. MS. 145 below.

† After the above Cywydeu is written *ex per me Ricum; Wynne*.

- 30 *Y forws ap Mred: ap Jevan ap Rys ap ho'l* .
Tyfodd gras difas bod dydd o fowredd . . .
att fod grisd i tyfodd gras *Rys kain*
- 35 Dydd oer a fv devddwr fawr . . .
ych aer dof ach wyr dafydd* *Sion kain*
- 39 *Mar: Morys ap S. ap O. ap ho'l o Lanraiad*
Troes dwv alaeth tros dwy wlad . . .
fry nifank i fron nefoedd *Edw: Brinllys*
- 43 *Mar: D. ap W.—Y gwr sydd dann groes heddyw* . . .
Dafydd llwyd a fydd holliach *Roger kyffin*
- 49 *Sir S. o L. gadvan: Yr eos wych aeres wyd* . . .
deliais ar di lais evriaith
ath hyfryd gelfyddyd fayth . . .
yn i swydd enioes iddo *Anon*
- 53 *Dolobran: E roed rodd i evro tras* . . .
i fron glan y fyrwy gled
- 54 Dod ateb ateb dod etto: ateb &c. *Ex per Ricum: Wynnes 1640*
b. Doethost drwy fawr fost i syr-fyd yn noeth &c. &c. *Anon*
- 55 Hvd awch drom hwdiwch trist . . .
hyll fradog ai holl frodyr
- 59 *J. Ris't Wyn: Y karw ffyrf ar korf hir fawr* . . .
wcha gwaith chwi a gwen *Jevan ap Jevan*
- 63 *J. J. Wynn: Ystor hvd is duw ai rhoes* . . .
Mae i ras iw aer Morys Wyn . 1611 . *Rees kain*
- 67 *J. S. ap S. Rinallt o Langedwyn*
Oen ydoedd gynt nid oedd gam . . .
O dy düw a da dy oedd *W. llynn*
- 70 Odd pont byder front ond tost bod honno &c. *Kuh: kynwall*
b. *Henwaü XV llwyth: Cilinin, Hwfa, Bran, Gwerydd, Gell &c.*
c. *Rhiwlas: Moris ap Rich: ap Humphrey &c.*
- 71 Trwm (ar ia yw) tramwyr od &c. [*W. llyn*]
- 72 *Atteb Sir O.—An Angen yr angan ai gwnaieth &c.* unfinished
b. Y gelyn ddyn beth alle waeth &c. *Anon*
- 73 *Gwedir: J. Wynn ap Mred: &c.* Table of descendants
b. Cattpen Pyrs gr: mab ac aer Sr Rys gr: or Penrhyn &c.
- 74 *Lloran vcha: p. Mred: ap J. ap Rys = Morris, S., &c.*
b. *The prophecies of the old man at Rome: 1693 to 1703†*
- 75 *J. ofvn helffon a gwaiwffon a ffadel*
Howel iach vchel chwchwi sy o ben . . .
gyrwn eglvrwn dy glod *Watkin Clywedog*
- 77 *Mar: Gwen v3 Gr: g. Rissart Wynne o Abercynlleth . 1640*
Kwyn mae alaeth kann miloedd . . .
gorffol oes iw gwr ai flant *Watkin Clywedog*
- 81 Mred: lloyd of *Mayn* beareth or a Lion &c.
b. p. J. Blodwell o *Groesoswallt* = J. / D., &c.†
- 82 *Pennant Milangell: O. ap Rob. ap D. ap Mred: &c.*
llwyn y maen: Table of the desc^{ts} of Ric: Lloyd ap Rob. ll'd &c.
- 83 *Kegidva: Edw: fab Tho: ap Ed: &c.*
Maelor Dimmok: Tho: dimok ap Hwnffre dimok &c.
- 84 The children of Edw: III and (85) of J. of Gaunt
b. *Paley in llanddervel: Jeffrey lloyd son to Moris &c.*
- 85 & 117 *Moilirch: bu farw Morris Wynn 1573, Lewis gwyn 1599, W. wynn*
[1644]

* After the above Cywydeu is written *ex per me Ricum: Wynne.*

- b. Trevalin* : Etifddese Syr Rich: Treñor &c.
 86 *Penllyn* : p. Ho: fychan = Rob. / S. / Ellis &c.
 87 *Aber kynlleth* : J. Wynne ap Ric: Wyn &c.
b. Maesmochnant : Rob: Wynn ap Ric: Wynn &c.
 90 *Garthmeilio in Llangwm* : p. J. ap Rees wynn &c.
 93 *Bodvach* : S. kyffin ap W. kyffin &c.
 95 & 109 *Parhe y Drewen* : Rob: Powell ap Tho: Powell &c.
 97 *Mortyn* : p. J. kynaston oi wraig bridged &c.
 98 *Ilwyn y maen* : Edw: lloyd &c.
 102 *Croes Oswald* : S. Trevor vaⁿ ap J. Tr: &c.
 103 *Riwabon Watstay* : Edw: Euton ap W. ap S. &c.
 104 V achos i gadw Achaü o *Lyfr Treveilir ymon*
b. karog : Rich: llwyd ap S. llwyd &c.
 105 *Mochnant* : Tho: lloyd ap Rob: ap J. &c.
 106 *Voelas* : Rob: wynn ap Cad^r &c.
 107 *Corsyddol* : p. Rys vychan ap W. &c.
b. Evnant : Theodor wyn ap Edw: ap R. &c.
 108 *IL armon D. keirog* : Tho: ap hugh ap Tho: &c.
 111 *Gelli Avr* : Rich: Jarll Carbery ap Sr J. Vaⁿ &c.
b. & 116 Guenynog : J. middelton ap fflowk M. &c.
c. Gwerclas : Humffrey hughes ap Rich: H. &c.
 112 *Ragard (Rhagad)* : Roger llwyd ap J. lloyd &c.
 113 *Bodlith* : Rich: Middleton ap Rich: M. &c.
 117 & 85 *Moelyrch* : Moris ap W. ap Lewis Wynne ap Moris &c.
 118 *Aber tannad* : Tho: ap R: ap Tho: ap R. &c.
 122 *Yseeifiog* : Ho'l ap S. ap harry ap kyn: &c.
Bron gain, IL. vechen : George gr: ap watter gr: &c.
 123 *Mostyn* : Col: Roger Mostin ap Sr Tho: M. &c.
 125 Pen droed y feren ar dydd y sylvwyn . 1542 .
ILandrinio : p. Sieffre Penrhyn ap O. P. &c.
 126 *IL. gadwaladr* : J. lewis D. ap J. ap hoel ap gr: &c.
b. V kostowglwyth i.e. vpstarts kymry.
 127 *Dol y Corshwyn* : Rich: Pugh ap Rowland P. &c.
b. Branes : Humffre Branes ap Morgan B. &c.
 128 *IL. sanan* : Tho: Wynn ap Rob: ap Mred: ap Gronw. &c.
 130 *Dryll y Pobydd* : Roger Euance ap Edw: Euance
b. Cynon vcha : John Morris fab D. Morris &c.†
 131 *Hafodunos* : Hedd llwyd ap Harry llwyd &c.
 133 *Maesmor* : J. Maesmor ap Rob: M. &c.
 135 *Pentre Aron a Mortin* : p. Hugh ap D. ap J. &c.
 136 *P. Aron* : Edw: lloyd ap Roger lloyd &c.
Fynnonddydd : Rob: lloyd ap hugh lloyd ap Sion &c.
kwondor in Salop : Sr Roger a Sr W. Owens—brothers &c.
 138 *Tyfos yn y deirnon* : Tho: llwyd ap Rowland llwyd &c.
b. Table of the desc^{ts} of Jolyn ap J^eu: gethin &c.
 139 p. W. *Coetmor* o vj S. pylston tir mon = W. &c.
 140 *Botryddan* : Henry Conwy ap W. ap S. aer C. &c.
 142 *Pentre kynwrig* : S. Trevor ap S. Trevor ap Roger &c.
 143 *Maesmawr* : Edw: lloyd ap Pierce lloyd &c.
 144 *Rhüddallt* : Edw: ap Rondle ap S. ap S. &c.
 145 *Rhiwedog* : Wm: ap Elissav ap W. lloyd &c.
 146 *Ilwyndedwydd* : Tho: ap Rob: ap gr: &c.
IL. armon D. keiriog : D. ap Rich: ap D. lloyd &c.
 147 *Rhyulas* : Cad^r ap S. wynn ap Cad^r ap Rob: &c.
Gwedir : Rich: Wynne ap Syr O. W. &c.
 149 *Glan y llyn, Penllyn* : Ho: vaⁿ ap S. ap Ho: &c.
 150 *ILys Feisir* : Nicolas ap J. ap D. lloyd &c.
 151 *Y Twr Moel, Y. alyn* : Alexand^r wynne ap D. wynne &c.
 152 *Twr moel y Wyddgrig* : Rinald ap gr: ap Bleddin &c.

- 153 *Bodinwydog* : Tho: yal ap Tho: yal ap S. wynn &c.
 154 *IFoxoll yn Henllan* : ffoulke lloyd ap hugh ll. &c.
 155 *Plase yn ward* : Edw: Thelwall ap Simont &c.
 159 *Llys fassi a Gelli Gynan* : S. lloyd ap Edw: lloyd &c.
 160 *Ilweni* : Sr Tho: Salusbri ap Sr Henry ap Sr S. ap J. S. &c.
 161 *Coed y llai (Leeswood)* : S. Eytyn ap J. Eytyn &c.
 162 *Plas Teg* : Rob: Trevor ap S. Trevor ap Rob: &c.
 Herssedd : Edw: lloyd ap Rob: lloyd &c.
 163 *Hanmer or Owredd* : J. hanmer ap Sr Tho: Hanmer &c.
 164 *IFens* : W. Hanmer ap Tho: H. ap Sr W. H. &c.
 165 *Emroll* : Syr Roger Puleston ap Rog: P. ap Roger P. ap Sr Edw:
 J. Puleston Judg 1658 ap Rich: P. ap Roger ap Sr Edw: P. &c.
 166 *ILanerch embryos* : Roger ap humffre ap Gr: person Pencraig &c.
 Nant Conwy : Evan ap Ieuan ap Heilin ap Evan &c.
 167 *Maclor Alred* : Andrew Ellis ap Roger Ellis ap Humffre &c.
 168 *Bryn kynallt* : Sr John Trevor ap J. T. &c.
 169 *Pentre pant* : S. Hanmer ap Rich: H. ap D. H. &c.
 170 *krichieth* : Rob: Euance ap Edw: Euance &c.
 Braich y gist—IL. armon : Tho: Morris ap S. ap Rys &c.
 171 *I Berth ddu a bod ysgallo* : Rob: Wynn ap Hugh gwyn &c.
 kwm : J. Parry ap W. parry &c.
 172 *Gartheryr* : Hugh Morris ap Reinald morris &c. [Colonel
 175 & 215 *Dyffryn melai yn Ll. fair Dolhaiarn* : J. Wynn ap W. wynn y
 176 *Pantglas, yspti 7.*—Harri vychan ap J. vychan &c.
 177 *Y ffynogion* : Edw: Prys ap J. Prys ap Edw: P. &c.
 178 *Garthmeilio, ILangwm* : J. wynn ap Cad^r wynn &c.
 Maesbroc, pentre perfedd : Edw: gethin ap Tho: gethin &c.
 179 *Henllan Twysog* : S. Parry ap Ric: Parri ap Harry &c.
 180 *Maen Twrog* : IFowlke a morgan meib Edm: Prys &c.
 Keisswyn : J. llwyd ap J. ap D. lloyd &c.
 181 *Estyn kollwyn kwchwillan* : J. W[']ms ap Lwmle W[']ms &c.
 182 & 137 *Kwchwillan* : p. W. ap W. ap W. ap gr: ap Robyn
 183 *Gartheryr* : p. Morris ap J. gethin = Ho: &c.
 185 *Hendwr* : Nathaniel Jones ap Morris Jones &c.
 187 *keseail gyfarch* : p. Humffre ap Mred: ap J. &c.
 Hafod Lwyfog : J. lloyd ap J. lloyd ap J. &c.
 188 *Elmer wattle* : IFrances kynaston ap Edw: K.
 189 *Pentre Madog* : Rob: Eytyn ap Sr Rob: Eytyn &c.
 Wlgre Tegaingl : Edw: Morgans ap Edw: M. &c.
 190 *Bron Heylog* : IFowlke vychan ap Morgan v'n &c.
 Yr Hob : Rys llwyd ap D. ap Rob: llwyd &c.
 191 *Lloran ysaf* : J. llwyd ap Tho: llwyd ap Olvir ll. &c.
 194 & 152 *Bryn euryrn* : Edw: konwy ap Hugh k. ap Edw: &c.
 195 *Rhyd y kroyse* : Hwmffre a Ric: p. J. Edwards &c.
 196 *Newton* : Syr Peeter Newton a beriodes Sian v; Sieffre kyffin hen yn 1467
 197 *IL. san fraid y mechen* : Walter a R. Lewis meib Lewis ap J. &c.
 198 & 89 *Broxyn (ches)* :—Tho: Tanad ap Edw: Tanad &c.
 199 & 102 *Treflech* : Ric: Treuor ap J. T.
 201 *Cresoswallt* : J. Blodfol ap J. B. &c.
 202 *Plas llelo, Derwen yniol* : Rob: ap J. ap Jthel ap Rys &c.
 Gwyddelwern, lldiart gwinau : J. ap D. ap J. ap R. &c.
 Betws gwefrl goch : Ric: ap D. ap J. ap J. &c.
 204 *Esgwenen* : p. Rob: Jones ap J. To^s ap Lewis &c.
 205 *Bryn kymvrig* : O. wynn ap J. W. ap O.
 b. ILangathen : Syr W. Tho: ap W. Thomas &c.
 Pages 206–214 are written “upside down” and treat of arms in English.
 216 *Kimmel* : Col: Syr J. Carter
 217 p. Sr Roger kynaston o Elisabeth = Humffre, Onslo &c.

- 218-9 *Tables of the descendants of Elizey* ap gr: ap einion and of Morris goch
 220 *Hafodvnos, IL. gerniw* : p. 7. llwyd ap D. ap Mred = S. &c.
 221 *Penrhyn, IL. drinio* : p. Sieffre Penrhyn ap O. P. &c.
 222 *Ilwyn Tüdmon, IL. y myneych* : Roger Pugh ap Tho: Pugh &c.
 223 *y Pant Glas, IL. gadr yngynlleth* : p. R. ap Gvtyn ap gr: &c.
 225 *Table of the desc^{ts} of Rodri mawr*
 226 *Mynydd mawr* : Table of the desc^{ts} of R. ap D. ap ho. ap gr: ap 7. gethin.
 227 *Cherbury* : Edw: Herbert arg: cherbury &c.
Tables of the descendants of Elize ap gr: ap Einon (228), 7. ap Enion or Cryniarth (229), Edw: ap D. ap Eddyfed gam (230), Ric: Trevor ap S. T. (231), Moris ap 7. gethin (232), Einion ap gr: ll'n ap kynvrig ap osber (233), ll'n ddv ap gr: ap 7er: foel ap gr: fychan (234), Ric: llwyd ap Rob: lloyd (235), ll'n ap 7er: drwyn-dwn (236), Madog Heddwch o Rhiwlas (237), Owen Glyndwr (254), Einion ap gr: ap ll'n (265).

The pages following are written "upside down."

- 240 Awst i llas ynghastell i &c. *Guttur glynn*
 244 Ar goel vndyn maer glendyd
 hyd dydd brawd diwedd breyder *Tüdür Aled*
 246 *Owdwl i berson krintach*
 Evrbarch ym gyfarch Esgob hael addwyn
 einioes i Esgob ai dadwisge *Rob: Clydro*
 245 Mars rhirid bhlaidd gŵraidd gŵrabh gybiawn vn &c.
 247 Neb a wyddai no fyddai hwy fowyd na mis
 di yn farwa dyn y forw *Anon*
 250 Holl drigollion kymrv lan
 a hyn yn rwydd ar ganiad . 1640 . *Gr: ap Evan*
 251 *Castell march* : gr: Jones ap Syr W. Jones &c.
 252 *Llangedwyne* : Rich: Wyn ap morris ap J. &c.
 253 meibion 7. gethin am Madog kyffin am Mad: koch &c.
 255 *Hendre a chlo-caenog* : Tho: Morris son to J. Morris &c.
 256 Dav wr aethon, kyttyn fïon
 ir deml draw i weddiaw &c. *Anon*
 258 Gwn nad ta gwae enaid tyn &c. *S. kent*
 259 A garo gvro i geraint / a gill i fri holl ai fraint &c.
 b. Ond tryfedd yw mhob trofa i ddyn i awydd i dda &c.
 c. kaith fyd ko enyd kyfiowni kamay kymwys fyw &c.
 260 ir mor : kableau tonav llei dynnv bedav &c. *Anon*
 b. ir gwenin : knwing ? kanwsing kawion isel kaink &c. "
 c. ir Pain : fel million glowion or gwllith / ar godre &c. "
 d. ir kaliog iayr : klowais gwir adlais wiwgloch &c. "
 261 Yn ol blwydd o swydd os oeddwn dlawd
 mewn deled mae miliwn
 a lladd a malais a llid "
 262 Pan fo gaithion dinnion ar da / n / darfod &c. "
 b. Awnel frad afrad efryd o dwyll
 y delon ai holl dawl "
 264 Gwrandawed pob 7enctyd sy yn cafel / i / iechy[d] . . .
 / i / fynd / i / lawenydd y nefoedd . 1640 . *Anon*
 267 Hvad = Bithead / hvaid = Bithead / Hob = llwdnhwch &c.
 268 *Copi or ystedfod a fu ynghaerwys Mai 26 1567* being a list of
 patrons and graduates

270 *Llangedwyne* : Rob: ap morris buried 8 April 1572 Morris Wynne
 was buried 22 April 1635 and Joan kynaston his "wief" 16 Feby: 1632
Aberkynlleth : Rich. Wynne was buried 3 Dec. 1669—J. Wynne (born at Ll.
 gedwin 1634) died 1672 and Gwen Griffith his mother 1640,

Rhiwlas: Edward Davies, sone to the said Gwen Gr., was born 20 Feby 1618 and buried at Llansilin 14 March 1680 (p. 269), and Margaret his widow 4 July 1693 (p. 266), J. Davies the sonn of Edw: Davies was born 10 Oct. 1653 (p. 275).

272 After king Arthur dayes in Anno d'ni 1179 his bones was found in the ffe of Avalon . . . without the Abbie of glastenburie & seven foot within the earth in a hollow elder tree & over the bones was a stone & a crosse of lead with a writing turned towards the stone wherin weare engraven this words; *Hic iacit sepultus inclitus Rex Arthurus in Insula Avalonia.*

274 The Beginning of the principalitie & government of Wales & the names of the princes thereof

xix, 294-275. This is taken xix ffebr. 1624. *Memorandum* that it is enacted that all debts due without specialtie & not impleaded three yeares after the date of this parliament is not to be recovered by reason of the tyme pretermitted, Then follow a list of names &c.

MS. 145 = Hen. 198. *Illyvyr Edward ap Davydd*. PEDIGREES and a few poems. Paper; $7\frac{3}{8} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 322 pages, of which a considerable number are dog-eared, and a few slightly imperfect; xviii century; in old limp vellum.

The principal hand, i.e., the greater part of pages 23-6, 35-6, 45-50, 54-62, 71-298, was written in or before 1641—*rhifedi dolene y llyfyr yma ydiw vn C o deigen . . . 1641* (p. 292). Pages 7-22, 27-8, 63-4, 251, 299, 311*, 313-16, are in a small, modern looking hand of about 1685 (pp. 11, 16); while pages 3-6, 8, 14, 22, 28-34, 37-44, 64-70, 311*, 317-18, 320-22, are in the hand of John Davies of Rhiwlas.

The signature of *Edward Davies 1641* occurs repeatedly, and the principal hand may be his autograph. Page 267 is certainly so; but whether the statement:—*a ehopi kowir o lyfr Lewis gwynn vicar [1616-25] of Llanrhaiadr y mochnant* applies to p. 267 only, or is intended to cover all the items in the principal hand (written possibly by the same person) comparison with the Vicar's book can alone show. "In this MS., is much of the handwriting of John Davies, author of a very rare book, *A Display of Heraldry* [1716]. The present volume appears at one time " [1715 (p. 14), 1730 (p. 10) to have belonged to John Reynolds of Oswestry, who " was Davies's nephew, and, obtaining his MSS.†, compiled a very incorrect book, " printed at Chester in 1739"‡. It seems to have also belonged to Robert Edward in 1741 (pp. 119-20); to David Ellis in 1759 (p. 33); and to John Pryce (p. 63 &c.)

Index: Aber Tannatt to Ynys y maergwyn

6 *Giler*: Ro: Price Baron of the Exchequer

9 *Gelli Aur*: Rich: Vaughan lord of Emlin &c.

ii. *Hordley 1685*: Edw: Kynaston ap Roger &c.

14-16 The kynastons of *Wotten, Mortyn & Brongwyn*.

17 *Iloran*: Edw: Maurice ap Daniel ap Hugh

b. *Park y Drewen*: Rob: Powell, Prof. of theology &c.

26 *Ilangedwyn*: J. Owen ap Morris ap gr: &c.

27 *Nant Cryba*: J. Purcell ap Edw: ap Tho: &c.

b. *Chirk Castell*: Sir Tho: ap Sir Tho: ap Rich: Midlton &c.

c. *Plas Têg*: Rob: Trevor ap J. Trevor &c.

28 *Vaynor*: Georg Devereux ap Sir George &c.

29 *Gwyddelwern*: Gr: ap Einon &c.

38 *Maes y Neuadd*: W. Wynn son of Rob: Wynn

40 *Gwehelyth y Maerdy*: Idnerth Benfras lord of Maesbrook &c.

41 *Dol y Glesyn*. 1698. J. Lloyd sone of Rob: Lloyd &c.

44 *Bryn Hir in Trawsvynydd*: Rob: Lloyd sone of J. Lloyd &c.

45 *Modfach—Llanvilling*: W. kyffyn ap Gr: &c.

41 *Rhiwlas*: J. ap Arthur ap Edw: &c. 49 J. llwyd ap To: &c.

51 *Ilwynymaen, Croesoswallt*. 1641. Cap. Ric: llwyd ap Edw: &c.

55 *Ilanforda*: Edw: llwyd ap J. llwyd &c.

* There are often two or more hands on the same page.

† See reference in the text to *llyfr arall* [= MS. 145] *Edward ap Dd.* (p. 217).

‡ Catalogue of the Hengwrt MSS. by the late W. W. E. Wynne, Esq., No. 198.

56 & 176 *kleneney* : W. Owens fab Sr J. Owens &c.

57 *Ilansillin* : Ric: Middleton fab ffowlke midelton &c.

58 *Plwy IL. sillyn* : The wives of Ho: ap Morgan, Tudyr fychan, Ric: Pylston, Mad: ap Mred: / Gr: vychⁿ ap gr: or rhuddallt, Tho: ap Itn, IL'n ap Owen, Ric: ap ho'l, Gryffri ap kadwgan, Sion Evtyn, ffwlke Middleton (died 1630).

63 *Oliver Cromwell* ap Rich. Cromwel, ap Sr Rich. Williams *alias* Cromwell (o ferch Walter Cromwell) yr hwn Sr Rich. oedd fab i Morgan Williams ap W^m ap Morgan o Nan Church, yn Sir Forganwg (ac vn or priuie Chambre i Hary vii) fab J. ap Morgan ap Hoel ap Madoc Argl. Kibion ap Alan argl. Cibion &c.

Morgan Williams = *ferch* Walter Cromwell

||

Sr Rich: Williams *alias* Cromwell

||

Rich: Williams *alias* Cromwell

||

Oliver Cromwell

1654

64 *Gwnnod* : meibon J. Wynn fab Rob: Wynn &c.

b. *Branes issa* : Elizeu ap Owen ap Evan &c.

67 *Havod y buch* : J. Roberts son to Hugh Roberts &c.

68 *Lloydarth* : The issue of Ho: Vaughan ap Ho: ap Gr: &c.

69 *Lleweni* &c.—Sr J. Salisbury . . . Col. T. Salisbury 1676. &c.

70 *Acton* : Rob: Vychan son to Rich: &c.

71 *Aberkynlleth—IL. gedwyn* : Rich: Wynne fab Morris W. &c.

77 *Yr Hendwr yn y dornion* : Mary gwyn *etifeddes* Humff. &c.

79 *Moylyrch, IL. sillyn* : Moris Wynne fab W. wynne &c.

84 *Rhiw Goch = Merionydd* : Elis lloyd baryster ap Rob: lloyd &c.

85 *Trevor, IL. gollen* : J. Trevor fab Mathew T. &c.

87 *Y Garth hegida* : Edw: Wynne ap Tho: Wynne &c.

90 *Y Cleneney* : plant Morris ap Elissev ap Morris &c.

91 *Tregynon* : p. Owen ap hoel ap O. ap Gr: &c.

92 *Myfod, Powys* : Andrew Parrie fab Rob: ap Jenkyn &c.

93 *Bottrhydan* : Sr J. konwey ap J. Conway ap J. aer k. &c.

94 *Sarphle, IL. armon* : Tho: llwyd ap J. llwyd &c.

95 *Hennache IL. rhaiadr* : Edw: Moris ap hoel &c.

98 *Maes Mawr, Powys* : llwyd Peyres fab Edw: Peyres &c.

99 *Gartherydd* : Moris Thomas fab Rinald &c.

100 *Meifod y glasgoed* : Roger fychan ap shone fychan &c.

101 *Y treforiaid* : Sion trevor fychan ap S. trefor &c.

103 *Y Priddbul y mlwy Sillin* : Rob: llwyd ap Joseph &c.

104 *Cyfronydd, powys* : W. Price ap Olvir ap J. &c.

105 *Bryngwyn ILanüechen* : Oluir llwyd fab D. It. &c.

107 *Ilwydiarth a IL. gedwyn* : Hearbart fychan ap Syr Rob: r'n

116 *Powys* : Edw: gray argl: powys fab J. gray &c.

117 *Y golva tre Svchart* : Jeffrey Gr: ap lewys &c.

119 *Gartherydd* : W. kyffyn ap J. kyffyn &c.

121 *Ilansillyn* : W. Morris fab Lewys fab morris &c.

123 *Jachav y Byners* : Gruffyth Byner &c.

124 *Caer Gai, Merionydd* : Roulant Vaughan ap J. V. &c.

125 *Glashoed ll. sillin* : Watkin kyffyn ap gr: &c.

126 *IL. vorda* : Edw: llwyd fab J. llwyd &c.

b. *Maelor, Sonlley* : Rob: Sonlley ap Rob: S. &c.

128 *Mifod* : Humffrey ap S. ap J.

132 *Y foelas* : Rob: Wynn ap Cadwaladr &c.

133 ||Dialedd yw hon hyd elawr . . .

moddion gwael madde ini gyd

Rys ap Harri.

- 135 *Bodidrist, Jal*: Joⁿ llwyd fab Evan llwyd &c.
 144 *Rhiw Saeson*: Ethelystan Owen ap Moris O. &c.
 146 *Ilandrillo*: Tho: ap J. ap Tho. ap J. &c.
 b. Eglwys vach: Sieffre holant ap hugh holant &c.
 147 *Abertanad*: Rys tanad fab To: Tanad &c.
 149 *Eastyn*: Andrew llwyd fab Rich: llwyd &c.
 150 *Plas Jolyn*: Tho: Price fab Dr Elis P. ap Rob: &c.
 151 *Trefnaney*: J. Mathews ap James ap Mathew &c.
 152 *Kegidva*: Gr: llwyd ap Jemwnt llwyd &c.
 153 *Yffinant—L. sanffraid*: Rob: ap Rinalt &c.
 154 *Gwydŷr*: Syr Rich Gwyn ap Syr J. G. ap Morris &c.
 158 *Vcheldre*: Peeter meirig ap Edm: M. &c.
 159 *Naney*: Hugh Nanney ap gr: Nanney &c.
 161 *Gwestyn, Croesoswallt*: Hugh Morris ap W. &c.
 162 & 171 The Petigree of Charles II
 163 *Rhandiroedd Powys and their partition*: kynta dyn yn ol
 ytifedion brochwel ysgithrog a feddianodd arglwyddiaith bowys fv
 fleddyn ap kynvyn Owen argl: glyndyferdwy . . 1400 y
 kyfodes kymrv gidag ef 1468 a ryfel a fv rhwng hawys ai
 hewythrdd am y tir *ends*: Ric: argl: powys . . a beriodes
 marged merch argl: Awdle ag vddynt i bv fab a merch.
 172 *Bargeding*: Rinald a Roger meib D. ap gr: &c.
 b. Bodlwiddan: Tho: ap Humffre ap Tho: &c.
 173 Sir James karoftt ap Sir Ric: kroftt &c.
 174 *Y Drenewydd*: Sir J. Price Bart: ap Edw: price &c.
 175 'fach brenhines elizabeth' v3 Harri fab harri &c.
 177 *Pennant Melangell*: J. ap Owen ap gr: &c.
 178 Sir Rys ap To: ap gr: ap nikolas &c.
 179 *Y kollffrin*: Edw: Edwards ap O. ap Edw: &c.
 183 *Cors y gedol*: gr: fychan ap Ric: ap Rees fychan &c.
 185 *Gogerddan & Aberbechan*: Sr Ric: price ap Sr J. Price &c.
 188 *Eutyn*: keuric Etyrn ap S^r gerad Eytyn &c.
 189 *Dol y fon ddŷ*: Ric: Pugh ap gr: pugh &c.
 190 (*Cefn bodig*) *Penllyn*: John fychan ap Joⁿ vychan &c.
 191 *Mostyn*: Syr Roger Mostyn ap Sr Tho: M. ap Syr Roger M.
 ap Syr Tho: ap W. &c. followed by the 5 plas.
 195 *y ddol yn ydeirnion*: Moris Jones fab Humfrey J. &c.
 196 *Penffro*: Henri iarll penfro ap W. &c.
 197 *Eunant, llanwddyn*: Edw: Wynne ap R. W. ap Edw. W. &c.
 199 & 242 *Nanclwyd ne Bont y go*: Eubule Thellwall ap J. Thell-
 wall of Mathauarn ap. J. Th. ap J. Wynn Th. &c.
 200 *Mowthwy*: J. argl. mowthwy ap W. wilcoo
 202 *Llansanan*: p. W. ap J. llwyd = Tho: / Eliz. / Alis &c.
 203 *Bodinwydog yn Jal*: Tho: Jal ap Tho: Jal ap J. wynn &c.
 204 & 265 *Ow: Glyndŷr* ap gr: vychau or Ruddallt &c.
 205 *Illechwedd vchaf*: p. W. ap gr: ap Robin = W. / Tho: / Rob: &c.
 206 *Y glyn, Ardŷdwy*: Rob: Wynne ap W. ap Morris W. &c.
 207 *Y plas vcha, Llangedwyn*: Ric: Wynne ap W. Wynne ap J.
 211 *W. Eytlyn* ap J. ap Jamys eytlyn &c. [kyffin &c.
 212 *Rhiulas*: Rich: ffolkes ap Ric: ap J. ap Moris &c.
 213 *Blodwell vechan*: Rob: Mathews fab J. Mathews &c.
 214 *Ynys y Maengwyn*: Humphrey Wynne ap J. Wynne &c.
 215 *Tre wylan*: Edw: Tanad ap Rob: Tanad ap Edw: &c.
 217 *Wrexam (Bersham)*: J. Wynne ap D. ap hoel &c.
 221 *Mathafarn*: Rolant ap S. ap hugh ap J. ap D. &c.
 223 *Devddur*: Hugh Derwas ap Ric: Derwas ap J. &c.
 225 *L. sanffraid y mechen*: Morgan ap J. Dd: goch &c.
 226 *Meifod*: Humphrey Wynne ap W. ap shone &c.

- 227 *Il. ymlodwell, tre y Bryn* : D. Morris ap J. Tho: ap Morris &c.
 228 *Y main y meifod* : p. Mred: [ap] ll'n ap gr: llwyd &c.
 229 *Plas engion, Il. fair D. h.*—Tho: llwyd ap J. Roger llwyd &c.
 231 *Moelfrey, Ll. sillin* : Ric: llwyd ap J. llwyd &c.
 232 *Y faenol, Trefaldwyn* : Arthur price ap Edw: price &c.
 233 *Bododdon, Ll. vylling* : Edw: llwyd ap D. llwyd &c.
 b. fy medwar prif gas erioed &c. c. fy newis beth er yn was &c.
 234 & 252 *Trawsvynydd* : J. ap Morgan vychan ap J. morgan &c:
 235 *Trefedryd—Ll. gedwyn* : Nathaniel Moris fab Tho: Moris &c.
 243 *Iledrod* : Edw: ap Tho: ap Edw: ap Tho: &c.
 245 *Maes Mochnant* : Ric: Wynne fab Rob. W. fab Morris &c.
 247 *Rhiwedog* : J. llwyd ap Wm: llwyd ap Elise &c.
 249 *Mochnant v. rhaiad* : Rob: llwyd ap Olvir D. ll'd ap S. deüddwr
 251 " " Lewys Moris ap D. ap J. &c.
 253 *Deyddwrn* : Gr: Penthryn fab W. Penthryn &c.
 254 *Dolobren* : Charlas llwyd fab shone llwyd &c.
 255 *glunhafon-rhyd y plas* : Tho: llwyd ap Rob: &c.
 259 *Plwy kedwyn* : J. Lewys ap Moris ap Rob: ap Tho: &c.
 260 *Pentlyn* : p. hoel vychan ap D. llwyd ap D. ap J. &c.
 261 *Ty yn bwch, Il. rhaiadr* : Simon fab Olvir fab Jeffrey &c.
 263 *Il. frothen* : W. Lewis Anwyl ap Rob: ap Moris &c.
 264 *Main* : Humphrey llwyd fab Olvir llwyd &c.
 266 *V brenhilllwyth kymrv* . 267, 276 & 317 XV llwyth gwynedd
 268 *Garthgyllynyn fawr y mochnant* : T. ap Morys v'n ap R. &c.
 270 *Kaethle, Towyn, Mer* :—J. Vychan ap Jenkyn ap J. ap J. &c.
 272 *Gwerclas* : Humffrey Hughes ap Rich: Hughes &c.
 273 *Iloyn* : John Blodwel ap Ric. B. ap J. B. &c.
 274 *Abermarlais* : Sr Harri Jones ap Sr Tho: Jones &c.
 275 *Ilwydiarth* : p. hoel vychan ap hoel ap gr: &c.
 281 *Ystrydalyn* : gr: ap pelyn ap gr: goch &c.
 282 *tre y sgrwgan* : J. O. ap J. ap Moris &c.
 283 *J Ho: ap Madog ap Jer: goch o fochnant*
 Y gwr yn y graig arian
 am hoedel howel ap Madog Gwillim ap Jevan
 287 *Swine* : Rob: kyffyn ap Roger kyffyn &c.
 289 & 311 *Pomp kostowgllwydd ynghymrv* : Blaidd rhvdd &c.
 291 fy anwyl gredigion y Cedyrn ar gwenion
 or porth gwedi farrio yn gaiedig ||
 283 ||gwraig Gr: ap D. goch = marred v3 tvdvr ap Jer: &c.
 296 *Brimbo* : John wyynn ap Rob: ap gr: ap Edw: &c.
 297 *Glan kynlleth* : Edw: Moris ap D. Morris ap Mred: &c.
 299 *Rhiwlas* : Edw: Dauies ap D. Dauies ap Edw: D. &c.
 302 *Pentre Pant* : Sion Hanmer ap Ric: Hanmer &c.
 303 *Bodlith* : D. lloyd ap Howel ap Morris &c.
 304 *Cynlleth* : Table of the descend^{ts} of J. Gethin
 305 *Rhiwlas, Pentlyn* : J. Pris ap W. Pris ap J. Pris &c.
 306 *Ednal ne Sarn* : Ric: lloyd ap Edw: lloyd &c.
 307 *Mouthwy* : Gr: ap Gwenwynwyn ap O. cyfelioc &c.
 310 Ric: Earle of Carbery ap Sr J. Vaughan &c.
 b. Arwystli : Ho: ap J. ap O. ap Trahayrn &c.
 311 *Edwyn frenin Tegeingl* ap grono ap Ein: ap Ho: Dda &c.
 312 p. Edw: Thelwal o Lantanat a phlas y Ward &c.
 318 *Aleth ab Alûn hên king of Dyvet* &c.
 318 *Iloran vcha* : plant Moris ap Meredith
 320 *Achau Cadwaladr fendigaid*
 322 *Tre r Bryn* : Henry Lloyd fab Berkley lloyd &c.

No. 146 = Hen. 234. The Scripture GENEALOGY beginning at Noah &c. To which is added The GENEALOGY of the *Caesars, British Kings* . . . also a display of HERALDRY &c. By John Reynolds of Oswestry. Chester: Printed by Roger Adams for the author . 1739. 215 pages; half bound.

This very scarce book has always been kept with the Hengwrt MSS.

MS. 147 = Hen: MS. 99. A list of the CANTREDS, COMMOTES, and PARISHES of WALES, *Trystan & Essyllt*, the WONDERS, the Chief Rivers, Towns, Roads and Divisions, the Nationalities & Languages of the ISLAND of BRITAIN, MEASUREMENTS, the SAXON HEPTARCHY, the EISTEDVOD of 1523, a Royal Feast, PEDIGREES, and HERALDRY. Paper; 8 x 6 inches: 244 pages; circa 1566; in old vellum covers, but partly loose with the text slightly imperfect at margins of pages 1-5.

This MS. is in two hands. On page 186 we read: "llaw vn *John ap Iwan* o sir frechenog o emyl tref drystan a ysgrifenodd y llyfr hwn oll [pp. 1-230] os gwir a glowais i gan John Johns o sgeiviog. Y llyfr hwn yr owran sydd eiddo Thomas ap Iwan o bendre forfydd yn Edeirnion ymlhwy korwen [see Pen: MSS. 157, 169, 173]. Pages 231-44 are in the autograph of Simwnt Vychan. There are a few marginalia &c. in other hands. The name of *Johannes Lloyd* occurs on page 78, and of *Hugh Vaughan of Hengwrt*, 1702, on cover etc.

The following, written in a contemporary hand, are interesting specimens of folklore:—

Yn Sir ddinbych y mae plwyf a elwir llan verrys / ag yno y mae *Ryd y gyfarthfa* / ag ynyr hen amser y doe gwn y wlad y gid y lan y Ryd hono y gyfarth ag nyd oedd y fentre vnyed y sbio beth oedd yno nes dyfod urien Reged a ffyn doyth y lan y Ryd [n]y wele yno ddim ond merch yn golchi ag yno tewi or kwn ar Cyfarth ag ymhafel o urien Reged ar verch ag ymweithredy a hi ag yna y dwad hithe bendith ddyw ar y traed yth ddygoedd yna pam heb y[n]te achos bod ynhyngedfen i olchi yna nes enill m[ab] o griston / a merch wyfi y vrenin anyfwn a dyred di yma am ben y flwyddyn ag di y gay y mab ag velly y dayth ynte ag y Cafas yno vab amerch nyd amgen noc oweim ab *urien / a morfydd verch *eirian.†

ii. *Corn bran galed* oedd vn or tri thlws ar ddeg o vrenin-dlysse / ynys brydain / ag yno dayth myrddin y erchi y tlysse hyny at bawb lle y ddoyddint ag y Cytynoedd pawb os efe gaffe gorn bran galed y Cae gantyn hwyntey / dan dybieid nachae ef ddim or Corn / ag er hyny fo gafas myrddin y Corn ag weddy hyny vo gafas y Cwblw ag aeth ag hwy yr tû gwydyr ag yn hwy byth mwy [sic].‡

iii. *Corn bran galed a gafas erculys* / ar ben saint tawrys / gwedy y ladd / ag yno y glychoedd gwaic saint tawrys grys erculys yngwaed saint tawrys affan gwisgoedd erculys y Cris ny allwyd byth y dyny o am dauo nes yr Cris y wwytta y Cic ar Croen hyd yr esgyrn a lladd erculys yn varw.§

1 Ilyma y mod y mesyrwyd ag y Ranwyd ag y Rifwyd *kantrefydt a chymyday* holl gymry¶ &c.

This list is a transcript of Pen: MS. 163 pp. 57-60 (q.v.), or of the same original. For another copy see Cardiff MS. 15 (Ph. 2936).

5 *Bellach Soniwn am y tair Sir ardeg y sydt yn holl gymry. ay trefydt ay din essaydt ay kymyday ay heglwysydt***

There is a similar list in the hand of Dr. John Davies of Mallwyd, at the end of a MS. written by John Brooke of Mowdwy [1590-1], which is now [1900] in the possession of the Rev. R. Peris Williams of Wrexham. The variant readings from this MS. are indicated by figures.

There is another list in Cardiff MS. 15 (Ph. 2936) transcribed direct, as it would seem from peculiar spellings, from Pen. MS. 147. The few variant readings are indicated by the letters of the alphabet.

* *Urien* was apparently written first of all in all cases except the last, but *all* have been altered into "*eirian*."

† On inner margin of p. 10 and outer margin of p. 11.

‡ On inner margin of p. 14.

§ Margin of p. 15.

¶ This list of the Cantreds has corrections in the hand of Sir Thomas Williams.

** The notes indicated by *, †, ‡, &c. are from this MS., i.e., Pen. 147.

There are still other lists in Cardiff MS. 14 [Ph. 6371] written by John Jones of Gelli Lyvdy in May 1606. The first list is practically the same as that in Pen. MS. 147, but omitting the market particulars which are, however, given in the second list, together with a few churches omitted in the first list. (See Catalogue of Cardiff MSS. in vol. ii. of the Report on Welsh MSS.)

SIR FON

<i>hwmwd malldraeth</i>	mayloc ⁷	ll. fechell
llan Gydwaladr	llach ^{dled} ⁸	ll. badrie
ll. y berffro	[Ceirchiog . y Grog ¹]	<i>k. twrkelym*</i>
ll. veirian	ll. beylan	ll. eleth ¹⁸ o frenin
ll. trefdraeth ²	tre walchmai ⁹	ll. eilian ¹⁹
ll. gwyfen	bod wroc ¹⁰	Ros beirio ²⁰
ll. gristiolyys	ll. gwyllloc ¹¹	llawen llwyfo ²¹
ll. geinwen ³	ll. drygarn	[ll. dyfrydog
[Tal y llyn . y Mair ¹]	llech gynfarw ¹²	koed dane ^o
ll. hen eglwys ⁴	[Rhod y geidio ¹]	taal y llyn ²²
[ll. vair yn Nin tryfor ¹]	[ll. fair yngwardog ¹]	ll. V'el tyrer barð
<i>hwmwd menai</i>	ll. y trisaint ¹³	¶ ll. V'el ymhennros ²⁴
ll. ðwyn [Dwynwen ¹]	bod edyrn ^o	[ll. eiddig ¹]
niwt bwrch	ll. libio	ll. allgo
ll. geinwen	[ll. vochwdw ¹]	plwyf eigrad
ll. gaffo	[ll. edeyrn ¹]	[ll. ynuwsaint ¹]
ll. idan ⁵	ll. V'el yn howyn	<i>k. tindaythwy</i>
[ll. ddins ^a]	ll. fair ynebwill	ll. fair ²³ ymythafarn eithaf
ll. edwen ⁶	ll. ^o ¹⁴ ynghenill ^c	¶ ll. faystr ⁵
ll. ðeiniol† [vab ¹ , ²⁹]	[ll. san ffred ¹]	ll. ðyfnan
ll. Ridfel§	[Capel olychwyd Cybi ¹]	y pentraeth ^o
ll. ffinan [Vinam ²⁰]	<i>k. talebolion</i>	ll. sadwrn
ll. V'el ysgeifog	kaer gybi ¹⁵	ll. ðona
ll. gefni [Cyngar ¹]	ll. babo	ll. V'el ²⁶ glin silwy ^b
tref gayan¶	ll. fwrog	ll. iestin
ll. wen vavn ynglyn ^b	ll. fachraith [Vachreth ²⁹]	[Llan bedr ²⁵]
Ros [Rhoscelyn ¹]	ll. faéthly	[Ll. vair ymmhennros ²⁵]
[ll. gwylllog . Gwrdduw	ll. Ryddlad	[Penmynydd <i>alias</i> ll.
Gwrddell ¹]	ll. fflewyn	Gradivel ²⁵]
[Coedanan . Blenwydd ¹]	[llan ddygwel ¹]	ll. sirial ²⁷
[llannerch y medd . Mair ¹]	[ll. vyngwen ¹]	[ll. goed neu gowrda ²⁵]
ll. fair ^c [yn ¹ y Cymwd ²⁹]	[ll. Berwas ¹]	ll. y saint
<i>k. lliwon [lliwon¹]</i>	ll. figail ¹⁶	'saint kadrin ²⁸
[Cappel y Geirn . i .	ll. y ðaysant ¹⁷	ll. degfant†
vchelsaint ¹]	ll. fair ynghowrnwy	ll. fair ymhwll gwingill
[Cappel y Ginion ¹]	ll. Rwydrys	ll. dysilio <i>lxx.</i> [78 ²⁹]

¹ In MS. John Brooke o Vowddwy. ² Beuno, added ³ Cerrig Ceinwen

⁴ neu ll. y saint llwydion ⁵ llan Nidan ⁶ llan Edwin

⁷ ll. vaelog ⁸ llech ylched ⁹ Morhaiarn, added

¹⁰ *alias* Caergybi vechan ¹¹ placed in k. menai in MS. J. B.

¹² llan gynvarwy ¹³ Sañan ac Afan ac Evan, added

¹⁴ llanyngtheneth [ll. ynghenell²⁹] ¹⁵ placed in k. lliwon in MS. J. B.

¹⁶ neu Wyndeyrn ¹⁷ Marcel a Marcell, added.

¹⁸ neu Amllwch ¹⁹ llanelian neu Caerwedog ²⁰ Bodevryd added later

²¹ llan Wen llwyfo ²² Tal y llyn, neu Colyn moel ²³ yn hafarn eithaf

²⁴ neu llanvair ²⁵ In the commote of Turkelyn in MS. J.B. ²⁶ Din silwy

²⁷ ll. seirioel ²⁸ ll. Saint y kathrin (*vel* llan faes) ²⁹ In MS. J. Jones.

^a In Cardiff MS. ^b ynghely n ros ^c y ney ball

^d ylehed ^e llan ynghendl ^f not in Cardiff MS.

^g ll. beder ^h ll. fihangel fid silwen eiddew neu glin lilwy

ⁱ p. ll. St. Kathrine ^o Omitted in MS. J. B. ^r retraced later.

† written *mio* [newbwrch ai Rosvyr²⁹] ‡ ab [y²⁹] bl[oeg] in margin.

§ [ll. Kedivel²⁹] ym hen ymnydd ymon ag yn hwnw ydd oedd briflys Owain ab mred: ab tydyr fychan hendad y brenin harri seithved ag yny fan hyn. [Gradifet¹]

¶ y mae amlwd [hamlet o²⁰] gwmwd menai yn ynys gybi [a elwir Wen vavn yngolyn Ros²⁹]

* Second series in MS. J. Jones adds *Bodevryd*²⁰, *Ll. Wenllwyd*²¹ and *Ll. V'el tal y llyn*²². These are apparently repetitions.

†† ac yn plwy hwnw y mae'r dre sir yr hwn elwir y dyw [neu Bew¹] mares ag y no y mae dinas marchnad bob sadwrn.

SIR GAER NARFON

[*kymed y Krevddyn*²²]
 ll. gynfarn¹
 ll. gwstenyn
 P. yr eglwys Ros
 P. tydno² 'uwch^o konwy^o
 [llys faen⁸]

[³⁰*Arllechwedd issaf*⁸]
 P. mair o aber konwy
 P. gyffin³
 ll. gyllynin
 P. kaer⁴ Ryn^b
 ll. bedyr [y²²] kenin

[³⁰*Arllechwedd vchaf*⁸]
 P. y ddy gyfylchi
 ll. fair fechan
 p. abergwy [n] gregin
 ll. llechid
 ll. dygai^{*}
 [Cappel Curig⁸]
 bangor fawr
 yngwyneð
 ll. gedol^c
 ll. beris
 ll. deiniolen
 ll. V^{el} yn Ryc
 ll. fair is y gaer
 ll. bebllic†
 y bettws garmon
 'yn hal y llec[h]
 ll. wnda
 ll. faglan
 ll. dwrog [ll. Din Rok²²]
 ll. llyfni
 p. kylynoc [fawr⁸]
 yn arfon

*k. yfionyð*⁷
 p. ael hayarn
 p. beð kelert
 ll. V^{el} y pēnant
 pen morfa

p. dol pen maen
 p. krikieð⁹
 ll. gynhayarn^d
 P. treflys
 P. ystyndwy
 ll. armon
 ll. gybi

tri^o chwmud^o llyn
 (Abererch^c . ll. gowrda)
 P. karn 'gywch¹⁰
 P. y pistyll
 P. neŷyn
 ll. edyrn . [Edeyrn⁸].
 ll. gedyrn^o
 ll. geidio¹¹
 P. tydweiloc
 P. y Riw
 ll. y pedwar saint
 y penllych¹²
 ll. iestin
 ll. gian
 ll. 'engain⁸ frenin
 ll. bedroct
 ll. fhangel
 P. pen Ros
 ll. fair yn llyn¹⁴
 bod fayarn¹⁵
 P. melldyrn
 bryn kroes
 nan¹⁶ gwnadl
 bod frenin¹⁷
 p. aber daron¹⁸
 p. (dineioš)^o [Deneio²²]
 p. 'falrys¹⁹
 ll. dydwen
 p. botwnoc

k. nant konwy
 pen machno²⁰
 dol wyðelan¹
 ll. V^{el} y bettws
 ll. Rychwin
 P. trefriw^k lx.viii [70²²]

SIR FERIONYD

k. ardydwy
 ll. fyrothen
 p. ffyst ynioc²¹ 8 yw inab
 p. men twroc [8maen²²]
 ll. dekwy[n²²]
 ll. fhangel y traeth[au⁸]
 ll. danwg
 ll. fair
 ll. beder
 [Cappel Harddleth⁸]
 ll. endwy[u⁸]
 ll. dwywe
 ll. aber
 ll. ylldyd
 p. traws fynyd

k. taalybont [ar Synni²²]
 ll. fachraith [Vachreth²²]
 p. ysbytty gwanas²³
 p. dol y gelle
 ll. gyllynin
 ll. egrin

k. ystymaniel²⁴
 ll. V^{el} y pēnant
 taal y llyn
 tywyn myrionyð
 p. pēnal

k. mowdwy
 p. mallwyd²⁵
 ll. y mowdwy²⁶

k. pēnlllyn
 ll. ywch y^o llyn²⁶
 ll. gywair²⁷
 ll. y kil²⁸
 ll. fawr ynhenlllyn²⁶
 ll. ðerfel.

k. ydeirnon
 ll. drillo
 ll. gar
 p. korwen²⁹ (ll. silien)²².

¹ ll. gynfran [also J. J.]

⁴ Cae Rhun . Mair

⁷ Eiddionydd

¹⁰ Carn Gawch [J. Jones omits *k. gwch* in his first list, but gives it in his second.]

¹¹ llangrickio [*sic*] ¹² y penllech

¹⁴ ll. vawr yn llyn

¹⁷ Bod verin

²⁰ Tudclud, *added*

²³ Cappel gwanas i ŷeuan fedyddiwr .

²⁵ Tydecho, *added*

²⁸ llanyekil . Beuno.

³⁰ In MS. J. Jones, all the churches in the two *Arllechwedd* are placed in *k. vuch konwy*, except Aber konwy which he places in *k. y krevddyn*.

^a is

^d ll. gynhaenan

^e engan = Eigneion

^k Trefrhyw—lās

^b Kae Rhun

^c A. eirch

^b fabrys

^o Omitted in MS. J.B.

⁸ y Gyffin . Mair.

⁶ yn nhal y llyn [also J. J.]

⁹ S. Catherin, *added*

¹³ Einion

¹⁶ torn out of MS. J. B.

¹⁹ Ll. vaelrhys

²² In MS. J. Jones.

²⁴ Ystymaner

²⁷ ll. gower

²⁹ Mael a Sulien, *added*. Gweryl goch

^c geddol

^f gwŷch

¹ dolydd Elen

kymry.

† ag yn y plwy hwnw y mae tre gaer narfon a marchnad bob sadwrn
 ‡ da yw offrom y bedroc Rag Kangren [=? gangrene]—in margin 'Cancrau'
 in Cardiff MS. 15.

§ (Yn r hwn blwyf y mae tref Bwilelif)

ll. ffired ynglyn dyfyrdwy	KANTRE D. KLWYD ⁹ ll. ynys [Saeran ²]	[ll. V'el y'Mlodwal ¹] ll. gydwaladr ^r
ll. gwyð elwern	p. y gyffyllic ¹⁰	k. Maylor Gymraeg
ll. ael hayarn	p. trylokaynoc ¹¹	Riw ¹⁶ abon ^r
p. bettws gwyrfyl goch	p. y ^a . drewen annial ¹²	^a bistoc ¹⁷ [y Bistok ¹]
ll. V'el llyn myfyr [37 ¹]	[ll. V'el llyn myfyr ²] [Cappel. aelhaearn ²]	y marchwiel
SIR DİMBECH [*]	ll. elidan	gwrek sam [§] [Silin ²]
[swyð ^r ðinbych ^o nev ¹ yr	ll. fair ynyfryn klwyd	y groes fforð ¹⁸
Eglwys wen ²]	p. yfenech did	[J ^s koed, kappel wrth
[Capel Dinbech ²]	ll. vwrog ^b	Resffordd ¹]
(Hillary)	tre Rhythyn [†]	^r yr holt ¹⁹ . xlviii. [60 ¹]
ll. ðyfnoc ³	ll. feygant ^o [ll. Rhudd ²]	SIR Y FFLYNT
nanklyn	ll. beder	ll. elwy ²⁰
hen llan	ll. gynhafal	Ryðlan [Mair ²]
ll. gwm dinmel ⁴	ll. hychan	y ðiserth ²¹
p. keric y drydion ⁵	ll. gwyfen	galt melydr ²²
p. ysbytty ifan ^o	ll. ðyrnoc ¹³	ll. hasa ²³
ll. Rwt	kumud [†] fal	[Cwm yn Nhegaingl ²]
ll. ðoged	ll. ferrys ¹⁴	chwith ²⁴ fforð
ll. ^o eglwys fach ⁶	ll. armon	Riw lownwyd ²⁵ [-wydd ¹]
ll. san ffraid ⁷	ll. degle ¹⁵	gwayn ysgor
ll. drillo [yn Rhos ²]	Bryn eglwys	²⁶ kwm dymeirchion ²⁶
ll. eilian [Elian ¹]	ll. dysilio	bod ffar ²⁷
y bettws [Michael ²]	k. swyð y wayn	kayrwys [¶]
ll. dylas [Ddylas ¹]	ll. gollen	ysgeifioc ²⁸
Ryðlant ^o	ll. fair or wayn isa	nanerth ²⁹
p. aber gele	ll. sain ffred glyn kerioe	kilkeni ²⁹ [kilken ¹]
ll. sain sior	ll. armon dyffryn kerioe	trer ffynnon ³¹
ll. yfyð	ll. armon mynyð ^c mawr ^r	y lygen ³⁰
ll. fair ðol hayarn	ll. Rayadr ymochnant	y fflynt ^{**}
ll. gerniw	ll. gedwin	ll. eirgain [S. Petr ²]
ll. gwytherin ⁸	ll. silyn yng hynllaith	pen ar lag ³²
ll. sanan ^c [Eleri ²]		

¹ In MS. J. Jones² In MS. J. Brooke.³ "*alias* Llan Brayadr" in MS. J. Jones. MS. J. Brooke omits *Ll. Ddyfnoc* and writes "Ll. rhaiadr yngheinmeirch"⁴ Dinmael [also J. J.]⁶ Magdalena, added⁶ Marthin, added⁷ *alias* y Ddiserth⁸ Digain frenin, added⁹ CANTREF DIFFRYN KLWYD. Rrvthyn alias Ll. Bedr. / *kumud Dogfeilin*: ll. ynys, y Gyffyllic, ll. Bedr, ll. Rudd *alias* ll. Vevgan, ll. Gynhafal, ll. Hychan, ll. Gwyfen, ll. Dyrnog a pheth o Votvarri. / k. *Llannerch*: ll. fair D. klwyd, ll. Elidan. / k. *koleion*: Derwen anial, klokaenog, ll. Vwrog, y Vynachtid—in MS. J. Jones.¹⁰ Mewn ciphyll derv y cad delw Fair, added in MS. J. B.¹¹ Clokaenog [also J. J.]¹² Derwen Ynial¹⁴ ll. ferreis¹⁵ ll. degla¹⁶ also Rhiw fabon¹⁷ Arbistog.¹⁸ also Gresffordd¹⁹ Added in a later hand (a) Yr eglwys newydd (yn anorffen) yn Nymbech.

(b) Cappel ffynnon fair.

²⁰ Esgobty llnelwy. Asaph. (b) Eglwys Asaph yn Llnelwy (*alias* Henllan).²¹ yn Nhegaingl. Cwyven. added.²² Allt Melydn [Gallt Melydr¹]²³ ll. asaph²⁴ Chwit [also J. J.]²⁵ Rhiw lyfnwyd²⁶ Kwm omitted and Y grog lan added²⁷ Botvarri. S. Dier²⁸ Nanerch [also in MS. J. J.]²⁹ Cil kain³⁰ Helygen [also MS. J. J.]³² Yr Holl Saint, added.³¹ P. Y Kwm and P. Y Dyrmeirchion in MS. J. Jones.³² yn hwn mae ty Ednowen bendew in MS. J. Jones.^o Omitted in MS. J. B.^a Derwen anial ^b (Bryn y golwg y gelwid gynt lle mae Eglwys ll. fwrog heðwy).^c mawn [also J. J.]^d not in MS. Cardiff.^e This and the following places down to Nerkwys, inclusive, are omitted.^f swyð ðinbych appears as a Commote in MS. J. J.^r retraced^{*} ag yno ymae marchnad bob merchyr[†] Crossed out later; it belongs to Flintshire q.v. MS. J. Jones puts *Llysvaen* in the same line as *Rryddlan* without cancelling the latter.[‡] ag yno mae marchnad bob dyw llyn [a die Gwener. J.J.—second list].[§] ag yno mae marchnad bob dyw iay[¶] [Marchnad pob die mawrth—in MS. J. Jones—second list.]^{**} [Marchnad pob die 70v—in MS. J. Jones—second list.]

- k. ystrad alyn*²
yr wyð gryc¹
nerkwys²
treydyn³
- A. yr hob*⁴
p. kyngar⁴ [al's Estyn¹⁹]
- k. maylor saysneg*
p. bangor [iskoed⁵]
p. gwyrdimp⁶ [kapel¹⁰]
p. hangmer
p. ortyn⁷ fadog [kap:¹⁹]
.xxvii [2S¹⁹]
- SIR DREFALDWIN
- k. hyfautiog*
p. bachynlleth*
p. wirn⁸ [Orin¹⁹]
p. kēmais
p. y. drowen¹⁰
p. pen egos¹¹
ll. bryn mair
- k. yrwystli*
karno
tref eglwys
ll. idlost†
[Penystrywaid⁵]
ll. girig
ll. wnoc
ll. ðinam [Dinam¹⁹]
- k. keri*
p. ¹²bochdref
ll. V'el yngheri
- k. kydywen [kedewen¹⁹]*
ll. ðysyl
llam yr ewic
ll. llwch hayarn
y dre newyð†
aber ¹³hafais
- [y kettw¹⁹]
y betws
ll. dref *gynon¹⁴
ll. wyðelan
ll. llygan
manafon [afan¹⁹]
aber iw
- k. kaer* ¹⁵inion
[Castell⁵]
ll. fair
ll. yrfyl¹⁶
ll. gadfan
p. garth beibid¹⁶
ll. gyniw
- k. mechain* [a¹⁹ mochnant⁵]
meifod
ll. V'el yugwynfa
ll. ¹⁷wyðyn [wðyn¹⁹]
pēnant mallangell²¹
ll. gynog
ll. hirniant
ll. fyllinn§
ll. armon ymechain¹⁸
ll. sain ffred ymechain^c
- Arglwyðieith² dayður*
ll. drinio
ll. dysilio
- k. ystrad Marchell*
kegidfa
y trallwn²²¶
ll. ffyn honwen²³
tre faldwin**
yr ystoc . xlvii
- SIR FYXFED
³⁴[Maelienydd⁵]
ll. badarn fawr
ymlyenyð
ll. badarn fynyð
- ll. ²⁴aino
ll. bister
ll. V'el y ²⁵bigail dy
ll. ðewi ²⁶hiob
p. saint Edwart yn
mair ²⁰o bilale
ll. degle^d
ll. gynllo
ll. V'el ²⁷Rydeithion
ll. ðewi ystrad ²⁸yni
ll. V'el kefen llys
- k. ²⁹gwrthrynon*
nanmel
ll. V'el fach
ll. llyr³⁰ yn Ros
Rayadr ar wy††
saint harmon [Herman¹⁹]
- k. dayður*
saint ffyled
- Elfael ywch mynyð*
y ðiserth yn elfel
[llan Elwedd⁵]³⁵
ll. varaith³¹
aber edw[y⁵]
ll. badarn garreg
keric Ryua³²
Riwlenn
glasgwm
ll. san ffred
y betws
- Elfael is mynyð³⁶*
ll. ³³deilio
ll. ystyffian
ll. bedr
ll. ðewi fach

¹ y Ddelw fyw, added. ² Nerthgwys. [Nercoys. / Hannerkwys kap: in MS. J. J.]

³ vel Trefðyn. / kapel, — in MS. J. J.

⁶ In MS. J. B.

⁸ Machynllaith [-lleth¹⁹]

¹¹ penegoes [also J. J.]

¹⁴ Tregynon

¹⁷ wthyn

²⁰ y mochnant in MS. J. J.

²² y Trallwng coch ym mhows: [y Trallwn in MS. J. Jones.]

²³ (Cherbury) [ffynhownwen in MS. J. J.]

²⁴ Anno

²⁷ Rhyd Feithon

²⁹ Llanvr

³¹ Kantref Milenydd in MS. J. J.

³⁶ Plwyf y klyl added in second list by J. J.

^d gynau [also J. J.]

^e degla

* y may tre farchnad bob merchyr

† ag yn y plwyf hwnw y may mar[ch]nad bob sadwrn

‡ ag yny dre hono marchnad bob dyw mawrth

§ (ag yno may marchnad bob diyen)

¶ ag yno y may marchnad bob dyw llyn

** [marchnad pob merchyr—in MS. J. J.—second list.]

†† ag yno y may marchnad bob dyw fay

‡‡ [marchnad pob die Gwener—in MS. J. J.—second list.]

⁶ Gwrddi

⁹ Ll. wrin

¹² Mochdref

¹⁵ eignion [Finion¹⁹]

¹⁸ Llanvechain

²¹ Melangell in MS. J. J.

²⁵ Bugeildy [also J. J.]

²⁸ ynni

³¹ variiaith

³² Crug Runa

³⁵ Ll. Elwy in MS. J. J.—second list.

^b eurful [Yrfl. / Ewrvvl¹⁹]

^c Omitted in MS. J. B.

^c Omitted.

^c Omitted.

^c Omitted.

^c Omitted.

^c Omitted.

^c Omitted.

^c Omitted.

^c Omitted.

kastell paen	y bettws	[llifychgan ¹]
ll. V'el y bryngwyn	silian	aber gwayn
ll. newydd	ll. gybi	ll. a chaer ^o
ll. V'el dyffryn [¹ arw ²]	ystrad	y bont faen
y bettws	kille ayron	ll. llawen
llowes	[Llannerch aeron ¹³]	[ll. y Cilin ^c]
kyllirw ³	hen fynyw	(ll. y kafen ^o)
y klas ar wy	llan arth	ll. ach lwydo ¹⁷
bochrwyd ^o	[ll. Vitalis ¹³]	y kastell gwyn
ll. V'el nau 'melan	ll. ina	y kastell newydd
p. mair o fysyfed*	ll. llwch hayarn	y kastell
ll. fair ⁵ llwyth *ynnoc ^c	ll. dysilio	kastell mal
pōn kraic	p. ¹⁰ krānoc	kastell y fywch
kasgob	pen bryn	kastell henri
ll. andrast†	bettws ifan	
bleð fach	y bryngwyn	
nortyn . lxi [51 ²]	blaen porth	
	aber porth ^b	
	trer main [Tren main ²]	
SIR ABER TEIFI	y grog or mwnt	
ywch ayron	y ferwic	
ll. gynfelyn	aber teifi¶	
ll. V'el gener glyn	ll. goedmor	
ll. badarn fawr	ll. dygwy	
ll. llwch hayarn	tre dreyrn ¹¹	
ll. ilar	ll. fair tref lygen	
ll. V'el y kreyðyn	ll. gynllo	
ll. afan or trowsgoed	dyfrioc	
ysbytty Riw ystwyth	henllan ar ¹² difi	
ysbytty kynfyn	Bangor	
ll. wnws	ll. fair or llwyn	
Ystrad mayryc	ll. dyssyl	
ll. V'el lledrod	ll. wenoc	
ll. V'el Ros ^o die	ll. wnen . lxiiii . [62 ²]	
ll. y gwryðon		
aber ystwyth†		
ll. ðeiniel [Ddeiniol ¹²]	SIR BENFRO	
ll. Rystyd	k. kemais	
ll. san ^o ffraid	ll. dydoch	
ll. ðewi aber ⁷ arch	kil garan ¹⁴	
ll. badarn [¹ drefeglwys ²]	y bridell	
kil kenin	ll. twyd ^c	
tal y sarn grin	tre ^d wyðel ¹⁵	
ll. gwlllo ⁸	y baisil ¹⁶	
ll. geithion ⁹	eglwys irw	
ll. badarn odyn	y myline	
is ayron	y nant gwyn	
tre garon§	yr eglwys wen	
ll. ðewi frefi	nan hyfer	
ll. fair gylydoga	y kil gwyn	
kellann	tref draeth	
ll. bedr bont ystyfyn	y dinas	

Swyð benfro
y maen kloch[og¹, ²]
y morfil
ll. golmon^c
y fynachlog ðy
ll. fryn charða¹⁸
[ll. glydwen ar daf¹]
Klydavi¹⁹
Penryð
kastellan
ll. V'el ben bedw
maner deif

***kil y maen llwyd*
ll. dyseilio yn yfed^o
ll. y kelyn
egyr mwnt
kastell dyran
ll. fall de
ll. ðewi y ²⁰selffre
ll. beder y ²⁰selffre
yr eglwys lwyd
Ar berth
Robestown
Marthe tywi
mynwar
lawr ²¹yni
ilbastwn
ssiaffre twⁿ
bigeli² [Bigelydd²]
lifer stown⁸
sain tyse²²
kairiwi [Caeryw¹]
kostestown
lamffe
amurath
krynweð

¹ In MS. J. Brooke.

² meltun [melai²].

³ arth

⁴ llan

⁵ In MS. J. J.—second list.

⁶ tre wrddel

⁷ ll. frynach ar daf [ll. Vrynn Hardda / vrynach ar daf in MS. J. J.]

⁸ plwyf Clydan

⁹ ywfog

¹⁰ In MS. Cardiff

¹¹ Omitted in MS. J. B.

¹² ag yno y mae marchnad bob dyw mawrth

¹³ ag yno y may marchnad bob sadwrn

¹⁴ § marchnad dyw mawrth yn wastad.

¹⁵ ** This has neither *plwy* nor *kumud* before it. It is treated as a *kymud* in MS. J. Jones, first list; as a *parish* in *swyð* Benfro in his second list.

¹⁶ In MS. J. Jones

¹⁷ llythofnwg [Llwythynog mwg²]

¹⁸ Nant Gwnllo

¹⁹ Trefdreyr [Trefdeyrn²]

²⁰ plwyf y Baifil

²¹ y velffre

²² enni

²³ tywyd

²⁴ Not in MS. Cardiff

²⁵ retraced.

²⁶ marchnad bob dyw llyn

²⁷ marchnad bob dyw sadwrn.

²⁸ golanon

gwmffre ystown
p. mair o dinbych
y pysgod*
sain ffllwrens
kalde
ystam¹ pwl
sain pedrog
sain dwnel
waram²
kastell marthin
nangel³
Ros gylydwr⁴
pwl krochan
hoidstwn⁵
manor *bir
pēnal⁶
saint deiniel⁷
penfro†

Tir Ros yn sir B.

bwrtn
Ros marked
ll. ystydwal
ystaintwn
hobrystwn
harbarstwn^b
hasgad
y dydal⁸
marlas
sain ffred
saint isbel
Waltwn
ssaintstwn
dol boeni⁹
barstwn^c
nolstwn¹⁰
Roeds
kamros
Robestwn
y bettwall¹¹
ystrawgad¹²
sain dogwel
wala sbadl
ffraistr gam^c
lamstown¹³

swyð llan y haden^f

Robrstwn
Waltown
[Mwlstwn¹⁴]

tre amlod^o
trawgad¹⁵
tre rina¹⁶
fflmystown¹⁷
bolstown
kastell¹⁸gwist
ysibaid¹⁹
piktwn
llan y haden
y dre felen
maner ifan
llys y fran^b
y mod²⁰ [y Mot²¹]
tre hwlford†
p. martin†
p. mair†
Sain tomas†

Tir Dewi

[*hwm: Pebidiog*²¹]
dewi o fyni
y groes
ll. Riaian
Marthri
saint y katrin²²
saint nikolas
llan wnda²³
maner²⁴ nawon
tre wran
ll. ystinan [-am²¹]
ll. fair nant y go
tre letert
henlle dewi²⁸
sain lorans²⁵
kastell haið
breydeth
ll. eilfyw
ll. howel²⁶
ll. dylwyf²⁷
ll. Reithon
tre iwrðan
[Llan Edrain³⁵]
y garn
iol twn

7 igaïn a doi

SIR GAER FYRÐIN

swyð lacharn
marchroes [Morkroes²¹]

kyffie
pendyn
eglwys gymyn
ll. sadyrnyn
lacharn
ll. dawc
ll. ymðyfrwy³¹

hwndrwd²⁹ derllysc

ll. V'el aber kowyn
meidrim [-drin³¹]
ll. ystyffan
ll. fair y³² byri
ll. gynog
ll. deilo⁴⁰
ll. gain
sain kler
ll. gynin ai waison³³
ll. wnio³⁴
[llanbeudu³⁵]
p. mair a chirig
ll. gau³⁶
ll. dewi o henllan
ll. faldeg
p. dysilio nyfed
p. kil y maen llwyd

hwndrwd²⁹ elfed

ebyr nant
tre lech
y bettws
kynwyl elfed
merthyr
ll. llweh
kaer fyrðin§ [21ll. bedr³⁵]
yr eglwys newyð
ll. y pym saint
ll. llowðoc

Emlyn ywch kych

kenarth
kastell newyð yn E.
pen³⁷beyr
ll. geler
kil Redyn
ll. V'el³⁸ foroths
ll. 39llwni
ll. y byðair
p. kareg
aber gwyli
p. m'el fechan

¹ Stampwl⁴ Rhos grydwr⁷ San daniel¹⁰ Noltn¹³ Lamystwn¹⁶ Tre Reina.¹⁹ slebaid²² alias *Tref Rotbert* in MS. J. J.²⁴ Aber nawon.²⁷ ll. deilwyf²⁹ *Kantref* in MS. J. J.³² y bri [*byri* in MS. J. J.]³⁵ In MS. J. B.^a pŷr [also MS. J. J.]^c ffaistr gam^e toroth^g marchnad bob merchyr

† marchnad bob sadwrn.

² waran⁵ Hael stown⁸ plwyf fddyfal¹¹ Ysbitwal¹⁴ In MS. J. J.—second list¹⁷ Simonstwn²⁰ y Newmot²³ Lawrens²⁵ MS. J. Jones adds “*Janlle Ddewi*”³⁰ J. J. adds *Aber Kwyn*³¹ San Cynin ar weision³⁷ boyr ³⁸ newerth^b omitted ^c hawstwn ^d y Stramgad^f Lan i Haddef [P. Swyð Lanihaden¹⁴]^o Omitted in MS. J. B.³ Nangl⁶ Pen ale⁹ Dol benni¹² Ystragwad¹⁵ Tragwad¹⁸ Gwis [also J. J.]²¹ In MS. J. Jones.²³ alias *Pen kaer* in MS. J. J.²⁶ llan Hol.³¹ ll. ddyfrwr³⁴ ll. wnno³⁹ llowni‡ ar tri fflywf hyny syn [nhyrav²¹] hwlford

§ marchnad bob mercher a ffob sadwrn

ywch kothl^a

ll. egwad fawr
ll. fynyð
ll. V'el⁹ [kilvargen²⁵]
ll. gathen
ll. dyfaysan
ll. deilo fawr
ll. gadog fawr
ll. yðey saint
ll. V'el y bmyðfai
[ll. Gadog fawr³]*
ll. ym dyfrit
ll. fair y bryn
ll. V'el kil y kwm
ll. wrda
ll. sadwrn
tal y lleche¹
ll. V'el y lliche¹
kynwyl gayo
ll. y pmysaint
ll. y krwys
ll. sawel
ll. V'el kil korne
brechfa gothi

Swyð Gydweli

ll. isinel
ll. y saint
kydweli
ll. dyfayloc
ll. gynheidon
ll. gyndeyrn
ll. llyðgen
ll. ðaroc
ll. gwnwr²
ll. arthne
ll. V'el aber bythych
ll. dybie
ll. onn³
y bettws
ll. edi
ll. genych
ll. elli
penbre^c. lxxv.

*SIR FYRCHENOC⁴**kantref byellt*

ll. wthwl

ll. V'el bryn payn
ll. afan fawr
aber gwesyn
ll. ðewi A. gwesyn
ll. wrtyd [Wrtyn . J. J.]
ll. gamarch
ll. ynys
ll. afan fechan
ll. ðewi maes mynys
ll. ganten
ll. llywen fel
ll. fair y byellt
ll. ðewi y kwm
gallt mawr

kwmwd kantro sely

kraig⁷ kadarn
gwen ðwr
ll. dyfalle
y llys wen
brwyn¹⁰ llys^d

kwmwd talgarth

ll. fillo¹¹
talach ðy
talgarth
ll. elwy¹²
ll. eigion¹³
y gellið [Hay²⁶]

k. ystrad dyw^e ychu¹⁴

ll. V'el kwm dy
ll. fair a chynidr
²⁰eglwys iail¹⁵

k. ystrad dyw^e issa¹⁴

krighwel saint edmwnt
ll. bedr ystrad yw
pertrissw
ll. gene
ll. gattwe
ll. elli

k. pen kelli

ll. ðetty¹⁵
ll. feygan¹⁶
[Eglwys Jail¹⁸]
¹⁹ll. frynach¹⁵
p. y kantro¹⁶

*k. tir yr halff*maynor¹⁶wino

pen yderyn²¹
ystrad fell de
ystrad gyn lais
ystrad wallt¹⁷twen
y dyffnoc

k. lliwel

lliwel
ll. deilo arfaen
ll. V'el nant bran
merthyr kynog
ll. dyfaylog
kARTH brengi
aber esgair
ll. ðwy¹⁸
y battel
y trallwng
ll. ysbydaid
ll. vaes dewi
aber hodni¹⁹ ifan
²⁰fedybiowr
ll. hamwlch
ll. y wern mair a
²¹chynidr
ll. V'el tal y llyn
ll. gors peylyn sant
ll. V'el¹⁹gythedin
ll. san fired . lxxiii . [62²⁹]

SIR FORGÄNWOC

feuan fedydiwr²²
mair o gaer dyð**
y Raff²³
yr eglwys newyð
ll. issen²⁴
ll. faen
ll. edyrn
y Rydri²⁵

[kwmwd²⁹] Saing henyð²⁷

eglwys ilan
ll. fabon
y gelli gaer
merthyr tydfyl
aber daer
ll. wno
glyn Roðne²⁸
ll. dyfodwe

¹ llychau [lleche in MS. J. J.]² ll. gynwr³ llan nonn⁴ Vrycheiniog⁵ pab feuan [Pabyan in MS. J. J.]⁶ mynry⁷ Cerrig⁸ In MS. J. J.—second list.⁹ "is Gorlyth" [= ? Gorlech] added in MS. J. J.¹⁰ Brynllys, [Brwynllyn llys in MS. J. J.]¹¹ Ll. vilo [fillo in J. J.]¹² ll. elwedd¹³ ll. Einion¹⁴ Ystradyw, without ycha and issa.¹⁵ These churches are said to be in *Cwmwd Eglwys iail* in MS. J. Brooke which omits "k. pen kelli"¹⁶ wono or weno¹⁷ wen [also J. J.]¹⁸ ll. ddewi¹⁹ Cyffedin²⁰ Omitted in MS. J. J.²¹ Penn Edyrn in MS. J. J.²² Ynghaerdyf²³ eglwys Ralff²⁴ ll. nisen.²⁵ In MS. J. Brooke.²⁶ Not in MS. J. J.—second list.²⁷ Rhydri, Sainghenydd in one line.²⁸ Glyn Rhodni.²⁹ In MS. J. J.^a p. mihangel vwech Coch.^b ymdyfri^c pentre^d Brynllys^e tywl^f walldwyn^g See note 27.^h [Marchnat bop die fow—in MS. J. J.—second list.]ⁱ Omitted in MS. J. B.[†] [Marchnat bop merchwr a Saturn—in MS. J. J.—second list.][‡] marchnad bob dyw llyn[§] marchnad bob foy[¶] marchnad bob sadwrn²⁶ a fob merchwr^{**} marchnad bob sadwrn.

ll. igain wyr ¹	y wig	Ros ssili
ll. y trissaint ymisgyn	[y Bettws ¹⁸]	porth einion ²⁸
ll. ylldyd or ² faer dref	yras fach	ogsmids ²⁹
pen *tyrch	markroes	Pen Rys
yr adyr ³	saint dynwyd	ll. Dewi
ll. daf	ll. dwf	kinastwn
Sain ffagan ⁴	llys Ronyd ¹⁰	niklas down
ll. V'el or pwl [y pwl ⁵]	tref golwyn	pen arth
kaere	ll. liðan ¹⁷	ll. deilo ar ferwallt
sain siorys	y bout faen	ll. ystym llwynarth
ll. san ffred [ffronð ⁵]	Saint y lari ¹⁹	aber tawc ⁶
[llanbedr] ⁶	ll. doche ²⁰	ll. siamled ⁶
pen daylwyn	ll. fair or bewpyr	ll. iminewyr
llan dynwyd ⁷	ll. ylldyd fawr	pen maen . c. xl. [119 ²]
ystrad owain	[P. Rarre ¹⁸]	
ll. hari	ll. faes	
ll. harau ⁸	eglwys boywys ²¹	SIN FYNWE
ll. sanwr	Sain tathan	³⁰ tre fynwe* Saint
pen llin	fflemin melyn	marthin
ll. *gain ⁹	ffilstwn ²²	ll. warwc ³¹
ll. fair or ¹⁰ mynyð	pen mark	ll. iau ³²
ll. ilid a chirig	porth kiric	pen allt
ll. grallo	Aber ðawen	try leg
y koyty	p. sili	kwm karfan
ll. san ffred or ¹¹ ogwr	Sain lawrens	pen y klawð
ll. ysbyttel ¹²	kock ²³	ll. y gofain ³³
ll. gynwyd ^c fawr	penarth	(p. ll. *ssen)
glyn korrwg	ll. doche fach	ll. V'el tor mynyð
ll. gattwc glyneð	ll. fihangel	ll. wnell [Wynell ⁶]
kil y bebyll	Saint andras	ll. gwm ychaf
kastell neð	y merthyr dyfal ²⁴	ll. gwm isaf
ll. elldyd fach	krinstwn ²⁵	ll. soe
ll. isawel	gwenfo	y trisaint ³⁴
p. maglan	sain nikolas	³⁵ ll. giwc
ll. V'el ynys afan	ll. karfan	kil gyrwc ³⁵
aber afan ⁵	ll. triðid	(ll. gynog) ⁵
margam ⁴	tre simwnt	yr eglwys newyð ar
ll. ffai		y kafen
y pil	<i>Tir Gwyr</i>	dintarn ychaf
y dre newyð ¹³ ynottais	ll. giwg	dintarn isaf
ll. dydwc	ll. gyfelach	porth kaseg ²
merthyr mawr	ll. deilo ben y bont	howic fach [Hwig ⁵ fach]
tre lalis	kastell llchwyr	ll. *karn.
kastell ogwr ¹⁴	ll. Riden ²⁶	kastell gwent*
yr hen gastell	ll. di mwr ²⁷	[P. y nais ¹⁸]
y wñi ¹⁵	ll. madoc	[Ll. ystarn ¹⁸]
saint y brid	ll. gynnyð	matharn ³⁶

¹ ll. geinwyr ² omits or ³ yr adar . vi. an Radur. ⁴ llan ffagan
⁵ In MS. J. Jones. ⁶ In MS. J. B. and J. J.—second list.
⁷ llan ddunwyd ⁸ ll. hidran ⁹ ll. ganney [*Gane* in MS. J. J.]
¹⁰ y mynydd ¹¹ ar [also J. J.] ¹² ll. is y Bettws.
¹³ yn ogais. ¹⁴ Castell newydd ar ogwr ¹⁵ y wern. ¹⁶ llys vynydd
¹⁷ llan leiddan [*Elidan* in first list, *Liddan* in second list in MS. J. J.] ¹⁸ omitted
¹⁹ In MS. J. J.—second list. ²⁰ Sain Hilari [*Eleri* in MS. J. J.] ²¹ ll. dochey
²² Eglwys Brywys [*Byrwys* J. J.] ²³ Siltwn ²⁴ y Cook
²⁵ M. dyfan ²⁶ *Kinstwn* in first list, *Krinstwn* in second list in MS. J. J.
²⁷ ll. Rhydien ²⁸ llandimwr [also J. J.] ²⁹ Jlstou and Biston added in margin.
³⁰ Osmunds in MS. J. J. ³¹ Omitted by J. J. ³² ll. warw
³³ ll. *feuan [also in MS. J. J.] ³⁴ ll. Gofen [*Gofen* = J. J.] ³⁵ llantrisaint
³⁶ *Kil gwrwg* [also in MS. J. J.]
³⁷ The following places are added in margin by the same hand in MS. J. B.—
San Pir. Tewdric Crtek } Cappelau.
Rwnston

¹ tyrach ² ll. gane ³ gynnydd ⁴ margan
⁵ tawi ⁶ saimled ⁷ In margin,
⁸ Omitted in MSS. John Brooke & J. Jones.
⁹ marchnad bob sadwru

tulgarth °gallent^a
 ifftwn¹
 porth °kiwed
 y dre newy²
 gelli farch
 ll. ðeiniol
 kaer went
 ll. fair is koed
 ll. faches
 pen hw
 ll. fartin³
 ll. Vihangel
 saint y brid
 gwndi
 magwyr
 wilkryc³
 yr Redwic⁴
 y widsone
 golklif
 trer onnen
 tre esgob
 ll. wern
 eglwys y drindod
 kemais
 kaer lliion*
 y kastell newy²
 ar wysc†
 bysaleg
 koed kerniw
 ll. sain ffred⁴
 ll. beder gwayn⁵
 meyrin⁶ llwe
 b tref delerch⁷
 ll. lirwg
 ll. V'el gwayn⁵ llwe
 machain
 bedwes

p. tydyr ap howel
 Sānan⁸ bod melldes⁹
 blayne gwent, peder⁹
 ll. hyleð¹⁰ [vorwyn¹¹]
 tref ðyn °kattwe
 Risgaf
 henllys
 y malpas
 ll. V'el ton¹² y groes
 ll. frechfa
 ll. ðewi
 ll. degfed
 pant teg
 ll. V'el gilgoygen
 ll. hynwg¹³
 tre Rydynog¹⁴
 ll. gybi
 ll. badog
 mamhilad¹⁵
 y goyttre . °peder .
 ll. fair gil gydyn
 ll. ofor
 ll. elen
 ll. ffwyst¹⁶
 bryn bygaf† [Bvga¹¹]
 trosdre
 y bettws newy²
 kēmais kymawndwr¹⁷
 gwern esni¹⁸
 ll. gifw¹⁹
 ll. howel²⁰
 ll. ðēni [Ddewi¹¹]
 Raglan
 trer gaer²¹
 Pen Ros
 y bryn gwyn
 °ll. arth . teilo¹⁹

ll. V'el y¹⁸ gofion²
 ll. san ffred²
 ll. gattwg dyff-
 ryn wysk
 [p. y Grog o Venni²⁰]
 p. mair o dref²¹ fēni²²
 ll. deilo borth ale²³
 ll. wenarth
 [Aberystwyth blaeney
 gwent²⁴]
 ll. fel gil kornel [kil y
 kornel¹¹]
 kwm Jay [Jfan¹¹]
 [P. y Rrosan ar wy²⁰]
 y grysmwnt
 ll. giwa
 ysgynfraith²⁵
 ll. gattwg mibon²⁶ afel
 ll. y ffyrin²⁷
 ll. ðewi ysgyryd
 ll. ðewi Ryðerch²⁸
 ll. vabllle²⁹
 ll. deilo groes nyrr²⁹
 ll. V'el troði
 ll. gattwg klēnic
 ll. fair gil³⁰ goed
 ll. Ryðol³¹
 ll. vocha³²
 yr hocfild³³
 ll. ingad³³ lxxx xviii .
 [120¹¹]

*Ag felly terfyna hyfri
 plwyfi y tair sir ar ðeg
 ar Rifedi y gyd ydiw .
 naw kan a ffedwar ar ðeg
 ar higain.*

23 Dyma ðangos hyd a lled a chwmpas holl loygyr &c.

24 Yn yr amser yr aeth *Trystan* ap talwch . ag *esyllt* gwraig briod
 marj am heirehion ar herw y goed Cylūðon a Golwg hafeyð yn llaw
 forwyn gyda hi ar bach bychan yn baits gydag ynte yn dwyn pasdiod a
 gwin gydag hwynt / a gwelū o fan ðail y wnyth bwyd ydynt / ag yna
 yraeth marj fab meirchion ar arthyr y gwyno Rag trystan ag ydolwyn
 ydo dial y Syrhaed arno o herwyð y fod ef yn nes o ggyrenyð y arthyr
 nag drystan o achos kefynder oed farch ab meirchion y Arthyr / ag nyd

¹ Ytton.

² yskiwed

³ Nashe follows *Wilrick*

⁴ MS. J. J. adds *Gwent llwg.*

⁵ gwenllwg.

⁶ Maeryn.

⁷ Tredelyrch [delech = J. J.]

⁸ Bodwellde [= J. J.]

⁹ Ll. Vihangel blaeney gwent.

¹⁰ Ll. hiledd.

¹¹ In MS. J. Jones.

¹² tal y groes [tan¹¹]

¹³ Ll. henwg [also J. J.]

¹⁴ Tredynog

¹⁵ mamheilad

¹⁶ Ll. ffwysg in MS. J. J.

¹⁷ kēmais comawnder

¹⁸ gofan in MS. J. J.

¹⁹ Ll. deilo llanarth [MS. J. J. omits *Ll. Deilo*]

²⁰ In MS. J. J.—second list.

²¹ o dre Gyfenni in J. J.

²² Eglwys y Grog yn y fenni, & Eglwys fair yn Efenni

²³ Ll. deilo bertholey

²⁴ In MS. J. Brooke

²⁵ yskynfeth

²⁶ veibion avel

²⁷ ll. fetherin

²⁸ ll. vapple

²⁹ ll. deilo cressyni

³⁰ iskoed

³¹ ll. Rhyddon

³² Rockfild

³³ ll. ddingad

^a galleint

^b This and the following 32 entries are omitted.

Omitted in MS. J. B.

^c ll. deilo yno

* ar wysc—marchnad bob dyw ioy [Saturn in MS. J. J.—second list.]

† marchnad bob sadwrn

‡ marchnad bob dyw llyn

§ marchnad bob dyw mawrth a ffob dyw gwener

¶ [marchnat ar die fow—in MS J. J.—second list.]

oyd drystan ond nai fab Cefnder ydaw / mi af miam tayly hebr arthyr
y gesio naill ay ay fawn yti / Ag yna yr aythant ynghylch
Coed Cylydon left unfinished.

b. XII llwyth yr ysrael . . Ruben &c.

25-89 Then follow, as in Pen: MS. 163, *Gossodiad, Ragorav Ryvedodav, a Rhannav arbenic yr ynys, Tair llys brenhinawl Kymry Llauer o Ryfedode, Vnyssoeð ystlyssawl, Priffyrð brenhinol, Avonyd pennaf, Prif ðinessyð, Gwledyð a Siroeð, Cyfreithau, yr istedvae penaf, Saxon Heptarchy, y kenhedloeð, a feithoeð yr ynys, Diweð Arthur, & Geometrie.*

92 *Terwyn ney ffin Rwing bro aũ gilyð = naw gwryd*

Terfyn Rwing day gantref = pvmw gwryd

" " " gwmwd = tri "

" " " dwy vaenol = dav. "

" " " dref = gwryd a haner

" " " Randir = iiii troydfeð

" " " erw = dwy gwys

" fford y brenin = xii troydfeð

Croes vaen Rwing dwy dref cxx yw y gwerth &c.

Ex libro latino leges Howeli ða quem possidebat / Mr / Powel

93 Yrwyf yn bwriadu o wevn hyn o chwedel bychan ar draythũ a son am vagad o *nassiwe* Crisnogawl . . . val y Cefais ine yn ysgri-fenedic yn lading &c.

Y nasiwn gynta yw ladingwyr : 7n bena ag yn orycha ar y ladingwyr y maer Pab ar Emprwr &c.

102 Names of Colleges and of their founders, and the dates of the foundations at Oxford up to 1566 . Also a list of "Halles."

105 A similar list of the Cambridge Colleges up to 1557.

109 **Llyfyr o ðysgrifiad Arvaũ* Megis y darparwyd yn yr oes gyntaf or byd vod henwaũ ar ðynion val y gellid wrth y hynaif adnabod pawb . Vellũ yn yr oesoeð eraill Gwedy diliw &c.

143 *llyma lle y traythir am labelau** mewn arvaũ yr Rai aroir yr brodyr 7eyaf &c.

144-69 **Outlines of shields and a description of the arms of the gentry of Wales &c.*

170 *Gwedy darfod Traythy am arwyðion* bywiol mewn arway bellach maen Raid traythũ am arwyðion meirw* : ag ymyse yr holl arwyðion meirw vrdassaf arwyð yw Croes xii ymrafael Groysay y gair &c.

177 Traythir bellach am yr arvaũ a dyc *brutũs* a llawer o vrenhinoeð y dyrnas hon

185 *Dysc i dempro ney y ardymhery lliwiaũ oll y syð yn canlyn* : lliw gwyn lliw dv awnair or gals . a gwm . a chopras &c.

187 *llyma gopi or ystedfod ðiwetha a gyn haliwyd wrth ystatvs Gr: ap Cynan 1523†* : Bid hysbys y bawb o vonyðigion a chyffredin vod istedvod ar wyr wrth gerð . Dafod . a thant o wevn tref Gaerwys . . . yr ail ðyð o vis Gorffena yny xv^{ed} flwyðyn o goronydigaeth Harri viii. . . . Drwy Gomissiwn yr vn enwedie vrenin / Gair bron Rissiat ap ho: ap 7. vychan &c. . . . ends : os Roi sialens y wna ney ymwað ney or ariandlws / a heb allũ dwyn hyny y ben Colli y rad ay chwerdyð.

* The text of Mostyn MS. 113 (pp. 19-68) seems to be practically the same as this.

† Also in Pen: MS. 169, p. 349.

195 *Mal yr ordeinied Cerđ dant affwy ay Cafoeđ hi gyntaf* *: Ni a gawn yn ysgrifenedic yny llyfyr Cynta or bibyl . . . Genesis ag yn pedweryđ penod vod gwr gynt ag elwid lameg ar lameg hwnw a briodes dwy wraged . . . ada a silla ag y ƒabel yn gynta y roed megis bod yn ƒigail ynyfeilled / ag yr ƒabel hwnw y Roed gwrle mvsic . ag yw vrawd tvbal y Roed telyn ag organ // ag y tvbal Cain y Roed gofiaeth a ƒabel a thvbal yn gyntaf aganoed mvsic gynt drwy rad yr ysbryd glan ag wrth lais gyrđ tvbal Cain y gof / ag wrth lais yr orđ vwya y gossoded y bas / ag wrth yr ail orđ y mein / ag wrth y morthyle y trebl / ag yny man hwnw gynta y Caned / main / a threbl / a bwrdown &c.

198 *Lyma Lyfyr aelwir Ceidwadigaeth Cerđ dant* nyd amgen tylynaŷ a chrythaŷ o vewn tair talaith gymry / yr hain y dynwyd or mvsic drwy deyll a dychymic doctor or mvsic wrth đumyniad. pedwar pen Cerđ o delyn / a chrwth / amedwl ag athrilitth pob vn at y gilyđ &c. Cp. Pen. 155 p. 79.

199 *Am y Cowiriaŷ syđ yn dangos lleisay gwahanedic* . . . Pym Cywair y syđ yn safedic &c.

200 *Pa sawl gwaith y dyly Cwlwm Cydgerđ vod mewn Cwlwm ney ganiad* // o byđ byrr y mesyr dwywaith &c.

201 *Grundwal a dechreyad Crwth ay gerđwriaeth†* val yr oed mercurius yn tramwy . . . ef a đarganfy . . . Crwbach vor bysgodyn . . . yr oed yr esgyrn oll ynghyd . . . a ffen chwthai y gwynt yn hylith yr esgyrn hyn . . . ymraŷaylion leision cydsonedic a vyde &c.

202 *Henway athrawon Cerđ Crwth†* : Ryderch voel / Oloff &c.

203 *Talaith Aberffro—prydyđion §* : Lewys ap Edw: o votvari pencerđ / J. Brwynoc o dir mon pencerđ / Sim: vychan o dyffryn k. / J. Tydyr o lanelwy / Morys ap ƒ. ap einion o Vfonyđ // *Tylynorion* : Hwlkyn llwyd o rythyn dysgybl p. kerđiaid / Jhon ap Rys o dir mon or vn rađ ond aros istedfod / W. Penllyn o rađ pencerđ yr vn ffynyd / ƒ. delynor o lyn d. p. / Robert ap ho: llanfawr o bwlheli d. p. / lewis ap ƒankin o đolgelle d. p. / dai mainan o lan doged dysgybl p. / ap John rys o dir mon d. p. / tomas anwyl o vaenan d. penkerđiaid / ƒer: vab ƒ. delynor d. p.

204 *TALAITH VATHRAFAL—prydyđion†* : Gr: hir aethog o lan gollen p. cerđ / Hwv arwystl o rwystli / morgan Elvel o dre esgob / Ho: ap syr mathe / W. llyn d. dysgyblaidd / Owen ap syr ifan dysgybl d. / ƒ. tew brydyđ d. ysbas //

Telynorion : Rys wyn o bowys d. d. / D. llwyd o gydewen d. d. / lewis ap ho: wyn o bowys d. d. / Hugh dai o blwy Riwabon d. d. / Richard glyn d. d. / Hugh ap morys o lamsilyn d. d. / Jhon ap Edwart / Jhams morlas o groesoswallt d. ysbas / ƒ. ap mredyđ ap Ho: goch o swyđ y wayn d. ysbas . //

Crythorion : † Jamys eytyn o Vaylor p. cerđ / morys grythor o groes oswallt d. d. / Edw: grythor o Riwabon d. d. / Rob: ap ƒifan llwyd o wrexam d. d. / W. goch o bowys wenwynwyn d. d. / tomas đali / tomas llwyd o gegidfa d. ysbas.

* Also in Pen: MS. 168, p. 36.

† Also in Pen: MS. 169, p. 352.

† Also in Pen: MS. 169, p. 356.

§ *Ibid.* p. 353-5.

205 *Evo y velo vawai / vo evo &c.*

b. Y wav ay weay o wū / yw vawai &c.

c. (O ðedwi eiði i eðaw / y ðoeð &c. D. hepynt ne D. ap ðanhyn vychan)

206 *Henwai y XXIV camp y Rai a vyant gynt ynarveredic &c.*

207 *Ilma r XXIV messyr &c.,* as in Pen. MS. 155, p. 68.

216 *Henwai hen wyr wrth gerð : Amffion delynor . . . a brydoð gwaith Caer devas . . . Pan aeth gwallawc hir y dir mab don &c.*

b. Tri bard y syd : Prifard . posvard . arwyðvard . &c.

217 *Trioed messyr, synwyr a chyngghaned*

b. y V kystawglwyth, (c) y tair ber iach

218 *Y noe hen pan oed yn oed pvm kant mlwyð y ganwyd tri mab . . sem &c. . . . xv Teyrnas Asia xii Teyrnas Africa xiiii Teyrnas Evropa*

b. Saith gelfyðyd Ryðion : Gramadeg / music / Dilechdid / Rethoric / Geometria / arismetica / astrologia.

Gramadec yw mam y kylfyðode oll &c.

223 *Ilma val y gwnaethir mewn ffest Reial : yn gynta dim ar y ðel yr bwrt lliain / halen / transyrie &c. . . . followed by lladiad garan, pavn, greyr (224), y deryn y bwnn, helioc koed, ar gilfinhir. Y curs cyntaf &c. or pysgod (225), potes glas y pasc, capwtieid, venswn o gig myllt yny isgell (226). The way to make various dishes such as siarled, mortraws ðrawn &c. . . . ends : Cymer draed perchill wedy y berwi ay Roy mewn cwrw y sefyll / a ffan vynyth||*

221-44 *Heraldric devices (mostly coloured) with maternal pedigrees in the autograph of Simunt Vychan. The following are the principal names : Siwan mam Rob: chwitnai, Gwladvs m. Rog: vychan, Alsswn vechan m. John o Pilstwn hen, llekv m. Ho: ap ð. ap gr: / Eva m. Mad. ap Elissav / Lowri mam Mad: ap Rob: / Lleukv m. Rob: ap Ric: ap syr Roger / Annes m. syr J. dawltwn Jevaf / Joned ystanlai m. W. vychan / Generys m. Gîm ap Gr: / Eva m. Gr: ap Gîm / Annes m. ð. ap gr: ap Mad: ddv / Elizabeth don m. syr To: Salbri / Elizabeth m. Jankin don / katrin m. syr Pys o dytwn / Annes m. Tho. hen o Salbri / Margred m. Harri ap Rawling Salbri &c.*

The following items (in later hands) occur.

92 *bvm nerthol rymiol o nwv a gallv &c. 1648*

Anon a

108 *Na werth nef golef er golyd bydol &c.*

" b

220 *Kain irwen feinawen fwyniaith odidog &c.*

" c

b. Mae serchowgrwydd rhwydd yn rhan ymerched &c.

" d

c. mewn awr mewn dwyawr myn dewi mewn dydd &c.

" e

d. Mihangel a gabriel a gobryd a mathew rhag methv rholl amyd

" f

e. dwv a seinio des enyd a hindda i gael bara ir byd

Hilyn grydd g

221 *Mi agawn gan ferch fymherchi gynt &c.*

Anon h

b. na waria moth dda gad gida thi fenaidd &c.

" i

c. nid myfi leni ddyn lana i dvll &c.

" k

d. na farned dyn ar vn arall ormod &c.

" l

222 *gartre i medre mvdrrw lein barfed &c.*

" m

MS. 148=Hen. 364, formerly "234." **HERALDRY.** Paper; $8\frac{3}{8} \times 6\frac{5}{8}$ inches; folios 6-32, 37-42^b; xviii century; boards—binding and MS. imperfect.

Folios 6-32^b, 37^b-38^a contain heraldic devices of which the greater number are well drawn and coloured. The writing of the earlier part

and of most of the Index is very neat, and a few entries are in the hand of George Owen, lord of Kemes. There are also other hands in the second half of the MS. The superscription of the Gwenvynwyn shield (p. 29) is from the pen of Rob: Vaughan of Hengwrt. There are nine shields on every page, and the principal families of Wales are represented. The shield of "Sr Henrie Williams at Cromwell knight" is the first on fol. 6.

Fols. 39-42^b. Index to the proper names over the shields.

MS. 149 = Hen. 233. **HERALDRY.** Paper; $7\frac{1}{2} \times 5$ inches; fols. 1-10, 12-107; the work of Sion kain with an Index in the hand of Robert Vaughan (died 1666); bound in calf.

Nos 7av yr /28/ . . o vis Ebrill o. k. 1575 y gwelais drwy vy. hwn yn yr awyr. Ryngof ar nevoedd gadw mawr o adar klaer wnion megis gwylain nev golouennod. yn hedec yn vchel heb ddim ynghymysc a hwy ac ar i hol yr oedd adar gwnion or vn kyffelib ond bod yni plith adar a lliw dy megis brain a rrai o honyn yn hedec gan ystlys yr adar gwnion yn is yn yr awyr nar Rai gwnion di gymysgedic a rrai olaf. nid oedd gimaint or Rai duon ond ymbell vn yn kymysc ac hwy yn hedec tva /r/ gogledd dybygwn i

22. o vis mebevin 1575 y gwelwn ddayardor mawr yn byllav dvon a pheth dwfr yn rredec o honynt aninav yn Edrych ar rai ar adwaenwn yno ac is law y pyllav y byddai dau ac Ef avyddai ryw ddyn yn troi ber ac Ederyn arno wedi blvo yn vvw ac ni wnai yr aderyn na marw na rrostio ond i groen e biliai ac er hynny ni wnai ond ymoddef.

The above is written on the inside of the front cover by Rys Cain probably; there are notes in the hand of Rob. Vaughan on the fly leaf, and the bookplate of R. Wmes. Vaughan of Hengwrt on the next leaf.

Fols. 13-23^b. A genealogical table beginning with *Beli Mawr* and ending with Kynan, Tewdor, and Bleddyn princes respectively of Aberffro, Dinefwr and Mathraval. The shields of these three princes as well as those of kadwaladr, Merfyn vrych & Essyllt, Rodri Mawr & angharad, Anarawd, Kadell & Merfyn are given.

Fols. 24-86^b. The Heraldic Devices and shields (nearly all coloured) of the chief Welsh families.

Fols. 103-106^b. Index to the names of the bearers of arms.

MS. 150 = Hen. 418. The **ARMS** (beautifully coloured) of Dr John Williams as Dean of Westminster, Bp. of Lincoln, and Lord keeper of the Great Seal, *atque Carmine Heroico*. Vellum; 8×6 inches; 16 pages with two leaves of paper at the beginning and end respectively; xviiith century; limp vellum.

Inside the front cover is the book-plate of "Arthur Williams of Meillionydd Esq." There are also particulars of "An Atchievement" at Ystym Colwyn (p. 14) and a note about Williams' Scholarships at Cambridge (p. 16).

MS. 151 = Hen. 193. "**BRITH-WAITH 1638.** *Sef Llyfr cymysgedig o gywyddau amryw brydyddion ac Athrawon Cymrag.* William Morris Mihefin /10/ 1638." Paper; $7\frac{3}{8} \times 5\frac{1}{8}$ inches; 80 folios, plus i-xiv; sewn, with thick leather covers.

This MS. is an early specimen of the writing of W. Maurice of Cefn y braich, Llansilin, Denbighshire. The following names occur: Hughe Conwy fychan of Brynevryn (vii); Morris Cadwaladr his booke 1709; Llyfur Evan Lloyd, rhodd M. Cadwaladr, 1726 (p. 1).

ii. Topical Index.

- A gair dŵw yn vchaf—ſ'r byd .*
- 1 Y tir ail llety'r helwyr *a*
dy help i ymado a hwn *Edmund Prys*
- 3 Dwedais nid â i wadv *b*
dy help i fyned i hwnn " "
- 5b Y gŵr a roes ei wryd *c*
berffaith heb drange heb orffen *Gwerul mechain*
- 7b Y ceilioc bronfraith: Ba ryw edn o Baradwys *d*
nid dyn onid dw'n inig *Sion Tudr*
- Marionadeu Gr: llwyd ap Dd: ab Engion Lygliw*
- 9b Vchel yr wyf yn ochain *e*
Enaid Gruffvdd llwyd yno *Rys goch o eryri*
- 13 Pam in cên heb awenydd *f*
dy nod par im glod gann glêr *Il'n moel y pantri*
- 15 *Atteb ir ymliw yn y farnad uchod*
Illew brwydr fal llaw Bredvr *g*
dvried wr dyred /i/ iawn *Rhys goch o eryri*
- 17b *Atteb: Rhos dy liw Rhys dylvaidd h*
a Gwynedd fy ngoganv *Il'n moel y pantri*
- 19b *Atteb: Dewr ddrvd llewelyn daer ddraig i*
awch ym mwydr a chymrodedd *Rys goch o Eryri*
- 22b *Am wellhad ſeuan gr: ap Siancin o lwydiarth k*
O lefyd ym mrig gwyl ifan
Cor nef a wna cryf yn wann *Tudr Penllyn*
can nadolig Cynn d'elor
- 24 *ſ Robart llwyd is y Clawdd l*
Aml yw rhai ai mawl ar hynt *William llŷn*
a del vwch hoedl a iechyd
- 26b *ſ ofyn menn gan Rob: Pilstwn a W. Eütün dros Elisav m*
ab W. o Rivedoc: Daii'n benn a roes duw'n y byd
in barwn mawr brynv mwy *William llŷn*
- 29b *ſr byd: Adrodd y gwir ddrwy dduw a gaf n*
Ymrown i droi mawr yw /n/ drwg *ſfan tew*
- 32 *A fragment (20 lines) of a Cywyd to Owen Glyndwr*
Myfyrio y bŷm i farwn &c. *[ſola Goch] o*
- 34 *ſ D. ab ſ. ap Einion: Y blaenaf o bobl Wynedd p*
o Wynedd am annedd miwy *dd: nanmor*
- 35 *ſ erchi 2 faen melin: pwy oll a gair pell i gyd q*
a roe ddwydorth vrddedig *Sion Ceri.*
- 37 *ſr gwmpniaeth hen a'r newydd r*
Gwae'r hên a gae hir einioes *Sion Phyllyp*
gida' ni na ddigied neb
- 51 Gwae a fae'n brvdd rhag ofn brad *s*
ag a oeres ei gariad
y ddaear ach ysgar chwi *gr: ap ſfan ap ll'n fychan*
- 42b Y gwr deeth gowira dyn *t*
i barhav ir neb ai rhoes *Tomas Prys*
- 45b *ſ erchi Sion Prys i yrrv'r Saeson o Bowys u*
Glanha ar frys Bowys oi bon
meistr Prys daionys fo dw ynod . *ſfan Tew brydydd*

- 476 Eurbarch ym gyfarch esgob glân addfwyn a
roi enioes i'r Esgob ni dadwisge *Robert Clidro*
- 49 Y march : Doe cenes y mynwes môr b
Avr gledde mawr arglwydd Môn *Rob: Clidro*
- 506 Y milgi : Mi wn glod i berson glân c
A mel nid Caer am y ki *Clidro*
- 525 Jerchi march i Thomas Hanmer Porkinton . 1605 .
Y corph enwog hir ffyniant d
ÿ dreio i oes yn dy raid *Rys Cain*
- 55b. Mar: D. Hanmer : Ystyriwn gwrs di eiriach e
ei fab dewr fo byw deiroes . 1602 . " "
- 59b J. J. Mredydd : Vn pinagl yw ein penaeth f
ÿfan y bych fyw'n benn . 1608 . " "
- 62 J. Andrew Mredydd : Da bwriadwyd briodas g
A thros r hain wythoes yr hydd *Edd: Maelor*
- 64 Mar: A. Mredydd : Cwyno rwyf arren ryfedd h
Andrew i fewn daiar faith . 1609 . *John Davies*
- 66b Mar: S. Mwcston : Dy nawdd ar lled noddwr llv i
ai dri oed iw aer Edwart *Rys Cain*
- 70b J. 5 merch A. Mredydd : Or hâd tra glân ar tir glwys k
iach hefyd drwy orchafiaeth *Watkin Clywedog*
- 77 J. r clerur : Ni ddoe grothell bell o byllod llynaw &c. l
dos di i rewi . . . was hvt ffol Richart phylib *Rol. v'n*
yn nhy Sion dirion caf dario i ochel &c. *Rissart Phylib m*
c Crosed dav obed megin trybedd grad &c. *Syr hww Rob: llen n*
d Coffr hidl bêr a gridl trybedd &c. *Wat: Clywedog o*
- 78 Mae 4 howddgar im hav ei mowlgerdd &c. *S. Clywedog p*
b. Calyn pladêr dêr ar ddant y rhostir &c. *Syr Morgan q*
c. y mrig nadolig mwyn devlv ceisswyn *Rhissart Phylib r*
- 78b Dyn bêr wyth natvr ai chnawd yn bwrwyn s
a byw cyd hebod Cadi *Will llyn*
c. Gwain bach o briddach brav i fagad &c. *Wm: Pw t*
- d. J. Lynn egwystl : Mae'r sir, mae'r bir ? mae'r bwyd ?
mae'r byrddde ? &c. *Anon*
- 79 For keindnesse meildnesse tome ensvinge v
is tyed and fixed fast *John Davies*
- b. Daw glanweilch haelweilch a holion attad &c. *Anon w*
c. Hiraeth am Lywelyn ai wyr : Mae'r llys yn Niwbwreh
mae'r llyn mae'r evrglod &c. *llowarch offeirad*
- 79b J. r pysgodyn a ddoeth i dir yn Arddwly
Ystor lawn a gawn i gyd or eigion y
ei gorpwe brwnt yn garpiav *Gr: Phylip*
- b. Pe cawn fras fatras ar fvtra aned &c. *Roger Cyffin z*
c. Y da a basia bob dydd ar goll &c. *Dd: ap dd: llwyd aa*
- 80 monei J. have not manie they are gone &c. *R. ky: bb*
b. J. ofyn beibl : ym mhob clod barod bybyrwyth Risiart cc
yn ddidrair weddi drosod *Sion Cain*
- 80b Y xwexed mab i Siapheth Samotes gavr &c.

MS. 152 = Hen. 253. The POETICAL WORKS of GUTTO'R GLYNN, &c. Paper; $7\frac{1}{8} \times 6$ inches; "321" pages (320 pages in reality, the paginator having "skipped 77"); imperfect at beginning and end; in the autograph of Robert Vaughan; sewn, with stout old leather covers.

The Rev: Dd: Ellis has inserted a large number of titles in this MS., which is presumably his original of Cwrtmawr MS. 12.

The name of the "Rev Lewis Owen of Waen fach Llanegryn" occurs on p. 1.

1	[Mynwn ymod mewn un man]	a
	ir . esgob ar tair ysgol (l. 12)	
	ewff euraidd caffo hiroes ./	<i>Gutto'r Glynn</i>
3	<i>f S^r Joⁿ Mechain</i> : duw a roes ym o dir saint	b
	Siars na mach Syr Sion Mechain	
6	<i>Etto</i> : f ^o lo tuthiodd at f ^h thael	c
	Trunio a atto'r annedd	
8	Rhoi ty'r wyf vry ar y vron	d
	mae mendith am y maendp .	
12	<i>f dd: Abad</i> : Yngred pei gallwn redeg	e
	ty'r beirdd a ffoet hir y bo ./	
15	<i>f^r dean Cyffin</i> : Mae vn ceidwad mewn cadair	f
	modveddau meudwy vyddaf	
18	Tri llü aeth i Gymru gynt	g
	Cymru a dry yn dy raid ./	
21	Y gwr ar war y garreg	h
	nid vn pab ond mab mair	
24	Mae ceidwad in gwlad a'n gwledd	i
	a phwyth hon a pheithynau ./	
28	Dy fedd nis gadawa fi	k
	y tri 'n vn ymlaen Tren wyd	
30	f ^e chyd i wr vchod el	l
	Newydd hên fydd a hyn font .	
33	Mae gwahawdd ym a gohir	m
	i hwn eilwaith hen Wilym ./	
35	Mae'r henwyr? ai meirw y rheini?	n
	tri ag vn trwy wiw gennad	
38	<i>Y C. vnôs i dd: llwyd ap dd: a Einⁿ or dref newydd</i>	
	Dafydd mae'r beirdd yn dyfod	o
	an hyfryd byd heb dy ben ./	
41	Sieffre a yf osai ffraine	p
	ceirw yn Sieb ar corn i Sion ./	
45	<i>f Mathew Goch</i> : Pan sonier in amser ni	q
	a gair lloegr y gwr lliwgoch ./	* 43
47	<i>f Harri Ddu o Euas</i> : lle nad da lliw onid dü	r
	angel duw yngwlad Euas ./	
50	<i>Etto</i> : Y du hydr or deheudir	s
	collaist a roist callestr wyd ./	
53	<i>f S. Llwyd abad G. E.</i> —Gwledd arglwydd y synwyr	t
	arglwyddi Cymry arglwydd Cymro .	<i>Guttun Owain</i>

* The numbers asterisked refer to copies in Cwrtmawr MS. 12.

- 55 *ſ Syr Risiart Gethin*: Oer oedd weled vrddolion . . . *a*
ai chadw a wnel Otwel ytiw .
- 58 *ſ abad Abey fforied*: Mi euthym i Ymwythig . . . *b*
tir fferm Gutto ywr Iforied / *67
- 60 *Mar: Gr: vychan ap Gr: ap Einion o Gors y gedol*
Duw hen dug Edwart frenhin . . . *c*
oes hir ir arglwyddes honn. /
- 63 *Mar: Arg: Herbert*: Dawns o Bowls doe'n ysbeiliwyd . . . *d*
iarll oi fab arall a fo . / . 1469 .
- 67 *ſ Syr Rossier Cinastón pann wnawd yn farchawg*
'circa 1469': Awst i llas fynghastell i . . . *e*
a merch iarll ymreichiav hwnn . *55
- 70 Y mae glaw am a glywais . . . *f*
Y llew dü oll ai diall . / *554
- 73 *ſ ofyn wtcnaiff i Ruff: ap Rys o Lanverres yn Jal .*
Yn driffeth yth, wnaed Ruffydd . . . *g*
triffwyth dy faslart Ruffydd . / *69
- 77 Robart gorywch riw aber . . . *h*
Ni bwyf vnsul heb fenswn . *53
- 80 Mae cryr ar holl wyr llên . . . *i*
yn arvau maen ar vy medd . /
- 82 Dyn traws fvm yn dwyn tros för . . . *k*
ar ai gwisg ysa i gysgv . / *645
- 86 Mredydd ai yma'r ydwyd . . . *l*
moes farch ag arch a fo gwell *647
- 89 Milwr a gâr moli gwydd . . . *m*
cael evro'r bweclai arall . / *664
- 91 *ſ ovyn Hiling gwely gan v3 Rob: Pulstwn, g. gr: ap ll'n*
ap gr: o Lyn: Elen avr len ar Lannerch . . . *n*
llenn arglwyddes y llannerch *706
- 94 *ſ D. ap Meurig V'n o Nannav i ddiolch am farch*
Bron draw biev'r enw a drig . . . *o*
ar Elen ai heitioles . 62 & 716
- 97 A oes vnplâs yn siampl'r ? . . . *p*
a brawd fr iarll biav'r drych
- 100 Ai gwledd a wnaeth farglwyddawr . . . *q*
nid el heb ddwyn y dalaith
- 103 Gynt y rhoed yn gynta rhañ . . . *r*
val i mab fo Wiliam yñ
- 105 *Edw: IV: Mae'r tarw mawr or Mortneriaid* . . . *s*
degfed wyd dwg fyd i iawn . /
- 108 *ſ John Burck*: Ni chair vstvs na Christiawn . . . *t*
dyro i Sion deiroes hydd *41
- 110 *Mar: Einion ap Gr: ap Rys o Lechwedd ysdrad*
Dwfr Alwen doe fv'r wylaw . . . *u*
fv Einion nef yw enaid . / *45
- 113 Y llwyn gwydr yn llan Gedwyn . . . *v*
duw a wnel fab dv yn wyn . /

* The numbers asterisked refer to copies in *Cwrtmawr MS. 12.*

- 116 Tyfodd gwr at Dafydd gaŵ *a*
y tri'n vn ymlaen Tren, wyd ./ *50
- 120 Delwais o glwyf a dolvr *b*
pren per yr haelder ai rhoes *65
- 122 Prelad ar yn gwlad o Glwyd i Ddyfrdwy *c*
vn duw ath atto i lywio'r wlad ./
- 125 Llys rhydd ym sydd ansoddav llv dalm *d*
lle i rhoed lles erioed llys rhydd ./ *77
- 129 *Mar: Rys abad Y. Iflur* : Dyn wyf er doe a anafwyd . . . *e*
taled Duw ni bydd tlawd hwn ./ *80
- 133 Y gwr ai dy ar y garreg *f*
pen cenedl pennaig Gwynedd ./ *83
- 135 Pwy yn i gwlad-penaig y wledd *g*
tir brenin teirbro Wynedd *85
- 138 Mis drwg a fv ymHowys draw *h*
taler i haelder i honn ./ *89
- 140 *Mar: Ll'n ap y Moel* : Mae arch yn Ystrad Marchell . . . *i*
yr wyl a nef yw i rodd ./ *91
- 143 Teimlwr gwyr teml ior gwiw rent *k*
brenin brwydr brodir Gwent ./ *94
- 146 *Mar: Meurig Vychan o Nannau ai wraig*
Mawr fvr cri am y trihael *l*
ar ddav sydd vrddas vddyn *97
- 149 Mi a ir wlad lle mae'r wledd *m*
gwisg henavr gossawg Gwynedd *99
- 151 Tair blynedd rhyfedd fy' rhain *n*
brad dewythr Herbert ieuanc *100
- 154 *¶ Sieffrai Cyffin* : Tyfodd vn o blant difeth *o*
ni bo'r gwr heb avr ag yd *103
- 157 Caewyd deurvdd catterwen *p*
llawenydd oll yw enaid . *105
- 159 Y gwrda o gywirdeb *q*
yw tvedd fry hyd dydd frawd ./ *87
- 162 Sain Cristoffr a fv yn offrwm *r*
ar fynghewn er fynghyfoeth ./
- 165 Dafydd o braffwydd broffwyd *s*
yw roi yn lle yr hen llys ./
- 168 *¶ Ho: ap Jeu: o Voelyrch* : Howel ni chysgaf havach . . . *t*
ni chwaddaf oni cherddy
- 171 *¶ Syr Wm: Thomas arglwydd Rhaglan*
Sal rhvgl yw seiliwr Rhaglan *u*
gem ar wyr holl Gymrv wyd ./
- 175 *Mar: Sion a Madog Pilstwn*
Wylofus wyf fal afon *v*
a chynydd ir wreichionen
- 178 *¶ R. Pilstwn o Emral* : Pwy sy geidwad teirgwlad hy . . . *w*
teiroes ar iad Roisier wyun

- 180 *Mol: Meurig Vychan o Nannav ap Ho: Selau*
Mawr fv Howel aMeurig *a*
aed i farw i dai Veurig
- 183 *Mar: Harri ddv o Evas*
Doe darfv'r deav derfyn *b*
gadv hil yn goed i hwnn
- 186 *f dd: llwyd o Aber tanad: Af ddwswl foddus aelwyd c*
o goed da ef a gaed hwnn
- 188 *f S. Hanmer: Cwngeweryr oedd y gwyr gynt d*
carw'r llai ar cwngewerwr llwyd
- 191 *f S. Edw: or Wavn: Hawddamawr ir wledd fawr fav e*
hir hagr hwyr ith ddygaf
- 194 *f veib S. Edw:—Yr eryrod eryraidd f*
ag enaid pawb o gnawd pvr
- 196 *f Edw: ab Dd: —llawer nos llew'r wavn isaf g*
fo duw nef aed yni wart./
- 199 Dav dir ni newidiwyn vn *h*
ni bo iarll Penfro heb hwnn./
- 201 *Mol: Syr Rys o A. Marlais: Caraf vrddol Caer vyrddin i*
dros i dad a droes dw ynn.
- 204 *Mol: W. Fychan o L. dy Gai: A adeilo o hüdoliaeth k*
pen cenedl pennaig Gwynedd
- 206 *f Dd: abad Ystrad marchell a Dd: abad Glyn Egwestl*
Mae deusant im dewisaw *l*
ar meitr avr am ei iad traw
- 209 *Mar: Syr Bened o Gorwen: Mi a welais mau wylaw m*
ynn gael dyn vn glod yno./
- 212 *Mol: Dd: Abad Glynn Egwestl*
llwyddiant i'r tenant ar tai a'r wengaer *n*
wledd yn Iesu lwyddianpusaf
- Page 215 is blank, and pp. 216-25 are wanting.
- 226 Deubeth a red drwy'r gwledydd *o*
o dda'n Mars ni ddevwn mwy
- 228 *Atteb: Svlion ach ceidw syr Bened p*
am wlan degwm y leni./ *Tudvr Penllyn*
- 231 *Atteb: Diwedd-hen fv'r fargen fav q*
nag ŵyn i gynfigenwr *Gutto or Glynn*
- 234 Meddylio dd wyf om nwyfiant *r*
gwir ddychan a fydd rhan rhai *Ieu: V'n ap f. ap Adda*
- 237 *Atteb: Ystod hir wastad hoywrym s*
eled i gerdded ac ef *Mredydd ap Rhys*
- 240 *Atteb: Dihareb wir o hirynt t*
i hawl o gwna oed a hi *Ieu: Vychan ap f. ap Adda*
- 243 Gorav swydd fal gyrrv saeth *u*
a minnev yn dwyn meinwen deg *Ieu: ap Ho: Swardwal*
- 245 *Atteb: Gwir iawn fvr geiriav enaid v*
at fwynen Lattai fenyw *llowdden*
- 247 Claf wyf eisiev cael y ferch *w*
ar fôl bol y bayol byd *dd: llwyd ap ll'n ap Gr:*

- 249 *Atteb*: Cennad wyf a wna cynen *a*
wissorwy was o Vrien *Il'n ap Guttyn*
- 251 Drygan yw draw a ganwyf *b*
gwrdd fydd y gair iddo fo *58 *Ho: dd: ap J. ap Rys*
- 254 *Atteb*: Eweh yn iach ni chwennychaf *c*
roeso ile ni chaffo chwaith *60 *Gutto'r Glynn*
- 257 Eirchiad yn siarad y sydd *d*
oes dalm ai clyw ystlym cler *Dd: llwyd ap ll'n ap Gr:*
- 259 *Atteb*: Dafydd llwyd o fodd y llv *e*
gwyn i fydd y byd or bedd *Il'n ap Guttyn*
- 262 Pwy oll a ddvg pell a ddel *f*
byth oi hannedd bythefnos *Syr Gr: Vychan*
- 263 Cwyn fyth am y canv fydd *g*
yn oes deicyn nas dyccai *Long Lewys*
- 266 *Etto*: J Radur ail Arthur lys *h*
am ei gân mwy o gynnen ./ " "
- 269 *Atteb*: Bevno oediog ban ydoedd *i*
lliw Jddew dv lladdo diawl *Syr Gr: vychan*
- 271 Tafarnwr wyt wr llei tarria / dynion *k*
tvrion ddyn duw ai tro yn dda *dd: Beintiwr*
- 273 *Atteb*: Credais am orfod credv *l*
etto yfed diofal *Gr: ap J. ap R. llwyd*
- 276 *Atteb*: Gruffydd awenydd iownwych *m*
dilid y modd yn dlawd mwy *Dd: Beintiwr*
- 278 *Am gymhortha*: Da mewn cyff Dewi Mynyw *n*
a da'r byd nid a ir bedd *Dd: llwyd ap ll'n ap gr:*
- 281 *Atteb*: Mae gwr ym dirmygv i *o*
arched benn eirchiad y byd *Il'n ap Guttyn*
- 284 Y ddyn fwyn a ddoe'n fynych *p*
os cae fil drwy nas cae fo. " "
- 287 *Atteb*: Gwae'r vn a ddug ir ynys *q*
i ddwy glvst a ddwg yw law ./ *Lewys Môn*
- 289 *Atteb*: Y mae dean yn rhannu *r*
Cys mein ers drwg hwsmon wyd. / *Il'n ap Guttyn*
- 292 Tristach yw Cymrv trostyn *s*
naill ai Dduw ai'n llaw ddiawl *Il'n ap Guttyn*
- 294 *Atteb*: Mae llof oer mal llifeiriant *t*
i Vôn y trig fenaidd draw. / *Gutto'r Glynn*
- 297 Guttyn y Glyñ a fv glaf *u*
i roi i arall yr owran *Syr Rys*
- 300 *Atteb*: Gwae a gynhaliodd i gyd *v*
dan y gist a dwyn i gân *Gutto or Glynn*
- 302 lloer weñ lliw eira vnnos *w*
a chael nef ddyn wychlan wyd. *J. Teu Tew brydydd*
- 304 *Atteb*: J. Teu fawl winllan wynllwyd *x*
arnad gwn air nid gweniaith || 1. 26. See Catalogue, p. 249 r.
- 306 *A fragment (11 lines) ending:* *y*
Moes drwy hyrr i Meistr Harri. *J. Teu Tew brydydd*

- b. *Gyrrr'r ddraig coch at Syr Wm: Tho: o Raglan i nol*
guregys avr: Y ddraig bab arynaig bobl . . . i . . . a
 ar gerdd ir marchog vrddawl *Rhys Goch o Eryri*
- 310 *Atteb: Sathrodd avr seithradd wryd b*
 ac ynill y Morgannwg *Il'n ap y Moel*
- 313 Y dyn a sigwyd i iav c
 ac oth fors gwae'r wraig ath fedd *Dd: ap Edmwn*
- 316 || *A fragment (13 lines) ending:*
 gad dy gastr gida y gostrel *Gutto or Glyn d*
- b. Clywch son megis cloch Sais e
 annysg oedd ym, naſ gwyddwn *Syr Lewys Meudwy*
- 318 *Atteb: Syr Lewys felys ei fwyd f*
 dy fwyd yw dy dŷ feudwy *Syr Phylip Emlyn*
- 321 Y dyn ai had o Noe hen g
 nid an ith wlad vn oth wled || 1. 19.

MS. 153 = Heb. 457. POETRY by W. Phylip, Edward Moris, Owen Griffith, etc. Paper; 8 x 6 inches; circa 1689; 246 pages; in old leather cover.

This MS. is in a very bad state of preservation,—there are but few leaves perfect at the edges and the paper is in a most brittle condition. The writing at the outer margins is often more or less imperfect.

- 1 || *Ar drydydd ous fethedig h*
 * * * * * iſainge ole
- 3 Tir brydain fawr alluog luosog vchel lysoedd i
 hebio teflwch hŷynt yn glir *Hunffrey Dd: ap Evan*
- 6 Prvdd lwm ydiw /r/ gorph priddlyd k
 is law r allt maer * * * * * 1. 78 *Sion Kent*
- 8 y Byd ar golyd yw /r/ gelyn ar bar l
 fe wur i hun a fo rhaid *Anon*
- 9 || *Mae r beirdd or ty mae r bwrdd tal m*
 heb orphen Amēn mab mair *Dr Sion [y ke]nt*
- 11 fy ffrins am gymdeithion perffeiddlwys pur ff[yddlon] n
 * * * * * fawl ſeſv yn felysol 1666 * * * * *
- 15 fanwul gristnogion o geisiwch yn gyson o
 mew'n beie a briwie yn o brydd * * * *T. ap Prichard*
- 18 * * * . dd bynag i buch ddyn gais ddilyn dy alwedigaeth . . . p
 tangnhefedd dduw a fo yn / n plith
 i ladd pob rhith Cynfigen *Rowland Vychan*
- 19 Y gwr ſfance gwrando gyngor q
 * * * * * Cyro gras a mwrthwl *Wm: Phylip*
- 25 Gwrandewch arnay yn treythu baled r
 gwna di gyngor hittin garpioc " "
- 29 Pob gadarn mawr i ally gyn mynd or s
 gyrff i bydrū
 ar neb ni fyno ag wlyys da aed heibio na
 wrandawed " "
- 33 dyma fyd gyd gadarn &c. &c. imperfect *Dr S. Cent t*

- 35 *ŷ* mae bai ar ev bowyd *a*
[dyro dy dru]garedd ini *Dr S. Cent*
- 37 gwrandewch ar gynghanedd gerdd eured gyf * * * . . . *b*
denaid hoff evraid a ffarwel *W. Phylip*
- 40 [gw]n nad da i enaid dyn *c*
bodd duw cin yn bedd diwedd *doctor Jon Cent*
- 43 Y llew glan ynill y glod *d*
i mine ai dymunoedd *Hugh Lloyd kynfel*
- 45 Pan fych di yn gru fru ar fryn *e*
* * * * addas y rhydd addysg . 1685 . *Ow: Griffith*
- 47 Rhyw wraig draw o fforman dre *f*
er daued i braint mon helpü *? ffock Price*
- 50 Yn noeth im ganwyd gwan a bychan *g*
er mwyn Crist dod im gymod *ffock Price*
- 53 Am fi yn / rhodio ar foreuddudd *h*
kewch chwithe newydd beth gin inne *W. Phylip*
- 57 fy ngymdethion gwryndewch adrodd[iad] *i*
rhwng i wraig ag ŷfan kadwalad *Eivan kadwalader*
- 60 [Ni] cheiff dyn ronyn ond y rannodd duw *k*
rag im dynion ond enyd *Dd: ab Evan ab Owen*
- 63 Wrth ystyrieth ystori / ybyd oll am bywyd i *l*
gwir ddawn a thrigaredd dd[uw] . *W. Phylip*
- 67 glasied rhag syched sü iachaf diod *m*
[doe]d iw gof beidio ag yfed " " "
- 68 [dr]wg dybys astrus a rwystra ini gellwair *n*
gymryd y byd fel y bo *Anon*
- 69 gwna felin gethrin gwiw athro &c. *o*
- b.* gwas dybryd esgyd heb asgwrn &c. *p*
- c. ŷ Dr Rissart fychan Llundan pan fu frad y powder—1605*
y ddoeth Esgob barfilwyd
** * * gwag ai bardwn gwrth . * Hughes o gefn IL. fair* *q*
- 71 gwrandewch ar ddadgiddiad dau ef[eill] *r*
pe medre fo ddilin i gyngor i hyn . 1684 . *Edw: Moris*
- 77 *ŷ* mae ordor sor am serch ag anian *Hunfrey ap ŷvan s*
pan ddarfü / r / anrhaith yma *glochydd IL. bryn mair*
- 86 trafeilies for a mynydd trefeilies pant a chraig *t*
derbynied duw llowydd ni yn llawen . 1682 . *Huw Sion*
- 90 *Mar: Owen Wynn or glyn . 1682*
düw or anap drwy wynedd *u*
yn y nef vnion ofwy *John Dafydd*
- 95 *ŷr beydu: ŷ* rwi i yn byw n anymoredd *v*
miawn diwres fyd öür
na nel yn anwbod y niben *Eivan Sion*
- 97 fel hyn gwael briddin gwel bren[ed]ig[eth] *w*
fellu aur dawdd dŷ allor di *Ellis Owens or kefn*
- b.* gwell i wan traglau a fo yn triglo goror / y maengarw &c. *x*
- 98 Rwi yn ofni meddŷi am vddynt o gwrs *Rob: ap Rees y*
ni wnawn er a gawn or gwaith *Wynn o Rianog*

- b. Pymtheg cant gwarant oedd gwiroed Jessv a
 Pan grynodd . . . dauar a byd [1574]
 du bach ar ben erw ar fy helw fy hun *Rich: Abram*
- 101 Pob mab pob merch pob dyn ar aned b
 [i fo]liannu duw ymaradwys *Anon*
- 103 *Jr Cybydd*: Ar ol bod yn gwario yn fri c
 gan bob gwenno a leickio i lün
- 105 Am y dreth soweth i mae son treth gofys d
 nid treth gyfion / ochain sydd o achos hon.
- 106 *Mar: Mrs Gras Hughes or kesen*
 O düw dy nawdd dod i ni e
 pura tasg an parato *Ow: Gryffith*
- 111 Trwy /r/ tad ceidwad i fynu coda &c. f
 112 Duw a greodd nef a dauar g
 * * * * gaul amser i gonsidro
- 115 Gwrandewch ymddanion gynnes h
 yn gyrcy yno ninaü . 1684 . *Hvnffre dd: ap Jvan*
- 117 Gwelais eira glas irwyn i
 da iwr hawl a düw ai rhudd *Edmwnt Pryce*
- 121 toriad gorchymyn taerwaith k
 a duw ini a dyn newydd *Hvnffre dd: ap Eifan*
- 124 Gwyr da ni wedda iw wen lonyddwuch l
 llid a bar ar led y byd *Wm: Phylip*
- 125 Tydi o ddyn sydd gar fy llaw m
 o flaun duw mawr gogoned *H. IL. Cynfal*
- 126 Blwyddyn i gerlyn fongaled iw hon n
 * * * * yn dy siad gad dy go
- 127 Holl bobl y dernas neswch yn nes nes o
 fy mhechod fydd ormod baych arnad
- 128 Clowch ddaugos rhagorieth rhwng prinder a choweth p
 * * * * * i gredy .
- 133 Ceisiwn hawb dwgiwn bob digus bechode q
 dwst ydym di wastadol . 1688 *Owen Griffith*
- 134 * * * roulleu arw drais digysur iw dy cais r
 Tan drigaredd dduw un wedd
 yn reiwl wledd yr oun *Hugh Moris*
- 137 *Mar: Wm: Williams ficcar Bodfari*
 fyngwir Enaid fy ngwr anwyl s
 duw an galwo dan ei ymgeledd *Edw: Moris*
- 139 Mewn Eifengtid byd heb oedi t
 gida duw fy ngheidwad a fudd *W. Phylip*
- b. Hir heddwch degwch diogel in Wm: / wiwlan frenin &c. u
 140 Parchwn iawn gowfiwn yn gu nid alaeth nadolic v
 bur in rhaid bo /r / anrhydedd . 1690 . *Ow: Griffith*
- 142 Mor howddgar liwgar olygiad Pybur w
 [we]ddau ith dy wiwddoeth dad . 1690 . " "
- 143 *Mar: S. Owen or Cefn isa*: O dduw pa gri difri don x
 duw addas bo /n/ diweddiad . 1689 *March 5* " "
- 149 vna weddi a chalon bur y
 a thrysawr yn y diwedd *J. Lloyd Pen anner*

- 150 O dduw rwy fyth trwy dy ordinhad &c. *a fragment* *a*
- 151 Pob doethudd gymdeithion naturiol gantorion *b*
ond preseb yn welu wann olud || 1.32.
- 153 *A fragment ending* : i fawl ai ogoniant a ganwn *Edw: Moris* *c*
b. ystidio ir wif was didwyll *doctor Sion kent* *d*
- 156 [Y gwr] uwch ben goruwch byd „ „ *e*
- 158 *Jache Mair* : [Yng]wledydd Judea ir oedd sacaria *f*
im drwy gariad drigaredd . Amen *W. Philip*
- 160 *Provedigaith y 7 Esgob yn achos* * * *ffydd Eglwys Loeger* *e*
1688. [Y]n heglwys dan bwys duw / n ben &c.—*a fragment* *g*
- 163 *A fragt ending* : bob dydd bob awr bob enn[yd] *E. Moris* *h*
b. *Jr Angau* : Gwir gerwin blin a gar blaū *i*
Cyflypa ir casa i Cael *Morgan ap Hugh Lewis*
- 167 *Mar: Owen Jones o Fraych y Bib.* ? 1690 .
Duw pa loes di hap o lid *h*
ol yn ol ith lawenydd *Owen Griffith*
- 173 O Arglwydd hedd vcheledd chwiliaist &c. || 11. 1-95 *l*
- 177 *Mar: Rob: Ellis* : Ofer yw r byd waglyd waith *m*
ir hoff foesol orffwysfa . 1688. *Ow: Griffith*
- 182 Wrth graffu / n / ystyriol ar agwedd gristnogol &c. *a fragment* *n*
- 183 O ddyw na bae fy mhen yn ddyfroedd *o*
i ddrwg gyfeddach anghyfaddas *Ow: Griffith*
- 186 Arglwydd Iesu erglyw ddwysion &c. *a fragment* *p*
- 187 || Bu ddeuon tirion y tad pa * * * *q*
ai aur goron wir gariad *Ow: Gr:*
- 189 *Medd-dod* : Gweled i rwi wrth rodio / r / byd *r*
[? na] chlod ychwaith wrth farw *Anon*
- 191 Clyweh ar dan clau achwyn dig *s*
[yn] ddilys doed dy ewyllys di . 1690 . *Dd: Manuel*
- 194 ti siongeyn dewryn diwres y sy accw &c. *t*
- 196 *Mar: Charles I:* Och gred ag angred a gwyn *u*
ir rhai a ddylon hir ddialedd *W. Phylip*
- 206 [Rwi / n /] gweled er ei gwilio fy adeilad yn ad feilio . . *v*
bod sail . fy adeilad yno i rwi / n / dymuno . Amen . 1698
- 211 *Mai* : [Gogoniant moliant misoedd] [Ow: Gr: *w*
|| Yr hwsmyr weithian codweh
Amen ar foregwaith Mai *Anon*
- 216 Gwel ddyn yn dy fywyd pwy bynnag wyt hefyd *x*
a dilin ferch Seion is awyr *moris Richard*
- 219 O dduw rwy syth drwg dy ordinhad *y*
bob dydd bob awr bob ennyd *Edw: Moris*
- 220 Vna weddi a chalon bur *z*
a thrysawr yn y diwedd *John Lloyd Pen anner*
- 221 dydd da fo itti / r / hebog odidog i dallt *a*
a chael honai y gyfle ni ddiange hi om bodd *Edw: Moris*
- 224 [H]oll deulu gall dylwyth cyd godwch rhag adwyth . . . *b*
[J]r bywyd gwir iechyd goruchel *Ow: Dwyfor*

- 228 Daeth im gwydd arwydd eira oer wenwisg *a*
 swyfen drist no safe / n / drws *Owen Griffith*
- 229 Mae trwst a grwdwst i gred / ym mrydain *b*
 * * * * llu ag arfau llonn || *Anon*
- 231 Attoch filoedd o anherchion *c*
 * * * yn bendigedig arglwydd "
- 234 Gwae fi gwimbil a thimbil a thabwrdd &c. *d*
 235-44 Fragments.
- 245 Pob gwr ifanc cowir afiaith &c. &c. *in later hand* *e*

MS. 154 = Hen. 190. **Y GODODIN***; GLOSSARIES. Paper; 8 x 6½ inches; 174 pages; in the autographs of the Rev. D. Ellis (pp. 1-95), and Gr: Roberts (105-74); boards.

Llyfr Gr: Roberts o Ddelgellew yn cynnwys y Gododin ac amryw hen Eiriau Cymraeg au heglurhad, 1791.

1 **Y GODODIN**—*Aneurin Gwawdrydd agent*.

(version a) Gredyf gwr oedd gwas, gwhyr un dias *f*
 Meirch mwth myngwras ydan mordhwyd mygrwas
 Ysgwyd ysgafn llydan ar bedrein mein unam

(version b). Greddf gwr oedd gwas | Gwhyr un dias *g*
 March mwth myngfras | O dan morddwyd mygrwas
 Ysgwyd ysgafn lydan | Ar bedrain main dinam

version a Prytuylf ny bei varu Moryen
 Deheuec* Guenabwy mab Gwen .

version b Prydwyf ni bei farw Morien
 Deheueg Gwenabwy fab Gwen

This text is in the hand of the Rev. David Ellis as is also a Cwrtmawr MS. Which of these MSS. is the 2 & 3 of Stephens's *Gododin* (Cymmrodorion Society) is not clear. The MS. text runs parallel with the printed text up to page 86 (=printed p. 336): *Dyrlyddei vedgyrn un mab veruarch* vel *Dyrlyddei feddgyrn un mab ferwarch*

Part II. Glossaries in the autograph of Gr: Roberts (p. 163)

105 *Amcan*. a gwedi darfod bwyttu ac yfed eu hamcan *Hist: Pered:*
Alan. A sathr dynion nag Alanod nis gweleis namyn
 Gwyddeli a Ilysseu. *Hist: Peredur ends:*
Ysgwydau, the same as *Ysgwyd*. a shield.

133 *Clywed ar*, to be inclined Ni chlywir arnaf byth dy adu
 yny wytyw pwy fych. *Hist: Gereint ends:*
Gorphwys. to rest. &c. *IL. Hen.*

140 *Adfant*. q. the same as *Difant* a fading away &c.

148 † *Collectanea quaedam*, being an attempt to explain the root meaning of *Hafren*, *Afan Al*—in *Hoywal*, *alwen Alun*, *Alwy* vel *Elwy*, *alarch*, *Pennal*, *Alelwyd*, *alban*, *aig*, *eigion*, *Gwy*, *Gwyach*, *Hwyad*, *Dyfi*, *Dysynni* &c. &c. by "water." Cf. a Plas Hen MS.

156 *Ystyr rhai geiriadu yn y Llyfr a elwir BRUT Y TYWYSOGION*
nad arferir yn gyffredin ynghymru y dudd heddyw: *GWAITH*, brwydr,
 battle. *MYLLT*—idem q. *Mellt*. Lightning &c.

162 "Proofs of the word *Gwy* signifying water or liquid."

* For the 13th century original see Cardiff MS. 1.

163 *Diodlys*. q. an diod elusen, a cup of drink given the poor at funerals in some parts of Wales, it was continued in Carnarvonshire to the year 1788 and will henceforth I believe

164 Welsh names of fishes

166 *Welsh names of birds*: Bod y gwerni = moor buzzard &c.
ends: ysgroean ddu = the black tern,

MS. 155 = Hen. 78. *The Book of Richard Phylip of Picton*. PROVERBS, xxiv Camp, ix-Helwrieth, y xxiv mesureu kerđ, Eisteddod Caerwys, ye Lapidary, Areith, Proverbial sayings, Vocabulary, Welsh prosody, Cyvrinach y Beirđ, Poetry, & Pedigrees. Paper; $7\frac{1}{8} \times 5\frac{3}{4}$ inches; pages i-vi, 1-302; in several hands; sewn.

Pages 2-169 were written in 1561-2; 170-220 about 1565; and 225-302 in the xviii century. The signature of one *William Salesbury* (circa 1610) occurs on page i. The first part was written from an original in the possession of Rich: Mostyn, which was, inferentially, in the autograph of Gr: Hiraethog.

i. Gwaf fi gwen heini gwn hynod / gas &c.

b. i hwlis hwlis hylaw &c.

ii. dwc anerch drwyserch draw / yn siwr ir feinir &c.

iii. A fragment in Latin.

1 (Papurn yn hên bruttanaidd tirion Er hyn mae ynddo bethau bryntion chwynnwech achychwnnwech or diwedd ir Daioni)

2 *ni vedro vyingwellav gaded vi fal irwyf nam beied nim gwellao*

Pedigree: Mastr Risiart ap to: / ap Ris't ap ho: ap J. vychan &c. . 1561.

3 *Henwr llyfr*: Lloegr drigiant ddifyrrwch bryttanaidd gymro wedir gasglv ynghyd o amravaelion lyfrav kymraec drwy waith a llafur Gr: Hiraethoc 7 goffav ac i ddwyn ar gof ir neb o genedl gymry (a vo allan oi wlad) Jaith i gnowlol fam 7 hynan ai nattvriawl ddayaren o anedigaeth

Risiart / Richard Mostyn / moston
Einioes teiroes katerwen Ac vrddas ym rragor ddyn
At y meistr Risiart mostvn 7 Broer y kymraegylyfr hwn

b. Tabl ir holl llyfr

4. *At vchelder diledriw voneddigeiddrwydd bryttanaidd Master*
Risiart Mostyn Gruffyth hiraethoc yn damvno ei-
ddvno ac ewyllissio hir hoedl ac vrddas drwy ddirank
lawenydd wrth gwbl fodlonrwydd i galon

Och dūw mor angharedic ac mor annaturiawl vydd llawer o genedl gymry Ac yn enwedig y Rhain a elont allan o dervynav 7 . . . gwlad . . . ac yn gillwng dros gof Jaith . . . i vam . . . Rhac hynny . . . vv achos a wnaeth ym veddwl am danoch ac ysgryvennv y llyfr hwnn i ddifyrrv y dydd &c.

7 *At y darlleydd*: Ydolwec ac erfyn ddarlleydd boneddigaidd lle gweler y llyfr hwnn yn anghwbl ddyffygol o resswm, gair &c . . . 7 wellhav . . . kyd bai weddvs y myvi edrych am voddlowni perchennawc y llyfr eb neb amgenach Atteb trossof yn vy absen a chadw fy llavvr yn ddigabyll A duw a vo ith gadw / Amen / R. M.

10 Tabyl ir llyfr hwn 7 gael pob peth sydd ynto &c.

anned perchen

Oedran krist pann
ar dduw klanmai **R P*** awc y llyfr hwnn
ymhictwnn M ccccc xxxv

12 Mabiath hengrys o 7al . . a elwid Bach byddygre a Cato gyvarwydd a gwyddvarech gyvarwydd &c. G. H.

* R. P. are evidently the initials of *Richard Phylip*, the third son of Mr. John Philip, the son of Syr Thomas Phylip of Picton in Pembrokeshire. Compare Pen. MS. 176 p. 397, where it is said that Mr. J. P. died dwv 7ev yn ol gwyl vevgan [? 1553].

13 *Proverbs*, Abyl 7 bob peth a bodlono

Abyl 7 bawb 7 gydradd ends :

ybys i dengys pob dyn o ba radd / i bo i wreiddyn

58 *Y XXIV kamp*: Amrafaelion lywenydd a ytoedd gynt ymblith kenedl gymrv pann oeddynt a bryttaniaith natŵriawl davadav 7 ganedie wlad yn ddi gymysc gantvnt ends : ar pedwar defnydd sydd ymhob dyn ac wely dynar achos.

61 *Y IX helwriaeth y Rrain* a ddily pob dyn ev gwybod ar a vedro kanv korn ends : y neb bieffo y kwn segrv biav

67 *Y tri pheth a bair ir hvoid Galyn yn well y karw noc anifail arall or byd* . . . chwys Ewyn gwyn Ewyn a gwaed.

68 *Y XXIV mesvr kerdd davod* nid amgen 4 kywydd a 5 Englyn a / xx / o vessurav odlav o iiij messvr kywyddgyn ydiw kywydd dav air ryron val hyn / 7 mae 7 mi 7on yw Enwi

viiij Sillaf oll iiij ymhob rrann : ends :

Tawddgyrch kadwynoc: Adkas doddiant oed kystuddiav

os dyn biav ysdyn bywiad Also Pen. MS. 147 p. 207

76 *XXIV messvr kerdd dant krwth*: Alvarch ||||| 00000000 &c.77 *Rrol vessurav Telynnior yw honn*. kor alvn &c.

79 *Llyfr kadwedigaeth kerdd dannav* nid amgen Telynnav a chrythav o vewn tair talaith gymry y Rhain a dynnwyd allan or myssic drwy ddeall a dychymic doctor or gelvyddyd &c. ends : A phwy bynnac a wypo hynn yn ddigon myvyr ni phalla oi gelvyddyd vn amser nac o ateb drosti yn gyfreithlon ac velly 7 terfvyna y dosparth . / llaw / a throed / A chlvt / kyvarwyddyd kerdd dant

83 *konffyrmiad a wnaethpwyd ar ystatus gr: ap kynan yn yr eistedd-vod ynghaerwys*: Bid ysbys 7 bawb o voneddigion a chyffredin vod eisteddvod ar wyr wrth gerdd tavod a thant o vewn tref gaerwys . . yr ail dydd o vis gorffenaf yn y xv . . o goronedigaeth Harri viii Gar bron Risiart ap Ho: ap yeuan vychan ysguier ac o gytvndeb syr W. gr: a Sr Roger Salbri a thrwy bressenol gyngor gr: ap Yeuan ap Ifn vychan a thudur aled bardd kadeiriawc a llawer o voneddigion a doethion eraill / Er gwnevtvhr ordyr a llywodraeth ar wyr wrth gerdd ac ar i kelvyddyd . . 7 gadarnhav a chonffyrmio y penn kerddiaid ar sawl a gafas gradd yn y blaen / 7 Raddio y sawl ai haeddai ac 7 roddi i eraill ysbas 7 ddysgv / ac i vevyrrio yn nessaf ac 7 galler wrth gydwybod ac wrth hen ystatus gr: ap kynan ends : Ac 7 bob athro bod kopi or ordyr honn gidac ef iw dangos iw ddisgyblion ac iw choffav pann ddel ont 7 gymeryd 7 dyse y grawys

90 *Illyma val 7 nodwyd wrth ystatus Gr: ap k. RODDION 7 bob gradd yni radd o gerdd tavod*: Tair gwyl ar bennic y sydd . . pase / ynydolic / A Svlwyn / ends : Gwedi kael i graddav or blaen mewn Eisteddfodav nev neithior Reiol

Illyma y Rrai a Raddwyd yngharwys . . Tudr Aled a ganbiadwyd ac a gonffyrmiad yn athro kadeirioc 7 arwain ariandlws val ir oedd Er pann 7 kymerassai dan 7 berigl iw dwyn or lle iroedd. Dai nan klyn . . yn athro / Edw: sirk / Tho: amhadoc / Edn: grythor / a Morys llanvair a raddiessid or blaen mewn neithiorav Reiol yn benkerddiaid ac yno 7 sikrawyd drwy 7 kanbiadv ai konffyrmio . Hwlkyn llwyd / 7. delynior / 7. grythor / dai maessmor disgyblionn pen k. // Hvw menav / Rys grythor / Bili ap Owain / a sion ap sander disg^m disgyblaidd. Ond hynny gwrthod i graddio a wnaethant

95 *Y lapidari . . . sydd yn traethv o rinweddav xxxvj o amraf-aelion vain gwrthfawr o aml dernassoedd*: Yr ydys yn darllain mewn

llyfrav mae Onax brenhin yr abia a ddanvones llyfr 7 inrw amherodr
rrvfain . . . yn dangos kryfdwr a Rrinweddaw yr xxxvj o vain &c.
. ends : *Edir twngs* y sydd o amrafael liwiav a thebic vydd 7
llvn 7 daved . . . rinweidd y maen hwnn a geidw dyn Rac gwenwyn
o bydd y maen gidac ef . . . ar maen a gair mewn . . . swnd y ar
y gravael sydd ymrytaen vawr .

117 *Araith Gr: ap yeuau ap t'n vychan 7 geisio saer : Vymddiried*
gwbl gydymddaith ymgeleddgar vynirfawr orchymvn o dwymyneidd-
rwydd meddylvryd kalon / yn garedigawl attoch megis yr ymddail
ffyddfrawd o Eithafbell garedigrwydd waethwaeth saerniaeth
newydd / ar naddfain

y saer o lann sain sior lwyd ends :
am ddrvd gost vym ddiried gwbl

120 *Dewis bethav davydd mevenydd : Boreigwaith tawel glayar &c.*

121 *Kas bethav ywain kyfeilioc : Kryn was heb gamp / kryn*
varch heb Rygyng / kryn avon heb pont &c.

122 *kynghorav taliessin : Nac ymddiried ir neb ath vygythio*
Na chais groessaw dann wc &c.

123 Ni wyr ni wyl / ni wyl ni ddyse &c.

b A garo gael kyngor govynned ir doethaf &c.

124 *y xxiv Gwell : Gwell yw gwr oi berchi . . G. yw duw no dim.*

125 *Gorav bethav taliessin : Gorav vn bwyd bara ends :*
Gorav gwaith vn dyn gwarchadw ty yn ddiwyd .

127 *Geiriav gwir taliessin ai gyngor ai gvssvl :*

Ymovyn a doeth / Tewi wrth ynvyd
ni does air gwir heb voliant ir drindod
knewd i hael gael a drevlio
Ni ddigia r drindod er erchi kyfiownder
nid dim heb dduw .

130 *Ymadrawd selyf ddoeth*

Ni thal dim y lle nid ymddywynyko ynto rvw grynodeb . .
ni thal dim dim heb dduw

132 *Kas dynnion Selyf ddoeth*

Dyn ni wypo da ac nis dysgo
Dyn a ysgevlvssso duw a dyn

134 *Kyffes : krair kred ked kynydd &c.*

folo goch

142 Mis Jonor myglyd dyffrynn

A ddervydd y nydd a nos

Aneryn gwawdrdd

a gant englynnion y missoedd gyntaf . . ni vedryd kael y xii . . ym howys
a gwynedd eb vod iiii ar goll a *Gyttvn Owain* a wuaeth y iiii olaf . . wedy hynny
kad ynehevbarth y iiii oedd ar goll :

Mis menni mynnawe planed
gwell duw noi ddrwc ddarogan

148 *Gorchestion D. nanmor : yn dyrchaf yn anavael*
yn ffo yn kilio yn kael &c. &c.

152 *kas bethav Gwyr Rhyfain : Brenhin heb ddoethineb &c.*

b Aeth hiraeth Rhwng bronn a thoryn

Trwy nerth sain katrin ail *terfyn englynⁿ a elwir yn ostec*

153 *Owdl ar vessvr gorchest y beirdd gan D. ap Jemwnt*

Ail vn wyl wedd / yw bvn iw bedd
7 glai a glyn y ddai y ddyn / 7 dduw ddaeth

156 *Vocabulary : Darllain heb ddeall overedd yw ac velly yn*
gymaint a bod *geiriav o hen gymraec* yn y llyfr hwann arveredic gynt

ac ni wys beth ynt yn gyffredinol yn y to heddyw ac am hynny et hawshav deall y darlleydd 7 dodais i hyd 7 doeth im kof bob gair o hen gymbraec ar sydd yn y llyfr hwn ar ol ordyr yr egwyddor &c.

Abwy = *bergin* / Achlan = 7 *gyd* / A adnav = *Perchenogi*

Adwynnyc = *a ymddengys* / Addas = *perthynassol* . . . ends :

ymgnogiaid = / ymoleithio = *dywedyd yn dec*

ymogor = *annedd ne gyvannedd* / ymynhedd = *Taer ymbil*

oed krist pann wnaed y llyfr hwnn 1562

Pages 170–220, which follow here, are in the same hand as the *Book of the Vicar of Woking* (1565) in the Cardiff Free Library.

170 *Dysc i gael prifav, hyd y missoedd, amser haeth priodi &c.*

kais gyfrif dy brif heb fod breg / or byd &c.

u / e / byth / ara y bydd

176. *Dosbarth kerdd Dafod* : Tair dipton gymysg y sydd &c. being an enumeration of the headings of Welsh grammar, except in case of the metres which are illustrated by the usual examples, which end thus:—

aryf gwyr / gwyr gwayw rvdd ar ail milwyr

eiriav myfyr eryr Rysswyr

Rys ab gruffrdd

196 *Illyma CYFRINACH BEIRDD YNYS BRYDAIN a elwir y Dwned yn gymraeg wedi i droi or lladin* : Pa sawl rann ymadrodd ysydd / wyth / pa wyth Henw Raghenw ends : Tri ffeth a ddamwynia i gyssylldiad meddiant ffvgr ag vrddas / pvm rryw allv sydd i gyssylldiad / kanis Rai or kyssylldiadav sydd gyssylldedig

Och gwae fi Rai a arwyddockant ryfeddv &c.

211 Wyf fardd o farddawd / wyf dda o ddraethawd
bid well ych bvchedd / bid llai ych pechawd &c.

212 Anwyl gen bawb i wenith
rrodiad bid geiliog Redyn *sir D. trefor*

215 *Mar: Harri vii* : O rroed dayar ar harri
hari sydd hiroes iddo " "

218 Herwydd adail hardd ydwyd
ai pwyth o fawl poed poeth fon *gr: ap D. ap ho:*

225 *Tyndaythwy* : Pedigrees of the Bulkeleys, (230) Ryc: White, (231) W. gr: / (232) W. Hampton, (233) Roland bulkeley of Cremlyn, (234) Ryc: Owen Theodor, and (236) Ryc: ap Roland Wynn.

246 MENAY : Pedigrees of Ilywarch ap Brann, (247) D. ap Ho: vychan, (248) Roland Gr: of *Plasnewyth*, (252) Mred: ap Thomas of *Porthaml*, (255) gfm gr: of *Treb[o]rthin*; (257) Roland ap Mred: of *Bodower*, (259) Rytherch ap Ryc: ap Rhytherch of *Mevyrion*, (261) Rys ap Owayn ap Meurik, (263) Owein Holland, (265) O. woodde of *Hendregadog*, (267) Rys wyn of *Mosoglyn*, 269, Hugh lughas

289 MALLTRAETH: [ein]ghan ap Gwalchmai / 290, Hwfa ap kynddelw / 291, ffn ap hwlkyn ap ho: / 292, O. ap meurick of *Bodeon* / 295, John ap meurik ap ffn / 296, Rob: Owen of Tre yr gof / 297, Gr: ap ho: madoc / 299, ffn ap hwlkyn ap ffn moy / 301, Ryc: ap Ryc: ap meurik of *Bodgorgen* (*Compare* Pen. MS. 134, p. 211).

Blank 221–4, 235, 237–45, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270–88, 294, 298, 302, and 23 folios at end.

MS. 156 (formerly 23). PEDIGREES of the "Gentry" of the Counties of Cardigan, Carmarthen, and Pembroke. Paper; 8 × 6½ inches and under; pages 1-40, 1-62; and 1-40, with later additions at beginning and end; 18th century; bound in stamped leather.

This MS., which is all in English, belonged in 1800 to the Rev. Richard Fenton of Fishguard, whose book-plate is inside the front cover.

Cardiganshire. Gogerddan p. 1, Trawsgoed 2, Ilanllŷr 3, Glanfred, Strata Florida 4, Maes y felyn 5, IL fair Gledogau, Aber nant bychan, & Coedmor 7, Neuadd alias Drefawr, Tregibbi & Priory in Cardigan 8, Carrog, Gilvachwen & Cilgwyn 9, Bronhydden, Hafod Uchtryd 11, Y Faerdref, Fôs Helig 12, Gernos, Dyffryn Llynod 13, Crynfryn 14, Mynydd Hwel, Ilwyd-Jack 15, Cwm awen & Glas grig 16, Penbryn & Towyn 17, Rhôs Cellan 18, Pant yr Odyn, Bronwydd 19, Ilanfechan, Fôs y Bleiddid 20, Rhiw Arthen 21, Glan Ieri 22, Crygbychan 23, Gwastad Gwrda, Ilwyn Dafydd, Gelly Fraith 24, Nant-Dû, Ilwyn Dyrys 25, Rhandir, Dinas Cerdin & Blaen Cerdin 26, Y Fael Allt, Y Wern Newydd 27, Uwch Aeron 28, Tal y Sarn, Dôl-Wlph, Peter wel 29, Moel Ifor 30, Nant Eos & Ystrad Teilo, Llechwedd Dyrys 30^b, Mynachdy & Cilforch, Cwrt Newydd 31, Ilwyn Cadfor, Ilamborth *ne* Ilanborth *ne* Ilongborth 32, Pant Streimon, Bwlch Bychan 34, Gallt yr Odyn & Castell Hwel, IFôs Esgob 35, Yr Henbant, Camnant 36, Bwlchmawr & Cwm meudwy, Pant yrllys 37, Tywyn & Morfa bychan 38, Cryg bychan 39

Carmarthenshire. Golden Grove p. 1, Trefenty 3, Derwydd, Laugharn 4, Abermarles, Newton *or* Dinefor 6, Rhyd Odyn 8, Ystradeu 9, Coed y Garth, Abergorlech 10, Hawksbrooke, Rhŷd y gors 11, Upper Pen y Bank, IL stephan 12, Cilsant 13, Taliarus, Ty ar y Coed 14, Glan Brane (with a reference to *Caermathrin* now called *Brecknock*) 15, Dan yr allt 16, Ilanelli 17, Porthwred *or* Berllan dywill, Llechdwnni 18, Tregybbe, Penbre 19, Plâs Gwyn, IL llawddog 20, Gwempa 21, Trwmsaran 22, Doleu Cothi 23, Derllysg, Beavely *or* Abercyfor 26, Tauley 28, Ilanwrda 29, Meidrim *or* Pant y Wenallt 30, Abercothi 31, Illetherllesty, Bettws 32, Cyngordy, Gelly Gadrog 33, Piodau 34, Tawleu *or* Tyleu 35, Penllwyn gwyn 35, Coedgaing in IL gynnwyr, Ystrad Wallter 36, Cwrt Henry, Lletty Gariad 37, Gwern y maccwy, Gelli Dywill, Iscoed 38, Lower Pen y bank, Illys Newydd 39, Ystrad wrallt, Yr wyth fawr 40, Tref Ynys, Pantgilgane, The Furnace 41, Carmarthen & Havodwen, Glaes-Allt 42, Carmarthen & Castell Pigyn 43, Carmarthen & Abergwili 44, Ilanarth Bledri 45, The Frood 46, Aberduar, Ilwyn y fedw, Ilwyn Evan 47, Ilansefyn, Pengwern in Cennarth 48, Bryn Havod & Green Meadow 49, Pant yr Hebog IL Deilo fawr, The Sick, Cedweli, Cwrt Eidryn 50, Peebwr 51, Cefen Drysgoed, Dol Haid 52, Cilmaenllwyd, Castell llwyd 53, Pendyne 54, IL Stephan Towne, the Lakes, Glandywelli, Myddfai 55, Pentre in IL gathen, Clynfyw 56, Hounds brooke, Ilwyn y Fedw, Coed Wogan 57, Tref Moeled, Penhill, Clynyn 58, IL gennych, Cilgynydd 59, Ilwyn y ffortun, Gorllwyn 60, Pant Hwel, Cilgwyn in Myddfai, Ilan arthneu 61, Foes lla, Ilan-nou, Pen y coed 62.

Pembrokeshire. Stone Hall, Nevern, Nash 1 & 20, Pont Cynon 2, Glan-duad, Glan-duan 3, Seltyham, Clyn-fyw 4, Boulton hill, IL gwaren 5, Neeston 6, Court, Crab-hole & Tenbigh 7, Martell, Pennallt y llyn in Clydeu 8, Dydwal, Westfield, Tregamon 9, Lud-church, Grove & Morfil, Roblinston & Wooldale 11, Prichardston, Henllan 12, St. Dogmaels 13, IL Stinan, Tregwyn 14, Milneu, Pen y benglog 15, Park y Prat, Trefigyn, Cauldey Island 16, Brodey, Filbedge 17, Tre-fach, Cryswil 18, Tre r Cŵn 19, Pentre Evan 20, Richardston &

Shotborough, Moate 21, Cilgetty & Haverford West, Pentre or Penty parc 23, St. Brides 24, Harold Stone, Carew Castle 25, Coed Gant Lais 20, Trer Garn, Green hill 27, Cwm Gloyn, Narberth & Earewere 28, Bonvils Court, Pater or Patrick church 29, Trewern, Henllys 30, Boulston 31, Trellwyn 32, Cwm gloyn 33, Pant y Deri, Upton 34, Slebridge, Ilwyn gwayr 35, Monckton or Cydawc, Cum- or Hum-phreyston 36, Dimple Dale, Berllan 37, Pencelli fach, Tre defaid 38, Castell Gwys or Wiston 39, Orielton 41.

MS. 157 (formerly 32). A WELSH GRAMMAR, partly a selection from '*Dosbarth Edern dafod aür*' and '*Pymp llywyr kerddwriaeth*' and partly a condensation of the two texts, with paradigms of the verbs *karu* & *Bod* in all their moods and tenses. Paper; $6\frac{7}{8} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 132 pages, written, as it would appear (p. 112) by Thomas Evans* of Hendre Vorvyd in or before 1624; bound in leather.

Llyfr Thomas ap Iwan o hendre forfydd (p. 5). Thomas ap Iwan ap sion ap Robt ap madog ap sienkin ap gr: ap bleddyn (p. 61). Yr 28 dydd o Ebrill y bv farw Rys ap Iwan oed krist / 1630 / ag a gladdwyd tranoeth ymynwent lansanffraid ynglyn dowrdwy (p. 2).

1 *Henwaw prydyddion*: Kasnodyn fardd trahaearn

5 *Lyma ddosbarth Edern dafod aür*: Edyrn oi gymendoeth Ethrylthir ac avredrwydd i davod ai athrawaeth i hwn a roddes Aw-dürdod i bob tafod a vai athrawaeth arnaw i ossod dosbarth ar y llythrennav† &c. ends: Tri pheth a berthyn ar synnwyr: *amlwau deall / byrhav yr ymadrodd / a chadarnhav kerddwriaeth*.

MS. 158 = Hen. 212. The substance of the GRAMMARS of Edeyrn Davod Aur, Einon yffairad, Dwned John Brwynog, Statute of Gr: ap kynan etc. by Robert ap Iwan of Bryn Sienkin, INDENTURES, POETRY, RECIPES, ARITHMETICAL CONUNDRUMS, Rules for Playing CARDS and GWEHELAETHAV. Paper; about 8×6 inches; 240 pages and some blank leaves at beginning and end; all before 1600; sewn, in limp old vellum covers.

The Book of Robert ap Iwan (pp. 1-92) was begun about May 6th 1587 and ended on the 22nd (pp. 30, 57, 69, 72, and 89). It is not a full transcript of the old Welsh Grammars, but rather the substance of them "kanys ni dderfyddav ysgrifenu mor kwbl ai perthynasav hwy eithr os daw dyn meddylgar i gael penn y ffordd ef a feidr i dilyn Rag ddo (p. 20) nid yw hyn asgrifenydd ond y grisiav sydd yn myned i'r lloftydd (p. 30) xxii o fis mai . . . i terfynis i hwn i miny hunan (p. 89) . . . Robert ap ifan prydydd ag vwechler . . . ef piav bryn sienkin yn Rer beirdd plwy Llanidan kymwd menai yn sir fon ap W. ap ifan ap gr: &c., o bowys a chydeuen (pp. 30 and 89) mam Rob: ap ifan oedd marged v3 hwy ap Rys o fys eglen ap ho'l o fydwyr &c. . . . y ffordd i doeth ifan ap W. tad Rob: yn berchenog tir yn sir fon &c. (p. 90-1). This part forms one of the very few MSS. written in Anglesey, and its orthography is decidedly interesting.

Pages 97-240, or the greater part of them, are apparently in the hand of John Jones of Gelli Lyddy, and were written about 1599 (p. 216). This early date may account for the various styles and somewhat loose form of the writing in comparison with his later penmanship. That he wrote, for instance, the first line of page 217 is certain, and we find the signature "John Jones" twice on p. 184. The strongly

* Cp. Pen. MSS. 169 (p. 163), and 173: also Mostyn MS. 135.

† There is no reference to "arch a damuniad y tri Arglwydd Penrhaith" contained in the Llandoverly edition (p. xvii).

anti-protestant poetry signed *Richard White** is probably his own, as well as the anonymous pieces. Compare the Roman Catholic anonymous poetry in Mostyn MS. 133.

1 *Mar: Wiliam tomas o garnarfon* . . . 1586.

Dwv dy ras dowod irav

ar llaw iesv rail oesedd

Robert ifan

4 *Y talburdd* ychod a fydd raid i chwarae a brenin yn y canol &c.

There is a sketch of a chequered-board divided into 110 squares in 5 white columns and 5 shaded columns of 11 squares each.

5 *Ilma y llyfr a elwir llyfr herddwriaeth* ag ynddo ef i kyn hwysir yr holl lyfrav kerddwriaeth ag a ddechrevir ar ddosbarth y llythyrenav anaeth *Ederndafod avr* ar edern hyn ef o y wlasdrania a fv anddosbarthwyr iniawn ar yr holl lythyrenav yn iaith gamberaeg ag oi kymen ythrylith rinwedd yr ysbryd glan a hrawdolder athraweth a gymrasant awdvrddod i tafodav i hvnain &c.

Tair llythyren ar bymtheg y sydd mewn iaith gymraeg heb yr arwyddion kynilliedig y kyfion lythyrav yw yr hai hyn a b g d &c.

9 *Dechrav y llyfr sill dafon*: pa sawl sillaf y sydd tair . . talgron lleddf a dipton Rai a fydd drymion &c.

15 *Dechrav y llyfr kangan heddion*: gan hyny pa beth yw kanghanedd kynghanedd yw mvdv a ffrydiad sef ydyw kyfion gyfan soddiaid o ymadroddion kyssylliedig o eiriav ar dderchwag &c.

21 *Dechrav y llyfr mesvrvav*: sef ynt tair Ran o fesvrvav sydd . . englynion / kywyddav // ag odlav ag o hyny pvm mesvr englyn &c.

31 *Yma y doedir am berth y nasav kerdd dafawd* . . . Pa sawl peth a berthyn ar bennill o gowydd devair hirion / 35 peth ag or hai hyny y mae igen kynwysedig a 15 gocheledig &c. (p. 32) *bellach i doedwn am y beiaev kyffredin* fal i maen yn perthynv bob vn yn ol i henw ai keinkiaev &c. . . . (p. 34) *tair haink kerdd dafod y sydd* . . . klerwr tylevwr a ffrydydd ni fferthyn i brydydd ymyrv a swydd klerwr &c. . . . [mae] llyfr ysdatyd . . yn Ranv y llyfr hwn yn bvm Ran wrth son am y pvm gradd ysydd ynthaw ag am hyny y peidir yma ai ranv (p. 35).

35 *Trioedd kerdd* tri Ryw englyn da y sydd &c.

40 *Pryd llyfr*: Raid yw bellach *wybod para ffyrf i molir pob peth* ar y mynir kanv iddaw / dav beth i dylid kanv iddaw ysbrydol . . . a chorfforol &c. . . . *ends*: krefyddwraig a folir o santeiddrwydd a diweirdeb glendyd bychedda ag o bethav eraill dwyfawlion megis i molir krefyddwr

a fal llyn i terfyna y *llyfr her[dd]wriaeth* ner *pryd llyfr* yr hwn a naeth *einion yffairiad* oi ardderchwag ywenyddiaeth i rys ap gryffidd ap ho'l ap gryff ap ednyfed vychan o fon a bryn ffanigl yn sir ddinbych rys ap gr: oedd dad syr gr: llwyd o dregarnedd ymon a thad syr rys hen amser Edw: iii.

43 *Bellach i dylid son am ddwned* . . a elwir wyth ran ymadrodd ag yn amser yr hen brydyddion i kynhwysid yr wyth mewn dwy ran henw a berf &c. Pa sawl Rann ymadrodd y sydd wyth henw Rag henw &c.

Tynwyd allan o lyfr dwned asgrifenasai *sion brwynog* iddo i hvn prydidd a ffenkerdd ag athro a hyn a derfyna drwy lafvr robert ifan prydidd. . xv. mai. 1587.

* There is no *Richard White* known among the Welsh poets, but there was a Richard White, a Professor of Theology at Douai at the time, who died as priest in 1616.

57 Yma i dechrewir y *parfilia* nid amgen *grameriaith* : Pa sawl kyd gordiad y sydd mewn ymadrodd tri . . . vn Rwing y nominadio ar ferf bresenol &c . . . ends : yr ail sypyn . . . hi a dal ywchav.

Ag fal hyn y terfyn yr hwolav gramadeg yn iaith gymraeg yrain a berthniant i benkerdd o brydydd i gwybod yn anwedig gidag iaith lading ag ieithodd diert h &c. . . . (p. 69) ar gylfyddydd hon ydis yn i galw prydyddieth a oedd mewn parch mawr yn yr hen oesoedd . . . ag y mae wlkasar . . . yn doedyd yn i lyfr . . . yn amser howel dda . . . iroedd ysydyfach fardd fal i mai yn y llyfr o gyfraith . ho : dda yn dangos . . . Gr : ap kynan . . . anaeth gyfraithiaf a deddfav kammoledig ar brydyddion a gwyr wrth gerdd danav ag henwodd yddynt roddion a chwrtseisi yw gael gan bendefigion y gwledydd fel i mae yn ysybysv yn ol hyn nid oes ryfeddod yn yr oesodd hyn er bod y beirdd heb barch achos mynd yn twsogion an blaenorio[n] an pennaethiaid o nasiwne eraill ag ieithoedd diarth hyd oni fyno dwv roi pob peth yn i le . . . heddiw maen well chwilenwr / pigwr pwrs / lleidr *matffai* na gwr wrth gerdd dda ag a gadwo ran gwr wrth gerdd achos fo gaiff y chwilenwr gwmpyniaeth i dinaswyr penaf am fod gantho rod yw threilio ar gwr wrth gerdd a gaiff rodio yma athraw heb vn yn kynig kwmpyniaeth iddo Rag ofn talv trosdaw achos *mae pawb yn hiliaw Rag ddo* ag yn tywv or nevlldv Rag ynill gair da y gwr wrth gerdd ag yn kymryd pob kymdeithas na bai ond vn allai roi dimewarth o ddiod &c. *diav mercher . 17 o fis Mai 1587* .

Marchnad Rythvn : A dwv llvn o flaen hyny yn y farch nad yn Rythvn yroddid yn gwerthvr *hobaid gwenith* o fesvr Rythvn er namyn vn swllt igen swllt ar *hyg* or vn mesvr er xiv^a viii^a or *blawd keirch* er xii^a ar *haidd* er xii^a or vn mesvr sef yw *dwv hobaid* Rvddvn yw *baril* seis = *pegaid* karn arfon ||| ar *hobaid brag* er xiii^a ar chwart gwin or *cwrv* er ii^a yr hyn y sydd ddrydanieith mawr

72 Bellach y soniaf am gerdded yn hen dadav ni nid amgen maen dangos yn yn hen lyfrav or hen ysdoriae einom ni mae enog fab siareth y seithfed dyn o adda a folianodd dwv mewn kyfion arnith gyntaf ag a gafas awen ysbrydol . . . *brytys* . . nol darfod i weddi agwnythvr i offrmw ef aeth i hela ag a ddaliodd *ewig wen* . . . ef a gysgodd ar groen yr ewig . . . ag yn i gwsge ef a glowai drwy i hvn y ddwries diana yn erchi iddo gyfodi i fynv a mynt ir mor a hwylio ir gorllewin &c. . . ai hiliogeth yn dal hyd yn amser edwart y kyntaf &c.

78 Ag am hyny nid Ryfedd iniaith ni fod yn gymysgedig

79 iach elsbeth o rad dwv brenhines o loegr &c.

81 *Deddf ne gyfraith gryff ap kynan a Rai ai geilw ysdatvd gr : ap k. yr hon y sydd yn Rany y llyfr hwn yn chwe llyfr . . pvm llyfr kerddwriaeth wrth y pvm gradd / ellir devall / ar gweddill yn llyfr ar i ben i hvn* sef ar y gwyr wrth gerdd dafod a thanav fal i mae ynysbysv am yr hai y sydd rydd vddvnt gleraf nid amgen gwr wrth gerdd anafys &c. . . . disgybl ysbas &c. . &c. . . . bellach (86) i doedir am roddion pawb yn ol i graddav &c.

93 *Lucky and unlucky signs* : When the signe hott & moiste falleth (as in Libra) thou maiest do all experimentes &c.

97-101 & 107-17 Copies of *Indentures* concerning the lands of Basingwerk Abbey at its dissolution A^o *Regni nostri vicessimono nono* granted to Hugo Starky.

102 Copy of an Indenture with John Earl of Warwick relating to the exchange of lands in Kent for those in Flintshire &c. in the third year of Edward vi.

121 ||or the putting of publicke bildinges of the citie &c. a fragment

123 Gwrandu gyngor gwr oth gwlad

fal i treilia (r) tan gan bwyll

gwyr y ganwill gyunydd

O gwnaeth Luwther glafer gleke

Mae (n) hw yn gwadv (r) yscrythyr lan

y mise i man gelwde pwy ai kant

dyn . . . yn dymvno ar ddew bob dydd

ar ddwyn ir ffydd y kymrv *Richard White ferthvrvr*

- 130 Duw a ro (r) Awen i brydydd o bryden . . .
 Dyn ai weddi byth ar fair
 hyd y gair diwaetha *Richard White ferthvrvr*
- 136 Gwrandewch ddatcan meddwl maith . . .
 Cyn mynd i Eglwys Calfin . . .
 Beibl seisnig sy chwim chwam
 yn llawn o gam dychmygion
 ar gwenidog chwanog chwaith
 yn llewio llith ir lligion . . .
 Osdaw gofyn . . . ymle cad i cantor
 Sir J. Howlatt prydydd fayth
 ai gwae ni wnaeth i gyngor " "
- 143 Cymer destyn gymro mvyn . . .
 dros roddi i ben iw dori " "
- 149 Gwae a rotho i ben ar lawr pwy ai cant
 athro . . . sydd yn kymryd karchar beth
 yn biw mewn gobeth etto " "
- 156 Directions how to lay on "foyle or leaf goulde"
 157, 174, & 180 Recipes "ffor the coulde" &c.
 158 || hath robbed all relligious houses &c.
 160 *Accusationis in Caium Verrem liber quartus*, being a word for
 word translation into English, followed by other extracts.
 175 Directions (in English) how to play various games "At Cardes"
 180, 188, 191-2 Arithmetical problems or puzzles.
 184 Recipes 'for the toothache,' 'To make black paper,' 'To draw a
 worke with Glasse' &c. (186-7), 'for the takinge of heygthes' (190),
 A colveringe / A dowbble colvering / ffor a canon / ffor a dowble canon
 (193) Ressets for all manner of wilde fires (194) ffor a hand gune (202)
 203 A certayne Rule of Multiplication
 205 Tro yma dy wyneb farglwydd ne . . .
 ag ofni r . dydd i atdeb ./
- 209 Ty di Orenge tew dy aredd
 oni mendiwch ym mundo
- 212 Gabriell ȝ laid to sleepe in the towne of Gallile &c.
 213 *A Playe at Cardes*: Take the decke of Cardes and take out all
 the Cardes y^t are of one sute &c.
Thus endeth this boocke one sonday in ye onder beinge the 24 / of february 1599
 217-40 *Rhai or Gwehelaethav* . . . Dehevbarth / kaio / Powys V. /
 Powys W. / kyveilioc / Mechain / Arwystly / keredynlle yn y drewen ar
 vndre ar ddeg / llwydiarth ym Powys / Aber tanad / Kegidva / Brigedin
 o Gegidva / y Maen wrth groesoswallt / kaer Einion / Kadwynvan / ker /
 Rhudirth swydd oswallt / Melienyth / Elvael is Melienidd / Aber Edwy /
 Elvael vwch mynydd / Buellt / Bricheniawc / Gwent ganol / Sain henyd /
 Gwaynllwg a dyved / Morganwc / Merionyth / Edeirnion a Dinmael /
 Nanhwyddwy / Penllyn / Ardudwy / Nannawkedewain / Keri / Dogveiliu /
 Rhos / Nanhwyddwy / Llannerch Banna / Burtyn / Tref Alvn / Twddliston
 yn y Traian / swydd y drewen / Deuddwr a Mechain / Kaeholl a chrev-
 dyn / Kynllaith Owain / Tegengl / Arwissli / Tal ebolion / Powys a
 chowres / Y Gorddwr yssa

MS. 159 = Hen. 66. **PVM ILYVR KERDWRIAETH**, etc., a Prayer of Augustine & the X Christian Nations. Paper, $7\frac{1}{2} \times 6$ inches; 210 pages; written in 1578 (p. 17), 1579 (p. 175), and 1585 (p. 209) by Richard ap Iohn of Scorlegan; bound in old sheep skin.

R. I. 1578 At bwy bynac y del y llyfr hwnn ar ddamwain: darllenied dros amsser os gwiw gantho: ac yno bydded mor howddgar: ac mor gymwynasgar ai ddanvon i scorlegan yn llan gynhaval ir ty llei scriyvennwyd gynta gann R:I: (p. 17).

There are a few entries in the hand of Sir T. Williams (pp. 198, 210), who evidently had the MS. bound: it afterwards belonged to Dr. "Jo: Davies . 1620." (p. 1.)

The text (which is practically a faithful* transcript of Jesus College MS. 9 = xv. q.v.) is the original of the transcript published by the Welsh MSS. Society (Llandovery, 1856).

1 Ilyma y pedair llythyren ar hvgain &c. See J. C. MS. 9, p. 3.

3-132, 136 **PUMP ILYFR KERDDWRIAETH***: *Ilyma ddysg i adnabod herddwriaeth kerdd Davod: herwydd llyfr Davydd ddū athraw.*
See J. C. MS. 9, pp. 5-198.

132 Eissoes pwy / r / oessawr Jessv &c. *S. Vachan*

133 Simwnt o thelwal ssy Omer / ssoniant &c. "

b. Dymchwelawdl a vesserir o vgain ssilldaf &c.

Y gwr gorav / ymric rirav / a mawr giried &c. "

134 hevlwawr hy olav // hoywlwys // &c. "

137 *7 Rys ap gr: ap ho: ap Ednyved vchan*

Rys ap gruffudd fvdd veiddiauw rrddiauwdr: rryssedd . .

rraidd rroddiauw Rys frowys fri *Einion yffeiriad*

144 llavvria gweithia ymyse gweithwyr / byd &c. *Ho: bangor*

b. Ystyrio gair dvr: ystori gwir dad &c.† Simwnt Vachan

145-97 Mewn ymadrodd y mae tair Rann nid amgen / *Enw / Gair / a llef ymgyffred &c.*
See J. C. MS. 9, pp. 231-92.

198 *Tri chodiad serch ysydd: Cae a chûsan ac anereh . . . ends: Tri didyb serchog: vn genad gywir, ac anvynych gyredd.* [Ilaw T. W.]

199 *Ilyma weddi yr athro anrhydeddus sant Awgustin escob hyppen.* O addwynnyssa arglwydd Jessv grist wir ddvr rhwnn ith ddanfonwyd o fynwes y tad hollallvoc . . . ends: yn byw ac yn teyrnass yn oes ocssoedd, Amen

Davydd Johns bicar llanfair dyffryn klywd ai troes i gymraec

203 *Dengran gwahaniaeth kristnogian y byd: Noda fod kenedlaethav kristnogion wedi ymranny yn ddeg nassiwn Y lladinwyr sy ar pab, ar emprwyr rhvfeiniawl yn ben arnyn a llawer o frenhinoedd &c. y ddegved nassiwn: Y mozoabieit, hwy a fvont yn aml iawn gynt yn hveddaü yr affric ar hysbaen ends: ni ffriodant ond ci kenedlaeth hwy hvnain / a ffan fo farw y gwr ni ffrioda y wraic hono fyth ond hvny . ond aros mewn diwair wedddod 1585 .*

Davydd Johns: vicar ll. vair d. klywd ai troes o ladin i gymraec 1585 .

210 *Ef a las or 12 gogyfwrdd o ffraink . . Engeler . . Roland &c.*

b. Bydd ddilesg rufudd bydd ddibech &c. *Eden: vchan*

c. Balaw, Gwaell ai bwawl / Arvav &c. [Ilaw] *Th: W*
oi vab wrth vnyed ir fwerddon

d. Uchder twr Babilon, medd fsidorus, oedd 5164 o gamrav &c.

* Few additions to the text have been noticed in book ii., &c., and the transposition of one subdivision. For the rest, it reproduces not only the text, the formation of its large initials, and patching with red ink, but even the blank spaces and leaves of its original.

† See J. C. MS. 9, p. 230, b.

MS. 160 = Hen. 169. **WELSH GRAMMARS.** Paper; $7\frac{7}{8} \times 6$ inches; 190 pages—slightly imperfect; written in 1593 by Richard ap Iohn of Scorlegan; sewn in limp vellum covers.

This MS. seems to have passed through many hands. On the covers and fly leaves the following names occur: Hugh Lewis / Owen Wynne, Owen Lloyd, Llansadwrn, Llansanan / The Rev: Mr Owen att Caer, doctor / Rowland Wynne Glanrafon / Gr: Jones Nantley / Gr: Lloyd (p. 1) / Lloyd Maes y perth (p. 74) / Owen Lloyd of Tyddyn Agnes (p. 102) / Rowland Jones (p. 117) / W. Hughes of Bodaden 1739 / "Y llyfr hwn yw Rhodd Mr William Wynn Person Llangynhaval i Edward Jones 1759" *anwir yw hynny** (p. 80) / Robert Wynne 1776 / Gr: Roberts yw'r Perchennog 1795 Y Parch: Robert Wynn ai rhoddodd (p. 188).

1-140 *Val dyma ddysc i adnabod cerddwriaeth cerdd davod herwydd llyfr Dauydd ddvy athro . &c.†*

Yma (p. 140) y tervyna y pumed llyfr kerddwriaeth kerdd dawawd . Ac ef a gopiwyd y llyfr hwnn allan o lyfr y godidowkaf Benkerdd ac athro gorau yn i amsser *Simunt Vachan* / . A dauydd Salbri o ddol badarn, biau y llyfr hwnn. Oed krist pan ysgrifenydd hwnn : 1593: [See Pen. MS. 159.]

Rich: ap Iohn ai scrivennodd .

The text of this, like the preceding MS., is a verbatim copy of Jesus College MS. 9 = xv (pp. 5-198).

- 145 Mynac, gorchymynn, damvnwyf : kvssan &c. *Ho: ap*
 b. Enw, geni, Roddi mewn Rwyf: kyhoedys &c. *ssyr Mathew*
 c. Ystyrio gair duw : ystori // gwir da &c. *S. Vachan*
 d. Llauria gweithia mysc gweithwyr / byd &c. *Ho: bangor*

151-88† *Yma y Soniwnn am ffu grau, ai Rannau . Y Rai a ymchwelawdd Wiliam Salbri, or lladin ynghamberaec : Schema y ssydd rwv ssickrawch ar air nev araith &c.*

as in Jesus College MS. 9=xv (pp. 247-92).

189 *Dewis bethau davydd Melienydd: Borevgwaith tawel glaer a byrrwlith ar feillion, ffyrfoidd dlos rien &c. . . .*

b. kariad aur vwriad ar vorwyn / liwgalch &c.

190 (Ty brith di fendith a fo evrawg wedd &c. *John Philipp*)

b. (Eos o Benrhos llei bon o vnair

ai awen ssad Owen Sion.

J. Philipp)

MS. 161 = Hen. 267. **POETICK RULES.** Paper; $7\frac{7}{8} \times 6$ inches; pages 1-56 & 57-84; written by ?Rhys Kain (pp. 3-56), Dr. John Davies (pp. 57-84, which are imperfect throughout), and Sion Kain (p. 1); sewn in limp vellum (imperfect).

The text of pages 3-56 appears to be a kind of abbreviated selection from Books iv, iii, v, &c., of *Kerddwriaeth herdd Davod*, and the remaining pages contain poetry illustrative of the different metres and the meaning of words selected by Dr. John Davies, possibly for his Grammar.

1 Pann vo n. ne s. yn ol R a bogal &c.—*a fragment.*

3 *Kynghanedd* : kynghanedd yw kydsain ne gydlais kydsainiaid a chlyfnecwid bogaliaid . &c. . . . *ends* : Twyllgynghanedd yw honn ar gam osodiad Ar loyw wych gorff alarch gwyn

* The italicised words are in the autograph of the Rev. W. Wynn, who has also written at the end of Book II. (p. 58)—"So far David Ddu's Grammar." And again on p. 94 in answer to the "Quaere whether Simunt Vachan Grammar is inserted in Sir W. Middleton's Book that I have att Plás-Tirion." "It is Captain W. Middleton's printed book. Sir William's I know not."

† At least four pages of text following page 56 are missing.

‡ Three leaves have been cut out after page 188.

- 16 Vn düw / iawn dad fon / da in dydd a roes &c. *Rys Kain*
Gwael yw dysg glvd all gweled wyw glod wall &c. *W. Ilŷn*
- 19 [*Mesureu herŷ* :] Ynglyn vnodd vnion a vesürir o ddeg silltaf
ar hügain. Ar silltaf gyntaf, ne'r ail &c. . . . yn ateb yn vn sain
ar bvmed &c. . . . ends : braich yniwl brycheiniawc .
- 33 *Soniwn am Veiaŷ hyffredin* : Twyll gynghanedd a ddigwydd o
ddwy ffordd vn yw o gam osod llythyren ne chwaweg val
Katrin deg kair yt enw da &c.
- 42 *Wyth ran ymadrodd y sydd* . . Henw, Rhaghenw Berf, a chyf-
raniad &c kyhüddedigaeth a ddaw ar ol left unfinished p. 46
- 54 *Pump dipton dalgron y sydd* . . Aw . Ew . iw . vw . yw . &c.
- 56 Yr hawl oedd ar hwyl vddvn
aeth yn rhew mawr yn llawr llyn &c.
- 57 Lines selected by Dr. Davies as illustrations of different metres.
- 69 A selection of words arranged alphabetically with illustrative
passages taken from the poets.

MS. 162 = Hen. 354. ORDINANCES OF THE CHURCH, DARES
PHRYGIUS, BRUT Y BRENHINEDD etc. *Part i.* Vellum; $7\frac{5}{8} \times 5\frac{1}{2}$ inches;
56 folios; 15th century. *Part ii.* Paper; $8 \times 5\frac{3}{4}$ inches; 152 pages
wanting beginning and end; about 1600; half bound, with part i.

This MS. was once in the Sebright collection and numbered 139. It has the
name of *Thomas Wilkins* in several places, which shows that it formerly belonged
to the Jesus College Library. The names of W. Lewis, Lewis Jones, Lewis
Morgan, and Christopher Vaughans occur also in the margins.

Part i. The Ordinances of the church in Latin on vellum. The
beginning is wanting. It ends : *Constat honŷnton.*

Part ii. 3 || *Ilŷma ddechre y siarter anrydeddys* / Gwybydded
pawb or rhai kyndrychawl ar rhai * * * * rhac llaw y dryndod
vendigedic or nef ends : Ac yna y gwnaethbwyd y vanachloc
a elwid glan gydwybod / ac yna y rhoed bwyd yr abades yny lle, yr
honn a elwir kariad perffaith, a doethineb yw r briores / ac velly y
kafad yr holl chofaint yny gradd y hvnain / o drigaredd düw holl
alleoc kreaddyr nef a daear

12 Drwy gyfarch düw yn benna Sidanen y voliana

Sidanen wythfed harri Sidanen brynnnes rhasol

13 *Ilŷma ddechrav y sids o droea o vlaen y kronigl ar ryfeloedd*
a vy yn echrav y kronigl kans pelcas vrenin a oedd yn y kastell a
elwir pelopeus ends : achidac elennys ai vam ai ddwy chworydd
i ddaeth dav kam a thair mil o ddynnionn || Ac velly y terfyna *ystori*
dared yn vyrr am y sids o drocaf.

63 *Bryttaen orav or ynysoedd yr honn a elwid y wenn yays*
Gwedy gael y gaer i ffoes eueas ac esgannys i vab yr aidal yr hwn a
elwir gwlad Ryfain ends : ac velly o gattfydd i kafad y
mab rhako / ac yno i dywad y brenin wrth y mab vod yn rhaid yddaw
[ollwng] i waed ef i geisio gan y gwaith sefyll / ||

This text is in verbal agreement with that of *Brut Tyssilio* printed in the
Myfyrian Archaeology of Wales.

MS. 163 in two parts = Hen. 352. **Part i.** *Tenures,† Natura Brevium, Legal Proceedings from year books of Henry viiith, Moote cases, A Barister's private account, A Rental of many places in Wales and England, including Terra et possessiones quondam Ricei Gr: armiger Attincti ac postea comitisse Bridgewater, nearly all in French.* Paper; about $8 \times 5\frac{3}{4}$ inches; circa 1584; with part ii; half bound.

The Rental, which is in Latin, has the seal of Sir John Selbryght on its first page; and on the opposite page is the name of *Aubrey Maynard sonne of John Maynard.*

Part ii.—GOSODIAD, RHAGOREU, RHYVEBODEU, RHANNEU ARBENNIC, RHAC YNYSSEB, PRIFYRD, KENEDLAETHEU, JEITHOED ETC. YNYS BRYDEIN; CYMYDEU A CHANTREYD KYMRY, DIWED ARTHUR, SIARTYR JARLL ARUNDEL, CYDVOD 1406, THE MYROUR OF THE WORLDE or GEOMETRIE, PETHEU GOREU LLYVYR KYVREITH. Paper; $8\frac{3}{8} \times 6$ inches; 202 pages, § bound with Part i.

Pages 1–82 are in the autograph of Gr: Hiraethoc, and were written in 1543 (pp. 55, 64) and 1548 (p. 78); the Laws (pp. 119–202) are in a different hand and perhaps a little earlier; while pages 83–118 belong to the 17th century. “Edw: Powell his Booke wittnesse Thomas Moystan of Gwersyllt 1698 ” (p. 104).

1 *Gossodiad yr ynys* honn ssydd Rwnge y gorllewin &c. *25, †2

b. *Ragorav yr ynys*: Ragorol yw yr ynys honn Rac gwledydd eraill . . . ffrwythlawn yw . . . meyssydd llydain ehang a bryniav eglwr . . . fforestydd kyflawn o . . . wistviloedd &c. . . . ends; a ffob peth ar a vo rreidiol a damvnedic ¶ vywyd dynion y sydd ynthi yn ddigonol eb orvod gwest ar le arall or byd. *25, †2

4 *Ryfeddode yr ynys*: llawer o anrhyddedde y sydd yn ynys brydain . . . pedwar . . . yn Rragorol Rrac eraill—1, yw *Twll* yn y ddayar lle gelwir y *Pec* ar Saesson ai geilw ef τῆς διαβολῆς ἢ περὶ αὐτοῦ ὡς ἡνῶν τὸν δαίμονα . . . 2, *Kor y howri* ar vynydd ambri . . . 3, gogof a elwir (*shepherd hol* a gogofav eraill . . . nid oes neb yn gall myned yw diben hwynt / 4, gweled y *glaw* yn ymddyrchafel or mynyddoedd, Bryntho ar awyr ac ebovdd yn disgyn ar hyd ymeyssydd / mae *hevyd yny gogledd* . . . llynn *llymonwy* ac yntho .lx. ynys a 60 avon . . . yn dyvod ir llynn ac nid oes on vn (*llefynd*) yn rredec ir mor . . . ymhob ynys y mae karec vchel vawr ac ymhob karec nyth Eryr &c. . . . mae llynn arall yn ymyl kymrv ar lan havren . . . llyn *lliwon* a phann lanwo y mor .y llwnk yntav y mor megis mor gerwyn ac ni chvdd y glanav era el yntho o ddwfr &c. . . . llynn a rall . . . lle bydd pobl yn ymdrochi . . . hwynt a geffynt y dwfr yn yr ardymyr ¶ damvnynt Mae ynthi [*sic*] hevyd fflynhoniav o ddwfr hallt ymhell o iwrth ymor ar dwfr a vydd yn heli drwy yr wythnos hyd bryd gosber ddwv Sadwrn: ac o hynny hyd gyfryw amser dranoeth y bydd yn groyw ac or heli hwnw y kair halen gwynn man &c. . . . mae hevyd . . . *glawdd* yr hwn y daw gwynt kyn gadarned val nall neb sefyll . . . hevyd . . . llynn a wna prenn yn garec . . . *Gerald a ddowaid* . . . dyfrdwy . . . *llyn tegid* ends: mae *bedd* ar benn brynn . . . sy gymhessv i bob dyn ar ai provo o hyd ac o gostwng dyn blin ar i linie lff a vydd diflin . . . mal pe kaffai hir orffowys. *29, †3b

7 *Rannav ar benic*: Gwedi marw brvtyv . . . y Branwyd yr ynys yn 3 Rrann Rrwng . . . Lokrinvs . kamber / ac Albanactvs

† Extracted from *Les Tenures du Monsieur Littleton* (1569).

§ The first leaf is wanting. For its text see Pen. MS. 168 fol. 1.

The numbers asterisked(*) refer to the pages of Pen. MS. 147, and those with the dagger(†) to the folios of Pen. MS. 168, which also contain this text.

Clawdd Offa . . . or tv vehaf y mae kristionydd / kyssylle / hendre geginan / krogen *ŷddon* / krogen wladys y bydd y Saesson yn i hanod ir kymrv gan i galw Walis grogen . . . *alias* adwyr beddav / ymhenn park kastell y wavn Ac or bydd (henw kymreic) ar dref is law y klawdd ef a vydd arnei henw seissnic hevyd / megis y Wavn i.e. Sirk / tref yklawdd = Knychton / llan andras = presten &c. *34, †5^b

8 *Tair llys frenhinawl* . . . Aberffro . . . Caer vyrddin . . . Pengwern &c. *37, †7

b. *Llawer o ryveddodav* sydd yn y wlad honn / y mae ynys ymorganwc yn ymyl mor hafren ac ynthi *dwell* hychan yn y ddayar ac o rrydd dyn i glvst wrth y twll hwnw Ef a glyw sain rryvedd yntho weithie megis gwynt mawr mewn koed . . . llivo arvav nev hogi . . . trwst tan.

Mae gwlad yn *swydd benfro* y bydd *ysbrydoedd* yn vynyeh yn blino y bobl ac yn *ŷ* kvro a thom ac a thywairch dan ymsserthv a hwynt &c.

Yn y deav lle gelwir y *krve mawr* y mae *bedd* kymhessvr o hyd a lled *ŷ* bawb / ac o gedy dyn yno *ŷ* arvav kyfan dros nos ef ai kaiff hwynt yn ddryllie dranoeth

Ynys *Enlli* / a chynhonwyr krefyddol oedd yni chyvanheddv ar hynaf . . . a vyddai varw yn gynta ac velly o hynaf i hynaf / ac yn yr ynys honn *ŷ* kladdwyd Merddin vab Morfrynn

Gerllaw Rrvddlan y mae *ffynon* vechan a Rrvw amser yny dydd y bydd digon o ddwfr ynthi / a rrvw amser arall ni bydd vn dafn.

Maen morddwyd yn IL. idian : ymon y mae *kareg* gymaint a morddwyd gwr ac er pelled y dyker hi oi lle hi a vydd erbyn tranoeth yn yr vn mann ac i dyked o honaw Hvw iarl ymwythic yn amser Hari (y kyntaf) frenhin a beris rrwymo y garec honn a chadwyn hayarn wrth garec arall ai bwrw yn y mor ac erbyn tranoeth yr oedd hi yn i lle *ŷ* hvn / Gwr or wlad hono a rwyddod y garec wrth i esgair a heb ohir ef a ddrewodd y goes wrth y korff ar garec aeth iw lle / o gwnair pechod godineb yn agos att y garec hon hi a chwssa ac ni chair ytifedd or weithred hono

Y Brynn byddar yn ymyl Bodychen : mae yno garec er maint vai drwst a wnaed a chyrn nev agenevav or naill dv iddi ni chlywid tim yn y tv arall

Ynys y llygod ar gyfair IL. elien : Ac i mae ynys yn gyvagos att hynny lle ddoedd vevdwyaid gynt ac o syrthie ymrysson nev gynddrygedd Rrwng neb o naddvnt ai gilydd ef a ddoe aneirif o lygod i ddi ffrwytho *ŷ* llvniaeth &c.

Gerllaw manachloc ddinas bassing y maer *ffynon wenfrewy* . . . gwyrthvawr yw rrac llawer o glefydev / ac ynthi y kair kerie a mannav kochion val gwaed *ŷ* arwyddokav y gwaed a golles gwenfrewy santes pann dorred i ffen / Ef a vydd plant oi lin Ef yn kyvarth val kwn hyd pann ddelwynt yno i offrwm nev i mwythic lle mae *ŷ* hesgyrn hi yn gorffowys . klych abaglav sydd gymaint *ŷ* hanrrydedd yn y wlad hon ymyse yr ysgolheigion a llygion val i mae haws ganthvut dyngv anvdon i bedwar llyfr yfengil, noc ar vn or rrai hynn

[*llyn Syvaddon*] : Ymrecheinioe y mae pysgodlyn o amrafaelion Rywigaethav pysgod ag amravel liw ar naddvnt . . . A phan vo oer yrhin Ef a glywir seiniair rryvedd dann y llynn / ac o daw twysoc ir tir yno ac erchi i *adar ganv* hwynt a ganant yn ddi ohir ac nid ymgenant er arch dyn arall *37, †7

10 *Tair rrac ynys ystlysawl* y sydd ir ynys hon . . . 1, Y. wicht . . . 2, Y. von . . . braich byrr or mor ssydd yn tervynv rrwng kymry a mon

a elwir menai / ac yno ymae mor gerwyn a lwnk ac a svgyr longav
atti . . . 3, *Manaw* . . Mawr oedd arfer o swynion a chyvareddion
gynt yn yr ynys honn / kanys gwragedd a vyddynt yno yn gwneithyr
gwynt i longwyr gwedir gav mewn tri chwlm o edav A phan vai eissie
gwynt arnynt dattod kwlm or edav anaynt Ynyrynys honn y kair gweled
liw dydd bobyl a vssyent veirw / Rrai gwedi tori pennav / eraill gwedi
torri i haelode / Ac os dieithred a ddisyfynt i gweled hwynt, sengi ar
draed gwyr or tir ac velly hwynt a gaent weled yr hyn a welssynt
hwyntav &c.

*41, †8^b

12 *Obriffyrdd brenhinol yr ynys*: Dyfnwal Moel mvd y brenhin
kyntaf . . . Ef a wnaeth beli vab Dyfnwal bedair priffordd . . . 1,
flossa . . . 2, watling ystryd &c.

*43, †9^b

14 *Tair prif avon yssydd* . . . Temys &c.

*45, †10^b

15 Gynt yr oedd 28 o *brif ddinessydd* yn teghav yr ynys hon . . Caer
lvdd &c.

*46, †11^b

22 *Gwledydd a Siroedd yr ynys* . . . kent / Sowth rey / Sowth
sex &c.

*52, †14^b

23 *kyfreithiav*: Dyfnwal a roes gyfraith ir bryttaniaid a breinie ir
temlav ar Erydr / ar dinessydd &c. . . . Gwedi dyfnwal *Marssia*
frenhines gwraic kyhelyn . . a wnaeth gyfraith . . . ar ddwy gyfraith
hyun a droes *gildas* ap kaw o fryttanec yn llatin ac wyth o Siroedd
lloegr avvant yni chadw yn hir o amsseroedd . . swydeu ryd ychen /
warwic / gaer frangon / gaerloyw / henffordd / ymwythic / ystaford a
chaerlleon Gwedi hyny *Alfryd* . . . a droes y kyfreithiav hyn o ladin
yn Saessnec &c. . . . Edrych . . . llyfr kyntaf yn y *polikronika*
cap. 36 &c.

*53, †15

25 *Or kenedlaeth awladychassant Y. B.* Bryttaniaid a gynhal-
iassant yn gyfan goron Y. B. o amser brvttus . . . hyd pann ddoeth wl
kassar &c.

*61, †16

27 *THE SAXON HEPTARCHY — or ssaith brenhiniaeth vchod ai*
tervynav ac oi dechrevad a phar hyd y parhassant. Er bod y
bryttaniaid o ddyfodiad y Saesson . . . yn arwain y goron . . Eissioes
yr oedd y Saesson yn trigo yn y tir / ac yn i oresgyn bob ychydic
&c. . . . a chyntaf brenhiniaeth vv gent &c. . . . Mers oedd y
seithved . . a mwyaf oedd . . . ends: gwedi hyny y gyrodd Edward i
. . brenhin Westsex, wyr denmark allan or tir ac ai rhwymodd hi wrth
i frenhiniaeth Ef i hvn . . o.k. 901

*63, †17^b

33 *Tair o Eisteddvaec arch Esgobion oedd* . . yn amsser lles ap koel
&c. . . yn ysgrifenedig yn llyfr *kronig* a wnaeth *Rrannulff priton*
mynach o gaer lleon / vvddhav o arch Esgob iork &c.

*55, †20^b

39 *Or Kenedlaethav a wladychassant yr ynys honn a phamsser*
y doethant pob vn ir ynys: Bryttaniaid gyntaf . . . 2, y ffictiaid yn
amsser Vassassian . . . a phan nackawyd . . merched y bryttaniaid
yn wreikae vddvnt . hwynt agymcrssant verched y gwyddy, dann
amod . . ddewis o naddvnt } brenhin . . . o vamwys . . . 3, yr
ysgotiaid . . . 4, y Saesson . . . 5, Gwyr denmark . . . 6, Nor-
maniaid . . . 7, yn amser hari i y doeth rifedi mawr o *flemissiaid* ir
tir . . . gerllaw Mail rros . . . hwynt assmvdwyd hyn yn Rros a
ffenfro &c.

*69, †23^b

43 Or *feithoedd ar kenedlaethau natvriav†*: Pob kenedlaeth or Rain a vwant yn gwladychv . . . yr oedd iaith neilltvol † bob vn . . . Amrafaelion arverav a natvriaethav, *based on statements in the first book of Polieronica Ranulphi* (p. 49)

velly y terfyna y pymthec kabidwl a ddoded yn y *llyvyr bach hwnn* wedi troi or *lladin* ynghymraec Er diddanweh ac ysbysrwydd i genedl y brytaniaid†

Myvi am llaw vy hwnan *greffyd hiraethoc* a ysgrivenais hwnn
o.k. 1543 yr 20fed dydd o vis gorffena &c.

57 *Ilma ymodd ymessvrvwyd ac † Rranwyd ac † Rivwyd KANTREFOEDD a CHYMYDAV HOLL GYMRV yn amsser ŷn ap gr: y twyssoc diwaethaf or kymrv. Tair talaith a vv vn yn aberffro ymon / ar ail yninefwr ynheubarth / ar drydedd y mathravaal ymhywys /*

TALAI TH ABERFFRAW

SIR VON

ABERFFRO llivon / malltraeth
KEMAIS tal Ebolion / twr kelyn
BROSSVR tindaethwy / menai

SIR ARVON

ABER y llechwedd vchaf / y llechwedd issaf / nan konwy
ARVON vwch gwyrvai / is gwyr vai
DVNODIC ardvwy / Eivionydd
ILYN kymytmaen / tinllaen¹ / kaualogion²

SIR VEIRIONYD

MEIRION tal ybont / penal / ystymanair⁵
ARWYSTLI vwch koed / is koed / gwarthrynion
PENLLYN vwch meloch / is meloch / miknint³

Y BERVEDD WLAD

YSTRAD vwch aled / is aled /
RRYVONIOC⁹ hiraethoc / ⁶keinmeirch⁴
ROS vwch dvlas / is dvlas / y krevddyn
D.KLWYD gologion⁷ / llannarth / rrvthvn⁷
TEGAINGL kwnssallt⁸ / prestatvn / rrvddlan

Ac velly y kad nny dalaith hono xv kantref Gwynedd ac o gymyda v xxxviii.

TALAI TH VATRAVAL

PYWYS VADOC §

Y BARWN dinmael / edeirnion / glyn dyfrdwy
Y RRIW †al / Ystryd alvn / yr hob
VWCH NANT merffordd / maelor gymraec / maelor S.
TREFRED kroesvain / tref ywain¹⁰ / kroess yswallt
RBAIADR mochnant / is rrayadr¹¹ / kynllaith / nan hevduw

The numbers asterisked(*) refer to the pages of Pen. MS. 147, and those with the dagger(†) to the folios of Pen. MS. 168, which also contain this text.

† Pen. MS. 168 adds here: *Finito libro sit Laus et gloria Christo . Qui leget emendet scriptorem non reprehendet. Q'd Sir John Pouys Anno Dñi . 1514 .* [Descript: 1589 mensi Decembri (fol. 31).]

§ "O vewn Pywys vadoc yr oedd swydd y *Drewen* gynt ac velly ydyly vod Ettwa."

¹ Pen. MS. 147 reads *tin llawen*.

⁷ MS. J. B. reads *goleion / llannarch / Rythyn / dogveilin*.

² ib: *koedigion*.

⁸ ib: *kwnssallt*.

³ ib: *megynaint*. Pen. MS. 166 reads *miknaint*.

⁹ ib: *Ryvogion*.

⁴ MS. 166 reads *heimmeirch*

¹⁰ Pen. MS. 147 reads *tref y wayn*.

⁵ MS. John Brooke reads *ysdymafr*.

¹¹ MS. John Brooke omits *is rrayadr*

⁶ ib. *keymerch*.

PYWYS WENWYNWYN

EFYRNWY	mochnant / vwch Rrayadr / mechain is koed ¹ / llanerch hvdwl
YSTLYS	devddwr / gorddwr issaf / ystrad marchell
ILYSWYNAF	kaer Einion / mechain vwch koed
KYDEWAIN	kynan / hafren
KYNAN	kyveilioc / mowddwy

RWNG GWY A HAFREN

MEILIENYDD	keri / swydd ygre / Riwlallt ² / glyn feithon
ELVAEL	vwch mynydd / is mynydd / llech ddyfnoc ³
Y KLAUDD	dyffryn teveidiad / S. inogen ⁴ / penwellt ⁵
BVELLT ⁶	Swydd y vann / S. drevlys / is Rrvon ⁷

Ac velly y kad xiv kantref a xxxx o gymydav

TALAITH DINEFWR

KEREDIGION

PENEDDIC	Gene r glynn / perfedd / y krevddvn
KANAWL	Mevenydd ⁸ / anhvnawc / pennardd
KASTELL ⁹	Mabwynion / kaer wedros ¹⁰
SIRWERN ¹¹	Gwinionydd / is koed

SWYDD GAER VYRDDIN

IFINIOC	Hirfryn / pervedd / is kenenn
EGINOC	Gwyr / kydweli / karnwyllion ¹²
BICHAN	mallaen / kayo / maenor deilo
MAWR	ketheinioc / mab Elvyw ¹³ / mab vchdrvd / widigada

BRYCHEINIOC

SELAV ¹⁴	Selyf / trahayarn
KANAWL	Talgarth / ystrad yw / Eglwys Jail
MAWR	Tir Rrawlf / lliwel / krevghywel

MORGANNWC

KRONETH ¹⁵	¹⁶ Rrwng nedd a thawy / rrwng nedd ac aven / tir yr hwndrwd / tir yr Jarll / maenor glynn ogwr
PENN YCHEN	Meiscyn ¹⁷ / glynn Broddne / maenor dal y vann / maenor Rvthvn
BRENNINAWL	Kibwrn ¹⁸ / Sain benydd / vwch kayach / is kayach
GWEN LLWC	Yr haidd / kenawl / Eithaf ¹⁹ Edlylgion

GWENT

VWCH KOED	y mynydd ²⁰ / is koed / llebynydd / tref y grvc
IS KOED	Brynn bvga / vwch koed / y teir tref / Erging ac Evas ²¹
KOCH*	sydd o vynwy hyd yng haer loyw

* "kantref koch y seithved kantref o vorganwc."

¹ mechain is raidyr, in MS. J. B.

² triallallt / glyn Reiddion, in MS. J. B.

³ lleth ddyfnoc, in Pen. MS. 166; and lle hoddffynoc, in MS. J. B.

⁴ swyddinogion, in MS. J. B.

⁵ Penwallt, in Pen. MS. 147.

⁶ linellt, in MS. J. B.

⁷ is hirvon, in MS. 147; Isyrronn, in MS. J. B.

⁸ mynydd, in MS. 147.

⁹ kadell, in MS. J. B.

¹⁰ kaer wdy, in MS. 147.

¹¹ Hirwern, in MS. 147; and is irwern, in MS. J. B., which places it in Carmar. thenshire.

¹² Pen. MS. 147 reads karnwallon.

¹³ MS. J. Brooke reads mab elfydd

¹⁴ Pen. MS. 147, and MS. J. B. read selyf.

¹⁵ MS. J. Brooke reads kronarth, and Pen. MS. 147 reads gyro-neth

¹⁶ omitted in MS. 147.

¹⁷ MS. J. Brooke reads meisdin

¹⁸ Pen. MS. 147 reads kibwr

¹⁹ Pen. MS. 147 reads eithias elogion, and MS. J. Brooke eithaf / edlygion

²⁰ MS. 147 reads mynwy

²¹ MS. J. Brooke reads Egin ac Evas, and MS. 147 yr egin. fach

DYVED

EMLYN	vwch kvch / is kvch / Elevethr ¹
ARBERTH	Penrrynn ² ar elais ³ / Esge r olef ⁴ / talacharn
DAVGLEDDAV	Amgoed ⁵ / pennant / Efel ffre.
Y KOED	Ilann i hadain / kastell gwis
PENNvro	koed yr haf / maenor byrr ⁶ / pennvro
RROS	Howlfordd / kastell gwalchmai / y garn
PEBIDIOC	mynyw / pen kaer / pebidioe
KEMAIS	vwch never / is nefer / tref draeth

Ac velly y kad yn y dalaith hono xxvi Cantref a lxxviii o gymydav
 Tervyn Enwav a Rrannav kymydav a chantrefydd holl gymrv
 Rif y kantrefoedd 55 ac o gymydav oll 156

61* *Gossodedigaeth Dufynwal* . . . gorav messvrwr vv Ef . . .
 3 gronyn haidd yn y vodvedd / 3^d modvedd yn lled y balf / tair lled y balf yny
 droedvedd / 3 troedvedd yn y kam / 3 cham yn y naid / tri naid yn y tir : sef yw
 tir ynghymraec newydd grwnn / a mi lo dir a wna milltir &c.

63* [*Messvreu*] : Tri gronyn haidd yn y vodvedd / Tair⁷ modvedd yn lled y
 balf / tri lled y balf yn y droedvedd / 4 troedvedd yn y vyriav ac 8 yn neiaf a
 12 yny gesseiliav ac 16 yn yr hiriav / a gwialen kyhyd ar 7av honno yn llaw y
 geilwad ar ysgwr pervedd yr 7av hono / yn y llaw arall iddaw / a hyd 7 kyrhaeddo
 ef a honno gann hyd 7 vraich yw dav *Eirionyn* y tir = lled yr *Erw* Gyfreithiawl /
 a 30 i hono yw i hyd *90

Pedair Erw	ymhob tyddyn	Y ddwy dref a ddily vod yn Rraid y brenhin /
Pedwar tyddyn	„ rrandir	vn . . yn dir maerdr iddaw / ar lall yn
Pedair rrandir	„ gavael	ddiffaith a havottir iddaw . A chymaint ac a
„ gavael	„ tref	ddywedassam ni vehod yn y kymwd arall Sef
„ tref	„ maenol	yw hynny o rif pvm vgeintref a hynny yw
12 maenol a 2 dref	„ kymwd	kantref yn 7awn . . . sef . . rif erwi a ddily
2 gymwd	„ kantref	vod yn y kantref = 25600.

Or xij maenawl a ddily vod yn y kymwd 4 . . a ddilyu vod yn veibion eillion
 7 borthi kwn a meirch a chylch a dofraeth / ac vn yn gyngylloriaeth / ac vn yn
 vaerwni / ar chwech Eraill yn veibion vhelwyr Ryddion ac wrth hynny y dily y
 brenhin westra bob blwyddyn . Sef yw hynny pvnt o bob vn o naddvnt a honno a
 renir . lx . ar bob tref or iiij tref a vydd yn y vaenawl ac velly o bedwar ran
 bwy gilydd y rrenir oni El ar bob erw or tyddyn i ran a hon a elwir y *bvnt*
dwnk ar gostegwr a ddily i chynvll a chymaint a hynny oll or kymwd arall ac
 velly y bydd kyflawn y kantref o.k. heddiw 1543

65 *Ilyma vynegi am ddi wedd Arthur* brenhin y bryttaniaid ar
 ybysrwydd a vo mwy ac eglvrach noc a ddywaid y brut 7 wybod
 gwirionedd am danaw. Bwynt wrthladdedigion holl chwedlav a
 dychmygion gevawc / Bid adnabyddys 7 ddarlledrion bod yma
 ddav gabidwl wedi ev bysbyssv yni o *lyvyr* . . a elwir *Drych yr*
Eglwys . . . Bid ddiav 7 bawb pann yw ymynwent y vynachloc
 gysegredic ynglassynbri wedi gweli anghewawl ar avon gamlan
 ynghernyw / 7 kladdwyd arthvr y Rrwng dwy groes faen . . .
 Bid hynod 7 bawb nad oedd na marmor na maen arall bedd arthur†
 namyn 7 ossod mewn derwen wedir gevaw ai gladdv 16 droedfedd o
 ddyfnder . . . ends : hynod yw ac amlwc yam 7 gelwir hi ynys a
 phaham avallach . Also in Pen. MS. 147, p. 85

70 Gwybydded pawb . . . Rissiard Jarll arundel . . . yn anvon
 anerch iw ddeiliaid . . . Gwybyddwch weled a deall o honam ni
 Siartyr yn vrddassol dad ni Edmwnt Jarll arundel . . a wnaeths ef

* See *Ancient Laws . . . of Wales*, Vol. i., pp. 184-8.

† This is evidently a mistake for "pedair" which Pen. MS. 147 reads (p. 90).

‡ King Arthur's tomb was opened by Edward I., 13 April 1278. See Adam of
 Domerham, p. 588. § Anno 23 Edw. 111.

¹ MS: J. Brooke reads y vaelvethr

² ib: Penrryn ar Glais

³ Pen. MS 147 reads Penryn ar elan

⁴ esscyrokef in MS. 147.

⁵ Pen. MS. 147 reads anioged

⁶ ib: Maenor pyr

iw gyffredin o dir Swydd y wavn an konffyrmassiwn† ninav
 at rydddeb ac esmwythdra y kyffredin drwy gadw yni
 wydd y deilad a mangoed in kyfreidiau yn hwn . . . [ac] vddvnt
 wythav ddigonedd a thros beun . . . Ni a ganiadassom . . . na bo
 arnvt na lawl na dialedd oblegid tiroedd a gymerassant wy nev ʃ
 henafaid, ond yn diffaith ni o vewn arglwyddiaeth y Wavn, heb yn
 kaniad ni hevyd . . . na bo o hynn allan, gosbedigaeth arnvt
 am diroedd a gymerassant wy, nev ʃ henafaid yn rrydd ʃ gann yn
 meibion eillion ni, on tir kaeth ni drwy gael on meibion ni y Rhai
 bioedd y tir . . . ʃllwng ʃ tir yr awr a vynnout achael o honvt
 alwfans yn taledigaeth drwy gyfri rresymol o bob proffid a gymerwyd or
 tir &c. . . . Mastr gr: trevor / Mad: kyffin / Einion voel / Einion ap
 y moelfrych / ʃer: ap Einion gethin / Hwva ap ʃer: / Einion ap D.
 vychan / Mad: llwyd / ʃer: ap Ednyved / Adda goch ap ʃevaf / Mred:
 ap Edn: gam / ʃeva llwyd / ac ʃeva ap Mad: a roessant ʃ hinsselav dros
 y kyffredin

73 *O hynn allan kof am y pynkiav sydd yny GYDVOD . . .* bod ʃ
 bawb ʃ ofyn ar ʃ gilydd kynn rryvel, ac wedi rryvel oddieithr amsser
 Owain a bod ʃ bawb dir ʃ gilydd yn rrydd wrth glaim kydfod yn ddi
 anghyfraith na fforest na lle arall na bo na chwyn na chalyn na
 llestair arno o gwybyddi vod yn wr o gydfod Hevyd oda neb
 or wlad ir llall ʃ drigo bod arno ddyvod ʃ blas y dadlav ʃ ddangos ʃ
 vod yn dyvod ir wlad a Rroddi meichiav ar ateb ʃ blaid ac ʃ
 arglwydd a hynny kynn penn y pythefnos dan bwys torkydfod &c.

77 *Y pris a wnaethbwyd yn y gydvod ar bob peth:* § am varch ir
 perchen hyd ar x^s ac o hynny allan Tyngv o ddav gymydoc iddau ev
 werth am ych mork am vvuch x^s lloc ych xx^d davad xv^d
 am ʃ gwlan iii^d Gafyr xij^d hevyd am ddodrefn nev drek
 eraill dandwng y perchen kleddav devddwrn dandwng y perchen
 hyd ar x^s kledd vnllaw hyd ar vi^s viii^d &c.

*Yr yndeinter honn o gydvod a wnaethbwyd yn ymyl pont gamarch yn y lle roedd
 lann andras oll a gwythrnyon a morton a thri chymud devddwr pywys Swydd y
 wavn Swydd y drewen S. groesosswallt O.K. 1406 Minav Gruff: Hiraethoc ai
 kopiodd o lyfr Edwart ap D. ap Edwart o.k. 1548 Medi 15.*

79 *The myrour of the worlde—geometrye:* Tri Gronyn haidd krynion a Sychion a
 wna modfedd &c. Also in Pen. MS. 147, p. 90.

*Illyma vesur milltir . . . Pvm troedvedd y kam kans pan Reto gwr yn ffest pob
 kam . . . vydd 5 troedfedd a M. o gam yw milltir &c.*

*Val i gwair p w y s wrth yr ystondart xxxij or gronynav gwenith sychion
 a gymerer ynghanol yflwyddyn a bwyssa pwys kenioe ysterling &c.*

*mewn llyfr print saessnec ymhlas mastr Siors Mathe o vorgannwe ʃ kad sydd ar
 y ddolen yma hyd yn hynn (pp. 79–80 l. 4).*

80 *Illyma y klaim a gavas koel godeboc ʃ goron loegr . . achos
 marw lles yn ddi etivedd . . . avynno gwirio Edryched y . . . kronika
 kronickarwm [ar] achos i kavas Elen verch goel y frenhiniaeth
 &c.*

*81 Henwe llyfre kyfraith: 1, llyfr kyfnerth ap morgenav / 2, llyfr Grono vab y
 moriddic / 3, Hen llyfr y ty gwynn / 4, llyfr gwair mab Rrvon / 5, llyfr prawf
 ynaid. Also in Pen. MSS. 147 (p. 216), and 169 (p. 277). See p. 119 infra.*

82 *Pan oedd krist / 1513 / ir aeth hari viii i ffraink ar flwyddyn
 honno i doeth ʃago brenhin yr alban . . i dir lloegr y 9 o fedd ac i
 pwyntiwyd maes rrwnto ef ac arglwyddi lloegr &c.*

83 *(yr ynine yn ymbesgi ar bechod a brynti
 heb feddwl am gyfri na gorvod moi rho &c. left unfinished*

Pages 89–93, 98–9, 102–3, 106, 108–9, are blank with fragments on pages 91,
 104–5, 107, 110–111.

95 *Englynon ar hen fesure* : Nid wyf drem vchel / wyf isel galon
Mewn materion dirgel / ni rodiais ond fal angel &c. . . .
Na ad ir beilch trym weilch-trais y llaw n / vcha lle nychais

112 *Awdyl* : Galwaf arnat geli fowrnerth *Anon*
ich dwylaw kymrwch delyn

119 *Welsh Laws* : This version is apparently a transcript of Pen. MS. 34, and the text is practically the same as that printed in the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, Vol. i, pp. 218-20, 238-62; Vol. ii, pp. 2-12, 14-36, 40-8, 146-8, 164, 152-60, 130-44, 48-66, 98-100, 70-6, 94-6, 78-80, 174-180 l. 14 ||

y llyfyr hwn a gynhvllywt or pethev goreu a oedd yn llyfyr kyfreith mab Morgenev. A llyfyr Gronwý mab moriddic /. Ar hen llyfyr y ty Gwyn ar taf. A llyfyr Gweiran vab Rvawn. Ac y gyt a hynny. or llyfrev goreu a gat yn nevhevbarth a phowys a Gwynedd. Ar llyfyr hwn a elwir llyfyr prawf y enait Sef yw hynny. Teir kolofn kyfreith a Gwerth gwyllt a dof. ac a berthynne vddvnt. / *ends* : Ac y dyly velly y mach y vot yn ddiles. ac yn ddi ddadyl. ac yn addefedic. gantaw y vachniaeth ac velly y mae tervyn ar y gyngheussedd honno. Or bydd mach y ddyd ar dda gan arall ||

MS. 164 = Hen. 26B. "ELUCIDATIONS" of HOWEL'S LAWS. Vellum; about 6½ x 5 inches; 162 pages—beginning and end wanting; early xvth century.

This MS. is the **H** of the *Ancient Laws and Institutes of Wales* and its text is professedly printed in Vol. ii, pp. 568-742, which is in reality taken from a copy in MS. 278 (*vide infra*). The orthography is different throughout.

Robert Vaughan stained MS. 29B so unsparingly with gall that a very considerable portion of the text is now practically illegible; even he could not read all of it when the gall was first applied. It is fortunate under the circumstances that the text is one of the later numerous compilations which have no apparent value except in so far as they may illustrate changes in law and procedure introduced into Wales during the xvth century. These compilations were cast more and more in the Triadic form as they were removed in time from the earliest existing MS., which has no Triads. The present order of the folios do not follow the original numbering in Roman letters as far as these can now be deciphered. The printed text omits much that is in the MS. apart from what R. Vaughan failed to read.

1 Tri defnyd hawl y fyd Geir a Golwe a gwe[i]thret. Tri Geir Geir y bo gweli tauawt amdanaw a Gwallawceir yn llys a[thauodryd]yaeth am lad nev lofc nev ledrat &c.

2 Tri ouerbraw syd a gynnyc dyn ac ny warandewir o k. praw a Gynyko hawlwr y wiryaw y hawl wedy attep or amdiff. idi Eil yw praw a gynyko amddiffynwr wedy attep y hawl a chav yny dadyl Trydyd praw ar na wnaethpwyth peth y bo ymhawl amdanaw Canyf anawd yw provi. y peth ny bu. kany bu y peth ny wnaethpwyth etton. Eissyoef ef a ellir proui negyfyath lle bo Tri flieth ni chyngein yng k. praw ar weithret cythyr y teir hyñ a gwat dros wauffaf sef yw hyñ gwadu hyñ a elwit ardelw amdanaw gynt / A chof wedy brawt ac obry y keffy lle may dywedyt am vradwr peth yw kof wedy brawt* &c.

130 Tri echos y bu da wneuthur k o ladin kyntaf yw datkanv yr pab rac y bot yn erbyn k eglwyf mal y dallei hi Eil vn y ymogyt rac
fym hagr
dyall o hawb hi kanyv llawer peth a vyd mewn llythyr ny fferthyn

ev klybot yno vo reit wrthunt Trydyd yw y beri yr ae-gwyppo o ladin ragor anryded rac lleic kanyf am hyny y dywetpwynt yny llyuyr y neb a wyppo o ynat teir kolouyn k ar pethev ereill a elwir egwydawi ygneidaeth nac eistedet lleic yny erbyn vyth* &c.

N.B.—The above extract seems to confirm the hypothesis that in *Howel's Codification of Welsh Laws* the Latin language was used. Compare the references to the "*Latin Books*" in *MS. 30* supra; and *Canones Wallici*, Ap. 127 &c., in *Haddan and Stubbs' Councils*.

The present final page of the MS. is so stained and the writing so faint that the last lines cannot be given.

MS. 165=Hen. 210. LAWS OF HOWEL; A list of the SHERIFFS of MONTGOMERY to 1644; a list of the MEMBERS of the two HOUSES OF PARLIAMENT in 1641, &c. Paper; $7\frac{3}{4} \times 5\frac{7}{8}$ inches; folios 1-187; written, with the exception of the above lists and some notes, after 1586 and before 1622.

This MS. is folioed 1-184 in rubric, and was intended for a subject index to the Vulgate. Folios 1-123 were so used. A fresh owner, finding half the MS. left blank turned it upside down and began the copy of the Laws near the end (pages 7-117=folios 184^b-118^b).

1 *Notes of a sermon*: Constantine caused things consecrated to idols to be turned to godly uses. So Poules in London was first dedicated to Apollo, Westminster to Diana. flamines & archiflamines to Bishopricks & archbishopricks, &c.

3 A Remedy for a horse &c.

5 Six things to be observed in reading a lecture. (a) Js to declare the sense &c.

7-96 *The Laws of Howel*. The text is a direct transcript of HARLEIAN MS. 4353, and where that MS. is imperfect the lacunae are filled in from MS. CLEOPATRA B. v—the V and X of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*. MS. CLEOPATRA A. xiv seems also to have furnished a few readings.

Hywel fda mab kadell brenin kymry a wnaeth trwy rat duw dirwest a gwedi can oedd eiddaw ef kymry yni theruyn, nid angen, pedwar cantref a thrugain deheubarth a deunaw cantref gwynedd, a thrugein tref trachyrcell, a thrugeint tref Buellt. Ac yny tervyn hwnnw, nit geir geir neb arnynt wy. A geir yw y geir hwy ar pawb, sef ydoedd dryc deddfeu a dryc kyfreithieu kynt noc ef. Y kymerth ynteu whegwyr o pob kymwt yng hymry, ac y duc ir ty gwyn ar Taf. Ac a oed o perchen bagyl yg hymry, rhwng archesseyb, ac eseyb, ac abaden, ac athrawon. da ac or nifer hwnnw y dewisswynt y deudef lleic doethaf, ar vn scolhaic doethaf ac a elwynt Blegywryt i wneuthur y cyfreithieu da, ac i diot y rai drwc a oedd kynt noc ef. ac i dodi rai da yn eu lle hwynt, a creu a cadarnhau eraill eu hunain, Sef a wnaethant, pan darfu wneuthur y cyfreithieu hynny, dodi emelltith duw ac vn y gynulleidfa hono, ac vn gymry benbaladyr ar y neb a torrei y cyfreithieu hynny ends: Tri dyn ni ddylir eu gwerthu o cyfreith: lleidr cyfaddef am bo gwerth pedeir ceinhawc cyfreith yni law; a chynllwynwr a bradwr arglwydd. Tri da dilis difach ysydd, da a rotho arglwydd i wr ac a ddel iddau ynteu gan

* Vol. ii p. 656.

† The d is formed by a dot in the upper loop of the written character.

gyfreith. A da agaffo gwreic ei gwr pan gytio ynteu a gwreic arall yn ei hwynebwerth. — a da*||

98 'I had boeth money and a frinde' &c.

6. The dates (1622, 1625) of the birth of two daughters of Robart Jaspas (in his autograph).

99 "Notes taken forth from the writings of Radolf Higden monck of Chestr concerninge our Brytish hystorie"

106A Recipes in English.

108-117 A Skeleton Calendar in Latin.

The MS. is here reversed.

Folios i & 1-123† A Subject-Index to the Vulgate. The references are mostly confined to Genesis and Exodus.

On spaces left blank by the original scribe the following entries are in the hand of Robert Jaspas, "baptized 1601."

Folio 1^b. My sines are Like the haire vpon my hede &c.

3^b. Remedies for a horse.

6^b. A memorandum re Humphrey ap Williams wife dated 1629.

7^b. Mem. that it was "July 15 . . . 1626 when I did see Tho: Kyfin Takinge possession I'n a Les on(?) this side Sweene"

36^b. Gwen Euans "vters her mind"

46. Why howe now maid what is thy humor
In England heere or any place.

59^b. Robt. Jaspas was baptized June 10th 1601. Tru Copie out of the Register Booke Gyll Fild The age of my children &c.

Fol. 62. *At Wnfre ap T. o Tyrmyneche I ofyn ffon I Edu: lloyd or vn dref.*

Pob Serch bobe anerch bobe I'nion fwynder

I fynyed at Ryw feinir

per me Robt. Jaspas 1624

79. A true Iuventori of the goodes Catells and chatells of Ro: Gr: of Tyrmynech.

Fol. 85^b. Rwtw i yn Corchymyn y ty yma ar Twlwith ar dynion ar tae Tan y Corchymynion fell I Corchymynoth Maire wen I feder &c.

Fol. 9^b. Richard Harbet miles | William Harbet of Troy miles &c.

Fol. 58^b. John hawtray gives the acreage of the fields of Tyddyn y Berth ddvw. .

Fols. 39-42^b. The names of all the Shiriffes that ever were in the Counti of Mountgomry Sithens Shire grovnde. [The 'vnder Shiriffes' are given in a second column throughout.] Humfrey Lloyd of Leighton Esquir bis ends. St Arthyr Blayne hee was shiriffe 1644 when Mountgomry Castel and Red Castel was goten by y^e parliment.

Fol. 108. The names of Dvkes marquesses and Earles that sit in parliment 1641. George villen D:m:E: of Bvckingam ends: Francis Seymor Lord Seymor of Trowbrig.

MS. 166 = Hen. 173. EXTRACTS of WELSH LAWS and PLEADINGS, and a LIST of the CANTREDS and COMMOTES of Wales. Paper; 8½ x 5½ inches; pages 3-114, xvith century; half bound.

The MS. is imperfect at the beginning and in many places in the body of the work. The tops of pages 3-14 are more or less torn or nibbled off, and the top outer corners of pages 15-24. There are two distinct hands, and a few entries in other hands.

† The name of John Dee occurs on p. 35, & of Medd R' ap ho' ap Md. on p. 25.

* A leaf is torn out here, but it is certain the transcript of the Laws was never completed. Further on in the MS. there is a kind of subject-index (with references) to the Laws which are in a hand resembling that of Dr. John Davies.

† A considerable proportion of these folios are imperfect, the blank parts having been torn out. Many others are missing.

3-19. o orwlat yr llys. Ac y dyscū kyfreitheu a gosodedigaeth y brenhin. Ac arveroed adevodau a berthynont vrth awdŵrdawt. Ac yn bennaf teir colofyn k'. agwerth hoff anyueileit doff. Ac eraill gwyllt a arverho dynyon o honŵnt. ac ywarandaŵ hawlwyrr ac amdiffynnŵyr mywn dadleueu. ac y vot y gyt ag ygneit wrth roddi barnnav. ac y wrandaw amrysonēu Tair fordd i dos-perthir brawd gyngaws kyntaff yw drwy oddeff Trydydd yw brawdwr biav dosparth rwng deyddyn y gynghaws am y varn a rodyssai ryddynt heb ymwystlaw. See *Welsh Laws* Vol. i. pp. 370 l. 18 to 374 l. 15, 468 to 480 l. 3, 588-592.

20-26, 33-114. The text of these pages, with certain exceptions, corresponds practically with portions of pages 806-94 in Vol. ii. of the Laws.

22. Rodri Mawr and Gwriad slain in 877; "Alfred king of England turned the Laws of Wales into English from Welsh." Alfred died, and Mervyn ap Rhodri was slain in 901. Kadell ap Rhodri died in 907, Anarawd ap Rhodri in 913 and Howel ŷa ap Kadell in 948.

Oed krist pannaethbwyd deuddec kyfreth 1298 . . . y bumed vlwyddyn ar rrvgen or dernas Edward 1—Roger Mordmer ap Raff Mordmer ap Roeser M. ap hew Mordmer ai gwannaeth / yn ir amser hwnno vn vrddyr o says aeth ac nv wyddayd v kymrv bedd a ddweday v says ac ny wyddayd y says bedd y ddweday yr kymrv.

27-32. [IL]yma mal i rrannwyd ac i messvrwyd ac i rriwvyd kan-trefoedd a chymydev holl gymrv &c. as in Pen. MS. 163, q. v.

35. Ryf vn vlwyddyn ar bymthec or man y bych i vwrw can mlynedd vn llythyren y byd y sul yna ac y mae hediw. A table accompanies the above.

111. The following entry is rather startling:—

Mil a thrychant a pheder blyneth ar thec oedd oedran Crist pan vv varw Edward o gaer narvon ac yn amser hwnnw yddoedd howel dda yn gnewthwr kyffraidd yn y ty gwyn ar da. ("nid gwir").

113. Pan yttoedd oydran crist 1317 i kavat llaswyr vair ac . . . i mae trygaint diwarnod maddeyant er pob Ave maria &c.

MS. 167 = Hen. 432. THE LAWS OF HOWEL, mostly in Latin. Paper; $7\frac{3}{4} \times 6$ inches; folios 11-61 with 7 blank folios at the ends; beautifully written by Robert Vaughan, but the whole MS. is in a brittle state, due partly to damp and partly to some chemical in the ink; sewn, and kept in a case.

This MS. is a direct transcript of RAWLINSON MS. C. 821 in the Bodleian Library.

Folios 11-61. ¶equū cū ascenderit et cū descenderit de ospicio ad ospiciū suū ducat eqū regis. de pullis perde viri habebit. Filia eius sicut bart teulu. ebediō eius est x. sol*. [H]ostiarij talami refugiū usq' ad portariū 9. h. Saraed eius ꝥ galanas sicut hostiarij aulē. terrā suā liberā habebit et equū suū iugiter a rege, Sōytocgyon liberē possūt aulā ꝥ talamū intrare ꝥ coquinā ends. De homicidio autē quod fit cynllōyn vel murn, ut abscondere cadaver, vel occidere hominē, sine vulnere furtim in nocte duplex iuramentū dabitur, si negetur. Si vero reddetur duplex redditio tā regi pro dirōy, quā gentibus pro saraed ꝥ galanas. Si quis negaverit furtū vel affeitheu iuramentū. 1. hominū dabit. Sic de treis, ꝥ de creith cyhotyabc, et de

* See *Rawl. C. 821*, pp. 29 l. 12-173.

tor gwarche quod fit furtim vel violenter. Si quis saraed sine sanguine vel cleis, vel anaf negaverit solus contra solū iurabit: Si vero saraed hominis ut dicitur uxore eius abuti negabitur iuramento quinquaginta hominum negetur

Explicit edictus legibus liber beneficetus
Quem regi scripsit Blangoridus quoq' fixit
Howeli turbæ doctor tunc regis in urbe
Gornando cano quo iudice cotidiano

Gornorth lloyd mab Gŷyberi bach erat index curie de Dinewur in tempore Hywel Da'ut predictum est in versibus.

MS. 168 = Hen. MS. 437. The WONDERS etc. of the ISLAND of BRITAIN by Sir John Powys; the STATUTE of Griffith ap Kynan; BRITISH HISTORY compiled by ? Roger Morys, and ENGLISH HISTORY by Howel ap Sir Mathew. Paper; $7\frac{3}{8} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 245 folios, in good condition; written in 1589-90 by Roger Morys of Koed y Talwrn, in the parish of Ilanvair Dyffryn, Klwyd; in limp vellum.

The name of *Lewis Owen A.M.* *Waenfach* occurs inside front cover, and that of *Thomas Wynn* outside end cover.

1 Kyntaf henŷ a vŷ ar yr ynys honn oed Albion o henŷ Albion verch Danaŷ val y dyŷaid Ōyŷd ends: Guedi hynny y goresgynnod Brŷtus yr Ynys o dechreŷ byd hyd pann doeth i bŷ 3151 o vlynŷdoed o dechreŷ byd hyd pann gymerth Crist gnaŷd 5199.

Then follow, as in Pen. MS. 163 (pp. 1-56), *Gosodiad yr ynys* etc., but ending with these words:—

*Finito libro sit laus et gloria Christo Qui leget emendet scriptorem
non reprehendet* Quoth *Sr John Powys Anno Domini 1514.*
descript: 1589 Mense Decembri

31^b *Status Gruffydd ab kynan*: Lyma y saŷl y mae rhydd vdynt glera / gur ŷrth gerdd / gur anafus ends: Ac o brŷysga ynn y ŷled colŷ i rod.

33 *Henŷaŷŷ xiiij o brif geingkiaŷ a ŷnaeth Kyhelyn a Chydygan*:

Krechuen veinir / Bŷrlaes goeden &c. ii set. Eurai gouyŷd &c.

33^b *Henŷau iv gostec herŷ danneŷ*: Gostec yr halen a genid ŷrth ŷasanaeth kinio a supper yn lys Arthur. (ii) Gostec ŷ. ab y gof o benn karrec &c.

34 Ni dyŷl neb dŷscu ond gan athro pencerŷiaid ends: A bod ar bob athro gopi. or ordyr honn yŷ dangos a | ei chopau yŷ discyblon pan delont i gymryd ei dŷsc y graŷys /

35 *ŷ mod y nodŷydd rhoŷion i bob graŷ ŷrth yr vn rhyŷ status*:

Rhod pencerŷd y tair guyl arbennic, sef y Pase, y Natolic ar Sulguyn a le y bo neithor reiŷol i vab vhelur iij^a iij^d

Rhod discibl discyblaidd ar yr vn rhyŷ ŷiliae ij^d

Rhod discibl ysbas yr enedic dydiae xij^d

Hefyd ar ŷyl mabsant a neithior ni bo reiŷol rhod Pencerŷd vŷd xij^d

A chŷrs clera i discibl discyblaidd yn viij^d

Ac i discibl yspas gradol vj^d

Rhod Teuluŷr o ran iachae bonedigion le y guypo dŷyn iach

y gur ar ŷraic ac vn or lŷythau reiŷol a vu yn dŷyn arfau ij^d

A le ni vetro dŷyn ond vn ai / r / gur ai / r / ŷraic j^d

35^b O byd arian dŷns yn gorŷedd yn segur, neu yn ei orphŷysle perthynassol. ends: Ac os rhoŷ ŷialens a ŷna neu ymŷad or ariandŷs a heb aŷu dŷyn hynny i benn, colŷ ei rad ai chuerdyŷd

40 Elroc cadarn hefyd a ŷnaeth dŷy dŷnas ereiŷ . . vn yn yr Alban neu Brydyn yr honn a elŷid gynt Castel mynydd Agned ac ŷedi hynny castel y morynion ac a elŷir hedŷu Edynbruch ends: A lŷysbys yŷ bod y lŷyn Caladr hŷnn . . . a elŷir yn Saesonaec Calbris yn estyn

o emyl fork heb lau Aldrbuch vgain mildir, eithyr bod laur o hono hediŷ ŷedi ei diosc yn lafurdir

Y mae amrafel rhŷng lyfr *Leuys ap Eduart* a hwnn / Hyn ŷrth Lyfr *ŷo: ap ŷeuan* [Pen. MS. 147] a dŷly bod or blaen y rhŷng C. Alclud a Ch. Gaint.

41 *British "History" compiled from Geoffrey of Monmouth, Guttyn Owen, Phabian, John Stowe and others. The following passage is instructive:* Elydur ŷar . . . o hynn hyt at Beli maur . . . y bŷ ynn guladychŷ ynn vrenhinoed . 32 . o ŷyr vegis y dŷueid lyvyr ladin *Siephre Monmŷth* ar hen lyfreŷ *Cymberaec* rhai a droed allan o hono. / A chan nad ydiŷ ef na hŷytheŷ ynn nodi pa amser na pha hyt y bŷ yr vn o honynt ynn vrenhin, am bot i hefyd ynn gueleid kymeint o ymravel ac anghytŷndeb rhŷng paŷb o lyfreŷ *Saesonic* (ar a darlennais i) ai gilyd, a chymeint kyveiliorn ynn ei plith hŷy, am y brenhinoed hynny, vegis na chytgordiant a hŷy ehŷnain nac a neb aral yr vn or daŷ, nac am henŷae y brenhinoed nac am hyt yr amser y guladychaŷd yr vn o nadynt eithyr ŷ bod oŷ ynn yscrifennŷ bassio ar ael . 200 . . . neŷ ynghylch 186 . mlyned val y dŷueit *Phabian* Can hyny y ganlyn vy Audŷr i . . . *Siephre M.*, mi a roda henŷae y brenhinoed hynny y laur val y gadaŷd ef hŷy ynn yscrivennedic ac y kymreigŷyud hŷy . . . er nad ydiŷ gredadŷy genyf vod kyniver o vrenhinoed a hynny ol ynn ol ar ynys *Brydein* ol meŷn kynn vyrred o amser . . . / Achan na uela fi diŷm tŷed gurioned ynn y lyfreŷ *Seisnic* mi a roda y laur ynn vnig yr amser y bŷant vegis yr yscrivennaŷd *Guttyn Owen* . o ba audŷrdaŷd nis gunn i onyt tybieit mai o rŷy hen lyvyr kymeraec kŷphelypach y ŷir nar rhai *Saesnec* a ŷelais o hen a neŷyŷd. / ŷeithian at y matter. / (fol. 88-88^b)

Brytaen oreu or ynyssed yr hon a elŷid gynt y ŷenn ynys &c.

Aeneas ysgŷyduŷy gŷedi darvod ymladeŷ Troya a distryŷy y gaer a phoes ac Ascaniŷs i vab gyd ac ef, ac a doethant ar longav hyd yngulad yr Eidal (yr honn a elŷir yr aŷr honn gulad Rŷfain) i *gefn a droes Caesar drau / oi tiroed gŷedi tiriau* yr oedynt ynn ynys *Prydein* 28 o *Phlamieit* ynn guneŷthŷr anrhyded ir *Gaidŷuieit* a thair oedynt hefyd o *Archphlamieit* neŷ *Prif Demlaeŷ* . . . ac ynn y le . . . Escobion [ac] Archescobion (fol. 121^b) Harri ii [gŷedi] edrych hoŷ vreintiaŷ a Siarteraŷ . . ynys *ŷydryn* (124) ends: yna y cawas Antoniŷs Basianiŷs y dynas ar vrenhiniaeth drŷy nerth y Brytaniet . . . Papinianiŷs . . oed ŷr or gyfreith mor gyfion ac y bydei ŷel gantho vynyed meŷn perig am ei hoedyl nac amdiŷhin drigioni matter dipheith ynn erbyn kŷdyŷbod (126^b)

followed by 3 blank folios

129^b Y sum cyfa o rent blŷydynaŷl a doigned ar *vonachlogyd* a thai crefyd Loegr a Chymru . 1350450^{li} / 14^s / 2^d . ob. q3. ai rhifedi oed . 6811 . ar *Siaunteris* oed o rifedi . 2356 . ai dogyn rheut neu ardreth oed 12226^{li} 18^s 10^d /

130-66 A *geneological table* with continuous memoranda, beginning with Adam and Eve, and continued down to the children of Edward iii.

Oed ŷessŷu pann ŷnaethpŷyŷd y lyfr hwnn 1480 . y dŷd diŷaethal o vis Hydref i gorphennŷyŷd drŷy ŷaith Grŷph: Lŷyd ab Madoc ab Dauyd ac o *orphennŷyŷd i gopio o lau yr audŷr ehŷn ir lyfr neŷ / r / papŷr yma y* . 18 . Mai . 1590.

178-237 A *History* beginning with the sons of Noah . . . the children of Jupiter . . . Saŷl ap Kŷs . . . Laomedon . . . Brŷtiŷs, with the usual British kings, taken from Geoffrey of Monmouth, but "chronologically" arranged. Next comes the "tribe of woden" (fols. 189-98), and the kings of England follow naturally those of the Saxon heptarchy. There is nothing noteworthy in the history of the

English kings till we come to the siege of Boulogne in 1544. The author was present and gives many particulars as an eye witness:—

o. k. 1544 . . . i danyoned lŷ i Phrainc ac i daŷth y brenhin eħun yno . . . y 14. dyd o vis Gorphenā id aŷth o Dofyr i Galais ar. 15^{ed} o Galais i Vorgeissya ac yno i campiođ nosuaith ar. 16^{ec} urth Vŷlen ac yno i campiođ ar dŷ /r/ Gogleđ ir dref ar. 17^{ec} Ĵarl Supholk a rođ sađd urth dre Vŷlen ar dŷ Dŷrain . Ar 28^{ein} or mis ir enniłuyđ yr oułd man nei /r/ ŷaets touŷ . /

Yr. 11^{ec} o vis medi i rhoed a larŷm urth y dref ar castel aeth ynn drylie gan deŷinaŷ bariled o bouđur gunn a roessid dano ai gerrie a lađođ guyr a meirch viłdir a hanner o điurth y dref ac o gumpas ac ni bŷ vŷchan y druc a ŷnaethont i baub yn amgylch y dre . Y 13^{ec} or vn mis i kŷnkŷeriuyđ tre Vŷlen ac i henniłuyđ ac o drugared y brenhin i kafas guyr y dre gennad i vyned bag an багаets ac vely i hymydoussont . /

Y. 14^{ec} dyd o vis medi i hagored pyrth y dref ar dri ar y gloch gŷedi hanner ac yno i dechreŷsson dyfod alān achyd yn saith ar y gloch or nos i pyrhaesson. Ac yno ir oed o ŷyr a gurađ a meibon a merched 4000 . ac o hynny 1500 . ynn abl i ymlađ a chanthŷn ir aeth a alyssont i đŷyn ai keplŷle ai guarthec ac a alen i đŷyn ar brenhin a roes vđŷn o nerth i đŷyn i heiđo ganthŷn . 75 . guagen

Y . 15^{ec} o vis medi ir aeth y brenhin gyntaf i dre Vŷlen ai hoł ŷyr o Stad gid ac ef ac ynn y siŷrne honn ir oedŷn i *Hoŷel ap Sr Matheŷ* yn vn yn gŷeled hynn ac ynn i ŷŷbod . /

From 1544 to 1557 the notes are fuller and deal particularly with the ecclesiastical events of the time, especially in the opening years of Queen Mary. The author is evidently a fervid Roman Catholic. He is also a bard but it is curious that he makes no mention of any of his contemporaries; and though a weather vane cannot fall from the top of St. Paul's without his notice, yet he chronicles no single event relating to Wales, unless the following be an exception:—

Pan oed o.k. 1540 . yr 28 . dyd o vis Gorphenaf Thomas Cromuel Ĵarl Essex ac argluyđ Water Hungerphord a dorred i penne ynn y Tŷr hyl am dresson . Ac oni bai vynny o đŷŷ hynny e drigse Richard ap hoel esqŷier a Sersiant 'of arms a Sion Loyđ mab Dd ap hoel đŷ gŷr bonhedic a Hoel ap Sr Matheŷ prydyđ a gŷr g'. a deŷidec ychuanec o ŷŷr dyphryn Tyveidad am ovyn i kyfraith ac yno i gunaeth Hoel y đau Englyn hynn

nid aŷn tŷt on kŷt nim kar / Dŷŷ Ĵessŷ

nid oes vođ Dŷŷ sy vyđar

A phan đarfŷ am Gromuel burŷ i đŷŷ glowed ynn gŷedie a chanu val hynn ido eħunan

Na đođed vned anyn / ond ŷyđ vođ

vođ đŷŷ / n / vyđar Hŷlyn

nid ŷŷ vyđar đŷŷ vođdyn

nac ŷŷ e gŷŷŷ đŷŷ bob dyn (fol. 226)

This History is brought down to the year 1557 only, though it was not begun apparently till 1568—o Grist hyd heđŷ 1000 a 500 ac 68. Ac o dechreŷ yr byd hyd heđŷ i mae 6910 . mlyned (fol. 178). This text is a transcript of the original, and occasionally there is a change from the first to the third person in the text.

MS. 169. WELSH GRAMMARS, VOCABULARIES, DOSPARTH KERD DANT, the EISTEDVOD of 1523, its GRADUATES, etc. Paper; 6 × 4 inches; 372 pages; many blank and some gall-stained; in the autograph of Roger Morys (p. 206), written partly in 1588 (p. 205) and partly earlier; in beach boards (uncovered).

"Found, built up in a wall at Cadwgan, and given to me by T. Ll. FitzHugh Esqr of Plas Power, Christmas 1874 or Jan. 1875. Wm W. E. Wynne."

This MS. has on its front board a label like that on all the Hengwrt MSS., but only the final figure of the "No" viz: 6, can now be read.

The scribe had not yet adopted the system of underdoting c. d. l. a. for the usual ch. dd. ll. w. when he wrote *Pymp llyfr kerddwriaeth*, and the *Vocabularies* (excepting many additions). Pages 1-136, 207-46, 359-63 are therefore earlier than 1588. The hand of Sir Thomas Wiliems occurs frequently in the Vocabulary part (pp. 220, 246, 271, &c.). There are also entries in several other hands throughout the MS., but the first 120 pages are particularly disfigured by under-scoring and marginal key-words. One Robert Edwards seems to have done his share (p. 118). *llyfr a ysgrifennodd Gr: hiraythog o | gronigl a therfynav trefi a mannav kymrv ar diroedd ag a adawodd ymanachlog llanegwest wrth lan[gollen] ag gadd Dafodd Mathew wynn [o] drevor yno yr hun y pioedd y f**** ar llyfr hun sydd yr ouran e[iddo] * * agwyr Sion ap Hw ap Howel o benant ydeirnon * * * Robert Vaughan * * * (p. 254).*

1 *Pymp llyfr kerddwriaeth*. The text of pp. 1-75, 87-103, 119-36 corresponds with pages 10-81, 99-120, 127-47 of Simwnt Vychan's Grammar (Jesus College MS. 9 = xv) of which it is a copy.* Pages 107-8, 111-3 of the one agree also with pages 120-25 of the other.

76 *Edyrn davod avr* oe gymhenddoeth ethrylythr Ac afrifedrwydd Athraweth ac awdvrdd i davod i hun : A roddes awdvrdd i bob tavod ar a fai athrwaeth arnaw i ossod dosbarth ar y llythyrenav Ac ar ymadroddion : Ac yw gossod mewn kyvleoedd dyledvs 18 llythyren kymraec y ssydd . . . A : B : D : ff : f : K : &c. . . chwech bogal A : e : i : o : v : y : Ar llythyren hon / wi / . . . Dyweter bellach am yr arwyddion C nid arwydd ssymvdedic yw : Ac nid llythyrenn / kans henwedigaeth dwy lythyrenn y mae hi yu ddwyn nid amgen : S : i = Si &c.

137 A transcript of a part of the *Welsh Grammar* in the *Red Book of Hergest* (cols. 1117-40). Pedair llythyren arugeint kymraec yssyd nit amgen A . b . c . d . e . f . g . h . i . k . l . m . n . o . p . r . s . t . u . x . y . d . u . l . Saith o honunt yssyd vogalieit . . . A . e . i . o . u . y . u . ar laið of yssyd consonanieit. / Rhai or consonanieit sydd hanner bogalieit . . l . m . n . r . s . f . . . ends : Rhieni a volir o bryt a theguch . . Ac idi y perthyn serch a chariat ac yn vn ued a hynny y molir mab.

159 *Pan vo y rhung duy* llythyren dauð val y mae mydyr, mygyr &c.

163 † *Welsh Grammar* : Pa saul rhan ar iaith y syð ? / uyth . / nid amgen Henu Rhachenu, Berf Rhagferf, Parth a chyssult, Ardodiat, a Thafiat. / Pa saul vn a dreiglr o honynt ? / Peduar . . . Henu, Rhagheny, Berf a Pharth Beth yu Henu ? Rhan dreigledic ar iaith yu ac a dreiglr dryu vn genedl. / . . . ends : Peduar rhac henu y syð a dylyant vod ynn hennueu gueinieid . nid amgen henu dygedic oi vlaenor val y mae yr hunn / henu gofynnedic val y mae puy / henu dosbarthedic val y mae vn, rhai / Henu anherfynedic val y mae puy bynnac. / *Tervyn*.

llyfr Thomas ap Iwan o hendre forfydd yr hwnn a sgrifennodd vn Roger morys o goed y talwrn yn llanfair dyffryn klowyð

* "O lyfr S. V." (p. 364). "O lyfr Mr Langfford (p. 84)" = Jesus College MS. 9 = xv, "Ex dono Rogeri Langfford."

† Apparently this is a transcript of *DWNED Guttyn Owain* in the Collection of Sir John Williams, Bart., M.D. See Mostyn MS. 110, p. 71.

‡ This is in a slightly later hand, and obliterated by heavy black scorings, but the reading is practically certain. Mostyn MS. 135 is in the same hand, and also belonged to Thomas Evans.

LYMA HEN GYMRAEC

- 207 *Henwau duw dad tri pherson* ./ Ri Riav Riawdr &c.
H. Arglwydd : Riawdr ./ Dovydd / Peryf &c.
 208 *H. Brenhines* : Riain . bvn . banon . &c.
H. tarian : Blawdd : baran . Twrf . Aesawr . ysgwyd &c.
H. Brwydr : Aer : garthan . bragnad . Armes &c.
H. gwayw : Par . onnenn . ongar . Raidd &c.
 209 *H. kleddeu* : kadtkno . kledd . kledrenn . llain &c.
H. arfau am wr : Aktwnn . llvryc . hapsiwn &c.
H. baner . Ystondart . Penwn . llvman . fflaw
H. pob tec : llywy . trwn . gloyw . glwys . erddrym &c.
H. llaw : Angad : palf . Adaf . neddair . asgre* *mynnes
H. estromm genedl : Eingl . deifr . brynaich &c.
 210 *H. gwledd* : Darmerth : ysbyddawd . mestie
H. kler : Arriad . glyw : kerddorion &c.
H. gweiniad : Tlodion . ysbios : esbyd . ysb : osbios
H. kynhebic : Eisior kyveisior . Haval . kyhaval
 210-344 *A Vocabulary arranged alphabetically.*
 Argledrad = Arglwydd ends : ysguthr = torriad ar bren
 Aeserw } yssuingbreñ = rhisgin i gadu
 Addien } = tec ymda = cerdded [saeth
 Asserw } ysto = hendre
 Arien = gwlith ymarial = ymlad
 Arwyrain } = moliant ystre = kyvanned
 Argyvodiad } (-ynys Lenach . i . Jnsula
 Adiad = keilioc hwyad ecclesiastica
 Alaf = amhevthyn ymarbed = abstinere)

347 *Lyma dosbarth cerd dant* : kouair dannau a thynniadau. A rhai o honunt y syd ueinion ac eraill ysyd gedyrn ends : kymysc yu pob kyvair ai gilyd a thrwy dysc y mae dosbarth yr lanu rhung y kyveiriaü

349 XXIV *messür cerd dant* :

Makymun hir = |||| 0000|0||| 0000|0|| &c.

352 An account of the Eistedfod of 1523, with a list of the graduates as in Pen. MS. 155.

359 *Bellach y dywedwn am gamav a beiaiv a berthyn i gochel ymhob kerdd davawd ends : Caun fed rhad cynnedfau Rhys

A rheidiach yu gochel hunnu na/r/ la]
 o lyfr S[imunt] V[ychan].

367-70. *Additions to the Vocabulary* :

Alaf = golvd ends : Jng = kyfyngdwr.

370-72. *Grammar additions* : Tair enaid kerdd / messvr ssynwyr a chynghanedd . *henwau kolofnav kerdd davawd* . . y verr gyhydedd ends : Pann vo ssilldaf a thair bogail ||

MS. 170 = Hen. 541. *The Book of James Jenkins [Surgeon†]*. The HISTORY of OWEN the KNIGHT, PAUL'S VISION, and MEDICAL RECIPES. Paper ; about $7\frac{1}{2} \times 5\frac{3}{4}$ inches ; 106 pages—partly

* Pages 359-64 belong to the Grammar part at the beginning of the MS.

† So it appears from the fact that he dissected a body in London (pp. 61-2), and practised bone setting and the healing art (pp. 49-52) somewhere about Cristionydd.

imperfect; in the autograph of James Jenkins, who was apparently alive in 1608 (p. 89); roughly sewn—some leaves are loose, and pages 66–106 run from the end to the middle.

The following names are found in the MS.—John Lewis of Cristionydd, Hugh Lewis, and Edward & Margaret Lloyd (pp. 54, 64, 106, &c.); John Thomas is the true honor of this book witness by me Richard Wynne, D. Lloyd, Mary Lloyd (p. 64); Howel Hughes (76).

1 *Hanes Owen farchog*. * || ath hebryngwn di * * * * * i mewu / ag ynar march * * * * * peth yroedd y kythrelid y * * * * * .
daflv yn y gyne dan rrag arwthred oedd yboen hono fo llyngodd
agos dros gof feddwl am dduw ag yna pan ddyfod fo jessv grist vn mab
duw byw yna y diffoddde yttan ag y tores y rrwymav / ag ni doedd vn
wreicionen yno or tan mwy no lle ni biase dan irioed ends :
ymae hyn yn Roi tystioleth i bawb hyd tydd brawd i gymryd warning
i fyw yny byd mewu kyfiownder ag ofn duw Rag mynd ir pryglav hyny
o ran i banwiredd i hynan.

27 *Ylma frevddwyd Paol* : gwybydded pawb mai i baol epostol ag
i fihangel y dangoses dwv vddvnt holl bene vffern mewn gweledigeth
. ends : i dolwg . . gael or pechadvriaid orffwys faf dros dduw
svl ir sawl o honvnt oedd yny poenef mi a roddaf vddvnt orffwys
faf o haner dydd dduw sadwrn hyd awr o ddydd duw llvn er mwyn
mihangel a ffaol ag om daioni fy hvnt ||

43 *Questions and answers* : Pwy a fv farw ac ni aned irioed Adda.
. pam yr hed Gweliav kelain pen ddel y lladdwr vwch i ffen : am
ladd o Gain abel wirion i frawd.

44 (Jo: Lewis de christionydd parochia ruabon et Ricardus ap John de denhialle
. . . . firmiter obligari Ricardo ap David in sex libris &c. 1631.)

b. († mae merch †fank ynghristionydd
att i mam hi a yw fynegi)

45 “*or hin*”—gwyll bawl gwybodawl gwybedydd
os gwynt oer helynt ar heolydd
a gelyn pawb iw gilydd

46 Pregeth Sain paol at y galathiaid yn y v Sapter &c.

47 *Dysg i gyfri ffvgurs* : 1. 2. 3. &c.

48 (shani bach i rwi yn i garv &c.)

49 *Dyma henwe† yr hyn / a / nevthvmi yn wych ag yn Sownd*
/ o / ran briwie a Roi i hesgyrn yni llef / ar y mae kof geni fi : am
asgwrn—John ap Edw: or wavn merch iylan brydydd
gwraig ayron or Wavn g. J. ap J. dam horgan mab J.
Salbri or hos mari ach J. off Evtyn / Als ach jthel or gyfelie &c.
(2) *am friw* g. Tho. y llifwr J. llwyd of js klawd mab
Edw: John y gradellwr marged ach Rob: raff Owen
barsvtiwr of wrexam / kydymeth Ridiart Johns or pwll glof

53 (Och och maev ynoch ueinwen &c.

Tho: Amhorys)

55 *Hysbysrwydd pa sol asgwrn sydd yngorff dyn* : asgwrn pen
&c. . . . ends : y mae hyny iw gyfri yn chwech a devddeg igen gwedi
hyny y mae xx o winedd &c. 266.

hyny o Esgyrn / o / gymal i gymal / a / ffheindies if *James Jenkins* yny
Sersant haol yn llvnden &c.

* The beginning is wanting, and the text is otherwise defective at the top corners
of pages 1–8, which have been torn away.

† Three leaves have been torn out here.

‡ He set the bones of 48, and healed the wounds of 45 persons.

65 *i dynabod klaf*: kymer ddyrned o ddail yfioled &c.

Recipes, Rag magyl ar lygad, brath neidyr, y pas.

69 *Henwe llysie enaint*: y walwart = ysgaw mair &c.

70 „ „ *i beri blode merch i gerdded*: llysier chwain &c.

71 *Rag llosg mellden*, briw mewn gevyn, dafaden wyllt, ychrysaint, a chwydd siktod.

75 *Henwe dyfroedd i fyta marw gig a ffordwr a fyty m. g.*—&c.

77 Os bydd dyn heb glowed, os llysg dyn i *βιδω*, (78) i dori kareg mewn chwysigen, (79, 81, and 87) henwe llysie i neuthvr oent mant, (80) Rag kyryddv kymale, a darisg a gwres ar groen, (82) Rag gwres mewn wyneb, (83) f ddal vsiw yn y gored, nol kolli llyferydd, (84) Rag gwendid kefn, (85) metswn m^r gref.

88 (Edw: ap Tho: ap Symon de Barkas in Denbighshire mortgaged 3 parcells of landes in Corvedwen in the com: of Dogvillin and lo: of Rydhyn called kaer dderwen fssa vnto Roger Rogers of the finner Temple for the Svm of xxxⁱⁱ 7th January A^o Regni Jacobi tertio / Rogeres his Atturney was Thomas Birchinaw &c.)

89 *Pwlsys ydiwr gwytheni mowrion* &c.

b. D. ap J. ap Evan llwyd / D. ap J. Edw: / J. ap J. damhorgan ag erill am kam brysentiodd if am dir m^r Edw. bromfild ag am dir Edw: ap hvges ap Elis ag anaeth imi dalv ffin ar gam fel y gwyr y wlad 1608

90 and 99 *Trioedd*: iij an Elsgor meddig-glin ag Elin &c.

91 *Englynion i ddysgu gwneuthvr* Triakl, a diod Rag klefyd y moch / ar plastyr gore isvgo ysiktod / 92 Rag kangkyr mewn gwddw dyn / 93 konsarf o flode yr ysgaw ag o gysgadvr ymeisydd / Rag wast natvr drwyf i hvn / Svrop o wermod &c. / 94 os bydd dyn ai avf yn wastiof / 95 Os bydd dyn yn wastiof ai fein gefn yn oer / Rag brath neidyr na llyffant -na draenok / 96 Os bydd dyn ai aylod yn kysgv / henwe llysie Rag y gareg ar tostedd /

97 || *pén y gower oer* /a/ sych . . . y graith vnos oer /a/ sych . . . karnier eból oer /a/ sych . . . llysier defed poeth /a/ sych . . . chwys arthvr oer /a/ sych

100 *Wngsiwn* = oentment llwydwyn / pregaisiwn pils &c.

102 *Rag derwenien wyllt*, y kolik, yr anwyd, y morthyw

105 *Elif anei lliengig yn wych* /ag akwa ffortiws

MS. 171=Hen. 199. ASTROLOGY touched with THEOLOGY. Paper; 7 $\frac{1}{4}$ × 5 $\frac{1}{4}$ inches; 194 pages—wantng beginning and end; in several hands of the end of the xviii century; in old leather binding.

The following names occur in the book: Dav: Parry (p. 110); Kadwalad Puses his book & John Roberts (p. 96); Hugh Jones his the True onawr of his Book 1746—Gr: Roberts his Book given him by Hugh Jones, 1754 (pp. 28, 144).

Pages 1-118 are in Welsh, and 121-94 in English. The following references sufficiently indicate the subjects and sources.

Llufr Sander yny v bennod yr un ffunud a llyfr H. C. Agrippa ag eraill (p. 18) Addusg su yng waith Peter Albanws (p. 6, 91 &c.)

Hud yma yr ysgrifenaais tu ag at y ffordd blaunaf su ynghwaith Peter Albanws gwelwch wrth yr Element fel llufr Morgan llwyd natur dun &c. (p. 14).

Yn y llyfyr cynta yr hwn yw pedwerydd llyfr Agrippa mae yn adrodd yn dda ddigon ynghylch difnyddiol ceremoniau . . .

Tybiwyd yn dda gan hynny chwanegi attynt ddifnyddieth wubrenawl Peter Albanus (p. 29). Yn ol barn Gerard (p. 22)—“Gerard Cremonensis of Astronancy Geomancy” (pp. 167-79). Scientia patris Adami (p. 24).

There are besides, 72 *Aphorisms* in English and Welsh, a chapter on taking oaths on the different days of the week &c.

MS. 172. = Pen. 82. *The Book of Sir Richard Jones.* A KALENDAR, ASTROLOGY, PALMISTRY, the INTERPRETATIONS of DREAMS, etc. Paper; $7\frac{3}{4} \times 5\frac{3}{4}$ inches; 268 pages of which many are imperfect, dog-eared and frayed at the edges; written by Sir Richard Jones in 1582* (p. 159); sewn in old vellum covers with many leaves loose.

Mary Robetts, 1689 (p. 184); Richard Lloyd of Llys Dinmael his booke 1698 (pp. 53, 129, 252); Hugh Lloyd his booke | Jhen Lloyd (p. 187); Simon Edwards his Book, 1731 (p. 259); Simon Roberts, 1766 (p. 250), &c.

1 *Of the fair Complexions* . 11 *Of the vij playnetes* &c.

14 Brief introductions upon ye faces of ye xii signes what effect ye sonne doth worke in euerie house or mansion

21 “Artificial astrology”

25 A compendious descripti[on of the xii houses of ast]rology . . . mad by John nidar imperfect

30 *A KALENDAR*: *Jonor*—gwyl St. Antwn, 17; g. bawl ybostol 25; Edward y vi, 28. *Chwefrol*—g. Ddilvar santes, 4; g. saint Agath 5; g. Einion vrenin, 10; g. ddyfnoc, 13; g. Bedyr ebostol, 22; g. Libio sant, 28. *Mawrth*—g. Ddewi, 1; g. Siad escob, 2; g. St. Grigor, 12; g. padric, 17; g. St. Edwart vrenhin, 18. *Ebrill*—g. Risiart Escob, 1; g. Dyrnoc ac Ambros, 2; Dervel gadarn, 5; llywelyn a gwrnerth, 7; g. vevno, 21; g. sain Siors, 23; g. Vark, 25. *Mai*—Phylip a Jaco, 1; g. y groc, 3; g. ffan, 6; Goddard, 9; Athanasius, 10; Dunstan, 19; Helene, 20; g. Gollen, 21; g. Sain Denis, 25; g. saint Awstin, 26; g. Velangell, 27; g. Erbin, 29; g. Dvcklyd, 30. *Mehefin*—g. Degla, 1; g. Gwyven, 3; g. Barnabas, 11; g. Sanian, 13; g. saint Lednart, 19; g. wenvrewy, 22. *Gorffena*—g. Marthin, 4; g. Thomas, 7; g. saint y marged, 20; g. mair vaden, 22; g. Anna, 26; g. y vii gysgadwr, 27; g. Armen yn ial, 31. *Awst*—g. bedyr, 1; g. Oswallt vrenin, 4; g. yr fessv, 6; g. illoc, 8; g. Lowrans, 10; g. magnvs, 17; g. saint Eben, 18; g. Bernard, 19; g. timothii, 20; Tori pen ffan /. Awstin, ffair y trallwng, 28. *Medi*—g. Silin ap aron, 1; g. Sulien, 2; g. Rvddlad, 4; g. Vair pan aned, 8; g. Ddaniel, 11; g. y Groc, 14; g. saint Lambert, 17; g. Vwroc, 24; g. Vevgan, 25; Mihangel, 29. *Hydref*—g. Silin a Garmon / g. rvteyrn, 1; g. Domas o Henffordd, 2; g. Ganhaval, 5; g. Sanct Edward, 13; g. Vihangel vychan, 16; g. Lvk, 18; g. yr vn vil ar ddec gweryddon, 23; g. Wynnoc a Noethon, 24; g. Ddolfael, 31. *Tachwedd*—g. yr oll Saint, 1; g. eneidiaf y meirw, 2; g. wenfrewy, 3; g. Gybi, 5; g. saint Lednart, 6; g. Gynngar, 7; g. Dysilio, 8 & 9; g. Marthin, 11; g. Gydwaladr, 12; g. vrvsus, 13; g. Vechyll, 15; g. Edmwnt archescob, 16; g. Ddigain, 21; g. Glemens, 23; g. saint y Katring, 25; g. sain Leini, 26; g. Gallgof,

* The date 1573 occurs on p. 234, and 1558 on p. 51, and these dates may very well represent the time when these parts were respectively written. The style of the writing belongs to the earliest date. Pages 1-28, 253-68 are by other hands.

27 ; g. Sadwrn, 29 ; g. Andras, 30. *Ragver*—g. Gowrda, 5 ; g. sain Nigolas, 6 ; g. Vair pen gad yngroth i mam, 7 ; g. Lvsei, 13 ; g. Dedecho, 17 ; g. Domas apostol, 21 ; g. Stephan merthyr, 26 ; g. John Evangylwr, 27 ; g. y vil veibion, 28 ; g. Domas archescob, 29.

57 *llyfr natvrieth ne dynghedven* ar achos i gelwid ef velly iw pa vab ne pa verch bynac aner o vewn y xii arwydd ef a ddichon y darlleodr i yspysv vddvnt i kerdded ai hoedl ai damwynie
ends : a dyced kyda hi y psalm hon *deus mesiriatur vestri* a chadwedie vydd drwy ddvw

Ac velly i diwedd y llyfr hwn a ysgrifened yr xxviii o vis Mawrth
o. k. 1552 *sir Richard Johnes* (p. 159).

160 *Y vii plaened ai pictiurs* Satwrniws y sydd kynta ac vcha or vij yw hi gwres kyffro peledyr yr hawl sydyn atto . . y gwlybwr or moroedd . . . a syrth drachefyn i lawr yn law . . . gwynt a ollyngir or gogofav kevon or ddaiar xii gwynt y sydd . . . y brenin tholomews ag . . . alfraganvs a ddoweit vot yn vwy y seren liaf yn y furfafen nor holl ddaiar &c.

203 *llyma ddangos kyloh y plaenedav* : kyntaf ywr llevat a lleiaf or vij yw &c.

206 *Yr awr gynta i bob dydd or wythnos* : Sol sef yr hawl asydd arglwydd ar yr awr kyntaf ddvw svl / ar llevat yr awr kynta ddvw llvn &c.

213 *llyma lyfr awnaeth elis dotlis ir brenin alisawnder mawr i ydnabot pob dyn wrth i hwynebav* . . . or *gelvyddydd a elwit Rabin* . . . yn kynta y dowait am wr dv &c. with illustrations.

223 *llyma viii ddefnydd a ddyle i bod mewn dyn* : (i) or ddaiar &c.

225* [*Kwrs y llevad*] . . y vj dydd or lloer da iw i brynnv moch &c.

239 *Palmistry or Drych y llaw* : || y bowyd yn agos O bydd llin y pen yn gyfan ag yn gyfion dawn ir ymenydd a ddengys
ends : O bydd manav dvon melltigon a gelynon elrynedic iw hwnw.

253 *Dysc i [ddeall] breuddwidion o herwydd llyfr Daniel proffwyd* : Gweled dy vod yn dal adar ynill iw *ends* : gweled ki yn dy frathv hawl swyddockion mewn kyfraith vydd itti

266 Sol venws mercwriws mi ai karwn &c.

b. Gwiliad i plaened ar y blaenddydd i daith &c.

267 Y gwr a laddodd y gwas a herwr a hirynt y dwr glaw &c.

b. marwolaeth a wnaeth dvw naf &c.

268 iniawn ddewis ar ddevddyn (l. 5) &c.

MS. 173 = Hen. 547. POETRY from the *Black Book of Carmarthen*, etc., RHANDIRED, etc., INDICES and the beginning of a "HERALDIC DICTIONARY." Paper; about 8 × 5½ inches; 108 pages, loose, in several hands; circa 1600-40; tied in brown paper.

Part i.—pages 1-28 are in the hand of Roger Morys. *Part ii.*—pages 1-45 are in the hand of John Jones of Gelli Lyvdy; pp. 67-89 are in the same hand as Pen. MS. 114 (q.v.); pp. 91-106 are in the hand of Robert Vaughan, and pp. 107-8 in that of W. Maurice of Llansilin. Many pages are blank.

"Katherine Blayney," "Katherine Bowen her hand, 1691" (p. 108).

* The fragment that follows here should apparently follow page 54, which contains the beginning of *Kwrs y llevad*. The text ends in English about how *To know the age of the Moon*.

*Amrafael bethav a gopiwyd allan or
Llyfr du o gaer vyr ddin*

The text of pages 1-16 is the original of Pen. MS. 111, pp. 188-228, q.v.

17 *Mar: Rob: wynn or Voelas . . . "bu / n / ssirrif ssir
ddinbych": || Kvrgeledd holl wynedd ai llv . . .
ffyniant a gaffo i enaid* *Edwart ap Raph*

20 *Mar: ffan llwyd ap gr: ap Rob: o Lannvair
Diliw Noe drwy / n / ardal ni . . .
glynw dŵr arglwydd glan dewr wych ||* (1. 30)

21 *karol: Dyma wirol, mair yn dyfod . . .
i vair voliant, drwy ogoniant* *Edw: llwyd or dderwen*

22 *Ha vrodyr wyr ffyddlon a fferffaith grvstnogion &c. ||*

25 *|| Mair fadlen pawb ai gwybv . . .
er i bod yn gordderchv &c.*

This fragment in praise of Saints contains stanzas 16-35.

PART ii.

1 || ardreth yn Dolbadarn ; a thir wyth ffloring ardreth yn y Deirnon
a thir ym Horthaethwy ag y maenol Vangor . . . merched Harri ai
gwerthodd ir ail Sr W. Gr: or Penryn.

3 *Rrann dir Ll'en ap Mad: ap Einon o Lann Ynys y nyffryn
hlwyd: Llhwelyn ap Madoc . . . hwnn pioedd y plas y Machynbyd:
ar rrann vwyaf o vaes maen kymro: ar Brynn karedic . . . ends:
Plant Ll'u = Mad: / Sion / Rrobert / Tomas a Ho'l.*

Allan o law Simont vychan y copiais i Rann dir Ll'n.

8 *Rranndir Ywain kyfelioc ap Gr: ap Maredydd: Gr: ap Mred:
. . . a gavas yn ei rann . . . Pywys Wenwynwyn . . . ends. Mar-
gred a wiscoyd yn vynaches. ac velly . /*

19 *Y modd y digwyddodd y dalaith i vleddyn fab kynvyn: Kyn-
vyn a briodes vab Gwrystan vab Gwaithvoed a briodes Yngharad verch
Varedvdd vab Ow: vab Ho'l dda &c.*

20 *Am avel Joo grach yn Rrevalyn y Maelor: Gr: ap Adda ap Gr:
ap Siankyn ap J. ap Joo llwyd ap Joo grach yr hwn . . . oed ytivedd
&c. . . . yn amser Ywain Glyndwr vv hynny.*

22 *Yma y treithir am iarllaeth Gaer: Hwv Lwmpws . . . a Marged
ei wraic chwaer Wiliam kwnkwerwr &c.*

a fragment

25 || [milw]riaeth i vod yn llyw ar vil o wyr Asteryal a
gymerth gledd . . . ac ve a drawodd Olybyon naw waith a lled y kledd
ar y ysgwydd ddehev, yn arwyddokad o naw rhinwedd y . . . naw
maen gwerthfawr &c.

27 *Pedair Rinwedd Milwrieth: Y kyntaf yw bod yn drachyfion yn
i addewidion &c.*

28 *Naw articles Bcnedd . . . y / 5 / kariadvv vonedd yw rhai na bo ||*

33 *Jr Darleyd: Anwyl Darleyd lyma fy kysefin lyfr Englynnion*
if, . . a rennaif if yn duy rann (35) Yma y kesglais ag y
gossodeis if vyrdan or Bann kyntaf i bob Englyn (37) ti a
gei yma hefyd vyrdan o destyn pob sett o Englynion (39) Sion
ap W. ap S. ap W. ap Sion &c.*

41 || Geiriyd if, yr hun a gesglais a gyfunais ag a gyssylltais yma yn
un lyfyr alan om nawed lyfran Geiriyd if ag alan om darnieu lyfren
kasgledig if . . . y syd yn nodol X. i. f. &c. *John Jones*

* Only the Prefaces are here. Pages 41-2, 43-5 are fragments of other MSS.

43 || Mae / n / roi neŵyn i duu ehun
 duu ro i ni / r / gras imgroessi. / Anon

67-90 *Index* (A. to P.) to first lines of Poetry in some MS.
This Index is apparently in the same hand as Pen. MS. 114 q.v.

91-106 *The beginning of a 'Heraldic Dictionary'* (Aeddan to Euwas, Robert of Euwas. A. fesse G. 3 moletts &c.) in the hand of Rob: Vaughan of Hengwrt.

107-8 *Index* to first lines of poetry, beginning with Y, in some MS.
 This is apparently in the hand of W. Moris of Ilansilin.

MS. 174 = Hen. 296. *De Verborum Inflexione* extracted from the Grammar of Dr. J. D. Rhys by Griffith Roberts of Dolgellé (pp. 56, 61). Paper; $8\frac{3}{8} \times 6\frac{3}{4}$ inches; 62 pages; sewn.

MS. 175 = Hen. 40. **WELSH LAWS—PLEADINGS.** Vellum; $6\frac{3}{4} \times 5\frac{1}{2}$ inches; 88 pages, many of which are gall-stained; late xvth century; in limp old leather cover.

On the inside of the front cover Sir Thomas Wiliems has written "D Guilielmi Morgani ex dono Tho: Guilielmi." This William Morgan was the translator of the Welsh Bible, and afterwards Bp. of St. Asaph; hence the MS. is styled "A." The Book label of "R. Wm Vaughan, Hengwrt" is placed below the above inscription, and on a folio inserted later is written "D. Rob. Vachani de Hengurt (test. Guilh. Mauricio Lansiliens. p quem transcriptus est fideliter Anno 1662)"

This MS. is the A of the *Ancient Laws and Institutes of Wales*, and its text is printed in Vol. II., pages 210-304 l. 17.

Page 1. Llyma y gyniver ffordd y gwhana dyn ay dda ac ykygayn iddaw y holi yn gyff[r]eithiol lladrat . athrais . agyffarch . echwyn . adnev . benthic . lloc . kyffnewit . llefget . gwarche . achychwyn . agyffreithiol. Llyma val ydyleir travthv hawl ladrat deuryw ladrat ysyd . lladrat kynyrchawl . lladrat agynyrchol. Os lladrat kynyrchol vyd damdwg a ddyleir amdanaw eithyr y Triffeth ny ad kyfreith y damdwg . blawt . gwenyn ac arjan . ac am y tri hynny y dyleir gyr O byd llefityr yn ykyleh damdwg a ddyleir amdanvnt. ends : Pedwar rwym hawl mach a brvddyw athyftyon a gwybyddyait Pedwar amddyffyn yfyd raith y wadv mach apeharaw ar dabo y da acheidwait ac arddelw A holo eddewyt nev amot nev gyffnewit holet drwy vach kanyt newit heb vach. Tri gwyftyl nyt angyffraith ev mwynhav kyn digwydaw nyt amgen blith athelyn athowlbwrd Tri thrais nyddywygyr nyt amgen trays lvyd athrays tan athrays vorhydd | dyly ynat varav vn vrawt yn rat namyn tavr hawl or kantref by gylyd a hawl hyt y deevet geynyawc ac attauel ar a varno kyffraith. Nyt aa atdryblyn yn haal. Sef yw atdryblyn gwechyll daynt ac awch.

The original hand ends here, and there is nothing to indicate that the MS. is imperfect, notwithstanding the note of the Editor of the *Welsh Laws* (Vol. ii. p. 305). A few lines in a different hand are illegible. Then follows, in a hand still different, the pedigree of "Aldvdd verch ywain ap edwyn ap Gronw ap eingion ap ywain ap hywel ap kadell ap Rodri mawr ap Rodri molwynoc o effylld verch kyan dindaethwy," &c.

Dydd amod diev ddyn yd oedd &c.

Pedair dolen adevgayn yn y llyvyr hwn.

MS. 176 = Hen. MSS. 256 & 365. PEDIGREES in the autograph of *Griffith Hiraethog*.* Paper; about 6 × 4 inches; 406 pages, repaired throughout at the corners and outer margins where the text is occasionally imperfect; written between 1545 and 1553, with later insertions in red ink (p. 99); half bound in leather.

MSS. 176 & 177 form, perhaps, the best collection of Welsh pedigrees up to the year 1553. Authorities and sources are given much more fully than in other MSS.

What looks like the autograph of *ſeuau llavar* occurs on page 292. This writing bears a suggestive resemblance to the older hand of Mostyn MS. 161.

1 || y vj ed—g. ƒ. ap * * * * D. o vry[n] sseithydd yn edeirnion
[i] ƒ. y bv ffn vychan tad Siankyn . . . sydd yn ll. lidan.

b. p. J. ap D. ap engion ap ƒ. rymvs = ho'l / T. / &c.

c. ll. dwrog : O. ap lewis ap gr: ap ƒ. llwyd &c.

2 Robin ap gr: bwl a ddaliwyd ac aed ac ef ir rrolt yngharchar ac a ffiniwyd i .x. pnt . ac addoeth i wraic i ymweled ac ef ac yno i gydewis ef i wraic yngwystl y .x. pnt travei yn myned i geissio r arian adref ac yna i dvc ef y .x. pnt oddiar Robin ap ƒ. y mab ap ƒ. korwen ac yno i doeth rrobin ap gr: bwl i wyddelwern i dy dafarnwraic a elwid tibod ac o honno i bv ij vab ac nid aeth . . . i edrych am i wraic ir holt yn y diwedd hithe a drawodd wrth ƒthel vychan ac a gavas Mred. &c.

Gan Reinallt ap morgan o vetws y koed i had y tair dolen or blaen

4 Ll ddervel: Marged v3 Mred: ap tudr ap ƒ. a briodes Ha vychan o L. armon yn ƒal . . . ac ir aeth marged gida D. ddv ap tvdr o L. armon yr hwn a wnaeth i L'n vychan. xx^{li}. o ƒawn am ywraic ac i D. ddv o marged ƒ bv syr D. / Edw. &c.

medd Jhon ap ſeuau ap ll'n enus

5 Rvthvn: Gr: ap J. ap mad: ap ho'l ap ƒ. llwyd &c.

Derwen: Rys ap ƒ. ap mad: ap ho'l ap ƒ. llwyd &c.

6 ll. gwyfen: D. llwyd ap J. ap gr: ap D. bwrde &c.

ll. bedr: ƒ. llwyd ap gr: llwyd ap D. ap twna &c.

7 Eglwys vach: Gr: llwyd ap ho'l goch ap kwnws ap D. &c.

Ymwythic: Morgan gloff ap D. ap ho'l o holant &c.

8 kefn y bvarth a ll. armon D. keirioc: y person syr Reinallt ap ſeuau ap gr: &c.

9 Sarffle: To: ap ƒ. llwyd ap J. kyffin &c.

10 Tomas ap ffn ap mad: or dernion &c.

11 ll. gollen a silatvn: J. wyn lak ap T. lak . . ap syr Rist lake

17 Y ddisserth yn rros llan sanffraid: plant John Owen ap J. ap Robin ap gr: goch &c.

19 Dvdvst, pentre morgan: D. ap Madoc ap gr: ap Deio &c.

20 ll. dol hayarn: Grono gethin ap grono ap kyn: &c.

21 Dinmel: p. Owen hen ap gr: ap O. ap bledlyn ap O. brogⁿ.

23 & 30 y Gaer geric: plant ac wyron ffn ap O. hen &c.

25 p. ƒ. vychan o varged v3 tudr ap deikws v'n o wyddelwern &c.

29 p. ƒ. llwyd ap Owain vychan ap O. hen &c.

33 llyssan, islaw mvrddyn, Dinmel: Reinallt ap ƒ. ap D. &c.

34 llangwm: p. ƒ. ap tudr ap D. ap ffn ap O.=D. llwyd a Rob: v'n

35 ll. V'el krom lwyd: Rob: ap R. ap Mred: ap Mad &c.

36 Pen kraic, Betus gwervyl goch: T. ap ffn ap rrobert &c.

37 Syr D. person y bettus a ll. gwm map ƒ. ap tudr ll'd ap ffn gethin y betus: p. T. ap D. ap R. ap D. ap ffn ap O. hen &c.

38 y faerdref isaf, ydeirnion: Elis ap ƒ. ap Tomas ap ƒ. ap Edw: &c.

Cynwyd: Ho'l ap gr: ap ho'l ap ƒ. &c.

39 Maen y bardd sydd ar y ffordd rrwng kadair dinmael ar betws o vewn tref | lys an vab y lleian ac yn y main hynny y rrain sydd yn vedrod gron rechan i kad an ab y lleian amvrddyn y lleian y sydd is law hynny yn mydl . . y llyssdir

b. yr achos yr aeth penllyn is veloch oddiwrth varwnwaed ydeirnion nid amgen no myned or neb pioedd y rrandir hwnw ar wahodd i vanachloc l. egwestl a dwyn o vn

* Excepting pages 81–2 l. 8, 101–11 l. 8; 116; 200 l. 11–202; 313–17 l. 16; 341 ll. 1–6; 342–3: 375.

67 merched Jénkin kinast = Ales g. Rob: llwyd o lwyn y maen &c.
*kr42s 4ss551llt**: p. J. ap Ed: ap ho'l = Gr: llvgemydd a D.

68 *meibion kyn: ap rriwallon*: Ynyno / Ednyfed &c.

"*yn llyfr hari konwy hen*" "*darfu yn y llyfr mawr*" / 63 / "

Jach† T. ap D. ap gr: ap D. syttyn

Alre†: Jankyn alrre ap D. ap Mad: ap D. &c.

69 *Tref llanlidan* a roes esgob bangor i jer: ap karwed yn rydd iddaw ef ac yn gaeth ir tenantiaid ac am nad vfyddhaent wy iw orchymvn ef i tores ro ben y naill ar irinodd i aradr lle gelwir *erw y bengloc* ar vaes y llan Ac i kroges y llall yn *rryd y krogwr* &c.

b. *Englyn kwkwl rridill gwas Edn: ap gr: a vaelor a gad gan*

Elis ap ho'l ap dai

pawb awyr orwyr aros pahan mae drvd ypvm mis

Edn: ap gr:

bod iddog byd eiddigvs . . . baw di aws i wyr vydolws

o Sownlli

70 *Randir Rys ap Marchan*: tref benn y koed ar vynesddid / kil groeslwyd aphant mevgan

Bryn y golcc i gelwid gynt lle mae eglwys ll. vwroc

Yr erw drwm i llwyth = *kastell rrothun* = dinas eiddyn = (kastell gwernvor) a chyn gwnevtvyr y drefdevle varechnad oedd ynghantref Dyffryn klwyd . . . Gwavn lan-dyrnoc a llan lidan ffair galan gayaf ac o ran y ffair hono mae dadle pi powdwr yn i gadw yno vyth ddigwyl y meirw a rrac neses y ddav le hyny i wledydd eraill i roedd anllywodreth val na ellid i kynal ac am hynny igwnaed dre varechan ynghanol gwlad am y ddwy

71 *ll. lidan*: Lewis ap ho'l ap ffn chwith ap mad: ap llelo &c.

ll. vair ynyffryn k.—Jhon ap Mred: ap J. llwyd ap ffn goch &c.

72 *Hendref brys y bryn gwyn*: Rob: ap Roger ap ho'l ap R. &c.

keric y drvdion: D. ap J. ap R.

73 *Hendre brys, rryd gav*: R. ap J. ap gr: ap Robert &c.

74 *keric y drvdion, pen an air ynrrre brys*: Morys ap Rob: ap R. &c.

y ddisserth: R. holan ap D. ap ffn ap grono ap kwnws &c.

" *a dinbych*: Owain bach ap Rob: ap J. &c.

75 *tref brys, ynys y gronn wine*: J. ap Rob: ap J. ap engn: H'd.

76 *Penanair*: D. ap J. ap Rob: ap J. ap Engⁿ llwyd

77 *ll. vair Dolhayarn*: p. Rob: ap Mred: ap D. = Rob: W. / Ric: &c.

79 *Meiriadoc*: meib Jhon ap ffn ap ho'l = Owain a Rys

Gr: ap J. ap Rys ap Edn: ap tudr ap deikus

82 *Gwikwair*: T. ap J. ap gr: ap kwnws ap ffn ap gronw &c.

Arthvr ap R. ap ffn ap rrobin &c.

83 *Meiriadoc*: J. ap Mred: ap J. ap R. llwyd &c.

84 *ll. lidan*: Hvw salbri ap Rob: salbri o L. rwst &c.

kaer villo, ynanklwyd: T. vychan salbri ap pirs salbri

Nanklwyd: Ho'l vychan ap gr: ap D. ap ho'l &c.

85 *Bryn hyme, Tir esgob, ll. lidan*: Gr: ap J. ap lowraus &c.

kaer villo: Rob: ap ho'l ap Jhon ap deio &c.

86 *kaer ddinem, ll. lidan*: R. wyn ap J. ap D. ap gr: &c.

Garth y nevadd: R. ap ffn goch ap D. ap W. &c.

Trewyn: T. ap J. [ap] D. ap adda

tre ll. lidan: J. ap gr: ap nikolas ap belyn

87 *barwn ll. gwyn*. Pirs *maesmor* a rrob: wyn = p. R. wyn ap gr: &c.

y llwyn dedwydd: Tomas vychan ap Rob: ap Gr:

llyssan: barwn gr: llwyd ap Elisse ap ho'l ap R. &c.

Garth meilio: barwn Rys wyn ap Mred: ap tudr ap J. llwyd &c.

88 *Tre ednyfed yn ll. gollen*: p. J. ap D. ap Mad: = Morys ac J.

y gaer geric: J. ap Rob: ap D. ap ffn &c.

Moelfre: D. llwyd ap J. ap J. ap gr: vychan &c.

hwm orwr: Hvw ap D. ap gr: ap J. ap koch

* Gr: Hiraethoc uses frequently 1, 2, 3, 4, 5, 55, and 7 for the vowels a, e, i, o, u, w, and y: 6 is also used for w.

† kais gan syr hvw o L. gollen

‡ yn y ddolen olaf o lyfr syr D. vychan

- 89 *IL. gwm* : syr hww, vicar, ap D. ap engion vychan
tre L. gwom : R. ap D. ap J. ap Mred : ap J. llwyd
Dyffryn llwyd : D. din laes ap Mad ap Ric. [maelor]
- 90 *IL. sanffraid g. dyfrdwy* : J. ap kadvor a gafas y dre gan Gr:
- 91 *Bryn eglwys* : syr J. ap ffn vychan ap J. &c.
- 92 *L. vair D. K.*—Rob: ap R. ap D. ap ffn . . ap D. gam o drofarth
IL. ynys : syr Tomas, vicar, ap Rob: ap D. &c.
- 93 *korwen* : syr lewis, vicar, ap D. ap gr: ap J. &c.
- 94 *Derwen* : R. ap J. ap ho'l ap Mad: &c.
Tresgeifioc yn erwen : R. ap J. ap gr: ap J. ap ho'l &c.
- 95 *y gyffyllioc, D.k.*—Ho'l ap D. ap tudr ap gronow &c.
keinmyrch : R. ap D. ap tudr ap gronow &c.
- 96 *Tresgeibion, ll. ynys* : Rob: ap J. ap J. ap tudr &c.
Plas y ward : Ric: thelwal ap Edw: th. ap eibl th. &c.
- 97 *Chwitffordd* : To: ap R. ap gr: ap ffn &c.
- 99 *Y ddisserth* : llyma yr ysgriven sydd ar groes engⁿ ap ririd
flaidd : *Ok sy petatur lapis yste kavssa notatur*
einion oxi rriddid flaidd filius hoc memoratur Cf. p. 839 supra.
Rvthvn : Edw: Gwdman ap T. ap Edw: ap J. goch d. 1560
Mertyn : D. mertyn kwntroler gwaith y brenin
- 100 *Betws y koed* : Ric: ap ho'l ap D. ap engn: &c.
- 101 *Maen twroc* : Gr: ap siankyn ap R. ap tudr &c.
Traws vynydd : Jhon ap Edw: ap gr: ap siankyn &c.
- 102 *IL. sanan* : D. o Dreflech a Rob: v'n o benllyn = p. Siankyn ll'd
penan aled : Jankyn ap ho'l ap Jankyn &c.
- 103 *IL. vair dol hayarn, dyfryn melai* : g. Ric: ap mred: ap D. &c.
Bodrychwin yn ll. vair : O. ap W. ap J. ap Robin &c.
Tal hayarn : p. J. ap Rys ap gronw ap kyn: &c.
- 104 " J. ap ffn ap gr: ap R. ap Robin &c.
- 105 *y kilie* : W. ap O. ap J. ap R. ap gr: llwyd o ginnel
y kynant : Gr: llwyd ap J. ap D. llwyd &c.
- 106 *Rvthvn a ll. dyrmoc* : J. wyn o aishwl ap To:
- 107, 115 *Gwikwer* : J. ap T. ap ffn ap R. llwyd ap R. ap J. &c.
- 108 " Tudr ap D. llwyd ap edu: ap kwna dv &c.
- 109 *IL. ddvlas, yrwyddfid voel* : D. ap J. ap R. ap J. v'n
Penrryn dvlas : p. D. ap engⁿ ap R. llwyd = W. a ffn
- 111 *Aber gele* : D. ap J. ap R. ap J. v'n
- 112 *Meiriad[oe], bryn y pin* : p. [Ed]wat ap ffn ap kyn: ap D. &c.
- 114 *Gwikvair* : D. llwyd a J. ap ho'l ap gronw ap bleddyn ap ithel
- 118 *keinmyrch* : J. ap D. vychan ap Jer: ap D. ap kowryd &c.
- 119 *vwch aled* : p. J. ap D. llwyd ap gr. ap bleddyn llwyd &c.
- 121 *Maelor S.*—Jhon Jwnk ap gr: ap * * * ap Jankyn &c.
Ystryd Alvn : Rob: llwyd ap Edw: llwyd ap D. llwyd &c.
- 124 Jhon evtyn ap gr: ap nicolas ap decws &c.
- 125 *KYDEWAIN. kastell Dol v[orwyn]* : Mred: ap Rotpert ap llowarch
y dref newydd : p. T. ap R. ap D. llwyd ap D. ap Einion &c.
IL. V'el yn heri : J. ap R. ap morys ap mad ap Einion &c.
y plas yn y vaenor : Ric: ap Edw: ap ho'l ap J. llwyd &c.
- 126 *Y Dref newy* : Morys ap Ho: ap J. goch [benllwyd] ap Mred: &c.
mynafon : p. Ho'l blaene ap gr: vychan &c.
- 126 & 205 *kaer Sws* : T. ap J. llwyd ap gr: ap J. blaene &c.
- 127 *heri* : J. llwyd ap Morys . . . ap Einion ap ho'l &c.
ll. V'el ynheri : p. J. ap mred: ap ho'l ap Adda &c.
karno : Ho'l vychan ap ffn ap ho'l llwyd ap mevríc &c.
- 128 *Arucystli* : J. gwynn ap ffn llwyd ap lewys ap ffn &c.
- 129 *Kydeuwain* : D. llwyd ap mathe ap kadwa[ladr] &c.

- 129 *heri* : Rob: ap *ƒ*. llwyd ap morys ap Mad: &c.
owain v'n ap gr: ap mred: ap D. ap gr: v'n &c.
O. ap *ƒ*. tec ap deio ap *fin* ap Einion &c.
Mechain is koed, ll. sanffraid : p. D. goch ap Mred: &c.
- 130 p. J. ap Jankyn hir ap *ƒ*. ap *fin* &c.
- 131 *Mechain is koed* : *ƒ*er: voel ap *ƒ*evan Sais &c.
Arddwy: bleiddvdd ap kariadoc ap *ƒ*evanawl &c.
kyfeilioc, ll. gvic: D. llwyd *fin* ap morys ap ho'l ap *fin* &c.
Darowen: lewys ap ho'l ap mad: ap gr: ap *ƒ*er: &c.
- 132 *Mathafarn*: p. D. llwyd ap gr: ap *ƒ*. llwyd ap *fin* &c.
ll. bryn mair: p. D. ap ho'l ap Owain ap gr: ap O. &c.
Tal erddic: *** ap *ƒ*. ap D. llwyd ap mred: ap *fin* v'n &c.
- 133 *Aber ****, powys*: Edw: ap ho'l ap *ƒ*. llwyd ap D. &c.
Gr: *ffodyn* ap D. vychan ap D. ap kadwaladr &c.
kaer einion: Henri ap D. gethin ap gr: goch ap Mred: &c.
ydeirnon: Ph: ap Tho: ap *fin* ap Mad: ap Gr: &c.
- 134 *k. llechwedd vchaf*: p. W. ysgwier ap gr: ap Robin ap gr: &c.
- 138 *k. vuch dulas*: p. Reinallt konwy ap hww k. ap Rob: ap gr:
goch = hww / harri &c. obitus hww konwy ap Reinallt k. 1541 Nov. 28
- 140 *llyn*: p. J. ap Mad: ap ho'l ap Mad: &c.
- 142 p. syr J. glyn ap syr gr: ap *ƒ*. ap tudr = Dr W. / Dr Sieffre
y krevddyn: p. D. ap Robin ap *fin* ap gwrgenav
- 143 *arwystli*: *ƒ*emwnt llwyd ap morys ap ho'l ap Mred: &c.
aerddren, penllyn: Elisise ap *ƒ*. ap Mred: ap *ƒ*. &c.
- 144 *Penllyn*: Rys ap *fin* ap gr: ap *ƒ*. ap gr: &c.
ll. y kil: J. ap *ƒ*. ap Mred: ap Owain &c.
Tudr penllyn ap *ƒ*. ap *ƒ*er: voel &c.
y rriw yn llyn: p. D. ap Mred: ap ho'l ap tudr &c.
- 145 *Penllyn*: p. ho'l v'n ap ho'l ap gr: ap Jankyn &c.
glan llyn tegid: p. D. llwyd ap D. ap *ƒ*. vychan &c.
llan iwllyn: p. J. ap *ƒ*. ap R. ap *ƒ*. ap gr: &c.
ll. ddervel: J. ap Siankyn ap Rys ap ho'l ap tudr &c.
ll. gowair: *ƒ*. ap J. ap *ƒ*. ap engn: ap gr: &c.
- 146 *k. y krevddyn, Sir gaer*: Gr: llwyd ap R. ap *fin* vychan &c.
ystymanair: p. J. ap *ƒ*. vychan ap *ƒ*. ap tudr ap gr: &c.
ll. dderfel: Gr: llwyd ap *ƒ*. ap tudr ap gr: llwyd &c.
- 147 *k. Devddwr*: p. [? D.] llwyd ap Mred: ap *fin* ap gr: &c.
kaer cinion vuchkoed: D. gethin ap gr: goch ap Mred ap *ƒ*. &c.
y trayan: D. ap hww ap O. ap *ƒ*er: ap hwwa llwyd &c.
- 148 [? *k. me*] *venydd*: p. *ƒ*. ap lewis ap *fin* v'n . . . ap lowdden
y knwklas, meilienydd: Gr: ap Mred: V'n ap Mred: ap ho'l &c.
p. Mred: ap ho'l blaene ap mevrice ap gr: &c. Also 151
- 149 *Meilienydd*: Mred: ap Morgan ap ho'l ap ph: &c.
- 150 *ll. bister*: [R.] ap D. ap Mred: vychan . . . ap Ph: Dorddv
ll. ddewi ystrad yni: Mred: ap *ƒ*. ap ph: ap kadwgan &c.
bigeildy: Mred: ap D. ap *ƒ*. ap D. ap mevrice &c.
- 151 *Melienydd*: Syr Gr: / T. / *ƒ*. &c. = p. R. ap D. ap ho'l
- 152 *Gwrthryinion, kenarth, ll. harmon*: R. ap morys goch &c.
kyllaith: p. Mred: ap ho'l = Syr Sieffre person ll. drinio &c.
Mochnant: p. Morys ap *ƒ*. ap ho'l ap Jolyn &c.
- 153 " W. kyffin / lewys k. = p. J. ap W. ap morys ap *ƒ*.
Yfonydd: Gr: ap J. ap gronw ap *ƒ*. [gethin &c.
- 154, 175 *Maelor S.*—(1) syr Edw: Hangmer ap W. hangmer &c. &c.
- 155 *Traws vynydd*: J. ap Edw: ap gr: ap Jankyn &c.
Aber gele: Gr: v'n ap ho'l ap gr: ap Mad: &c.
- 156 *ll. Elian yn rros*: J. ap Mred: llwyd ap *fin* ap D. &c.
- 157 " " D. auwyl ap J. ap *fin* ap gr: llwyd &c.

- 158 *IL. Elian yn rros* : ffn ap J. ap Mad: ap ho'l v'ychan &c.
 159 *Y betws* : ffn ap J. ap tomas ap J. konwy
Eglwys vach : Jeffre holant ap h'w ap Morgan &c.
 " " Reinallt ap J. ap gr: ll'd ap ho'l goch ap kwnws
 161 " " Rob: ap bened ap rrobin ap bleddyn &c.
 162 " " J. ap R. ap J. ap gr: vain &c.
 163 *Tegaingl* : lewys a Rob: p. Gr: ap J. ap ffn &c.
 167 *Trefeilir* : syr W. / Rys &c. = meis J. ap D. ap ffn: goch &c.
 y llyfr yma oll* [= pp. 117-71] hyd yn hyn a dynais i wrth
 lyfr rrobin achor yr hwn sydd yn y plas newydd ymon
 172 *yr wyddgruc* : Ric: ap gr: ap R. ap J. ap gwyn &c.
 173 *Wiltyn yn hamsir* : syr W. herbert brawd syr Jors:
sir henffor, bostwn o ddyffryn avr : h'w ap Ric: ap T. &c.
 174 syr W. argl: herbert ap syr W. tomas &c.
IL. deilo gressyni, ior Kil llwch athre ilan : Watgin hws &c.
 176 *K. m[en]tai, [tre]gayan* : J. ap Rydd: ap R. ap ho'l &c.
avrdreinioc ymenai : J. ap R. ap J. ap gfm &c.
 177 *Aber hodni* . D. ap morgan ap D. gam &c.
IL. vair ymwellt : Gr: Herbert ap syr W. H. o golbrwc &c.
 181 Gr: lleisson ap lleison ap Wiliam &c.
 182 †kadwgon ddv / a Gwilim dew / bedo chwith / ho'l y fronm / a J.
 ddv = meis D. ap ho'l ap meilir ap ph: lleison ap R. v'n &c.
 b. J. dwnn / Lewis a ho'l = meis ystifn ap D. ap ffn &c.
 183 *Brysto* : Jhon Edw: sardsiant ap J. ap Jankyn &c.
gefeni: gofyn i Jhon or koety ach m^r syssyll yr hon a ddoedodd Jhon i roi i
 venffic i gr: brychan / hevyd dos att W. seissyll [ap J. p. 184] o allt yr ynys
 ymhlwyf tref wallter &c.
 184 *Mamheilod, sir vynwy* : W. herbert o golbrwk
 185 *IL. daf* : Mr Hari morgan, siaplein i Hari viii, &c.†
kastell gwis : syr J. wgon o wistwnn ap Mad: ap J. &c.
Bran galed alias Bran Ewerydd ap Emellyr ap k. kynwydion§
 186 *Randredd meibion Ednyved vychan* : Ho'l a v'v esgob llan elwy a Jer: a v'v
 glaf: vi a gafas ran o Arth garmon . . . Rhann Grono Robin a gavas Robin ap
 ll'n ap gr: vychan ap Edn: v'n ac ai fforfettiodd am ladd o hono vo Gr: goch o
 Ros ap D. ap Mad: ac ai prynodd henbri hen &c.
 187 iv maib kyn: ap Jer: ap gwgon = Ednyvet v'n, Grono Voel, Engion ddv, a
 heilin sais yr hwn a voddas lle gelwir y *Rhyd y boddes heilin* eto yn hir haethoc¶
 188 *Miltwn kininod* : D. miltwn ap D. ap T. . ap Ririd bothon blaidd
 kais varn iawn a mwy gan wmfre ap Ric: ap mathe o dref esgob, ne temont
 miltwn o lan ffnhownwen o vyltyn, a syr tomas ap Ric: person llan
 viangel ynwfa &c.
Mylltwn : Pirs ap Jemwn ap Jhon ap rrobined
 189 Einion ap Jago ap gr: . . . ap brychan brycheinioc** &c.
 b. kywaethav Mred: ap O. ap gr: ap yr argl: R. = dyved, karedigion tir gwyr
 a chydwell††
 c. *D. klywd* : Randir Rys ap Marchan = tref ben y koed ar vanechdid
 190 *Randir Jthel velyn* ap ll'n avrdorehoc: yn fal llys y kilall &c.
 191 p. syr Edw: stradling o gariad verched = pityr . . J. gwyn &c.
 193 p. Mastr T. y stradling = Edw: / D. / Jhon &c.
y koety : p. Morgan gamais ap Jhon gamais = syr T. g. &c.
 194 p. syr T. gamais = Rob: arg: y koety heddiw 1545 &c.

* That "all this book" begins with p. 117 is clear from a statement on p. 205.

† CC xix o lyfr John Saer

‡ kais yr ach ymbellach yn y llyfr *ache tew byr* [Pen MS. 178, p. 40].

§ hen llyfr Bodeon.

¶ yn llyfr Jhon lewis o lan gerniw hyn o gyfarwyddyd sym golwg yma
 [p. 186-7].

** ach brychan gan Jemwn ap h'w hae llwyd

†† llyfr syr D. vychan o law gvtyn owain (p. 197)

- 194 *Bangor yngwynedd* : W. a Rol. p. Reinallt ap Rob . . or trevddyn
llwddain butwalan : W. Jankyn mab D. ap Jankyn &c.
- 195 oed Jëssv 1479 hydref y bv varw Roger. ap Jhon / 1480 Mawrth 16 bv
varw Jhon Hangmer o haltvn / 1489 Medi 27 b. v. Mad: ap D. ap Mad: llwyd /
1467 b. v. J. pilstwn ap Roger ap J. / 1496 hydref 6 b. v. Jer: goch ap Ednyfed ap
Mad: / 1487 rragvyr 16 b. v. Tomas Domok / 1500 mawrth 31 b. v. Gr: vychan
o hangmer / Mil a c3 a lxxxij pan las yr hen syr Roger pilstwn*
- 197 Grono ap Tudr ap grono ap Edn: vychan a gladdwyd ymynachloc vamgor
11 Ragvyr 1331† | Tudr ap grono i vab ynte a gladdwyd yny mvr tv deav ir gafell
19 September 1367 / syr ho'l archiagon a gladdwyd wrth dal yr allor | Rys ap tudr
ap grono m. cccc. xij†
- 198 T. a pirs = p. Ric: ap ho'l ap J. v'n . . . ap Jer. ddv o bengwern
- 200 †Syr Roger Kinastwn a Ph. / Jankyn / W. = p. gr: o kynsatwn &c.
- 203 *Picton* : Jhon Phylip ap syr T. ap ffylip ap Mred: ap ph: &c.
kastell gwis : syr Jhon wgon ap syr Jhon wgon hen ap syr hari &c.
- 206 *gwen lluc* : p. fln§ [ap] Morgan ap bledri = Morgan / phylip / ac
ifor hael [ap bledri
- M: T. ap Morgan ap syr W. M. ap syr T. ap Morgan ap ll'n ap ivor ap ll'n
Bedwellte : ll'n ap morgan ap Roesser ap Gfm v'n ap gfm ap ll'n ap bledri
- 207 Ho'l goch ap gr: ap fln ap gr: ap ffylip &c.¶
J. ap fln ap D. goch ap gr: . . . ap Mad: koch o vovddwy &c.
- 209 Yr vc : J. ap ho'l ap R. ap D. ap ho'l ap gr: ap bleddyn &c.
- 212 *Dinmel* : p. Gr: ap R. ap D. ap ho'l = Rob: / katrin &c.
- 214 *Maenan* : D. O. person nanenherch, kynhonwr ll. elwy, vicar
eglwys vach mab Owain ap gr: ap D. vychan ap D. ap mad: kyffin
D. Esgob ll. elwy ap O. ap deio ap fln ap enion ap kelynin
dvw mares : Siefre ap gr: ap Jokvs ap J. powys
- 215 *vuch Rhayadr* : p. Morys a ho'l meib R. ap gr: v'n &c. [ap fln
- 216 *ll. silin*—*Gavel vad: v'n ap y moelfrych* : D. ap Mred: ap D.
Gavel y gwely mawr o arth eryr : Morys ap R. ap gr: v'n
- 217 *Rvc* : p. Rob: salbri = J. wyn / hvw / pirs &c.
Llangwyven : p. sion wyn salbri = ffwc / pirs / yn ll. rrayadr &c.
- 218 *Dinmael* : p. Rob. ap gr: ap R. = Rob: wyn / J. . . / syr R. wyn
- 220 *Garth garmon* : p. T. ap J. ap R. = Rydderch / Rob. &c. 1544
[Ric:] blodwol ap J. blodfol ap J. bach &c.
- 221 *Rethvn* : Edw: ap J. ap gr: Jevan &c.
Plas Enion, ll. vair D.h.—Roger ap fln ap Gr: ap J. wyn &c.**
- 222-4 *ll. vair D.h.*—Jhon ap mred: ap J. llwyd ap fln goch** &c.
- 222 *ll. lidan* : W. ap bened ap R. ap ho'l ap gr: &c.
- 224 fln gethin ap fln ap kyn: Kwth &c.
- 225 Gr: dopan a Mred: voelgrwm=meib Mred: goch ap Jer: v'n &c.††
Devddwr : D. llwyd ap Mred: ap fln ap D. llwch Mathe kaer
Enion** &c.
- 226 *Powys* : Syr gr: vychan ap gr: . . . ap kadwgon wenwys** &c.
Maelor G.—rrobin ap morgan ap Jer: v'n ap Jer:** &c.
- 227 *Wigmor* : Syr Siams krofft ap sir Ric: k. ap syr Edw: K. &c.
Aberyw : Edw: ap ho'l ap J. llwyd ap D. ap ph: goch &c.
- 230 Yr hob : Lewys person gressffordd a wnaeth yplas maen yn y
- 231 p. (1) Gr: llwyd ap gwyn, (2) D. anwyl ap gwyn &c. [kyme &c.
- 232 Yr Hob : p. D. ap Mred: = fln a godes gidac O. glyndwr &c.
- 234 „ Rob: tegin ap Ric: ap Jankyn ap tegin &c.

* llyfr S[ion] S[aer] hydbyn [= ? pp. 190, 195-6]

† "ix hydref m.cccc.xj" (p. 194).

‡ "O lyfr Jhon saer" is in the hand of Gr: Hiraethoc but the pedigree itself is the hand of ? S. Vychan.

§ "L'n" is placed above line; if the pedigrees of the two entries following are correct the *morgan* after *L'n* must be a mistake.

¶ o llyfr Ho'l ap ll'n ap Mred: o gyfeillioe

** llyfr Sion Trevor

†† gvtvn owain gida sir Dd:

- 235 *Yr Hob* : p. Mad: ap J. ap Mad: ddv ap J. goch &c.
 236 " *rran berfedd* : R. wyn ap J. ap ho'l ap mad: &c.
 " *ger y plas tec* : J. wyn ap gr: llwyd ap Mad: &c.
 237 *Dvdvst* : Edw: ap J. ap D. tad Morys Edw:* &c.
 " Edw: kinast ap Ellis ap kinastr ap J. wyn &c.
 238 " *Pentre Madoc* : Siams Evtyn ap J. Evtyn ap W. &c.
Pentre morgan ynvdlvst : D. ap Mad: ap gr: ap dio &c.
 239 *IL. gedwyn* : Edw: ap D. v'n ap Mad: kyffin &c.
 240 *Blodvoel* : Ririd voel ap gr: ap Mred: ap bledwyn &c.
 241 *Ednopp, a IL. Jevann ger Tref Esgob, a Cholvnywy* : Rist ap Ho'l sarsiant of arms &c.
 242 *Pywys—y garth ar dref lydan* : p. syr gr: v'n o vargred o frochdyn &c.
 243 *A. Edwy, Elfael* : Ywain ap Mred: ap Einion &c.
Elfael vnoch mynydd : kadwgan ap gr. ap ho'l sais &c.
Meilienydd : kadwallon ap Mad: ap Jdnerth &c.
Bvellt : Rikert ap Einon ap gr: ap rrikert &c.
 " syr Ric: gethin ap O. ap Rikert ap gr: &c.
 244 " *Y moelwyn alias ffin* ap mred hen ap Mred: ap ho'l &c.
 " *Y brych kadarn alias Einion* ap Mred: hen &c.
Brycheinioc : Tryhayarn argl: ap trahayarn v'n &c.
W. goch grythor ap ho'l ap J. ap madoc &c. ganto i hon
 245 *Tregynon* : J. a J. llwyd = p. Mred: ap Jolo ap O. &c.
 & 242 *Mynafon* : p. gr: ap ho'l ap J. blaene = Morys vicar
 Aberyw / R. wyn vanafon / O. o dref gynon / . . ll. ffynhownwen &c.
 246 *plas yn y llai ar trallwng* : p. D. llwyd ap syr gr: vychau &c.
 249 *Eglwys nynnid, Margam* : Gronwy ap lewis ap Tomas &c.
 250 *Meifod ymhows* : Morys ap T. ap Mred: ap tudr &c.
Bodrychwin yn rros : Tudr a Mred: = p. gr: ap Jolyn ap ffin dew
 251 *Y. alyn* : J. ap Edw: ap D. ap R. ap Reinallt &c.
 252 p. syr J. pilstwn *kwnstabl kaer yn arvon* = Rob: / Roland &c.
 253 *Sir G. narvon, k. v. gwrvai* : p. Rob:† ap Mred:† ap Hwlkwn†
 llwyd = Dr. Morys glyn / Dr. W. glyn / Ric: / J. / Edm / W. &c.
 264 *vnoch gwrvai* : kadwgon / Mad: / J. goch yngnad / a J. goch: wiagi
 = p. rriwallon ap kynddelw ap gwrydr ap dyfnaint
 265 Morfryn frych ap gwriad a ddoeth J. wynedd J. briodi Eysyllt v3 kynan
 dindaethwy ac [iddvn] J bu . . rrodri mawr &c.
 266 Gr: ap kynan a roes gwmwd arwystli J. iwa ap kariadoc yngwystli igynysgeth
 gida mared m3 gr: a hono oedd vam ho'l ap J. va ac yn arwydd ar hynny esgobeth
 vangor yw kymwd arwystli &c.
 267 *Eddionydd* : p. J. ap Mred : ap J. = Morys / O. / Gr. § &c.
Bledrws ap griffri &c. kais mwy llyfr R. goch o ryri
 268 J. o L. vechen / Edw: o drewen = p. Mathe ap D. ap ho'l v'n ¶ &c.
 p. D. ap Mad ap ho'l v'n o werfvl v3 J. o. L. vylling
 269 *Tall y llyn ymeirionydd* : syr O. ap Gim ap J. tec** &c.
 270 *ILanerch frochwel—Pywys* : D. ap R. ap gvtyn koch &c.
 " " D. ap ho'l ap ybedo ap D. ap ffin &c.
 271 *Aber, Ulechweidd vchaf* : Sieffre gr: brawd Rol: gr: or plas newydd
 272 *Eglwys gorbre sant ymonn* = ben eglwys ynghymwd malltraeth
Aber y pwll : Jemwnt ap Tomas ap W. &c.
IL. bedr y kenin : syr Tomas ap gr: ap J. ap Rob: &c.
 273 *neiniav* (1) Mred: ap J. ap Rob: & (2) Doctor Davis (p. 275).

* kais mwy yn llyfr *Diarhebbion*

† llyfr Jhon trevor.

‡ the maternal ancestors are given at great length.

§ kopi o lyfr Jhon *Saer* Cixvj.

¶ "brechfa 55."

** a hynn a gad i gan syr O. ai law i hyn yn ysgrivenedic

- 274 *Eglwysec* : gwraic R. ap D. ap gŵm &c.
ll. bedr y kenin : J. ap gr : ap ffin ap J. ap llela &c.
- 275 *kaer Rvn* : syr W. ap J. ap ffin ap J. ap edn : &c.
- 276 *ll. bedr yny ff. issa* : katrin wen v3 hww ap T. &c.
 kynan brenhin pywys a fv varw o.k. 854 . . . a hyn a gair yn y *kronigl dryllioc* o *Landegla* [see MS. 177 p. 129]
- 277 *ll. bedr yny ff. issa* : katrin wen v3 hww ap T. &c. [wine]
Bod Silin : p. Rob : ap J. ap mevric = O. / J. wyn / W. a ho'l
- 278 *ll. vair vechan / y ff. vcha* : Ric : ap Rob : ap W.
- 279 & 271 *Gorddinoc, aber yny ff. v.*—Morys ap J. ap rrys ap gŵm &c.
- 280 *ll. sain sior—kinmel* : Jankyn konwy ap Sians k.* &c.
Y vaer dref : Pirs holant ap J. ap D. ap gr : &c.
- 281 *Maelor* : S. evtyn ap J. [bwtler syr T. hangmer] ap Elis &c.
- 282 *ll. dyrnoc* : Siors Salbri ap Rob : S. ap syr T. ap T. hen
ll. vfydd : g. heilin ap tudr = gwenllian v3 gr : ap Mad : &c.
ll. ganhaval : Rob : ap gr : ap ffin ap einon &c.
- 283 plant, wyron &c., J. hen, *aer o konwy*, o sioned stanle
- 289 *Gwikwair* : D. llwyd ap ho'l ap gronwy ap bleddyn &c.
Park yr holt : D. llwyd ap Edw : Morgan &c.
Hendre vorvudd, ll. vair D. h.—Ho'l ap twna ap J. ap D. v'n &c.
llanbedr : J. llwyd ap gr : ap D. ap twna &c.
- 290 p. S. Salbri, siambrlen din bych, = ffwc / Jan / gr : / T. dreiest
Maelor G.—Rob : ap D. ap gr : ap D. ap y badi &c.
- 292 *ll. for ym hen llyn* : Syr Ric : gwine, vicar, ap gr : ap gr : &c.
ll. gynoc : syr Morys niclas, person, ap gr : &c.
- 293 *llanerch banna* : Mastr Rondl hangmer ap syr T.
kroes vsswallt : p. Edw. ap Mred : ap ho'l ap gr : &c.
- 294 *y trallung* : D. ap J. ap pirs ap Hw &c.
Ymwythic a phywys : niclas pyrser ap Ric : p. &c.
Meifod : syr J. y glyn, micar, . . . J. goch ap gr : goch
 gr : *hiraethoc* ap maethe vab mawd y glyn v3 sioned v3 ddeio
 ap J. goch ap gr : goch ap kadowgon ap D. ap Adda ap mevric
 ap kyn : ap pasgen &c.
- 296 plant, wyron etc., J. ap Owain y glyn
- 297 barwa *kefn rvc* a *ll. ael hayarn* : J. ap J. ap ho'l ap gr : † &c.
- 298 *Merched Howel vychan*
- 299 *y Bettws a ll. gum*, Syr D. (person), ap J. ap Tudr llwyd &c.
- 300 *ll. Rayadr y mochnant* : p. T. ap Reinallt ap gr : ap ho'l &c.
Ysbyty : p. D. ap R. ap D. = Rob : / gr : / T. &c.
- 301 *Y trayan* : p. gr : ap D. &c. = Hwva llwyd / Mad ll'd / Tudr llwyd
Dvdldst : J. goch / mad : koch / enion goch = p. gr : ddv ap D. &c.
- 302 „ p. J. ap ho'l v'n = Rob : / Ric : / J. wyn &c.
Ymwythic : J. brvwer ap D. ap sieffre kinast &c.
- 303 *Malltraeth* : J. ap J. ap J. ap [fin] ap D. goch &c.
h. menai, bryn gwallan : W. ap J. ap W. ap folyn &c.
- 304 *Trefdraeth* : syr D., person, ap O. ap R. ap J. dec &c.
- 305 *ll. elian* : syr hww, person, ap R. ap ffin ap Tudr. &c.
ll. vechell : Gŵm ap ffin llwyd ap ffin vychan &c.
 ho'l koetmor ap gr : v'n ap gr : ap D. goch ap llowarch ap Jddon†.
- 306 *h. menai* : Rydd3 ap D. ap J. ap Edn : ap gr : ap ffin ddv &c.
Sir gaer : Robert, deon Bangor, ap rreinallt ap ffin ap gr : &c.
- 307 *Kawellyn* : Ho'l ap ffin ap J. ap gr : ap [fin] &c.
ll. vair vechan : syr W., person, ap D. ap gwi* * ap J. &c.

* kais mwy gan O. ap J. ap R. o ddimeirchion

† gan J. ap D. ap twna o Lan sanffraid.

‡ llyfr J. ap W. ap J. o law J. ap Mad : ap Rys

- 309 *Nan konwy* : p. ho'l gwynedd ap * * koetmor &c. = J. koetmor
 310 mam syr D. trefor o von = anes v3 * * ap J. ap D. &c.
esglysam vuch klawdd : Ed: ap D. ap Edw:
 311 *Penllyn y gingevel* : D. llwyd a Morys = ap J. ap Mad: &c.
 312 D. llwyd ap gr: v'n ap Eng^a ap Tudr &c. 1551.
 313 *k. is aled* : p. Rys Mred: = m^r Robart | Morys gethin &c.
 318 *Bronn gittalgarth, penllyn*: p. mad: hyddgam
Tref benmaen: Morgan ap tegid &c.
Gvern evel: Trahayarn goch ap ithel &c.
 319 Rys llwyd or *gydros* ap gr: ap einion v'n* &c.
 Rob: ap D. alias Robin seri o *benant seri*
 320 p. kadwaladr ap Rob: = Elisse &c. heddiw 1551
 321 *Rhiw waedoc*: p. Elisse ap W. llwyd o sibl v3 syr J. Pilstwn
yfionydd: p. Rob: v'n ap ho'l ap mad: &c.
 322 Ric: ap Rob: ap D. ap Tegin ap Mad: ap Jer: &c.
 323 yn y flwyddyn i bv lv herbert i gwnaeth ho'l saer o benllyn y bont ar ledr eb
 achos ond i ddyvod i eseiwn sir veirionydd yn aber konwy ac iroedd llif yn yr afon
 val na allai vnyed drwodd . . . ac i gwnaeth y bont . . . eb dasg yny byd ond a
 vynuai ddynion da i roi iddo a ffan ddarfŷ honno i mvdodd efi i lan llvgyw ac i
 gwnaeth y bont honno yr vn modd.
 b. kromlech hwva ynglyn lledr a gafas i henw yn yr vn amser ain vod: hwva ap
 kyfnerth pioedd gavel hwva yn dyvod i gysgv iddi
 c. plas Jevan Esgob ll. elwy sydd yn ymyl y gromlech &c.
 324 *Glyn llvgyw a glyn lledr*: ffn a W. = p. Jthel ap D. vicar sgeifiog
 syr T. shaliner ap Roger sialiner
 325 mam llekv llwyd = Nest v3 D. ap Mred: ap D. &c.
 328 p. grono ap J. ap engion = J. / ffn / angharad &c.
 329 p. (1) J. Madryn (2) gr: Madryn
 330 *garth garmon*: Rys ap Robin ap J. ap ho'l goch &c.
 331 *Bryn J. yngarth Garmon*: Gr: ap ffn ap ho'l ap Eign: &c.
 332 syr T. langmer ap Ric: ap gr: ap Jankyn &c.
 gwraic D. chwith ap D. ap gr: ap kariadoc &c.
 333 p. Morys gethin = kadwaladr / Rob: gethin &c.
 p. Edw: Mathe = Edw: / J. / T. / Roger
 334 Ririd bothon, 44 Edw: iii, tad Ph: argl: mwglwic
koed y mynydd, Tegaingl: T. ap Ho: ap Mred: ap ho'l
Bodl widdon: p. T. ap R. ap bened = wmfre &c. 1552
ll. verrys, llys y kil, brynn hwva: ffn ap D. ap ffn ap kyn: &c.
 5 *Arfe J. ap Elis evtn* . . . yn ffenestr yn rriabon
 Syr J., person ll. V'el glyn myvyr, ap syr J. person kerie y
 J. tegin ap Madoc koch ap kyn: ap iddon &c. [drvdion &c.]
 336 *Glyn llifon*: p. W. o gatrinn v3 T. mostyn = W. mortyn / T. /
 Ric: a sian / a thri a fv eirw yn ifenk
Dinbych: Elin v3 S. koetmor o L. elwy o elsbeth v3 J. Salbri o
 henllan a alwai rai *Jhon hent* am i vod yn trigo yno
Dimbech: g. W. ap hww = Elin v3 R. ap W. ap J. &c.
 337 *Eghwys vach*: Hww ap J. ap D. ap twna ap Edn: &c.
 p. D. llwyd ap Mred: ap R. ap gr: ap D. ap krach &c.
 338-9 *Y Drewn a mechain*: Edw: ap Mathe ap D. ap ho'l v'n &c.
 339 *ll. V'el llychantyn*: p. gr: ap Ric:† = T. / Roger / J. / gr: v'n
y plus dv, ll. erch banna: Jan, v3 J. ap . . ffn ll'd, g. Edw: mathe
 340 *Betws garmon*: W. ap ho'l ap Rob: ap Gfm ap T. &c.
 ” ” Gr: vychan ap gr: ap D. ap J. ap Mad: &c.
llyn: J. bodwrda ap J. ap Mred: vychan
 341 *Evionyth, plus Owe[n] Pencoyd yn llan***: p. O. gr: ap Mor: &c.

* ynkweria yr ach vcho. *llyfr kloddaith*

† kais mwy gan vicar llan sanffraid ymechain.

- 341 *Penllyn* : syr J. ap D. ap gr: ap grono ap D. ap ƒ. penaran*
Il. iwllyn : p. R. ap D. ap ƒ. vychan = kadwaladr / Edw: &c.
 342 (Moris Wynn ap S. Wyn . . . ap Rinalt person Ll. armon) &c.
 343 (yr athro gr: person Ll. gedwyn, a gladdwyd yn y gavel dan gareg &c.)
 344 *kyfeilioc* : R. ap R. ap Mred: ap ƒ. vychan &c.
 p. gŵm ap gr: dewras ap mevrice llwyd = W. v'n &c.
 345 Elidir ap R. Sais a ranodd i dir rrwng i dri mab, *Ewtyn* i veilir *Syttyn* i vadoc, *rrwyton* i vathe ac ef ai galwodd *rryc* achos daed y tir i ddwyn yr yd hwnnw . . . yny modd hwnn iwentriodd fo henwe i dri mab yn y rekords ynghastell y llewod = yr hollt &c.
 346 *Syttyn a gwersyllt* : syr Ho'l / D. / morgan &c. = p. Rob ap D. ap gr: ap D. syton ap Mad: ap D. ap morgan ap Mad: ap elidir ap R. sais
 347 *Il. gollen* : syr Hvw ap T. ap D. ap gr: ap D. sytyn
Gwersyllt : J. ap J. ap lewis ap T. ap D. ap gr: &c.
 349 W. eirlont ap syr J. eirlond &c.
 Syr Jhon savaets heddiw ai chwaer arglwyddes syr Ric: bwkle &c.
 350 *Swyddinbych* : ƒ. ap Mad: ap R. ap ithel ap gr: &c.†
 351 W. ap ŷn ap ƒ. ap gr: ap D. ap gr: v'n
 352 *Gressffordd* : Roger ap J. wyn ap Rowling
 353 *Aber gele* : W. ap gr: ap eign ap R. llwyd
 354 sibyl, v3 syr siams basgrffild, g. Watkyn v'n ap T. ap Roger v'n
y krevddyn, sir G. narfon : Gr: llwyd ap R. ap ŷn v'n
 Mad: ap gr: dew ap gr: ap ho'l Penryn &c.
 355 Gr: ap R. ap Gr: ap Mad: kloddaith &c.‡
 356 *kydewain* : Gr: ap D. v'n ap D. ap phylip &c.
Il. llyfni : syr morys, person, ap gr: ap mred: ap D. &c.
 357 Swllt irgie ffyrnic vffernol / vedydd . . .
 mvd marw oergrvd mor wargrwrth
kyfeilioc : Gr: ap ƒ. ap ŷn ap ƒ. moel ap ho'l goch§ &c.
 Sieffre kyffin a briodes ann v3 argl: ystraens o. k. 1467§
 358 *y bettwis, glyn gliwys, tref vaesyg* * * * : Jhon ap gr: llwyd &c.
 361 *Il. gelynnin* : Gr: ap hari ap gr: ap Edn:
 362 *y ddiserth* : Pirs ap W. ap ithel vychan
 p. ƒ. ap Eng: ap gr: o wenhwyvar v3 Eng'n: &c.
 363 *Tref Alvn* : J. ap ŷolyn ap Mad: ap grono vychan¶ &c.
 " " Gr: ap ŷolyn llwyd ap D. ap ƒ. llwyd ap ho: v'n¶ &c.
 p. Elisise ap morys = morys / gr: / Rob: / Rolant &c.
 364 *kloddaith* : Madoc kloddaith ap Mad: v'n ap Mad: ap mabon** &c.
 365 Table of the descendants of *Tudr goch*, & of Mad: Abergele
 366 " " " D. chwith a ho'l = p. Dd.
 367 *Brycheinioc* : ƒ. ap gŵm v'n ap ƒ. ap Gŵm . . . ap Enion sais
 369 *Brwynnllys* : Jankyn Havart ap Tomas H. hir &c.
 371 & 386 *Trallwng* : W. Havart ap T. ap W. H. ap Jankyn Havart hen &c.
 374 T. ap Jankyn ap mad: ap Ric : vawr . . ap ho: brawd Enion sais
 375 *Aberhodnes* : Edw: ap gŵm ap ƒ. ap morgan ap D. gam &c.
 378 " Hopkyn awbre ap Jankyn A. ap morgan A. &c.
 379 *Glyn wysc* : J. ap Roesser . . . ap ho'l gam ap ƒ. chwith &c.
 380 Ho'l ap Morgan or fforest ap R. ap morgan &c.
 380 & 384 Jankyn klement arglwydd *karon*
 381 *Il. vihangel* : Ho'l ap gŵm ap ho'l ap gŵm dew &c.
 384 *Hirfrynn* : Ho'l ap gr: moel ap mred: ap ph:

* [llyfr] ƒ. ap Mad: ap R. gida simwnt

† yn llyfr tudr ap R. ap D. o law ƒ. ap Mad: ap Rys.

‡ llyfr hen gida S[imwnt] v[ychan]

§ gan Ric ap mred: or glasgod mewn . . yndentvr

¶ llyfr Jhon S[aer] elix

** llyfr Elian

- 390 Rob: wynstown ap watkyn W. ap T. ap Jhon &c.
S. ap ph: ap Jhon ap ph: . . . ap nikol ap y deon koch o vorganwe
- 391 Syr Wat' Herbart ap argl: W. jarll Penvro ap syr W. ap T. &c.
Gwent: Morgan ap D. ap Gŵm ap D. ap gŵm &c.
Glan wysc: W. ap J. ap Roesser ap J. ap W. &c.
- 392 *Brodorddyn*: syr Ric: v'n [ap] T. v'n ap Gwatkyn v'n &c.*
Yvionydd: p. nest v3 ƒ. ap Engⁿ o in ap ƒ. krach = Gr.† &c.
- 393 *Evas*: T. ap lewys ap Jhon ap Gŵm ap ho'l &c.
Llan degle, melienydd: ƒ. ap gr: ap Mred: v'n
- 394 *IL. badarn vawr*: Ric: ap R. ap D. llwyd ap D. ap Rydd3 &c.
- 395 *vwech aeron*: Siams lewys ap lewys tomas [ap] D. &c.
- 396 *kefnkoed*: J. ap morys ap D. ap ffin ap D. blaene
Maes banngor: ƒankyn wiliam
- 397 *Aber ystwyth*: Ric: herber ap syr Ric: herber o dre valdwyn
Pictwn: p. Jhon ph: o Elsbeth v3 syr W. gr: = Wiliam / Ric. / Morgan &c.
- 398 *Gwernan a chilgwyn, Aberteyvi*: D. llwyd† ap gr: ap R. ap T. mum D. ll'd = Dyddgŵ chwaer syr R. ap T. ap nicolas
- 399 *IL. Vel gastell gwallter o energlyn*: syr morgan, vicar, ap ho'l ap R. ap Enion ap morgan v'n ap morgan (brawd vnvam ac ifor hael) ap D. o ryd odyw
- 400 *IL. badarn*: John§ ap Morys (ap morgan ap D. ap ffin v'n) &c.
Aberystwyth: Lewys ap W. ap J. vwyaf &c.
" Gr:¶ ap Tomas ap gr: ap D. ap Rydderch ap ƒeuan llwyd ap gr: voel &c.
- 401 *Gwern leri, IL. Vel gener Glyn*: Jhon vychan ap Rydd3 ap Rys or tywyn &c.
- 402 *IL. Vel y krevddyn*: R. gwyn ap ƒ. ap R. goch
- 403 *kyveilioc, IL. wrin, mathafarn*: p. hww ap ƒ. ap D. llwyd &c.
- 404 *Gwrthryniion*: p. R. ap morys goch o marged v3 ƒ. gwyn o lanidlos [ph: &c.
" *Nanmel y vaenor*: p. ho'l ap Enion ap ho'l ap
- 405 *y vaenor*: ƒ. ap D. ap gvto ap ho'l ap enion v * * &c.
- 406, 55, 84. *Ruthyn*: Jhon mvwl ap J. mvl &c.

MS. 177 = Hen. 238. PEDIGREES by *Griffith Hiraethog* and others. Paper; about 6½ × 4 inches; 404 pages, worn at the corners; written between 1544 and 1565; half bound in leather.

The MS. is, mainly, in three different hands: **A** = pp. 7-10, 17-29, 90-2, 148; **B** = pp. 129-36, 165-72, 175-80, 189-205, 208-26, 251-62; **C** = pp. 30-76, 80-4, 85-9, 93-128, 137-47, 149-64, 173-4, 181-8, 205-7, 227-50, 263-404. Hand C is that of Gr: Hiraethog who has added memoranda throughout the MS. and supplied the sources of much of the contents. The following are among the authorities and books he quotes:—

Guttyn Owain: llyfr o law, 41, 265; yn y plas y maesmor, 354; o waith, ynvdlust, 45, 354; medd G. Owain gida Simwnt [vychan], 202.

Sir Tomas ap ƒeuan ap Deikws: yn y llyfr llydan o *Drefor*, 41; llyfr llydan o law, 83; llyfr mawr o law, 293; llyfr Syr T., 99; llyfr katrin ywain o law Syr T. gida Simwnt [vychan], 229, 252, 227, 237; llyfr Jhon ap R. o Risgoe o waith Syr T. ir abad Jhon, 43; & ? llyfr ache abad Llan egwest, 237.

* llaw Morgan elvel

† llyfr J. ap W. ap Jhon o law Hæri hen konwy

‡ Against this name "40d" is written on the margin. There are many such items of various sums entered in the margins. D. llwyd died nos dw kalan 1553

§ "q idem Jhon"

¶ "q idem Gr:."

Ŷeuan ap Hw hae Llwyd : llyfr 7. gida Lewis ap Edwart, 17, 18, 25, 63.
Syr John Powys : quoth Syr J., person Garth Beibo, gida Jhon Llwyd
Rys Goch or yri, llyfr, 157. *Mr Powel*, ysgolaic y kyngor, 85.
John Brwynoc, llyfr, 46 ; medd yr hen llyfr or deav, eiddo J. B., 120.
Archiagon meirionydd, kopi o lyfr, a ysgrivened ynghwrt enlli yn Llyn, 104, 160,
 227, 232.

There are references to the *Books of Syr D.*, 203 ; G., 99 ; 7. ap Mad : ap Rys, 39 ; Jhon ap W. o sgefioc, 44, 211, 246 ; Rrobin achwr, 97, 109, 113 ; Rob : ap D. ap Gr : [ap D. ap y badi o esgles havod y bwch] 287-90 ; syr Rys griffith, 81, 83 ; Jhon Saer, 20, 214-19 ; Tudr ap Rys ap D., 95 ; and to the *Books at—*Bodrychwin, "mae'n dda," 218 ; Bochrwyd (with the vicar), 85 ; Bodeon, 145 ; kloddaith, 173 ; Llan Elian (llyfr hen berson), 244 ; Plas newydd ymon, 206 ; Trefeilir, 354 ; Ystym kegid, 100. There are, also, entries like "medd D. meivod," 29 ; "quoth Bangor," 247 ; and "kais mwy yn 87 dolen o *Lyfr y Diarhebiion*," 100, 183. This *Book of Proverbs* is evidently the one which William Salesbury printed with the title—*Oll Synnwyr pen kembero y gyd*, of which but one copy has survived, and which is now in the possession of Sir John Williams, Bart., M.D., of y Plas, Llanstephan. The original MS. has apparently disappeared, but Pen. MS. 155 seems to be a copy of it.

7 || yn gynwys Edernion a dinmael ac 7eddo dri mab Gruff : a blëddyn a 7er : a gruff a gafas yni Rann hauner Edernion hawys kad-arn (20) *ends* : 7oes a briodes Edw : vychan ap Edwart ap D. ap Edn : gam ap 7er : voel ac ni bv ddim plant vddvn

30 Hw mortimer a ddoeth gida W. bastart &c.

32 *IL gedwyn* : Rob : ap Morys ap 7. ap ho'l &c.

33 *Kydewain* : T. ap R. ap D. llwyd . . . i blant = Mathe goch &c.

35 Kadwgan ap gr : *dunn* ap ph : dorddv &c.

26 *Ilwydiarth* : Kelynin ap Ririd ap kynddel ap 7er : &c.

37 Ho'l vychan ap ho'l ap morys ap 7. gethin ap Mad : kyffin &c. . . . *mam* Ho : V'n = Varfred v3 ho : ap 7. ap 7er : . . . *mam* marfred = *tibod* v3 egn : ap gr : . . . *mam* tibod = *tangwystl* v3 Rydd3 ap 7. llwyd . . . *mam* dangwystl = *Varfred* v3 Gr : gryc ap 7. vychan &c.

yn vdlvst mewn llyfr o waith *gutyn owain* y kevais yr iach yma o h'ol vychan (pp. 37-45).

45 Mad : ap 7. ap gronwy ap Rys &c.

46 *Ilwyn y maen yn s. g. oswallt* : Jhon llwyd ap Ric : ll. ap Rob : &c.

47 *Edeirnion* : Tvdr . Elisse . a Gr : vychan meib gr : ap eign : &c.

49 [*Mostyn*] : Pvmplas m^r tomas ap Ric : ap ho : &c. (1) Pengwern ynanhevdwy &c.

54 *Penllyn* : Gr : trefgoed ap 7. ap Mred : &c.

Tudr trevor ap ynyr ap kadvarch &c.

also p. 45

Mon : Sandde ap kadrod hardd ap gwrydr &c.

55 Sandde / Mabon / Morvch a chadwaladr meib 7arddur &c.

56 *Arglwyddi mon* : (1, ysbrydol) Pen klas kaergybi / archiagon mon / a ffrior penmon (2, bydol) pen mynydd, gronw ap tudr / avddremioc, R. ap tûdr ap grono / Tref gastell, Edn : ap tudr ap gronwy.

Gwytherin : p. Rrys dv ap Rob : = Gronwy / W. / Rob. &c.

57 *Maesron yn dinmel* : Rob : wynn ap Rob : ap gr : &c.

67 *IL dervel* : Ho : ap gr : ap R. ap 7. ap 7. ddv &c.

73 *Brycheinoc* : 7. ap ho : vychan a briodes mawd v3 7. ap R. ap 7. for o elfael ac vddynt i bv vah = syr D. gam ac iddo i bv v3 = gwladys g. Roger vachan a las yn eginkwrt &c.

80 Gwenhwyvar owlri a briodes Gr : ap 7ankyn &c.

81 **Heraldry* : Braint hir : maes asvr kroes 7lwry avr . . . *ends* : Edmwnt stanle maes arian bend asvr &c.

82 syr R. ap syr W. ap syr W. ap W. ap Jhon &c.

- 82 *mameu* syr Tudr, heilyn, gr: ap gŷm, W. vychan, syr W. hynaf,
Ric: dalton, syr Jhon Jvanc &c. &c.
- 85 *merched* Rissart a Tho: hackled
Syr Rissart krofft ap W. K. ap Jhon K. &c.
- 86 *Mowddwy*: Wilkoc mowddwy tad Jhon arg: mowddwy &c.
- 88 *Kydewain*: To: ap Rys ap D. llwyd &c.
Gwevrvul goch verch gynan ap O. gwynedd &c.
- 89 *Kegidva*: Gr: Karon ap J. ap gr: ap J. ap Mad: &c.
Meiscin ymorgannwc: meibion y bach ap gwaithvoed &c.
- 90 *merched* Jevaf ap ŷin ap kyn: evell = yrddylad &c.
- 91 Hova ap Jthel velyn o ial ap ŷin aŷir dorchoc &c.
- 92 *Tegaingl*: Ednowain bendew ap kynon &c.
- 93 *Brynn Evryn*: Hvw kouwy ap Robin ap Gr: goch &c.
- 94 xiv merch Grono llwyd ap y penwyn ai fab Ho'l
- 96 p. W. *koetmor* o elin v3 J. Pilstwn tir mon
Pedigree of Henry viii
- 97 *Hanner*: syr To: o Hanner ap Ric: ap gr: &c.
Maelor: Jhon cowrden ap Rodyl kowrden &c.
- 98 Syr Roger pilstwn ap Roger ap John &c.
ystryd alvn: Reinallt ap gr: ap bleddyn &c.
- 99 *IL. evrgain*: Elis ap Jer: ap ithel ap D. &c.
Maelor: Jhon almor ap J. ap J. almor &c.
- 100 *Hengist Sais* vab wigilis ap wicta ap wden &c.
pirs llwyd ap hvw llwyd ap Jhon llwyd &c.
Elisse ap morys ap Jhon ap madog ap J. &c.
Jemwnt ap Jhon ap R. ap hwlkyn &c.
- 101 *Lamvair ynyffryn k.*—Jhon wyn ap morys ap Rob: &c.
- 102 *Eiddionydd*: p. Jhon ap mred: = morys / O. / gr: / J.
- 103 *Nankonwy*: Mred: ap J. ap Rob: ap Mred: &c.
- 105 *Prys addfed**: mr W. lewys ap hvw ap J. &c.
- 106 *Bodychen, plwy bodwroc**: Jhon ap rrys ap ŷin &c.
*y chwaen, p. trisant**: Jhon ap J. ap Gr: ap ŷin &c.
- 107 *Tref Jer: / p. bodedyrn**: morys ap morys ap gr: &c.
- 108 *Traffwll, p. llechylched**: Rob: ap J. ap ho'l &c.
Bodeon, p. ll. veirian†: O. ap hvw ap O. &c.
- 109 *Tref veilir, p. tref draeth†*: O. ap J. ap R. ap J. &c.
Tref Dd: „ „ †Rolant O. ap meiric &c.
- 110 *y keinwen, bodenlli†*: Hvw ap O. ap J. ap meiric &c.
LLan veirian†: Ric: ap mevrice ap ŷin ap heilin &c.
- 111 *Trefdraeth†*: Owain ap Rob: ap O. ap mevrice &c.
- 112 *Malltraeth*: mastr Ric: meirian person a berffraw†
Talebolion: Gr: ap hvw ap R. ap Edn: ap hwlkyn &c.
Maelor / tegengl: D. pennant ap tvdr ap ithel &c.
- 113 *Tin daethwy, pen mynydd*: Ric: O. ap R. ap O. &c.
- 114 *kastell ylwchwyn, ll. ddyfran*: To: ap ho: ap T. &c.
- 115 *Bod eithcc yn hindaethwy*: O. ap gr: ap ho'l &c.
ymvrdwyn gwyn, Pentraeth: D. llwyd ap O. ap rrys &c.
- 116 *Yrrulas ymhentraeth*: R. ap J. ap Jer: ap gr: ap ho'l &c.
- 117 *Mathafarnwion*: D. llwyd ap Rob: Salbri o lan rwst &c.
- Oed krist 1549 Sir gaer narvon
- 118 *kastellmarch, llyn*: Jhon siryf Syr gaer narfon ap Rob: &c.
- 120 Bleddyn ap maenyrch &c. medd hen llyfr or deav eiddo Jho: brwynoc
J. mew ap J. llan das ap ŷin diriaid &c.
- 121 *Tre aseth, rrosur, k. menai*: Ric: ap D. ap hvw &c.
mwsoglen, ll. genwen: Hvw ap rrys ap ho'l

* kymwd llivon.

† kymwd malltreth

‡ "1560-73" W. W. E. Wynne.

- 122 *Bodowyr, ll. idan* : Rolant ap mred: ap rrys &c.
 124 *Mefyrian* : Rydderch ap D. ap ƒ.
 125 *berw* : Owain ap Edw: ap O . . . ap ho'l holant.
ll. Edwen : Rol: gr: or plas newydd
ll. idan : lewys ap Owain . . . o vodeon
 126 *llys llowarch ap bran, ll. Edwen* : Hvw ap, ** ap ƒ. ap mad: &c.
Mr Deon Bangor Robert ap ƒ. ap eng: ap gr: &c. [553-65]
 127 *Mr doctor davis tomas* ap D. ap Rob . . . ap syr gr: llwyd mar-
 choc o ddin orwoc, "Esgyb ll. elwy 1561"
-
- 129 *Mair verch Joachim* ap ssym ap Josswi &c.
 ssyr rys ap tomas ap gr: ap nickolas &c.
 130 *llwelyn* ap ierwerth drwyndwn twysoc kymrv &c.
 131 *Swydd inbych* : mastr Robert ap Rys ap mred: &c.
 134 *ƒ. ap ho'l vychan* ap kwnws ap Rys &c.
 136 Gr: llwyd / ho: / D. anwyl ac O.=meib ƒ. ap R. ap gr: ll'd
 & 280 p. ƒ. ap To: ap S. konwy=fln / gr: / syr D. / Rys &c.
 137 *O. K. 1544* : p. gr: ap ƒ.* ap y koch* ap ƒ. dv* = D* / Rob:* &c.
 141 *Mastr W.* ap Robert archiagon meirionydd† ap fln ap ƒthel vychan
Penllyn : Morgan ap Jhon ap ƒ. ap R. &c.
 142 p. syr gr: llwyd ap gr: ap Edn: vychan &c.
 143 D. ap R. ap D. ap gfm ap D. ap ƒ. &c.
 144 *koetmor, ll. llechid* : W. koetmor ap pirs vychan &c.
 145 *Mastr rolant* gr: ysgwier ap Rob: gr: &c.
 146 *Mon* : p. ho'l ap fln ap ho'l y farf = R. / gr: / ƒer: &c.
h. yn arfon : niclas ffoxwyst ap Jhon foxys &c.
 147 *Y llechwedd* : Gwenllian v3 fln ap morvydd &c.
Tegaingl : Edwin ap grono ap ewain ap ho: dda &c.
 148 *Penllyn* : p. Mad: ap Ririd vlaidd ap gwrgeuav &c.
 151 *Chwibren, ll. sanan* : Mam kyn: ap bleddyn llwyd &c.
 o.k. pan vv varw ƒ ap ll'n chwith ddvgwyl ystyffant 1435
 o.k. pan vv varw siankyn pigod 1476
 152 *Eglwysec* : Edwart ap R. ap D. ap gwilim &c.
 153 *kynllaith a mochnant* : p. mad: ap ƒer: go3 = ho: a gr: &c.
 154 *Y gyffyllioc, ll. ynys* : Gr: goch ap ƒ. ap D. V'n &c.
 155 *ll. gefni* : W. ap Rolant ap W. bwkle
Y trayan a S. y drewen : D. ap O. ap ƒer: &c.
 156 *S. ddinbych* : p. hedd ap alvnawc = mendr / gwrgi / a gwillionon
 Ric: ap llowarch ap kynddilie &c.
 157 *ll. rwst* : Hvw ap ƒ. ap mred: ap eign &c.
 158 *ll. iollyn, Penllyn* : Morgan ap Jhon ap ƒ. ap R. &c.
ll. ykil : p. D. ap mad: ap ho'l = Rydderch / syr J. p'son ll.
 [ykil &c.
 159 *Y bala* : mam D. ap mred: ap ho'l &c.
Sir g. yn arvon : Hvw ap W. ap ƒ. ap D. bangor &c.
kymytmaen yn llyn : Rolant ap Rob: ap R. &c.
 160 *ll. ystvdwy* : Gr: ap Robert V'n [o nannav] ap ho'l &c.
 161 p. D. llwyd ap D. ap Robin ap gr: goch &c.
 162 *Brynioc yn ll. rwst* : p. fln ap ƒ. ap mad: ap R.
 llyma val i rranwyd tir ll'n ap ƒ.—Rob: llwyd a gavodd brynioc / ƒ Jhon gethin i
 doeth kaer ber llan / ƒ Owain y doeth kilvach ririd / ac yn rrann ƒ. ap ll'n y doeth
 brynu mynydd yn rref arth garmon &c.
-
- 163 *Tegaingl* : p. R. ap kyn: ap Rotpert &c.
 164 *ll'ynogion, D. kwyd* : R. wyn ap gr: ap Mad: Vychan &c.
 165 *Bettws* : D. ap fln ap ƒ. ap fln &c.
 R. ap Janckyn ap fln ap Tomas ap D. gam &c.

* The children of the names asterisked are also given, and Gr: Hiraethog states that the mother of *y koch* was the famous Llewky Llwyd.

† 1524-62.

- 166 *Maelor*: W. ap Mad: ap ffin ap gr: ap bleddyn &c.
Gwickwair is dulas: Jhon ap ffin ap ho'l ap grono &c.
Mon: D. ap f. ap edyn: ap gr: ap ffin ddv &c.
- 167 *Mred*: ddv ap gron: ap *Mred*: ap fer: ap llowz ap pran
 Ho: ap tudr ap gr: ap fer ap llowarch &c.
 f. wyddel ap *Mred*: ddv ap gron: &c.
- 168 *ll. vigel, talebolion*: *Jach 1*, W. ap ffin ap f. ap gr: &c. 2, syr
 W. ap W. vychan ap gwilim &c. 3, W. ap gr: ap Robin &c. 4, O. ap
 Tudr vychan &c.
- 169 *kymwd menai*: *Jach 1*, Rich: ap Ryddz ap D. ap f. . . . 2, O.
 ap fthel ap ho'l . . . 3, Rydderch hael ap Tudwal ap Tutglvd . . . 4,
Mred: ap Tomas ap mred: . . . 5, Ho'l ap R. ap ho: vychan &c.
 Pymaib Hwfa ap kynddelw = fer: / f. / kyfnerth &c.
- 170 *Ednyved* ap ffin ap aron ap Tudr &c.
ll. vigel: W. ap ffin ap f. ap gr: &c.
 Gr: maelor / O. vychan / Elisse / ac O. brogeyntvn = plant madog
 ap mred: &c.
- 171 *ll. vechyll*: *Jach 1*, Rys ap Rob: . . . 2, D. vychan ap D.
 llwyd . . . 3, Rys ap ho: ap R. ap ho: v'n . . . 4, (Jhon O. a syr D. O.
 person pen morva a Dol benmaen p. O. ap S. . . . 5, Rob: ap: gr: v'n &c.
- 172 *Jach 1*, Ho: ap gr: Derwas . . . 2, Ho: ap gr: Trefgoed . . . 3,
 Gr: llwyd (Eglwys vach) &c.
- 173 *Mam* Gr: llwyd ap ho'l goch = anes v3 fthel ap ffin chwith &c.
 kariadoc . grono . a R. = mebion Rikert ap Einion &c.
 Ho'l ap ifor ap gr: ap mad: ap kadrod &c.
- 174 *Rob*: llwyd bwiler *llys tywysoc* mab D. llwyd &c.
Betws: Rob: ap *Mred*: ap ffin ap gr: &c.
- 175 *Meibion kynwyd kynwydion* = kynau gen hir, klydno eiddvn &c.
Jach—1, f. ap eing: ap R. llwyd . . . (176) 2, fthel llwyd ap
 kadwgon ap llowarch vychan . . . 3, p. bled: ap f. = kyn: a hwlkyn
 . . . 4, D. ap gfm ap D. ap f. . . . 5, D. ap kyn: ap grono . . . 6, Rys
 ap *Mred*: ap ffin vychan
- 177 *Jach maelor ssaesnec: 1*, Rondyl domoc ap T. domoc . . . 2,
 ffylip ap Mad: ap f. . . . 3, Ho'l ap morgan . . . 4, Rondyl brochdwn
 ap Rondyl B. . . . 5, J. a T. meib Edw: ap ho'l ap morgan
- 178 *Maelor gynraec*: Hvw, hari, W., a Jhonn = p. O. evtnv ap W. &c.
Sgeivioc: Ric: ap syr Jhon ap T. ap D. ap fthel &c. Gr: Hir:
- 179 Jhonn / W. / Edw: / a Roessier = p. Gr: Evtvn ap D. &c.
 syr Jhon *bicar gressffordd* ap Grvff: ap *Mred*: &c.
 Jhon pilston tir mon / syr Jhon p. hir / Ric: p. / mastr hvw p. / a
 lawnsod p. = meib J. pilston ap J. ap Mad: ap Rob: ap Ric:
 ap syr Roessier
 obitus kanan brenhin powys oedd 854 = viij^e liiij / hynn a gair yn yr hen
 gronic o lann degla [see Pen. 176 l. 276]. Gr: Hir:
- 181 || *The wives and descendants of* Jhuan llwyd ap Gr: ap gro: &c.
- 185 *ll. vair vechan*: Ric: ap Rob: ap W. ap *Mred*: ap R. ap f. ll'd &c.
- 187 *Maenol vangor, Treborth*: Morys ap Rob: ap Mad: v'n &c.
- 189 D. ap Edw: ap ho'l ap ffin ap adda &c.
llechwedd vcha: merched f. llwyd ap gr: ap grono &c. see p. 181
- 190 Jhon ap Ric: trygarn o lyn ap kyn: ap bleddyn ap f. ap kyn:
 vychan ap ithel llwyd y sydd yn llyn
Trecengl: Tomas ap ho'l ap ffin vychan
- 191 *llyma ddechrau dosbarth arva* megis i darparwyd yn yr
 oes gyntaf or byd vod henwau ar ddynion val y gellid wrth hynny
 adnabod pawb / velly yn yr oesoedd eraill gwedi diliw . . . mi
 amkenais *drossi o ladin a ffrangec* yn iaith gymraec gyfran o waith
 ymravaelion awdrwyd hon (192) . . . nota geiriav
barthlo mews yn y *llyvr* awnaeth o *baentiad* arva . . . lliw assur

. . yn dechre o wyn an dirywio mewn dv ac a ellir i wnevtivr or ddav i liw hyn drwy gyvansoddiad messvrol heb*||

198 Rob: salbri ap pirs S. ap J. S. ap T. S. ap hari S. ap W. S. Mam† hari S:=(marhed) v3 (syr J.) y deon bychan o degaingl &c.

199 Jthel a Rys meib J. vychan ap J a* athant J gastell y *Drewen* ddwv gwener gwyl gadwaladr y xijved dydd or gayaf ac a vwant yno hyd dife kyn awst o. k. 1457

201 *kwm tinmael*: Gr: ap O. ap bleddyn ap O. brogevntyn &c.

204 *Bonedd Twyssogion hymrv*: Hn ap Gr: ap Hn ap Jfer: drwyndwn

. . . Rodri mawr ap mervyn vrych . . . Edwart o Winssor &c.

208 *Ypwm brenhinllwyth* ar *xv llwyth*

209 *Ypump kostowglwyth* ar *Tair ber Jach*

210 iii *goded ar vonedd*: y byrasgwrn Tygwared ap kynwric a moel y voxach *Tri lle raeth twysogaeth wynedd J verch*: Ystrawaul &c.

Hysbysrwydd am wehelyth holl gymrv

211 *Deheubarth*: R. ap gr: ap Rys ap tewdwr ap einion &c.
Jorueirthiawn gwrthryniwn: kadwallon ap Madawc &c.

212 *Powys*: Gr: maelor / Owain / Elisse = p. Mad: ap Mred &c.
Nanav arwystli: Ho'l ap Jevaff ap O. ap trahayarn &c.

214 *Nanav*: p. Mred: ap bleddyn = Mad: a gr: a ho'l &c.

215 *Morganwc*: Morgant ap kariadoc ap Jestin &c.

216 *Gwent*: Morgant ap ho'l ap Jfer: ap O. &c.

Dyved: Owain ap Elen v3 llowareh ap heueid &c.

218 *hegidva*: Gwyn ap Gruff: ap beli ap Sele . . . ap kadelllic.

Penllyn: Meiriawn ap llenvodden ap Roed ap Donet &c.

Meirionydd: kynan ap brochvael ap Edynyved &c.

219 *Arddwy*: Bleiddüt ap kariadawc ap Jvianall &c.

Ros: Howel varyth vehinawc ap kariadoc &c.

Ryvonioe: Enor ap morvdd ap aedan &c.

220 *Dogveiling*: Dogvael ap dogveiling ap kvnedda wledic &c.

Marchvdd: Edynyved vychan ap kyn: ap Jfer: &c.

223 Hari ap hari ap Jemwnt ap O. ap Mred: &c.

Owain Glyn dwr ap Gr: or Rvddallt &c.

224 Huw Gwyn ap Edynyved ap Gr: &c.

J. ap D. ap J. ap y giwn llwyd ap Madoc &c.

syr W. ap wiliam ap W. ap gim &c.

225 *Jach* Rob: ap Mred: ap Tüdv . . . 2, syr Gr: ap eingion. . . .
3, J. ap Madoc . . . 4, D. chwith ap D. ap Gr: . . . 5, J. ap Rob:
ap Mred: . . . 6, *llwyd kollweyn ap kellan*: / Rydd; ap Rys . . . 7,
Tomas ap Jhon Madryn ap Mred: &c.

227 *Penrryn*: syr R. gr: ap syr W. gr: ap syr W. gr: ap W.
siambrlen hen ap gwilim ap gr:

D. ap tomas ap ho'l ap Mred: ap ho'l vychan &c.

229 kyn: ap Mred: ddv ap J. wyddel ap Mred: ddv &c.

230 Merched Ho: ap Jfer: vychan o *lyn lliwon* = llekv &c.

231 *Glyn lliwon*: p. hwlkyn llwyd = Mred: / angharad &c.

232 *llyn*: D. llwyd vychan ap ho'l ap Hn &c.

Mellteyrn: Rob: ap Rys ap ho: ap J. vychan &c.

kefn ll. vair: Ric: ap D. ap Hn ap kyn: &c.

233 p. Mred: llwyd ap J. ap O. o gatrín v3 hww konwy &c.

234 (*Hafod y mairdd, Hiraethoc*:) Rob: Wyn ap J. ap D. &c.

238 *Abertanad*: p. D. llwyd ap gr: ap J. llwyd = Jhon &c.

Jhon ap ho'l vychan ap ho'l ap gr: ap Jankyn &c.

240 *Meifod*: p. J. ap O. ap J. tec = J. a D. llwyd . &c.

* Left unfinished. See Mostyn MS. 113 p. 19, and Pen: MS. 127 &c.

† The mothers of the above *Salbris* are all given.

- 241 *Penmachno* : p. Ho'l ap D. ap (ho'l koetmor) = J. / R. / D. &c.
 244 *IL. drillo yn rros / y graian llyn* : Morys ap hww ap W. &c.
mon : hww lewys hen ap ffn ap yrddylad &c.
 245 Syr Ric: bwkle ap syr Ric: B. ap Rolant
 246 Rob: grae kwnstab rrvthvn kefnder Edm: G. Argl: R.
Derwen D. llwyd : f. llwyd ap R. &c.
 Grono sais ap Rys ap gr: dwnn ap Mred: ap Edn: bendew .
Pentraeth yn hin daethwy : p. J. ap grono = tudr / W. / T. / D. / hww
 247 *hynlleth a Swydd groes Oswallt* : p. Mred: ap ho'l = Richard /
 syr geffre / f. llwyd
y plas, fal : f. ap ffn = fankyn / Gr: / a thudr o vodidris
 248 *IL. gedwynn* : f. goch, alias *Y pokynn*, ap ho'l maelor
 249 *siebsaid, llvdain* : Hopkyn powel ap T. ap hopkyn ap ho'l &c.
 250 mam Mad: ap Mred: ap bleddyn ap kynvyn = hwnydd &c.
 syr Raff mortimer ap syr Roger M. hen &c.
 251 Sioned (gwraig syr T. Salbri) v3 W. *vychan* ap gfm ap
 Gr: ap heilin &c.
 253 Marged (g. Hari ap f. hen o Salbri) v3 Gr: ap R. ap Mad:
 kloddiath
 254 Mam D. ap f. ap Ho'l = morvydd v3 D. *vychan* &c.
 255 Gwenhwyvar (g. Ro: ap T. hen o Salbri) v3 Rys ap Ein: v'n &c.
 256 Nest (g. D. llwyd ap y penwyn, p. 279) v3 Rob: ap gr: &c.
 257 Hww o konwy (gwr Elsbeth o salsbri) ap Robin ap Gr: &c.
 258 ssioned v3 T. hen o salbri a briododd (1) J. ap J. aer o konwy
 (2) siankyn ap Elisse ap Gruff: ap Einion &c.
 259 *Ydeirnion* : Gr: ap D. ap R. ap f. ap ffn &c.
 260 *Jach Mair vorwyn*, brvtvs, Jacob, Edw: iv &c.
 262-7 and 269 [*Bonedd y Saint**] . Dewi ap sant ap kyredic . .
 Dogvael ap Jthel ap kedie . . . karanawe ap korvn . . . ends.
 dona ynghrosgoed ymon ap selyf . . . kadell ap pasgen ap brvtus ap
 rrvdd * * | vedel frych. kollen ap gwnnoc ap koledoc ap [kwrda]
 ap karadoc freichfras mam gollen &c.
 268 Alis v3 Edw: ap bel ap Edn: ap f. ddv o ymyl pwl gwepa
Mwsoglen : p. Hww ap R. ap ho'l = R. wyn / annes &c.
 270 Mad: ap gr: maelor o *roes dref* dan ardreth ynddi yn ddi dreth
 kyllch na gwassanaeth on talv viiiij^{li} xli^d vjs viii^d . 1224 .
 p. Rolant gr: o (1) gatrln llwyd (2) anes v3 vorys ap J. &c.
 271 *IL. armon mynydd mawr* : D. llwyd ap W. ap mathe &c.
 273 *Croes osswallt* : Rissiart Blodwel ap J. ap f. bach ap f. &c.
llwyn y maen : J. a Ric: = meib Mred: ap W. ap gr: &c.
 274 *kymer glan alwen, IL. gar* : Hww ap W. ap gr: &c.
 275 Robert fletsier (ap Roger ap Rob: &c.) sirif sir ddinbych
 heddiw 1560
 276 *y kyndy IL. armon mynydd mawr, a moel win dec IL. verrys* :
 T. ap morys ap R.
 277 *Ystryd alvn* : p. ho'l ap Jthel wyn 1542-61
 279 *A. gele* : p. W. ap grono ap ffn = J. / Hww / Gr: / syr Reinall a T.
 280 " *Hendre gyda* : Mred: ap Rob: ap f. ap engn &c.
 281 *Betws wyrion gwgon* : D. ap ffn ap f. ap ffn &c.
 282 *Trofarch* : D. ap R. ap Jankyn ap ffn &c.
kastell newydd ar wysc, Gwenllwoc : Morgan Johns ap M. &c.
Tref alvn : p. ssion trefor o ann . . Brochdyn = J. / Rondl &c.
 283 *Nanklyn gynon* : ffn bodkroes ap Gr: ap kyn: ddv &c.
 285 Morys Jwnk ap Jankyn vachan ap Morgan &c.
 J. ap mad: ap f. ap mad: ddv ap *Jolo goch* ap f. ap Einon &c.
Yr Hob : p. Jhon trevor = Rob: / Hww / Edw: / Elis &c.

* Two leaves have been cut out between page 262 and page 263.

- 287 *Dyfryn kllwyd* : Edw: ap J. ap Gr: ap J. &c.
Maelor : p. ffn sais ap madoe ap engion = Jer: / J. / Jthel goch &c.
- 289 *kynlleth* : ffn ap morys ap ho'l ap ffn &c.
gressfordd : Lewys ap Rob: ap D. ap gr: ap D. sytyn &c.
esgles kavod y bwch : Rob: ap D. ap gr: ap D. ap y badi &c.
yn llyfr Robert ap D. ap gr: i had y ddwy ddolen hynn = pp. 287-90
- 290 *Hiraethoc* : engion lydan ap deikws ap kyn: &c.
 p. syr hww ap Rob: person llaufor = Tomas &c.
Penmaen : Gr: ap J. ap D. ap engion &c.
- 291-8 *IL. vfydd* : p. Lewys ap Tudr ap J. = J. gwyn (p. 298) hww,
 Tudr &c. *kopi yw hwn air yngair o lyfr a wnaeth*
Robert ap J. ap ho'l alias Robin achwr . 1557 .
- 299 *Nanklyn gynon* : J. ap R. ap Gr: ap Edw:
- 301 *Tre r tybrith, IL. rust* : D. ap ffn ap ho'l ap gr: ap J. ll'd
- 302 *branes* : Rob: ap rreualt ap gr: ap R.
Meifod : p. D. llwyd ap J. ap O. ap J. tec = J. / D. llwyd &c.
- 303 *Garth garmon gam rryd Lanvair* : p. O. ap R. wyn ap
 Rob: salbri = J. &c.
Hafod y dref, tir yr abad : p. Gr: ap Edw: ap Hww = sion &c.
IL. gwm, dinmel : Morys ap J. ap Mred: ap tudur &c.
- 304 *” ” Rys wyn ap Mred ap Tudr ap J. llwyd &c.*
y ddwyfan : D. ap J. ap D. ap tudr ap O. &c.
maesmor ynnimel : merched Gr. ap Rys ap D. ap ho'l &c.
- 305 *IL. vair yn yffryn kllwyd* : J. ap Mred: ap J. llwyd
- 307 *keric ydrvdion* : Jhon ap Rob: ap J. ap engion llwyd &c.
- 308 *Pennyberth ynkhwy pedroc* : brawd hyna D. llwyd ap T. ap J.
 ap Tomas &c.
 merched Jthel ddv o lfn = g. ho'l koetmor &c.
keidio yn llyn : p. D. llwyd vychan = katrin g. Rob: o gastell
 march . 1558 .
- 309 *Tre lechryd, IL. vfydd* : p. J. ap Tudr ap J. = hww a sian . 1557.
IL. ganhaval : Rob: ap gr: ap ffn ap Enion
- 310 *Pant glas Dyff: k.*—Ric: ap hww ap Jhon ap ffn &c.
kastell ynghaer Enion : syr To: lewys ap ffn &c.
- 311 *IL. rrayadr, haerserwyd* : J. llwyd ap R. ap ffn ap D. &c.
Bryn llverth : To: ap D. ap J. ap D. &c.
- 312 *Nantglyn* : p. J. ap J. ap R. ap ffn bodkros
 D. ap J. ap ffn ap Mad: ap D. gethin &c.
- 313 D. ap mad: ap ho'l ap gr: &c.
- 314 *Bodrychwin* : p. gr: ap Mad: ap Edn: = Ric. / Rob: &c.
- 315 *Garth ewin* : p. R. ap Mad: ap Edn: = D. / Rob: &c.
 D. ap gr: ap D. vychan ap ffn &c.
- 317 *” ” Gwikwair* : p. Edn: ap R. llwyd = To: / J. &c.
- 318 *Bodowryd* : p. hww ap D. ap R. ap ffn ap gr: &c.
- 319 *k. lliwon } arianell llechryd* : Ric: ap W. ap ffn ap gfm &c.
- 320 p. Mr W. llwyd o marged pilstwn . 1558 .
Bodychen : p. J. ap R. ap ffn ap hwlkyn &c.
- 321 *Bryn ysguborie* : O. anwyl ap Edw: ap gr: &c.
tro koed yrrygyn : Rob: ap D. ap gr: ap D. &c.
ffridd bryssor bryn kelynoc : Hww ap O. ap W.
- 322 *plas yn IL. dekwyn* : Jankyn ap R. a briodes v3 J. krach &c.
- 323 *Gydros* : R. llwyd ap gr: Eign: vychan &c.
- 324 *kroes osswallt* : Mad: ap ho'l ap gr: ap J. v'n &c.
- 325 *tre beniarth, powys* : J. dymor ap To: ap J. ap gr: goch
IL. gollen : Edw: ap Adda ap Jankyn ap D. ap kwnws &c.
- 326 *ILyn* : Mad: v'n ap ffn v'n ap gr: ap J. ll'd o ddinorwec
- 327 *Aberth* : Abram ymnydd ebryw . . .
 dial golled dolgelle

- 329 p. D. ap ho'l koetmor o levkv v3 gr: goch &c.
 p. Rob ap Mred: o vyfanwy v3 D. ap ho'l k. &c.
- 330 *Meiriadoc*: J. ap Mred: ap J. ap R. llwyd
- 331 *Dolgelte*: Tudr vychan ap gr: . . . ap gr: Derwas
 p. morgan ap Jangyn ap J. = syr Rob: person *IL*. aber &c.
- 333 J. ap R. ap (D. ap heilin vy)chan . . . ap Tr vongam &c.
Rydgav: J. ap R. ap ho'l ap Edn: ap kwna dv &c.
- 334 * * * D. J. ap * * * ap ffn . . . ap Rob: *alias* Hob y dili &c.
Tref brys: ap ffn ap J. ap . . . grono sais &c.
IL. sanan: p. Mred: ap grono = Rob: / W. &c.
- 335-6 Fragmentary
- 337 Lewis ap Thomas ap John &c.
- 338 Rys ap J. ap Ricart ap Mred: gam
- 340* Rys ap Rikart ap Rydderch &c.
- 342*, 344, 348, Elidir, trahayarn a ffn meis kadifor dyfed
 p. gwion sais ap heilin = gwyon' benarw a madog
- 343 *Treflech*: D. ap goff ap Rys ap ffn vychan &c.
 Gwraic Gr: ap R. *gwinionydd* oedd v3 Rob: ap J. ap einon ap D.
 ap mevríc kam o *ystyrhwy* ar *trayane*
- 346, 352 *Tregaron*: Siefre velyn mab klement baker a ddaliodd
 syr Gr: llwyd o wynedd ac ai delifrodd ir brenhin . . . ef a gavas
 benardd a gene r glyn . . . wedi hynny hwy a briodasson wragedd
 boneddigion oi bron &c.
- 348 *Cayo*: Gr: vychan a ho'l gam = p. D. ap mevríc koch &c.
- 349 *Gwinionydd*: Tho: v'n, / *rrydodyn*: Morgan v'n /
Bvellt: moran Dew
- 350 syr Rob: of acton oedd nai vab chwaer i syr Rob: o fal
 Mred: ap To: ap ffn ap Owen &c.
- 351 R. ap ph: ap D. ap R. ap einon vychan &c.
- 352 R. llwyd ap R. ap Ricert ap ffn ap R. chwith &c.
 kadwgon vantach [o *L. ddewi frefi*, p. 346] ap gr: ap Mred: ap
 Einon &c.
- 353 kwna ap Jthel ap kyn: taid Jhon &c.
- 354 mam elisse ap Jer: ap O. brogvntyn = efa v3 mad: ap
 Gwenwynwyn†
 g. y giwn llwyd am mad: or hendwr = m3 syr gr: ll'd†
- 355 *Table of the descendants of* kyn: ap ruwallo
- 356 *ffionydd*: Ric: ap O. ap J. ap O.
- 364 Hw ap ho'l ap Rys ap J. &c.
- 365§ *ystryd Alvn*—a list of "*vchelwyr trevddyn*": D. ap J. ap ffn /
 To: ap D. ap Rob: llwyd / T. ap D. ap bleddyn / &c. &c.
- 367 *Nerthwys*: J. ap D. llwyd / J. ap gr: ap ho'l / &c. / &c.
- 368 *Parthre hobin*: D. llwyd ap Edw: ap D. ap R.
arddvn went: R. ap gr: ap J. ap deikws / &c. / &c.
- 369 *tre r arddvnwent*: W. ap J. ap gr: &c.
Hendre biffu: J. ap gr: ap nicolas ap J. &c.
Gwern affyllt: J. ap ho'l ap D. ap R. &c.
- 370 *Gwissane*: D. ap J. ap gr: llwyd / . . . Jthel ap ffn ap gr:
 ap badi / &c.
- 371 *llwyn egryn*: J. ap Jthel ap gr: ap belyn / &c.
y—argoad: J. ap hari ap ho'l ap y dai / &c.

* The greater part of pages 337-47 seem to be in continued form, but the order is difficult to follow. The entries end thus: *Gwira llyfr yn llan arthne gida D. ap Jhon ap hari* &c.

† mal llaw gvtyn yowan yny plas ym aessor
 ‡ medd llyfr o drefeilir . medd kyfarwyddyd or deirnon nid oedd i Dd. ap y giwn vn mab ond tair mæch . *Kais wir*.

§ Pages 365-71 contain lists of persons dwelling apparently in the same neighbourhood.

- 372 *kroes esgob* : W. ap J. ap gr: ap D.
Her seth : Edw: llwyd ap Rob: ap Edw: llwyd
Mynyl : Rob: ap R. ap Wiliam
koed y llai : Jthel wyn ap J. ap Jthel / &c. / &c.
 373* *tre r beirdd* : Edw: llwyd ap W.
tre wydd grvc : Edw: ap R. ap D. ap Jankyn / &c.
 365-7 The beginning of an Index.
 381-404 Index of proper names A—M. Imperfect.

MS. 178 in two parts.

Part I† = Hen. MS. 376‡. PEDIGREES etc. [Paper; about 6 × 4 inches; 70 pages, of which 1-10 are slightly imperfect; mostly (pp. 1-6, 10-18, 25, 31-70) in the autograph of Gr: Hiraethoc, and written *circa* 1545 (p. 14) with later additions by him; half-bound.

Part II = Hen. MS. 385. MISCELLANEA including a year's revenue from *Cwrs Clera*. Paper; 5½ × 3½ inches; 88 pages of which many are blank and a few injured; in the autographs of Rhys kain (pp. 1-11, 13-14, 36-40, 51, 54-65, 76-7, 80-6)—*yleni 1613* (p. 81), of his son Sion kain, and others: bound with PART I.

- 1 || Mab oedd Siarllys grosswc ir trydydd Lewys bren: ffrainc &c.
- 2 *Aber tawy* : Syr Siors herbert marchoc ap Ric: ap syr W. Jarll Penfro
- 3 *Tref esgob* : Lewys gwynn kwnstabl ap Jankyn ap Hn &c.
kydweli : D. vychan ap ho'l ap Jankyn vychan &c.
- 4 *Brycheinioc* : Ph: ap J. ap glm ap D. ap syr Watgyn llwyd &c.
- 5 syr Sion gr: ap syr T. ap syr R. Jefank &c.
Tegaingl : D. ap lewys ap mad: ap Hn vychan &c.
- 6 *ystryd alvn* : Jhon wyn ap Rob: ap J. ap gr: &c.
- 7 *Abertanad* : J. tanad ap J. llwyd vychan ap D. llwyd ap gr: &c.
Mred: ap T. ap Mred: ap kynan ap Mred: ddü &c.
tir mon : Jhon ap R. ap gr: gronw &c.
- 8 *S. y wavn* : W. ap Reinallt ap D. ap gr: ap Mred: &c.
- 9 Edyn: gam ap Jer: voel ap Jer: vychan ap yr hen Jer: &c.
- 10 *Morganwc* : kariadoc ap Jestyngyn ap gwrigan &c.
Talgarth : Syr W. v'n ap Watgyn v'n ap Roesser v'n &c.
- 12 & 15 Syr D. gam ap Hn ap ho'l v'n ap ho'l ap Einion Sais &c.
- 13 *Porth aml yn halgarth* : p. Roesser v'n = watgyn / J. / Harri / Rob. / T &c.
- 16 *Sain nikolas ymorgannwc* : Roesser ap T. ap Roes: ap T. ap syr Roesser vychan &c.
- 17 *Aberhodni* : W. gams ap Hn v'n ap morgan ap syr D. gam &c.
- 19 [*Bonedd y Seint*] || kynvelyn ap bleiddvdd ap Meiriawn &c.
 This leaf should follow p. 262 of Pen. MS. 177
- 20 *plant Brychann brycheiniawc ar lle Maent yn Gorwedd yn saint* : Rain . . yn swydd Linkol / Glewyn . . a orysgynawdd ddyheubarth Gwladys . . a vv wraic J wynlli ap Gliwys &c.
- 25 *Jach* : Elian sant, Marchell, Dyfnoc, Tutglud . . Garmon.
- 26 „ sioned v3 S. ap Edyn: ap gr: &c., g. J. ap T. o g. osswallt

* Pages 372 and 373 contain lists of persons dwelling apparently in the same neighbourhood.

† This is evidently part of Pen: MS. 177—witness the old pagination, and the same hands occur in both MSS.

‡ Altered from 372. Originally numbered 7.

- 30 *ƒach* : Edw: llwyd o *ƒal* ap Lewis ll. ap D. llwyd &c.
 b. „ Siors Mathev ap s^r W., marchoc yr brenhin, ap Tomas . .
ƒvor hael.
- 31 & 56 mils Mathav ap krystor M. ap rrinbrwnn M. &c.
 32 Syrr Jhon grant mikar i ll. vleiddan ar bont vaen mab Rob: G.
 33 Rys ap gr: ap R. ap tewdwr &c.
 33, 50 g. D. mathe hen = Gwenllian v3 D. ap gfm ap ƒankin &c.
 33 p. Paen twr bervil, argl: *y hoety*, = syr Simwnt / syr Silbart &c.
 34 argl: *y hoety heddiw* [c. 1550] : Rob: ap Syr T. ap morgan gam
 35 syr Rys ap tomas, marchoc, argl: *a barwn kaeryw*, ac arg: ll.
sadwrn, Cegyrrwavn, Cil ssaen, emlyn, cil henin, aber aeronn, ll. Rys-
dryd, cloegin, ll. gybi, arg: gwibli a ll. dimwr yn hir gwyr ap gr:
 ap niklas &c.
- 40 Hari morgan kynhonwr o lan da, siaplen ir brenhin, kynhonwr
 saint Awstin ymrysto, person y dre newydd ynotes a Gelligaer, ap T. ap
 syr John marchog &c.
- 41 *Lewys morganwc* penkerdd ac athro kelvyddyd kerdd davawd
 drwy holl gymrv yr *hunn a Elwir tñn* ap Rissiat morganwg prydydd
 a phenkerdd ap Rys brydydd penkerdd o gelvyddyd kerdd davawd ap
 ƒ. ap ho'l ap R: vychan ap R. voel ap *Rys goch ap Rikert* ap einion ap
 gollwyn ap ednowan &c.
- 42 Gwilim tew prydyd a phenkerdd ap Rys brydydd ap ƒ. ap ho'l &c.
 llowarch go3 ap ƒer: ap kynan ap llowarch holbwrech &c.
- 43 & 64 *ll. triddid*: Jhonn based ap T. B. ap Siankyn B., arg: y
 bewper a markroes anantrid &c.
- 44 Siams tomas ap Siankyn ap Sion ap ƒeuan &c.
 45 *ll. sanwyr*: Jhon gwyn ap J. G. ap ƒankyn &c.
- 46 *aer plas y ras ymorganwc*: J. karn ap Rissiat karn ap ho'l karn
 ap J. k. ap ho: k. hen o drenergarn o went
- 48 *Ysger lochw*: Rissiat lochw ap watgin lochw &c.
 49 *yrdavr*: ƒhoned v3 Domas ap ph: ap adam v'n &c.
 50 & 70 p. syr Edwart stradling = T. / Rob: / Edw. / J. &c.
 51 *Nankonwy*: Nefydd hardd ap kariadoc ap gwrydr
tegaingl: kyn: sais bynaf ap gronwy or dref rydd ap Mred:
 kyn: sais ifanc ap ithel v'n ap ithel llwyd &c.
 syr ho'l *y wvyall* ap gr: ap ho'l ap Mred: &c.
 syr ho'l *y pedole* ap gr: ap Mred: ap ƒer: &c.
- 52 *Penychen, yfionydd*: T. ap tñn ap hwlkyn ap ho'l &c.
vuch gurfu: Ric: ap ynyr ap Mad ap Rys ap kadwgan &c.
- 54 *kastell gwis*: syr J. wgan ap syr J. wgan &c.
 55 *Pictwn*: Mastr Jhon Ph: ap syr T. ap ph: ap Mred: &c.
 56 *Pen llin, morganwc*: m. kristor Twrbil ap ƒankyn twrbil &c.
 58 *hae ho'l*: D. llwyd ap ƒankyn ap Ric: ap Mad: &c.
J. llwyd o rwytyn ap D. ap tñn &c.
 hlvw ap Ric: trygarn ap kyn: ap bleddyn &c.
 syr Morys ap tñn ap gr: ap ƒ. vychan &c.
- 59 * * * *ymhowys*: p. D. llwyd ap * * syr gr: v'n = Wnffre /
 Roger / Edw: &c.
y trallwn: Robert llwyd ap D. ll'd ap D. ll'd v'n &c.
- 60 *Rriabon*: Ric: ap Rob: ap D. ap tegin &c.
 61 *Rhandir ƒhel ap Evnydd*: Gressffordd, Trefulvn, lleproc vawr &c.
 2, *heilin ap Evnydd*: ll. aelhayarn, llygadoc, garthiaen, Saeth marchoc
 Ric: hwtwn ap Rob: hwtwn ap Jhon hwtwn &c.
- 62 *Brycheinioc*: Jhon ap morgan ap ƒ. ap morgan ap syr D. gam &c.
Salsbri: Jhon ap ho'l ap J. ap ho'l ap gfm ap T. ap gr: ap O.
 gethin &c.

- 63 *Tegaingl*: Ric: bithel o wardrop y brenhin mab J Robert ap Jthel Resyfwr o manaw &c.
- 64 *IL. vair Dolhayarn*: Grono gethin ap cyn: ap Jer: &c.
IL. karfan: Ith vath ap D. ap gr: goch . . . ap ho'l sais &c.
- 65 *Tegaingl*: Jhon gr: ap pirs ap gr: ap D. ap ithel v'n &c.
y krevddyn yn rros: p. D. ap Robin ap D. ap gwrgene v'n &c.
- 66 [*Mostyn*]: W. ap T. mwgston ap W. ap T. ap W. ap Roger ap hoessin mwgstwn
- 67 *kynneddve medd-dod*: yn gyntaf y dilea y [cof y] gwasgara y Synwyr yddysgevlvssa y meddwl &c.
- 68 Elen v3 evdaf ap karadawe ap bran ap llyr &c.
- 69 Vn post prif wedi y kyntaf or lloer enidydd heb pechawd marwol, arch Jth arglwydd ddwv a vynych a thi ai keffy &c.

PART II.

- 1 Glynn koedoc serchoc da i sail &c. *Rys kain*
- b. 1574 . . Pann grynnodd . . . arr dro byrr daiar y byd
- c. 1587 Dec . . . melied wreksam . . . wedi dav fork doedaf wir
- 2 Oedran a diwedda iengkidid / angav . . . oedran / amsser &c.
- b. Heddwch a faka kyfoeth / kyfoeth a faka Ryfel &c.
- c. *xii peth y mae krist yn enwedig yn i melldigo ar y ddaiar*:
 Dyn Jevank heb ddyse . . . gwlad heb gyfraith.
- 3 Nerth ki yn i ddant nerth gwaic yn i thafod.
- 4 O hir weddwod i gywilydd o hir chwant i gollod
- 5 *Notes*: Mae awdl i watkyn vychan o dalgarth yn y kwer lle mae kerdd Roesser sais o law gruff: hiraethoc i gyd &c.
- 6 merched D. ap ho'l vachan ap ho'l ap Jeva &c.
- 7-11 Extracts from the New Testament in Welsh.
- 14 Morgan ap Caradoc ap Jestin a Vorganwc / gr: ap Jfor ap meyrice o bringhenydd / a Sytsyllt ap Dyfnwal o went vchaf—y tri hyn a briodasan dair chwiorydd ir argl: Rys *Doctor Powel 236*
- 15 *Of Armouries*: Gwidhomes ensignes & marks of Armourie be of necessitie to be taken in hand for that they ar deffensive &c.
- Several pages are devoted to the Basset family "that com with the conq:"
- 23 *Notes by Sion kain*: Ar ddydd sadwrn y borav y 5 o fedd 1635 yr ymadewais i a Sion Wiliam ap Lewys gwedi iddo gneifio om defaid (a rhannv r gwlan rhyngon) y dewparth i mi ar trydydd iddo yntav. Ef a gneifiodd o rai gyrfed. x . . . o hespinod. xii . . . vn hwrdd a adwyd heb i gneifio. Saith mamoc . . . hefyd . . . wrth isgor ef i hvn ar brenn wedi i rannv rhyngom, y naill gydag ef, ar llall gyda minnav mi a adewais gydag ef o gwbl ddevgain onid vn
- 25 Dydd mercher 29 Mai 1639 wrth gneifio ddiwaethaf i gadewais gyda Sion Wiliam 24 o ddefaid a 6 o wyn ag vn hesbwrn oedd heb gael &c.
- 27 Ar ddydd iav 11 mehefn 1640 i gadewais gyda S. W. Lewys 15 o famogiaid i 4 mollt . . . yn rhy gynnar n y vlwyddyn i gneifio wyn. See also p. 87.
- 36 *Notes by Rhys kain*: Mae yngardd Huw Jal, Roket. Tarogon . ysgallen vendigaid &c.
- b. Mae kof am arfae Doledyrn yn llyfr mawr o law W. llyn . . . y myse y Rotie . . oi law ef yn y bwndel (pp. 39, 40) . . . kopi a dynnwyr o Lyfr o Grogen (p. 38) &c.

56-62 *The following list of the receipts of a bard on his round is probably unique: it is in the hand of Rhys Kain.*

O ddie nadolic hyd vnyed oi gartref ddusul wedi ystwyll ynghylch, 26s. 8d./ ffrantyn, 1s. 6d./ Herdwic, 2s./ llys vassi, 2s. 6d./ Middleton, 1s. 3d./ Mr Thelwal, 2s./ Mr Turbrige, 2s./ Ric: ap Jhon ap hari, 1s. 6d./ Owen llwyd, 9d./ syr Rob. S[albri], 5s./ arglwyddes llwyd, 3s./ John Wynn flowk, 2s./ Ric: Parry, 2s./ llaweni, 6s./ Mr Dean, 2s. 6d./ Mr smyth, 6d./ Mr Conwy, 2s./ Argl. Esgob, 4s./ Mr Morgan, 1s./ Mostyn, 1s./ Maesglas, 2s./ Kaerwys, 2s./ Skeifioc, 1s./ Gwisane, 1s./ Hersedd, 1s./ y plas tec, 1s./ Mistres pari, 1s./ Bwras, 3s. 4d./ Riwabon, 2s./ Bodylling, 1s./ Roger Evtyn, 1s./ Ll. silin, 5s./ Ric: Wynn, 2s. 6d./ Owen vachan 2s. 6d./ J. Wynn ap hūw 3s./

Ll. ymenych, 5s. 6d./ Llannerch emrys, 2s. 6d./ Gr: ap Reinald, 1s./ Trevor, 1s./ Jal, 5s./ Gwerkes, 2s./ Riwas, 5s./ Hùw Owen, 2s./ J. V'n o gaergai, 2s./ Rhiwaedoc, 2s./ Krogen, 1s./ llwyn y maen, 2s./ Mortyn, 1s./ Y Drewen, 1s. 6d./ *Grawys*: Rob: Owen, 1s./ Hanmer, 1s./ Brochdyn, 5s./ Wm: Johnes, 40s./ Alrre, 2s./ Mr Hanmer, 5s./ W. lloyd, 3s./ Mr Johnes, 1s./ *Pasc*: Tref fillgre, 1s./ Tre kalammai, 10s./ Mr Hanmer, 3s./ Pant y Bùrle, 2s. 6d./ Mr Hanmer, 2s./ Eglwysec, 10s./ Edw: Prys, 2s./ T. ap J. o Lan y menych, 1s./ *Dùu y Sùlgwyn*: Tref Alvn, 2s. 6d./ Llanddvn, 2s./ *Die gwyl ddùu*, 3s. 3d./ *Gwyl vylling*, 4s./ Treflech, 1s./ Devddwr, 1s./ Ll. Rayadr, 3s. 6d./ Ll. wddyu, 7s. 6d./ *Digwyl Drwnio*, 7s. 6d./ Ll. Rayadr, 2s. 8d./ Ric: Derwas, 1s. 6d./ Ty barbara, 9d./ Mab Rondol lloyd, 2s. 6d./ Mab Elis ap kadr, 8d./ Owen Elis o'r ysgol, 10s./ Sir Ric: Trevor, 10s./ W. lloyd Brondl, 10s./ Hùw Roberts, 3s./ Gwestyn, 7d./ y Wavn issaf, 2s./ Ll. gollen, 3s. 4d./ Ll. gadr, 3s. 6d./ Midylltyn, 1s./ Brynn Kvnallt, 2s./ Dùd lùst, 6d./ J. lloyd, 20s./ Morgan Brochdyn, 20s./ Robirt, 6d./ priodas ymhentre sianyn, 1s./ Emral, 10s./ Halchdvn ymhlwyr Wavn, 1s. 6d./ Lloran, priodas, 2s. 6d./ *Die gwyl vhangol*: ym mldvel, 1s./ yn Llwydiarth *ddie sùl*, 2s./ Mortvn, priodas, 1s./ Ty Ann staney gan Rob: lloyd, 1s./ Mr Hanmer, 6s./ March-wial, 20s./ Gwreksam, 1s./ ffelltyn, 2s. 6d./ Ty Edw: Masswn, 8d./

[Total] 23 punt. a 2s. 6d.

63-5, 76, 81, 83-5 Notes by *Rys kain*, entitled *Mufyrdod*, and consisting of couplets such as *Ni wyr treiswyr na'r trawsion / ai plaid ffals pa wlad i ffon &c.*

66-9, 79, & 87 Notes by Sion kain: y Trallwng, *Trefnant vechan*: kais achav S. ap D. oedd yn amser Harri 8 . . . plant Sion = Rob: Roger &c.

12 Hydref 1646 y galwodd duw am vyngwraic i &c. (p. 79)

80 kofha edrych am achae Robert Edward er mwyn ei vab ai dwyn i Gaer-ludd

83 A table of the descendants of Tho: ap ll'n ap Owen

MS. 179 in two parts.

Part i = Hen: MS. 394. PEDIGREES, RECIPES, &c. Paper; $6\frac{1}{8} \times 4\frac{1}{2}$ inches; 82 pages; written (all but pp. 55-60) by Huw Bangor in the 30th year of Henri VIII; bound with part ii.

"y ddecyfed felwyddyn ar hicain or berenion hari wythfed yscreifenwyd y llyfr hwn omllawi hŵw bangor"—on margin of old vellum cover, at the end.

1-3, 78-9. Pwmp pryninllwydd &c., gr: ap kynan &c.

4 *barwnied byryn ffaniol*: kynfyrlic ap Jer: &c.

9 *Tables of the descendants of*:—ffan ap eican

11 Rowlic ssalbri, tad Harri, tad Tho., tad ssyr Tho., tad ssyr Roisier

12 ssyr Roisier Pilysdwn tad Ris &c.

13 ffylip, tad ssyr D. hagmer, tad Gr: &c.

15 (*Plas y madryn**). Gr., tad Howl tad ll &c.

17 ffan goch, tad Meredydd tad ffan &c.

19 ll'n ap gr: ap ll. ap tvdvr &c., tad Jthel vychan &c.

21 lleision ap Morgan ap kyriadoc ap Jessdyn ap Gwrgant &c.

25 Jarddvr, tad Mad. [also pp. 27, 44, 52], tad tudr tad D. &c.

28 D. [ap gr: ap kyriadoc ap T. ap Rodyri ap O. gwynedd &c.] tad howl tad D. tad Robin (tad katrin, mam Gwen, mam ffwe salbri, mam *William Salbri**)

29 Syr tomas hwlant tad tomos o hwlant tad hwiscin &c.

30 D. goch ap D. ap gr: ap ll'n ap Jer: drwyndwn &c.

31 Gr: ap howl ap ffan ap ednyfed &c.

32 Syr gr: llwyd ap Rys ap gr: ap ednyfed vychan

33 gwilim ap gr: ap heilin ap syr tvdvr (marchog) ap Edn v'n &c.

35 Mred: ddv ap gronw ap Mred: ap Jer: &c.

37 kynfyrlic ap Jer: vychan ap Jer: ap gyronw &c.

39 Ris bweyle tad Ris tad W., tad Rolant, tad syr Ris &c.

41 *kym: menai*: Jer ap kydwain ap lloewarch ap pyran &c.

* Additions in the hand of Gr. Hiraethog. See also pp. 9, 25, 45.

42 Tvdvr tad Rys (tad Gwervyl mam ho: tad R.*)

43 Tomas ap Rys ap D. ap R. ap Edn: fychan

45 gyronw ap edynfed fechan tad gyronw fychan &c.

47 lleission, vab morgan, tad ferwerth, tad gwrcene vychan &c.

48 "*Hughe ap william Bangor me boke*"

49 Jach W. ap ll ap Jfan ap grüff vychan &c.

55-60 Notes of cases heard at Petty Sessions in Anglesey in the 36th and 37th years of Henry VIII.

71 *A fragment about the contest between the White and Red dragons*: ||Rvveiniawl dy a gryna rrac i ddiwalder of ends: a hyt tra yttoedynt y dereicie yn ymladd ywedd hono ydderchis gortheyrn i verddin i doydyl||

74-5 Table of the ascent and descent of Arthur

77 *Rac y meicyran*: kymer ddav ne dyri o rrawn &c.

6. *Rac yryfanoedd*: kymer saigs ac efinecyr &c.

80-1 *Table of "British kings"*: Bervts [=Brutus] &c.

82 *Recipes*: Rac y kagkyr—kymer risc pop pyren &c.

Part ii = Hen: 502. RHANEU ARBENNIC YR YNYS, XIII TLWS, XXIV MARCHOC, PROPHECIES, etc. Paper; $5\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches; 68 pages; circa 1587 (p. 63); bound with part i.

Page 65 has the names of Rees Wynne of Llandynan and of J. ap David of Bodanwvdog, in Denbighshire

1 *a fragment* . . . (3) gwedi trigo or merched hyny enyd yn yr ynys firwythlon hon heb wyr . . . yr ysbyrdion a elwid jncubos hwynt amrithiasant yn rriith gwyr . . . fal hyny y kad y kowri &c. . . . gwedi hyny [y g]orysgynodd brvtys yr ynys &c.

5 Then follow *ranav arbenic yr ynys* &c.

See Pen. MS. 163

18 *Pedair ynys ar ddec xl yssydd* . . . kynta onaddvnt rodea a enwir tenodess &c.

end wanting

31 [*ILy*]ma y tri thlws ar ddec or oryfedd dylysav ynys brydain: llen arthur &c.

32 Gwr oedd gynt aelwid tobeias hwn a hanoedd o ddinas neptalym y dinas†

35 Val yr oedd sar v3 Rasnel o ddinas rrodies ym/yniw ac vn oi chwiorvdd dros i hapsen yna y doedai y forwyn wrth sara na welonni fyth oth gorff di na mab na merch &c.

37 V brenhinllwyth kymrv a ffe yr oeddynt &c.

38 XV llwyth gwynedd a ffe oeddynt &c.

40. (*gweddi*: fy avw rag amarch &c.

Thomas Johnes)

41 [*M*]ibion ydynyfed vy3 bioedd dyffryn klwyd: Tvdvr &c.

43 Or kenedlaethav a fvant yn gwladychv yr ynys hon gynt yr oedd jaith nyllvol yng hymrv &c.

y llyfr hwn . . . a droed or lading yngymraeg er ysbysrwydd a diddanwch i genedi y brytanied .

53 *Pedwar marchog ar hvgain ofarchogion vrddolion oedd yn llys arthur yn trico yn wastad achyneddfe natvriol o orchest oedd ar bob vn o naddvnt mwy noc ar eraill*: Tri marchoc avr dafodioc oedd yn llys arthur gwalchmai ap llew ap kynfarch adrvdwas ap triffin ac eliwlad ap Mad . ap vthvr ac nid oedd na brenin nac arglwydd ar y delai yrhai hyny ato na wrandawai arnvnt na ffaryw neges bynac a geisynt hwynt ai keffynt ac wynt ai mynynt ynaill ai ofodd ai o anfodd . Tri marchoc gwryy . . . bwrt . . . affrevdvr . . . ac

* Additions in the hand of Gr. Hiraethog. See also pp. 9, 25, 45.

† Three leaves have been torn out here.

alath ap lamslod lak . . . Tri chadfarhogion . . . kadwr . . . a
lamslod lak ac Owain ap vrien rreget . . . Tri lledrvthiawc farhoc
. . . menw . . . a thyrstan . . . ac eddili kor . . . Tri bren-
hinawl farhoc . . . nasiens . . . a medrod ap llew . . . a Howel ap
Emyr llydaw . . . Tri chyfion farhogion . . . blaes mab jarll
llychlyn a chadawc ap gwanlliw farfoc . . . a ffedroc baladr ddellt
ap . . . Clement twysawc kernyw . . . Tri gwrthnifiad farhoc . . . morfran
. . . sandde bryd angel a glewlwyd gyfaelfawr . . . Tri chynghoriad
farhogion . . . kynon ap klydno Eiddvn ac aron ap kenfarch a
llowarch hen ap elidir lydanwyn &c.

56 Short prayers entitled:—*Emyn keric, pater afi, y pryffwondis
yngymraec, Pater.*

60 *Enwau y ie kwngkwerwr ai harfaw*: Ector, duc Josue &c.

63 *A prophecy, 1587*: lloegr dy genedl ath fradycha &c.

64 Pan ddel eryr dros fer oi ddevlv . . .

a chwffaint heb fraint ar saint yn kysgv . . .

ar gwragedd yn greirie ai koryne yn tyfv / *Adda fras*

66 *A prophecy for 1579* . . y flwyddyn hono a ddwc . . .
rryfel &c.

67 *A fragment ending*: A ddamvo pobol pawb ai kwyn *Tal Jesin*

b. Pan na chred gwyr gwynedd gwedd gyfodi &c.

c. Bid S wyddes yn weddillion &c.

68 Vo ddaw byd an hyfryd i saeson &c.

b. *Uyma ymddiddan a fv rrwng merddin ac wenddydd i
chwaer &c.*||

MS. 180 = Hen. 413. DESCRIPTION OF ARMS. Paper; $5\frac{1}{2} \times 3\frac{3}{4}$
inches; 47 folios of which 1-31, 44-7 are in the same hand; 17th
century; half-bound.

The hand which has written folios 33-41 has added notes in the older part, and
signed "P. E." after many of them. But the writer is not Peter Elis himself, for
"W. Llyn" is appended to a note in the same hand at bottom of folio 6 where in
one particular the description differs from that signed "P. E." The hand of
Robert Vaughan is found on folios 33 and 41^b. The name of *Simwnt Vychan* is
appended to one description (26^b) by the original scribe.

1-5 A description of the Arms of certain British kings from Brutus
to Edward iii.

Allan o hen lyfr Har: p: 11.

5^b-30 A description of the arms of certain Welsh princes, and
gentlemen.

301 The arms of John Bangor by "Gwyan kinge of armes."

Anno xxxv, Henri vi

33-41^b A description (in English) of the arms of the Gentry,
chiefly of North Wales, whose names are arranged alphabetically.

44-47^b An alphabetical Index to the names on folios 1-27^b

A LIST OF THE HENGWRT MSS. INCLUDED IN THIS REPORT.

Hengwrt MS.	3 = Peniarth MS.	7	Hengwrt MS.	113 = Peniarth MS.	131
"	4	"	4	"	131
"	5	"	5	"	130
"	7	"	28	"	67
"	8	"	32	"	64
"	9	"	34	"	26
"	11	"	1	"	51
"	12	"	30	"	52
"	13	"	14	"	110
"	15	"	19	"	86
"	16	"	18	"	98A
"	17	"	2	"	91
"	18	"	40	"	160
"	19	"	38	"	93
"	22	"	27(i)	"	126
"	23	"	31	"	53
"	25	"	14	"	166
"	26	"	29 & 164	"	27 (iii)
"	27	"	46 & 47(i)	"	24
"	[29	"	45]	"	96
"	31	"	37	"	122
"	34	"	50	"	125
"	36	"	9	"	154
"	37	"	70	"	151
"	38	"	39	"	127 (i)
"	39	"	35	"	90
"	40	"	175	"	145
"	46	"	10	"	171
"	47	"	33	"	104
"	49	"	11	"	107
"	50	"	21	"	12
"	51	"	20	"	72
"	52	"	109	"	140
"	54	"	16	"	165
"	57	"	15	"	158
"	59	"	6 (iv)	"	116
"	66	"	159	"	27 (ii)
"	73, 74	"	77	"	13
"	76	"	101	"	114
"	78	"	155	"	149
"	99	"	147	"	146
"	104	"	135	"	177
"	107	"	134	"	88
"	109	"	133	"	76
"	110	"	142	"	78
"	111	"	138	"	80
"	112	"	139	"	79

Hengwrt MS. 250 = Peniarth MS. 82

"	251	"	137
"	252	"	83
"	253	"	152
"	253A	"	84
"	254	"	81
"	256	"	176
"	258	"	66
"	259	"	56
"	260	"	69
"	261	"	57
"	262	"	57
"	263	"	58
"	264	"	59
"	267	"	161
"	269	"	60
"	270	"	54 (i)
"	271	"	55
"	274	"	112
"	294	"	111
"	295	"	75
"	296	"	174
"	297	"	85
"	299	"	87
"	300	"	92
"	302	"	49
"	303	"	62
"	304	"	41
"	305	"	25
"	307	"	99
"	308	"	128
"	309	"	63
"	310	"	105
"	311	"	32
"	312	"	36
"	313	"	23
"	315	"	44
"	316	"	42
"	317	"	43
"	318	"	22
"	338	"	106
"	350	"	120
"	351	"	119
"	352	"	163
"	354	"	162
"	358	"	65
"	362A	"	124
"	364	"	148
"	365	"	176
"	366	"	97
"	367	"	74

Hengwrt MS. 368 = Peniarth MS. 137

"	368A	"	54 (ii)
"	372	"	121
"	376	"	178
"	385	"	178
"	391	"	58
"	394	"	179 (i)
"	406	"	17
"	408	"	3
"	410	"	95
"	411	"	3 & 47
"	412	"	94
"	413	"	180
"	414	"	131
"	415	"	103
"	417	"	123
"	418	"	150
"	419	"	144
"	428	"	136
"	432	"	167
"	436	"	132
"	437	"	168
"	443	"	127 (ii)
"	447	"	108
"	448	"	123 (ii)
"	450	"	48
"	455	"	129
"	457	"	153
"	458	"	143
"	463	"	8
"	478	"	89
"	479	"	98B
"	480	"	100
"	482	"	141
"	482A	"	61
"	490	"	71
"	497	"	73
"	502	"	179 (ii)
"	513	"	117
"	514	"	113
"	518	"	118
"	519	"	115
"	536	"	45
"	540	"	6 & 47
"	541	"	170
"	543	"	102
"	547	"	173
Pen. MS. (old list)	23	"	156
"	32	"	157
"	82	"	172
Pen. MS. unnumbered		"	169

CIRCULAR OF THE COMMISSION.

Public Record Office, Chancery Lane,
London, W.C.

HER MAJESTY has been pleased to appoint under Her Sign Manual certain Commissioners to ascertain what unpublished MSS. are extant in the collections of private persons and in institutions which are calculated to throw light upon subjects connected with the civil, ecclesiastical, literary, or scientific history of this country. The present Commissioners are :—

Sir Nathaniel Lindley, Master of the Rolls, the Marquess of Lothian, K.T., the Marquess of Salisbury, K.G., the Marquess of Ripon, K.G., the Earl of Crawford, the Earl of Rosebery, K.G., Viscount Esher, Lord Edmond Fitzmaurice, M.P., the Bishop of Oxford, Lord Acton, Sir Edward Fry, Mr. W. E. H. Lecky, M.P., Sir H. C. Maxwell-Lyte, K.C.B., and Dr. S. R. Gardiner.

The Commissioners think it probable that you may feel an interest in this object and be willing to assist in the attainment of it; and with that view they desire to lay before you an outline of the course which they usually follow.

If any nobleman or gentleman express his willingness to submit any unprinted book, or collection of documents in his possession or custody to the examination of the Commissioners, they will cause an inspection to be made by some competent person, and should the MSS. appear to come within the scope of their enquiry, a report containing copies or abstracts of them will be drawn up, printed, and submitted to the owner, with a view to obtaining his consent to the publication of the whole, or of such part of it as he may think fit, among the proceedings of the Commission, which are presented to Parliament every Session.

To avoid any possible apprehension that the examination of papers by the Commissioners may extend to title-deeds or documents of present legal value, positive instructions are given to every person who inspects MSS. on their behalf that nothing relating to the titles of existing owners is to be divulged, and that if in the course of his work any modern title-deeds or papers of a private character chance to come before him, they are to be instantly put aside, and are not to be examined or calendared under any pretence whatever.

The object of the Commission is solely the discovery of unknown historical and literary materials, and in all their proceedings the Commissioners will direct their attention to that object exclusively.

In practice it has been found more satisfactory, when the collection of manuscripts is a large one, for the inspector to make a selection therefrom at the place of deposit and to obtain the owner's consent to remove the selected papers to the Public Record Office in London, where they can be more fully dealt with, and where they are preserved with the same care as if they formed part of the muniments of the realm, during the term of their examination. Among the numerous owners of MSS. who have allowed their family papers of historical interest to be temporarily removed from their muniment rooms and lent to the Commissioners to facilitate the preparation of a report may be named: The Duke of Rutland, the Duke of Portland, the Marquess of Salisbury, the Marquess Townshend, the Marquess of Ailesbury, the Earl of Dartmouth, the Earl of Carlisle, the Earl of Lindsey, the Earl of Ancaster, the Earl of Lonsdale, Lord Bray, Lord Hothfield, Lord Kenyon, Mrs. Stopford Sackville, the Right Hon. F. J. Savile Foljambe, Mr. le Fleming, of Rydal, Mr. Leyborne Popham, of Littlecote, and Mr. Fortescue, of Dropmore.

The costs of inspections, reports and calendars, and the conveyance of documents, will be defrayed at the public expense, without any charge to owners.

The Commissioners will also, if so requested, give their advice as to the best means of repairing and preserving any papers or MSS. which may be in a state of decay, and are of historical or literary value.

The Commissioners will feel much obliged if you will communicate to them the names of any gentlemen who may be able and willing to assist in obtaining the objects for which this Commission has been issued.

J. J. CARTWRIGHT,
Secretary.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1870 (Re-printed 1874.)	FIRST REPORT, WITH APPENDIX - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Abingdon, and other Corporations, &c. SCOTLAND. Advocates' Library, Glasgow Corporation, &c. IRELAND. Dublin, Cork, and other Corporations, &c.	f'cap.	[C. 55]	s. d. 1 6
1871	SECOND REPORT, WITH APPENDIX, AND INDEX TO THE FIRST AND SECOND REPORTS - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Oxford Colleges; Monastery of Dominican Friars at Woodchester, Duke of Bedford, Earl Spencer, &c. SCOTLAND. Aberdeen and St. Andrew's Universities, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Dr. Lyons, &c.	"	[C. 441]	3 10
1872 (Re-printed 1895.)	THIRD REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX - - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Stonyhurst College; Bridgewater and other Corporations; Duke of Northumberland, Marquis of Lansdowne, Marquis of Bath, &c. SCOTLAND. University of Glasgow; Duke of Montrose, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Black Book of Limerick, &c.	"	[C. 673]	6 0
1873	FOURTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Westminster Abbey; Cambridge and Oxford Colleges; Cinque Ports, Hythe, and other Corporations, Marquis of Bath, Earl of Denbigh, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, &c. IRELAND. Trinity College, Dublin; Marquis of Ormonde.	"	[C. 857]	6 8
1878	DITTO. PART II. INDEX - - -	"	[C. 857i.]	2 6

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1876	FIFTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Dean and Chapter of Canterbury; Rye, Lydd, and other Corporations, Duke of Sutherland, Marquis of Lansdowne, Reginald Cholmondeley, Esq., &c. SCOTLAND. Earl of Aberdeen, &c.	f'cap.	[C.1432]	s. d. 7 0
„	DITTO. PART II. INDEX - - -	„	[C.1432 i.]	3 6
1877	SIXTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Lambeth Palace; Black Book of the Archdeacon of Canterbury; Bridport, Wallingford, and other Corporations; Lord Leconfield, Sir Reginald Graham, Sir Henry Ingilby, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, Earl of Moray, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde.	„	[C.1745]	8 6
(Re-printed 1893.)	DITTO. PART II. INDEX - - -	„	[C.2102]	1 10
1879 (Re-printed 1895.)	SEVENTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - Contents :— House of Lords; County of Somerset; Earl of Egmont, Sir Frederick Graham, Sir Harry Verney, &c.	„	[C.2340]	7 6
(Re-printed 1895.)	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX Contents :— Duke of Atholl, Marquis of Ormonde, S. F. Livingstone, Esq., &c.	„	[C. 2340 i.]	3 6
1881	EIGHTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. - - - Contents :— List of collections examined, 1869-1880. ENGLAND. House of Lords; Duke of Marlborough; Magdalen College, Oxford; Royal College of Physicians; Queen Anne's Bounty Office; Corporations of Chester, Leicester, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde, Lord Emly, The O'Connor Don, Trinity College, Dublin, &c.	„	[C.3040]	[Out of print.]
1881	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - Contents :— The Duke of Manchester	„	[C. 3040 i.]	[Out of print.]

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1881	EIGHTH REPORT. PART III. APPENDIX AND INDEX - - - - - Contents :— The Earl of Ashburnham.	fcap.	[C. 3040 ii.]	s. d. [Out of print.]
1883 (Re-printed 1895.)	NINTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. - Contents :— St. Paul's and Canterbury Cathedrals; Eton College; Carlisle, Yarmouth, Canterbury, and Barnstaple Corporations, &c.	"	[C.3773]	5 2
1884 (Re-printed 1895.)	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - Contents :— ENGLAND. House of Lords, Earl of Leicester; C. Pole Gell, Alfred Morrison, Esqs., &c. SCOTLAND. Lord Elphinstone, H. C. Maxwell Stuart, Esq., &c. IRELAND. Duke of Leinster, Marquis of Drogheda, &c.	"	[C.3773 i.]	6 3
1884	DITTO. PART III. APPENDIX AND INDEX - Contents :— Mrs. Stopford Sackville.	"	[C.3773 ii.]	[Out of print.]
1883 (Re-printed 1895.)	CALENDAR OF THE MANUSCRIPTS OF THE MARQUIS OF SALISBURY, K.G. (or CECIL MSS.). PART I. - - - - -	8vo.	[C.3777]	3 5
1888	DITTO. PART II. - - - - -	"	[C.5463]	3 5
1889	DITTO. PART III. - - - - -	"	[C. 5889 v.]	2 1
1892	DITTO. PART IV. - - - - -	"	[C.6823]	2 11
1894	DITTO. PART V. - - - - -	"	[C.7574]	2 6
1896	DITTO. PART VI. - - - - -	"	[C.7884]	2 8
1899	DITTO. PART VII. - - - - -	"	[C.9246]	2 8
	DITTO. PART VIII. - - - - -	"	(In the Press.)	
1885	TENTH REPORT - - - - - This is introductory to the following :—	"	[C.4548]	[Out of print.]
1885 (Re-printed 1895.)	(1.) APPENDIX AND INDEX - - - - - The Earl of Eglinton, Sir J. S. Maxwell, Bart., and C. S. H. D. Moray, C. F. Weston Underwood, G. W. Digby, Esqs.	"	[C.4575]	3 7
1885	(2.) APPENDIX AND INDEX - - - - - The Family of Gawdy.	"	[C. 4576 iii.]	1 4
1885	(3.) APPENDIX AND INDEX - - - - - Wells Cathedral.	"	[C. 4576 ii.]	[Out of print.]

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1885	(4.) APPENDIX AND INDEX The Earl of Westmorland; Capt. Stewart; Lord Stafford; Sir N. W. Throckmorton, Stonyhurst College; Sir P. T. Mainwaring, Misses Boycott, Lord Muncaster, M.P., Capt. J. F. Bagot, Earl of Kilmorey, Earl of Powis, Rev. T. S. Hill and others, the Corporations of Kendal, Wenlock, Bridgnorth, Eye, Plymouth, and the County of Essex.	8vo.	[C.4576]	s. d. [Out of print.]
1885 (Re-printed 1895.)	(5.) APPENDIX AND INDEX - The Marquis of Ormonde, Earl of Fingall, Corporations of Galway, Waterford, the Sees of Dublin and Ossory, the Jesuits in Ireland.	"	[C. 4576 i.]	2 10
1887	(6.) APPENDIX AND INDEX - The Marquis of Abergavenny, Lord Braye, G. F. Luttrell, P. P. Bouverie, W. Bromley Davenport, M.P., R. T. Balfour, Esquires.	"	[C.5242]	1 7
1887	ELEVENTH REPORT - This is introductory to the following:—	"	[C. 5060 vi.]	0 3
1887	(1.) APPENDIX AND INDEX - H. D. Skrine, Esq., Salvetti Correspondence.	"	[C.5060]	1 1
1887	(2.) APPENDIX AND INDEX - House of Lords. 1678-1688.	"	[C. 5060 i.]	2 0
1887	(3.) APPENDIX AND INDEX - Corporations of Southampton and Lynn.	"	[C. 5060 ii.]	1 8
1887	(4.) APPENDIX AND INDEX - The Marquis Townshend.	"	[C. 5060 iii.]	2 6
1887	(5.) APPENDIX AND INDEX - The Earl of Dartmouth.	"	[C. 5060 iv.]	2 8
1887	(6.) APPENDIX AND INDEX - The Duke of Hamilton.	"	[C. 5060 v.]	1 6
1888	(7.) APPENDIX AND INDEX - The Duke of Leeds, Marchioness of Waterford, Lord Hothfield, &c.; Bridgwater Trust Office, Reading Corporation, Inner Temple Library.	"	[C.5612]	2 0
1890	TWELFTH REPORT - This is introductory to the following:—	"	[C.5889]	0 3
1888	(1.) APPENDIX - The Earl Cowper, K.G. (Coke MSS., at Melbourne Hall, Derby). Vol. I.	"	[C.5472]	2 7
1888	(2.) APPENDIX - Ditto. Vol. II.	"	[C.5613]	2 5

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1889	(3.) APPENDIX AND INDEX - The Earl Cowper, K.G. (Coke MSS., at Melbourne Hall, Derby). Vol. III.	8vo.	[C. 5889 i.]	s. d. 1 4
1888	(4.) APPENDIX - The Duke of Rutland, G.C.B. Vol. I.	"	[C.5614]	3 2
1891	(5.) APPENDIX AND INDEX - Ditto. Vol. II.	"	[C. 5889 ii.]	2 0
1889	(6.) APPENDIX AND INDEX - House of Lords, 1689-1690.	"	[C. 5889 iii.]	2 1
1890	(7.) APPENDIX AND INDEX - S. H. le Fleming, Esq., of Rydal.	"	[C. 5889 iv.]	1 11
1891	(8.) APPENDIX AND INDEX - The Duke of Athole, K.T., and the Earl of Home.	"	[C.6338]	1 0
1891	(9.) APPENDIX AND INDEX - The Duke of Beaufort, K.G., the Earl of Donoughmore, J. H. Gurney, W. W. B. Hulton, R. W. Ketton, G. A. Aitken, P. V. Smith, Esqs.; Bishop of Ely; Cathedrals of Ely, Glouces- ter, Lincoln, and Peterborough; Corporations of Gloucester, Higham Ferrers, and Newark; Southwell Minster; Lincoln District Registry.	"	[C. 6338 i.]	2 6
1891	(10.) APPENDIX AND INDEX - The First Earl of Charlemont. Vol. I. 1745-1783.	"	[C. 6338 ii.]	1 11
1892	THIRTEENTH REPORT - This is introductory to the following :—	"	[C.6827]	0 3
1891	(1.) APPENDIX - The Duke of Portland. Vol. I.	"	[C.6474]	3 0
	(2.) APPENDIX AND INDEX - Ditto. Vol. II.	"	[C. 6827 i.]	2 0
1892	(3.) APPENDIX - J. B. Fortescue, Esq. Vol. I.	"	[C.6660]	2 7
1892	(4.) APPENDIX AND INDEX - Corporations of Rye, Hastings, and Hereford. Capt. F. C. Loder- Symonds, E. R. Wodehouse, M.P., J. Dovaston, Esqs., Sir T. Barrett Lennard, Bart., Rev. W. D. Macray, and Earl of Dartmouth (Supple- mentary Report).	"	[C.6810]	2 4
1892	(5.) APPENDIX AND INDEX - House of Lords, 1690-1691.	"	[C.6822]	2 4
1893	(6.) APPENDIX AND INDEX - Sir William Fitzherbert, Bart.; Earl of Ancaster, &c.	"	[C.7166]	1 4

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1893	(7.) APPENDIX AND INDEX The Earl of Lonsdale.	8vo.	[C.7241]	s. d. 1 3
1893	(8.) APPENDIX AND INDEX The First Earl of Charlemont. Vol. II. 1784-1799.	"	[C.7424]	1 11
1896	FOURTEENTH REPORT This is introductory to the following :—	"	[C.7983]	0 3
1894	(1.) APPENDIX AND INDEX The Duke of Rutland, G.C.B. Vol. III.	"	[C.7476]	1 11
1894	(2.) APPENDIX The Duke of Portland. Vol. III.	"	[C.7569]	2 8
1894	(3.) APPENDIX AND INDEX The Duke of Roxburghe; Sir H. H. Campbell; the Earl of Strathmore; and the Countess Dowager of Seafield.	"	[C.7570]	1 2
1894	(4.) APPENDIX AND INDEX Lord Kenyon.	"	[C.7571]	2 10
1896	(5.) APPENDIX J. B. Fortescue, Esq. Vol. II.	"	[C.7572]	2 8
1895	(6.) APPENDIX AND INDEX House of Lords, 1692-1693.	"	[C.7573]	1 11
1895	(7.) APPENDIX The Marquess of Ormonde.	"	[C.7678]	1 10
1895	(8.) APPENDIX AND INDEX Lincoln, Bury St. Edmunds, Hertford, and Great Grimsby Corporations; The Dean and Chapter of Worcester, and of Lichfield; The Bishop's Registry of Worcester.	"	[C.7881]	1 5
1896	(9.) APPENDIX AND INDEX Earl of Buckinghamshire; Earl of Lindsey; Earl of Onslow; Lord Emly; T. J. Hare, Esq.; and J. Round, Esq., M.P.	"	[C.7882]	2 6
1895	(10.) APPENDIX AND INDEX The Earl of Dartmouth. Vol. II. American Papers.	"	[C.7883]	2 9
1899	FIFTEENTH REPORT. This is introductory to the following :—	"	[C.9295]	0 4
1896	(1.) APPENDIX AND INDEX The Earl of Dartmouth. Vol. III.	"	[C.8156]	1 5
1897	(2.) APPENDIX J. Eliot Hodgkin, Esq., of Richmond, Surrey.	"	[C.8327]	1 8
1897	(3.) APPENDIX AND INDEX Charles Haliday, Esq., of Dublin; Acts of the Privy Council in Ireland, 1556-1571; Sir William Ussher's Table to the Council Book; Table to the Red Council Book.	"	[C.8364]	1 4

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1897	(4.) APPENDIX - - - The Duke of Portland. Vol. IV.	8vo.	[C.8497]	s. d. 2 11
1897	(5.) APPENDIX AND INDEX - - - The Right Hon. F. J. Savile Foljambe	"	[C.8550]	0 10
1897	(6.) APPENDIX AND INDEX - - - The Earl of Carlisle, Castle Howard.	"	[C.8551]	3 6
1897	(7.) APPENDIX AND INDEX - - - The Duke of Somerset, the Marquis of Ailesbury, and Sir F. G. Puleston, Bart.	"	[C.8552]	1 9
1897	(8.) APPENDIX AND INDEX - - - The Duke of Buccleuch and Queensberry, at Drumlanrig.	"	[C.8553]	1 4
1897	(9.) APPENDIX AND INDEX - - - J. J. Hope Johnstone, Esq., of Annandale.	"	[C.8554]	1 0
1898	MANUSCRIPTS IN THE WELSH LANGUAGE - Vol. 1. Lord Mostyn at Mostyn Hall, co. Flint.	"	[C.8829]	1 4
1899	MANUSCRIPTS OF THE DUKE OF BUCCLEUCH AND QUEENSBURY, AT MONTAGUE HOUSE, WHITEHALL. VOL. I.	"	[C.9244]	2 7
1899	MANUSCRIPTS OF THE MARQUIS OF ORMONDE, K.P., AT THE CASTLE, KILKENNY. VOL. II.	"	[C.9245]	2 0
1900	HOUSE OF LORDS MANUSCRIPTS. VOL. I. - (In continuation of C.-7573.)	"	H.L. Paper.	2 9

*Stationery Office,
February 1900.*

The following appear periodically, and can be subscribed for:—

TRADE OF THE UNITED KINGDOM WITH BRITISH POSSESSIONS AND FOREIGN COUNTRIES, showing the Quantities and the Declared Value of the Articles.

The Proceedings of Parliament in Public and Private Business are published daily—House of Lords, price 1d. per 4 pp.; House of Commons, 1d. per 8 pp.

TRADE REPORTS of the several British Colonies, with information relative to their population and general condition.

TRADE REPORTS by Her Majesty's Representatives in Foreign Countries, and Reports on Commercial and General Interests.

State Trials, being Reports of the Chief State Trials which have taken place between 1820 and the present time, published under the supervision of a Committee appointed by the Lord Chancellor. 1820-1823 to 1850-1858. 8 vols. Roy. 8vo. Price 10s. each.

Challenger, H.M.S. A Report on the Scientific Results of the voyage of, during the years 1873-76, under the command of Captain G. S. Nares, R.N., and Captain F. Tarle Thomson, R.N. Prepared under the superintendence of the late Sir C. Wyville Thomson, Knt., F.R.S.; and now of Sir John Murray, K.C.B. Fifty Volumes. Price 101l. 15s.

Military:—

AFRICA. BRITISH CENTRAL PROTECTORATE. Précis of information concerning.

Price 3s. 6d.

ARTIFICERS. MILITARY. Handbook for.

Price 1s.

ELECTRICITY AND MAGNETISM. Text-book. By Capt. W. P. Bull, R.S.

Price 9s.

FIELD SERVICE MANUAL. CAVALRY. 1899. Price 4d. **MOUNTED INFANTRY.** 1899.

Price 3d.

INFANTRY. Mounted. Regulations. 1899. Provisional issue.

Price 3d.

NILE, and COUNTRY BETWEEN DONGOLA, SUAKIM, KASSALA, and OMDURMAN. Report on the.

Price 4s. 6d.

RHODESIA, SOUTHERN. Précis of information concerning. By Major C. T. Dawkins, C.M.G. January 1899.

Price 2s.

SMALL WARS. Their Principles and Practice. New edition.

Price 5s.

SUDAN. Handbook of the. Part I., Geographical. Part II., Historical.

Price 2s.

DITTO. Supplement to. July, 1899.

Price 2s. 6d.

VOLUNTEER CAMPS. PAY, &c. Instructions relating to.

Price 1d.

Naval:—

NAVAL PRIZE COURTS. Rules of Court. Tables of Fees, &c., &c.

Price 3s.

ecological:—

BELFORD, HOLY ISLAND and THE FARNE ISLANDS. By W. Gunn, F.G.S. Price 2s. 6d.

SOUTH WALES COALFIELD. Part I. Country round Newport, Mon. By Aubrey Strahan. Price 2s.

Local Government Board:—

DAIRIES, COWSHEDS and MILK SHOPS. Model Regulations.

Price 1d.

ENTERIC FEVER IN THE URBAN DISTRICT OF COLEFORD AND THE RURAL DISTRICT OF WEST DEAN. Report on.

Price 8d.

BOARDING-OUT OF PAUPER CHILDREN. 1898-99. Report of Miss H. Mason and of Miss F. M. Chapman. Each 2d.

migrants' Information Office, 31, Broadway, Westminster, viz:—

COLONIES, HANDBOOKS FOR. April 1900. 8vo. Wrapper.

No. 1. Canada. 2. New South Wales. 3. Victoria. 4. South Australia.

5. Queensland. 6. Western Australia. 7. Tasmania. 8. New Zealand.

9. Cape Colony. 10. Natal. Price 1d. each.

No. 11. Professional Handbook dealing with Professions in the Colonies.

12. Emigration Statutes and General Handbook. Price 3d. each.

No. 13 (viz., Nos. 1 to 12 in cloth). Price 2s.

CONSULAR REPORTS, SUMMARY OF. America, North and South. June 1899. Price 2d.

INTENDING EMIGRANTS, INFORMATION FOR:— Argentine Republic, price 2d. California, price 1d. Ceylon, price 1d. Federated Malay States, Jan. 1900, price 4d. Maryland, price 1d. Newfoundland, price 1d. South African Republic, price 3d. West Indies, price 6d.

Excise Laws. PRACTICAL ARRANGEMENT OF THE LAWS RELATIVE TO THE EXCISE, &c., &c. By Nath. J. Highmore, Assist. Solicitor of Inland Revenue. 2nd Edition. 2 Vols. Price 30s.

Foreign Office:—

AFRICA BY TREATY. The Map of. By Sir E. Hertslet, K.C.B. 3 Vols. Price 31s. 6d.

COMMERCIAL TREATIES. (Hertslet's.) A complete collection of Treaties, &c., between Great Britain and Foreign Powers so far as they relate to Commerce and Navigation, &c. By Sir E. Hertslet, K.C.B., &c. Vols. I. to XX. Price 15s. each.

STATE PAPERS. British and Foreign. Vol. 80. General Index (chronologically and alphabetically arranged) to Vols. 65 to 79. (1873 to 1888.) Vol. 81. 1888-1889.

Vol. 82. 1889-1890. Vol. 83. 1890-1891. Vol. 84. 1891-1892. Vol. 85. 1892-1893.

Vol. 86. 1893-1894. Vol. 87. 1894-1895. Price 10s. each.

Board of Trade Journal, of Tariff and Trade Notices and Miscellaneous Commercial Information. Published weekly. Price 1d.

Index to Vols. 1 to 14. Price 2s. And to Vols. XV. to XX. July 1893 to June 1896. Price 1s. 6d.

Kew: Royal Botanic Gardens. Bulletins of Miscellaneous Information. Volume for 1898, price 3s.; and Monthly parts, 1899, price 4d.

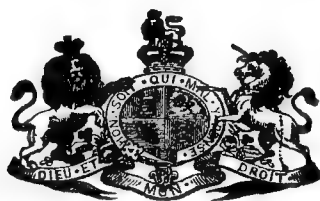
1. VII. 1900.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

REPORT
ON
MANUSCRIPTS
IN THE
WELSH LANGUAGE.

VOL. I.
PART II.—PENIARTH.

Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.

LONDON:
PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE,
BY EYRE AND SPOTTISWOODE,
PRINTERS TO THE QUEEN'S MOST EXCELLENT MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
EYRE AND SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C., and
32, ABINGDON STREET, WESTMINSTER, S.W.; or
JOHN MENZIES & Co., 12, HANOVER STREET, EDINBURGH, and
90, WEST NILE STREET, GLASGOW; or
HODGES, FIGGIS, & Co., LIMITED, 104, GRAFTON STREET, DUBLIN.

CORNELL UNIVERSITY LIBRARY

3 1924 091 752 034

